

Dios Chu'o
Kuarhuro

Koreguaje: Dios Chu'o Kuarhuro New Testament

Dios Chu'o Kuaphuro
Koreguaje: Dios Chu'o Kuaphuro New Testament

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Koreguaje

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
87a345ac-83c6-51ad-8750-17a703f38bcc

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	59
SAN LUCAS	92
SAN JUAN	154
LOS HECHOS	195
ROMANOS	246
1 CORINTIOS	267
2 CORINTIOS	290
GALATAS	303
EFESIOS	311
FILIPENSES	318
COLOSENSES	323
1 TESALONICENSES	328
2 TESALONICENSES	333
1 TIMOTEO	336
2 TIMOTEO	342
TITO	346
FILEMON	349
HEBREOS	351
SANTIAGO	367
1 SAN PEDRO	372
2 SAN PEDRO	378
1 SAN JUAN	382
2 SAN JUAN	388
3 SAN JUAN	389
SAN JUDAS	390
EL APOCALIPSIS	392

San Mateo Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

*Jesús aipāi pa'isina mamia'me
(Lc 3.23-38)*

¹ Aperumū pa'isina Jesucristo aipāi paasina mamire kuaju tochasi'ea'me ie. Davina'me Abraham repau aipāi paniasome.

² Abraham mamakū Isaac paniasomū.

Isaac mamakū Jacob paniasomū.

Jacob mamachii Judana'me repau cho'jechii paniasome.

³ Judá mamachii Farena'me Zara paniasome. Repana puka'ko Tamar paniasomo.

Fares mamakū Esrom paniasomū.

Esrom mamakū Aram paniasomū.

⁴ Aram mamakū Aminadab paniasomū.

Aminadab mamakū Naasón paniasomū.

Naasón mamakū Salmón paniasomū.

⁵ Salmón mamakū Booz paniasomū. Puka'ko Rahab paniasomo.

Booz mamakū Obed paniasomū. Puka'ko Rut paniasomo.

Obed mamakū Isaí paniasomū.

⁶ Isaí mamakū David paniasomū, pāi jainukore chū'usi'ku.

David mamakū Salomón paniasomū. Repau puka'ko chuenisōsi'ku Urías rājo paniasomo.

⁷ Salomón mamakū Roboam paniasomū.

Roboam mamakū Abías paniasomū.

Abías mamakū Asa paniasomū.

⁸ Asa mamakū Josafat paniasomū.

Josafat mamakū Joram paniasomū.

Joram mamakū Uzías paniasomū.

⁹ Uzías mamakū Jotam paniasomū.

Jotam mamakū Acaz paniasomū.

Acaz mamakū Ezequías paniasomū.

¹⁰ Ezequías mamakū Manasés paniasomū.

Manasés mamakū Amón paniasomū.

Amón mamakū Josías paniasomū.

¹¹ Josías mamachii Jecóniana'me repau cho'jechii pa'irumuna Babilonia cheja cana sani Israelpāi chēa repana pa'ichejana sasōasome.

¹² Repanare sasōsirumū pa'isina Jesús aipāi mamia'me ie:

Jecónias mamakū Salatiel paniasomū.

Salatiel mamakū Zorobabel paniasomū.

¹³ Zorobabel mamakū Abiud paniasomū.

Abiud mamakū Eliaquim paniasomū.

Eliaquim mamakū Azor paniasomū.

¹⁴ Azor mamakū Sadoc paniasomū.

Sadoc mamakū Aquim paniasomū.

Aquim mamakū Eliud paniasomū.

¹⁵ Eliud mamakū Eleazar paniasomū.

Eleazar mamakū Matán paniasomū.

Matán mamakū Jacob paniasomū.

¹⁶ Jacob mamakū José paniasomū, María ũju pa'isi'ku. Repao María, Jesús, pāi ũcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku chiicojñoku puka'ko paniasomo.

¹⁷ Abraham pa'irumupi David pa'irumujatu'ka repau Abraham jijosina catorcerepana paaju saniasome. Ūcuachi'a David pa'irumupi Israelpāi Babilonia cheja chēa sacojñorujatu'ka David jijosina catorcerepana paaju saniasome. Ūcuachi'a Israelpāi repana Babilonia cheja chēa sacojñorujatu'ka Dios Raosi'ku Cristo'te jñaarumujatu'ka repana paasina catorcerepana paaju saniasome.

*Jesucristo'te jñaasi'ere kuamu
(Lc 2.1-7)*

¹⁸ Jesucristo'te jñaasi'e ija'cheasomū: María repau puka'ko Josere pasa chiikojeko so'opi paniasomo. Já'ata'ni repana chuta'a veja kueñe pa'imarumuna María te'eo

pa'ikoji Dios Rekochoji jo'kauna chii suniasomo. ¹⁹ Repaoji chii sunisodona José repao'te paara chiiku re'okujeku, "Päipi repao chii su'isi'e asa cu'ache i'kajanaa'me repao'te", chini cuasa chekunare päi kua jñauma'ñe repao'te rope'e jo'kasoduche cuasaasomu. ²⁰ Jä'aja'ñe cho'ora chini cuasakuta'ni repau uokäisirumuna ángel, Dios raosi'ku rani ija'che i'kaasomu repau'te:

—José, David jocos'i'ku, María'te paavajuchuma'ñe veja paajü'u. Repao su'ipu chiipu Dios Rekochoji jo'kauna su'imo repao. ²¹ Chii'va'ure umava'uni paaja'mo repao. Repao María chii'va'ure jñaasirumu Jesure ve'ojü'u repava'ure. Päi cu'ache cho'osi'e jüni ro'ikajajuku jä'aja'ñe ve'eja'mu repau —chiniasomu ángel repau'te.

²² Peore jä'a Diopi i'kauna aperumu Repau chu'o kuasi'ku kuaku tocha jo'kasi'epi ücuarepa ti'ñnesi'kua'mu.

²³ Ija'che chiimu repau kuaku tocha jo'kasi'e: Romichii umu'terej'e ja'me käima'kopi chii suni, chii'va'ure umava'uni paaja'mo. Repava'ure päi, Emanuelre ve'ojanaa'me, chiimu. ("Emanuel" chiiche "Dios maina'me pa'imü" chiimu.)

²⁴ Ücuarumu José repau käni vuisirumu ángel Dios raocojñosi'ku chü'u jo'kasi'e cho'oku, María'te paara chini vejaasomu. ²⁵ Jä'ata'ni repana vejasirumu, chii'va'ure jñaañejatü'ka ja'me käima'ñe paniasome. Repau rüjo chii'va'ure jñaasirumu José ángel repau'te ra kuasi'ere mami, Jesure ve'oasomu repava'ure.

2

Ësuu muiká'ko cana majñoko pa'iche che'chena Jesure ñañu chini saisi'ere kwamu

¹ Herodes chü'urumuna Judea cheja cajoopona Belén vu'ejoopona jñaasiva'uasomu Jesús. Reparumu vañuuji üsuu muiká'kore pa'iana umupäi repaká'ko pa'ina majñoko pa'iche che'chenajeku ña masi, Jerusalén vu'ejoopona so'opi raniasome. ² Rani ti'a repacheja pa'inare ija'che sēniasaasome repana:

—Chii'va'u, chura jñaasiva'u judiöpäi chü'ujava'u, ¿jeechejare pa'iku? Repau'te jñaasi'ere kuaku üsuu muiká'kore pa'iana vañuu'te ñasinajeku repava'uni ro're puu ñu'iju pojoñu chini ku'eme chukuna —chiniasome repana.

³ Herodes repacheja chü'uku repana i'kasi'ere chekunapi kuarena asa, rua cuasaasomu. Jerusalén vu'ejoopo cana ücuaja'che ücuauko asa, rua cuasaasome.

⁴ Ücuarumu Herodes jä'aja'ñe asa, cuasaku judío phairipäi chü'unana'me judiöpäi che'chonare repau pa'ivu'ena rani chi'ia'ju chini chü'uasomu. Rani chi'irena repanare,

—Päi ücuaukore chü'ua'ku chini Dios Raojau, ¿jeechejana repau'te chiire jñaajanaa'ñe? —chiu sēniasaasomu repau. ⁵ Chikuna i'kaasome repana repau'te.

—Judea cheja cajoopona Belén vu'ejoopona jñaajauasomu repau. Aperumu Dios chu'o kuasi'ku repau'te jñaajachejare kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kwamu:

⁶ Musanukona Judea cheja cajoopo Belén vu'ejoopo cana,

"Üjajoopo, pa'ipäi pa'ijooopo pa'imanaa'me mai", chiimanejü'u.

Musanukona pa'ijooopo cajacojñojau Israelpäi ücuaukore chü'ujamu.

Ücuauji chu'u neenare Israelpäi musanukonare kuiraku re'oja'che chü'uku pa'ijamu, chiimu —chiniasome repana.

⁷ Chitena asa Herodes, vañuu pa'isirumure masira chini majñoko pa'iche che'chenare rope'e soni rao,

—Repau vañuu, ¿jeejarumuna paku? —chikuna repau'te kuaasome repana.

⁸ Kuarena asa repanare ija'che i'kaku Belén vu'ejoopona saasomu repau:— Belén vu'ejoopona sani repau chii'va'u pa'iche peore sēniasajaijü'u. Repava'ure ku'e jñaani ra kuajü'u chu'ure. Chu'u ücuaja'che repava'ure sani ro're ñu'iu pojora chiimu —chiu joreasomu repau.

⁹ Päi chü'ukujü jä'aja'ñe i'kaku chü'unana asa saniasome repana. Saijuna repana üsuu muiká'ko ñasi'ku vañuu jo'e pa'iu repana saima'a sē'sevuji charo saniasomu. Saiu chii'va'u ühivu'e sē'sevana canukaasomu repau. ¹⁰ Vañuu canukache ña rua pojooasome repana. ¹¹ Jä'aja'ñe canukauna ña ücuava'ena kaka chii'va'una'me puka'ko María'te ñaasome repana. Repava'ure ña ro're ñu'iju pojooasome repana repau'te. Pojocuha repana rasi'e cäjoñü vata pachokurina'me sükima'ñana'me chekuñüaquee ma'ña isiasome repana repava'ure chii'va'ure. ¹² Repava'ure ñacuha pa'iju repana uokäitona Dios i'kasi'e ija'che chiiche'te asaasome repana, "Herodes pa'icheja saima'ñe tüima'api co'ijü'u musanukona", chiiche'te. Asa repacheja saima'ñe tüima'api repana pa'ichejana co'isodasome repana.

Egipto chejana kati saisi'ere kwamu

¹³ Ma'jñoko pa'iche che'chena sanisōsirumuna Dios neeku ángel Josere repau uokāisirumuna rani ija'che i'kaasomu:

—Vñni mu'u jojava'una'me puka'kore Egipto chejana pesa sajũ'u. Herodes mu'u jojava'ure vanisōñe'te chũ'ura chini ku'ejamu. Jã'ajekuna sani chu'u mu'ure, "Co'ijũ'u", chĩrumujatu'ka pa'ijũ'u repacheja —chiniasomu ángel repau'te.

¹⁴ Jã'aja'ñe i'kauna asa José vñni ũcuañamipi repau jojava'una'me puka'kore saku Egipto chejana sanisōasomu. ¹⁵ Sani Herodes jūnisōsirumujatu'ka repacheja paniasome repaña. Jã'aja'ñe cho'orena Dios chu'o aperumu kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che kuacheji ũcuarepa ti'jñecuhasi'kuamu, "Chu'u chĩire Egipto cheja pa'ikuni raau chini soimũ chu'u", chiicheji.

Chĩiva'nani vanisōa'jũ chini Herodes chũ'usi'ere kuamu

¹⁶ ũcuarumu Herodes ma'jñoko pa'iche che'chena repau'te jorejũ tĩima'api co'isōsi'ere asa rua pe'rukũ, repaña ñasi'e kuasi'ere jo'e cuasa, "Chura repau chĩi ka'chaũsurumu panicuhamu ie", chini cuasa Belén vñ'ejoopona'me ũcuajoopo kueñe pa'ichejña cava'nare chĩiva'nare umũchĩiva'narechi'a te'eka'chapaũsurumu pa'iva'nana'me na'a cho'je pa'iva'nare ũcuanukore vanisōñe chũ'uasomu. ¹⁷ Repauji jã'aja'ñe cho'ona aperumu Dios chu'o kuasi'ku Jeremías ija'che chiiche tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'jñecuhaasomu:

¹⁸ Ramá cheja pa'ina ota oiche rua asoasomu.

Raquełpi, repau mamachĩipi chuenisōrena oio paniasomo repa.

Repaoji cuhaa'ko chini pã, "Oimanejũ'u", chinite'easome repao'te.

Jã'ata'ni ũcua cuhama'ñe oniasomo repao mamachĩipi chuenisōrena, chiicheji.

¹⁹ Na'a pa'isirumu Herodes jūnisōsirumuna Josere Egipto cheja pa'ikuni repau uokāisirumuna Dios neeku ángel rani ija'che i'kaasomu repau'te:

²⁰ —Vñni mu'u jojava'una'me puka'kore saku Israel chejana jo'e co'ijũ'u. Mu'u jojava'ure vanisōñũ chĩisina jūnisōcuhasinaa'me —chiniasomu ángel repau'te.

²¹ ũcuarumu José jã'aja'ñe i'kauna asa vñni chĩiva'una'me puka'kore Israel chejana saasomu. ²² Jã'ata'ni José Herodes mamakuji Arquelaoopi Judea cheja canani chũ'ua'ku chini jo'kacojñosi'ere asa Judea cheja saivajuchuasomu. ũcuaja'che repau uokāisirumu asa masisi'e Diopi, "Judea cheja saimanejũ'u", chĩisi'ejekuna Galilea chejana saniasomu repau. ²³ Repacheja sani t'i'a Nazaret vñ'ejoopo'te paniasomu repau. Jã'aja'ñe cho'orena aperumu Dios chu'o kuasina kuaju tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ũcuarepa ti'jñecuhasomu, "Dios Raosi'kure, 'Nazaret vñ'ejoopo cakua'mu iku", chiijanaa'me pã", chiicheji.

3

Juan Pã Okoro'vesi'ku pã peochejare pa'iu pãipi saijũna Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu

(Mr 1.1-8; Lc 3.1-9, 15-18; Jn 1.19-28)

¹⁻² Reparumu Juan Pã Okoro'veku Judea cheja cachejare pã peochejare sani pa'iu pãipi repauni sani ch'i'irena Dios chu'ore ija'che chĩu chu'vaasomu:

—Musanukona cu'ache cho'оче ũhasō mama cuasajũ'u. Dios Raosi'ku pã ũcuanukore chũ'up'i'ramu —chiniasomu repau. ³ Aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaias repau Juan cho'ojachere kuaku ija'che i'kakũ tocha jo'kaasomu:

Pãiu pã peochejare sani pa'iu pãipi repauni saito ujachũ'opi ija'che i'kakũ chu'vaja'mu: "Maire Paaku t'i'api'ramu.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rũhiñe pa'ima'a care'vacheja'che

re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'u", chijamu,

chiiche tocha jo'kaasomu repau.

⁴ Repau Juan ju'ikãa camello rañapi cho'osikãa paniasomu. Corejakãa va'i ca'ni kãare tñiasomu repau. Æu, pũ'suva'nana'me airo pũji ãiu paniasomu repau. ⁵ ũcuarumu Jerusalén vñ'ejoopo pa'ina repacheja Judea cheja canana'me Jordán chiacha kueñe cachejña cana jainũko repau chu'vachũ'ore asañũ chini saniasome. ⁶ Sani repau chu'vache'te asa repaña cu'ache cho'osi'ere Dioni kũarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomu repañare.

⁷ Reparumu Juan fariseopãina'me saduceopã repauni okoro'vecojñonu chini jainũko satena ña ija'che i'kaasomu repañare:

—Musanukona te'ena chuta'a cu'ache cho'оче ũhamanajeju ãña pa'icheja'che cu'ache pa'ime. "Maipi okoro'vecojñoru Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu", chini

cuasaju raimé musanukona. ¿Neepi che'chorena já'aja'ñe cuasache musanukona? ⁸ Musanukona cu'ache cho'ochete úhasō re'oja'che pa'ijū Dios chū'ũñe'te cho'ojū pa'ijū'ũ. Musanukonapi re'oja'che pa'ito chekunapi ñani, "Ina cu'ache cho'oché úhasōsinajeju re'oja'che pa'ime", chiijanaa'me musanukonare. ⁹ Ija'che cuasacosome musanukona: "Abraham jijosinaa'me mai. Já'ajekuna Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu", chiiju cuasacosome musanukona. Já'aja'ñe cuasamanejū'ũ. Dios chū'ũñe cho'oma'me musanukona. Diore Repa'ni cho'owato ira'karuā catara'karuāpi Abraham jijosinare chekunare cho'ore'omũ, Repa' chū'ũñe cho'ojanare. ¹⁰ Sūkiñuā ãñe kũñũāpi sãijaruā kũima'to, "Cu'amũ iñuā", chini kueni wosōme pã. Dios ũcuaja'che pã cu'ache pa'inare cu'anajejuna vati toana saomu. ¹¹ Chu'ũ musanukonare cu'ache cho'oché úhasōsinare re'oja'che cho'okaiũ okopi okoro'vemu. Na'a pa'isirũmu cheku na'a ruã masikũji rani pa'iu na'a ruã re'oja'che cho'okaija'mu musanukonare. Chu'ũre na'a ruã masikũjekuna repa'ute cuasa, vaju'chuku pa'imũ chu'ũ. Na'a ruã masikũjeku repa'ute cuasanare Dios Rekocho'te isija'mu repa'. Repa'ute cuasamanareta'ni ũcuauji chū'ũna na'a pa'isirũmuna cu'ache ti'ñjeja'mu. ¹² Pã trigo cho'oni po'te repaca' rũhikuanupũ chi'i úhame. Repasuota'ni wosōme. Na'a pa'isirũmu Raijau pã ũcuaukore chi'i trigo cho'ochēja'che cho'oku cu'ache cho'oché úhamanare vati toana chachamatoana saoja'mu. Cu'ache cho'oché úhasō repa'ute cuasanareta'ni Puka'ku pa'ichejana saja'mu repa' —chiniasomũ Juan repanare pã.

Jesure okorosi'ere kũamũ

(Mr 1.9-11; Lc 3.21-22)

¹³ Ūcuarũmu Jesús Galilea cheja pa'isi'kũpi Jordán chiachana Juan pa'ichejana saniasomũ repa'ni okorocojñora chini. ¹⁴ Sakũna Juan repa'ute okore rocuheku ija'che i'kaasomũ:

—Mu'ũpi chu'ũre okorokairũja'ũji chu'ũni rani, "Okorokaijũ'ũ chu'ũre", chiimũ. Mu'ũpi chu'ũni rokaito na'a re'omũ —chiniasomũ repa'.

¹⁵ Já'aja'ñe i'kauna asa repa'ute ija'che i'kaasomũ repa':

—Cho'ocuhemanejũ'ũ. Dios chū'ũ jo'kasi'e cho'oñu mai —chiniasomũ repa'. Chikũna Juan, "Jau", chini repa'ute Jesure okoroasomũ. ¹⁶ Ūcuarũmu Jesús okorocojñocuha chicha nukasi'kũpi po'ore mani nukakũna cũnaũmu teana re'ojauũ care'o Dios Rekocho ũkupoja'ũ ũcuauñi cajekuna ñaasomũ. ¹⁷ Dios Rekocho cajesisũmu cũnaũmupi ija'che i'kache asoasomũ: "Iku chu'ũ chũ'ũ oiũ paaku'mu. Ruã pojomũ chu'ũ ikũre", chiiche asoasomũ.

4

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chū'ute'esi'ere kũamũ

(Mr 1.12-13; Lc 4.1-13)

¹ Ūcuarũmu Jesús Dios Rekochoji chū'ũna pã peochejana sanisōasomũ. Sani pa'ũna vati ai repa'ni cacũ'ora chini cu'are chū'uasomũ.

² Sani cuarentarepaumucujñana'me cuarentarepañami ãu ãima'ñe pa'ũna ãucuhaasomũ repa'ute. ³ Ūcuarũmu vati ai rani Jesuni cacũ'ora chini ija'che i'kaasomũ:

—Mu'ũpi Dios Mamarepaku pani ipuã catapuã mini, pãpuã caruñojũ'ũ —chiniasomũ.

⁴ Chikũna Jesús ija'che sãñe i'kaasomũ repa'ute:

—Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Pãipi chu'ũrejẽ'e cuasama'ñe repana ãijañe ãuchi'a cuasaju pa'ito cu'amũ.

Jã'achi'a cuasama'ñe chu'ũ chu'o asa chẽa cho'ojū pani re'oja'che pa'ijanaa'me pã, chiimũ —chiniasomũ Jesús repa'ute vature.

⁵⁻⁶ Jã'a i'kacuhasiũmu vati ai repa'ute Jesure Dios neejooopo Jerusalén vũ'ejoopona sa Dios vũ'e sē'vevũna muã ija'che i'kaasomũ:

—Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Dios, mu'ũni kuiraju mu'ũ tuã'ito repana jũjñapi chẽaa'ju chini, ángele'te raoja'mu, mu'ũpi tuãni asi cho'omaneja'ku chini,

chiimũ. Já'ajekuna mu'ũpi Dios Mamarepaku pani ichejapi chejana chã'ijũ'ũ. Dios i'kasi'epi ũcuarepa pa'ito ichejapi chãni asi cho'omaneja'mu mu'ũ —chiniasomũ vati ai.

⁷ Chikũna Jesús i'kaasomũ.

—Ūcuachi'a Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Chu'ũ cho'omasiche'te rupũ ñañu chini sē'manejũ'ũ musanukona pã, chiimũ Dios —chiniasomũ Jesús repa'ute vati aire.

8-9 Jā'a cho'o pi'nisirumu vati ai repau'te Jesure cuhacho aikūtina rua umu pa'ikūtina sa mua teana te'erumu peore chejña pāi pa'ichejñana'me repachejña pa'imajñaruā re'oja'chere ñoku ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'uni, “Peore masiku'mu mu'u”, chiuu ro're ñu'iu pojoru mu'uni peore isija'mu chu'u ichejña —chiniasomu vati.

¹⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—¡Vati ai, saijū'u mu'u! Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Diore Pāi Ūcuanukore Paaku'techi'a, “Peore masiku'mu mu'u”, chiuju cuasaju pojoju Repau chu'ñeche'i'a cho'ojū pa'ijū'u musanukona pāi, chiimu —chiniasomu Jesús repau'te.

¹¹ Jā'aja'ñe i'kauna vati ai Jesure jo'ka sanisōasomu. Repau sanisōsirumu ángelepi rani kuiraasome repau'te.

Jesús Galilea cheja apevuamu pāi chu'vache

(Mr 1.14-15; Lc 4.14-15)

¹² Jā'a cho'ocuha repau co'isirumu Jesús, Juan Pāi Okoro'vesi'kure pāi chēavu'e cuaosi'ere asa Galilea chejana saniasomu. ¹³ Repacheja cajoopona Nazaret vu'ejoopona sani rua keerumu pa'ima'ñe chiara ru'tuva cajoopona Zabolonna'me Neftalí ve'chejña cajoopona Capernaum vu'ejoopo'te pasa chini saniasomu repau. ¹⁴ Jā'aja'ñe cho'ouna aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaias tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'ñesi'kuamu.

¹⁵ Galilea chiara ru'tuva pa'ichejñare Zabolón chejana'me Neftalí cheja ve'osichejñare judío peona jainuko pa'ime.

Chura Galilea cheja jā'aja'ñe ve'emu repachejña.

Jordán chiacha chekukā'ko cacheja ūcuaja'che judío peona jainuko pa'ime.

¹⁶ Ūcuachejñare pa'iju chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'inapi miañe ñañeja'ñe chu'o re'oja'chere asaasome repana,

re'oja'che pa'iche chu'vachu'ore.

Ūcuaja'che cu'ache pa'inapi umucuse ñatauna miañe ñoñeja'ñere re'oja'che pa'iche'te asaasome repana,

chiimu Isaias tocha jo'kasi'e.

¹⁷ Repacheja saisirumu'upi vaa Jesús ija'che chiuu pāire chu'vaku paniasomu:

—Musanukona cu'ache cho'che ūhasō mama cuasajū'u. Dios Raosi'ku pāi ūcuanukore chu'upiramu —chiuu chu'vaasomu repau.

Va'i chonare ūcuaka'chapanare Repau chu'ñe'te cho'ojū paapu chini Jesús chēasi'ere kuamu

(Mr 1.16-20)

¹⁸ Na'a pa'isirumu Jesús Galilea chiara ru'tuva'te ku'iu Simonre cho'jeu Andrena'me pa'ikuni ñaasomu. Repau Simón cheke mami Pedro ve'emu. Va'i chonajeju va'i choruji chiara'te choju paniasome repana. ¹⁹ Repanare ña Jesús ija'che i'kaasomu:

—Chu'uni ja'me ku'iju chu'u chu'ñe'te cho'ojū pa'ijū'u. Va'i sani va'ire jña ranaa'me musanukona. Chura chu'upi cho'okaiuna sani pāire jña chu'uni rakaiju pa'ijū'u —chiniasomu Jesús repanare.

²⁰ Jā'aja'ñe i'kauna asa teana va'i chorū jo'ka ūcuauña'me saniasome repana.

²¹ Jā'achejapi jo'e jmacheneru sani Zebedeo chiire Santiagona'me Juanre ñaasomu repau. Puka'kuna'me choovu'te pa'iju va'i chorūare care'vaju paniasome repana. Pa'ijuna ña Jesús repanare, repauna'me saapu chini soniasomu. ²² So'una asa, “Jau”, chini choovuna'me puka'kure teana jo'ka ūcuauña'me saniasome repana Santiagona'me Juan.

Pāi jainukore che'chomu Jesús

(Lc 6.17-19)

²³ Reparumu Jesús Galilea cheja si'achejña ku'iu repacheja pa'ivu'ña judiopāi chi'ivu'ñana si'arumu kaka che'choku ku'iu pa'isi'kuamu. Ūcuachi'a pāi cu'ache cho'che ūhasōsinare Dios chēa paache'te chu'vaku pāi si'ache ravu jū'inare vasoku ca'nivūā asiche si'ache jū'inare vasoku ku'iu pa'isi'kuamu repau. ²⁴ Repau cho'che'te ñaju pāipi si'arumu kuajuna asa Siria cheja si'achejña pa'ina pāi ravu si'ache jū'iva'nare, ca'nivūā asiche si'ache jū'inare, vati paanare, vē've ravu paanana'me nuka ku'imanare Jesuni saasome. Sarena Jesús repanare ūcuanukore vasokaisi'kuamu.

²⁵ Reparumu pāi rua jainuko Jesure ja'me ku'iju pa'isinaa'me, Galilea cheja cana Decápolis cheja cajoopoā cana Jerusalén vu'ejoopo cana Judea cheja canana'me Jordán chiacha chekukā'ko cana.

5

*Aikütire pa'ia Jesús chu'vasi'ea'me
(Lc 6.20-23)*

¹⁻² Ūcuarumu Jesús päipi jairepanuko Repau pa'ichejana chi'ijuna ña aikütina muni puusi'kua'mu. Muni ñu'iana chukuna repau neenana'me repau'te chiinapi repau ñu'ichejana muni chi'rena ūcuachejare ñu'ia Dios chũ'ñe cho'ona Repau neena pa'iche'te che'choku ija'che chu'vasi'kua'mu repau chukuna'te:

³ —Päi Diore masi cuasamanata'ni Repau'te masi cuasañu chiito Diopi paaku cho'okaija'mu repanare. Ūcuauji cho'okaiuna Repauni masi cuasaja jünisösirumu Repau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repana.

⁴ Ūcuachi'a oiju sumava'na pa'ina päi, Diopi repana rekoñoña churoña pojoju pa'ijanaa'me.

⁵ Ūcuachi'a päi cu'ache cho'ocojñonata'ni säiñe cu'ache cho'omana Dios, "İsija'mu chũ'ñ", chiisichejare chejare İsiuna pojoju pa'ijanaa'me.

⁶ Ūcuachi'a päi Dios chũ'ñe cho'oneena Ūcuauji cho'okaiuna Repau chũ'ñe'te masi cho'oju pojoju pa'ijanaa'me.

⁷ Ūcuachi'a chekunare ña oiju re'oja'che cho'okaina päi, Diopi ūcuaja'che repanani oiu re'oja'che cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

⁸ Ūcuachi'a päi repana rekoñoñ cu'achejẽ'e cuasamana Diore ñajanaa'me. Diore ñajanaajeju pojoju pa'ijanaa'me repana.

⁹ Ūcuachi'a chekunapi cavajuna ñani, "Cavamairo re'oja'che pa'ijũ'ñ", chiinare päi, "Chu'ñ chĩa'me ina", chiija'mu Dios. Jã'ajekuna pojoju pa'ijanaa'me repana.

¹⁰ Ūcuachi'a Dios chũ'ñe'te cho'oju cu'ache cho'ocojñona päi, Dios neenajeju Ūcuauji cho'okaiuna pojoju pa'ijanaa'me.

¹¹ Päi musanukonare chu'ñi cuasajuna rua cu'ache i'kaju cu'ache cho'ome. Ūcuachi'a musanukona pa'iche'te chekunare kuani, "Cu'ache pa'inaa'me jã'ana", chiiju jorenaa'me repana, cheke si'ache na'a rua cu'ache i'kaju. Chu'ñi cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni pojoju pa'ijanaa'me musanukona. ¹² Na'a pa'isirumu Dios musanukonare Repau pa'ichejana satena pa'iche re'oja'chere İsija'mu. Jã'ajekuna pojoju pa'ijũ'ñ musanukona. Musanukonare irumu cu'ache cho'ochaja'che aperumu pa'isina päi reparumu Dios chu'o kuasinare ūcuaja'che cu'ache cho'oasome —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

*Diore cuasana re'oja'che pa'iche'te chu'vamũ Jesús
(Mr 9.50; Lc 14.34-35)*

¹³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e chu'vasi'kua'mu.

—Ūha säija'iu rua re'omu. Musanukona ūcuachi'a chu'ure cuasanajeju re'oja'che pa'iju ūhaja'ñe pa'ime icheja cheja. Jã'ata'ni ūhapi säija'ñeji si'asöru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe päi, ūhapi säijaau chini? Jo'e säija'ñe cho'ocu'amũ repa. Cu'akuna ve'sena sejoru päi chekunapi ku'iju cha'came repa ūha.

¹⁴ Ūcuachi'a chu'ure cuasanajeju musanukonapi re'oja'che cho'ojuna ñaju, päi chekuna, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'ome ina", chiiju masime. Vu'ejoopo aiküti se'sevu pa'ijoopo rua so'ña ñoñeja'ñe musanukonapi re'oja'che cho'oju ñojuna ñaju, päi chekuna, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime ina", chiiju masime. ¹⁵ Päi uotöpu chõni totoröji jao nukoma'mu. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe uotöpu chõni, "Chiija'ito päi ivu'e pa'ina ñamanejanaa'me", chini cuasa, umna tuomu re'oja'che miakuna repav'e pa'ınapi ūcuauko ñaa'ju chini. ¹⁶ Musanukona ūcuaja'che uotöpu re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cho'oju pa'ijũ'ñ, päipi ña, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'onaa'me ina", chiapu chini —chiisi'kua'mu repau.

Aperumu pa'isina Moisenamẽ chekuna chũ'ñ jo'kasi'e cho'ochẽ'te i'kamũ Jesús

¹⁷ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kaku chu'vasi'kua'mu:

—Chu'ure ija'che cuasamanejũ'u musanukona: " Diopi chũ'ñuna Moisés tocha jo'kasi'ena'me Repau chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache'te cho'omanejũ'ñ, chisa chini raisi'kucosomu iku Jesús", chiiju cuasamanejũ'u chu'ure. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe repana chu'ñ cho'ojachere kuaju tocha jo'kasi'ere cho'ora chini raisi'kua'mu chu'ñ, musanukonapi ña chẽa ūcuaja'che cho'oju paapu chini. ¹⁸ Sanaumuna'me cheja chuta'a si'amarumuna repana tocha jo'kasi'e kuache te'emakarujẽ'e karama'ñe peore pa'ija'mu, repa kuache peore ti'jnerumajatu'ka. Ūcuarepaa'me jã'a. ¹⁹ Jã'ajekuna päi ūcuaukaji repana chũ'ñ jo'kasi'ere jachaku peore cho'omau chekunarejẽ'e, "Repana chũ'ñ jo'kasi'e peore cho'oma'tojẽ'e re'omu", chiiju chu'vasi'kure Dios, "Iku chu'ñ

neekuta'ni rua vesuu'mu", chiija'mu. Jā'ata'ni pāiu ūcuauakujī repāna chū'u jo'kasi'ere jachama'ne cho'okū chekunare ūcuaja'che, "Jachama'ne cho'ojū'u", chiiu chu'vasi'kure Dios, "Iku chu'u neeku rua masiu'mu", chiija'mu. ²⁰ Musanukonapi repāna chū'u jo'kasi'ere judiōpāi che'chonana'me fariseopāire na'a rua cho'omaneni Dios pa'icheja saimanejanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

"Chekunare pe'ruma'ne pa'ijū'u", chiiu chu'vamu Jesús
(Lc 12.57-59)

²¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e chu'vaku ija'che che'chosi'kua'mu:

—Moisés mai aipāire aperumu chū'uku tocha jo'kasi'e kuache asanaa'me musanukona. Ija'che kuamu repa:

Chekunare vanisōmanejū'u.

Pāiu ūcuauakujī chekure vanisōru repau'te ūcuachi'a sāi'ne vanisōjū'u, chiiimu repau tocha jo'kasi'e. ²² Chu'uta'ni, "Ija'che cho'ojū'u", chiiu chū'umu musanukonare: Pāiu ūcuauakujī repau'te ja'me pa'ikuni pe'rutojē'e pe'rusi'e ro'i cu'ache ti'jñeja'mu repau'te. Ūcuachi'a pāiu ūcuauakujī repau'te ja'me pa'ikuni cu'ache i'kato pāi chū'una repau'te chēajanaa'me, jo'e i'kamanea'ku chini. Ūcuachi'a pāiu ūcuauakujī repau'te ja'me pa'ikuni, "Cu'akujeku vati toana sani uuku pa'ija'mu mu'u", chiiiku ūcuajī vati toana saocojñoja'mu.

²³⁻²⁴ Ūcuachi'a musanukonapi ūcuauakujī te'eu Diore īsimajñaruāre Repauni īsira chini saikujī mu'are cheku pe'ruche'te cuasani mu'u īsira chini samajñaruā repamajñaruā tuo uoko'a ti'jñeñena ūha charo mu'are pe'rūkuni, "Jo'e sāi'ne pe'ruma'ne re'oja'che pañu mai", chiiijaijū'u. Pe'rusi'e care'vajani Diore īsimajñaruā tuo uoko'ana co'i, mu'u raku ūhasi'e churata'ni repamajñaruā Diore īsijū'u.

²⁵ Chekurumu pāiu ūcuauakujī chekuni pōsero'i paamu. Jā'ata'ni repauji jeereparumu ro'ima'to pe'ruku ro'ia'ku chini pāi chēañe chū'uku pa'ivū'ena saja'mu repau'te. Jā'aja'ne cho'opi'rato pesa chuta'a ma'a sairumuna, "Pōsero'ire charo care'vañu", chiiijū'u repau'te. Na'mi care'vama'to repau'te pāi chēañe chū'ukuni saja'mu repau. Sa jo'kauna pāi chēañe chū'ukujī repau'te pāi chēavū'ena cuaoa'ju chini pāi chēanani chū'ujā'mu. ²⁶ Cuao jo'karena pōsero'i peore ro'i pi'niñetu'ka ūcuavū'ere pa'ija'mu repau. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

"Musanukona pa'imanare ja'me kāimanejū'u", chiiu chu'vamu Jesús

²⁷ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Ūcuachi'a Moisés aperumu chū'uku tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me musanukona. Ija'che kuamu repa:

Ūmupāi, musanukona pa'imanare romi ja'me kāima'ne pa'ijū'u.

Ūcuachi'a romi, musanukona pa'imanare umupāi ja'me kāima'ne pa'ijū'u, chiniasomu. Repāna i'kasi'e chekunapi kuajana asanaa'me musanukona. ²⁸ Chu'uta'ni ija'che i'kamū: Pāiu ūcuauakujī romioni repau paama'koni uache ñani repau rekochoji repao'te paama'kupi ja'me kāisi'kuja'che cho'omu.

²⁹ Chekurumu pāiu ūcuauakujī repau ñakova ūjajūtu cakā'ko cañakovaji ñaku chekuni cu'ache cho'omu. Jā'aja'ne cho'oni repañakova ruta so'ona sējosōa'ku. Ñakovachi'a cho'osōto na'a re'omu repau'te. Jā'aja'ne cho'omaneni chekurumu repau ūcuañakovaji ñaku jo'e na'a rua cu'ache cho'osi'kujeku vati toana saocojñoja'mu. Repauji ñakova te'eñakova peoto cu'amū. Jā'ata'ni Diopi repau'te vati toana saoru na'a rua cu'ache pa'imū repau'te, cu'a cho'osi'kure. ³⁰ Ūcuachi'a pāiu ūcuauakujī repau ūjajūtupi chekuni cu'ache cho'oni, repajūtu tuso so'ona sējosōa'ku. Jūtuchi'a cho'osōto na'a re'omu repau'te. Jā'aja'ne cho'omaneni chekurumu repau ūcuajūtupi jo'e na'a rua cu'ache cho'osi'kujeku vati toana saocojñoja'mu —chiisi'kua'mu repau.

Rūjoromi sējoma'ne paache'te chu'vamu Jesús
(Mt 19.1-9; Mr 10.1-12; Lc 16.18)

³¹ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Ūcuachi'a Moisés aperumu chū'uku tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamu:

Pāiu ūcuauakujī repau rūjore paacuheku sējora chiiiku

charo repao'te sējosi'e kuache utija'ovana tocha ūcuaoi īsijū'u

repao chekunare ñojaja'ova.

Repaja'ova tocha pi'ni īsiru sējore'omu repao'te,

chiiimu repau chū'u jo'kasi'e. ³² Chu'uta'ni ija'che cho'ojū'u chiiu chū'umu musanukonare: Chekurumu pāiujī repau rūjopi chekuni ja'me kāito sējore'omu repao'te. Jā'ata'ni repau rūjoni jā'aja'ne cu'ache cho'oma'koni rurepapu sējoni cu'ache

cho'omū. Sējosōru chekurūmu repao jo'e chekuni veja pa'ija'mo. Repaoji jā'aja'ñe cho'oru ūju pa'isi'kupi sējososi'kupi chu'o paamu, repao cu'ache cho'osi'e. Repao'te vejasi'ku ūcuaja'che cu'ache cho'omū —chiisi'kua'mū repau.

*Diore roiju i'kamañere chu'vamu Jesús
(Mt 23.16-22)*

³³ Ūcuarūmu Jesús chūkuna'te jo'e ija'che i'kaku chu'vasi'kua'mū:

—Ūcuachi'a Moisés mai aipāire aperūmu chū'uku tocha jo'kasi'e kuache cheke asanaa'me musanūkona. Ija'che kuamu repa:

Musanūkona Diore roiju i'kasi'e jorema'ñe ūcuarepa cho'oju pa'ijū'u, chiimū. ³⁴ Jā'ata'ni chu'u musanūkonare jā'aja'ñe cho'omaneajū chini ija'che chu'vamu: Diore jmakarujē'e roiju i'kamanejū'u musanūkona. Repau mamire ve'ocuheju cunaumujē'e roiju i'kamanejū'u, Repau chū'uku pa'ichejajekuna. ³⁵ Ūcuachi'a chejajē'e roiju i'kamanejū'u, Repau chū'ucojñona pa'ichejajekuna. Ūcuachi'a Jerusalén vu'ejoopojē'e roiju i'kamanejū'u, Repau Dios peore chū'uku neejuoopojekuna. ³⁶ Ūcuachi'a sñjore roiju i'kamanejū'u, musanūkonare raña te'era'chorujē'e pojaraña jā'apāni chijaraña caruñocu'asñjojekuna. ³⁷ Ūcuachi'a musanūkonare Diore cuasanare chekunapi i'kajuna, "Jau, cho'ora", chiisi'e repare ūcuarepa cho'ora chini cheke na'a rua roiju i'kato cu'amū. Musanūkona chekunapi i'kajuna, "Cho'oma'mū", chiisi'e ūcuaja'che chekere roiju i'kamanejū'u. Cheke na'a rua roiju i'kanapi vati chū'añe cu'ache cho'ome repa —chiisi'kua'mū repau.

"Musanūkona cu'ache cho'osinare sāñe cu'ache cho'omanejū'u", chiimū chu'vamu Jesús

(Lc 6.29-30)

³⁸ Ūcuarūmu Jesús chūkuna'te jo'e chu'vasi'kua'mū.

—Ūcuachi'a Moisés chū'uku tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamu:

Chekupi mu'u ñakova'te tu'ka feosōru sāñe tu'ka feosōkaijū'u repau'te.

Ūcuachi'a chekupi mu'u cōjiñu'te jēo juchosōru sāñe jēo juchosōkaijū'u repau'te, chiimū repau chū'u jo'kasi'e. ³⁹ Chu'uta'ni irūmu ija'che chū'umu musanūkonare: Chekupi mu'uni cu'ache cho'oto sāñe cu'ache cho'omanejū'u repau'te. Ūcuachi'a chekupi pe'ruku mu'u vachoturupuna asi charato chekukā'ko ūsemanejū'u jo'e chara'ku. ⁴⁰ Ūcuachi'a chekurūmu mu'upi chekuni pōsero'i paakuna repauji mu'u sē'sevu ju'ikāare īsiku ro'ia'ku chini pāi chēañe chū'uku vu'ena saru chekukāa ūcuaja'che rupū īsijū'u repau'te. ⁴¹ Ūcuachi'a chekupi mu'uni repau pōsere te'ekilómetrojatū'ka kuāa sakaau chini chū'uto dos kilómetrojatū'ka pojoku kuāa sakaijū'u repau'te. ⁴² Ūcuachi'a mu'u paamajñaruāare ūcuauakujī sēeto rupū īsijū'u repau'te. Ūcuachi'a chekupi mu'uni ūcuauache'te prestara chini sēeto ūsema'ñe prestajū'u repau'te —chiisi'kua'mū repau.

"Musanūkonare cuhenare pāi oiju pa'ijū'u", chiimū Jesús

(Lc 6.27-28, 32-36)

⁴³ Ūcuarūmu Jesús chūkuna'te jo'e chu'vasi'kua'mū.

—Ūcuachi'a Moisés chū'uku tocha jo'kasi'e cheke ija'che kuamu:

Musanūkonare re'onare oiju pa'ijū'u.

Musanūkonare cuhenare'ta'ni sāñe cuhejū'u,

chiimū repau chū'u jo'kasi'e. ⁴⁴ Chu'uta'ni ija'che chū'umu musanūkonare:

Musanūkonare cuhenare oiju pa'ijū'u. Musanūkonare cu'ache i'kanare Dioni

re'oja'chere sēekaijū'u. Ūcuachi'a musanūkonare cu'ache cho'onare sāñe re'oja'che

cho'okaiju pa'ijū'u. ⁴⁵ Musanūkonapi chu'u chū'usi'ere cho'oni mai Ja'ku Dios Cunaumu

Pa'iku cho'ocheja'che re'oja'che cho'oju pa'ijanaa'me. Ūcuajū chū'ūna ūsuu asuche

pāi cu'anana'me re'ona pa'icheja re'oja'che ñoñe miamu. Ūcuachi'a Diopi chū'ūna

oko pāi cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'ina pa'ichejña si'achejña raku pa'imū. ⁴⁶ Pāi

chū'ūnare kuri kookaina pāi ūcuaukore oima'ñe repanare oinarechī'a sāñe oiju

pa'ime. Musanūkona repanare na'a re'oja'che pa'iju pāi ūcuaukore oiju pa'ito re'oja'che

pa'iche jo'kaja'mu Dios musanūkonare. Jā'ata'ni repa pa'icheja'che musanūkonare

oinarechī'a oiju pa'ito re'oja'che pa'iche jo'kamaneja'mū Dios. ⁴⁷ Ūcuachi'a Diore

cuasamana pāi ūcuaukore chēse pojoma'ñe repanare re'onarechī'a chēse po-

joju pa'ime. Musanūkonata'ni musanūkonare re'onarechī'a chēse pojoju pa'ima'ñe

musanūkona ñamanarejē'e chēse pojoju pa'ijū'u, Diopi pojoa'ku. ⁴⁸ Mai Ja'ku

Dios, Cunaam Pa'iku cho'очеja'che re'oja'chechi'a cho'uju pa'ijũu musanukona — chiisi'kua'mu Jesús.

6

Chekunare re'oja'che cho'okaiju pa'iche'te che'chomu Jesús

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okanu chini rupu chekunapi paipi ñaa'ju chini re'oja'che cho'uju pa'imanejũu. Musanukonapi jã'aja'ñe cho'uju pa'ito Dios mai Ja'ku Cunaam Pa'iku musanukonare re'oja'che cho'osi'e ro'i jmamakarujẽ'e isimaneja'mu.

² Jã'ajekuna musanukonapi chuova'na pa'iva'nare cho'okani pa'i jainuko ñaju'te cho'omanejũu. Jã'aja'ñe cho'ome pa'i sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina. Chuova'na pa'iva'nani kurire isifu chini, mai judiopai chi'ivũñana kaka pa'i ñaju'te kuri isinaa'me repaña, paipi jainuko repaña cho'оче'te ña, "Re'onaa'me ina", chiapu chini. Chekurumu callejoovuãre eta nuka ku'iju pa'i chenevuãna chuova'na pa'iva'nare kuri isinaa'me repaña, paipi jainuko ña, "Re'onaa'me ina", chiapu chini. Jã'aja'ñe cho'uju pa'ire ūcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju, re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repaña. Ūcuarepaa'me jã'a. ³ Musanukonapi te'eu, "Chuova'na pa'iva'nani cho'okasa", chini mu'u na'a rua ja'me pa'iku'terejẽ'e kuama'ñe te'eu cuasaku cho'okaijũu repañare. ⁴ Kuama'ñe mu'uchi'a te'eu cuasaku cho'okaiju pa'ijũu. Jã'aja'ñe cho'oru mai Ja'ku Dios pa'i ūcuauko rope'e cho'оче peore Ñakujũ mu'u te'eu cuasaku cho'osi'e ña ro'ija'mu —chiisi'kua'mu repau.

Diore sêeñe'te che'chomu Jesús

(Lc 11.1-4)

⁵ Ūcuarumu Jesús ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukonapi Diore sêni sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'очеja'che cho'omanejũu. Repaña Diore sêni mai judiopai chi'ivũñana kaka pa'i chenevuãre nukaju sênaa'me, paipi ña, "Re'onaa'me ina", chiapu chini. Chekurumu callejoovuãre nukaju Diore sênaa'me repaña, chekunapi ña, "Re'onaa'me ina", chiapu chini. Jã'aja'ñe cho'uju pa'ire ūcuare re'oja'che i'kacojñosinajeju re'oja'che cho'osinare Dios ro'ijache re'oja'che pa'iche koomanejanaa'me repaña. Ūcuarepaa'me jã'a. ⁶ Musanukonapi te'eu Diore sêni mu'u pa'iruupana kaka jeo mai Ja'ku Diore Ñoma'kuni sêejũu. Jã'aja'ñe cho'oto mai Ja'ku Dios pa'i ūcuauko rope'e cho'оче peore Ñakujũ mu'u te'eu cho'оче ña re'oja'che cho'osi'e ro'i re'oja'che isija'mu.

⁷ Ūcuachi'a musanukonapi Diore sêni Repau'te masi cuasamana cho'очеja'che ūcuate'ere i'kaju sêemanejũu. Repaña Diore masi cuasamana Repau'te sêni, "Maipi chu'o ūcuate'ere ruarepañoã co'chaju sêeto Dios maire asa cho'okaija'mu", chini cuasaju jã'aja'ñe i'kaju sêeme. ⁸ Repaña cho'очеja'che cho'omanejũu musanukona. Mu'u chuta'a Repau'te sêemaramana mu'u chiiche masimũ Dios. ⁹ Musanukonapi sêni ija'che i'kajũu:

Ja'ku, Cunaam Pa'iku, pa'i mu'ure vajuchuju pojoa'ju.

¹⁰ Ūcuachi'a mu'u chũuñe pa'i ūcuauko cho'ojaramu tĩ'aa'ku.

Cunaamu pa'ina mu'u chũuñe masi cho'очеja'che cheja pa'ina ūcuaja'che re'oja'che cho'uju paaru.

¹¹ Ūcuachi'a chukuna chiiche ãu si'aumucujña isijũu, chukuna ãijañe.

¹² Chukuna cu'ache cho'оче jo'e cuasamanejũu, chukuna'te pa'i cu'ache cho'osi'e chukuna jo'e cuasama'ñeja'ñe.

¹³ Chukuna'te vatipi chũukuna cu'ache cho'oñu chiito mu'upi ãsekaijũu, cho'omaneja'ju chini.

Jã'aja'ñe i'kaju Diore sêeju pa'ijũu.

¹⁴ 'Chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi jo'e cuasama'to mai Ja'ku Dios ūcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'uche jo'e cuasamaneja'mu. ¹⁵ Jã'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere ūcu cuasaju pa'ito mai Ja'ku Dios ūcuaja'che musanukona Repau'te cu'ache cho'uche cavesuma'ñe cuasaku pa'ija'mu —chiisi'kua'mu repau.

Te'eñoã ãu ãima'ñe pa'iju Diore sêeñe'te che'chomu Jesús

¹⁶ Ūcuarumu Jesús ija'che che'chosi'kua'mu:

—Musanukonapi ãu ãima'ñe pa'iju Dionĩ sêeju pañu chini, sê'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'ina cho'очеja'che cho'omanejũu. Repaña pa'i ãu ãima'ñe

pa'ijũ Dioni sēni repana chiña, sũmava'na ñoñe pa'inaa'me, pãipi ña, "Dioni sējeũ ãu ãima'ñe pa'inajeũ re'onaa'me ina", chiapũ chini. Pãi repanare re'oja'che i'kasimakaruchi'api ro'isi'eja'chea'me repanare. Ūcuarepaa'me jã'a. Mũsanũkonapi ãu ãima'ñe pa'ijũ Dioni sēni chuova'na ñoñe pa'imanejũ'ũ. Æu ãisina pa'icheja'che pojoju pa'ijũ'ũ. ¹⁷⁻¹⁸ Mũsanũkonapi ũcuauakujĩ ãu ãima'ñe pa'iu Dioni sēeũ pasa chini charo mũsanũkona chiña s'i'sisõ cũ'u veni care'vajũ'ũ raña, pãipi mũsanũkona Diore sējeju ãu ãima'ñe pa'iche'te ña masimanejũ'a. Jã'aja'ñe cho'oto mai Ja'ku, Dios, Noma'kupi mũsanũkona kuama'ñe re'oja'che cho'oche ña ro'ija'mu mũsanũkonare —chiisi'kua'mu repau.

Pãi Dios pa'icheja saisirũmu re'oja'che pa'iche koojachere i'kamu Jesús
(Lc 12.32-34)

¹⁹ Ūcuarũmu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:
—Mũsanũkona ruarepa pōse si'ache koo paamanejũ'ũ. Icheja chejaquee pōse pu'janajē'e pu'ja si'asõkaiju chekurũmu macono phũ'ka cho'osõñe'me. Chekurũmu ñaanapi rani peore ñaasõkaiche'me repa. ²⁰ Mũsanũkona paache pōse icheja chejaquee si'asõjañe'me. Jã'ajekuna repa pōse ruarepa cuasama'ñe pa'ijũ Dioni na'a rua cuasaju pa'ijũ'ũ. Repau pa'icheja sani re'oja'che koojachere cuasajũ'ũ. Repau ïsiche pu'jacu'ache'me. Ūcuachi'a Repau ïsiche macono phũ'ka cho'osõma'ñe'me. Ūcuachi'a ñaanajē'e peochejaa'me repacheja. ²¹ Dios ïsijache koojanajeju pojoju pa'ijũ'ũ mũsanũkona. Mũsanũkonapi pōsere na'a rua cuasaju pani Dios ïsijache rua cuasamanejanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

Re'oja'che cuasache'te kamu
(Lc 11.34-36)

²² Ūcuarũmu Jesús jo'e ija'che che'chosi'kua'mu:
—Mũsanũkona ñakocaã masi ñoto cho'oche cho'ore'omu. Ūcuaja'che mũsanũkonapi cu'ache cuasama'ñe pa'ijũ Dioni rua cuasaju pa'ito rekoñoã re'oja'che pa'ija'mu mũsanũkonare. ²³ Jã'ata'ni ñakocaãpi masi ñoma'to cho'oche cho'ocu'amu. Ūcuaja'che mũsanũkonapi Dioni cuasama'ñe cu'ache cuasaju pa'ito re'oja'che pa'icu'aja'mu mũsanũkona rekoñoã. Mũsanũkonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani ũcuachi'a cu'achechi'a cho'oju pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

Kurina'me Diore cuasache'te i'kamu Jesús
(Lc 16.13)

²⁴ Ūcuarũmu Jesús ija'che chu'vasi'kua'mu:
—Pãi ka'chanapi ũcuate'eũ'te paato repau'te paanare ũcuapa'ruvachi'a chiicu'amu repau'te. Chekurũmu repau'te paanare te'eũ'te na'a rua chiũ chekureta'ni cuhemu repau. Ūcuachi'a kurina'me Diore ũcuapa'ruvachi'a cuasama'me pãi. Kurire na'a rua cuasaju Dioreta'ni cuasama'me —chiisi'kua'mu repau.

Dios Repau neenare Repau chũijejuna re'oja'che kuiramu
(Lc 12.22-31)

²⁵ Ūcuarũmu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:
—Kurina'me Diore ũcuapa'ruvachi'a cuasacu'akuna jo'e mũsanũkonare ija'chere chu'vamũ chu'ũ: Mũsanũkona pa'ichena'me ãu ãiñena'me ũkuchena'me kãña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imanejũ'ũ. Mai pa'iche ãuna'me kãñachi'ama'mu. ²⁶ Pĩ'ava'na pa'iche'te cuasa ñajũ'ũ. Pĩ'ava'na ãujē'e tãmava'naa'me. ïsichejē'e cho'omava'naa'me. Æu care'vanũ'ñajē'e peova'naa'me repava'na. Jã'aja'ñe pa'iva'nareta'ni mai Ja'ku Sũnaũmu Pa'ĩkujĩ ãu ïsiku'mu repava'nare. Repau Dios pĩ'ava'nare peore cuasaku rua re'oja'che kuiraku'mu. Jã'ata'ni mũsanũkonare pãi na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'imũ Repau. ²⁷ Jã'ata'ni pãi repana ũmu nukache rua cuasaju, "Na'a ũmu ainee nukajanaa'me mai", chijũ na'a ũmu nukache chiinareta'ni na'a ũmu nukacu'aja'mu.

²⁸ 'JJe'se pa'ũna mũsanũkona kãñare ruarepa cuasaju pa'iche? Korosi'e pa'iche'te cuasa ñajũ'ũ. Korosi'e cho'ochejē'e cho'oma'ñe'me. Kãñajē'e juhama'ñe'me. ²⁹ Ape'ũmu pa'iu pãi chũ'usi'ku Salomón ju'isikãña, repauji rua re'ojakãñare koo ju'ũna rua re'oja'che ñoasomu, pãipi ñato. Jã'ata'ni Salomón ju'isikãña pa'icheja'che na'a rua re'oja'che ñomu korosi'e. Dios cho'oche'me jã'a. ³⁰ Diore rua cuasama'me mũsanũkona. U'chara'ñũruã iumucujũña pa'ira'ñũruãre pãipi wosõru che'ro peoja'mu. Rua jeerũmu pa'imara'ñũruãta'ni repara'ñũruã re'oja'che kuiraku'mu Dios. Mũsanũkonare pãi na'a rua re'oja'che kuiraku mũsanũkona ju'iche kãña ïsiku'mu Repau. ³¹ Jã'ajekuna

musanukona si'areparumu, “¿Ëquere maiva'na ãijanaa'ñe?” “¿Ëquere maiva'na ùkujanaa'ñe?” “¿Ëquere maiva'na ju'ijanaa'ñe?”, chiiju ruarepa cuasama'ñe pa'ijũ'u. ³² Pã Diore cuasamana jã'amajñaruã peore si'arumu rua cuasaju pa'ime. Musanukona chiimajñaruã mai Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku, “Ina chu'ure cuasana jã'amajñaruã chiime”, chiiu masimu. ³³ Jã'ajekuna jã'amajñaruã ruarepa cuasama'ñe pa'iju Repau chũ'ũñe'te na'a rua cuasaju cho'oju pa'ijũ'u. Ûcuare Repau musanukonare ãuna'me ùkuche peore rima. ³⁴ Musanukonare che'ro cu'ache ti'ñjejañe cuasaju oima'ñe pa'ijũ'u. Che'ro ùcuaumucusepi ñatauna cuasajũ'u repamajñaruã. Repaumucujña pa'iche te'enarechi'a cu'ache ti'ñjemu maire. Dios musanukonare cu'ache ti'ñjejañe masikujeku cho'okaija'mu —chiisi'kua'mu repau.

7

Chekuna cu'ache cho'оче ñani, “Cu'ache pa'inaa'me musanukona”, chiiju ke'remanejũ'u

(Lc 6.37, 41-42)

¹ Ûcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Chekuna cu'ache cho'оче ñani, “Cu'ache pa'inaa'me musanukona”, chiiju ke'remanejũ'u. Jã'aja'ñe ke'rema'to Dios ùcuaja'che musanukona cu'ache cho'оче ñakuta'ni i'kamaneja'mu. ² Musanukonapi chekuna cu'ache cho'оче'te ñaju ke'reto Dios ùcuaja'che musanukona cho'оче cuasa cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'uja'mu. Musanukona chekunare cho'очеja'che cho'ocojñojanaa'me, repanare ñaju i'kasi'e ro'i. ³ Ija'chea'me: Pãiu repau ñakova'te chĩ'camaka ujamaka paaku'teta'ni cuasomaneasomu. Cuasama'kuta'ni ja'me pa'iku ñakova pa'imakarũ jmakakaruta'ni ñaasomu repau. Rua tiiñea'me jã'a. Musanukona ùcuaja'che tiiñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'оче cuasama'me. Jã'ata'ni chekunapi jmakakarũ cu'ache cho'оче ñani rua cuasanaa'me musanukona. ⁴ Ûcuaja'che pãiu repau ñakova'te chĩ'camaka ujamaka paakuta'ni tunoma'ñe paamu. Jã'ata'ni chekupi ñakova'te chĩ'camakarũ jmakakarũ paakuna ñanita'ni, “Raijũ'u. Mu'u ñakova pa'imakarũ chĩ'camakarũ'te tunokasa”, chiimu. Rua tiiñea'me jã'a. ⁵ Musanukona ùcuaja'che rua tiiñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'оче'te ùhasõma'ñe pa'inata'ni chekuna jmakakarũ cu'ache cho'оче ñani, “Musanukona cu'ache cho'оче ùhasõjũ'u”, chiinaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'oto cu'amũ. Së'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Charo musanukonapi cu'ache cho'оче'te ùhasõ re'oja'che pa'iju chekunare musanukona i'kache'te ùcuarepa cho'oju chekunani jã'aja'ñe chu'vato re'omu. Jã'ata'ni ùcuarepa cho'omanapi chekunani chu'vato cu'amũ —chiisi'kua'mu repau.

⁶ Ûcuarumu Jesús jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Jamuchai kokaneenare Dios neemajñaruã ñimanejũ'u, chekũrumu repanapi churi kũ'iju. Ûcuachi'a perlara'karuã rua ro'ira'karuã jo'chasëse pa'ichejñana jo'kamanejũ'u, repara'karuãna cha'o cha'casõju. Ûcuachi'a pãi repa'na cu'ache cho'оче ùhacuhenare Dios chu'o re'oja'che chu'vamanejũ'u. Chekũrumu repa'na musanukonapi chu'vato jo'chasëse cho'очеja'che Dios chu'o re'oja'chere si'si cho'очеja'che cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

Diore cuhama'ñe sëeñe'te chu'vamu Jesús

(Lc 6.31; 11.9-13)

⁷ Ûcuarumu Jesús chũkuna'te repau neenare jo'e ija'che chu'vasi'kua'mu:

—Musanukona chiiche cuhama'ñe Dioni rua sëeju pa'ijũ'u ñsia'ku. Cuhama'ñe sëeju pa'ito ñsia'mu Repau. Ûcuachi'a musanukona Repau'te sëesi'e cha'ajũ'u ñsia'ku. Cha'ani koojanaa'me musanukona. Ûcuachi'a pãiu repau'te re'oku vu'ena tĩ'a jatisa'aro'te nukaku, repau chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe rua jeerumu sëeu pa'icheja'che cuhasõma'ñe Diore rua sëeju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oju panĩ koojanaa'me musanukona. ⁸ Repanare karache'te Diore sëena koojanaa'me. Ûcuachi'a Repau'te sëesi'e cha'ana koojanaa'me. Ûcuachi'a pãiu repau'te re'oku vu'ena tĩ'a jatisa'aro'te nukaku, rua jeerumu sëeu pa'iu koosi'ja'che koojanaa'me pãi, cuhasõma'ñe Diore rua sëeju pa'ina.

⁹ 'Asarepajũ'u, musanukona umupãi, chii paana. Mu'u chiipi mu'uni pãre sëeto catapu'te mini ñsima'me musanukona. ¹⁰ Jã'apãani, chiacha va'ire sëeto añani mini ñsima'me musanukona chiire. ¹¹ Cu'ache pa'inata'ni musanukona chii'va'nare

re'oja'chere ĩsinaa'me musanukona. Mai Ja'ku, Dios, Cunaumu Pa'iku Repau'te sēenare na'a rua re'oja'chere ĩsiku pa'iku'mu.

¹² Ūcuachi'a musanukona chiiche chekunapi cho'okaiche rua chiime musanukona. Jā'ajekuna chekunare ūcuaja'che musanukona chiicheja'chere re'oja'chere cho'okaiju pa'ijū'u. Musanukonare re'oja'che cho'okaima'tojē'e ūcuare'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u repanare. Moisés chū'u jo'kasi'ena'me Dios chū'o kuasina chū'uju tocha jo'kasi'e jā'aja'ne cho'okaiju pa'iche'te kuamu —chiisi'kuu'mu repau.

Jatisa'aro jmaā'caru pa'isa'aro pa'iche'te kuamu

¹³ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chū'vasi'kuu'mu:

—Dios pa'icheja sañu chini jatisa'aro jmaā'caruji kakajū'u. Repanare uache cho'oju pāi rua jainuko vati toa saicheja jatisa'aro ūjaā'caru pa'isa'aroja'chejekuna cu'achejana saime. Ūcuachi'a ma'a ūjama'a saire'ocheja'chejekuna ūcuachejana saime. ¹⁴ Jā'ata'ni chū'u chū'ñe jatisa'aro jmaā'caru pa'isa'aro kakavesacheja'che cho'ovesakuna Dios pa'icheja te'eva'na saime pāi —chiisi'kuu'mu repau.

Sūki āu āire'oche kūiñuāna'me āicu'ache kūiñuā pa'iche'te kuamu

(Lc 6.43-44)

¹⁵ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chū'vasi'kuu'mu:

—Pāi, “Dios chū'o kuakainaa'me chukuna”, chiiju jorena i'kache asa, “Ūcuarepaa'me”, chiimanejū'u musanukona. Ovejava'na kokaneemapu cu'ache cho'omava'naja'ne sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che cho'onaa'me repana. Jā'ata'ni repana rekoñōā chai kokaneenaja'ne cu'ache pa'inaa'me repana. ¹⁶ Sūkiñuā repañuā kūisi'ere ña masire'omu musanukonare. Miusava uche kūima'mu. Ūcuachi'a miusava higopuā kūima'mu. Ūcuaja'che repana Dios chū'o joreju kuana pa'iche ña masijanaa'me musanukona, repana cu'ache cho'ochete. ¹⁷ Sūkiñuā āiñe kūiñuā koka pa'iñuā re'ojañuājeku sāijapuā kūimu. Koka peora'ñuruāta'ni cu'añuājeku sāija'imapuā kūimu. ¹⁸ Sūkiñuā koka pa'iu re'ojañuā sāija'imapuā kūima'mu. Ūcuachi'a koka peoku cu'añuā sāijapuā kūima'mu. ¹⁹ Sūkiñuā sāijapuā kūimañuā, “Cu'amū iñuā”, chini kueni uosōme pāi. Dios ūcuaja'che pāi cu'ache pa'inare vati toana saoja'mu. ²⁰ Sūkiñuā repañuā kūisi'ere ña masime pāi. Ūcuachi'a, “Dios chū'o kuanaa'me chukuna”, chiinapi Repau chū'u jo'kasi'e cho'omanare, repana pa'iche'te ña, “Joreme ina”, chini masijanaa'me musanukona —chiisi'kuu'mu repau.

Pāi ūcuarepanuko Dios pa'icheja saimanejanaa'me

(Lc 13.24-27)

²¹ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chū'vasi'kuu'mu:

—Pāi te'ena ija'che i'kame chū'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u”, chiime. Jā'aja'ne i'kanata'ni Dios pa'icheja ūcuarepanuko saimanejanaa'me repana. Chū'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku chiiche cho'onachi'a Repau pa'icheja saijanaa'me. ²² Dios ūcuaukore pāi chi'i ro'irumu pāi jainuko ija'che i'kajanaa'me chū'ure: “Chukuna'te Paaku'mu mu'u. Mu'upi cho'okaiuna Dios chū'o pāire kuaju pa'isinaa'me chukuna. Ūcuachi'a mu'upi cho'okaiuna pāi sa'navuā pa'isinare vati eto saosinaa'me chukuna. Ūcuachi'a mu'upi cho'okaiuna Diuchi'a cho'omasiche ruarepañōā cho'oju pa'isinaa'me chukuna”, chiijanaa'me repana. ²³ Jā'aja'ne i'kanareta'ni Ja'ku chiiche cho'omanesinajejuna ija'che i'kaja'mu chū'u repanare: “Musanukonare ñama'kuu'mu chū'u. Chū'ure ja'me pa'ima'ne saijū'u. Cu'ache cho'onaa'me musanukona”, chiija'mu chū'u repanare —chiisi'kuu'mu repau.

Vu'ña ka'chavu'ña cho'osi'ere kuamu

(Mr 1.22; Lc 6.47-49)

²⁴ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che chū'vasi'kuu'mu:

—Pāi chū'u chū'ñe asa chēa cho'oku pa'iche ija'chea'me: Pāiu masiu vu'ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetu'ka repa sa'navuā ūni nu'keasomu vu'ña tuu. ²⁵ Repavū'e cho'o pi'nisirumu oko rua ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa tī'aasomu. Ūcuachi'a tutache rua tutaasomu. Jā'ata'ni repavū'e tāimaneasomu, tuu cata pa'ichetu'ka ūni nu'ke cho'osivū'ejeku. ²⁶ Ūcuachi'a pāiu chū'u chū'ñe asakuta'ni jachaku cho'oma'ku pa'iche ija'chea'me: Cheku pāiu vesukujeku masi cuasama'ku vu'ere cho'ora chini vu'ña tuu meja pa'ichejana cojña rua sē'seruā ūni nu'keasomu. ²⁷ Vu'e cho'o pi'nisirumuna oko rua ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa tī'aasomu. Ūcuachi'a tutache rua tutaasomu. Tutakuna masi cho'omanesivū'ejeku tāni peore ñaña measōasomu repavū'e —chiisi'kuu'mu repau.

²⁸⁻²⁹ Repana pāi Jesupi rua masiku masi che'chokuna asa jñano,

—Ikũ Jesús judiõpãi che'chona che'chocheja'che, che'choma'ñe rua masi che'chomu —chiisinaa'me.

8

Asi ravu paava'ure Jesús vasosi'ere kũamu

(Mr 1.40-44; Lc 5.12-16)

¹ Repau Jesús aikũti mũisi'kupi cajesirũmu pãi rua jainũko tuhasinaa'me repau'te. ² Ūcuarũmu pãiu asi ravu paava'u Jesús pa'icheja sani repau ti'ñeñe ro're ñu'iu ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pãi Ūcuaukore Paaku, mu'ure vasouato vasoju'u chu'ava'ure; vajara —chiisi'kua'mu.

³ Chikuna Jesús repauñi chẽaku i'kasi'kua'mu.

—Jau, vasora. Vajuju'u —chiu chẽakuna asi teana te'erũmu peore ja'jusõsi'kua'mu repau ca'nivu pa'si'e. ⁴ Repau'te vasocuha Jesús ija'che chu'usi'kua'mu:

—Ñarepaju'u. Chu'u mu'ure vasosi'e pãi chekunare kũamaneju'u. Kũama'ñe judio phairi'techi'a ñojaju'u mu'u vaju'sica'nivu. Ūcuaja'che aperũmu Moisés chu'u jo'kasi'e cu'amajũaruã sa isijũ'u Diore, pãipi ña mu'u vaju'si'ere masia'ju —chiisi'kua'mu repau.

Romapãiu sõtao chũ'uku'te cho'ochẽ cho'okaiku'te Jesús vasosi'ere kũamu

(Lc 7.1-10)

⁵⁻⁶ Repau Jesús Capernaum vu'ejoopo sani ti'asirũmu Romapãiu sõtao cienrepanare chũ'uku repau pa'ichejana rani cho'okaau chini ija'che chiu sãesi'kua'mu repau'te:

—Pãi Ūcuaukore Paaku, chu'ure cho'ochẽ cho'okaiva'u ju'iu repau ca'nivu ru'tusõsiva'u ũhimu. Ūcuachi'a repau ca'nivu peore rua asiche asikũasomu —chiisi'kua'mu repau.

⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'upi sani vasora repau'te —chiisi'kua'mu.

⁸⁻⁹ Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Pãi Ūcuaukore Paaku, chu'u rua vesuu vu'ena mu'upi rua masiũji kakache vaju'ũamu chu'ure. Ija'che pa'iku'mu chu'u: Chekunapi sõtao ainapi chũ'ũnaa'me chu'ure. Chu'u ũcuaja'che chekunare sõtao chũ'uku'mu. Chu'upi sõtaoni te'eu'te, “Saiju'u”, chiito saimu repau. Ūcuaja'che chekure, “Raiju'u”, chiito raimu repau. Ūcuachi'a chu'ure cho'ochẽ cho'okaikuni ũcuauache'te chu'upi chũ'uto cho'okaimu repau. Jã'ajamakaruchi'a chũ'umasiku'mu chu'u. Mu'uta'ni peore chũ'umasiku'mu. Jã'ajekuna mu'upi chu'u vu'e saima'ñe, ũcua ichẽjapi chu'ure cho'ochẽ cho'okaikuni, “Vajuju'u”, chiito vajuja'mu —chiisi'kua'mu repau.

¹⁰ Jã'aja'ñe i'kauna asa jũano Jesús, repau'te ja'me ku'inare pãi ija'che i'kasi'kua'mu:

—Israelpãi chu'ure jainũko cuasanare'ta'ni te'eu'terejẽ'e iku chu'ure masi cuasacheja'che cuasanare chuta'a tijũama'kua'mu chu'u. Ūcuarepaa'me jã'a. ¹¹ Na'a pa'isirũmu pãi judio peona chu'ure cuasanajeju ũsuu muikã'kona'me ũsuu na'ikã'kopi jainũko rani Dios chũ'uku pa'ichejana sani Abrahamna'me Isaana'me Jacobna'me pojojũ pa'ijanaa'me. ¹² Judiorepanata'ni, “Dios pa'icheja saijanaa'me chũkuna”, chiisina Repau'te masi cuasamanajeju chijachejana vati toana saocõjũ uujũ oijũ cõjire asoche aiju pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

¹³ Jã'aja'ñe i'kacua sõtao chũ'uku'te ija'che i'kasi'kua'mu Jesús:

—Mu'u vu'ena co'ijũ'u. Mu'u chu'ure, “Jesús chu'ure cho'ochẽ cho'okaiku'te so'opi vasoja'mu”, chiu cuasasi'e ũcuarepa cho'ocõjõja'mu —chiisi'kua'mu Jesús.

Ūcuate'erũmuna ju'iva'u vu'e ũhiva'u teana vajuasomu.

Simõn Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kũamu

(Mr 1.29-31; Lc 4.38-39)

¹⁴ Ūcuarũmu Jesús Simõn Pedro vu'ena saniasomu. Sani ti'a kaka ñato repau vao cha'vo ravna ju'io ũhio paniasomo. ¹⁵ Ūcuarũmu Jesupi repau jũtũna chẽauna cha'vosi'e teana chũrusõasomu repau'te. Ūcuarũmu repau ũhio pa'isiva'o teana vũni aũre aũasomo repanare.

Jũ'iva'nare jainũkore Jesús vasosi'ere kũamu

(Mr 1.32-34; Lc 4.40-41)

¹⁶ Na'isõcuhasirũmuna pãi vati paava'nare rua jainũkore Jesús pa'ichejana raasome. Ūcuarũmu Jesús repanare pãi sa'navũ pa'inare vati, chu'o te'echũ'ochi'api i'ka eto saosõkaniasomu. Ūcuachi'a chekunare ravu ju'iva'nare ũcuaukore vasoasomu repau.

17 Jesupi jā'aja'ñe cho'onna aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'ñe cuhasi'kua'mu, ija'che chiicheji: Maipi koka peoto ja'me cho'okaimu repau. Ūcuaja'che mai jū'iñe ravu vasomu repau, chiimu repa tocha jo'kasi'e.

Jesure ja'me kuñu chiisina i'kasi'ere kuamu
(Lc 9.57-62)

18 Ūcuarumu Jesús pāipi jairepanuko si'acakā'jño pa'ijuna ña chukuna'te repau neenare, "Tra chiara chekukā'kona jēñu", chiisi'kua'mu. 19 Chuta'a chukuna jē'ema'tona judiōpāi che'choku rani Jesure ija'che i'kasi'kua'mu:

—Masu, mu'una'me ūcuachejña mu'u ku'ichejña ku'iu mu'u chū'uñe'te cho'oku pasa chiimu chū'u —chiisi'kua'mu.

20 Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Ā'care'achai kāicojña paame. Pi'ava'na ūcuaja'che kāisuvuā paame. Chu'u, pāire ja'me paa chini Dios Raosi'kuta'ni kāichejñajē'e peova'u pa'imū —chiisi'kua'mu repau.

21 Ūcuarumu cheku Jesure chiiku ija'che i'kasi'kua'mu repau'te:

—Pāi Ūcuanukore Paaku, cha'ajū'u aperumu. Chu'u ja'kuva'uni tājasa. Ķĕsema'ku mu'u? —chiisi'kua'mu.

22 Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Chekunapi chu'ure cuasamanajeju repa rekoñō jūnisōsinaja'ñe pa'inapi repa majapāi jū'isinare tā'ju. Mu'uta'ni rani chu'una'me ku'iu chū'u chū'uñe'te cho'oku pa'ijū'u —chiisi'kua'mu repau repau'te.

Jesupi chū'una tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kuamu
(Mr 4.35-41; Lc 8.22-25)

23 Ūcuarumu Jesús chukuna repau neenana'me choovu ūjavūji tuni jē'esi'kua'mu. 24 Jē'ejuna ruarepa tutakuna chiaraji fa'aku okopi ja'ñukuna choovu timupi'ras'i'kua'mu. Jā'a cho'oto Jesús jē'eu kānisōsi'kua'mu reparumu. 25 Ūcuarumu chukuna repau neena choovūji runisōcuhakuna ūcuau ūhichejana muu ija'che ūjachū'opi i'ka vuosinaa'me repau'te:

—ĶChukuna'te Paaku, runisōcuhame mai! Vūni cho'okaijū'u —chiisinaa'me.

26 Chitena jñano vūni chukuna'te i'kasi'kua'mu repau.

—ĶE'se pa'una musanukona ruarepa vaju chuche? Chu'ure masi cuasama'me musanukona —chiisi'kua'mu repau. Jā'aja'ñe i'ka vūni,

—Tutachena'me fa'ache cuhajū'u —chiisi'kua'mu repau. Chikuna tutachena'me fa'ache teana ūcuapa'rva cuhasi'kua'mu. Jo'e re'oja'ira cuhasi'kua'mu chiara. 27 Jā'aja'ñe cho'onna ña jñano sāiñechi'a sēniasinaa'me chukuna.

—ĶKeeja'iu'jeku iku ija'che cho'oku? Tutachena'me fa'ache cuhamu iku chū'uñe —chiisinaa'me chukuna.

Gadara cheja cava'nare vati paava'nare Jesús etokaisi'ere kuamu.
(Mr 5.1-20; Lc 8.26-39)

28 Chiara chekukā'ko cacheja Gadara cheja chukuna jēni ti'asirumu pāi vati paana te'eka'chapana pāi tāchejña pa'inapi eta tijñasinaa'me Jesure. Repanapi si'arumu eta ruarepa asivajuchache cho'ojuna pāi repacheja caraivajuchasome. 29 Repau'te Jesure eta tijña cuiju ija'che i'kasinaa'me repa:

—Jesús, Dios Mamaku, Ķĕque raiku mu'u? Asi cho'omanejū'u chukuna'te. Chukuna'te cu'ache cho'ojarumu chuta'a ti'ama'mu —chiisinaa'me repa.

30 Ūcuacheja kueñere jo'chasēse kuanupū āure mu'ka āiju pa'isinaa'me. 31 Jā'ajekuna vati Jesure rua i'kaju ija'che sēesinaa'me:

—Chukuna'te etoni jo'chasēse sa'navuā kakache ūsemanejū'u; kakañu chukuna —chiisinaa'me repa.

32 Jā'aja'ñe i'kaju ruarepa sēejuna Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Jau —chiisi'kua'mu.

Chikuna repa vati eta sani jo'chasēseva'nani kakasinaa'me. Vatipi kakarena jo'chasēseva'na teana ūcuanuko vū'vū aikūti ūjakūti caripaji chiarana tuā'tua ru'tu jūnisōsināa'me.

33 Repava'nare kuirasiva'na pāi jā'aja'ñe cho'orena ña vati paasinare cho'osi'ere peore pāire kuañu chini vū'ejoopona vū'vusōsināa'me. 34 Kuarena asa kukusō pāi ūcuanuko Jesús pa'ichejana rani, repau'te Jesure,

—Icheja pa'ima'ñe tiichejana saijū'u —chijū rua i'kasinaa'me.

9

Naka ku'imava'ure Jesús vasosi'ere kuamu

(Mr 2.1-12; Lc 5.17-26)

¹ Jā'a cho'ocuhasirumu Jesús jo'e choovu tuni chiara chekākā'kona ūcuau pa'ijooona jēni tī'aasomu. ² Repau jēni pa'itona pāi naka ku'imava'ure ūhikāa ūhiva'uni Jesús pa'ichejana kuāijū raasome, re'oja'che cuasaju. "Iva'ure Jesús vasoja'mu", chini cuasaju rasire űa jū'iva'ure i'kaasomu Jesús.

—Pojoku pa'ijū'u jmava'u. Mu'u cu'ache cho'osi'e tnosōmu chu'u. Tnosō'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repava'ure.

³ Jā'aja'ne i'kauna asa judiōpāi che'chona te'ena cuasaasome. "Dios asacuheche'te i'kamū iku jā'a", chiniasome. ⁴ Jā'ata'ni Jesús repa cuasache'te űa masi ija'che i'kaasomu repa'ure:

—Je'se pa'ina musanukona cu'ache cuasache? ⁵ Chu'u ikure, "Mu'u cu'ache cho'osi'e tnosōmu chu'u. Tnosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u", chiisi'ere asa, "Jore'u mu iku. Pāi jā'aja'ne cho'omasinajē'e peome", chiiju cuasame. Jā'ata'ni chu'upi ikure, "Vuni naka ku'ijū'u", chikuna ikupi vuni nukakuna űani musanukona, "Jorema'ku mu Jesús. Repau i'kasi'e ūcuarepa cho'omasimu", chiijacosome. ⁶ Chu'u, pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku chejare pa'iu pāi cu'ache cho'ochē tnoűena'me pāi vasoche cho'omasiu pa'iche'te musanukonapi űa masia'ju chini vasokaija'mu chu'u ikure —chiniasomu Jesús repa'ure.

Chini naka ku'imava'ure i'kaasomu repau.

—Vuni mu'u ūhisikāa mini vū'ena co'ijū'u —chiniasomu.

⁷ Chikuna repau naka ku'imanesi'ku vuni vū'ena co'isōasomu. ⁸ Jā'aja'ne cho'ouna űa kukusō pāi Dioni pojōju, "Dios peore Masiuji cho'okaiuna iku maija'iu űa cho'omasiku'mu", chiiju pojōasome.

Mateo'te Jesús soisi'ere kuamu

(Mr 2.13-17; Lc 5.27-32)

⁹ Ūcuachejapi rani Jesús chu'ure Mateo'te pāi chū'unare kuri sēni kookaina pa'ivū'e űu'iu pa'ikuni űa i'kasi'kuamū.

Rani, chu'uni ja'me ku'iu chu'u chū'ūne'te cho'oku pa'ijū'u —chiisi'kuamū chu'ure.

Chikuna asa, "Jau", chini vuni ūcuau'ame saisi'kuamū chu'u.

¹⁰ Reparumu Jesús repau neenana'me chu'u vū'ena mua űa āisi'kuamū. Repau űa āiu űu'itona Roma vū'ejoopo canare pāi chū'unare kuri kookainana'me chekuna cu'ache pa'ina, mūta kaka chukuna űu'ichejana puusinaa'me āure ja'me āiu chini. ¹¹ Repanapi chukunani ja'me űu'ijuna űa fariseopāi ija'che sēniasasinaa'me chukuna'te Jesús neenare:

—Je'se pa'ina musanukonare paaku che'choku kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me űa āiku? —chiisinaa'me repa chukuna'te.

¹² Chitena asa Jesús ija'che i'kasi'kuamū repa'ure:

—Pāi vajuna űko cho'ochē chiima'me. Jū'iva'nata'ni űko cho'ochē chiime. ¹³ Chu'u pāi, "Re'onaa'me chukuna", chiinani, "Cu'ache cho'ochē ūhasō re'oja'che pa'ijū'u", chisa chini cajesi'kuamū i'cheja cheja. Pāi, "Cu'ache pa'inaa'me chukuna", chiiva'narechi'a, "Musanukona cu'ache cho'ochē ūhasō re'oja'che pa'ijū'u", chisa chini cajesi'kuamū chu'u. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ere che'cheju Repau i'kache'te asa masijū'u, ija'che kuache'te:

Musanukona cu'ache cho'ochē ro'ifū chini chu'ure űsisiva'nani va'iva'nare vuni uosōjū'u, chiū chū'umu chu'u.

Jā'ata'ni pāi chekunare űa oiju pa'ijū'u, chiū na'a űa chū'umu chu'u musanukonare, chiū repa —chiisi'kuamū Jesús repa'ure.

Dioni sējeju űa āima'ne pa'iche'te Jesuni sēniasasi'ere kuamu

(Mr 2.18-22; Lc 5.33-39)

¹⁴ Ūcuarumu Juan Pāi Okoro'veku neena rani ija'che i'kasinaa'me Jesure:

—Chukuna si'arumu te'eñoā űa āima'ne pa'iju Diore sējeju pa'inaa'me, fariseopāi ūcuaja'che. Mu'u neena, je'se pa'ina jā'aja'ne cho'ojū pa'ima'ne? —chiisinaa'me.

¹⁵ Chitena Jesús i'kasi'kuamū repa'ure.

—Pāi, romire vejaju āure āapu chini soicoűnosina sumana pa'ima'ne pojōju űa āime, romi vejakuji pa'ina. Na'a pa'isirumuna romi vejasi'kure chekunapi sasōjanaa'me cheku'chejana. Jā'arumuta'ni repa'uni oiju űa āima'ne pa'ijanaa'me repa. (Chu'u neena ūcuaja'che na'a pa'isirumuna Dioni sējeju te'eñoā űa āima'ne pa'ijanaa'me, chu'upi peokuna) —chiisi'kuamū repau repa'ure.

¹⁶ Reparumū pāi te'ena aperumū che'chosi'ena'me mama che'choche ūcuapa'ruvachi'a cuasañu chini aperumū che'chosi'e ūhacuhesinaa'me. Chekunata'ni mama che'choche asacuhesinaa'me. Jā'ajekuna Jesús repanani chu'vaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Aikāaruji che'resōru mamase'rechoji che're aikāaruna pō juhamanaa'me pāi. Jā'aja'ñe juha pi'ni choaru aikāaru mamase'recho pō juhasikāarujeku rueni ji'rosōhuna na'a ūjacoje che'remū. ¹⁷ Ūcuachi'a pīsi ūche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemanaamē pāi. Aituruna ro'veru conopi kosani sau che'resō pīsi ūche conojē'e cho'osōku turujē'e ūcuaja'che che're cho'osōmū. Jā'ajekuna pāi pīsi ūche cono mama cho'oni turu mamurauna ro'veme. Jā'aja'ñejekuna turuna'me cono cho'osōma'mū —chiūu chu'vasi'kua'mū Jesús repanare Juan neenare.

Jairo mamakona'me chie ravu jū'iko'te Jesús vasosi'ere kuamu
(Mr 5.21-43; Lc 8.40-56)

¹⁸ Repau Jesús chuta'a i'katona judiōpāi chi'ivū'e chū'uku rani repau ti'jñeñena ro're puu ū'u ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'ū chū'iva'o jūnisōcuhasi'koa'mo. Jā'ata'ni mu'upi sani repava'oni chēato vajurajja'mo repava'o —chiisi'kua'mu.

¹⁹ Chikuna asa Jesús vūni ūcuau'na'me saisi'kua'mu. Chukuna repau neena ūcuachi'a ja'me saisinaa'me. ²⁰ Saijuna romio docerepaūsūrumū chie ravu jū'iko rani Jesús cho'jepi repau ju'ikāa pušo juhasirū'tuvana chēaasomo. ²¹ Ija'che cuasaasomo repao: "Jesús ju'ikāa chēanijē'e vajūja'mo chu'ū", chiio cuasako chēaasomo repao. ²² Jā'ata'ni Jesús repaoji chēaona chūri ña ija'che i'kasi'kua'mu repao'te:

—Mu'ūva'o, pojoko pa'ijū'ū. "Iku chu'ure vasoja'mū", chiio cuasakojeke vajūja'mo mu'ū —chiisi'kua'mū Jesús repao'te.

Ūcuarumūpi teana te'erumū vajūasomo repao.

²³ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús jo'e saiū judiōpāi chi'ivū'e chū'uku vū'ena t'ī'a ñato pāi repava'oni sa tāpi'rajū phī'covuāre juhijuna chekuna otare rua oiju paniasome.

²⁴ Jā'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús i'kaasomū repanare.

—Re'omū. Etajū'ū icheja musanukona. Jūnisōsiva'oma'mo iko. Rupū kāisiva'oa'mo —chiniasomū repau repanare.

Jā'aja'ñe i'kakuna asa jachajū Jesure pāisoasome repana. ²⁵ Pāisojuna repanare etosi'kua'mū repau. Etocuha repava'o pa'irūupuna kaka repao jū'tuna chēa i'kauna vajurani teana vūni nūkaasomo repava'o. ²⁶ Ūcuarumū pāipi Jesús repao'te vasosi'ere asa chekunani kuarena repacheja si'achejña pa'ina repau cho'osi'e rua jainūko asajū paniasome.

Na'ava'nare te'ekachapanare Jesús vasosi'ere kuamu

²⁷ Ūcuachejapi eta chukuna repau neenana'me saiūna Jesure na'ava'na te'ekachapana cuijū ūjachu'opi ija'che i'kaju tuhasinaa'me:

—David aperumū pa'isi'ku jojosi'ku, oijū'ū chukunava'nare —chiijū tuhasinaa'me repana.

²⁸ Repau Jesús vū'e kakasirumū repana na'ava'na ja'me kaka repauni kueñe t'ī'arena repanare ija'che sēniasasi'kua'mū repau:

—Musanukona chu'ure, ¿"Maiva'nare vasoja'mū iku", chiijū cuasache? —chiisi'kua'mū.

Chiūuna,

—Jūjū, Pāi Ūcuau'kore Paaku, "Chukunava'nare vasoja'mū mu'ū", chiijū cuasame chukuna —chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena Jesús repanare ñakocaāna jūjñapi jaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonapi chu'ūni, "Jesús maire vasoja'mū", chiijū cuasajuna ñakocaā ñoja'mū musanukonare chura —chiisi'kua'mū Jesús repanare.

³⁰ Repauji jā'aja'ñe cho'okū i'kauna repana ñakocaā teana care'osōsi'kua'mū. Repanare ñakocaā vasocuha Jesús ija'che rua i'kasi'kua'mū repanare:

—Chu'ū musanukonare vasosi'e chekunare kuamairo pa'ijū'ū —chiisi'kua'mū.

³¹ Chiisi'eta'ni sani repacheja si'achejña ku'ijū kuaju paniasome repana.

Vati pāiūni pa'ū chu'o cutuūsesi'kure Jesús eto saosi'ere kuamu

³² Repana na'ava'na pa'isiva'na etatona pāi vatini paaku chu'o cutuma'kure Jesús pa'ivū'ena ra cuaasinaa'me. ³³ Cuaarena Jesupi vatini eto saokakuna repau pāiū chu'o cutumanesi'ku teana chu'o cutusi'kua'mū. Repauji cutukuna asa jñano pāi ija'che i'kasinaa'me:

—Mai Israel cheja cana ija'che cho'oche jmamakarujē'e ñamanaa'me —chiisinaa'me.

³⁴ Fariseopāita'ni cu'ache cuasajū ija'che i'kasinaa'me:

—Vati chũ'ukujji cho'okaiuna iku Jesús vati ũcuajanare eto saomasimu —chiisinaa'me.

Paire ña oia re'oja'che cho'okaimu Jesús

³⁵ ũcuarumu Jesús vu'ñajooopõ si'ajooopõ ku'iu ũjajooopõana'me jmajooruã judiõpã ch'i'ivũña repajooopõ pa'ivũñaana kaka che'choku ku'isi'kuamũ. ũcuachi'a pã cu'ache cho'õche ũhasinare Dios chẽa paache kuachũ'ore Repau chu'o re'oja'chere chu'vaku ku'iu, pãiva'nare ravũ si'ache jũ'iva'nare ca'nivũã asiche si'ache jũ'iva'nare vasosi'kuamũ repau. ³⁶ Repau ku'ichejña canapi pãipi Dios chu'o chu'vaju cho'okainani peoju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'ijũ vesuju chuova'na pa'ijũna Jesús ña oisi'kuamũ repanare. ³⁷⁻³⁸ Repanani ña oia chukuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kuamũ repau:

—Dios chu'o chu'vanapi karasõjũna Repau chu'o chuta'a asamana rua jainuko pa'ime. Jã'ajekuna Dioni sãejũ'ũ musanukona, Repau chu'o chu'vanani na'a jainukore chẽa raoa'ku —chiisi'kuamũ repau chukuna'te.

10

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare saomu Jesús

(Mr 3.13-19; Lc 6.12-16)

¹ ũcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare docerepanare soni rao ija'che i'kasi'kuamũ: “Chu'upi cho'okaiuna ija'che cho'omasijanaa'me musanukona: Vati pã sa'navuã pa'inare eto saomasijanaa'me. ũcuachi'a pã ravũ si'ache jũ'inare vasomasijanaa'me musanukona”, chiisi'kuamũ repau chukuna'te.

² Chukuna repau chẽa saosina mamia'me ie: Charo Simoni chẽasi'kuamũ repau. Cheke mami Pedro ve'esi'kuamũ repau. Andrere repau Simõn Pedro cho'jeu'te ũcuaja'che chẽasi'kuamũ. Zebedo mamachũ ũcuachi'a Santiagona'me Juanre chẽasi'kuamũ repau. ³ ũcuaja'che Felipe'te, Bartolomere, Tomare, chu'ure Mateo'te Romapã chũ'unare kuri kookaisi'kure chẽasi'kuamũ repau. Chekure Santiago'te Alfeo mamaku'te chẽasi'kuamũ. Tadeo'te ũcuachi'a chẽasi'kuamũ repau. ⁴ Chekure Simonre ũcuachi'a, cananistapã ja'me pa'iku'te chẽasi'kuamũ. ũcuachi'a Judas Iscariote'te chẽasi'kuamũ. Na'a pa'isiramũ repau Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekunani ñiasomũ.

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare Jesús saosi'ere kuamũ

(Mr 6.7-13; Lc 9.1-6)

⁵ Reparumu Jesús chukuna'te repau chẽasinare docerepanare Dios chu'ore chu'vaa'ju chini saopi'raku ija'che chu'vasi'kuamũ:

—Judio peona pa'ichejña saimanejũ'ũ musanukona. ũcuachi'a Samaria cheja pa'ijooopõ saimanejũ'ũ. ⁶ Jã'achejña saima'ñe Dios chu'o vesuju ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe chuova'na pa'inani judiõpaire sani chu'vajũ'ũ. ⁷ Sani, “Dios Raosi'ku pã ũcuaukore chũ'upiramũ”, chiiju chu'vajũ'ũ repanare. ⁸ ũcuachi'a ravũ jũ'iva'nare vasokaiju jũnisõsiva'narejẽ'e vasokaiju'ũ. Asi ravũ paanare vasoju'ũ. ũcuachi'a vati pã sa'navuã pa'inare eto saosõkaiju'ũ. Jã'aja'ñe cho'omasiche Diopi rupũ ñisimu musanukonare. Jã'ajekuna chekunare kuri sãema'ñe rupũ cho'okaiju pa'ijũ'ũ.

⁹ ũcuachi'a sani kurijẽ'e samanejũ'ũ. ¹⁰ Turu cu'amajñaruã mañajaturujẽ'e samanejũ'ũ. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajẽ'e sama'ñe musanukona ju'ikãñaruãchi'a ju'iju ku'ijũ'ũ. Cũ'akorophe'rejẽ'e sama'ñe musanukona ju'iphe'reruãchi'a ju'iju ku'ijũ'ũ. Vãsoñoã jo'e chekuñoã sama'ñe musanukona ju'veju ku'ĩñoãchi'a saju'ũ. Āuta'ni musanukona chu'vajanapi ãua'ju musanukonare, repanare chu'vache ro'i.

¹¹ Sani ku'iju vu'ejoopona tĩ'ani repajoopo cakupi re'okujji, “Chu'ũ vu'ere rani pa'ijũ'ũ”, chiiku vu'ere mua pa'ijũ'ũ, musanukona repacheja sairũmujatu'ka. ¹² Repau vu'e mua kani, repavũ'e pa'inare, “Re'oja'che pa'ijũ'ũ musanukona”, chiiju kakajũ'ũ. ¹³ Repavũ'e pa'inapi re'oja'che pa'ineana pa'ito musanukona repanare Diore sãekaisi'e ũcuarepa re'oja'che cho'okaija'mu Repau. Jã'ata'ni repanapi re'oja'che pa'ineemana pa'ito pãaja'mu. ¹⁴ Chekarumu musanukonapi pã vu'ena jã'apãani vu'ejoopona sani tĩ'arena repacheja pa'inapi musanukonani cuacuheju Dios chu'ojẽ'e asacuheto musanukona cũ'akorophe're chũ'is'ere cha'ore tĩ'to to'jñõju eta saijũ'ũ, pãipi ña repa cu'ache cho'osi'ere masia'ju. ¹⁵ Dios pã ũcuaukore chi'i ro'iumucuse tĩ'aru Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopo pa'isinare rua cu'ache tĩ'ñeja'mu. Jã'ata'ni musanukona chu'vache asacuhesinare na'a rua cu'ache tĩ'ñeja'mu reparumu. ũcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuamũ Jesús chukuna'te.

Dioni cuasaju cu'ache cho'ocojñona pa'iche'te chu'vamu Jesús

¹⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ñarepaju pa'ijũ'u. Chu'u musanukonare, chai pa'ichejñana ovejava'nare saochu'a'che musanukonare cuhena pa'ichejñana saomu. Jã'ajekuna aña masicheja'che ñarepaju ku'imasiju ũkupova'na kokaneema'ñeja'ñe re'oja'che pa'iju chekunare cu'ache cho'oma'ñe chu'vaju pa'ijũ'u. ¹⁷ Ñarepaju pa'ijũ'u. Chekurumu pã musanukonare chu'uni cuasajuna chëa judiõpã chũ'una pa'ivũ'ena sa jo'ka, repanapi su'i sueche'te chũ'urena judiõpã chi'ivu'ñana cuaa su'i suejanaa'me. ¹⁸ Chekurumu pã musanukonare chu'uni cuasajuna chëa pã te'eva'nare chũ'una pa'ivũ'ñana ũcuachi'a jainukore chũ'una pa'ivũ'ñajatu'ka sa jo'kajanaa'me musanukonare, cu'ache cho'ochete chũ'ua'jũ chini. Jã'aja'ñe cho'ojuna repanare pã chũ'unare chu'u pa'iche'te kua asojanaa'me musanukona judiõ peonare ũcuachi'a. ¹⁹ Jã'ata'ni pãipi musanukonani jã'aja'ñe cho'oto, “¿Je'se sãñe i'kaja'che chu'u?” Ūcuachi'a, “¿Keejachu'opi i'kaja'che chu'u?”, chijju cuasamanejũ'u. Musanukonare sãñe i'kache t'arumu musanukona i'kajache chu'o Diopi rekoñoña kuaja'mu. ²⁰ Musanukona te'ena cuasaju i'kama'ñe mai Ja'ku Dios Rekochoji cho'okaiuna masi i'kajanaa'me repanare.

²¹ 'Reparumu pã repana cho'ejchũ' chu'uni cuasajuna chëa sa, “Vanisõjũ'u inare”, chijju jo'kajanaa'me. Chekuna repana majaa'chupãipi chu'uni cuasajuna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Puka'kupã ũcuachi'a repana mamachũipi chu'uni cuasajuna chëa sa, “Inare vanisõjũ'u”, chijju jo'kajanaa'me. Chekuna ũcuachi'a repana puka'kupãipi chu'uni cuasajuna ũcuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ²² Pã ũcuauko musanukonare chu'uni cuasajuna rua cuhejanaa'me. Jã'ata'ni musanukonapi chu'ure cuasache'te ũhama'ñe jũnisõrũmujatu'ka masi cuasaju pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ²³ Pãipi musanukona saisijooopõ canapi musanukonani cu'ache cho'oto chekũjooopona vu'vusõjũ'u. Chu'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku musanukona chuta'a Israel cheja pa'ijooopõ peore kuni si'ama'tona cunaumu ma'isi'kupõ jo'e cajeja'mu icheja cheja. Ūcuarepaa'me jã'a.

²⁴ 'Utija'o che'chenapi repanare che'choku cu'ache i'kacojñoñe'te, “Maita'ni cu'ache i'kacojñoñomanejanaa'me”, chijju cuasato cu'amũ. Ūcuachi'a cho'ochete rupũ cho'okaaũ chini chëa paacõjño'va'upi repau'te paaku cu'ache i'kacojñoñe'te, “Chu'uta'ni cu'ache i'kacojñoñomaneja'mu”, chijju cuasato cu'amũ. ²⁵ Utija'o che'chena repanare che'chokujũ cu'ache i'kacojñoto repau i'kacojñosi'eja'che cu'ache i'kacojñojanaa'me. Ūcuachi'a pãiu'te cho'ochete cho'okaiva'u repau'te paakujũ cu'ache i'kacojñoto repau i'kacojñosi'eja'che cu'ache i'kacojñoja'mu. Musanukona ũcuaja'che chu'u cu'ache i'kacojñoñeja'ñe na'a rua cu'ache i'kacojñojanaa'me. Pã chu'ure, “Vati chũ'uku'mu mu'u; Beelzebua'mu”, chisinaa'me. Jã'ajekuna pã musanukonare chu'u majapãijanajejuna ũcuare i'kaju na'a rua cu'ache i'kajanaa'me —chiisi'kua'mu Jesús.

“Musanukonare vanisõñu chiinare vajuchumanejũ'u”, chijju chu'vamu Jesús repau neenare

(Lc 12.2-7)

²⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te ija'che i'kaku jo'e chu'vasi'kua'mu:

—Pã musanukonare vanisõñu chiinare vajuchumanejũ'u. Repana cu'ache cho'oñu chini rope'e cho'ochete peore pã ũcuauko masijanaa'me. Ūcuachi'a repana rope'e cutuju pa'isi'e peore pã ũcuauko masijanaa'me. ²⁷ Ūcuachi'a chu'u musanukonare ñamina rope'e i'kasi'e pã ũcuauko asaju'te umucusena kuajũ'u. Ūcuachi'a chu'u musanukonare vu'ena cuaa rope'e kuasi'e pã ũcuauko pa'ichejana ujachu'o i'kaju kuajũ'u ũcuauko asaja'u. ²⁸ Musanukonare vanisõñu chiinare pã vajuchumanejũ'u. Ca'nivua vanisõñijẽ'e musanukona rekoñoãta'ni cu'ache cho'omanejanaa'me repana. Musanukonare jũ'iñe chũ'masiku vati toa Saomasikuni Diorechi'a vajuchuju pa'ijũ'u.

²⁹ 'P'i'a ka'chava'na jmava'na kuri te'ere'revachi'a ro'ime. Te'ere'revachi'a ro'iva'nare mai Ja'ku Diopi jũ'iũseto te'eva'ujẽ'e jũnisõmanera'ame repana. ³⁰ Ūcuachi'a Repau Dios musanukona pa'iche peore masakũjekũ musanukona sjoquee raña kuẽkuesi'echi'a paakũjekũ masimu. ³¹ P'i'ava'nare peore kuiramũ Dios. Musanukonare pã na'a rua cuasaku na'a re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ Repau. Jã'ajekuna chekunare pã vajuchumanejũ'u —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te repau neenare.

Vajuchuma'ñe pã asaju'te, “Jesure cuasanaa'me chukuna”, chiina pa'iche'me

(Lc 12.8-9)

³² Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pāi te'ena, chekuna asaju'te vajuchuma'ñe, "Jesure cuasanaa'ne chukuna", chiime. Na'a pa'isirumu chu'u jā'aja'ñe i'kasinare Ja'ku Cunaumu Pa'iku asaku'te, "Chu'u neenaa'me ina", chiija'mu. ³³ Jā'ata'ni chekuna pāire vajuchuju repanapi asaju chini, "Jesure cuasamanaa'me chukuna", chiime. Na'a pa'isirumu jā'aja'ñe i'kasinare chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku asaku'te, "Chu'u neenama'me ina", chiija'mu chu'u repanare —chiisi'kaa'mu repau.

*Jesure cuhena repau'te cuasanare cuhejanaa'me
(Lc 12.51-53; 14.25-27)*

³⁴ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kasi'kaa'mu chukuna'te:

—Ija'che cuasacosome musanukona: "Jesús raisirumuta'ni pāi chekunare cuhema'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me", chiiju cuasacosome. Jā'ata'ni chu'upi rani che'chokuna pāi chu'u che'choche asacuhenapi asanenani pe'ruju cuheme. ³⁵ Chekurumu puka'kupi chu'uni cuasato mamakujī cuheja'mu. Chekurumu puka'kopi chu'uni cuasato mamakoji cuheja'mo. Ūcuachi'a vaoji chu'uni cuasato mamaku'te pa'ikoji cuheja'mo. ³⁶ Majapāi ūcuate'evu'e pa'inapi te'eu chu'uni cuasato chekunapi cuhejanaa'me repava'ure.

³⁷ 'Mujakupāi cuasaju pa'ito re'omu. Jā'ata'ni musanukonapi chu'uni na'a rua cuasaju pa'imani chu'u neena pa'imanejanaa'me. Ūcuachi'a musanukona chiiva'nare cuasaju pa'ito re'omu. Jā'ata'ni musanukonapi chu'uni na'a rua cuasaju pa'imani chu'u neena pa'imanejanaa'me. ³⁸ Pāi musanukonare chu'u neenajejuna cuheju vanisōñu chiijanaa'me. Jā'ata'ni chu'ure cuasache jmamakarujē'e ūhasōma'ñe cuasaju pa'ijū'u. Pāipi jā'aja'ñe cho'ofu chiijuna vajuchuju musanukonapi chu'ure cuasache'te ūhasōni chu'u neena pa'imanejanaa'me. ³⁹ Ūcuachi'a chuenisōñe'te vajuchuju repa'na asa chēasi'e Dios chu'o ūhasōna, jūnisōsirumu vati toana sani cho'osōjanaa'me. Jā'ata'ni chuenisōñejē'e vajuchuma'ñe chu'uni ūcu cuasaju chuenisōsiva'na Dios pa'ichejare jūni sani re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kaa'mu repau.

Repau chu'o kuasinare Dios ro'ijache re'oja'che koojana pa'iche'te kumū

⁴⁰ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e i'kasi'kaa'mu.

—Pāi musanukonare pojona chu'ure ūcuachi'a pojome. Pāi chu'ure pojona chu'ure Raosi'kure ūcuachi'a pojome. ⁴¹ Pāipi Dios chu'o kuajuna, pāiu ūcuauakujī, "Diopi raouna Repau chu'o kume ina", chini repanani pojoto Repau chu'o kuasinare ro'icheja'chere ūcuapa'rūva ro'ija'mu Dios repau'te. Ūcuachi'a pāiu chekunani, "Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime ina", chini repanani pojoto Dios ūcuaja'che re'oja'che pa'isinare ro'icheja'chere ūcuapa'rūva ro'ija'mu repau'te. ⁴² Ūcuachi'a pāiu ūcuauakujī chu'u neekure rua vesuku'teta'ni ūcu, "Jesucristo neekua'mu iku", chini repauni oko ūkuato Diopi ro'ija'mu repau'te —chiisi'kaa'mu Jesús.

11

*Juan Pāi Okoro'veku saosina sēniasajaisi'ere kumū
(Lc 7.18-35)*

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare docerepanare chu'va pi'ni, ūcuachejapi sani ku'ia repacheja pa'ijoo'poāre Dios chu'ore chu'vaku pa'isi'kaa'mu.

²⁻³ Ūcuarumu Juan Pāi Okoro'vesiva'u cu'ache cho'onare chēa cuaovu'ere pa'iu Jesús cho'ochete asa, "Dios Raosi'ku Cristosomu repau", chini cuasaasomu. Jā'aja'ñe cuasa repau neenare te'enare soni rao, "Jesure ija'che chiiju sēniasajaijū'u musanukona: '¿Dios Raosi'kaa'u mu'u? Mu'upi Dios raomanesi'ku pa'ito, ¿Dios Raojanu ūcu cha'ajanaa'ñe chukuna?', chiijū'u repau'te Jesure", chini saosomu Juan repanare.

⁴ Saouna sani ūcuare sēnejuna asa Jesús ija'che i'kasi'kaa'mu:

—Chura musanukona Juan pa'ichejana co'i musanukona ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kuajū'u repau'te: ⁵ "Pāi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'acū'a paasina re'oja'che nuka ku'ime chura. Asi ravu paasina ūcuaja'che vajume. Cājo asamanesina ūcuaja'che asame chura. Jūnisōsina ūcuaja'che vajurani jo'e pa'ime. Chuova'na pa'iva'na chu'u chu'vache'te chu'ure cuasache kuachu'ore asaju pa'ime. ⁶ Pāi chu'ure cuasache ūhasōma'ñe cuasaju pa'ina pojoku pa'ijanaa'me", chiiju sa kuajū'u repau'te Juanre —chiisi'kaa'mu Jesús repanare.

⁷ Repa'na co'isōsirumu Jesús Juan pa'iche'te i'kaku ija'che i'kasi'kaa'mu repanare pāi:

—¿Je'se pa'ikuni ñañu chini pāi peocheja sate musanukona? ¿Chu'chusava tutakuna ñu'kuecheja'che repau rekocho na'mi sa'ñeku cuasakuni ñañu chini sate musanukona? Jā'aja'ñe cuasama'kaa'mu Juan. ⁸ Jā'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saimaneni, ¿yquere ñañu chini sate? ¿Pa'ipāi ju'ikāña ju'ikuni ñañu chini sate musanukona? Pāi, kāña rua

ro'ikāña ju'ina pa'ipāi vā'ñachi'a pa'ime. ⁹ Jā'aja'ñe pa'ikuni ñañu chini saimaneni, ¿ñquere ñañu chini sate musanukona? ¿Dios chu'o kuakaikuni ñañu chini sate? Jā'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saisinajeju te'erūhiñe cuasame musanukona. Repau Juan chekunare Dios chu'o kuanare na'a rua masi kuaku'mu. ¹⁰ Repau Juan pa'ijachere kuajuna aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che chiimu:

Mu'u cheja cajejache kuajuni charo saoja'mu chu'u,

pāipi mu'u cajejachere asa repana rekoñoāre care'va paapu chini,

chiimu repana tocha jo'kasi'e. ¹¹ Icheja cheja Dios chu'o kuakaina rua masina pa'ime. Jā'ata'ni Juan ūcuanukore na'a cajejache masiu'mu. Na'a pa'isirumu pa'ijana ūcuaja'che, rua vesusinata'ni Dios chu'ore asa chēa cuasaju, Juanre na'a rua masijanaa'me, chu'u pa'iche peore asasinajeju. Ūcuarepaa'me jā'a.

¹² Juan Pāi Okoro'veku Dios chu'o apechu'varumupi iumucujñajatu'ka Dioni cuasaju Repau chu'ñe cho'onare cuheju cu'ache cho'ojū pa'ime pāi. ¹³ Moisés tocha jo'kasi'e Dios Raojau pāi ūcuanukore chu'ujañere kuamu. Dios chu'o kuana ūcuachi'a, irumu Juan pa'irumujatu'ka ūcuate'ere kuame. ¹⁴ Musanukonapi iere chu'u i'kache'te jachama'ñe cuasani masijanaa'me: "Juan, Dios raoja'mu chiicojñosi'ku aperumu Repau chu'o kuasi'ku Elías kuasi'ēja'che kuamu", chiimu chu'u. ¹⁵ Chu'u i'kache asa chēaana ūcuanuko asa chēajū'u.

¹⁶ Pāi irumu cana pa'iche'te kuara. Chu'upi ñato musanukona irumu cana ija'che pa'ime: Jeerumu chii āu isichejare ñu'ijū ūcuajanani, "Apeñu", chini soniasome. ¹⁷ Chekunapi apējuhejuna ija'che i'kaasome repana: "Chukuna juhivūā juhito ujača'icuheme musanukona. Ūcuachi'a chukuna apēju jū'isinare tārumu ujačaja'che suma'ñe ujato ja'me ujacuheme musanukona. Chukunani cuheju pojoma'me musanukona", chiniasome repana chii. ¹⁸ Repana chii ūcuajanare cuhecheja'che cuheme musanukona chukuna'te, Juanna'me chu'ure. Repau Juan Pāi Okoro'veku rani pa'iu Dioni cuasaku te'eñoā āu āima'ñe pa'iu, conoj'e ūkuma'ñe pa'iuña ña, "Vatini paaku vē'veu'mu Juan", chiiju cuhena'me musanukona repau'te. ¹⁹ Chura chu'upi pāire ja'me paau chini Dios Raosi'kupi rani pa'iu si'aumucujña āu āiu ūkukuna ña, "Āi aia'mu mu'u. Cono ūku aia'mu mu'u. Ūcuachi'a pāi cu'ache pa'inana'me pāi chu'ūnare kuri kookainare oiu pa'iku'mu mu'u", chiiju cuheme musanukona chu'ure. Pāi rūhiñe cuasana, "Dios chu'ñe re'oja'chea'me. Peore masiku'mu Repau", chiiju cuasame —chiisi'kuu'mu Jesús repanare pāi.

Dios chu'o jachana pa'iche'te kuamu

(Lc 10.13-15)

²⁰ Repau Jesús Diochi'a cho'omasiche pāi jainuko ñaju'te si'arumu cho'o ñoku pa'isi'kuu'mu. Ūcuachi'a repana cu'ache cho'ochete ūhasōajū chini chu'vasi'kuu'mu repau. Jā'ata'ni cu'ache cho'ochete ūhasōmanesinaa'me repana. Ūcuarumu Jesús Diochi'a cho'omasiche repau na'a rua cho'o ñojoopoā pa'inapi repana cu'ache cho'ochete ūhamapuna pe'ruku ija'che i'kasi'kuu'mu repanare:

²¹ —Dios aperumu Sidón vū'ejoopona'me Tiro vū'ejoopo canare Repau masiche cho'o ñomaneasomu. Repanani chu'vaku cho'o ñoru ña cu'ache pa'inajeju sumava'na pa'ijū cu'ache cho'ochete ūhasō, vākiniokāñapi sa'che repana sijaña ūhacutapi chu'chura'asinaa'me repana, chekunapi ña, "Cu'ache cho'ochete ūhasōsinaa'me ina", chiapu chini. Musanukonata'ni chu'upi chu'vaku Diochi'a cho'omasiche cho'o ñokuna ñame, Corazín vū'ejoopo canana'me Betsaida vū'ejoopo cana. Ñanata'ni cu'ache cho'ochete ūhasōma'me musanukona. Jā'ajekuna rua cu'ache ti'ñeja'mu musanukonare.

²² Dios pāi ūcuanukore chi'i ro'iumucuse t'aru Sidón vū'ejoopo pa'isinana'me Tiro vū'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'ñeja'mu. Jā'ata'ni musanukonare Corazín vū'ejoopo canana'me Betsaida vū'ejoopo canare na'a rua cu'ache ti'ñeja'mu, Repau cho'omasicheji chu'u cho'ochete ñasinata'ni jachasi'e ro'i. ²³ Musanukona Capernaum vū'ejoopo cana, "Dios pa'icheja saijanaa'me mai", chiinaa'me. Jā'ata'ni Dios musanukonare pāi ūcuanukore Repau chi'i ro'iumucuse t'aru vati toana saoja'mu. Dios aperumu Sodoma vū'ejoopo canare Repau masiche cho'o ñomaneasomu. Repanani cho'o ñoru cu'ache cho'ochete ūhasō re'oja'che pa'ijuna, ñañomaneeña irumujatu'ka pa'ira'aasomu repajoopo. ²⁴ Musanukonare Capernaum vū'ejoopo canare ija'che i'kamū chu'u: Na'a pa'isirumu Dios pāi ūcuanukore chi'i ro'iumucuse t'aru Sodoma vū'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'ñeja'mu. Jā'ata'ni musanukonare na'a rua cu'ache ti'ñeja'mu, chu'u cho'ochete ñasinata'ni jachasi'e ro'i —chiisi'kuu'mu Jesús repanare.

*“Chu’uni rani chu’u che’choche’te asa chēani re’oja’che pa’ijanaa’me musanukona”,
chiimu Jesús*

(Lc 10.21-22)

²⁵ Reparamu Jesús, Puka’kuni pojoku ija’che i’kasi’kua’mu:

—Ja’ku, mu’u cunaumu pa’inana’me cheja pa’inare peore chū’uku’mu. Pāi, “Mu’u chu’o peore masinaa’me chukuna”, chiiju cuasanare chu’u che’choche mu’u chu’o asamasiche ūsemu mu’u, repanapi asavesua’ju chini. Jā’ata’ni pāi chūiva’naja’ñe vesuju, “Dios chu’ojē’e vesunaa’me chukuna”, chini cuasanarechi’a mu’u chu’o asamasiche jo’kaku’mu mu’u, repanapi asamasia’ju chini. ²⁶ Jā’aja’ñere chiimu mu’u. Jā’ajekuna mu’ure, “Re’orepamu”, chiimu chu’u —chiisi’kua’mu repau Diore.

²⁷ Chini pāire ija’che i’kasi’kua’mu repau:

—Chu’u Ja’ku Repau pa’iche masiche peore jo’kasi’kua’mu chu’ure. Chu’u Repau Mamaku pa’iche pāi te’euji’e vesume. Chu’u Ja’kuta’ni masimu. Ūcuachi’a chu’u Ja’ku pa’iche pāi te’euji’e vesume. Chu’u Repau Mamakuchi’a masimu Ja’ku pa’iche. Ūcuachi’a chu’ure kuuanarechi’a chu’u Ja’ku pa’iche kuamu chu’u. ²⁸ Musanukona aipāi chū’u jo’kasi’ere, “Dios chū’usi’ea’me ie”, chini peore cho’oñu chiime musanukona te’ena. Jā’ata’ni repapi peore cho’ovesakuna cho’oju ca’nasō rekoñōā sumava’na pa’ime musanukona. Jā’aja’ñe pa’inare chu’uni rajjū’u chiimu chu’u. Chu’ure rainare repana rekoñōāna cho’okaija’mu chu’u, re’oja’che pa’iju pojoku sumava’na pa’imanea’ju chini. ²⁹ Chu’u chū’uñe cho’ovesama’ñere asa chēa cho’oju pa’ijū’u. Pāi oikuta’ni meñe, “Masu’mu”, chiima’kua’mu chu’u. Musanukonapi chu’uni rani, musanukona cu’a chu’upi tnosōkakuna rekoñōāpi re’oja’che pa’iju jo’e sumava’na pa’imanejanaa’me. ³⁰ Chu’u chū’uñeji cho’ovesamauna cho’oju re’oja’che pa’iju sumava’na pa’imanejanaa’me musanukona —chiisi’kua’mu repau Jesús.

12

Jesús neena p̄aumucusena trigocha’charuā pura āisi’ere kuamu

(Mr 2.23-28; Lc 6.1-5)

¹ Ūcuarumu Jesús p̄aumucusena chukuna repau neenana’me trigo chiopi saiū pa’isi’kua’mu. Ūcuarumu chukuna repau neena āucuhakuna trigocha’charuāre pura āisinaa’me. ² Chukunapi jā’aja’ñe cho’ojuna ña fariseopāi ija’che i’kasinaa’me Jesure:

—Ñajū’u. Mu’u neena p̄aumucuseta’ni cho’oche cho’ome —chiisinaa’me.

³⁻⁴ Chitena Jesús i’kasi’kua’mu repanare.

—¿Aperumu pa’isi’ku David cho’osi’ere kuaju mai aipāi tocha jo’kasi’e ñamanaa’ñe musanukona? Ija’che kuamu repa:

David, repau’te ja’me pa’inana’me āucuhakuna Dios vū’ena kaka

Diopi pojoka’ku chini judio phairipāi tuosi’ere pā mini āiū repau’te ja’me pa’inare āuku āniasomu.

Dios, phairipāichi’a āijū’u chiisi’ere ānisōasomu repau David,

chiimu. ⁵ Ūcuaja’che cheke, ¿Diopi chū’uuna Moisés tocha jo’kasi’e ñamanaa’ñe musanukona? Ija’che kuamu repa:

P̄aumucujñana Dios vū’e kaka repavū’e cho’omajñaruā cho’onata’ni phairipāi Diopi ñato cu’ache cho’oma’me,

chiimu. ⁶ David Dios vū’ena kaka cho’osi’ena’me phairipāi repavū’e kaka cho’oche, Dios peore chū’ukuji ñato cu’ama’mu. Ūcuachi’a chu’uni peore ja’me chū’u’ku chini jo’kacojñosi’kuni p̄aumucusena cho’oche chū’uato chū’ure’omu. ⁷ Dios chu’o aperumu tocha jo’kasi’e kuache masi asavesume musanukona. Ija’che chiimu repa:

“Musanukona cu’ache cho’oche’te ro’iñu chini chu’ure īsisiva’nare jo’cha va’iva’nare vani ūosōjū’u”, chiū chū’umu chu’u.

Jā’ata’ni, “Pāi chekunare ña oiju pa’ijū’u”, chiū na’a ruā chū’umu chu’u musanukonare, chiimu Dios. Repa tocha jo’kasi’e asa chēa cho’ona pani chukuna’te cu’ache cho’omanare,

“Cu’ache cho’ome musanukona”, chiimanera’asinaa’me musanukona. ⁸ Chu’uni Dios Raocojñosi’kuni p̄aumucusena cho’oche’te chū’uto chū’ure’omu —chiisi’kua’mu repau.

Cu’ajūturū paaku’te Jesús vasosi’ere kuamu

(Mr 3.1-6; Lc 6.6-11)

⁹ Jā’aja’ñe i’kacuha Jesús ūcuachejapi sani judiopāi chi’ivū’ena kakasi’kua’mu. ¹⁰ Kaka ñato pāiū ūcuavū’ere cu’ajūturū paaku pa’isi’kua’mu. Ūcuarumu repavū’e pa’ina Jesuni, “Cu’ache cho’omu mu’u”, chiñu chini ija’che sēsinaa’me repau’te:

—¿P̄aumucusena pāi jū’iva’nani vasoto re’oku? —chiisinaa’me.

¹¹ Chitena Jesús i’kasi’kua’mu repanare.

—Musanukona te'e'u mu'u neeva'upi ovejava'upi puaumucusena cojena tuāni mañasōsiva'uni sani űani miira'amū mu'u. ¹² Ovejava'nare oiku'mū Dios. Jā'ata'ni pāire na'a rua oiku'mū Repau. Jā'ajekuna pāi jū'iva'nani puaumucusena vasoto re'omū. Cu'ama'mū jā'a —chiisi'ku'a'mū Jesús repanare. ¹³ Chini cu'ajūturu paaku'te i'kasi'ku'a'mū.

—Mu'u jūtu saujū'u —chiisi'ku'a'mū.

Chikuna sausi'ku'a'mū. Saūna repajūtu teana re'ojajūtu care'osōsi'ku'a'mū, chekujūtu re'oja'icheja'che. ¹⁴ Jā'ata'ni fariseopāi Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna űa űcuavu'epi eta mūa, Jesure vanisōjañere care'vañu chini chi'i cutuasome.

Dios chū'o kuasi'ku Jesús pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'ea'me

¹⁵ űcuarūmu Jesús repana cho'oñu chiiche'te masiku űcuachejapi eta sanisōsi'ku'a'mū. Repau sanisōsirūmu pāi rua jainuko tuhasinaa'me repau'te. Tuharena repanare ja'me pa'inare jū'iva'nare űcuanukore vasokaisi'ku'a'mū repau. ¹⁶ Jā'aja'ñe vasoku, "Chū'u cho'оче chekunare pāi kaamanejū'u musanukona", chiisi'ku'a'mū repau. ¹⁷ Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna repau cho'ojachere kuaku aperūmu Dios chū'o kuasi'ku Isaias tocha jo'kasi'epi űcuarepa ti'ñecuhasi'ku'a'mū, ija'che chiicheji:

¹⁸ Dios Repau Mamakūni ija'che i'kaasomū:

"Iku chū'ure cho'оче cho'okaiku'mū.

Chū'u chēa paaku'mū iku.

Rua cuasaku pojoku'mū chū'u ikure.

Chū'u Rekocho'te isina űcuauñi ja'me pa'iu Reparekochoji chū'ukuna

sani judío peonani chū'u pāi űcuanukore űcuarepa cho'okaiche'te kuaja'mū iku.

¹⁹ űcuachi'a pe'ruchū'ojē'e i'kama'ñe cuima'ñe kuaja'mū repau.

Vu'ñajooopō kuni chū'o űjachu'ojē'e i'kama'ku ku'ija'mū iku.

²⁰ Pāi re'oja'che pañu chinata'ni re'oja'che pa'ivesujuna cho'okaija'mū iku.

Chūova'na pa'iva'nare űcuaja'che oiu cho'okaija'mū iku.

Pāi űcuanuko cu'ache cho'оче peore repau ai űserumajatu'ka jā'aja'ñe pa'iva'nare cho'okaiu pa'ija'mū iku.

²¹ Iku pi jā'aja'ñe cho'okaiuna judío peona ikure jachama'ñe cuasajanaa'me", chiniasomū Dios,

chiimū Isaias tocha jo'kasi'e.

Pāi Jesure, "Vatini paaku si'ache cho'omasimū", chiisi'ere kamū

(Mr 3.20-30; Lc 11.14-23; 12.10)

²² űcuarūmu pāi Jesús pa'ichejana na'ava'ure vatipi űsekuna chū'ojē'e cutumau űakocaājē'e űamava'uni rasinaa'me. Rarena Jesupi vatire eto saosōkakuna űakocaā űasi'ku'a'mū repau. Chū'o űcuachi'a cutusi'ku'a'mū repau. ²³ Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna űa űñano repana pāi űcuanuko sāiñechi'a sēniasasinaa'me, ija'che chiiju:

—¿Aperūmu pa'isi'ku David Jojocojñosi'ku'a'u iku? ¿Maire chū'ua'ku chini Dios raoja'mū chiicojñosi'ku'a'u? —chiisinaa'me.

²⁴ Jā'aja'ñe i'kasi'eta'ni asa fariseopāi ija'che cu'ache i'kasinaa'me:

—Vati chū'ukūji Beelzebujī cho'okaiuna vati űcuajanare eto saomasimū iku Jesús —chiisinaa'me.

²⁵ űcuarūmu Jesús repana cuasaju cutuche'te masiku ija'che i'kasi'ku'a'mū:

—Pāi űcuate'echeja pa'inapi sāiñechi'a cavani vaiju si'asōjanaa'me. űcuachi'a majapāichi'api űcuate'evū'e pa'inapi sāiñechi'a cavani majapāi sējosōjanaa'me.

²⁶ űcuachi'a vati aipi repau neenana'me sāiñechi'a cavato repau chū'ūñe si'asōmu.

²⁷ Jā'ata'ni musanukona chū'ure, "Vati chū'ukūji Beelzebujī vati űcuajanare eto saomasiche jo'kasi'ku'a'mū mu'ure", chiime. Musanukonapi jā'aja'ñe i'karena iere sēmū chū'u: Musanukona neenare, ¿kaupi vati etomasiche jo'kau? ¿Vati aipi jo'kau? Ija'che chiiju sēniasajū'u repanare: "¿Vati etomasiche vati aipi jo'kau musanukonare?", chiijū'u. Jā'aja'ñe sēto repana musanukonare, "Rūhiñe cuasama'me musanukona", chiijanaa'me. ²⁸ Chū'u vati etomasiche Dios Rekocho jo'kasi'ea'me. Chū'upi Dios Rekocho jo'kasi'ere cho'okuna űa, "Dios űcuanukore chū'uku'mū", chiiju cuasajanaa'me pāi.

²⁹ Pāiu rua kokauji rua vaiche paakūji repau vu'ere pē'jeto űaacu'amū repau cu'amajñaruā. Charo repauni chēa quēo suotota'ni repau neemajñaruā tatesōre'omū.

³⁰ Pāi chū'ure jovomana cuheme chū'ure. Cuheju chekunapi chū'uni jovoñu chiito űseme repana, chū'uni jovomanea'ju chini.

³¹ Jā'ajekuna iere kamū chū'u musanukonare: Dios, Repau'te pāi cu'ache cho'osi'ena'me cu'ache cutuche si'ache tu'nesōja'mū. Tu'nesi'e jo'e cuasamaneja'mū Repau. Repau Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni cavesuma'ñe cuasaku ro'iche chū'ujamū

Repau. ³² Chu'ure, Dios Raocojñosi'kure pã cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Jã'ata'ni Repau Rekocho'te pã cu'ache cutucheta'ni irumupi mamacheja pa'itoj'e'e ũcuacavesuma'ne cuasaja'mu Repau —chiisi'kua'mu repau.

Sũkiñuã ãiñe kũñuã re'oja'chena'me ãicu'ache kũñuã pa'iche'te kuamu
(Lc 6.43-45)

³³ Ūcuarumu Jesús repanare jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:
—Sũkiñuã ãiñe kũñuã koka pa'iñuã sãjiparuã kũimu. Koka peora'ñuruãta'ni sãija'ima'ñe kũimu. Sũkiñuã repañuã kũisi'ere ãni ña masime pã repañu pa'iche.
³⁴ ¡Ñã pa'icheja'che cu'ache pa'ime musanukona! Rekoñoã cu'ache cuasanajeju re'oja'che i'kama'me musanukona. Pã ũcuauko repaña rekoñoã cuasache'te cutunaa'me. ³⁵ Pã repaña rekoñoã re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Repaña rekoñoã cu'ache cuasana ũcuachi'a cu'ache'te cutume. ³⁶ Musanukonare ija'che i'kamu chu'u: Dios pã ũcuaukore chi'i ro'iumucuse pã repaña peoche cutuju pa'isi'e ro'i peore ro'ijanaa'me. ³⁷ Re'oja'che i'kasinareta'ni reparamu, "Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiija'mu Repau. Cu'ache i'kasinareta'ni repaña cu'ache i'kasi'e ro'ia'ju chini chã'uja'mu Repau —chiisi'kua'mu Jesús.

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini fariseopãina'me judiopã che'chona sēs'i'ere kuamu

(Mr 8.11-12; Lc 11.29-32)

³⁸ Ūcuarumu fariseopã te'ena judiopã che'chonana'me Jesure ija'che i'kasinaa'me:
—Masiu, mu'upi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okuna ñañu chiime chukuna —chiisinaa'me.

³⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Pã irumu cana cu'ache pa'inaa'me. Chu'ure, "Dios raosi'kuma'mu Jesús", chiime repaña. Jã'ata'ni chu'ure, "Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojã'u chukuna'te", chiime repaña, chu'u pa'iche'te masiñu chini. Jã'ata'ni cho'o ñoma'mu chu'u repanare. Dios chu'o aperumu kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'ejachechi'a cho'ocojñoja'mu chu'u. ⁴⁰ Repau Jonás, va'i rua ũjau cutaro sa'navu choteumucujña ñami choteñami pa'isi'ejache, chu'u Dios Raocojñosi'ku ũcuaja'che cheja sa'navu tãcojñosi'ku choteumucujña ñami choteñami pa'ija'mu. ⁴¹ Aperumu Jonapi rua masiñu Dios chu'ore chu'vakuna asa chëa, Níneve vu'ejoopo pa'isina repaña cu'ache cho'ochë ũhasðasome. Repau'te Jonare na'a rua masiñu ichejare pa'imu chu'u. Jã'ata'ni chu'u chu'vache asacuheme musanukona irumu cana. Jã'ajekuna Dios pã ũcuaukore chi'i ro'irumu t'aru Níneve vu'ejoopo pa'isina ija'che i'kajanaa'me musanukonare irumu pa'inare: "Cu'ache cho'ochë ũhasðamanesinajeju ro'iju pa'ijanaa'me musanukona", chiijanaa'me. ⁴² Aperumu pa'io suripu cakã'ko canare pã chũ'usi'ko rua so'opi Salomón rua masiu chu'vache'te asara chini rianiasome. Repau'te Salomon'te na'a rua masiñu ichejare pa'imu chu'u. Jã'ata'ni chu'u chu'vache asacuheme musanukona irumu cana. Na'a pa'isirumu Dios pã ũcuaukore chi'i ro'irumu t'aru aperumu pa'io pã chũ'usi'ko ija'che i'kajamo musanukonare chura pa'inare chu'ure cuasamanesinare: "Cu'are cho'uju Diore cuasamanesinajeju ro'iju pa'ijanaa'me musanukona", chiija'mu —chiisi'kua'mu repau.

Vati pãiu sa'navu'te pa'iu eto saocojñosi'kupi jo'e pãiu'ni co'iche'te kuamu
(Lc 11.24-26)

⁴³⁻⁴⁴ Ūcuarumu Jesús repanare pã jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pãiu sa'navu pa'isi'kuni etosõru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imu puachejñare ku'eku. Jã'ata'ni jñaamaneni, "Chu'u vu'ejachejana co'ira pãiu sa'navuna", chini cuasamu repau. Jã'aja'ñe cuasa repau co'i ñato pãiu sa'navu vu'e ju'o care'vasivu'ejache re'oja'imu. ⁴⁵ Jã'ajekuna jo'e sani chekunare vati repau'te na'a rua cu'anani si-eterapanare ku'e jña ra pãiu sa'navuna pañu chini ũcuauko kakame repaña. Jã'ajekuna pãiu aperumu cu'ache pa'isi'e na'a rua cu'ache pa'imu. Irumu canare pã cu'ache pa'inare ũcuaja'che rua cu'ache ti'ñeja'mu —chiisi'kua'mu Jesús.

Jesús puka'ko repau cho'jechũna'me repa'ni ñañu chini saisi'ere kuamu
(Mr 3.31-35; Lc 8.19-21)

⁴⁶ Repanare pã Jesús chuta'a cututona puka'ko, repau cho'jechũna'me ũcuau pa'ivũ'ena rani kakañu chiniasome repa'ni cutuñu chini. Kakañu chiisinareta'ni kakacu'akuna ve'sere paniasome repaña. ⁴⁷ Repanani kakacu'akuna chekupi kuakaisi'kua'mu repau'te Jesure, ija'che chiui:

—Mũja'ko, mũche'ũchĩna'me mũ'uni cutuñu chini ve'sere nukaju cha'ame —chiisi'kua'mu.

⁴⁸ Chikuna Jesús repau'te kuasi'kure ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Ka'oa'o chu'u ja'ko? ¿Keejanaa'ñe chu'u cho'jechi'i? —chiisi'kua'mu repau.

⁴⁹ Chini chukuna te repau neenani ñaku ñu'oku i'kasi'kua'mu repau.

—Inaa'me chu'u ja'koromijana. Ūcuachi'a inaa'me chu'u cho'jechiijana. ⁵⁰ Слѣдѣннѣ Па'iku chu'u ja'ku ch'ũñe asa jachama'ñe cho'ona chu'u cho'jechiijanaa'me. Ūcuaja'che chu'u ja'koromijanaa'me repana —chiisi'kua'mu Jesús chukuna te.

13

Trigo chu'chusi'ere cuasaku kuamu Jesús

(Mr 4.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ūcuamucusepi Jesús repau pa'isivu'e eta sani chiara ru'tuvana puusi'kua'mu pãire chu'vara chini. ² Ūcuarumu repau pãipi jairepanuko rani chi'irena choovuna caje puusi'kua'mu. Pãita'ni chiara ru'tava'te pa'isinaa'me.

³ Ūcuarumu Jesús choovu'te ñu'iu repanani rua chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Pãiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomu. ⁴ Sani ti'a pachu ku'iu chu'chukuna trigocaã te'era'karuã ma'ana tuã'tuaasomu. Ma'ana tuã'tuauna pi'ava'napi rani ãkuesoasome repara'karuã. ⁵ Chekura'karuã'ta'ni cata pa'ichejana cha'o jmakaru pa'ichejana tuã'tuaasomu. Cha'o sê'seruchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineeasomu repara'karuã. ⁶ Na'mi aineesi'eta'ni usũuji ruarepa asukuna uu phã'pha jũnisõasomu repasãñaruã, chitapi peoku. ⁷ Chekura'karuã miu pa'ichejana tuã'tua miuna'me aineeuna miupi ju'je vëasõasomu repa'ñuruã. ⁸ Chekura'karuã'ta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejãna tuã'tuasira'karuãjeku re'oja'che ainee ju'a ñaniasomu. Te'era'karu aineesi'ñu te'echa'chava treintarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. Chekura'karuã aineesi'ñuã sesentarepara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. Chekura'ñuruã cien-repara'karuã pa'icha'cha ju'a ñaniasomu. ⁹ Chu'u chu'vache asa chëãwana ùcuauko asa chëajũ'u —chiisi'kua'mu repau.

Repau cuasaku kuasi'ere te'erũhiñe kuamu Jesús

(Mr 4.10-12; Lc 8.9-10)

¹⁰ Ūcuarumu chukuna Jesús neena repauji cuasaku kuaua asa repau'te kueñe ti'a, —¿Je'se pa'iuana mu'u pãire chu'vani mu'u cuasachechi'a kuaku chu'vaku? —chiisinaa'me.

¹¹ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonare chu'u neenajejuna Diopi ùsemauna Repauchi'a masiche te'erũhiñe kuamu chu'u, asamasaju chini. Jã'ata'ni chekunare chu'ure cuasachenare Repauchi'a masiche chu'u cuasacheji kuamu chu'u, asanata'ni masi asamaneaju chini. ¹² Dios chu'o asa jachamana si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'me. Repau chu'ore na'a rua masia'ju chini cho'okaija'mu Dios repanare. Jã'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamapu chu'upi cho'okuna repana jmakaru masiche cavesujanaa'me. ¹³ Jã'ajekuna pãire chu'vaku repana asavesucheji cuasaku kuamu chu'u, masi asamaneaju chini. Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ime repana. Ūcuachi'a asanata'ni asama'ñena pa'ime repana. ¹⁴ Repana pa'ijachere kuaku aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías tocha jo'kasi'e ùcuarepa ti'ñecuhamu. Ija'che chiimua repa: Asaju pa'inata'ni asavesujanaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me musanukona.

¹⁵ Ina pãi rua cu'ache pa'inaa'me.

Ūcuachi'a cãjo asamanaja'ñe pa'iju chu'u chu'o asacuheme ina.

Ūcuachi'a ñakocaã chamisinaja'ñe pa'iju chu'upi ch'ũuuna tocha jo'kasi'e ñacuheme ina.

Chu'u chu'ore asa chëa repana cu'ache cho'ochete ùhasõru

repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaija'mu chu'u, repanapi re'oja'che paapu chini, chiimua.

¹⁶ Musanukonata'ni chu'u cho'oku pa'iche ñaju chu'u chu'vachejẽ'e asamasiju, “Dios cho'ochete me jã'a”, chiiju masiju pojoju pa'ime. ¹⁷ Aperumu pa'isina Dios chu'o kuasinana'me chekuna pãi re'ona irumu musanukona ña'ñeja'ñere ñañu chiisinata'ni ñamaneasome. Ūcuachi'a irumu musanukona asacheja'chere asa'ñu chiisinata'ni asamaneasome repana. Ūcuarepa'a me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

Trigo chu'chusi'ere repau cuasaku kuasi'ere te'erũhiñe kuamu Jesús

(Mr 4.13-20; Lc 8.11-15)

¹⁸ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chu'u cuasaku kuasi'ere trigo chu'chusi'ere jo'e ũcuare masi kuaja'mu chu'u musanukonapi asamasia'ju chini. Ija'chea'me jā'a: ¹⁹ Trigora'karuā te'era'karuā ma'ana tuā'isira'karuā chejapi ruarepa jujakuna sa'navu kakama'mu. Pāi te'enare repana rekoñoā chejapi ruarepa jujaku trigocaā chu'chusicaā sa'navu kakama'ñeja'ñe Dios chu'o kakama'mu, jachajuna. Asanareta'ni vatipi ũsemu repanare, Dioni cuasamanea'ju chini. ²⁰⁻²¹ Ūcuachi'a cata pa'ichejña tuā'tuasicaā na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi jūnisōmu. Pāi ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. Jā'ata'ni repanapi Dioni cuasajuna pāipi cu'ache i'kajuna chekurumu repanani cu'ache ti'ñekuna masi cuasamanajeju Dios chu'o repana cuasache ũhasōme. ²² Ūcuachi'a miu pa'ichejña tuā'tuasira'karuā miuna'me aineemu. Jā'ajekuna miu sūkupi ju'jekuna kūima'ñe jūnisōmu reparañuruā. Pāi ũcuachi'a te'ena Dios chu'o asa chēa Repau chū'ñe cho'onata'ni na'mi ũhasōme. Repana cho'oche'te kurina'me pōsere ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chēa cuasache ũhasōme. ²³ Ūcuachi'a cheja re'ojachejñana tuā'tuasicaā ainee re'oja'che kũñeja'ñe re'oja'che pa'ime pāi, Dios chu'o asa chēa Repau chū'ñe cho'ojū pa'ina. Repana Diore cuasana te'ena trigonūā treintarepara'karuā pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuāja'ñe re'oja'che pa'ime repana rekoñoā. Chekuna sesentarepara'karuā pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuāja'ñe na'a rua re'oja'che pa'ime. Chekuna cienrepara'karuā pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuāja'ñe jo'e na'a rua re'oja'che pa'ime Repau chū'ñe cho'ona —chiisi'ku'a'mu Jesús chukuna'te.

Trigo tāsichiona cu'ara'karuā tās'i'ere kwamu

²⁴ Ūcuarumu Jesús chukunani jo'e chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mu: —Dios chū'ñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Pāiu repau chiona trigo re'oja'chere tāasomu. ²⁵ Jā'ata'ni repauna'me repau paana kānisōsirumuna repau'te cuheku ũcuachiona sani cu'ara'ñuruā aineea'ku chini cu'ara'karuāre tā jo'ka sanisōasomu. ²⁶ Na'a pa'isirumu trigora'ñuruā ainee pi'ni ju'a ñaniasomu. Cu'ara'ñuruā ũcuaja'che ũcuapa'rūva aineeamu. ²⁷ Ūcuarumu repau'te cho'оче cho'okaina chio ñajani co'i repachio paakuni kuaasome, ija'che i'kaju: “Mu'u chio trigora'karuā re'ojara'karuāchi'a tās'i'ku'a'mu. Jā'ata'ni, ¿je'se pa'una repachio cu'ara'ñuruā ja'me aineeu?”, chiniasome repana. ²⁸ Chitena asa chio paaku i'kaasomu. “Chu'ure cuheku cho'osiecosomu jā'a”, chiniasomu. Chikuna repau'te cho'оче cho'okaina jo'e ija'che i'kaasome: “¿Repara'ñuruā cu'ara'ñuruā ru'tesōkaijaijū'u chiiku mu'u chukuna'te?”, chiniasome. ²⁹ Chitena i'kaasomu repau. “Pāamu. Jā'aja'ñe cho'omanejū'u. Cu'ara'ñuruā ru'teni chekurumu musanukona trigora'ñuruā ja'me ru'tesōme. ³⁰ Ija'che cho'oto na'a re'omu: Repara'ñuruā cu'ara'ñuruā chura ru'tesōjaimanejū'u, trigona'me ũcuapa'rūva aineea'ku repa tuarumujatu'ka. Repa trigo tuache tī'asirumu, 'Ija'che cho'ojū'u', chiū chū'u saoja'mu chu'u repa tuakaijanare: 'Chio sani cu'ara'ñuruāre charo ru'te rūhijuu quē'ke uosōjū'u. Jā'aja'ñe cho'ocuha trigo tua pi'ni chu'u āumajñaruā care'vavu'ena sa ũhakaijū'u', chiijaru'mu chu'u", chiniasomu —Jā'aja'ñe kuasi'ku'a'mu Jesús chukuna'te.

Mostazara'karuā pa'iche'te cuasaku kwamu Jesús

(Mr 4.30-32; Lc 13.18-19)

³¹ Ūcuarumu Jesús pāire jo'e chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mu: —Dios chū'ñe cho'ona, ¿je'se pa'iche? Ija'che pa'ime: Pāiu repau chiona mostazara'karu te'era'karu sa tāasomu. ³² Repa mostazara'karuā chekura'karuā na'a jmara'karuā me. Jā'ata'ni pāipi tāru chekura'ñuruā tāsira'ñuruā na'a ũjajñuā aineemu reparañuruā. Ūjajñuāpi ka rua pa'ñuā aineema pi'ava'na ũcuajñuā kana chūi suo suhame —chiisi'ku'a'mu repau.

Harinana'me pā sauche cha'písica'repu pa'iche'te i'kamū

(Lc 13.20-21)

³³ Ūcuarumu Jesús pāire ũcua chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mu: —Dios chū'ñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Romio pāre cho'ora chini pā kosa-sica'reru'te charo cha'pi harinano'ro chotero'ro ũcuaca'reruna ja'measomo. Jā'ata'ni rua ũjaca'repu saūsōasomu repaca'repu —chiisi'ku'a'mu repau.

Jesupi pāire chu'vaku cuasaku kuakuna Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'ñecuhamu

(Mr 4.33-34)

³⁴ Reparumu Jesús pāire chu'vaku ũcuajji cuasaku kuachechi'api chu'vasi'ku'a'mu. Cheke i'kamanesi'ku'a'mu repau. ³⁵ Jā'aja'ñe cho'okuna repau cho'ojachere kuaku aperumu Dios chu'o kuasi'ku tocha jo'kasi'epi ũcuarepa ti'ñecuhamu, ija'che chiicheji: Chu'u cuasaku kuachechi'api pāi chu'vaja'mu chu'u.

Cheja cho'orũmũri irũmũjatu'ka Diopi kuamaũna pãijj'e asama'ñere churana kuaja'mũ chũ'u, chiimũ repa.

Repaũ cuasaku kuasi'ere cu'ara'ñũruũna'me trigora'ñũruũ ũcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kuamũ Jesũs

³⁶ Ūcuarũmũ Jesũs repanare pãĩ saosõ repaũ aperũmũ pa'isivũ'ena sani kakasi'ku'a'mũ. Kakaũna chũkũna repaũ neena repaũ'te kueñe t'i'a ija'che i'kasinaa'me:

—Mu'ũ chũkũna'te cuasaku kuasi'ere cu'ara'ñũruũna'me trigora'ñũruũ ũcuate'echio aineesi'e pa'iche'te te'erũhiñe kuajũ'ũ chũkũna'te —chiisinaa'me.

³⁷ Chitena Jesũs ija'che i'kasi'ku'a'mũ:

—Ija'chea'me jã'a: Chũ'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku re'ojara'karuũ tãsi'kuja'che pa'imũ. Repaũ pãiu trigora'karuũ re'ojara'karuũ tãasomũ. Chũ'u ũcuaja'che Dios chũ'o re'oja'chere chũ'vamũ. ³⁸ Pãĩ icheja cheja pa'ina chioja'che pa'ime Dios chũ'o chũ'vacojĩonajeju. Ūcuaja'che pãĩ Dios chũ'o chũ'vajana asa chẽa Repaũ chũ'ũñe cho'ona Ūcuau neenajeju re'oja'che pa'iju re'ojara'karuũja'ñe pa'ime. Jã'ata'ni Repaũ chũ'o asachuena vati neenajeju cu'ara'karuũja'ñe cu'ache pa'ime. ³⁹ Repaũ vati pãipi cu'ache cho'oa'ju chini chũ'ũkũjekũ chio paaku'te cuhekũja'che pa'iku'mũ. Ūcuachi'a Dios pãĩ ũcuauũkore chi'i ro'irũmũ trigo tuarũmũja'ñe cho'ocojĩoja'mũ. Reparũmũ ángelepi pãĩ ũcuauũkore trigo tua chi'icheja'che chi'ijanaa'me. Ūcuaja'che trigo tuacuha ãu care'vavũ'ena sa jo'kacheja'che Dios Repaũ'te cuasanare Repaũ pa'ichejana saja'mũ. ⁴⁰ Ūcuachi'a cu'ara'ñũruũ ru'te chi'i rũhijuu qu'e'ke uosõñeja'ñe Dios Repaũ'te cuasamanare vati toana saoja'mũ. ⁴¹ Reparũmũ chũ'ũpi Dios Raosi'ku'ũpi chũ'ũũna ángeles sani chũ'u neena pa'ichejĩna ja'me pa'iju chekũnani cacũ'oũu chini cu'ache chũ'vanana'me chekũnare cu'ache cho'onare ũcuauũkore ra chi'ijanaa'me. ⁴² Repanare peore chi'i vati toana saojanaa'me repana. Ūcuatoare uujũ oijũ cõjire asoche ãijũ pa'ijanaa'me repana. ⁴³ Jã'ata'ni Dios chũ'ũñe cho'oju re'oja'che pa'ina repana Ja'ku Dios pa'ichejare sani pa'iju ãsũũ miañeja'ñe ruu ko'sijana pa'ijanaa'me. Chũ'u chũ'vache asa chẽaũna ũcuauũko asa chẽajũ'ũ —chiisi'ku'a'mũ Jesũs.

Kuri ruare chavesi'e jĩaasi'ku cho'osi'ere kuamũ Jesũs

⁴⁴ Ūcuarũmũ Jesũs chũkũna'te chũ'vaku jo'e ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'oju paũũ chiina pa'iche ija'chea'me: Pãiu repaũ kuri ruare chaveku coje ũni ũcuacojena kuri mañaasomũ. Jã'aja'ñe cho'osichejare cheku pãiu rupũ ku'ũ repacoje jĩnaa ũni, repa kuri jĩnaasomũ. Jĩaasi'kũta'ni repa kuri miima'ñe repacoje jo'e ta'pisõasomũ repaũ. Ta'pi jo'ka kuri jĩaasi'kujekũ pojoku co'i repaũ nee cu'amajĩaruũ peore isisõ kuri koo repacoje pa'ichejare cheja kooasomũ repaũ, “Repare kurire ũni paara”, chini cuasaku —chiisi'ku'a'mũ repaũ.

Perlara'karũ ruu ro'ira'karũ koosi'ku cho'osi'ere kuamũ Jesũs

⁴⁵ Ūcuarũmũ Jesũs chũkũnani chũ'vaku jo'e ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'oju paũũ chiina pa'iche ija'chea'me: Pãiu perlara'karuũ ruu ro'ira'karuũre koo paara chini si'achejĩna ku'eku ku'ũ paniasomũ. ⁴⁶ Ku'eku chekũpi perlara'karũ ruu ro'ira'karũ'te paakũna ña pojoku kooa chiniasomũ. Jã'ata'ni repara'karũji ruarepa ro'iku kuripi t'i'amaũna sani repaũ nee cu'amajĩaruũ peore isisõ kuri ruu koo jo'e sani kooasomũ repara'karũ —chiisi'ku'a'mũ repaũ.

Va'i chorũ chosiva'nare cho'ochẽ'te kuamũ Jesũs

⁴⁷ Ūcuarũmũ Jesũs chũkũnani ũcuu chũ'vaku jo'e ija'chere cuasaku kuasi'ku'a'mũ:

—Dios chũ'ũñe cho'oju paũũ chiina pa'iche ija'chea'me: Va'i chona repana va'i chorũ va'ire choju mar chiarana su'a ruorena va'i si'ache kakaasome repaũ. ⁴⁸ Ūcuarũmũ repava'napi jairepanũko kaka timusõrena mejavũna repaũ rueni maasome. Rueni ma ũha ruu ñũ'iju repava'nare va'iva'nare re'ojava'narechi'a ju'ñana jĩna'nuju mañaasome. Cu'ava'iva'nareta'ni sējiosõasome repana. ⁴⁹⁻⁵⁰ Dios pãĩ ũcuauũkore chi'i ro'irũmũ t'aru jã'aja'ñe cho'ocojĩoja'mũ. Reparũmũ ángeles rani cu'ava'iva'nare jĩna'nu sējios'ēja'che pãĩ cu'ache pa'inapi re'oja'che pa'inani ja'me pa'isinare jĩna'nu vati toana saojanaa'me. Ūcuatoare pa'iju uujũ oijũ cõjire asoche ãijũ pa'ijanaa'me repana —chiisi'ku'a'mũ repaũ.

Pãiu cu'amajĩaruũ matamajĩaruũna'me aimajĩaruũ paache'te kuamũ Jesũs

⁵¹ Ūcuarũmũ Jesũs chũkũna'te ija'che sēesi'ku'a'mũ:

—¿Chũ'u cuasaku kuasi'e peore asamasiche musanũkona? —chiisi'ku'a'mũ.

Chikũna,

—Jũju, Chũkũna'te Paaku, peore asamasime chũkũna —chiisinaa'me chũkũna.

⁵² Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Pāiu vū'e paaku repau paamajñaruā peore masimu mamana'me ai. Judiopāi che'chona ūcuauana chū'u che'choche asa chēa cho'ona ūcuaja'che ka'chamajña masime, aperumu chū'u jo'kasi'ena'me chū'u irumu che'choka chū'ūñe —chiisi'kua'mu repau.

Jesús Nazaret vū'ejoopo pa'isi'ere kamu

(Mr 6.1-6; Lc 4.16-30)

⁵³⁻⁵⁴ Jā'aja'ñe cuasaku kuacuha ūcuachejapi eta repau pa'irepajoopona sani pa'iu Jesús repajoopo pa'ivū'ena judiopāi ch'i'ivū'ena kaka che'chosi'kua'mu. Che'chokuna pāi asa jñano ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se cho'oku iku repau che'chomasiche che'cheu? Ūcuaja'che, ¿je'se cho'oku iku Diochi'a cho'omasiche cho'ochē che'cheu? ⁵⁵ Ijoopo pa'iku chooko'ña si'ache cho'omasiku mamaku'mu iku Jesús. Repau puka'ko María'mo. Repau cho'jechiia'me jā'ana, Santiagona'me Josena'me Simonna'me Judas. ⁵⁶ Repau cho'jeromi ūcuaja'che ijoopo'te maina'me pa'ime. ¿Je'se cho'o iku jā'arepa rua masiku? —chiisinaa'me repana. ⁵⁷ Jā'aja'ñe cuasanajeju repau i'kache jachasinaa'me repana.

Ūcuarumu Jesús repanare i'kasi'kua'mu.

—Dios chū'o kuakaiku aineesijoopo canana'me repau majapāi asa jachame repau kuache. Mūsanukona ūcuaja'che ijoopo chū'u aineesijoopo cana chū'u kuache asa jachame —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

⁵⁸ Repanapi repaui cuasamaruna Diochi'a cho'omasiche ruarepa cho'o ñomanesi'kua'mu Jesús repajoopo pa'irumu.

14

Juan Pāi Okoro'veku'te vanisōsi'ere kamu

(Mr 6.14-29; Lc 9.7-9)

¹ Ūcuarumuna Herodes Galilea cheja pa'inare chū'uku Jesús cho'ochē asaasomu. ² Jā'aja'ñe asa repau'te cho'ochē cho'okainare soni rao Jesús pa'iche'te vesuku ija'che i'kaasomu repau: “Juan Pāi Okoro'vesi'ku chū'upi chū'ūna chuenisōsi'kupi jūni vajurani pa'icosomu jā'u. Jā'aja'ñejekuna Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosomu repau”, chiniasomu.

³⁻⁴ Aperumu repau Herodes repau cho'jeu Felipe rājoni Herodiani tua paakuna Juan asa, “Dios ūseche'te cu'ache cho'omu mu'u”, chiiu chū'vaasomu repau'te. Jā'aja'ñe chū'vakuna Herodes asa pe'ruku repau'te Juanre chēa cunameji quēo cu'ache cho'onare chēa cuaovū'ena sa cuaoa'ju chini chū'uasomu.

⁵ Juanre vanisōñe chū'ura chiniasomu repau. Jā'ata'ni pāipi ūcuauko, “Juan Dios chū'o kuakaiku'mu”, chiiju cuasajuna chū'uvajuchuasomu repau, “Pāipi pe'ruju”, chini.

⁶ Ūcuarumu Herodes repau'te jñaasiumucusejarumujekuna fiesta cho'ora chini pāi jainuko soni rao chi'iasomu. Fiesta'te cho'ojuna Herodias mamako pāi jainuko ñaju'te eta te'eo ujacha'iasomo. Jā'aja'ñe cho'okona ña Herodes rua pojoasomu repao'te.

⁷ Pojoku repao'te,

—Mu'ure uache sēejā'u chū'ure. Mu'u sēeñe ūcuauache ūsi'ia'mu chū'u mu'ure. Dios ñaku'te chū'o ūcuarepare i'kamū chū'u, —chiniasomu repau. ⁸ Chikuna eta puka'koni ija'che sēniasomo repao:

—¿Ūquere repau'te sēeja'ñe chū'u? —chiniasomo. Chikona puka'kopi chū'vaona asa Herodes pa'irupuna jo'e kaka ija'chere sēniasomo repao:— Juan Pāi Okoro'veku sījopu'te taso cunare'avana maña ra ūsi'jū'u chū'ure —chiniasomo repao Herodias mamako.

⁹ Repao sēeñe'te asauna Herode'te rua sumaneasomu. Jā'ata'ni repau soicojñosina asaju'te, “Ūcuarepare i'kamū chū'u”, chii'ikujeku ūcuare ra ūsi'ia'ju chini chū'uasomu repau, pāipi, “Joreu'mu iku”, chiimanea'ju chini. ¹⁰ Jā'ajekuna,

—Cu'ache cho'onare chēa cuaovū'ena sani Juan sījopu tusoju'ū —chiiu chū'uasomu repau. ¹¹ Chikuna sani Juan sījopu tusocuha cunare'avana maña ra romichñioni ūsi'iasome repana. ūsi'rena koo puka'koni jo'e sa ūsi'iasomo repao.

¹² Jā'a cho'o pi'nisirumu repau Juan neena pa'isina repau'te vanisōsi'ere asa pāi cu'ache cho'onare chēa cuaovū'ena sani repava'ure sa tāasome. Tā pi'ni sani Jesuni kuasome repau.

Pāi cinco milrepanare Jesús ū ūsi'ere kamu

(Mr 6.30-44; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Juan chuenisōsi'e asasirumu Jesús ūcuachejapi chukuna repau neenana'me choovu tuni pāi peochejana chiara chekukā'kona jē'esi'kua'mu. Jā'ata'ni pāi repau saisichejare asa vūñajooopōā pa'isina eta repara chekukā'kona po'opi tuhasinaa'me repau'te. ¹⁴ Chiara chekukā'ko jēni tī'a mani Jesús, repau'te tuhasinare pāi ñasi'kua'mu. Ūcuanani ña oiū repana sasiva'nare jū'iva'nare vasokaisi'kua'mu repau. ¹⁵ Ūcuarumu chukuna repau neena na'isōcuhakuna repau'te sani ija'che i'kasinaa'me:

—Icheja vūñajooopōājē'e peomu. Inare pāi saojū'u vūñajooopōāna sani āure koo ārapu. Na'isōcuhamu ie —chiisinaa'me chukuna.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Saiche chiima'mu inare. Musanukonapi āu āujū'u inare —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pāpuā, cincorepapuā, va'i te'eka'chapanarechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

¹⁸ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Musanukona paache pāna'me va'iva'nare ichejana chu'uni rajū'u —chiisi'kua'mu repau.

¹⁹ Ūcuarumu Jesús repanare pāi tachavuna puua'ju chini chū'usi'kua'mu. Pūu ñu'ijuna pā, cincorepapuā va'iva'na te'eka'chapava'nare mini cājiku cūnamure ñaku Dioni, “Re'orepamu Ja'ku”, chini chukunani repau neenani tū'se ĩsisi'kua'mu. ĩsiuna pāire ĩsinaa'me chukuna. ²⁰ Pāi ūcuanuko chajiche āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repana āijuna cajejaisi'e āu docerepaju'ña sia maña timusinaa'me chukuna. ²¹ Repa āu āisina pāi romijē'e chijē'e kuēkuema'ñe chekūrumu cinco milrepana pa'icosome umupāichi'a.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere kumu
(Mr 6.45-52; Jn 6.16-21)

²² Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús chukuna'te repau neenare, ija'che i'kasi'kua'mu: “Chu'u inare pāi saochetuka musanukona choovu tuni chiara chekukā'kona charo jē'eju pa'ijū'u”, chiisi'kua'mu. ²³ Repanare sao pi'nisirumu Jesús aikūtina munisōasomu, te'eu Dioni sēsa chini. Muni pa'iu na'isōuna ñami te'eu paniasomu repau. ²⁴ Jā'a cho'oto chukuna chuta'a chiara joorepapo'te jē'eju pa'isinaa'me. Chukuna saichejapi rache tutakuna rua fa'asi'kua'mu chiara. ²⁵ Ūcuarumu Jesús ñatacuhatona chiara sē'sevuji nuka ku'iu tuhasi'kua'mu chukuna'te. ²⁶ Jā'aja'ñe raiuna ña kukusō, vajuchuju ija'che i'kaju rua cuisinaa'me chukuna:

—jū'isi'kupi reko raimu iku! —chiisinaa'me.

²⁷ Jā'aja'ñe i'kajuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Jujarekoñā paajū'u. Jesua'mu chu'u. Vajuchumanejū'u —chiisi'kua'mu.

²⁸ Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mū'upi ūcuau pani chū'ujū'u, chu'u ūcuaja'che mū'u nukachejana oko sē'sevuji nuka ku'iu saau chini —chiisi'kua'mu.

²⁹ Chikuna Jesús,

—Raijū'u —chiisi'kua'mu repau'te.

Ūcuarumu Pedro choovuji caje oko sē'sevuji nuka ku'iu ūcuau nukachejana saisi'kua'mu. ³⁰ Jā'ata'ni ruarepa tutakuna ña kukusō runisōpi'raku ija'che chiū cuisin'kua'mu repau:

—Chukuna'te Paaku chu'u ru'iche ūsekaijū'u —chiisi'kua'mu.

³¹ Chikuna Jesús teana repau jūtuna chēa ija'che i'kasi'kua'mu repau'te:

—Chu'ure cuasamu mū'u. Jā'ata'ni masi cuasama'mu —chiisi'kua'mu.

³² Repau Jesús Pedrona'me choovuna tutena tutasi'e cuhasōsi'kua'mu. ³³ Ūcuarumu chukuna repau neena ūcuauji choovuna tukuna repauni pojoju ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepaku'mu mū'u. Ūcuarepa'a'me jā'a —chiisinaa'me.

Genesaret cheja pa'iva'nare jū'iva'nare Jesús vasosi'ere kumu
(Mr 6.53-56)

³⁴ Ūcuarumu chukuna Jesuna'me chiaraji jēni Genesaret chejana tī'asinaa'me. ³⁵ Tī'a maito repacheja pa'ina pāi Jesure ña masisinaa'me. Ūcuachi'a repau raisi'ere chekunapi kējuna repacheja pa'ijooruā peore cana ūcuanuko asaasome. Asa ravu jū'iva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me repana. ³⁶ Repava'nare jū'iva'nare ra ija'che chiiju sēesinaa'me repana: “Iva'na jū'iva'na mū'u ju'ikāa pūso juhāsira'tu chēseche jo'kajū'u, chēse vajuaju”, chiisinaa'me. Ūcuarumu repana jū'iva'na repau ju'ikāa chēsesina ūcuanuko vajasinaa'me.

15

Pāi rekoñōā cu'ache paache'te i'kamū Jesús

(Mr 7.1-23)

¹ Ūcuarāmū fariseopāina'me judíopāi che'chona Jerusalén vā'ejoopo raisina Jesús pa'ichejana rani ija'che chū'o sēesinaa'me repau'te:

² —¿Je'se pa'ina mu'u neena mai aipāi chū'u jo'kasi'e cho'oma'ñe? Repa chū'u jo'kasi'e cho'oche āu āipi'rani jūñña masi choamanaa'me —chiisinaa'me repana.

³ Chitena Jesús reparane ija'che i'kasi'kua'mū:

—Musanukona ūcuachi'a Dios chū'u jo'kasi'ere jachaju rupū musanukona cuasaju chū'uñechi'a cho'ojū pa'inaa'me. ⁴ Dios aperāmū ija'che chiū chū'u jo'kasi'kua'mū: Mūja'kupāi ña, kujukū pa'ijū'u musanukona.

Ūcuachi'a,

Mūja'kupāi cu'ache i'kamanejū'u.

Jā'aja'ñe i'kanare vanisōñe pa'imū, cu'ache i'kasi'e ro'i,

chiū chū'u jo'kasi'kua'mū. ⁵⁻⁶ Musanukonata'ni chekunare ija'che chū'unāa'me: “Mai ja'kupāire ija'che i'kato re'omu: 'Ja'kupāi, musanukonare kuirama'ñe chū'u paache peore Dioní isija'mū chū'u. Jā'ajekuna musanukonare kuiracu'amū chū'ure', chiito re'omu. Jā'aja'ñe i'kanare puka'kupāi kuirache peomū”, chiinaa'me musanukona.

Dios chū'u jo'kasi'e jachana'jeju pāipi rupū musanukona cuasaju chū'uñechi'a cho'ojū paapu chini jā'aja'ñe i'kanaa'me musanukona. ⁷ Dios chū'uñe cho'ona cho'ocheja'che sē'sevuchi'a cho'ojū pa'inaa'me musanukona. Jā'ata'ni Repau chū'uñe cuheme. Aperāmū Dios chū'o kuasi'ku Isaias musanukona pa'ijachere masi kuaku tocha jo'kasi'e ija'che i'kamū:

⁸ Jā'ana Israel jojosina, “Mū'uni cuasaju vajuchunāa'me chukuna”, chiime chū'ure.

Jā'ata'ni repana rekoñōā chū'ure cuasamanaa'me repana.

⁹ Ūcuachi'a chū'ure cuasaju pojoju cho'ocheja'che sē'sevuchi'a peoche cho'onāa'me repana.

Rupū repana cuasaju chū'uñechi'a che'chonajeju chū'uni cuasamapu joreme jā'ana, chiimū —chiisi'kua'mū Jesús.

¹⁰ Jā'aja'ñe i'kacua Jesús, pāi soni rao ija'che i'kasi'kua'mū:

—Chū'u i'kache asa chēa masijū'u musanukona. ¹¹ Pāi āu āiñeji repana rekoñōā cu'ache cho'oma'me. Ija'chea'me: Repanapi cu'ache cuasani rekoñōā cu'ache cho'ome pāi —chiisi'kua'mū repau.

¹² Ūcuarāmū chukuna repau neena na'a kueñe sani sēesinaa'me repau'te.

—¿Mū'u i'kasi'ere asa fariseopāi pe'ruche vesuku mu'u? —chiisinaa'me.

¹³ Chitena Jesús i'kasi'kua'mū.

—Pāi repana chiño tāmānesiñuā cu'ara'ñuruā cuheju ru'te sējosōme. Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che Repau chū'o masi che'chomana che'choheji si'asōa'ku chini cuheku chū'ujā'mū. ¹⁴ Repana fariseopāi pe'ruche cuasamanejū'u musanukona. Diore masi cuasamanajeju repana rekoñōā na'ava'naja'ñe pa'inapi chekunani che'choju,

na'ava'napi ūcuaja'che na'ava'nani juha sacheja'che cho'ome repana. Na'ava'upi chekuni ūcuaja'che na'ava'uni juha sani ūcuanuko cojena tuā'ijanaa'me repana ñamava'najeju. Fariseopāi ūcuaja'che repana che'chosinana'me Diopi chū'unāna na'ava'na ti'ññecojñeja'ñe rua cu'ache ti'ññecojñojanaa'me —chiisi'kua'mū repau.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa Pedro repau'te i'kasi'kua'mū.

—Mū'u i'kasi'ere na'a masi kuajū'u chukuna'te —chiisi'kua'mū.

¹⁶ Chikuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mū:

—¿Musanukona ūcuaja'che chū'u i'kasi'e asavesuche? ¹⁷ Ija'chea'me: Pāiū āu ūcuauache'te āni mevo cutapuna jmamakarū paa sējosōmū. Rekocho kakamaū repau rekochota'ni meno cho'oma'mū. ¹⁸ Jā'ata'ni pāi cu'ache cutuna repana rekoñōā cuasache'te i'kame. Jā'ajekuna repana rekoñōā cu'ache pa'imū. ¹⁹ Pāi te'ena repana rekoñōā cu'ache cuasaju chekunare vanisōme. Chekuna repana pa'imanare ja'me kāime. Chekuna romineejū chekuna umoneejū cu'ache cho'ome. Chekuna pōse ñaame. Chekuna joreme. Chekuna cu'ache cutume chekunare. Pāi cu'ache cuasana rua si'ache cu'ache cho'ome. ²⁰ Jā'aja'ñe cuasaju cho'ona Diopi ñato repana rekoñōā rua meno paame. Jā'ata'ni pāi ūcuauanapi rupū mai aipāi chū'u jo'kasi'ere jūñña masi choache'te cho'omaneni Diopi ñato repana rekoñōā meno peome —chiisi'kua'mū Jesús.

Judío peokoji Jesure cuasasi'ere kamū
(Mr 7.24-30)

²¹ Ūcuarumú Jesús Genesaret chejapi eta Tiro vū'ejoopona'me Sidón vū'ejoopo pa'ichejana saisi'kua'mú, chukuna repau neenana'me. ²² Sakuna repacheja cako cananeapāio judío peokoji rani cuiko i'kasi'koa'mo repau'te.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, aperumú pa'isi'ku David Jojocojñosi'ku, Dios Raosi'kujeku, oijū'u chū'vva'ore. Chū'u chíiva'o vatini paako rūarepa jū'imo —chiisi'koa'mo.

²³ Jā'aja'ñe chiiko'teta'ni Jesús i'kamanesi'kua'mú. Ūcuarumú chukuna repau neena repaoji jā'aja'ñe i'kaona asa repau'te kueñe tī'a rua i'kasinaa'me.

—Jā'ore saosōjū'u. Maini tuhako rūarepa cuiko i'kamo jā'o —chiisinaa'me.

²⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mú.

—Dios chū'ure, Israel jojosina Repau chū'ore vesujū ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe pa'ijū chūova'na pa'inani judiōpāichi'a Repau chū'ore kuaku cho'okaaū chini raosi'kua'mú —chiisi'kua'mú.

²⁵ Jā'aja'ñe i'kaku'teta'ni Jesure ti'jñeñe ro're pūū űu'io i'kasi'koa'mo repao.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, chū'vva'ore cho'okaijū'u —chiisi'koa'mo.

²⁶ Chikona Jesús i'kasi'kua'mú repao'te.

—Pāipi chíiva'na āiñe'te āure tua jamuchaire āuto cu'amú —chiisi'kua'mú.

²⁷ Chikuna repao i'kasi'koa'mo.

—Ūcuarepaa'me jā'a. Jā'ata'ni jamuchai, mesako'a vū'evu'te pa'ijū pāi āu āijū pu'che to'jñomajñaruāre āime —chiisi'koa'mo repao. ²⁸ Chikona Jesús repao'te i'kasi'kua'mú.

—Diore masi cuasamo mū'u. Mū'u chiiche cho'okaija'mú chū'u —chiisi'kua'mú.

Repau jā'aja'ñe i'karumūpi repao mamako teana vajuasomo.

Pāi jū'iva'nare jainukore vasomú Jesús

²⁹ Ūcuarumú Jesús ūcuachejapi eta sani Galilea chiara ru'tuvana tī'asi'kua'mú. Jā'achejapi aikūtina muni pūusi'kua'mú repau. ³⁰ Pūū űu'iana pāi jainuko repau űu'ichejana rani chíisinaa'me. Chekunare cu'acū'a paava'nare, na'ava'nare, nuka ku'imava'nare, chū'o cutumava'nare, chekunare ravū jū'iva'nare ra chí'i repava'nare ūcuau ti'jñeñena jo'karena Jesús vasokaisi'kua'mú repanare. ³¹ Ūcuarumú repana pāi chū'o cutumanesinapi cutujūna, nuka ku'imatesinapi nuka ku'ijūna, cu'acū'are paaju ro'osiva'napi re'oja'che ku'ijūna, na'ava'na pa'isinapi ñajūna, ña jñano, "Maire Israelpāi Paaku Dios cho'osi'ea'me ie", chíijū Diore pojosinaa'me.

Pāi cuatro milrepanare Jesús āu āusi'ere kuamú

(Mr 8.1-10)

³² Ūcuarumú Jesús chukuna'te repau neenare soni rao i'kasi'kua'mú.

—Inare pāi repana rasi'ere āu āni si'asō āiñejē'e peova'napi chū'una'me choteumu-cujña pa'ijūna oimú chū'u. Āu āimava'nare repana va'ñana saochē cuhemú chū'u, saijū āucuhana phā'pha ai jū'ijū chini —chiisi'kua'mú repau.

³³ Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pāi peochejajeku āu āiñejē'e peomú. ¿Je'se chukuna jā'arepanukore āu jñaa āujanāa'ñe? —chiisinaa'me.

³⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mú.

—¿Jetopupūā pā paache musanukona? —chiisi'kua'mú.

Chikuna chukuna repau neena,

—Pā sieterepauāna'me va'iva'nare te'eva'narechi'a paame chukuna —chiisinaa'me.

³⁵ Ūcuarumú Jesús repanare pāi, chejana pūua'jū chini chū'usi'kua'mú. ³⁶ Pūūrena pāpūā sieterepauāna'me va'iva'nare mini cājiku Dioní, "Re'orepamú", chini chukunani repau neenani tu'se īsiūna pāire āusinaa'me chukuna. Jmanukoru pa'isi'e āu Ūcuauji Dioní sēkuna teana rua carūhisi'kua'mú. ³⁷ Pāi ūcuanuko hajichechi'a āisinaa'me repa. Jā'ata'ni repana āijūna cajejai'se sieterepau'ña sia maña timusinaa'me chukuna.

³⁸ Repa āu āisina pāi romijē'e chíijē'e kuēkuema'ñe chekuramú cuatro milrepana pa'icosome. ³⁹ Jā'a cho'o pi'nisirumú Jesús repanare pāi saosō choovūji tuni Magadán chejana jē'esi'kua'mú chukanana'me.

16

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini fariseopāina'me saduceopāi sēesi'ere kuamú

(Mr 8.11-13; Lc 12.54-56)

¹ Ūcuarumú fariseopāina'me saduceopāi Jesuni ñaū chini raisinaa'me. Rani repau'te, "Dios Raosi'kuma'mú iku", chíijū cuasanajejū ūcuauñi cu'ache cho'oñu chini,

—Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'o ñojū'u chukuna'te —chiisinaa'me repana.

² Jǎ'aja'ñe i'karena Jesús i'kasi'kuu'mu repañare.

—Icheja cana na'ito ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Ina'ito cunaumu maajaumu pa'ina che'ro re'o ñataja'mu”, chiinaa'me. ³ Apeñataroã ücuachi'a ija'che cuasaju i'kanaa'me musanukona: “Cunaumu maajaumu pa'iu oko pikopi rua pa'iu iumucuse oko raja'mu”, chiinaa'me. Cunaumu ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kaminata'ni irumu chu'ure ñanata'ni chu'u pa'iche vesume musanukona. ⁴ Musanukona cu'ache pa'iju chu'ure masi cuasamanapi, rupu ñañu chini, “Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te; mu'u pa'iche'te masiñu chukuna”, chiime chu'ure. Jǎ'ata'ni cho'o ñomaneja'mu chu'u musanukonare. Chu'upi Dios chu'o kuasi'ku Jonás cho'ocojñosi'eja'chechi'a cho'ocojñokuna ñajanaa'me musanukona — chiisi'kuu'mu repañ repañare.

Chini repañare jo'ka sanisõsi'kuu'mu repañ, chukuna repañ neenana'me.

Fariseopǎi cu'ache che'choche'te kuamu Jesús

(Mr 8.14-21)

⁵ Chukuna Jesús neena chiara chekukǎ'ko jẽ'erumu, pǎ cavesu jẽnisõsinaa'me.

⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te i'kasi'kuu'mu.

—Ñarepajũ'u. Fariseopǎina'me saduceopǎi pǎ saucheja'chere ña chẽamanejũ'u — chiisi'kuu'mu.

⁷ Chikuna chukuna ija'che cuasaju sǎiñechi'a i'kasinaa'me:

—Maipi pǎre ramanerena jǎ'aja'ñe i'kacosomu iku —chiisinaa'me chukuna.

⁸ Chukuna cuasaju sǎiñechi'a cutuche'te masiku Jesús ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Jẽ'se pa'ina musanukona pǎ peoche'te cuasaju cutuche? Chu'ure chuta'a masi cuasama'me musanukona. ⁹ ¿Chu'u i'kache chuta'a asa chẽama'ñe musanukona? ¿Chu'u aperumu pǎ cincorepauǎpi umupǎi cinco milrepañare ãusi'e cuasama'ñe musanukona? Repana ãijuna cajejaisi'e, ¿jetopujũ'ña maña timure musanukona? ¹⁰ ¿Ūcuachi'a pǎ sieterepauǎpi umupǎi cuatro milrepañare chu'u ãusi'e cuasama'ñe musanukona? Repana ãijuna cajejaisi'e, ¿jetopujũ'ña maña timure musanukona? ¿Peore jǎ'a chu'u cho'osi'e cavesusõre musanukona? Chu'u peore cho'omasiku musanukonare jǎ'aja'ñe kuiramasiujukuna, “Mai ãijañe pǎ peome mai”, chiimanejũ'u. ¹¹ Chu'u i'kache masi asavesume musanukona. Pǎre i'kama'mu chu'u. Repana fariseopǎina'me saduceopǎi pǎ saucheja'chere che'chemanejũ'u —chiisi'kuu'mu repañ chukuna'te.

¹² Ūcuarumu chukuna Jesús neena repañ i'kache'te asamasi ija'che cuasasinaa'me: “Āa, iku Jesús pǎ cho'orepache'te i'kama'mu. Rupu maipi repaña fariseopǎina'me saduceopǎi che'choche'te asa chẽamaneajũ chini i'kamũ iku”, chiisinaa'me chukuna sǎiñechi'a.

Pedro, “Dios Raosi'kuu'mu Jesús”, chiisi'ere kuamu

(Mr 8.27-30; Lc 9.18-21)

¹³ Ūcuarumu Jesús Cesarea de Filipo vũ'ejoopo pa'ichejana sani tĩ'a chukuna'te repañ neenare ija'che sẽesi'kuu'mu:

—Pǎi chu'ure, pǎire ja'me paau chini Dios Raosi'ku pa'iche cutuni, ¿jẽ'se i'kache? — chiisi'kuu'mu.

¹⁴ Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pǎi te'ena mu'u pa'iche'te cutuni, “Juan Pǎi Okoro'veku'mu jǎ'u”, chiime. Chekuna, “Aperumu pa'isi'kuu'mu jǎ'u; Elíaa'mu”, chiime. Jo'e chekuna, “Jeremíaa'mu jǎ'u. Jǎ'apǎani chekuu'mu jǎ'u; aperumu Dios chu'o kuasi'kuu'mu”, chiime mu'ure — chiisinaa'me chukuna.

¹⁵ Chitena,

—Musanukonajẽ'e chu'u pa'iche'te cutuni, ¿jẽ'se i'kache? —chiisi'kuu'mu.

¹⁶ Chikuna Simón Pedro i'kasi'kuu'mu.

—Dios, Si'arumu Pa'iku Mamaku'mu mu'u. Pǎi ũcuanukore chũ'ũ'ku chini Ūcuau Raosi'kuu'mu mu'u —chiisi'kuu'mu.

¹⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kuu'mu repañ'te.

—Mu'ure Simonre, Jonás mamaku'te pǎiu te'euñẽ'e kuamanesinaa'me jǎ'a, mu'u cuasaku i'kasi'e. Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'ikuji mu'u rekochona kua jñauña masiku i'kasi'kuu'mu mu'u. ¹⁸ Chu'u mu'ure, “Pedro'mu”, chiimu. “Pedro” chini “Catapũ” chiimu. Mu'u i'kasi'e ũcuarepajeku catapũ jujacheja'che si'ama'ñe pa'ija'mu. Mu'u chu'ure i'kakũ masi cuasacheja'che cuasaju chu'u chũ'ũ'ñe asa jachama'ñe cho'onare si'arumu na'a rua jainukore chẽaku pa'ija'mu chu'u, repañapi jũnisõsirumu jũ'isina pa'ichejare ai pa'ima'ñe Dios pa'ichejare ai sani paapu chini.

19 Chu'u mu'ure, Dios chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kamũ. Mu'upi chu'vakuna pãipi asa chẽa Repau'te cuasaju jovonare repana cu'ache cho'ochẽ Dios Cũnaumu Pa'iku tũnosõkaija'mu, repapani Ūcuau pa'ichejare sani paapu chini. Mu'u chu'vache'te asa jachaju Repau'te cuasacuhenareta'ni Dios Cũnaumu Pa'iku repana cu'ache cho'ochẽ tũnosõkaimaneja'mu. Jã'ajekuna Repau pa'icheja saimanejanana'me repana — chiisi'kuu'mu Jesũs.

20 Ūcuarumu Jesũs chũkuna'te repau neenare, repau pa'iche'te chũkunapi kuamaneja'ju chini ija'che chũ'usi'kuu'mu:

—Chu'u pa'iche pãi chekunare te'eu'terejẽ'e, “Dios Raosi'kuu'mu iku”, chiiju kuamanejũ'u —chiisi'kuu'mu.

Repau chuenisõjañere kuamu Jesũs

(Mr 8.31–9.1; Lc 9.22–27)

21 Jã'arumu pi'ra Jesũs chũkuna'te repau neenare repau Jerusalén sani cu'ache cho'ocojõjojañere kuasi'kuu'mu.

—Chu'u repacheja saisirumu judío ainana'me judío phairipãi chũ'unana'me judiõpãi che'chonapi chũ'ujuna rua cu'ache cho'ojanaa'me chu'ure. Jã'aja'ñe cu'ache cho'õju vanisõjanaa'me repana chu'ure. Jã'ata'ni chuenisõ tãcojõnosi'kuta'ni choteumucujõna pa'itona jo'e vajurajja'mu chu'u —chiisi'kuu'mu repau. 22 Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa Pedro õiu repau'te te'eu'te juha sa ija'che i'kasi'kuu'mu:

—iDiopi ùsekaiuna jã'aja'ñe cho'ochẽ ti'jñemaneja'ku mu'ure! iMu'uni jã'aja'ñe ti'jñeto cu'amũ! —chiisi'kuu'mu repau.

23 Jã'ata'ni Jesũs chũri ña Pedro'te ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujeku chu'ure ja'me pa'ima'ñe saijũ'u mu'u. Dios chu'ure jo'kasi'ere chu'upi cho'oma'to cu'amũ. Chekũrumu mu'upi ùseku i'kauna chu'upi cho'omaneni cu'ache cho'õmu. Pãi, Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mu'u ùcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'mu —chiisi'kuu'mu repau.

24 Chini Jesũs chũkuna'te repau neenare i'kasi'kuu'mu.

—Musanukonapi chu'u neena pañu chini musanukonare cho'õuache'te jo'kasõ chu'u chũ'ũñechi'a cho'õju pa'ijũ'u. Chu'ure cuasanare chu'ure cho'õcheja'che vanisõñu chiijanaa'me pãi. Pãipi musanukonani jã'aja'ñe cho'õñu chiiche'te asanjẽ'e chu'ure cuasache jo'kasõmanejũ'u. 25 Musanukonapi chuenisõñe'te vajuchuju musanukona asa chẽasi'ere jo'kasõni jũnisõsirumu vati toana sani uuju pa'ijanaa'me. Jã'ata'ni chuenisõñejẽ'e vajuchuma'ñe chu'uni ùcua cuasaju chuenisõna, Dios pa'ichejare ai sani re'õja'che pa'ijanaa'me. 26 Pãi cu'amajñaruã si'ache paanapi chu'ure cuasamaneni, repana jũnisõ vati toa saisirumu ùcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amũ. 27 Na'a pa'isirumu chu'u pãire ja'me paaũ chini Dios Raosi'ku chu'u Ja'kuja'iu ko'sija'iu chu'u neena ãngelena'me jo'e cajeja'mu. Reparumu, pãi ùcuauko re'õja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ija'mu chu'u. 28 Musanukona icheja chu'ure ja'me pa'ina te'ena chuta'a jũnisõma'ñe pa'iju chu'u Dios Raosi'ku pãire chũ'ura chini raiche ñajanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kuu'mu repau chũkuna'te.

17

Rua ko'sija'iu Jesũs carũhisi'ere kuamu

(Mr 9.2–13; Lc 9.28–36)

1 Seirepaumucujõna pa'isirumuna Jesũs, aikũtina muũ Pedro'te, Santiagona'me Juanre, Santiago cho'jeu'te chẽa chekunare jo'ka te'enare aikũtina rua umu pa'ikũtina muasi'kuu'mu. 2 Muni pa'iu Jesũs repana ñaju'te tiũjaja'iu carũniasomu. Repau chia ãsuu miañeja'ñe ko'sijanasomu. Repau ju'ikãña rua poko'sijakãña carũniasomu. 3 Ūcuarumu Jesũs neena, aperumu pa'isinare Moisen'a'me Elia'te ùcuauña'me nukaju chu'o cutunani ñaasome. 4 Jã'aja'ñe pa'ijuna ña Pedro ija'che i'kaasomu Jesure:

—Chu'ure Paaku, maipi ichejare pa'ijuna rua re'õmu. Mu'upi chiito vu'ñaruã chotevu'ñaruã cho'okaija'mu chu'u, mu'u vu'eruna'me Moisés vu'eruna'me Elías vu'eru —chiniasomu.

5 Repau Pedro chuta'a jã'aja'ñe i'katona repana nukachejana piko rua poko'sija'chepe caje ta'pisõ piko sa'navaji chu'o i'kache asoasomu repnare, ija'che chiicheji: “Iku chu'u chiũ chu'u õiu paaku'mu. Rua pojomu chu'u ikure. Repau chu'ore asaju pa'ijũ'u musanukona”, chiniasomu.

6 Jã'aja'ñe i'kache'te asa kukucajejanisõ Jesũs neena vajuchuju tãni meñe umeasome.

7 Ūcuarumu Jesũs sani repnare chẽaku ija'che i'kaasomu:

—Vu'ijũ'u. Vajuchumanejũ'u musanukona —chiniasomu.

⁸ Chikuna muñe ñato Jesús te'eu nakaasomú; chekuna te'euñe'e peasome.

⁹ Já'aja'ñe cho'ocuha repaña aikúti cajeramú Jesús ija'che chũ'uasomú repañare:

—Diopi ñokuna musanukona iramú ñasi'e, chũ'u Dios Raosi'ku jünisõ vajuraisirumujatu'ka chekunare te'eu'terejẽ'e kuamanejũ'u —chiniasomú. ¹⁰ Chikuna repañ neena Jesure ija'che i'kaasome:

—Já'ata'ni, ¿je'se pa'iana maire judiõpã che'chona, “Dios raoja'mú chiicojñoku chuta'a raimarumuna Elías charo rajja'mú”, chiũja che'choche? —chiniasome.

¹¹ Chitena Jesús i'kaasomú.

—Repaña che'choche ũcuarepaa'me. Elíaa'mú charo rani peore si'ache mamare care'vajau. ¹² Já'ata'ni chũ'u musanukonare, Elías ranichasi'kuamú, chiimú. Rani pa'iana repaña pa'iche'te vesũju pã repañare uache peore cu'ache cho'osinaa'me repañ'te. Chũ'ure Dios Raosi'kure ũcuaja'che repañ'te cho'osi'ejache cu'ache cho'ojanaa'me repaña —chiniasomú.

¹³ Já'aja'ñe i'kauna repañ neena asa masi, “Aperamú pa'isi'ku Elías rani cho'ojachere i'kama'mú iku. Iramú pa'isi'ku Juan Pã Okoro'vesi'ku rani pa'iu Elías cho'osi'ejache cho'osi'ku pa'isi'ere i'kamú iku”, chiniasome repaña.

Chũva'ure vatiŕe paava'uni Jesús vasosi'ere kuamú

(Mr 9.14-29; Lc 9.37-43)

¹⁴ Ũcuarumú repaña Jesuna'me aikúti mušina chukuna repañ neenana'me pã repañ'te tuhasina cha'aju nukachejana caje tĩ'asinaa'me. Caje tĩ'arena pãiu Jesús tĩ'ñeñena sani ro're puu ñu'iu ija'che i'kasi'kuamú:

¹⁵ —Pã ũcuanukore Paaku, chũ'u chũva'ure oijũ'u. Vatiŕi chẽa paaku chũ'ukuna si'arumú vẽ've curukú chekurumú toana tãiu chekurumú chiachana tãimú repava'u.

¹⁶ Mu'u neenani rasi'kuamú chũ'u repava'ure, repañapi vatini eto saosõkaarũ chini. Já'ata'ni eto saovesinaa'me repaña —chiisi'kuamú repaña.

¹⁷ Chitena Jesús i'kasi'kuamú.

—Musanukona pã iramú cana rua tũñe cuasaju masi cuasama'me chũ'ure. ¿Keekeramú musanukona tũñe cuasache ñaku pa'iche chũ'u? —Já'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajũ'u repava'ure mu'u chũva'ure —chiisi'kuamú.

¹⁸ Chini repava'ure rauna Jesupi chũ'ũna eta sanisõsi'kuamú vati. Já'arumũri repava'u teana vajũu pa'isi'kuamú.

¹⁹ Já'a cho'o pi'nisirumú chukuna Jesús neena ũcuauña'me te'ena cutujũ ija'che séesinaa'me repañ'te:

—¿Je'se pa'iana chukuna'te vatiŕe eto saocu'au? —chiisinnaa'me.

²⁰ Chitena i'kasi'kuamú repañ.

—Dioni masi cuasama'puna vatiŕe eto saocu'asi'kuamú musanukonare. Musanukonapi mostazara'karuã rua jmara'karuãja'ñe Diore jmakarũ cuasapani, “Dios peore masiku'mú”, chini cuasaju ikũtĩre aikũtĩre, “Chekũchejare kuñũ nukajũ'u”, chiito ikũti teana chekũchejana kuñũra'amú. Musanukonapi Dioni masi cuasarepato peore cho'ore'ochechi'a pa'ira'amú. ũcuarepaa'me já'a. ²¹ Vati, iva'u chũva'u sa'navũ pa'isi'kujanare Dioni cuasaju ãu ãima'ñe pa'ijũ Repañ'te sēenarechi'a eto saore'omú —chiisi'kuamú repañ chukuna'te.

Repañ chuenisõjañere jo'e kuamú Jesús

(Mr 9.30-32; Lc 9.43-45)

²² ũcuarumú Jesús chuta'a repañ Galilea cheja ku'iramú ija'che i'kasi'kuamú chukuna'te repañ neenare:

—Chũ'ure Dios Raocõjñosi'kure kuhena pã cu'ache cho'oa'ju chini chẽa jo'kajanaa'me. ²³ Jo'karena chũ'ure vanisõjanaa'me repaña. Chuenisõ tãcojñosi'kũta'ni choteumucujñana jo'e vajurajja'mú chũ'u —chiisi'kuamú repañ.

Já'aja'ñe i'kache'te asarena rua samanesi'kuamú chukuna'te.

Dios vu'e chũ'ũnare kuri ro'iche'te i'kamú Jesús

²⁴ ũcuarumú chukuna Jesús neena ũcuauña'me Capernaum vu'ejoopo sani tĩ'asirumú Dios vu'e chũ'ũnare kuri kookaina Pedroni ñañu chini rani ija'che sēniasome:

—Jesús, musanukonare che'choku, ¿Dios vu'e chũ'ũnare kuri ro'ima'ku? —chiniasome.

²⁵ Chitena Pedro,

—Jũju, ro'iku'mú repañ —chiniasomú.

Já'aja'ñe i'kacuha ũcuau pa'ivũ'ena Pedroji kakauna ña Jesús ija'che i'kaku repañni charo sēniasomú:

—Simón, ¿je'se cuasaku mu'u? Pái chũ'una, ¿neeni pa'iche ro'i kuri séeñe? ¿Ūcuana mamachĩre séeñe? Já'apāni, ¿chekunani séeñe? —chiniasomu.

²⁶ Chikuna Pedro,

—Chekunani séeeme repaña —chiniasomu.

Chikuna Jesús jo'e i'kaasomu.

—Já'a pa'ito repaña mamachĩ kuri ro'ichejē'e peomu. Já'ajekuna chu'ure Dios Mamakajekuna Já'ku vu'e chũ'unare kuri ro'iche peomu. ²⁷ Já'ata'ni repanapi maini pe'rumanea'ju chini ija'che cho'ojũ'u: Chiarana caje pitome su'a ruo va'ire chareparo no'isiva'uni mini ñato repava'u chu'opo'te kurire'reva paaja'mu. Repare'reva kurire'reva chũ'una'me mu'u Dios vu'e chũ'unare ro'iche ũcuapa'ruva ro'ire'reva pa'ija'mu. Mini ma ũcuare'revaji Dios vu'e chũ'unani ro'ijajũ'u —chiniasomu repau repau'te.

18

“¿Kaupi na'a rua masiku?”, chiime Jesús neena

(Mr 9.33-37; Lc 9.46-48)

¹ Reparumu chukuna Jesús neena ũcuau'ni sani ija'che i'kaju sēsinaa'me repau'te:

—Chukuna Dios neena, ¿kaupi na'a rua masiku? —chiisinaa'me.

²⁻³ Chitena Jesús chĩiva'ure soni rao chukuna chenevuna nuko ija'che i'kasi'kua'mu:

—Musanukonapi tĩñe cuasache'te jo'kasō iva'u chĩiva'u cuasacheja'che cuasanani Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁴ Já'ajekuna musanukonapi iva'u chĩiva'u vesuku, “Cho'okaijũ'u chu'ure; vesumu chũ'u”, chiiu cuasacheja'che cuasanapi chũ'u neena chekunare na'a masina pa'ijanaa'me. ⁵ Pái chũ'uni cuasaju chĩiva'nare ikujava'nare pojona chũ'u neenajejuna chu'ure pojochaja'che cho'ome, Diopi ñato. Ūcuarepaa'me já'a —chiisi'kua'mu repau.

Pái rũhiñe cuasamana cu'ache cho'ochete kuumu

(Mr 9.42-48; Lc 17.1-2)

⁶ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chĩiva'na cuasacheja'che chu'ure cuasakuni te'eu'te cu'ache chu'vaku'te pāipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amu: Repau chuta'a chũ'u neeva'ure cu'ache chu'vamarumuna toacunarupji rua ujarupji repau cavuna pāipi jepo vee chiarana tō ruoru na'a re'ora'amu repau'te. Já'aja'ñe cho'oma'to ũcuapa'iu chũ'u neeva'ure cu'ache chu'vauna Diopi repau cu'ache cho'osi'e ro'ire chũ'uto na'a rua cu'ache pa'ija'mu repau'te. ⁷ Pái ũcuau'ko re'oja'che pañu chĩinata'ni re'oja'che pa'ivesakuna si'arumu ũcuapa'che cho'ojũ pa'ime. Já'ajekuna chu'ure cuasava'napi cu'ache cho'oa'ju chini cu'ache chu'vaku'te rua cu'ache t'ĩñeja'mu.

⁸ Já'ajekuna, mu'u jũtupi chekuni cu'ache cho'oni repa jũtu taso so'ona sēsosōjũ'u. Chekurumu mu'u cū'apuji chekuni cu'ache cho'oni repa cū'apu taso so'ona sēsosōjũ'u. Já'aja'ñe cho'omaneni jũñana'me cū'a peore paakuta'ni vati toana saouna uuku pa'ija'mu mu'u, ũcuapai jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi jũture taso sēsosō já'apāni cū'apu'te taso sēsosō rũhirooru paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. ⁹ Ūcuaja'che mu'u ñakovaji ñaku chekuni cu'ache cho'oni repa ñakova ruta so'ona sēsosōjũ'u. Já'aja'ñe cho'omaneni ñakocaã peore paakuta'ni vati toana saouna uuku pa'ija'mu mu'u, ũcuapa'iu ñakovi ñaku jo'e cu'ache cho'osi'kujeku. Na'a re'omu mu'upi ñakova'te ruta sēsosō te'eñakova paava'uta'ni Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

Ovejava'u cavesusiva'u pa'iche'te kuumu Jesús

(Lc 15.3-7)

¹⁰ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iva'nare chĩiva'nare te'eu'terejē'e cu'ache cuasaju cuhemanajũ'u musanukona. Iva'na chĩiva'na, chũ'u Já'kure Cunaumu Pa'iku'te Diore si'arumu ja'me pa'ina ángeles kuiracojñova'naa'me. ¹¹ Chũ'u, pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku, pāire vati toa sani uuche'te ũseku chēa paara chini chejana cajesi'kua'mu.

¹² ¿Je'se cuasoku musanukonare? Chekurumu musanukona te'euji ovejava'nare cien-repava'nare paamu. Já'ajanukore paakuni chekurumu ovejava'u te'eva'u tũichejana sani cavesusōmu. Ūcuarumu mu'u chekuna'nare noventa y nueverepava'nare te'eva'nare aikũti ja'mevana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisōmu. ¹³ Sani ku'eku pa'iu jñaani chekuna'nare noventa y nueverepanare cavesumanesiva'nare na'a rua pojomu mu'u repava'ure. Pojoku repava'ure mini kuā ramu mu'u. Ūcuarepaa'me já'a. ¹⁴ Mai Já'ku

Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che, Repau'te cuasanare vesuva'nare iva'nare chīiva'nare oicheja'che oiū te'eū'terejē'e vati toana saapu chiima'mu —chiisi'kua'mu repau.

Chekuna cu'ache cho'oto jo'e cuasama'ñe pa'iche'te i'kamū Jesús

¹⁵ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chekuru'mu mu'u majapāiujai'ui Diore cuasakui mu'uni cu'ache cho'oto, sani repau'te te'eū'te i'kajū'u, repau cu'ache cho'osi'ere masia'ku. I'kauna asa jachama'to ūcuaja'me pa'imū mu'u repau'te. ¹⁶ Jā'ata'ni repauji asa jachato chekuni te'eū'te jā'apāni ka'chanare soni rao jo'e ūcuare repana asaju'te i'kajū'u, repauni ja'me chu'vaa'ju. Repau cho'osi'e asa kuakainapi chotena jā'apāni te'eka'chapana pa'ito re'omu. ¹⁷ Repana chu'vache'te asacuheto Diore cuasakuanupu'te soni rao kuajū'u repau cho'oche, repauni asa ja'me chu'vaa'ju. Jā'ana chu'vache'te ūcuaja'che asacuheto, "Diore cuasama'kujā'che pa'iu Romapāi chū'unare kuri kookaina pa'icheja'che cu'ache pa'imū iku", chini cuasaku ja'me pa'imanejū'u repau'te.

¹⁸ Musanukonapi Diore cuasanapi jā'aja'ñe cho'onani chekure, "Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chū'ucojñoja'mu mu'u", chiito Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che i'kaja'mu. Jā'ata'ni musanukonapi repauni, "Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache chū'ñe peoma mu'ure", chiito Dios Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che i'kaja'mu. Ūcuarepa'me jā'a.

¹⁹ Jo'e ija'chere i'kamū chu'u musanukonare: Musanukonapi ichejare chejare pa'iju ka'chana ūcuate'e cuasa, "Dioni sēñu maini cho'okaa", chini Repauni sēto chu'u Ja'ku Dios Cunaumu Pa'iku asa cho'okaija'mu musanukonare. ²⁰ Chu'ure cuasanapi chotena jā'apāni te'eka'chapana chi'i pa'iju chu'ure pojonare repana chenevū'te ja'me pa'ija'mu chu'u, ñoma'kuta'ni —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

²¹ Ūcuarumu Pedro na'a kueñe sani Jesure ija'che sēsi'kua'mu:

—Chukuna'te Paaku, chekuru'mu chu'u majapāiujai'ui chu'uni cuhama'ñe cu'ache cho'oto, ¿jetopañō cuasamaneja'ñe chu'u repau cho'oche? ¿Sieterepañōajatu'ka? —chiisi'kua'mu.

²² Chikuna Jesús repau'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Sieterepañōajatu'kama'ñe, sieterepañōachi'api setentarepañō cho'otojē'e jo'e cuasamanejū'u repau cu'ache cho'oche —chiisi'kua'mu repau.

Pōsero'i cavesucuhesi'ku cho'osi'ere kuamu Jesús

²³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e ija'che i'kasi'kua'mu:

—Dios neena chekunare cu'ache cho'ocojño jo'e cuasama'ñe pa'inana'me cavesucuhenare Repau cho'ojache ija'chea'me: Aperumu pa'isi'ku pāi chū'uku repau'te cho'oche cho'okainapi ūcuani pōsero'i paajuna repauni ro'ia'ju chini sēsa chiniasomu.

²⁴ Chini ūcuaukore sēpi'raku repau'te na'a rua pōsero'i paakuni te'eū'te charo soni raoasomu repau. ²⁵ Jā'ata'ni repau'te cho'oche cho'okai'va pōsero'i ro'ijache kurijē'e peasomu. Jā'ajekuna pāi chū'uku chekunare soni rao, "Ikure repau rūjona'me mamachīina'me repana paamajñaruā tua peore isisōjū'u. Chu'upi repau pōsero'i paache'te koorā", chiu chū'uasomu. ²⁶ Chikuna asa repava'u ūcuau ti'ñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sēniasomu: "Chu'ure paaku, oijū'u chu'ava'ure. Na'mirepa sēema'ñe cha'ajū'u. Jmanukoruāchi'a peore ro'isōra chu'u mu'ure", chiniasomu. ²⁷ Jā'aja'ñe i'kauna asa pāi chū'uku repauni oiū, "Pōsero'i sēema'mu chu'u mu'ure", chini etoasomu repau'te.

²⁸ Jā'ata'ni repau, etoana saiū repau'te ja'me cho'oche cho'okai'ku'te repau'te jmanukoru pōsero'i paakuni tijñaasomu. Tijña repau'te cavuna chēa rusoku, "Mu'u pōsero'i teana ro'isōjū'u chu'ure", chiniasomu. ²⁹ Jā'aja'ñe cho'ouna repava'u ūcuau ti'ñeñena ro're puu ñu'iu ija'che i'kaku rua sēniasomu: "Chu'ava'ure oiū na'mirepa sēema'ñe cha'ajū'u. Jmanukoruāchi'a ro'isōra chu'u mu'ure", chiniasomu repau.

³⁰ Jā'aja'ñe i'kava'ureta'ni cha'acuhēku repauni cu'ache cho'onare chēa cuaovu'ena cuao repau pōsero'i ro'i pi'niñetū'ka paa'ju chini pāi chēanani chū'uasomu repau.

³¹ Jā'aja'ñe cho'ouna asa chekuna repauna'me cho'oche cho'okaina suma'ñe cuasa oiju sani repanare paakuni peore kuaasome repau cho'osi'e. ³² Kuarena asa pāi chū'uku repauni soijani raa'ju chini chū'uasomu. Rarena repau'te, "Rua cu'aku'mu mu'u. Chu'ure rua pōsero'i paaku'teta'ni mu'ure sēmanesi'kua'mu chu'u, mu'upi rua i'kaku, 'Oijū'u chu'ava'ure', chiu chu'uni sēkuna. ³³ Chu'u mu'ure oiū re'oja'che cho'osi'ēja'che cho'okairuja'chere chekure rua cu'ache cho'oasomu mu'u. Rua cu'amū jā'a", chiniasomu repau. ³⁴ Jā'aja'ñe i'kaku pāi chū'uku rua pe'ruku repau pōsero'i peore ro'isōñetū'ka repau'te cu'ache cho'oche chū'uasomu —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

³⁵ Chini Jesús jo'e cheke ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'u Ja'ku Cunaumu Pa'iku ūcuaja'che cho'oja'mu musanukonare, chekuna cu'ache cho'osi'ere musanukonapi cavesuma'ne cuasato —chiisi'kua'mu.

19

Rūjoromi sējoma'ne paache'te chu'vamu Jesús

(Mr 10.1-12; Lc 16.18)

¹ Jā'aja'ne i'kacuha Jesús Galilea cheja pa'isi'kupi Judea chejana Jordán chiacha ūsuu muikā'ko pa'ichejana sani tī'asi'kua'mu repau, chukuna repau neenana'me. ² Pāi rua jainuko ja'me tuhasinaa'me repau'te. Tuharena ūcuachejana jū'iva'nare vasosi'kua'mu repau.

³ Ūcuarumu fariseopāi te'ena Jesús pa'ichejana rani ija'che i'kaju sēesinaa'me repau'te, tūi'ne i'kauna repauni chēa cu'ache cho'oñu chini:

—¿Pāi'u'te repau rūjopi ūcuauache'te cho'oru cuheku sējore'oku? —chiisinaa'me.

⁴ Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o kuache ñamanaa'ne musanukona? Ija'che chiimu repa:

Dios apereparumu pāi'u'te cho'osi'ku umuuna'me romio'te cho'osi'kua'mu.

⁵ Jā'ajekuna umuu repau puka'kupāi ja'me pa'isi'e jo'kasō rūjona'me pa'im.

Jā'aja'ne cho'o ūcuate'euja'che pa'ime repana,

chiimu. ⁶ Diopi ñato ūcuate'euja'che pa'iju ka'chanama'me repana. Jā'ajekuna pāi'uji Dios jā'aja'ne paapu chini jo'kasi'ere jachaku rūjoni sējosōni cu'ache cho'omu —chiisi'kua'mu repau.

⁷ Chikuna repau'te ija'che sēesinaa'me repana:

—Moisés aperumu ija'che chiiche chū'u jo'kaasomu:

Pāi'u ūcuauakaji repau rūjore paacuheku sējora chiiku charo repao'te sējojañere kuaku utija'ovana tocha pi'ni ūcuaoñi isia'ku, repao chekunare ñojaja'ova.

Jā'aja'ne cho'ocuha repau sējore'omu repao'te.

¿Je'se pa'ina jā'aja'ne chiiche tocha jo'kau? —chiisinaa'me.

⁸ Chitena Jesús repanare i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi cu'ache cho'ochete jo'kacuheju ūcuauache cho'oñu chiijuna jā'aja'ne chū'u jo'kaasomu Moisés. Jā'ata'ni Dios mamarumu jā'aja'ne chū'u jo'kamanesi'kua'mu. ⁹ Chu'u musanukonare ija'che i'kamu: Pāi'u ūcuauakaji repau rūjore chekure ja'me kāima'koni rurepau sējosō chekoni vejani Dios ūseche'te cu'ache cho'omu —chiisi'kua'mu.

¹⁰ Jā'aja'ne i'kauna asa chukuna repau neena ija'che i'kasinaa'me repau'te:

—Jā'aja'nejekuna pāipi vejama'ne pa'ito na'a re'ora'amu —chiisinaa'me chukuna.

¹¹ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Jā'ata'ni pāi vejama'ne te'ena pa'ina ūcuarepanuko pa'imasima'me. Dios cho'okaicoñonachi'a pa'imasime vejama'ne pa'ina. ¹² Pāi si'ache cho'oju romi vejamana pa'ime. Te'ena chūrumuna teana romi paacu'ava'na ainesiva'na pa'ime. Te'ena romire cu'a cho'ochete ūseju chekunapi re'vasōkatena romi peome. Chekunata'ni Dios chū'u'ne'te cho'oju pañu chini romi vejama'me. Pāi te'ena pa'imasini vejamanejū'u. Jā'ata'ni te'ena pa'ivesuni vejajū'u —chiisi'kua'mu.

Chīiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kuamu

(Mr 10.13-16; Lc 18.15-17)

¹³ Ūcuarumu pāi repana chīiva'nare Jesús pa'ichejana rasinaa'me, repauji chīiva'nani chēseku Dioni re'oja'chere sēekaañu chini. Jā'aja'ne rajuna ña chukuna repau neena ūsepi'rasinaa'me repanare. ¹⁴ Jā'aja'ne cho'ojuna Jesús chukuna'te i'kasi'kua'mu.

—Chīiva'nare rañsemanejū'u musanukona chu'uni raapu. Iva'na chīiva'naja'ne pa'iju chu'ure masi cuasanapi Dios chu'o asa chēajanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

¹⁵ Chini Jesús repava'nare chīiva'nare chēseku Diore sēekani pi'ni ūcuachejapi jo'e tūichejana sanisōsi'kua'mu chukunana'me.

Pōsuu kuriu Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuamu

(Mr 10.17-31; Lc 18.18-30)

¹⁶ Ūcuarumu pōsuu Jesuni ñara chini rani ija'che sēesi'kua'mu repau'te:

—Masiu, ¿ūquere re'oja'che cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chu'u? —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—¿Je'se pa'ina mu'u Dios pa'icheja sasa chiikuta'ni re'oja'che cho'ochete masira chini chu'uni sēeku? Diochi'aa'mu te'eu re'oja'che cho'omasiku. Repau pa'ichejana sasa chini Repau chū'u jo'kasi'ere asa jachama'ne cho'oku pa'ijū'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

¹⁸ Chikuna pōsua i'kasi'kua'mu.

—Maipi cho'ojū paapu chini Dios chū'u jo'kasimajñaruā ruaa'me. Jā'ata'ni, zjeere Dios na'a rua chiimajñaruā cho'oja'che chū'u? —chiisi'kua'mu.

Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ija'chea'me Dios chiirepache, Repau chū'u jo'kasi'e: “Pāi vanisōmanejū'u. Ūmupāi, romi paana chekunare romi ja'me kāimanejū'u. Ūcuaja'che romi umu pa'ina chekunare umupāi ja'me kāimanejū'u. Chekuna nee ñaamanejū'u. Chekuna pa'iche'te kuani joremanejū'u. ¹⁹ Maja'kupāi ña, kukuju pa'ijū'u. Chekunare oiju pa'ijū'u musanukona meñe oicheja'che”, chiimu. Jā'are cho'oku pa'ijū'u mu'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

²⁰ Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Peore jā'a jachama'ñe cho'oku pa'iku'mu chū'u. ¿Ūquepi chū'ure chuta'a re'oja'che cho'oche karaku? —chiisi'kua'mu repau pōsua. ²¹ Chikuna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—Mu'upi karama'ñe re'oja'che cho'ora chini mu'u paache'te cu'amajñaruāre peore ĩsisō, kuri koo chuova'na pa'iva'nani rupū ĩsijū'u. ĩsisōjani rani chū'una'me ku'iu chū'u chū'ũñe'te cho'oku pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiisi'kua'mu Jesús repau'te.

²² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa pōsua ĩsicheku sumava'u sanisōsi'kua'mu rua kuriujeku.

²³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Kuriu'te Dios pa'icheja saiuaku'teta'ni saicu'aja'mu, repauji kurire na'a rua cuasaku Dioni cuasama'to. Ūcuarepaa'me jā'a. ²⁴ Jo'e ūcuare i'kamū chū'u musanukonare. Camellova'ure miuñakarū cojerū kaka etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauji kurire na'a rua cuasaku pa'ito —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

²⁵ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa ñano repau'te ija'che i'kasinaa'me chukuna:

—Jā'a pa'ito, zje'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiisinaa'me.

²⁶ Chitena Jesús chukunani ñaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Maichi'a te'ena cuasajuna Dios pa'icheja saicu'amu maire pāi. Diopi cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mu —chiisi'kua'mu.

²⁷ Chikuna Pedro ija'che i'kasi'kua'mu Jesure:

—Chukuna mu'una'me pañu chini chukuna paasimajñaruā peore jo'kasō rani mu'una'me ku'ime. Jā'aja'ñe cho'osi'e ro'i, ¿Ūquere koojanaa'ñe chukuna? —chiisi'kua'mu.

²⁸ Chikuna Jesús chukuna'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Dios si'amajñaruā peore jo'e mama cho'osirumu chū'u pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku pāi chū'una ñu'isaiva'te ñu'iu chū'ujamu. Reparumu musanukona chū'una'me ku'isina ūcuaja'che pāi chū'una ñu'isai docerepasare te'esaichi'a ñu'iju Israelpāi docerepana jojosinani chū'uju pa'ijanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a. ²⁹ Pāi chū'uni cuasaju Dios chū'ũñe'te cho'ojū pañu chini chekurumu repana vu'ña jo'kasōme. Chekurumu repana majaa'chupāire jo'kasōme. Chekurumu repana majaa'choromire jo'kasōme. Chekurumu repana cho'jechiire jo'kasōme. Chekurumu repana puka'kupāire jo'kasōme. Chekurumu repana mamachiire jo'kasōme. Chekurumu chejña repana cho'oche cho'osichejña jo'kasōme. Jā'aja'ñe cho'osina ūcuauko repana aperumu paasinuko na'a rua jñaajanaa'me. Ūcuachi'a jūnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me repana. ³⁰ Pāi te'ena pōsua kuriu repau nee jo'kacuhesi'ēja'che repana neere jo'kacuheju karama'ñe paaju chekunare, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiicojñome. Chū'u chū'ũñe'te cho'ojū repana paache jo'kasōnareta'ni chekuna ña cu'ache cutume. Jā'ata'ni Dios na'a pa'isirumu repana paache'te jo'kacuheju karama'ñe paaju chekunare, “Re'oja'che pa'ime ina”, chiicojñosinare, “Cu'ache pa'inaa'me ina”, chiija'mu. Chū'u chū'ũñe'te cho'ojū repana paache jo'kasō chekunare cu'ache cutucojñosinareta'ni, “Re'oja'che pa'inaa'me ina”, chiija'mu Dios —chiisi'kua'mu Jesús chukuna'te.

20

Cho'oche cho'okaisinare ro'isi'ere kamu

¹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare jo'e ūcuauji cuasaku ija'chere kuasi'kua'mu:

—Repau chū'ũñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pāiu cheja cho'oche cho'ocheja paaku rua apeñatato vñi etaasomu, pāire ku'e jñaā repau pīsi ūche chio tuakaiche'te chū'u jo'kara chini. ² Ku'e jñaā repanare, “Cho'oche cho'oche te'eumucuse denario kurire'reva te'ere'reva ro'ija'mu chū'u musanukonare”, chinasomu. Chini, “Jau”, chitena repanare chiona chū'u saasomu repau, pīsi ūchere tuakaapu chini.

³ Reparare saocuha vʉ'ena co'i, nueve pa'itona umucuse jo'e vʉ'ejoopona eta ʉu ʉsichejana mʉa chekʉnare pʉi cho'ochete peoju rupʉ pa'inani ʉaasomu repau. ⁴ ʉa reparare ija'che i'kaasomu repau: "Mʉsanʉkona ʉcuaja'che, chʉ'u ʉche chiona sani ʉchere ja'me tʉakaijʉ'u. Cho'okaisi'e ro'i masi ro'ira", chʉinasomu. Chikʉna asa, "Jau", chini, saniasome repana. ⁵ Repana saisirumu jo'e vʉ'ena co'iasomu repau. Co'i pa'iu ʉkarepau su'itona jo'e eta mʉa repau charo cho'osi'ejache cho'oasomu repau. Tres pa'ito na'ito eta jo'e ʉcuaja'che cho'oasomu repau. ⁶ Jʉ'aja'ʉe cho'osi'kupi na'irepa chekʉrumu cinco pa'itona jo'e eta ʉu ʉsichejana mʉa chekʉnare pʉi rupʉ pa'inani ʉa ija'che i'kaasomu repau: "ʉJe'se pa'iuana mʉsanʉkona cho'ochejʉ'e cho'oma'ʉe si'aumucuse ichejare pa'iju pa'iche?", chʉinasomu. ⁷ Chikʉna repau'te ija'che i'kaasome repana: "Pʉi te'eujʉ'e, Rani cho'ochete cho'okaijʉ'u chʉ'ure; ro'ira', chʉikʉjʉ'e peomu chʉkʉna'te", chʉinasome. Jʉ'aja'ʉe i'karena asa, "Chʉ'u ʉche chiona sani ʉchere tʉakaijʉ'u chʉ'uni", chʉinasomu repau. Chikʉna, "Jau", chini sani, na'isʉochasirumʉta'ni tʉakianasome repana.

⁸ ʉ'ucuarumu chio paaku, repau'te cho'ochete cho'okainare chʉ'ukaiku'te na'iuana ija'che i'kaasomu: "Chʉ'ure cho'ochete cho'okainare ʉcuanʉkore soni rao, cho'jerepa raisinani charo ro'ijʉ'u. Chareparo raisinare cho'jerepana ro'ijʉ'u", chʉinasomu. ⁹ Chikʉna asa repauji sokʉna na'ito cinco pa'itona kaka cho'ochete cho'osina raniasome. Rani ʉcuanʉko denario kurire're te'ere'echi'a cho'ochete te'eumucuse ro'ichenʉko kooasome repana. ¹⁰ Jʉ'anare ro'i pi'nisirumu charo saisina ʉcuanani ro'ipi'rajʉna ija'che cuasaasome: "Maita'ni si'aumucuse cho'ochete cho'osinajeju na'a rʉa koojanaa'me", chʉiju cuasaasome. Jʉ'aja'ʉe cuasanareta'ni reparare ʉcuajanʉkoruchi'a ro'iasomu repau. ¹¹ Ro'iuana koo ʉa chio paakʉni ke'reju ¹² ija'che i'kaasome repana: "Inare na'irepa sani te'ehorachi'a cho'ochete cho'osinare, chʉkʉna'te rʉa asucheja si'aumucuse cho'ochete rʉa cho'oju na'isinare ro'ichenʉko ro'isi'kua'mu mʉ'u", chʉinasome repana. ¹³ Chitena chio paaku reparare te'eu'te i'kaasomu. "ʉNaku, mʉ'ure tʉi'ʉe cho'oma'ʉe ʉcuarepa cho'omu chʉ'u. Ape'umu chʉ'u mʉ'ure, Cho'ochete cho'ochete ro'i te'eumucuse denario kurire'eva te'ere'eva ro'ija'mu', chʉisi'kua'mu. ¹⁴ Jʉ'ajekʉna mʉ'ure ro'isinʉko saku sai'ju mʉ'u. Chʉ'upi chio paakʉji inani cho'jerepa saisinareta'ni mʉsanʉkonare ro'ichenʉko ro'ira chʉito re'omu. ¹⁵ Chʉ'u neea'me jʉ'a kuri. Repa kuri chʉ'ure ʉache cho'ore'omu. ʉChʉ'upi inani oiu ʉcuajanʉkochi'a ro'ikʉna pe'ruche mʉsanʉkona?", chʉinasomu repau —Jʉ'aja'ʉe i'kaku chʉ'vasi'kua'mu Jesʉs chʉkʉna'te.

¹⁶ Dios ʉcuaja'che chio paaku repau'te si'aumucuse cho'ochete cho'osinana'me na'irepa sani cho'osinani ʉcuajanʉkoruchi'a ro'isi'ejache Repa'ni cuasaju Repau chʉ'ʉe rʉa jeerumu cho'onare na'a cho'je cuasaju Repau chʉ'ʉe cho'onare ʉcuapa'rʉvachi'a oiu repana jʉnisʉsirumu pa'iche re'oja'chere ʉsija'mu.

Jesʉs repau chuenisʉja'ʉere jo'e kʉamu

(Mr 10.32-34; Lc 18.31-34)

¹⁷ ʉ'ucuarumu Jesʉs Jerusalʉn vʉ'ejoopona maiu pʉipi jainʉko ja'me maijʉna, chʉkʉna'te repau neenare docereparare te'enare soni ija'che kuasi'kua'mu:

¹⁸ —Jerusalʉn vʉ'ejoopona maima mai. ʉcuachejana chʉ'ure Dios Raosi'kure pʉipi chʉa judio phairipʉi chʉ'ʉnana'me judiʉpʉi che'chonani sa jo'kajanaa'me. ʉcuanapi chʉ'ure vanisʉja'ʉe chʉ'u ¹⁹ judio peonani jo'karena, rʉa cu'ache cutuju pʉisʉju sui'sue pi'ni kurusus'e'verona jʉ'jo nʉko vʉasʉjanaa'me repana chʉ'ure. Jʉ'ata'ni choteumucujʉana vajurajja'mu chʉ'u —chʉisi'kua'mu Jesʉs chʉkʉna'te repau neenare.

Santiago'na'me Juanre pʉka'ko Jesure sʉekaisi'ere kʉamu

(Mr 10.35-45)

²⁰ ʉ'ucuarumu Zebedeo mamachʉi pʉka'kona'me Jesʉs pa'ichejana raisinaa'me. Rani repana pʉka'ko Jesʉs ti'jʉe'ʉena ro're pʉusi'koa'mo mamachʉire re'oja'che cho'okaijachere sʉsa chini. ²¹ Jʉ'aja'ʉe cho'okona ʉa Jesʉs repau'te ija'che sʉesi'kua'mu: —ʉ'ʉquere chʉiko mʉ'u? —chʉisi'kua'mu repau'te.

Chikʉna repau ija'che i'kasi'koa'mo:

—Iva'nare chʉ'u chʉiva'nare, mʉ'u chʉ'urumu te'eu'te mʉ'u ʉjajʉtu cakʉ'kona, chekʉni kʉ'kojʉtu cakʉ'kona pʉuche chʉ'ujʉ'u ʉu'iju ja'me chʉ'uju paapu —chʉisi'koa'mo repau.

²² Chikʉna Jesʉs repau mamachʉire ija'che i'kasi'kua'mu:

—Mʉsanʉkona Dios cho'ojachere vesuju jʉ'aja'ʉe sʉeme. Pʉipi mʉsanʉkonani chʉ'ure cho'opi'racheja'che vanisʉju chʉito, ʉcuhemanejanaa'ʉe mʉsanʉkona? —chʉisi'kua'mu repau.

Chikʉna repana ija'che i'kasinaa'me:

—Cuhema'ñe cho'ocojñojanaa'me chukuna —chiisinaa'me repaña.

²³ Chitena Jesús repañare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Chu'u cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño repañanaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonare chu'una'me ñu'ija'ñe chu'u jo'kacu'amũ chu'ure. Chu'u Ja'ku apereparamũna Repañ ñisija'mũ chiicojño sinani jo'kaja'mũ jã'a chu'una'me ñu'ine —chiisi'kua'mũ repañ. ²⁴ Ūcuarũmu chukuna Jesús neena dierepana, repañ sēsisi'ere asa mamachiire ka'chanare rua pe'rusinaa'me. ²⁵ Jã'aja'ñe pe'rujũna ña Jesús chukuna'te soni rao ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ie masicosome musanukona: Icheja cheja pãi chũ'una repaña neenare rua cuaja pa'iche'te chũ'uju rua chuova'nare cho'uju pa'ime. ²⁶ Jã'ata'ni musanukonapi te'eu pãi chũ'uku pasa chini repaña cho'ocheja'che cho'omanejũ'u. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe, cho'oche cho'okaiva'uja'che chekunare cho'okaiũ pa'ijũ'u. ²⁷ Te'euji chekunare paara chini repaña paacojño'oku pa'icheja'che pa'ijũ'u. ²⁸ Jã'aja'ñe pa'iku'mũ chu'u pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku. Pãipi cho'okaaru chini raisi'kuma'mũ chu'u. Pãire ūcuaukore re'oja'che cho'okaiũ repaña cu'are jũni ro'ikasa chini raisi'kua'mũ —chiisi'kua'mũ repañ chukuna'te.

Na'ava'na ka'chanare Jesús vasosi'ere kũamu

(Mr 10.46-52; Lc 18.35-43)

²⁹ Ūcuarũmu chukunapi Jericó vu'ejoopo pa'isinapi Jesuna'me eta saijũna pãi rua jainuko ja'me saisinaa'me chukuna'te. ³⁰ Eta saijũ ñato na'ava'na ka'chava'na ma'a ru'tuva'te ñu'isinaa'me. Ūcuarũmu repaña Jesús caraiche'te asa ija'che i'kajũ ujachũ'opi cuisinaa'me:

—Pãi Ūcuaukore Paaku, David aperũmu pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repaña.

³¹ Jã'aja'ne i'kajũna chukuna'te tuhana pãi,

—Re'omũ. Jo'e i'kamanejũ'u —chiisinaa'me repañare. Jã'ata'ni repaña jo'e na'a rua cuijũ i'kasinaa'me.

—Pãi Ūcuaukore Paaku, David aperũmu pa'isi'ku jojosi'ku, oijũ'u chukunava'nare —chiisinaa'me repaña.

³² Jã'aja'ñe i'kajũ cuijũna asa canũka Jesús repañare soni rao ija'che sēsisi'kua'mu:

—¿Ëquere cho'okaau chini sēeñe musanukona chu'ure? —chiisi'kua'mũ Jesús repañare.

³³ Chikuna repaña,

—Pãi Ūcuaukore Paaku, chukuna ñakocaã ñoa'ku chiime chukuna —chiisinaa'me repaña.

³⁴ Jã'aja'ñe i'karena Jesús repañani oiũ repaña ñakocaãna nouna repaña ñakocaã teana re'oja'ñakocaã care'osōsi'kua'mu. Ūcuarũmu repaña na'ava'na pa'isina ñakocaã re'oja'che ñajũ ūcuauñi jovo ja'me ku'ijũ pa'isinaa'me.

21

Jerusalén vu'ejoopo Jesús sani ti'asi'ere kũamu

(Mr 11.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹⁻² Ūcuarũmu chukuna Jesuna'me saijũ Jerusalén kueñe cajoopo Olivo aikũti pa'ijooona Betfagē vu'ejoopona ti'asinaa'me. Ūcuarũmu Jesús chukuna'te repañ neenare te'eka'chapanarechi'a saopi'ra'ku ija'che chũ'usi'kua'mu:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saijũ'u musanukona. Sani ūcuachejana burrava'ore quēo suosiva'ore chiina'me rãiva'onĩ jãajanaa'me musanukona. Jãaa repava'nare jose ichejana rakaijũ'u. ³ Pãiu ūcuauakũji musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona jã'ava'nare joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'nare chiimu. Na'mi co'choja'mũ repañ iva'nare”, chiijũ'u —chiisi'kua'mu.

⁴ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna, aperũmu Dios chu'o kuakaisi'ku tocha jo'kasi'epi ija'che chiicheji ūcuarepa ti'jñesi'kua'mu:

⁵ Jerusalén vu'ejoopo pa'inare ija'che i'kakaijũ'u:

“Ñajũ'u, musanukonare chũ'uku raiche.

Pe'kerũ pa'iu burrava'o pōse ve'eva'o mamakũni tuhiũ raimũ”,

chiicheji.

⁶ Ūcuarũmu repaña Jesús neena sani repañ chũ'usi'e cho'oasome. ⁷ Burrava'ore jãaa, repaona'me mamaku'te jose Jesús pa'ichejana ra, kãñapi tũorena Jesús repava'ure tuhisi'kua'mu. ⁸ Ūcuarũmu pãi rua jainuko repañ tuhiũ saima'ana repaña sē'sevũ

ju'ikāñapi t'i'te ja ūhasinaa'me. Chekuna pūti kare veri ūcua ma'ana ūhasinaa'me.
 9 Repau'te tuhana pāi charo sainana'me cho'je raina ija'che i'kaju cuisinaa'me:

—i'iku aperumu pa'isi'ku David Jojocoñoku rua masi'u'mu! i'Diopi re'oja'che cho'okaa
 ikure, Repau Raosi'kure! Cunaumu Pa'iku Dios peore Masiu'mu —chiisinaa'me repau.

10 Repau Jesús Jerusalén vū'ejoopo sani t'i'asirumu repajoopo pa'ina pāi repauni ñañu
 chini jainuko chi'i repau'te ja'me tuhasinani ija'che séesinaa'me:

—¿Jeeja'iu'u jā'u? —chiisinaa'me.

11 Chitena chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Galilea cheja pa'ijoopo Nazaret vū'ejoopo raisi'ku'a'mu jā'u. Jesua'mu. Dios chu'o
 kuakaiku'mu —chiisinaa'me.

Dios vū'ena kaka pōse isinare Jesús eto saosi'ere kamu

(Mr 11.15-19; Lc 19.45-48)

12 Ūcuarumu Jesús Dios vū'ena kaka, repavū'e pōse koosinana'me isisinare peore eto
 saoku chekunare kuri sa'ñekaisina mesako'ñana'me ūkupova'nare isisina ñu'isisaivūā
 jujo tajño ūhasi'ku'a'mu. 13 Jā'aja'ñe cho'oku ija'che i'kasi'ku'a'mu repau:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Chu'u vū'e pāi chu'ure pojoju sēevū'ea'me,

chiimu. Jā'ata'ni musanukona pōse ñana cho'ocheja'che kaka cu'ache cho'ome ivū'e
 —chiū' eto saosi'ku'a'mu Jesús repanare.

14 Ūcuarumu na'ava'nana'me cu'acū'a paava'na Dios vū'ena kakarena Jesús ña
 repanare vasosi'ku'a'mu. 15-16 Jesupi Diochi'a masiche'te cho'oñna ña judío phairipāi
 chū'ñnana'me judío pāi che'chona rua pe'rulinaa'me. Ūcuachi'a repavū'e pa'inapi chiipi
 Jesús cho'osi'ere ña, cuiju ūjachū'opi, “i'iku aperumu pa'isi'ku David Jojosi'ku Dios
 Raocoñosi'ku rua masi'u'mu!”, chiijuna asa pe'ruju Jesure ija'che i'kasinaa'me repau:

—¿Chīi i'kaju cuiche asama'ku mu'u? —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'ku'a'mu.

—Jūju, asamu chu'u. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe musanukona?
 Ija'che chiimu:

Vijachīina me na'a aina Diopi cho'okaiñna

Ūcuañi pojoju re'oja'che i'kajanaa'me,

chiimu —chiisi'ku'a'mu Jesús repanare.

17 Ūcuarumu chukuna repanare pāi jo'ka Jesuna'me Betania vū'ejoopona sani
 kāsinaa'me.

Higoñuji jo'e kūimane'ku chini i'kamu Jesús

(Mr 11.12-14, 20-26)

18 Jo'e afeñatato Jesús chukunana'me Jerusalén vū'ejoopona jo'e co'isi'ku'a'mu.
 Co'ikuna Jesure ācuhaasomu. 19 Co'iku higoñu ma'a ru'tava nukañu'te ña repañu
 kueñe sani ñato reparapūñā peoñuji ja'ochi'a pa'isi'ku'a'mu. Jā'ajekuna repañu ija'che
 i'kasi'ku'a'mu repau:

—Imamakarujē'e jo'e āira'pūñā kūimane'ku iñu —chikuna repañu teana te'erumu
 jūnisōsi'ku'a'mu. 20 Jā'aja'ñe cho'oñna ña cuasaju chukuna repau neena ija'che
 séesinaa'me repau'te:

—¿Je'se cho'okuna jā'añu higoñu teana jūnisōñu? —chiisinaa'me.

21-22 Chitena Jesús i'kasi'ku'a'mu.

—Musanukonapi Diore jachama'ñe masi cuasani higoñu chu'u cho'osi'ejachechi'a
 cho'oma'ñe, cheke si'ache cho'omasija ikūtire aikūtire, “Icheja kuñu chiarana su'a
 nukajū'u”, chiito repakūti musanukona chū'ñe cho'oja'mu. Musanukona Repau'te
 sēeñe peore cho'okaija'mu Repau, Ūcuañi masi cuasajuna. Ūcuarepaa'me jā'a —
 chiisi'ku'a'mu repau.

Jesús rua masi i'kasi'ere kamu

(Mr 11.27-33; Lc 20.1-8)

23 Jā'aja'ñe cho'ocua jo'e rani reparumu Jesús Dios vū'ena kakasi'ku'a'mu. Kaka pa'iu
 che'chokuna judío phairi chū'ñnana'me judío aina rani ija'che séesinaa'me repau'te:

—¿Je'se cuasa pāi chū'ñna cho'ocheja'che cho'oku mu'u? ¿Neepi chū'ñrena rani
 cho'oku mu'u? —chiisinaa'me.

24-25 Chitena i'kasi'ku'a'mu repau.

—Chu'u ūcuaja'che musanukonani chu'o sēniasara. ¿Neepi Juanre Pāi Okoro'veku'te
 chēa raore? ¿Diopi raou? Jā'apāni, ¿pāipi chēa raore repau'te? Musanukonapi
 kuaru chu'u ūcuaja'che iere cho'oa'ku chini chu'ure chēa raosi'ku mami kuaja'mu
 musanukonare —chiisi'ku'a'mu.

Chikuna sãĩnechi'a ija'che cutusinaa'me repaña: "¿Je'se mai ikũre i'kajanaa'ñe? Maipi, 'Juanre Dios chẽa raosi'kua'mu', chiito iku maire, '¿Musanukona je'se pa'ũna jã'aja'ñe cuasanata'ni Juan chu'vasi'e cuasamanere?', chijja'mu. ²⁶ Ūcuachi'a, 'Pãipi chẽa raosinaa'me', chiicu'amũ maire. Ina pãĩ jainũko, 'Juan Dios chu'o kuakaiku pa'isi'kua'mu', chijju cuasame. Jã'ajekuna maipi jã'aja'ñe i'kato ina asa pe'ruju cu'ache cho'ojanaa'me maire", chinasome repaña. ²⁷ Sãĩnechi'a jã'aja'ñe cutu pi'ni Jesure ija'che i'kasinaa'me repaña:

—Juanre raosi'ku mami vesũme chukuna —chiisinaa'me.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonapi jã'aja'ñe i'karena chu'ũre chũ'u raosi'ku mami kuamaneja'mu —chiisi'kua'mu repaña.

Pãiu mamachũ te'eka'chapana cho'osi'ere kuamu

²⁸ Ūcuarũmu Jesús repanani chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—¿Je je'se cuasoku musanukonare? Pãiu chũĩ ka'chanare umũpãichi'a paasomu. Paakũji repanare te'ũte ija'che i'kaasomu repaña: "Imava'u, iumucuse chu'u pĩsi uche chio cho'ochẽ cho'ojaikajũ'u", chiniasomu. ²⁹ Chikuna mamaku i'kaasomu. "Saiũama'mu chu'ũre", chiniasomu. Jã'ata'ni na'a pa'ũ jo'e mama cuasa saniasomu repaña, pũka'kũni cho'ochẽte cho'okasa chini. ³⁰ Jã'aja'ñe cho'ocuha pũka'ku chekũre mamaku'te ũcuaja'che i'kaasomu. I'kaũna asa, "Jau, sasa", chiniasomu. Jã'ata'ni saimaneasomu repaña —jã'aja'ñe chijju kuasi'kua'mu Jesús repanare. ³¹⁻³² Jã'aja'ñe kua pi'ni repanare ija'che sãĩnasasi'kua'mu repaña:

—Musanukona cuasato repaña mamachũĩ, ¿kaupi pũka'ku chiiche cho'okaku? —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—Charo i'kacojũosi'ku —chiisinaa'me.

Chitena Jesús repanare ija'che i'kasi'kua'mu:

—Juan Pãĩ Okoro'veku rani musanukonare, Dios chũ'ũne cho'ona re'oja'che pa'iche'te chu'vasi'kua'mu. Jã'ata'ni jachasinaa'me musanukona. Jã'a cho'oto Romapãĩ kuri kookainana'me si'uroomi, Juan chu'vasi'ere asa chẽa repaña cu'ache cho'ochẽ ũhasõsinaa'me. Jã'aja'ñe cho'osinajeju repaña jũnisõsirũmu Dios pa'ichejana saijanaa'me. Musanukonata'ni repaña cho'ochẽ peore ñasinata'ni mama cuasa cu'ache cho'ochẽ ũhasõmanesinajeju saimanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repaña.

Cho'ochẽ cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kuamu

(Mr 12.1-12; Lc 20.9-19)

³³ Ūcuarũmu Jesús repanani chu'vaku jo'e chekere cuasaku kuasi'kua'mu.

—Pãiu cheja paaku pĩsi uche chio tã pi'ni si'acachio rũhiso'koro jeo tusuasomu. Repaso'koro jeo pi'ni uche cha'ca chachojavu je'naasomu repaña ũcuarete evũji conora'ka meajacheja pa'ivu. Ūcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaiju paapu chini va'e umu nukavu'e cho'oasomu repaña. Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jãaa jo'ka tũchejana sanisõasomu repaña. ³⁴ Sani pa'ũ uche tuarũmu t'ũna repaña'te cho'ochẽ cho'okainare uche chio kuirakaina pa'ichejana saomasu repaña, ucherẽ mijjani rakaapu chini. ³⁵ Jã'ata'ni sani t'ũarena ña repaña uche kuirana repanare chẽa te'ũte rua asi vaiju, chekũni vanisõju jo'e chekũni catapi asi su'aasome. Jã'aja'ñe cho'o uchejẽ'e peonare asichi'a vani co'choasome repaña. ³⁶ Co'irena ña uche chio paaku repaña'te cho'ochẽ cho'okainare na'a jainũkore jo'e ũcuachejana saomasu repaña. Jã'ata'ni sani t'ũarena repaña uche chio kuirakaina peore ũcuaja'che repanare asi vani co'choasome.

³⁷ Jo'e ũcuaja'che cho'o co'chorena ña uche chio paaku ija'che cuasaku i'kaasomu: "Chu'u chũĩni repaña pa'ichejana saora. Jã'ũreta'ni ña, kukujacosome repaña", chijju cuasasomu repaña. ³⁸ Jã'aja'ñe cuasa mamakũni saomasu repaña. Jã'ata'ni repaña mamakũji sani t'ũna ña uche chio kuirakaina sãĩnechi'a ija'che i'kaasome: "Jã'u uche chio paaku mamaku'mu. Pũka'ku jũnisõsirũmu repaña paasi'e paajaua'mu jã'u. Vanisõũni jã'ũni. Maipi pũka'ku jũnisõsirũmu repaña paasi'ere paaũ", chiniasome repaña. ³⁹ Chini repaña'te chẽa chio rũtũvana juha sa vanisõasome repaña —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

⁴⁰ Jã'aja'ñe kuacuha repaña kuasi'e asasinare ija'che sãesi'kua'mu Jesús:

—Repaña mamaku'te vanisõsi'ere asa uche chio paakũji sani, ¿je'se cho'oja'u repanare uche kuirakainare? —chiisi'kua'mu.

⁴¹ Chikuna repaña i'kasinaa'me.

—Sani repau mamaku'te vanisōsinare sãĩñe vanisōja'mu repau. Repanare vanisō uche chio kuirakajanare chekunani jñaa jo'kaja'mu repau, cu'ache cho'oma'ñe uche tua pi'ni repau'te sa ñsijanani —chiisinaa'me repana.

⁴² Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—¿Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e jmakaruj'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimu:

Pãĩ vu'e cho'ona vu'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupu jñaani cuheasome repana.

Cuheju jo'kaasome repatuupu.

Chekunata'ni na'a rua masinajeju rani repatuupu mini kuãa sa

repana vu'e chakavuna nukoasome,

repana vu'epi na'a rua jujaa'ku chini.

Diopi cho'okaiuna ja'aja'ñe cho'ojuna ña cuasa Repauni pojoju i'kame chukuna,

chiimu. ⁴³ Jã'ajekuna musanukonare ija'che i'kamũ chũ'u: Repau chũ'u jo'kasi'ere cho'oma'to uche paaku repau chio kuirakaisinare cho'osi'aja'che cho'oja'mu Dios musanukonare. Musanukonare sēsjosō chekunani chēa paaja'mu, Repau chũ'uñe cho'ojanare. ⁴⁴ Pãiu vu'e tuupuna tãni rua asi tãimu. Ūcuachi'a vu'e tuupuji pãiuñi tãito jñisōmũ —chiisi'kua'mu repau.

⁴⁵ Ūcuarũmu judío phairipãĩ chũ'unana'me fariseopãĩ Jesús cuasaku i'kasi'ere asa masi, "Iku Jesús Ūcuau cuasaku kuacheji maini cu'ache i'kamũ", chiiju pe'rusinaa'me.

⁴⁶ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruju repau'te chēañu chiisinata'ni pãipi, "Jesús Dios chũ'o kũakaiku'mu", chiiju cuasajuna, "Maipi repau'te chēañe'te chũ'uto pe'rujanaa'me ina maire", chini vajuchuju chēamanesinaa'me repana.

22

Pãĩ chũ'uku mamaku romi vejarũmu fiesta cho'oa'ju chini soisina cho'osi'ere kamũ (Lc 14.15-24)

¹ Ūcuarũmu Jesús jo'e judío phairipãĩ chũ'unana'me fariseopãĩre chũ'vakũ ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

² —Repau chũ'uñe cho'onare Dios cho'ojache ija'chea'me: Pãĩ chũ'uku repau mamakũji romioni vejakuna pojoku fiesta cho'oasomu. ³ Jã'aja'ñe cho'oku ja'me fiesta cho'ojanare repau aperũmu kuasinani soijani raajũ chini, repau'te cho'uche cho'okainare chũ'u saosomu repau. Jã'ata'ni repana sani soito raicuheasome.

⁴ Raicuharena repau'te cho'uche cho'okainare jo'e chekunani saosomu. "Ija'che chũ'o sa kuajũ'u repanare: Chũ'upi chũ'uuna vacava'nare ãure ãujuna jujusiva'nare vani peore care'vacuhasi'ea'me. Rani ñaa'ju; chũ'u neeku romi vejache'te pojoju ãure ãñu, chiijũ'u repanare", chiniasomu repau. ⁵ Jã'ata'ni repana soicojñosina asa jachaju raicuheasome. Cuheku te'eu repau chiore ñara chini saniasomu. Cheku pōsere ñsira chini saniasomu. ⁶ Chekunata'ni pãĩ chũ'uku saosinare chēa te'enare asi vaiju chekunani vanisōasome. ⁷ Repanare vanisōsi'ere asa pãĩ chũ'uku rua pe'ruku repau neenare sōtaopãĩ chũ'u saosomu, repau'te cho'uche cho'okainare vanisōsinani sãĩñe vanisō repana pa'isijoopo peore uosōa'ju chini. ⁸ Jã'aja'ñe cho'ocuharũmu repau pãĩ chũ'uku repau'te cho'uche cho'okainare jo'e i'kaasomu. "Chũ'u neeku romi vejache ñajũ pojoju fiesta cho'ojache peore care'vacuhasi'ea'me. Chũ'u charo soisinata'ni raicuhesinajeju fiesta ja'me cho'omanejanaa'me repana raicuhesi'e ro'i. ⁹ Jã'ajekuna callejoovũã pãĩ rua nukũ ku'ijoovũãna sani musanukona tijñanare ūcuauanare soni rajũ'u, fiesta'te ja'me cho'oa'ju", chiniasomu repau. ¹⁰ Chikuna eta sani ku'ijũ repana tijñasinare pãĩ, cu'ache pa'inana'me re'oja'che pa'inare ūcuaukore soni ra pãĩ chũ'uku vu'ena cuaoasome repana. Jã'aja'ñe cho'orena repavũ'e timuvũ'e kakaasome pãĩ.

¹¹ Ūcuarũmu pãĩ chũ'uku repau soisinani ñara chini fiesta cho'oruupuna kaka pãiu'te te'eu'te romi vejaku'te pojona fiesta cho'ojũ ju'ikãña ju'imava'uni ñaasomu. ¹² Ña repau'te ija'che i'kaasomu: "¿Je'se pa'ũna mu'u romi vejaku'te fiesta cho'ona ju'ikãña ju'ima'kupĩ ja'me kaka pa'iku icheja?", chiniasomu. Jã'ata'ni repau i'kamaneasomu.

¹³ Ūcuarũmu repau pãĩ chũ'uku ãu ãunare ija'che i'kaasomu: "Ikure jũjñana'me cũ'a vēe chijachejana ve'sena etua jo'kajũ'u. Ūcuachejare pa'iu oiu cōjire asoche ãiu paau", chiniasomu. ¹⁴ Dios ūcuaja'che pãĩ chũ'uku cho'ucheja'che pãĩ ūcuaukore soimũ Repauni cuasaju jovo re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni pãipi repauni cuheju te'eva'na cuasajuna jainukore chēa paama'mu Dios —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

Jesús pãĩ chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kamũ (Mr 12.13-17; Lc 20.20-26)

¹⁵ Ūcuarumu fariseopāi Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa sani sāiñechi'a cutuasome.

—Chekunani Jesús pa'ichejana saofu mai. Repanapi chu'ore sēejuna repauji tiiñe i'kato maire chu'unani kuañu repau i'kasi'e. Maipi kuato chekurumu repau'te chēañe chu'ujanaa'me repana —chiiju repana cho'ojache care'vaasome repana. ¹⁶ Chini repana neenare te'enare chēa Herode'te chiikuanupu ja'me pa'inare raosinaa'me repana, Jesuni ija'che i'kaa'ju chini:

—Masia, chu'o ūcuarepare cutuku'mu mu'u. Pāipi asa chēa re'oja'che paapu chini Dios chu'ñe ūcuarepare che'choku'mu mu'u. Jā'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katojē'e kuku cuasoma'ñe ūcua che'choku pa'iku'mu mu'u. ¹⁷ Jā'ajekuna mu'uni chu'o sēniasañu chiime chukuna, mu'u cuasaku i'kache'te asa masiñu chini. Romapāi chu'ukujji Cēsapi, chukuna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ñe chukuna repau'te? Jā'apāani, ¿ro'imanejanaa'ñe? ¿Je'se cuasaku mu'u? —chiisinaa'me repana.

¹⁸ Jā'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Re'oja'che pa'ina cho'ochēja'che sē'sevuchi'a re'oja'che cho'ome musanukona. Chu'upi tiiñere i'kaa'ku chini jā'aja'ñe sēeme musanukona chu'ure. ¹⁹ Kurire'reva musanukona pa'iche ro'i ro'ijare'reva'te mini ñojū'u chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna repau'te kurire'reva miiñani ra ñosinaa'me repana. ²⁰ Ñojuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu repanare:

—Iku kurire'reva pa'iku kuechusi'ku, ¿keēja'iu'u? Ūcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'reva? —chiisi'kua'mu.

²¹ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Maire chu'uku César chiana'me repau mami pa'imū jā'are'reva —chiisinaa'me repana.

Chitena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Jā'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chu'uto ro'ijū'u repau'te. Dios chu'ū jo'kasi'e ūcuachi'a cho'ojū pa'ijū'u —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

²² Jā'aja'ñe i'kauna asa kuku repau'te jo'ka sanisōsinaa'me repana.

Jū'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamū

(Mr 12.18-27; Lc 20.27-40)

²³ Ūcuauucusena saduceopāi te'ena Jesuni ñañu chini raisinaa'me. “Pāi jū'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiiju cuasanajeju Jesure ija'che sēesinaa'me repana:

²⁴ —Masia, Diopi chu'ūna Moisés aperumu maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimū:

Pāiu romio'te vejasi'kupi, chuta'a chii peokujji jo'ka jūnisōru

repau cho'jeuji veja paa'ku majaa'chu paasi'kore.

Repaoni veja chiire paaku ija'che cuasaku paa: “Chu'u a'chu jūnisōsiva'u chiijanaa'me ina chu'u chii”, chiau,

chiimū repau tocha jo'kasi'e. ²⁵ Jā'ajekuna chu'o kuañu chiime chukuna mu'ure. Icheja chukuna'te ja'me pa'isina majapāichi'a sieterepana pa'isinaa'me umupāi. Pa'iju repana majaa'chu chareparo cakupi te'eu romio'te veja paaku chuta'a chii peokujji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. ²⁶ Jo'ka jūnisōna cho'jeu repau majaa'chu rājo pa'isi'koni veja paaku ūcuaja'che chuta'a chii peokujji jo'ka jūnisōsi'kua'mu. Jūnisōna na'a cho'je caku ūcuate'eo'te veja ūcuaja'che chii peokujji jūnisōsi'kua'mu. Jā'aja'ñechi'a sieterepana ūcuanuko ūcuate'eo'te vejaju chii peonachi'a jo'ka jūnisōsinaa'me repana. ²⁷ Repana peore jūnisōsirumu romio ūcuaja'che jūnisōsi'koa'mo. ²⁸ Jā'ajekuna pāi jūnisōsina ūcuanuko jo'e vajuraisirumu, ¿kapu repao'te jo'e paaja'u? —chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu repanare.

—Tiiñe cuasame musanukona. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e'ejē'e vesuju jū'isinare Dios vasomasichejē'e vesume musanukona. ³⁰ Pāi ūcuanuko jo'e jūni vajuraisirumu umupāina'me romi jo'e vejamanejanaa'me Diore ja'me pa'ina āngeles pa'icheja'che pa'inajeju. ³¹ Diopi i'kakuna asaju pāi jū'isina vajurajachere kuaju tocha jo'kasi'e, ¿ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che chiimū:

³² “Chu'u Dios, pāi jūnisōsinarejē'e vajunareja'che ñaku'mu, repana rekoñōapi vajukuna.

Jā'ajekuna musanukona aipāi vajurumu chu'ure cuasasinare paaku'mu chu'u, Abrahamre, Isaare, Jacobre”, chiisi'kua'mu Dios, chiimū repa tocha jo'kasi'e —chiisi'kua'mu Jesús repanare saduceopāi.

³³ Jesupi jā'aja'ñe che'chouna asa kukuasome repana.

Dios pāi na'a rua chu'ñe'te kuamū Jesús

(Mr 12.28-34)

³⁴ Jesupi jā'aja'ñe masi chū'vauna saduceopāi jo'e i'kamanesi'ere asa fariseopāi repau pa'ichejana rani chi'isinaa'me. ³⁵ Chi'i repanare ja'me pa'iku te'eu judiopāi che'chokūi Jesure ija'che sēesi'kua'mu, repau masiche'te cho'o ñara chini:

³⁶ —Dios maire chū'u jokasi'e, ¿jeea'che Repau maire na'a rua cho'ojū'u chiiche? — chiisi'kua'mu.

³⁷ Chikuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Pāi Ūcuanukore Paakuni Dioni musanukona auji rua cuasaju pa'ijū'u. Musanukona rekoñoāna'me cuasache peore jā'api Dioni rua cuasaju pa'ijū'u. Jā'aa'me Repau chū'urepache. ³⁸ “Jā'are na'a rua cho'ojū pa'ijū'u”, chiimū Dios. ³⁹ Cheke ūcuaja'chea'me, repau chū'urepache. Ija'che chiimū: “Musanukona meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijū'u”, chiimū. ⁴⁰ Jā'are ka'chamajña cho'ojū pani, cheke Repau chū'usi'e ūcuate'eramū peore cho'ocheja'che cho'ome musanukona Repauji ñato, aperamū Repau chū'o kuakaisina che'chosi'e ūcuachi'a —chiisi'kua'mu repau.

¿Nee chū'a'u pāire chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mr 12.35-37; Lc 20.41-44)

⁴¹⁻⁴² Repana fariseopāi chi'isikanupū chuta'a pa'ijuna Jesús repau pa'iche'te kũara chini ija'che sēesi'kua'mu repanare:

—Cristo, Dios raoja'mu chiisi'ku pa'iche'te cuasani, ¿je'se cuasache musanukona? ¿Nee chū'a'u repau? —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Aperamū pa'isi'ku David Jojosi'kua'mu repau —chiisinaa'me repana.

⁴³⁻⁴⁴ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Repau David, aperamū Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che i'kaasomū:

Cristo Dios Raojau chū'ure paakū'mu,

chinasomū. Ūcuachi'a cheke ija'che chiimū repau i'kakū tocha jo'kasi'e:

Dios chū'ure Paaku'te ija'che i'kaasomū:

“Chū'ure kueñe ūjajūtu cakā'kona pūujū'u.

Chū'upi cho'okaiuna mu'ure cuhesina ūcuanuko mu'u chū'uñe cho'ojanaa'me”, chiniasomū Dios.

Jā'aja'ñe tocha jo'kaasomū David. ⁴⁵ ¿Je'se pa'iuna, David, “Chū'ure paaku'mu Cristo”, chiisi'eta'ni, “David Jojosi'kua'mu Cristo”, chiiche pāi? —chiisi'kua'mu Jesús repanare.

⁴⁶ Jā'aja'ñe i'kauna asa sāiñe i'kavesujū te'echū'opojē'e i'kamanesinaa'me repana. Jā'ajekuna repana fariseopāi jā'arāmupi p'ira repau'te te'euje'e jo'e chū'o sēevajuchusinaa'me.

23

Fariseopāina'me judiopāi che'chona cu'ache cho'oche'te kuamū Jesús

(Mr 12.38-40; Lc 11.37-54; 20.45-47)

¹ Jā'a i'ka pi'nisiramū pāire ija'che i'kasi'kua'mu Jesús, chukuna'te repau neenare ūcuachi'a:

² —Maire judiopāi che'chonana'me fariseopāi si'arāmū Moisés tocha jo'kasi'e chū'vaju pa'ime, pāipi asa chēa cho'ojū paapu chini. ³ Repana chū'vaju chū'uñe peore asa jachama'ñe cho'ojū pa'ijū'u. Repana pa'icheta'ni ña chēa ūcuaja'che pa'imanejū'u musanukona. Ūcuana i'kache cho'oma'ñe chekere cho'onaa'me repana.

⁴ Jmamarujē'e repanare cho'ouama'ñere chekunare rua cuajare si'ache chū'u jo'kanaa'me repana. ⁵ Aperamū pa'isina judío amupāi Dios chū'usi'e cho'ojū va'i ca'niipi rūhira'vuruā cho'o ūcuara'vuruā sa'navuāna Dios chū'o tochasija'oruā mañaasome, repana jūññare quēo tññu chini. Jā'ajekuna repana fariseopāi pāipi ña, “Re'onajeju Dios chū'o rua chiime ina”, chiapu chini si'ache cho'ojū Dios chū'o tocha maña tñira'vuruā na'a ūjavuā cho'o repana chiapuāna'me jūññare quēo tñime repana. Ūcuaja'che pāipi ña, “Diore rua cuasanaa'me jā'ana”, chiapu chini kña re'ojakñapi ūjacueñoare ju'ijū nuka ku'ime repana. ⁶ Ūcuaja'che pāipi repnani āu āuñu chini soito mua repanare soisi'kure kueñe ñu'ineeme repana. Ūcuachi'a mai judiopāi chi'iv'ena mua kakani masina ñu'isaivūāre ñu'ineenaa'me repana. ⁷ Ūcuachi'a āu isichejñare ku'ijuna, pāipi repnani ña chēa pojoju, “Peore masinajeju pāi che'chonaa'me ina”, chiito rua pojonaa'me repana.

⁸ Musanukonata'ni pāire che'choni rupū repnapi musanukonani, “Peore masinajeju pāi che'chonaa'me ina”, chiapu chini che'choto cu'amū. Musanukona chū'ure cuasaju majapāja'ñechi'a pa'inaa'me. Musanukonare che'chokū peore Masiu ūcuate'eu'mu chū'u, Dios Raosi'ku. ⁹ Ūcuachi'a icheja cheja pa'inare te'eu'terejē'e masinare,

“Peore masiūmu ikū”, chini repau’te, “Ja’ku”, chiiju pa’imanejū’u, cūnaumu Pa’iku’te Diorechi’a ūcate’eu’te peore Masiū’te Ja’ku paanajeju. ¹⁰ Ūcuachi’a pāi chū’uni rupū repapani musanukonani, “Peore masinajeju pāi chū’ūnaa’me ina”, chiapū chini chū’ūto cu’amū. Musanukonare chū’uku peore masiū ūcate’eu’mu chū’u, Dios Raosi’ku. ¹¹ Musanukonapi te’eu chekunare pāi chū’ūra chini cho’oche cho’okaiva’uja’che chekunare re’oja’che cho’okaiū pa’ijū’u. ¹² Ija’chea’me: Pāi ūcuanapi meñe, “Chekunare na’a rua masime chukuna”, chiiju cuasanare, “Rua vesunaa’me ina”, chiija’mu Dios. Jā’ata’ni repapani meñe, “Chekunare na’a rua vesunaa’me chukuna”, chiiju cuasanare, “Rua masinaa’me ina”, chiija’mu Dios —chiisi’kua’mu Jesús.

¹³ Ūcuarumū Jesús fariseopāina’me judiōpāi che’chonare ija’che i’kasi’kua’mu:

—Sē’sevuchi’a re’oja’che cho’onajejuna rua cu’ache ti’jñeja’mu musanukonare judiōpāi che’chonana’me fariseopāi. Dios chū’o masinata’ni chū’uni cuheju Dios pa’icheja saimanejanaa’me musanukona. Jā’ajekuna chekuna ūcuaja’che chū’ure cuasaju jovoñu chiisinata’ni jovoma’me musanukona chū’ure cuheche’te ñani.

¹⁴ Ūcuachi’a va’jeva’na paache joreju tutesōnaa’me musanukona. Jā’aja’ñe cho’onata’ni pāipi ña, “Re’onaa’me ina”, chiapū chini Diore sēni rua jeerumu sēju pa’inaa’me musanukona. Jā’aja’ñe cho’onajejuna Diopi chū’ūnaa’me rua cu’ache ti’jñeja’mu musanukonare, sē’sevuchi’a re’oja’che cho’onare.

¹⁵ Sē’sevuchi’a re’oja’che cho’onajejuna rua cu’ache ti’jñeja’mu musanukonare judiōpāi che’chonana’me fariseopāi. Jā’aja’ñe cu’ache pa’inapi si’achejña ku’iju chiaraā chekukā’jño jēni, pāi jainukore che’chome musanukona, repapani asa chēaa’ju chini. Musanukonapi che’chojuna asa chēasina musanukonare na’a cajejai’che cu’ache pa’inajeju musanukona saijatoana vati toana saijanaa’me repana.

¹⁶ Na’ava’napi ūcuaja’che na’ava’nani juha sacheja’che chekunare cu’ache che’chonajejuna rua cu’ache ti’jñeja’mu musanukonare. Ija’che i’kaju che’chonaa’me musanukona: “Dios mamire i’kacuheju Repau vū’ere roiju, ‘Cho’ojanaa’me’, chiisi’ere cho’omaneni cu’ache cho’oma’me. Jā’ata’ni Dios vū’e pa’imajñaruā pachokuri cho’osimajñaruāre roiju, ‘Cho’ojanaa’me’, chiisi’ere cho’omaneni cu’ache cho’ome musanukona”, chiinaa’me. ¹⁷ ĩNakocaā ñamava’naja’ñe rua vesunaa’me musanukona! ĩKeere Dios na’a rua chiiku? ĩRepau vū’e? Jā’apāni, ĩpachokuri repavū’equee? Dios rua chiimū Repau vū’e. Repa pachokuri ūcuachi’a repavū’e pa’ichejekuna chiimū Repau. ¹⁸ Ūcuachi’a ija’che i’kanaa’me musanukona: “Mesako’a pāi Diore ĩsisimajñaruā tuo ūoko’are roiju, musanukona ‘Cho’ojanaa’me’, chiisi’ere cho’omaneni cu’ache cho’oma’me. Jā’ata’ni Diore ĩsisimajñaruāre roiju, ‘Cho’ojanaa’me’, chiisi’ere cho’omaneni cu’ache cho’ome”, chiinaa’me. ¹⁹ ĩNakocaā ñamava’naja’ñe rua vesunaa’me musanukona! ĩKeere Dios na’a rua chiiku? ĩRepau’te ĩsimajñaruā? Jā’apāni, ĩrepamajñaruā ūoko’a? Dios rua chiimū repau’te ĩsimajñaruā. Repako’a ūcuachi’a repau’te ĩsimajñaruā ūoko’ajekuna chiimū Repau. ²⁰ Repako’are pāipi roiju i’kani repako’a tuosi’e ūcuachi’a peore roiju i’kame. ²¹ Ūcuaja’che Dios vū’ere roiju i’kani repavū’e Pa’iku’te Diore ūcuachi’a roiju i’kame. ²² Ūcuaja’che cūnaumure roiju i’kani repacheja pa’isaivū Dios chū’uku ñu’isaivū’te roiju ūcuachi’a repasaivū ñu’iku’te Diore roiju i’kame.

²³ ‘Dios chū’u jo’kasi’ere cho’oju ja’oruā āu va’isuche maña kua’koja’oruāre si’arumu ĩsiju pa’inaa’me musanukona, Repau chū’ure ĩsijū’u chiisi’e. Chekurumū dierepaja’oruā jñaani te’aja’oru ĩsinaa’me. Chekurumū cienrepaja’oruā jñaani dierepaja’oruā ĩsinaa’me. Jā’aja’ñe cho’onata’ni Dionī masi cuasama’ñe pa’iju sē’sevuchi’a re’oja’che cho’onajeju Dios chū’ūrepache asa jachaju cho’omanaa’me musanukona: re’oja’che cho’oche, chekunare oiju pa’iche, chekunare ūcuarepa cho’oche. Jā’aja’ñe cho’onajejuna rua cu’ache ti’jñeja’mu musanukonare fariseopāina’me judiōpāi che’chonare. Repa cu’amajñaruā ūcuā ĩsiju pa’ijū’u Diore. Repau chū’ūsi’e’ame jā’a. Jā’ata’ni, “Chekunare re’oja’che cho’okaiche’te na’a rua cho’oju pa’ijū’u”, chiimū Dios. ²⁴ Na’ava’napi chekunani juha sacheja’che cho’ome musanukona. Āiñena mi’api tuāni mañaru ĩmava’ureta’ni ña mini sējo āiñeja’ñe Dios ruarepa chū’ūma’ñere si’arumu cuasaju rua cho’ome musanukona. Ūcuachi’a camelloji tuāni mañaru ūjau’teta’ni ña mini sējoma’ñe ūcuau’te cuasoma’ñe teana rūōsōñeja’ñe Repau chū’ūrepacheta’ni cuasamapū cho’oma’me musanukona.

²⁵ Ūcuachi’a cūnaro’rona’me cūnare’a sē’sevuāchi’a sosaju sa’navuā sosama’ñeja’ñe musanukona rekoñoā cu’ache cuasache jo’kasōmanajeju sē’sevuchi’a re’onaja’ñe cho’oju chekuna nee joreju tute paanaa’me musanukona. Ūcuachi’a musanukonare cho’oache ūcuauache cho’onaa’me. Jā’aja’ñe pa’ijuna Diopi chū’ūnaa’me rua cu’ache

tijñeja'mu musanukonare fariseopaina'me judiopai che'chonare. ²⁶ Musanukona fariseopai rekoñoa cu'ache cuasanaa'me. Jã'ajekuna musanukona rekoñoa cu'ache cuasache'te jo'kasõjẽ'u. Jo'kasõni re'oja'che cho'ojũ pa'ijanaa'me musanukona.

²⁷⁻²⁸ 'Musanukona judiopai che'chonana'me fariseopai pãiu'te tãsicheja catapu poja'che choasi'pure nukorena re'oja'che ñoñeja'ñe sã'sevuchi'a re'onaja'ñe ñome. Jã'ata'ni musanukona rekoñoa jũ'isi'kure tãsicoge sa'navu jã'jusi'ena'me tara pa'icheja'che cu'ache cuasanata'ni sã'sevuchi'a re'onaja'ñe cho'ojuna pãi ña, "Re'onaa'me ina", chiime musanukonare. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua cu'ache tijñeja'mu musanukonare.

²⁹ 'Sã'sevuchi'a re'oja'che cho'onajejuna rua cu'ache tijñeja'mu musanukonare judiopai che'chonana'me fariseopai. Ucuachi'a aperumu Dios chũ'o kuasiva'nana'me Dioni cuasaju re'oja'che pa'isinare musanukona aipãipi vanisõsiva'nare tãsichejña sã'sevuãchi'a, re'oja'che ñochejña care'vaju pa'ime musanukona, pãipi ña, "Dios chũ'o kuaju chuenisõsiva'nare oime jã'ana", chiapu chini. ³⁰ Jã'aja'ñe cho'ojũ ija'che i'kanaa'me musanukona: "Mai aipãipi pa'irumu chukunapi ja'me pani Dios chũ'o kuasiva'nare vanisõmanera'asinaa'me", chiinaa'me. ³¹ Jã'aja'ñe i'kaju, "Dios chũ'o kuasiva'nare vanisõsina jojocojñosinaa'me chukuna", chiicheja'che kua jñaume musanukona. ³² Musanukona aipãipi cho'osi'ejache cu'ache cho'ojũ paũ chiime musanukona. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua cu'ache tijñeja'mu musanukonare.

³³ 'Aña pa'icheja'che rua cu'ache pa'inaa'me musanukona. Jã'ajekuna Dios musanukonare vati toana saoja'mu. ³⁴ Jã'aja'ñe pa'inani chũ'u musanukonare Dios chũ'o kuajanana'me Repau chũ'o che'chojanana'me masinare chãa raoja'mu. Jã'ata'ni musanukona repanare cuheju te'enare vanisõju chekunare kurususẽ'veroãna jẽ'jo vãasõju jo'e chekunare mai judiopai chi'ivu'ñana muva asi vaijanaa'me. Ucuaja'che repanani cu'ache cho'oñu chini vu'ñajooopã repana saisijooopã tuha ku'ejanaa'me musanukona. ³⁵ Jã'are cuhasõma'ñe cho'ojũ pani, aperumu Dioni cuasaju re'oja'che pa'inare vanisõsi'e ro'i musanukonapi peore ro'ijanaa'me. Chareparo re'oja'che cho'osi'kure Abelre vanisõsirumupi Berequias mamaku'te Zacaria'te, Diore isimajñaruã uochejana vanisõrumujat'ka re'oja'che pa'isinare musanukona aipãipi vanisõrena musanukonapi ro'ijanaa'me repanare vanisõsi'e ro'i. ³⁶ Ucuarepaa'me jã'a. Irumu pa'inapi repana cho'osi'e peore ro'ijanaa'me musanukona —chiisi'kuã'mu Jesús repanare.

Jerusalén vu'ejoopo pa'inani oimu Jesús
(Lc 13.34-35)

³⁷ Ucuarumu Jesús jo'e i'kasi'kuã'mu.
—Musanukona Jerusalén vu'ejoopo pa'ina cu'ache cho'ochete ñaku rua suma'ku pa'imũ chũ'u. Kura repan chiiiva'nare kue'chaka vu'evuãna soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiiku'teta'ni kuheme musanukona chũ'ure. Musanukona Jerusalén vu'ejoopo cana Repau chũ'ore musanukonani kuaja'ju chini Dios raosiva'nare cuheju vanisõnaa'me. Ucuachi'a Repau chũ'ore chũ'vaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju si'arumu catapi su'a vãasõnaa'me musanukona. ³⁸ Asarepajũ'u. Ijoopo musanukona pa'ijooopo Jerusalén vu'ejoopo, pãipi cu'ache cho'oñu chiito ãsemanaja'mu Dios. Ësemauna pãi rani peore ñañosõjanaa'me ijoopo. ³⁹ Chekere kuara. Saipi'ramu chũ'u chura. Sanisõnaa'na jeerumu ñamanejanaa'me musanukona chũ'ure. Jã'ata'ni chũ'upi jo'e chejana cajekuna ña, "Diopi re'oja'che cho'okaau ikure, Repau Raoku'te", chijjanaa'me musanukona chũ'ure —chiisi'kuã'mu Jesús.

24

Dios vu'e ñañosõjajere kuamu Jesús
(Mr 13.1-2; Lc 21.5-6)

¹ Ucuarumu Jesús Dios vu'e pa'isi'kupi eta saiuna chukuna repau neena repau'te rani, —Dios vu'e pa'iche'te ñaju cutuñu —chiisinaa'me. ² Chitena Jesús ija'che i'kasi'kuã'mu: —Musanukona ivũ'e Dios vu'e pa'iche'te peore ñaju cutume. Jã'ata'ni na'a pa'isirumu, catapuã te'erupjẽ'e chekupuna'me su'ima'ñe peore ñañosõjanaa'me pãi ivũ'e —chiisi'kuã'mu Jesús chukuna'te.

Cheja si'ari'rarumu cho'ojachere kuamu
(Mr 13.3-23; Lc 17.22-24; 21.7-24)

³ Jã'aja'ñe i'kacuha Jesús chukuna repau neenana'me sani Olivo aikũtina mũni pũũ ñu'isi'kuã'mu. Ucuarumu chukuna repauni chũ'ore te'ena sãniasañu chini raisinaa'me repau'te. Rani ija'che sãesinaa'me:

—Mu'u chukuna'te kuasi'e, ¿jeerumu cho'ojache'ache? Ūcuachi'a mu'u jo'e rai-jarumuna'me icheja cheja si'ajarumu t'i'añe, ¿je'se masijanaa'ñe chukuna? — chiiisinaa'me chukuna.

⁴ Chitena Jesús i'kasi'kuu'mu.

—Ñarepaju pa'iju jorena i'kache asa chëama'ñe pa'ijü'u. ¡Cacu'ocojñoñe! ⁵ Pái jainuko te'enachi'a ku'iju joreju chu'uni roiju, “Dios Raosi'kuu'mu chu'u. Cristoa'mu”, chiijanaa'me. Já'aja'ñe i'kaju jorejuna pái jainuko repanare cuasaju jovojanaa'me repana. ⁶ Ūcuachi'a si'achejña pái vaiche asani kukumanejü'u musanukona. Já'aja'ñe pa'ija'mu cheja si'apirarumu. Já'ata'ni cheja chuta'a si'amaneja'mu. ⁷ Pái ūcuate'echeja pa'ina chekuchejña pa'inani sani vanisöjanaa'me. Ūcuaja'che ruarepa asuku äupi aineemauna pái si'achejñaruã äucuhana jünisöjanaa'me. Ūcuaja'che cheja si'achejñaruã rua pi'ruja'mu. ⁸ Já'ata'ni peore já'a na'a rua cu'ache cho'orumupi t'i'apiraku chareparo cho'och'e'me.

⁹ 'Reparumu pái musanukonare chu'uni cuasajuna cuheju chëa sa chekunani jo'kajanaa'me, cu'ache cho'oa'ju chini. Já'aja'ñe cho'uju musanukonare te'enare vanisöjanaa'me repana. Pái si'aväju musanukonare chu'uni cuasajuna cuhejanaa'me. ¹⁰ Reparumu pái jainuko chu'ure cuasache jo'kasö pa'iju, chu'ure ūcua cuasava'nare cuheju chekunapi repanani cu'ache cho'oa'ju chini rope'e chü'u jo'kajanaa'me. ¹¹ Ūcuachi'a pái jainuko te'enachi'a ku'iju, “Dios chu'o kuakaiku'mu chu'u”, chiiju joreju pái jainukore cacu'uju pa'ijanaa'me. ¹² Reparumu rua si'ache cho'och'e cho'orumujekuna pái jainuko chekunare cuasache jo'kasöjanaa'me. ¹³ Já'ata'ni pái repana jünisörumujatu'ka chu'ure masi cuasana Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¹⁴ Pái cu'ache cho'och'e ūhasinare Dios chëa paache kuachü'o Repau chu'o re'oja'che chu'ure cuasanapi ku'iju chu'vajanaa'me, pái si'achejña pa'ina asa chëaa'ju chini. Já'aja'ñe cho'o pi'nisirumuna icheja cheja si'asöja'mu.

¹⁵ 'Dios chu'o aperumu kuasi'ku Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Na'a pa'isirumu pái Dios cuheche'te rupu tösö'kuni Dios vu'ena sa nuko,

“Dioa'mu iku. Pojojü'u ikure”, chiijanaa'me,

chiimu. Repa tochasi'ere ña masijanaa'me musanukona. ¹⁶ Päipi já'aja'ñe cho'ojuna ñani Judea cheja pa'ina aiküjñana vu'vu katisöa'ju. ¹⁷ Pái ūcuauana repana vu'ña ve'koroäre pani cu'amajñaruäre miñu chini kakama'ñe teana vu'vusöa'ju. ¹⁸ Ūcuaja'che pái chiño saisina pani repana vu'ña paache'te cu'amajñaruäre miñu chini co'ima'ñe teana ūcuachejapi vu'vusöa'ju. ¹⁹ Reparumu romiva'nare chüi su'ivana'me oje chüsava'nare rua vesache cu'ache pa'ija'mu. ²⁰ Dioni rua sëeju pa'ijü'u, reparumupi puamucusena já'apãni okorumuna t'i'amañe'ku chini. ²¹ Reparumu t'aru mamaramupi pi'ra irumujatu'ka pái jmamakarujë'e ñama'ñepi cu'a rua cu'acheji pa'ija'mu. Ūcuachi'a reparumu cho'osi'e cu'a jo'e ti'jñemaneja'mu. ²² Repa cu'ache pa'irumure Diopi üsemauna na'a jeerumu cu'ache pa'ito pái te'euje'e jujama'ñe cho'osöra'ame. Já'ata'ni Diopi Repau chëa paanani oiu üsekuna cu'a rua jeerumu pa'imaneja'mu.

²³ 'Reparumu pái musanukonare ija'che i'kajanaa'me: “Rani ñajü'u. Dios Raosi'ku Cristo ichejare pa'imü”. Já'apãni, “Sani ñajü'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imü”, chiijanaa'me. Päipi já'aja'ñe i'kato asa jachajü'u musanukona. ²⁴ Reparumu pái te'ena ku'iju joreju, “Dios Raosi'kuu'mu chu'u. Cristoa'mu”, chiijanaa'me. Chekuna, “Dios chu'o kuakainaa'me chukuna”, chiijanaa'me. Já'aja'ñe joreju i'kaju Dios cho'och'eja'chere cho'o ñojanaa'me repana, Dios chëa paanapi ña Repau'te cuasache'te jo'kasö ūcuamani jovo repana chü'ñe'te cho'uju paapu chini. Já'ata'ni Dios neenapi ñarepaju pa'imani repana jorena i'kachü'o asa cuasaju jovojanaa'me. ²⁵ Musanukonare chu'u repana cho'ojachere masia'ju chini irumuna kuumu. ²⁶ Já'ajekuna päiu ūcuauakuji musanukonani, “Rani ñajü'u. Dios Raosi'ku pái peochejare pa'imü”, chiito sani ñamanejü'u. Ūcuachi'a chekunapi, “Rani ñajü'u. Dios Raosi'ku jeechejare kati pa'imü”, chiito cuasamanejü'u. ²⁷ Cuaumupi oko fe'neni üsuu muiká'kopi üsuu na'iká'kojatu'ka peore miañe fe'ne chuvokuna ñame pái. Chu'u ūcuaja'che Dios Raosi'ku icheja cheja jo'e cajerumu pái ūcuauko ñaju'te cajeja'mu. ²⁸ Cu'ava'nare jüni já'jusiva'nare jña caje chi'ime vacho —chiiis'kuu'mu Jesús chukuna'te.

Páire ja'me paau chini Dios Raosi'ku jo'e raijachere kuumu
(Mr 13.24-37; Lc 17.26-30, 34-36; 21.25-36)

²⁹ Ūcuarumu Jesús chukuna'te jo'e i'kasi'kuu'mu.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirumu üsuu miamaneja'mu. Päimiau ūcuaja'che miamaneja'mu. Cuaumumu pa'ina ma'jñoko chejana tuã'tuasöjanaa'me. Ūcuachi'a cuaumumu pa'imajñaruã ñu'kueja'mu. ³⁰ Reparumu pái si'achejñaruã pa'ina chu'ure

cuhena cunaumu cho'ochete ña, "Dios Raosi'ku jo'e cajepi'racosomu", chini kukucajepani rua oijanaa'me. Jā'aja'ñe cho'otona chu'u Dios Raosi'ku peore Masijji, rua re'oja'che ñou ko'sija'iu cunaumupi pāi ūcuanuko ñaju'te pikona'me cajeja'mu. ³¹ Reparumu trompetavu rua asoche juhitiona chu'u neenare ángeles chū'u saoja'mu chu'u. Chū'uuna sani ku'iju chu'u chēa paanare cheja si'acheja pa'inare ūsuu muikā'ko suripū cakā'ko, co'covu cakā'ko pa'inana'me ūsuu na'ikā'ko pa'inare ra chi'ijanaa'me repāna.

³² 'Chura higoñu pa'iche'te cuasajū'u. Higoñu karuā ā'jiku'ā carūni ja'o ma'mañe ñani, "Ūsurumu t'api'ramu ie", chiime musanukona. ³³ Ūcuaja'che chu'u chura kuasi'epi t'akuna ñani, "Jesús Dios Raosi'ku chejana jo'e cajepi'ramu", chiijanaa'me musanukona. ³⁴ Musanukona jojovina chuta'a jūnisōmarumuna chu'u kuasi'e peore t'ijñeja'mu. Ūcuarepaa'me jā'a. ³⁵ Cunaumuna'me cheja si'asōja'mu. Chu'u chū'u jo'kasi'eta'ni si'asōma'ñe ūcua pa'ija'mu.

³⁶ 'Pāi te'ejjē'e masima'me chu'u kuasi'e pa'ijarumu. Cunaumu pa'ina ángeles ūcuachi'a vesume. Chu'u Dios Mamaku ūcuachi'a vesumu. Ja'kuchi'a masimu jā'a.

³⁷ 'Chu'u Dios Raosi'ku jo'e cajeumucuse t'api'rarumu Noé pa'irumu pa'isina pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pāi. ³⁸ Reparumu pāi chuta'a cheja peore ko'sa mevosōmarumu Dionī cuasamapu āu āiju, cono ūkuju, romi vejaju, repānare uache cho'uju paniasome, Noé choovu ūjavu kakaumucusejatu'ka. ³⁹ Jā'ata'ni repāna, "Cu'ache t'ijñeja'mu maire", chiima'ñe pa'irumuna okopi ra ko'sauna peore runisōasome. Ūcuaja'che pāi chu'u Dios Raosi'ku rajache cuasamarumuna jo'e rajia'mu chu'u. ⁴⁰ Reparumu ángeles caje chekurumu umupāi te'ekachapana chio ūcuate'echio pa'inare te'eu'te saju chekuni jo'kajanaa'me. ⁴¹ Chekurumu romi te'ekachapana ūcuate'echeja āu toanare te'eo'te saju chekoni jo'kajanaa'me.

⁴² 'Chu'u musanukonare paaku rajiarumu vesume. Jā'ajekuna ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju pa'ijū'u. ⁴³ Iere asa chēajū'u musanukona. Pāiu vu'e paaku ñaau rairumu masini pē'jemū, ñaau kakajū'u ūsera chini. ⁴⁴ Musanukona chu'u rajache cuasamarumuna i'cheja cheja jo'e cajeja'mu chu'u, Dios Raosi'ku. Jā'ajekuna vu'e paaku ñaau'te pē'jeñeja'ñe chu'u cajejachere pē'jeju musanukona rekoñoā re'ojarekoñoā care'vaju pa'ijū'u —chiisi'kua'mu Jesús.

*Dios chū'uñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che cho'omana pa'iche'te kumū
(Lc 12.41-48)*

⁴⁵ Ūcuarumu Jesús chukunani chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Cho'ochē cho'okai'ku rūhiñe cuasakujeku repau'te paaku chū'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okai'ku paniasomu. Jā'aja'ñe cho'okuna repau'te paaku so'ona saipi'ra'ku ūcuani cheke cho'ochē chū'u jo'kaasomu, chekunani repau'te cho'ochē cho'okainani repāna chiiche'te āure si'aumucujña isikai'ku paau chini. Jā'aja'ñe jo'ka so'ona sanisōasomu repau. ⁴⁶⁻⁴⁷ Sani pa'isi'kupī na'a pa'isirumuna jo'e rani ñato repau'te cho'ochē cho'okaiva'u, repau chū'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okai'ku paniasomu. Jā'aja'ñe re'oja'che cho'okaisi'ere co'i ña repau'te paaku pojoku repau paache peore ūcuani jo'kaasomu, chū'ukai'ku paau chini. ⁴⁸⁻⁴⁹ Jā'ata'ni repau'ji cu'ache cuasaku ija'che cho'oru rua cu'ache t'ijñera'amū repau'te, "Chu'ure paaku, so'o saisi'ku pesa raimaneja'mu", chini repau'te ja'me cho'ochē cho'okainare vaiu, cono jū'inana'me jovo repau'te paaku nee āu rua āiu conore ūkuku pa'ito. ⁵⁰ Ūcuachi'a repau'te paaku rajiarumujē'e cuasama'ñe pa'iu repau'jē'e vesurumuna raira'amū repau. ⁵¹ Jā'aja'ñe cho'oku pa'ikuni rani ña repau'te paaku rua pe'rukū rua vani pi'ni cu'achejana saora'amū repau'te, sē'sevachi'a re'oja'che cho'onare saochejana. Saouña ūcuachejare pa'iu rua oiu cōjire asoche āiu rua chūova'u pa'ira'amū —chiisi'kua'mu repau.

25

Romichū dierepana cho'osi'ere kumū

¹ Ūcuarumu Jesús chukunani jo'e chu'vaku ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Pāi chu'u jo'e rajachere cha'aju repāna rekoñoā re'ojarekoñoā care'vasinare chu'u cho'ojache ija'chea'me: Pāiu romi vejaju chekucheja sani pa'isi'kupī jo'e raiuna romichū dierepana repāni tijña pojōñu chini uopuā u'chape'epi miapuā mini eta muasome. (Aperumu judio romichū, romi vejapi'ranare jā'aja'ñe cho'osome.) ² Repāna romichū, cincorepana rūhiñe cuasamasina paniasome. Chekuna cincorepana rūhiñe cuasavesuasome. ³ Repāna romichū rūhiñe cuasavesuna uopuā mini sanata'ni u'chape'e repapuā pa'iche si'auna jo'e ro'vejache samaneasome. ⁴ Chekunata'ni rūhiñe cuasamasinajeju uopuā mini u'chape'e repapuā pa'iche si'auna jo'e ro'vejache

churura'puruāna ro've saasome. ⁵ Sani repana romichii romi vejajau pi pesa raimauna cha'a ca'na ūcuanuko ūme kānisōasome. ⁶ Namirepana pāi i'kache ija'che chiiche'te asaasome repana romichii: "Romi vejajau ranicuhamu. Sani tijna pojoju'ū repau'te", chiniasome. ⁷ Jā'aja'ñe i'kache'te asa repana romichii, ūcuanuko vuni uopuā care'vaasome. ⁸ Ūcuaramu rūhiñe cuasavesuna chekunani masinani ija'che i'kaasome: "Chukuna'te uopuā chachapi'ramu. Mūsanukona paache u'chape'e jmanukoruā īsijū'ū chukuna'te; ro'veñu", chiniasome. ⁹ Chitena rūhiñe cuasamasina i'kaasome. "Pāame. Chukunapi īsisōru u'chape'e karasōja'mu maire ūcuanukore. U'chape'e īsichejana sani mūsanukona chiiche kooju'ū. Jā'aja'ñe cho'oto na'a re'omu", chiniasome. ¹⁰ Chitena repana u'chape'e kooñu chini saisirumuna romi vejajau raniasomu. Ūcuaramu romichii rūhiñe cuasamasina repau'te tijna pojoju ūcuauna'me vū'ena kakaasome repau romi vejache'te ñaju pojoñu chini. Kakarena repavū'e jatisa'aro jeosōasome. ¹¹ Repana kakasōsirumuna romichii chekuna u'chape'e kooñu chini saisina ūcuavū'ena rani t'a ija'che i'kaasome repau'te: "Jatisa'aro vatakañū'ū chukuna'te; kakañu", chiniasome. ¹² Jā'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che i'kaasomu repau: "Mūsanukonare vesuku'mu chu'ū. Ūcuarepaa'me jā'a", chiniasome. ¹³ Mūsanukona ūcuaja'che chu'ū jo'e rajjarumu vesunajeju ñarepaju pa'iju, romichii cuasamasina cho'osi'eja'che peore re'oja'che care'va pa'iju cha'ajū'ū chu'ūre —chiisi'kua'mu Jesūs chukuna'te.

*Kurire're koosina pa'iche'te kamū
(Lc 19.11-27)*

¹⁴ Ūcuaramu Jesūs chukunani jo'e chu'vakū ija'chere cuasaku kuasi'kua'mu:

—Dios chū'ū jo'kasi'e masi cho'osinana'me masi cho'omanare Repau cho'ojache ija'chea'me: Pāiu chekuchejana saipi'raku repau'te cho'uche cho'okainare soni rao repanare te'enarechi'a kuri īsiasomu, ūcuapi cho'ochete'te cho'oa'ju chini. ¹⁵ Soni te'eu'te cinco milrepare're kurire're īsiasomu, chekuni dos milrepare're, jo'e chekuni milrepare're. Na'a rua paamasiku'te na'a rua īsi, chekunare na'a vesunare jmanukoruā īsi sanisōasomu repau. ¹⁶ Repau jo'ka sanisōsirumu repau'te cho'uche cho'okaiku kuri cinco milrepare're koosi'ku pōsere koo īsiku jo'e cinco milrepare're koasomu. ¹⁷ Cheku dos milrepare're koosi'ku ūcuaja'che pōsere koo īsiku jo'e dos milrepare're koasomu. ¹⁸ Jā'ata'ni cheku milrepare're koosi'ku sani chejana coje ūni repau'te paaku nee kurire're ūcuacojena chive paasomu.

¹⁹ Rua jeerumu sani pa'isi'kupi repanare paaku co'i ūcuanani soapu chini chū'ū saomasomu, repau īsisi'ere kurire repana paaju cho'osi'ere kuēkue ña masira chini. ²⁰ Sotena cinco milrepare're koosi'ku charo rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ūre paaku, mū'ū chu'ūre īsisi're' repi pōsere koo īsiku jo'e cinco milrepare're koosi'kua'mu chu'ū", chini, repau'te kurire're diez milrepare're īsiasomu repau. ²¹ Chikuna repau'te paaku i'kaasomu. "Re'omu jā'a. Cho'uche rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu mū'ū. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni re'oja'che cho'osi'kujekuna mū'ūre jo'e na'a rua jo'kaja'mu chu'ū. Chu'ū pa'icheja'che pojoku pa'ijū'ū", chiniasomu repau. ²² Repau cho'ocuhasirumu cheku dos milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ūre paaku, mū'ū chu'ūre īsisi're' repi pōsere koo īsiku jo'e dos milrepare're koosi'kua'mu chu'ū", chini repau'te cuatro milrepare're īsiasomu repau. ²³ Chikuna repau'te paaku i'kaasomu. "Re'omu jā'a. Cho'uche rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu mū'ū. Kuri ka'charu koosi'kuta'ni re'oja'che cho'osi'kujekuna mū'ūre jo'e na'a rua jo'kaja'mu chu'ū. Chu'ū pa'icheja'che pojoku pa'ijū'ū mū'ū", chiniasomu repau.

²⁴ Jā'ata'ni cheku kurire're milrepare're koosi'ku rani repau'te paaku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'ūre paaku, mū'ū pa'iche masimū chu'ū. Mū'ūre cho'uche cho'okainare oima'kua'mu mū'ū. Chekuna cho'uche cho'o koosi'e kuri tuasōku'mu mū'ū. Ūcuaja'che āu chekuna tāsi'e tuasōku'mu mū'ū. ²⁵ Jā'ajekuna jā'are cuasaku vajuchuku mū'ū chu'ūre īsisi're' repi kurire're chejana coje ūni chive paaku ūcuare're co'chamū chu'ū mū'ūre", chini repau'te kurire're milrepare're īsiasomu repau. ²⁶⁻²⁷ Īsiuna repau'te paaku i'kaasomu. "Rua cu'akujī ñameu'mu mū'ū. Chu'ū pāi oima'ñena chekuna cho'uche cho'o koosi'e kuri tuachena'me chekuna tāsi'e āu chu'ū tuasōñe masakuta'ni, ŷje'se pa'ina mū'ū chu'ū īsisi'e kurire're kuri vū'ena sa jo'kamanēu? Sa jo'karu rani na'a rua koora'amū chu'ū. Jā'aja'ñe cho'omanēna pe'rukū mū'ūre cu'ache cho'oja'mū chu'ū", chiniasomu repau. ²⁸⁻²⁹ Chini chekunare repachere pa'inare i'kaasomu repau. "Pāiu ūcuauache'te koo masi paaku ūcuare paakuta'ni na'a rua koo karama'ñe paaja'mu. Jā'ata'ni jmanukoru koosi'kupi masi paama'ku repau paache rua jmanukoruta'ni peore tuasōcojñoja'mu. Jā'ajekuna ikure kurire're milrepare're tua chekuni, diez milrepare're paakuni īsijū'ū. ³⁰ Repau paasi'e tua chekuni īsicuha

ve'sena chijachejana saojũ'u repau'te, chu'ure cho'оче re'oja'che cho'okaimanesi'kure. Ūcuachejare pa'iu chuova'u oiu cõjire asoche aũ paau", chinasomũ repau — chiisi'kua'mu Jesús.

Pãĩ ūcuauko repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'ju chini chũ'uja'mu Dios

³¹ Ūcuarũmu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chu'u Dios Raosi'ku re'oja'che ñou ko'sija'iu chu'u neena ángelena'me ūcuauko chejana jo'e caje pãĩ chũ'uku ñu'isaivu'te ñu'iu pãĩ ūcuauko re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mu chu'u. ³² Ñu'iu chũ'ukuna pãĩ ūcuauko rani chu'u ti'jñeñena chi'ijanaa'me. Ūcuauko rani chi'irena oveja kuiraku ovejava'nana'me cabrava'nare te'ekuanuchi'a jña'nuñeja'ñe chu'u Dios Raosi'ku repañare pãĩ re'oja'che pa'inana'me cu'ache pa'inare te'ekuanuchi'a jña'nua'mu. ³³ Re'oja'che pa'inare chu'u uajãtu cakã'kona raiche chũ'uja'mu chu'u. Cu'ache pa'inare'tni chu'u kã'kojãtu cakã'kona raiche chũ'uja'mu chu'u. ³⁴ Chũ'u pi'ni chu'u Pãĩ Ūcuaukore Chũ'uku uajãtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mu: "Raijũ'u musanukona, chu'u Ja'ku Dios re'oja'che cho'okaicojõona. Musanukonare chu'u neenani jo'kara chini chuta'a cheja cho'omaramuna Dios care'vasichejare Repau pa'ichejare sani re'oja'che pa'ijũ'u. ³⁵ Chu'ure aũchato aũ aũsinaa'me musanukona. Ūcuachi'a chu'ure okouato oko ūkuasinaa'me. Ūcuachi'a chu'upi ku'iu kãĩñe peoto chu'ure kãĩñe jo'kasinaa'me. ³⁶ Ūcuaja'che chu'upi kãña peoto chu'ure kãña rupũ isisinaa'me. Ūcuaja'che chu'u jũ'ito kuirasinaa'me. Ūcuaja'che pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'e chu'u pa'ito rani ñasinaa'me musanukona chu'ure", chiija'mu chu'u. ³⁷ Jã'aja'ñe i'kauna asa repaña re'oja'che cho'osina chu'ure ija'che sēniasajanaa'me: "Chukuna'te Paaku, mu'ure chukuna, zjeerũmu aũchakuni aũ aũre? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure okouakuni oko ūkuare? ³⁸ Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure kãĩñe peokuni kãĩñe jo'kare? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure kãĩñe peokuna kãña isire? ³⁹ Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure jũ'ikuni kuirare? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'e pa'ikuni mua ñare?", chiijanaa'me. ⁴⁰ Chitena chu'u Pãĩ Ūcuaukore Chũ'uku ija'che i'kaja'mu repañare: "Chu'u neenare rua vesuva'narejẽ'e musanukona re'oja'che cho'okaisi'e peore chu'ure cho'okaisi'ejachea'me. Ūcuarepaa'me jã'a", chiija'mu chu'u.

⁴¹ 'Repañare i'kacuha chu'u Pãĩ Ūcuaukore Chũ'uku kã'kojãtu cakã'ko pa'inare ija'che i'kaja'mu: "Musanukona, Diore cu'ache cho'ocojõopi'rana chu'ure ja'me pa'imanejũ'u. Vati toana si'arũmu uuku pa'itoana saiãũ'u, vati ai repau neenana'me paau chini Dios jo'kasitoana. ⁴² Chu'ure aũchato aũ aũmanesinaa'me musanukona. Ūcuachi'a chu'ure okouato oko ūkuamanesinaa'me. ⁴³ Ūcuachi'a chu'upi ku'iu kãĩñe peoto chu'ure kãĩñe jo'kamanesinaa'me. Ūcuachi'a chu'upi kãña peoto chu'ure kãña rupũ isimanesinaa'me. Ūcuachi'a chu'upi jũ'ito kuiramanesinaa'me. Ūcuachi'a chu'upi pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'e pa'ito rani ñamanesinaa'me musanukona", chiija'mu chu'u repañare. ⁴⁴ Chikuna repaña chu'ure ija'che sēniasajanaa'me: "Pãĩ Ūcuaukore Paaku, zjeerũmu chukuna mu'ure aũchakuni aũ aũmanere? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure okouakuni oko ūkuamanere? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure kãĩñe peokuni kãĩñe jo'kamanere? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure kãña peokuni kãña isimanere? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure jũ'ikuni kuiramanere? Ūcuachi'a, zjeerũmu chukuna mu'ure pãĩ cu'ache cho'onare chẽa cuaovu'e pa'ikuni mua ñamanere?", chiijanaa'me. ⁴⁵ Chitena chu'u Pãĩ Ūcuaukore Chũ'uku ija'che i'kaja'mu repañare: "Chu'u neenare rua vesuva'narejẽ'e musanukona te'echojẽ'e re'oja'che cho'okaimanesi'e chu'ure re'oja'che cho'okaimanesi'ejachea'me. Ūcuarepaa'me jã'a", chiija'mu. ⁴⁶ Jã'aja'ñe i'kacuha chu'upi chũ'uuna repaña re'oja'che pa'imanesi'e ro'i vati toana sani si'arũmu uujũ pa'ijanaa'me. Re'oja'che pa'isinata'ni Dios pa'ichejare sani si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me —chiiu chu'vasi'kua'mu Jesús chukuna'te.

26

Jesuni chẽañu chini pãĩ te'ena cutusi'ere kuamũ
(Mr 14.1-2; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Repa peore i'ka pi'nisirũmu Jesús chukuna'te repau neenare i'kasi'kua'mu.

2 —Pā sauma'ñe āirumu, pascua tī'āñe ka'chaumucujña karache masime musanukona. Ūcuarumuna pāi chū'ure Dios Raosi'kare chēa sa jo'kajanaa'me, kurususē'verona jē'jo véasōa'ju chini —chiisi'kua'mu repau.

3 Reparumu judío phairipāi chū'unana'me judío aina, judío phairi ai Caifás vū'ena chī'iasome. 4 Chī'i repana, “Jesuni i'kaju cacu'o repauji cu'ache i'kauna chēa sa vanisōñe'te chū'ūñu”, chini repana cho'ojache care'vaasome. 5 Jā'aja'ñe cho'oñu chīinata'ni ija'che i'kaasome:

—Pascuarumuna repau'te chēañe chū'umaneñu. Jā'arumuna cho'oru pāi si'achejña raisina jainuko asa pe'ruju cavajanaa'me —chiniasome repana.

Romio Jesús sījopāna okoma'ña ro'vesi'ere kua'mu

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

6 Jā'a cho'oto Jesús Betania vū'ejoopo'te pa'isi'kua'mu, Simón asi ravu paaku chīicojñokū vū'ere. 7 Reparumu romio, okoma'ñatūopu alabastroji cho'ositūopu rua ro'itūopu cājiko mūta ūcuavū'ena kaka, Jesure mesako'a āu āiu űu'ikūni repau sījopāna okoma'ña rosi'koa'mo. 8-9 Jā'aja'ñe cho'oona ña chūkuna repau neena pe'ruju ija'che i'kasinaa'me:

—Jē'se pa'īuna iko jā'ara'ka rurepau jañosōo, īsisō kuri rua koo chūova'na pa'iva'nani īsirūja'chere? —chīisinaa'me.

10 Jā'aja'ñe i'kajuna asa Jesús chūkuna'te ija'che i'kasi'kua'mu:

—Iko cho'ochē ñaju ke'remanejū'ch musanukona. Repao chū'ure okoma'ña rosi'e re'oja'chere cho'osi'koa'mo iko. 11 Pāi chūova'na pa'ina musanukonana'me si'arumu pa'ijanaa'me. Jā'ajekuna repanare si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu musanukonare. Chū'uta'ni musanukonare si'arumu ja'me pa'imaneja'mu. Jā'ajekuna chū'ure si'arumu jā'aja'ñe cho'okaicu'aja'mu musanukonare. 12 Iko chū'ure tācojñopi'rakūni okoma'ñapi ro care'vakaisi'koa'mo. 13 Cheja ūcuauachejña Dios chū'o re'oja'che chū'vachejña iko chū'ure cho'osi'e ūcuaja'che kūajanaa'me, pāipi repao re'oja'che cho'osi'ere cavesuma'ñe cuasaa'ju chini. Ūcuarepaa'me jā'a —chīisi'kua'mu repau.

Pāipi cu'ache cho'oa'ju chini Judas chekunare Jesure jo'kajachere kua'mu

(Mr 14.10-11; Lc 22.3-6)

14 Ūcuarumu chūkuna Jesús neena docerepana pa'ikuji te'e'u Judas Iscariote, judío phairipāi chū'una pa'ivū'ena mūa 15 ija'che i'kaasomu repanare:

—Chū'upi, musanukonani Jesuni jo'kato, ūjeenuko ro'iche musanukona chū'ure? —chīinasomu.

Chikuna, Jesure jo'kajache ro'i, treintarepare're kurire're kuēkue īsiasome repana. 16 Īsirena koo repau Judas ūcuarumu teana Jesús pa'ichejana sani pē'je ñaku paniasomu, pāi jainuko peorūmuna repauni jo'kara chini.

Judiopāire Dios cho'okaisi'ere cuasaju āu āiñe'te kua'mu

(Mr 14.12-25; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

17 Ūcuarumu chūkuna Jesús neena judiopāi pā sauma'ñe āirumu pascua charo cho'oumucusepi tī'auna Jesure sani ija'che sēniasasinaa'me:

—Ūjeechejana mai pascuarumu āijañe āu care'vajaijū'ch chīiku mū'ch chūkuna'te? —chīisinaa'me.

18 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Vū'ejoopona sani pāi'ute repajoopo cakure tijnā ija'che kūajū'ch: “Masīu mū'ure ija'che chīiū chū'o raomu: ‘Chū'ure cu'ache cho'ojarumu tī'acuhaja'mu. Pascua āiñe āu chū'ch neenana'me mū'ch vū'ena sani āija'mu chū'ch', chīisi'kua'mu Jesús”, chīijū'ch repau'te —chīisi'kua'mu Jesús chūkuna'te.

19 Ūcuarumu te'eka'chapana repau neena sani Jesús i'kasi'e pāi'ute kua pi'ni ūcuau vū'ena kaka pascuarumu āijañe āu care'vaasome.

20 Na'icuhasirumu Jesús chūkuna repau neena docerepanana'me sani āure āiu űu'isi'kua'mu. 21 Āu āiu űu'ikuji Jesús chūkuna'te i'kasi'kua'mu.

—Musanukonare ja'me pa'iku te'e'u chū'ure cuhenani jo'kaja'mu, repanapi chū'uni cu'ache cho'oa'ju chini. Ūcuarepaa'me jā'a —chīisi'kua'mu.

22 Jā'aja'ñe i'kauna asa chūkuna repau neena suma'ñe cuasaju te'enachi'a ija'che sēniasasinaa'me repau'te:

—Chūkuna'te Paaku, ūchū'ua'che mū'ure jā'aja'ñe jo'kajau? —chīisinaa'me chūkuna ūcuanuko.

23 Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'ure cu'ache cho'ojau, chu'una'me ũcuate'ere'ava cunare'ava pāpū chū'seku pa'imū. ²⁴ Chu'ure Dios Raosi'kure, Repau chu'o aperumū tocha jo'kasi'e kuache ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mū. Jā'ata'ni chu'uni vanisōa'ju chini jo'kasi'kure na'a raa cu'ache ti'jñeja'mū. Repauji aineemaneru na'a re'ora'amū repau'te —chiisi'kuamū repau.

²⁵ Ūcuaramū Judas cu'ache cho'ojanare Jesure jo'kajau ija'che sēesi'kuamū repau'te: —Masiu, mu'u i'kasi'ku, ¿chu'ua'che? —chiisi'kuamū.

Chikuna Jesús,

—Jūju, ũcuau'mū mu'u —chiisi'kuamū repau'te.

²⁶ Chuta'a āu āiu ũ'ikujī Jesús pāpū mini Diore, “Re'orepamū”, chini chukunani repau neenani tu'se isiku ija'che i'kasi'kuamū:

—Ie pā chu'u ca'nivū me. Āijū'u —chiisi'kuamū repau chukuna'te.

²⁷⁻²⁸ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamū”, chini chukunani repau neenani isiku ija'che i'kasi'kuamū:

—Ie ũche cono chu'u chiea'me. Musanukona ũcuauko ũkujū'u iro'rova. Pāi ũcuauko cu'ache cho'ochete jūni ro'ikasa chini chuenisōja'mū chu'u. Jā'aja'ñe cho'ochete chu'u chiepi menisōna Dios mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'ere cho'oku musanukona cu'ache cho'ochete tanosō jo'e cuasama'ñere cuasaju chi'i iere ũche conore ũkujū pa'ijū'u. ²⁹ Jā'ata'ni musanukonare ija'che i'kamū chu'u: Chu'u pāi ũcuaukore chu'urumujatu'ka ũche cono jo'e ũkumaneja'mū chu'u —chiisi'kuamū repau chukuna'te.

Pedro, “Repau'te ñama'kuamū chu'u”, chijachere kuamu Jesús

(Mr 14.26-31; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)

³⁰ Ūcuaramū chukuna Jesuna'me Dioni pojoju uja pi'ni Olivo aikūtina saisinaa'me. ³¹ Repacheja sani t'asirumū Jesús ija'che i'kasi'kuamū chukuna'te:

—Iñami musanukona ũcuauko chu'uni masi cuasamaru chu'uni cu'ache cho'ojana vaju'chuju jo'ka sanisōjanaa'me. Dios chu'o aperumū tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Ovejana repanare kuirakuni vanisōrena vaju'chuju te'enachi'a vu'vusōjanaa'me, chiimū. ³² Jā'ata'ni chu'u jūni vajurani Galilea chejana musanukonare charo saija'mū —chiisi'kuamū Jesús chukuna'te.

³³ Chikuna Pedro i'kasi'kuamū repau'te.

—Chekuna ũcuauko mu'ure jo'kasōto chu'uta'ni mu'ure jmamakarujē'e jo'kamaneja'mū —chiisi'kuamū.

³⁴ Chikuna Jesús i'kasi'kuamū repau'te.

—Iñami chuta'a kura chu'ima'tona pāipi sēejana choteñoā, “Jesure ñama'kuamū chu'u”, chiija'mū mu'u. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kuamū.

³⁵ Chikuna Pedro jo'e i'kasi'kuamū.

—Pāipi chu'uni vanisōñu chiitojē'e, “Jesure ñama'kuamū chu'u”, chiima'ñe mu'una'me chuenisōja'mū chu'u —chiisi'kuamū.

Chikuna asa chukuna ũcuauko Jesús neena ũcuaja'che i'kasinaa'me.

Getsemani chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēesi'ere kuamu

(Mr 14.32-42; Lc 22.39-46)

³⁶ Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús, chukuna repau neenana'me Getsemani chiichejana sani t'ā'aja'che i'kasi'kuamū chukuna'te:

—Ichejare ũ'uju cha'ajū'u musanukona, chu'u na'a jā'achejaruna sani Ja'kure sēni pi'niñetu'ka —chiisi'kuamū.

³⁷ Chini repanare jo'ka Pedro'mū Zebedeo mamachū ka'chanare sa, suma'ñe cuasaku oniasomū repau. ³⁸ Jā'aja'ñe oiū repanare ija'che i'kaasomū repau:

—Chu'u rekocho jū'iuache raa suma'mū chu'ure. Musanukona ichejana canuka kāima'ñe chu'una'me pa'ijū'u —chiniasomū.

³⁹ Chini te'eu jmacheneru sani ro're ũ'iu meñe sime chejana chia t'ā'aja'che sēniasomū repau:

—Ja'ku, mu'ure ũseuato pāi chu'ure cu'ache cho'opi'rache ũsekaijū'u. Jā'ata'ni chu'u chiicheta'ni cho'omanejū'u. ũseuama'to mu'ure ũache cho'ojū'u —chiniasomū.

⁴⁰ Jā'aja'ñe i'kacuha vūni, repau neena pa'ichejana co'i ñato kāni ũhiju paniasome repana. Kānisōrena Pedroni i'kaasomū repau.

—¿Musanukonare te'ehorajē'e kāima'ñe chu'una'me pē'jecu'au? ⁴¹ Rekoñoā re'oja'che cho'oñu chiime musanukona; jā'ata'ni re'oja'che cho'ovesume. Jā'ajekuna kāima'ñe Dioni sēejū pa'ijū'u, Ūcuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomū Jesús repanare.

⁴² Chini Jesús jo'e sani Puka'kuni ija'che sēniasomū:

—Ja'ku, chu'ure cu'ache cho'ojache ūsekaiuama'to mu'ure uache cho'ojū — chiniasomū.

⁴³ Sēnicuha co'i repau neenare jo'e kāni ūhijū pa'inani űaasomū repau. Repanare uokuaacejani repana űakocaā űaűejē'e cu'ache ta'piasomū. ⁴⁴ Puka'kuni sēsa chini repanare jo'ka jo'e sani, repau aperumū i'kasi'ere ūcuate'ere i'kaku sēniasomū repau. ⁴⁵ I'ka pi'ni co'i repau neenare ija'che i'kaasomū repau:

—¿Chuta'a vūima'ne kāiűe ina? Chu'ure Dios Raosi'kure, pāi chēa cu'ache cho'onare jo'karumū tī'acuhamū. ⁴⁶ ¡Juna, vūijū'ū; saűu! Chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini chekunare jo'kajau ranicuhamū —chiniasomū Jesús repanare.

Jesure pāi chēasi'ere kuamu

(Mr 14.43-50; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Jesús chuta'a i'katona Judas chukuna docerepana Jesús neenare ja'me pa'ikūji, pāi rua jainukore va'jñana'me vāsoűoā cājinani rakū charo raisi'kuamū. Judío phairipāi chū'unana'me judío aina chū'urena rianiasome repana. ⁴⁸ Jesure jo'kajau Judas aperumū, repanare pāi ija'che i'kaasomū: “Musanukonapi Jesuni masia'ju chini, repau pa'ichejana sani tī'ani chūsu pojoja'mū chu' repau'te. Chu'ū jā'aja'ne cho'otona chēa sajū'ū repau'te”, chiniasomū. ⁴⁹ Jā'aja'ne i'kasi'kūjeku Judas, Jesús pa'ichejana rani tī'a,

—¿Pa'iku, Masiu? —chini repau'te chūsu pojosi'kuamū.

⁵⁰ Jā'aja'ne i'kakū chūsuuna Jesús i'kasi'kuamū repau'te.

—Chu'ure ja'me pa'isi'ku, mu'ū cho'ora chini raisi'e teana cho'ojū'ū —chiisi'kuamū.

Chikuna chekuna rani Jesure chēasinaa'me.

⁵¹ Jā'aja'ne cho'ojana űa Jesure ja'me pa'iku te'eu va'ti ruta judío phairi aire cho'ochē cho'okaiku'te cājoro tēo vatosōsi'kuamū. ⁵² Tēoűna Jesús i'kasi'kuamū.

—Mu'ū va'ti maűajū'ū. Pāi ūcuanūko va'jñapi cavaju chekunare vanisōna, va'jñana chuenisōjanana'me. ⁵³ Chu'ūpi Ja'kuni sēeto teana ángeles rua jainuko pāi vaimasinani raora'amū, chu'ure ūsekaijanare. “Ikure jā'aja'ne cho'ocua'mū”, chiū cuasacosomū mu'ū. ⁵⁴ Jā'ata'ni chu'ūpi jā'aja'ne cho'oto, Dios chu'o aperumū tocha jo'kasi'e kuache, “Ija'che cho'ocojñoja'mū”, chiiche ūcuarepa ti'jñema'mū —chiisi'kuamū.

⁵⁵ Chini Jesús repanare pāi ija'che i'kasi'kuamū:

—¿Je'se pa'ina musanukona chu'ure űaau'te cho'ochēja'che va'jñana'me vāsoűoā cājijū chēaűu chini raiche? Si'aumucujña Dios vū'e mua musanukonana'me pa'iu pāire che'choku pa'isi'kuamū chu'ū. Jā'ata'ni musanukona chu'ure chēamanesinaa'me. Irumuta'ni chu'uni Diopi ūsemaűna chēame musanukona. ⁵⁶ Jā'ata'ni peore ie irumu cho'ochē Dios chu'o aperumū kuakaisina kuaju tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'jñecuhamū —chiisi'kuamū repau.

Ūcuarumū chukuna Jesús neena ūcuanūko vajuchaju repau'te te'eu'te jo'ka vū'vusōsinaa'me.

Pāi chū'una Jesure chu'o sēniasasi'ere kuamu

(Mr 14.53-65; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵⁷ Repana Jesure chēasina judío phairi ai Caifás pa'ivū'ena saasome repau'te, judiōpāi che'chonana'me judío aina chi'i pa'ivū'ena. ⁵⁸ Jā'a cho'oto Pedro so'opi űaku cho'jepi phairi ai vū'e sa'navū pa'iraripujatu'ka tuhaasomū. Tuha ja'me kaka repavū'e pē'jekaina pāi chēanana'me puasomū repau, Jesure cho'ochē'te űara chini.

⁵⁹ Repavū'e chi'i pa'ina judío phairipāi chū'unana'me judiōpāi chū'una ūcuanūko jorenani ku'e raa'ju chini chekunani chū'uasome, “Jesús cu'ache cho'osi'kuamū”, chiijū jorerena repauni vanisōne'te chū'ūűu chini. ⁶⁰⁻⁶¹ Ku'e jñaa rarena jorena jainuko raisinata'ni ūcuanūko ūcuate'e i'kamapuna, Jesure vanisōűe chuta'a chū'ucu'asomū repanare.

Jā'ata'ni repana i'kacuhasirumū chekuna ka'chana ūcuavū'ena rani kaka ija'che i'kaasome:

—Ikū Jesús ija'che i'kasi'kuamū: “Chu'ūpi ivū'ere Dios vū'ere űaűosōni choteumu-cujñana jo'e cho'o pi'nija'mū”, chiisi'kuamū —chiniasome repana.

⁶² Jā'aja'ne kuarena asa phairi ai vūni Jesure ija'che sēniasomū:

—¿Je'se chiiku mu'ū? Ina mu'ure i'kache, ¿ūcuarepaa'che mu'ū i'kasi'e? — chiniasomū.

⁶³ Jā'ata'ni Jesús i'kamaneasomū. I'kamaűna phairi ai jo'e i'kaasomū.

—¿Dios Si'arumū Pa'ikuni roiū chu'o ūcuarepare i'kaa'ku chini chū'umū chu'ū mu'ure! Mu'ūpi pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Mamaku Cristo pani kuajū'ū chukuna'te — chiniasomū.

⁶⁴ Chikuna Jesús i'kaasomū.

—Ūcuau'mu chu'u. Ūcuachi'a ija'che i'kamū chu'u musanukonare: Na'a pa'isirumu musanukona chu'ure Dios Raosi'kure Ja'ku peore Cho'omasia u'ajjūtu cakā'kore kueñe ñu'ikūji pikona'me cūnaumūpi cajekuna ñajanaa'me —chiniasomū.

⁶⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa pe'rukū phairi ai repau ju'ikāña meñe rueni che'rekū chekunani ija'che i'kaasomū:

—Dios rua cuheche'te i'kasi'kua'mū iku. Iku cu'ache cho'osi'e kuanare chekunare chiima'me mai. Musanukonare iku i'kasi'e asinare, ⁶⁶ zje'se cuasokū? —chiniasomū.

Chikuna i'kaasome repana.

—Cu'ache cho'okū'te vanisōñe pa'imū —chiniasome.

⁶⁷⁻⁶⁸ Ūcuarumu pāi Jesús ñakocaā kāase'rechoji quēo tūsu repau chiana coo tutuju jēsoasome. Chekuna ija'che i'kaju repau chiana charaasome:

—Mu'upi, Dios Raosi'ku pani cuasa i'kajū'u. ¿Neepi mu'ure charare? —chiniasome.

Pedro, "Jesure ñama'kua'mū chu'u", chiisi'ere kumū

(Mr 14.66-72; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Jā'a cho'oto Pedro repavū'e sa'navū cararipū'te ñu'iu paniasomū. Ūcuarumu romichñio repavū'e cho'ochē cho'okaiko repau'te rani ija'che i'kaasomo:

—Mu'u ūcuaja'che Jesús Galilea cheja cakuna'me ku'isi'kucosomū —chiniasomo.

⁷⁰ Jā'ata'ni Pedro chekuna ūcuauko asaju'te ija'che i'kakū jachaasomū:

—Mu'u i'kache vesumū chu'u —chiniasomū.

⁷¹ Jā'aja'ñe i'kacuha repavū'e kakasa'aro'te sani pa'iuna cheko romichñio repau'te ña chekunani ija'che i'kaasomo:

—Iku ūcuaja'che Jesús Nazaret vū'ejoopo cakuna'me pa'isi'kucosomū —chiniasomo.

⁷² Chikona Pedro Dioni roiū jo'e jachaku ija'che i'kaasomū:

—Jā'ure ñama'kua'mū chu'u —chiniasomū.

⁷³ Jmamarū pa'isirumuna repacheja pa'ina Pedro'te sani ija'che i'kaasome:

—Mu'u ūcuaja'che chekūrumū Jesús neenare ja'me pa'isi'kucosomū. Mu'u cū-tuchū'opi asa masime chakuna, Galilea cheja cana cutuche chu'o i'kakuna —chiniasome repana.

⁷⁴ Chitena Pedro Dioni roiū,

—Chu'upi chu'o ūcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'ku chu'ure —chiū jachaku, — Jā'ure ñama'kua'mū chu'u —chiniasomū. Repau jā'aja'ñe i'katona kura chuniasomū. ⁷⁵ Chu'iuna Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomū, "Chuta'a kura chu'ima'tona choteñoā jachaku, 'Jesure ñama'kua'mū chu'u', chiija'mū mu'u", chiisi'ere. Jā'are cuasa Pedro repacheja pa'isi'ku eta rua oiche oniasomū.

27

Pilatoji vanisōñe'te chū'ua'ku chini Judío phairipāi chū'unana'me judío aina Jesure sa jo'kasi'ere kumū

(Mr 15.1; Lc 23.1-2; Jn 18.28-32)

¹ Natasirumu repana judío phairipāi chū'unana'me judío aina ūcuauko, "Pilatoji jā'ure Jesure vanisōñe chū'ua'ku chini ūcuau'ni sa jo'kañu", chiniasome. ² Cutu pi'ni Jesure vēe Romapāi chū'ukani Pilatoni sa jo'kaasome repana.

Judas jū'isi'ere kumū

³ Ūcuarumu Judas, Jesure cu'ache cho'ojanare jo'kasi'ku repapani, Jesuni vanisōñe'te Pilatoji chū'ua'ku chini sajuna ña repau cu'ache cho'osi'e sumā'ñe cuasaasomū. Jā'aja'ñe cuasa repau Jesure isiku koosi'e kurire're treintarepare're repare're ro'isinani judío phairipāi chū'unana'me judío ainani jo'e co'choasomū repau. ⁴ Jo'e co'choku ija'che i'kaasomū repau:

—Jesure, cu'ache cho'omanesi'kuni vanisōñe'ju chini jo'kakū cu'ache cho'osi'kua'mū chu'u —chiniasomū repau repanare.

Chikuna i'kaasome repana.

—Chukuna'te chu'ojē'e peomū jā'a. Mu'u cho'osi'ea'me jā'a —chiniasome repana.

⁵ Chini koocuhejuna Judas, kurire're Dios vū'ena kaka su'a ūha sanisōasomū. Sani sūkiñu umu cakapna muni pīsime quēo sūo ūcuauji meñe cavna pīsimeji quēo chāni rueu jūnisōasomū repau.

⁶ Repau jūnisōsirumu phairipāi chū'una repare're kurire're sia sāñechi'a ija'che i'kaasome:

—Ire're kurire're vanisōjaure sa jo'kasi'e ro'i, ro'isire'rejekuna cājovū Dios vū'e pa'ivu mañacu'amū. Mai aipāi chū'ū jo'kasi'e jā'aja'ñe cho'ochē ūsemū —chiniasome repana.

⁷ Chini repare're cho'ojache cutu pi'ni toto miicheja chiichejare kooasome repana, tiipāi rani pa'iḡ jūnisōrena tājachejare cho'o care'va paañu chini. ⁸ Jā'ajekuna repacheja vanisōjaure sa jo'kasi'e ro'i ro'isire're koosichejajeku irumujatu'ka Chiecheja ve'emū. ⁹ Jā'aja'ñe cho'orena aperumū Dios chu'o kuasi'ku Jeremias kuaku tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'ñnesi'kuamū. Ija'che chiimū repa tocha jo'kasi'e: Diopi chū'ūna chu'u cho'osi'eja'che cho'oḡ Israelpāi chejare kooñu chini pāi'u'te jo'kasi'e ro'i ro'isinuko kurire're treintarepare're mini saasome.

¹⁰ Repare're mini sa toto miicheja chiichejare kooasome repana, chiimū.

Pilato Jesure chu'o sēniasasi'ere kuamū
(Mr 15.2-5; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹¹ Reparumū pāi chū'uku Pilato ūcuau ti'ñneña Jesuni sa nukorena ija'che sēniasomū:

—¿Judioḡ pāi ūcuau'kore chū'uku'ū mu'u? —chiniasomū.

Chikuna Jesús,

—Ūcuau'mū chu'u —chiniasomū.

¹² Judío phairipāi chū'ūnana'me judío aina,

—Si'ache cu'ache cho'oku'mū iku —chiniasome repau'te. Jā'ata'ni Jesús repanare sāñe i'kamaneasomū. ¹³ Jā'ajekuna Pilato repau'te sēniasomū.

—¿Ina mu'ure cu'ache i'kache asama'ku mu'u? —chiniasomū.

¹⁴ Jā'ata'ni Jesús jmamakaruj'e i'kamaneasomū. Repau sēñe'te i'kamauna Pilato, “¿Jeeja'iu'u iku?”, chiiu cuasaasomū.

Pāi Jesure vanisōñe chū'usi'ere kuamū
(Mr 15.6-20; Lc 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵ Repau Pilato ūsurumū pa'iche pascuarumū ti'ato chēacoñnosi'kure te'eu'te etoasomū, pāi, “Jā'uni etojū'u”, chiicojñokuni. ¹⁶ Reparumū pāi'ū raa cu'ache cho'osi'ku Barrabás pāi chēavu'ere paniasomū, repau cho'osi'e pāi ūcuau'ko asa masicojñoku. ¹⁷⁻¹⁸ Ūcuarumū Pilato ija'che cuasa, “Ikure Jesure pāipi jainuko jovoḡuna ña pe'ruju chū'uni ra jo'kacosome”, chini pāi jainuko chi'i pa'ichejana ija'che sēniasomū:

—¿Neeñi etojū'u chiiche musanukona chu'ure? ¿Barrabani? Jā'apāni, ¿Dios Raosi'ku chiicojñokuni Jesuni etoja'che chu'u? —chiniasomū.

¹⁹ Jā'aja'ñe sēniasa repau pāi chū'uku ñu'isaivu ñu'itona repau rūjo chu'o raoasomo repau'te. “Jā'ure re'oku'te pāi'u'te cu'ache cho'omanejū'u. Mu'upi repauni chēa paakuna ñami raa vaju'chuache ñoñe'te cu'ache kāni ñasi'koa'mo chu'u”, chiniasomo.

²⁰ Jā'ata'ni judío phairipāi chū'ūnana'me judío aina pāire raa i'kaasome, repanapi Barraba'te etochena'me Jesure vanisōñe'te sēapu chini. ²¹ Ūcuarumū Pilato repanare pāi jo'e sēniasaasomū.

—Inare ka'chanare, ¿jauni etojū'u chiiche musanukona chu'ure? —chiniasomū.

Chikuna repana,

—Barrabani etojū'u —chiniasome.

²² Chitena Pilato ija'che sēniasomū:

—Jā'aja'ñe cho'oni, Jesure, Dios Raosi'ku chiicojñoku'te, ¿je'se cho'oja'che chu'u? —chiniasomū.

Chikuna repana ūcuau'ko,

—Kurususē'verona jē'jo nuko vēasōjū'u jā'ure —chiniasome.

²³ Chitena Pilato i'kaasomū.

—¿Ūquere iku Jesús cu'ache cho'ou? —chiniasomū.

Jā'ata'ni repana jo'e u'jachu'o cuiju,

—Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure —chiniasome.

²⁴ Jā'aja'ñe i'kaju repanapi na'a raa pe'ruju i'kajuna asa Pilato, “Ikate'ecuhamū chu'u inare”, chiiu cuasaasomū. Jā'ajekuna repana cho'oñu chiiche'te chū'ucuheku repau chu'o peoche'te cho'o ñoku jūññare choara chini okore raa'ju chini chū'uasomū repau. Oko rarena repana ñaju'te jūññare choaku repanare ija'che i'kaasomū repau:

—Chu'u ikure vanisōñe chū'ucuheku'jeku chu'o peomu. Musanukona cho'oche'me jā'a —chiniasomū Pilato repanare.

²⁵ Chikuna pāi ūcuau'ko ija'che i'kaasome:

—Jā'ure vanisōsi'e ro'i chukunana'me chukuna jocojñosina ro'ijanaa'me —chiniasome.

²⁶ Jā'aja'ñe i'karena asa Pilato repaña chiiche cho'okũ Barrabani etoasomũ. Jesureta'ni suĩ'sueche'te chũ'ñasomũ repañ. Suĩ'sue pi'nirena repañ neenani sōtaopāire Jesure jo'kaasomũ repañ, sa kurususē'verona jē'jo nukoa'ju chini.

²⁷ Ūcuarũmu sōtaopāipi Pilato neena repañ vu'ena sa nukoasome Jesure. Repañ'te sa nuko chekunare sōtaopāi soni rao chi'i Jesure rühiso'koro nukoasome repaña. ²⁸ Chi'i nukaju repañ'te, kãña tĩ'tesõ chimaajakãare sachaasome repaña. ²⁹ Ūcuachi'a miu tuhivũ cho'o repañ sījopũna tuo vãsõcho pã chũ'ũna cãjiño repañ ujjajũtũna isiasome repaña, cãjia'ku chini. Jã'aja'ñe cho'o repañni pãisoju ūcuau tĩ'ñeñena ro're puũ ñũ'ijũ, ija'che i'kaasome repaña: "Ikũpi judiõpāire si'arũmu chũ'ũku paau", chiniiasome.

³⁰ Ūcuachi'a repañni coo tutujũ vãsõcho repañ cãjiñoji tua repañ sījopũna ruã vaniasome repaña. ³¹ Jã'aja'ñe cho'õju repañ'te pãiso pi'ni, repaña sachasikãa tĩto repañ ju'isikãare jo'e sachaasome repaña. Sacha pi'ni kurususē'verona jē'jo nukõũ chini repañ'te sasõasome repaña.

Jesure kurususē'vero jē'josi'ere kuamũ
(Mr 15.21-32; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Repacheja etua Jesure saju Simonre Cirene cheja cakure chẽa repañ tãtavana kurususē'vero tuo, "Mũ'ũpi isē'vero kuãa sakaijũ'ũ", chiniiasome repaña.

³³ Saiju Gõlgota aikũtina tĩ'asinaa'me repaña. ("Gõlgota" chini "Pãi sījõpũjakũti" chiimũ.) ³⁴ Repacheja tĩ'asirũmu Jesure uche cono ruara'ka ja'mesi'ere ūkuasinaa'me repaña. Jã'ata'ni Jesús jmamakarũ ūku ña jo'e ūkucuhesi'kuamũ.

³⁵ Repaña Jesure kurususē'vero jē'jo nukosirũmu sōtaopāi repañ ju'isikãñare paañũ chini catarãkaruã mami tochasira'karuãpi chejana su'asinaa'me Jesús ju'isikãña paajañni jñaañũ chini. ³⁶ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni Jesuni pē'jeñũ chini ūcuachejana puũsinaa'me repaña. ³⁷ Ūcuachi'a repañni cho'õju soju repañ'te cu'ache i'kasi'ere kuaju, JESUA'Mũ Iku. JUDIOPĀI CHũ'ũku'Mũ, chiiche chooko'ana tocha kurususē'vero chã'tirona jē'jo suõsinaa'me repaña.

³⁸ Ūcuachi'a põse ñaasinare ka'chanare kurususē'veroãna jē'jo Jesús ujjajũtu cakã'kona chekure nukosinaa'me repaña. Chekuni kã'kojũtu cakã'kona nukosinaa'me. ³⁹⁻⁴⁰ Repanare jē'jo nukosirũmu repacheja caraina Jesure tea ñajũ repaña sījo sũ'cuiju cu'ache i'kaju caraisinaa'me.

—"Dios vu'e ñañosõni choteumucujũñana jo'e cho'o pi'nija'mũ chũ'ũ", chiisi'kuamũ mu'ũ. Jã'aja'ñe i'kasi'ku chura mu'ũpi meñe jũ'iñe ũsejũ'ũ, masini. Dios Mamaku pani cajejũ'ũ jã'acheja kurususē'vero —chiisinaa'me repaña.

⁴¹ Judio phairipãi chũ'ũnana'me judiõpãi che'chonana'me judiõ aina ūcuaja'che pãisoju repañ'te cu'ache i'kasinaa'me.

⁴² —Chekunare jũ'iñe ũsesi'kuasomũ jã'ũ. Jã'ata'ni repañ'te chura ūcuauji meñe jũ'iñe ũsecu'amu. "Israelpãi chũ'ũku'mũ iku", chiicojñõsi'kuamũ repañ. Jã'ajekũna ūcuachejapi cajea'ku. Repauji cajeuna ñani, "Dios Mamaku'mũ iku", chiijuã cuasajanaa'me mai. ⁴³ "Dios chũ'ũre Ūcuauũni cuasakũna cho'okaija'mũ", chiisi'kuamũ repañ. Ūcuachi'a, "Dios Mamaku'mũ chũ'ũ", chiisi'kuamũ. Jã'ajekũna chura Puka'ku Diopi cho'okaau repañ'te, Repauji ũsera chini —chiisinaa'me repaña.

⁴⁴ Repañna'me kurususē'veroã jē'jo nukocõjñõsina ūcuachi'a ja'me cu'ache i'kasinaa'me Jesure.

Jesús jũ'isi'ere kuamũ
(Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Reparũmu nukarepañ su'itona ũsuũ miañe ta'pisõũna cheja si'acheja trejatũ'ka chija'isi'kuamũ. ⁴⁶ Jã'aja'ñe cho'otona Jesús ujjachũ'õpi ija'che i'kakũ cuisĩ'kuamũ:

—*Elí, Elí, ¿lema sabactani?* —chiisi'kuamũ. (Ija'che chiimũ jã'a, "Dios, chũ'ũre Paaku, Dios, chũ'ũre Paaku, ¿je'se pa'ũna mu'ũ chũ'ũre jo'kasõku?" chiimũ.)

⁴⁷ Jã'aja'ñe i'kauna asa repacheja pa'ina te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Aperũmu pa'isi'kũni Elĩani soicosomũ jã'ũ —chiisinaa'me.

⁴⁸ Ūcuarũmu repanare ja'me pa'iku te'eu vu'vu sani chuisõovũ mini uche cono ruara'kana chũũ vãsõchona quẽo sũo Jesuni muõsi'kuamũ chũ'chũ ūku'ku chini. ⁴⁹ Jã'ata'ni chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Cho'omanejũ'ũ. Elĩapi rani repañ'te jũ'iñe ũseche'te ñañũ. Raimanejacosomũ repañ —chiisinaa'me repaña.

⁵⁰ Jã'aja'ñe i'katona Jesús jo'e ruã cuicũha jũnisõsi'kuamũ. ⁵¹ Repañ Jesús jũ'itona Dios vu'e sa'navũ caruupũ kakasa'aro rueekãa ūcuate'ekãapi joorepapoji amũpi vu'evũna che're cajeasomũ. Ūcuachi'a cheja si'acheja pi'rukũna cataruã

jonišōasomū. ⁵² Ūcuachi'a jū'isinare tāsicojña ta'pisiṗuā cata ūcuate'epuā vataasomū. Jā'aja'ñe cho'ouna vajurūm Diore cuasasiva'na jainūko Ūcuauji vasouna vajurani repanare tāsichejñapi etaasome. ⁵³ Jesús jūnisō tācojñosi'ku vajuraisirūmuna Jerusalén vu'ejoopona satena pāi rua jainūko ñaasome repanare.

⁵⁴ Ūcuarūm sōtaopāi cienrepnare chū'ukū sōtao Jesure pē'jekainana'me cheja pi'ruche'te ñaju reparūm cho'ochē peore ña, kukusō ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Mamarepakū pa'icosomū jā'u —chiisinaa'me.

⁵⁵ Jā'a cho'oto Galilea chejapi ja'me rajju Jesure kuirasiva'na romiva'na so'opi nukaju ñaju pa'isinaa'me repau'te cho'ochē. ⁵⁶ María Magdalēna'mo, María Santiagona'me José puka'koa'mo, Zebedeo mamachīi puka'koa'mo, chekūna romina'me pa'isinaa'me.

Jesure tāsī'ere kuamū

(Mr 15.42-47; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷⁻⁵⁸ Na'isōsirūmuna José kuriū Arimatea vu'ejoopo cakūpi rani pa'iu Jesure cuasakū jovosi'ku rani tī'a, Jesuni jū'isi'kunī sa tāra chini sani Pilatoni sēniasomū. Sēkūna Pilato repauni isia'ju chini chū'uasomū. ⁵⁹⁻⁶⁰ Repau'te sēni isina sábanakāa menojē'e peokāapi rea aikūti caripana repau mamarepa cho'osicojena sa cuaa ūhaasomū. Repacoje kakacheja catapu rua ujarupji ūha ta'pisiō sanisōasomū repau. ⁶¹ Jā'ata'ni María Magdalēnana'me cheko María repacoje ti'jñe'ne'te ñu'iju ñaju paniasome.

Jesure tāsicoje pē'jekaijanare jo'kasi'ere kuamū

⁶² Jo'e apeñatato puaumucusena judío phairipāi chū'unana'me fariseopāi Pilato pa'ivū'ena sani chi'i ija'che i'kaasome repau'te:

⁶³ —Chukūna'te paaku, repau joreu chuta'a vajurūm i'kasi'e churana cuasame chukūna. Ija'che i'kasi'kuamū repau: “Chū'upi chuenisōni choteumucujña pa'isirūmuna jo'e vajurajia'mū”, chiisi'kuamū. ⁶⁴ Jā'ajekūna mū'upi repau'te tāsicoje pē'jekaijanare choteumucujña chū'u jo'kato na'a re'omū. Jā'aja'ñe cho'oma'to chekarūmū repau neena ñamina rani repau'te ñaa sa joreju, “Vajuranicuhasi'kuamū repau”, chiiju päire kuajanaa'me. Aperūm ūcuanapi jorejuna pāi jainūko jachama'ñe, “Jesús Dios Raosi'kuamū”, chiiju cuasasinaa'me. Jā'ajekūna irumūna repanapi jā'aja'ñe cho'ojoreju i'kajūna päipi na'a jainūko jachama'ñe cuasato na'a rua cu'aja'mū —chiniasome repana.

⁶⁵ Chitēna Pilato i'kaasomū.

—Jau. Repau paasina repau'te ñaamanae'ju chini peore cho'ore'ochetū'ka cho'ojū inare sōtaopāi repacoje pē'jekaijanare sa repana cho'ojache masi i'ka jo'kajū'u pē'jea'ju —chiniasomū.

⁶⁶ Chikūna sani Jesure tāsicoje ta'pisi'pu catapu cha'opi je'na suosome, päipi vataru ña masiñu chini. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni repacoje pē'jekaijanare sōtaopāi ūcuachejana jo'kaasome repana.

Jesús vajuraisi'ere kuamū

(Mr 16.1-8; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

28

¹ Repana judiōpāi puaumucuse carakūna María Magdalēnana'me cheko María romicorūm apeñatatonā Jesure ūhasicojere ñañu chini saniasome. ² Repana sani tī'asirūm teana cheja rua pi'ruasomū cūnamū Diore ja'me pa'ikūji ángelpi ūcuachejana cajekūna. Caje Jesure tāsicoje sani tī'a repacoje ta'pisi'pu catapu kuño ūha ūcuapu sē'sevu'te rūu ñuniasomū repau. ³ Repau ángel oko fe'neñeja'ñe ko'sija'iu ñoasomū. Repau ju'ikāña pojakāña paniasomū. ⁴ Jā'aja'ñe ju'ikūni ña repacoje pē'jesina sōtaopāi kukucajejani kurukurujū jūnisōñena ūniasome. ⁵ Jā'ata'ni ángel repanare romi ija'che i'kaasomū:

—Vajuchūmanejū'u. Mūsanūkona Jesure ku'eche masimū chū'u. Kurususē'verona jē'jo nūko vēasōsi'kunī ku'eme mūsanūkona. ⁶ Icheja peomū repau. Vajuranicuhasi'kuamū, repau chuta'a jū'imarūm cho'ora chiisi'e. Repau'te ūhasicheja rani ñajū'u. ⁷ Kaka ña pi'ni teana sani repau neenare ija'che kuajū'u: “Jesús vajuranicuhasi'kuamū. Mūsanūkonare na'a charo Galilea chejana saija'mū repau. Ūcuachejana sani repau'te ñajanaa'me mūsanūkona”, chiijū'u repanare. Mūsanūkona jā'are kuara chini raisi'kuamū chū'u —chiniasomū ángel repanare.

⁸ Ūcuarūm romiva'na jā'aja'ñe i'kauna asa kukusōsiva'nata'ni ūcuacojepi cu'arepa eta pojoju vu'vuasome, Jesús neenani chū'ore kuañu chini. ⁹ Vu'vūjūna peosichejapi Jesús repanare ti'jñe'ne rani nukaku ija'che i'kaasomū:

—Re'oja'che pa'ijǎ'u musanukona —chiniasomu. Chikuna repau cū'ana sū'ka pojoasome repana. ¹⁰ Jǎ'aja'ñe cho'ojuna Jesús repanare ija'che i'kaasomu:—Vajuchumanejǎ'u musanukona. Sani chu'u neenare ija'che kuaǎ'u: “Jesús musanukonare, 'Galilea chejana saijǎ'u; ũcuachejana chu'ure ñajanaa'me', chisi'kua'mu”, chiijǎ'u repanare —chiniasomu repau.

Sōtaopǎi kuasi'ere kamu

¹¹ Repana asasi'ere kuañu chini romiva'na chuta'a saitona sōtaopǎi Jesure tāsicoje pē'jesina chekuna te'ena vǎ'ejoopona charo sani tǐ'a repacheja cho'osi'e peore judío phairipǎi chǎ'unani kuaasome. ¹²⁻¹³ Kuarena asa repana judío phairipǎi chǎ'una judío ainana'me chi'i repana cho'ojache cutu pi'ni sōtaopǎire ija'che i'kaju kuri rua isiasome:

—Pǎi ũcuaukore ija'che kuaǎ'u: “Chukuna kǎnisōsiramuna Jesure repau neena ñamina rani ñaa sasōsinaa'me”, chiijǎ'u. ¹⁴ Musanukonapi jǎ'aja'ñe kuarena asani chekurumu maire chǎ'uku pe'ruja'mu musanukonare. Jǎ'ata'ni chukunapi i'kajuna cu'ache cho'che chǎ'umaneja'mu repau musanukonare —chiniasome.

¹⁵ Chitena sōtaopǎi kuri koo sani repana chǎ'usi'e cho'osome. Jǎ'aja'ñe cho'osi'ejekuna judiopǎi irumajatǎ'ka repana kuasi'e, “Ūcuarepaa'me jǎ'a”, chini cuasaju chekunare ũcuare kamu.

Jesús repau neenare chǎ'u jo'kasi'ere kamu

(Mr 16.14-18; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁶ Ūcuarumu chukuna Jesús neena oncerepana Galilea chejana sani aikūtina muisinaa'me, Jesús chukuna'te saijǎ'u chiisikūtina. ¹⁷ Sani muni Jesure ña pojoju ro're pǎusinaa'me chukuna. Chekuna te'ena jachaju, “Jesuma'mu ika”, chiijǎ' cuasasinaa'me. ¹⁸ Jǎ'aja'ñe cuasajuna Jesús repanare kueñe sani ija'che i'kasi'kua'mu:

—Dios chu'ure cunaumu pa'inana'me cheja pa'inare peore chǎ'uñe jo'kasi'kua'mu. ¹⁹ Jǎ'ajekuna sani ku'iju pǎire si'achejña pa'inani Dios chu'ore chu'vaju pa'ijǎ'u, repanapi asa chǎa chu'uni cuasaju chu'u neena paapu chini. Musanukona chu'vachu'o asa chǎa chu'ure cuasanare okoro'veju pa'ijǎ'u, Ja'kuna'me chu'u Repau Mamakuna'me Repau Rekocho repanare paacheji ñoa'ku. ²⁰ Ūcuachi'a chu'u musanukonare chǎ'usi'e peore che'chojǎ'u repanare, jachama'ñe cho'oju paapu. Chu'u musanukonare cheja si'asōñeta'ka si'arumu ja'me pa'ija'mu —chiisi'kua'mu repau. Re'omu.

San Marcos Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

Juan Pái Okoro'vesi'ku pái peochejare pa'iu páipi saijuna Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu

(Mt 3.1-12; Lc 3.1-9; Jn 1.19-28)

¹ Jesucristo Dios Mamaku pa'iche'te chu'o re'oja'chere kuapi'ramu ie chu'o:

² Aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías ija'che tocha jo'kaasomu:

Mu'u cheja cajechere kuajauni charo saoja'mu chu'u,

páipi mu'u cajechere asa repaña rekoñoõare care'va paapu chini.

³ Kuaku pái peochejare sani pa'iu páipi repauni saito ujachu'opi ija'che i'kaku chu'vaja'mu:

“Maire Paaku tí'api'ramu.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoõ ma'a rúhiñe pa'ima'a care'vacheja'che

re'ojarekoñoõ care'vaju pa'ijú'u”, chiija'mu,

chiiche tocha jo'kaasomu repau.

⁴ Úcuarumu Juan pái peochejare sani pa'iu pái okoro'veku paniasomu. Úcuachi'a repañare ija'che chu'vaku paniasomu repau:

—Musanukona cu'ache cho'ochere úhaso re'oja'chere mama cuasajú'u, Diopi musanukona cu'ache cho'osi'ere tunoso jo'e cuasamanea'ku. Cu'ache cho'ochere'te úhaso Dioni cuasaju okoro'vecojñojú'u —chiuu chu'vaku paniasomu repau Juan.

⁵ Úcuarumu jainuko pái Judea cheja pa'inana'me Jerusalén vñe'joopo pa'ina Juan chu'vachu'ore asañu chini saniasome. Sani repaña cu'ache cho'osi'ere Dioni kuarena Juan, Jordán chiachana okoro'veasomu repañare. ⁶ Repau Juan ju'ikáa camello rañapi cho'osikáa paniasomu. Corejakáa va'i ca'ni káare tñiasomu repau. Áu, pú'suva'nana'me airo púji áiu paniasomu repau. ⁷ Juan repañare pái chu'vaku ija'che i'kaasomu:

—Na'a pa'isirumu cheku na'a rua masikuji rani pa'iu na'a rua re'oja'che cho'okaija'mu musanukonare. Chu'ure na'a rua masikujekuna repau'te cuasaku, vajuchuku pa'imú chu'u. ⁸ Chu'u musanukonare okopi okoro'vecuhamu. Repauna'ni na'a rua masiujeku rua masicheji cho'okú Dios Rekocho'te ísija'mu repau musanukonare —chiniasomu repau.

Jesure okorosí'ere kuamu

(Mt 3.13-17; Lc 3.21-22)

⁹ Úcuarumu Jesús Nazaret vñe'joopo Galilea cheja cajoopo pa'isikupi Jordán chichana sani tí'auna Juan repau'te okoroasomu úcuachiachana.

¹⁰ Okoroña Jesús chichana nukasi'kupi po'ore mani nukakuna sunaumu teana re'ojamu care'o Dios Rekocho úkupoja'iu úcuauñi cajekuna ñaasomu. ¹¹ Dios Rekocho cajesirumu sunaumupi ija'che i'kache asoasomu:

—Mu'u chu'u chíi chu'u oiú paaku'mu. Mu'ure rua pojomu chu'u —chiiche asoasomu.

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'esi'ere kuamu

(Mt 4.1-11; Lc 4.1-13)

¹² Já'a cho'ocuhasirumu Dios Rekochoji Jesure pái peochejana saasomu. ¹³ Sauna úcuachejare cuarentarepaumucujña paniasomu repau cu'ava'nana'me. Pa'ina vati ai repauni casu'ora chini rani rua chũ'ute'easomu. Reparumu ángeles rani repau'te kuiraasome.

Jesús Galilea cheja apeñamu pái chu'vache

(Mt 4.12-17; Lc 4.14-15)

¹⁴ Juan Pái Okoro'vesi'ku pái chéavu'e cuaosirumu Jesús Galilea chejana saniasomu Dios chu'o re'oja'chere chu'vara chini. ¹⁵ Chu'vaku ija'che i'kaasomu repau:

—Dios chiisirumu Repau Raosi'ku pái úcuaukore chũ'urumu tí'api'ramu. Já'ajekuna musanukona cu'ache cho'ochere'te úhaso mama cuasa, “Dios chu'o úcuarepa'a'me”, chiiju asa chéa cuasajú'u —chiuu paniasomu Jesús.

Va'i chonare úcuaka'chapanare Repau chũ'ñe'te cho'uju paapu chini Jesús chéasi'ere kuamu

(Mt 4.18-22; Lc 5.1-11)

¹⁶ Ūcuarumu Jesús Galilea chiara ru'tuva'te ku'iu Simonre repau cho'jeu Andrena'me ñaasomu. Va'i chonajeju va'i choruji chiara'te choju paniasome repana. ¹⁷ Repanare Jesús ija'che i'kaasomu:

—Rani chu'uni ja'me ku'iju chu'u chũ'uñe'te cho'uju pa'ijũ'u. Va'i sani va'ire jñaá ranaa'me musanukona. Chura chu'upi cho'okaiuna sani pãire jñaá chu'uni rakaiju pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repanare. ¹⁸ Jã'aja'ñe i'kauna asa teana va'i chorua jo'ka ũcuuuna'me saniasome repana.

¹⁹ Jã'achejapi jo'e jmacheneru sani Zebedeo chũire Santiagona'me Juanre ñaasomu repau. Choovu'te pa'iju va'i chorua're care'vaju paniasome repana. ²⁰ Ūcuarumu repalani Jesupi sokuna, "Jau", chini, choovu pa'iku'te puka'kure repau'te cho'оче cho'okainare jo'ka Jesuna'me saniasome repana.

Pãiu'te pa'isi'kure vatire etosi'ere kuamu
(Lc 4.31-37)

²¹ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me sani Capernaum vu'ejoopona ti'aasome. Ti'a pa'iu puamucuse Jesús judiopãi chi'ivu'ena kaka che'choasomu repavu'e chi'i pa'inare. ²² Repana pãi Jesupi rua masiku masi che'chokuna asa jñano, "Iku Jesús judiopãi che'chona che'chocheja'che che'choma'ñe rua masi che'chomu", chiniasome.

²³ Reparumu ũcuavu'ere pãiu vatire paaku paniasomu. Vatire paakujeku Jesús i'kache'te asa cuiku i'kaasomu repau.

²⁴ —Jesús, Nazaret raisi'ku chukuna'te cho'omanejũ'u. Mu'u pa'iche masimu chu'u. Dios Raosi'kuamu mu'u. Re'oku'mu. ¿Chukunani cu'achejana saora chini raku mu'u? —chiniasomu repau.

²⁵ Jã'aja'ñe i'kauna Jesús repau'te vatire jo'e i'kache ũseku ija'che i'kaasomu:

—Re'omu. Ūcuamakaru i'kajũ'u. Etajũ'u mu'u jã'ure pãiu'te —chiniasomu Jesús.

²⁶ Jesupi, "Etajũ'u", chikuna vatipi cho'okuna repau pãiu rua kurukuruasomu. Ūcuarumu vati rua ũjachu'opi cuiku eta sanisoasomu. ²⁷ Jesupi vatini eto saouna ña kukuso pãi ũcuauko sãinechi'a sēniasome.

—¿Je'se pa'ikujeku iku vati chũ'umasiku? ¿Ë'quea'che iku mama che'choche? Iku Jesupi rua masikujeku chu'uto vatijat'ka repau chu'ũñe jachama'ñe cho'ome —chiniasome repana. ²⁸ Jesús cho'osi'e ñasinapi kueñe pa'inare kuarena asa Jesús pa'iche'te Galilea cheja pa'ina ũcuauko rua na'mi asaasome.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 8.14-15; Lc 4.38-39)

²⁹ Ūcuarumu Jesús judiopãi chi'ivu'e eta Simonna'me Andrés vu'ena mua kakaasomu Santiagona'me Juan. ³⁰ Kaka ñato Simón vao cha'vo ravuna jũ'io ũniasomo. Jã'ajekuna, repaoni vasoa'ku chini Jesuni i'kaasome repana. ³¹ I'kajuna jũ'iko ũhiko'a kueñe sani repao jutuna chēa vuouna cha'vosi'e teana churusoasomu repao'te. Churuuna repao vajuo ãure ãuasomo repanare.

Jũ'iva'nare jainukore Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 8.16-17; Lc 4.40-41)

³² Na'irepa chijajvana Jesús pa'ivu'ena pã jũ'iva'nare peore saju vati paanare saasome. ³³ Repajoopo pa'ina rua jainuko Jesús pa'ivu'e jatisa'rona chi'iasome. ³⁴ Chi'irena Jesús jũ'inare si'ache ravu paanare jainukore vasosoasomu. Ūcuachi'a vati jainukore pã sa'navuã pa'isinare peore eto saosokaniasomu repau. Eto saoku repanare vati repau pa'iche'te masijña kuaju chini ũseasomu repau.

Galilea chejare pa'iu Jesús Dios chu'o chu'vasi'ere kuamu
(Lc 4.42-44)

³⁵ Apeñatato ñami vuni Jesús vu'ejoopo pa'isi'kupi eta pãi peochejana saniasomu, Dion sēsa chini. ³⁶ Sani te'eu pa'ina Simón repau'te ja'me pa'nana'me Jesuni ku'eñu chini saniasome. ³⁷ Ku'eju jñaá ija'che i'kaasome repana repau'te:

—Pã ũcuauko mu'ure ku'eme —chiniasome.

³⁸ Chitena Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Chekujoooãna sañu mai kueñe pa'ijoooãna. Jeejoopoã pa'inare ũcuaja'che Dios chu'ore chu'vara chiimu chu'u. Jã'aja'ñe cho'ora chini raisi'kuamu chu'u —chiniasomu repau repanare.

³⁹ Jã'aja'ñe cho'ora chiukujeku Galilea cheja si'achejña ku'iu repacheja pa'ivu'ña judiopãi chi'ivu'ñana si'arumu kaka Dios chu'ore chu'vaku paniasomu repau. Ūcuachi'a vati pã sa'navuã pa'isinare eto saosokaiu paniasomu repau.

Asi ravu paaku'te Jesús vasosi'ere kuamu

(Mt 8.1-4; Lc 5.12-16)

⁴⁰ Ūcuarumu pāiu asi ravu paaku Jesús pa'ichejana sani repau ti'jñeñe ro're puu ñu'iu ija'che i'kaasomu:

—Mu'ure vasouato vasoju' u chu'vva'ure; vajura —chinasomu. ⁴¹ Chikuna Jesús repau'te oi'u repauni chēaku i'kaasomu.

—Jau, vasora. Vajuju' u —chinasomu repau'te.

⁴² Jā'aja'ñe cho'o'una asi teana peore ja'jusoasomu repau ca'nivu pa'isi'e. ⁴³⁻⁴⁴ Vaso pi'ni repau'te ija'che chū'uasomu repau:

—Ñarepaju' u. Chu' u mu'ure vasosi'e pāi chekunare kuamaneju' u. Kuama'ñe judío phairi'techi'a ñojaiju' u mu' u vaju'sica'nivu. Aperaumu Moisés chū' u jo'kasi'e cu'amajnarua' sa isiju' u Diore, pāipi ña mu' u vaju'si'ere masia'ju —chini saomasu repau repau'te.

⁴⁵ Kuamaneju' u chiisi'eta'ni eta sani repau'te cho'osi'e pāi ūcuanukore kuaasomu repau. Kuana pāi ūcuanuko masijuna vu'ñajooopā ti'acu'aasomu Jesure, jainuko pāi repau'te ña'ñu chini chi'ijuna. Jā'ajekuna Jesús pāi peochjare sani paniasomu. Jā'ata'ni pāi si'ajooopā raisina jainuko repau'te ña'ñu chini tuhaasome.

2

Nuka ku'imava'ure Jesús vasosi'ere kuamu

(Mt 9.1-8; Lc 5.17-26)

¹ Te'eumucujña pa'isirumuna Jesús Capernaum vu'ejoopo co'i pa'iana pāi asaasome repau vu'e co'i pa'iche. ² Co'isi'ere asa pāi jainuko repau pa'ivu'ena sani chi'iasome. Pāipi jairepanuko chi'irena Jesús pa'ivu'e timusoasomu. Ūcuaja'che jatisa'aro cacheja pāipi jairepanuko rani timosouna kueñe pa'icu'aasomu repanare. Jā'aja'ñe pa'inani Jesús Dios chu'ore che'choasomu.

³ Che'chotona umupāi ūcuaka'chapana nuka ku'imava'ure ūhikāa ūhikani Jesús pa'ivu'ena kuāiju raasome.

⁴ Rani ti'ato pāipi jairepanuko pa'ijuna repauna Jesús nukacheja kueñe ti'acu'aasomu repanare. Jā'ajekuna repav'u'e sē'sevuna mua ūcuachejapi coje racho ūcuacojepi repau ūhikāipi Jesús ti'jñeñena caso ūhaasome repauna repava'ure ju'iva'ure. ⁵ "Iva'ure Jesús vasoja'mu", chini cuasaju caso ūharena Jesús repauna cuasasi'e ña i'kaasomu repava'ure.

—Jmava' u, mu' u cu'ache cho'osi'e tunosōmu chu' u. Tunosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu' u —chinasomu Jesús repava'ure.

⁶⁻⁷ Jā'aja'ñe i'kauna asa judiopāi che'chona te'ena, "Je'se pa'iana iku jā'aja'ñe i'kaku? Dios asacuheche'te i'kanu iku jā'a. Diochi'a pāi cu'ache cho'osi'e tunosōñe masiku'mu", chijju cuasaasome repauna.

⁸ Jā'ata'ni Jesús repauna cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomu repanare:

—Je'se pa'iana musanukona jā'aja'ñe cuasache? ⁹ Chu' u ikure, "Mu' u cu'ache cho'osi'e tunosōmu chu' u. Tunosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu' u", chiisi'ere asa, "Joreu'mu iku. Pāi jā'aja'ñe cho'omasinajé'e peome", chijju cuasame. Jā'ata'ni chu'upi ikure, "Vuni mu' u ūhikāa mini sajū' u", chikuna ikupi vuni nukakuna ñani musanukona, "Jorema'kua'mu Jesús. Repau i'kasi'e ūcuarepa cho'omasimu", chijjacosome. ¹⁰ Chu' u, pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku chejare pa'iu pāi cu'ache cho'uche tunoñena'me pāi vasoche cho'omasia pa'iche'te musanukonapi ña masia'ju chini vasokaija'mu chu' u ikure —chinasomu repau repanare. Chini Jesús nuka ku'imava'ure ija'che i'kaasomu:

¹¹ —Vuni mu' u ūhisikāa mini vu'ena co'ijū' u —chinasomu.

¹² Chikuna nuka ku'imanesi'ku vuni repau ūhisikāa mini repauna pāi ūcuanuko ñaju'te etaasomu. Jā'aja'ñe cho'o'una ña jñano Dios cho'osi'ere cutuju ija'che i'kaasome repauna:

—Jmamakarujé'e ija'che cho'uche ñamanapi irumuna ñame mai —chinasome repauna pāi.

Levire Jesús soisi'ere kuamu

(Mt 9.9-13; Lc 5.27-32)

¹³ Ūcuarumu Jesús jo'e Galilea chiara ru'tavana saniasomu. Ūcuachejare sani pa'iana pāi jainuko repauni chi'ijuna repanare che'choku paniasomu repau. ¹⁴ Che'cho pi'ni Jesús ūcuachejapi sani Alfeo mamaku'te Levire pāi chū'unare kuri kookaina pa'ivu'e ñu'ikuni ña i'kaasomu.

—Rani, chu'uni ja'me ku'iu chu' u chū'añe'te cho'oku pa'ijū' u —chinasomu.

Chikuna asa, "Jau", chini vuni ūcuana'me saniasomu repau.

¹⁵ Na'a pa'isirumu Jesús repau neenana'me Leví vü'ere pa'ia äure äiu paniasomu. Ücuachi'a Roma vü'ejoopo chü'ünare kuri kookainana'me chekuna pã cu'ache cho'ona ja'me ñu'iju äure äiju paniasome. Reparumu Jesure ja'me ku'ina rua jainuko paniasome.

¹⁶ Repanapi Jesuni ja'me ñu'ijuna ña judiopã che'chonana'me fariseopã ija'che sēniasaasome Jesús neenare:

—¿Je'se pa'iauna musanukonare paaku kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me äu äiku? —chiniasome.

¹⁷ Chitena asa Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Pã vajuña üko cho'оче chiima'me. Jü'iva'nata'ni üko cho'оче chiime. Chu'u ücuaja'che pã, "Re'onaa'me chükuna", chiinani, "Cu'ache cho'оче ühasö re'oja'che pa'ijü'u", chisa chini cajesi'kuma'mu icheja cheja. Pã, "Cu'ache pa'inaa'me chükuna", chii'varechi'a, "Musanukona cu'ache cho'оче ühasö re'oja'che pa'ijü'u", chisa chini cajesi'kua'mu chu'u —chiniasomu repau.

Dioni sējeju äu äima'ñe pa'iche'te Jesuni sēniasasi'ere kuumu

(Mt 9.14-17; Lc 5.33-39)

¹⁸ Ücuarumu Juan neena Dioni sējeju te'eñoä äu äima'ñe paniasome, fariseopã neena ücuaja'che. Jã'aja'ñe cho'ojuna pã chekuna Jesús pa'ichejana sani ija'che sēniasaasome repau'te:

—Juan neena Dioni sējeju te'eñoä äu äima'ñe pa'ijuasome, fariseopã neena ücuaja'che. Mü'u neena, ¿je'se pa'iauna jã'aja'ñe cho'ojü pa'ima'ñe? —chiniasome.

¹⁹ Chitena Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Pã romi vejani majapãina'me repanare kueñe pa'inare peore soni chi'i äu äime. Romi vejaku pa'iauna äu üsecu'amu. ²⁰ Na'a pa'isirumu repau'te chekunapi sasöjanaa'me chekuchejana. Jã'arumuta'ni repauni oiju äu äimairo pa'ijanaa'me repauna —chiniasomu Jesús repanare.

²¹ Reparumu pã te'ena aperumu che'chosi'ena'me mama che'choche ücuapa'rüva cuasañu chini aperumu che'chosi'e ühacuheasome. Chekunata'ni mama che'choche asacuheasome. Jã'ajekuna Jesús repanani chu'vaku ija'che i'kaasomu:

—Aikäärüji che'resöru mamase'rechoji che're aikäana pö juhamanaa'me pã. Jã'aja'ñe juha pi'ni choaru aikäaru mamase'recho pö juhasikäärüjeku rueni ji'rosöuna na'a wjacoje che'remu. ²² Ücuachi'a pisi üche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemanaa'me pã. Aituruna ro'veru conopi kosani sau che'resö turujë'e cho'osöku pisi üche cono ücuaja'che cho'osömu. Jã'ajekuna pã pisi üche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Mamaturuta'ni che'rema'ñe rupü saumu. Jã'ajekuna cono kosa ñu'ia ja'ñusöma'mu —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús neena puaumucusena trigocha'charüä pura äisi'ere kuumu

(Mt 12.1-8; Lc 6.1-5)

²³ Ücuarumu Jesús puaumucusena repau neenana'me trigo chiopi saiju paniasome. Saiju repau neena trigocha'charüä pura äniasome. ²⁴ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña fariseopã i'kaasome repau'te.

—Ñajü'u. ¿Je'se pa'iauna mü'u neena puaumucuseta'ni cho'оче cho'оче? —chiniasome.

²⁵ Chitena,

—¿Aperumu pa'isi'ku David cho'osi'ere kuaju mai aipã tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kuumu repa:

²⁶ Abiatar judío phairipã ücuauko chü'urumu David repau'te ja'me pa'inana'me äucuhakuna

Dios vü'ena kaka Diopi pojoka'ku chini judío phairipã tuosi'ere pã mini äiu repau'te ja'me pa'inare äuku äniasomu.

Dios phairipäch'i'a äijü'u chiisi'ere änisöasomu repau David, chiimu —chiniasomu Jesús repanare.

²⁷ Ücuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

—Aperumu Dios pã ücuaukore puaumucujña jo'kaasomu. Chareparo Dios päire cho'oasomu. Repanare cho'oni pi'ni puaumucujña jo'kaasomu, puaa'ju chini. Pa'ivesache'te jo'kamau pa'ire'oumucujñachi'a jo'kaasomu Repau. ²⁸ Jã'ata'ni chu'uni Dios Raosi'kani puaumucusena cho'оче'te chü'uto re'omu —chiniasomu repau.

3

Cu'ajäturu paaku'te Jesús vasosi'ere kuumu

(Mt 12.9-14; Lc 6.6-11)

¹ Ūcuarumu Jesús judiöpäi chí'ivú'e jo'e kakaasomu. Kaka ñato päiü ūcuavú'ere cu'ajüturu paaku paniasomu. ² Repavú'e chí'isina päi Jesure rua päiñaasome. “¿Jesús iumucuse pñaumucusena cu'ajüturu paaku'te vasoja'u?”, chini ñaasome repaña. Repauji cho'ouña ña repauni cu'ache i'kañu chini cha'aasome repaña. ³ Ūcuarumu Jesús cu'ajüturu paaku'te ija'che i'kaasomu:

—Vñi rani päi chenevú'te nukajú'u —chiniasomu. ⁴ Chini chekunare päi ija'che i'kaasomu repau:— Pñaumucujñana chekunani re'oja'che cho'okaito, ¿re'oku? Já'apñani, ¿cu'ache cho'ore'oku? Ūcuachi'a, ¿chekunare vasore'oku? Já'apñani, ¿vanisöre'oku repañare? —chiniasomu Jesús. Chiito i'kamaneasome repaña.

⁵ Já'ajekuna Jesús repañare pe'ruku ñaasomu. Päi oimanejéjuna rua sumaneasomu repau'te. Ūcuarumu Jesús cu'ajüturu paaku'te jo'e ija'che i'kaasomu:

—Mu'u jétu saujú'u —chiniasomu. Chikuna sañuna repajátu teana re'ojajátu care'osoasomu. ⁶ Ūcuarumu fariseöpäi Jesupi já'aja'ñe cho'ouña ña ūcuavú'epi eta mña, Jesure vanisojachere care'vañu chini Herode'te päi chü'uku'te chinana'me chí'icutuasome.

Päi rua jainuko Jesure tuhaju chiara ru'tava chí'isi'ere kñamu

⁷ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me vñ'ejoopo eta chiara ru'tavana saniasomu. Repau sanisosirumu päi rua jainuko Galilea cheja cana tuhaasome repau'te. ⁸ Chekuna päi ūcuaja'che repau cho'osi'ere asa rua jainuko tuhaasome repau'te, Judea cheja cana, chekuna Jerusalén vñ'ejoopo cana, chekuna Idumea cheja cana, Jordán chiacha chekuká'ko cana, Tiro vñ'ejoopo cana, Sidón vñ'ejoopo cana. ⁹ Ūcuarumu Jesús päipi jairepanuko pa'ijü repauni rua tí'tijuna, “Choovú care'vakajú'u chü'ere”, chiniasomu repau neenare.

¹⁰ Repau päi jainuko jü'inare vasosi'kujekuna chekuna jü'iva'na repau'te tí'a kueñe raniasome chëse vajuñu chini. ¹¹ Ūcuachi'a vati paana Jesuni ña repau tí'jñeña ro're pñu ñu'ijü vjachu'opi cuiju ija'che i'kaasome:

—Dios Mamaku'mu mu'u —chiniasome.

¹² Já'aja'ñe i'kato, jo'e i'kache üseasomu Jesús repañare, repau pa'iche'te kñamanea'ju chini.

Jesús Dios chü'o chü'vajanani saora chini docerepanare chëasi'ere kñamu
(Mt 10.1-4; Lc 6.12-16)

¹³ Ūcuarumu Jesús aikütina mani pa'iu amupaire repau'te uanarechi'a soniasomu. Sokuna saniasome repaña. ¹⁴ Satena Jesús docerepanare chëaasomu, repau'te ja'me pa'ijanare, Dios chü'ore chü'vaa'ju chini repau saojanare. ¹⁵ Chëa jü'iva'nare vasomasichena'me, vati eto saomasiche chü'ü jo'kaasomu Jesús repañare, sani cho'ojü paapu chini. ¹⁶ Repau chëa jo'kasina docerepana mamia'me ie: Charo Simónni chëaasomu repau. Chëa Jesús repau'te jo'e mami cheke Pedro'te ve'oasomu. ¹⁷ Zebedeo mamachü ūcuachi'a Santiagona'me Juanre chëaasomu repau. Chëa repañare cheke mami Boanerge'te ve'oasomu repau. “Boanerges” chini “Okó curu chü'iva'na” chiümü. ¹⁸ Ūcuaja'che Andrerre, Felipe'te, Bartolomere, Mateo'te, Tomare, chekure Santiago'te Alfeo mamaku'te chëaasomu. Tadeo'te ūcuachi'a chëaasomu repau. Chekure Simonre ūcuachi'a cananistapäi ja'me pa'iku'te chëaasomu repau. ¹⁹ Ūcuachi'a Judas Iscariote'te chëaasomu repau. Na'a pa'isirumu repau Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekunani isiasomu.

Päi Jesure, “Vatini paaku si'ache cho'omasimu”, chiisi'ere kñamu
(Mt 12.22-32; Lc 11.14-23; 12.10)

²⁰ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me vñ'ena kakaasomu. Kaka pa'iana, jainuko päi jo'e chí'iasome repau'te. Jainuko chí'irena au äicu'aasomu repau'te repau neenare ūcuachi'a. ²¹ Ūcuarumu Jesús majapäi repau cho'oku pa'iche'te asa, “Vë'veu cho'osöcosomu repau”, chini cuasa saniasome repauni chëa tí'chejana safu chini.

²² Ūcuarumu judiöpäi che'chona Jerusalén vñ'ejoopo raisina Jesure cu'ache cutuasome.

—Vati chü'uku'te Beelzebu'te, ca'nivú'te paamu Jesús. Ūcuauji cho'okaiuna vati ūcuajanare eto saomasimu repau —chiniasome repaña.

²³ Já'aja'ñe i'karena asa Jesús repañare soni ija'che i'kaasomu chü'vara chini:

—Vati ai ūcuaja'iu'te, ¿je'se eto saoku? ²⁴ Päi ūcuate'echeja pa'inapi säiñechi'a cavani vaiju si'asöjanaa'me. ²⁵ Ūcuachi'a majapächichi'api ūcuate'evú'e pa'inapi säiñechi'a cavani majapäi sēsosöjanaa'me. ²⁶ Ūcuachi'a vati aipi repau neenana'me säiñechi'a cavato repau chü'ñe si'asömu.

²⁷ Pāiu rua kokauji repau vū'ere pē'jeto űaacu'amū repau cu'amajñaruā. Charo repauni chēa quēo suotota'ni repau neemajñaruā tatesōre'omū —chiniasomū Jesús repanare.

²⁸ Ūcuarūmū Jesús judiōpāi che'chonare jo'e ija'che i'kaasomū:

—Ie chū'o ūcuarepare i'kamū chū'u musanukonare: Dios, pāi cu'ache cho'osi'ena'me cu'ache cutuche si'ache tu'nesōja'mū. Tu'nesi'e jo'e cuasamaneja'mū Repau. ²⁹ Repau Rekocho'te cu'ache cutusi'eta'ni jmamakarujē'e cavesuma'ne cuasakū ro'iche chū'uja'mū Repau. Jā'are ai cuasakū pa'ija'mū Repau —chiniasomū repau.

³⁰ Repana judiōpāi che'chona, “Jesús vatire paamu”, chiijuna jā'aja'ne i'kaasomū repau Jesús repanare.

Jesús puka'ko repau cho'jechūina'me repauni űaűu chini saisi'ere kāmū
(Mt 12.46-50; Lc 8.19-21)

³¹ Ūcuarūmū Jesús puka'ko repau cho'jechūina'me ūcuau pa'ivū'ena rani tī'a ve'sena canukaasome. Ve'sere pa'ijū chekunapi kaka repau'te soikaapu chini i'kaasome repana.

³² Ūcuarūmū pāi Jesuna'me rua jainuko chi'i rūhiso'koro űu'inapi ija'che i'kaasome repau'te:

—Mūja'ko, mūche'uchūina'me mū'ure ku'eju raisina ve'sere pa'ime —chiniasome repana.

³³ Chitena Jesús ija'che i'kaasomū repanare:

—¿Kaao'o chū'u ja'ko? ¿Keejanaa'ne chū'u cho'jechūi? —chiniasomū.

³⁴ Chini pāi repau'te chi'i űu'inani űakū i'kaasomū repau.

—Inaa'me chū'u ja'koromijana. Ūcuachi'a inaa'me chū'u cho'jechūijana. ³⁵ Dios chū'ūne asa jachama'ne cho'ona chū'u cho'jechūijanaa'me. Ūcuaja'che chū'u ja'koromijanaa'me repana —chiniasomū Jesús repanare.

4

Trigo chu'chusi'ere cuasakū kāmū Jesús
(Mt 13.1-9; Lc 8.4-8)

¹ Ūcuarūmū Jesús chiara ru'tuva'te pa'iu jo'e chū'vakuna rua jainuko pāi repau pa'ichejana chi'iasome. Pāipi jairepanuko rani chi'irena choovuna tuni puuasomū repau. Pāita'ni chiara ru'tuva'te paniasome. ² Ūcuarūmū Jesús choovu'te űu'ia repanani chū'vaku ija'chere cuasakū rua kuaasomū:

³ —Asarepajū'u, musanukona. Pāiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomū.

⁴ Sani tī'a pachu ku'iu chu'chukuna trigocaā te'era'karuā ma'ana tuā'tuasomū. Ma'ana tuā'tuauna pī'ava'napi rani ākuesōasome repara'karuā. ⁵ Chekura'karuāta'ni cata pa'ichejana cha'o jmamakarū pa'ichejana tuā'tuasomū. Cha'o sē'seruchi'a pa'ichejata'ni na'mi aineasomū repara'karuā. ⁶ Na'mi aineesi'eta'ni ūsuuji ruarepa asukuna uu phā'pha jūnisōasomū repasañaruā, chitapi peokū. ⁷ Chekura'karuā miu pa'ichejana tuā'tua miuna'me ainee miupi ju'je vēasōuna trigo kūimaneasomū.

⁸ Chekura'karuāta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejñana tuā'tuasira'karuājekū re'oja'che ainee ju'a űaniasomū. Te'era'karū aineesi'ñu te'echa'chava treintarepara'karuā pa'icha'cha ju'a űaniasomū. Chekura'karuā aineesi'ñu sésentarepara'karuā pa'icha'cha ju'a űaniasomū. Chekura'ñuruā cienrepara'karuā pa'icha'cha ju'a űaniasomū —chiniasomū

Jesús. ⁹ Ūcuarūmū Jesús repanare pāi ija'che i'kaasomū:

—Chū'u chū'vache asa chēa cho'ouana ūcuau'ko asa chēajū'u —chiniasomū repau.

Repau cuasakū kuasi'ere te'erūhiñe kāmū Jesús
(Mt 13.10-17; Lc 8.9-10)

¹⁰ Repana pāi sanisōirūmū Jesús te'eu pa'ina repau neenana'me chekuna repau'te chīina repau cuasakū kuasi'e asavesuju te'erūhiñe kuaa'ku chini sēniasaasome repau'te.

¹¹ Sētēna Jesús ija'che i'kaasomū repanare:

—Musanukonani chū'u neenajejuna Diopi ūsemauna Repauchi'a masiche te'erūhiñe kāmū chū'u, asamasaja'ju chini. Jā'ata'ni chekunare chū'ure cuasacuhinare Repauchi'a masiche chū'u cuasacheji kāmū chū'u, asanata'ni asavesaja'ju chini. ¹² űanata'ni űamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me repana. Ūcuaja'che asanata'ni asavesujanaa'me repana. Pāi chū'u chū'o asa chēa repana cu'ache cho'ochē'te ūhasōru Dios repana rekoñōa cu'ache pa'iche tūnosō jo'e cuasamaneja'mū —chiniasomū Jesús repanare.

Trigo chu'chusi'ere repau cuasakū kuasi'ere te'erūhiñe kāmū Jesús
(Mt 13.18-23; Lc 8.11-15)

¹³ Ūcuarūmū Jesús jo'e ija'che i'kaasomū repanare:

—¿Chu'u cuasaku kuasi'e asavesuche musanukona? Já'a pa'ito chu'upi jo'e cuasaku kúato, ¿je'se asamasijanaa'ñe musanukona? ¹⁴ Ija'chea'me já'a chu'u cuasaku kuasi'e: Trigo chu'chuna chio si'acachio ku'ijü chu'chume. Dios chu'o chu'vana ücuaja'che chejña si'achejña ku'ijü Dios chu'o päi ücuaukore chu'vame. Trigo chu'chucheja'chea'me Dios chu'o chu'vache. ¹⁵ Trigora'karuã te'era'karuã ma'ana tuãni chejapi ruarepa jujakuna kakama'mu. Trigocaã chu'chusicaã chejapi ruarepa jujakuna kakama'ñeja'ñe päi te'enare repana rekoñoã Dios chu'o kakama'mu. Asanareta'ni vati aipi üsemu repanare, Dios chu'o asa chëamanea'ju chini. ¹⁶ Ücuachi'a cata pa'ichejña tuã'isicaã na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi jünisömu. Päi ücuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. ¹⁷ Já'ata'ni repanapi Dioni cuasajü päipi cu'ache i'kajuna chekarumu repanani cu'ache ti'jñekuna masi cuasamanajeju Dios chu'o repana cuasache na'mi jo'kasöme. ¹⁸⁻¹⁹ Ücuachi'a miu pa'ichejña tuã'tuasira'karuã miuna'me aineemu. Já'ajekuna miu sükipi ju'jekuna káima'ñe jünisömu repara'ñuruã. Päi ücuachi'a te'ena Dios chu'o asa chëa Repau chu'ñe cho'onata'ni ühasöme. Repana cho'ochete kurina'me pösere cheke si'ache ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chëa cuasache cavesu ühasöme. ²⁰ Ücuachi'a cheja re'ojachejana tuã'tuasicaã re'oja'che aine re'oja'che káñeja'ñe re'oja'che pa'ime päi. Dios chu'o asa chëa Repau chu'ñe jo'kasi'e cho'ojü pa'ime. Repana te'ena trigoñu treintarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe re'oja'che pa'ime repana rekoñoã. Chekuna sesentarepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe na'a rua re'oja'che pa'ime. Chekuna cienrepara'karuã pa'icha'chava ju'a ña'isi'ñuãja'ñe jo'e na'a rua re'oja'che pa'ime Repau chu'ñe cho'ona —chiniasomu Jesús repanare.

Päiü uoturopu chüo tuoche'te kwamu
(Lc 8.16-18)

²¹ Ücuarumu Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Päiü uoturopu ra chöni totoroji jao nukoma'mu. Ücuaja'che káiko'a vu'evuna nukoma'mu. Já'aja'ñe cho'oma'ñe uoturopu chöni umuna tuomu re'oja'che miañe ñoa'ku chini. ²² Diopi üsekuna päi Repau chu'o asavesusi'e na'a pa'isirumu peore rühiñe kuaja'mu Repau, asamasia'ju chini. Ücuachi'a Repauchi'a masiche na'a pa'isirumuna peore kuaja'mu Repau. ²³ Chu'u i'kache asa chëa cho'ohana ücuauko asa chëajü —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Ücuarumu Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Chu'u chu'vache cuasarepaju pa'ijü'u. Musanukona chu'u chu'vache asa chëa jachama'ñe cho'ojü pani chu'upi cho'okaiuna si'arumu na'a rua masina pa'ijanaa'me. Asa jachani vesujanaa'me. ²⁵ Päi, chu'u chu'vache asa jachamana si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'me. Cho'okaija'mu chu'u repanare, chu'u chu'vache'te na'a rua masia'ju chini. Já'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamapu chu'upi cho'okuna repana jmamakarü masiche cavesuöjanaa'me —chiniasomu Jesús repanare.

Otera'karuã täuna aineesi'ere cuasaku kwamu Jesús

²⁶ Ücuarumu Jesús repanare päi jo'e chu'vaku ija'chere cuasaku kuaasomu:

—Dios chu'ñe cho'ona pa'iche ija'chea'me: Päiü otera'karuã täasomu. ²⁷ Tä pi'ni ñami káimu repau. Káni vuni jo'e cho'ochete cho'omu. Jo'e na'üna jo'e káimu repau. Já'aja'ñe cho'oto si'arumu ñami umucujña repau täsi'e aineeku pa'imu. Täsi'e ñoma'ñe aineeñe vesumu repau. ²⁸ Charo repara'ñuruã aineemu. Cho'je repara'ñuruã ju'a ña'imu. Ju'a ñani repara'karuã pa'imu. ²⁹ Pa'üna täsi'ku va'tipi repara'ñuruã verisömu —chiniasomu Jesús repanare.

Mostazara'karuã pa'iche'te cuasaku kwamu Jesús
(Mt 13.31-32; Lc 13.18-19)

³⁰ Ücuarumu Jesús repanare päi jo'e ija'che chu'vaasomu:

—Dios chu'ñe cho'ona, ¿keaja'cheja'che pa'iche? Repana pa'iche'te kuara chini, ¿keaja'chere cuasaku kuaja'che chu'u? ³¹ Ija'chere kuara: Mostazara'karuã rua jmara'karuãa'me. ³² Já'ata'ni päipi taru sükiñuã ujañuäpi ka ujaka pa'ñuã aineeuna pi'ava'na ücuaka vu'evuäre chu'rujachejñare tuhiju pa'ime —chiniasomu Jesús.

Jesús päire chu'vaku cuasaku kuasi'ere kwamu
(Mt 13.34-35)

³³ Jesús repanare päi chu'vaku repana asamasichetu'ka cuasaku kuaasomu.

³⁴ Repanare chu'vaku cheke i'kama'ñe ücuau cuasachechi'a kuaasomu repau. Já'ata'ni chekuna päi peorumu repau neenare repau kuasi'e te'erühiñe kuaasomu, asamasia'ju chini.

Jesupi chũ'uuna tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kuumu

(Mt 8.23-27; Lc 8.22-25)

³⁵ Ūcuuumucuse na'icuhatona Jesús repau neenare ija'che i'kaasomu:

—Ira chiara chekukā'kona jēñu mai —chiniasomu.

³⁶ Chikuna repanare pāi jo'ka repau neenapi Jesure choovu pa'iku'te jēaasome. Jēajuna pāi chekuna chekuvuāpi ja'me jēniasome.

³⁷ Jē'ejuna chiara tutaku fa'aku ja'ñuku choovu oko timusopi'raasomu. ³⁸ Jā'aja'ñe cho'oku pa'ito Jesús choovu tutipu kāiu paniasomu kāipūji ūñiu. Choovūji runisocuhakuna ūcuau ūhichejana mua ija'che i'ka vuoasome repau'te:

—i'Masiu, runisōcuhame mai! ĶChukuna'te oima'ku mu'u? —chiniasome.

³⁹ Chitena jñano vuni tutachena'me chiara fa'ache'te ija'che i'kaasomu repau:

—i'Tutachena'me fa'ache cuhajū'u! —chiniasomu repau.

Chikuna tutachena'me fa'ache teana ūcuapa'rūva cuhaasomu. Jo'e re'oja'ira cuhaasomu chiara. ⁴⁰ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús repau neenare i'kaasomu.

—Ķe'se pa'iuna musanukonare ruarepa vajuchaku? Chu'ure masi cuasama'me musanukona —chiniasomu repau.

⁴¹ Chikuna vajuchūju rua cuasaju sāñnechi'a sēniasaasome repana.

—ĶKeeja'iujeku iku jā'aja'ñe cho'oku? Ikupi chũ'uuna tutasi'e cuhasōmu, fa'asi'eje'e ūcuaja'che —chiniasome repana Jesús neena.

5

Gadara cheja cava'ure vati paava'ure Jesús etokaisi'ere kuumu

(Mt 8.28-34; Lc 8.26-39)

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me chiara chekukā'ko cacheja Gadara chejana jēni tī'a matena pāiu vatire paaku eta tiññaasomu Jesure. ²⁻³ Repau si'arumu pa'ichejapi pāi tāchejñapi etasomu. Repau'te pāi chēañu chiito chēacu'aasomu. Cunamejē'e repau'te vēecu'aasomu. ⁴ Pāi repau'te ruarepañoā cunameāpi vēesi'eta'ni si'arumu cū'a jūñña vēesi'e tuteso repau'te vēesimeā jmarīruā tutesoasomu repau. Imamakarujē'e chēacojñomaneasomu repau. Chēacu'aasomu. ⁵ Si'aumucujña si'añami aikūññana'me pāi tāchejñare peore ku'iu cuiuku catapuāpi meñe asi vaiu paniasomu repau. ⁶ Jesupi Gadara chejana repau pa'ichejana tī'auna so'opi ña vatire paaku Jesús nukachejana raniasomu. Vu'vu rani Jesús ti'jñeñena ro're puu ñuniasomu repau. ⁷⁻⁸ Ro're puu ñu'iuna Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vati, ikure eta jo'ka saijū'u —chiniasomu repau.

Jā'aja'ñe chikuna vatire paaku cuiuku i'kaasomu repau'te:

—Jesús, Cunaumu Pa'iku Dios Mamaku, Ķūque raiku mu'u? Dios ñaku'te ie sēemu chu'u mu'ure: Asi cho'omanejū'u chu'ure —chiniasomu repau.

⁹ Chikuna Jesús vatire ija'che i'kaasomu:

—ĶĪquemamiu'u mu'u? —chiniasomu repau'te.

—Chukuna jainuko pa'inajeju, Vati Kuanupu ve'eme —chiniasome vati. ¹⁰ Ūcuarumu vati ruarepañoā i'kaasome Jesure— Chukuna'te chekucheja saomanejū'u —chiniasome.

¹¹ Ūcuacheja kueñere aikūti caripa'te jo'chasēse kuanupu āure mu'kaju āiju paniasome.

¹² Ūcuarumu vati Jesure rua i'kaasome— Chukuna'te etoni jo'chasēse sa'navuā kakache ūsemanejū'u; kakañu chukuna —chiniasome. ¹³ Jā'aja'ñe i'kaju ruarepa sēejuna Jesupi, "Jau", chikuna repana vati eta sani jo'chasēseva'nani kakaasome. Vatipi kakarena jo'chasēseva'na teana ūcuanuko vu'vu aikūti vjakūti caripaji chiarana tuā'tua ru'tu jūnisoasome. Chekurumu jo'chasēseva'na dos milrepana pa'icosome.

¹⁴ Jā'aja'ñe cho'orena ña repava'nare kuirasiva'na kuañu chini vu'vusoasome vu'ejoopo canana'me repachejña po'ña canare. Kuarena asa cho'osi'ere ñañu chini eta saniasome pāi. ¹⁵ Sani Jesús pa'ichejana tī'a, vati paasi'kure ñaasome repana. Kāa peosi'ku churata'ni kāa ju'iu ñuniasomu repau. Ūcuaja'che vē've cho'osi'kupi rūhiñe cuasakuna ña kukusoasome repana. ¹⁶ Ūcuarumu vati paasi'kure cho'osi'ena'me jo'chasēse ru'isi'e ñasina chekunani kuaasome. ¹⁷ Kuarena asa pāi Jesure rua i'kaasome,

—Icheja pa'ima'ñe saijū'u mu'u —chiijū.

¹⁸ Ūcuarumu Jesús co'ira chini choovuna jo'e tuniasomu. Co'ipi'rukuna vati paasi'ku repau'te ja'me sasa chini rua sēniasomu. ¹⁹ Jā'ata'ni Jesús repau'te saiche ūseku ija'che i'kaasomu:

—Mu'u majapāi pa'ichejana sani mu'ure Dios cho'okaisi'ere kuajū'u. Dios mu'ure oiu cho'okaisi'ere kuajajū'u repanare —chiniasomu Jesús repau'te.

²⁰ Jā'aja'ñe i'kauna repau vati paasi'ku vñ'ñajoopoã Decápolis cheja cajoopoã dierepajoopoã ku'iu Jesús repau'te cho'okaisi'ere peore ũcuajoopoã canare kuaasomũ repau. Kuauna pã asa rua ññanoasome.

Jairo mamakona'me chie ravu jũ'iko'te Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 9.18-26; Lc 8.40-56)

²¹ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús choovũji chiara chekukã kona jo'e jēni co'iasomũ. Jēni tĩ'a chiara rũ'tuva'te pa'iana pã jainuko chi'iasome repau'te. ²² Reparumũ Jairo judiõpã chi'iva'e chũ'uku Jesús pa'ichejana ranciasomũ. Rani tĩ'a Jesure ña repau ti'jñeñe ro're puũ ñuniasomũ repau.

²³ Ro're puũ ñu'iu Jesure rua sēniasomũ, ija'che i'kaku:
—Chũ'u chĩiva'o jũnisõpi'ramo. Sani repau'te chēa vasokaijũ'u vajuu'ko —chiniasomũ repau.

²⁴ Chikuna asa Jesús ũcuauña'me saniasomũ. Ūcuaja'che pã jainuko Jesuna'me saiju vaju jā'keju saniasome repau'te. ²⁵ Ūcuaja'che romio, docerepaũsurumũ chie ravu jũ'iko ja'me paniasomo. ²⁶ Ĕkochaipã rua ũko cho'ote'eamo repau'te. Rua ũko si'ache cho'ojuna na'a rua jũniasomo repau. Ĕkore kooko kuri peore repau paasi'e ro'isoasomo repau vajura chini. ²⁷ Aperumũ Jesús cho'ochē pã vasoche asasi'kojeko pã kuanupũ joopoji rani Jesús cho'jepi repau ju'ikãana chēaasomo repau. ²⁸ Ija'che cuasaasomo repau: “Jesús ju'ikãa chēanijē'e vajuja'mo chũ'u”, chiio cuasako chēaasomo repau. ²⁹ Chēaona chie raisi'e churata'ni teana cuhasoasomũ repau'te. Cuhasoona repau vaju'si'ere cuasaasomo repau. ³⁰ Vajuona Jesús repau repau'te vasosi'e repau rekocho masiku chũri peore repakã'jño ña sēniasomũ repau.

—¿Neepi chũ'u ju'ikãa chēare? —chiniasomũ repau. ³¹ Chikuna repau neena ija'che i'kaasome repau'te:

—Pãiva'na si'acakã'jño tĩ'time mu'ure. Jã'ata'ni, “¿Neepi chũ'ure chēare?”, sēniasomũ mu'u —chiniasome repau.

³² Chiisi'eta'ni Jesús repau'te chēasi'kore ñara chini si'acakã'jño ñaku paniasomũ.

³³ Ñakuna repau jũ'isi'ko vaju'chuko kurukuro repau'te vasosi'e masiko rani repau'te ti'jñeñe ro're ñu'io peore kuaasomo repau'te. ³⁴ Kuaona asa Jesús i'kaasomũ repau'te.

—Mu'uvva'o, “Iku chũ'ure vasoja'mũ”, chiio cuasasi'kojeko vaju'cuhasi'koa'mo mu'u. Sani re'oja'che pa'ijũ'u chura —chiniasomũ Jesús repau'te.

³⁵ Repau Jesús chuta'a i'katona, pã Jairo vñ'e pa'isina rani i'kaasome Jairo'te.

—Mu'u chĩiva'o jũnisõcuhasi'koa'mo. Masiu'te jo'e i'kamanejũ'u —chiniasome repau Jairo'te. ³⁶ Repana i'kasi'e Jesús asa jachaku Jairo'te ija'che i'kaasomũ:

—Vaju'chumanejũ'u. Mu'upi, “Chũ'u chĩiva'ore vasokaija'mũ Jesús”, chiia cuasato mu'u chĩiva'o vajuja'mo —chiniasomũ repau repau'te.

³⁷ Ika pi'ni Jairo vñ'ena saniasomũ repau Pedrona'me Santiagona'me Santiago cho'jeu Juan. Pã chekunare saiche ũseasomũ Jesús. ³⁸ Sani judiõpã chi'iva'e chũ'uku vñ'ena tĩ'a ñato pã jainuko pa'iju rua asoju otapi oiju cuiju cho'oasome. ³⁹ Ña kaka i'kaasomũ repau repau're.

—¿Je'se pa'iana musanukona rua ota oiju rua asoju cho'ochē? Jũnisõsiva'oma'mo iko. Rupu kãisiva'oa'mo —chiniasomũ repau repau're.

⁴⁰ Jā'aja'ñe i'kakuna asa jachaju Jesure pãisoasome repau. Pãisojuna repau're ũcuauñkore etoasomũ repau. Etocuha repava'o pa'iruupũna jũnisõsiva'o puka'kupãina'me repau'te ja'me pa'inare cuaaku kakaasomũ repau. ⁴¹ Kaka Jesús jũ'isiva'o jũtuna chēaku i'kaasomũ.

—*Talita, cumi* —chiniasomũ Jesús repava'ore. (“*Talita, cumi*” chini “*Romichĩiva'o, vuni nukajũ'u*” chiimũ ti'chũ'o.)

⁴² Jā'aja'ñe i'kauna repava'o docerepaũsurumũ pa'iko vaju'rani teana vuni nuka kuniasomo. Vuni nuka ku'iona repau pã ña kukusoasome. ⁴³ Ūcuarumũ Jesús repau're pã rua chũ'uasomũ,

—Iva'ore chũ'u vasosi'e chekunare pã kuamanejũ'u —chiia. Ūcuachi'a repaoni ãure ãua'ju chini chũ'uasomũ repau're.

6

Jesús Nazaret vñ'ejoopo pa'isi'ere kuamu
(Mt 13.53-58; Lc 4.16-30)

¹ Jā'aja'ñe cho'ocuha ũcuachejapi eta repau pa'irepajoopona co'iasomũ Jesús, repau neenana'me. ² Co'i pa'iu pñaumucuse judiõpã chi'iva'ena kaka che'choasomũ repau. Che'chokuna pã asa jñano i'kaasome.

—¿Je'se cho'okũ ikũ repau che'chomasiche che'cheu? ¿Neepi ikũre che'chore? ¿Je'se cho'okũ ikũ Diochi'a cho'omasiche cho'ochē? ³ Ijoopo pa'ikũ chooko'ña cho'okũ'mũ ikũ Jesús. María mamaku'mũ. Jã'ana Santiagona'me Josena'me Judana'me Simón majaa'chua'mũ ikũ. Repau cho'jeromi ũcuaja'che ijooopo'te maina'me pa'ime — chiniasome repana.

Jã'aja'ñe cuasanajeju repau i'kache jachaasome repana.

⁴ Ūcuarũmũ Jesús repañare i'kaasomũ.

—Dios chũ'o kuakakũ aineesijooopo pa'inana'me repau majapãichi'a repau kuache Dios chũ'o asa jachame. Mũsanũkona ũcuaja'che ijooopo chũ'u aineesijooopo pa'ina chũ'u kuache Dios chũ'o asa jachame — chiniasomũ Jesús repañare.

⁵ Repanapi repañũni cuasama'ũna Diochi'a cho'omasiche ruarepa cho'o ñomaneeasomũ Jesús repajooopo pa'irũmũ. Pãĩ jũ'iva'nare te'eva'nare jũjũapi chẽa vasoasomũ.

⁶ Repana pãĩ repañ'te masi cuasama'ñere cuasaku jũnãoasomũ Jesús. Reparũmũ Jesús vũ'ñajooopoã kueñe pa'ijooopoã ku'ũ che'choku paniasomũ.

Dios chũ'ore chũ'vaa'ju chini repau neenare docerepanare Jesús saosi'ere kuamũ (Mt 10.5-15; Lc 9.1-6)

⁷ Ūcuarũmũ Jesús repau neenare docerepanare soni chi'i,

—Mũsanũkona ũcuauũko te'eka'chapanachi'a ũcuate'echeja sani chũ'ũpi cho'okaiũna pãĩ sa'navũã pa'inare vati peore eto saojanaa'me. ⁸ Mũsanũkonapi sani cu'amakarũjẽ'e samanejũ'u. Jã'ata'ni mũsanũkona ju'veju ku'ĩñoãchi'a saju'u. Aũjẽ'e samanejũ'u. Turu cu'amajũnarũã mañajaturũjẽ'e samanejũ'u. Kurijẽ'e samanejũ'u. ⁹ Cũ'akorophe're ju'iju saijũ'u. Kãñajẽ'e samanejũ'u. Kãña sa'ñeju ju'ikãñajẽ'e sama'ñe mũsanũkona ju'ikãñaruãchi'a ju'iju ku'ijũ'u — chiniasomũ Jesús repau neenare. ¹⁰ Ūcuarũmũ Jesús jo'e i'kaasomũ repau neenare.

—Sani ku'iju vũ'ejoopo t'ani mũsanũkonare chiina vũ'ere canũka pa'ijũ'u, tũicheja saichetu'ka. ¹¹ Chekurũmũ mũsanũkona saicheja pa'inapi mũsanũkonani cuaocuheju Dios chũ'ojẽ'e asacuheto mũsanũkona cũ'akorophe're chũ'isi'ere cha'ore t'ito to'jũoju eta saijũ'u, pãipi ña repana cu'ache cho'osi'ere masia'ju. Dios pãĩ ũcuauũkore chi'i ro'iumucuse t'aru Sodoma vũ'ejoopona'me Gomorra vũ'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'jũeja'mũ. Jã'ata'ni mũsanũkona chũ'vache asacuhesinare na'a rua cu'ache ti'jũeja'mũ reparũmũ. Ūcuarepaa'me jã'a — chiniasomũ Jesús repañare.

¹² Jã'aja'ñe chũ'ũna Jesús neena sani ku'iju pãipi repana cu'ache cho'ochē'te ũhasoa'ju chini chũ'vaasome. ¹³ Ūcuachi'a vature pãĩ sa'navũã pa'inare eto saosokani-asome repana. Ūcuachi'a ravũ jũ'inare u'chape'era'kapi jmarã'karũji ro've vasoasome repana repañare pãĩ.

Juan Pãĩ Okoro'vekũ'te vanisosi'ere kuamũ (Mt 14.1-12; Lc 9.7-9)

¹⁴ Ūcuarũmũ Herodes pãĩ chũ'ũku Jesús cho'ochē asaasomũ, Jesús cho'ochē'te pãĩ jainũko masiju kuajũna. Jã'aja'ñere asa ija'che i'kaasomũ repau:

—Juan Pãĩ Okoro'vesi'ku chũ'ũpi chũ'ũna chuenisõsi'kupi jũni vajũrani pa'icosomũ jã'u. Jã'aja'ñejekũna Diochi'a cho'omasiche cho'omasicosomũ repau — chiniasomũ.

¹⁵ Chekũnata'ni ija'che i'kaasome:

—Aperũmũ Dios chũ'o kuasi'kupi Eliapi jo'e vajũrani pa'imũ jã'u — chiniasome repana. Jo'e chekũnata'ni ija'che i'kaasome:

—Aperũmũ Dios chũ'o kuasina kuasi'ejache Dios chũ'o kuakũ'mũ jã'u — chiniasome repana.

¹⁶ Repana i'kasi'e asa Herodes ija'che i'kaasomũ:

—Juancosomũ repau. Aperũmũ chũ'ũpi repau sũjopũ tũsosõñe chũ'ũna jũnisõsi'kuta'ni jo'e vajũrani pa'icosomũ jã'u — chiniasomũ repau.

¹⁷⁻¹⁸ Aperũmũ repau Herodes repau cho'jeũ Felipe rũjoni Herodiani tua veja paakũna Juan asa, "Mũche'u paako'te tua paaku Dios ũseche'te cu'ache cho'omũ mũ'u", chiiũ chũ'vaasomũ repau'te. Jã'aja'ñe chũ'vakũna Herodes asa pe'rukũ repau'te Juanre chẽa canameji quẽo pãĩ chẽavũ'ena sa cuaoa'ju chini chũ'vaasomũ.

¹⁹⁻²⁰ Jã'ajekũna Herodias Juan i'kasi'ere asacuheasomo repau'te. Cuheko Juanre vanisoche chũ'ũra chiniasomo repau. Jã'ata'ni Herodes ũseasomũ. Repau Herodes Juanni vajũchũku ija'che cuasaasomũ: "Repau Juan rua re'okũ'mũ. Cu'ache cho'oma'mũ repau", chiiũ cuasaasomũ. Ūcuachi'a Juan chũ'vache'te asa, "¿Cho'oja'che chũ'u? ¿Pãaja'ñe?", chiiũ cuasaasomũ repau. Jã'ata'ni rua asara chiniasomũ repau. ²¹ Ūcuarũmũ Juanre vanisorũmũ churata'ni t'ĩ'asomũ Herodias'te. Herodes repau'te jũnaasiumucusejarũmũjekũna ãure ãura chini repau'te ja'me chũ'ũnana'me

sōtaopāi chū'unana'me pa'ipāi Galilea cheja canare soniasomū. ²² Reparumū fiesta'te cho'ojuna Herodias mamako repana āu āiruupuna kaka pāi jainuko űaju'te eta te'eo ujecha'iasomo. Jā'aja'ñe cho'okona ña Herodes rua pojoasomū repao'te, repauna'me āu āina űcuaja'che. Repaoni pojokū repao'te i'kaasomū repau.

—Mu'ure uache sēejū'u chū'ure. Mu'u sēeñe űcuuache űsija'mu chū'u mu'ure — chiniasomū. ²³ űcuachi'a repao'te ija'che i'kaasomū repau:— Chū'u neechejña chū'u chū'uku pa'ichejña joopojatu'ka űsija'mu chū'u mu'ure. Diopi ñakuna űcuarepa chū'o i'kamū chū'u mu'ure —chiniasomū repau. ²⁴ Chikuna eta puka'koni sēniasomo repao.

—¿űquere repau'te sēeja'ñe chū'u? —chiniasomo.

Chikona puka'ko ija'che i'kaasomo:

—Juan Pāi Okoro'vekū sĳopū tusoche'te sēejū'u repau'te —chiniasomo puka'ko.

²⁵ Chikona asa na'mi sani Herodes pa'iruupuna jo'e kaka ija'che i'kaasomo repao repau'te:

—Juan Pāi Okoro'vekū sĳopū'te tuso cunare'avana maña teana ra űsijū'u chū'ure — chiniasomo repao.

²⁶ Repao sēeñe'te asauna Herode'te rua sumaneasomū. Jā'ata'ni repau soicojñosina asaju'te, “űcuarepare i'kamū chū'u”, chĳisi'kujekū űcuare ra űsia'ju chini chū'uasomū repau. Pāipi, “Jore'u'mu iku”, chĳimanea'ju chini, repao sēesi'e űsecuehasomū repau.

²⁷ Jā'aja'ñejekuna sōtao'te repav'u'e pē'jekai'ku'te, “Sani Juan sĳopū tusojū'u”, chĳiu chū'uasomū repau. ²⁸ Chū'unna pāi chēavu'ena sani Juan sĳopū tusocuha cunare'avana maña ra romichĳioni űsiasomū. űsiuna koo puka'koni jo'e sa űsiasomo repao.

²⁹ űcuarumū repau Juan neena pa'isina repau'te vanisosi'ere asa pāi chēavu'ena sani repava'ure sa tāasome.

Pāi cinco milrepanare Jesús āu āusi'ere kuumū

(Mt 14.13-21; Lc 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Jā'a cho'o pi'nisirumū Jesús neena, repau saosina rani repana cho'osi'ena'me repana che'chosi'e peore kuaasome repau'te. ³¹ Reparumū pāipi jairepanuko repana pa'ichejana rajuna āu āicu'aasomū repau'te Jesure, repau neenare űcuachi'a. Jā'aja'ñe cho'ojuna Jesús repau neenare ija'che i'kaasomū:

—Juna, sañu mai. Pāi peochejana sani jmamakarū puañu —chiniasomū repau.

³² űcuarumū Jesús űcuachejapi repau neenana'me choovū tuni pāi peochejana chiara chekukā'kona jēniasomū. ³³ Jā'ata'ni pāi jainuko vū'ñajooopā chekujooopā pa'ina Jesuni ña masĳu repara chekukā'kona po'opi vū'vū pachu repana jē'ejachejana charo t'aaasome. ³⁴ Chiara chekukā'ko jēni t'ā manĳ Jesús, repau'te tuhasinare pāi ñaasomū. Repana pāipi Dios chū'o chū'vaju cho'okainani peojū ovejava'na kuiraku'te peova'naja'ñe chūova'na pa'ijuna repanare Jesús ña oniasomū. Repanani oĳu Dios chū'o chū'vaasomū repau. ³⁵ űcuarumū repau neena na'isocuhakuna repau'te sani ija'che i'kaasome:

—Na'isōcuhamū ie. Icheja vū'ñajooopājē'e peomū. ³⁶ Jā'ajekuna inare pāi saojū'u kueñe pa'iva'ñana űcuachi'a vū'ñajooopāna sani āure koo āapu —chiniasome repana.

³⁷ Jā'aja'ñe i'kanareta'ni Jesús i'kaasomū repanare.

—Musanukonapi āu āujū'u inare —chiniasomū repau.

Chikuna i'kaasome repana repau'te.

—¿Mai kurire're denariore're doscientorepare're sa pā koojani ra āujanaa'ñe chukuna inare? —chiniasome repana.

³⁸ Chitena Jesús i'kaasomū repanare.

—¿Ketorupūā pāpūā paache musanukona? űajajū'u —chiniasomū repau repanare.

Chikuna ñajani rani repau'te ija'che i'kaasome repana:

—Pāpūā, cincorepāpūā, va'iva'na te'eka'chapava'narechi'a paame chukuna — chiniasome. ³⁹ űcuarumū Jesús repanare pāi tachavuna te'ekuanuchi'a pua'ju chini chū'uasomū. ⁴⁰ Chū'unna pāi űcuauko te'ekuanuchi'a puaasome. Chekukuanupūā cienrepāna, chekukuanupūā cincuentarepāna puaasome repāna. ⁴¹ Pua ñu'ijuna pā, cincorepāpūāre va'iva'nare te'eka'chapava'nare mini cājiku cunaumure ñaku Dionĳ, “Re'orepamū Ja'ku”, chini repau neenani repa pāre tu'se űsiasomū repau, űcuaukore āua'ju chini. Va'iva'nare űcuaja'che űsiasomū repau, repanani āua'ju chini.

⁴² Pāi űcuauko chajiche āniasome repa. ⁴³ Jā'ata'ni repāna āijuna cajejaisi'e pāna'me va'i docerepajū'ña sia maña timuasome repāna Jesús neena. ⁴⁴ Repa āu āisina pāi chekurumū cinco milrepana na'a jainuko pa'icosome umupāichi'a kuēkueto.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere kuumū

(Mt 14.22-27; Jn 6.16-21)

⁴⁵ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús repau neenare ija'che i'kaasomu: “Chũ'u inare pāi saochetu'ka musanukona choovu tuni chiara chekukā'ko cajoopo Betsaida vu'ejoopona charo jē'ejũ pa'ijũ'u”, chiniasomu. ⁴⁶ Repanare pāi sao pi'nisirumu Jesús aikūtina munisoasomu, te'eu Dioni sēsa chini. ⁴⁷⁻⁴⁸ Jā'a cho'oto ñami repau neena chuta'a chiara joorepapo'te jē'ejũ paniasome. Repana saichejapi tutapi rache tutakuna ro'acu'aasomu repanare. Ūcuarumu Jesús po'o te'eu pa'ikujũ ñatacuhatona repanare ña chiara sē'sevũji nuka ku'iu tuha caraipi'raasomu.

⁴⁹⁻⁵⁰ Jā'aja'ñe raiuna repana ūcuauko ña, kukuso vajuchuju ija'che i'kaju raa cuasome, “jũ'isi'kupi reko raimu iku!”, chiiju. Jā'aja'ñe i'kajuna Jesús teana ija'che i'kaasomu:

—Jujarekoñõ paajũ'u. Jesua'mu chũ'u. Vajuchumanejũ'u —chiniasomu.

⁵¹ Repau Jesús choovu tukuna tutasi'e cuhasoasomu. Jā'aja'ñe cho'ouna raa jñanoasome repana. ⁵² Jesús pãruã cho'osi'e ñasinata'ni repau pa'iche vesuasome repana, repau'te chuta'a masi cuasamanajeju.

Genesaret cheja pa'iva'nare jũ'iva'nare Jesús vasosi'ere kamũ
(Mt 14.34-36)

⁵³ Ūcuarumu Jesús repau neenana'me chiaraji jēni Genesaret chejana tĩ'aasome. Tĩ'a choovu juoasome repana. ⁵⁴ Juo maito repacheja pa'ina pāi Jesure teana ña masiasome. ⁵⁵ Jā'ajekuna repana ūcuacheja pa'ivu'ña ūhinare jũ'iva'nare vu'vu mijani raasome. Repava'nare ra kãikãña ūhinare Jesús ku'ichejñana ūhaasome. ⁵⁶ Repau Jesús vu'ñajoopoã chekurumu jmajoorũ chekurumu ujaajoopoã chekurumu po'ñare ku'ina pāi jũ'iva'nare repau pa'ichejana ra ma'a ru'tuvaãna ūhaasome. Ra ija'che chiiju sēniasome repana: “Iva'na jũ'iva'na mu'u ju'ikãa puso juhahiru'tu chēseche jo'kajũ'u, chēse vajua'ju”, chiniasome. Ūcuarumu repana jũ'iva'na repau ju'ikãa chēsesina ūcuauko vajuasome.

7

Pāi rekoñõ cu'ache paache'te i'kamũ Jesús
(Mt 15.1-20)

¹ Ūcuarumu fariseopãina'me judiõpāi che'chona Jerusalén raisinapi Jesús pa'ichejana saniasome repana. ² Sani tĩ'a ñato Jesús neena te'ena judio aipāi chũ'u jo'kasi'e cho'omapũ masi choamajũjñapi ãu ñiasome. Jā'aja'ñe cho'ojuna fariseopãina'me judiõpāi che'chona ña cu'ache i'kaasome repanare.

³ Repana fariseopãina'me judiõpāi ūcuauko cu'are cuheju repana aipāi chũ'u jo'kasi'e cho'onaa'me. Charo jũjñi masi choamaneni ãu ãimanaa'me repana.

⁴ Ūcuachi'a ãu isicheja sani rani cuchamaneni ãu ãimanaa'me repana judiõpāi. Cu'are cuheju aperumu repana aipāi chũ'usi'e chuta'a cho'ojũ pa'inaa'me repana. Cunaro'ro, cunaroã, cunare'a peore masi sosaju pa'inaa'me repana. Kãiko'ñajatũ'ka masi choanaa'me repana, aipāi chũ'usi'ere cho'ojũ.

⁵ Ūcuarumu repana fariseopãina'me judiõpāi che'chona Jesure ija'che sēniasome:

—¿Je'se pa'una mu'u neena mai aipāi chũ'u jo'kasi'e cho'oma'ñe? Masi choamajũjñapi ãu ãime repana —chiniasome repana.

⁶ Chitena Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Aperumu Dios chũ'o kuasi'ku Isaias musanukona sē'sevũchi'a re'oja'che pa'ijachere kũaku tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Jā'ana Israel jojosina, “Mu'ure cuasaju vajuchume chukuna”, chiime chũ'ure.

Jā'ata'ni repana rekoñõ chũ'ure cuasamanaa'me repana.

⁷ Ūcuachi'a chũ'ure cuasaju pojoju cho'ocheja'che sē'sevũchi'a peoche cho'onaa'me repana.

Rupu repana cuasaju chũ'ũnechi'a che'chonajeju chũ'uni cuasamapu jorenaa'me repana,

chiiju tocha jo'kaasomu Isaias. ⁸ Dios chũ'u jo'kasi'ere jachaju cho'omapũ rupe pāi cuasaju chũ'ũnechi'a cho'ojũ pa'inaa'me musanukona.

⁹ Musanukona aipāi cuasaju chũ'u jo'kasi'ere cho'oñũ chiiju Dios chũ'u jo'kasi'e cho'omanaa'me musanukona. ¹⁰ Aperumu Moisés ija'che chũ'u jo'kaasomu:

Muja'kupāi ña kukuju pa'ijũ'u musanukona,

Ūcuachi'a,

Muja'kupāi cu'ache i'kamanejũ'u.

Jā'aja'ñe i'kanare vanisõne pa'imũ, cu'ache i'kasi'e ro'i,

chiu chũ'u jo'kaasomu. ¹¹⁻¹² Musanukonata'ni chekunare ija'che chũ'unaa'me: "Mai ja'kupãire ija'che i'kato re'omu: 'Ja'kupãi, musanukonare isira'asi'e chu'u paache corban'me. Jã'ajekuna musanukonare kuiracu'amu', chiito re'omu. Jã'aja'ñe i'kanare puka'kupãi kuirache peomu", chiinaa'me musanukona. ("Corbán" chini "Diore Isijachea'me" chiimu.) ¹³ Musanukona Dios chũ'u jo'kasi'e jachanajeju jã'aja'ñe chũ'ume, pãipi rupi musanukona cuasaju chũ'ũñe'te cho'uju paapu chini. Cheke ũcuajamañaruã cu'ache cho'uju pa'inaa'me musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

¹⁴ Chini Jesús pãi jo'e soni rao ija'che i'kaasomu repanare:

—Chu'u i'kache asa chëa masijũ'u musanukona ũcuauuko. ¹⁵ Pãi ãu ãiñeji repana rekoñoã cu'ache cho'omanaa'me. Repana cu'ache cuasanita'ni cu'ache cho'ome rekoñoã. ¹⁶ Chu'u i'kache asa chëaana ũcuauuko asa chëajũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

¹⁷ I'kacuha pãi jo'ka mua v'ena kakaasomu Jesús. Kaka pa'ina repau neena repau chu'vasi'ere asavesuju sëniasome repau'te, masi kuaa'ku chini. ¹⁸⁻¹⁹ Sëtena ija'che i'kaasomu repau:

—¿Musanukona ũcuaja'che chu'u i'kasi'e asavesuche? Pãiu ãu ũcuauache'te ãni cutaruna mevo jmakaru paa sëjosõmu. Rekocho kakamauna repau rekochota'ni cu'ache cho'oma'mu —chiniasomu Jesús.

Jã'aja'ñe i'kaku, "Ãu ũcuauache ãire'omu pãi", chiniasomu Jesús. ²⁰ ũcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomu:

—Pãi cu'ache cho'ona repana rekoñoã cuasache cu'ache cho'ome. Cu'ache cuasanajeju repana rekoñoã cu'ache paame. ²¹ Pãi te'ena repana rekoñoã cu'ache cuasaju cu'ache cho'ome. Chekuna romineeju chekuna umoneeju cu'ache cho'ome. Chekuna pöse ñaasõme. Chekuna pãi vanisõme. ²² Chekuna repana pa'imanare ja'me kãime. Chekuna, pãi neemajñaruãre tua paauache ñame. Chekuna ũcuauache cu'ache cho'ome. Chekuna joreme. Chekuna ũcuauache cu'ache cho'uju javoma'ñe si'ache vajuchuache cho'onaa'me. Chekunare pãi re'oja'che ti'jñeto pe'rume. Chekuna cu'ache i'kame chekunare. Chekuna pãi chekunare cuheju, "Chu'uchi'a re'oku'mu", chiime. Chekuna tiñe cuasame. ²³ Pãi jã'aja'ñe cuasaju cho'onapi cu'ache paame rekoñoã, Diopi ñato —chiniasomu Jesús.

*Judío pekoji Jesure cuasasi'ere kuanu
(Mt 15.21-28)*

²⁴ ũcuarumu Jesús ũcuachejapi eta Tiro v'ejoopona'me Sidón v'ejoopo pa'ichejana saniasomu. Sani ti'a repacheja pa'iv'ena kakaasomu repau, kati te'eu pasa chini. Jã'ata'ni katicu'aasomu repau'te. ²⁵⁻²⁶ Sani ti'auna repacheja pa'iko Sirofeniciapãio asa repau pa'iv'ena mua kaka repau'te ti'jñeñe ro're puu ñuniasomo. Ñu'io repau'te rua i'kaasomo repau, mamako'te pa'ikuni vatini eto saokaau chini. ²⁷ Sëeona Jesús i'kaasomu.

—Pãipi chũiva'na ãiñe'te ãure tua jamuchaire ãuto cu'amu. Pãi repana chũiva'nani charo ãu ãume —chiniasomu.

²⁸ Chikuna repau i'kaasomo.

—ũcuarepaa'me jã'a, Pãi ũcuaukore Paaku. Jã'ata'ni pãi chũiva'na ãiju pu'che to'jñosimajñaruãre ãime jamuchai —chiniasomo repau.

²⁹ Chikona Jesús jo'e i'kaasomu repau'te.

—Rua masi i'kamo mu'u. Jã'aja'ñe cuasako i'kaona mu'ure re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Mu'u v'ena co'ijũ'u. Mu'u chũiva'o sa'navu pa'isi'ku vati eta sanisõchasi'kuamũ —chiniasomu Jesús repau'te.

³⁰ Jã'aja'ñe i'kauna v'e co'i ñato chũiva'o kãiko'are ũhio paniasomo, vatipi aperumu repau'te pa'isi'ku eta sanisõna.

Cãjo asamau chu'oj'e cutuma'ñe pa'iku'te Jesus vasosi'ere kuanu

³¹ ũcuarumu Jesús Tiro v'ejoopo pa'ichejapi sani Sidón v'ejoopo carani jo'e Decápolis cheja pa'ijooopã carani Galilea chiarana sani ti'aasomu. ³² Sani pa'ina repau pa'ichejana pãi chekunapi cãjo asamau chu'oj'e cutuma'ñe pa'iku'te ra, "Ikure chëa vasoju'u", chiniasome. ³³ Chitena Jesús repau'te jũ'iku'te pãi peochejana juha sa repau mñoõãpi jũ'iku'te repacãjo pa'iche suãnicuha repau coopi tutu jũ'iku chemeñona noasomu. ³⁴ Jã'aja'ñe cho'ocuha umure ñaku rua chu'e muo jũ'iku'te i'kaasomu repau. "¡Efata!", chiniasomu. ("Efata" chini "Vatajũ'u" chiimu hebreo chu'o.)

³⁵ Jã'aja'ñe i'kauna jũ'iku cãjo ta'pisi'e ũcuate'erumu repau chemeño asoma'ñe i'kasi'chopi care'õna asoche cutuasomu repau. ³⁶ Repau'te vasocuha repanare i'kaasomu Jesús. "Chu'u ikure vasosi'e chekunare kuamanejũ'u", chiũ ũseasomu repau.

Já'ata'ni Repañji na'a rua, "Kwamanejũ'u", chiito na'a rua chekũnare kwaasome repana. ³⁷ Jesupi já'aja'ñe cho'ouna repana pã ña ñãno ija'che i'kaasome:
—Jesús rua si'ache re'oja'che cho'okũ'mũ. Repañji cho'ouna cãjo asamanesina chura asame. Ūcuachi'a repañji cho'ouna chũ'o cutumanesina chũ'o cutume chura — chiniasome repana.

8

Pã cuatro milrepanare Jesús ãu ãusi'ere kwamũ
(Mt 15.32-39)

¹ Ūcuarũmu pã jainũko Jesús pa'ichejana sani chi'i pa'ijũna ãu si'asoasomũ repanare. Já'ajekũna Jesús repañ neenare soni rao ija'che i'kaasomũ:

²—Inare pã repana rasi'e ãu ãni si'asõ ãiñejẽ'e peova'napi chũ'ũna'me choteumucujña pa'ijũna oimũ chũ'u. ³ Āu ãimava'nani repana vu'ñana saoto repana saijũ ãucuhana phã'phasõ ai jũnisõjanaa'me. Te'ena rua so'ñapi raniasome —chiniasomũ repañ.

⁴ Chikũna repañ neena i'kaasome.

—Icheja pã peochejajekũ ãu ãiñejẽ'e peomũ. ¿Je'se chũkũna ãu ñãna ãujanã'ñe inare pã? —chiniasome. ⁵ Chitena Jesús ija'che sãniasomũ repanare:

—¿Jetopũpũã pã paache musanũkona? —chiniasomũ repañ.

Chikũna i'kaasome repana.

—Pãpũã sieterepãpũã paame chũkũna —chiniasome.

⁶ Ūcuarũmu Jesús asa pãipi chejana pũũ'ju chini chũ'uasomũ. Pũũrena Jesús repa pãpũã sieterepãpũãre mini cãjikũ Dioni, "Re'orepãmũ", chini repañ neenare tũ'se ñsiũna repana pã ùcuãnũkore ãuasome repana. ⁷ Ūcuachi'a repañ neena chiacha va'i te'eva'nare paajũna Jesús repava'nare mini cãjikũ Dioni, "Re'orepãmũ", chiniasomũ. Chini chũ'uasomũ, repañ neenapi pãire ùcuãnũkore ãua'ju chini.

⁸ Pã ùcuãnũko chajichechi'a ãniasome repa. Repana ãijũna cajejaisi'e sieterepãjũña sia maña timuasome repana Jesús neena. ⁹ Repa ãu ãisina pã chekũrũmu cuatro milrepana pa'icosome, ãmũpãichi'a kuẽkueto. Já'a cho'o pi'nisirũmu Jesús repanare pã saosoasomũ. ¹⁰ Saocuha repañ neenana'me choovũji tuni Dalmanuta chejana jẽniasomũ repañ.

Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoa'ku chini fariseopã sãesi'ere kwamũ
(Mt 12.38-39; Mt 16.1-4; Lc 11.16, 29)

¹¹ Ūcuarũmu fariseopã Jesús pa'ichejana rani ke'reasome repañ'te. "Dios raomanesi'kũ'mũ ikũ", chini cuasanajeju, repañni cu'ache cho'oũu chini,

—Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'ũ chũkũna'te —chiniasome repana. ¹² Já'aja'ñe chitena Jesús repañ rekocho rua sũma'ñe pa'ũ ija'che i'kaasomũ repanare:

—Ina pã chũ'ũre, "Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'ũ chũkũna'te", chiime, chũ'ũ pa'iche'te masiũu chini. Já'ata'ni cho'o ñomanēja'mũ chũ'ũ repanare. Ūcuarepãa'me já'a —chiniasomũ Jesús.

¹³ Chini repanare jo'ka jo'e choovũji tuni chiara chekũkã'kona jẽniasomũ Jesús repañ neenana'me.

Fariseopã cu'ache che'choche'te kwamũ Jesús
(Mt 16.5-12)

¹⁴ Ūcuarũmu Jesús neena chiara jẽ'eju, "Pã cavesũ ranisõsinãa'me mai", chiniasome sãiñechi'a. Pãpũ te'epũ paasome repana choovũ. ¹⁵ Já'aja'ñe cuasajũ i'kajũna Jesús repanare ija'che chũ'vaasomũ:

—Ñarepãjũ'u. Fariseopãina'me Herodes pã saũcheja'chere ñajũ che'chemanejũ'u — chiniasomũ. ¹⁶ Chikũna repañ neena sãiñechi'a i'kaasome.

—Maipi pãre ramanerena já'aja'ñe i'kacosomũ ikũ maire —chiniasome repana. ¹⁷ Jesús repana sãiñechi'a cutuche'te masikũ ija'che i'kaasomũ:

—¿Je'se pa'ũna musanũkona pã peoche'te cuasajũ cutuche? Musanũkona chuta'a masi cuasamãpũ asavesũme. Chũ'ũ che'chosi'e musanũkona rekoñoã chuta'a tĩ'ama'mũ.

¹⁸ Musanũkona ñakocaã paanata'ni ñama'me. Ūcuachi'a cãjo paanata'ni asama'me. ¿Chũ'ũ cho'osi'e cuasama'ñe musanũkona? ¹⁹ Aperũmu pã cincorepãpũãchi'a ãmũpãĩ cinco milrepanare ãũkũna cajejaisi'e, ¿jetopũjũña sia maña timure musanũkona? — chiniasomũ Jesús repanare.

Chikũna,

—Docerepãjũña sia maña timusinaa'me chũkũna —chiniasome repana. ²⁰ Chitena Jesús jo'e i'kaasomũ repanare.

—Ūcuachi'a pã sieterepauã pã cuatro milrepanare chu'u ãukuna cajejaisi'e, ¿jetopũjũ'ña sia maña timure musanukona? —chiniasomu repau repanare.

Chikuna,

—Sieterepau'ña sia maña timusinaa'me chukuna —chiniasome repana. ²¹ Chitena Jesús jo'e i'kaasomu.

—¿Chuta'a asavesuche musanukona? —chiniasomu repau repanare.

Na'ava'uni Betsaida cheja cakuni Jesús vasosi'ere kwamu

²² Ūcuarumu Jesús repau neenana'me Betsaida vu'ejoopona mani t'i'aasomu. T'i'ana pã na'ava'uni Jesús pa'ichejana ra rua i'kaasome, repava'uni vasaoku chini. ²³ Sëtena Jesús repava'ure vu'ejoopo ru'tuvana jũtuna chëa juha saasomu. Sa repau ñakocaãna coo tutucuha repau ca'nivuna jũjũnapi jaku, “¿Ëquere ñaku mu'u?”, chiniasomu repau. ²⁴ Chikuna ñaku ija'che i'kaasomu:

—Pãire ñamu chu'u. Ñaku'teta'ni sũkiñuãja'ñe ñoñe pã ku'ime —chiniasomu repau.

²⁵ Chikuna Jesupi jo'e repau ñakocaãna jauna repau jo'e ñato churata'ni peore re'oja'che ñoasomu. Re'oja'ñakocaã care'oasomu repau'te. ²⁶ Care'ouna Jesús repau'te vu'ena saoku ija'che i'kaasomu:

—Vu'ejoopo saima'ñe mu'u vu'ena rũhiñe saijũ'u. Chu'u mu'ure vasosi'e chekunare kwamanejũ'u —chiniasomu Jesús repau'te.

Pedro, “Dios Raosi'kua'mu Jesús”, chiisi'ere kwamu

(Mt 16.13-20; Lc 9.18-21)

²⁷ Jã'a cho'ocuhasirumu Jesús repau neenana'me Cesarea de Filipino vu'ejoopo kueñe cajoopoãna sani t'i'a ku'iu Jesús repau neenare ija'che sëniasomu:

—Pã chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomu. ²⁸ Sëkana ija'che kuaasome repana:

—“Juan, Pã Okoro'vesi'kucosomu jã'u”, chiime pã chekana mu'ure i'kani. Chekana, “Aperumu pa'isi'ku Eliaa'mu jã'u”, chiime mu'ure. Jo'e chekana, “Aperumu Dios chu'o kuasi'kupi jünisõsi'kupi jo'e vajurani pa'imũ jã'u”, chiime mu'ure —chiniasome repana.

²⁹ Chitena Jesús jo'e ija'che sëniasomu repanare:

—Musanukonajë'e chu'u pa'iche'te cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomu.

Chikuna asa Pedroji ija'che i'kaasomu repau'te:

—Pã ùcuaukore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mu mu'u —chiniasomu.

³⁰ Ūcuarumu Jesús repau neenare chũ'uasomu, repau pa'iche'te chekunani kwamanejũ chini.

Repau chuenisojachere kwamu Jesús

(Mt 16.21-28; Lc 9.22-27)

³¹ Ūcuarumu Jesús repau neenare ija'che i'kaasomu:

—Chu'u Dios Raocojñosi'ku rua asi cho'ocojñoja'mu. Ūcuachi'a judío ainana'me judío phairipã chũ'unana'me judiõpã che'chona chu'uni cuheju vanisõñe chũ'ujanaa'me. Vanisõ tãcojñosi'kuta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mu chu'u —chiniasomu repau repanare. ³² Jã'a Jesús repau neenare te'erũhiñe kuaasomu. Jesupi jã'aja'ñe kuaana asa Pedro repau i'kache'te asacuheku repau'te chekana pã peochejana juha sa ija'che i'kaasomu:

—Jã'aja'ñe i'kamanejũ'u mu'u —chiniasomu. ³³ Jã'aja'ñe i'kaana asa Jesús Pedro i'kache'te asacuheku repau neenani churi ñaku ija'che i'kaasomu repau'te:

—Vati ai cuasacheja'che cuasakujeku chu'ure ja'me pa'ima'ñe saijũ'u mu'u. Pã Dios cuasacheja'che cuasamanaa'me. Mu'u ùcuaja'che Dios cuasacheja'che cuasama'kua'mu —chiniasomu repau.

³⁴ Ūcuarumu Jesús repau neenare pã chekunana'me soni rao i'kaasomu.

—Musanukonapi chu'u neena pañu chini musanukonare cho'ouache ùhasõ chu'u chũ'uñe'te si'aumucujña cho'ou pa'ijũ'u. Chu'ure cuasanajejuna chu'ure cho'ochaja'che vanisõñu chijjanaa'me pã musanukonare. Pã musanukonare jã'aja'ñe cho'oñu chiiche asanjë'e chu'ure cuasache ùhasõmanejũ'u. ³⁵ Chuenisõñe'te vajuchuju repana asa chëasi'ere Dios chu'ore ùhasõni repana jünisõsirumu vati toana sani uujjanaa'me. Jã'ata'ni, “Pã chukuna'te vanisõñu chiitojë'e Jesure ùcu cuasaju Dios chu'o chu'vajanaa'me chukuna”, chiisina repana jünisõsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. ³⁶⁻³⁷ Pã cu'amajñaruã si'ache paanapi chu'ure cuasamaneni, repana jünisõsirumu vati toana sani ùcuana paacheji ro'i eta Dios pa'ichejana saicu'amũ. ³⁸ Pã chu'ure cuasana'ta'ni chekunani irumu pa'iju cu'ache cho'onani vajuchuju, “Jesure cuasamanaa'me chukuna. Ūcuachi'a Repau chu'ojë'e vesunaa'me

chukuna", chiime masinata'ni. Jā'aja'ñe i'kasinare rua cu'ache ti'ñeja'mu, na'pa'isirumu chu'u, Dios Raosi'ku, cunaumu muisi'kupi chejana jo'e cajerumu. Reparumu chu'u Ja'ku Dios ko'sija'icheja'che ko'sija'iu cajeja'mu chu'u Ja'ku neena ángelena'me. Caje jā'aja'ñe i'kasinare chu'u ūcuaja'che, "Inare pāi vesumu chu'u", chiija'mu — chiniasomu.

9

¹ Ūcuarumu Jesús repanare pāi jo'e i'kaasomu.

—Musanukona icheja chu'ure ja'me pa'ina chuta'a jūnisōma'ñe pa'irumuna chu'u Dios Raosi'kupi pāire masi chū'ukuna űajanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomu.

*Rua ko'sija'iu Jesús carūhisi'ere kuamu
(Mt 17.1-13; Lc 9.28-36)*

² Seirepau mucujña pa'isirumuna Jesús aikūti rua umu nukakūtina muiū Pedro'te Santiago'te Juanre jā'anarechi'a muasasomu. Muni pa'ijū Jesús tiūja'iu carūnisoasomu. ³ Repau ju'ikāña ūcuaja'che rua poko'sijakāña carūnisoasomu. Pāi kāña choanare te'eu'terejē'e rua choatojē'e repau kāñaja'ñe pojakāña choacu'amu. ⁴ Ūcuarumu Jesús neena űato aperumu pa'isina Moisen'a'me Elías Jesuna'me pa'ijū chu'ore cutuju paniasome. ⁵ Jā'aja'ñe pa'ijuna űa Pedroji Jesure i'kaasomu.

—Masū, maipi ichejare pa'ijuna rua re'omu. Vū'ñaruā chotevū'ñaruā cho'okañu chiime chukuna, mu'u vū'eruna'me Moisés vū'eruna'me Elías vū'erū —chiniasomu Pedro repau'te.

⁶ Repana Jesús neena kukusoju masi cuasavesuku Pedroji jā'aja'ñe i'kaasomu Jesure.

⁷ Ūcuarumu repana nukachejana pikopi caje ta'pisouna piko sa'navuji chu'o i'kache asoasomu repanare.

—Iku chu'u chii chu'u oiū paaku'mu. Repau chu'ore asaju pa'ijū'u musanukona —chiiche'te asaasome.

⁸ Ūcuarumu repana teana si'acakājño űato Jesús te'eu nukasasomu; chekuna te'eu'jē'e peasome.

⁹ Repana aikūti cajerumu Jesús ija'che i'kaasomu repanare: "Diopi űokuna musanukona irumu űasi'e chu'u Dios Raosi'ku jūnisō vajuraisirumujatu'ka chekunare te'eu'terejē'e kuamanejū'u", chiniasomu repau.

¹⁰ "Kuamanejū'u", chiisi'ejekuna kuama'ñe pa'ijū repanachi'a masiju paniasome. Jā'ata'ni repau, "Jūnisō jo'e vajurajū'mu", chiisi'ere masi asavesuju, "¿Je'se chiiku jā'a?", chiiju sāiñechi'a cutuju paniasome repana.

¹¹ Reparumu Jesure ija'che sēniasome repana:

—¿Je'se pa'iana maire judiōpāi che'chona, "Dios raoja'mu chiicojñoku chuta'a raimarumu Eliapi charo rajū'mu", chiiju che'choche? —chiniasome. ¹² Chitena Jesús i'kaasomu.

—Repana che'choche ūcuarepaa'me. Elīa'mu charo rani peore si'ache mamare care'vajau. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e chu'u Repau Raosi'ku pa'ijachere kuaku ija'che chiimū:

Dios Raojau're pāi cuheju cu'ache cho'ojanaa'me,

chiimū. ¹³ Jā'ata'ni chu'u musanukonare Elías ranicuhasi'kuamū chiimū. Rani pa'iana pāi repanare űache cu'ache cho'osinaa'me repau'te. Jā'aja'ñe kuamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e. Repau'te cho'osi'ēja'che cu'ache cho'ojanaa'me pāi chu'ure Dios Raosi'kure —chiniasomu Jesús.

*Chīiva'ure vature paava'uni Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 17.14-21; Lc 9.37-43)*

¹⁴ Ūcuarumu repana Jesuna'me aikūti muisina repau neena muimanesina nukachejana caje tī'aasome. Caje tī'a űato pāi jainuko paniasome. Ūcuachi'a judiōpāi che'chona te'ena paniasome. Pa'ijū Jesús neenani ke'reju paniasome repana.

¹⁵ Ūcuarumu repana pāi ūcuanuko Jesure űa kuku vū'vuasome repauni pojoñu chini.

¹⁶ Ūcuarumu Jesús repanare pāi ija'che sēniasomu:

—Chu'u neenare, ¿ūquere cutuche musanukona? —chiniasomu.

¹⁷ Chikuna repanare pāi ja'me pa'ikūji Jesure i'kaasomu.

—Masū, chu'u chīiva'ure mu'uni ramū chu'u. Vature chu'o cutuche űsekuni paamu iva'u. ¹⁸ Vatipi si'arumu chēa paakuna iva'u chejana tāni vē've curuku coo rua raoku cōjire asoche āiū ca'nivū jujau quēkemū. Iva'ure ra mu'u neenani i'kasi'kuamū chu'u, vatini eto saokaapu chini. Jā'ata'ni eto saovesusinaa'me repana —chiniasomu.

¹⁹ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Musanukona pāi irumū cana chū'ure masi cuasama'me. ¿Keekerumū musanukona tīñe cuasache ñakū pa'iche chū'u? —Jā'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajū'u mu'u chīiva'ure —chiniasomū repau.

²⁰ Chikuna Jesuni chīiva'ure raasome repana. Rarena vati Jesuni ña cho'okuna chīiva'u raa kurukurukū chejana jūni tāni po'nūu ku'iu chū'opo raa coo raoasomū repava'u.

²¹ Jā'aja'ñe cho'okuna ña Jesús chīiva'u puka'kure ija'che sēniasomū:

—¿Keekerumū ikū vatire paakū? —chiniasomū.

Chikuna puka'ku i'kaasomū repau'te.

—Chīirumuna paava'ua'mu. ²² Vatipi iva'uni vanisōra chini chēa paakū chū'ukuna chekurumū toana tāiu chekurumū chiachana tāiku'mū iva'u. Mu'upi cho'omasini chukuna'te oiu cho'okaijū'u —chiniasomū. ²³ Chikuna Jesús i'kaasomū repau'te.

—Mu'u chū'ure cuasato vasokaija'mu chū'u ikure. Pāi chū'ure cuasanare peore cho'okaimū Dios repanare —chiniasomū. ²⁴ Jā'aja'ñe chikuna vatire paakū puka'ku űjachu'opi cuiku i'kaasomū.

—Mu'ure cuasamū chū'u. Jā'ata'ni chuta'a cuasache karamū. Cho'okaijū'u chū'ure. Chū'u rekocho mu'ure na'a raa cuasara chiimū chū'u —chiniasomū repau. ²⁵ Ūcuarumū Jesús repau nukachejana pāipi jainuko chī'ijuna vatire cho'uche űseku ija'che i'kaasomū:

—Vati, mu'ure chū'umū chū'u, chū'o cutuūseku cājo asache űseku'te. Chīiva'ure jo'ka eta saijū'u. Ai sani jo'e rani kakamanejū'u mu'u repava'ure —chiniasomū Jesús repau'te vatire.

²⁶ Jesupi jā'aja'ñe chū'ūna vati raa cuiku repauni cho'okuna raa kurukuruasomū. Vatipi jā'aja'ñe cho'ocuha repau'te eta sanisōuna jūnisosiva'ūja'iu ñokuna ña repana pāi jainuko, “Jūnisōchusiva'ua'mu iva'u”, chiniasome. ²⁷ Chiisi'eta'ni Jesús repau jūtuna chēa vuo nukoasomū repau'te vatire paasi'kure.

²⁸ Jā'aja'ñe cho'ocuha Jesús vū'ena kaka pa'iana repau neena repau'te te'eu'te sēniasaasome.

—¿Je'se pa'iana chukuna'te vatire eto saocu'au? —chiniasome.

²⁹ Chitena i'kaasomū repau.

—Vati ikure chīiva'ure pa'isi'kujanare Diore cuasaju āu āima'ñe Repau'te raa sēnarechi'a eto saore'omū —chiniasomū Jesús repanare.

Repau chuenisojachere jo'e kuamu Jesús

(Mt 17.22-23; Lc 9.43-45)

³⁰⁻³¹ Ūcuarumū Jesús repau neenana'me jā'achejapi sani Galilea cheja canukama'ñe ku'iju paniasome. Repau neenare che'chora chini Jesús repana saijacheja chekunare kuama'ñe saiu ija'che che'choasomū repanare: “Chū'ure Dios Raosi'kure kuhena pāi cu'ache cho'oa'ju chini chēa chekunani jo'kajanaa'me. Jo'karena chū'ure vanisōjanaa'me repana pāi. Vanisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujñana jo'e vajurajja'mu chū'u”, chiū che'choasomū repau repanare. ³² Jā'ata'ni repau i'kache asavesuasome repana. Asavesunata'ni repau'te Jesure sēevajuchuasome repana.

Jesús neena, “¿Neepi mai na'a raa masiche?”, chiisi'ere kuamu

(Mt 18.1-5; Lc 9.46-48)

³³ Ūcuarumū Jesús repau neenana'me sani Capernaum vū'ejoopo tī'a vū'ena kakaasome repana. Kakasirumū Jesús ija'che sēniasomū repanare:

—Mai icheja rairumū, ¿ūquere cuture musanukona? —chiniasomū repau repanare.

³⁴ Chīitota'ni kuavajuchūju i'kamaneasome repana repau'te. Repana rairumū ija'che sāiñechi'a cutuasome repana: “Mai icheja pa'ina, ¿neepi na'a raa masiche?”, chiiju paniasome. ³⁵ Ūcuarumū Jesús pūu űu'iu repau neenare docerepanare soni rao ija'che i'kaasomū repanare:

—Pāiu chekunare chū'ura chini aperumū chū'uma'ku pa'icheja'che pa'iu chekunare cho'okaii paau. Jā'aja'ñe cho'oni, “Raa vesumū chū'u”, chini chekunani cho'okaii che'chesōuna chekunare chū'ure'oja'mu repau'te —chiniasomū repau. ³⁶ Ūcuarumū Jesús chīiva'ure juha ra, repana pāi chenevūna nuko repava'ure mini cajoku ija'che i'kaasomū repau neenare:

³⁷ —Pāi chū'ure masi cuasana chīiva'nare ikujava'nare pojona chū'ure űcuaja'che pojome. Pāi chū'ure pojona chū'urechi'a pojoma'me. Chū'ure Raosi'kure űcuaja'che pojome repana —chiniasomū repau.

Maire cu'ache cho'omana pojōju re'oja'che cho'okaime maire

(Mt 10.42; Lc 9.49-50)

³⁸ Ūcuarumū Juan Jesure ija'che i'kaasomū:

—Masiu, chekure pãiu'te pãi sa'navuã pa'inare vati eto saoku'te ñasinaa'me chukuna. "Jesupi chũ'ukuna cho'omu chu'u", chiniasomu repau vatire eto saoni. Jã'aja'ñe cho'ouna ña, ãseju repau'te i'kasinaa'me chukuna, maire ja'me cho'okaima'kujekuna —chiniasomu repau.

³⁹ Chikuna asa Jesús i'kaasomu repau'te.

—Jã'aja'ñe cho'onare ãsemanejũ'u. Pãi Diochi'a cho'omasiche cho'oni, "Jesupi chũ'ukuna cho'omu chu'u", chiime. Jã'aja'ñe cho'ojũ i'kana chu'ure cu'ache i'kama'me.

⁴⁰ Pãi maire cuhemana maire ja'me cho'okainaa'me. ⁴¹ Ūcuachi'a pãi ũcuauakũji musanukonare chu'u neenare, "Inare Cristo neenajekuna re'oja'che cho'okaimu chu'u", chini re'oja'che cho'okaiu oko te'ero'roruchi'a ũkuatojẽ'e Diopi ro'ija'mu repau'te. Ūcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús repau'te.

Pãi rũhiñe cuasamana cu'ache cho'ochete kũamu
(Mt 18.6-9; Lc 17.1-2)

⁴² Ūcuarũmu Jesús Juanre jo'e i'kaasomu.

—Chũ'iva'na cuasacheja'che chu'ure cuasakuni te'eu'te cu'ache chu'vaku'te pãipi ija'che cho'oto na'a re'ora'amu: Repau chuta'a chu'u neeva'ure cu'ache chu'vamarũmuna toacunarũji rua ũjarũji pãipi repau cavuna jepo vee chiarana tũ ruoru na'a re'ora'amu repau'te. Jã'aja'ñe cho'oma'to ũcuu pa'iu chu'u neeva'ure cu'ache chu'vauna Diopi repau cu'ache cho'osi'e ro'ire chũ'ũto na'a rua cu'ache pa'ija'mu repau'te. ⁴³ Mu'u jũtũpi chekuni cu'ache cho'oni tusosõjũ'u repajũtu. Na'a re'omu te'ejũtu paakũji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jũtare jã'aja'ñe cho'omaneni peore paakuta'ni ũcuu jũtũpi jo'e cu'ache cho'osi'kujeku vati toana chachocu'atoana sani uuku pa'ija'mu mu'u. Na'a cu'amu jã'a. ⁴⁴ Repacheja saisinare ca'nivuã ãina peko jũnisõma'ñe ãiju pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe uuku pa'itooa'me. ⁴⁵ Ūcuaja'che mu'u cũ'arũji chekuni cu'ache cho'oni tusosõjũ'u repacũ'apu. Na'a re'omu te'ecũ'arũ paakũji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jã'aja'ñe cho'omaneni peore paakuta'ni ũcuu cũ'arũji jo'e cu'ache cho'osi'kujeku vati toana chachocu'atoana sani uuku pa'ija'mu mu'u. Na'a cu'amu jã'a. ⁴⁶ Repacheja saisinare ca'nivuã ãina peko jũnisõma'ñe ãiju pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe uuku pa'iku'mu. ⁴⁷ Ūcuaja'che mu'u ñakovaji ñaku cu'ache cho'oni ñakova'te rutasõjũ'u. Na'a re'omu te'eñakova paakũji Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ito. Jã'aja'ñe cho'omaneni ñakocaã peore paakuta'ni ũcuu ñakovaji ñaku cu'ache cho'osi'kujeku vati toana sani uuku pa'ija'mu mu'u. Na'a cu'amu jã'a. ⁴⁸ Repacheja saisinare ca'nivuã ãina peko jũnisõma'ñe ãiju pa'inaa'me. Ūcuachi'a repa toa chachama'ñe ai uuku pa'iku'mu.

⁴⁹ 'Aperũmu Dionĩ pojoju pãi va'iva'nare vani ñiasome. Repava'nare vani ũhapi chu'chuasome. Ūha chu'churu na'a re'omu jã'a. Dios ũcuaja'che ũha chu'chucheja'che Repau'te cuasanani pa'ivesache ti'jũeto te'eñoã ũsema'mu. Jã'ajekuna na'a rua re'oja'che pa'imasijanaa'me repa. ⁵⁰ Ūha sãija'iu rua re'omu. Jã'ata'ni ũhapi sãija'ñepi si'asõru, ¿je'se cho'ojanaa'ñe pãi, ũhapi sãijaaũ chini? Jo'e sãija'ñe cho'ocua'mu repa. Ūcuaja'che musanukona re'oja'che pa'iju chekunare pojoto re'omu. Re'oja'che cho'ochete jo'kasõni ũha sãija'imaũ cu'acheja'che cu'ame —chiniasomu repau.

10

Rũjoromi sējoma'ñe paache'te chu'vamũ Jesús
(Mt 19.1-12; Lc 16.18)

¹ Ūcuarũmu Jesús Capernaun va'ejoopo pa'isi'kupi Judea chejana saiũ Jordán chiacua ũsuũ muikã'kona jeni ti'aasomu. Ti'auna pãi repau'te jo'e chi'irena si'arũmu pãi che'chokujeku jo'e che'choasomu reparare.

² Ūcuarũmu fariseopãi te'ena Jesús pa'ichejana sani ija'che i'kaju sēniasome repau'te, tũñe i'kauna repauni chēa cu'ache cho'oũu chini:

—¿Pãiu'ni repau rũjore sējouato sējore'oku? —chiniasome repa. ³ Chitena Jesús ija'che i'kaasomu:

—Aperũmu pa'isi'ku Moisés, ¿ũquere musanukonare chũ'uku tocha jo'kau? — chiniasomu. ⁴ Chikuna i'kaasome repa.

—Aperũmu Moisés ija'che chũ'u jo'kaasomu:

Pãiu repau rũjore paacuheku sējora chiiku charo repao'te sējouañere kũaku utija'ovana tocha pi'ni ũcuo'ni ñia'ku, repao chekunare ñojaja'ova.

Jã'aja'ñe cho'ocua sējore'omu repao'te,

chiũ chũ'u jo'kaasomu —chiniasome repa. ⁵ Chitena Jesús i'kaasomu reparare.

—Musanukonapi cu'ache cho'ochete jo'kacuheju ũcuauache cho'oñu chiijuna jā'aja'ñe chũ'u jo'kaasomu Moisés. ⁶ Apeřumu Dios peore cho'orumu pāi cho'oku umuuna'me romio'te cho'oasomu. ⁷ Jā'ajekuna umuu repau puka'kupāi ja'me pa'isi'e jo'kasō rājona'me pa'imū. ⁸ Jā'aja'ñe cho'o ũcuate'eujache pa'ime repana. Umuu rājona'me te'ekachapana pa'ime. Jā'ata'ni ũcuate'eujache pa'ime repana. ⁹ Jā'ajekuna pāiujī Dios jā'aja'ñe paapu chini jo'kasi'ere jachaku rājoni sējosōni cu'ache cho'omu —chiniasomu repau.

¹⁰ Na'a pani Jesús neena vū'ere pa'ijū jo'e rājoromi sējoñe'te sēniasome repau'te.

¹¹ Sētena Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Pāiu repau rājore paacuheku sējo, chekoni vejani Dios ũseche'te cho'oku charo paasi'kore cu'ache cho'omu. ¹² Ūcuaja'che romio repao ũjure sējo chekoni vejani Dios ũseche'te cho'oko charo pa'isi'kure cu'ache cho'omo —chiniasomu Jesús repanare.

Chīiva'nare Jesús re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kuamū
(Mt 19.13-15; Lc 18.15-17)

¹³ Ūcuarumu pāi Jesús pa'ichejana repana chīiva'nare raasome, repauji chēse pojoa'ku chini. Jā'aja'ñe rajuna ña repau neena ũsepi'raasome repanare.

¹⁴ Ūsepi'rajuna ña Jesús pe'ruku i'kaasomu repanare.

—Chīiva'nare chū'ure raiũsemanejū'u musanukona, chū'uni raapu. Iva'na chīiva'naja'ñe pa'ijū chū'ure masi cuasanapi Dios chū'o asa chēajanaa'me. ¹⁵ Jā'ata'ni iva'na chīiva'na chū'ure masi cuasacheja'che masi cuasamana Dios chū'o asa chēamanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomu Jesús repau neenare.

¹⁶ Chini Jesús repanare chīiva'nare sū'kaku jūñjāpi chēseku Dioni re'oja'chere sēekaniasomu.

Pōsuu kuriu Jesure Dios pa'icheja saiche sēniasasi'ere kuamū
(Mt 19.16-30; Lc 18.18-30)

¹⁷ Ūcuarumu Jesús jo'e ku'una pāiu kuriu repau'te vū'vū rani ro're ñu'iu ija'che sēniasomu:

—Masiu, re'oku'mu mu'u. Dios pa'ichejana sasa chiimu chū'u. ¿Je'se cho'oja'che chū'u? —chiniasomu.

¹⁸ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—¿Je'se cuasa, “Re'oku'mu mu'u”, chiiku mu'u chū'ure? Diochi'aa'mu Re'oku. Cheku pāiu re'oku peomu. ¹⁹ Apeřumu Dios chū'u jo'kasi'e masicosomu mu'u. Ija'che kuamū: Musanukona umupāi romi paana chekunare romi ja'me kāimanejū'u.

Ūcuaja'che romi umu pa'ina chekunare umupāi ja'me kāimanejū'u.

Ūcuachi'a pāi vanisōmanejū'u.

Chekuna nee ñaamanejū'u.

Chekuna pa'iche'te ña kuani joremanejū'u.

Repana neere tua paara chini chekunare joremanejū'u.

Ūcuaja'che mūja'kupāi ña, kukujū'u,

chiimu Dios chū'u jo'kasi'e —chiniasomu Jesús repau'te.

²⁰ Chikuna repau kuriu jo'e i'kaasomu.

—Masiu, chīirumupi irumujatu'ka Dios chū'u jo'kasi'e peore cho'oku pa'iku'mu chū'u —chiniasomu repau.

²¹ Jā'aja'ñe i'kauna Jesús ña repau'te rua oiū i'kaasomu.

—Ūcuarepa cho'oku'teta'ni karamu mu'ure. Mu'u paache cu'amajñaruāre peore isisō, kuri koo chuova'na pa'iva'nani rupū isijū'u. Isisōjani rani chū'una'me ku'iu chū'u chū'ñe'te cho'oku pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu Jesús repau'te.

²² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa kurineekujeku isiuamauna rua sumava'u sanisoasomu repau.

²³ Jo'ka sakuna Jesús si'ache repakā'jño ña repau neenare ija'che i'kaasomu:

—Pāi kurinare Dios pa'icheja saineenareta'ni saivesamu —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Repau i'kache asa jñanoasome repau neena. Jñanorena Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Pāi kurinare Dios pa'icheja saineenareta'ni saivesamu, “Rua kuri paaku cheke chiima'mu chū'u. Diore chiima'mu chū'u”, chiiju cuasanajejuna —chiniasomu repau.—

²⁵ Camellova'ure miuñakarū cojerū kaka etajaicu'acheja'che kuriu'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauji kurire na'a rua cuasaku pa'ito —chiniasomu Jesús repanare.

²⁶ Jā'aja'ñe i'kauna asa jñano Jesús neena sāiñechi'a ija'che i'kaasome: “Jā'a pa'ito, ¿je'se pa'inani Dios pa'icheja saire'oja'?” —chiniasome repana.

²⁷ Chitena Jesús repanare ñaku ija'che i'kaasomu:

—Maichi'a te'ena cuasajuna Dios pa'icheja saicu'amu maire päi. Diopi cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mu —chiniasomu.

²⁸ Chikuna Pedro i'kaasomu.

—Chukuna mu'una'me pañu chini chukuna paasimajñaruã peore jo'kasõ rani mu'una'me ku'ime —chiniasomu.

²⁹⁻³⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repanare.

—Päiu ùcuauaku chu'ure cuasaku Dios chu'ore sani chu'vaku pasa chiiku chekurumu repau vu'ere jo'kasõmu. Chekurumu repau majaa'chupãire jo'kasõmu. Chekurumu majaa'choromire jo'kasõmu. Chekurumu repau cho'jechũire jo'kasõmu. Chekurumu repau puka'kupãire jo'kasõmu. Chekurumu rãjoni jo'kasõmu. Chekurumu repau chũire jo'kasõmu. Chekurumu chejña repau paachejñare jo'kasõni repau aperumu paasimajñaruã vu'ña, a'chupãi, a'choromi, cho'jechũ, ja'koromi, mamachũ, chejña jo'e na'a rua jñaaja'mu repau. Ûcuachi'a Dioni cuasaku cu'ache cho'ocojñokuta'ni ùhasõmaneni jñisõsirumu Dios pa'ichejare ai sani pa'ija'mu. ³¹ Päi te'ena kuriu repau nee jo'kacuhesi'ejache repana neere jo'kacuheju karama'ne paaju chekunare, "Re'oja'che pa'inaa'me ina", chiicojñome. Chu'u chũ'ũne'te cho'ojũ repana paache jo'kasõnareta'ni chekuna ña cu'ache i'kame. Jã'ata'ni Dios na'a pa'isirumu repana paache'te jo'kacuheju karama'ne paaju chekunare, "Re'oja'che pa'ime ina", chiicojñosinare, "Cu'ache pa'inaa'me ina", chiija'mu. Chu'u chũ'ũne'te cho'ojũ repana paache jo'kasõ chekunare cu'ache i'kacojñosinareta'ni, "Re'oja'che pa'inaa'me ina", chiija'mu Dios. Ûcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús.

Jesús repau chuenisojachere jo'e kamu

(Mt 20.17-19; Lc 18.31-34)

³² Ûcuarumu Jesús repau neenana'me Jerusalén vu'ejoopona maiu charoji maniasomu. Repau neena vajuchuju cho'jepi maniasome. Reparumu Jesús repau neenare docerepanare soni repau'te cho'ojache kuaasomu. ³³ Kuaku ija'che i'kaasomu repau:

—Mai Jerusalén vu'ejoopo maiñe masime musanukona. Ûcuachejana chu'ure Dios Raosi'kure päipi chëa judío phairipã chũ'unana'me judiopã che'chonani sa jo'kajanaa'me. Ûcuanapi chu'ure vanisõjañe chũ'u judío peonani jo'kajanaa'me, repanapi chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini. ³⁴ Jo'karena repana chu'ure päisojanaa'me. Ûcuachi'a chu'uni coo tutuju su'isue pi'ni kurusus'e'verona jë'jo vëasõjanaa'me repana chu'ure. Jã'aja'ne cho'ocojñosi'kuta'ni choteumucujñana vajurajja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repau neenare.

Santiagoame Juan re'oja'che cho'okaau chini Jesure sëesi'ere kamu

(Mt 20.20-28)

³⁵ Ûcuarumu Zebedeo mamachũ Santiagoame Juan Jesure kueñe tã'a i'kaasome.

—Masiu, chukuna'te mu'upi re'oja'che cho'okaau chini sëñu chiime chukuna —chiniasome repana. ³⁶ Chitena i'kaasomu repau.

—¿Ëquere chu'u musanukonare cho'okaija'che? —chiniasomu. ³⁷ Chikuna i'kaasome repana.

—Mu'upi ija'che jo'kaa'ku chiime chukuna: Muja'kuna'me mu'u chũ'urumu chukuna te'eu mu'u uajajũ cakã'kona puu, chekupi mu'u kã'kojũ cakã'kona puu ñu'iju ja'me chũ'uju pañu chiime chukuna —chiniasome repana. ³⁸ Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Musanukona vesuju jã'aja'ne sëeme. Päi chu'ure cho'ojacheja'che musanukonare vanisõñu chiito, ¿cuhemanajanaa'ne musanukona? —chiniasome repau. ³⁹ Chikuna repana Zebedeo mamachũ i'kaasome repau'te.

—Jũju, cuhemanajanaa'me chukuna —chiniasome.

Chitena Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Chu'ure cho'ojacheja'che cu'ache cho'ocojñorepajanaa'me musanukona. ⁴⁰ Jã'ata'ni chu'ure repakã'jño pa'iche puujanare chũ'ucu'amu chu'ure. Chu'u Ja'ku apereparumu isija'mu chu'u chiicojñosinarechi'a jo'kaja'mu Repau repa —chiniasomu.

⁴¹ Zebedeo mamachiipi jã'aja'ne sëtëna asa Jesús neena chekuna pe'ruasome repanare. ⁴² Pe'rujana Jesús repanare soni rao i'kaasomu.

—Iere masicosome musanukona: Icheja cheja päi chũ'una repana neenare rua cuaja pa'iche'te chũ'uju rua chõova'nare cho'ojũ pa'ime. ⁴³ Jã'ata'ni musanukonapi te'eu päi chũ'uku pasa chini repana cho'ojacheja'che cho'omanejũ'u. Jã'aja'ne cho'oma'ne cho'ochë cho'okaikujja'che chekunare cho'okaiu pa'ijũ'u. ⁴⁴ Te'euji chekunare paara chini paacojñoku pa'icheja'che pa'ijũ'u. ⁴⁵ Jã'aja'ne pa'iku'mu chu'u päire ja'me paau chini

Dios Raosi'ku. Paire cho'okaicojñora chini raisi'kuma'mu. Paire ũcuanukore re'oja'che cho'okaiu repaña cu'are jüni ro'ikasa chini raisi'kua'mu —chiniasomu Jesús repañare.

Na'ava'uni Bartimeoni Jesús vasosi'ere kuumu
(Mt 20.29-34; Lc 18.35-43)

⁴⁶ Ūcuarumu Jesús repañ neenana'me Jericó vü'ejoopo t'ia jmamakarü pani Jerusalén vü'ejoopona sañu chini Jesús repañ neena chekuna päi rua jainuko ja'me repajoopoji etaju ñato ma'a ru'tuva'te Timeo mamaku Bartimeo na'ava'ujeku ñu'iu kurire sēeu paniasomu. ⁴⁷ Ñu'iu Jesús Nazaret vü'ejoopo cakü repañ ñu'ichejapi caraiche'te asa repañ Bartimeo rua cuiku ija'che i'kaasomu:

—Jesús, David aperumu pa'isi'ku Jojosi'ku, oijü'u chu'ava'ure —chiniasomu repañ.

⁴⁸ I'kauna asa repaña päi jainuko,

—Re'omu. Jo'e i'kamanejü'u —chiniasome repañ'te. Jo'e i'kamanejü'u chiisi'eta'ni na'a rua cuiku i'kaasomu repañ.

—Jesús, David aperumu pa'isi'ku Jojosi'ku, oijü'u chu'ava'ure —chiniasomu repañ.

⁴⁹ Jä'aja'ñe i'kaku cuikuna asa canuka,

—Repañ'te soijü'u —chiniasomu Jesús.

Chikuna repaña päi na'ava'uni soiju i'kaasome.

—Koka paaku vuni raijü'u. Jesús mü'ure soimu —chiniasome repaña repañ'te.

⁵⁰ Chitena asa repañ sē'vevu ju'ikāa tito na'mi vuni Jesuni saniasomu. ⁵¹ Sakuna Jesús ija'che sēniasomu repañ'te:

—¿Ëquere cho'okaau chini sēeku mü'u chu'are? —chiniasomu Jesús repañ'te.

Chikuna repañ na'ava'uni i'kaasomu.

—Masiu, chu'u ñakocaā ñoa'ku chiimu chu'u —chiniasomu repañ. ⁵² Chikuna Jesús jo'e i'kaasomu.

—“Jesús chu'ure vasoja'mu”, chini cuasasi'kujekuna mü'u ñakocaā ñoja'mu mü'ure. Chura mü'u vaju saijü'u —chiniasomu Jesús repañ'te.

Jesupi jä'aja'ñe i'kauna repañ ñakocaā teana care'osoasomu. Care'ouna Jesure jovo ja'me saniasomu repañ na'ava'uni pa'isi'ku.

11

Jerusalén vü'ejoopo Jesús sani t'ias'i'ere kuumu
(Mt 21.1-11; Lc 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Ūcuarumu Jesús repañ neenana'me saiju Jerusalén vü'ejoopo kueñe cajoopoā Olivo aiküti pa'ijopoā Betfagé vü'ejoopona'me Betania vü'ejoopo cachejñana t'iaasome. T'ia Jesús repañ neenare te'eka'chapanarechi'a soniasomu. ² Soni repañare saora chini ija'che i'kaasomu repañ:

—Jeejoopona kueñe cajoopona saijü'u musanukona. Sani t'ia burrova'ure quēo süosiva'ure, päi chuta'a tuhimava'uni ñajanaa'me musanukona. Ña repava'ure jose ichejana rakaijü'u. ³ Päi ũcuauakuji musanukonare, “¿Ëque cho'oñu chini musanukona jä'ava'ure joseche?”, chiito, “Maire Paaku iva'ure chiimu. Na'mi co'choja'mu repañ iva'ure”, chiijü'u —chiniasomu repañ.

⁴ Chikuna repaña sani ñato burrova'u päi vü'e kakasa'aro kueñere, ma'a ru'tuva'te quēo süosiva'u rñniasomu. Ūcuarumu repaña repava'ure sani joseasome.

⁵ Josejana ũcuacheja pa'ina ija'che i'kaasome repañare:

—¿Ëquere musanukona cho'ochē? ¿Je'se pa'ina jä'ava'ure joseche? —chiniasome repaña.

⁶ Chitena repañare Jesús i'kaku chü'u raosi'ere kuaasome repaña. Kuarena repava'ure ũsemaneasome repaña. ⁷ Ësemapuna repava'ure Jesús pa'ichejana sa repava'u sökuñuna kññapi tuorena Jesús muni tuniasomu repava'ure. ⁸ Tuni sañna repañ saima'ana päi jainuko kñña jaasome. Chekuna ũcuaja'che süki ka ja'o pa'ikare veri ũcuama'ana ũhaasome.

⁹ Charo Jesure ja'me sainana'me repañ cho'je saina pojoju cuiju ija'che i'kaasome:

—¡Dios peore masiku'mu! ¡Diopi ikure päire chü'ua'ku chini Repañ Raosi'kure re'oja'che cho'okaau! ¹⁰ ¡Aperumu pa'isi'ku mai majapñu David chü'usi'ēja'che iku Jesús re'oja'che chü'uja'mu! ¡Dios peore masiku'mu! —chiniasome repaña.

¹¹ Jä'aja'ñe cho'ojuna Jesús Jerusalén vü'ejoopo t'ia Dios vü'ena kaka pa'iu na'isokuna peore si'ache repakñ'ño ña pi'ni eta Betania vü'ejoopona co'iasomu, repañ neena docerepanana'me.

*Higoñuji jo'e kũimane'a'ku chini i'kamũ Jesús**(Mt 21.18-22)*

¹² Jo'e ñatato Jesús repau neenana'me Betania vu'ejoopoji rajjuna Jesure ãucuhaasomu. ¹³ Ìucuhakuna so'opi ñato sũkiñu higoñu ja'o sã'sasi'ñu paniasomu. Jã'aja'ñe pa'ũna Jesús na'a kueñe sani ñato higopuã kũima'ñu ja'ochi'a paniasomu. Kũirumu chuta'a ti'amañna repapuã peasomu repañu. ¹⁴ Jã'aja'ñe pa'ũna repañu ija'che i'kaasomu repau:

—Iñu sũkiñu jo'e kũimauro paau —chiniasomu repau. Jã'aja'ñe i'kakuna repau neena asaasome.

*Dios vu'ena kaka pöse isinare Jesús eto saosi'ere kamu**(Mt 21.12-17; Lc 19.45-48)*

¹⁵ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús repau neenana'me sani Jerusalenna ti'aasome. Ti'a Jesús Dios vu'ena kaka repavu'e pöse koosinana'me isisinare peore eto saosomu. Eto saoku kuri sa'ñekaina mesako'ñana'me ùkupova'na isina ñu'isaivuãre jujo tajño ùhaasomu repau. ¹⁶ Ìcuaja'che chekuna repana pösemajñaruã ve'eju repavu'epi kaka etajani sañu chiinare ãseasomu repau repanare. ¹⁷ Jã'aja'ñe cho'oku repanare che'choku ija'che i'kaasomu:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kamu: Chu'u vu'e pã ùcuanuko chu'ure pojoju sèevu'ea'me, chiimu. Jã'ata'ni musanukona pöse ñana cho'ochēja'che kaka cu'ache cho'ome —chiuu eto saosomu Jesús repanare.

¹⁸ Jã'aja'ñe cho'õna asa judío phairipã chũ'nana'me judiõpã che'chona pe'ruju repau'te vanisoché chũ'ñu chiisinata'ni pãipi ùcuanuko repau che'choche'te asa jñanojuna repau'te vajuchuasome repana. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'ocuha Jesús na'ito repau neenana'me repajoopoji saniasome.

*Higoñu jũnisi'ere kamu**(Mt 21.18-22)*

²⁰ Jo'e ñatato Jesús repau neenana'me higoñu pa'icheja caraiu ñato repañu saivãjatu'ka jũnisi'õñu paniasomu. ²¹ Repañuji jã'aja'ñe pa'ũna Jesús i'kasi'e Pedro jo'e cuasaku i'kaasomu.

—i'Ñaku, Masi! Mu'upi repañu'te cu'ache i'kauna peore jũnisi'õ'ñu'a'me —chiniasomu repau'te.

²² Chikuna Jesús repau neenare i'kaasomu.

—Diore cuasaju pa'ijũ'u musanukona. ²³ Musanukona ùcuauakuj, “Diopi cho'okaiuna chu'u i'kache peore cho'ore'oja'mu”, chiuu cuasaku ikũtire, “Icheja kuñu chiarana sa'a nukajũ'u”, chiito repakũti musanukona chũ'ñe cho'oja'mu. Ìcuarepaa'me jã'a. ²⁴ Jã'ajekuna ija'che i'kamũ chu'u musanukonare: Musanukona, “Diopi chu'u ùcuauache sèeto cho'okaija'mu chu'ure”, chiiju cuasaju pa'ito musanukona sèñe cho'okaija'mu Dios. ²⁵ Musanukona Diore sèñu chini chekuna musanukona cu'ache cho'osi'e cavesuõ jo'e cuasamanejũ'u. Jo'e cuasama'to Dios ùcuaja'che musanukona cu'ache cho'osi'e jo'e cuasama'neja'mu. ²⁶ Jã'ata'ni musanukonapi chekuna cu'ache cho'osi'ere cavesuma'ñe ùcu cuasato Dios ùcuaja'che musanukona cu'ache cho'osi'e cavesuma'ñe ùcu rua cuasaku pa'ija'mu —chiniasomu Jesús repanare.

*Jesús ruã masi i'kasi'ere kamu**(Mt 21.23-27; Lc 20.1-8)*

²⁷ Ìcuarumu Jesús repau neenana'me Jerusalenna jo'e sani ti'aasome. Ti'a Jesús Dios vu'e kaka nuka ku'iu ñakuna judío phairipã chũ'nana'me judiõpã che'chonana'me judío aina raniasome. ²⁸ Rani repau'te ija'che sèñiasome repana:

—¿Je'se cuasa pã chũ'na cho'ochēja'che cho'oku mu'u? ¿Neepi chũ'urena rani cho'oku mu'u? —chiniasome. ²⁹ Chitena repanare sañe i'kaasomu repau.

—Chu'u ùcuaja'che musanukonani chu'o sèñiasara. Sèeuna kuajũ'u chu'ure. Kuaru chu'u ùcuaja'che iere cho'oa'ku chini chu'ure chëa raosi'ku mami kuaja'mu musanukonare. ³⁰ ¿Neepi Juanre Pã Okoro'veku'te chëa raore? ¿Diopi chëa raou? Jã'apãni, ¿pãipi chëa raore repau'te? Kuajũ'u chu'ure —chiniasomu Jesús repanare.

³¹ Sèkuna sañeñchi'a ija'che cutuasome repana:

—¿Je'se mai ikure i'kajanaa'ñe? Maipi, “Juanre Dios chëa raosi'ku'a'mu”, chiito iku maire, “¿Je'se pa'ũna musanukona jã'aja'ñe cuasanata'ni Juan chu'vasi'e cuasamanere?”, chiija'mu. ³² Ìcuaja'che, “Pãipi Juanre chëa raosinaa'me”, chiicu'amu maire —chiniasome repana. Reparumu pã rua jainuko, “Juan Dios chu'o kuakiku

pa'isi'kua'mu", chiiju cuasajuna i'kavajuchuasome repana, chekunapi asa pe'ruju chini.
³³ Vajuchuju Jesure ija'che i'kaasome repana:

—Juanre raosi'ku mami vesume chukuna —chinasome.

Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Chu'u ũcuaja'che musanukonapi jā'aja'ñe i'karena chu'ure chũ'u raosi'ku mami kuamaneja'mu —chinasomu Jesús repanare.

12

Cho'ochē cho'okaina cu'ache cho'osi'ere kuamu

(Mt 21.33-46; Lc 20.9-19)

¹ Ūcuarumu Jesús repanare chu'vaku ija'chere cuasaku kuaasomu:

—Pāiu pīsi ũche chio tā pi'ni si'acachio rühiso'koro jeo tusuasomu. Repaso'koro jeo pi'ni ũche cha'ca chachojavu je'naasomu repau ũcuate'evuji conora'ka meajacheja pa'ivu. Ūcuachi'a repachio kuirakaijanapi si'acachio ñaju kuirakaiju paapu chini vü'e umu nukavu'e cho'oasomu repau.

'Peore cho'o pi'ni repa chio kuirakaijanare jña j'ka tüchejana sanisōasomu repau.

² Sani pa'iu ũche tuarumu ti'auna repau'te cho'ochē cho'okaiku'te ũche chio kuirakaina pa'ichejana saasomu repau, ũchere mijani rakaau chini. ³ Jā'ata'ni sani ti'auna ña repa ũche kuirana repau'te chēa vani, ũchejē'e peou'te ũche paaku pa'ichejana co'choasome repa. ⁴ Co'chorena ña ũche paaku repau'te cho'ochē cho'okaiku'te chekuni jo'e ũcuachejana saouna sani ti'auna ña repa ũche kuirana repau'te cataruāpi repau sijoruna asi su'a repau'te rua cu'ache cutu pi'ni ũchejē'e peou'te co'choasome. ⁵ Co'chorena chekure jo'e saasomu repau. Saouna repau'te vanisōasome repa. Chekunani asi vaniasome repa. Chekunare vanisōasome repa.

⁶ Jā'aja'ñe cho'ojuna churata'ni repau mamaku'te rua oiu paaku'te, "Chu'u chüreta'ni ña kukujacosome repa", chiiju cuasa cho'jerepana mamaku'te saasomu repau. ⁷ Jā'ata'ni repau mamaku'ji sani ti'auna ña repachio kuirakaina sāiñechi'a ija'che i'kaasome: "Jā'u ũche paaku mamaku'mu. Puka'ku jünisōsirumu repau paasi'ere paaju'mu jā'u. Vanisōñu jā'uni. Maipi puka'ku jünisōsirumu repau paasi'ere paañu", chiniasome repa. ⁸ Chini repau'te chēa vanisō chio ru'tavana sa ũhaasome repa repau'te —chiniasomu Jesús repanare pāi.

⁹ Jā'aja'ñe kuacua repau kuasi'e asanare ija'che sēniasomu repau:

—Repau mamaku'te vanisōsi'ere asa ũche chio paaku'ji sani, ¿je'se cho'oja'u repanare ũche kuirakainare? Sani repau mamaku'te vanisōsinare sāiñe vanisōja'mu repau. Repanare vanisō ũche chio kuirakaijanare chekunani jña j'kaja'mu repau, cu'ache cho'oma'ñe ũche tua pi'ni repau'te sa isijanani.

¹⁰ ¿Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che kuamu:

Pāi vü'e cho'ona vü'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupu jñaani cuheasome repa.

Cuheju jo'kaasome repatuupu.

Chekunata'ni na'a rua masinajeju rani repatuupu mini kuā sa

repa vü'e chakavuna nukoasome,

repa vü'epi na'a rua jujaa'ku chini.

¹¹ Diopi cho'okaina jā'aja'ñe cho'orena ña cuasa Repauni pojoju i'kame chukuna,

chiiju Dios chu'o tocha jo'kasi'e —chiniasomu repau.

¹² Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa judío phairipāi chũ'unana'me judiōpāi che'chonana'me judío aina asamasi, "Iku Jesús ũcuau cuasaku kuacheji maini cu'ache cutumu", chiiju pe'ruasome. Pe'ruju repau'te chēañu chinata'ni päire chekunani vajuchuju repau'te jo'ka sanisoasome repa.

Jesús pāi chũ'unare kuri ro'iche'te i'kasi'ere kuamu

(Mt 22.15-22; Lc 20.20-26)

¹³ Ūcuarumu judiōpāi chũ'unapi fariseopāina'me Herode'te chinare te'enare soni ija'che i'kaasome:

—Jesús pa'ichejana sani repau'te chu'o rua sēniasajū'u. Jā'aja'ñe sējuna repau tüñe i'kato asa repau i'kasi'e maire chũ'unani kuāñu. Maipi kuato chekurumu repau'te chēañe chũ'ujanaa'me repa —chiniasome. ¹⁴ Chini saouna sani Jesure ija'che i'kaasome repa:

—Masiu, chu'o ũcuarepare cutuku'mu mu'u. Päipi asa chēa re'oja'che paapu chini Dios chũ'ñe ũcuarepare che'choku'mu mu'u. Jā'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katojē'e kuku cuasoma'ñe ũcu che'choku pa'iku'mu mu'u. Jā'ajekuna mu'ni chu'o sēniasañu chime chukuna, mu'u cuasaku

i'kache'te asa masiñu chini. Romapāi chū'ukujī Césapi chukuna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ñe chukuna repau'te? ¿Ro'imanejanaa'ñe? —chiniasome repana.

¹⁵ Jā'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kaasomu repanare: —Chu'uni cacu'oñu chini jā'aja'ñe sēeme musanukona. Kurire'reva chu'ure rajū'u; ñara —chiniasomu repau. ¹⁶ Chikuna repau'te kurire'reva miijani ra ñoasome repana. Ñojuna Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Iku kurire'reva pa'iku kuechusi'ku, ¿keeja'iu'u? Ūcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'reva? —chiniasomu.

Chikuna i'kaasome repana.

—Maire chū'uku César chiana'me repau mami pa'imū jā'are'reva —chiniasome repana.

¹⁷ Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Jā'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chū'uto ro'ijū'u repau'te. Dios chū'u jo'kasi'e ūcuachi'a cho'oju pa'ijū'u —chiniasomu repau. Jā'aja'ñe i'kauna asa kukuasome repana.

Jū'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamu

(Mt 22.23-33; Lc 20.27-40)

¹⁸ Ūcuarumu saduceopāi Jesuni ñañu chini saniasome. “Pāi jū'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiiju cuasanajeju Jesure ija'che sēniasome repana:

¹⁹ —Masiu, Diopi chū'uuna Moisés aperumu tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Pāiu romio'te vejasi'kupī, chuta'a chīi peokujī jo'ka jūnisōru

repau cho'jeuji veja paa'ku majaa'chu paasi'kore.

Repaoni veja chīire paaku ija'che cuasaku paa:

“Chu'u a'chu jūnisōsiva'u chīijanaa'me ina chu'u chīi”, chiau,

chiimu repau tocha jo'kasi'e. ²⁰ Jā'ajekuna chu'o kuañu chiime chukuna mu'ure.

Pāiu charo caku cho'jechīi umupāichi'a seirepanare paaasomu. Repau charo caku

romio'te veja paaku chuta'a chīi peokujī jo'ka jūnisōasomu. ²¹ Jo'ka jūnisōuna

cho'jeu repau majaa'chu rējo pa'isi'koni veja paaku ūcuaja'che chuta'a chīi peokujī

jo'ka jūnisōasomu. Jūnisōuna na'a cho'je caku ūcuate'eo'te veja ūcuaja'che chīi

peokujī jūnisōasomu. ²² Jā'aja'ñechi'a sieterepana ūcuanuko ūcuate'eo'te vejaju chīi

peonachi'a jo'ka jūnisōasome repana. Repana peore jūnisōsirumu romio ūcuaja'che

jūnisōasomo. ²³ Jā'ajekuna pāi jūnisōsina ūcuanuko jo'e vajuraisirumu, ¿kaupi repao'te

jo'e paaja'u, sieterepana veja paacojñosi'kore? —chiniasome repana.

²⁴ Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Tīiñe cuasame musanukona. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'eje'e vesuju

jū'isinare Dios vasomasicheje'e vesume musanukona. ²⁵ Pāi ūcuanuko jo'e

vajuraisirumu umupāina'me romi jo'e vejamanejanaa'me, Diore ja'me pa'ina ángeles

pa'icheja'che pa'inajeju. ²⁶⁻²⁷ ¿Diopi chū'uuna Moisés tocha jo'kasi'e jū'isina vajuraiche

kuache ñamanaa'ñe musanukona? Aperumu Moisés sūkira'ñuru uutoa toa kueñe

nukaku ñaku paniasomu. Ñaku nukakuna ūcuatoa sa'navuji Diopi i'kakuna asaku tocha

jo'kaasomu repau Moisés.

“Chu'u Dios, musanukona aipāi icheja pa'irumu chu'ure cuasasinare paaku'mu chu'u

Abrahamre, Isaare, Jacobre”, chiisi'kua'mu Dios,

chiimu repau tocha jo'kasi'e. Diopi ñato pāi jūnisōsinaje'e vajume, repana rekoñoāpi

vajukuna. Jā'a jachaju cuasama'ñe rua tīiñe cuasame musanukona —chiniasomu Jesús

repanare saduceopāi.

Dios pāi na'a rua chū'uñe'te kuamu Jesús

(Mt 22.34-40)

²⁸ Ūcuarumu judiopāi che'choku rani Jesure saduceopāi ke'resi'e asaasomu. Jesupi

rua masi i'kakuna asa ija'che sēniasaasomu repau:

—Dios maire chū'u jo'kasi'e, ¿jeea'che Repau maire na'a rua cho'ojū'u chiiche? —

chiniasomu. ²⁹ Chikuna Jesús ija'che i'kaasomu:

—Dios maire ija'chere i'kakū na'a rua chū'umu:

Asarepajū'u, Israelpāi.

Chu'u musanukonare Paaku ūcuate'eu'mu.

³⁰ Jā'ajekuna pāi musanukonare ūcuanukore Paaku'te chu'ure

musanukona auna'me rekoñoāna'me kokana'me cuasache peore jā'api rua cuasaju

pa'ijū'u.

Musanukona meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijū'u,

chiïu chũ'umu Repau. Dios jã'aja'ñe chũ'u jo'kaku maire, "Jã'are cho'ojũ pa'ijũ'u", chiïu na'a rua chũ'umu. ³¹ Cheke ũcuaja'chea'me, Repau chũ'urepache. Ija'che chiïmu: Mũsanũkona meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijũ'u, chiïmu Dios. Jã'aja'ñe, "Cho'ojũ pa'ijũ'u", chiïu na'a rua chũ'umu Dios maire. Chekejẽ'e na'a rua chũ'uma'mu Repau —chiniasomu Jesũs repau'te.

³² Chikũna judiopãi che'chokũ i'kaasomu repau'te.

—Masiu, ũcuarepaa'me jã'a, mu'u i'kache. Dios ũcuate'eu'mu. Cheku maire paakujẽ'e peomu. ³³ Mai judiopãi Diore pojojũ cu'amajũaruã Repauñi ĩsiju ũosome. Jã'aja'ñe cho'ojũna pojocosomu Repau maire. Jã'ata'ni maipi Repauñi rekoñoõpi rua masi cuasaju mai meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ito na'a rua pojocosomu Dios maire —chiniasomu repau.

³⁴ Jã'aja'ñe i'kauna asa Jesũs, "Iku masi i'kasi'kua'mu", chiïu cuasa ija'che i'kaasomu repau'te:

—Jã'aja'ñe cuasakujeku Dios chũ'ũñe asa chẽari'ramu mu'u —chiniasomu repau repau'te.

Repaurũ paĩ Jesure chu'o jo'e sẽevajuchuasome.

¿Nee chũ'a'u paĩ ũcuanũkore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mt 22.41-46; Lc 20.41-44)

³⁵ ũcuarũmu Jesũs Dios vu'ere pa'iu pãire che'chokũ ija'che i'kaasomu:

—Mai judiopãi che'chona ija'che i'kame: "Aperũmu pa'isi'ku David Jojosi'kua'mu Cristo", chiime. ³⁶ Repau David, aperũmu Dios Rekochoji kuakuna tocha jo'kasi'e ija'che chiïmu:

Dios chu'ure Paaku'te ija'che i'kaasomu:

"Chu'ure kueñe ũjajũtu cakã'kona puujũ'u.

Chu'upi cho'okaiũna mu'ure cuhesina ũcuanũko mu'u chũ'ũñe cho'ojanaa'me", chiniasomu.

Jã'aja'ñe tocha jo'kaasomu David.

³⁷ ¿Je'se pa'ũna David, "Chu'ure Paaku'mu Cristo", chiisi'eta'ni, "David Jojosi'kua'mu Cristo", chiiche mai judiopãi che'chona? —chiniasomu Jesũs repaure.

Repaurũ paĩ jainũko Jesũs i'kache asa pojoasome.

Judiopãi che'chona cu'ache cho'ochete kũamu Jesũs

(Mt 23.1-36; Lc 11.37-54; 20.45-47)

³⁸ ũcuarũmu Jesũs pãire jo'e che'chokũ ija'che i'kaasomu:

—Judiopãi che'chona pa'iche ña chẽamanejũ'u mũsanũkona. Kãña re'ojakãñapi ũjacueñoã ju'iju nũka ku'ime repauna, pãipi ña, "Diore rua cuasanaa'me jã'ana", chiapũ chini. Āũ ĩsichejũñare ku'ijũna pãipi repauna ña chẽa pojojũ, "Peore masinajẽju che'chonaa'me ina", chiito rua pojonaa'me repauna. ³⁹ ũcuaja'che judiopãi chi'ivũ'ena mũa kakani masina ñu'isaivũãre ñu'ineenaa'me repauna. ũcuaja'che pãipi repauna ñu'ũñu chini soito mũa repaure soisi'kure kueñe ñu'ineenaa'me repauna. ⁴⁰ ũcuachi'a va'jeva'na paache joreju tutesõnaa'me repauna. Jã'aja'ñe cho'onata'ni pãipi ña, "Re'onaa'me jã'ana", chiapũ chini Diore sũni rua jeerũmu sẽejũ pa'inaa'me repauna. Jã'aja'ñe cho'onajẽjuna Diopi chũ'ũna rua cu'ache ti'jũña'mu repaure —chiniasomu Jesũs.

Va'jeva'o chũova'o pa'iva'o Diore kuri ĩsisi'ere kũamu

(Lc 21.1-4)

⁴¹ ũcuarũmu Jesũs Dios vu'ena kaka cãjovũ kuri mañavũ nukacheja kueñe puũ ñu'iu ñato Dioni ĩsiju pãĩ jainũko kuri mañaju paniasome. ũcuachi'a kurina jainũko kuri rua mañaasome. ⁴² ũcuarũmu va'jeva'o chũova'o pa'iva'o ũcuaja'che te'eka'chapare'rerũãchi'a ka'charũ pa'ire'rerũãre mañaasomo. ⁴³⁻⁴⁴ Mañaona ña Jesũs repau neenare soni rao i'kaasomu.

—Ina kurinata'ni repauna koojũna cajejaisi'ere ĩsinaa'me. Iva'ota'ni repau ñu'ũ koo ãio pasa chiisire'rerũãre Dioni pojoko peore ĩsisõsi'koa'mo. Kurina ĩsisi'e ña pojomu Dios. Jã'ata'ni iva'o ĩsisi'e ña na'a rua pojomu Dios. ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesũs.

13

Dios vu'e ñañosojachere kũamu Jesũs

(Mt 24.1-2; Lc 21.5-6)

¹ ũcuarũmu Jesũs Dios vu'e pa'isi'kupi etauna repau neena te'eu repau'te i'kaasomu.

—¡Naku, Masiu! Catapuã rua re'ojapuãpi cho'osivũ'ña'a'me ivũ'ña —chiniasomu.

² Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Musanukona ivu'ña peore ñaju pa'ime, “Re'oja'imu”, chini. Já'ata'ni na'a pa'isirumu, catapuá te'epujé'e chekupuna'me su'ima'ñe peore ñañosojanaa'me pái ivu'ña —chiniasomu Jesús repau'te.

*Cheja si'apirarumu cho'ojachere kwamu
(Mt 24.3-28; Lc 17.22-24; Lc 21.7-24)*

³ Já'aja'ñe i'kacuha Jesús repau neenana'me Olivo aiküti Dios vü'e ti'ñjeñe cakütina muni püü ñuniasome. Püü ñu'ijü Pedro, Santiago, Juan, Andrena'me repau'te Jesure te'eu'te chu'ore sēniasome.

⁴ —Mu'ü kuasi'e, ivu'ña ñañosojañe, ¿jeerumu cho'ojachea'che? Reparumu ti'añe, ¿je'se masijanaa'ñe chükuna? —chiniasome repana.

⁵ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Ñarepaju pa'ijü jorena i'kache asa cuasama'ñe pa'ijü'u musanukona. ⁶ Pái jainuko te'enachi'a ku'ijü joreju chu'uni roiju, “Dios Raosi'kuu'mu chu'ü. Cristoa'mu”, chijjanaa'me. Já'aja'ñe i'kaju joreju pái jainukore cacu'ojanaa'me repana.

⁷ Ücuachi'a si'achejña pái vaiche asani kukumanejü'u musanukona. Já'aja'ñe pa'ija'mu cheja si'apirarumu. Já'ata'ni cheja chuta'a si'amaneja'mu. ⁸ Pái ücuate'echeja pa'ina chekuchejña pa'inani sani vanisojanaa'me. Ücuaja'che cheja si'achejñaruá rua pi'ruja'mu. Ücuaja'che ruarepa asuku äupi aineemauna si'achejñaruá äucuhana jünisojanaa'me pái. Já'ata'ni peore já'a na'a rua cu'ache cho'orumupi ti'apiraku cho'och'e'me.

⁹ Ñarepaju pa'ijü'u. Reparumu pái musanukonare chu'uni cuasajuna chēa judiopái chü'una pa'ivu'ena sa jo'ka, repanapi su'sueche'te chü'urena judiopái chi'ivu'e cuaa su'suejanaa'me. Chekurumu pái musanukonare chu'uni cuasajuna chēa pái chü'una pa'ivu'ñana sa jo'kajanaa'me, musanukonare cu'ache cho'och'e'te chü'ua'ju chini. Já'aja'ñe cho'ojuna repanare pái chü'unare chu'ü pa'iche'te kua asojanaa'me musanukona. ¹⁰ Dios chu'o re'oja'che chu'ure cuasanapi ku'ijü chu'vajanaa'me, päipi si'achejña pa'ina asa chēaa'ju chini. Já'aja'ñe cho'o pi'nisirumuna icheja cheja si'asōja'mu. ¹¹ Ücuachi'a reparumu päipi musanukonani chēa pái chü'una pa'ivu'ena sa jo'karu, “¿Je'se säiñe i'kaja'che chu'ü?”, chijju cuasamanejü'u. Musanukonare säiñe i'kache ti'arumu musanukona i'kajache chu'o Diopi rekoñoaña kuaja'mu. Musanukona te'ena cuasaju i'kama'ñe mai Ja'ku Dios Rekochoji cho'okaiuna masi i'kajanaa'me musanukona. ¹² Reparumu pái repana cho'jechüi chu'uni cuasajuna chēa sa, “Vanisōjü'u inare”, chijju jo'kajanaa'me. Ücuaja'che chekuna repana majaa'chupäipi chu'uni cuasajuna cu'ache cho'ojanaa'me. Puka'kupái ücuachi'a repana mamachüipi chu'uni cuasajuna chēa sa, “Inare vanisōjü'u”, chijju jo'kajanaa'me. Ücuaja'che chekuna repana puka'kupäipi chu'uni cuasajuna ücuaja'che cu'ache cho'ojanaa'me. ¹³ Pái jainuko musanukonare chu'uni cuasajuna rua cuhejanaa'me. Já'ata'ni musanukonapi chu'ure cuasache'te ühasōma'ñe jünisōrumujatu'ka masi cuasaju pani Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

¹⁴ “Dios chu'o aperumu kuasi'ku Daniel tocha jo'kasi'e ija'che chiimu:

Na'a pa'isirumu pái Dios cuheche'te rupü tōosi'kuni Dios vü'ena sa nuko,

“Dioa'mu iku. Pojojü'u ikure”, chijjanaa'me,

chiimu. Repa tochasi'ere ñani masijanaa'me musanukona. Päipi já'aja'ñe cho'ojuna ñani Judea cheja pa'ina aiküñjana vü'vü katisōa'ju. ¹⁵ Pái ücuauana repana vü'ña ve'koroäre pani cu'amajñaruäre miñu chini kakama'ñe teana vü'vusōa'ju.

¹⁶ Ücuaja'che pái chiño saisina pani repana vü'ña paache'te cu'amajñaruäre miñu chini co'ima'ñe teana vü'vusōa'ju. ¹⁷ Reparumu romiva'nare chüi su'ivanaa'me oje chūsava'nare rua vesache cu'ache pa'ija'mu. ¹⁸ Dioni rua sējeju pa'ijü'u, reparumupi okorumuna ti'amanea'ku. ¹⁹ Reparumu ti'aru mamarumupi irumujatu'ka pái jma-makarujé'e ñama'ñepi cu'a rua cu'acheji pa'ija'mu. Ücuachi'a reparumu cho'osi'e cu'a jo'e ti'ñjemaneja'mu. ²⁰ Repa cu'ache pa'irumure Diopi üsemauna na'a jeerumu cu'ache pa'ito pái te'eu'jé'e jujama'ñe cho'osōra'ame. Já'ata'ni Diopi Repau chēa paanani oiu üsekuna cu'a rua jeerumu pa'imaneja'mu.

²¹ Reparumu pái musanukonare ija'che i'kajanaa'me: “Rani ñajü'u. Pái ücuanukore chü'ua'ku chini Dios Raosi'ku ichejare pa'imü.” Já'apāani, “Sani ñajü'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imü”, chijjanaa'me. Päipi já'aja'ñe i'kato asa jachajü'u musanukona. ²² Reparumu pái te'enachi'a ku'ijü joreju, “Dios Raosi'kuu'mu chu'ü. Cristoa'mu”, chijjanaa'me. Chekunapi, “Dios chu'o kuanaa'me chükuna”, chijjanaa'me. Já'aja'ñe joreju i'kaju Diochi'a cho'omasicheja'chere cho'o ñojanaa'me repana, Dios chēa paanapi

ña Repau'te cuasache'te jo'kasõ ùcuanani jovo repana chũ'uñe'te cho'oju paapu chini. ²³ Mùsanukonare repana cho'ojachere masia'ju chini irumuna kuamu chu'u. Jã'ajekuna ñarepaju pa'ijũ'u mùsanukona —chiniasomu Jesús repanare.

Pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku jo'e rajjachere kuamu
(Mt 24.29-36, 42-44; Lc 21.25-36)

²⁴ Ûcuarumu Jesús jo'e i'kaasomu.

—Repa cu'ache cho'o pi'nisirumu ùsua miamaneja'mu. Pãimiau ùcuaja'che miamaneja'mu. ²⁵ Cunaumu pa'ina ma'jñoko chejana tuã'tuasõjanaa'me. Ûcuachi'a cunaumu pa'imajñaruã ñu'kueja'mu. ²⁶ Reparumu chu'u Dios Raosi'ku peore Masia'ji rua re'oja'che ñou ko'sija'iu cunaumupi pã ùcuanuko ñaju'te pikona'me cajeja'mu. ²⁷ Caje chu'u neenare ángeleva'nare chũ'u saouna sani chu'u chëa paanare cheja si'achejñaruã pa'inare rua so'ñapi ra chi'ijanaa'me repana.

²⁸ 'Chura higoñu pa'iche'te cuasajũ'u. Higoñu karuã ã'jkaruã carũni ja'o ma'mañe ñani, "Ûsurumu t'i'apiramu ie", chiime mùsanukona. ²⁹ Ûcuaja'che chu'u chura kuasi'epi t'akuna ñani, "Jesús, Dios Raosi'ku chejana jo'e cajepi'ramu", chiijanaa'me mùsanukona. ³⁰ Mùsanukona jojosiina chuta'a jũnisõmarumuna chu'u kuasi'e peore ti'jñeja'mu. Ûcuarepaa'me jã'a. ³¹ Cunaumuna'me cheja si'asõja'mu. Chu'u chũ'u jo'kasi'eta'ni si'asõma'ñe ùcua pa'ija'mu.

³² 'Pã te'euje'e masima'me chu'u kuasi'e ti'jñejarumu. Cunaumu pa'ina ángeles ùcuachi'a vesume. Chu'u Dios Mamakũ ùcuachi'a vesumu. Ja'kuchi'a masimu jã'a.

³³ 'Chu'u mùsanukonare kuasi'e ti'jñejarumu vesunajeju ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju Dioni sèeju pa'ijũ'u. ³⁴ Ija'chea'me: Chekurumu pa'iu chekuchejana saipi'raku repau'te cho'oche cho'okainare soni rao vu'e kuirakaiche'te jo'kaasomu. Ûcuanukore si'acairo repana cho'ojache chũ'u jo'kaasomu repau. Repa vu'e kakasa'aro pè'jekaiku'te ija'che i'kaasomu: "Chu'u jo'e rajjachere pè'jeku cha'aku pa'ijũ'u", chiniasomu. Chini jo'ka saniasomu repau. ³⁵ Repau vu'e paaku rajjarumu repau neena vesucheja'che chu'u mùsanukonare Paaku jo'e rajjarumu vesume mùsanukona. Vesunajeju ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju pa'ijũ'u. Chekurumu na'itona chekurumu ñamirepana chekurumu kura chu'irumuna chekurumu ñatacuhatona rajja'mu chu'u. ³⁶ Mùsanukonapi chu'u jo'e rajjachere ña jñanomaneñu chini cha'aju pa'ijũ'u. Chekurumu peosi'kupi teana rajja'mu chu'u. ³⁷ Chura chu'u mùsanukonare chu'vasi'e pã ùcuanukore chu'vamu chu'u. Chu'u jo'e rajjache cha'aju pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

14

Jesuni chëañu chini pã te'ena cutusi'ere kuamu
(Mt 26.1-5; Lc 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Ûcuarumu judiõpã pã saumanesi'e ãirumu, pascua t'i'añe ka'chaumucujña karatona judiõ phairipã chũ'unana'me judiõpã che'chona Jesuni vanisochete chũ'uñu chini te'ena cutuasome. ² Jã'aja'ñe cho'oñu chiinata'ni ija'che i'kaasome repana:

—Pascuarumuna repau'te chëañe chũ'umaneñu mai. Jã'arumuna cho'oru pã si'achejña raisina jainuko asa pe'ruju cavajanaa'me —chiniasome repana.

Romio Jesús s'jõpuna okoma'ña ro'vesi'ere kuamu
(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Ûcuarumu Jesús Betania vu'ejoopo'te paniasomu, Simón asi ravu paaku chiicojñoku vu'ere. Pa'iu mesako'a ñu'iu ãu ãitona romio ma'ñatõopu alabastroji cho'ositõopu okoma'ña nardoma'ña rua ro'isitõopu ra ùcuavũ'ena kakaasomo. Kaka repatõopu jao'paru cachejari chau Jesús s'jõpuna roasomo repao. ⁴ Jã'aja'ñe cho'oona ña ùcuavũ'e pa'ina chekuna pe'ruju sãñeche'i'a cutuasome.

—¿Je'se pa'iana iko jã'ara'ka rurepau jañosoo? ⁵ Repara'kare ñisisoni kuri trescientorepare're deniore're kooramo repao. Jã'ajanuko koo chuova'na pa'iva'nare ñisurja'chere cho'osomo repao —chiniasome repana.

Pe'ruju repao'te rua i'kaasome repana. ⁶ Pe'ruju i'kajuna asa Jesús i'kaasomu.

—Iko cho'oche ñaju ke'remanejũ'u mùsanukona. Repao chu'ure okoma'ña rosi'e re'ojachere cho'osi'koa'mo iko. ⁷ Pã chuova'na pa'iva'na mùsanukonana'me si'arumu pa'ijanaa'me. Jã'ajekuna repanare si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu mùsanukonare. Chu'uta'ni mùsanukonare si'arumu ja'me pa'imaneja'mu. Jã'ajekuna chu'ure si'arumu jã'aja'ñe cho'okai'cu'aja'mu mùsanukonare. ⁸ Iko repao'te cho'ore'ochete cho'oko chu'ure okoma'ña rosi'koa'mo. Iko chu'ure jũnisõ tãcojñopi'rakuni irumu okoma'ña rosi'koa'mo, jũ'isinare cho'ocheja'che. ⁹ Cheja ùcuachejña Dios chu'o

chũ'vachejña iko chũ'ũre cho'osi'e ũcuajaja'che kuajanaa'me, pãipi repao re'ojache cho'osi'ere cavesũma'ñe cuasaju paapu chini. ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomu Jesús.

*Pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Judas chekunare Jesure jo'kajachere kuamu
(Mt 26.14-16; Lc 22.3-6)*

¹⁰ ũcuarũmu Jesús neenare, docerepanare ja'me pa'ikũji Judas Iscariote judio phairipã chũ'ũna pa'ivũ'ena mua i'kaasomu.

—¿Je'se cho'oni'te musanũkonare Jesure jo'kaja'che chũ'ũ? —chiniasomu. ¹¹ Jã'aja'ñe i'kakũna asa pojoju,

—Mu'ũpi jã'aja'ñe cho'oto kuri ro'ijanaa'me chũkũna —chiniasome repana. Jã'aja'ñe i'karena, “Jau”, chini Jesús pa'ichejana sani pẽ'je ñaku paniasomu repau, Jesuni jo'kara chini.

*Judiopãire Dios cho'okaisi'ere cuasaju ãu ãiñe'te kuamu
(Mt 26.17-29; Lc 22.7-23; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)*

¹² ũcuarũmu judiopãi pã saumanesi'e ãirũmu pascua charo cho'oumucusena Dios aperũmu cho'okaisi'e cuasaju ovejachiũva'ũni vaniso Diore ãiumucusena Jesús neena ija'che sãniasaasome repau'te:

—¿Jeechejana mai pascuarũmu ãijañe ãu care'vajaijũ'ũ chiiku mu'ũ? —chiniasome.

¹³ Chitena Jesús repau neenare te'eka'chapanare saopi'raku ija'che i'kaasomu repanare:

—Chura vũ'ejoopona sani tĩ'a pãiu'te churupu oko pa'ipu sakuni tijñajanaa'me musanũkona. Tijña ũcuũna'me saiũ'ũ. ¹⁴ Sani repau kakavũ'ena kakajũ'ũ. Kaka vũ'e paaku'te sãniasajũ'ũ. “Masiu mu'ũni sani sãniasaa'ju chini raomu chũkũna'te. '¿Jeeuruupũna chũ'ũ neenana'me pascuarũmu kaka ãu ãija'ñe chũ'ũ?', chiisi'kuamu Jesús”, chiijũ'ũ repau'te vũ'e paaku'te. ¹⁵ Musanũkonapi sũeto umu caruupu'te ujaruupu'te ñoja'mu repau, masi care'vasiruupu'te. Ñoũna ũcuaruupũna kaka mai pascuarũmu ãijañe ãu care'vajũ'ũ —chiniasomu Jesús repanare.

¹⁶ Chikũna vũ'ejoopo sani tĩ'ato Jesús i'kasi'e ũcuarepa paniasomu. Jã'ajekũna pascuarũmu ãijañe ãu care'vaasome repana.

¹⁷ Care'vasirũmu na'icuhatona Jesús repau neena docerepanana'me repavũ'ena sani kakaasome. ¹⁸ Kaka mesako'are ñũ'ijũ ãu ãirũmũna Jesús repau neenare ija'che i'kaasomu:

—Maina'me ãu ãiku te'eu chũ'ũni cu'ache cho'oa'ju chini chũ'ũre cuhenani jo'kaja'mu. ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomu repau.

¹⁹ Jã'aja'ñe i'kaũna asa sũma'ñe cuasaju repau neena te'enachi'a repau'te ija'che sãniasome:

—¿Chũ'ũa'che mu'ũre jã'aja'ñe jo'kajau? —chiniasome repana ũcuauũko.

²⁰ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Chũ'ũre cu'ache cho'ojau, musanũkonare chũ'ũ neena docerepanare ja'me pa'ikũ'mu. ũcuauji chũ'ũna'me ũcuate'ere'ava cunare'ava pãpu chũ'semũ. ²¹ Chũ'ũre Dios Raosi'kure, Repau chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e kuache ũcuarepa cu'ache ti'jñeja'mu. Jã'ata'ni chũ'ũni vanisõa'ju chini jo'kasi'kure na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu. Repau aineemaneru na'a re'ora'amũ repau'te —chiniasomu repau. ²² Chuta'a ãu ãiu ñũ'ikũji Jesús pãpu mini Dioni, “Re'orepamu”, chini repau neenani tũ'se ãisiku ija'che i'kaasomu:

—Ipu pãpu chũ'ũ ca'nivũ'me. ãijũ'ũ —chiniasomu repau.

²³ Chini conoro'rova mini Dioni, “Re'orepamu”, chini ãisikũna koo ũkuasome repana ũcuauũko. ²⁴ ũcuarũmu Jesús repanare jo'e i'kaasomu.

—Ie ũche cono chũ'ũ chiea'me. Musanũkona ũcuauũko ũkujũ'ũ iro'rova. Pãi ũcuauũkore cu'ache cho'uche'te jũni ro'ikasa chini chuenisõja'mu chũ'ũ. Jã'aja'ñe cho'uche chũ'ũ chiepi menisõũna Dios mamare, “Ija'che cho'oũu”, chiisi'ere cho'ojachea'me. Jã'are cuasaju chi'i ie ũche cono ũkujũ pa'ijũ'ũ. ²⁵ Jã'ata'ni musanũkonare ija'che i'kamũ chũ'ũ: Chũ'ũ pãi ũcuauũkore chũ'ũrũmũjatu'ka ũche cono jo'e ũkumaneja'mu chũ'ũ. ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomu repau repanare.

*Pedro, “Repau'te ñama'kuatũ chũ'ũ”, chiijachere kuamu Jesús
(Mt 26.30-35; Lc 22.31-34; Jn 13.36-38)*

²⁶ ũcuarũmu Jesús repau neenana'me Dioni pojoju uja pi'ni Olivo aikũtina saniasome. ²⁷ Repacheja sani tĩ'a Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Iñami musanũkona ũcuauũko chũ'ũni masi cuasamarũ chũ'ũni cu'ache cho'ojũna vajũchũju jo'ka sanisõjanaa'me. Dios chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Ovejáva'na repanare kuirakuni vanisõrena vajuchuju te'enachi'a vuvusõjanaa'me, chiimu. ²⁸ Jã'ata'ni chu'u jũni vajurani Galilea chejana musanukonare charo saija'mu —chiniasomu repau repanare.

²⁹ Chikuna Pedro i'kaasomu repau'te.

—Chekuna ucuanuko mu'ure jo'kasoto chu'uta'ni mu'ure jmakarujê'e jo'kamaneja'mu —chiniasomu.

³⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Iñami chuta'a kura ka'chañoã chu'ima'tona choteñoã, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiija'mu mu'u. Ucuarepaa'me jã'a —chiniasomu.

³¹ Chikuna Pedro jo'e ija'che rua i'kaasomu:

—Pãipi chu'uni vanisõñu chiitjê'e, “Jesure ñama'kua'mu chu'u”, chiima'ñe mu'una'me chuenisõja'mu chu'u —chiniasomu repau.

Chikuna asa chekuna Jesús neena ucuanuko ucua'ja'che i'kaasome.

Getsemaní chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēsisi'ere kuamu
(Mt 26.36-46; Lc 22.39-46)

³² Ucuarumu Jesús repau neenana'me Getsemaní chiichejana sani tã'a ija'che i'kaasomu repanare:

—Ichejare ñu'iju cha'ajũ'u musanukona, chu'u sani Ja'kure sēni pi'niñetu'ka —chiniasomu repau.

³³ Chini repanare jo'ka Pedro'mu Juan'mu Santiago'mu sa, suma'ñe cuasa oniasomu repau. ³⁴ Jã'aja'ñe oiũ repau neenare ija'che i'kaasomu repau:

—Chura rekocho jũ'iuache rua suma'mu chu'ure. Musanukona ichejana canuka kãima'ñe chu'una'me pa'ijũ'u —chiniasomu.

³⁵ Chini te'eu jmacheneru sani ro're ñu'iu meñe sime chejana chia tã'iu Dioni sēniasomu repau, cu'ache ũseuato ũsekaau chini. ³⁶ Ija'che Diore sēniasomu repau:

—Ja'ku, mu'u si'ache cho'omasiku'mu. Mu'ure ũseuato pã chu'ure cu'ache cho'opi'rache ũsekaijũ'u. Jã'ata'ni chu'u chiicheta'ni cho'omanejũ'u. Useuama'to mu'ure uache cho'ojũ'u —chiniasomu.

³⁷ Jã'aja'ñe i'kacuha vni, repau neena pa'ichejana co'i ñato kãni ũhiju paniasome repana. Kãnisorena Pedroni i'kaasomu repau.

—Simón, ¿kãiku mu'u? ¿Te'ehorajê'e kãima'ñe pa'icu'au mu'ure? ³⁸ Rekoñoã re'oja'che cho'oñu chiime musanukona; jã'ata'ni re'oja'che cho'ovesume. Jã'ajekuna kãima'ñe Dioni sējeju pa'ijũ'u, Ucuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomu Jesús repau'te.

³⁹ Chini Jesús jo'e sani Puka'kure repau aperumu i'kasi'ere ucuate'ere sēniasomu.

⁴⁰ Sēnicuha repau neenare jo'e kãni ũhiju pa'inani rani ñaasomu repau. Repanare uokacajejani repana ñakocaã ñañejê'e cu'ache ta'piasomu repanare. Repau vno i'kato vajuchuju repau'te sãñe i'kavesuasome. ⁴¹ Repanare jo'ka Puka'kure sēsa chini saisi'kupi jo'e co'i repanare i'kaasomu repau.

—¿Chuta'a vuima'ñe kãñe ina? Re'omu. Chu'ure Dios Raosi'kure, pã chēa cu'ache cho'onare jo'karumu tã'acuhamu. ⁴² ¡Juna, vñijũ'u; sañu! Chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini chekunare jo'kajau ranicuhamu —chiniasomu Jesús repanare.

Jesure pã chēasi'ere kuamu
(Mt 26.47-56; Lc 22.47-53; Jn 18.1-11)

⁴³ Jesús chuta'a i'katona Judas Jesús neenare docerepanare ja'me pa'ikujji, pã jainukore pã vaiva'ñana'me vãsoñoã cãjinani rakũ charo raniasomu. Judio phairipã chũ'naname judiopã che'chonana'me judio ainapi chũ'rena raniasome repana.

⁴⁴ Jesure jo'kajau Judas aperumu repanare pã ija'che i'kaasomu: “Musanukonapi Jesuni masia'ju chini, repau pa'ichejana sani tã'a chũsu pojoja'mu chu'u repau'te. Chu'u jã'aja'ñe cho'okuni chēa sajũ'u”, chiniasomu. ⁴⁵ Jã'aja'ñe i'kasi'kujeku Judas, Jesús pa'ichejana sani tã'a,

—¿Pa'iku, Masia? —chiniasomu. Chini repau'te chũsu pojoasomu. ⁴⁶ Jã'aja'ñe chũsuku i'kakuna chekuna Jesure chēasome.

⁴⁷ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Jesure kueñe nukakujji va'ti ruta phairi aire cho'ochē cho'okaiku'te cãjoro tēo vatoasomu. ⁴⁸ Tēouna Jesús i'kaasomu.

—¿Je'se pa'iana musanukona chu'ure ñaa'te cho'ochēja'che vajñana'me vãsoñoã cãjijũ chēañu chini raiche? ⁴⁹ Si'aumucujña Dios vñ'e mua musanukonana'me pa'iu pãire che'choku pa'isi'kua'mu chu'u. Jã'ata'ni musanukona chu'ure chēamanesinaa'me. Diopi kuauna pã chu'ure musanukona chēajañe aperumu tocha jo'kaasome. Repana

tocha jo'kasi'e kũache ũcuare cho'ome musanũkona chũ'ũre —chiniasomu Jesũs repanare.

⁵⁰ Chikũna repau neena ũcuanũko vajũchũju repau'te te'eũ'te jo'ka vũ'vũsoasome.

Põsuũ vajũchũku vũ'vũsosi'ere kũamu

⁵¹ Ũcuarũmu Jesuni sajũna põsuũ repana cho'jepi saniasomu sábanakãa ca'nesi'kũ. Ja'me saiũna Jesure chẽasinapi repau'te põsuũ'te ũcuaja'che chẽaasome. ⁵² Chẽarena repau ca'nesi'kãare jose ũha, kãa peova'ũ vũ'vũsoasomu repau.

Pãĩ chũ'ũna Jesure chũ'o sẽniasasi'ere kũamu

(Mt 26.57-68; Lc 22.54-55, 63-71; Jn 18.12-14, 19-24)

⁵³ Repana Jesure chẽasina phairi ai pa'ivũ'ena saasome repau'te, judío phairipãĩ chũ'ũnana'me judiopãĩ ainana'me judiopãĩ che'chona chi'i pa'ivũ'ena. ⁵⁴ Jã'a cho'oto Pedro so'opi ñaku cho'jepi phairi ai vũ'e sa'navũ pa'iraripũjatũ'ka tuhaasomu. Tuha susũkũna repavũ'e pẽ'jena sõtaopãĩ ñũ'ichejana pũũ, toare ja'me kũniasomu repau.

⁵⁵ Repavũ'e chi'i pa'ina judío phairipãĩ chũ'ũnana'me judío pãĩ chũ'ũna ũcuanũko jorenani ku'e raa'jũ chini chekũnani chũ'ũasome, "Jesũs cu'ache cho'osi'kũa'mũ", chiiju jorerena repaũni vanisoche'te chũ'ũũ chini. Ku'e ñãaa rarena jorena jainũko raisinata'ni Jesure vanisoche chuta'a chũ'ũcu'aasomu. ⁵⁶ Pãĩ jainũko repau pa'iche'te kũaju joreasome. Jã'ata'ni ũcuate'e kũamaneasome repana. ⁵⁷ Reparũmu repana te'ena vũni Jesũs pa'iche'te joreju ija'che kũaasome:

⁵⁸ —Iku Jesũs ija'che i'kasi'kũa'mũ: "Chũ'ũpi ivũ'ere Dios vũ'e pãĩ cho'osivũ'ere ñañosõja'mũ. Ñañosõ choteumucujũna chekũvũ'e pãĩ cho'omavũ'ere jo'e cho'o pi'ni'ija'mũ chũ'ũ", chiisi'kũa'mũ —chiniasome repana.

⁵⁹ Jã'aja'ñe kũanata'ni ũcuate'e kũamaneasome repana. ⁶⁰ Jã'aja'ñe kũarena asa phairi ai vũni repana pãĩ chenevũ'te nukaku Jesure ija'che sẽniasaasomu:

—¿Je'se chiũku mũ'ũ? Ina mũ'ũre i'kasi'e, ¿jã'aja'ñe i'kau mũ'ũ? —chiniasomu.

⁶¹ Jã'ata'ni Jesũs i'kama'ñe jũvoasomu. I'kama'ũna phairi ai jo'e sẽniasomu.

—¿Pãĩ ũcuanũkore chũ'ũ'ũ'ku chini Dios Raosi'kũa'ũ mũ'ũ? ¿Dios mai Cuasaku Mamaku'ũ mũ'ũ? —chiniasomu.

⁶² Chikũna Jesũs i'kaasomu repau'te.

—Ũcuau'mũ chũ'ũ. Musanũkona chũ'ũre Dios Raosi'kure Ja'ku peore Cho'omasiu ũjajũtu cakã'kore kueñe ñũ'ikũji cũnaũmũpi pikona'me cajekũna ñajanaa'me —chiniasomu.

⁶³ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruku phairi ai repau ju'ikãña meñe rueni che'reku chekũnani ija'che i'kaasomu:

—Iku cu'ache cho'osi'e kũanare chekũnare chiima'me mai. ⁶⁴ Dios rua cuheche'te i'kasi'kũa'mũ iku. Musanũkona iku cu'ache i'kasi'e asasina, ¿je'se cuasache? —chiniasomu.

Chikũna repana ũcuanũko ũcuate'e cuasaju,

—Cu'ache cho'oku'te vanisoche pa'imũ —chiniasome.

⁶⁵ Chitena chekũna repaũni coore tutuasome. Ũcuachi'a repau ñakocaã kãase'rechoji quẽo ta'pi repau'te vaju i'kaasome repana.

—¿Cuasa i'kajũ'ũ! ¿Neepe mũ'ũre vate? —chiniasome.

Ũcuachi'a repavũ'e pẽ'jekaina sõtaopãĩ repau'te chiana charaasome.

Pedro, "Jesure ñama'kũa'mũ chũ'ũ", chiisi'ere kũamu

(Mt 26.69-75; Lc 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-29)

⁶⁶⁻⁶⁷ Jã'a cho'oto Pedro repavũ'e ve'se cararipũ'te pa'iu toa kũhitona romichĩio judío phairipãĩ chũ'ũku'te cho'оче cho'okaiko repau'te ñako i'kaasomo.

—Mũ'ũ ũcuaja'che Nazaret vũ'ejoopo cakũre Jesure ja'me ku'isi'kũa'mũ —chiniasomo.

⁶⁸ Jã'ata'ni Pedro ija'che i'kaku jachaasomu:

—Jesure ñama'kũa'mũ chũ'ũ. Mũ'ũ i'kache vesumu chũ'ũ —chiniasomu.

Jã'aja'ñe i'kacũha repavũ'e kakasa'arajatũ'ka etaũna kura chuniasomu. ⁶⁹ Ũcuarũmu romichĩio aperũmu repau'te i'kasi'ko jo'e ña chekũnare ija'che i'kaasomo:

—Jesũs neenare ja'me pa'isi'kũa'mũ iku —chiniasomo.

⁷⁰ Chikona Pedro jo'e jachaasomu. Na'a pa'iuũna ũcuacheja pa'ina Pedro'te jo'e i'kaasome.

—Mũ'ũ ũcuaja'che Galilea cheja pa'ikũjekũ chekũrũmu Jesũs neenare ja'me pa'isi'kũcosomu —chiniasome repana.

⁷¹ Chitena Pedro Dioni roiu,

—Chũ'ũpi chũ'o ũcuarepare i'kama'to Diopi cu'ache cho'oa'ku chũ'ũre —chini ija'che i'kaasomu:— Musanũkona i'kaku'te Jesure ñama'kũa'mũ chũ'ũ —chiniasomu.

⁷² Repau jā'aja'ñe i'katona kura jo'e chuniasomu. Chu'iana Pedro, repau'te Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, "Chuta'a kura ka'chañõa chu'ima'tona choteñoõ, 'Jesure ñama'ku'a'mu chu'ü', chiija'mu mu'ü', chiisi'ere. Jā'are cuasa Pedro rua oiche oniasomu.

15

Pilato ti'jñeñe Jesure nuko chu'o sēesi'ere kuamu

(Mt 27.1-2, 11-14; Lc 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Ūcuarumu apeñatato judío phairipāi chū'unana'me judío aina, pāi chū'una, judiõpāi che'chona, chekuna pāi chū'una ūcuauko chi'i Jesure cho'ojachere cutuasome. Cutu pi'ni repau'te v̄ee pāi chū'uku Pilatoni sa jo'kaasome repana. ² Sa jo'karena Pilato Jesure ija'che sēniasaasomu:

—¿Judio'pāi ūcuaukore chū'uku'ü mu'ü? —chiniasomu.

Chikuna,

—Jūju, ūcuau'mu chu'ü —chiniasomu Jesús repau'te.

³ Reparumu judío phairipāi chū'una,

—Rua si'ache cu'ache cho'oku'mu iku —chiniasome. ⁴ Jā'aja'ñe i'kajuna asa Pilato jo'e Jesure sēniasomu.

—Ina mu'ure, "Rua si'ache cu'ache cho'oku'mu iku", chiime. Asakuta'ni, ¿i'kama'ku mu'ü? —chiniasomu repau.

⁵ Jā'ata'ni Jesús jmakarujē'e i'kamaneasomu. I'kamauna Pilato, "¿Keeja'iu'ü iku?", chiia cuasaasomu.

Pāi Jesure vanisoche chū'usi'ere kuamu

(Mt 27.15-31; Lc 23.13-25; Jn 18.38-19.16)

⁶ Pilato ūsurumu pa'iche pascuarumu ti'ato chēacojñosi'kure te'eu'te etoasomu, pāi etojū'ü chii'kuni. ⁷ Ūcuarumu Barrabás pāi chēavu'ere paniasomu, repauna'me cu'ache cho'osina ūcuachi'a. Aperumu repau Barrabás ūcuana'me repanare chū'unani cuheja etoñu chini cavaju chekuni vanisoasome. ⁸ Ūcuarumu pāi Pilato v̄ena sani repau'te ija'che i'kaasome:

—Mu'ü ūsurumu pa'iche chēacojñosi'kure etokujeku te'eu'te etojū'ü —chiniasome.

⁹⁻¹⁰ Chitena Pilato, "Ikure Jesure pāipi jovoju'na ña pe'ruju judío phairipāi ikure chu'uni ra jo'kacosome", chiia cuasaka repanare pāi ija'che i'kaasomu:

—¿Jesús judio'pāi chū'uku chiicojñokuni etoja'che chu'ü? —chiniasomu. ¹¹ Chikuna judío phairipāi chū'una repanare pāi rua i'kaasome, Barrabani etoche'te sēapu chini.

¹² Jā'aja'ñe cho'ojuna Pilato repanare jo'e ija'che sēniasaasomu:

—Judio'pāi chū'uku chiiku'te, ¿je'se cho'oja'che chu'ü? —chiniasomu.

¹³ Chikuna repana pāi rua cuiju i'kaasome.

—¿Kurususē'verona jē'jo nuko v̄easõjū'ü jā'ure! —chiniasome.

¹⁴ Chitena Pilato i'kaasomu.

—¿Ëquere repau cu'ache cho'ou? —chiniasomu.

Chiicheta'ni repana jo'e ūjachu'õ cuiju,

—¿Kurususē'verona jē'jo nukõjū'ü jā'ure! —chiniasome.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kajuna asa Pilato repana chiiche'te cho'ora chini Barrabani etoasomu. Jesureta'ni su'i'sueche'te chū'uasomu repau. Su'i'sue pi'nirena repau neenani sõtaõpāire Jesure jo'kaasomu, sa kurususē'verona jē'jo nukõa'ju chini.

¹⁶ Ūcuarumu sõtaõpāi Jesure Pilato v̄u'e sa'navu cararipuna juha cuaa chekunare sõtaõpāi soni chi'iasome. ¹⁷ Repana chi'isirumu Jesure pāi chū'una ju'ikāa chimaa-jakāare sachaasome repana. Ūcuachi'a repau s̄jõpu miu tuhiv̄u cho'o t̄oasome. ¹⁸ T̄uo p̄aisõju cuiju ija'che i'kaasome repana:

—¿Ikupi judio'pāire si'arumu chū'uku paa! —chiniasome.

¹⁹ Chini v̄asochoji repau s̄jõpuna vaiju ūcuau'ni coo tutuju p̄aisõju pāi chū'unare pojoju cho'õcheja'che repauni ti'jñeñe ro're p̄u ñuniasome repana. ²⁰ Jā'aja'ñe cho'õju repau'te p̄aisõ pi'ni, repana sachasikāa t̄ito repau ju'isikāare jo'e sachaasome repana. Sacha pi'ni repau'te kurususē'verona jē'jo nukõu chini saasome repana.

Jesure kurususē'vero jē'josi'ere kuamu

(Mt 27.32-44; Lc 23.26-43; Jn 19.17-27)

²¹ Repana sõtaõpāi Jesure satona Simón Cirene cheja cakū Alejandrõna'me Rufo puka'ku po'o raikuji caraiuna chēa, Jesure jē'jõjasē'vero'te kuāikaau chini chū'uasome.

²² Simonpi kuāiu saiuna Jesure Gólgota aikūtina sa ti'aaasome repana. ("Gólgota" chini "Pāi s̄jõp̄ajakūti" chiima.) ²³ Repacheja ti'asirumu Jesure uche cono ruara'ka

ja'mesi'ere ūkuañu chiiñuna ūkucuheasomu repau. ²⁴ Ūcuarumu repau'te kurususē'verona jē'jo nuko pi'ni sōtaopāi repau ju'isikāñare paañu chini catara'karuā mami tochasira'karuāpi chejana su'aasome, Jesús ju'isikāña paajanani jñaañu chini.

²⁵ Apeñatato nueve pa'itona Jesure kurususē'verona jē'jo nukoasome repana. ²⁶ Ūcuachi'a repau cu'ache cho'osi'ere kuaju, JUDIOPĀI CHŪ'UKU'MU Iku, chiiche chooko'ana tocha kurususē'vero chā'tirona jē'jo suoasome repana. ²⁷ Ūcuarumu ñaanare ūcuachi'a ka'chanare kurususē'veroāna jē'jo Jesús uñajātu cakā'kona te'eu'te nukoasome repana. Chekuni kā'kojātu cakā'kona nukoasome. ²⁸ Jā'aja'ñe cho'orena Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'ñnesi'kuamū: Chekunare cu'ache cho'osinare cho'ocheja'che repau'te cho'ome pāi, chiicheji.

²⁹ Repanare nukosirumu repacheja caraina pāi Jesure cuhena repana sijo sū'cuiju ija'che cu'ache i'kaju caraniasome:

—“Dios vū'e ñañosō choteumucujña jo'e cho'o pi'nija'mu chu'u”, chiisi'kuamū mu'u. ³⁰ Jā'aja'ñe i'kasi'ku chura mu'upi meñe jū'iñe ūseku cajejū'u jā'acheja kurususē'vero —chiniasome repana.

³¹ Ūcuarumu judío phairipāi chū'unana'me judiopāi che'chona ūcuaja'che pāisoju sāiñechi'a ija'che cutuasome:

—Chekunare jū'iñe ūsesi'kuasomu jā'u. Jā'ata'ni chura ūcuajūi meñe jū'iñe ūsecu'amū repau'te. ³² Jā'u, “Dios Raosi'kuamū jā'u. Ūcuachi'a judiopāi chū'uku'mu”, chiicojñosi'kuamū. Jā'ajekuna ūcuachejapi cajea'ku. Repauji cajeuna ñani, “Dios Mamaku'mu jā'u”, chiiju cuasajanaa'me mai —chiiju pāisoasome repana.

Repauna'me kurususē'veroā jē'jo nukocojñosina ūcuachi'a cu'ache i'kaasome Jesure.

Jesús jū'isi'ere kuamū

(Mt 27.45-56; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)

³³ Reparumu nukarepau su'itona ūsuu miañe ta'pisouna cheja si'acheja trejatū'ka chijianasomu. ³⁴ Tres pa'itona Jesús uñachu'o ija'che i'kaku cuiasomu: “Eloi, Eloi, ¿lama sabactani?”, chiniasomu. (Ija'che chiimu jā'a: “Dios, chu'ure Paaku, Dios chu'ure Paaku, ¿je'se pa'una mu'u chu'ure jo'kasōku?” chiimu.)

³⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa repacheja pa'ina chekuna ija'che i'kaasome:

—Asajū'u. Aperumu pa'isi'kuni Elíani soicosomu jā'u —chiniasome.

³⁶ Ūcuarumu repanare ja'me pa'iku vū'vū sani chu'isovujūi ruara'kana chūu vāsochona quēo suo Jesupi ūku'ku chini muo ija'che i'kaasomu:

—Cha'a ñañu. Elíapi rani repau'te casoche'te ñañu. Raimanejasomu —chiniasomu repau.

³⁷ Jā'aja'ñe i'katona Jesús jo'e ruu cuicuha jūnisoasomu. ³⁸ Repau Jesús jū'itona Dios vū'e sa'navu carupu kakasa'aro rueekāa ūcate'ekāa joorepapoji umupi vū'evana che're cajeasomu. ³⁹ Jesupi jūnisouna sōtaopāi chū'uku Jesure ti'jñeñe nukaku ñaku i'kaasomu.

—Dios Mamarepaku pa'icosomu jā'u —chiniasomu.

⁴⁰ Jā'a cho'oto romiva'na so'opi nukaju ñaju paniasome repau'te cho'oche. María Magdalenaamo, Santiago jmava'una'me José puka'ko Maríaamo, Salomea'mo paniasome. ⁴¹ Aperumu repana romi Jesús Galilea cheja pa'irumu repau'te ja'me ku'iju kuiraju paniasome. Ūcuachi'a chekuna romi repauna'me Jerusalén maisina ñaju nukaju paniasome.

Jesure tāsi'ere kuamū

(Mt 27.57-61; Lc 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴²⁻⁴³ Puaumucuse añjañe care'vaumucuse na'icuhakuna José Arimatea vū'ejoopo caku judiopāi chū'unare ja'me chū'ukujūi Dios Raosi'ku chū'urumu cha'akuji Jesure jū'isi'kuni sa tāra chini vaju'chuma'ñe sani Pilatoni sēniasomu, isia'ku chini. ⁴⁴ Sēeuna Pilato asa kuku, “¿Jūnisocuhau repau Jesús?”, chiiu cuasaasomu. Jā'aja'ñe cuasaku sōtaopāi chū'uku'te soni rao, “¿Jesús jūnisocuhau?”, chiniasomu repau. ⁴⁵ Sēniasa kuauña Pilato chū'uasomu, repau'te Joseni isia'ju chini. ⁴⁶ Isirena José sábanakāare koo Jesure caso ūcuakāpi repava'ure reasomu. Rea pi'ni sa aikūti caripana tētoche ūhisicojena cuaa ūha eta, repacoje kakasa'aro catapu ruu uñapujūi ūha ta'pisoasomu repau. ⁴⁷ Jā'aja'ñe cho'okuna María Magdalenaamo María José puka'ko Jesure ūhasicheja ñaasome.

16

Jesús vajuraisi'ere kuamu

(Mt 28.1-10; Lc 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Ūcuarumu judiopai puaumucuse carakuna María Magdalenana'me cheko María Santiago puka'kona'me Salomé Jesure jünisosi'kuni sa ro'veñu chini okoma'ñare kooasome.

² Ūcuarumu repana romicorumu aperepañatato Jesure tāsicojena saniasome repana.

³ Saiju sāiñechi'a cutuju saniasome repana.

—¿Neepi maiva'nare catapu repacoje ta'pisi'pu kañokaijanaa'ñe? —chiniasome.

⁴ Já'aja'ñe i'kaju sani ñato repapu catapu rua wjapu repacoje ta'pisi'pu kañososi'pu paniasomu. ⁵ Kañosi'puejekuna repacoje kaka ñato pōsuu pojakāa wjacuecho ju'ikujū wjajūtu cakā'kore ñuniasomu. Ñu'iuña ña repana romi rua kakuasome. ⁶ Kükurena repanare i'kaasomu repau.

—Vajuchumanejū'u. Musanukona Jesure Nazaret vū'ejoopo raisi'kure ku'eche masimu chū'u. Kurususé'verona jē'jo nuko vēasocojñosi'kuni ku'eme musanukona. Icheja peomu repau; vajuranicuhasi'kuamu. Najū'u repau'te ūhasicheja. ⁷ Na pi'ni sani repau neenana'me Pedro'te ija'che sa kuajū'u: “Jesús vajuranicuhasi'kuamu. Musanukonare na'a charo Galilea chejana saijamu repau. Ūcuachejana sani repau'te ñajanaa'me musanukona, repau chuta'a jū'imarumu i'kasi'e”, chiijū'u repanare —chiniasomu repau pōsuu.

⁸ Já'aja'ñe i'kauna asa kuku kurukuruju repana romi ūcuacojepe eta vū'vūsoasome. Kükucajejani chekunare kuamaneasome repana.

María Magdalenani Jesús peosichejapi ñosi'ere kuamu

(Jn 20.11-18)

⁹ Ūcuarumu Jesús romicorumu ñami mama vajuraisi'kupi María Magdalena'te aperumu sieterepanare vati etocojñosi'koni charo peosichejapi ñoasomu. ¹⁰ Ñouña ña sani repau'te ja'me ku'isinare suma'ñe pa'ijū ota oinani kuaasomo repau. ¹¹ Repau Jesure ñasi'ere kuakona asa jachaasome repana.

Jesús repau neenare te'eka'chapanare peosichejapi ñosi'ere kuamu

(Lc 24.13-35)

¹² Já'a cho'ocuhasirumu repau neena te'eka'chapanachi'a po'o sainani Jesús tūija'iu peosichejapi ñoasomu. ¹³ Ñouña ña repana sani repau neenare chekunani kuaasome. Ūcuaja'che kuajuna asa jachaasome repana.

Dios chū'ore chū'vaa'ju chini repau saojanare Jesús chū'u jo'kasi'ere kuamu

(Mt 28.16-20; Lc 24.36-49; Jn 20.19-23)

¹⁴ Já'a cho'ocuhasirumu repau neena oncerepana ū ãitona Jesús peosichejapi rani ñoasomu repanare. Repau chekunare vajurani ñosi'ere ūcuanapi kuajuna asa jachasinajejuna repanare rua i'kaasomu repau.

—¿Je'se pa'iuña repana kuasi'e cuasamanere musanukona? —chiniasomu.

¹⁵ Ūcuarumu Jesús repanare ija'che chū'u jo'kaasomu:— Musanukona cheja si'achejñaruã sani pāi ūcuanukore Dios Repau neenare vati toa sani uuche ūseche'te ku'ijū chū'vaju pa'ijū'u. ¹⁶ Musanukonapi chū'vajuna pāi asa chēa okoro'vecojñosinare Dios chēa paaja'mu. Chēa paakuna jünisōsirumu vati toa saima'ñe Repau pa'ichejana saijanaa'me repana. Já'ata'ni asa jachaju cuasamanesina repana cuasamanesi'e ro'i ro'ijanaa'me. ¹⁷ Musanukona chū'vasi'e asa chēa cuasasinapi Diochi'a cho'omasiche ija'che cho'ojanaa'me: Chū'u neenajeju chū'upi cho'okaiuna pāi sa'navuã pa'inare vati eto saojanaa'me. Ūcuachi'a chū'u neenajeju chū'upi cho'okaiuna repanjē'e che'chamanesi'ere tūipāi chū'o i'kajanaa'me repana. ¹⁸ Ūcuachi'a repanapi añani chēato asi kū'imanejanaa'me. Eo ūkuni jünisōmanejanaa'me repana. Ūcuachi'a repanapi chekunare jū'inare jūjñapi jaju Dioni sēeto vajujanaa'me repana jū'iva'na. Já'aja'ñe cho'oa'ju chini chū'u jo'kamū chū'u musanukonare —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús cūnaumu mūsi'ere kuamu

(Lc 24.50-53; Hch 1.9-11)

¹⁹ Já'aja'ñe i'kacuha Jesús Diopi mūakuna cūnaumuna mūni Dios wjajūtu cakā'kona kueñe puu ñu'iuasomu. ²⁰ Repau cūnaumu mūisirumu repau neena sani Dios chū'o si'achejñaruã ku'ijū chū'vaju paniasome. Já'aja'ñe chū'vajuna Jesucristo Maire Paakujū repanare cho'okaniasomu, Diochi'a cho'omasiche'te cho'ojuna pāipi ña, “Ina Dios chū'o ūcuarepare chū'vame”, chiijū cuasaa'ju chini.

San Lucas Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

Charo tochasi'ea'me

¹⁻³ Chu'u Lucapi mu'ure Teófiloni rua masikuni Jesucristo cheja pa'iramu cho'osi'ere kuara chini ie chu'o tocha saomu chu'u mu'ure:

Aperumu pái Jesucristo cho'оче ñaasome. Repau apeche'chorumupi vaa si'arumu ñaju paniasome repana repau cho'оче peore. Ñasinajeju chukuna'te kuasinaa'me repana. Ūcuaja'che Dios chu'o chu'vasinaa'me repana. Ñasina kuasi'ere asa jainuko pái cuasaju tocha jo'kaasome, maipi ñaa'ju chini.

Tocha jo'karena ūcuare ñaku masi che'cheku pa'iku'mu chu'u. Jesucristo cho'osi'e páipi kuajana peore asaku pa'iku'mu chu'u. Já'ajekuna mu'upi masia'ku chini ūcuare tocha saomu chu'u mu'ure, "Já'aja'ñe cho'oto re'ocosomu", chini.

⁴ Chu'upi tocha saouna ña, "Ája, já'aja'ñe Jesucristo cho'oasomu", chini, "Chekuna kuasi'e, ūcuarepaa'che já'a, já'a pa'ito?", chiija'mu mu'u. Mu'upi peore masia'ku chini ie chu'o tocha saomu chu'u mu'ure.

Angel Juan Pái Okoro'veku pa'ijaure cajajachere kuamu

⁵ Judea cheja canare Herodes ch'urumu Zacarías judío phairipáiu paniasomu reparumu. Dios vu'e cho'оче cho'orumu t'ato Abias paasinana'me si'arumu cho'oku paniasomu repau Zacarías ūcuate'epáiujeju. Zacarías rüjo Elisabet ve'easomo. Ūcuaja'che aipáiu Aarón, judío phairi pa'isi'ku jijosikoasomo Elisabet. ⁶ Diopi ñato rua re'opái paniasome repana Zacaríana'me Elisabet. Dios chu'u jo'kasi'e jachama'ñe cho'uju paniasome repana. Chekuna pái ñaju i'kacu'aasomu repanare, ūcuare re'oja'che pa'ijana. ⁷ Elisabeni chíi paacu'akuna chíi peova'na paniasome repana. Ūcuacha chíi peova'na pa'iju airekosoasome repava'na.

⁸ Reparumu Abiapái cho'оче cho'orumu t'aaasomu. T'auna Zacarías Dios vu'e kaka ja'me paniasomu. Kaka pa'iu phairipái cho'оче ja'me cho'oku paniasomu repau ūcuaja'che phairijeju. Dios chu'u jo'kasi'e cho'oku paniasomu repau, Diopi pojoa'ku chini. ⁹ Abiapái Dios vu'ere chi'i pa'iju Zacaríani ch'eaasome ma'ñasuche wojaure. Si'arumu já'aja'ñe cho'uju paniasome repana. Ch'earena ruupuna kakaasomu repau ma'ñasuche'te wora chini. ¹⁰ Kaka ma'ñasuche wokuna rua jainuko pái ve'sere pa'iju Dioní s'ejeju paniasome. ¹¹ Zacaríaji ma'ñasuche'te wokuna Diore ja'me pa'iku, ángel peosichejapi rani ma'ñasuche woko'a r'ũñe nukaasomu. ¹² Angelpi rani nukakuna ña rua kukusoasomu repau.

¹³ Kukusokuna ángel i'kaasomu repau'te.

—Zacarías, vajuchumanejú'u. Mu'u s'eñe Dios cho'okaija'mu mu'ure. Já'ajekuna murájo mu'u chíini jñaaja'mo. Repau'te chíiva'ure cajaona Juanre ve'ojú'u. ¹⁴ Murájo chíiva'ure jñaasirumu rua pojoja'mu mu'u. Chekuna pái ūcuaja'che jainuko asa pojojanaa'me repava'ure jñaasi'e.

¹⁵ Mu'u chíire, "Rua masimu iku", chiija'mu Dios.

Cono v'eañejé'e ūkuma'ku pa'ija'mu repau.

Repau'te chuta'a jñaamarumupi Dios Rekocho ja'me pa'ija'mu repau'te.

¹⁶ Ūcuachi'a ainee pa'iu Dios chu'o rua chu'vaja'mu repau.

Repauji chu'vakuna asa Israelpái jainuko Dios ch'ũñe aperumu cho'uju ūhasosina jo'e cho'uju re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹⁷ Na'a pa'isirumu Dios Repau Mamakuni chejana casoja'mu.

Já'ata'ni mu'u chíipi cheja charo pa'ija'mu.

Pa'iu aperumu pa'isi'ku Elías Dios chu'o rua masi chu'vacheja'che mu'u chíi masi chu'vaja'mu.

Pái repana chíiva'nare cuasache jo'kasosina mu'u chíipi Dios chu'ore chu'vakuna asa repana chíiva'nare jo'e cuasajanaa'me.

Chekuna pái, Dios ch'ũñe jachana mu'u chíipi Dios chu'ore chu'vakuna asa jachama'ñe cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me.

Mu'u chíi páipi asa ch'ea cu'ache cho'оче'te ūhasoa'ju chini Dios chu'o chu'vaja'mu.

Chu'vakuna asa ch'ea cu'ache cho'оче ūhasosinajeju Dios Mamakute rakuna cuasajanaa'me pái,

—chinasomu ángel Zacaríate.

¹⁸ Chikuna,

—Mu'upi chu'o ũcuarepare i'kani, ħũquere mu'u chu'ure cho'o ñoja'u, chu'upi mu'u i'kache'te cuasaa'ku chini? Aiva'ua'mu chu'u. Chu'u romiojẽ'e ũcuachi'a aiva'oa'mo — chiniasomu Zacarías repau'te ángel'te.

¹⁹ Chikuna ángel ija'che i'kaasomu:

—Gabriela'mu chu'u. Dios chũ'ũñe cho'okaikumu chu'u. Diopi casosi'kuu'mu chu'ure, mu'uni chu'ore re'oja'chere kuaa'ku chini. ²⁰ Chu'u kuasi'e na'a pa'isirumu ti'ñeja'mu mu'ure. Jã'ata'ni mu'u chu'u kũache jachasi'kujeku murũjo mu'u chiire jñaasirumujatu'ka chu'o i'kama'ku pa'ija'mu, jachasi'e ro'i —chiniasomu ángel repau'te.

²¹ Jã'a cho'oto pãi chuta'a ve'sere pa'iju Zacaríani cha'aju paniasome. Cha'aju, “ĶJe'se pa'una jã'arepa jeerumu etama'ne pa'iku jã'u?”, chiiju cuasaasome repana.

²² Cha'atona etaasomu repau. Etasirumu chekunare chu'o cutucu'aasomu repau'te. Cutumauna, “ĶDios ñosi'ere ña jñanoso chu'o cutuma'ku jã'u!”, chini cuasaasome repana. Cutucu'akuna repanare rupũ jũjñapi vevoasomu repau. Ŭcua chu'o cutucu'aasomu repau'te. ²³ Repau cho'оче cho'o si'asirumu vũ'ena co'iasomu repau Zacarías.

²⁴⁻²⁵ Co'i pa'una repau rũjo chũi suniasomo. Suni cincorepapãimia vũ'ere pa'io paniasomo repao. Vũ'ere pa'io ija'che cuasako paniasomo repao: “Chura chu'ure Dios rua oiu re'oja'che cho'okaimu. Chũi peova'ojekona rua vajuchũasi'kuu'mu chu'ure aperumu. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiuna chũi su'iona vajuchũama'mu chu'ure chura”, chini cuasako pojoasomo repao.

Jesure jñaajañere kũamu ángel

²⁶ Repao Elisabet seirepapãimia chũipũ su'irumuna Dios ángel Gabrielre jo'e casoasomu, Galilea cheja cajoopo, Nazaret vũ'ejoopona. ²⁷ Repajoopo cako romichũio umu peoko paniasomo. Repao mamia'me María. José vejao paniasomo repao. Aperumu pãi jainũkore chũ'usi'ku David jojosina mamakuasomu José.

²⁸ Diopi casouna ángel María'te repao pa'ichejana kaka i'kaasomu.

—Dios oicojñoko'mo mu'u. Dios mu'ure ja'me pa'iku'mu. Chekunare romi na'a cajejaiche re'oja'che cho'okaija'mu Dios mu'ure —chiniasomu ángel repao'te.

²⁹ Angelpi jã'aja'ne i'kauna asa jñano, “ĶJe'se pa'una iku chu'ure jã'aja'ne i'kaku?”, chini cuasaasomo repao.

³⁰ Rua kukusi'kore jo'e i'kaasomu repau.

—María, vajuchũmanejũ'u. Dios mu'ure oiku'mu. ³¹ Asarepajũ'u chu'u i'kache. Chũi su'ija'mo mu'u. Suni chũiva'ure umũva'uni jñaaja'mo mu'u. Jñaa repava'ure, mu'u chũiva'ure Jesure ve'ojũ'u.

³² Rua masiu aineeja'mu mu'u chũi.

Dios Cunaumu Pa'iku repau'te, “Ķku chu'u chũia'mu”, chiija'mu.

Aipãiu'te Davire judiopãire chũ'ua'ku chini jo'kasi'aja'che jo'e Jesuni judiopãi chũ'uku'te jo'kaja'mu Dios.

³³ Mu'u chũipi Israelpãi si'arumu chũ'uku pa'ija'mu.

Jmamarujẽ'e cuhama'ne chũ'uku pa'ija'mu repau,

—chiniasomu ángel repao'te María'te.

³⁴ Jã'aja'ne kuauna asa,

—ĶJe'se chu'u umu peoko chũire paaja'che? —chiniasomo repao.

³⁵ Chikona ángel jo'e i'kaasomu repao'te.

—Dios Rekocho mu'uni cajeja'mu. Dios peore Masikujeku chũire jo'kaja'mu mu'ure. “Chu'u chũi cu'achejẽ'e peoku'mu iku”, chiija'mu Dios repau'te.

³⁶ Mu'u majarpãio Elisabet aiva'ota'ni chũipũ su'imo. Umũva'uni chũire su'imo repao. “Chũi paacu'amu jã'ore”, chiicojñosiva'ota'ni chũi su'imo repao. Seirepapãimia su'imo repao chura. ³⁷ Diore cho'ovesachejẽ'e peoku'mu —chiniasomu repau.

³⁸ Chikuna,

—Dios chẽa paacojñokojeko Repau chũ'ũñe cho'okaiko'mo chu'u. Mu'u chu'ure kũache Diopi chu'ure cho'okaito re'omu —chiniasomo repao.

Chikona ángel jo'ka sanisoasomu.

María Elisabeni ñara chini saisi'ere kũamu

³⁹ Angel sanisosirumu repao María Judea cheja aikũti pa'ijooopona cu'arepa maniasomo. ⁴⁰ Mani Zacarías vũ'ena kaka, “ĶPa'iko?”, chiniasomo repao Elisabere. ⁴¹ María i'kache'te asakona Elisabere repao su'iva'u chũiva'u cho'oasomu. Ŭcuarumu Elisabere Dios Rekochoji rani chu'o i'kache chũ'uasomu.

⁴² Chũ'ukuna María'te ũjachũ'opi ija'che i'kaasomo repao Elisabet:

—Chekúnare romi na'a cajejaiche re'oja'che cho'okaiku'mu Dios mu'ure. Ūcuaja'che mu'uchīiva'ure, chura su'iva'ure re'oja'che cho'okaija'mu Dios. ⁴³ Chu'ure chuova'o pa'iva'oni mu'upi Maire Paaku puka'kopi rakona vajuchukota'ni pojosome chu'u. ⁴⁴ Mu'uchīi'kache'te asakona chu'uchīi, chura su'iva'u pojoku cho'osi'kua'mu chu'ure. ⁴⁵ Dios mu'ure aperumu kaasi'ere asa, “Ūcuarepa ti'ñeja'mu chu'ure”, chini cuasako rua pojomo mu'uchīi —chiniasomo María'te.

⁴⁶ Chikona María asa i'kaasomo.

“Dios peore masiku'mu”, chini cuasako'mo chu'uchīi, chu'uchīi rekocho.

⁴⁷ “Dios chu'uchīi rekocho vati toa saiche ūseja'mu”, chini

repauni cuasako pojoko'mo chu'uchīi.

⁴⁸⁻⁴⁹ Dios rua re'okū'mu.

Chu'ure Repau chēa paacojñoko'te chuova'o pa'iva'oreta'ni cuasaku re'oja'che cho'okaimu Dios.

Peore Masikujeku chu'uvva'ore rua re'oja'che cho'okaimu Repau.

Jā'ajekuna irumu pa'inana'me cho'je pa'ijana ūcuauko chu'uchīi pa'iche'te cuasani,

“Mariani re'orepaja'che cho'okaniasomu Dios”,

chijanaa'me pāi ūcuauko chu'ure cuasani.

⁵⁰ Dios Repau'te vajuchunare rua oiku'mu. Irumu pa'inarechi'a oima'mu repau.

Charo pa'inarejē'e oiu cho'je rajanare peore rua oiku'mu Dios, Repau'te vajuchunare.

⁵¹ Pāi, “Peore masinaa'me chukuna”, chini cuasanare cuheasomu Dios.

Dios peore Masikujeku repana cho'oñu chiisi'e ūseasomu.

⁵² Ėsekū chekunare, masiju pāi chu'unare cuheku chuova'na pa'iva'nani saño pāi chu'uchīi jo'kaasomu Dios.

⁵³ Chuova'na pa'iva'nare karama'ñe paapu chini rua re'oja'chere ĩsiasomu Dios.

Kuri paanare tuasōasomu Dios.

Tuasōuna kuri peova'na paniasome repana.

⁵⁴ Mai aipāire oiu ija'che i'kaasomu Dios:

“Musanukonare Israelpāi re'oja'che cho'okaija'mu chu'uchīi”,

chiisi'e cavesuma'ñe cho'okaniasomu Repau.

⁵⁵ Abrahamre, mai aipāi pa'isi'kure,

“Re'oja'che cho'okaija'mu chu'uchīi mu'ure”,

chiisi'e cavesuma'ñe cho'okaniasomu Dios.

Ūcuaja'che repau Abraham jijosinare ūcuare Repau i'kasi'ere

re'oja'che cho'okaniasomu Repau Dios,

chiniasomo María.

⁵⁶ I'ka pi'ni Elisabet vu'ena canuka ūcuona'me paniasomo repao. Chotepāimia pa'icosomo repao repacheja. Jā'api repao vu'ena co'iasomo repao María.

Juan Pāi Okoro'vejaure jñaasi'ere kumatu

⁵⁷ Na'a pa'isirumuna repao Elisabet chīire jñaaumucuse t'āuna chīiva'ure jñaasomo. ⁵⁸ Jña pa'iona pāi repao'te kueñe pa'inana'me repao majapāi asaasome repao chīire jñaasi'e. Diopi repaoni oiu re'oja'che cho'okakuna asa paniasome repana repaoni ja'me pojokañu chini.

⁵⁹ Chīiva'uchohorepaumucujña jñaasi'e pa'itona jo'e saniasome repana repav'e. Puka'kupāipi chīiva'uchīi'kora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuache'te chu'urena ñañu chini saniasome repana, judiōpāi cho'oche. Ūcuachi'a reparumuna chīiva'ure mami ve'oñu chiniasome repana. Puka'ka mamire Zacaría'te ve'oñu chiniasome repana repava'ure. Jā'ata'ni puka'ko,

⁶⁰ —Pāame. Jā'aja'ñe ve'omanejanaa'me chukuna. Juanre ve'ojanaa'me chukuna ikure —chiniasomo repanare.

⁶¹ Chikona,

—Mu'uchīi majapāi Juan ve'enajē'e peome —chiniasome repana.

⁶² Chini chīiva'uchīi'kure cājo asama'kujekuna rupū vevoasome repana, repau chīiva'ure ve'ojachere mamire masiñu chini.

⁶³ Vevojuna sāiñe vevoasomu repau tochajako'aru'te raketena tocha kuara chini. Rarena, “Chu'uchīi mamia'me le Juan”, chīiche tocha ñoasomu repau. Tocha ñoña ña jñaanoasome repana. ⁶⁴ Tocha ñoña teana i'kare'oche care'osoasomu repau chemefio. Chu'o cutumanesi'ku churata'ni jo'e chu'o cutuasomu repau.

—Dios rua re'okū'mu —chiniasomu repau Zacarías.

⁶⁵ Zacaríaji jā'aja'ñe cho'oña pāi chekuna kueñe pa'ina asa jñaanoasome ūcuauko. Ūcuachi'a Judea cheja aikūjña pa'ina ūcuare asa cutujū paniasome. ⁶⁶ Repana asasi'ere cuasaju,

—¿Je se jā'ava'u chīiva'u pa'ija'u? —chini cuasaju sāīnechi'a ūcuanuko sēniasaju paniasome repana.

Diopi chīiva'uni rua re'oja'che cho'okakuna asa rua cuasaju paniasome pāi.

Zacarias pojoku i'kasi'ere kuamu

⁶⁷ Ūcuarumu repau Zacarias, chīiva'u puka'ku, Dios Rekochoji repauni chū'uuna ija'che kuaasomu Dios chu'o:

⁶⁸ Pāi chekunapi maini Israelpāire chēa paajuna tuakaniasomu Dios.

Jā'ajekuna Maire Paaku'te, "Rua re'oku'mu mu'u", chini cuasaju paifu mai.

⁶⁹ Ūcuachi'a maini oiū mai jūnisosirumu vati toa sani uuche Ŕsejauni rua Masikuni raoja'mu Dios maire.

Aipāiu David Dios chū'uñe cho'okaniasomu aperumu.

Ūcuau David jojosiñani te'eu'te chēa raoja'mu Dios.

⁷⁰ Aperumu Diopi kuakuna Repau chu'o kuana ija'che kuaasome chekunare:

⁷¹ "Chekunapi maini Israelpāire cuheju cu'ache cho'oñu chiito Diopi ūsekaija'mu."

Jā'aja'ñe cho'okasa chiniasomu Dios maire Israelpāi.

⁷² Repau Dios mai aipāire ija'che i'kaasomu:

"Musanukonani oiū re'oja'che cho'okaija'mu chu'u",

chūisi'e cavesuma'ñe cho'okaija'mu Repau Dios.

⁷³ Ūcuachi'a Abrahamre mai aipāiu pa'isi'kure,

"Ija'che cho'okasa chu'u musanukonare Israelpāi", chiniasomu Dios.

⁷⁴⁻⁷⁵ "Musanukonare cuhenapi chēa paaju cu'ache cho'ocojñonare chu'upi tua paaja'mu musanukonare.

Tua paakuna chu'u neenajeju musanukonare cuhenare vajuchuma'ñe

chu'u chū'uñe'te cho'ojū re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona jūnisōñejat'u'ka", chiniasomu Dios Abrahamre.

Jā'aja'ñe kuaasomu Zacarias Dios chu'o.

⁷⁶ Chini mamaku'te i'kaasomu repau Zacarias.

Jmava'u, mu'u pa'iche'te pāipi ñaju i'kani,

"Dios Cnaum Pa'iku chu'o kuaku'mu iku", chiijanaa'me mu'ure.

Dios Raojau rajachere kaja'mu mu'u, pāipi asa care'va paapu chini.

⁷⁷ Dios neenare masia'ju chini ija'che i'kaja'mu mu'u:

"Musanukona cu'ache cho'osi'e tu'nesokani jo'e cuasamaneja'mu Dios.

Tu'nesokakuna vati toa sani uuche peoja'mu musanukonare."

⁷⁸ Jā'aja'ñe cho'okaija'mu Dios pāi rua Oikujeku.

Jā'ajekuna Dios Repau Mamakuni raopi'ramu maire.

⁷⁹ Pa'ivesuju cu'ache cho'ojū chijacheja pa'icheja'che pa'inare jūnisochejē'e vajuchunare

Repaū Mamakuni raopi'ramu Dios maire,

maipi repauni cuasa'ju chini.

Rani pa'iu re'oja'che pa'imasische'te che'choja'mu repau maire,

chiniasomu Zacarias repau mamaku'te.

⁸⁰ Repava'u chīiva'u Diore rua cuasaku aineeku paniasomu. Israelpāi chu'vamarumu pāi peochejñare te'eva'u pa'iu paniasomu repau Juan.

2

Jesure jñasi'ere kuamu

(Mt 1.18-25)

¹⁻³ Jā'arumu Augusto pāi ūcuanukore chū'uku paniasomu. Cheku Cirenio ūcuaja'che Siria cheja canani chū'uasomu reparumu. Augusto repau paanare ūcuanukore chū'uasomu repana mamire toharena kuēkuera chini. Pāi kuēkueche'te chū'uuna repana aipāi pa'isijooona saiche paniasomu repanare, mamire tochañu chini.

⁴ Pāipi saijuna José ja'me saniasomu. Galilea cheja cajoopo Nazaret vu'ejoopo pa'isi'kupi Judea cheja cajoopona Belén vu'ejoopona saniasomu repau, aipāiu David pa'isijooopona. ⁵⁻⁷ Mariana'me saniasomu repau, ja'me kuēkuecojñora chini. Maria repau rūjo pa'ijau chīipū su'ikoji sani, t'ia pa'io repao chīire jñaajarumapi t'iauna pi'raso chīiva'ure umuva'uni jñaaasomo charo cava'ure. Jñaa repava'ure kñase'repi rea, cu'ava'na āu āira'vuruna ūhaasomo repao. Pāi kāivu'ñapi timusuna cu'ava'na kāivu'eruna kāniasome repana.

Angeles oveja kuiranani Jesure jñasi'ere kuame

⁸ Reparumu Belén vu'ejoopo kueñere ovejava'nare kuirana paniasome. Ovejava'napi patu pa'ichejare pa'ijuna ñamipi kuiraju paniasome repana.

⁹ Ūcuarumu Diore ja'me pa'ikūji ángelpi rani pa'iana repana pa'ichejachi'a rühiso'koro rua miañe miasomū, Diopi cho'okuna. Miakuna ña rua kukusoasome repana oveja kuirana.

¹⁰ Rua kukusinare ija'che i'kaasomū ángel:

—Vajuchumanejū'u. Musanukonare chū'o re'oja'chere kuara chini raimū chū'u Israelpāipi ūcuanuko asa pojoa'ju chini. ¹¹ Asarepajū'u. Ija'chea'me chū'o chū'u rasi'e: Chura iumucuse pāio chīiva'ure ñaacuhasi'koa'mo, aperumu pa'isi'ku David pa'isijooona. Repava'u chīiva'u repau'te cuasanare vati toa uuche Ūsejava'upi ranicuhasi'kua'mu. Cristoa'mu repau. Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mu. Pāi ūcuanukore Paaku'mu repau. ¹² Musanukonapi sani ku'eni ñaa ñajanaa'me repava'ure. Ku'eju ñaa ñato cu'ava'na āu āira'vuru'te reasiva'u ūhija'mu chīiva'u. Repava'ure ñani, “Dios chīia'mu iku”, chijanaa'me musanukona —chiniasomū ángel repanare.

¹³ Ángel te'eu kuacuhaña chekuna ángeles rua jainuko rani paniasome. Pa'iju Dioni pojoju ija'che i'kaasome repana:

¹⁴ “¡Cñanumu Pa'iku Dios peore masiku'mu”, chiapu pāi ūcuanuko!

Ūcuaja'che, “Musanukona Repau oicojñona sāiñe pojoju pa'ijū'u”, chiime chūkuna musanukonare, chiniasome ángeles.

¹⁵ I'ka pi'ni cñanumna jo'e mñisorena sāiñechi'a ija'che i'kaasome repana oveja kuirana:

—Belenna sañu mai. Repacheja cho'osi'ere Diopi raouña ra kuumū ángel maire. Ñajañu chura cho'osi'ere —chiniasome repana.

¹⁶ Chini cu'arepa sani t'ia Josena'me Maria'te ñaasome repana. Ūcuaja'che chīiva'ure cu'ava'na āu āira'vuru ūhiva'uni ñaasome repana. ¹⁷ Ña pi'ni chīiva'u pa'iche'te ángel repanare kuasi'ere kuaasome repana. ¹⁸ Kuarena ūcuanuko asa ññanoasome repana kuache asasina. ¹⁹ Mariata'ni repana kuache asa i'kama'ko peore cuasako paniasomo. ²⁰ Ña pi'ni co'iasome repana oveja kuirana. Co'iju repana asasi'ena'me ñasi'e cuasa, “Peore masiku'mu Dios”, chiju ángel kuasi'e, “Ūcuarepaa'me”, chini Dioni pojoju co'isoasome repana.

Jesure puka'kupāi Dios vū'e sa ñosi'ere kuumū

²¹ Chīiva'u ochorepaumucujña ññaasi'e pa'itona jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tua pi'ni mami ve'osome repana. Jesure ve'osome repana repava'ure chīiva'ure. Aperumu chuta'a repau'te sa'imarumu ángel kuasi'ere mami ve'osome repana.

²² Dios aperumu Moisepi päire kuakaau chini chīire ññaasi'e cu'a pani pi'nirumu cho'ojache kuaasomū. Jā'ajekuna Dios chū'u jo'kasi'ere cho'oñu chini Jesús puka'kupāi Jerusalén vu'ejoopona maniasome. Ūcuachi'a chīiva'uni Dioni ñoju, “Iku mu'u neekua'mu”, chīñu chini maniasome repana. ²³⁻²⁴ Aperumu Diopi i'kakuna Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kuumū:

Musanukona chīiva'nare charo cava'nare umupāiva'narechi'a chū'uni isijū'u. Chū'u neenaa'me repana.

Ūcuaja'che romi cu'a pa'ina cu'a pa'iche'te tanoñu chini jo'cha va'iva'nani isijū'u chū'ure. Airo jureva'nare ka'chava'nare peoni jo'cha ūkupo chīiva'nani ūcuajanukoru'te isijū'u chū'ure,

chiniasomū Dios. Jā'ajekuna Jesús puka'kupāi Dios chū'u jo'kasi'ere cho'oñu chini Jerusalén vu'ejoopona maniasome.

²⁵ Reparumu Jesús puka'kupāi Jerusalén vu'ejoopo mani ñato ūcuajoopo'te pāiu rua re'oku paniasomū Simeón, Diore cuasaku. Pa'iu Dios Raojauni cha'aku paniasomū repau, pāi chekunapi Israelpāire cu'ache cho'oñu chiito Ūsejauni. Dios Rekocho repau'te Simeone ja'me paniasomū. ²⁶ Ūcuarekochoji ja'me pa'iu ija'che kuaasomū repau'te: “Chuta'a jūnisomaneja'mu mu'u. Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kure ñañeta'ka vajūu pa'ija'mu mu'u”, chiniasomū. ²⁷⁻²⁸ Ūcuarumu Simeón Dios Rekochoji chū'ukuna Dios vu'ena mua kakaasomū. Kaka pa'iana Jesús puka'kupāi repau'te cajaju ūcuavu'ena kakaasome. Dios chū'u jo'kasi'ere cho'oñu chini kakarena repau Simeón repava'ure chīiva'ure cajo Dioni pojoku ija'che i'kaasomū:

²⁹ Chū'ure Paaku, mu'u i'kasi'epi ūcuarepa ti'ñeuna ñacuhamu chū'u.

Jā'ajekuna chura chū'ure jū'iñe ūsemanejū'u.

Pojoku jūnisoja'mu chū'u churata'ni, ūcuare iva'ure ñacuhasi'kujeku.

³⁰ Mu'u Raosi'kure ñacuhamu chū'u pāi chēa paaku vati toa uuche Ūsejaure.

³¹ Pāi ūcuanuko ña masia'ju chini raosi'kua'mu mu'u ikure.

³² Churata'ni ikup'i ch'u'vakuna mu'u ch'u'o asa ch'ejanaa'me judío peona.

Ūcuaja'che chura chukuna'te judiöpäi, mu'u neenare re'oja'che cutujanaa'me päi, chiniasomu.

³³ Chüiva'uni jä'aja'ñe i'kauna asa jñanoasome repaña Jesús puka'kupäi.

³⁴⁻³⁵ Ūcuarumu repau,

—Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau —chini puka'kore María'techi'a i'kaasomu.

Asarepajä'u: Ikure Diopi raouna mai Israelpäi te'enachi'a ikuni cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me.

Chekunata'ni ikuni cuasamaru cu'ache pa'ijanaa'me.

Ikure päi jainuko cuhejanaa'me.

Jä'ajekuna iva'ure mu'u chüiva'ure rua oija'mo mu'u.

Päi jainukore repaña rekoñoä cuasache ña kaja'mu iku, chiniasomu repau Simeón.

³⁶ Ūcuachi'a ūcuav'ere Ana Dios ch'u'o kuako, Fanuel, Aser päi mamako paniasomo. Rua aiva'o paniasomo repao. Rua romichüiva'opi umuu'te veja sieterepaüsurumuchi'a paniasomo repao. ³⁷ Sieterepaüsurumu vejasi'e pa'ikoni üjüva'upi jo'ka jünisouna rua jeerumu te'eva'o pa'io paniasomo repao. Ochenta y cuatro repaüsurumu te'eva'o paniasomo repao. Te'eo pa'io Dios vü'ere umucujña'me ñami Dioni pojoko paniasomo repao, te'ñoächi'a etako. Te'eumucujña äu äimairo pa'io Dioni sêeo paniasomo repao. ³⁸ Ūcuarumu Jesús puka'kupäi pa'iruupuna kakaasomo repao. Kaka chüiva'ure ña Dioni, "Re'orepamu", chini chüiva'u pa'iche'te Israelpäire Jerusalén pa'inani repañare cu'ache cho'onare üsekajüre cha'anani kaaasomo repao.

Nazaret vü'ejoopo co'isi'ere kuamu

³⁹ Ūcuarumu Jesús puka'kupäi Dios chü'u jo'kasi'e peore cho'o pi'ni chüiva'ure co'chaju repaña pa'ijoopona, Galilea cheja cajoopo Nazaret vü'ejoopona co'iasome. ⁴⁰ Co'i pa'ijuna aineeku chüiva'u na'a rua kokau paniasomu. Dios chü'u jo'kasi'e rua che'cheku aineeku paniasomu repava'u chüiva'u. Dios repau'te pojoku re'oja'che cho'okaniasomu.

Jesús Dios vü'e pa'isi'ere kuamu

⁴¹ Jesús puka'kupäi Jerusalén vü'ejoopo si'aüsurumu maniasome. Aperumu Dios repaña aipäi Egipto cheja pa'inare etua rasi'ere cuasaju pojoku fiesta'te ja'me cho'oñu chini maniasome. Repa fiesta mami pascuaa'me. ⁴² Chüiva'u docerepaüsurumu pa'itona fiestarumu t'auna puka'kupäi Jesure maju maniasome Jerusalén vü'ejoopona. ⁴³ Fiesta cho'o pi'ni Jesús puka'kupäi co'ijuna päi jainuko ja'me co'iasome. Ūcuauko co'ito te'eva'u chüiva'u co'imaneasomu. Repau co'ima'ñe puka'kupäi vesuasome. ⁴⁴ Vesuju, "Chekunana'me co'icosomu mai chüi", chini te'eumucuse co'inapi mamaku'te ku'easome repaña. Ku'ēju peore repaña majapäina'me repau ñanare sëniasaasome repaña chüiva'uni jñaañu chini. ⁴⁵ Jä'ata'ni repau'te jñaamaneasome repaña. Ku'ete'e Jerusalenna jo'e co'iasome repaña repauni ku'e jñaañu chini. ⁴⁶ Choteumucujña ku'enapi Dios vü'e kaka ñato ūcuav'ere pa'iu judiöpäi che'chona chenevü'te ñu'iu repaña i'kache'te asa sëniasaku paniasomu repau chüi. ⁴⁷ Sëniasakuna repañapi säiñe ch'u'o sêeto rua masi kaaasomu repau. Repañji masi kuakuna asa rua jñanoasome repaña, "Rua masimu iku", chini. ⁴⁸ Puka'kupäi repau i'kache'te asa jñano puka'kochi'a ija'che i'kaasomo repau'te:

—Jmava'u, zje'se pa'ijuna mu'u chukuna'te kuamairo canukau? Muja'kuna'me chu'u mu'uni oiju rua ku'ēju pa'ime —chiniasomo puka'ko.

⁴⁹ Chikona,

—Jje'se pa'ijuna ku'ere chu'ure? Chu'u Ja'ku chü'u jo'kasi'e cho'uche pa'imü chu'ure ivü'e. Jjä'a musanukona vesuche? —chiniasomu repau.

⁵⁰ Jä'ata'ni repau i'kasi'e asavesuasome repaña.

⁵¹ Ūcuarumu Jesús puka'kupäina'me Nazaret vü'ejoopona co'iasomu. Co'i pa'iu puka'kupäi chü'uñe cho'oku paniasomu repau. Repau puka'ko Dios vü'e repau cho'osi'ere rua cuasako paniasomo.

⁵² Repau Jesús aineeku na'a rua masi cuasaasomu. Dios repau'te rua pojoasomu, päi ūcuaja'che.

3

Juan Pái Okoro'vesi'ku pái peochejare pa'iu páipi saijuna Dios ch'u'o ch'u'vasi'ere kumatu

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Reparumu Tiberiopi pái ũcuanukore chũ'uasomũ. Repau Tiberio quincerepaũsũrumũ chũ'ũrumuna Poncio Pilato ũcuaja'che Judea cheja pa'inani chũ'uasomũ. Herodes ũcuaja'che Galilea cheja pa'inani chũ'uasomũ. Felipe ũcuaja'che Herodes cho'jeu Iturea cheja pa'inana'me Traconite cheja pa'inare chũ'uasomũ. Lisnias ũcuaja'che Abilinia cheja pa'inani chũ'uasomũ. ² Repana chũ'ũrumũ Anana'me Caifás judío phairipáire ũcuanukore chũ'uasome. Reparumu Dios Zacarías mamaku'te Juanre pái peochejare pa'iu na páire chũ'vaa'ku chini chũ'uasomũ. ³ Chũ'ũna asa sani Jordán chicha ru'tuva pa'inani páire chũ'vaku paniasomũ repau peore repakãjño ku'iu. Ija'che chũ'vaasomũ repau:

—Musanukona cu'ache cho'оче ũhaso re'oja'chere mama cuasajũ'u, Diopi musanukona cu'ache cho'osi'ere tanoso jo'e cuasamane'aku. Cu'ache cho'оче'te ũhaso Dion cuasaju okoro'vecojñojũ'u —chiiu chũ'vaku paniasomũ repau Juan.

⁴ Aperumu Isaías, Dios chũ'o kuasi'ku ija'che tocha jo'kaasomũ maire, Juan cho'ojachere kuaku:

Páiu pái peochejare sani pa'iu páipi repauni saito ujachw'opi ija'che i'kaku chũ'vaja'mu: "Maire Paaku raip'ramũ.

Repauni cha'aju musanukona rekoñoã ma'a rũhiñe pa'ima'a care'vacheja'che re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'u.

⁵ Aikũjña chenuã peore cha'opi ta'pisõja'mu.

Aikũjña ruã ujakũjña pa'isikũjña jmakũjñaruã ñañasõja'mu.

Ma'ña ju'chu pa'ima'ña rũhima'ña carũhija'mu.

Ma'ña cojñana'me chí'ca pa'isima'ña su'kajama'ña care'oja'mu.

Musanukona aperumu pa'isi'e peore rũhiñe care'vajũ'u.

⁶ Dios Raojau pái oiu vati toa uuche Ezejau rajia'mu maire.

Rakuna pái ũcuanuko ñajanaa'me repau'te", chiija'mu repau, chiimu Isaías tocha jo'kasi'e.

⁷ ũcuarumu pái jainuko Juanre okoro'vecojñoũ chini saniasome. Satena ija'che i'kaasomũ repau:

—Musanukona te'ena chuta'a cu'ache cho'оче ũhamanajeju aña pa'icheja'che cu'ache pa'ime. "Maipi okoro'vecojñoru Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu", chini cuasaju raimo musanukona. Já'ata'ni musanukona cu'ache cho'оче ũhasoma'to Diopi chũ'ũna cu'ache ti'ñjeja'mu musanukonare. ⁸ Musanukona cu'ache cho'оче'te ũhaso re'oja'che pa'iju Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'ijũ'u. Musanukonapi re'oja'che pa'ito chekunapi ñani, "Ina cu'ache cho'оче ũhasosinajeju re'oja'che pa'ime", chijanaa'me musanukonare. Ija'che cuasacosome musanukona: "Abraham jojosi-naa'me mai. Já'ajekuna Dios maire cu'ache cho'omaneja'mu", chiju cuasacosome musanukona. Já'aja'ñe cuasamanejũ'u musanukona. Diore Repauni cho'ouato ira'karuã catara'karuã Abraham jojosinare chekunare cho'ore'omu, Repau chũ'ũñe cho'ojanare. ⁹ Sũkiñuã ãiñe kũñuãpi saijaruã kũima'to, "Cu'amũ iñuã", chini kueni uosome pái. Dios ũcuaja'che pái cu'ache pa'inare cu'anajejuna vati toana saoja'mu —chiniasomũ Juan repanare.

¹⁰ Chikuna,

—Jã'a pa'ito, ¿ũquere cho'ojanaa'ñe chukuna? —chiniasome repauna.

¹¹ Chitena,

—Ija'che cho'ojũ'u. Musanukona ũcuauakũji kãña ka'chakãña paani chekũre kãña peova'ure te'ekãa isijũ'u. ũcuachi'a musanukona ũcuauakũji ãu paani chekunare ãu peova'nare isijũ'u —chiniasomũ repau repanare.

¹² I'katona pái chũ'ũnare kuri kookaina Juanni ranciasome, okoro'vecojñoũ chini. Rani repau'te ija'che sēniasome repauna:

—Masiu, chukuna, ¿ũquere cho'ojanaa'ñe? —chiniasome.

¹³ Chitena i'kaasomũ repau.

—Pái chũ'ũna musanukonare chũ'usinukoruchi'a kuri sēni kooju pa'ijũ'u. Na'a cajejaiche sēni koomanejũ'u —chiniasomũ repau.

¹⁴ Sõtaopã ũcuaja'che sēniasome repau'te.

—¿E'quere chukuna cho'ojanaa'ñe? —chiniasome. Chitena i'kaasomũ repau.

—Kuri uakuna pāi paache'te cho'o kuko tuamanejū'u. Ūcuachi'a kurire kuko tuasoñu chini cu'ache cho'omanani, "Cu'ache cho'osinaa'me musanukona", chiimanejū'u. Cho'oche ro'ichi'a kooju pojoju pa'ijū'u. Na'a rua kooche chiimanejū'u —chiniasomu Juan repanare sōtaopāi.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa jñanoasome repa na pāi. Pāi ūcuaukore chū'ua'ku chini Dios Raojau're Cristo'te cha'anajēju ija'che cuasaasome repa na: "¿Dios Raosi'ku'ua' iku? ¿Cristoa' u'?", chini cuasaasome repa na. Juan pa'iche'te vesuju sāiñechi'a sēniasaasome repa na.

¹⁶ Repanapi sāiñechi'a sēniasajūna asa Juan ūcuaukore i'kaasomu.

—Chū'u musanukonare re'oja'che cho'okai'u okoro'vemu. Na'a pa'isirumu cheku na'a rua masikūji rani pa'iu na'a rua re'oja'che cho'okaija'mu musanukonare. Chū'ure na'a rua masikūjekuna repau'te cuasaku vajuchuku pa'imū chu'u. Na'a rua masikūjeku repau'te cuasanare Dios Rekocho'te īsija'mu repau. Repau'te cuasanareta'ni Ūcuauji chū'ua'na na'a pa'isirumuna cu'ache ti'jñeja'mu. ¹⁷ Pāi trigo cho'oni po'te repacaā rühikuanupū chi'i ūhame. Repasuota'ni ūosome. Na'a pa'isirumu Raijau pāi ūcuaukore chi'i trigo cho'ocheja'che cho'oku cu'ache cho'oche ūhamanare vati toana chachamatoana saoja'mu. Cu'ache cho'oche ūhaso Repau'te cuasanareta'ni puka'ku pa'ichejana saja'mu repau —chiniasomu Juan repanare pāi. ¹⁸ Dios chū'o re'ojachere rua chū'vache chū'vaasomu Juan repanare.

¹⁹ Na'a pa'isirumu Herodes, pāi chū'ukūji cho'jeu Felipe rūjoni Herodiani tua paaasomu. Tua paakuna Juan asa chū'vate'easomu repau'te, ūcuachi'a cheke cu'ache cho'osi'ere asani. ²⁰ Chū'vaku'teta'ni asa jachasoku jo'e na'a rua cu'ache cho'osomu repau. Repau'te chū'vasiva'ure Juanre pāi chēavū'ena cuaoasomu repau Herodes.

Jesure okorosi'ere kuamu

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Aperumu Juan pāi jainukore okoro'veku paniasomu. Ūcuaja'che Jesure okoroasomu repau. Okorocojñosirumu Jesu puka'kuni sēniasomu. Puka'kuni sēeuna cunaumu teana re'ojaumū care'o ²² Dios Rekocho ūkupoja'iu ūcuauji cajeasomu. Dios Rekocho cajesirumu cunaumūpi ija'che i'kache asoasomu:

—Mu'u chū'u chīia'mu. Mu'ure rua chiimū chu'u. Mu'ure rua pojomu chu'u —chiiche asoasomu.

Jesús aipāi pa'isina mamia'me

(Mt 1.1-17)

²³ Jesús treintarepaūsurumu pa'icosomu chekurumu, repau pāi apechu'varumu. "Jā'u Jesús, José chīia'mu", chiiju cuasaasome pāi repau'te.

José puka'ku pa'isi'ku Elí paniasomu.

²⁴ Elí puka'ku pa'isi'ku Matat paniasomu.

Matat puka'ku pa'isi'ku Leví paniasomu.

Leví puka'ku pa'isi'ku Melqui paniasomu.

Melqui puka'ku pa'isi'ku Jana paniasomu.

Jana puka'ku pa'isi'ku José paniasomu.

²⁵ José puka'ku pa'isi'ku Matatías paniasomu.

Matatías puka'ku pa'isi'ku Amós paniasomu.

Amós puka'ku pa'isi'ku Nahum paniasomu.

Nahum puka'ku pa'isi'ku Esli paniasomu.

Esli puka'ku pa'isi'ku Nagai paniasomu.

²⁶ Nagai puka'ku pa'isi'ku Maat paniasomu.

Maat puka'ku pa'isi'ku Matatías paniasomu.

Matatías puka'ku pa'isi'ku Semei paniasomu.

Semei puka'ku pa'isi'ku José paniasomu.

José puka'ku pa'isi'ku Judá paniasomu.

²⁷ Judá puka'ku pa'isi'ku Joanán paniasomu.

Joanán puka'ku pa'isi'ku Resa paniasomu.

Resa puka'ku pa'isi'ku Zorobabel paniasomu.

Zorobabel puka'ku pa'isi'ku Salatiel paniasomu.

Salatiel puka'ku pa'isi'ku Neri paniasomu.

²⁸ Neri puka'ku pa'isi'ku Melqui paniasomu.

Melqui puka'ku pa'isi'ku Adi paniasomu.

Adi puka'ku pa'isi'ku Cosam paniasomu.

Cosam puka'ku pa'isi'ku Elmodam paniasomu.

Elmodam puka'ku pa'isi'ku Er paniasomu.

29 Er puka'ku pa'isi'ku Josué paniasomũ.
 Josué puka'ku pa'isi'ku Eliezer paniasomũ.
 Eliezer puka'ku pa'isi'ku Jorim paniasomũ.
 Jorim puka'ku pa'isi'ku Matat paniasomũ.
 30 Matat puka'ku pa'isi'ku Leví paniasomũ.
 Leví puka'ku pa'isi'ku Simeón paniasomũ.
 Simeón puka'ku pa'isi'ku Judá paniasomũ.
 Judá puka'ku pa'isi'ku José paniasomũ.
 José puka'ku pa'isi'ku Jonam paniasomũ.
 Jonam puka'ku pa'isi'ku Eliaquim paniasomũ.
 31 Eliaquim puka'ku pa'isi'ku Melea paniasomũ.
 Melea puka'ku pa'isi'ku Mainán paniasomũ.
 Mainán puka'ku pa'isi'ku Matata paniasomũ.
 Matata puka'ku pa'isi'ku Natán paniasomũ.
 32 Natán puka'ku pa'isi'ku David paniasomũ.
 David puka'ku pa'isi'ku Isaí paniasomũ.
 Isaí puka'ku pa'isi'ku Obed paniasomũ.
 Obed puka'ku pa'isi'ku Booz paniasomũ.
 Booz puka'ku pa'isi'ku Salmón paniasomũ.
 Salmón puka'ku pa'isi'ku Naasón paniasomũ.
 33 Naasón puka'ku pa'isi'ku Aminadab paniasomũ.
 Aminadab puka'ku pa'isi'ku Aram paniasomũ.
 Aram puka'ku pa'isi'ku Arni paniasomũ.
 Arni puka'ku pa'isi'ku Esrom paniasomũ.
 Esrom puka'ku pa'isi'ku Fares paniasomũ.
 Fares puka'ku pa'isi'ku Judá paniasomũ.
 34 Judá puka'ku pa'isi'ku Jacob paniasomũ.
 Jacob puka'ku pa'isi'ku Isaac paniasomũ.
 Isaac puka'ku pa'isi'ku Abraham paniasomũ.
 Abraham puka'ku pa'isi'ku Taré paniasomũ.
 Taré puka'ku pa'isi'ku Nacor paniasomũ.
 35 Nacor puka'ku pa'isi'ku Serug paniasomũ.
 Serug puka'ku pa'isi'ku Ragau paniasomũ.
 Ragau puka'ku pa'isi'ku Peleg paniasomũ.
 Peleg puka'ku pa'isi'ku Heber paniasomũ.
 Heber puka'ku pa'isi'ku Sala paniasomũ.
 36 Sala puka'ku pa'isi'ku Cainán paniasomũ.
 Cainán puka'ku pa'isi'ku Arfaxad paniasomũ.
 Arfaxad puka'ku pa'isi'ku Sem paniasomũ.
 Sem puka'ku pa'isi'ku Noé paniasomũ.
 Noé puka'ku pa'isi'ku Lamec paniasomũ.
 37 Lamec puka'ku pa'isi'ku Musalén paniasomũ.
 Musalén puka'ku pa'isi'ku Enoc paniasomũ.
 Enoc puka'ku pa'isi'ku Jared paniasomũ.
 Jared puka'ku pa'isi'ku Mahalaleel paniasomũ.
 Mahalaleel puka'ku pa'isi'ku Cainán paniasomũ.
 38 Cainán puka'ku pa'isi'ku Enós paniasomũ.
 Enós puka'ku pa'isi'ku Set paniasomũ.
 Set puka'ku pa'isi'ku Adán paniasomũ.
 Adán aperumũ mamarumũ Dios cho'ocojñosi'kua'mu.

4

Vati ai Jesure cu'ache cho'oa'ku chini chũ'ute'esi'ere kuumu
(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

1 Ūcuarumũ Jesús Jordán chiacha saisi'ku rani Dios Rekocho chũ'ũñe peore si'arumũ cho'okũ paniasomũ. Dios Rekochoji chũ'ũña pã peochejare sani pa'ũ paniasomũ repau. 2 Cuarentarepaumucujña pã peochejare pa'ũ ãũ ãima'ñe pa'ũña ãucuhaasomũ repau'te. Pã peochejare pa'ũña vati ai sani Jesuni cacũ'ora chini ija'che i'kaasomũ:

3 —Mu'ũpi Dios Mamarepaku pani ipũ catapu mini, pãpu carũñojũ'u —chinasomũ.

4 Chikũna Jesús ija'che i'kaasomũ repau'te:

—Dios chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuumu:

Pāipi chū'urejē'e cuasama'ñe repana āijañere āuchi'a cuasaju pa'ito cu'amū.

Jā'achi'a cuasama'ñe chū'u chū'ñe'te cuasaju cho'oju pani re'oja'che pa'ijanaa'me pāi, chiimū —chiniasomū Jesús vature.

⁵ Jā'aja'ñe i'kacuhasirumū vati ai repau'te Jesure aikūtina sa mūa teana te'erumū peore chejña pāi pa'ichejña ñoasomū.

⁶⁻⁷ Ñoku ija'che i'kaasomū repau repau'te:

—Cheja pa'iche peore rūa re'oja'chea'me. Aperumūna chū'ure īsisichejñaa'me ichejña, chū'upi peore chū'ua'ku chini. Chura chū'ure uakuni īsija'mū chū'u. Jā'ajekuna mū'upi chū'uni, "Peore masiku'mū mū'u", chiū, ro're ñu'iu pojoru mū'uni peore ichejña īsija'mū chū'u, mū'upi chū'uku paau chini. Cheja pa'imajñaruā cu'amajñaruā peore īsija'mū chū'u mū'ure —chiniasomū vati.

⁸ Chikuna Jesús i'kaasomū repau'te.

—Dios chū'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Diore Pāi Ūcuanukore Paaku'techi'a, "Peore masiku'mū mū'u", chiūju pojoju Repau chū'ñe'echi'a cho'oju pa'ijū'u mūsanukona pāi, chiimū —chiniasomū Jesús repau'te.

⁹⁻¹¹ Jā'a i'kacuhasirumū vati ai repau'te Jerusalén vū'ejoopona sa Dios vū'e sē'sevana mūa ija'che i'kaasomū:

—Dios chū'o aperumū tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Dios ángeleva'nare, mū'uni kuiraju mū'u tuā'ito repana jējñapi chēaa'ju chini raoja'mū, mū'upi tuāni asi cho'omaneakū chini,

chiimū. Jā'ajekuna mū'upi Dios Mamarepakū pani ichejapi chejana chā'ijū'u. Dios i'kasi'epi ūcuarepa pa'ito ichejapi chāni asi cho'omaneja'mū mū'u —chiniasomū vati ai.

¹² Chikuna Jesús i'kaasomū.

—Ūcuachi'a Dios chū'o aperumū tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Chū'u cho'omasiche'te rupū ñañu chini sēemanejū'u mūsanukona pāi, chiimū Dios —chiniasomū Jesús repau'te vati aire.

¹³ Chikuna Jesure si'ache cu'ache cho'oa'kū chini chū'ute'e jo'ka sanisoasomū repau vati ai, jo'e na'a pani rasa chini.

Jesús Galilea cheja apevuamū pāi chū'vache

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jā'a cho'o pi'nisirumū Galilea chejana co'iasomū Jesús. Dios Rekocho chū'ñe'echi'a peore re'oja'chechi'a cho'okūji co'iasomū repau. Peore cho'okūji co'iana Galilea cheja pa'inana'me ūcuacheja kueñe pa'ina jainuko repau pa'iche'te asa cutuju paniasome pāi.

¹⁵ Ūcuachejare pa'iu judiōpāi chī'ivū'ñana si'arumū mūa che'chokū paniasomū repau. Che'chokūna asa, "Rūa masiū'u iku", chini pāi ūcuanuko re'oja'che cutuasome repau'te.

Jesús Nazaret vū'ejoopo pa'isi'ere kuamū

(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Ūcuarumū Jesús Nazaret vū'ejoopona co'iasomū, repau ainesijooopona. Co'i pa'iu pūaumucusepi tī'auna judiōpāi chī'ivū'ena mūa kaka ñu'isi'kupī Dios chū'o tocha jo'kasi'ere ñaku i'kara chini vūni nūkaasomū repau. Pūaumucujña tī'ato judiōpāi chī'ivū'e si'arumū mūaasomū repau. ¹⁷ Vūni nukakuna Dios chū'o aperumū kuasi'ku Isaiās tocha jo'kasi'e pa'ikorovū'te mini īsiasome repau'te, ñaku i'kaa'ku chini. Īsirena rūhikorovū ca'nesija'ovajekuna repau ñaku i'kajachere ku'eku koraasomū repau. Ku'e jñaa ija'chere ñaku i'kaasomū repau:

¹⁸⁻¹⁹ Dios Rekochoji chū'umū chū'ure, chū'upi pāire Dios chū'ore re'oja'chere chū'vaa'ku chini.

"Pāire ija'che chū'vajū'u", chiimū chū'ure Dios Rekocho:

"Chūova'na pa'iva'nani Dios chū'ore chū'vajū'u, Repauni cuasaju pojoju paapu.

Ūcuaja'che Dios chū'o vesūva'nare chū'vajū'u masia'ju.

Cu'ache cho'ocojñonare ūcuaja'che cu'ache cho'uche ūsekaijū'u."

Ija'che kuajū'u repanare pāi:

"Dios re'oja'che paapu chini vati ai paasinare pāi tua paaja'mū, vati chū'ñe'te cho'omaneajū chini.

Pāi ūcuanukore Dios re'oja'che cho'okairumū tī'acuhamū",

chūiche'te ñaku i'kaasomū Jesús, Isaiās tocha jo'kasi'e.

²⁰ I'ka pi'ni repaja'ova ca'ne repavū'e kuirakuni co'cho pūu ñu'iana repavū'e chī'isina pāi ūcuanuko rūa pāiñasome repau'te.

²¹ Ñajuna repanare jo'e i'kaasomū repau.

—Chura chu'u ñaku i'kasi'e aperumu Dios i'kasi'ea'me. Dios aperumu kuasi'e musanukona ñaju'te cho'o ñocuhamu iumucuse —chiniasomu Jesús repanare pã.

²² Jã'aja'ñe i'kauna asa jñano pã ñucuanuko re'oja'che cutuasome repau'te, "Chu'o re'oja'chere i'kamũ iku", chijũ. Asa jñano sãñeche'i'a sēniasasome repana.

—¿Iku José mamakũma'ku? —chiniasome repana.

²³ Jã'aja'ñe i'kajuna asa i'kaasomu repau.

—Chu'u i'kasi'ere jachaju ija'che i'kañu chiime musanukona chu'ure: "Mu'u Capernaum vã'ejooopã pa'iu cho'osi'e asasinã'me chukuna. Chura ichejana mu'u pa'ichejana ñucare chukunani cho'o ñoto jachamanejanã'me chukuna mu'ure. Mai aipã ija'che i'kaasome: 'Ëko chaipi jũni ñucauji meñe ñko cho'o vajure'omũ', chiniasome." Jã'aja'ñe musanukona i'kañu chiime chu'ure —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Chini jo'e i'kaasomu repau.

—Musanukonare ñucarepare chu'o i'kamũ chu'u. Dios chu'o kuakaina aineesijooopã cana pã repana kuache Dios chu'o asa jachame. Musanukona ñucaja'che ijooopã chu'u aineesijooopã cana chu'u kuache Dios chu'o asa jachame. ²⁵⁻²⁶ Aperumu cho'osi'ere kuara. Aperumu ñucaja'che Eliapi Dios chu'ore kuakuna judío aipã asa jachaasome ñucate'epãũ'teta'ni. Reparumu Israel cheja va'jeromiva'na rua jainuko pa'irumuna choteũsurumu jo'e chekuũsurumu jooopã okojẽ'e ramauna ãujẽ'e peasomu. Æure peoju s'achejña ñucuhava'na paniasome pã. Repacheja canapi repau chu'vache'te asa jachajuna cho'okaimaneasomu Eliás repanare. Diopi saouna judío peona pa'ichejare Sarepta vã'ejooopã'te sani repajooopã cava'oni te'eva'ore va'jeva'ore re'oja'che cho'okaniasomu repau Eliás. Sarepta vã'ejooopã kueñea'me Sidón. ²⁷ Aperumu Eliseo Israel chejare pa'iu Dios chu'ore kuaku paniasomu. Mai aipã, asi ravu jũ'ina rua jainuko paniasome reparumu. Eliseo repau kuache'te Dios chu'ore repanapi asa jachajuna te'eu'terejẽ'e asi ravu jũ'iku'te vasokaimaneasomu, Diopi ñsekuna. Judío peoku'techi'a te'eu'te vasoasomu repau, Naamán, Siria cheja cakurechi'a —chiniasomu Jesús repanare.

²⁸ Jesupi judío peonare Dios cho'okaiche'te kuauna asa repavũ'e pa'ina ñucuanuko rua pe'ruasome repau'te. ²⁹ Asa pe'ruju vuni Jesure chẽa vã'ejooopã ru'tavana juha saasome repana. Juha sa aikũti sẽ'sevũ pa'ijooopãjekuna repakũti chu'chuvana na'a umuna muasasome repana repau'te, ñucachejapi jujo tũnu chini. ³⁰ Jujo tũnu chiisnareta'ni repana chenevũji eta sanisoasomu Jesús.

Pãiu'te pa'isi'kure vatire etosi'ere kuamũ
(Mr 1.21-28)

³¹ Eta sani Galilea cheja cajoopona Capernaum vã'ejooopona tĩ'aasomu repau Jesús. Tã pa'iu pũaumucusepi tĩ'auna judiõpã chi'ivũ'ena mua che'choasomu repau. ³² Rua masikũjekũ masi che'chokuna asa jñano, "Ruarepa masikũ iku", chiniasome pã.

³³ Reparumu ñucavũ'ere pãiu vatire paaku paniasomu. Vatire paakũjekũ Jesús i'kache'te asa rua cuiuku ija'che i'kaasomu repau:

³⁴ —Jesús, Nazaret raisi'ku chukuna'te cho'omanejũ'u. Mu'u pa'iche masimũ chu'u. Dios Raocõjñosi'kuamũ mu'u. Re'okũmu. ¿Chukunani cu'achejana saora chini raku mu'ũ? —chiniasomu repau.

³⁵ Jã'aja'ñe i'kauna Jesús repau'te vatire jo'e i'kache ñseku ija'che i'kaasomu:

—Re'omũ. Ñucamakarũ i'kajũ'u. Etajũ'u mu'u jã'ure pãiu'te —chiniasomu Jesús.

Jesupi, "Etajũ'u", chikuna vati pãiva'ure pa'isi'ku repava'ure cho'o tãuku eta sanisoasomu. Pãiu'te asi cho'oma'ñe eta sanisoasomu vati.

³⁶ Jesupi vatini eto saouna ña, kukuso pã ñucuanuko sãñeche'i'a cutuasome.

—¿Je'se pa'ikũjekũ iku vati chũ'umasiku? Jesupi rua masikũjekũ chũ'uto eta sanisõnaa'me vati —chiniasome pã.

³⁷ Jesús cho'osi'e ñasinapi kueñe pa'inani kuarena asa Jesús pa'iche'te cutuju paniasome pã.

Simón Pedro vao'te Jesús vasosi'ere kuamũ
(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Ñucarumu Jesús judiõpã chi'ivũ'e eta Simón vũ'ena mua kakaasomu. Kaka ñato Simón vao cha'vo ravuna jũniasomo. Jũ'iona, repaoni vasa'ku chini Jesure rua sēniasome repana. ³⁹ Ruarepa sēejuna jũ'iko ñhiko'a kueñere nukaku, "Cha'voche chũ'ujũ'ũ ikore", chiniasomu Jesús. Chikuna teana vajũasomo repao. Vaju vuni repanare ñure ñuasomo repao.

Jũ'iva'nare jainukore Jesús vasosi'ere kuamũ
(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Na'icuhatona chekunare jū'inare saasome pāi, Jesupi vaso'a'ku chini. Ravu raa si'ache jū'inani saasome repana. Sarena repanare ūcuanukore rupū chēse vasoasomū Jesús. ⁴¹ Ūcuachi'a vati jainukore pāi pa'isinare peore eto saosokaniasomū repau. Eto saokuna cuiju ija'che i'kaasome vati:

—Dios Mamaku'mu mu'u —chiniasome.

Jā'aja'ne i'kajuna, “Jo'e i'kamanejū'u”, chini i'kaūseasomū Jesús repanare vati. “Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mu iku. Cristoa'mu”, chiju chini ūseasomū Jesús repanare vati.

Galilea chejare pa'ia Jesús Dios chu'o chu'vasi'ere kamau
(Mr 1.35-39)

⁴² Jo'e apeñatato vu'ejoopo pa'isi'kupi eta pāi peochejana saniasomū Jesús. Sani te'eu pa'iana repau pa'isijooopo pa'ina ku'e jñaa tiichejña saiūseasome repau'te.

⁴³ Ešejana,

—Dios chu'ure Repau chu'ore kuaa'ku chini raosi'kua'mu. Jā'ajekuna chekuchejñare sani ku'ia repachejña cajoopoā canani cu'ache cho'оче ūhasōsinare pāi Dios chēa paache'te kuache pa'imū chu'ure —chiniasomū Jesús repanare.

⁴⁴ Galilea cheja pa'irumū judiōpāi chi'ivū'ña si'arumū muu Dios chu'ore chu'vaku paniasomū repau.

5

Va'i jainukore jñasi'ea'me
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Na'a pa'isiramū Jesupi Genesaret chiara ru'tuva'te sani nukakuna pāi jainuko rani chi'iasome. Repau i'kache'te Dios chu'ore kueñe nukaju asañu chini, jairepanukojeju repau'te rū'ñe j'i'risoasome repana. ² Chi'irena nukaku chiara ru'tuva ju'ivū'are choovūā te'eka'chapavūā pāi peovūā ju'ivū'are ñaasomū repau, va'i chonapi juo mani va'i chorūāre choajuna. ³ Ña sani Simón choovuna tuni, “Chu'ure na'a jooopona etuajū'u”, chiniasomū repau Simonre, choovu paaku'te. Chikuna, “Jau”, chini na'a jooopona etuaana choovu'te ñu'iu pāire che'choasomū repau. ⁴ Che'cho pi'ni Simonre jo'e i'kaasomū repau.

—Jeechejana ruichejana sañu. Sani va'ire chojū'u —chiniasomū Jesús.

⁵ Chikuna,

—Masiu, ñami chukuna si'añami choju pa'isinaa'me. Jā'ata'ni va'irejē'e chomanesinaa'me chukuna. Jā'ata'ni mu'upi chū'ukuna jo'e choja'mu chu'u —chiniasomū repau.

⁶ Jesupi chū'una cho churata'ni va'ire jairepanukore chorena va'i chorūā che'reasomū. ⁷ Che'resokana repanare ja'me pa'inare chekuvu pa'inare vevoju soniasome repana, rani ja'me cho'okaapu chini. Sotena rani repana choovuna'me chekuna choovu peore va'ire jairepanukore tujña timuso runisora'aasome repana. ⁸ Jā'aja'ne cho'ouna ña Simón Pedro Jesure ti'jñeñe ro're ñu'iu ija'che i'kaasomū:

—Pāi Ūcuanukore Paaku, cu'ache pa'iku'mu chu'u. Jā'ajekuna jo'ka saijū'u chu'ure —chiniasomū. ⁹ Simón Pedro va'ire jairepanukore cho repau'te ja'me pa'inana'me kukusoasomū. ¹⁰ Va'i ja'me chosina, Zebedeo chīi, repanare ja'me pa'ina Santiagona'me Juan ūcuaja'che kukusoasome. Kukujuna Jesús Simonni i'kaasomū.

—Vajuchumanejū'u musanukona. Iramupi vaa sani ku'iu pāire chu'vaku pa'ijū'u mu'u, chu'ni cuasaju jova'ju —chiniasomū Jesús repau'te Simonre. ¹¹ Jā'aja'ne i'kaana asa, “Jau”, chini choovūā jñajñu mau ūha cu'amajñaruā peore ūcuachejana jo'ka Jesuna'me saniasome repana.

Asi ravu paava'ure Jesús vasosi'ere kamau
(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Na'a pa'isiramū Jesupi vu'ejoopo'te sani pa'iana pāiu ca'nivū si'acaca'nivū asi ravu paava'upi rani tijñaasomū Jesure. Tijña repau chia meñe sime ro're ñu'iu Jesure raa sēniasomū repau.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, mu'ure vasoaato vasojū'u chu'vava'ure; vajura —chiniasomū repau.

¹³ Chikuna Jesús repauni chēaku i'kaasomū.

—Jau, vasora. Vajujū'u —chiiu chēakuna asi teana te'erumū peore ja'jusoasomū repau ca'nivū pa'isī'e. ¹⁴ Repau'te vasocuha Jesús ija'che chū'asomū:

—Chu'u mu'ure vasosi'e pāi chekunare kuamanejū'u. Kuama'ne judiō phairi'techi'a ñojajū'u mu'u vajusica'nivū. Ūcuaja'che aperumū Moisés chū'u jo'kasi'e cu'amajñaruā

sa isijũu Diore, mu'u cu'are tunokakuna mu'u vaju'si'ere masia'ju pã —chiniasomu Jesús.

¹⁵ Jã'ata'ni chekunapi repaña asasi'ere jo'e chekunani kuajuna na'a rua jainuko pã Jesús pa'iche asaasome. Asa repau pa'ichejana si'arumu na'a jainuko chi'iju paniasome pã, repau i'kache'te asañu chini. Jũ'iva'na ũcuaja'che vasocojñoñu chini ja'me chi'iasome. ¹⁶ Pãipi si'arumu repau pa'ichejana na'a jainuko rajuna si'arumu pã peochejana Dioni sãsa chini saiũ paniasomu repau.

Nuka ku'imava'ure Jesús vasosi'ere kuamu

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Na'a pa'isirumu Jesupi che'chokuna fariseopãina'me judiopã che'chona ñu'iju asaju paniasome. Galilea cheja cajoopoãna'me Judea cheja cajoopoã si'ajoopoã raisinana'me, Jerusalén vu'ejoopo raisina paniasome repaña. Diopi peore Cho'omasikuji cho'okaiuna jũ'iva'nare vasoasomu Jesús. ¹⁸ Jesús repavũ'e pa'itona pã nuka ku'imava'ure ũhikãa ũhiva'uni kuãiju raniasome. Jesús pa'ivũ'ena cuaa repau nukacheja ti'jñeñena ũhañu chiniasome repaña. ¹⁹ Cuaa ũhañu chiinaretã'ni repavũ'ere pãipi timusorena cuacu'aasomu repanare. Cuacu'akuna repavũ'e sã'sevuna mua ũcuachejapi coje racho ũcuacojepi repau ũhikãapi pã ũcuanuko nukacheja chenevuna Jesús ti'jñeñena caso ũhaasome repaña jũ'iva'ure. ²⁰ "Iva'ure Jesús vasoja'mu", chini cuasaju caso ũharena Jesús repaña cuasasi'e ña i'kaasomu repava'ure.

—Asarepajũu mu'u. Mu'u cu'ache cho'osi'e tunosõmu chu'u. Tunosõsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u —chiniasomu Jesús repava'ure.

²¹ Jã'aja'ñe i'kauna asa judiopã che'chonana'me fariseopã ija'che cuasaasome: "¿Je'se pa'ina iku jã'aja'ñe i'kaku? Dios asacuheche'te i'kamũ iku jã'a. Diochi'aa'mu pã cu'ache cho'che tunokaiku", chiiju cuasaasome. ²² Jã'aja'ñe cuasajuna Jesús repaña cuasache'te ña masi ija'che i'kaasomu repanare:

—¿Je'se pa'ina musanukona jã'aja'ñe cuasache? ²³ Chu'u ikure, "Mu'u cu'ache cho'osi'e tunosõmu chu'u. Tunosõsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u", chiisi'ere asa, "Joreu'mu iku. Pã jã'aja'ñe cho'omasinajẽ'e peomu", chiiju cuasame. Jã'ata'ni chu'ũpi ikure, "Vuni, nuka ku'ijũu", chikuna vuni nukakuna ñani, "Jorema'kuamũ Jesús. Repau i'kasi'e ũcuarepa cho'omasimu", chiijacosome musanukona. ²⁴ Chu'u, pãire ja'me paau chini Dios Raosi'ku chejare pa'iu pã cu'ache cho'che tunoñena'me pã vasoch cho'omasiu pa'iche'te musanukonapi ña masia'ju chini vasokaija'mu chu'u ikure —chiniasomu Jesús repanare.

Chini nuka ku'imava'ure i'kaasomu repau.

—Vuni mu'u ũhisikãa mini vu'ena co'ijũu —chiniasomu.

²⁵ Chikuna pã ũcuanuko ñaju'te vuni repau ũhisikãa mini vu'ena co'isoasomu repau. Dios repau'te cho'okaisi'ere cuasaku pojoku, "Peore masiku'mu Dios", chiiju co'iasomu repau. ²⁶ Jã'aja'ñe cho'oũna pã ũcuanuko ña jñanoasome. ũcuaja'che, "Dios peore masiku'mu", chiiju pojoasome repaña. Pojonata'ni vajuchuju ija'che i'kaasome repaña: —Irumũ mai ñama'ñere re'oja'che cho'ochete ñame mai —chiniasome repaña.

Levire Jesús soisi'ere kuamu

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jã'aja'ñe cho'o pi'ni eta pã chũ'unare kuri kookaiku'te, Levire ñaasomu Jesús. Kuri kookaina pa'ivũ'e ñu'ikuni ña ija'che i'kaasomu Jesús repau'te Levire:

—Rani chu'uni ja'me ku'iu chu'u chũ'ũñe'te cho'oku pa'ijũu —chiniasomu Jesús repau'te. ²⁸ Chikuna asa, "Jau", chini vuni repau paasi'e cu'amajñaruã peore jo'kaso Jesuna'me saniasomu repau.

²⁹ ũcuarumu Levĩ Jesuni pojoku pãire soniasomu ãure ãura chini. Sokuna kuri kookainana'me chekuna pã rua jainuko mua kaka ruuasome repavũ'e. ³⁰ Ñu'iju fariseopãina'me judiopã che'chona Jesús neenani ke'reju,

—¿Je'se pa'ina musanukona kuri kookainana'me cu'ache pa'inare ja'me ãu ãiñe? —chiniasome repaña.

³¹ Chitena asa Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Pã vajuna ũko cho'ochete chiimame. Jũ'iva'nata'ni ũko cho'ochete chiime. ³² Chu'u ũcuaja'che pã, "Re'onaa'me chukuna", chiinani, "Cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'che pa'ijũu", chisa chini cajesi'kuma'mu icheja cheja. Pã, "Cu'ache pa'inaa'me chukuna", chiiva'narechi'a, "Musanukona cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'che pa'ijũu", chisa chini cajesi'kuamũ chu'u —chiniasomu repau.

Dioni sãejũ ãu ãima'ñe pa'iche'te Jesuni sãniasasi'ere kuamu

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Ūcuarumū repana fariseopāi ija'che i'kaasome Jesure:

—Juan neena si'arumū te'eñoā āu āima'ñe pa'iju Dioni sēeme. Chukuna neena ūcuaja'che cho'onaa'me. Mu'u neenata'ni jā'aja'ñe cho'oma'me —chiniasome.

³⁴ Chitena Jesús i'kaasomū repanare.

—Pāi, romi vejani majapāina'me repanare kueñe pa'inare peore soni chi'i āu āime. Romi vejaku pa'ina āu ūsecu'amū. ³⁵ Na'a pa'isirumūna repau'te chekunapi sasōjanaa'me chekuchejana. Jā'arumuta'ni repauni oiju te'eñoā āu āimairo pa'ijanaa'me repana. Chu'u neena ūcuaja'che na'a pa'isirumū Dioni sēeju te'eñoā āu āimairo pa'ijanaa'me chu'u peorūmū —chiniasomū Jesús repanare.

³⁶ Reparumū pāi te'ena aperumū che'chosi'ena'me mama che'choche ūcuapa'rava cuasañu chini aperumū che'chosi'e ūhacuheasome. Chekunata'ni mama che'choche asacuheasome. Jā'ajekuna Jesús repanani chu'vaku ija'che i'kaasomū:

—Aikāarūji che'resōru mamase'rechoji che're aikāana pō juhamaana'me pāi. Jā'aja'ñe juha pi'ni choaru aikāaru mamase'recho pō juhasikāarūjeku rueni ji'rosōna na'a ūjacoje che'remū. Ūcuachi'a mamase'rechoji aikāana pō juharu re'oja'che ñoma'mū. ³⁷ Ūcuachi'a pīsi ūche cono mama cho'oni va'iva'na ca'nituru aituruna ro'vemanaa'me pāi. Aituruna ro'veru conopi kosani sau che'resō turujē'e cho'osōku pīsi ūche conojē'e ūcuaja'che cho'osōmū. ³⁸ Jā'ajekuna pāi pīsi ūche cono mama cho'oni turu mamaturuna ro'veme. Mamaturuta'ni che'remairo rupū saumū. Jā'ajekuna cono kosa ñu'iu jā'ñūsōma'mū. ³⁹ Ūcuaja'che pāi aperumū cho'osi'ere cono ūku ñani mama cho'osi'e ūkucuheme, “Aperumū cho'osi'epi na'a sāija'imū”, chini cuasaja —Jā'aja'ñe chu'vaasomū Jesús repanare fariseopāi.

6

Jesús neena p̄aamucusera trigocha'charuā pura āisi'ere k̄amū
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Ūcuarumū Jesús p̄aamucusera repau neenana'me trigo chiopi saiju paniasome. Saiju repau neena trigocha'charuā pura āniasome.

² Jā'aja'ñe cho'ojuna ña fariseopāi i'kaasome repanare.

—¿Je'se pa'ina musanukona p̄aamucusera'ni cho'ochē cho'ochē? —chiniasome repana.

³⁻⁴ Chitena Jesús i'kaasomū repanare.

—¿Aperumū pa'isi'ku David cho'osi'ere kuaju mai aipāi tocha jo'kasi'e ñamanaa'ñe musanukona? Ija'che k̄amū repa:

David, repau'te ja'me pa'inana'me āucuhakuna Dios va'ena kaka Diopi pojoa'ku chini judío phairipāi tuosi'ere pā mini āiu repau'te ja'me pa'inare āuku āniasomū.

Dios, phairipāichi'a āijū'ū chiisi'ere ānisōasomū repau David, chiimū —chiniasomū Jesús repanare.

⁵ Chini,

—Chu'ni Dios Raosi'kuni p̄aamucusera cho'ochē'te chū'uto chū'ure'omu —chiniasomū repau.

Cu'ajūturu paaku'te Jesús vasosi'ere k̄amū
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Na'a pa'isirumū Jesús p̄aamucusera judiōpāi chi'ivū'ena kaka che'choasomū. Che'choto ūcuavū'ere pāiu ūjajūturu cu'ajūturu paaku paniasomū.

⁷ Repavū'e chi'isina judiōpāi che'chonana'me fariseopāi Jesure rūa pāiñasome. “¿Jesús iumucuse p̄aamucusera cu'ajūturu paaku'te vasoja'?” chini ñu'iju ñasome repana. Repauji cho'ona ña repauni cu'ache i'kañu chini cha'aasome repana.

⁸ Repana cuasache masikuta'ni cu'ajūturu paaku'te ija'che i'kaasomū Jesús:

—Vani rani pāi chenevū'te nukajū'ū —chiniasomū.

Chikuna vani sani nukaasomū repau.

⁹ Ūcuarumū Jesús i'kaasomū repanare.

—Musanukonani chu'o sēniasara. P̄aamucujñana chekunani re'oja'che cho'okaito, ¿re'oku? Jā'apāni, ¿cu'ache cho'ore'oku? Ūcuachi'a, ¿chekunare vasore'oku? Jā'apāni, ¿vanisōre'oku repanare? —chiniasomū Jesús repanare pāi.

¹⁰ Chini ūcuaukore churi ña, cu'ajūturu paaku'te ija'che i'kaasomū:

—Mu'ū jūtu sauju'ū —chiniasomū.

Chikuna sauasomū. Sauna repajūtu teana re'ojajūtu care'osoasomū.

¹¹ Jā'aja'ñe cho'ona ña Jesure rūa pe'ruche pe'ruasome repana. Pe'ruju, “¿Je'se mai jā'ure cho'ojanaa'ñe?”, chini sāiñechi'a cutuasome repana.

Jesús Dios chu'o chu'vajanani saora chini docerepanare chēamu

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Na'a pa'isirumu Jesús aikütina muniasomu, Dioni sēsa chini. Muni te'eñami sēeu ñataasomu repau.

¹³ Ñatauna repau'te chiinare soni rao docerepanarechi'a chēa ija'che i'kaasomu repau: "Dios chu'ore sani chu'vaju paapu chini saoja'mu chu'u musanukonare", chiniasomu repau. ¹⁴ Iea'me repau chēasina mami: Simonre chēa chekere mami ve'oasomu repau. Pedro'te ve'oasomu. Jā'ajekuna Simón Pedro ve'easomu repau. Andrerere repau Simón Pedro cho'jeu'te ũcuaja'che chēaasomu repau. ũcuaja'che Santiago'te Juanre, Felipe'te, Bartolomere chēaasomu repau.

¹⁵ ũcuaja'che Mateo'te, Tomare chēaasomu. Chekure Santiago'te Alfeo mamaku'te ũcuaja'che chēaasomu. Chekure ũcuaja'che Simonre, cananistapāi ja'me cho'che cho'okaiku'te chēaasomu.

¹⁶ ũcuaja'che Judare, cheku, Santiago mamaku'te chēaasomu. ũcuaja'che Judas Iscariote'te chēaasomu. Na'a pa'isirumu repau Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini chekanani jo'kaasomu.

Pāi jainukore che'chomu Jesús

(Mt 4.23-25)

¹⁷ ũcuarumu Jesús aiküti pa'isi'kupi repau neenana'me caje re'ojajaevana canukato repau'te chiina, rua jainuko paniasome. Pāi chekana ũcuaja'che rua jainuko paniasome. Jerusalén vū'ejoopo cana, Judea cheja cajoopoā cana, ũcuachejña po'ña canana'me Tiro vū'ejoopo canana'me Sidón vū'ejoopo chiara ru'tuva cajoopoā cana paniasome repana. Jā'achejña pa'inapi Jesús i'kache'te asañu chini raniasome repana. Jū'iva'na repauni vasocojñoñu chini ratena vasoasomu Jesús repava'nare. ¹⁸ ũcuaja'che vatire paaju jū'iva'na vasocojñoasome. ¹⁹ Jesure rua masi'jekuna jū'iva'na rupu repauni chēse vajuasome. Jā'ajekuna pāi jū'iva'na ũcuauku chēse vajuñu chiniasome repau'te.

Pojoy pa'ichena'me pojomairo pa'iche kuamu Jesús

(Mt 5.1-12)

²⁰ ũcuarumu Jesús repau neenani ñaku i'kaasomu.

—Chuova'na pa'inaa'me musanukona. Jā'ata'ni musanukonani Diopi paakuna pojoy pa'ijū'u.

²¹ ũcuachi'a chura ãcuhava'na pa'ime musanukona. Jā'ata'ni pojoy pa'ijū'u. Na'a pa'isirumu ãu karama'ñe paajanaa'me musanukona.

ũcuachi'a chura oiju sumava'na pa'ime musanukona. Jā'ata'ni pojoy pa'ijū'u. Na'a pa'isirumu pojoy soju pa'ijanaa'me musanukona.

²² Chura pāi musanukonare cuheme, chu'uni Dios Raosi'kuni cuasajuna. Cuheju kueñe pa'ima'me. ũcuachi'a musanukonare cu'ache i'kame repana. ũcuachi'a musanukona pa'iche'te chekanani kuani joreme repana, "Cu'ache pa'inaa'me jā'ana", chiiju. Jā'ata'ni pojoy pa'ijū'u musanukona. ²³ Pāi cu'ache cho'ojanaa'me musanukonare. Jā'ata'ni cha'iju pojoyū'u. Na'a pa'isirumu Dios pa'ichejare sani pa'ijuna rua re'oja'chere isija'mu Dios musanukonare. Aperumu ũcuaja'che musanukonare cuhena aipāipi cu'ache cho'oasome Dios chu'o kuakaisinare —chiniasomu Jesús repau neenare.

²⁴ Chini pāi ũcuaukore jo'e i'kaasomu repau.

—Chura musanukona kurire rua paaju, "Diore chiima'me chukuna", chini cuasaju pojoy pa'ime. Icheja cheja pa'irumuchi'a pojoy pa'ime musanukona. Jā'ata'ni musanukona jūnisōsirumu cu'ache cuasasi'e ro'í cu'ache ti'ñeuna oiju pojomanajanaa'me.

²⁵ Musanukona te'ena ãu karama'ñe si'arumu chajiche ãiju pojoy pa'ime. Jā'ata'ni na'a pa'isirumu ãcuhava'na pa'ijanaa'me musanukona, Diore cuasamanesi'e ro'í.

ũcuachi'a musanukona te'ena si'arumu soju pa'ime. Jā'ata'ni na'a pa'isirumu sumauna oiju pa'ijanaa'me musanukona, Diore cuasamanesi'e ro'í.

²⁶ Musanukonapi chu'u chu'ore rūhiñe kuato re'oja'chere ũseju cu'ache i'kajanaa'me pāi musanukonare. Rūhiñe kuama'tota'ni re'oja'che i'kajanaa'me. Jā'ajekuna pāipi musanukonani si'areparumu re'oja'che cututo Dios chu'o rūhiñe kuamanajejuna cu'ache ti'ñeja'mu musanukonare. Musanukonare re'oja'che cutuna aipāipi aperumu joreju, "Dios chu'o kuakainaa'me chukuna", chiisinare re'oja'che cutuju paniasome —chiniasomu Jesús repanare.

*"Musanukonare cuhenare pāi oiju pa'ijū'u", chiimu Jesús
(Mt 5.38-48; 7.12)*

²⁷ Chini Jesús jo'e i'kaasomū repanare.

—Musanukonare chū'u i'kache asa jachamanare ija'che chū'vamū chū'u: Musanukonare cuhenare oiju pa'ijū'u. Re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u repanare.

²⁸ 'Ūcuachi'a, "Musanukonare cu'ache ti'jñea'ku", chiinare sāiñe cu'ache i'kamañe, "Re'oja'che ti'jñea'ku musanukonare", chiijū'u repanare. Ūcuachi'a, musanukonare cu'ache cho'onare Dioni re'oja'chere sēekaiju pa'ijū'u. ²⁹ Chekupri pe'rukū mu'u vachoturupana asi charato jo'e chekukā'ko ūsemanejū'u jo'e charaa'ku. Ūcuachi'a chekupri mu'u sē'sevu ju'ikāare tuasōru chekukāare rupu īsijū'u repau'te. ³⁰ Ūcuachi'a mu'u paamajñaruāre ūcuauakūji sēeto rupu īsijū'u repau'te. Ūcuachi'a chekupri mu'u paamajñaruāre tuasōru, "Co'chojū'u chū'ure", chiimanejū'u repau'te. ³¹ Musanukona chiiche chekunapi cho'okaiche rua chiime musanukona. Jā'ajekuna chekunare ūcuaja'che musanukona chiiche'te re'oja'chere cho'okaiju pa'ijū'u. Musanukonare re'oja'che cho'oma'tojē'e ūcua re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u repanare.

³² 'Pāi cu'ana repanare oinarechi'a sāiñe oito pojomaneja'mu Dios. ³³ Pāi cu'ana repanare re'oja'che cho'okainarechi'a sāiñe re'oja'che cho'okaiju pa'ime. Jā'ajekuna musanukonapi musanukonare re'oja'che cho'okainarechi'a sāiñe re'oja'che cho'okaito pojomaneja'mu Dios. ³⁴ Pāi cu'ana ūcuajanare kuri prestani, "Co'chojanaa'me ina", chini prestame kuri. Jā'ajekuna musanukonapi co'choche cuasonarechi'a kurire prestato pojomaneja'mu Dios. ³⁵ Jā'ajekuna musanukonare cuhenare oiju pa'ijū'u. Ūcuaja'che re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u repanare. Musanukonani ūcuauache'te prestañu chiito co'chochejē'e cuasamañe prestajū'u repanare. Jā'aja'ñe cho'ojū pa'ito Dios re'oja'chere īsija'mu musanukonare re'oja'che cho'osi'e ro'i. Musanukonare cuhenani re'oja'che cho'ojū pani Dios Cūnaumu Pa'ikū cho'ocheja'che re'oja'che cho'ojanaa'me musanukona. Dios Repau cho'okaiche, "Re'orepamu", chiimanejē'e re'oja'che cho'okaiju pa'ikū'mu. Cu'ache cho'onare ūcuachi'a re'oja'che cho'okaiku'mu Repau. ³⁶ Mai Ja'ku Dios pāi ūcuauakore oicheja'che chekunare pāi oiju pa'ijū'u musanukona —chiniasomū Jesús repanare.

Chekuna cu'ache cho'оче ñani, "Cu'ache pa'inaa'me musanukona", chiiju ke'remanejū'u

(Mt 7.1-5)

³⁷ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomū repanare:

—Chekuna cu'ache cho'uche ñani, "Cu'ache pa'inaa'me musanukona", chiiju ke'remanejū'u. Jā'aja'ñe ke'rema'to Dios ūcuaja'che musanukona cu'ache cho'uche ñakuta'ni i'kamaneja'mu. Ūcuachi'a musanukonapi chekuna cu'ache cho'uche'te ñani, "Cu'ache cho'osi'e ro'i, ro'iche pa'imū musanukonare", chiiju ke'remanejū'u repanare. Jā'aja'ñe i'kamata'to Dios ūcuaja'che musanukona cu'ache cho'uche ñakuta'ni, "Cu'ache cho'osi'e ro'i, ro'iche pa'imū musanukonare", chiimaneja'mu. Ūcuachi'a chekuna cu'ache cho'uche ñani jo'e cuasamanejū'u repana cho'osi'e. Jo'e cuasama'to Dios ūcuaja'che musanukona cu'ache cho'uche ñakuta'ni jo'e cuasamaneja'mu musanukona cho'osi'e. ³⁸ Musanukonani ūcuauamajñaruā paani, chekunare rupu īsijū'u. Jā'aja'ñe cho'oto Dios ūcuaja'che musanukonare re'oja'chere īsija'mu. Musanukona chekunare cu'amajñaruā turu ūjaturuna timuñe maña īsisi'ēja'che īsija'mu Dios musanukonare. Musanukona, chekunani pōsere īsīnu chini kuēkue īsisi'ēja'che kuēkue īsija'mu Dios musanukonare. Musanukonapi chekunani jmamajñaruā kuēkue īsito Dios ūcuaja'che jmamajñaruā īsija'mu musanukonare. Jā'ata'ni musanukonapi chekunani cajejaiche īsito Dios ūcuaja'che cajejaiche īsija'mu musanukonare — chiniasomū Jesús repanare.

³⁹ I'ka pi'ni repanani chū'vakū ija'chere cuasaku kuaasomū repau:

—Na'ava'u chekure ūcuaja'che na'ava'uni juha sacu'amū. Sani ñamava'najeju ūcuaturupū cojena tuā'ijanaa'me repana. ⁴⁰ Utija'o che'chena repanare che'chonare na'a rua masima'me. Jā'ata'ni utija'o peore che'che pi'nini repanare che'chona masicheja'che masijanaa'me repana.

⁴¹ 'Pāiu repau ñakova'te chī'camaka ūjamaka paaku'teta'ni cuasomaneasomū. Cuasama'kuta'ni ja'me pa'ikū ñakova pa'imakarū jmamakarūta'ni ñaasomū repau. Rua tiñea'me jā'a. Musanukona ūcuaja'che tiñe cho'ome. Rua cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'uche cuasama'me. Jā'ata'ni chekunapi jmamakarū cu'ache cho'uche ñani rua cuasanaa'me musanukona. ⁴² Ūcuaja'che pāiu repau ñakova'te

chí'camaka Ɂjamaka paakuta'ni tunoma'ñe paamu. Jā'ata'ni chekupi ñakova'te chí'camakarũ jmamakarũ paache ñanita'ni, "Raijũ'u. Mu'u ñakova pa'imakarũ chí'camakarũ'te tunokasa", chiimu. Rũa tũĩnea'me jā'a. Musanukona ũcuaja'che rũa tũĩne cho'ome. Rũa cu'ache cho'onata'ni musanukona cu'ache cho'оче ũhasõma'ñe pa'inata'ni, chekuna jmamakarũ cu'ache cho'оче ñani, "Musanukona cu'ache cho'оче ũhasõjũ'u", chiinaa'me. Jā'aja'ñe cho'oto cu'amu. Sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'inaa'me. Pãiu ñakova chí'camaka Ɂjamaka paaku repamaka tunosirumu'na masi ñokuna cheku chí'camakarũ tunokaire'omu. Ūcuaja'che charo musanukonapi cu'ache cho'оче'te ũhasõ re'oja'che pa'ijũ chekunare musanukona i'kache'te ũcuarepa cho'oju chekunani jā'aja'ñe chu'vato re'omu. Jā'ata'ni ũcuarepa cho'omanapi chekunani chu'vato cu'amu —chiniasomu Jesús repanare.

*Sũki ãu ãire'оче kũĩũãna'me ãicu'ache kũĩũã pa'iche'te kuamu
(Mt 7.16-20; 12.33-35)*

⁴³ Ūcuarũmu Jesús pãire jo'e chu'vaasomu.

—Sũkiũã ãiñe kũĩũã koka pa'iũã sãija'imaruã kũima'mu. Ūcuachi'a koka peora'ñũruã sãijaruã kũima'mu. ⁴⁴ Sũkiũã repaũã kũisi'ere ãni ña masime pãi repaũ pa'iche. Miusava higoruã kũima'mu. Ūcuachi'a miusava Ɂche kũima'mu. Ūcheũãpi Ɂche kũimu. ⁴⁵ Pãi ũcuaja'che re'oja'che cuasana re'oja'chere cutume. Ūcuaja'che pãi cu'ache cuasana cu'ache'te cutume. Pãi ũcuauko repana rekoñõã cuasache cutunaa'me —chiũ chu'vaasomu Jesús repanare.

*Vũ'ña ka'chavu'ña cho'osi'ere kuamu
(Mt 7.24-27)*

⁴⁶ Ūcuarũmu Jesús jo'e ija'che chu'vaasomu repanare pãi:

—“Chũkana'te Paaku'mu mu'u", chiime musanukona chu'ure. Jā'aja'ñe i'kanata'ni, j'e se pa'una chu'u chũ'ũne cho'oma'ñe musanukona? ⁴⁷ Pãiu chu'uni rani chu'u chũ'ũne asa chẽa cho'oku pa'iche ija'cheja'chea'me: ⁴⁸ Pãiu vu'ere cho'ora chini cojña cata pa'ichetu'ka repa sa'navuã ũni nu'keasomu vu'ña tuu. Repavu'e cho'o pi'nisirumu oko rũa ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomu. Ko'sa tĩ'asi'eta'ni rũa masi cho'osivu'ejeku tãimaneasomu repavu'e. ⁴⁹ Ūcuachi'a pãiu chu'u chũ'ũne jachaku cho'oma'ku pa'iche ija'cheja'chea'me: Cheku pãiu vu'ere cho'ora chini cojña rũa sē'seruã ũni vu'ña tuu nu'keasomu. Vu'e cho'o pi'nisirumuna oko rũa ra, vu'ejatu'ka chiacha ko'sa tĩ'aasomu. Ko'sa tĩ'auna masi cho'omanesivu'ejeku tãnisõasomu repavu'e —chiniasomu Jesús repanare pãi.

7

*Romapãiu sõtao chũ'uku'te cho'оче cho'okaiku'te Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 8.5-13)*

¹ Ūcuarũmu Jesús repanare pãi chu'va pi'ni Capernaum vu'ejoopona saniasomu. ² Repajoopo sani tĩ'tao Romapãiu sõtao cienrepanare chũ'uku paniasomu. Repau'te cho'оче cho'okaiku repau rũa chiicojñokũji jũnisopi'raasomu.

³ Repau sõtao chũ'uku jũ'iva'nare Jesús vasoche asasi'kũjeku judiõpãi ainare Jesús pa'ichejana saomasomu, Jesuni kua raõena repau'te cho'uche cho'okaikuni rani vasoa'ku chini. ⁴⁻⁵ Jā'aja'ñe i'ka saõna Jesús pa'ichejana sani tĩ'a repau'te rũa i'kaasome repana.

—Sõtao chũ'uku mu'ure soimu, sani repau'te cho'uche cho'okaikuni vasokaũ chini. Mai judiõpãi chĩ'ivu'ere chũkunapi cho'oa'ju chini kookaisi'kuamu repau. Rũa re'opãiu'mu repau sõtao chũ'uku. Maire judiõpãi oiku'mu repau. Jā'ajekuna repau sē'ne cho'okaijũ'u —chiniasome repana.

⁶ Chitena Jesús ũcuana'na me saniasomu. Saiju repau vu'e kueñe tĩ'ajũna repau sõtao chũ'uku jo'e chekunani saomasomu repau'te chiinare,

—Jesure tijña ija'che i'kakaijũ'u chu'ure —chiũ.— “Chu'u mu'ure Pãi Ūcuaukore Paaku'te soimu. Jā'ata'ni raiũama'to raimanejũ'u. Chu'u rũa vesuũ vu'ena mu'upi rũa masiũji kakache vajuũuamu chu'ure. ⁷⁻⁸ Chu'u rũa vesukũjeku saivajuũsi'kuamu mu'u pa'icheja. Ija'che pa'iku'mu chu'u: Chekunapi sõtao ainapi chũ'ũnaa'me chu'ure. Chu'u ũcuaja'che chekunare sõtao chũ'uku'mu. Chu'upi sõtaoni te'eu'te, 'Saijũ'u', chiito saimu repau. Ūcuaja'che chekure, 'Raijũ'u', chiito raimu repau. Ūcuachi'a chu'ure cho'uche cho'okaikuni ũcuauache'te chu'upi chũ'uto cho'okaĩmu repau. Jā'ajamakarũchi'a chũ'umasiku'mu chu'u. Mu'uta'ni peore chũ'umasiku'mu. Jā'ajekuna mu'upi chu'u vu'e saima'ñe, ũcuaua'chejapi chu'ure cho'uche cho'okaikuni,

'Vajujũ'u', chiito vajuja'mu", chiiju'u repau'te —chini saosomu repau repanare. Chini saouna sani Jesure jã'aja'ñe kuaasome repana.

⁹ Jã'aja'ñe kuajuna asa ñano, Jesús repau'te tuhasinani pãire churi ña ija'che i'kaasomu:

—Israelpãi chu'ure jainuko cuasanareta'ni te'eu'terejẽ'e iku chu'ure masi cuasacheja'che cuasanare chuta'a tijñama'kua'mu chu'u. Ucuarepaa'me jã'a — chiniasomu Jesús repanare.

¹⁰ I'kauna asa sãtao chũ'uku saosina repau vu'ena co'iasome. Co'i tũ'a ñato repau'te cho'ochẽ cho'okaiku jũ'iva'u vajuosoku paniasomu.

Va'jeo mamaku'te jünisosi'kure Jesús vasosi'ere kwamu

¹¹ Jã'a cho'o pi'nisirumuna Jesupi Naín vu'ejoopona saiuna repau neenana'me pã jainuko ja'me saniasome. ¹² Saiju repajoopo kueñe tũ'ato pãiu'te jũ'isiva'uni tãñu chini saasome pã. Va'jeo mamaku ucuate'eu pa'isiva'u paniasomu repau. Jũ'isiva'u puka'kona'me repajoopo cana rua jainuko saniasome. ¹³ Saijuna jũ'isiva'u puka'koni ña oiũ ija'che i'kaasomu Jesús:

—Oimanejũ'u mu'u —chiniasomu repau.

¹⁴ Chini jũ'isiva'u uñikãa kueñe tũ'a ucuakãana chẽauna repava'ure sana canukaasome. Canukarena Jesús jũ'isiva'ure ija'che i'kaasomu:

—Põsuu, vajurajũ'u chiimu chu'u mu'ure —chiniasomu.

¹⁵ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna põsuu jünisivosiva'u pa'isi'ku vajurani vuni ñu'iu chu'ore cutuasomu. Repava'ure vaso puka'koni isiasomu Jesús. ¹⁶ Jã'aja'ñe cho'ouna ña pã ucuauko kukusoasome. "Dios rua re'oku'mu", chini cuasaju ija'che i'kaasome repana:

—Iku Dios chu'o kuaku, rua masiũji rani maire ja'me pa'imũ. Maini Israelpãire, Dios neenani re'oja'che cho'okasa chini raisi'kua'mu iku —chiniasome repana pã.

¹⁷ Ucuarũmu pãipi Jesús cho'osi'ere asa chekanani kuarena Judea cheja pa'ina peore repau cho'osi'e asaasome. Judea cheja kueñe pa'ina ucuaja'che pãipi kuajuna repau cho'osi'e asaasome.

Juan Pãi Okoro'veku saosina sãniasajaisi'ere kwamu
(Mt 11.2-19)

¹⁸ Ucuarũmu Juan repau neenapi Jesús cho'osi'ere repauni peore kuarena te'eka'chapanare soniasomu. ¹⁹ Soni rao, "Jesús pa'ichejana sani ija'che sãniasajũ'u repau'te: '¿Dios Raosi'kua'u mu'u? Mu'upi Dios Raomanesi'ku pa'ito, ¿Dios Raojauni ucuã cha'ajanaa'ñe chukuna?', chiiju'u repau'te Jesure", chini saosomu Juan repau neenare. ²⁰ Saouna sani Jesure i'kaasome repana.

—Juan Pãi Okoro'vekũji raosi'kua'mu chukuna'te, mu'uni chu'ore sãniasaa'ju chini. ¿Dios Raosi'kua'u mu'u? Dios Raomanesi'ku pa'ito, ¿Dios Raojauni ucuã cha'ajanaa'ñe chukuna? —chiniasome repana repau'te.

²¹ Ucuarũmuna Jesús pãi ravu jũ'iva'nana'me na'avana're jainukore vasosomu. Ucuaja'che vati pãi sa'navu pa'isinare eto saosokaniasomu repau. ²² Jã'aja'ñe cho'ocuhã Jesús Juan raosina sãesi'e chu'o i'kaasomu.

—Chura musanũkuna Juan pa'ichejana co'i musanũkuna ñasi'ena'me asasi'ere ija'che kuajũ'u repau'te Juanre: "Pãi na'ana pa'isina ñame chura. Cu'acũ'a paasina re'oja'che nũka ku'ime chura. Asi ravu paasina ucuaja'che vajume. Cãjo asamanesina ucuaja'che asame chura. Jünisõsina ucuaja'che vajurani jo'e pa'ime. Chuova'na pa'iva'na chu'u chu'vache'te Dios Repau'te cuasanare chẽa paaku vati toa uuche u'seche'te asaju pa'ime.

²³ Pãi chu'ure cuasache jo'kasõma'ñe cuasaju pa'ina pojoju pa'ijanaa'me", chiiju sa kuajũ'u repau'te Juanre —chiniasomu Jesús repanare.

²⁴ Juan raosina co'isosirũmu Jesús Juan pa'iche'te i'kaku ija'che i'kaasomu chekunare pãi:

—¿Je'se pa'ikuni ñañu chini pãi peocheja sate musanũkuna? ¿Chu'chusava tutakuna ñũ'kuecheja'che repau rekocho na'mi sa'ñeku cuasakuni ñañu chini sate musanũkuna? Jã'aja'ñe cuasama'kua'mu Juan. ²⁵ Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saimaneni, ¿ũquere ñañu chini sate? ¿Pa'ipãi ju'ikãña ju'ikuni ñañu chini sate musanũkuna? Pãi, kãña rua ro'ikãña ju'ina pa'ipãi vu'ñachi'a pa'ime. ²⁶ Jã'aja'ñe pa'ikuni ñañu chini saimaneni, ¿ũquere ñañu chini sate musanũkuna? ¿Dios chu'o kuakuni ñañu chini sate? Jã'aja'ñe pa'iku'te ñañu chini saisinajeju te'erũhiñe cuasame musanũkuna. Repau Juan chekunare Dios chu'o kuana're na'a rua masi kuaku'mu. ²⁷ Repau Juan pa'ijachere kuajuna aperũmu tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che chiimu:

Mũ'u cheja cajechẽ kuajũni charo saoja'mu chu'u,

pãipi mu'u cajechere asa repana rekoñoãre care'va paapu chini,

chiimū. ²⁸ Asarepajū'u. Mūsanūkoni chū'ore jo'e kuara. Icheja cheja Dios chū'o kuana rua masina pa'ime. Jā'ata'ni Juan ūcuaukore na'a rua masiū'mū. Na'a pa'isirūmū pa'ijana ūcuachi'a, rua vesūsinata'ni Dios chū'ore asa chēa cuasaju Juanre na'a rua masijanaa'me, chū'u pa'iche peore asasinajeju —chiniasomū Jesūs repanare.

²⁹ Jā'aja'ne i'kakūna kuri kookainana'me chekūna pāi ūcuauko asaasome. Aperūmu repana, "Dios chū'asi'e re'oja'chea'me", chini cuasaju Juanre okoro'vecojñooasome. ³⁰ Jā'ata'ni fariseopāina'me judiōpāi che'chona, Dios, "Mūsanūkona cu'ache cho'oche ūhasōjū'u", chiisi'e jachaasome. Dios chū'ūne'te jachaju Juanre okoro'vecojñocuheasome repana.

³¹ Ūcuarūmū Jesūs jo'e i'kaasomū.

—Pāi irūmū cana, ¿kejeja'cheja'chea'che? ¿Repana pa'iche'te kuara chini je'se kuaja'che chū'u? ³² Chū'upi űato mūsanūkona irūmū cana ija'che pa'ime: Jeerūmū chīi āu īsichejare űu'ijū ūcuajanani, "Apeñu", chini soniasome. Chekūnapi apēcuhejūna ija'che i'kaasome repana: "Chūkūna juhivūā juhito uja'chū'icuheme mūsanūkona. Ūcuachi'a chūkūna apeju jū'isinare tārūmū uja'cheja'che sumā'ne ujato ja'me ujacuheme mūsanūkona. Chūkūnani cuheju pojoma'me mūsanūkona", chiniasome repana chīi. ³³ Repana chīi ūcuajanare cuhecheja'che kuheme mūsanūkona chūkūna'te, Juanna'me chū'ure. Repau Juan Pāi Okoro'vekū rani pa'iu Dioni sēeku te'eñoā ū āima'ne pa'iu, conojē'e ūkuma'ne pa'iana űa, "Vatini paaku vē'vemū Juan", chīijū cuhēnaa'me mūsanūkona repau'te. ³⁴ Chura chū'upi Dios Raocojñosi'kupī rani pa'iu si'aumucujña ū āiu ūkukūna űa, "Āi aia'mū mū'u. Cono ūku aia'mū mū'u. Ūcuachi'a pāi cu'ache pa'inana'me pāi chū'unare kuri kookainare oiu pa'iku'mū mū'u", chīijū kuheme mūsanūkona chū'ure. ³⁵ Pāi rūhi'ne cuasana, "Dios chū'ūne re'oja'chea'me. Peore masiku'mū Repau", chīijū cuasame —chiniasomū Jesūs repanare pāi.

Simón fariseopāiu vū'e Jesūs pa'isi'ere kuamū

³⁶ Ūcuarūmū fariseopāiu Simón Jesuni āure āura chini soniasomū. Sokūna repau vū'ena mūa kaka āure āsa chini pūu űuniasomū repau. ³⁷ Reparūmū romio, cu'ache pa'iko ūcuajoo'ote paniasomo. Jesūs fariseopāiu vū'ena ū āsa chini mūasi'ere asa, okoma'ñatūopū alabastroji cho'ositūopū mini ūcuavū'ena mūaasomo repao. ³⁸ Mūa kaka Jesure kueñe nukako oiona Jesūs cū'ana meniasomū repao oni meoñe. Mekūna repao rañapaji repao oni meosi'e tū'neso chūsu pojo, okoma'ñapi ro'veasomo repao repacū'a. ³⁹ Jā'aja'ne cho'okona űa fariseopāiu Jesure soisi'ku ija'che cuasaasomū: "Iku Jesūs, Dios chū'o kuakaiku pani repau'te chēako pa'iche masira'amū, 'Cu'ache pa'iko ma jā'o', chini. Masini cuhera'amū repao cho'oche", chīiū cuasaasomū repau. ⁴⁰ Jā'aja'ne cuasakūna Jesūs i'kaasomū repau'te.

—Simón, chū'o i'kara chiimū chū'u mū'ure —chiniasomū.

Chikūna,

—Jau, i'kajū'u. Asara, Masiū —chiniasomū Simón repau'te.

⁴¹ Chikūna Jesūs ija'che i'kaasomū:

—Pāi te'eka'chapana ūcuate'eū'te pōsero'i paaasome. Te'eū quinientos denario kuri pōsero'i paaasomū. Chekū cincuenta denario pōsero'i paaasomū. ⁴² Pōsero'i paava'nata'ni kurire peojū ro'imanēasome repava'na. Ro'imanareta'ni repanare kuri prestasi'ku, "Pōsero'i peome mūsanūkona chū'are", chiniasomū repanare. Repau jā'aja'ne i'kasirūmū, mū'u cuasato, ¿kaupi repanare kuri prestasi'kure na'a rua chīiku? —chiniasomū Jesūs repau'te.

⁴³ Chikūna i'kaasomū repau.

—Na'a rua pōsero'i paasi'kupī na'a rua chīicosomū repau'te —chiniasomū repau.

Chikūna,

—Ūcuarepaa'me jā'a. Rūhi'ne i'kamū mū'u —chiniasomū Jesūs repau'te Simonre.

⁴⁴ Chini repau cū'a choasi'konī romioni chūri űakū Simonre jo'e ija'che i'kaasomū repau:

—¿Iko chū'are re'oja'che cho'okaisi'e űamanēu mū'u? Mū'u vū'e muta kakasi'kureta'ni chū'u cū'a choajache oko īsimanesi'kuamū mū'u. Ikota'ni repao oni meoñeji chū'u cū'a choa pi'ni repao rañapaji tū'nesōkaisi'koa'mo chū'are. ⁴⁵ Ūcuachi'a mū'u chū'are chūsu pojomanesi'kuamū. Ikota'ni chū'u cū'are chuta'na cuhama'ne chūsuko pa'imo. ⁴⁶ Ūcuachi'a chū'u sījopū u'chape'era'ka rokaimanesi'kuamū mū'u. Ikota'ni chū'u cū'ana okoma'ña rokaisi'koa'mo. ⁴⁷ Ikore rua cu'ache cho'osi'koreta'ni repao cu'ache cho'osi'e tūnosōmū chū'u. Tūnosōsi'e jo'e cuasamaneja'mū chū'u. Chū'upi jā'aja'ne cho'okaiūna chū'are rua cuasamo iko. Jā'ata'ni chekūna pāi, repana cu'ache cho'osi'e

jmamajñaruäre chu'upi tunosōkatu jmamakaru cuasame chu'ure —chiniasomu Jesús repau'te.

⁴⁸ Chini repao'te i'kaasomu.

—Mu'u cu'ache cho'osi'e tunosōmu chu'u. Tunosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu chu'u — chiniasomu Jesús repao'te.

⁴⁹ Jā'aja'ñe i'kauna asa äu äi soicojñosina sāiñechi'a ija'che i'kaasome:

—¿Keeja'iu'u iku? Rua si'ache cho'omu. Pāi cu'ache cho'ochejē'e tu'nesōkaimu — chiniasome repana.

⁵⁰ Chitena repao'te jo'e i'kaasomu repau.

—Chu'ani cuasakona mu'u cu'ache cho'ochē tunosōkaisi'kujeku vati toa uuche üseja'mu chu'u mu'ure. Sani re'oja'che pa'ijū'u mu'u —chiniasomu Jesús repao'te.

8

Romiva'na Jesure cho'okaisi'ea'me

¹ Jā'a cho'o pi'nisirumu Jesús vu'ñajoopoā si'ajoopoā ku'iu Dios chu'o re'oja'chere pāi cu'ache cho'ochē ühasinare Dios chēa paache'te chu'vakū paniasomu, repau neena docerepanana'me ku'iu. ² Romiva'na ücuachi'a ja'me kuniasome. Aperumu Jesús repanare romiva'nare si'ache jū'inani vasoasomu. Chekunare vatire paajuna eto saosokaniasomu repau. Repana mamia'me ie: María ja'me kuniasomo. María mami cheke Magdalena'mo, aperumu sieterepanare vati etocojñosi'ko. ³ Cuza rājo Juana ücuaja'che ja'me kuniasomo. Repau Cuza Herode'te cho'ochē cho'okainare chu'uku paniasomu. Susana ücuaja'che ja'me kuniasomo. Chekuna romi ücuaja'che rua jainuko ja'me kuniasome, Jesús chu'vache'te asaju. Repau'te Jesure repana paamajñaruāpi kuiraju kuniasome repana romi, repau neenare ücuachi'a.

Trigo chu'chusi'ere cuasaku kuamu Jesús

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Ücuarumu Jesupi ku'iu chu'vakuna pāi jainuko si'achejña pa'ijooopā pa'inapi ñañu chini eta ch'i'asome. Chi'rena repanani chu'vakū ija'chere cuasaku kuaasomu Jesús:

⁵ —Pāiu trigo'te chu'chura chini chiona saniasomu. Sani tī'a pachu ku'iu chu'chukuna trigocaā te'era'karuā ma'ana tuā'tuaasomu. Ma'ana tuā'tuauna repara'karuā pāipi cha'caasome. Jā'ajekuna pī'ava'napi rani ākuesōasome repara'karuā.

⁶ Chekura'karuāta'ni cata pa'ichejana tuā'tua na'mi aineesi'eta'ni okopi peokuna phā'pha jūnisōasomu. ⁷ Chekura'karuā miu pa'ichejana tuā'tua miuna'me aineeuna miupi ju'je vēasōasomu repara'ñuruā. ⁸ Chekura'karuāta'ni re'oja'che cha'o pa'ichejña tuā'tuasira'karuājeku re'oja'che ainee ju'a ñaniasomu. Te'era'karu aineesi'ñu te'echa'chava cienrepara'karuā pa'icha'cha ju'a ñaniasomu —chiniasomu Jesús.

Chini ujachu'opi jo'e i'kaasomu repau.

—Chu'u chu'vache asa chēauna ücuanuko asa chēajū'u —chiniasomu Jesús repanare.

Repau cuasaku kuasi'ere te'erūhiñe kuamu Jesús

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Jā'aja'ñe cuasaku kua pi'niuna asa,

—¿Üquere chu'vakū jā'aja'ñe cuasaku kuaku mu'u? —chiniasome repau neena.

¹⁰ Chitena repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukonare chu'u neenajejuna Diopi üsemauna Repauchi'a masiche te'erūhiñe kuamu chu'u, masi asaa'ju chini. Jā'ata'ni chekunare chu'ure cuasacuhenare Diopi üsekuna Repauchi'a masiche cuasaku kuamu chu'u, masi asamanea'ju chini.

Ñanata'ni ñamanesina pa'icheja'che pa'ijanaa'me repana.

Ücuaja'che asanata'ni asavesujanaa'me repana

—chiniasomu Jesús repanare.

Trigo chu'chusi'ere repau cuasaku kuasi'ere te'erūhiñe kuamu Jesús

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Ücuarumu Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Chu'u cuasaku kuasi'e jo'e ücuare te'erūhiñe kuaja'mu chu'u musanukonare. Ija'chea'me jā'a: Trigo chu'chuna chio si'acachio ku'ijū chu'chume. Dios chu'o chu'vana ücuaja'che chejña si'achejña ku'ijū Dios chu'o pāi ücuanukore chu'vame. Trigo chu'chucheja'chea'me Dios chu'o chu'vache. ¹² Trigora'karuā te'era'karuā ma'ana tuāni chejapi ruarepa jujakuna kakama'mu. Trigocaā chu'chusicaā chejapi ruarepa jujakuna kakama'ñeja'ñe pāi te'enare repana rekoñō Dios chu'o kakama'mu. Jachame repana. Asanareta'ni vati aipi üsemu repanare, Dioni cuasamanea'ju chini. Ücuaja'che,

“Repau'te cuasanapi jünisöru vati toa uuche üseja'mu Dios repanare”, chini cuasaku üsemu repau vati ai. ¹³ Ücuachi'a cata pa'ichejña tuä'isicaä na'mi aineesi'eta'ni chita saimau na'mi jünisömu. Pái ücuachi'a te'ena Dios chu'o asa teana pojoju cuasame. Teana cuasanareta'ni vati aipi cu'ache chä'ukuna Dios chu'o repana cuasache jo'kasöme. ¹⁴ Ücuachi'a miu pa'ichejña tuä'tuasira'karuä miuna'me aineemu. Jä'ajekuna miu sükipi ju'je vëasömu repara'ñuruä. Pái ücuaja'che te'ena Dios chu'o asa chëa Repau chü'ñe cho'onata'ni na'mi ühasöme. Repana cho'ochena'me kurina'me pöse ruarepa cuasaju Dios chu'o repana asa chëasi'e ühasöme. ¹⁵ Ücuachi'a cheja re'ojachejñana tuä'tuasicaä re'oja'che ainee re'oja'che käimü. Pái ücuaja'che te'ena Dios chu'o asa chëa repana rekoñoä re'oja'che cuasaju Dios chü'u jo'kasi'e cho'ojü pa'ime. Repana asa chëasi'e ühasömapu si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ime repana —chiniasomu Jesús repanare.

Päiu uoturopu chüo tuoche'te kuamu
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Jä'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús jo'e i'kaasomu repanare.
—Päiu uoturopu chüo nukoni totoroji jaoma'mu. Ücuaja'che käiko'a vü'evuna nukoma'mu. Jä'ata'ni, “Päipi ivü'ena kakani chija'üna ñamanejanaa'me”, chini cuasa, uoturopu chüo, umuna tuomu repau, re'oja'che miañe ñoa'ku chini. ¹⁷ Pái rope'e cu'ache cho'ome. Jä'ata'ni repana cho'uche peore ñasi'küjeku päi ücuauko asaju'te kuaja'mu Dios. Chave cho'osi'e peore masicoñjoja'mu. ¹⁸ Jä'ajekuna Dios chu'o asaju pa'ijü'u musanukona. Pái, Dios chu'o asa jachamana si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'me. Cho'okaija'mu Dios repanare, Repau chu'ore na'a rua masia'ju chini. Jä'ata'ni chekuna chu'u chu'vache asanata'ni masi cuasamapu chu'upi cho'okuna repana jmamakaru masiche'te cavesujanaa'me —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús puka'ko repau cho'jechüina'me repauni ñañu chini saisi'ere kuamu
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Ücuarumu Jesús puka'ko, repau cho'jechüina'me repau pa'ivü'ena sani kakañu chiniasome. Kakañu chiisinareta'ni kakacu'aasomu repanare, päipi jairepanukojeju. ²⁰ Kakacu'akuna ve'sere pa'ijuna chekupi kuaasomu Jesure.
—Muja'ko, müche'uchüina'me mü'uni ñañu chini ve'sere nukaju cha'ame —chiniasomu repau.

²¹ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Dios chu'o asa chëa jachama'ñe cho'ona chu'u ja'koromijanaa'me. Ücuaja'che chu'u cho'jechüijanaa'me repana —chiniasomu Jesús repau'te.

Jesupi chü'üna tutachena'me fa'ache cuhasi'ere kuamu
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Na'a pa'isirumuna Jesús repau neenana'me choovu üjavuna tuni,
—Ira chiara chekukä'kona jëñu mai —chiniasomu.
Chikuna jëaasome repana. ²³ Jëajuna Jesús kånisoasomu. Repau kånisosirumuna ruarepa tutaku choovuna fa'a ja'ñuku okopi timusokuna ru'ipi'raasome repana. ²⁴ Choovüji runisocuhakuna Jesuni vuojü i'kaasome repana.
—¡Masü, Masü, runisöcuame mai! —chiniasome repana repau'te.

Chitena vüni,

—Tutachena'me fa'ache cuhajü'u —chiniasomu repau. Chikuna tutachena'me fa'ache teana ücuapa'ruva cuhaasomu. Jo'e re'oja'ira cuhaasomu chiara.

²⁵ Jä'aja'ñe cho'ocuha Jesús repau neenare i'kaasomu.

—¿Je'se pa'üna musanukona chu'ure masi cuasama'ñe? —chiniasomu repau.

Chikuna vajuçuju rua cuasaju säiñechi'a sëniasaasome repana.

—¿Keeja'ijekü ikü jä'aja'ñe cho'oku? Iküpi chü'üna tutasi'e cuhasömu, fa'asi'eje'e ücuaja'che —chiniasome repana Jesús neena.

Gadara cheja cava'ure vati paava'ure Jesús etokaisi'ere kuamu
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Ücuarumu Gadara chejana Galilea cheja ti'ñeñe pa'ichejana ti'aasome repana. ²⁷ Ti'a matena repacheja cajoopo caku päiu vatire paaküji tiññasomu Jesure. Rua jeerumu kaa peova'u pa'iu, vü'eje'e pa'imau päi tächejñachi'a pa'iu paniasomu repava'u. ²⁸⁻²⁹ Ücuarumu Jesús repava'ure pa'inare vati, “Etajü'u”, chiniasomu. Chikuna vati paava'u Jesure ña, cuiku repau'te ti'ñeñe ro're ñu'iu ujachu'opi ija'che i'kaasomu:
—Jesús, Cünaumu Pa'iku Dios Mamaku, ¿üque raiku mü'u? Asi cho'omanejü'u chu'ure —chiniasomu repau.

Aperamu repauni vatipi kaka chũ'ukuna vē've cho'okuna pāi repau'te chēa repau jūjñana'me cū'a cunameāpi vēeasome. Vēesi'eta'ni rueni tateso, vatipi chũ'ukuna pāi peochejñare sani pa'iu paniasomu repava'u.

³⁰ Reparamu Jesús,

—¿Ûquemami'u mu'u? —chiniasomu vatire.

Jesupi mamire sēeuna,

—Chukuna jainuko pa'inajeju, Vati Kuanupu ve'eme —chiniasomu vati. Aperamu vati jainuko kakaasome repava'ure.

³¹ Ūcuarumu vati i'kaasome Jesure.

—Chukuna'te vati chēacojñosina pa'icoje ruicoje casomanejũ'u —chiniasome repana.

³² Ūcuacheja kueñere aikūti caripa'te jo'chasēse kuanupu āure mu'kaju āiju paniasome.— Jo'chasēse sa'navuāna saojũ'u chukuna'te —chiniasome vati. Ruarepa sēejuna Jesús ūsemaneasomu repanare. ³³ Jesupi ūsemauna eta jo'chasēseva'na sa'navuāna sani kakaasome repana vati. Kakarena jo'chasēseva'na teana vu'vu aikūti ūjakūti caripaji chiarana tuā'tua ru'tu jūnisoasome.

³⁴ Jā'aja'ñe cho'orena ña repava'nare kuirasina kuañu chini vu'vusoasome vu'ejoopo pa'inana'me repachejña po'ña pa'inare. ³⁵ Kuarena asa cho'osi'ere ñañu chini eta saniasome pāi. Sani Jesús pa'ichejana tī'a, vati paasi'kure ñaasome repana. Kāa peosi'ku churata'ni kāa ju'iu, Jesure ti'jñeñe ñuniasomu repau. Ūcuaja'che vē've cho'osi'kupi rūhiñe cuasakuna ña kakuasoasome repana. ³⁶ Ūcuachi'a repa cho'osi'e ñasinapi kuaasome repanare ñañu chini raisinare. ³⁷ Kuarena Gadara cheja cana ūcuanuko asa kakucajjaniso,

—Pa'imanejũ'u mu'u icheja. Saijũ'u —chiniasome Jesure. Chitena co'ira chini choovana tuniasomu repau. ³⁸ Co'ipi'rukuna vati paasi'ku Jesuni ja'me sasa chini rua sēniasomu. Sēeuna,

³⁹ —Mu'u vu'ena co'ijũ'u. Co'i Dios mu'ure cho'okaisi'ere peore kaajũ'u —chiniasomu Jesús repau'te.

Jā'aja'ñe i'kauna co'i Jesús repau'te cho'okaisi'ere peore vu'ejoopo pa'inani ūcuanukore kuaasomu repau vati paasi'ku.

Jairo mamakona'me chie ravu jū'iko'te Jesús vasosi'ere kuamu

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Repau Jesús chiara jēni jo'e co'una pāi jainuko cha'aju pa'isinajeju ña rua pojosoasome repau'te. ⁴¹ Reparumu Jairo judiopāi chi'ivu'e chũ'uku rani Jesure ti'jñeñe ro're puu ñu'iu,

—Chu'are vu'ena ja'me saijũ'u —chiniasomu. ⁴² Repau mamako, ūcuate'eva'opi jūnisopi'raasomo, chekũrumu docerepaũsurumu pa'ikoji. Jū'iona Jesuni soniasomu repau. Sokuna ja'me saiuna repau'te tuhana pāi si'acakā'jño ti'tiasome repau'te Jesure.

⁴³ Ūcuaja'che romio, docerepaũsurumu chie ravu jū'iko ja'me paniasomo. Ækopāipi cho'o vasoajũ chini repava'o paasi'e kuri peore ro'isoasomo repava'o. Jā'ata'ni repau'te ūko cho'ote'easome repana. ⁴⁴ Jā'aja'ñe pa'ikoji rani Jesús cho'jepi repau ju'ikāa puso juhasiru'tuvana chēaasomo repao. Chēaona chie raisi'e churata'ni teana cuhasoasomu repau'te.

⁴⁵ Repaoji chēaona,

—¿Neepe chu'are chēare? —chiniasomu Jesús.

Chikuna ūcuanuko,

—Chēama'me chukuna —chiniasome repau'te.

Chitena Pedro i'kaasomu.

—Masia, pāiva'na si'acakā'jño ti'time mu'ure —chiniasomu.

⁴⁶ Chikuna,

—Jā'ata'ni pāi chu'are chēasinaa'me. Chu'u masicheji pāi vasosi'kuamu chu'u —chiniasomu repau.

⁴⁷ Jā'aja'ñe i'kauna, “Chu'u chēasi'e masimu iku”, chiio cuasa kakuaso, kurukuruo rani repau'te ti'jñeñe ro're ñu'io,

—Chu'upi mu'u kāa chēasi'koa'mo vajura chini. Chēa teana te'erumu vajusōsi'koa'mo chu'u —chiniasomo repao, pāi ūcuanuko asaju'te.

⁴⁸ Kuaona asa Jesús i'kaasomu repau'te.

—Jmava'o, “Iku chu'are vasoja'mu”, chiio cuasasi'kojeko vajucuhasi'koa'mo mu'u. Sani re'oja'che pa'ijũ'u chura —chiniasomu Jesús repau'te.

⁴⁹ Repau Jesús chuta'a i'katona, cheku pāiu rani i'kaasomu Jairo'te.

—Mu'u ch'iiva'o jūnisōcuhasi'koa'mo. Masiu'te jo'e i'kamanejū'u —chiniasomu repau Jairo'te.

⁵⁰ Jā'aja'ñe kuauna asa Jesús i'kaasomu.

—Vajachumanejū'u. Mu'upi, "Chu'u ch'iiva'ore vasokaija'mu Jesús", chiia cuasato mu'u ch'iiva'o vajuja'mo —chiniasomu.

⁵¹ I'ka pi'ni Jairo vu'e sani t'i'a Pedro'te, Santiago'te, Juanna'me jū'isiva'o puka'kupāi cuaaasomu repau repavu'e. Chekunareta'ni vu'e kakache ūseasomu repau. ⁵² Kaka ñato Jesús chuta'a raimarumu kakasina ūcuanuko otare oiju paniasome.

Oijuna Jesús i'kaasomu repanare.

—Re'omu. Ūcuamaru oijū'u musanukona. Jūnisōsiva'oma'mo iko. Rupu kāisiva'oa'mo —chiniasomu repau repanare.

⁵³ Jā'aja'ñe i'kauna asa jachaju Jesure pāisoasome repana, repao jū'isi'ere masiju.

⁵⁴ Ūcuarumu Jesús jū'isiva'o jūtuna chēa ūjachu'opi i'kaasomu.

—Romichīio, vūijū'u —chiniasomu repau repava'ore.

⁵⁵ Chikuna vajurani teana vūniasomo repava'o. Vukona Jesús repaoni āure āua'ju chini chū'uasomu repanare. ⁵⁶ Jā'aja'ñe cho'ouna ña repava'o puka'kupāi kukusoasome. Ña kukusorena,

—Iva'ore chu'u vasosi'e chekunare pāi kamanejū'u —chiniasomu Jesús repanare.

9

Dios chu'ore chu'vaa'ju chini repau neenare docerepanare Jesús saosi'ere kamau
(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenare docerepanare soni chi'i,

—Chu'upi cho'okaiuna pāi sa'navuā pa'inare vati peore eto saojanaa'me musanukona. Ūcuachi'a pāi jū'iva'nare vasojanaa'me musanukona. Jā'aja'ñe cho'oa'ju chini jo'kamū chu'u musanukonare —chiniasomu Jesús repanare. ² Chini repanare ija'che chū'uasomu repau:

—Pāi cu'ache cho'оче ūhasinare Dios chēa paache'te chekunare pāi kaju pa'ijū'u musanukona. Ūcuachi'a ravu jū'iva'nare vasoju'u —chiniasomu repau.

³ Jā'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús ija'che i'kaasomu repanare:

—Musanukonapi sani cu'amakarujē'e samanejū'u. Vāsoñoā musanukona ju'veju ku'inoājē'e samanejū'u. Turu cu'amajñaruā mañajaturujē'e samanejū'u. Āujē'e samanejū'u. Kurijē'e samanejū'u. Kāñajē'e samanejū'u. Kāña sa'ñeju ju'ikāñajē'e sama'ñe musanukona ju'ikāñaruāchi'a ju'iju ku'ijū'u. ⁴ Sani ku'iju vu'ejoopo t'ani musanukonare chiina vu'ere canuka pa'ijū'u, tiicheja saichetu'ka. ⁵ Jā'ata'ni pāi musanukonare kuhena pa'ijoopo'e canukamanejū'u. Musanukonare kuhena pa'ijoopoā etani musanukona cū'akorophe're chū'isi'e cha'ore t'ito to'jñaju eta saijū'u. Jā'aja'ñe cho'oru musanukonare repana kuhesi'e masijanaa'me repana —chiniasomu Jesús repau neenare.

⁶ Jā'aja'ñe chū'uuna sani ku'iju vu'ñajoopoā si'ajoopoā Dios chu'ore chu'vaasome repana. Ūcuachi'a pāi jū'iva'nare vasoasome repana.

Jesús pa'iche'te Herodes cuasasi'ere kamau
(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷⁻⁸ Ūcuarumu chekuna pāi Jesús pa'iche'te cutuju, "Diopi vasouna Juan jūnisouna tācojñosi'kupri jo'e vajurani pa'imū", chiniasome. Chekunata'ni, "Aperumu Dios chu'o kuasi'kupri Eliapi jo'e vajurani pa'imū jā'u", chiniasome. Chekunata'ni, "Aperumu Dios chu'o kuasinapi te'eu vajurani pa'imū jā'u", chiniasome. Reparumu Herodes, pāi jainukore chū'uku Jesús cho'ochē'te pāipi kuajuna asaasomu, pāi Jesure cutusi'e ūcuaja'che. Asa, "¿Je'se paaku ie?", chini rua cuasaasomu repau.

⁹ Rua cuasaku i'kaasomu repau.

—Aperumu Juanre s'ijopu'te tusoa'ju chini chū'usi'kua'mu chu'u. Jā'ata'ni, ¿jeeja'iu'u jā'u? Pāipi kuajuna repau pa'iche rua si'ache asaku pa'imū chu'u —chiniasomu repau.

Jā'ajekuna repau Herodes Jesuni ñauakuna si'ache cho'osomu.

Pāi cinco milrepanare Jesús āu āusi'ere kamau
(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Na'a pa'isirumu Jesús neena, repau saosina rani repana cho'osi'e peore kuaasome repau'te. Kuarena repanarechi'a Betsaida vu'ejoopo kueñena pāi peochejana saasomu repau. ¹¹ Sauna repana saischejana pāipi asa tuhajuna ña pojoasomu Jesús repanare.

Tuharena pāi cu'ache cho'оче ūhasosinare Dios chēa paache'te kuaasomū repau repanare. Ūcuachi'a jū'iva'nare vasoasomū repau.

¹² Na'isocuhakuna repau neena, docerepana repau'te rani ija'che i'kaasome:

—Icheja vu'ñajooopōājē'e peomū. Inare pāi saojū'ū, vu'ñajooopōa kueñe pa'ijooopōana, wājooopōana'me jmajooruāna sani āuna'me kāivū'ña ku'ea'jū —chiniasome repana.

¹³ Jā'aja'ñe i'kanareta'ni Jesús i'kaasomū repanare.

—Musanukonapi āu āujū'ū inare —chiniasomū.

Chikuna,

—Pāpuā, cincorepauā, va'i te'eka'chapava'narechi'a paame chukuna. ¿Chukunapi āu koojani ra inare pāi ūcuanukore āua'jū chiiku mu'ū? —chiniasome repana repau'te.

¹⁴ Chekuramū repana pāi cinco milrepana na'a jainuko pa'icosome, wmpāichi'a kuēkueto.

Pa'ijuna,

—Te'ekuanupū cincuentarepanachi'a pāi pūua'jū. Ūcuanuko ūcujanukochi'a pūua'jū. Jā'aja'ñe i'kajū'ū inare pāi —chiniasomū Jesús repau neenare.

¹⁵ Chikuna Jesús neenapi chū'urena pāi ūcuanuko te'ekuanuchi'a pūuasome. ¹⁶ Pūu ū'ijuna pā, cincorepauā va'i te'eka'chapava'nare mini cājiku cūnaumūre ñaku Dioni, "Re'orepamū, Ja'ku", chini repau neenani tu'se ūsiasomū repau, ūcuanukore āua'jū chini. (Jmanukora pa'isi'e āu Dioni sēkuna teana rua paniasomū.) ¹⁷ Pāi ūcuanuko chajiche āniasome repa. Jā'ata'ni repana āijuna cajejaisi'e sia docerepau'ña maña timuasome repana Jesús neena.

Pedro, "Dios Raosi'kua'mū Jesús", chiisi'ere kua'mū

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Na'a pa'isirumū Jesupi Dioni te'eū sēōna repau neena ja'me paniasome. Pa'ijuna repanare chū'o sēniasomū repau.

—Pāi chū'ū pa'iche cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomū repau.

¹⁹ Chikuna i'kaasome repana.

—"Juan, Pāi Okoro'veku'mū jā'ū", chiime pāi chekuna mu'ure i'kani. Chekuna, "Aperumū pa'isi'ku Elíaa'mū jā'ū", chiime mu'ure. Jo'e chekuna, "Aperumū Dios chū'o kuasi'kupī jūnisōsi'kupī jo'e vajurani pa'imū jā'ū", chiime mu'ure —chiniasome repana repau'te.

²⁰ Chitena asa repanare sēniasomū repau.

—Musanukonajē'e chū'ū pa'iche cutuni, ¿je'se chiiche? —chiniasomū repau repanare.

Chikuna,

—Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mū mu'ū. Cristoa'mū —chiniasomū Pedro repau'te.

²¹ Pedroji, "Dios Raosi'kua'mū mu'ū; Cristoa'mū", chikuna, "Chekunare pāi kuamanejū'ū", chiniasomū Jesús repanare.

Repau chuenisojachere kua'mū Jesús

(Mt 16.21-28; Mr 8.31-9.1)

²² Chini jo'e i'kaasomū repau.

—Chū'ū Dios Raosi'ku rua asi cho'ocojñoja'mū. Judío ainana'me judío phairipāi chū'ūnana'me judiopāi che'chona chū'ūni cuheju vanisōñe chū'ujanaa'me. Chuenisō tācojñosi'kuta'ni choteumucujñana jo'e vajurajia'mū chū'ū —chiniasomū Jesús repau neenare.

²³ Repau neenare i'ka pi'ni pāi ūcuanukore i'kaasomū repau.

—Musanukonapi chū'ū neena pañu chini musanukonare cho'ouache ūhasō chū'ū chū'ūñe'te si'aumucujña cho'ojū pa'ijū'ū. Chū'ure cuasanajejuna chū'ure cho'ochēja'che vanisōñu chiijanaa'me pāi musanukonare. Pāi musanukonare jā'aja'ñe cho'oñu chiiche asanijē'e chū'ure cuasache ūhasōmanejū'ū. ²⁴ Chuenisōñe'te vajuchujū musanukona asa chēasi'ere Dios chū'ore ūhasōni jūnisōsirumū vati toana sani uujanaa'me. Jā'ata'ni, "Pāi chukuna'te vanisōñu chiitojē'e Jesure ūcua cuasajanaa'me chukuna", chiisina repana jūnisōsirumū Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁵ Pāi rua si'ache paanapi chū'ure cuasamaneni repana jūnisōsirumū vati toana sani uujanaa'me. Ūcuachi'a repana paasi'e peore cho'osōja'mū. ²⁶ Pāi chū'ure cuasanata'ni chekunani vajuchujū, "Jesure cuasamanaa'me chukuna. Ūcuachi'a Repau chū'ojē'e vesunaa'me chukuna", chiime masinata'ni. Jā'aja'ñe i'kasinare rua cu'ache ti'ñjeja'mū. Na'a pa'isirumū chū'ū, Dios Raosi'ku, cūnaumū muisi'kupī chejana jo'e cajeja'mū. Chū'ū Ja'ku Dios ángelena'me ko'sija'icheja'che ko'sija'ū cajeja'mū chū'ū. Caje jā'aja'ñe i'kasinare ūcuaja'che, "Inare pāi vesumū chū'ū", chiija'mū chū'ū reparumū. ²⁷ Musanukona

icheja chu'ure ja'me pa'ina chuta'a jūnisōmarumuna chu'u Dios Raosi'kupi pāire masi chū'ukuna űajanaa'me musanukona. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomu Jesús repanare pāi.

Rua ko'sija'iu Jesús carūhisi'ere kuamu

(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ Repanare cutusirumu, ochorepaumucujña pa'isirumuna Dioni sēsa chini aikūtina muniasomu Jesús. Pedro'te, Santiago'te Juanre jā'anarechi'a ja'me mūasomu repau. ²⁹ Dioni sēeū tūija'iu carūniasomu repau. Repau ju'ikāña ūcuaja'che rua pokosijakāña carūniasomu. ³⁰⁻³¹ Carūni nukakuna umupāi rua ko'sijanapi te'ekachapana peosichejapi teana rani nukaju Jesús Jerusalén vū'ejoopo jū'ijañere cutuasome. Aperumu pa'isina paniasome repana Moisenamē Elías. ³² Cutujuna Pedro chekunana'me rua uokuanata'ni kāima'ñe Jesuni rua ko'sija'iu ni űaju paniasome, repau'te ja'me pa'inare ka'chanare ūcuachi'a.

³³ Repanapi Jesuni cutu pi'ni saipi'rajuna masi cuasavesuku Pedro ija'che i'kaasomu Jesure:

—Masiu, maipi ichejare pa'ijuna rua re'omu. Vū'ñaruā chotevū'ñaruā cho'okañu chiime chukuna, mū'u vū'eruna'me Moisés vū'eruna'me Elías vū'eru —chiniasomu Pedro.

³⁴ Chuta'a i'katona Moisenamē Elíanamē Jesús nukachejana pikopi caje ta'pisouna repanapi piko sa'navu'te nukaju Jesús neena rua kukusoasome.

³⁵ Ūcuarumu piko sa'navuji chu'o i'kache ija'chere asaasome repana: “Iku chu'u chīi chu'u oiu paaku'mu. Repau chu'ore asaju pa'ijū'u musanukona”, chiiche'te asaasome repana.

³⁶ Jā'aja'ñe chiiche asa jo'e űato Jesús te'eu nukaasomu. I'kama'ñe űa repana űasi'e reparumu chekunarejē'e kuamaneasome repana Pedronamē Santiagonamē Juan.

Chīiva'ure vatre paava'uni Jesús vasosi'ere kuamu

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Jo'e apeñatato aikūti muisi'kupi Jesupi cajeuna pāi jainuko repauni űañu chini rianasome. ³⁸ Ratena repanare pāi ja'me pa'ikujūi cuiku Jesuni re'oja'chere sēniasomu.

—Masiu, chu'u chīiva'ure űajū'u. Ūcuate'eva'ua'mu iku. ³⁹ Vatipi si'arumu chēa paaku chū'ukuna rua cuiku vē've curuku repau chu'opoji coo rua raoku pa'imū iva'u. Iva'ure rua asi cho'o etakuta'ni vati, ai etama'mu iva'ure. ⁴⁰ Mū'u neenare sēesi'kuamū chu'u, vatini eto saokaapu chini. Jā'ata'ni etovesusinaa'me repana —chiniasomu repau.

⁴¹ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Musanukona pāi irumu cana chu'ure masi cuasama'me. Rua tūiñe cuasame musanukona. ¿Keekerumu musanukona tūiñe cuasache űaku pa'iche chu'u? —Jā'aja'ñe i'ka pi'ni— Ichejana rajū'u mū'u chīiva'ure —chiniasomu Jesús.

⁴² Chikuna rianasomu repava'u. Raiuna vatipi cho'o tūuuna ūhiu vē've curuasomu repau. Jā'aja'ñe cho'okuna űa Jesupi vatini, “Etajū'u”, chikuna etasomu vati. Repava'ure vaso pi'ni, puka'kuni co'choasomu repau. ⁴³ Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna űa kukuso pāi ūcuauko, “Dios peore masiku'mu”, chiniasome.

Repau chuenisojachere jo'e kuamu Jesús

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Jā'ajekuna Jesús repau neenare ija'che i'kaasomu:

⁴⁴ —Chu'u i'kache asa cavesumanejū'u. Chu'ure Dios Raosi'kure kuhena pāi cu'ache cho'oa'ju chini chēa jo'kajanaa'me —chiniasomu repau repanare.

⁴⁵ Jā'ata'ni repau i'kache asavesasome repana. Reparumu Dios repanapi masi asamaneajū chini asavesache cho'oasomu repanare. Masi asamanata'ni repau'te Jesure sēevajuchuasome repana.

Jesús neena, “¿Neepi na'a rua masiche?”, chiisi'ere kuamu

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Ūcuarumu Jesús neena ija'che sāiñechi'a cutuasome: “Mai icheja pa'ina, ¿neepi na'a rua masiche?”, chiniasome. ⁴⁷⁻⁴⁸ Jā'aja'ñe cutujuna repana cuasaju cutuche űaasomu Jesús.

űa chīiva'ure juha ra, repau'te kueñe nuko ija'che i'kaasomu repau:

—Pāi chu'ure masi cuasana chīiva'nare ikujava'nare pojona chu'ure ūcuaja'che pojome. Pāi chu'ure pojona chu'ure Raosi'kure ūcuaja'che pojome. Pāi rua vesuva'napi chu'una'me ja'kure pojoni Diopi űato rua masinaa'me —chiniasomu Jesús repanare.

Maire cu'ache cho'omana pojõj re'õja'che cho'okaime maire
(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Ûcuarũmu Juan ija'che i'kaasomu Jesure:

—Masũ, chekure pãũ'te vati pãĩ sa'navuã pa'inare eto saoku'te ñasinaa'me chukuna. “Jesupi chũ'ukuna cho'omu chũ'u”, chiisi'ku'a'mu repau vatire eto saoni. Jã'aja'ñe cho'o'una ña ãseju i'kasinaa'me chukuna repau'te, maire ja'me cho'okaima'kũjekuna — chiniasome repau'te.

⁵⁰ Chitena asa,

—Jã'aja'ñe cho'onare ãsemanejũ'u. Pãĩ maire cuhemana maire ja'me cho'okainaa'me —chiniasomu Jesús repau'te Juanre.

Juanna'me Santiago cho'oñu chiiche'te ãsemu Jesús

⁵¹ Ûcuarũmu Jesús repau cunaumu mũĩrumu tĩ'acuhakuna saivajũchuma'ñe Jerusalenna saipi'raasomu. ⁵² Saipi'raku chekunani charo saouña Samaria cheja cajoo-pona sani, repau kãijavu'ere sseekaniasome repana. ⁵³ Sëejatena Jesupi ùcuajoo-pona sana repajoopo cana pojomaniasome repau'te, Jerusalenna saiuna.

⁵⁴ Repaũni pojomapuna ña repau neena Santiagona'me Juan i'kaasome.

—Chukuna'te Paaku, ñinapi mu'ure cuhenapi uusõa'ju chini, “Cunaumupi toa cajeche chũ'ujũ'u”, chiiku mu'u chukuna'te? —chiniasome repana.

⁵⁵ Jã'aja'ñe i'karena chũri ña,

—Jã'aja'ñe cho'omanejũ'u. Musanukonapi cu'ache cho'oñu chiiche cuhemu Dios Rekocho. ⁵⁶ Chũ'u, Dios Raosi'ku pãire cu'ache cho'ora chini cajesi'kuma'mu. Pãire oiũ vati toa sani uuche'te ãsera chini cajesi'ku'a'mu chũ'u —chiniasomu Jesús repau neenare. Ûcuarũmu Jesús repau neenana'me chekũjoo-pona saniasomu.

Jesure ja'me kuñu chiisina i'kasi'ere kuamu
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Ma'api saijũna cheku pãũ i'kaasomu Jesure.

—Mu'una'me ùcuauachejña mu'u ku'ichejña ku'iu mu'u chũ'uñe'te cho'oku pasa chiimu chũ'u —chiniasomu repau.

⁵⁸ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Ã'care'achai kãicojña paame. Pĩ'ava'na ùcuaja'che kãisuovuã paame. Chũ'u, Dios Raosi'kuta'ni, kãichejñajẽ'e peova'u pa'imũ —chiniasomu repau.

⁵⁹ Chini Jesús chekuni i'kaasomu.

—Chũ'ani ja'me ku'iu chũ'u chũ'uñe'te cho'oku pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repau'te. Chikuna,

—Pãĩ Ûcuauukore Paaku, cha'ajũ'u aperumu. Chũ'u ja'kuva'uni tãjasa. ¿Ësema'ku mu'u? —chiniasomu repau repau'te.

⁶⁰ Jã'aja'ñe i'kauna asa Jesús i'kaasomu repau'te.

—Chekunapi chũ'ure cuasamanajeju repana rekoõã jũnisõsinaja'ñe pa'inapi repana majapãĩ jũ'isinare tãa'ju. Mu'uta'ni pãĩ cu'ache cho'oche ùhasinare Dios chẽa paache'te rani kuaku pa'ijũ'u —chiniasomu repau.

⁶¹ Jã'aja'ñe i'kauna cheku i'kaasomu repau'te.

—Pãĩ Ûcuauukore Paaku, mu'una'me kusa chiimu chũ'u. Jã'ata'ni charo chũ'u majapãire, “Saimu chũ'u”, chiijasa chiimu chũ'u. ¿Ësema'ku mu'u? —chiniasomu repau.

⁶² Chikuna asa i'kaasomu repau.

—Pãĩ Dios chũ'uñe cho'oñu chiinapi repana aperumu pa'isi'ere jo'e pa'iuakuna Repau chũ'uñe'te cho'oma'to Dios neena pa'icu'amũ —chiniasomu Jesús repau'te.

10

Repau neenare setentarepanare saomu Jesús

¹ Na'a pa'isirumu Jesús chekunare setentarepanare ku'e chẽa i'kaasomu.

—Musanukona ùcuauuko te'eka'chapanachi'a vu'ñajoo-pona saijũ'u. Chũ'u saija-joopoãna'me chũ'u saijachejñana charo sani Dios chũ'ore chũ'vaju pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

² Repanani saopi'raku i'kaasomu repau.

—Asarepajũ'u. Trigo tuarumu trigo chio paakũji cho'oche cho'onare ku'e saoa-somu, repaũni trigo'te tuakaapu chini. Repau repanare saosirumu cho'ocheji ruarepajekuna cho'oche cho'onapi karasõasome. Cho'onapi karasõkuna chio paakuni chũ'o raoasome repana, chekunani raoa'ku chini. Dios chũ'o chũ'vache ùcuaja'che jã'aja'ñea'me. Dios chũ'o chũ'vanapi karasõjuna Dios chũ'o asamana

rua jainukoa me. Jā'ajekuna Dioni sēejū'u musanukona, Repau chū'vanani na'a jainukore ku'e raoa'ku. ³ Musanukonare, "Saijū'u", chiimu chū'u. Ove-jachū'iva'nare chai pa'ichejñana saocheja'che musanukonare cuhena pa'ichejñana saomu chū'u. ⁴ Musanukonapi sani turu cu'amajñaruā mañajaturujē'e samanejū'u. Kurijē'e samanejū'u. Cū'akorophe'rejē'e samanejū'u. Ūcuaja'che ma'a saiju ti'jñenare canukamañe sēejū saiju'u. ⁵ Ūcuaja'che musanukonapi ku'ijū pāi vññana kakani, "Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau", chiijū'u repavū'e pa'inare. ⁶ Repavū'e pa'ikuji re'oja'che pa'ineeku pa'ito musanukona sēekaisi'e Diopi re'oja'che cho'okaija'mu repanare. Jā'ata'ni re'oja'che pa'icuheku pa'ito musanukona sēekaisi'e re'oja'che cho'okaimaneja'mu Dios repanare. Musanukona Diore sēekaisi'e sēema'ñeja'ñe pa'ija'mu repanare. ⁷ Ūcuate'evū'e pa'ijū pa'ijū'u musanukona. Chekuvū'ña pa'imanejū'u. Ūcuavū'ere pa'ijū repavū'e pa'ina aūñe'te āu āijū pa'ijū'u. Musanukona āijañe āu pāi chū'vache ro'ia'me. ⁸ Ūcuaja'che musanukonapi vū'ejoopona sani tī'arena repajoopo canapi musanukonani cuhema'to repana aūñe āu āijū'u. ⁹ Ūcuaja'che repajoopo pa'iva'nare jū'iva'nare vasojū'u. Ūcuachi'a ija'che kaajū'u repanare: "Dios Raosi'ku pāire chū'upī'ramū", chiijū'u. ¹⁰ Ūcuaja'che musanukonapi vū'ejoopona sani tī'arena repajoopo canapi musanukonani cuheto ija'che i'kaju callejoovna etajū'u: ¹¹ "Ijoopoquee cha'o chukuna cū'akorophe're chū'isi'ere tī'to to'jñome chukuna, pāipi musanukona cu'ache cho'osi'ere ña masia'ju chini. Asarepajū'u; Dios Raosi'ku pāire chū'upī'ramū", chiijū'u musanukonare cuhenare. ¹² Iere musanukonani kuara: Pāi cho'uche Dios ña ro'iche chū'urumu tī'aru rua cu'ache ti'jñeja'mu Sodoma vū'ejoopo pa'isinare. Jā'ata'ni musanukona chū'vache asacuhesinare na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu —chiniasomū Jesús repau neenare.

Dios chū'o jachana pa'iche'te kuamū
(Mt 11.20-24)

¹³ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomū:

—Dios aperumū Sidón vū'ejoopona'me Tiro vū'ejoopo pa'inare Repau masiche cho'o ñomaneasomū. Repanani chū'vakū cho'o ñoru cu'ache cho'uche ūhasō, vākiniokāñapi sa'che repana sijona ūhacutapi chu'chura'asinaa'me repana, chekunapi ña, "Cu'ache cho'uche ūhasōsinaa'me ina", chiapū chini. Musanukonata'ni chū'upī chū'vakū Diochi'a cho'omasiche cho'okuna ñasinaa'me, Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'ina. Jā'ata'ni ūcu cu'ache cho'uche ūhasōmanesinaa'me musanukona. Jā'ajekuna rua cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'inare. ¹⁴ Na'a pa'isirumū Dios pāi ūcuanuko cho'uche ña ro'iche chū'uumucuse tī'aru Sidón vū'ejoopo pa'isinana'me Tiro vū'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'jñeja'mu. Jā'ata'ni musanukonare Corazín vū'ejoopo pa'inana'me Betsaida vū'ejoopo pa'inare na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu, chū'u cho'uche ñasinata'ni jachasi'e ro'i.

¹⁵ 'Musanukona Capernaum vū'ejoopo pa'ina, "Dios pa'ichejana saijanaa'me mai", chiime. Jā'ata'ni Dios musanukonare Repau pāi ūcuanuko cho'uche ña ro'iche chū'uumucuse tī'aru vati toana saoja'mu —chiniasomū Jesús repanare.

¹⁶ Chini repau neenare jo'e i'kaasomū repau.

—Pāi musanukona i'kache asa jachamana chū'u i'kache ūcuaja'che asa jachama'me. Pāi musanukonare cuhena chū'ure ūcuaja'che cuheme. Pāi chū'ure cuhena chū'ure Raosi'kure Diore ūcuaja'che cuheme —chiniasomū Jesús repanare.

Dios chū'o chū'vañu chini saisina setentarepana co'isi'ere kuamū

¹⁷ Jesupi saouna chū'vajani pojojū co'i repauni kuaasome repana setentarepana.

—Chukuna'te Paaku, chukuna mu'u ku'e chēa saosinapi chū'ujuna pāi sa'navūā pa'isina vati eta saisinaa'me —chiniasome repana repau'te.

¹⁸ Jā'aja'ñe kuarena asa repanare ija'che i'kaasomū repau:

—Vati aire cūnaumūpi oko fe'neñeja'ñe na'mi tuā'ikunī ñasi'kuu'mu chū'u. ¹⁹ Jā'ata'ni chū'u musanukonare Diochi'a cho'omasiche'te cho'oa'ju chini masire jo'kasi'kuu'mu. Masinajeju musanukonapi añana'me puni tumunijē'e asi cho'omanejanaa'me. Ūcuaja'che vati cho'uche peore ūsejanaa'me musanukona. Jā'are cho'ojū jmakarujē'e cu'ache cho'ocojñomanejanaa'me musanukona. ²⁰ Pāi sa'navūā pa'inare vati etoni pojomanējū'u musanukona. Utija'ophuro cūnaumū pa'iphurona Dios musanukona mamī tochasi'ere cuasaju pojojū'u —chiniasomū Jesús repau neenare.

Jesús pojoku i'kasi'ere kuamū
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Reparumū Jesús, Dios Rekochoji repauni ja'me pa'ina rua pojoku i'kaasomū.

—Ja'ku, mu'u cunaumu pa'inana me cheja pa'inare peore chu'uku mu. Mu'ure rua pojoku i'kamu chu'u. Pāi, "Mu'u chu'o peore masinaa me chukuna", chiiju cuasanare mu'u chu'o asamasiche ūsemu mu'u, repanapi asavesua'ju chini. Jā'ata ni pāi chiiva'naja'ne vesuju, "Dios chu'ojē'e vesuna'a me chukuna", chini cuasanarechi'a mu'u chu'o asamasiche jo'kaku mu mu'u, repanapi asamasia'ju chini. Jā'aja fiere chiimu mu'u. Jā'ajekuna, "Re'orepamu", chiimu chu'u mu'ure —chiniasomu Jesús Puka'kure.

²² Diore i'ka pi'ni pāire i'kaasomu repau.

—Chu'u Ja'ku Repau pa'iche masiche peore jo'kasi'kuu mu chu'ure. Chu'u pa'iche vesume pāi. Chu'u Ja'kuta ni masimu. Ūcuaja'che chu'u Ja'ku pa'iche vesume pāi. Chu'uta ni Repau pa'iche masimu, Repau Mamakujeku. Chu'ure kuasaanarechi'a chu'u Ja'ku pa'iche kuamu chu'u —chiniasomu Jesús repanare.

²³ Jā'aja'ne i'kaku repau neenarechi'a i'kaasomu repau.

—Chura chu'uni ja'me pa'ijana rua re'omu musanukonare, chu'upi si'ache cho'o űokuna. ²⁴ Aperumu pa'isina Dios chu'o kuasinana me pāi chu'usina irumu musanukona űaűeja'fiere űaűu chiisinata ni űamaneasome. Ūcuachi'a irumu musanukona asacheja'chere asaűu chiisinata ni asamanesinaa me repa —chiniasomu Jesús repau neenare.

Samariapāiu re'oku cho'osi'ere Jesús cuasaku kuasi'ere kuamu

²⁵ Ūcuarumu judiopāi che'choku Jesuni cutura chini muasomu, repau masiche'te cho'o űara chini. Maa repau'te ija'che sēniasomu repau:

—Masiu, chu'upi Dios pa'ichejana ai sani pasa chini, űje'se cho'oja'che? —chiniasomu repau.

²⁶ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Dios chu'o tocha jo'kasi'e, űűquere kuaku? Mu'upi űato, űje'se kuaku? —chiniasomu repau.

²⁷ Chikuna i'kaasomu repau.

—Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Pāi musanukonare űcuanukore Paaku'te Diore musanukona auna'ne rekoűoana me kokana me cuasache peore jā'api rua cuasaju pa'ijā'u.

Musanukona meűe oicheja'che kueűe pa'inare oiju pa'ijā'u.

Jā'aja'ne kuamu Dios chu'o, aperumu tocha jo'kasi'e —chiniasomu repau pāi che'choku.

²⁸ Jā'aja'ne i'kauna asa Jesús i'kaasomu repau'te.

—Rūhiűe i'kamū mu'u. Mu'upi jā'aja'ne cho'oni Dios pa'ichejare ai sani pa'ija'mu —chiniasomu Jesús.

²⁹ Jā'aja'ne i'kauna asa, pāipi repauni űa, "Ūcuarepa cho'oku mu iku", chiiju cuasaja'ju chini Jesure jo'e sēniasomu repau.

—űNee'a'ne chu'ure kueűe pa'ina? —chiniasomu repau.

³⁰ Chikuna Jesús ija'chere cuasaku kuasomu repau'te:

—Pāiu Jerusalén vu'ejoopoji Jericó vu'ejoopona cajeasomu. Cajekuna pāi cu'ana ma'ana tiűa chēasome repau'te. Chēa repau cu'amajnarua tutesō, repau ju'ikānarua tī'te, repau'te ai jū'iűetu'ka rua vani jo'ka sanisōasome repa. ³¹ Vani jo'ka satena judío phairipāiu űcuama'api rani chueesiva'uni űa ma'a chekukā'kona jēni pachu carani saniasomu. ³² Carani sakuna cheku, Levī jojosi'ku Dios vu'e cho'uche cho'okaiku űcuama'api rani űcuaja'che chueesiva'u űhicheja tī'a ma'a chekukā'kona jēni pachu carani saniasomu. ³³ Cheku, Samariapāiuta ni űcuama'api raiu chueesiva'u űhicheja tī'a űa oniasomu repava'ure. ³⁴ űa oiu repava'u asimajűana piűi űche conona me u'chape'e ro'vecuha, kāűase'repi vēekanasomu repava'ure. Vēe pi'ni repau burrova'upi tuo sa, pāi kāivu'ere paaku kuirasomu repau. ³⁵ Jo'e apeűatato repau Samariapāiu saipi'raku, repav'e paaku'te denario kurire're ka'chare're mini űiku ija'che i'kaasomu: "Iva'ure chueesiva'ure kuirakajū'u chu'ure. Chu'u ro'isinuko tī'ama'to mu'upi ro'ikajū'u. Chu'u jo'e raisirumuna mu'u ro'ikaisinuko ro'ira mu'ure", chiniasomu Samariapāiu —Jā'aja'ne kuasomu Jesús repau'te judiopāi che'choku'te.

³⁶ Jā'aja'ne kua pi'ni Jesús repau'te chu'o sēniasomu.

—Chueesiva'u űhisima'a umupāi chotena te'enachi'a saiju űaasome repau'te. Jā'ata ni te'eu re'oja'che cho'okanasomu repau'te, pāi kueűe pa'inare re'oja'che cho'okaicheja'che. űKaupi repau'te jā'aja'ne cho'okaku? —chiniasomu Jesús repau'te.

³⁷ Chikuna,

—Chueesiva'ure űa oisi'kupi re'oja'che cho'okaisi'kuu mu repau'te —chiniasomu judiopāi che'choku.

Chikuna,

—Ūcuarepaa'me jā'a. Mu'ujē'e ūcuaja'che sani chekūnani űa oiū re'oja'che cho'okaiū pa'ijū'u —chiniasomū Jesús judiōpāi che'chokū'te.

Martana'me María vū'ere pa'imū Jesús

³⁸ Ūcuarūmū Jesús repau neenana'me jo'e saiū chekūjooṗona tī'auna romichūio Marta repao vū'ena Jesure soni mūtuaasomo. ³⁹ Repao Marta cho'jeo María ve'easomo. Jesupi kaka pūūna repau che'choche'te asara chini repau'te kueñe pūūasomo repao María. ⁴⁰ Jā'ata'ni Marta, vū'e cho'omajñaruāre te'eo cho'o ca'naso, Jesure kueñe rani ija'che i'kaasomo:

—Pāi Ūcuanūkore Paaku, chu'u cho'jeo cho'omajñaruā j'a'me cho'oma'mo chu'ure. Chu'uchi'a te'eva'o cho'oko pa'imo. ¿Chu'ure űa oima'ku mu'u? I'kajū'u repao'te chu'ure ja'me cho'oa'ko —chiniasomo repao repau'te.

⁴¹ Chikona Jesús i'kaasomū repao'te.

—Asarepajū'u, Marta. Mu'u pa'iche'te ruarepa peore cuasako oimo mu'u. ⁴² Re'oja'che pa'iche chuta'a chēama'mo mu'u. Mūche'ota'ni chu'u che'choche'te asaneeko re'oja'che pa'iche'te chēacuhamo. Jā'aja'ñe cho'oko'te ūsema'mu chu'u —chiniasomū Jesús repao'te Martare.

11

Diore sēeñe'te che'chomū Jesús

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

¹ Ūcuarūmū Jesús repau saisichejare pa'iu Dioni sēniasomū. Sēni pi'niūna repau neeku te'eu ija'che i'kaasomū repau'te:

—Chukuna'te Paaku, Diore sēeñe'te che'chojū'u chukuna'te, Juan repau neenare che'chosi'ēja'che —chiniasomū repau.

² Chikuna Jesús repau neenare i'kaasomū.

—Musanukonapi Diore sēni ija'che i'kajū'u:

Ja'ku, Cūnaumu Pa'iku, pāi mu'ure vajuchujū pojoa'ju.

Ūcuachi'a mu'u chū'uñe pāi ūcuanūko cho'ojarūmū tī'aa'ku.

Cūnaumu pa'ina mu'u chū'uñe masi cho'ocheja'che cheja pa'ina ūcuaja'che re'oja'che cho'oju paapu.

³ Ūcuachi'a chukuna chiiche āu si'aumucujñā īsijū'u, chukuna āijañe.

⁴ Chukuna cu'ache cho'оче jo'e cuasamanejū'u, chukuna'te pāi cu'ache cho'osi'e chukuna jo'e cuasama'ñeja'ñe.

Chukuna'te vatipi chū'ukuna cu'ache cho'oñu chiito mu'upi ūsekaijū'u, cho'omanea'ju chini.

Jā'aja'ñe i'kaju Diore sēeju pa'ijū'u —chiniasomū Jesús repānare.

⁵⁻⁶ Chini repānare jo'e i'kaasomū repau.

—Chekurūmū musanukona te'eu mu'ure kueñe pa'iku mu'u vū'ena űamirepana muamu. Mūa jatisa'aro tī'a ve'sere nukaku ija'che i'kamū: “Chu'ure re'oku, vūni pāra'puruā choterapuruā īsijū'u chu'ure. Jo'e co'chora chu'u mu'ure. Cheku chu'ure re'oja'che cho'oku so'opi raiū churepara chu'u vū'ena tī'amu āiñejē'e peokuni”, chiiūmū repau chekurūmū mu'ure. ⁷ Jā'aja'ñe sēto mu'ni chekurūmū ija'che i'kamū: “Cho'ouama'ñe cho'omanejū'u chu'ure. Jatisa'aro jeosōcuhasi'kuu'mu chu'u. Kāsa chini chu'u chii'va'nana'me ūmesōcuhasi'kuu'mu chu'u. Mu'u sēeñe vūni īsima'mu chu'u”, chiiūmū mu'u repau'te.

⁸ Asarepajū'u, musanukona. “Chu'ure re'oku'mu”, chiikūta'ni repau sēeñe vūni īsima'mu mu'u. Jā'ata'ni, “Chu'uni jeereparūmū sēto asa ca'nasō, vūni īsija'mu chu'u”, chini cuasa, vūni repau chiiche peore īsija'mu mu'u repau'te.

⁹ Ija'che kuamū chu'u musanukonare: Ūcuaja'che musanukona chiiche cuhama'ñe Dioni rua sēeju pa'ijū'u īsia'ku. Cuhama'ñe sēeju pa'ito īsija'mu Repau. Ūcuachi'a musanukona Repau'te sēesi'e cha'ajū'u īsia'ku. Cha'ani koojanaa'me musanukona. Ūcuachi'a pāiu repau'te re'oku vū'ena mūa tī'a jatisa'aro'te nukaku, repau chiiche'te koorepara chini cuhama'ñe rua jeerūmū sēeū pa'icheja'che Diore rua jeerūmū sēeju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oju pani koojanaa'me musanukona. ¹⁰ Repānare karache'te Diore sēena koojanaa'me. Ūcuachi'a Repau'te sēesi'e cha'ana koojanaa'me. Ūcuachi'a pāiu repau'te re'oku vū'ena mūa tī'a jatisa'aro'te nukaku, rua jeerūmū sēeū pa'iu koocheja'che koojanaa'me pāi, Diore rua jeerūmū sēeju pa'ina.

¹¹ Musanukona ūmūpāi chii paana, asarepajū'u. Mu'u chii'pi mu'uni pāre sēto catapu'te mini īsima'me musanukona. Jā'apāni chiacha va'ire sēto añani mini īsima'me musanukona. ¹² Kura chiapu sēto punioni mini īsima'mu mu'u repau'te.

Já'aja'ñe cho'omanaa'me musanukona. ¹³ Cu'ache pa'inata'ni musanukona chíiva'nare re'oja'chere ísinaa'me musanukona. Mai Ja'ku, Dios, Cunaumu Pa'iku na'a re'oja'chere ísiku'mu maire. Páipi Repau'te sêeto Repau Rekocho'te ísiku'mu Repau repanare — chiniasomu Jesús repanare.

Pái Jesure, "Vatini paaku si'ache cho'omasimu", chíisi'ere kwamu
(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ūcuarumu Jesús vatire páiu'te chu'o cutuche úsekuni eto saokaniasomu. Eto saóna vatire paasi'kupi, chu'o cutumanesi'kupi chu'ore cutukuna ña kukuasome pái. ¹⁵ Pái te'ena ija'che i'kaasome:

—Vati chũ'ukuji Beelzebují cho'okaiuna vati ūcuajanare eto saoku'mu íku Jesús — chiniasome repaña.

¹⁶ Já'aja'ñe i'karena chekuna Jesús masiche'te masífu chini ija'che i'kaasome:

—Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te —chiniasome repaña.

¹⁷ Já'aja'ñe i'kajuna Jesús repaña cuasaju cutuche'te masíku ija'che i'kaasomu repanare:

—Pái ūcuat'echeja pa'inapi sáñeche'i'a cavani vaiju si'asójanaa'me. Ūcuachi'a majapáichi'api ūcuat'e'evũ'e pa'inapi sáñeche'i'a cavani majapái sêjosójanaa'me.

¹⁸ Ūcuachi'a vati aipi repau neenana'me sáñeche'i'a cavato repau chũ'ũñe si'asómu. Já'ata'ni musanukona chu'ũre, "Vati chũ'ukuji Beelzebují vati ūcuajanare eto saomasiche jo'kasi'ku'a'mu mu'ũre", chíime. ¹⁹ Já'aja'ñe musanukonapi i'karena iere sêemu chu'ũ: Musanukona neenare, ¿jaupi vati eto saomasiche jo'kau? ¿Vati aipi jo'kau? Ija'che chíiju sêejũ'u repanare: "¿Vati eto saomasiche vati aipi jo'kau musanukonare?", chíijũ'u. Já'aja'ñe sêeto repaña musanukonare, "Rúhiñe cuasama'me musanukona", chíijanaa'me. ²⁰ Chu'ũ vati eto saomasiche Dios jo'kasi'ea'me. Chu'ũpi Dios jo'kasi'ere cho'okuna ña, "Dios pái ūcuaukore chũ'ũku'mu", chíiju masijanaa'me pái.

²¹ Páiu rua kokaupi rua vaiche paakuji repau vu'ere pẽ'jeto repau cu'amajñaruã ñaacu'amũ. ²² "Vaiche'te paakuna chu'ũ neemajñaruã ñaamanejanaa'me pái chu'ũre", chíini cuasaku pojomu repau. Já'ata'ni repau'te na'a rua koka paakuji rani, repau'te vani kukosó, repau paaku pojosi'e vaichena'me cu'amajñaruã tutesója'mu repau'te. Tutesó repau neenani ísija'mu —chiniasomu Jesús repanare.

²³ Chini ija'che i'kaasomu repau:

—Pái chu'ũre jovomana cuheme chu'ũre. Cuheju chekunapi chu'ũni jovoñu chíito úseme repaña, chu'ũni jovomaneajũ chini —chiniasomu Jesús repanare pái.

Vati páiu sa'navu'te pa'iu eto saocojñosi'kupi jo'e páiuni co'iche'te kwamu
(Mt 12.43-45)

²⁴ Ūcuarumu Jesús repanare pái jo'e ija'che i'kaasomu:

—Páiu sa'navu pa'isi'kuni etosóru vati sani oko peochejñare ku'iu pa'imu puachejñare ku'eku. Já'ata'ni jñaamaneni, "Chu'ũ vu'eja'chena co'ira páiu sa'navuna", chíini cuasamu repau. ²⁵ Já'aja'ñe cuasa repau co'í ñato páiu sa'navu vu'e ju'o care'vasivu'eja'che re'oja'imu. ²⁶ Já'aja'ñere rani ña jo'e sani chekunare vati repau'te na'a rua cu'anani sieterepanare ku'e jña ra páiu sa'navuna pa'iu chini ūcuauko kakame repaña. Já'ajekuna páiu aperumu cu'ache pa'isi'e na'a rua cu'ache pa'imu —chiniasomu Jesús repanare.

Ūcuarepa pojoku pa'iche'te i'kamu Jesús

²⁷ Já'aja'ñe i'katona páina'me pa'ikoji romio ujachu'opi i'kaasomo Jesure.

—Mu'ũre jña jojasi'ko rua pojoko pa'icosomo —chiniasomo.

²⁸ Chíkona i'kaasomu repau.

—Ūcuarepaa'me já'a. Pojoko pa'imo repao. Já'ata'ni Dios chu'o asa jachama'ñe cho'ona repao'te na'a rua pojoku pa'ime —chiniasomu Jesús repao'te.

Pái cu'ache pa'ina Jesure, "Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u", chíisi'ere kwamu
(Mt 12.38-42; Mr 8.11-12)

²⁹ Ūcuarumu Jesús páipi repau pa'ichejana chí'irena ija'che i'kaasomu repanare:

—Pái irumu cana cu'ache pa'inaa'me. Chu'ũre, "Dios Raosi'kuma'mu Jesús", chíime repaña. Já'ata'ni, "Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojũ'u chukuna'te", chíime repaña, chu'ũ pa'iche'te masífu chini. Já'ata'ni cho'o ñoma'mu chu'ũ repanare. Jonás cho'ocojñosi'eja'chechi'a cho'ocojñoja'mu chu'ũ. ³⁰ Aperumu Níneve vu'ejoopo pa'isina Jonás cho'ocojñosi'ere asa, "Dios raosi'kucosomu já'u", chiniasome. Chu'ũ Dios Raosi'ku Jonás cho'ocojñosi'eja'che cho'ocojñoja'mu, páipi asa, "Jesús Dios Mamaku'mu", chíiju cuasaa'ju chini. ³¹ Aperumu pa'isi'ko suripu caká'ko canare

pāi chū'usi'ko rua so'opi Salomón rua masiū chū'vache'te asara chini rianiasomo. Repau'te Salomonte na'a rua masiūji ichejare pa'imū chū'u. Jā'ata'ni chū'u chū'vache asacuheme musanukona irumū cana. Jā'ajekuna Dios pāi ūcuanuko cho'ochē ña ro'iche chū'umucuse t'aru aperumū pa'io pāi chū'usi'kopi ija'che i'kaja'mo musanukonare, irumū pa'ijū chū'ure cuasamanesinare: "Cu'are cho'ojū Diore cuasamanesinajeju re'ijū pa'ijanaa'me musanukona", chiija'mo. ³² Aperumū Jonapi rua masiūji Dios chū'ore chū'vakuna asa chēa, Níneve vū'ejoopo pa'isina repa'na cu'ache cho'ochē ūhasōasome. Repau'te Jonare na'a rua masiūji ichejare pa'imū chū'u. Jā'ata'ni chū'u chū'vache asacuheme musanukona irumū cana. Níneve vū'ejoopo pa'isina cu'ache cho'ochē ūhasōsi'eja'che cu'ache ūhasōmanaa'me musanukona irumū cana. Jā'ajekuna Dios pāi ūcuanuko cho'osi'e ña ro'iche chū'umucuse t'aru Níneve vū'ejoopo pa'isinapi ija'che i'kajanaa'me musanukonare irumū pa'inare: "Cu'ache cho'ochē ūhasōmanesinajeju ro'ijū pa'ijanaa'me musanukona", chiijanaa'me —chiniasomū Jesús repa'ne.

Ḥotōopu re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che cuasache'te kuamū
(Mt 5.15-16; 6.22-23)

³³ Ūcuarumū Jesús repa'ne pāi jo'e i'kaasomū.

—Pāi te'eujē'e ḥotōopu chūoni chavē nukoma'me. Ūcuachi'a totoroji jao nukoma'me. Jā'ata'ni, "Pāi ivū'ena kakani chiija'ina ñamanejanaa'me", chini ḥotōopu chūo, umuna tuomū re'oja'che miakuna ñaa'ju chini. ³⁴ Musanukona ñakocaā masi ñoto cho'ochē cho'ore'omū. Jā'ata'ni ñakocaāpi masi ñoma'to cho'ochē cho'ocū'amū. Ūcuaja'che musanukonapi re'oja'che cuasani re'oja'chechi'a cho'ojū pa'ijanaa'me. Cu'ache cuasani cu'achechi'a cho'ojū pa'ijanaa'me. ³⁵ Pāi Dios chū'o masinapi Repau'te cuasamaneni chijacheja pa'inaja'ñe cu'ache pa'ime repa'na rekoñōā. Jā'ajekuna ñarepaju pa'ijū musanukona, jā'aja'ñe pa'imaneñu chini. ³⁶ Musanukonapi Dios chū'o asa cuasato rua re'oja'che pa'ija'mū musanukona rekoñōā. Ḥotōopu re'oja'che miañeja'ñe re'oja'che pa'ija'mū musanukona rekoñōā —chiniasomū Jesús repa'ne.

Fariseopāina'me judiōpāi che'chona cu'ache cho'ochē'te kuamū Jesús
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jā'aja'ñe i'ka pi'niuna fariseopāiu, "Chū'u vū'ena mua āu āijū'u", chiniasomū Jesure. Chikuna mua kaka āure āsa chini mesako'are pūū ñuniasomū repa'ne. ³⁸ Āu āipi'rakuta'ni charo Jesupi repa'ni jūñare choamauna ña, "Aipāi chū'u jo'kasi'e cho'oma'mū iku", chini cuaca, kukuasomū fariseopāiu. ³⁹ Kukusokuna ña Jesús ija'che i'kaasomū repa'ne:

—Musanukona fariseopāi rekoñōā cu'ache cuasache jo'kasōmanajeju cunaro'rona'me cunare'a sē'sevuāchi'a sosaju sa'navuā sosama'ñeja'ñe sē'sevuāchi'a re'onaja'ñe cho'ojū chekuna nee joreju tate paanaa'me. ⁴⁰ Rua vesunaa'me musanukona. Sē'sevu pa'ichechi'a cho'oma'ñe sa'navaquee ūcuachi'a cho'osi'kuu'amū Dios. ⁴¹ Ija'che cho'ojū pa'ijū musanukona: Pāi chūova'na pa'iva'nare ña oiju cu'amajñaruā ūcuuamajñaruāre re'ojamajñaruāre isijū'u repa'ne. Musanukonapi jā'aja'ñe pāire oiju pani rekoñōā re'oja'che cuasani sē'sevu ūcuaja'che re'oja'che pa'ijanaa'me.

⁴² Musanukona, fariseopāi, Dios chū'u jo'kasi'ere cho'ojū ja'oruā āu va'isuche maña kua'koja'oruāre si'arumū isijū pa'inaa'me, Repa'ne, "Chū'ure isijū'u", chiisukorū. Chekurumū dierepaja'oruā paani te'eja'oru isime. Chekurumū cienrepaja'oruā paani dierepaja'oruā isime. Jā'achi'a isinaa'me musanukona. Jā'ata'ni chekunare ūcuarepa cho'omanaa'me musanukona. Diore ūcuaja'che masi cuasamanaa'me musanukona. Cu'amajñaruā ūcuā isijū pa'ijū Diore. Re'omū jā'a. Jā'ata'ni musanukonapi chekunani ūcuarepa cho'omarūna cu'amū. Ūcuachi'a Dioni masi cuasamarūna cu'amū. Jā'ajekuna rua cu'ache ti'ñeja'mū musanukonare fariseopāi.

⁴³ Ūcuaja'che mai judiōpāi chī'ivū'ña mua kakani pa'ipāi ñu'isaivuāre ñu'ineeme musanukona. Ūcuaja'che āu isichejñare musanukonapi ku'ijuna pāipi ña kukujū sēejuna rua pojonaa'me musanukona. Jā'aja'ñe pa'ijuna rua cu'ache ti'ñeja'mū musanukonare.

⁴⁴ Pāi'ute jū'isi'kure tāsichejare catapu tochasipure nukoma'to ñomauna vesuju ūcuachejapi cha'caju ku'ime pāi. Musanukona fariseopāi ūcuaja'che cu'ache pa'inata'ni pāipi ñato re'oja'che pa'inaja'ñe ñome. Chekuna pāi musanukona cu'ache cuasache vesume. Jā'aja'ñe pa'ijuna rua cu'ache ti'ñeja'mū musanukonare judiōpāi che'chonana'me fariseopāi —chiniasomū Jesús fariseopāi'ute.

⁴⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa Dios chū'usi'e che'choku i'kaasomū Jesure.

—Masiū, mu'upi jā'aja'ñe i'kaku chukuna'te ūcuaja'che Dios chū'usi'e che'chonani cu'ache i'kamū mu'ū —chiniasomū.

⁴⁶ Chikuna asa Jesús jo'e i'kaasomu repau'te.

—Musanukona Dios chũ'usi'e che'chona cho'okaimanata'ni chekunare rua si'ache cho'ovesache'te chũ'naa'me. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare.

⁴⁷ 'Aperumu Dios chũ'o kuasinare musanukona aipãipi vanisõrena repanare tãsichejña sê'sevuãre re'ojachejña care'vaju pa'ime musanukona, pãipi ña, "Dios chũ'o kuaju chuenisõsinare oime ina", chiapu chini. ⁴⁸ Jã'ata'ni repana kuaju chũ'usi'e re'oja'che cho'omanaa'me musanukona. Musanukona aipãipi repanare vanisõrena repanare tãsichejñare re'ojachejña care'vaju musanukona aipãipi cu'ache cho'osi'eja'che cho'ome musanukona. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare.

⁴⁹ 'Dios peore Masikujeku aperumu ija'che i'kaasomu musanukona cho'ojache: Chũ'u chũ'o kuajanana'me che'chojanare chẽa saoja'mu chũ'u pãire chũ'vaa'ju chini. Saõna repanani cuheju cu'ache cho'oñu chini tuhajanaa'me pãipi.

Tuha'tenare vanisõjanaa'me repana, chiniasomu Repau. ⁵⁰ Cheja mamacheja pa'irumupi irumujatu'ka Dios chũ'o kuanani musanukona majapãipi vanisõjuna musanukona irumu canapi repana cho'osi'eja'che cu'ache cho'onajegu ro'ijanaa'me, repanare vanisõsi'e ro'i. ⁵¹ Aperumu musanukona majapãipi Dios vu'ere pa'iju Diore Ìsismajñaruã uochejana Zacaría'te vanisõasome. Abelre vanisõsirumupi Zacaría'te vanisõrumujatu'ka Dios chũ'o kuanare mai aipãipi vanisõrena musanukona irumu canapi ro'ijanaa'me, repanare vanisõsi'e ro'i. Ūcuarepaa'me jã'a.

⁵² 'Musanukona Dios chũ'ũñe che'chona Dios chũ'o masinata'ni masi cho'oma'me. Ūcuaja'che chekunari asa chẽapi'ranapi cho'ovesua'ju chini masi che'chomanaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'ojuna rua cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare Dios chũ'ũñe che'chonare —chiniasomu Jesús repanare.

⁵³⁻⁵⁴ I'ka pi'ni fariseopãiu vu'e pa'isikupi etaasomu Jesús. Etauna judiõpãipi che'chonana'me fariseopãipi pe'ruju cu'ache i'kaasome repau'te Jesure. Repauji tũñe i'kauna chẽañu chini chũ'o rua vesache'te si'ache sãniasome repana.

12

"Chũ'ochi'a re'oja'che cho'omanejũ'u", chiũu chũ'vamũ Jesús repau neenare

¹ Ūcuarumu pãipi kuẽkuecu'anuko rua jainuko chi'iasome. Jairepanukojeju ūcuajana cũ'ana cha'caasome repana. Chi'irena Jesús repau neenani charo chũ'vaasomu.

—Asarepajũ'u, musanukona. Fariseopãipi pã saucheja'che pa'iche'te ña chẽamanejũ'u musanukona. Repana cu'ache pa'iche'te i'kamũ chũ'u. Repana fariseopãipi pãipi ñato re'oja'che pa'ina cho'ochēja'che sê'sevuchi'a re'oja'che cho'uju pa'inaa'me. Jã'ata'ni repana rekoñõã rua cu'ache pa'inaa'me.

² 'Na'a pa'isirumu pãipi rope'e cu'ache cho'osi'e peore kuajachea'me. Ūcuaja'che pãipi cu'ache cuasasi'e peore kuajachea'me. ³ Pãipi ñamina rope'e kuasi'e umucusena peore kuajachea'me, pãipi ūcuauko asaju'te. Ūcuaja'che pãipi repana vu'ena kaka rope'e kuasi'e pãipi ūcuauko pa'ichejana ujachu'õpi peore kuajachea'me —chiniasomu Jesús repanare pãipi.

"Musanukonare vanisõñu chiinare vajuchumanejũ'u", chiũu chũ'vamũ Jesús (Mt 10.26-31)

⁴ Ūcuarumu Jesús repanare pãipi jo'e i'kaasomu.

—Musanukonare, chũ'ure ja'me pa'inare ija'chere chũ'vamũ chũ'u: Musanukonare vanisõñu chiinare vajuchumanejũ'u. Musanukona ca'nivũã vanisõni rekoñõãta'ni cu'ache cho'oma'me repana. ⁵ "Diore vajuchuju pa'ijũ'u", chiũmu chũ'u musanukonare. Repau Dios musanukona jũ'iñe chũ'uku'mu. Ūcuaja'che jũ'iñe chũ'ũna jũnisõsirumu Repau'te cuasamanare vati toana saoku'mu Repau. Jã'ajekuna Dionĩ vajuchujũ'u musanukona.

⁶ 'Dios Repau neenare kuirache'te kuara chiũmu chũ'u musanukonare. Pĩ'a cincorepava'na jmava'na kurire're te'eka'chapare'reruãchi'a ro'ime. Ka'charu ro'iva'nareta'ni Dios te'eu'terejẽ'e cavesuma'kuamũ repava'nare. ⁷ Peore repava'nare pĩ'ava'nare cuasaku kuiraku'mu Dios. Musanukonare pãipi na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku'mu Repau. Musanukona sũjoquee raña kuẽkuesi'e'chi'a paakujeku masimu Repau Dios. Musanukona pa'iche peore masimu Repau. Jã'ajekuna musanukona chekunare pãipi vajuchumanejũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

Vajuchuma'ñe pãipi asaju'te, "Jesure cuasanaa'me chũ'kuna", chiina pa'iche'te kuamũ (Mt 10.19-20; 10.32-33; 12.32)

⁸ Ūcuarumu Jesús jo'e ija'che i'kaasomu repanare:

—Chu'o chekere kuara chiimu chu'u musanukonare: Pái te'ena, chekuna asaju'te vajuchuma'ne, "Jesure cuasanaa'me chukuna", chiime. Na'a pa'isirumu já'aja'ne i'kasinare Diore ja'me pa'ina ángeles asaju'te, "Chu'u neenaa'me ina", chiija'mu chu'u Dios Raosi'ku. ⁹ Já'ata'ni chekuna pái ija'che cho'ome: Chekunapi asaju' chini, chu'ure cuasana'ni páire vajuchuju, "Jesure cuasamanaa'me chukuna", chiime. Na'a pa'isirumu já'aja'ne i'kasinare, Diore ja'me pa'ina ángeles asaju'te, "Chu'u neenama'me ina", chiija'mu chu'u.

¹⁰ 'Chu'ure, Dios Raosi'kure pái cu'ache cutuche jo'e cuasamaneja'mu Dios. Já'ata'ni Repau Rekocho'te pái cu'ache cutucheta'ni cavesuma'ne cuasamu Repau.

¹¹ 'Chekurumu pái musanukonare chu'uni cuasajuna chëa mai judi'opái chi'ivu'ena juha cuaa nukojanaa'me, chekunapi cu'ache cho'oa'ju chini. Chekurumu pái musanukonare chëa pái chu'una pa'ivu'ena juha cuaa nukojanaa'me, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Repanapi, "Chukunani cu'ache i'kato, ¿je'se chukuna i'ka tuijanaa'ne?", chiiju cuasamanejú'u. Musanukona i'kajache cuasamanejú'u. ¹² Musanukona i'karumu t'aru Dios Rekochoji kuaja'mu musanukonare, masi i'kaa'ju chini —chiniasomu Jesús repau neenare.

Kurineena pa'iche'te kuatu

¹³ Ūcuarumu repanare pái ja'me pa'ikuji i'kaasomu Jesure.

—Masiu, cho'okaijú'u chu'ure. Chukuna ja'ku chuta'a jú'imarumu ija'che i'kasi'kuu'mu chukuna'te, chu'una'me a'chüre: "Chu'u jünisisirumu chu'u paasi'e chejana'me póse musanukona ka'chana paajú'u", chiisi'kuu'mu ja'ku. Chura ja'kuva'u jünisocuhasi'kuu'mu. Já'ajekuna chu'u a'chüre i'kakaijú'u, ja'ku i'kasi'e cho'oa'ku, joopo isia'ku chu'ure —chiniasomu repau repau'te.

¹⁴ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Tii'ne i'kamú mu'u. Pái musanukona ke'reche'te care'vaa'ku chini raomanesinaa'me chu'ure. Ūcuaja'che muja'ku jo'ka jünisösima'jñaru'are joopo'achi'a paache'te chu'ua'ku chini raomanesinaa'me chu'ure —chiniasomu Jesús repau'te.

¹⁵ Chini Jesús jo'e i'kaasomu repanare pái.

—Asarepajú'u, musanukona. Kurina'me si'ache paaneemanejú'u musanukona. Pái, "Kurina'me póse si'ache paaju' rua re'oja'che pa'ijanaa'me chukuna", chiime te'ena. Já'ata'ni re'oja'che pa'iche kuripi kooma'nea'me —chiniasomu Jesús repanare.

¹⁶ Chini repanani chu'vaku ija'chere cuasaku kuaasomu repau:

—Páiu kuriu cheja re'ojacheja paaasomu. Repau tási'epi áupi rua aineeuna áu rua paaasomu repau. ¹⁷ Aure rua paaku te'euji ija'che cuasaku i'kaasomu repau: "Chu'u áumajñaru'á care'vavu'ñapi timusöuna jo'e áu care'vavu'ña peomu chu'u. ¿Je'se cho'oja'che chu'u?", chiü cuasasomu. ¹⁸ Já'aja'ne cuasaku, "Áa, ija'che cho'ora chu'u: Chu'u áumajñaru'á care'vavu'ñare peore ñañosö, jo'e na'a uvavu'ña cho'ora. Cho'o pi'ni áuna'me póse peore úcuavu'ñana care'vara chu'u. ¹⁹ Peore care'va pi'ni te'euji ija'che i'kaja'mu chu'u: Rua póse paamu chu'u. Rua jeerumu si'amanaja'mu ie. Já'ajekuna rupú pa'ija'mu chu'u chura. Áu áiu, cono úkuku pojoku pa'ija'mu chu'u chura", chiü cuasaasomu. ²⁰ Já'aja'ne cho'ora chiisi'kure ija'che i'kaasomu Dios: "Tii'ne cuasamu mu'u. Iñami jünisöja'mu mu'u. Mu'u te'eu paaku pojora chini care'vasimajñaru'á peore cho'osöja'mu. Chekunapi mu'u paasi'e paajanaa'me", chiniasomu Dios repau'te. ²¹ Pái te'ena Dioni cuasamapu repanapi te'ena pojo'u chini pösena'me kuri si'ache rua care'vame. Diore repanasina'jeju peore cho'osöjanaa'me repana —chiniasomu Jesús repau'te.

Dios Repau neenare Repau chüje'juna re'oja'che kuiramu (Mt 6.25-34)

²² Ūcuarumu Jesús repau neenani chu'vaasomu.

—Musanukona pa'ichena'me áu áii'fena'me kãña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imanejú'u. ²³ Dios, musanukonare kuiraku áuna'me kãña musanukona ju'ijache ísiku'mu. ²⁴ Pi'ava'na pa'iche'te cuasa ñajú'u. Pi'ava'na áujë'e támava'naa'me. Ísichejë'e cho'omava'naa'me. Áu care'vavu'ñajë'e peova'naa'me repava'na. Já'aja'ne pa'iva'nareta'ni Diopi áu ísiku'mu repava'nare. Repau Dios pi'ava'nare peore cuasaku rua re'oja'che kuiraku'mu. Já'ata'ni musanukonare pái na'a rua cuasaku na'a re'oja'che kuiraku pa'imú Repau. ²⁵ Ija'chea'me: Chekurumu pái repana umu nukache rua cuasaju, "Na'a umu ainee nukajanaa'me mai", chiiju na'a umu nukache chiinaretani na'a umu nukacu'aja'mu. ²⁶ Musanukonare pa'iche ísimu Dios. Cho'ovesama'mu Repau'te. Já'ata'ni musanukonare já'aja'ne cho'ocu'amú. Repau Dios musanukonare

pa'iche ñisisi'kua'mu. Pa'iche ñisisi'kujeku musanukonare kuiraku'mu Repau. Já'ajekuna musanukona ñu ñiñena'me kãña ju'iche ruarepa cuasama'ñe pa'ijũ'u.

²⁷ 'Chura korosi'e pa'iche'te cuasa ñajũ'u. Korosi'e cho'ochej'e'e cho'oma'ñea'me. Kãñaj'e juhama'ñea'me. Aperamu pa'iu pãi chũ'usi'ku Salomón ju'isikãña kãña repauji rua re'ojakãñare koo ju'ũna rua re'oja'che ñoasomu, pãipi ñato. Já'ata'ni Salomón ju'isikãña pa'icheja'che na'a rua re'oja'che ñomu korosi'e. Dios cho'oche'me já'a. ²⁸ Diore rua cuasama'me musanukona. U'chara'ñuruã iumucujña pa'ira'ñuruãre pãipi ñosõru che'ro peoja'mu. Rua jeeramu pa'imara'ñuruãta'ni repara'ñuruã re'oja'che kuiraku'mu Dios. Musanukonare pãi na'a rua re'oja'che kuiramu Repau. ²⁹ Já'ajekuna musanukona ñu ñijañena'me ñukujache si'areparamu cuasama'ñe pa'ijũ, "Chukuna chiiche peore ñisiku'mu Dios", chiiju cuasaju pa'ijũ'u. ³⁰ Pãi Diore cuasamana já'amajñaruãchi'a si'arumu rua cuasaju pa'ime. Já'ata'ni musanukona chiimajñaruã, "Ina chũ're cuasana já'amajñaruãre chiime", chiũ masimu mai Ja'ku Dios. ³¹ Já'ajekuna já'amajñaruã ruarepa cuasama'ñe pa'ijũ Repau chũ'ũñe'te na'a rua cuasaju cho'ojũ pa'ijũ'u. Ūcuare Repau musanukonare ñuna'me ñukuche peore ñisimu —chiniasomu Jesús repau neenare.

Pãi Dios pa'icheja saisiramu re'oja'che pa'iche koojachere kũamu Jesús (Mt 6.19-21)

³² Ūcuarumu Jesús repau neenare jo'e chũ'vaasomu.

—Te'eva'naa'me musanukona. Já'ata'ni pãi ovejava'nare re'oja'che kuiracheja'che re'oja'che kuiramu chũ'u musanukonare. Já'ajekuna vajuchumanejũ'u. Mai Ja'ku Dios re'oja'chere isija'mu musanukonare, Repau pa'ichejana satena. Já'aja'ñe cho'ora chiimu Dios musanukonare. ³³ Ija'che cho'ojũ'u: Musanukona paamajñaruã te'majñaruã ñisõ, kuri koo, chũova'na pa'iva'nani rupũ isijũ'u. Musanukona icheja cheja paamajñaruã cu'amajñaruã si'asõjañea'me. Já'ajekuna repamajñaruã ruarepa cuasamairo pa'ijũ Dionĩ na'a rua cuasaju, Repau pa'icheja sani re'oja'che koojachere na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. Repau ñisicheta'ni si'ama'ñea'me. Jeecheja põse ñaanaj'e peome. Ūcuachi'a pãi paache pu'java'ñaj'e peome. ³⁴ Dios ñisijache koojanajeju pojoju pa'ijũ'u musanukona. Musanukonapi põsechi'a na'a rua cuasaju pani Dios ñisijache rua cuasamanejanaa'me —chiniasomu Jesús repau neenare.

Icheja cheja chũ'u cajejachere cuasaju musanukona rekoñoã care'vaju pa'ijũ'u

³⁵⁻³⁶ Ūcuarumu Jesús repau neenani chũ'vaku ija'chere cuasaku kũasomu:

—Pãiu cho'oche cho'okainare paakujĩ pãi romi vejache'te ñara chini saniasomu. Sakuna repau'te cho'oche cho'okaina, "Maire paaku jo'e raija'mu", chini cha'aju cho'oche cho'okãña sa'che, ñuruã chũo, peore care'vakaiju paniasome repau'te. Ūcuarumu repau repau'ni cha'aju care'vasinajeju repauji rakuna vajuchuma'ñe jatisa'aro teana vataasome. ³⁷ Cho'oche cho'okainapi kãima'ñe repau're paakũni cha'aju peore re'oja'che care'varu rani ña rua pojoja'mu repau. Cho'oche cho'okainare kãima'ñe care'vakaisinajeju ña pojoku re'oja'che cho'okaija'mu repau're paaku. Charo cho'oche cho'okãña sa'che, repau're soni rao, pũrena ñu ñuja'mu repau. ³⁸ Cho'oche cho'okaina masi care'varu repau'te ñarumu, chekurumu ñamirepana, chekurumu ñatacuhatona rani ña pojoku re'oja'che cho'okaija'mu repau repau're. ³⁹ Iere asa chẽajũ'u musanukona: Pãiu vu'e paaku ñaau rairumu masini pẽ'jemũ, ñaau kakache'te ũsera chini. ⁴⁰ Chũ'u raiche musanukona cuasamarumuna icheja cheja jo'e cajaja'mu chũ'u, Dios Raosi'ku. Já'ajekuna vu'e paaku pẽ'jeñeja'ñe chũ'u cajejachere pẽ'jeju musanukona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vaju pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repau're.

Dios chũ'ũñe re'oja'che cho'ona pa'ichena'me re'oja'che cho'omana pa'iche'te kũamu (Mt 24.45-51)

⁴¹ Jesupi cuasaku kũauna asa Pedro ija'che sẽniasomu repau'te:

—Chukuna'te Paaku, ¿chukuna'te mu'ũ neenarechi'a chũ'vaku cuasaku kũau mu'ũ? Já'apãani, ¿pãi ũcuaukore chũ'vaku kũau mu'ũ? —chiniasomu.

⁴² Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Cho'oche cho'okaiku cho'osi'ere kuara chiimu chũ'u. Cho'oche cho'okaiku rũhiñe cuasakujeku repau'te paaku chũ'u jo'kasi'e ũcuarepa cho'oasomu. Já'aja'ñe cho'õna repau'te paaku so'ona saipi'ra'ku ũcuau'ni cho'oche jo'kaasomu, chekunani cho'oche cho'okainani kuiraku repau'ni ñijañere ñure ñisiku paau chini. Repau're jo'ka so'ona sanisõasomu repau. ⁴³⁻⁴⁴ So'o saisi'kupĩ jo'e na'a pani rani ñato repau'te cho'oche cho'okaiku, repau chũ'u jo'kasi'e re'oja'che cho'okaniasomu. Re'oja'che cho'okakuna repau'te paaku rani ña pojoku repau paaku chũ'usi'e cho'oche peore ũcuau'ni jo'kaasomu. Já'aja'ñe jo'kauna rua pojoasomu repau'te cho'oche cho'okaiku.

45-46 Jā'ata'ni cho'ochē cho'okaikūji ija'che cho'oto cu'ache ti'jñera'amū repau'te: "Chū'ure paaku, so'o saisi'ku chuta'a raima'mū", chini repau'te ja'me cho'ochē cho'okainare umupāina'me romi vaiu ūcuaja'che repau'te paaku neere āu rua āiu rua cono jū'iu repau'te paaku raichejē'e cuasama'ñe pa'ikūni rajia'mū repau. Rani ña rua pe'rukū repau'te cu'ache cho'o pi'ni jachanare saochejana saoja'mū repau.

47 'Ija'chea'me: Cho'ochē cho'okaina ūcuauana repanare paaku chū'ū jo'kasi'e masinata'ni cho'omaneni rua su'i'suecojñojanaa'me. 48 Chekūna repanare paaku chū'ū jo'kasi'ere vesūju tiñe cho'oni jmanukora su'i'suecojñojanaa'me. Pāiu repau'te cho'ochē cho'okainare rua masinare, "Chū'ū chū'usi'e masi cho'ojū'ū musanukona", chiija'mū. Chekunareta'ni ija'che i'kaja'mū: "Musanukona na'a rua masinaa'me. Na'a rua masinajeju chū'ū chū'usi'e na'a rua masi cho'ojū'ū musanukona", chiija'mū repanare paaku —chiniasomū Jesús repau'te Pedro'te.

Jesure cuhena repau'te cuasanare cuhejanaa'me
(Mt 10.34-36)

49 Ūcuarūmū Jesús jo'e i'kaasomū.

—Pāiu chī'care cuheku toapi peore uosōñeja'ñe pāi rekoñōā cu'ache cho'ochē'te cuheku jūni ro'ikasa chini cajesi'kua'mū chū'ū. Irūmūna jā'aja'ñe cho'o pi'nisi'e pa'itota'ni pojora'amū chū'ū. 50 Rua cu'ache ti'jñeja'mū chū'ure. Jā'ajekuna rua samava'ū chūova'ū pa'iu pa'ija'mū chū'ū, chū'ure cu'ache ti'jñe caraisirūmujatū'ka. 51 Ija'che cuasacosome musanukona: "Jesupi rakūna churata'ni pāi cavama'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me", chiija' cuasacosome. Jā'ata'ni chū'ūpi rani che'chokūna pāi chū'ū che'choche asacuhēnapi asaneenani pe'rujū cuheme. 52 Chekurūmū majapāi cincorepana ūcuate'evū'e pa'inapi te'ena chū'ūni cuasato chekūna cuhejanaa'me repanare. Chekurūmū te'eka'chapana chū'ūni cuasato chotena cuhejanaa'me. Chekurūmū chotena chū'ūni cuasato te'eka'chapana cuhejanaa'me. 53 Chekurūmū mamakūji chū'ūni cuasato pūka'kūpi cuheja'mū. Ūcuaja'che pūka'kūpi chū'ūni cuasato mamakūji cuheja'mū. Ūcuaja'che mamakōji chū'ūni cuasato pūka'kōpi cuheja'mo. Ūcuaja'che pūka'kōpi chū'ūni cuasato mamakōji cuheja'mo. Ūcuaja'che mamakū'te pa'ikōji chū'ūni cuasato vaōji cuheja'mo. Ūcuaja'che vaōji chū'ūni cuasato mamakū'te pa'ikōji cuheja'mo. Chū'ure cuasamana pāi jā'aja'ñe cho'ojanaa'me chū'ure cuasanare —chiniasomū Jesús repanare.

Irūmū pa'iche vesuche'te kūamū
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)

54 Ūcuarūmū Jesús jo'e i'kaasomū repanare pāi.

—Ūsuū na'ichejapi oko ka'nikūna ñani, "Oko raja'mū iumucuse", chini cuasa i'kame musanukona icheja cana. Musanukona i'kasi'e ti'jñemū. 55 Ūcuaja'che suripū cakā'kōpi tutache ñani, "Rua asuja'mū iumucuse", chini cuasa i'kame musanukona icheja cana. Musanukona i'kasi'e ti'jñemū. 56 Cūnaumū ñani umucuse pa'ijache cuasa i'kamasime musanukona. Jā'ata'ni irūmū pa'iche ñanata'ni musanukonare ti'jñeja'ñe vesūme. "Icheja pa'iche peore masime chū'ūna", chiime musanukona. Jā'ata'ni joreme —chiniasomū Jesús repanare.

Pōsero'i paaku'te re'oja'che care'vasi'ere kūamū
(Mt 5.25-26)

57 Ūcuarūmū jo'e i'kaasomū repau.

—Jē'se pa'iuana cu'ache pa'iche musanukonachi'a ña care'vavesuche? 58 Chekurūmū pāi ūcuauakūji chekūni pōsero'i paamū. Jā'ata'ni repauji ro'ima'to pe'rukū ro'ia'ku chini pāi chēañe chū'ūku pa'ivū'ena saja'mū repau. Jā'aja'ñe cho'oto chuta'a ma'a sairūmūna pōsero'i care'vaa'ku repau'te. Care'vama'to repau'te pāi chēañe chū'ūkūni saja'mū repau. Sa jo'kauna repau pāi chēañe chū'ūkūji repau'te pāi chēavū'ena cuaoa'ju chini pāi chēanare chū'ūja'mū. 59 Cuaō jo'karena pōsero'i peore ro'i pi'niñejatū'ka pāi chēavū'ere pa'ija'mū repau. Ūcuarepaa'me jā'a —chiniasomū Jesús repanare pāi.

13

Pāipi cu'ache cho'ochē'te ūhasoma'to cu'amū

1 Ūcuarūmū pāi Jesuni ñañu chini saniasome. Sani Pilato cho'osi'ere repau'te ija'che kuaasome repaana:

—Repau Pilato Galilea cheja pa'inapi Dioni pojoju ovejava'nare vanisojūna repanani vanisoa'ju chini chū'ūasomū repau neenare. Chū'ūna vanisorena pāiva'na chie rani meni cu'ava'na chiena'me ja'mesoasomū —chiniasome repaana repau'te.

² Jā'aja'ñe kuarena asa Jesús repanare i'kaasomū.

—Ija'che cuasacosome musanukona: “Repana Galilea cheja cana chekuna repacheja canare na'a rua cu'ache pa'isinacosome. Jā'ajekuna cu'ache ti'jñesi'kuamū repanare”, chiiju cuasacosome musanukona. ³ Jā'ata'ni repana chekunare na'a rua cu'ache pa'imanesinaa'me chiimū chu'u. Jā'ata'ni musanukonapi cu'ache cho'ochete ūcuanūko ūhasō, mama cuasama'to musanukonare ūcuaja'che rua cu'ache ti'jñeja'mū jū'isirumū. ⁴ Chekere chu'o kuara chiimū chu'u musanukonare: Aperumū Siloé chiara kueñe pa'isivu'e umū pa'iva'epi dieciochorepanare pāi tāni vēasōasomū. Jā'a asa ija'che cuasacosome musanukona: “Repana chekuna Jerusalén pa'isinare ūcuanukore na'a rua cu'ache pa'isinacosome. Jā'ajekuna cu'ache ti'jñesi'kuamū repanare”, chiiju cuasacosome musanukona. ⁵ Jā'ata'ni repana chekunare na'a rua cu'ache pa'imanesinaa'me, chiimū chu'u. Jā'ata'ni musanukonapi cu'ache cho'ochete ūcuanūko ūhasō, mama cuasama'to musanukonare ūcuaja'che rua cu'ache ti'jñeja'mū jū'isirumū —chiniasomū Jesús repanare.

Sūkiñu kāima'ñu pa'iche'te kuamū

⁶ Ūcuarumū Jesús repanani chu'vaku ūcuauji cuasaku ija'chere kuasomū:

—Pāiu repau chiona higoñu tāñe chū'uasomū. Na'a pa'iu sani űaasomū repau, “Higopuā kāicosomū”, chini. Sani űato repañu repapuājē'e peoasomū. ⁷ Peokuna repau'te cho'ochete cho'okai'ku'te ija'che i'kaasomū repau: “űaku; chura chu'u chote'usurumū kunicuhamū icheja, iñure űara chini, 'Kāicosomū', chini. Jā'ata'ni iñu jmamakaruājē'e te'epujē'e kāima'mū. Kuenisōjū'u iñu. Re'ojachejare iñu sūkiñu kāima'ñupi nukamū. Jā'ajekuna iñu kuenisō, chekuñu'te ichejana tāto re'ocosomū”, chiniasomū repau. ⁸ Chikuna repau'te cho'ochete cho'okai'ku ija'che i'kaasomū: “Chu'ure paaku, chuta'a kueemaneñu iñu. Iāsūrumū chu'u iñujū'ipaqueere cha'ore mu'kasō, abonopi chu'chura chiimū. Cho'o űara chiimū chu'u. ⁹ Jo'e chekuāsūrumuna kūito re'omū iñu. Jā'aja'ñe cho'osi'ñupi kāima'tota'ni chekuāsūrumū kueeche pa'imū iñu”, chiniasomū repau —Jā'aja'ñe kuasomū Jesús repau'te űañu chini saisinare.

Pūaumucuse meñe cu'curu pa'iva'oni Jesús vasosi'ere kuamū

¹⁰ Pūaumucusejekuna Jesús judiōpāi chi'ivū'ere pa'iu che'choasomū. ¹¹ Ūcuavū'ere romio vatipi pa'iu cho'okuna dieciochorepaūsūrumū meñe cu'curu pa'iva'o paniasomo. Rūhiñe nukacu'aasomū repava'ore. ¹² Pa'iona űa Jesús soni i'kaasomū repava'ore.

—űako; mū'uni vasora chu'u —chiniasomū Jesús repava'ore.

¹³ Chini repava'oni jū'jñapi jauna teana rūhiñe vūni nukako, “Dios peore masiku'mū”, chiio pojoasomo repava'o. ¹⁴ Jesupi repava'oni pūaumucusena vasomū űa repavū'e chū'uku pe'ruasomū. Pe'ruku repanare pāi ija'che i'kaasomū repau:

—Seirepamucujña cho'ochete cho'oumucujña pa'imū te'esemana. Musanukona jū'ina vasocojñoñu chini cho'ochete cho'oumucujñachi'a rani vasocojñojū'u. Pūaumucujñata'ni vasocojñoñu chini raimanejū'u —chiniasomū repau repanare pāi.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kauna Jesús ija'che i'kaasomū repau'te:

—Re'oja'che pa'ina cho'ochēja'che sē'sevuchi'a re'oja'che cho'onaa'me musanukona. Jā'ata'ni rekoñō űa'che cuasanaa'me. Chekurumū musanukona bueyva'ure paani, chekurumū burrova'uni paani, pūaumucusena repava'nare jose same okore ūkuañu chini. ¹⁶ Pūaumucujñana jā'aja'ñe cho'ocheta'ni űesemanaa'me musanukona. Iko Abraham aperumū pa'isi'ku jojocojño'si'koa'mo. Vati aipi dieciochorepaūsūrumū chēa paamū ikore. űJe'se cuasa musanukona pūaumucusena vasoche űeseche ikore? Cu'ava'narechi'a oinaa'me musanukona. Pāita'ni oimanaa'me —chiniasomū Jesús repau'te.

¹⁷ Jā'aja'ñe i'kauna asa repau'te Jesure cuhena kukuasosome. Jā'ata'ni pāi chekuna ūcuanūko Jesús rua masiujeku vasomū űa pojosoasome.

*Mostazara'karuā pa'iche'te cuasaku kuamū Jesús
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)*

¹⁸ Ūcuarumū Jesús repanare pāi jo'e che'choasomū.

—Dios chū'ñe cho'ona, űkeeja'cheja'che pa'iche? Repana pa'iche'te kuara chini, űkeeja'chere cuasaku kuaja'che chu'u? ¹⁹ Ija'che kuara: Mostazara'karu rua jmarakarū'me. Jā'ata'ni pāipi mostazara'karu'te tūru sūkiñu űajañu rua ka pa'īnu aineeñna ūcuañna pī'ava'na chīisuo suhame. Ūcuaja'che Dios chū'ñe cho'ona te'eva'na pa'ime chura. Jā'ata'ni pāipi Dios chu'ore chu'vajuna jainūko asa chēa jovojuña, Repau'te cuasakuanupu si'arumū na'a rua jainūko jovome —chiniasomū Jesús repanare.

Harinana'me pã sauche cha'písica'repũ pa'iche'te kũamũ
(Mt 13.33)

²⁰ Ūcuarũmu Jesús jo'e che'choasomũ.

—Dios chũ'ũñe cho'ona pa'iche, ¿keeja'cheja'che pa'imũ chijja'che chũ'u? ²¹ Ija'chea'me: Romio pãre cho'ora chini kosasica'rerũ'te charo cha'pi harinano'ro chotero'ro ūcuaca'rerũna ja'measomo. Pã sauca'repũ jmaca'rerũ ja'mesi'eta'ni ũjaca'repũ sauasomũ. Dios chũ'ũñe cho'ona ūcuachi'a jã'aja'ñe pa'ijanaa'me. Pãipi Repau chũ'ore chũ'vajuna asa chẽa, te'ena chũ'uni cuasaju chekũnani chũ'vajanaa'me. Jã'aja'ñe chũ'vajuna pã si'achejũnarũã pa'ina asa chũ'uni cuasaju jovo na'a pa'isirũmu na'a jainũko pa'ijanaa'me Dios chũ'ũñe cho'ona —chinasomũ Jesús repañare.

Dios pa'icheja saiche'te kũamũ
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Repañare pã che'cho pi'ni Jerusalén vũ'ejoopona saiũ vũ'ñajoopoã ũjajoopoãna'me jmajoorũã canũka che'chokũ saniasomũ Jesús. ²³ Saiũ canũka che'chokũna repajoopo caku pãiu te'eũ ija'che sãniasomũ repau'te:

—Pãi Ūcuankore Paaku, asarepajũ'u. ¿Cũnaũmu, Dios pa'icheja pã te'ena sani pa'ijanaa'ñe? —chinasomũ.

Chikũna Jesús ija'che i'kaasomũ:

²⁴ —Pãi jainũko Dios pa'ichejare sani paũ chiime. Jã'ata'ni repacheja te'ena saijanaa'me saicu'akũna. Musanũkonani Dios pa'icheja saiũto jatisa'aro jmaã'carũ pa'isa'aro kakana cho'ocheja'che musanũkona cu'ache cho'oche'te ũhasõ chũ'uni cuasaju jovojũ'u. ²⁵ Ija'chea'me jã'a: Pãiu vũ'e paaku paniasomũ. Vũ'e paakũji jatisa'aro'te jeosõũna chekũna pã ve'sere rani nukaju, "Jatisa'aro vatajũ'u chũkũna'te; kakañũ", chinasome. Jã'aja'ñe i'kajũna i'kaasomũ vũ'e paaku. "¿Jeecheja canaa'ñe musanũkona? Musanũkonare vesukũ'mũ chũ'u", chinasomũ repau. ²⁶ Jã'aja'ñe i'kaũna ija'che i'kaasome repaña: "Aperũmu mu'ũna'me ãũ ãiũ ũkusinaa'me chũkũna. Chũkũna pa'ijooopã vũ'ñajoopã callejoovũã ku'ũ che'chosikũa'mũ mu'ũ", chinasome repaña repau'te vũ'e paaku'te. ²⁷ Jã'aja'ñe i'kanare'ta'ni ija'che i'kaasomũ repau: "Musanũkonare vesukũ'mũ chũ'u. Musanũkona cu'ache cho'ona ũcuankũ kũeñe pa'imanejũ'u chũ'ũre", chinasomũ repau. ²⁸ Na'a pa'isirũmu Abrahamre, Isaare, Jacobre, chekũna Dios chũ'o kuakaisinana'me Dios pa'ichejare pa'ijũna ñajanaa'me musanũkona. Jã'ata'ni musanũkona cu'ache cho'oche ũhamanesinapi jũnisõru Dios Repau pa'icheja saiche ũseja'mũ musanũkonare. ũseũna oijũ cõjire asoche ãijanaa'me musanũkona. ²⁹ Reparũmu pã si'achejũna raisina Dios pa'ichejana t'ã ãũre ãũũ chini pũũjanaa'me. ³⁰ Ūcuachi'a reparũmu ina, pãi Dios pa'icheja saimanejanaa'me chiicojũnosinata'ni te'ena saijanaa'me Dios pa'icheja. Ūcuaja'che chekũna Dios pa'icheja saijanaa'me ina chiicojũnosinata'ni te'ena saimanejanaa'me Dios pa'icheja —chinasomũ Jesús repau'te.

Jerusalén vũ'ejoopo pa'inani oimũ Jesús
(Mt 23.37-39)

³¹ Ūcuarũmu fariseopãi Jesure ija'che kũaasome:

—Herodes mu'ũre vanisora chiimũ. Icheja pa'imanejũ'u mu'ũ. Tũichejana saijũ'u —chinasome.

³² Kuarena Jesús i'kaasomũ repañare.

—Repau Herodes chai cho'ocheja'che rope'e cu'ache cho'oku pa'ikũ'mũ. Herode'te ija'che sa kuajũ'u: "Iumucusera'me che'ro pã sa'navũã pa'inani vatire eto saoku pa'ija'mũ chũ'u. Ūcuachi'a pã jũ'iva'nare vasoja'mũ chũ'u. Che'ro pãasirũmu chũ'u Ja'ku chũ'ũre chũ'u jo'kasie'peore cho'o pi'nija'mũ chũ'u." ³³ Jã'aja'ñe sa kuajũ'u repau'te Herode'te. Iumucusepi che'roji che'ro pãasirũmũjatũ'ka saiũ pa'ija'mũ chũ'u, Jerusalén vũ'ejoopona t'ãra chini. Jerusalén vũ'ejoopochi'a Dios chũ'o kuava'nare si'arũmu vanisõnaa'me pã. Chekũjoopã vũ'ñajoopã jã'aja'ñe cho'oma'me —chinasomũ Jesús repañare.

³⁴ Ūcuarũmu Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Musanũkona Jerusalén vũ'ejoopo cana cu'ache cho'oche'te ñaku rũa sumava'u pa'imũ chũ'u. Kurava'o repao chũ'iva'nare kue'chaka vũ'evũãna soni paacheja'che re'oja'che cho'okasa chiikũ'teta'ni cuheme musanũkona chũ'ũre. Musanũkona Jerusalén vũ'ejoopo cana Repau chũ'ore musanũkonani kũaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju vanisõnaa'me. Ūcuachi'a Repau chũ'ore chũ'vaa'ju chini Dios raosiva'nare cuheju si'arũmu catapi su'a vẽasõnaa'me musanũkona. ³⁵ Asarepajũ'u. Jerusalén vũ'ejoopo musanũkona pa'ijooopo pãipi cu'ache cho'oũũ chiito ũsemaneja'mũ Dios. Jã'ajekũna

musanukona chu'ure rua jeerumu ñamanejanaa'me. Jã'ata'ni chu'upi jo'e chejana cajekuna ña, "Diopi re'oja'che cho'okaau ikure, Repau Raoku'te", chiijanaa'me musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

14

O'ro ravu jũ'iku'te Jesús vasosi'ere kwamu

¹ Ūcuarumu Jesupi p̄aumucusena fariseopai chũ'uku vu'ena ãu ãsa chini muauna chekuna fariseopai, "¿Je'se cho'oja'u iku?", chini ñaju cha'aasome, cho'ouna ña repauni cu'ache cho'oñu chini. ² Ūcuavv'ere p̄aiu o'ro ravu jũ'iva'u paniasomu. ³ Ūcuarumu Jesús repanare ija'che s̄eniasomu judiõp̄ai che'chonana'me fariseopai:

—Diopi chũ'uuna tocha jo'kasi'e, ¿p̄aumucujñana jũ'iva'nare vasoche ãseku? — chiniasomu Jesús repanare.

⁴ S̄eku'te i'kamaneasome repana. I'kamap̄una jũ'iva'ure ch̄ea vasoasomu repau. Vasocuha,

—Re'omu. Saijũ'u —chiniasomu repau.

⁵ Chini fariseopaire i'kaasomu repau.

—Musanukona ūcuauaku te'eu chiipi chekurumu bueyvva'upi p̄aumucusena cojena tuãnisõuna ñani, ¿rutama'ñe? —chiniasomu Jesús repanare.

⁶ Chikuna i'kavesuasome repana.

P̄aiu romi vejaku fiesta cho'ochete ñaa'ju chini soicojñosina cho'osi'ere kwamu

⁷ Jesús chuta'a fariseo vu'e pa'itona fiesta'te ja'me cho'oja' chini soicojñosina rani kakaasome. Kaka repanare soisi'kuni kueñe p̄uñu chini ku'easome repana.

Jã'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús ija'che chu'vaasomu repanare:

⁸⁻⁹ —Musanukonani p̄ai romi vejache'te ñaa'ju chini soito sani t'ã, soisi'kuni kueñe p̄uñu chini ku'emanējũ'u. Chekurumu musanukonare na'a rua masinapi ratu musanukonare soisi'ku, "Tichejana kuñu puujũ'u musanukona, inapi ichejana p̄uua'ju", chiija'mu. Chikuna asa kuku vuni sani, mesako'a chekuchã'tiro casaivũana p̄ujanaa'me musanukona. ¹⁰ Jã'ajekuna ija'che cho'ojũ'u: Musanukonare p̄api soito sani kaka, soisi'kure so'o puujũ'u, mesako'a chekuchã'tiro casaivũana. Jã'aja'ñe cho'oto musanukonare soisi'ku rani ña, "Chu'ure re'oja'che cho'ona, vuni rani chu'ure na'a kueñe puujũ'u", chiija'mu. Jã'aja'ñe i'kato chekuna p̄ai repavv'e kaka puusina musanukonare ña, "Rua masinacosome jã'ana", chiijanaa'me. ¹¹ "Chekunare p̄ai na'a rua masime chukuna", chiiju cuasame p̄ai te'ena. Jã'aja'ñe cuasanare, "Rua vesunaa'me ina", chiija'mu Dios, asa kukua'ju chini. Jã'ata'ni p̄ai chikuna, "Chekunare p̄ai na'a rua vesunaa'me chukuna", chiiju cuasame. Jã'aja'ñe cuasanare, "Rua masinaa'me ina", chiija'mu Dios, asa pojoa'ju chini —chiniasomu Jesús repanare.

¹² Chini repau'te soisi'kure Jesús ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi p̄aire ãure ãura chini, soni ija'che cuasamanejũ'u: "Chu'ure re'oja'che cho'onana'me chu'u a'chup̄aina'me chu'u majap̄aina'me kueñe pa'inare kurinarechi'a soni ãu ãuja'mu chu'u. Jã'aja'ñe chu'upi cho'oto chekurumu repanapi fiesta cho'oni chu'u repanare soisi'aja'che s̄aiñe soijanaa'me chu'ure", chiiju cuasamanejũ'u. ¹³ Jã'ata'ni mu'upi fiesta cho'oni chuova'na pa'iva'nana'me nuka ku'imava'nana'me ro'ocũ'ava'nana'me na'ava'nare soijũ'u. ¹⁴ Repava'nata'ni mu'ure s̄aiñe soima'me. Jã'ajekuna mu'upi jã'aja'ñe pa'iva'nani ãure soni ãuto rua re'oja'che cho'okaija'mu Dios mu'ure. Na'a pa'isiramuna p̄ai re'onapi jũ'isina jo'e vajuraimucuse t'ãru Dios mu'ure ro'ija'mu, chuova'na pa'iva'nare re'oja'che cho'okaisi'e ro'i —chiniasomu Jesús repau'te fariseopai'te.

P̄aire ãu ãuñu chini fiesta cho'ochete kwamu

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa, cheku ãu ãsa chini ūcuavv'e ñu'iku ija'che i'kaasomu:

—P̄ai, Dios pa'icheja sani ãu ãijana rua pojoju pa'ijanaa'me —chiniasomu.

¹⁶⁻¹⁷ Chikuna Jesús ija'che i'kaasomu repau'te:

—P̄aiu repau chiinarechi'a p̄ai jainukore repau ãu ãujañere kua, ãu ãurumu t'ãuna repau'te cho'ochete cho'okaiku'te saosasomu, repau chiinani ija'che sa kuaaku chini: "Rani ãijũ'u. Musanukona ãijañe ãu peore care'vacuhasi'ea'me." ¹⁸ Chini saona sa kuauna asa, "Saima'me chukuna", chiniasome repana. Charo soicojñosi'ku ija'che i'kaasomu: "Cheja koochasi'kua'mu chu'u. Chu'u koosichejare ñajasa chiimu chu'u. ãu ãura chini soisi'kureta'ni saimaneja'mu chu'u. Pe'rumanejũ'u chu'ure", chiniasomu repau. ¹⁹ Ūcuaja'che cheku soicojñosi'ku ija'che i'kaasomu: "Bueyvva'nare dierepanare koochasi'kua'mu chu'u. Chu'u koosiva'nani bueyvva'nani cho'ochete cho'o ñara chiimu

ch'u. Saima'mu ch'u. Pe'rumanej'u ch'u'are", chinasomu repau. ²⁰ Ūcuaja'che jo'e cheku ija'che i'kaasomu: "Ch'u'u churepara romi vejasi'kua'mu. Chura ch'u'are au ai saicu'amu", chinasomu repau. ²¹ Ūcuanuko ja'aja'ne i'karena co'i, repau'te paakuni kuaana asa pe'ruk'u ija'che ch'u'asomu repau: "Ivu'epi eta mua ijoopo callejoovaa pa'inani, ch'uova'na pa'iva'nana'me nuka ku'imava'nana'me na'ava'nana'me ro'oc'u'ava'nare ku'e jnaa ch'u'u vu'ena soni raj'u", chinasomu repau. ²² Chikuna soijani rani, "Ch'u'are paaku, mu'u ch'u'usi'e cho'ocuhasi'kua'mu ch'u'u. Ja'ata'ni mu'u vu'e chuta'a pai timuma'me", chinasomu repau. ²³ Chikuna ija'che i'kaasomu repau'te paaku: "Vu'ejoopo ru'tava pa'ima'na ku'inani kua'ij'u ch'u'u vu'e timuku'te raapu. ²⁴ Ch'u'u charo soisi'e raicuhesinare te'ea'tereje'e aumaneja'mu ch'u'u", chinasomu repau, repau'te cho'оче cho'okaiku'te —Ja'aja'ne kuaasomu Jesus repau'te i'kasi'kure.

Cristo'te cuasana repanare cho'ouache uhasoche'te kumu
(Mt 10.37-38)

²⁵ Ūcuarumu Jesus paipi jainuko suni ku'ijuna churi na i'kaasomu.

²⁶ —Musanukonapi ch'u'uni jovuato ija'che cho'oj'u chiimu ch'u'u musanukonare: Maja'kupai pa'ichena'me marujoromi pa'iche, muchiiva'na pa'iche, mua'chupai pa'iche, mua'choromi pa'iche, m'uche'uch'i pa'ichena'me musanukona pa'iche ru'erepa cuasama'ne pa'iju ch'u'uni na'a rua cuasaju pa'ij'u. Musanukonapi ja'aja'ne cho'omaneni ch'u'u neena pa'imanejanaa'me. ²⁷ Musanukonare ch'u'u neenajejuna chekuna vanis'oñu chiijanaa'me, ch'u'are cho'oñu chiicheja'che. Ja'aja'ne cho'oñu chiitoje'e ch'u'are cuasache jmakakaruj'e uhasomanej'u. Musanukonapi ch'u'are cuasache'te uhasoni ch'u'u neena pa'imanejanaa'me. ²⁸ Chekurumu musanukona te'euji vu'e umu nakavu'e cho'ora chiimu. Cho'ora chini charo repavu'e cho'ojamajnarua ro'inukore cuasa masi ku'ekue namu, "Kuri karato cho'omanera", chini. ²⁹ Charo ja'aja'ne cuasama'ne cho'oni repauni kuri karas'ona cho'o pi'nicu'amu repau'te repavu'e. Cho'o pi'nimaneuna chekunapi nani pa'isojanaa'me repau'te. ³⁰ "Vu'e cho'okuta'ni cho'o pi'nimaneu iku", chiijanaa'me repa repau'te. ³¹⁻³² Chekurumu pa'u jainukore paaku ch'u'ukuji chekunani cavari'aku te'euji charo ija'che cuasamu: "Sotaopai diez milrepanare paaku'mu ch'u'u. Chekuta'ni na'a jainukore paamu, veinte milrepanare. ¿Ja'anani maipi cavani cajejajanaa'ne?", chiimu. "Chekurumu repanapi maire cajejajanaa'me", chiu cuasani ija'che cho'omu repau: Chekupi repau neenana'me chuta'a so'ore pa'ijuna repau'te cho'uche cho'okainare saomu, "Cavamaneñu mai. Re'oja'che pañu", chiapu chini. Ja'ata'ni chekurumu, "Maipi cajejajacosome", chini cuasani, repau neenare, "Cavañu mai", chiimu repau. ³³ Musanukona ucuaja'che ch'u'u neena pa'iuato pai ch'u'uku cuasasi'ja'che charo ija'che cuasaju'u: "¿Dio'e cuasaja'che ch'u'u? Cuasato ch'u'are cho'ouache cu'a peore uhaso, Repau ch'u'nechi'a cuasaku cho'uche pa'ija'mu ch'u'u. Ja'aja'ne cho'oma'to Dios neeku pa'icu'aja'mu" —chinasomu Jesus repanare.

Uhapi saija'ima'to sejome pai
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Ūcuarumu Jesus jo'e i'kaasomu repanare pai.

—Uha saijani rua re'omu. Ja'ata'ni uhapi saija'nepi si'asoru, ¿je'se cho'ojanaa'ne pai, uhapi saija'ni chini? Jo'e saija'ne cho'ocu'amu. ³⁵ Saija'ima'to cu'amu. Ūcuaja'che chio tasimajnarua're uha, saija'ima'nepi chu'chuto aineema'mu. Ūcuaji'a abonona uha, saija'ima'nepi ja'meto na'a re'oja'ima'mu. Ja'ajekuna uhapi saija'ima'to sejome pai. Ūcuaja'che paipi repauna asa cheasi'ere Dios ch'u'ore uhasoni uha saija'ima'u cu'acheja'che cu'ame. Jo'e re'oja'che pa'iche peomu repanare. Ch'u'u i'kache asa che'auana ucuano'asa ch'ej'u —chinasomu Jesus repanare.

15

Ovejau' cavesusiva'u pa'iche'te kumu Jesus
(Mt 18.10-14)

¹ Ūcuarumu pai ch'u'nare kuri kookainana'me cu'ache pa'ina Jesus i'kache'te asañu chini ch'i'iasome. ² Ja'anapi chi'irena na fariseopaina'me judiopai che'chona pe'ruju cu'ache i'kaasome Jesure.

—Cu'ache pa'inare pojoku'mu iku. Ūcuana'me si'arumu au aik'u'mu iku —chinasome repauna.

³ Ja'aja'ne i'karena asa Jesus repanani ch'u'vaku ucuaji cuasaku ija'chere kuaasomu:

4 —Chekurumu musanukona ovejava'nare te'euji cienrepava'nare paamu. Paakuna chekurumu ovejava'u te'eva'u tichejana sani cavesusoru chekava'nare noventa y nueverepanare te'eva'nare pai peochejana jo'ka, cavesusiva'uni ku'era chini sanisomu mu'u. 5 Sani ku'eku pa'iu jnaani repava'ure rua pojoku mini ku'aa ramu mu'u. 6 Rani ti'a mu'ure re'onana'me mu'ure kuele pa'inare soni, "Ovejava'ure cavesusiva'ure ku'e jnaacuhasi'kua'mu chu'u. Jnaa pojosomu chu'u. Ja'me pojokaiju'u chu'ure", chiimu mu'u. 7 Asarepaju'u, musanukona. Chekurumu pai re'ona noventa y nueverepana pa'ime. Re'onajejuna cu'ache cho'ochete uhañe chiima'mu repanare. Ja'aja'ñe pa'ijuna cnaamu pa'ina rua pojome repanare. Ja'ata'ni paiu te'euji repau cu'ache cho'ochete uhasoru cnaamu pa'ina na'a rua pojome repau'te —chiniasomu Jesus repanare.

Kurire'reva cho'ososi'ere kuumu

8 Chini Jesus jo'e chu'vaasomu repanare.

—Chekurumu romio kurire're dierepare're paakoji te'ere'reva cho'osomu. Cho'osõ, repare'reva'te ku'e jnaara chini uopu chõ, rua masi ku'eko peore vu'e ju'omo repare'reva jnaañetu'ka. 9 Ku'e jnaa, repau'te re'onana'me repau'te kuele pa'inare soni, "Kurire'reva cho'osõsire'reva ku'e jnaacuhasi'koa'mo chu'u. Kurire'reva chu'u jnaasi'e ja'me pojokaiju'u chu'ure", chiimo repau repanare. 10 Ucuaja'che paiu te'euji repau cu'ache cho'ochete uhasõru ángeles Diore ja'me pa'ina rua pojome —chiniasomu Jesus repanare.

Põsumu sani cu'ache cho'osi'ku oisi'ere kuumu

11 Ucuarumu Jesus jo'e chu'vaasomu repanare.

—Paiu mamachii umupai te'ekachapanare paaasomu. 12 Paakuna cho'je cakupi ija'che i'kaasomu puka'kure: "Ja'ku, mu'u jünisõrumu chu'ure jo'kajachere churana teana isijju'u chu'ure, chejana'me põse", chiniasomu. Sõkuna puka'ku repanare mamachii chejana'me põse teana isiasomu. 13 Isiuna cho'je caku puka'ku repau'te isisi'e peore na'mi isisõasomu. Isisõ, kuri koo, so'ona sani ucuache cu'ache cho'oku ku'iu kuri rua na'mi si'asõasomu repau. 14 Repau kuri si'asõsõrumuna repau saischejapi jeereparumu okopi ramauna au si'asõasomu. Aupi si'asõuna si'ache repaujẽ'e kurijẽ'e si'asõsi'kujeku aujẽ'e peoku kurijẽ'e peasomu repau. 15 Repauni peore karakuna ucuacheja pa'iku'te paiu'te sani cho'ochete sēniasomu repau cho'ochete cho'oku aure asa chini. Cho'ochete sēkuna repau'te jo'chasēse kuirache'te jo'ka cu'ava'na pa'ichejana saasomu repau. 16 Saõuna sani pa'iu jo'chasēse kuirakuna repauni ruarepa aũchakuna jo'chasēse aure ani chajiuaku'teta'ni repacheja pa'ina pai te'eujẽ'e aũmaneasome repau'te. 17 Na'a pa'iu ruihiñe cuasa, te'euji ija'che i'kaasomu repau: "Chu'u ja'kure cho'ochete cho'okaina au karama'ñe paaju aiuna cajejaisi'e pa'ito chu'ava'uta'ni ichejare rani pa'iu aũchare ju'iu pa'imu. 18 Ja'ajekuna ja'kuni co'i ija'che i'kara: 'Ja'ku, mu'urejẽ'e cu'ache cho'oku Diorejẽ'e cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. 19 Mu'ure cu'ache cho'osi'kujekuna, Chu'u chii'a'mu mu'u, chiimaneju'u chu'ure. Rupu mu'ure cho'ochete cho'okai'ku'te paacheja'che pajju'u chu'ure chura', chisa ja'kuni co'ini", chiniasomu repau.

20 'Ja'aja'ñe chini cuasa co'iasomu repau churata'ni. Co'ikuna repau puka'ku chuta'a ma'a so'o pa'ikuni ñaasomu repau'te. Nasi'epi repauni oiu vu'vu tijna sũ'ka chũsu pojoasomu repau. 21 Sũ'ka chũsu pojoku'teta'ni repau cuasa co'isi'ere i'kaasomu repau. "Ja'ku, mu'urejẽ'e cu'ache cho'oku Diorejẽ'e cu'ache cho'osi'kua'mu chu'u. Mu'ure cu'ache cho'osi'kujekuna, Chu'u chii'a'mu mu'u, chiimaneju'u chu'ure", chiniasomu repau puka'kure. 22 Ja'ata'ni puka'ku mamakuji co'una pojoku repau'te cho'ochete cho'okainare soni rao ija'che chu'uasomu: "Kãña, rua re'ojakãñare mini ra sa'chekaiju'u iva'ure chu'u chiiva'ure. Kãña sa'che pi'ni aniñocava mini ra, mõiõna cuachaju'u iva'ure. Ucuaja'che cũ'akorophe're mini ra sa'cheju'u iva'ure. 23 Ucuaja'che torochiiva'ure jujusiva'uni chẽa vaiju'u. Aiju pojoju fiesta cho'oñu mai. 24 Chu'u chiiva'u jünisõsiva'uja'che peocheja pa'iva'upi co'icuhasi'kua'mu. Ucuachi'a sani cavesusõsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu jo'e", chikuna asa pojoju fiesta cho'oasome repana.

25 'Ja'aja'ñe cho'otona cheku, repau majaa'chu charo caku chio saisi'kupi maniasomu. Mai vu'e ti'api'rakujõ kuelejekuna repana fiesta cho'ochete asaasomu repau. 26 Asaku mani ti'a, repau puka'kure cho'ochete cho'okai'ku'te te'eu'te soni sēniasomu. "¿Ëquere ja'ana cho'ochete?", chiniasomu repau. 27 Chikuna i'kaasomu repau. "Mũche'upi vajuvu'a co'una, Torochiiva'ure aure au jujusiva'uni vaiju'u. Aiju fiesta cho'oñu mai', chiisi'kua'mu mija'ku", chiniasomu repau repau'te. 28 'Ja'aja'ñe kuauna asa pe'ruku vu'e kakacuheasomu repau. Kakacuhekuna repau puka'ku eta, "Jmava'u, kakaju'u",

chiia rua chũ'vasomu repau'te. ²⁹ Jā'aja'ñe chũ'ukuna puka'kure ija'che i'kaasomu repau: "Mu'u chũ'ũñe jmamakarujē'e jachama'ñe rua jeerumu cho'oku pa'iku'mu chũ'u. Jā'ata'ni mu'u chũ'ure jmamakarujē'e chivochiiva'urejē'e isima'kua'mu. 'Mu'u ja'me pa'inana'me pojoku fiesta cho'ojū'u', chiima'kua'mu. ³⁰ Aperumu jā'u chũ'u cho'jeu mu'u isisi'e koo jo'e chekunani isisō kuri koo sani ku'ia sī'uromire ja'me kãiu ro'isōsi'kua'mu. Jā'aja'ñe cho'osi'kureta'ni pojoku fiesta cho'ora chini torochiiva'ure aũre aũ jujasiva'ure vaisi'kua'mu mu'u", chiniasomu repau puka'kure. ³¹ Chikuna puka'ku i'kaasomu repau'te. "Jmava'u, chũ'ure si'arumu ja'me pa'iku'mu mu'u. Chũ'u paache cu'amajñaruã peore mu'u paajachechi'aa'me jā'a. ³² Muche'ava'uta'ni jūnisōsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu. Ūcuaja'che sani cavesusōsiva'uja'che peocheja pa'isiva'upi co'icuhasi'kua'mu jo'e. Jā'ajekuna pojoku fiesta cho'omu chũ'u", chiniasomu repau —Jā'aja'ñe chũ'vasomu Jesús repanare pãi.

16

Cho'ochē cho'okainare chũ'uku cu'ache cho'osi'ku pa'isi'ere Jesús ūcuajji cuasaku kua'mu

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenani chũ'vaku ūcuajji cuasaku ija'chere kuaasomu: —Pãiu kuriu paniasomu. Cho'ochē cho'okainare chũ'uku'te paaasomu repau kuriu. Paakuna chekunapi ija'che kuaasome repau'te kuriu'te: "Mu'ure cho'ochē cho'okainare chũ'ukujji mu'u neere masi kuirakaimauna rupũ cho'osōmu", chiniasome repana. ² Kũarena asa cho'ochē cho'okainare chũ'uku'te soni i'kaasomu repau. "Mu'u cho'ochē asasi'kua'mu chũ'u. ¿Je'se cuasa jā'aja'ñe cho'oku mu'u? Chũ'u nee mu'u cho'osi'ere tocha ra ñojũ'u chũ'ure. Ūcuamaru chũ'u nee kuirajũ'u mu'u. Etora chiimu chũ'u mu'ure", chiniasomu repau. ³ Chikuna asa repau'te cho'ochē chũ'ukaiku ija'che cuasaare: "Chũ'ure paaku etora chiimu chũ'ure. ¿Je'se cho'oja'che chũ'u, repau chũ'ure etosirumu? Cho'ochē cho'omava'u pa'ija'mu chũ'u. Chio aũ tãñejē'e koka peoku'mu chũ'u. Chekunare kuri rupũ sēni koovajuchuku'mu chũ'u", chiia cuasaasomu repau. ⁴ Cuasaku, "Āa, chũ'u cho'ojache cuasacuhamu chũ'u. Ija'che cho'ora chũ'u, pãipi repana vũñana cuao paaju kuiraa'ju chũ'ava'ure, cho'ochē peova'ure", chiia cuasaasomu repau. ⁵ Ūcuarumu repau cuasasi'e ija'che cho'oasomu repau: Repau'te paaku'te pōsero'i paanare te'enarechi'a soni raosomu repau. Soni rao, charo raisi'kure i'kaasomu repau. "Chũ'ure paaku'te, ¿keenuko pōsero'i paaku mu'u?", chiniasomu repau. ⁶ Chikuna, "U'chape'e cienrepatũ pōsero'i paamu chũ'u", chiniasomu repau. Chikuna repau'te i'kaasomu repau. "Ija'ova mu'u pōsero'i tochasija'ova sējo, pesa ruũ, chekũja'ovana cienentarepatũochi'a tohajũ'u", chiniasomu repau. ⁷ Tocha pi'niuna chekure pōsero'i paaku'te soni rao i'kaasomu repau. "Mu'ujē'e, ¿keenuko pōsero'i paaku?", chiniasomu. Chikuna, "Trigopũa cienrepatũ pōsero'i paamu chũ'u", chiniasomu repau. Chikuna i'kaasomu repau. "Ija'ova mu'u pōsero'i tochasija'ova sējo, chekũja'ovana ochentarepatũochi'a tohajũ'u", chiniasomu repau repau'te. Jā'aja'ñechi'a ūcuaukore pōsero'i paanare cho'oasomu repau. Repana ro'ijache casokianasomu. ⁸ Jā'aja'ñe cho'oũna repau'te paaku repaja'ova'te ña i'kaasomu. "Chũ'u mu'ure etosirumu pa'ijachere cuasa, chũ'ova'u pa'iuamauna cu'ache cho'osi'kuta'ni mu'u masiche'te cho'o ñosi'kua'mu mu'u, chũ'ure pōsero'i paanare casosi'e", chiniasomu repau. Repau cho'osi'ēja'che Diore cuasamanapi Diore cuasanare na'a rua cho'omasime icheja cheja cho'omajñaruã.

⁹ Tere chũ'vamu chũ'u musanukonare: Pãi kurina te'ena cu'ache cho'ome chekunare. Jā'ata'ni musanukonapi kuri paani chekunare oiju re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u, re'oja'che cho'onare paauato. Jā'aja'ñe cho'oto kuri peore si'asōsirumu musanukona re'oja'che cho'okaisi'jekuna repanapi Dioni jovo pa'ija charo jūnisōni Repau pa'icheja ai sani re'oja'che pa'inajeju musanukonapi cho'jepi jūni saito ña pojojanaa'me musanukonare.

¹⁰ Pãi te'ena kuri ka'charu paanata'ni repana kuripi chekunare re'oja'che cho'okaimē. Jā'aja'ñe cho'onapi na'a rua kuri paani chekunare ūcu re'oja'che cho'okaira'ame repana. Pãi chekuna ka'charu kuri paanata'ni joreju chekunare cu'ache cho'ome. Jā'aja'ñe cho'onapi na'a rua kuri paani joreju ūcu cu'ache cho'ora'ame repana chekunare. ¹¹ Musanukona icheja cheja pa'irumu kuri rua paanata'ni chekunare re'oja'che cho'okaima'to Dios Repau paache, rua re'oja'che isimaneja'mu musanukonare, "Paavesume ina", chini. ¹² Ūcuachi'a musanukonapi chekuna paamajñaruãre masi kuirakaima'to Dios Repau isira chiisi'e cunaumu paache re'oja'che isimaneja'mu musanukonare.

¹³ Pāi ka'chanapi ūcuate'eu'te paato repau'te paanare ūcuapa'ruvachi'a chiicu'amū. Chekuramū repau'te paanare te'eu'te na'a rua chiiu chekureta'ni cuhemū repau. Ūcuachi'a kurina'me Diore ūcuapa'ruvachi'a cuasama'me pāi. Kurire na'a rua cuasaju Dioreta'ni cuasama'me —chiniasomū Jesús repanare.

¹⁴ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa, fariseopāi kurineenajeju pāisoasome repau'te. ¹⁵ Sojana Jesús ija'che i'kaasomū repanare:

—Pāi re'ona cho'cheja'che sē'sevachi'a re'oja'che cho'onaa'me musanukona, chekunapi ña, “Re'onaa'me ina”, chiapu chini. Jā'ata'ni Dios musanukona rekoñōā cu'ache cuasache ñaku'mū. Jā'aja'ñe pa'inare ñani pojoma'kuamū Dios. Jā'aja'ñe pa'iche rua cuhemū Repau. Pāita'ni jā'aja'ñe pa'inare ñani pojome —chiniasomū Jesús repanare.

Dios chū'u jo'kasi'ena'me pāi cu'ache cho'che ūhasinare Dios chēa paache'te kuumū

¹⁶ Ūcuarumū Jesús jo'e chū'vaasomū.

—Dios chū'ñe Moisés Repauji i'kakuna asaku tocha jo'kaasomū. Chekuna, ūcuaja'che Dios chū'o kuasina Repau chū'o tocha jo'kaasome. Repana tocha jo'kasi'ere ñaju chū'vaasome pāi, Juan Pāi Okoro'veku aineesirumujatū'ka. Juan pa'irumupi vaa pāi cu'ache cho'che ūhasinare Dios chēa paache'te, chū'o re'oja'chere chū'vaju pa'ime pāi. Chū'vajuna pāi Dios pa'icheja saineenajeju asa jachama'ñe cuasaju, jainuko Repau chū'ñe'te cho'uju pañu chiime.

¹⁷ 'Aperumū Dios chū'u jo'kasi'e irumujatū'ka chū'umū. Chekuramū Diopi chū'umū cunamuna'me cheja si'asōja'mū. Repau chū'u jo'kasi'eta'ni jmamakarujē'e si'amaneja'mū —chiniasomū Jesús repanare.

Rājoromi sējoma'ñe paache'te chū'vamū Jesús
(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Chini Jesús jo'e chū'vaasomū.

—Pāi ūcuauakujū repau rājore paacuheku sējosō, chekoni vejani Dios cuheche'te cu'ache cho'omū. Ūcuaja'che pāi sējosi'koni vejani Dios cuheche'te cu'ache cho'omū —chiniasomū Jesús.

Kuriu pa'ichena'me chūova'u Lázaro pa'iche kuumū

¹⁹ Ūcuarumū Jesús pāire chū'vaku ūcuauji cuasaku ija'chere kuasomū:

—Pāi kuriu paniasomū. Si'aumucujña kāña rua re'ojakāñare ju'iu, āu rua re'oja'chere karama'ñe āiu pojoku paniasomū repau. ²⁰ Jā'a cho'oto Lázaro, chūova'u pa'iva'u ca'nivū si'acaca'nivū asi ravu paava'upi repau kuriu vū'e kakasa'aro'te si'aumucujña rani ñu'iu paniasomū. ²¹ Kuriu āiu to'ñjomajñaruāre sia āni chajiuache ñaasomū repava'u. Ñu'iuña jamuchai rani repava'u asire vetoasome. ²² Repau chūova'u pa'iva'u jūnisōsirumū Diore ja'me pa'inapi ángeleji cunamuna Dios pa'ichejana mūaasome repava'ure, Abrahamni ja'me paau chini. Kuriu ūcuaja'che jūnisōasomū. Jūnisōuna pāi repau'te tāasome.

²³ 'Kuriu pa'isi'kuta'ni vati toana sani chūova'u uuku pa'iu Abrahamre so'opi mūñe ñaasomū. Lázaro'te ūcuaja'che Abrahamna'me ñu'ikuni ñaasomū repau. ²⁴ Ña cuiku Abrahamre ija'che i'kaasomū repau: “Ja'ku Abraham, chū'vava'ure oijū'u. Lázaro'te chū'ure raojū'u, repau mūoño chā'tirona okopi chūu ra chū'u chemeñona nouna asucheji churua'ku. Toare chūova'u uuku pa'imū chū'u”, chiniasomū repau kuriu pa'isi'ku Abrahamre. ²⁵ Jā'aja'ñe i'kaku'teta'ni Abraham ija'che i'kaasomū repau'te: “Jmava'u, mū'u cheja pa'irumū pa'isi'ere cuasajū'u. Mū'u chiiche peore paasi'kuamū mū'u. Iku Lázarota'ni chūova'u pa'isi'kuamū. Chura repauni re'oja'che ti'jñeuna pojoku pa'imū. Mū'uta'ni mū'uni cu'ache ti'jñeuna chūova'u uuku pa'imū chura. ²⁶ Ichejapi mū'u pa'ichejajatu'ka rūhichenevū'me. Jā'ajekuna icheja pa'inare musanukona pa'icheja sañu chiinaretā'ni saicu'amū. Ūcuaja'che mū'u pa'icheja pa'inare rañu chiinaretā'ni te'eu'terejē'e raicu'amū icheja chukuna pa'icheja”, chiniasomū Abraham repau'te.

²⁷⁻²⁸ 'Chikuna kuriu pa'isi'ku i'kaasomū Abrahamre. “Jā'a pa'ito, ja'ku Abraham, chū'u mū'ure iere rua sēeñe sēemu: Chū'u cho'jechii umupāi, cincorepanare paaku'mū chū'u. Chū'u ja'ku vū'ena Lázaro'te saojū'u, chū'u cho'jechiire Dios chū'ore chū'vakuna asa chēa repana cu'ache cho'che'te ūhasōrena icheja vati toa raomanea'ku Dios”, chiniasomū repau'te. ²⁹ Jā'aja'ñe sēeuna Abraham i'kaasomū repau'te. “Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chū'o kuasina tocha jo'kasi'e paame repana mūche'uchūi. Dios chū'o tohana tocha jo'kasi'ere ñaju che'cheju jachamairo paapu”, chiniasomū Abraham repau'te. ³⁰ Chikuna kuriu pa'isi'ku i'kaasomū repau'te. “Dios chū'o tocha jo'kasi'e

ñanata'ni jachanaa'me repaña. Jã'ata'ni jũni vajũraisiva'upi sani repanani chu'vatota'ni asa chẽa repaña cu'ache cho'ochẽ uhasõ, mama cuasajanaa'me repaña", chiniasomũ repau. ³¹ Chikũna Abraham i'kaasomũ repau'te. "Dios chu'o, Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'e ña jachanaa'me repaña. Ña jachanaajeju jũni vajũraisiva'upi Dios chu'ore chu'vato ũcua jachara'ame repaña", chiniasomũ Abraham kuriũ pa'isi'kure —Jã'aja'ñe kuaasomũ Jesús repanare fariseopãi.

17

Pãi rũhiñe cuasamana cu'ache cho'ochẽ'te kuamu
(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Ūcuarũmu Jesús repau neenare i'kaasomũ.
—Chekunare cu'a chu'vana pãi si'arũmu pa'inaa'me. Jã'ata'ni chu'ũre cuasava'napi cu'ache cho'oa'jũ chini cu'ache chu'vaku'te na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu. ² Pãiu'te Diore cuasakũni te'eu'te cu'ache chu'vaku'te pãipi ija'che cho'oto re'ora'amũ: Repau chuta'a repau'te cu'a chu'vamarũmũna toacunapũji rua ũjapũji repau cavũna pãipi jepo vẽe chiarana tõ ruosõru cu'ache pa'ira'amũ repau'te. Jã'aja'ñe cho'oma'to pa'iu chekurũmu pãire cu'ache chu'vamu repau. Pãire repau cu'ache chu'va pi'nisirũmu Diopi repau cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũto na'a rua cu'ache ti'jñeja'mu repau'te. ³ Ñarepaju pa'ijũ'u, musanũkona. Mu'ũre kueñe pa'ikũji mu'u majapãiuja'iu pa'iu mu'ũni cu'ache cho'oto chu'vajũ'u repau'te, jo'e cho'omaneakũ. Chu'vakũna, "Cu'ache cho'osi'kuamũ chu'u. Jo'e jã'aja'ñe cho'ocuhemũ chu'u", chiito repau cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u. ⁴ Chekurũmu repau mu'ũre te'eumucuse sieterepañoã cu'ache cho'omũ. Cu'ache cho'oñoã pa'iche sieterepañoã rani kuamũ repau mu'ũre. "Cu'ache cho'osi'kuamũ chu'u. Jo'e cuasamanejũ'u chu'u cho'osi'e", chiimu. Jã'aja'ñe chiito repau cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u musanũkona —chiũu chu'vaasomũ Jesús repau neenare.

Diore masi cuasana Repau'chi'a cho'omasiche'te cho'mo

⁵ Ūcuarũmu Jesús neena jo'e i'kaasome repau'te.
—Diore na'a rua cuasaũu chiime chũkũna. Repau, "Musanũkonare si'arũmu cho'okaija'mũ chu'u", chiisi'ere cavesamairo na'a rua cuasaũu chiime chũkũna. Chũkũna'te cho'okaijũ'u —chiniasome repaña.

⁶ Jã'aja'ñe i'karena Jesús i'kaasomũ.
—Mostazara'karũ rua jmara'karũ'me. Jã'ata'ni repara'karũ'te tãru sũkiũũ ũjaũũ aineemũ. Musanũkona ũcuaja'che jmamakarũ Diore cuasanata'ni Repau'chi'a cho'omasiche'te cho'ojanaa'me. Musanũkonapi, "Dios peore masiku'mũ", chini cuasaju iũũre sicõmoroũ'te, "Rũni sani chiara jooona nukajũ'u", chiito mu'u chũ'ũñe cho'omũ iũũ —chiniasomũ Jesús.

Chekũnare cho'ochẽ cho'okaina pa'iche'te kuamu

⁷ Ūcuarũmu Jesús jo'e i'kaasomũ repanare.
—Chekurũmu musanũkona te'euji cho'ochẽ cho'okaiku'te paamu. Paakũna mu'ũre cho'ochẽ cho'okaiku mu'u chiona sani chejare mu'kakũ pa'imũ ãure tãra chini. Chekurũmu ovejava'nani kuirakaimũ. Cho'ochẽ cho'okasa chini saisiva'ũre vũ'ena makũna, "Kaka rũũ, ãu ãijũ'u", chiima'mũ mu'u. ⁸ "Åu chu'ũre cho'okaijũ'u; ãsa. Chu'ũpi ãu ãiu ũkũkũna chu'u chiiche ũcuauache miijani rakaiũ pa'ijũ'u, chu'u ãu ãni pi'niñetũ'ka. Jã'acho'je mu'ũpi ãijũ'u." Jã'aja'ñe i'kamũ mu'u, mu'ũre cho'ochẽ cho'okaiku'te. ⁹ Ūcuachi'a mu'ũre cho'ochẽ cho'okaikũji mu'u chũ'ũsi'ere masi cho'o pi'niru, "Re'orepamu. Rua re'oja'che cho'okaimũ mu'u chu'ũre", chiima'mũ mu'u repau'te. ¹⁰ Ūcuaja'che musanũkonapi Dios chũ'ũsi'ere peore cho'o pi'nini ija'che i'kajũ'u Repau'te: "Rua vesũnaa'me chũkũna. Jã'ata'ni mu'u chũ'ũñe cho'okainajeju mu'u chũ'ũsimakarũchi'a cho'osinaa'me chũkũna", chiijũ'u Repau'te —chiniasomũ Jesús repau neenare.

Ūmũpãi dierepanare asi ravũ jũ'inani Jesús vasosi'ere kuamu

¹¹ Ūcuarũmu Jesús Jerusalén vũ'ejoopo sasa chiikũjekũ jo'e saiũ Samaria chejana'me Galilea cheja tususima'api saniasomũ. ¹²⁻¹³ Vũ'ejoorũ sani ti'atona ũmũpãi asi ravũ jũ'ina dierepana raniasome repau'te.

Rani so'opi nukaju ñaju ũjachũ'opi cuiju ija'che i'kaasome repaña repau'te:

—Jesús, Masiũ, chũkunava'nare oijũ'u! —chiniasome repaña.

¹⁴ Chitena ña i'kaasomũ repau.

—Musanũkona ca'nivãũ phairipãire ñojaijũ'u —chiniasomũ Jesús repanare.

Já'aja'ñe i'kauna, "Jau", chini saijuna repaña asi te'erumu ja'jusoasomu repaña ca'nivua re'ojaca'nivua. ¹⁵ Vaju te'eu repau ja'jusica'nivu'te meñe sime ña pojoku churi co'iasomu Jesuni. Co'iku Dioni pojoku vjachu'opi, "Rua re'oku'mu mu'u", chiniasomu repau. ¹⁶ Já'aja'ñe i'kakú co'i, Jesús pa'ichejana t'a, repauni pojoku repau ti'jñeñe meñe sime ñu'iu, "Re'orepamu", chiniasomu repau. Samaria cheja caku paniasomu repau asi ravu jü'isi'ku. ¹⁷ Já'aja'ñe pojoku i'kauna Jesús i'kaasomu.

—Asi ravu jü'inare, dierepanare vasosi'kua'mu chu'u. Chekuna nueverepanata'ni co'i, "Re'orepamu", chiima'me chu'ure. ¹⁸ Iku tiipaiuchi'a judio peokují te'eu co'i Dioni pojoku, "Dios rua re'oku'mu", chiimu. Chekunata'ni Diore pojoma'me —chiniasomu Jesús.

¹⁹ Chini Jesús repau'te co'isi'kure i'kaasomu.

—Chura vuni saijü'u. "Iku Jesús chu'ure vasoja'mu", chini cuasasi'kujeku vaju'chasi'kua'mu mu'u —chiniasomu Jesús.

Dios Raosi'ku chü'urumu t'í'ajañere kuamu

(Mt 24.23-28, 36-41)

²⁰ Ūcuarumu fariseopai Jesure ija'che sēniasome:

—¿Jeerumu Diosau rani pái ūcuaukore chü'uja'u? —chiniasome. Chitena Jesús i'kaasomu repañare.

—Repa chü'urumu t'í'ajañe vesume pái. ²¹ Dios Raosi'ku repau'te cuasanarechi'a rekoñoaña chü'uku pa'imü. Já'ajekuna pái ija'che i'kamanejanaaname: "Dios Raosi'ku ichejare chü'umu." Ūcuachi'a, "Já'achejare Dios Raosi'ku chü'umu", chiimanejanaaname pái —chiniasomu Jesús repañare fariseopai.

²² Chini Jesús repau neenare i'kaasomu.

—Na'a pa'isirumu musanukona chu'u jo'e cajechere cha'aju, "Dios Raosi'kupi jo'e caje, maire te'eumucosehi'a ja'me pa'ito re'ora'amu", chiiju cuasajanaa'me musanukona. Já'ata'ni chu'u cajerumu chuta'a t'í'amauna jmakarujé'e ñamanejanaaname musanukona chu'ure. ²³ Pái musanukonare ija'che kuajanaa'me: "Rani ñajü'u. Dios Raosi'ku ichejare pa'imü." Chekuna, "Sani ñajü'u. Dios Raosi'ku jeechejare pa'imü", chiijanaa'me. Páipi já'aja'ñe kuajuna ja'me ñañu chini saimanejü'u musanukona. ²⁴ Cunaumupi te'eká'ko oko fe'neni chekuká'kojatü'ka rua na'mi peore miañe fe'ne chüvokuna ñame pái. Ūcuaja'che chu'u Dios Raosi'ku icheja cheja jo'e cajerumu pái ūcuauko ñajanaa'me chu'ure. ²⁵ Já'ata'ni charo rua asi cho'ocojñoja'mu chu'u. Ūcuachi'a irumu pa'ina pái, "Dios Raosi'kuma'mu mu'u", chiiju cuheme chu'ure. ²⁶ Chu'u Dios Raosi'ku chejana jo'e cajemucose t'í'apirarumu Noé pa'irumu pa'isina pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pái. ²⁷ Noé pa'irumu pa'isina pái au äiju, cono ūkujü, romi vejaju, umu vejaju, repañare uache cho'oja paniasome, Dioni cuasamapu, repau Noé choovu vjavu kakaumucosejatu'ka. Kakasirumuna okopi ra ko'sauna ūcuauko cho'osōasome repaña pái. ²⁸ Ūcuaja'che chu'u cajemucose t'í'apirarumu, Lot pa'irumu pa'isina cu'ache pa'isi'ejache cu'ache pa'ijanaa'me pái. Reparumu pái au äiju, cono ūkujü, pōse koo isiju, repaña chiño au tāju, vñña cho'oja paniasome, Dioni cuasamairo pa'iju. ²⁹ Já'aja'ñe pa'inani repau Lot, Sodoma vu'ejoo po pa'isi'kupi eta sanisōasomu. Repau Lot eta sanisōsirumuna Diopi chü'una cunaumupi toana'me toacatapi repajoopona tuá'tuakuna pái peore cho'osōasome. ³⁰ Lot pa'irumu cho'osi'ejache chu'u Dios Raosi'ku jo'e cajerumuna cu'ache cho'oja pa'ijanaa'me pái.

³¹ Chu'u jo'e cajerumu pái ūcuauana repaña vñña ve'koroäre pani cu'amajñaruá mini sañu chini repaña vñña kakamañe teana vu'vusōa'ju. Ūcuaja'che pái chiño pa'ina repaña vñña pa'iche'te cu'amajñaruá mini sañu chini co'ima'ñe teana vu'vusōa'ju. ³² Lot rüjo cho'ocojñosi'ere cuasa, repao jachasi'ejache Diore jachamanejü'u musanukona. ³³ Pái Dios chü'ñe'te cho'ocuheju repañare uachechi'a cho'oja pa'ito cu'amu. Já'aja'ñe cho'onare chu'upi rani vati toana saoja'mu repañare. Chekunareta'ni repañare cho'ouache ūhasō, Dios chü'ñe'te cho'oja pa'inareta'ni Dios pa'ichejana saja'mu chu'u.

³⁴ Tja'chere kuara chiimu chu'u musanukonare: Chekurumu ángeles ñamipi caje umupai te'eka'chapana ūcuate'eko'a káinare te'eu'te saju chekuni jo'kajanaa'me. ³⁵ Chekurumu romi te'eka'chapana ūcuate'echaja au toanare te'eo'te saju chekoni jo'kajanaa'me. ³⁶ Chekurumu umupai te'eka'chapana chio ūcuate'echio ñanare ūcuaja'che te'eu'te saju chekuni jo'kajanaa'me —chiniasomu Jesús repañare.

³⁷ Já'aja'ñe i'kauna chu'o sēniasome repaña.

—Chukuna'te Paaku, ¿jeechejana já'aja'ñe cho'oja'u? —chiniasome repaña. Chitena i'kaasomu repañ.

—Cu'ava'nare jūni jā'jusiva'nare jñaa caje chi'ime vacho —chiniasomu Jesús repau neenare.

18

Va'jeo pa'ichena'me pāi chēañe chū'uku pa'iche cuasaku kuaamu Jesús

¹ Ūcuarumu Jesús repau neenani chu'vaasomu.

—Musanukona Diore sēeñe ūhamanejū'u. Musanukona chiiche cuhama'ñe Dioni sēeju pa'ijū'u —chiniasomu Jesús repau neenare.

² Jā'aja'ñe chu'vacuha ija'chere cuasaku kuaasomu repau, repanapi si'arumu Dioni sēeju paapu chini:

—Diore cuasama'ku, pāi chēañe chū'uku vu'ejoopo'te paniasomu. Ūcuaja'che pāijē'e oima'ku paniasomu repau. ³ Ūcuarumu va'jeva'o ūcuajoopo pa'iva'o repau'te pāi chēañe chū'uku'te si'arumu mua ija'chere kuako paniasomo: “Pāiu chu'uni pe'ruku cu'ache cho'omu. Esekaijū'u chu'ure repau cu'ache cho'uche jo'e cho'omanea'ku”, chiniasomo repao repau'te. ⁴ Si'arumu sēeko'teta'ni rupu asaku paniasomu repau. Jā'ata'ni repaoji ruarepa sēeona ija'che cuasaasomu repau: “Chu'u Diore cuasama'kua'mu. Ūcuaja'che pāijē'e oima'kua'mu chu'u. ⁵ Jā'ata'ni repaoji chu'uni si'areparumu muta sēeona asa ca'nasō cho'okaija'mu chu'u. Repao'te cho'okatu jo'e mutamaneja'mo repao”, chini repao sēesi'e cho'okaniasomu repau —Jā'aja'ñe kuaasomu Jesús repau neenare.

⁶ Kua pi'ni repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Pāi chēañe chū'uku cu'aku cho'osi'ere cuasa ñajū'u musanukona. ⁷ Repau pāi chēañe chū'uku pāi oima'ku paniasomu. Jā'ata'ni va'jeoji si'areparumu repauji cho'okaau chini sēeona cho'okaniasomu repau. Diota'ni pāi chēañe chū'uku pa'icheja'che pa'ima'kua'mu. Jā'ajekuna Repau chēa paanapi umucujñana'me ñami Repauji cho'okaau chini si'arumu sēeto, “Cha'ajū'u. Na'a pani cho'okaija'mu chu'u”, chiima'kua'mu Dios. Repana sēeñe asa teana cho'okaiju'mu Dios. ⁸ Repana chiiche na'mi cho'okaiju'mu Dios. Chu'u Dios Raosi'ku ichejana jo'e cajeni, ¿Diore cuasaju si'arumu sēenare ñaja'ñe chu'u? —chiniasomu Jesús repau neenare.

Fariseopāiuna'me pāi chū'unare kuri kookaikū pa'iche'te kuaamu

⁹ Reparumu pāi, “Rua re'onaa'me chukuna. Chekunata'ni cu'anaa'me”, chiiju cuasanapi Jesure ja'me paniasome. Jā'aja'ñe cuasajuna repanani chu'vakū ija'chere cuasaku kuaasomu Jesús:

¹⁰ —Ūmupāi te'ekachapana fariseopāiuna'me pāi chū'unare kuri kookaikū Dios vu'ena mua kakaasome Dioni sēeñu chini. ¹¹ Ūcuarumu fariseopāiu nukaku ija'che sēniasomu: “Āa, Ja'ku Dios, chekuna pāi cu'ache cho'ome. Pōse ñaame. Ūcuaja'che chekunare ūcuarepa cho'oma'me. Ūcuaja'che rūjoromi peonare ja'me kāiju pa'ime. Chu'uta'ni chekuna cho'ochēja'che cu'ache cho'oma'kua'mu. Iku kuri kookaikū ūcuaja'che kuri cajejaiche sēni koo kuamairo paaku'mu. Chu'uta'ni jā'aja'ñe cho'oma'kua'mu. Re'oku'mu chu'u. Re'okujeku mu'uni pojoku mu'ure re'orepamu chiiu pa'iku'mu chu'u. ¹² Te'esemana te'ekachapañō ãu ãimairo pa'iku'mu chu'u, mu'uni pojoku. Chu'u cho'uche cho'osi'ere pāipi chu'uni ro'ito aperumu mu'u ūsi'ijū'u chiisinukora kuēkue ña karama'ñe ūsi'iku'mu chu'u mu'ure. Chekurumu kurire're dierepare're kooni te'ere'reru ūsi'iku'mu chu'u. Chekurumu cienrepare'reruã kooni dierepare're ūsi'iku'mu chu'u mu'ure. Jā'aja'ñechi'a ūsi'iku'mu chu'u mu'ure”, chiiu sēniasomu repau fariseopāiu. Cu'ache cho'okuta'ni re'oja'che cho'ochechi'a kuaasomu repau. ¹³ Cheku kuri kookaikuta'ni repau cu'ache cho'osi'ere cuasa cunamu Dios pa'ichejajekuna ñavajuchuku so'ore sumava'u meñe sime nukaku paniasomu. Sumava'u nukasi'kupi ã'capuna vaiu Diore ija'che sēniasomu repau: “Āa, Ja'ku Dios, cu'ache pa'iku'mu chu'u. Jā'ata'ni oijū'u chu'uvare”, chiniasomu repau —Jā'aja'ñe kuaasomu Jesús repanare.

¹⁴ Kuacuha jo'e i'kaasomu repau.

—Asarepajū'u musanukona. Sēni pi'ni eta repana vu'ñana co'iasome repana. Kuri kookaikūji ūcuauji meñe, “Cu'ache pa'iku'mu chu'u”, chiiu Dioni sēkuna repau cu'ache cho'osi'e tunosōkani, “Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu ikure”, chiniasomu Dios. Chekureta'ni repauji, “Re'oja'chечи'a cho'oku'mu chu'u”, chikuna repau cu'ache cho'osi'e tunokaimaneasomu Dios. “Repau cu'ache cho'uche kuamanesi'e ro'iche pa'imu ikure”, chiniasomu Dios. Pāi te'ena, cu'ache cho'onata'ni, “Re'onaa'me chukuna”, chiime, chekunapi asa, “Re'onaa'me jā'ana”, chiapu chini. Repana cu'ache cho'uche'te Dioni kuamaruna repana cu'ache cho'uche tunokaima'mu Dios. Diopi ñato cu'anaa'me repana. Jā'ata'ni chekuna pāi, “Cu'ache cho'oku'mu chu'u”, chini cuasa Dioni kuajuna

repana cu'ache cho'оче tʉnokaimu Dios, repnanani oiʉ. Diopi ʉato re'onaa'me repna, cu'ache cho'оче tʉnosɔcojʉnosinajeʉ —chiniasomu Jesuʉ repnanare.

Chʉiva'nare Jesuʉ re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kʉamu
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Ūcuarumu pʉi Jesuʉ pa'ichejana repna chʉiva'nare raasome, Repauʉi chʉeku Dioni re'oja'chere sʉekaau chini. Jʉ'aja'ʉe rajuna ʉa repau neena ūseasome repnanare.

¹⁶ Eʉejuna Jesuʉ repau neenare soni i'kaasomu.

—Chʉiva'nare raiʉsemanejʉ'u mʉsanʉkona chʉ'uni raapu. Iva'na chʉiva'naja'ʉe pa'ijʉ chʉ'ure masi cuasanapi Dios chʉ'o asa chʉʉajanaa'me. ¹⁷ Jʉ'ata'ni iva'na chʉiva'na chʉ'ure masi cuasacheja'che masi cuasamana Dios chʉ'o asa chʉʉamanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jʉ'a —chiniasomu Jesuʉ repau neenare.

Pʉiʉ kuriʉ Jesure Dios pa'icheja saiche sʉeniasasi'ere kʉamu
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Ūcuarumu judiɔpʉi chʉ'uku kuriʉ Jesuni chʉ'o sʉeniasomu.

—Masiʉ, re'oku'mu mu'u. ʉJe'se cho'oni'te Dios pa'icheja saija'che chʉ'u? — chiniasomu repau repau'te.

¹⁹ Chikuna Jesuʉ i'kaasomu repau'te.

—ʉJe'se cuasa, “Re'oku'mu mu'u”, chiiku mu'u chʉ'ure? Diochi'aa'mu Re'oku. Cheku pʉiʉ re'oku peomu. ²⁰ Aperumu Dios chʉ'u jo'kasi'e masicosomu mu'u. Ija'che kʉamu repa:

Mʉsanʉkona ʉmʉpʉi romi paana chekunare romi ja'me kʉimanejʉ'u. Ūcuaja'che romi ʉmu pa'ina chekunare ʉmʉpʉi ja'me kʉimanejʉ'u.

Ūcuachi'a pʉi vanisɔmanejʉ'u.

Chekuna nee ʉaamanejʉ'u.

Chekuna pa'iche'te kuani joremenejʉ'u.

Ūcuaja'che muja'kupʉi ʉa kukujʉ'u.

Jʉ'aja'ʉe chʉ'usi'kaa'mu Dios —chiniasomu Jesuʉ repau'te kuriʉ'te.

²¹ Chikuna i'kaasomu repau.

—Chʉiʉmʉpi iʉmʉjatʉ'ka Dios chʉ'u jo'kasi'e peore jʉ'a jachama'ʉe cho'oku pa'iku'mu chʉ'u —chiniasomu repau.

²² Jʉ'aja'ʉe i'kauna Jesuʉ ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ūcuarepa cho'oku'teta'ni karamu mu'ure. Mu'u paache cu'amajʉaruʉe peore ʉisɔ, kuri koo chʉova'na pa'iva'nani rupu ʉsiʉ'u. ʉisɔjani rani chʉ'una'me ku'iu chʉ'u chʉ'u'ʉe'te cho'oku pa'ijʉ'u. Jʉ'aja'ʉe cho'oni'te Dios pa'ichejana sani re'oja'che pa'ija'mu mu'u —chiniasomu Jesuʉ repau'te kuriʉ'te.

²³ Jesupi jʉ'aja'ʉe i'kauna asa, ʉsicuheku sumava'u paniasomu repau, ruʉ kuriʉjeku. ²⁴ Sumava'u pa'ina ʉa Jesuʉ ija'che i'kaasomu repau'te:

—Pʉi kurinare Dios pa'icheja saineenare'ta'ni saicu'aja'mu, repnanapi kurire na'a ruʉ cuasajʉ Dioni cuasama'to. ²⁵ Camellova'ure miuʉakarʉ cojerʉ kaka etajaicu'acheja'che kuriʉ'te Dios pa'icheja saicu'aja'mu, repauʉi kurire na'a ruʉ cuasaku pa'ito —chiniasomu Jesuʉ repau'te kuriʉ'te.

²⁶ Jesuʉ i'kache asaina ija'che sʉeniasome repau'te:

—Jʉ'a pa'ito, ʉje'se cho'onani Dios pa'icheja saire'oja'u? —chiniasome.

²⁷ Chitena Jesuʉ i'kaasomu.

—Maichi'a te'ena cuasajʉna Dios pa'icheja saicu'amʉ maire pʉi. Diopi cho'okaitota'ni Repau pa'icheja saiche vesama'mʉ —chiniasomu repau.

²⁸ Chikuna Pedro i'kaasomu.

—Chʉkuna mu'una'me paʉu chini chʉkuna paasimajʉaruʉ peore jo'kasɔ rani mu'una'me ku'ime —chiniasomu.

²⁹⁻³⁰ Chikuna Jesuʉ i'kaasomu repau'te.

—Pʉiʉ ūcuauaku Dios chʉ'u'ʉe'te cho'oku pasa chiiku chekurumu repau va'ere jo'kasɔmu. Chekurumu repau rʉjoni jo'kasɔmu. Chekurumu repau majaa'chʉpʉaire jo'kasɔmu. Chekurumu repau cho'jʉchʉire jo'kasɔmu. Chekurumu repau pʉka'kupʉaire jo'kasɔmu. Chekurumu repau chʉire jo'kasɔni repau aperumu paasinʉko na'a ruʉ jʉaaja'mu repau, icheja cheja pa'irumu. Ūcuaja'che jʉnisɔsirumu Dios pa'ichejare ai sani pa'ija'mu repau. Ūcuarepaa'me jʉ'a —chiniasomu Jesuʉ repnanare.

Jesuʉ repau chuenisɔjachere jo'e kʉamu
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Ūcuarumu Jesuʉ repau neenare docerepanare soni ija'che kʉaasomu:

—Jerusalén vù'ejoopona maijanaa'me mai chura. Aperumũ Dios chũ'o kuana tocha jo'kasi'e chũ'u Dios Raosi'ku cho'ocojñojañere kuame. Repana kuaju tocha jo'kasi'e Jerusalenna ti'ñeja'mu chũ'ure. ³² Judíopãipi judío peonani jo'kajanaa'me chũ'ure, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Rúa cu'ache cutuju páisoju coo tutujanaa'me repana chũ'ure. ³³ Ūcuachi'a su'i'sue pi'ni vanisōjanaa'me repana chũ'ure. Jã'ata'ni choteumucujñana vajurajia'mu chũ'u —chiniasomu Jesús repau neenare.

³⁴ Repau kuache asanata'ni jmamakarujë'e asa chëamaneasome repana. Diopi repanani asa chëañe'te ùsekuna asavesuasome repana.

*Na'ava'ure Jesús vasosi'ere kuamu
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)*

³⁵ Repau Jesús Jeric vù'ejoopo ti'acuhato na'ava'u ma'a ru'tuva'te ñu'iu kurire sëeu paniasomu. ³⁶ Ñu'iana päipi jainuko ùcuachejapi caraijuna asa,

—¿Je'se cho'оче ina? —chiniasomu repau. ³⁷ Chikuna,

—Jesús, Nazaret vù'ejoopo raisi'kupi caraimu —chiniasome päi repau'te ja'me saina. ³⁸ Chitena asa ujachw'opi ija'che cuiku i'kaasomu repau:

—Jesús, David aperumũ pa'isi'ku Jojosi'ku, oijũ'u chũ'vva'ure —chiniasomu.

³⁹ I'kauna asa charo saina,

—Re'omu. Jo'e i'kamanejũ'u —chiniasome repau'te. Jo'e i'kamanejũ'u chiinaretani na'a rua cuiku i'kaasomu repau.

—Jesús, David aperumũ pa'isi'ku Jojosi'ku, oijũ'u chũ'vva'ure —chiniasomu repau.

⁴⁰ Jã'aja'ñe i'kakũ cuikuna asa canuka,

—Chũ'uni rajũ'u repau'te —chiniasomu Jesús repanare. Chikuna repauni kueñe rarena Jesús ija'che sëniasomu repau'te:

⁴¹ —¿Ë'quere cho'okaa chini sëeku mu'u chũ'ure? —chiniasomu Jesús repau'te.

Chikuna,

—Päi Ūcuaukore Paaku, chũ'u ñakocaã ñoa'ku chiimu chũ'u —chiniasomu repau.

⁴² Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Mu'u ñakocaã ñoa'ku mu'ure. “Jesús chũ'ure vasoja'mu”, chini cuasasi'kujeku vajucuhamu mu'u chura —chiniasomu Jesús repau'te.

⁴³ Jesupi jã'aja'ñe i'kakuna repau ñakocaã teana care'osoasomu. Care'ona Jesuna'me saiũ Dioní pojoku, “Rúa re'okũ'mu mu'u”, chiniasomu repau. Chekuna ùcuaja'che repau'te cho'osi'ere ña, “Dios peore masiku'mu”, chiniasome.

19

Zaqueona'me Jesús cho'osi'ere kuamu

¹⁻² Ūcuarumũ Jesús Jeric vù'ejoopo ti'a muato ùcuajoopo'te päiu kuriu paniasomu. Repau mamia'me Zaqueo. Päi chũ'unare kuri kookainare chũ'ũku paniasomu repau. ³ Repau Zaqueo Jesure ñara chiikuta'ni chejaru nukakujeku päipi jairepanukojejuna ñamaneasomu. ⁴ Ñamanesi'kujeku Jesuni ñara chini charona vù'vũ sũkiñũ sicómoroñuna mũni tuhiu cha'aasomu repau, “Jesús ichejapi caraija'mu”, chini. ⁵ Tuhiu cha'akuna repau Jesús ùcuachejana sani ti'a carai'p'akujũ mũñe ña sũkiñũ tuhiku'te Zaqueo'te ija'che i'kaasomu:

—Zaqueo, pesa cajejũ'u. Chura iumucuse mu'u vù'ena canukache paamu chũ'u —chiniasomu repau repau'te.

⁶ Jesupi jã'aja'ñe i'kauna asa pojoku na'mi caje repau vù'ena mũvaasomu repau.

⁷ Muvakuna ña päi ùcuauku pe'ruju cu'ache i'kaasome Jesure. “Päiu cu'aku vù'ena canukara chini muamu jã'u Jesús”, chiniasome repana ùcuauku.

⁸ Ūcuarumũ repau Zaqueo repau vù'ere pa'iu vuni nukaku i'kaasomu Jesure.

—Ñaku, Päi Ūcuaukore Paaku. Chura chũ'u paache cu'amajñaruã chüova'na pa'iva'nani joopo ru'pũ isija'mu chũ'u. Ūcuaja'che chũ'u joreku chekunare na'a cajejaiche sēni koosinuko kuri ùcuaka'chapañõ jo'e ùcuajanuko jovo co'choja'mu chũ'u repanare —chiniasomu repau.

⁹ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Mai aipãũ Abraham josi'kuamũ mu'u. Iumucuse ivu'e pa'inare mũsanukonani oiũ chëamu Dios, jünisōsirumũ vati toana saimanea'ju chini. ¹⁰ Chũ'u, Dios Raosi'ku, päipi jünisō vati toana saimanea'ju chini chejana cajesi'kuamũ. Repanare chëa paaku repana cu'ache cho'ocojñora'asi'e ùsekani paaja'mu chũ'u —chiniasomu Jesús repau'te Zaqueo'te.

*Kurire're koosina pa'iche'te kʷamʷ**(Mt 25.14-30)*

¹¹ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa, repaʷji Jerusalén vʷe'jooopona t'i'api'ra'kʷna ija'che cuasaasome repana pāi: "Iku Jerusalén vʷe'jooopona t'i'a teana pāi ūcuanukore chʷ'ujja'mʷ", chini cuasajuna repanani chʷ'vaku ija'chere cuasaku kʷaasomʷ repau, jā'aja'ñe cuasamanea'jʷ chini:

¹² —Pāiu pa'ipāiu paniasomʷ. Repaʷni pāi chʷ'uku'te jo'kañu chini chekʷcheja cana soniasome repau'te. Sotena chekʷchejana so'ona saniasomʷ repau, repanapi repaʷni pāi chʷ'uku'te jo'karena repau pa'icheja canani co'i chʷ'ura chini. ¹³ Sai'p'i'ra'ku repau'te cho'ochē cho'okainare dierepanare soniasomʷ repau. Soni rao pachokurire're te'ere'rechi'a ūsi pi'ni ija'che i'kaasomʷ repau repanare: "Chura chʷ'u ūsire're kurire'repi pōsere koo ūsi'ju na'a rua kurire koo'ju pa'ijū'u. Chʷ'u rairamʷjatu'ka jā'aja'ñe cho'ojʷ pa'ijū'u mʷsanukona", chinasomʷ repau. ¹⁴ Chini jo'ka sanisō'una repau pa'icheja cana pāi, repaʷni cuheju, te'enare pāi jīaa saasome, repau saisijooopona tuha chʷ'ūñe jo'kajanani, "Iku chʷ'ūñe cuhene chʷ'kʷna", chiapu chini.

¹⁵ 'Cuhecheta'ni ūcua pāi chʷ'uku'te jo'kaasome repana repau'te. Pāi chʷ'uku'te jo'karena repau pa'ichejana co'i, repau'te cho'ochē cho'okainare repau kuri ūsinani soapu chini chʷ'ūasomʷ repau, repana koosinukore kurire masira chini. ¹⁶ Sotena charo te'eu rani ija'che kʷaasomʷ: "Chʷ'ure paaku, mʷ'u chʷ'ure ūsire'reva kurire'revaji pōsere koo ūsiku dierepare're koosi'kʷa'mʷ chʷ'u", chinasomʷ. ¹⁷ Chikʷna i'kaasomʷ repau. "Mʷ'u rua masi cho'osi'kʷa'mʷ. Kuri ka'charu koosi'kʷata'ni na'a rua jīaasi'kʷa'mʷ mʷ'u. Masi cho'osi'kʷekʷna vʷ'ñajooopō dierepajooopā pa'inani pāire chʷ'ua'ku chini jo'kamʷ chʷ'u mʷ'ure", chinasomʷ repau. ¹⁸ Kʷacuhauna chekʷ ūcuaja'che kurire'reva koosi'ku rani kʷaasomʷ. "Chʷ'ure paaku, kurire'reva mʷ'u chʷ'ure ūsire'revaji pōsere koo ūsiku cincorepare're koosi'kʷa'mʷ chʷ'u", chinasomʷ. ¹⁹ Jā'aja'ñe kʷauna repau'te paaku ija'che i'kaasomʷ: "Re'orepamʷ. Vʷ'ñajooopō cincorepajooopā pa'inani pāire chʷ'ua'ku chini jo'kamʷ chʷ'u mʷ'ure", chinasomʷ repau.

²⁰ 'Kʷacuhauna chekʷ kurire'reva koosi'ku rani kʷaasomʷ. "Chʷ'ure paaku, mʷ'u chʷ'ure ūsire'reva kurire'reva ūcuare'reva co'chamʷ chʷ'u mʷ'ure. Mʷ'upi ūsi'na koo kʷase'rechoji rea care'va paaku pa'isi'kʷa'mʷ chʷ'u repare'reva. ²¹ Mʷ'ure cho'ochē cho'okainare oima'kʷa'mʷ mʷ'u. Chekʷna cho'ochē cho'o koosi'e kuri tuasō'kʷa'mʷ mʷ'u. Ūcuaja'che āu chekʷna tās'i'e tuasō'kʷa'mʷ mʷ'u. Jā'ajekʷna jā'are vaju'chuku mʷ'u chʷ'ure ūsire'reva kurire'reva ru'pu paasi'kʷa'mʷ chʷ'u", chinasomʷ repau. ²²⁻²³ Repau kurire'reva care'va paasi'ere kʷauna asa repau'te paaku ija'che i'kaasomʷ repau'te: "Rua cu'aku'mʷ mʷ'u. Mʷ'upi jā'aja'ñe cuasaku cho'omane'na asa pe'ruku cu'ache cho'oja'mʷ chʷ'u mʷ'ure. Chʷ'u pāi oima'ñena'me chekʷna cho'ochē cho'o koosi'e kuri tuachena'me chʷ'u chekʷna tās'i'e āu che'na tuache masakʷata'ni, jje'se pa'ina mʷ'u chʷ'u ūsire'reva kurire'reva kuri vʷ'ena sa jo'kamane'u? Sa jo'karu rani na'a rua koorasi'kʷa'mʷ chʷ'u", chinasomʷ. ²⁴ Chini chekʷnare ūcuacheja nʷkanare i'kaasomʷ repau. "Repau koosire'reva kurire'reva tua, chekʷni ūsi'jū dierepare're kurire're koosi'kʷni", chinasomʷ repau. ²⁵ Chikʷna i'kaasome repana. "Jā'ata'ni jā'u ūcuare kurire're dierepare're paamu", chinasomʷ. ²⁶ Chitena repanare i'kaasomʷ repau. "Asarepajū'u, mʷsanukona. Ija'chea'me: Pāiu ūcuache'te koo masi paaku ūcuare paakʷata'ni na'a rua kooja'mʷ. Jā'ata'ni jmanukoru koosi'kup'i masi paama'ku repau paache rua jmanukorata'ni peore tuasō'cojjoja'mʷ", chinasomʷ repau. ²⁷ Chini, "Chura chʷ'uni cuheju, chʷ'u chʷ'ūñe cuhenare chēa ichejana ra chʷ'u ñaku'te vanisō'jū'u", chinasomʷ pāi chʷ'uku repanare —Jā'aja'ñe kʷaasomʷ Jesús repanare pāi.

*Jerusalén vʷe'jooopo Jesús sani t'i'asi'ere kʷamʷ**(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)*

²⁸ Jā'aja'ñe kʷa pi'ni Jerusalenna t'i'ara chini jo'e sai' aikūtina mʷniasomʷ repau Jesús. ²⁹ Mʷiu Betfagé vʷe'jooopona'me Betania vʷe'jooopo Olivo aikūti pa'ijooopāna kueñe t'i'aasomʷ repau. Repajooopō kueñe t'i'a repau neenare te'eka'chapanare soniasomʷ repau. ³⁰ Repanare soni ija'che chʷ'ūasomʷ repau:

—Jeejooopona kueñe cajoopona sai'jū'u mʷsanukona. Sani t'i'a burrova'ure quēo sʷosiva'ure, pāi chuta'a tuhimava'uni jīaajanaa'me mʷsanukona. Jīaa repava'ure jose ichejana rakaijū'u. ³¹ Pāiu ūcuauakuji mʷsanukonare, "¿Ūque cho'oñu chini mʷsanukona jā'ava'ure joseche?", chiito, "Maire Paaku iva'ure chiimʷ", chiijū'u repanare —chinasomʷ repau.

³² Chikʷna repana sani ñato Jesús i'kasi'e ūcua paniasomʷ. ³³ Burrova'ure quēo sʷosiva'ujekʷna jousejuna repava'ure paana i'kaasome.

—¿Ëque cho'oñu chini musanukona já'ava'ure joseche? —chiniasome.

³⁴ Chitena i'kaasome repaña.

—Maire Paaku iva'ure chiimu —chiniasome repaña repañare.

³⁵ Chini repava'ure burrova'ure Jesús pa'ichejana sa repau sókuñña kãñari tujñacuha Jesure t̄oasome repaña. ³⁶ T̄oarena tuhiu saiuna repau saima'ana kãña jaasome pãi, repauni pojoju. ³⁷ Jarena ũcuama'api saiu Olivo aikũtipi Jerusalén cajechejana kueñe t̄i'aasomu repau. T̄'akuna Diochi'a te'e'u cho'omasiche'te repaũ cho'okuna ñasi'ere cuasaju repau'te chiina ũcuauko Dioni pojoju, "Rua re'oku'mu mu'u", chiiju cuiju wjachu'opi i'kaasome. ³⁸ Ũcuachi'a ija'che i'kaasome:

—iDiopi ikure pãire chũ'ua'ku chini Repau Raosi'kure re'oja'che cho'okaaũ! iCunaumu pa'ina pojoju paapu! iPãi ũcuauko, "Cunaumu Pa'iku Dios peore masiku'mu", chiapu! —chiniasome repaña Jesure chiina ũcuauko.

³⁹ Já'aja'ñe i'kajuna ũcuana'ame pa'ina fariseopãi asa pe'ruju ija'che i'kaasome repau'te Jesure:

—Masiu, mu'ure chiinare já'aja'ñe i'kache ũsejũ'u —chiniasome.

⁴⁰ Chitena Jesús i'kaasomu repañare.

—Ësema'mu chũ'u. Inapi já'aja'ñe cuiju i'kama'to catapi ũcuare i'kaku cuira'amũ —chiniasomu Jesús repañare fariseopãi.

⁴¹ Chini na'a kueñe t̄i'a Jerusalén va'ejoopo'te ña oniasomu repau. ⁴² Oiu ija'che i'kaasomu:

—Dios musanukonare Jerusalén pa'inare pa'iche rua re'oja'chere jo'kara chiimu, Repauni cuasaju pojoju paapu chini. Já'ata'ni cuheme musanukona. Cuheju re'oja'che pa'iche vesume musanukona, Diopi ũsekuna. ⁴³⁻⁴⁴ Musanukonare cu'ache ti'jñerumu t̄i'acuhaja'mu. Musanukonare cuhena ijoopona rani si'acajoopo ru'tuna pachu cha'opi r̄uhiso'koro ñekua timu ũcuachejñapi pachu mũni kakajanaa'me. Musanukonapi vajuchuju eta va'vũdõñu chiito ũseju ijoopo ñañosõjanaa'me repaña. Ñañosõsirumu va'ña je'nasi'puã catapã te'epujẽ chekapuna'me su'imaneja'mu. Musanukonare ainana'me chiiva'nare vanisõjanaa'me repaña. Chũ'ni Dios Raosi'kuni cuhejuna cu'ache ti'jñeja'mu musanukonare. Chũ'ure cuheche ro'ia'me já'a —chiniasomu Jesús repañare.

Dios va'ena kaka põse ñinare Jesús eto saosi'ere kuamu

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Ũcuarumu Jesús Dios va'ena kaka repavũ'e põse ñinare eto saosomu. ⁴⁶ Repañani eto saoku ija'che i'kaasomu repau:

—Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chũ'u va'e pãi chũ'ure pojoju s̄evũ'ea'me,

chiimu. Já'ata'ni musanukona põse ñaana cho'ochēja'che kaka cu'ache cho'ome ivũ'e —chiu eto saosomu Jesús repañare.

⁴⁷ Reparumu Jesús Dios va'e si'aumucujña kaka che'choasomu. Já'ata'ni phairipã chũ'unana'me judiopã che'chonana'me pãi chũ'una, "¿Je'sepi vanisore'oku ikure?", chiniasome repau'te. ⁴⁸ Já'ata'ni pãipi ũcuauko repau che'choche'te asaneejuna cho'ocuaasomu repañare.

20

Jesús rua masi i'kasi'ere kuamu

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Reparumu Jesús Dios va'ere pa'iu Dios chũ'o re'oja'chere chũ'vaku paniasomu repañare pãi. Chũ'vakuna judío phairipã chũ'unana'me judiopã che'chonana'me judío aina raniasome. ² Rani repau'te chũ'o s̄eniasome repaña.

—¿Je'se cuasa pãi chũ'una cho'ochēja'che rani cho'oku mu'u? ¿Neepi chũ'urena cho'oku mu'u? —chiniasome repaña.

³ S̄ejuña repañare i'kaasomu repau.

—Chũ'u ũcuaja'che musanukonani chũ'o s̄eniasara. S̄euna kuajũ'u chũ'ure.

⁴ ¿Neepi Juanre Pãi Okoro'veku'te ch̄ea raore? ¿Diopi raou? Já'apãani, ¿pãipi ch̄ea raore repau'te? —chiniasomu Jesús repañare.

⁵ S̄ekuna s̄aĩnechi'a ija'che cutuasome repaña:

—¿Je'se mai ikure i'kajanaa'ñe? Maipi, "Juanre Diopi ch̄ea raosi'kuamũ", chito iku maire, "¿Musanukona je'se pa'una já'aja'ñe cuasanata'ni Juan chũ'vasi'e cuasamanere?", chiija'mu. ⁶ Ũcuaja'che, "Pãipi ch̄ea raosinaa'me", chiicu'amũ maire. Ina pãi jainuko, "Juan Dios chũ'o kuakaiku pa'isi'kuamũ", chiiju cuasame. Já'ajekuna

maipi jā'aja'ñe i'kato ina pāi asa pe'rujū ūcuanaŋko catapi su'a vēasojanaa'me maire —chinasome repana.

⁷ Sāiñechi'a jā'aja'ñe cutu pi'ni Jesure ija'che i'kaasome repana:

—Juanre okoro'vea'kū chini raosi'kure vesame chūkuna —chinasome repana.

⁸ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Chū'ū ūcuaja'che musanukonapi jā'aja'ñe i'karena chū'ure chū'ū raosi'kū mami kūamaneja'mū —chinasomu.

Cho'ochē cho'okaina cu'ache cho'osi'ere cuasaku kūamu Jesús

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Ūcuarumu Jesús pāire jo'e chū'vaku ija'chere cuasaku kūaasomu:

—Pāiū pīsi ūche chio tā pi'ni repachio kuirakaijanare jñaa jo'ka, "Ichio ūche tuarumu tī'auna tūajū'ū. Reparumu chū'ure cho'ochē cho'okaiku'te ichējana raoja'mū chū'ū, chū'ūni ūchere miiraikaā chini", chiniasomu repau. Chini jo'ka tūchejana sanisōasomu repau rua jeerumu pasa chini. ¹⁰ Ūche tuarumu tī'auna repau'te cho'ochē cho'okaiku'te ūche chio kuirakaina pa'ichejana saosomu repau, ūchere miiyani rakaau chini. Jā'ata'ni repana ūche kuirana sani tī'auna ña repau'te chēa vani ūchejē'e peou'te co'choasome repau'te, ūche paaku pa'ichejana. ¹¹ Co'chorena ūche paaku repau'te cho'ochē cho'okaiku'te chekūni jo'e ūcuachejana saouna sani tī'auna ūche kuirakaina repau'te ūcuaja'che vaniasome. Vani repau'te rua cu'ache cutu pi'ni ūchejē'e peou'te co'choasome repana. ¹² Co'chorena jo'e chekūni saouna ūcuaja'che asi vani kūko co'chosōasome repana.

¹³ Jā'aja'ñe cho'rena ūche paaku cuasaku te'eujī ija'che i'kaasomu: "Ķe'se cho'oja'che chū'ū? Chū'ū chīni chū'ū rua oiū paava'ūni repana pa'ichejana saora. Jā'ureta'ni ña kūkujacosome repana", chīū cuasaasomu repau. ¹⁴ Jā'aja'ñe cuasa repau mamakūni saouna ūche chiona sani tī'auna ña repachio kuirana ija'che i'kaasome: "Jā'ū ūche paaku mamaku'mū. Puka'ku jūnisōsirumu puka'ku paasi'e paajaua'mū jā'ū. Vanisōñū jā'ūni. Maipi jā'ūni vanisōni puka'ku jūnisōsirumu repau paasi'e maipi paajanaa'me", chiniasome repana sāiñechi'a. ¹⁵ Chini repau'te chēa chio rū'tavana juha sa vanisōasome repana —chiniasomu Jesús repanare pāi.

Jā'aja'ñe kūa pi'ni repau kuasi'e asasinare ija'che sēniasomu repau:

—Repau mamaku'te vanisōsi'ere asa ūche chio paakuji sani, Ķe'se cho'oja'ū repanare ūche kuirakainare? ¹⁶ Ija'che cho'oja'mū repau ūche paaku: Ūche chiona sani repau mamaku'te vanisōsinare sāiñe vanisōja'mū repau. Repanare vanisō ūche chio kuirakaijanare chekunani jñaa jo'kaja'mū repau, ūche chiore kuiraa'jū chini —chiniasomu Jesús repanare pāi.

Jā'aja'ñe i'kauna asa,

—ĶDios chūkuna'te jā'aja'ñe cho'omanea'kū! —chiniasome repana.

¹⁷ Chitena Jesús repanani ñaku i'kaasomu.

—Aperumu tocha jo'kasi'ere, Dios chū'ore asa chēajū'ū musanukona, ija'che chiiche'te: Pāi vū'e cho'ona vū'ña tuu re'ojatuure ku'eju paniasome.

Ku'eju te'etuupu jñaa ni cuheasome repana.

Cuheju jo'kaasome repatuupu.

Chekanata'ni na'a rua masinajeju rani repatuupu mini kuā sa

repana vū'e chakavūna nūkoasome,

repana vū'epi na'a rua jūjaa'kū chini,

chīimū repa. ¹⁸ Pāiū vū'e tuupūna tāni rua asi tāimū. Ūcuachi'a vū'e tuupuji pāiūni tāito jūnisōmū. Ūcuaja'che pāi chū'ure cuhenare rua cu'ache ti'ñjeja'mū. Jūnisōsirumu vati toana sani uujanaa'me repana —chiniasomu Jesús repanare pāi.

¹⁹ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna judío phairipāi chū'ūnana'me judiōpāi che'chona ija'che cuasaasome: "Ķkū Jesús jā'aja'ñe i'kacheji maini cu'ache i'kamū. Churana teana chēañū ikure", chiniasome repana. Chiisinata'ni pāire vajūchūju repau'te chēamaneasome repana.

Pāi chū'ūnare kuri ro'iche'te i'kamū Jesús

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

²⁰ Repauni chēañū chini repanare ja'me pa'inare ūcuauanare soni i'kaasome repana.

—Jesús pa'ichejana sani repau cho'ochē'te ñaju repau chū'o asaneena cho'ochēja'che cho'ojū chū'o sēniasajū'ū repau'te. Chekūrumū repauji tīñe i'kato chēa sa, pāi chū'ūku vū'ena jo'kare'omū repau'te churata'ni —chiniasome repana. ²¹ Chini saorena Jesús pa'ichejana sani tī'a repau chū'o asaneena i'kacheja'che i'kaasome repana repau'te.

—Masiu, rūhiñe che'choku'mu mu'u. Jã'a masime chukuna. Mu'u che'choche'te chekunapi asa cu'ache i'katojẽ'e kuku cuasoma'ñe ũcua che'choku pa'iku'mu mu'u, Dios chũ'u jo'kasi'e ũcuarepa. ²² Jã'ajekuna mu'uni chũ'o sēniasañu chiime chukuna. Romapãi chũ'ukuji Cēsapi chukuna pa'iche ro'ire sēeto, ¿ro'ijanaa'ñe chukuna repau'te? ¿Ro'imanejanaa'ñe? —chiniasome repau'te.

²³ Jã'ata'ni Jesús repana cu'ache cho'oñu chiiche'te masiku ija'che i'kaasomu repanare:

²⁴ —Kurire'eva'te mini ñojũ'u chũ'ure. Kurire'eva pa'iku kuechusi'ku, ¿keeja'iu'u? Ūcuachi'a, ¿nee mamipi pa'iku ire'eva? —chiniasomu repau.

Chikuna i'kaasome repana.

—Maire chũ'uku Cēsar chiana'me repau mami pa'imũ jã'are'eva —chiniasome repana.

²⁵ Chitena repanare i'kaasomu repau.

—Jã'a pa'ito pa'iche ro'ire repauji kuri ro'iche chũ'ato ro'ijũ'u repau'te. Dios chũ'u jo'kasi'e ũcuachi'a cho'ojũ pa'ijũ'u —chiniasomu Jesús repanare.

²⁶ Repauji rua masiku sãñe i'kauna asa kuku jo'e i'kamaneasome repana, fariseopãi raocojñosina.

Jũ'isina vajuraiche'te Jesure sēniasasi'ere kuamu

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Ūcuarũmu saduceopãi te'ena Jesuni ñañu chini saniasome. “Pãi jũ'isina jo'e vajuraimanejanaa'me”, chiijũ cuasanajeju Jesure ija'che sēniasome repana:

²⁸ —Masiu, Diopi chũ'uuna Moisés aperũmu maire tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pãiu romio'te vejasi'kupi, chuta'a chũi peokũji jo'ka jũnisõru repau cho'jeuji veja paa'ku majaa'chũ paasi'kore.

Repaoni veja chũire paaku ija'che cuasaku paa:

“Chũ'u a'chũ jũnisõsiva'u chũijanaa'me ina chũ'u chũi”, chiaũ,

chiimũ repau tocha jo'kasi'e. ²⁹ Jã'ajekuna chũ'o kaañu chiime chukuna mu'are. Pãiu charo caku cho'jechũi mũmpãichi'a seirepanare paaasomu. Repau chareparo caku romio'te veja paaku chuta'a chũi peokũji jo'ka jũnisoasomu. ³⁰ Jũnisõuna cho'jeu repau majaa'chũ rãjo pa'isi'koni veja paaku ũcuaja'che chuta'a chũi peokũji jo'ka jũnisoasomu. ³¹ Jũnisõuna na'a cho'je caku ũcuate'eo'te veja ũcuaja'che chũi peokũji jũnisoasomu. Jã'aja'ñechi'a sieterepana ũcuanũko ũcuate'eo'te vejaju chũi peonachi'a jo'ka jũnisoasome repana. ³² Repana jũnisosirũmuna romio ũcuaja'che jũnisoasomo. ³³ Jã'ajekuna pãi jũnisosina ũcuanũko jo'e vajuraisirũmu, ¿kaupi repau'te jo'e paaja'u vajurũmu sieterepana repau'te paasina? ¿Je'se chiiku mu'u? —chiniasome repana.

³⁴ Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Icheja cheja pa'ina mũmpãi romi vejame. Romi ũcuachi'a mũmu vejame. ³⁵ Pãi Diore cuasana, mũmpãina'me romi jũnisõ vajurani Dios pa'icheja saisirũmu jo'e vejamanejanaa'me. ³⁶ Ūcuaja'che jo'e jũnisõmanejanaa'me repana, ũcuare vajuraisinajeju.

Angeles, Diore ja'me pa'ina pa'icheja'che jũnisõma'ñe pa'ijanaa'me repana. Ūcuaja'che Dios chũia'me repana jũni vajurani repau pa'icheja saisina. ³⁷⁻³⁸ Aperũmu Moisés sũkira'ñũru uutoa toa kueñe nukaku ñaku paniasomu. Ñaku nukakuna ũcuatoa sa'navũji Diopi i'kakuna asaku pãi jũnisõsina jo'e vajurajichere kuara chini ija'che tocha jo'kaasomu repau Moisés:

Musanũkona aipãi icheja pa'irũmu chũ'ure cuasasinare paaku'mu chũ'u, Abrahamre, Isaare, Jacobre,

chiisi'kuu'mu Dios. Pãi jũnisõsinarejẽ'e vajunareja'che ñakũjekũ paamu Dios repanare, rekoñoõpi vajukuna —chiniasomu Jesús repanare saduceopãi.

³⁹ Jã'aja'ñe i'kauna judiopãi che'chona i'kaasome repau'te.

—Masiu, rua masi i'kamu mu'u —chiniasome repana Jesure.

⁴⁰ Jesupi masi i'kauna repau'te jo'e chũ'o sēniasavajuchuasome repana saduceopãina'me judiopãi che'chona.

¿Nee chũ'a'u pãire chũ'ua'ku chini Dios Raosi'ku?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Ūcuarũmu Jesús repanare pãi repau pa'iche'te kaaasomu.

—“Aperũmu pa'isi'ku David Jójosi'kuu'mu Cristo”, chiime musanũkona pãi ũcuanũkore chũ'ua'ku chini Dios Raosi'kure. ¿Je'se pa'iuuna musanũkona jã'aja'ñe i'kache? ⁴² Repau David Salmophũrona ija'che tocha jo'kaasomu:

Dios chũ'ure Paaku'te ija'che i'kaasomu:

“Chũ'ure kueñe ũjajũtu cakã'kona puujũ'u.

43 *Chũ'api cho'okuna mu'are kuhena ũcuanuko mu'u chũ'ũne cho'ojanaa'me", chiniasomũ Dios,*
 chiimũ repa tocha jo'kasie. 44 *¿Je'se pa'ũna David, "Chũ'are Paaku'mu Cristo",*
 chiisi'eta'ni, "David Jojosi'kaa'mu Cristo", chiiche pã'i? —chiniasomũ Jesús repañare.

Judiopã che'chona cu'ache cho'ochete kwamũ Jesús

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

45 Repana pã'i ũcuanuko asaju'te Jesús repañ neenani chũ'vaasomũ.

46 —Judiopã che'chona pa'iche ña chẽamanejũ'u musanukona. Kãña re'ojakãñapi
 ujacueñoã ju'ijũ nũka ku'ime repana, pãipi ña, "Diore rũa cuasanaa'me jã'ana",
 chiapũ chini. Aũ isicheñãre ku'ijũna pãipi repañani ña kũkujũ chẽa pojoto rũa
 pojonaa'me repana. Ũcuaja'che judiopã chi'ivũ'ña mua kakani masina ñu'isaiũãre
 ñu'ineena'me repana. Ũcuaja'che pãipi repañani aũ aũũ chini soito mua repañare
 soisi'kũre kueñe ñu'ineena'me repana. 47 Ũcuaja'che va'jeva'na paache jorejũ
 tatesõna'me repana. Jã'aja'ñe cho'onata'ni pãipi ña, "Re'onaa'me jã'ana", chiapũ chini
 Diore rũa jeerũmu sẽejũ pa'inaa'me repana. Jã'aja'ñe cho'onajejũna Diopi chũ'ũna rũa
 cu'ache ti'ñeja'mu repañare —chiniasomũ Jesús repañ neenare.

21

Va'jeva'o chũova'o pa'iva'o Diore kuri ĩsisi'ere kwamũ

(Mr 12.41-44)

1 Ũcuarũmu Jesús Dios vũ'ere chuta'a pa'ũ ñato pã'i kurina kurire Dioni ĩsijũ cãjovũna
 rũa mañaasome. 2 Va'jeva'o chũova'o pa'iva'o ũcuaja'che te'eka'chapare'gerũãchi'a
 ka'charũ pa'ire'gerũãre mañaasomo. 3-4 Mañaona ña Jesús ija'che i'kaasomũ:

—Ina kurinata'ni repaña koojũna cajejaisi'ere ĩsinaa'me. Iva'ota'ni repaõ aũ koo ãio
 pasa chiisire'gerũãre Dioni pojoko peore ĩsisi'koa'mo. Kurina ĩsisi'e ña pojomũ Dios.
 Jã'ata'ni iva'o ĩsisi'e ña na'a rũa pojomũ Dios. Ũcuarepaa'me jã'a —chiniasomũ Jesús.

Dios vũ'e ñañosojachere kwamũ Jesús

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

5 Repañũmu chekũna ũcuavũ'e pa'ina Dios vũ'e pa'iche'te cutuasome.

—Catapũã rũa re'ojapũãpi cho'osivũ'ea'me ivũ'e. Ũcuaja'che pãipi Dioni pojojũ
 jo'kasimajñãguãpi rũa re'ojamajñãguãpi pa'ũ rũa re'oja'imũ ivũ'e —chiniasome repaña.
 Jã'aja'ñe cutujũna asa Jesús i'kaasomũ repañare.

6 —Musanukona ivũ'e Dios vũ'ere ñajũ, "Re'oja'imũ", chiime. Jã'ata'ni na'a
 pa'isirũmu, catapũã te'epũjẽ'e chekupũna'me su'ima'ñe peore ñañosojanaa'me pã'i ivũ'e
 —chiniasomũ Jesús repañare.

Cheja si'apirarũmu cho'ojachere kwamũ

(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

7 Chikũna asa repañ'te chũ'o sẽniasaasome repaña.

—Masiũ, mu'u kuasi'e, ¿jeerũmu cho'ojache'che? Repañũmu ti'añe, ¿je'se masi-
 janaa'ñe chũkũna? —chiniasome repaña.

8 Sẽejũna Jesús i'kaasomũ repañare.

—Ñarepajũ pa'ijũ jorena i'kache asa chẽama'ñe pa'ijũ'u musanukona.
 ¿Cacu'ocojñoñe! Pã'i jainũko te'enachi'a ku'ijũ jorejũ chũ'ũni roijũ, "Pã'i ũcuanukore
 chũ'ũku chini Dios Raosi'kaa'mu chũ'u", chijjanaa'me. Jã'aja'ñe i'kajũ, "Churata'ni
 cheja si'apirarũmu", chijjanaa'me repaña. Jã'aja'ñe i'kanare jovomanejũ'u musanukona.

9 Ũcuaja'che pã'i vaichena'me pã'i repañare chũ'unare cuhejũ etoche asani
 kũkamanejũ'u musanukona. Jã'aja'ñe pa'ija'mu cheja si'apirarũmu. Jã'ata'ni cheja
 chuta'a si'amaneja'mu —chiniasomũ Jesús repañare.

10 Chini Jesús jo'e i'kaasomũ repañare.

—Pã'i ũcuate'echeja pa'ina chekũchejũna pa'inani sani vanisõjanaa'me. 11 Ũcuaja'che
 cheja si'achejũãguã rũa pi'rũja'mu. Ũcuaja'che ruarepa asukũ ãupi aĩneemaũna pã'i
 si'achejũãguã aũcuhana jũnisõjanaa'me. Ũcuaja'che si'achejũãguã ravũ pa'ũna pã'i
 jainũko jũ'ijjanaa'me. Ũcuaja'che pã'i cũnaũmũre ñani repaña ñamanesi'ere ñajũ
 ñavajũchũache ñokũna kũkusõjanaa'me.

12 Jã'aja'ñe chuta'a cho'omarũmu musanukonapi chũ'ũni cuasajũna cuhejũ chẽa
 rũa cu'ache cho'ojanaa'me pã'i musanukonare. Chẽa judiopã chi'ivũ'ñana sa
 cu'ache i'ka pi'ni pã'i chẽavũ'ñana cuaojanaa'me repaña musanukonare. Chekũrũmu
 musanukonare chẽa sa pã'i chũ'ũna vũ'ñana jo'kajanaa'me, repavũ'ña pa'ĩnapi

cu'ache cho'oa'ju chini. ¹³ Pāipi jā'aja'ñe cho'ojuna chu'u pa'iche'te kua aso-janaa'me musanukona repanare. ¹⁴ Pāipi maini jā'aja'ñe cho'oto, "¿Je'se sāiñe i'kajanaa'ñe mai cu'ache cho'omaneaj'u chini?", chiiju cuasamanej'u musanukona. ¹⁵ Chu'upi cho'okaiuna musanukonare pe'runare sāiñe i'kani rua masi i'kajanaa'me musanukona. Masi i'karena, "Joreme ina", chiimanejanaa'me repaana musanukonare pe'runa. Jo'e i'kamanejanaa'me repaana. ¹⁶ Chekurumu muja'kupāipi musanukonare cuheju chēa sa pāi chū'una vu'ñana jo'kajanaa'me, repapani cu'ache cho'oa'ju chini. Chekurumu mua'chupāipi chekurumu muche'uchipi chekurumu musanukona majapāipi chekurumu musanukonare re'osinapi cuheju chēa sa jo'kajanaa'me musanukonare. Ūcuachi'a pāi musanukonare ūcuauanare vanisōjanaa'me. ¹⁷ Pāi jainuko musanukonare chu'uni cuasajuna cuhejanaa'me. ¹⁸ Jā'ata'ni Diopi ūsekuna musanukona rekoñōata'ni cu'ache cho'omanejanaa'me repaana. ¹⁹ Musanukonapi chu'ure cuasache ūhasōmanapi jūnisōni Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

²⁰ Ūcuachi'a cheja si'apirarumu ija'che cho'ojanaa'me pāi: Pāire vañu chini Jerusalén vu'ejoopona rani rūhiso'koro nukajanaa'me sōtaopāi. Sōtaopāipi jā'aja'ñe cho'ojuna ñani, "Ijoopo vu'ejoopo ñañasōcuhaja'mu", chini masijanaa'me musanukona. ²¹ Reparumu ti'ato Judea cheja pa'ina aikūñana vu'vu katisō'ju. Ūcuaja'che Jerusalén vu'ejoopo pa'ina eta sanisō'ju. Ūcuaja'che chiño saisina Jerusalén vu'ejoopo maimaneaj'u. ²² Reparumu repaana cu'ache cho'osi'e ro'i Jerusalén vu'ejoopo pa'inare rua cu'ache ti'ñeja'mu Diopi chū'una. Aperumu Dios chu'otochana kuaju tocha jo'kasi'epi ti'ñeja'mu repanare Jerusalén pa'inare. ²³ Reparumu romiva'nare chii su'iva'nana'me oje chūsava'nare rua vesache cu'ache pa'ija'mu. Reparumu Jerusalén pa'inare ūcuaukore rua cu'ache ti'ñeja'mu, Diopi pe'ruku chū'una. ²⁴ Reparumu sōtaopāi ti'chejña raisinapi Jerusalén pa'inare ūcuauanare va'ñipi vanisōjanaa'me. Chekunare chēa ti'chejña sasōjanaa'me repaana. Ūcuaja'che judío peonapi Jerusalén vu'ejoopo ñañosō tua pa'ijanaa'me, Dios repanare repacheja pa'iserumujatu'ka — chiniasomu Jesús repanare.

Pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku jo'e rajachere kuaat
(Mt 24.29-35, 42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Chini Jesús jo'e i'kaasomu repanare.

—Ūcuaja'che reparumu Diopi chū'una ūsuuna'me pāimiauna'me maj'ñoko, vajuchuache ñojuna ña kukusōjanaa'me pāi. Ūcuaja'che chiaraāpi rua asoche fa'akuna ña rua kukusōjanaa'me pāi si'achejña pa'ina. ²⁶ Reparumu cho'ochete ña, "¿Je'se maire ti'ñeja'ch'?", chini ruarepa kukucajejanisō ai jūnisōjanaa'me pāi, cūnaumu pa'imajñaruajatu'ka peore ñu'kuekuna ñani. ²⁷ Reparumu chu'u Dios Raosi'ku peore Masiuji rua re'oja'che ñou ko'sija'iu cūnaumupi pāi ūcuaukore ñaju'te pikona'me cajeja'mu. ²⁸ Chu'u chura kuasi'e apecho'ochete ñani rua pojojū'u musanukona. "Dios maire Repau neenajejña Repau pa'ichejana sara chini raipiramu", chini cuasaju cha'ajū'u — chiniasomu Jesús repanare.

²⁹ Ūcuarumu Jesús pāire chu'vaku ija'che i'kaasomu:

—Chura sūkiñu higoñu pa'ichena'me sūkiñuā si'arañuruā pa'iche'te cuasa ñajū'u. ³⁰ Sūkiñuā ja'o ma'mañe ñani, "Ēsurumu ti'apiramu ie", chiime musanukona. ³¹ Ūcuaja'che chu'u chura kuasi'epi ti'akuna ñani, "Jesús Dios Raosi'ku pāi ūcuaukore chū'ura chini chejana jo'e cajepiramu", chijanaa'me musanukona.

³² Musanukona jojosa chuta'a jū'imarumuna chu'u kuasi'e peore ti'ñeja'mu. Ūcuarepaa'me jā'a. ³³ Cūnaumuna'me cheja si'asōja'mu. Chu'u chū'u jo'kasi'eta'ni si'ama'ñe ūcu pa'ija'mu.

³⁴⁻³⁵ Ñarepaju pa'iju cu'achej'e cho'omairo pa'ijū'u musanukona. Cu'achej'e cho'oma'ñe, conoj'e jū'ima'ñe, musanukona pa'ichej'e ruarepa cuasama'ñe pa'ijū'u. Jā'are cho'ojū musanukonapi chu'u rajachej'e cuasama'ñe vesu pani chu'upi tāupa tāiñeja'ñe teana na'mi rakuna ña kukusōjanaa'me musanukona. Jā'ajekuna chu'uni cha'aju re'oja'che pa'ijū'u musanukona. Chu'upi cuasoma'ñe rakuna pāi cu'ache pa'ina ūcuaukore ña kukusōjanaa'me. ³⁶ Ñarepaju pa'iju chu'uni cha'aju Dioni ija'che sēeju pa'ijū'u: "Ja'ku, chukuna'te cho'okajū'u. Mu'u neeku chū'ñe'te cho'ojū pañu chiime chukuna. Chekuna cho'ochēja'che cu'ache cho'omaneñu chiime chukuna. Mu'u neeku mu'u Raosi'kupi raito vajuchumanejanaa'me chukuna chu'upi cho'okaiuna re'oja'che pa'inajeju." Jā'aja'ñe sēeju'u — chiniasomu Jesús repanare.

³⁷ Reparumu Jesús si'aumucujña Dios vu'e kaka che'choasomu. Si'ana'iroā Olivo aikūtina muni si'añami paniasomu repau. ³⁸ Si'aapeñataroā caje che'chokuna pāi peore Dios vu'ena muaasome, repau i'kache'te asañu chini.

22

Jesuni chēañu chini pāi te'ena cutusi'ere kuumu
(Mt 26.1-5, 14-16; Mr 14.1-2, 10-11; Jn 11.45-53)

¹ Reparumu judiōpāi pā saumanesi'e āirumu pascua tī'api'raasomu. ² Ūcuarumu judiō phairipāi chū'anana'me Dios vu'e pē'jekainare chū'una pa'ivū'ena mua i'kaasomu repau Judas. te'ena cutuasome. Cutunata'ni chū'umaneasome repana, "Pāipi pe'rujū cavaju", chini.

³ Ūcuarumu vati ai cu'ache chū'ura chini Judas Iscarioteni kakaasomu. Jesús neena docerepanare ja'me pa'iku paniasomu Judas. ⁴⁻⁵ Vati aipi kakauna judiō phairipāi chū'anana'me Dios vu'e pē'jekainare chū'una pa'ivū'ena mua i'kaasomu repau Judas. "Musanukonare Jesure, ¿je'se jo'kaja'che chū'u?", chikuna ūcuana'me cutuju Judas cho'ora chiiche'te asa pojoasome repana. Pojoju, "Mu'upi jā'aja'ñe cho'oto mu'ure kuri ro'ijanaa'me chukuna", chinasome repana. ⁶ Jā'aja'ñe i'karena, "Jau, jā'aja'ñe cho'ora, jā'a pa'ito", chini Jesús pa'ichejana sani pē'je űaku paniasomu repau, pāi jainuko peorūmuna rope'e repauni jo'kara chini.

Judiōpāire Dios cho'okaisi'ere cuasaju āu āiñe'te kuumu
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1 Co 11.23-26)

⁷ Na'a pa'isirumu judiōpāi pā saumanesi'e āirumu pascuarumu ovejachiiva'ure vanisochē paniasome repanare, Diopi pojo'aku chini. ⁸ Jā'aja'ñe cho'opi'rajana Jesús Pedrona'me Juanre soni i'kaasomu.

—Mai pascuarumu āijañe āu care'vajaijū'u —chinasomu Jesús repanare.

⁹ Chikuna repau'te sēniasome repana.

—¿Jeechejana sani āu care'vajanaa'ñe chukuna? —chinasome repana.

¹⁰ Chitena i'kaasomu repau.

—Chura vu'ejoopona sani tī'a pāiu'te churupu oko pa'ipu saku'te tijñajanaa'me musanukona. Tijña ja'me mua repau kakavu'ena ja'me kakajū'u. ¹¹ Kaka vu'e paaku'te sēniasajū'u. "Masū mu'uni sani ija'che sēniasaa'ju chini raomu chukuna'te: ¿Jeeruupuna chū'u neenana'me pascuarumu kaka āu āija'ñe chū'u?", chiisi'kuamū Jesús", chiijū'u repau'te vu'e paaku'te. ¹² Musanukonapi sēeto repau umucaruupu'te ujaruupu'te űoja'mū, masi care'vasiruupu'te. űōna ūcuaruupuna kaka mai pascuarumu āijañe āu care'vajū'u —chinasomu Jesús repanare.

¹³ Chikuna vu'ejoopo sani tī'ato Jesús i'kasi'e ūcarepa paniasomu. Jā'ajekuna pascuarumu āijañe āu care'vaasome repana Pedrona'me Juan.

¹⁴ Ūcuarumu Jesús pascuarumu tī'auna āu āsa chini mesako'are puu űuniasomu, repau neenana'me. ¹⁵ Puu űu'iu repanare i'kaasomu repau.

—"Chū'u chuta'a jū'imarumu chū'u neenana'me pascuarumu āu āiñe'te āineemu chū'u", chiisi'kujeku chura musanukonana'me āipi'ramu chū'u. ¹⁶ Iere pascuarumu āiñe āu rua jeerumu jo'e āimaneja'mū chū'u. Na'a pa'isirumuna chū'u pāi ūcuanukore chū'urumuna jo'e āija'mū chū'u —chinasomu repau.

¹⁷ Chini conoro'rova mini Dioni, "Re'orepamū", chini ūku repau neenani űisiku i'kaasomu repau.

—Musanukona ūcuanuko iro'rova ūcuate'ero'rova ūkujū'u. ¹⁸ Chū'u pāi ūcuanukore chū'urumujatu'ka ūche cono jo'e ūkumaneja'mū chū'u —chinasomu repau.

¹⁹ Chini pāpu mini Dioni, "Re'orepamū", chini repau neenani tu'se űisiku i'kaasomu repau.

—Ipu pāpu chū'u ca'nivū'me. Chū'uni vanisōa'ju chini chū'u ca'nivū ūsema'mū chū'u, vatena musanukona cu'ache cho'ochē'te jūni ro'ikasa chini. Chū'uni cuasaju si'arumu ija'che cho'oju āu āijū pa'ijū'u musanukona —chinasomu Jesús repanare.

²⁰ Āu āni pi'nisirumu conoro'rova mini jo'e i'kaasomu repau.

—Pāi ūcuanukore cu'ache cho'ochē'te jūni ro'ikasa chini chuenisōja'mū chū'u. Jā'aja'ñe cho'ochē chū'u chiepi menisōana Dios mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'ere cho'ojachea'me. Jā'are cuasaju chi'i ie ūche cono ūkujū pa'ijū'u. ²¹ Jā'ata'ni pāipi cu'ache cho'oa'ju chini chū'ure jo'kajau ichejare maina'me űu'imū. ²² Chū'u Dios Raosi'ku jūnisōja'mū. Jā'aja'ñe chū'umū Dios. Jā'ata'ni chū'uni vanisōa'ju chini jo'kasi'kare na'a rua cu'ache tī'jñeja'mū —chinasomu repau repanare.

²³ Jā'aja'ñe i'kauna asa ūcuanachi'a sāiñe sēniasaasome repana. "¿Kaupi ikure jo'kaja'chū'?", chinasome repana.

¿Neepi chū'ñe na'a rua masiche?

²⁴ Ūcuarumu Jesús neena sāiñechi'a ke'reju ija'che cutuasome:

—Ikupi inare na'a rua chū'umasiku'mū —chinasome te'ena. Chekunata'ni,

—Iku pāaku'mu. Ikuṛi na'a rua chū'umasiku'mu —chiniasome. ²⁵ Jā'aja'ñe i'kajuna asa Jesús i'kaasomu repaṇare.

—Icheja cheja pāi chū'una rua cuajare chū'ujuna rua chuova'na pa'ime pāi. Cuajare chū'unata'ni, “Chūkuna neenare rua re'oja'che kuiranaa'me chūkuna”, chiime repaṇa pāi chū'una. ²⁶ Repaṇa pa'icheja'che pa'imanejū'u musanukona. Musanukona te'euji na'a masini vesuva'u cuasacheja'che cuasaku, “Rua vesuku'mu chū'u”, chiūu cuasaku pa'ijū'u. Ūcuaja'che musanukona te'euji pāi chū'uku pani cho'oche cho'okaiku cho'ocheja'che chekunare cho'okai'u pa'ijū'u. ²⁷ Pāi chū'ukuji āu āsa chini puuto cho'oche cho'okaikuji āu ramu repaṇ'te. Ō'u'ū āu āikuji na'a rua masiu'mu. Icheja cheja pāi chū'una pa'iche'me jā'a. Chū'uta'ni cho'oche cho'okaiku cho'ocheja'che cho'okaiku'mu musanukonare. ²⁸ Pāi chū'ure rua cu'ache cho'ome. Jā'ata'ni musanukona chū'uni oiju ja'me pa'inaa'me. ²⁹ Ja'ku chū'ure pāire chū'ua'ku chini jo'kasi'kua'mu. Chū'u ūcuaja'che musanukonare chū'u neenare pāire chū'ua'ju chini jo'kaja'mu. ³⁰ Pāi chū'unare jo'kauna chū'u pāi ūcuanukore chū'urumu chū'una'me āu āiju ūkuju ű'u'ijanaa'me musanukona. Ūcuaja'che pāi chū'una ű'u'isaire ű'u'iju Israelpāi, docerepavāju jojosi-nani chū'ujanaa'me musanukona —chiniasomu Jesús repaṇ neenare.

*Pedro, “Repaṇ'te űama'kua'mu chū'u”, chiijachere kamu Jesús
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)*

³¹ Chini Jesús Simón Pedro'te i'kaasomu.

—Asarepajū'u, Simón. Vati ai musanukonare cu'ache chū'ura chiimū, musanukonapi chū'ure cuasache'te ūhasōa'ju chini. Jā'are cho'ora chini Dioni sēemu repaṇ, Diopi ūsemanea'ku chini. ³² Jā'ata'ni mu'ure Dioni rua sēekaimū chū'u, mu'upi chū'ure cuasache'te ūhasōmanea'ku chini. “Jesure űama'kua'mu chū'u”, chiija'mu mu'u. Jā'ata'ni chū'ure jachasi'kujeku cuasa oiu, “Cu'ache cho'osi'kua'mu chū'u. Jo'e jā'aja'ñe cho'omaneja'mu chū'u”, chini cuasaja'mu mu'u. Jā'aja'ñe cuasasirumu chū'u neenare chekunare chū'vajū'u, repaṇapi chū'uni na'a rua cuasaju paapu —chiniasomu Jesús repaṇ'te.

³³ Chikuna Simón i'kaasomu.

—Chū'ure Paaku, mu'ure cuhena pāi chēavu'ena chēa cuaoto ja'me kakaja'mu chū'u. Ūcuaja'che pāipi mu'ure vanisōto ja'me jū'ija'mu chū'u —chiniasomu Simón repaṇ'te.

³⁴ Chikuna Jesús sāiñe i'kaasomu.

—Pedro, asarepajū'u. Chū'o kuara chiimū chū'u mu'ure. Iñami chuta'a kura chū'ima'tona pāipi sēejuna choteñoā, “Jesure űama'kua'mu chū'u”, chiija'mu mu'u —chiniasomu Jesús repaṇ'te.

Repaṇ'te cu'ache cho'orumu ti'api'rakuna Jesús chū'vasi'ere kamu

³⁵ Chini Jesús repaṇ neenare ūcuanukore i'kaasomu.

—Aperumu chū'u musanukonare Dios chū'ore chū'vaa'ju chini chū'u saosi'ere cuasajū'u. Chū'upi chū'una pōse mañaturujē'e, kurijē'e, cū'akorophe'rejē'e samairo saisinaa'me musanukona. Jā'aja'ñe peova'na saisinare, ¿cu'amajñaruā karamaneu musanukonare? —chiniasomu Jesús repaṇare.

Chikuna,

—Pāasi'kua'mu. Cu'amajñaruājē'e karamanesi'kua'mu chūkuna'te —chiniasome repaṇa.

³⁶ Chitena Jesús i'kaasomu.

—Aperumu peona saisinaa'me musanukona. Churata'ni cheke cho'ojū'u. Chura jo'e sani pōse mañaturu paani, kuri paani sajū'u. Ūcuaja'che te'eu vati peoni sē'sevu ju'ikāare űisidō, va'tire koo sajū'u. ³⁷ Dios chū'o aperumu tocha jo'kasi'ere űani chū'ure cho'ojache masijanaa'me musanukona. Ija'che kamu:

Na'a pa'isirumu pa'ijau cu'ache cho'osinana'me chuenisōja'mu,

chiimū. Chū'ure cho'ojachere kaju tocha jo'kasi'epi apeti'ñemū chū'ure —chiniasomu Jesús repaṇare.

³⁸ Jā'aja'ñe kuauna asa i'kaasome repaṇa.

—űaku, Chūkuna'te Paaku. Ichejare va'jña ka'chava'jña paame chūkuna —chiniasome repaṇa.

Chitena,

—i'Re'omu! —chiniasomu repaṇ.

Getsemani chiichejare pa'iu Jesús Dioni sēesi'ere kamu

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ I'ka pi'ni Jesús eta Olivo aikūtina repaṇ si'arumu sani pa'ikūtina saniasomu. Saiuna repaṇ neena ja'me saniasome. ⁴⁰ Sani ti'a repaṇ neenani chū'vaasomu repaṇ.

—Dioni sēeju pa'ijū'u, Ūcuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomu repau.

⁴¹ Chini te'eu jmacheneru sani ro're ñu'iu Dioni sēniasomu repau. ⁴² Ija'che sēniasomu repau: "Ja'ku, mu'ure ũseuato pāi chu'ure cu'ache cho'ojache ũsekajjū'u. Chu'ure uacheta'ni cho'omanejū'u. ũseuama'to mu'ure uache cho'ojū'u", chiniasomu repau Diore.

⁴³ Ūcuarumu cunaumu pa'ikuji ángel peosichejapi teana rani pa'iu cho'okaniasomu repau'te Jesure, koka paaa'ku chini. ⁴⁴ Jesús repau'te cho'ojachere rua cuasakuna sūmauna Dioni na'a rua sēniasomu. Sēeuna repau ũsaca'nañe chejana rua meeñe meniasomu, chie raiu meeña'ñe.

⁴⁵ Sēni pi'ni vāni, repau neena pa'ichejana co'i ñato sūmava'na pa'iju kāni ũhiju paniasome repana. ⁴⁶ Kānisorena repanare i'kaasomu repau.

—¿Je'se pa'iuana musanukona kāiñe? Dioni sēeju'u, Ūcuauji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini —chiniasomu Jesús repau neenare.

Jesure pāi chēasi'ere kuamu

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.1-11)

⁴⁷ Repau Jesús chuta'a i'katona pāi jainuko ranciasome. Jesús neenare docerepanare ja'me pa'ikuji Judas charo ranciasomu Jesuni chūsu pojora chini. ⁴⁸ Rani t'a chūsu pojouna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Judas, ¿mu'u chu'ure cuhenani chu'uni Dios Raosi'kani jo'kakū chūsu pojokū mu'u? —chiniasomu repau.

⁴⁹ Chikuna Jesure ja'me pa'ina repau'te chēajañere masiju ija'che i'kaasome repau'te: —Chukuna'te Paaku, ¿inare va'ñnapi ruta vajanaa'ñe chukuna? —chiniasome.

⁵⁰ I'kaju Jesús neeku te'eu judío phairi aire cho'оче cho'okaiku cājorona tēo vatoasomu uajajūtu cakā'ko cacājorona.

⁵¹ Tēouna,

—Re'omu. Jo'e cho'omanejū'u —chiniasomu Jesús repau'te. Chini Jesús cājoro tēocojñosi'kure ũcuacājorona chēa vasoasomu. ⁵² Vaso repau'te chēañu chini raisinare judío phairipāi chū'unana'me Dios vu'e pē'jekainare chū'unana'me judío ainare ija'che i'kaasomu Jesús:

—Musanukona chu'uni chēañu chini vāsoñōana'me va'ñña cājiju raimē. Ñaaute cho'ochēja'che cho'ome musanukona chu'ure. ⁵³ Aperumu chu'u musanukonana'me si'aumucujña Dios vu'e mua ja'me pa'isi'kua'mu. Jā'ata'ni musanukona chu'ure chēamanesinaa'me. Irumata'ni Diopi ũsemauna chēame musanukona chu'ure, vati chū'ūñe'te cho'ojū —chiniasomu Jesús repanare.

Pedro, "Jesure ñama'kua'mu chu'u", chiisi'ere kuamu

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Ūcuarumu repana pāi repau'te chēa judío phairi ai vu'ena sajuna Pedro so'opi ñaku tuhaasomu ũcuavū'ena. ⁵⁵ Reapani sani kaka vu'e sa'navu cararipu joorepaponā toa suha rūhiso'koro pū ñu'iju kūhijuna Pedro ja'me pū ñuniasomu, cho'je tuhasi'ku. ⁵⁶ ũu'ijuna romichio phairi aire cho'uche cho'okaiko toa ñu'iu kūhiku'te Pedro'te rorepa ñako i'kaasomo.

—Iku Jesure ja'me pa'isi'kua'mu —chiniasomo repau.

⁵⁷ Chikona asa Pedro i'kaasomu.

—Jesure ñama'kua'mu chu'u —chiiu jachaasomu repau.

⁵⁸ Na'a pani cheku ña i'kaasomu Pedro'te.

—Jesús neenare ja'me pa'iku'mu mu'u —chiniasomu repau.

Chikuna Pedro i'kaasomu.

—Pāaku mu. Jā'anare ja'me pa'ima'kua'mu chu'u —chiniasomu repau.

⁵⁹ Imamakarū pa'isirumuna cheku repauni ña rua i'kaasomu.

—Iku Galilea cheja pa'ikujeku Jesure ja'me pa'ikucosomu —chiniasomu.

⁶⁰ Chikuna Pedro jachaku i'kaasomu repau'te.

—Mu'u i'kache vesumu chu'u —chiniasomu repau. Pedro jā'aja'ñe i'katona kura chuniasomu. ⁶¹ Chu'iana Jesús churi ñaasomu Pedro'te. Ñakuna repau Pedro Jesús i'kasi'ere cuasaasomu, "Inami kura chuta'a chu'ima'ona choteño, 'Jesure ñama'kua'mu chu'u', chiija'mu mu'u", chiisi'ere. ⁶² Jā'are cuasa Pedro eta rua oiche oniasomu.

Jesure pāisosi'ere kuamu

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Ūcuarumu Jesure chēasina repauni pāisoju vaniasome. ⁶⁴ Vaju repau ñakocaā kāase'rechoji quēo ta'pi jo'e vāni sēniasome repana.

—Cuasa i'kajū'u. ¿Neepi mu'ure vate? —chiniasome repana repau'te.
 65 Jā'aja'ñe i'kaju repau'te Jesure cheke rua cu'ache i'kaasome repana.

Pāi chū'una Jesure chū'o sēniasasi'ere kuamu
 (Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

66 Natasirumu judío ainana'me judío phairipāi chū'unana'me judiōpāi che'chona chī'iasome. Chī'i chū'urena repana vū'ena chekunapi Jesure raasome. Rarena repau'te chū'o sēniasome repana.

67 —Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku Cristo pani kuajū'u mu'u chukuna'te —chiniasome repana repau'te.

Chitena Jesús i'kaasomu repanare.

—Chū'upi kuato jachajanaa'me musanukona. 68 Ūcuaja'che chū'upi sāiñe sēeto i'kamanejanaa'me musanukona chū'ure. Ūcuachi'a chū'ure eto saomanejanaa'me. 69 Chū'u Dios Raosi'ku cūnaumuna jo'e muni, Dios peore Cho'omasiku ūjajū'tu cakā'kona pūu si'arumu ũu'ija'mu —chiniasomu repau repanare.

70 Chikuna ūcuanuko sēniasome repana.

—Jā'a pa'ito, ¿Dios chīia'u mu'u? —chiniasome repana.

Chitena,

—Ūcuau'mu chū'u —chiniasomu Jesús repanare.

71 Chikuna i'kaasome repana.

—Iku cu'ache cho'osi'e kuanare chiima'me mai. Re'omu. Dios asacuheche'te, "Dios chīia'mu chū'u", chiimu iku —chiniasome repana judío ainana'me phairipāi chū'unana'me judiōpāi che'chona.

23

Pilato ti'jñeñena nuko Jesure chū'o sēsi'ere kuamu
 (Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

1 Jā'aja'ñe i'ka pi'ni ũu'isina vūni repau'te Jesure jo'e chēa, Pilato ti'jñeñena sa nukoasome repana. 2 Sa nuko repau'te cu'ache cho'оче roiju ija'che i'kaasome:

—Mai pa'icheja canare iku cu'ache chū'vache asasinaa'me chukuna. Pāi repanare chū'una chū'ñe jachaju cho'omaneajū chini chū'vaku'mu iku. "Musanukonare chū'uku Cēsapi pa'iche ro'ire kuri sēeto ro'imanejū'u musanukona", chiisi'ku'a'mu iku. Ūcuaja'che, "Cristoa'mu chū'u. Pāi ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku'a'mu", chiiku'mu iku —chiniasome repana repau'te Pilato'te.

3 Chitena Pilato repau'te Jesure sēniasomu.

—¿Judīōpāi ūcuanukore chū'uku'u mu'u? —chiniasomu.

Sēeuna,

—Jūju, ūcuau'mu chū'u —chiniasomu Jesús.

4 Chikuna Pilato i'kaasomu repanare judío phairipāi chū'unana'me chekunare pāi ūcuavū'e pa'inare.

—Cu'ache cho'osi'e peomu iku —chiniasomu.

5 Chiisi'eta'ni jo'e na'a rua i'kaasome repana.

—Iku Judea cheja pa'inare ūcuanukore rua cu'ache chū'vaku'mu, repanare chū'unani pe'ruju cu'ache i'kaju cavaajū chini. Galilea chejapi ichejajatu'ka rua cu'ache chū'vaku'mu iku —chiniasome repana Pilato'te.

Herodes Jesure chū'o sēsi'ere kuamu

6 I'karena asa,

—¿Galilea cheja cakua'u iku? —chiniasomu Pilato repanare pāi. 7 Chikuna,

—Jūju, ūcuacheja cakua'mu iku —chiniasome repana.

Kuarena, "Āa, Herodes chū'ucheja cakua'u iku", chini cuasaasomu Pilato. Reparumu Herodepi Jerusalén vū'ejoopo'te rani pa'ūna repau pa'ivū'ena Jesure muvoasomu Pilato. 8 Muvoana repau cho'uche chekunapi kuajuna asaku pa'ikujeku Jesure ũa rua pojoasomu Herodes, rua jeerumu Jesús cho'uche ũauche cuasakujeku. Diochi'a cho'omasiche'te Jesupi cho'okuna ũara chiniasomu repau. 9 Repau'te ũara chiikujeku Jesure rua si'ache chū'o sēniasomu repau. Sēeku'teta'ni Jesús jmamakarujē'e i'kamaneasomu. 10 Ūcuachi'a judío phairipāi chū'unana'me judiōpāi che'chona rua i'kaju, "Cu'ache cho'oku'mu iku", chiniasome repau'te. 11 Jā'aja'ñe i'kajuna Herodes Jesuni cuheku rua pāisoasomu sōtaopāina'me. Repauni pāisoju rua re'ojakāñare, pāi chū'una ju'ikāñare sa'cheasome repau'te. Pāiso pi'ni repau'te jo'e Pilato vū'ena co'choasomu repau. 12 Jā'aja'ñe cho'osiumucusepi sāiñechi'a re'oja'che cho'asome repana Herodena'me Pilato, aperumu sāiñechi'a cuhesina.

Pāi Jesure vanisoche chū'usi'ere kuumu
(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Ūcuarumu Pilato judfo phairipai chū'unana'me pāi chū'unana'me chekunare pāi soni i'kaasomu.

¹⁴ —Chū'uni musanukona ikure rasinaa'me. Ra, “Iku rua cu'ache chū'vakumu, pāipi repanare chū'unani pe'ruju cavaa'ju chini”, chiisinaa'me. Musanukona űajute ikure chū'o sēesi'kuumu chū'u, iku cho'osi'ere asara chini. Jā'ata'ni chū'u cuasato, musanukona, “Cu'ache cho'okumu iku”, chiiche cho'omakucosomu iku. ¹⁵ Herodes ūcuachi'a, “Cu'ache cho'omakuumu iku”, chiniasomu ikure. Jā'ajekuna ikure ichejana jo'e co'chosi'kuumu repau. Ikure vanisoche chū'ucuumu cu'ache cho'omakujekuna. ¹⁶ Jā'ajekuna ikure rupu su'i'sueche'te chū'ujamu chū'u. Su'i'sue pi'ni etoja'mu chū'u ikure —chiniasomu Pilato repanare.

¹⁷ Pilato te'eūsrumu pa'iche pascuarumu tī'ato chēacojñosi'kure te'eu'te etoasomu, pāi etojū'u chiisi'kuni. Reparumu tī'auna jā'aja'ne cho'оче paniasomu Pilato'te. ¹⁸ Jā'ajekuna Pilato, “Jesuni etoja'mu chū'u”, chikuna pāi asa ūcuanuko rua cuiju ija'che i'kaasome:

—¡Jesuni vanisojū'u! ¡Chukuna'te Barrabani etokaijū'u! —chiniasome repana ūcuanuko.

¹⁹ Aperumu repau Barrabás chekunana'me repajoopo pa'inare chū'unani cuheku etora chini cavaku chekuni vanisoasomu. Vanisoma pāi repau'te chēa pāi chēavu'ena cuaoasome. ²⁰ Pāipi jā'aja'ne i'kaju cuirena repau Pilato Jesuni etora chini jo'e i'kaasomu. “¿Ikure Jesure etomaneja'ne chū'u? Cu'ache cho'omanesi'kuumu iku”, chiniasomu. ²¹ Jā'aja'ne i'kauna asa na'a rua cuiju i'kaasome repana.

—¡Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure! ¡Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure! — Jā'aja'ne i'kaju cuiasome repana.

²² Cuiju jā'aja'ne i'karena repau Pilato ka'chañoā i'kasi'kuta'ni jo'e i'kaasomu repanare pāi.

—¿Ëquere iku Jesús cu'ache cho'ou? Repau cu'ache cho'osi'ere asa masira chini sēnite'esi'kuumu chū'u. Jā'ajekuna ikure vanisoche chū'ucuumu. Ikure rupu su'i'sueche'te chū'ujamu chū'u. Su'i'sue pi'nirena etoja'mu chū'u ikure —chiniasomu Pilato repanare.

²³ Jā'aja'ne i'kauna asa na'a rua cuiju, “Kurususē'verona jē'jo nukojū'u repau'te”, chiniasome repana. Ruarepa cuiju i'kajuna repana chiiche chū'uasomu repau. ²⁴ Repana sēeñe cho'ora chiniasomu Pilato. ²⁵ Repana sēeñe cho'ora chini chekure pāi chū'unani cuheku cu'ache cho'oku pāi'te vanisosi'kuni etoasomu repau Pilato, pāi chēavu'e pa'isi'kure. Jesureta'ni sōtaopāire jo'kaasomu, repana pāi sēesi'e cho'oa'ju chini.

Jesure kurususē'vero jē'josi'ere kuumu
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jo'kauna repana sōtaopāi Jesure chēa saasome. Sajū Simonre Cirene cheja cakure po'o raikuni chēa repau tātavana kurususē'vero tuo, “Mu'upi isē'vero kuāiū Jesús cho'jepi rajū'u”, chiniasome sōtaopāi repau'te.

²⁷ Simonre chēa jo'e saijuna chekuna pāi jainuko Jesús cho'jepi tuhaasome umupāina'me romi. Tuhaju romi Jesure cho'ojachere cuasaju ota oniasome. ²⁸ Oijuna Jesús repanare chūri űa i'kaasomu.

—Jerusalén pa'ina romi, chū'ure oima'ne meñe oijū'u. Musanukonare ti'ñejañena'me musanukona chūiva'nare ti'ñejañere cuasaju oijū'u. ²⁹ Na'a pa'isirumuna musanukona chūire cu'ache ti'ñekuna űa ija'che i'kajanaa'me pāi: “Romi, chūi paava'na sumava'na pa'ime. Romi, chūi peonata'ni pojome”, chūijanaa'me pāi. ³⁰ Cu'ache ti'ñerumu katiñu chini aikūñare ija'che i'kajanaa'me pāi: “Ñaña ta'pisōjū'u chukuna'te”, chūijanaa'me. ³¹ Chū'ure cu'ache cho'omanesi'kureta'ni pāi, “Cu'ache cho'osi'kuumu mu'u”, chini cu'ache cho'ome chū'ure. Jā'ata'ni pāi cu'ache cho'onare Diopi chū'una na'a rua cu'ache ti'ñeja'mu repanare —chiniasomu Jesús.

³² Chekunare te'eka'chapanare cu'ache cho'osinare vanisōñu chini ja'me saasome repana. ³³ Sajū aikūti Sijopujakūti chiikūtina tī'aasome repana. Tī'a repau'te Jesure ūcuakūtina kurususē'verona jē'jo nukoasome repana. Chekunare cu'ache cho'osinare ūcuaja'che kurususē'veroāna jē'jo nukoasome repana. Te'eu'te Jesús ūjajūtu cakā'kona nukoasome. Chekuni Jesús kā'kojūtu cakā'kona nukoasome. ³⁴ Jē'jo nukorena Jesús i'kaasomu.

—Ja'ku, ina chū'ure cu'ache cho'uche jo'e cuasamanejū'u. Repana cho'uche vesume ina —chiniasomu repau.

Já'a cho'oto repaña sôtaopái repañ ju'isikãñare paañu chini catara'karuã mami tochasira'karuãpi chejana su'aasome, Jesús ju'isikãña paajañni jñaañu chini. ³⁵ Ūcuacheja pa'ina pái Jesuni ñaju nukaju paniasome. Pái chũ'unata'ni repañni ñaju pãisoju cu'ache i'kaasome.

—Chekũnare jũ'ĩne ũsesi'kuasomu iku. Repañ Cristo, pái ũcuanũkore chũ'ua'ku chini Dios chẽa Raosi'ku pani ũcuauji meñe jũ'ĩne ũsea'ku —chinasome repaña.

³⁶ Sôtaopái ũcuaja'che repañni pãisoju ũche cono ruara'kare, "Ūkujũ'ũ", chiiju ija'che i'kaasome:

³⁷ —Mu'ũpi judiõpái ũcuanũkore chũ'ũku pani jũ'ĩne meñe ũsejũ'ũ —chinasome repaña.

³⁸ Kurususẽ'vero chã'tiro'te tochasiko'a suniasomu, Iku JUDIOPÁI CHũ'ũKũ'Mũ, chiiko'a.

³⁹ Chekũ ũcuaja'che, cu'ache cho'osi'kũpi ja'me jẽ'jocojñosi'kũ Jesure cu'ache i'kaasomu.

—¿Dios Raosi'kũ'ũ mu'ũ? Ūcuau pani jũ'ĩne meñe ũseku chũkũna jũ'ĩne ũcuaja'che ũsekaijũ'ũ —chinasomu repañ.

⁴⁰ Chikũna chekũ ũcuaja'che jẽ'jocojñosi'kũ já'aja'ñe i'kamaneakũ chini ija'che i'kaasomu:

—¿Diore vajuçhũma'ku mu'ũ? Chotena cu'ache cho'ocojñome mai. ⁴¹ Maita'ni cu'ache cho'osinajeju cu'ache cho'ocojñome. Mai cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie. Ikuta'ni cu'ache cho'omanesi'kũpi cu'ache cho'ocojñomu —chinasomu repañ. ⁴² Chini Jesure ija'che i'kaasomu:— Jesús, mu'ũ pái ũcuanũkore chũ'ũrũmu cuasajũ'ũ chũ'ũva'ũre —chinasomu repañ'te.

⁴³ Chikũna Jesús i'kaasomu repañ'te.

—Iumucuse Dios pa'ichejana pái ruu pojõju pa'ichejana sani chũ'ũna'me pa'ija'mu mu'ũ. Ūcuarepaa'me já'a —chinasomu Jesús repañ'te.

Jesús jũ'isi'ere kũamu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Reparũmu nukarepañ su'itona ũsuu miañe ta'pisõna cheja si'acheja trejatũ'ka chijaniasmusu. ⁴⁵ ũsuu miamaneasmusu. Ūcuachi'a Dios vũ'e sa'navũ caruupu kakasa'aro rueekãa ũcuate'ekãapi joorepajõji che'resoasomu.

⁴⁶ Ūcuarũmu Jesús ruu cuiku ija'che i'kaasomu:

—Ja'kũ, chũ'ũ rekocho mu'ũni i'isimũ chũ'ũ —chinasomu repañ. Chini Jesús jũnisoasmusu.

⁴⁷ Ūcuarũmu sôtaopái cienrepanare chũ'ũku ũcuachejare kueñe nukaku repa cho'osi'ere ña Dioni pojõku ija'che i'kaasomu:

—Ruu re'õku pa'isi'kũ'ũmu já'ũ. Ūcuarepaa'me —chinasomu repañ.

⁴⁸ Jesure cho'õche'te ñañu chini raisina pái ũcuanũko repañ jũ'isi'ere ña repaña ã'capũña vaiju oiju repaña vũ'ñana co'iasome. ⁴⁹ Jesure ja'me pa'isina so'ore nukaju repañ'te cho'õche peore ñaasome. Romi ũcuaja'che Galilea chejapi Jesure jovo ja'me raisina repañ'te cho'õche so'ore nukaju peore ñaasome.

Jesure tãsi'ere kũamu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ūcuarũmu pãiu ruu re'õku, Judea cheja cajoopo Arimatea cakũ paniasomu. Repañ mami Josea'mu. Dios Raosi'ku chũ'ũjarũmu tũ'añe'te cha'akũ paniasomu repañ. Judiõpái chũ'ũnare ja'me chũ'ũasomu repañ. Já'ata'ni repañ'te ja'me chũ'ũnapi Jesure vanisõche'te chũ'ũto ja'me chũ'ũcuheasomu repañ. ⁵² Jesuni jũ'isi'kũni sa tãra chini sani Pilatoni sãniasomu repañ. ⁵³ Sẽejani rani Jesure caso sãbanakãapi reasomu repañ. Rea pi'ni sa aikũti caripana tẽtoche ũhisicojena cuua ũhaasomu repañ, chuta'a te'eu'terejẽ'e jũ'isi'kũre cuua ũhamacojena. ⁵⁴ Pũaumucuse tũ'api'rakũna peore care'vache paniasomu repanare.

⁵⁵ Romi Galilea cheja Jesure ja'me raisina Jesure cojena cuua ũhañe ja'me tuha ñaasome. ⁵⁶ ũhañe ñasinajeju repaña vũ'ñana co'i okoma'ña cheke ma'ña suiriche care'vasome repaña sa Jesuni jũ'isi'kũni ro'veju sukiriñu chini. Care'va pi'ni pũaumucuse tũ'aũna pũaasome repaña romi, aperũmũna Diõpi pũaumucuse jo'kasi'ejekũna.

24

Jesús vajũraisi'ere kũamu

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Romikorumu afeñatatonu repana care'vasi'e ma'ña saju saniasome repana romi Jesure ūhasicojena. ² Sani ñato catapu rua ūjapu repacoje ta'pisi'pu kuñososi'pu paniasomu. ³ Kuñosi'pujekuna coje kaka ñato Pái Ūcuanukore Paaku vaniso tācojñosi'ku Jesús peoasomu. ⁴ Peokuna ña kuku, “¿Je'se paaku ie?”, chini cuasatona peosichejapi teana umupái te'eka'chapana, rua ko'sijakña ju'napu repanare romi kueñe nukasome. ⁵ Peosichejapi pa'ijuna ña kukuso, meñe sime nukajuna ija'che i'kaasome:

—¿Je'se pa'ina musanukona vajuraisi'kuni pái jū'isina pa'ichejare ku'eche? ⁶ Icheja peomu repau. Vajuranicuhasi'kua'mu. Repau Galilea cheja pa'irumu kuasi'ere cuasajū'u. Ija'che kuasi'kua'mu repau: ⁷ “Chu'ure Dios Raosi'kure chēa cu'ache cho'onani jo'kajanaa'me pái, cu'ache cho'oa'ju chini. Jo'karena kurususē'verona jē'jo vēasojanaa'me repana chu'ure. Vanisōcojñosi'kuta'ni choteumucujñana vajurajia'mu chu'u”, chiisi'kua'mu Jesús —Jā'aja'ñe kuaasome repana.

⁸⁻⁹ Kuarena asa Jesús kuasi'ere cuasa repacojepi eta Jesús neenare oncerepanani kuañu chini saniasome. Sani t'i'a peore kuaasome repana romi. Ūcuachi'a chekunare Jesure chiinare ūcuanukore kuaasome repana. ¹⁰ María Magdalenaamo, Juanaamo, Santiago puka'ko Maríaamo chekuna romi repanare ja'me saisina ūcuanuko kuaasome Jesús neenare, repau saosinare. ¹¹ Kuajuna, “Rua tiiñe kuame ina”, chiiju jachaasome repana.

¹² Pedrota'ni asa Jesure tāsichejana vu'vuasomu ñara chini. Vu'vu t'i'a sime ñato coje sa'navu Jesure reasikñachi'a ūniasomu. Kañachi'a ūhiuna ña vu'ena co'iku, “¿Je'se paaku ie?”, chiiu cuasaasomu Pedro.

Emaús vu'ejoopo saima'a Jesús peosichejapi ñosi'ere kuaamu
(Mr 16.12-13)

¹³ Ūcuauucusena Jesure chiina, te'eka'chapana Emaús vu'ejoopona saniasome. Jerusalén vu'ejoopoji Emaús vu'ejoopojatu'ka once kilómetros pa'iuasomu. ¹⁴ Emaús vu'ejoopona saiju reparumu cho'osi'ere cutuasome repana. ¹⁵ Sāiñechi'a cutuju chu'o rua sēniasaju saijuna repanare Jesús rani t'i'a ja'me saniasomu. ¹⁶ Ja'me saiku'teta'ni ña vesuasome repana. ¹⁷ Ña vesujuna repanare chu'o sēniasomu repau.

—¿Ūquere musanukona cutuju saiche? —chiniasomu Jesús repanare.

Jā'aja'ñe i'kauna sumava'na canukaasome repana.

¹⁸ Canukasirumu te'eñ Cleofaji i'kaasomu repau'te.

—Irumu Jerusalén vu'ejoopo pái jainuko raisina pa'ime. Repana rani pa'iju repajoopo iumucujña cho'osi'e ūcuanuko masime. ¿Mu'u vesuku? —chiniasomu repau'te.

¹⁹ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—¿Je'se cho'ore? —chiniasomu.

Sēeuna i'kaasome repana.

—Jesús, Nazaret cakure cho'osi'ere i'kame chukuna. Dios chu'o kuakaiku pa'isi'kua'mu repau. Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoku Dios chu'o rua masi kuasi'kua'mu repau. Jā'aja'ñe cho'okuna Dios rua pojoasomu repau'te. Pái ūcuaja'che rua pojosinaa'me repau'te. ²⁰ Jā'aja'ñe pa'ikuni judío phairipái chū'unana'me maire chū'una, repau'te chēa sa chekunani jo'kasinaa'me, vanisōñe'te chū'ua'ju chini. Sa jo'karena repau'te kurususē'verona jē'jo nuko vēasōsinaa'me repana. ²¹ Ija'che cuasasinaa'me chukuna: “Iku Jesús maire Israelpái Romapái chēa paacojñonare tua paaja'mu”, chini cuasaju pa'isinaa'me chukuna. Jā'ata'ni irumu repauji chuenisōna tāsī'e choteumucujñaa'me. ²²⁻²³ Chukuna'te ja'me pa'ina romi iapeñatato repau'te tāsicheja sani ñaasome. Sani kaka ñato tācojñosi'ku Jesús peoasomu. Peokuna rani ija'che kuasinaa'me repana chukuna'te: “Angeles peosichejapi rani pa'ijuna ñasinaa'me chukuna. Rani, 'Jesús vajuranicuhasi'kua'mu', chiisinaa'me ángeles chukuna'te”, chiisinaa'me repana romi. Romipi jā'aja'ñe ra kuajuna asa kukusinaa'me chukuna. ²⁴ Kuarena asa chukuna'te ja'me pa'ina repacoje sani ñato romi kuasi'e ūcuarepa paniasomu. Tācojñosi'ku Jesús peoasomu —chiniasome repana Jesure Emaús vu'ejoopo saina.

²⁵ Jā'aja'ñe kuarena asa i'kaasomu repau.

—Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'e masime musanukona. Jā'ata'ni rūhiñe cuasamanajeju repana tocha jo'kasi'e masi cuasama'me musanukona. ²⁶ Aperumu Dios chu'o kuasina Cristo'te ti'ñejañere kuaju ija'che tocha jo'kaasome:

Pái ūcuanukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'ku pái cu'anani cu'ache cho'ocojñosi'kuta'ni na'a pa'isirumu pái ūcuanukore chū'uja'mu,

chiimu repana tocha jo'kasi'e —chiniasomu Jesús repanare.

²⁷ Repanapi repau pa'iche'te na'a rua masia'ju chini, repau pa'ijachere kuara chini Moisés tocha jo'kasi'ena'me aperumu Dios chu'o kuasina repau pa'ijachere kuañu chini tocha jo'kasi'e peore masi kuaasome repau. ²⁸ Kuaku saiu repana saijoopona t'ajuna

Jesús canukama'ku ñoñe saniasomu. ²⁹ Canukama'ñe ñoñe saiuna saimanea'ku chini repau'te rua i'kaasome repana.

—Na'isōsi'ea'me ie. Saimairo chukunana'me canukajū'u —chiniasome repana repau'te.

Chiiijuna ūcuana vū'ena kaka canukaasomu repau.

³⁰ Canuka pa'iu ūcuanaana'me mesako'are ñu'iu pāpu mini Dioni, “Re'orepamu”, chini tū'se ūsiasomu repau. ³¹ Tū'se ūsiuna repau'te ñavesusina ña masiasome repana. Ña masirena ūcuachejapi teana peoasomu repau. ³² Peokuna sāñeche'i'a i'kaasome repana.

—Ma'a rairumu repauji Dios chu'o tocha jo'kasi'ere masi kuakuna asa pojoju raisinaa'me mai —chiniasome repana.

³³ Ūcuarumu ñu'isinapi vūni Jerusalenna co'i repau neenare oncerepanana'me repanare ja'me chi'i pa'inani ñaasome repana. ³⁴ Co'irena ija'che i'kaasome chi'isina:

—Maire Paaku vajuraisi'e ūcuarepaasomu. Simonni peosichejapi rani ñoasomu —chiniasome repana.

³⁵ Chitena Emaús ma'a saisina ūcuaja'che Jesure ñasi'ere kuaasome. “Chukuna'te ūcuaja'che peosichejapi rani pa'isi'kua'mu repau. Jā'ata'ni repau'te ñavesusina repauji chukunani pāpu'te mini tū'se ūsiuna ña masisinaa'me chukuna”, chiniasome repana.

Jesús repau neenare peosichejapi ñosi'ere kuamu

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Repanare chuta'a ūcuare cutunani Jesús repana chenevuna peosichejapi rani nukaku ija'che i'kaasomu:

—Re'oja'che pa'ijū'u musanukona —chiniasomu Jesús repanare.

³⁷ Nukakuna ña, “Jū'isi'kupi iku reko raimu”, chini cuasaju rua kukuasome repana. ³⁸ Kukujuna i'kaasomu repau.

—Je'se pa'iuana musanukona kukuche? ¿Je'se pa'iuana musanukona chu'u vajuraisi'e jachache? ³⁹ Chu'ua'mu. Ñajū'u chu'u jūñana'me cū'a. Chēse ña masijū'u chu'ure. Jū'isi'ku rekocho ca'nivajē'e peomu. Chu'uta'ni ca'nivuna'me tara paamu. Ñame musanukona chu'u paache —chiniasomu Jesús repanare.

⁴⁰ Chini repanare jūñana'me cū'a ñoasomu repau. ⁴¹ Nokuna ña pojnata'ni repau'te jachaasome repana. “¿Iku chu'o ūcuarepare i'kaku?”, chini cuasaasome repana. Jā'aja'ñe cuasajuna i'kaasomu repau.

—¿Musanukona icheja aiñe peoche? —chiniasomu repau.

⁴² Chikuna repau'te chiacha va'imaka posimakare ūsiasome repana. ⁴³ ūsirena koo, repana ñaju'te ñiasomu repau. ⁴⁴ Ani pi'ni ija'che i'kaasomu repau:

—Aperumu musanukonare ja'me pa'irumu ija'che kuasi'kua'mu chu'u: “Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'ena'me Salmophuro tocha jo'kasi'e chu'u cho'ocoñojañere kuamu. Repana tocha jo'kasi'epi ti'jñeja'mu chu'ure”, chisi'kua'mu chu'u musanukonare. Ūcuapi ti'jñecuhasi'kua'mu chu'ure —chiniasomu Jesús repanare.

⁴⁵ Dios chu'o tocha jo'kasi'ere repanapi asavesujuna repana rekoñoana asamasiche cho'oasomu Jesús repanare, asamasia'ju chini. ⁴⁶ Asamasiche cho'o ija'che i'kaasomu repau:

—Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Cristo'te, Dios Raosi'kare jū'iñe pa'ija'mu.

Jūnisōuna tācojñosi'kuta'ni choteumucujñana vajurajia'mu repau.

⁴⁷ Repau vajuraisirumu repau neena,

“Cristoji maire cho'okaija'mu”, chini cuasaju

Dios chu'o pāire ija'che chu'vajanaa'me:

“Musanukona cu'ache cho'oche ūhasō re'oja'che pa'ijū'u.

Jā'aja'ñe cho'oto Dios musanukona cu'ache cho'osi'e tūnosōja'mu.

Tūnosōsi'e jo'e cuasamaneja'mu Repau”, chiijanaa'me.

Charo Jerusalén vū'ejoopo canani chu'vajanaa'me repana.

Jā'achejapi si'achejñaruā sani ku'iju chu'vajanaa'me repana,

chiimū repana tocha jo'kasi'e. ⁴⁸ Jā'ajekuna musanukona ñasi'ere chekunani kuaju pa'ijū'u. ⁴⁹ Dios Rekocho chu'u Ja'ku aperumu saoja'mu chiisirekocho'te raoja'mu chu'u musanukonare. Saima'ñe Jerusalén vū'ejoopo'te pa'ijū' cha'ajū'u musanukona, Dios Repau Rekocho peore Masirekocho raochetu'ka. Repau Rekochoji cho'okaiuna na'a rua masijanaa'me musanukona —chiniasomu Jesús repau neenare.

Jesús cūnaamū ma'isi'ere kuamu

(Mr 16.19-20)

⁵⁰ I'ka pi'ni Jesús repau neenare Betania vü'ejoopona saasomu. Sa tĩ'a repau jüjñna muñe ruhika'java pe'che nukaku, "Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaau", chiniasomu repau. ⁵¹ Jã'aja'ñe i'ka repanare jo'ka Diopi mưakuna cınaamtına munisoasomu repau. ⁵² Munisoana ro're ñu'ijü, "Rua re'oku'mu repau", chijü cuasajü pojoasome repana repau'te. Ro're ñu'isinapi vüni rua pojojü Jerusalén vü'ejoopona co'iasome repana. ⁵³ Co'i pa'ijü Dios vü'e si'arümü mua Dioni pojojü paniasome repana, "Rua re'oku'mu mu'ü", chijü.

San Juan Jesús cheja pa'iu cho'osi'ere kuamu

Dios pa'iche kuakují Jesucristo cunaumupi cajemu

¹ Chuta'a cunaumuna'me cheja cho'omarumu Jesucristo Dios pa'iche kuajau paniasomu. Diona'me paniasomu repau. Dioa'mu repau. ² Reparumu Diona'me paniasomu repau. ³ Diopi repauji ja'me cho'oa'ku chini chũ'una peore cho'osomu repau ũcuuuna'me. Repauji ja'me cho'omaneru peora'amu jā'a. ⁴ Repau Jesucristo mai rekoñoa pa'iche re'oja'chere isiku'mu. Jā'ajekuna Miañeja'ñe Pa'ikují rani mai rekoñoa Dios pa'iche masire'ochere cho'okaiuna Repau pa'iche'te masija re'oja'che pa'ire'omu maire. ⁵ Repau Miañeja'ñe Pa'iku icheja mai pa'icheja chijachejaja'che cu'ache pa'ina pa'ichejana rani re'oja'che cho'osi'kuam'mu. Jā'aja'ñe pa'ikani pāi repaani cuheju repau re'oja'che cho'ochere ũseñu chiime. Jā'ata'ni ũsecu'amu.

⁶ Pāi'ute chēa raosomu Dios. Repau mamia'me Juan. ⁷ Miañeja'ñe Pa'iku Jesucristo pa'iche'te kuaa'ku chini chēa raosomu Dios repau'te, pāipi ũcuauko repau kuache'te asa chēa Jesucristoni cuasaa'ju chini. ⁸ Miañeja'ñe Pa'ikuma'mu Juan. Repau Miañeja'ñe Pa'iku pa'iche'te kuakaau chini raocojñosi'kuasomu repau Juan. ⁹ Na'a pa'isimuma Miañeja'ñe Pa'iku raniasomu, pāipi Dios pa'iche'te masija re'oja'che pa'imasia'ju chini.

¹⁰ Repau Jesucristo chejare pāina'me pa'isi'kuam'mu. Diopi chũ'una peore cho'oku'teta'ni repau pa'iche vesusinaa'me repaana. ¹¹ Repau cho'osichejana raisi'kureta'ni repau majapāi Israelpāi pojomanesinaa'me repau'te. ¹² Chekunare repau'te cuasaju pojonareta'ni, "Dios chīia'me ina", chiniasomu repau. ¹³ Repau'te cuasana pa'iche'te maipi ija'che cuasato cu'amu: "Pāi ũcuauko Dios chīichi'aa'me", chini cuasato cu'amu. ũcuachi'a, "Ūmuna'me romiochi'a chijū chīiva'nare paa Dios chīia'me ina", chini cuasato cu'amu. ũcuachi'a, "Pāiū chīi paaneeku chīiva'nare paa Dios chīia'me ina", chini cuasato cu'amu. Peore jā'aja'ñe cuasache cu'amu. Jā'ata'ni, "Repanapi Dioni cuasajuna Repauji chēa paatota'ni Repau chīia'me jā'ana", chini cuasato re'omu. Jā'aja'ñeta'ni ũcuarepaa'me.

¹⁴ Jesús Dios pa'iche kuajau pāioji jñaona maija'iu pāiū ainee jmamakarū maina'me pa'isi'kuam'mu repau. Pāire oiū re'oja'che cho'okaisi'kuam'mu repau. ũcuachi'a Dios pa'iche ũcuarepare kuasi'kuam'mu. Puka'kupi, repau'te ũcuare'eu'te rua Masia'te jo'kauna rua Masia pa'ina nāsinaa'me chukuna. ¹⁵ Repau Juan Pāi Okoro'vesi'ku Jesure ña ũjach'opi ija'che i'kaasomu:

"Aperumu iku pa'ijache ija'che kuasi'kuam'mu chu'u: 'Pāiū, cho'je Raijau chu'ure na'a rua masia'mu, chu'u chuta'a peorumu pa'ikujeku', chīisi'kuam'mu chu'u", chiniasomu repau Juan Pāi Okoro'vesi'ku.

¹⁶ Repau Jesús maire rua oiukujeku si'arumu rua re'oja'che cho'okaiū pa'imū. ¹⁷ Dios Repau chũ'ñe'te tocha jo'kaa'ku chini Moiseni chũ'uasomu. Jesucristo'teta'ni pāire oiū re'oja'che cho'okaiū Repau pa'iche'te ũcuarepare kuaa'ku chini chũ'u raosomu Repau Dios. ¹⁸ Diore ñoma'kujekuna ñamanaa'me pāi. Mamakuta'ni ũcuare'euji Puka'kure si'arumu kueñe ja'me pa'ikují Puka'ku pa'iche kuasi'kuam'mu maire.

Juan Pāi Okoro'vekū Jesucristo pa'iche'te kuamu

(Mt 3.11-12; Mr 1.7-8; Lc 3.15-17)

¹⁹ ũcuarumu Jerusalén vū'ejoopo cana judiōpāi chũ'una Juan pa'ichejana sani, "¿Keeja'iu'ū mu'ū?", chiapu chini phairipāina'me Leví jojosiñare Dios vū'e cho'ochere cho'okainani saosome. ²⁰ Saorena sani repau pa'iche'te sēejuna rūhiñe kuasomu Juan repanare.

—Pāi ũcuaukore chũ'ua'ku chini Dios Raoja'mu chīisi'kuma'mu chu'u —chiniasomu repau.

²¹ Chikuna jo'e sēniasome repaana.

—Jā'a pa'ito, ¿keeja'iu'ū mu'ū? ¿Aperumu pa'isi'ku, Elíaa'u? ¿Dios chu'o kuaku'ū? —chiniasome repaana.

Chitena i'kaasomu repau.

—Elíama'mu chu'u —chiniasomu repau.

Chikuna jo'e sēniasome repaana.

—Jā'a pa'ito, ¿chukuna cha'acojñoku'ū mu'ū? ¿Dios chu'o kuakajau'ū? —chiniasome repaana.

Chitena i'kaasomu repau.

—Musaukuna cha'acojñokuma'mu chu'u —chiniasomu repau.

²² Chikuna jo'e i'kaasome repaña.

—Jā'a pa'ito, ¿keēja'iu'u mu'u? Kuajū'u chukuna'te. Mu'u kuasi'ere chukuna'te raosinare sa kuache pa'imū. Mu'u cho'ochē, ¿ūquea'che? —chiniasome repaña repau'te.

²³ Chitena i'kaasomū repau.

—Pāi peochejare rani pa'iu pāipi raito ūjachū'opi ija'che i'kaku chū'vamū chū'u: “Maire Paakuni cha'aju musanukona rekoñoā ma'a rūhiñe pa'ima'a care'vacheja'che, re'ojarekoñoā care'vaju pa'ijū'u.” “Jā'aja'ñe i'kaja'mū repau”, chiiū aperumū Isaias, Dios chū'o kuasi'ku tocha jo'kaasomū, chū'u i'kajachere kuara chini —chiniasomū repau Juan.

²⁴⁻²⁵ Ūcuarumū Juanre sēniasaa'ju chini fariseopāi saosina repau'te jo'e i'kaasome.

—“Pāi ūcuaukore chū'ua'ku chini Dios Raoja'mū chiisi'kuma'mū chū'u. Elíama'mū chū'u. Dios chū'o kuakaikuma'mū chū'u. Musanukona cha'acoiñokuma'mū chū'u”, chikuta'ni, ¿je'se pa'itana pāi okoro'vekū mu'u? —chiniasome repaña.

²⁶ Chitena i'kaasomū repau.

—Pāi okoro'vekū mu'u chū'u. Chekū musanukonani ja'me pa'imū. Jā'ata'ni repau'te pojoma'me musanukona. ²⁷ “Chū'ure cho'je rajia'mū”, chiisi'kure musanukonare ja'me pa'iku'te na'a rua masakujekuna repau'te cuasa, vajuchukū pa'imū chū'u —chiniasomū repau Juan Pāi Okoro'vekū.

²⁸ Jordán chicha chekukā'ko ūsū muikā'ko cacheja Betania chejana Juan Pāi Okoro'vekū pa'ichejana jā'aja'ñe cho'oasome repaña.

Jesús pāi ūcuauko cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini chuenisōja'mū

²⁹ Jo'e apeñatato Jesupi repau pa'ichejana saiuna ña i'kaasomū Juan.

—Ñajū'u jā'ure Dios Raosi'kure. Pāi ūcuauko cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini chuenisōja'mū repau. ³⁰ Aperumū repau pa'ijache ija'che kuasi'kua'mū chū'u: “Chū'u cho'je Rajia'mū chū'u chuta'a peorumū pa'ikujeku chū'ure na'a rua masakū'mū”, chiisi'kua'mū chū'u. ³¹ Aperumūna repau pa'iche vesukuta'ni rani pāire okoro'vemū chū'u, Israelpāipi ūcuauko repau pa'iche'te masia'ju chini —chiniasomū repau Juan.

³² Ūcuarumū Juan ija'che kuaasomū:

—Dios Rekocho ūkupoja'iu cnaumūpi ñon caje ikuni canukauna ñasi'kua'mū chū'u. ³³ Jā'aja'ñe repau pa'iche chuta'a ñamarumū vesusi'kua'mū chū'u. Chū'upi pāire okoro'vea'ku chini chū'ure Raosi'ku Dios aperumū ija'che i'kasi'kua'mū chū'ure: “Na'a pa'isirumū chū'u Rekochoji caje pāiuni canukache ñaja'mū mu'u. Ūcuarekocho'te pāire isija'mū repau, repau'te cuasanani ja'me paaū chini”, chiisi'kua'mū Dios chū'ure. ³⁴ Dios kuasi'e Repau Rekocho cajeche ñasi'kua'mū chū'u. Ñasi'kujeku, “Dios Mamakū'mū ikū”, chiiū kuamū chū'u —chiniasomū repau Juan.

Jesús chareparo jñaasinani kuamu

³⁵⁻³⁶ Jo'e chekuumucuse Juan repau neena te'eka'chapanana'me ūcuachejare paniasome. Jesupi ūcuachejapi caraiuna ña i'kaasomū repau.

—Ñajū'u jā'ure, Dios Raosi'kure. Pāi ūcuauko repaña cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini chuenisōja'mū jā'u —chiniasomū repau.

³⁷ Chikuna asa repau neena te'eka'chapana Jesure tuhaasome. ³⁸ Tuhajuna Jesús chūri ña i'kaasomū repañare.

—¿Ūque tuhache musanukona chū'ure? —chiniasomū repau.

Chikuna i'kaasome repaña.

—Masia, ¿keechēja cava'ere pa'iu ku'iku mu'u? —chiniasome repaña.

³⁹ Chitena Jesús i'kaasomū.

—Raijū'u. Sani ña'ū —chiniasomū repau. (Reparumū na'ito chekūrumū cuatro pa'icosomū.)

Chikuna repau pa'iv'e tuha ña ūcuavū'ere pa'iju na'iasome repaña.

⁴⁰ Repaña te'eka'chapana Juanpi i'kauna asa tuhasina te'eu Andrea'mū, Simón Pedro cho'jeu.

⁴¹ Ūcuarumū Andrés na'mi sani repau majaa'chūni Simonre ku'e jñaā i'kaasomū.

—Cristo'te tijñasinaa'me chikuna —chiniasomū repau. (“Cristo” chini “Pāi ūcuaukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mū” chiiū griego chū'o.)

⁴² I'ka pi'ni majaa'chūre Simonre Jesús pa'ichejana saasomū repau. Sauna ña Jesús repau'te Simonre ija'che i'kaasomū:

—Mu'u mamia'me Simón. Juan mamakū'mū mu'u. Jo'e chekere mami ve'oja'mū chū'u mu'ure Cefa'te —chiniasomū repau Jesús. (“Cefas” chini “Pedro” chiiū griego chū'o.)

Felipena'me Natanaelre soimū Jesús

⁴³ Jo'e apeñatato repau Jesús Galilea chejana sasa chinasomu. Chuta'a saima'ñe pa'iu Felipe'te tijña i'kaasomu.

—Chu'uni ja'me ku'iu chu'u chũ'uñe'te cho'oku pa'ijũ'u —chinasomu.

⁴⁴ Repau Felipe Betsaida vu'ejoopo cakuasomu. Andrena'me Pedro ũcuachi'a ũcuate'ejoopo canaasome. ⁴⁵ Ūcuarumu Felipe Natanaelre ku'e jña'a i'kaasomu.

—Dios Raoja'mu chiisi'kuni tijñacuhasinaa'me chũkuna. Moisés aperumu Dios chũ'usi'e tocha jo'kasiphuro repau pa'ijachere kuamu, Dios chu'o kuasina ũcuachi'a. Churata'ni ũcuarepauni ñame mai. Jesua'mu repau. Nazaret vu'ejoopo cakuu'mu. José mamakuasomu —chinasomu repau.

⁴⁶ Chikuna Natanael i'kaasomu.

—Nazaret vu'ejoopo cana te'eujẽ'e re'okujẽ'e peocosome —chinasomu.

Chikuna Felipe i'kaasomu.

—Rani ña masijũ'u repau'te —chinasomu repau.

⁴⁷ “Jau”, chini Jesús pa'ichejana Natanaelpi t'akuna ña i'kaasomu Jesús.

—Ñajũ'u. Israelrepaui jmamakarujẽ'e jorema'kupi raimu jã'u —chinasomu repau.

⁴⁸ Chikuna Natanael ija'che sēniasaasomu repau'te:

—¿Je'se pa'una chu'u pa'iche masiku mu'u? —chinasomu.

Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Felipe mu'ure chuta'a soimarumu higoñu vu'evu pa'ikuni ñasi'kuu'mu chu'u mu'ure —chinasomu repau.

⁴⁹ Chikuna Natanael i'kaasomu repau'te.

—Masu, Dios Mamaku'mu mu'u. Israelpái chũ'uku'mu —chinasomu repau.

⁵⁰ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Chu'upi repacheja pa'imanesi'kupi mu'uni, “Higoñu vu'evu pa'ikuni ñasi'kuu'mu chu'u mu'ure”, chikuna asa, “Dios Mamaku'mu mu'u”, chini cuasamu mu'u chu'ure. Jã'ajekuna chu'upi chekere na'a vesache'te cho'okuna ñaja'mu mu'u —chinasomu repau.

⁵¹ Chini jo'e i'kaasomu Jesús.

—Chu'ure päire ja'me paau chini Dios Raosi'kure cunaumupi vatauna chu'u nukachejana ángeles Diore ja'me pa'inapi muni caje jo'e muni cajeju cho'onani ñajanaa'me musanukona. Ūcuarepaa'me jã'a —chinasomu Jesús repanare.

2

Galilea cheja Caná vu'ejoopo caku romio'te vejarumu cho'osi'ere kuamu

¹ Ka'chaumucujña pa'isirumuna Galilea cheja cajoopo Caná vu'ejoopona päñaji romioni vejakuna fiesta cho'osinaa'me päi. Jesús puka'ko repanare ja'me pa'isi'koa'mo. ² Sotena chũkuna Jesús neena repauna'me saisinaa'me. ³ Fiesta cho'orumuna pisi ũche conopi si'asõuna Jesús puka'ko repau'te ija'che i'kasi'koa'mo:

—Pisi ũche cono si'asõmu —chiisi'koa'mo repao.

⁴ Chikona Jesús i'kasi'kuu'mu.

—Ja'ko, ¿je'se pa'una chu'uni kuako mu'u? Chu'u masiche cho'o ñoramu chuta'a t'ama'mu —chiisi'kuu'mu repau.

⁵ Chikuna pisi ũche cono ũkuanare i'kasi'koa'mo repao.

—Chu'u neeku chũ'ñe peore cho'ojũ'u —chiisi'koa'mo repao.

⁶ Repana nukacheja kueñere churupã catapi cho'osipũã seirepauã pa'isi'kuu'mu. (Judiopäi cu'a tunorumu ũcuarupãqueepi oko jũjña masi choasinaa'me. Te'eru cincuenta litros chekarumu setenta litrojatu'ka oko ro've paaasome repana.) ⁷ Reparumu Jesús pisi ũche cono ũkuanare ija'che i'kasi'kuu'mu:

—Ipuã oko ro've timujũ'u —chiisi'kuu'mu repau. Chikuna reparuã oko ro've timusinaa'me repana. ⁸ Reparumu Jesús repanare jo'e i'kasi'kuu'mu.

—Chura jmara'karu ea sa fiesta chũ'ukuni ũkuajũ'u —chiisi'kuu'mu repau repanare.

Chikuna repau chũ'usi'e cho'osinaa'me repana. ⁹⁻¹⁰ Sa isirena fiesta chũ'ukují charo ũku ñasi'kuu'mu okopi pisi ũche cono carũhisi'e. Jã'ata'ni repau repana ea rasicheja vesusi'kuu'mu. Repau'te cho'uche cho'okainata'ni masisinaa'me easinajeju. Ūku pi'ni fiesta chũ'uku romi vejasi'kure soni i'kasi'kuu'mu.

—Pái chekuna fiesta cho'oni pisi ũche cono na'a rua re'oja'chere charo ũkuanaa'me. Repana soicojñosina rua ũkusirumuna pisi ũche cono na'a jmamakarũ re'oja'chere ũkuame. Mu'uta'ni cho'jepi pisi ũche cono rua re'oja'chere ũkuamu mu'u soisinare —chiisi'kuu'mu repau.

¹¹ Charo Galilea cheja cajoopo Caná vʉ'ejooopona Diochi'a cho'omasiche'te cho'osi'kua'mu Jesús, repau aperumu cho'omanesi'e. Repau masiche'te päire cho'o ñouna chukuna repau neena na'a rua cuasasinaa'me repau'te.

¹² Já'a cho'o pi'nisirumu Capernaum vʉ'ejooopona saisi'kua'mu repau Jesús, puka'kona'me cho'jehiina'me chukuna repau neena. Sani ti'a jmamakarū pa'isinaa'me chukuna.

Dios vʉ'ena kaka pōse isinare Jesús eto saosi'ere kuamu

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-18; Lc 19.45-46)

¹³ Pascua, judiöpai fiestarumu ti'api'arakuna Jesús Jerusalén vʉ'ejooopona maisi'kua'mu. ¹⁴ Mani Dios vʉ'e kaka ñato pai jo'chava'nare vacana'me ovejana'me ũkupova'nare isiju pa'isinaa'me. Ūcuachi'a chekuna so'ña raisinani kuri tiikurire sa'ñekaiju ñu'isinaa'me na'a rua jñaafu chini. ¹⁵ Já'aja'ñe cho'ojuna ña Jesús pīsipi ujame vāto pi'ni peochejñana su'sueku etosi'kua'mu repanare päina'me ovejana'me vaca. Ūcuachi'a kuri sa'ñena nee kurire're kuni to'jñosō mesako'ña sia po'ne ũhasi'kua'mu repau. ¹⁶ Já'aja'ñe cho'o pi'ni ũkupova'nare isinare ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Musanukona neemajñaruā etujū'u. Pōse isivʉ'e cho'ocheja'che cho'omanejū'u chu'u ja'ku vʉ'e —chiisi'kua'mu repau.

¹⁷ Já'aja'ñe i'kauna asa chukuna repau neena Dios chu'o tocha jo'kasi'ere cuasasinaa'me. Ija'che kuamu repa: Mu'u vʉ'e kuiraneekujekuna cu'ache ti'jñeja'mu chu'ure, chiimu repa tocha jo'kasi'e.

¹⁸ Ūcuarumu Jesús cho'osi'ere ña judiöpai chū'una ija'che sēesinaa'me repau'te:

—¿Neepi chū'u raorena Dios vʉ'e pa'isinare etou mu'u? Dios Raosi'ku pani Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñojū'u chukuna'te —chiisinaa'me repana repau'te.

¹⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ivʉ'ere musanukonapi ñañosōru choteumucujña jo'e cho'o pi'nija'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

²⁰ Chikuna judiöpai i'kasinaa'me repau'te.

—Cuarenta y seirepaūsurumu cho'ojū paniasome pai ivʉ'e pi'niñetu'ka. Já'arepakeerumu cho'osivʉ'e, ¿je'se cho'oku choteumucujñachi'a cho'oja'u mu'u? —chiisinaa'me repana repau'te.

²¹ Já'ata'ni Dios vʉ'e cho'oche'te i'kamanesi'kua'mu Jesús. Repau ca'nivʉ'te i'kasi'kua'mu repau. ²² Na'a pa'isirumu repau Jesús jūni vajuraisirumu repau i'kasi'ere jo'e cuasasinaa'me chukuna repau neena. Cuasaju, “Dios chu'o tocha jo'kasi'ena'me Jesús i'kasi'e ũcuarepaa'me”, chiisinaa'me chukuna.

Pai ũcuanuko cuasache masimu Jesús

²³ Pascuarumujekuna Jesús Jerusalén vʉ'ejooopo'te pa'iu Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñokuna ña pai jainuko cuasaasome repau'te, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chini. ²⁴ Já'ata'ni pai ũcuanuko cuasache masikujeku s'e'sevuchi'a cuasana i'kache jachaasomu repau.

²⁵ Pai cuasache kuanare ku'ema'kua'mu repau, pai ũcuanuko cuasache masikujeku.

3

Jesuna'me Nicodemo cutuche'me

¹ Reparumu Nicodemo paniasomu fariseopai. Judiöpai te'enare chū'uku paniasomu repau. ² Jesuni ñara chini ñamipi mua i'kaasomu repau Nicodemo.

—Masiu, Diopi mu'ure raocosomu päire che'choa'ku chini. Diopi mu'ure cho'okaima'to Repauchi'a cho'omasiche cho'omanera'amū mu'u. Masime chukuna já'a —chiniasomu repau.

³ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Pāipi chīiva'u jñaacojñojēja'ñe jo'e mama jñaacojñomaneni Dios neena pa'icu'amū repanare. Ūcuarepaa'me já'a —chiniasomu repau.

⁴ Chikuna Nicodemo i'kaasomu repau'te.

—Pāiu ai, ¿je'se jo'e mama jñaacojñoja'u? Puka'ko cutaro kaka jo'e mama etacu'amū maire ainare —chiniasomu.

⁵ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Pāi ũcuanukore romipi jñaame. Já'ata'ni Dios Rekochoji pai rekoñoāre care'vakaima'to Repau neena pa'icu'amū repanare. Ūcuarepaa'me já'a. ⁶ Pāi romi jñaasinajeju päia'me mai. Dios Rekochoji pai rekoñoā care'vacojñosina Repau Rekochoji repanani ja'me pa'ina pa'iche re'oja'chere mama pa'ime repana. ⁷ Chu'u

musanukonare, “Chīiva’u jñaacojñojeja’ñe jo’e mama jñaacojñojū’u”, chiisi’e asa tūñe cuasamanejū’u. ⁸ Musanukona tutache asanata’ni tutu raichejajē’e vesujū tutu saichejajē’e vesume. Ūcuaja’che Dios Rekocho cho’oche vesume pāi. Pāi rekoñoā care’vakani ja’me pa’imū Reparekocho, re’oja’che paapū chini —chiniasomū repau.

⁹ Chikuna Nicodemo i’kaasomū.

—Mu’u i’kache asavesumū chu’u —chiniasomū repau.

¹⁰ Chikuna Jesús i’kaasomū repau’te.

—Mu’u judiōpāi che’chokuta’ni, zje’sē pa’iuna rua masiuta’ni chu’u i’kache asavesuku?

¹¹ Mu’ure chu’o ūcuarepare ija’che i’kamū chu’u: Chu’u masiche’te i’kakū’mu chu’u. Ūcuachi’a chu’u ñasi’ere kuaku’mu chu’u. Jā’ata’ni asa jachame musanukona. ¹² Chu’ure icheja cheja pa’iche kuaku’teta’ni asa jachame musanukona. Jā’ajekuna chu’upi Dios pa’ichejaqueere kuato na’a rua jachajanaa’me musanukona.

¹³ ‘Dios pa’icheja muni cajesinajē’e peome. Jā’ajekuna repacheja pa’iche masina peome. Pāire ja’me paau chini Dios Raosi’kujeku te’eū masimū chu’u, ūcuacheja cajesi’kujeku. Jā’ajekuna repacheja pa’iche kuamū chu’u. ¹⁴ Ūcuachi’a iere kuara: Aperūmū Moisés repau pāi peocheja pa’irūmū cunapi añajava’ure cho’o vāsochona quēo sūo nukocheja’che kurususē’verona jē’jo nukojanaa’me pāi chu’ure Dios Raosi’kure. Chu’ure jā’aja’ñe vanisōjañe ūsemaneja’mu Dios, ¹⁵ pāipi chu’ure cuasanapi Repau pa’ichejare sani paapū chini —chiniasomū repau Jesús.

Pāi ūcuaukore oiku’mu Dios

¹⁶ Ūcuarūmū Jesús repau’te jo’e ija’che i’kaasomū:

—Dios pāi ūcuaukore rua oikujeku chu’ure Repau Mamaku’te ūcuate’eūni chejana raosi’kua’mu, pāipi chu’uni cuasaju vati toa uuma’ñe Repau pa’ichejare ai sani paapū chini. ¹⁷ Pāire, “Musanukona cu’ache cho’osi’e ro’ijū’u”, chiaū chini raomanesi’kua’mu Dios chu’ure Repau Mamaku’te. Pāire vati toa uuche’te ūsea’ku chini raosi’kua’mu Dios chu’ure.

¹⁸ ‘Pāi chu’ure Dios Mamaku’te cuasana repa cu’ache cho’osi’e ro’imanejanaa’me. Jā’ata’ni chu’ure cuasamana repa cu’ache cho’osi’e ro’ijanaa’me, Dios Mamaku’te ūcuate’eūni cuasamanajēu. ¹⁹ Chu’u miañeja’ñe re’oja’che pa’iku pāipi Dios pa’iche masia’ju chini chejana raisi’kua’mu chu’u. Jā’ata’ni pāi chijachejaja’che pa’iche’te cu’are na’a rua chijū miañeja’ñe re’oja’che pa’iche cuheju cuasama’me chu’ure. Jā’ajekuna chu’ure cuasama’ñe ro’i ro’ijanaa’me repa. ²⁰ Cu’ache pa’ina ūcuauko chu’ure Miañeja’ñe Pa’iku’te raima’me repa cu’ache cho’oju pa’iche’te kuaku chini. ²¹ Dios chu’o jachamanata’ni cuhema’ñe jovome chu’ure Miañeja’ñe Pa’iku’te, re’oja’che pa’ijuna pāipi ña, “Diopi cho’okaiuna Repau chū’uñe cho’onaa’me ina”, chiapū chini —chiniasomū repau.

Juan Pāi Okoro’veku Jesús pa’iche’te jo’e i’kamū

²² ‘Ika pi’nisirūmū chukuna repau neena Jesuna’me Judea chejare sani jmamakarū pa’isinaa’me. Ūcuachejare pa’iju pāire okoro’vesinaa’me chukuna. ²³ Reparūmū Juan Salim cheja kueñe cachejare Enón chejare pa’iu pāire okore ro’vekū paniasomū, chīichiañā rua pa’ichejajekuna. Pāi si’arūmū sani okoro’vecojñoasome repau’te. ²⁴ Jā’aja’ñe cho’oku paniasomū Juan pāi chēavū’e repau’te chuta’a cuamarūmū.

²⁵ Reparūmū Juan neenapi judiōpāi’ni cu’a tūnoñe’te cutujū ke’reasome. ²⁶ Jā’aja’ñe cho’ocuha reparene paakuni Juanni i’kañu chini saniasome repa.

—Masiū, mu’u Jordán chiacha ūsūū muikā’ko pa’irūmū mu’ure ja’me pa’isi’ku, mu’u ña i’kasi’ku Jesupi pāire okoro’vekuna pāi jainuko jovojuasome repau’te —chiniasome repa.

²⁷ Chitena Juan i’kaasomū.

—Pāi ūcuauko repa cho’omasiche Dios jo’kasi’ea’me. Jo’kama’to cho’ovesura’ame repa. ²⁸ Ija’che i’kasi’kua’mu chu’u aperūmū: “Dios chu’ure pāire ūcuaukore chū’ua’ku chini raomanesi’kua’mu. Repau Raojau rajachere kuaa’ku chini raosi’kua’mu Dios chu’ure”, chiiche asasinaa’me musanukona. ²⁹ Ija’chea’me: Pāiū romio’te vejani paamū. Paaku repaoni pojoku i’kato repau’te ja’me pa’iku repau vejarūmū cho’okaisi’kupi kueñere nukaku asani rua pojosōmū. Ūcuaja’che pāipi Jesuni cuhema’ñe asa jovojuāna rua pojosōmū chu’u. ³⁰ Jesuni pāi na’a jainuko jovo’aju chiimū chu’u. Chu’ureta’ni na’a te’eva’na jovo’aju chiimū chu’u —chiniasomū repau Juan Pāi Okoro’veku.

Синапты cajesi’ku pa’iche’te кытты

31-32 Ūcuarūmū Juan jo’e i’kaasomū.

—Cunaumu cajesi'ku Dios Mamaku pāi ūcuanukore na'a rua masiku'mu. Pāi icheja cheja jñaacojñosinajeju cheja pa'ichechi'a masijū i'kame. Cunaumu cajesi'kuta'ni pāi ūcuanukore na'a rua masijekū cunaumu repau pa'iu ñasi'ena'me asasi'e kuamu. Jā'ata'ni pāi jainuko jachame repau kuache. ³³ Repau kuache jachamanata'ni, "Repau pa'iche'te Dios kuasi'e ūcuarepaa'me", chiiju cuasame. ³⁴ Repau Jesús Dios Raosi'kujekū Dios chu'ore kuamu. Dios Repau Mamaku'te Jesure Repau Rekocho'te ūsema'ñe ĩsisi'kua'mu, ūcuauñi si'arumu ja'me pa'iu peore re'oja'che cho'okaau chini. ³⁵ Mai Ja'ku Dios Repau Mamaku'te chiimu. Peore paaku chū'ua'ku chini ūcuauñi jo'kaasomu Repau. ³⁶ Dios Mamaku'te cuasana repana jūnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. Dios Mamaku'te cuasamanata'ni Repau pa'icheja saima'ñe Diopi chū'uaña si'arumu uuju pa'ijanaa'me repana —chiniasomu Juan Pāi Okoro'veku.

4

Samaria cakona'me Jesús cutusi'ere kuamu

¹⁻³ Ūcuarumu ija'che cutuasome pāi: "Pāi jainuko repau neena pañu chini Juanre jovo okoro'vecojñome. Jā'ata'ni Jesuni na'a jainuko pāi jovo okoro'vecojñome, repau neena pañu chini", chiniasome. Pāi okoro'vemanesi'kua'mu Jesús. Chukuna repau neenata'ni pāi okoro'vesinaa'me. Ūcuarumu repau Jesús, "Pāipi rua cutujana asa fariseopāi chu' cho'оче masime", chini Judea cheja pa'ikūji, "Galilea chejana co'ifū", chiisi'kua'mu chukuna'te.

⁴ Samaria chejapi caraiche pa'isi'kua'mu chukuna'te. ⁵ Saiju Samaria cheja cajoopo Sicar vā'ejoopona t'asinaa'me chukuna. Aperumu Jacob repau mamaku'te Josere repajoopo kueñe cachejare cheja jo'kaasomu. ⁶ Ūcuachejare oko eacoje pa'imū, "Jacob ūhisicojea'me", chiicojñocoje. Ūcuarumu Jesús ku'iu ca'nasō repacoje ru'tuvana puusi'kua'mu. Nukarepau pa'icosomu reparumu. ⁷⁻⁸ Chukuna repau neena āure kooñu chini vā'ejoopona saisinaa'me. Chukuna saisirumu Samariapāio okore eara chini oko eacojena rani t'āona Jesús ija'che i'kaasomu repao'te:

—Oko ūkuajū'u chu'ure —chiniasomu repau.

⁹ Chikuna i'kaasomo repao.

—Je'se pa'una mu'u chu'ure Samariapāioni judiopāiūji okore sēeku? Tiñe cho'omu mu'u —chiniasomo repao. (Judiopāipi Samariapāire cutucuheme. Jā'ajekuna repau i'kache'te asa jñano jā'aja'ñe i'kaasomo repao.)

¹⁰ Chikona i'kaasomu repau.

—Dios ĩsira chiichena'me chu' mu'ure oko sēesi'ku pa'iche masini sēera'amo mu'u chu'ure. Sēeto mu'u rekocho ūku vaju'che'te oko ūkuara'amū chu' mu'ure —chiniasomu repau.

¹¹ Chikuna i'kaasomo repao.

—Rua ruimū icoje. ¿Ūquepi eaja'u mu'u? ¿Jeechejare chu' rekocho ūku vaju'che oko eaja'u mu'u? ¹² Mai aipāi Jacobpi jo'kaasomu icoje mairē oko ūkure'оче pa'icoje. Repauna'me repau mamachiina'me repau jo'chava'na ūkuasome icoje pa'iche oko. ¿Icoje pa'iche oko na'a rua re'oja'chere ūkuaja'u mu'u chu'ure? ¿Repau'te na'a rua masiku mu'u? —chiniasomo repao.

¹³ Chikona i'kaasomu repau.

—Icoje pa'iche oko ūkusinare jo'e okouaja'mu repanare. ¹⁴ Jā'ata'ni chu' ūkuache'te oko ūkunare jo'e okouamaneja'mu. Chu' ūkuache'te oko ūkuna oko puniū si'ama'ñe oko raicheja'che repana rekoñōā si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me —chiniasomu repau.

¹⁵ Chikuna i'kaasomo repao.

—Mu'u i'kache'te oko ūkuajū'u chu'ure, jo'e chu'uni okouamaneja'ku, icoje rani jo'e oko eache peoa'ku chu'ure —chiniasomo repao.

¹⁶ Chikona i'kaasomu repau.

—Muñjure soijani ichejana rajū'u —chiniasomu repau repao'te.

¹⁷⁻¹⁸ Chikuna i'kaasomo repao.

—Ūmu peoko'mo chu' —chiniasomo.

Chikona i'kaasomu repau.

—Cincorepanare ūmupāi veja panicuhasi'koa'mo mu'u. Chura chekure muñjuma'kuni pa'imo mu'u. Jā'ajekuna, "Ūmu peoko'mo chu'ū", chini chu'o ūcuarepare i'kasi'koa'mo mu'u —chiniasomu repau.

¹⁹⁻²⁰ I'kauna asa i'kaasomo repao.

—Dios chu'o kuakucosomu mu'u. Chukuna aipāi pa'isina ikūtina muni Dioni pojoñu chini ro're ñuniasome. Musanukona judiopāita'ni ija'che i'kanaa'me: "Jerusalén

væ'ejoopona sani Diore pojoché pa'imü maire", chiinaa'me musanukona —chiniasomo repao.

²¹ Chikona i'kaasomü repau.

—Chü'u i'kache jachama'ne cuasajü'u mü'u. Na'a pa'isirümü päi ücuanuko Puka'käre Diore pojofü chiina iküti müimanejanaa'me. Ücuachi'a Jerusalén væ'ejoopo saimanejanaa'me repana. ²² Musanukona Samariapäi musanukona pojokü pa'iche vesüme. Chükuna judiöpäita'ni chükuna pojokü pa'iche masime, vati toa uuche Esekaiüküjü Dios Raosi'küpi judiöpäiüjekuna. ²³ Päi Dios chü'o jachama'ne repana rekoñoä Repau'te masirepa pojorümü t'aja'mü. Chura reparümü t'acuhamu. Jä'aja'ne cho'ojü paapu päi chiimü Repau Dios. ²⁴ Dios ca'nivüjê'e peoküküje ñoma'kuu'mü. Päipi Repau chü'ore jachama'ne rekoñoäpi Repau'ni masi cuasaju pojoa'ju chiimü Dios —chiniasomü Jesús.

²⁵ Chükuna i'kaasomo repao.

—Iere masiko'mo chü'u: Mesias, päi ücuanukore chü'u'aku chini Dios Raojau rajja'mü. Rani maire peore che'choja'mü —chiniasomo repao. ("Mesías" chini "Cristo" chiimü griego chü'o.)

²⁶ Chikona i'kaasomü repau.

—Chü'u mü'ure i'kakü ücuau'mü —chiniasomü repau repao'te.

²⁷ Ücuarümü chükuna repau neena t'a Jesupi romiona'me cutükuna ña jñanosinaa'me. Jä'ata'ni, "¿Je'se pa'üna ikore i'kakü mü'u? ¿Ëquere musanukona cutuche?", chiimanesinaa'me chükuna. ²⁸ Ücuarümü repao oko eapu ücuachejana jo'ka væ'ejoopona sani päire ija'che i'kaasomo:

²⁹ —Chü'u pa'io cho'osi'e ñamanesi'kuta'ni peore masikü kuasi'käre ñajañu. Dios Raosi'kücosomü repau —chiniasomo repao repanare.

³⁰ Chikona asa væ'ejoopo eta chükuna pa'ichejana raisinaa'me repana. ³¹ Repana chuta'a t'amarümü chükuna Jesús neena rua i'kasinaa'me repau'te.

—Masü, äü äijü'u —chiisinaa'me chükuna. ³² Chitena i'kasi'kuu'mü repau.

—Äü paamu chü'u, musanukona vesuche'te —chiisi'kuu'mü.

³³ Chükuna säifechi'a cutusinaa'me chükuna repau neena.

—¿Chekunapi äü ra äure ikure? —chiisinaa'me chükuna.

³⁴ Chükuna cutuche masikü i'kasi'kuu'mü repau.

—Äü chü'u paache'me ie: Chü'u äü äife chiicheja'che chü'ure Raosi'kü chü'u jo'kasi'e cho'o pi'nira chiimü chü'u. ³⁵ Musanukona ija'che i'kanaa'me: "Ücuaka'chapapäimü pani tüare'omü trigo", chiinaa'me. Ija'che kuamu chü'u musanukonare: Jä'anare päi, chü'ure rainare ñajü'u. Trigo re'ochēja'che pa'imü repana rekoñoä. Irumü chü'u chü'o asa chëare'omü repanare. ³⁶ Chekurümü päiüji Dios chü'o chü'vakuna asanata'ni jachame päi. Na'a pa'isirümü cheküpi ücuanani chü'vakuna Dioni cuasaju jünisösirümü Dios pa'ichejare sani pa'ijanaa'me. Jä'aja'ne cho'oru pojosöjanaa'me repanare chü'vasina charo chü'vasi'kuna'me cho'je chü'vasi'kü. ³⁷ Aperümü päi ija'che i'kaasome: "Päiü trigo täuna ainee rua pa'üna cheküpi tuakaimü", chiniasome repana. Ücuarepaa'me jä'a. ³⁸ Jä'aja'ne pa'imü Dios chü'o chü'vache. Ija'chea'me: Musanukonare saomü chü'u, Dios chü'ore chü'vajuna päipi asa chëa Repau'ni cuasaa'ju chini. Dios chü'o asa chëamanesinani chü'vajanaa'me musanukona. Repanare aperümü chü'vasina chü'vasi'ejachere ücuare jo'e musanukonapi chü'vajuna asa chëa Diore cuasajanaa'me repana churata'ni, chiimü chü'u —chiisi'kuu'mü Jesús.

³⁹ Ücuarümü repajoopo cana rua jainuko, repaoji, "Chü'u pa'io cho'osi'e ñamanesi'kuta'ni peore masikü kuasi'kuu'mü", chikona asa Jesure cuasaju jovosinaa'me, "Dios Raosi'kuu'mü repau", chini. ⁴⁰ Jä'ajekuna Samariapäi Jesuni t'a i'kasinaa'me, repauji saima'ne repanana'me paau chini. I'karena ka'chaumucujña repanare ja'me pa'isi'kuu'mü repau, chükunana'me. ⁴¹ Ücuauji Jesupi i'kauna asa na'a jainuko päi cuasaju jovosinaa'me repau'te. ⁴² Ücuarümü romio'te i'kasinaa'me repana.

—Chura mü'u kuasi'echi'a asa cuasama'me chükuna. Ücuau i'kache asasinajeju cuasame chükuna repau'te. "Dios Raosi'kuu'mü iku. Maire si'achejña pa'inare vati toa uuche Esekü'mü", chini masiju cuasame chükuna repau'te —chiisinaa'me repana.

Päi chü'uku'te cho'oché cho'okaiku mamaku'te Jesús vasosi'ere kuamu

⁴³ Ka'chaumucujña pa'isirümuna Jesús Samaria cheja pa'isi'küpi eta jo'e kuniasomü Galilea chejana sasa chini. ⁴⁴ Repau Jesús si'arümü ija'che i'kasi'kuu'mü: "Dios chü'o kuana aineesjoopoä cana päi repana kuache Dios chü'o asa jachame", chiisi'kuu'mü. ⁴⁵ Jä'ata'ni Galilea cheja sani apeti'asirümü repacheja cana ña pojoasome repau'te, pascuarümuna Jerusalén væ'ejoopona sani repau rua masi cho'oché peore ñasinajeju.

⁴⁶ Ūcuarum̄ Jesús repau okopi p̄isi ũche cono caruñosiyoopo jo'e co'iasom̄, Galilea cheja cajoopo Caná vu'ejoopona. Ūcuarum̄ chekujoopo Capernaum vu'ejoopo cak̄u, p̄ai chũ'uk̄u'te cho'och̄e cho'okaik̄u mamak̄u ravu jũ'iva'u paniasom̄. ⁴⁷ Judea chejapi Galilea chejana Jesús raisi'e asaasom̄ repau. Asa, repau mamak̄uji jũnisõpi'rakuna Jesús pa'ichejana sani rua i'kaasom̄ repau, Jesupi repau vu'ena sani mamak̄uni vasokaa chini. ⁴⁸ Sēeuna Jesús i'kaasom̄.

—Diochi'a cho'omasiche'te chũ'u cho'o ñoma'to cuasamanera'ame musanukona chũ'ure —chiniasom̄ repau.

⁴⁹ Chikuna i'kaasom̄ repau.

—Chũ'ure paak̄u, pesa sañu. Chũ'u ch̄ii jũnisõchajaja'mu —chiniasom̄ repau.

⁵⁰ Chikuna i'kaasom̄ repau.

—Mu'u vu'ena co'ijũ'u. Mu'u ch̄ii vajucuhasi'kua'mu —chiniasom̄ repau.

Jesús i'kasi'e jachama'ñe cuasa repau vu'ena co'iasom̄ repau. ⁵¹ Co'iana repau'te cho'och̄e cho'okaina eta tijña kuaasome repau'te.

—Mu'u ch̄ii vajucuhasi'kua'mu —chiniasome repana.

⁵² Jã'aja'ñe kuarena, “¿Keerum̄una repava'u vajuu?”, chiniasom̄ repau. Chikuna i'kaasome repana.

—Neato una pa'ito cha'voche chũrusi'kua'mu repau —chiniasome repana.

⁵³ Chitena asa ūcuajarum̄una Jesús, “Mu'u ch̄ii vajucuhasi'kua'mu”, chiisi'ere cuasaasom̄ repau. Ūcuarum̄ Jesuni cuasak̄u jovoasom̄ repau majapaina'me repau'te cho'och̄e cho'okaina.

⁵⁴ Jã'ana'me te'eka'chapañoã cho'o ñocuham̄ Jesús Diochi'a cho'omasiche, repau Judea chejapi Galilea cheja saisirum̄.

5

Betzata cak̄ure cu'acũ'a paak̄u'te Jesús vasosi'ere k̄uam̄u

¹ Na'a pa'isirum̄ judiõp̄ipi Jerusalén vu'ejoopona fiesta cho'ojuna ūcuajoopona jo'e maniasom̄ Jesús. ² Repajoopo kakasa'aro “Ovejasa'aro” ch̄iicojñosa'aro kueñere okoruruvu pa'isi'kua'mu. Reparuruvu mami hebreo chũ'o “Betzata” chiim̄u. Reparuruvu ru'tuva'te vu'ñaruã cincorepavu ñaruã jeomavu ñaruã pa'im̄u. ³⁻⁴ Angel canaum̄u pa'ik̄uji te'eñoã ūcuaruruvuna caje chũ'uk̄una fa'asom̄ oko reparuruvu pa'iche. Fa'akuna ravu jũ'ik̄u charo vani kakasi'kupi vajuasom̄. Jã'ajekuna p̄ai jũ'ina jainuko ūcuavu ñaruãre cha'aju ūhisinaa'me, na'ava'na ro'ova'nana'me nuka ku'imava'na. ⁵ Te'eu repanare ja'me ūhiku treinta y ochorepaúsarum̄u jũ'iva'u paniasom̄. ⁶ Ūcuarum̄ Jesús repau'te ña, repau jeerum̄u jũ'ife'te masiku ija'che i'kaasom̄ repau'te:

—¿Vajura chiiku mu'u? —chiniasom̄.

⁷ Chikuna i'kaasom̄ jũ'iku.

—Repa oko fa'arum̄u casokujẽ'e peom̄ chũ'ure. Jã'ajekuna repa oko fa'akuna vani kaka vajura chiiku'teta'ni chekunapi si'arum̄u charo vani kakame —chiniasom̄ repau.

⁸ Chikuna Jesús i'kaasom̄ repau'te.

—Vani mu'u k̄aik̄aa mini saijũ'u —chiniasom̄ repau.

⁹ Jesupi i'kauna teana vaju v̄ani repau k̄aik̄aa mini saniasom̄ repau. P̄uamucuse paniasom̄ repau vajusiumucuse. ¹⁰ Repau k̄aik̄aa mini kuã saiana ña judiõp̄ai chũ'una i'kaasome.

—P̄uamucusea'me iumucuse. Mu'u k̄aik̄aa mini saiu cu'ache cho'om̄u mu'u. Mai aip̄ai chũ'u jo'kasi'e p̄uamucuse jã'aja'ñe cho'och̄e ũsem̄u —chiniasome repana.

¹¹ Chitena i'kaasom̄ repau.

—Chũ'ure vasosi'ku, “Mu'u k̄aik̄aa mini saijũ'u”, chiisi'kua'mu chũ'ure —chiniasom̄ repau.

¹² Chikuna i'kaasome repana.

—Mu'ure, “Mu'u k̄aik̄aa mini saijũ'u”, chiisi'ku, ¿kua'u? —chiniasome repana.

¹³ Sēeto repau'te vasosi'kure vesuasom̄ repau, p̄api jairepanuko pa'ijuna Jesupi ñoma'ñe sanisõuna. ¹⁴ Na'a pa'isirum̄u Jesús Dios vu'ere pa'iu repau vasosi'kure jo'e tijña i'kaasom̄.

—Chura vajum̄u mu'u. Cu'ache cho'och̄e ūhasõjũ'u, mu'uni na'a rua cu'ache ti'ñemanea'ku —chiniasom̄ repau.

¹⁵ Chikuna sani judiõp̄ai chũ'unare kuaasom̄ repau, “Jesupi chũ'ure vasosi'kua'mu”, chiim̄u. ¹⁶ Jesupi p̄uamucusena jũ'ik̄uni vasõuna judiõp̄ai chũ'una repau'te cu'ache i'kaju vanisõnu chiniasome. ¹⁷ Repau'te cu'ache i'kajuna ija'che i'kaasom̄ repau:

—Chu'u Ja'ku si'arumu pāi re'oja'che cho'okaiu pa'iku'mu. Jā'ajekuna chu'u ũcuaja'che pāi re'oja'che cho'okaiu'mu —chinasomu.

¹⁸ Jesupi puaumucusena pāi'ute vasosi'kupi, “Dios chu'u Ja'ku'a'mu”, chikuna asa, “Dios pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u”, chini cuasacosomu iku”, chini pe'ruju repau'te na'a rua vanisōñu chiniasome repana.

Dios Repau Mamaku'te Repau masiche'te jo'kamū cho'oa'ku chini

¹⁹ Reparumu Jesús i'kaasomu repanare.

—Chu'u Dios Mamaku chu'uchi'a te'eu cuasaku cho'oma'mu. Chu'u Ja'ku cho'ochete ñaku ũcuare cho'oku'mu chu'u. Chu'u Ja'ku cho'ochete'che cho'oku'mu chu'u Repau Mamaku. ũcuarepaa'me jā'a. ²⁰ Ja'ku chu'ure rua chiimu. Repau cho'ochete peore ñomu chu'ure. Na'a rua masiche ñoja'mu Repau chu'ure. Nouna chu'upi ũcuare cho'okuna ña jñanajanaa'me musanukona. ²¹ Ja'ku jūnisōsinare vasoku'mu vajua'ju chini. Chu'u Repau Mamaku ũcuaja'che chu'ure uanare vasoku'mu. ²²⁻²³ Chu'u Ja'ku, “Musanukonare pāi cu'ache cho'osi'e ro'iche pa'imū”, chiimaneja'mu. Chu'upi jā'aja'ñe cho'oa'ku chini jo'kasi'ku'a'mu Ja'ku chu'ure, pāipi Repau'te cuasa, vajuchucheja'che chu'uni ña, vajuchua'ju chini. Chu'ure Dios Mamaku'te ña, vajuchumana chu'ure Raosi'kure Ja'kure ũcuaja'che cuasa, vajuchuma'me.

²⁴ Pāi ũcuauana chu'u i'kache asa jachama'ñe Dios chu'ure Raosi'kure cuasani, pa'iche re'oja'chere pa'iju repana jūnisōsirumu Dios pa'ichejana ai sani si'arumu pa'ijanaa'me. Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu repanare. Vati toa saira'asinaa'me repana Diore cuasamana pani. Diore cuasanajeju re'ojachejana saijanaa'me repana Dios pa'ichejana. ũcuarepaa'me jā'a. ²⁵ Pāi Diore cuasamana jūnisōsinaja'ñe pa'ime. Jā'ata'ni chu'upi Dios Mamakūji chu'vakuna asa pāi ũcuauana cuasani jūni vajuraisina pa'icheja'che, pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me. Na'a pa'isirumu ti'ñeja'mu chu'u i'kasi'e. Chura tiñacuhamu repa. ũcuarepaa'me jā'a. ²⁶ Ja'kuchi'a pa'iche re'oja'chere isiku'mu. Jā'aja'ñe cho'ochete Ja'ku chu'uni Repau Mamakuni jo'kasi'ku'a'mu ũcuaja'che isia'ku chini. ²⁷ Chu'ure Dios Raosi'kujekuna cu'ache cho'onare pāi, “Musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche pa'imū”, chiichena'me cu'ache cho'ochete ũhasinare, “Ro'iche peomu musanukonare”, chiiche jo'kasi'ku'a'mu Ja'ku chu'ure. ²⁸⁻²⁹ Chu'u i'kache asa, kukumanejū'u musanukona. Na'a pa'isirumu pāi jū'isina ũcuauano chu'upi soito asa vajurajanaa'me. Re'oja'che pa'isina vajurani Diona'me si'arumu pa'iju pa'ijanaa'me. Cu'ache pa'isinata'ni vajurani uuju pa'ijanaa'me —chiniasomu repau.

“Chu'u pa'iche'te kuame”, chiimu Jesús

³⁰ ũcuarumu Jesús jo'e ija'chere i'kaasomu:

—Chu'uchi'a te'eu cuasaku cho'oma'mu chu'u. Pāi cho'ochete ñani chu'u cuasache i'kama'ku'a'mu. Chu'u Ja'kupi chu'ukuna asaku ũcuare i'kaku'mu. Chu'u chiichechi'a i'kama'kujeku ũcuarepa i'kaku'mu chu'u. Pāi repana cu'ache cho'osi'e ro'ichi'a ro'iche chu'umu chu'u. Chu'ure Raosi'ku Ja'ku chiichechi'a i'kaku'mu chu'u. ³¹ Chu'u pa'iche'te chu'upi meñe kuato pāipi asa, “Joreu'mu mu'u”, chiira'acosome. ³² Jā'ata'ni chekupi chu'u pa'iche'te kuamu. Repau kuache ũcuarepaa'me. Jā'are masimu chu'u. ³³ Musanukonapi chekunare Juan pa'ichejana saosome, chu'u pa'iche'te sēniasaa'ju chini. Sēto chu'o ũcuarepare kuasi'ku'a'mu Juan. ³⁴ “Dios Raosi'ku'a'mu mu'u”, chiinare ku'ema'mu chu'u. Jā'ata'ni, chu'u pa'iche'te Juan kuasi'ere cuasajū'u musanukona, chiimu chu'u, musanukonapi asa chēa chu'uni cuasaju vati toana sani uumanea'ju chini. ³⁵ Ūopu rua miañeja'ñe re'oja'che che'chosi'ku'a'mu Juan. Repau apeche'chorumuchi'a asa pojosinaa'me musanukona. ³⁶ Juanpi kuaua chu'u pa'iche masime pāi. Rua re'oja'imū jā'a. Jā'ata'ni pāipi chu'ure Ja'ku raosi'ere masia'ju chini na'a ña masire'ochete cho'omu chu'u ie: Chu'upi cho'o pi'nia'ku chini Ja'ku chu'u jo'kasi'ere cho'okuna ña chu'ure Ja'ku raosi'e masijanaa'me pāi. ³⁷ Pāipi chu'u pa'iche'te tocha jo'kaa'ju chini chu'usi'ku'a'mu Ja'ku, chu'ure Raosi'ku. Repau i'kachejē'e asamanaa'me musanukona. ũcuachi'a Repau'terejē'e ñamanaa'me. ³⁸ Chu'u Repau Raosi'ku kuache asa jachanajeju Dios chu'o asa chēama'me musanukona. ³⁹ Ija'che cuasame musanukona: “Dios chu'o tocha jo'kasi'ere che'cheni Dios pa'icheja saiche masijanaa'me mai”, chini cuasaju rua che'cheme musanukona. Repa tocha jo'kasi'e chu'u pa'iche'te kuamu. ⁴⁰ Jā'ata'ni musanukona chu'ure cuheme. Chu'uni cuasaju jovoni pa'iche re'oja'chere pa'iju jūnisōsirumu Dios pa'ichejana saira'ame musanukona.

⁴¹ Pāi chu'u cho'ochete cuasa ña, “Peore masiku'mu Jesús”, chiina peoto karama'mu chu'ure. ⁴² Musanukona pa'iche masimu chu'u. Diore chiima'me musanukona. ⁴³ Ja'kupi raouna chejare caje pa'iu che'choku'teta'ni jachame musanukona chu'ure. Chekupi Dios raocojñomanesi'kupi rani repau cuasache'te che'chotota'ni asa jachamanera'ame

musanukona. ⁴⁴ “Dios Ūcuate'euji ña pojoa'ku, re'oja'che cho'oñu mai”, chiima'me musanukona. Pāichi'a ña pojoa'ju chini, “Re'oja'che cho'oñu”, chiinaa'me musanukona. Jā'aja'ñe cuasanajeju musanukona chū'ure cuasamanaa'me. ⁴⁵ Ija'che cuasame musanukona: “Mai Moisés chū'u jo'kasi'ere cho'oni jūnisōsiramu Dios pa'ichejana ai sani pa'ijanaa'me”, chiime musanukona. Jā'ata'ni repau Moisés musanukonare, “Cu'ache pa'isinaa'me ina”, chiija'mu chū'u Ja'kure. Jā'ajekana chū'u jā'aja'ñe i'kamaneja'mu. ⁴⁶ Chū'u pa'ijache Moisés aperumu tocha jo'kasi'kua'mu. Repau tocha jo'kasi'e jachama'ñe cuasani chū'u i'kache ūcuaja'che jachama'ñe cuasara'ame musanukona. ⁴⁷ Repau tocha jo'kasi'e jachanaajeju chū'u i'kache jachame musanukona —chinasomu Jesús repanare.

6

Pāi cinco milrepanare Jesús āu āusi'ere kuamu

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lc 9.10-17)

¹ Na'a pa'isirumu Jesús Galilea chiara chekukā'kona jē'esi'kua'mu. Repara chiara mami cheke Tiberiaa'me. ² Jesupi Diochi'a cho'omasiche'te jū'inani vasokuna pāi jainuko tuhasinaa'me repau'te. ³ Ūcuarumu chukuna Jesús neena ūcuau'na'me aikūtina muni pūusinaa'me. ⁴ Reparumu judiopāi fiesta pascuarumu tī'api'rasi'kua'mu. ⁵ Pāipi jairepanuko repauni rajūna ña Felipe'i ija'che i'kasi'kua'mu repau Jesús:

—Jeechejana āu koojanaa'ñe mai inare ūcuau'kore āuja'ñe? —chiisi'kua'mu repau.

⁶ Jesús repau cho'ojache masakūta'ni Felipe i'kache'te asara chini sēesi'kua'mu. ⁷ Sēkuna Felipe i'kasi'kua'mu.

—Maipi kurire're denariore're doscientorepare'repi pāre koo āuto ūcuau'kore tī'amanera'amū āu inare —chiisi'kua'mu.

⁸ Ūcuarumu cheku Jesús neeku, Simón Pedro cho'jeu Andrés ija'che i'kasi'kua'mu:

⁹ —Icheja chūiva'u pāpuā cebadaji cho'osipuā cincorepauā chiacha va'i ka'chava'nare paava'u pa'imū. Jā'ata'ni inani pāire āuñu chini chūiva'u paache'te maipi kooto tī'ama'mu. Jairepanukoa'me ina —chiisi'kua'mu repau.

¹⁰ Chikuna i'kasi'kua'mu Jesús.

—Inare pāi ūcuau'kore chū'ujū'u puua'ju —chiisi'kua'mu chukuna'te repau neenare. Chikuna chū'urena pūusinaa'me repana pāi. Pāi cinco milrepana na'a jainuko pa'icosome, amupāichi'a kuēkueto. Repacheja rua patu pa'isi'kua'mu. ¹¹ Pūusirumu repau Jesús chūiva'u paache pā sēni koo cājiku Diore, “Re'orepamu”, chiisi'kua'mu. Chini chukunani repau neenani isiuna repanare pāi ūcuau'kore āusinaa'me chukuna. Va'iva'nare sēni koo ūcuaja'che cho'osi'kua'mu repau. Repanare āiuchetu'ka āisinaa'me repana. ¹² Pāi ūcuau'kore āni chajirena i'kasi'kua'mu Jesús chukuna'te.

—Cajejaisimajñaruā siajū'u, jmamakarujē'e cho'osōmanea'ku —chiisi'kua'mu repau.

¹³ Chikuna cebada pā pāi āijuna cajejaisi'e docerapaju'ña sia timusinaa'me chukuna.

¹⁴ Diochi'a cho'omasiche'te Jesupi cho'oñu ña ija'che i'kasinaa'me repana pāi:

—“Diopi Repau chū'o Kuajare raoja'mu”, chiija' cha'anaa'me mai. Ūcuau'cosomu iku —chiisinaa'me repana.

¹⁵ Repanani chū'ua'ku chini repau'te chēa sañu chiijuna masiku cuheku aikūtina jo'e te'eu muisi'kua'mu repau Jesús.

Jesús oko sē'sevuji nuka ku'isi'ere kuamu

(Mt 14.22-27; Mr 6.45-52)

¹⁶⁻¹⁷ Na'isōsirumu chukuna Jesús neena chiarana caje choovuna tuhisinaa'me, Capernaum va'ejoopona jēñu chini. Chijanisōcuhasi'eta'ni repau Jesús aikūti muisi'ku chuta'a cajemanesi'kua'mu. ¹⁸ Ūcuarumu jē'ejuna churata'ni rua tutaku rua fa'asi'kua'mu chiara. ¹⁹ Cinco kilómetros chekurumu seis kilómetros jē'enapi Jesure chiara sē'sevuji nuka ku'ia choovu kueñe tī'akuni ña rua kukusōsinaa'me chukuna. ²⁰ Vajuchujuna i'kasi'kua'mu repau.

—Vajuchumanejū'u chū'ure. Jesua'mu chū'u —chiisi'kua'mu repau chukuna'te.

²¹ Chikuna asa, “Ūcuau'mu”, chini masiju pojoju choovu tuhiche āsemanesinaa'me chukuna repau'te. Repau tuhisirumu chukuna saichejana teana tī'asinaa'me.

Pāi Jesuni ku'eme

²² Jo'e apeñatato repana pāi chiara jē'ema'ñe canukasina ija'che cuasaasome: “Neato icheja ju'isi'va choovu ūcuate'evu'te Jesús neena chiara chekukā'kona jēnisōsinaa'me. Jesuta'ni ja'me tuni jē'emanesi'kua'mu”, chini cuasaasome repana. ²³ Ūcuarumu pāi choovuāpi Tiberias va'ejoopo raisina rani tī'a juoasome. Jesús pā cājiku Diore, “Re'orepamu”, chini āukuna āisicheja kueñe paniasomu. ²⁴ Repacheja Jesupi

peokuna chukuna repau neenajê'e peojuna choovuaipi jo'e tuni Capernaum va'ejoopona jêniasome repana repauni ku'efu chini.

Pa'iche re'oja'chere isiku'mu Jesús paipi re'oja'che paapu chini

²⁵ Repana pã chiara chekukã'ko jêni tã'a Jesure ku'e jãaa sêesinaa'me.

—Masiu, mu'u, ¿jeeramu icheja jêku? —chiisinaa'me repana.

²⁶ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'upi Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'okuna ña, “Dios Raosi'kua'mu mu'u”, chiima'me musanukona chu'ure. Rupũ chu'u auñe pã chajiche ãisinajeju ku'eme musanukona chu'ure. Ūcuarepaa'me jã'a. ²⁷ Musanukona ãu koochechi'a cuasamanejũ'u. Repa ãu si'asõja'mu. Chu'u Dios Raosi'ku ïsicheta'ni si'ama'ñea'me. Jã'are cuasajũ'u. Chu'u ïsiche'te kooni Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me musanukona. Jã'are chu'upi ïsia'ku chini chu'u Ja'ku Dios chu'uni chiia jo'kasi'kua'mu —chiisi'kua'mu repau.

²⁸ Chikuna sêesinaa'me repana.

—¿Je'se cho'ojanaa'ñe chukuna, Dios chũ'uñe'te cho'oñu chini? —chiisinaa'me repana.

²⁹ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Iea'me Dios chũ'uñe: Repau Raosi'kuni cuasajũ'u —chiisi'kua'mu repau.

³⁰ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Mu'upi Diochi'a te'eu cho'omasiche'te cho'o ñoru, “Dios Raosi'kua'mu mu'u”, chijanaa'me chukuna. ¿Ëquere cho'o ñoja'u mu'u? ³¹ Mai aipã pã peocheja pa'irumu manacaã ãniasome. Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Dios repanapi ãapu chini ãu cunaumupi ïsisi'kua'mu, chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisinaa'me repana.

³² Chitena Jesús ija'che i'kasi'kua'mu:

—Moisema'mu cunaumupi ãu ïsisi'ku. Chu'u Ja'kua'mu cunaumupi ãurepa ïsiku. Ūcuarepaa'me jã'a. ³³ Æu Dios ïsisi'e cunaumu casosi'ea'me. Pãipi repa ãu ãni pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me. Ūcuaja'che cunaumupi Dios Raosi'kure chu'uni cuasa vajaju pa'iche re'oja'chere pa'ijanaa'me pã —chiisi'kua'mu repau.

³⁴ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Chukuna'te Paaku, ũcuare ãu si'arumu ïsiku pa'ijũ'u chukuna'te —chiisinaa'me repana.

³⁵ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Æu ãni re'oja'che pa'icheja'che chu'upi jo'kauna chu'ure cuasana jünisõsirumu Dios pa'ichejana ai sani re'oja'che pa'iju pa'ijanaa'me. Pã ãu ãinare jo'e ãucuhaja'mu repanare. Ūcuachi'a pã oko ũkusinare jo'e okouaja'mu. Na'a pa'isirumu jo'e ãuna'me oko chijanaa'me repana. Jã'ata'ni chu'u ïsiche koosina chu'ure cuasana karamauna jo'e chiima'ñe si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me. ³⁶ Musanukonare ija'che i'kasi'kua'mu chu'u: “Chu'u cho'ocher ñanata'ni cuasama'me musanukona chu'ure”, chiisi'kua'mu chu'u. ³⁷⁻³⁸ Cunaumupi chu'u chiichechi'a cho'ora chini cajemanesi'kua'mu chu'u. Chu'ure Raosi'ku Dios chũ'uñe'te cho'ora chini cajesi'kua'mu. Jã'ajekuna chu'u Ja'kupi cho'okaiuna pã chu'ure jovojanaa'me. Chu'ure jovonare te'eu'terejê'e cuhemanaja'mu chu'u. ³⁹ Chu'ure Raosi'ku Ja'ku ija'che chũ'umu chu'ure: “Mu'ure cuasaju jovosinapi jünisõsinare na'a pa'isirumu pã ũcuanuko cho'osi'e chu'u ro'iche chũ'uumucusena vasoju'u repanare, te'euñe' cho'osõmanea'ju”, chiimu Dios chu'ure. Jã'aja'ñere chiimu Repau. ⁴⁰ Ūcuachi'a chu'u Ja'ku ija'chere chiimu: Chu'ure Repau Mamakuni cuasaju chu'u pa'iche'te ña chëa pa'iche re'oja'chere pa'iju Repau pa'icheja ai sani paapu chiimu. Chu'upi pã ũcuanuko cho'ocher Dios ro'iche chũ'uumucusena chũ'uuna chu'ure cuasasinapi jũ'isina jo'e vajarajanaa'me —chiisi'kua'mu repau Jesús.

⁴¹⁻⁴² “Æu cunaumu casosi'ea'che pa'iku'mu chu'u cunaumu cajesi'kujeku”, chikuna judiõpã asa pe'ruju ija'che sãñechi'a i'kaasome:

—¿Iku José mamakuma'ku? ¿Jesuma'ku? Iku puka'kupã masime mai. Jã'ata'ni, ¿je'se iku cuasaku, “Cunaumupi cajesi'kua'mu chu'u”, chiiku? —chiniasome repana.

⁴³ Jã'aja'ñe i'karena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'uni pe'ruju sãñechi'a cu'ache cutumairo pa'ijũ'u chu'ure. ⁴⁴ Chu'ure Raosi'ku Ja'ku cho'okaima'to pã te'euñe' jovomanera'me chu'ure. Chu'upi chejana jo'e caje chu'ure jovosina jũ'isinare vasoja'mu chu'u. ⁴⁵ Dios chu'o kuasina tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Pã ũcuanukore che'choja'mu Dios,

chiimu. Chu'u Ja'ku chu'o asa chëana chu'uni cuasaju jovome.

⁴⁶ 'Päi te'euǰë'e chu'u Ja'kure ñama'me. Chu'uchi'a Repau pa'icheja cajesi'kujeku ñaku'mu Repau'te. ⁴⁷ Chu'ure cuasana pa'iche re'oja'chere pa'iju jünisösirumu Dios pa'ichejana ai sani pa'ijanaa'me. Ucuarepaa'me jä'a. ⁴⁸ Äu äni re'oja'che pa'icheja'che chu'upi re'oja'chere jo'kauna chu'ure cuasana re'oja'che pa'ijanaa'me. ⁴⁹ Mai aipäi päi peocheja pa'irumu manacaä äsinata'ni jünisöasome. ⁵⁰ Jä'ata'ni iere äu cunaumu casosi'ere äina rekoñoä jünisömanejanaa'me. Ija'chea'me: ⁵¹ Äu cunaumu casosi'ejache pa'iku'mu chu'u cunaumu cajesi'kujeku. Chu'u ca'nivu vanisöñe üsema'mu chu'u, musanukona cu'ache cho'oche'te jüni ro'ikasa chini. Chu'u isiche äu chu'u ca'nivu'me. Repa äu äina jünisöma'ñe si'arumu pa'ijanaa'me —chiisi'kuu'mu repau Jesús.

⁵² Jä'aja'ñe i'kauna asa judiöpäi säiñechi'a ija'che i'kasinaa'me:

—¿Je'se iku maire repau ca'nivu äuja'u? —chiisinaa'me.

⁵³ Chitena i'kasi'kuu'mu repau.

—Musanukonapi chu'u Dios Raosi'ku ca'nivu'te äimaneni chu'u chiejë'e ükumaneni re'oja'che pa'imanejanaa'me. Ucuarepaa'me jä'a. ⁵⁴ Päi chu'u ca'nivu äiju chu'u chiejë'e ükuna re'oja'che pa'ijanaa'me. Jä'aja'ñe pa'iju jü'isina päi ücuanuko cho'osi'e Ja'ku ro'iche chü'umucusena chu'upi chü'una repana ca'nivuä vajarani Repau pa'ichejana sani pa'ijanaa'me repana. ⁵⁵ Chu'u ca'nivu äu rua äire'ocheja'che pa'imü. Ücuachi'a chu'u chie oko rua ükure'ocheja'che pa'imü. ⁵⁶ Päi chu'u ca'nivu äiju chu'u chiejë'e ükuna chu'una'me si'arumu pa'inaa'me. Chu'u ücuachi'a repana rekoñoäre si'arumu ja'me pa'iku'mu. ⁵⁷ Chu'ure Raosi'ku Ja'ku jünisöma'ñe Si'arumu Pa'ikaji cho'okaiuna ai pa'iku'mu chu'u. Ücuaja'che chu'upi cho'okaiuna chu'u ca'nivu äina ai pa'ijanaa'me. ⁵⁸ Mai aipäi äisicaäre manacaäre i'kama'mu chu'u. Repacaä äisina ücuanuko ai pa'ima'ñe jünisöasome. Äu chura cunaumu casosi'ere i'kamü chu'u. Repa äu chura cunaumu casosi'e äina Dios pa'ichejana sani jo'e jünisöma'ñe pa'ijanaa'me —chiisi'kuu'mu repau.

⁵⁹ Jä'aja'ñe che'chosi'kuu'mu Jesús, Capernaum va'ejoopo pa'ivu'e judiöpäi chi'ivu'e pa'irumu.

Diore si'arumu ja'me pa'ijachere kuamu

⁶⁰ Repau che'choche'te asa repau'te chiiju ja'me ku'ina jainuko ija'che i'kasinaa'me:

—Repau che'choche rua asavesamu. Te'euǰë'e asa chëamanejacosome mai —chiisinaa'me repana.

⁶¹ Repana jachaju ke'reche'te masiku i'kasi'kuu'mu Jesús.

—¿Chu'u che'chosi'ere asa pe'ruche musanukona? ⁶² Chekurumu chu'upi Dios

Raosi'ku chu'u pa'isichejana jo'e munisöna ñani, ¿je'se cuasajanaa'ñe musanukona? ⁶³ Dios Rekochochi'a mama pa'iche isiku'mu. Repau Rekochoji cho'okaima'to asa chëa re'oja'che pa'ivesume päi. Musanukonapi asa chëa chu'uni cuasaju jovo pa'iche mamare paapu chini, “Chu'u ca'nivu äijü'u”, chiisi'kuu'mu chu'u. ⁶⁴ Jä'ata'ni musanukona chuta'a te'ena chu'ure cuasama'me —chiisi'kuu'mu Jesús. Apereparumupi repau'te cuasamanejanana'me repau'te cu'ache cho'ojanare jo'kajaure masiasomu Jesús.

⁶⁵ Ücuarumu Jesús jo'e i'kasi'kuu'mu.

—Musanukona te'ena chu'ure cuasamaruna, ija'che che'chosi'kuu'mu chu'u: “Ja'ku cho'okaima'to päi te'euǰë'e cuasaju jovomanera'ame chu'ure”, chiisi'kuu'mu chu'u musanukonare —chiisi'kuu'mu repau.

⁶⁶ Jä'aja'ñe i'kasirumupi repau'te ja'me ku'isina jainuko jokasö jo'e ja'me ku'imatesinaa'me repau'te. ⁶⁷ Jo'kasörena Jesús chukuna'te repau neena docerepanare ija'che säesi'kuu'mu:

—¿Musanukona ücuaja'che chu'ure jo'kasöñu chiiche? —chiisi'kuu'mu.

⁶⁸ Chikuna Simón Pedro i'kasi'kuu'mu.

—Chukuna'te Paaku, mü'u che'chocheja'che che'choku'te chekure ku'eni jñaamanera'ame chukuna. Mü'uchi'aa'mu pa'iche re'ojachena'me Diore si'arumu ja'me pa'ijache che'choku. ⁶⁹ Mü'u che'choche jachama'me chukuna. Mü'u pa'iche masime chukuna. Dios Si'arumu Pa'iku Mamaku'mu mü'u; Repau Raosi'kuu'mu —chiisi'kuu'mu repau.

⁷⁰ Chikuna Jesús chukuna'te i'kasi'kuu'mu.

—Musanukonare docerepanare chëasi'kuu'mu chu'u. Jä'ata'ni te'eu vati ai chü'ñe cho'oku'mu —chiisi'kuu'mu repau.

⁷¹ Jä'aja'ñe i'kakü repau'te cu'ache cho'ojanare jo'kajau Judas pa'iche'te kuasi'kuu'mu repau Jesús. Jesús neena docerepanare ja'me pa'isi'kuu'mu repau Judas, Simón Iscariote mamaku.

7

Jesús cho'jechii repau'te cuasasi'ere kuamu

¹ Jā'a cho'o pi'nisirumu repau Jesús Galilea chejare pa'iu vu'ñajoopoā peore ku'isi'kuamū. Judea chejatan'i saicuheasomu repau, judiōpāi chū'unapi repauni vanisōñu chiiijuna. ²⁻³ Ūcuarumu judiōpāi vu'ñaruā cho'o pa'irumupi fiesta t'i'api'rakuna Jesús cho'jechii i'kasinaa'me repau'te.

—Icheja pa'imanejū'u mu'u. Judea chejana sani mu'u cho'ochē'te cho'ojū'u, repacheja pa'inapi mu'ure chiinapi ñaa'ju. ⁴ Chekuna pāi repana pa'iche pāi jainuko masia'ju chiina repana cho'ochē rope'e cho'oma'me. Pāi chenevuāna cho'ome repana, pāipi ñaa'ju chini. Jā'ajekuna mu'u masiche pāi ūcuanukore cho'o ñojū'u, ña masia'ju —chiisinaa'me repana. ⁵ Repau cho'jechii'jē'e, “Dios raosi'kuma'mu iku”, chiiju jachaju cuasamanesinaa'me repau'te.

⁶⁻⁷ Ūcuarumu Jesús ija'che i'kasi'kuamū repanare:

—Pāi musanukonare kuhema'me. Jā'ajekuna ūcuuarumujē'e saire'omu musanukonare. Chu'ureta'ni pāi kuheme, repana cho'ochē'te ñaku, “Cu'ache cho'ome musanukona”, chiiu chu'vakujekuna. Jā'ajekuna chu'ure fiesta saicu'amū chura. ⁸ Chu'ure saire'orumu chuta'a t'i'amaana saima'mu chu'u. Musanukonachi'a saijū'u —chiisi'kuamū repau.

⁹ Jā'aja'ñe i'ka pi'nisirumu saima'ñe canaka Galilea chejare pa'isi'kuamū repau Jesús.

Fiestarumuna Jesús sani cho'osi'ere kuamu

¹⁰ Repau cho'jechii sanisōsirumuna Jesús chekunare kuama'ñe rope'e te'e'u fiesta saniasomu. ¹¹ Ūcuarumu judiōpāi chū'una fiesta cho'ochēja Jesuni ku'eju pāi ūcuanukore sēniasome.

—¿Jeechejare Jesús pa'iku? —chinasome repana.

¹² Reparumu pāi jainuko Jesús pa'iche sāiñechi'a cutuasome. Te'ena, “Re'oku'mu repau”, chinasome. Chekunata'ni, “Re'oma'mu repau. Joreku pāi cu'ache che'choku'mu”, chinasome.

¹³ Jā'ata'ni judiōpāi chū'unani vajuchuju repau pa'iche rope'e cutuasome repana pāi, “Chekunapi asaju”, chini.

¹⁴ Repa fiesta joerepapo cho'ocuharumuna Dios vu'ena Jesús kaka che'chosi'kuamū. ¹⁵ Che'chokuna judiōpāi chū'una asa jñano i'kasinaa'me.

—Iku utija'o che'chemanesi'kuta'ni, ¿je'se pa'iana jā'arepa rua masiku? —chiisinaa'me.

¹⁶ Chitena Jesús i'kasi'kuamū.

—Chu'u cuasache'te che'choma'mu chu'u. Chu'ure Raosi'ku kuache'te che'chomū.

¹⁷ Dios chū'ñe cho'oñu chiina chu'u che'choche asa chēajanaa'me. Asa chēa, “Repau cuasache che'chomū iku”, chiimanejanaa'me repana. “Diopi kuakuna che'chomū iku”, chini masijanaa'me. ¹⁸ Pāiu ūcuauaku repau cuasachechi'a che'choni, pāipi, “Rua masiku'mu mu'u”, chiapu chini che'chomū. Jā'ata'ni pāiu repau'te raosi'ku kuachechi'a che'choni, chekunapi, “Mu'ure raosi'ku rua masiku'mu”, chiapu chini che'chomū. Jā'aja'ñe pa'iku jorema'ñe chu'o ūcuarepare che'chomū.

¹⁹ ‘Dios chū'ñe Moisés tocha jo'kaasomu musanukonare. Jā'ata'ni repa te'eujē'e cho'omanaa'me musanukona. ¿Je'se pa'iana musanukona, Diopi chū'una Moisés tocha jo'kasi'e cho'omanata'ni chu'ure, “Ūcuare cho'oma'mu”, chini vanisōñu chiiche? —chiisi'kuamū repau.

²⁰ Chikana i'kasinaa'me repana.

—Vatire paakujeku jā'aja'ñe i'kacosomu mu'u. Mu'ure vanisōñu chiina peome —chiisinaa'me repana.

²¹ Chitena Jesús i'kasi'kuamū.

—Puaumucusena chu'upi pāiuni vasōna ūcuanuko ña jñanosinaa'me musanukona.

²² Moisés chuta'a peorumu musanukona aipāi cho'osi'e jikochā'tiru chuto tuache Moisepi chū'u jo'kauna cho'oñu chini chekurumu musanukona puaumucuseta'ni chīiva'u jikochā'tiru caca'niru chuto tuame. ²³ Moisés chū'u jo'kasi'ere jachacuheju chekurumu musanukona puaumucuseta'ni chīiva'u jikochā'tiru chuto tuame. Jā'aja'ñe cho'onata'ni chu'ure pe'rume musanukona, chu'upi puaumucusena pāiuni vasōna. ²⁴ Musanukona chu'u cho'ochē'te ña masi cuasama'ñe teana, “Cu'ache cho'omū iku”, chiime. Jā'aja'ñe cho'omanejū'u musanukona. Chu'u cho'ochē ña peore masi cuasa pi'ni rūhiñe cuasaju i'kajū'u chu'ure —chiisi'kuamū repau Jesús.

Jesús repau raisichejare kuamu

²⁵ Reparumu Jerusalén vu'ejoopo cana te'ena ija'che sāiñechi'a sēniasome:

—¿Pái vanisoñu chini ku'ecojñok'u iku? ²⁶ Pái ũcuanuko asaju'te i'kam'u iku. Já'ata'ni maire chũ'una te'euñe'e ũsema'me ikure. ¿“Dios Raosi'kua'mu iku”, chiiju cuasache repaña? ²⁷ Dios Raojau ratu repau raisichejata'ni te'euñe'e masimanejanaa'me. Iku Jesús raisicheja masime mai. Já'ajekuna tũucosomu iku —chiniasome repaña.

²⁸ Repaña i'kache'te asa Jesús Dios vu'ere pa'iu che'choku ũjachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu:

—¿Musanukona chu'u pa'iche masiche? ¿Chu'u raisicheja ũcuachi'a masiche? Chu'u te'eu cuasaku raisi'kuma'mu. Chekupi Jorema'kupi raouna raisi'kua'mu chu'u. Repau pa'iche vesume musanukona. ²⁹ Chu'uta'ni Repau pa'icheja raisi'kujeku Repau pa'iche masime. Ūcuauji raosi'kua'mu chu'ure —chiisi'kua'mu Jesús.

³⁰ Já'aja'ñe i'kakuna asanata'ni repau'te chẽañu chiina te'euñe'e chẽamanesinaa'me repau'te, Dios chiisirumupi chuta'a tĩ'amauna. ³¹ Chekúnata'ni jainuko repauni cuasaju ija'che i'kasinaa'me:

—Iku cho'omasicheja'che cho'omasina peome. Chekurumu iku Dios Raosi'kucosomu —chiisinaa'me repaña.

Fariseopáipi Jesuni chẽaa'ju chini pái chẽanare saosi'ere kũamũ

³² Páipi Jesús pa'iche'te cutujuna asa judio phairipái chũ'unana'me fariseopái Jesuni chẽaa'ju chini Dios vu'e pẽ'jekainani pái chẽanani saosome. ³³ Saorena sani i'kajuna Jesús ija'che i'kasi'kua'mu repañare:

—Jmamaru musanukonare ja'me pa'ija'mu chu'u. Pani pi'ni chu'ure Raosi'ku pa'ichejana co'ija'mu chu'u. ³⁴ Chu'ure musanukona ku'ejanaa'me. Já'ata'ni chu'u saisichejare musanukonani saicu'akuna chu'ure jñaamanejanaa'me musanukona —chiisi'kua'mu repau.

³⁵ Chikuna repaña judiopái sãñechi'a i'kasinaa'me.

—¿Keechejana sakuna ikure mai jñaamanejanaa'ñe? ¿Aperumu judiopái jainuko saisichejãana griegopái pa'ichejãana sani griegopãire che'choja'u iku? ³⁶ Iku maire, “Chu'u saisicheja musanukonani saicu'akuna ku'enata'ni chu'ure jñaamanejanaa'me musanukona”, chiisi'kua'mu. ¿Je'se chiiku já'a? —chiisinaa'me repaña.

Chiañaã mevoñeja'ñe Jesure cuasana rekoñoã si'arumu re'oja'che pa'iche'te kũamũ

³⁷ Repa fiesta cuhacho cho'oumucusena na'a rua fiesta cho'orũmũna Jesús vñi nukaku ũjachu'opi i'kasi'kua'mu.

—Pái ũcuauana okuato chu'uni rani ũkujũ'u. ³⁸ Dios chu'o tocha jo'kasi'e chu'ure cuasana pa'iche ija'che kũamũ:

Chiañaã si'arumu mevoñeja'ñe repaña rekoñoã si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me, chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisi'kua'mu Jesús.

³⁹ Repau Jesús já'aja'ñe i'kaku repau'te cuasanare Dios Rekocho rajachere i'kaasomu. Reparumu Jesupí chuta'a cũnaũmũna mũimaũna Dios Rekocho pái ja'me Pa'ijarekocho chuta'a raimaneasomu.

Pái Jesús pa'iche i'kanata'ni ũcuate'e i'kamanesi'ere kũamũ

⁴⁰ Jesús i'kasi'ere asa pái te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—“Chu'u chu'o kuajau're raoja'mu chu'u”, chiniasomu Dios. Ūcuaucosomu iku —chiisinaa'me repaña.

⁴¹ Chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Raosi'kua'mu iku. Cristoa'mu —chiisinaa'me.

Chekúnata'ni ija'che i'kasinaa'me:

—Dios Raojau Galilea chejapi raimaasomu. ⁴² Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ:

Aperumu pa'isi'ku David aineesijoope Belén vu'ejoopoji rajja'mu Dios Raojau.

Mai aipãiu David Jojocojñosi'ku pa'ija'mu repau Dios Raojau,

chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiisinaa'me repaña.

⁴³ Jesús pa'iche rua cutusinaa'me repaña pái. Já'ata'ni ũcuate'ea cutumanesinaa'me repaña. ⁴⁴ Repaña te'ena repau'te chẽañu chiisinaa'me. Já'ata'ni te'euñe'e chẽamanesinaa'me repau'te.

Judiopái chũ'una Jesus i'kasi'e jachasi'ere kũamũ

⁴⁵ Ūcuarumu judio phairipái chũ'unana'me fariseopái repaña pa'ichejana pái chẽanapi co'irena i'kaasome repañare.

—¿Je'se pa'una musanukona Jesure chẽa ramanere? —chiniasome repaña.

⁴⁶ Chitena repaña pái chẽana i'kaasome.

—Repau masi i'kacheja'che i'kanare te'e'u'terejē'e asamanaa'me chukuna —chiniasome repa.

⁴⁷ Chitena repa fariseopāi i'kaasome.

—¿Musanukona ūcuachi'a repa jorechū'o asa chēare? ⁴⁸ Maire chū'una te'eujē'e cuasama'me repa'te. Ūcuachi'a chukuna fariseopāi te'eujē'e cuasama'me repa'te. ⁴⁹ Diopi chū'ukuna Moisés tocha jo'kasi'e vesunachi'a Jesús i'kache asa chēame. Jā'ajekuna Dios repa'nare cu'ache cho'oja'mu —chiniasome repa.

⁵⁰ Reparumu Nicodemo fariseopāi Jesuni nara chini aperumu namipi saisi'ku i'kaasomu chekunare fariseopāi.

⁵¹ —Mai aipāi tocha jo'kasi'e Dios chū'o ija'che kuamu: Chekunapi, “Cu'ache cho'osi'kua'mu iku”, chiijuna asani teana, “Jā'a pa'ito cu'ache cho'ocojñoja'mu mu'u”, chiimanejū'u musanukona. Charo repauni sēniasajū'u, repa cho'osi'ere masirepa asaŋu chini. Sēejuna repa i'kasi'e ūcuarepa pa'ito, “Cu'ache cho'ocojñoja'mu mu'u”, chiito re'omu. Jā'aja'ne chiimu repa tocha jo'kasi'e —chiniasomu repa.

⁵² Chikuna i'kaasome repa.

—¿Mu'u ūcuaja'che Galilea cheja raisi'kua'u? Dios chū'o tocha jo'kasi'ere nā masijū'u. Imamakarujē'e, “Dios chū'o kuajau Galilea chejapi raija'mu”, chiima'mu repa —chiniasome repa.

⁵³ Ūcuarumu repa pāi fiesta cho'o pi'nisirumu te'enachi'a repa vū'nana co'isinaa'me.

8

Romio cu'ache pa'iko cho'osi'ere kuamu

¹ Jesuta'ni Olivo aikūtina muisi'kua'mu. ² Jo'e apeñatatonca caje Dios vū'ena kakasi'kua'mu repa. Kakauna pāipi repauni jainuko chi'irena puu ŋu'iu che'chosi'kua'mu repa repa'nare.

³ Ūcuarumu judiopāi che'chona fariseopāina'me romio'te ūjuma'kure kāisi'koni chēa rasinaa'me. Ra repao'te pāi chenevuna nuko ⁴ Jesuni i'kasinaa'me repa.

—Masiu, ikore chekuna'me kāiona nāasome pāi. ⁵ Diopi chū'ukuna Moisés tocha jo'kasiphuro ija'che kuamu:

Romio'te umu pa'ikoji chekuna'me kāito catapi su'a vēasōjū'u, chiimu. Mu'ujē'e, ¿je'se chiiku? —chiisinaa'me repa.

⁶ Repaui tiiñere i'kauna chēañu chini jā'aja'ne i'kasinaa'me repa repa'te. Repa i'kache sāiñe i'kama'ne puu ŋu'iu mūoñoji chejana tochaku pa'isi'kua'mu repa Jesús. ⁷ Repanapi cuharepama'ne sēejuna vūni nukaku i'kasi'kua'mu repa.

—Musanukonapi te'e'u cu'achejē'e peoku panī catapu mini charo su'ajū'u ikore —chiisi'kua'mu repa.

⁸ Chini jo'e puu ŋu'iu chejana tochasi'kua'mu repa. ⁹ Repaui jā'aja'ne i'kauna asa ūcuauko te'enachi'a sanisōsinaa'me repa. Ainapi charo saisinaa'me. Sanisōrena repa Jesús repaona'me te'eka'chapana canukasinaa'me. ¹⁰ Ūcuarumu Jesús vūni i'kasi'kua'mu repao'te.

—Mu'ure i'kasina, ¿kechejare pa'iche? ¿Te'eujē'e, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'ijū'u”, chiimanere repa mu'ure? —chiisi'kua'mu repa.

¹¹ Chikuna repa i'kasi'koa'mo.

—Te'eujē'e jā'aja'ne i'kamanesinaa'me chū'ure —chiisi'koa'mo.

Chikona i'kasi'kua'mu repa.

—Chū'u ūcuaja'che, “Mu'u cu'ache cho'osi'e ro'ijū'u”, chiima'mu mu'ure. Chura sani mu'u cu'ache cho'uche ūhasō jo'e cho'omanējū'u —chiisi'kua'mu Jesús repao'te.

Pāire Mīañeja'ne Pa'iku'mu Jesús

¹² Ūcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu repa'nare Dios vū'e pa'inare.

—Pāi chū'ure cuasaju jovosina chū'upi pa'iche re'oja'chere isiuna cu'ache pa'ima'ñe miacheja pa'inaja'ne repa rekoñō re'oja'che pa'ijanaa'me —chiisi'kua'mu repa.

¹³ Chikuna fariseopāi i'kasinaa'me repa'te.

—Mu'u pa'iche'te meñe kuaku joremu mu'u —chiisinaa'me repa.

¹⁴ Chitena i'kasi'kua'mu repa.

—Chū'u raisichejajē'e vesuju chū'u saijachejajē'e vesume musanukona. Chū'uta'ni masimu. Jā'ajekuna chū'u pa'iche'te chū'u meñe kuasi'e ūcuarepa'me. ¹⁵ Musanukonata'ni chekuna i'kacheja'che chū'u pa'iche'te vesuju, “Cu'ache cho'omu iku”, chiime. Chū'uta'ni pāire jā'aja'ne i'kara chini raisi'kua'mu. ¹⁶ Chekarumu

ch'u'upi musanukona pa'iche'te ña i'kani ũcuarepa i'kara'amũ. Ch'u'u te'eu cuasache'te i'kama'mũ ch'u'u. Ja'ku ch'u'ure Raosi'ku kuachena'me ch'u'u cuasache i'kaku'mũ ch'u'u.

17 Mai aipai tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

Pai te'eka'chapanapi cheku pa'iche'te ña ũcuate'e kuato jachamanejũ'u repaña kuache, chiimũ. 18 Ch'u'u pa'iche'te meñe kuamũ ch'u'u. Ch'u'ure Raosi'ku Ja'ku ũcuaja'che ch'u'u pa'iche kuamũ —chiisi'kuamũ repau.

19 Chikũna sēsinaa'me repaña repau'te.

—Muja'ku, ¿keechejare pa'iku? —chiisinaa'me repaña.

Chitena i'kasi'kuamũ repau.

—Ch'u'u pa'iche vesume musanukona. Ch'u'u Ja'ku pa'iche ũcuaja'che vesume. Ch'u'u pa'iche masini Ja'ku pa'iche ũcuaja'che masira'ame musanukona —chiisi'kuamũ repau repañare.

20 Dios vu'ere pa'iu che'choku jã'aja'ñe i'kasi'kuamũ Jesús, Dioni isiju kuri mañavũã cachejare nukaku. Repau'te chēare'orũmũ Dios chiisirũmũpi chuta'a tĩ'amauna te'eujē'e chēamanesinaa'me repau'te.

“Ch'u'u saicheja saicu'amũ musanukonare”, chiimũ Jesús

21 Ũcuarũmũ Jesús jo'e i'kasi'kuamũ repañare.

—Sanisõja'mũ ch'u'u. Ch'u'u saisirũmũ ku'ejanaa'me musanukona ch'u'ure. Jã'ata'ni jñaamapũ rekoñõã cu'ache tũnocojñomanapi jũnisõjanaa'me musanukona. Ch'u'u saicheja saicu'amũ musanukonare —chiisi'kuamũ repau.

22 Chikũna i'kasinaa'me repaña judiopai chũ'una.

—¿Je'se pa'iana, “Ch'u'u saicheja saicu'amũ musanukonare”, chiiku iku? ¿Repauji meñe vanisõja'u? —chiisinaa'me repaña.

23 Chitena i'kasi'kuamũ repau.

—Cheja canaa'me musanukona. Ch'u'uta'ni cũnaũmũ cakua'mũ. Pai cuasachechi'a cuasanaa'me musanukona. Ch'u'uta'ni Dios cuasacheja'che cuasaku'mũ. 24 Jã'ajekũna pai cuasachechi'a cuasanaajekũna, “Rekoñõã cu'ache tũnocojñomanapi jũnisõjanaa'me musanukona”, chiisi'kuamũ. Ch'u'u pa'iche'te musanukonare ch'u'u kuasi'ere asa chēamaneni cu'ache tũnocojñomanapi jũnisõjanaa'me musanukona —chiisi'kuamũ repau repañare.

25 Chikũna repau'te sēsinaa'me repaña.

—¿Jeeja'iu'u mu'u? —chiisinaa'me repaña.

Chitena i'kasi'kuamũ repau.

—Ch'u'u apeche'chorũmũpi vaa ch'u'u pa'iche kuaku pa'imũ ch'u'u musanukonare.

26 Chuta'a ch'u'o rua i'kache paamũ ch'u'u. Musanukona cho'ojũ pa'iche'te ñaku i'kani, “Cu'ache cho'ome ina”, chiira'amũ ch'u'u. Ñakũta'ni i'kama'mũ ch'u'u. Ch'u'ure Raosi'kupĩ ch'u'o ũcuarepare si'arũmũ i'kakũna asaku ũcuare paire kuamũ ch'u'u —chiisi'kuamũ repau.

27 Repau Jesús Pũka'ku Dios pa'iche'te kuasi'kuamũ. Jã'ata'ni asavesusinaa'me repaña.

28 Asavesujũna ija'che i'kasi'kuamũ repau:

—Musanukonapi ch'u'uni Dios Raosi'kuni kurususē'verona jē'jo nukoni ch'u'u pa'iche masiju ija'che i'kajanaa'me: “Dios Raosi'kuamũ iku. Repau cuasachechi'a i'kamanesi'kuamũ. Repau Pũka'ku che'chochechi'a i'kasi'kuamũ iku”, chiiju masijanaa'me musanukona. 29 Ch'u'ure Raosi'ku ch'u'una'me pa'imũ. Repau chiiche'te ch'u'upi si'arũmũ cho'okũna jmamakarujē'e jo'kama'kuamũ Repau ch'u'ure —chiisi'kuamũ Jesús.

30 Repauji jã'aja'ñe i'kauna reparũmũ pai jainũko, “Dios Raosi'kuamũ iku”, chiiju cuasaju jovosinaa'me repau'te.

Diore cuasana pa'ichena'me cu'ache pa'ina pa'iche'te kuamũ

31 Ũcuarũmũ Jesús repau'te cuasanare judiopai ija'che i'kasi'kuamũ:

—Musanukonapi ch'u'u chũ'ũñe'te jo'kasõma'ñe si'arũmũ cho'ojũ pani ch'u'u neerepana pa'ijanaa'me. 32 Ch'u'u kuache'te ch'u'o ũcuarepare asa chēa masijũna pai chēa paacojñonaja'ñe cu'ache pa'isinare etocheja'che re'oja'che cho'okaija'mũ ch'u'u musanukonare —chiisi'kuamũ repau.

33 Chikũna i'kasinaa'me repaña.

—Aperũmũ pa'isi'ku Abraham jijosinaa'me chukũna. Jã'ajekũna jmamakarujē'e chekũna chēa paacojñomanaa'me chukũna. Jã'ata'ni ija'che i'kasi'kuamũ mu'u chukũna'te: “Musanukonare pai chēa paacojñonaja'ñe pa'isinare etocheja'che re'oja'che cho'okaija'mũ ch'u'u”, chiisi'kuamũ mu'u. ¿Je'se pa'iana jã'aja'ñe i'kau? —chiisinaa'me repaña repau'te.

³⁴ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Cu'ache cho'ona ũcuanuko cu'api chēa paakuna cho'ochete rupu cho'okaapu chini chēa paacojñonaja'ñe pa'ime. Ūcuarepaa'me jā'a. ³⁵ Pāiu repau chēa paaku'te majapāiūma'kujekuna ai paama'mu. Repau mamaku'teta'ni majapāiūjekuna ai paamu. ³⁶ Chu'upi Dios Mamakūji musanukonare pāi chēa paacojñonaja'ñe pa'inani etocheja'che re'oja'che cho'okatu chēacojño etasina pa'icheja'che ũcuarepa re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. ³⁷ Abraham jojocojñosinaa'me musanukona. Masimu chu'u jā'a. Repau jojocojñosinata'ni chu'u che'choche'te jachaju vanisōñu chiime musanukona chu'ure. ³⁸ Chu'u Ja'kuna'me pa'iu ñasi'ere kuamu chu'u. Musanukonata'ni mūja'kurepau i'kache'te cho'ome —chiisi'kua'mu repau.

³⁹ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Abraham jojocojñosinaa'me chukuna —chiisinaa'me repana.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Musanukonapi Abraham cho'osi'eja'che re'oja'che cho'oni repau jojorepasina pa'ira'ame. ⁴⁰ Diopi chu'o ũcuarepare kuakuna asa kuaku'te vanisōñu chiime musanukona chu'ure. Jmamarujē'e musanukona cho'ochēja'che cu'ache cho'omanesi'kua'mu Abraham. ⁴¹ Mūja'kurepau cho'ochēja'che cho'ome musanukona —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Cheku chiima'me chukuna. Chukuna Ja'kurepau te'eu'mu Diochi'a —chiisinaa'me repana.

⁴² Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Diopi raouna ichejare rani pa'imū chu'u. Dios musanukona Ja'kurepau pa'ito chu'ure Repau raosi'kure chiira'ame musanukona. Chu'uchi'a te'eu cuasa cajesi'kuma'mu chu'u. Diopi raosi'kua'mu chu'ure. ⁴³ ŹJe'se pa'ina chu'u i'kache asavesuche musanukona? Chu'u i'kache'te asacuhejuna asoma'mu musanukonare. ⁴⁴ Mūja'kua'mu jā'a vati ai. Repau neenajēju repau chiichechi'a cho'oñu chiime musanukona. Mamarumūpi vaa pāi vaiku'mu repau. Chu'o ũcuarepa cuhekujeku si'arumū joreku'mu repau. Jore aia'mu repau. Jore aijeku joreni repau cho'ochete cho'omū. Repau pa'iche'me jā'a. Jā'ajekuna pāi ũcuanuko jorena puka'kua'mu repau. ⁴⁵ Chu'ureta'ni chu'o ũcuarepare i'kakuna jachame musanukona. ⁴⁶ Musanukonapi te'eu chu'u cu'ache cho'ochete ñasi'ku pani kuajū'u. Chu'o ũcuarepare i'kaku'mu chu'u. ŹJe'se pa'ina musanukona chu'u i'kache cuasama'ñe? ⁴⁷ Dios neena Repau chu'o asa chēame. Musanukonata'ni Dios neemanajēju Repau chu'o asacuheme —chiisi'kua'mu repau.

Abraham chuta'a peorumū pa'iku'mu Cristo

⁴⁸ Ūcuarumū judío aina i'kasinaa'me repau'te Jesure.

—“Samariapāiūjeku vatire paamu mu'u”, chiiju chu'o ũcuarepare i'kame chukuna —chiisinaa'me repana.

⁴⁹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Vatijē'e peomu chu'u. Chu'u Ja'kure cuasakujeku Repau'te re'oja'che i'kaku'mu chu'u. Musanukonata'ni chu'uni ña kukumapu cu'ache i'kame. ⁵⁰ “Pāi, ña kukujū'u chu'ure”, chiima'mu chu'u. Ja'kuta'ni, “Pāi ña kukua'ju mu'ure”, chini raosi'kua'mu chu'ure. Chu'ure ña kukumana Ūcuauji ro'iche chū'uuna cu'ache cho'ocojñojanaa'me repana. ⁵¹ Chu'u i'kache jachama'ñe cho'ona cho'osōmanejanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

⁵² Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Aperumū pa'isi'ku Abraham jūnisōasomū, Dios chu'o kuasina ũcuaja'che. Mu'uta'ni, “Chu'u i'kache jachama'ñe cho'ona cho'osōmanejanaa'me”, chiimū. Vatiire paakujeku jā'aja'ñe i'kamū mu'u. Chura masime chukuna. ⁵³ “ŹMai aipāiū'te Abrahamre na'a rua masimū chu'u”, chiiku mu'u? Repau Abraham jūnisōasomū, Dios chu'o kuasina ũcuaja'che. “Repanare na'a rua masiku'mu chu'u”, chiimū cuasacosomū mu'u —chiisinaa'me repana.

⁵⁴ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Chu'upi meñe, “Rua masiū'mu chu'u”, chiito jachara'ame pāi chu'ure. Chu'u Ja'kuta'ni, “Chu'u chiī rua masiū'mu”, chiiku'mu chu'ure. Repau i'kache asacuhenata'ni, “Dios chukuna'te paaku'mu”, chiime musanukona. ⁵⁵ “Dios chukuna'te paaku'mu”, chinata'ni Repau pa'iche vesunaa'me musanukona. Chu'uta'ni Repau pa'iche masiku'mu. Chu'upi, “Dios pa'iche vesuku'mu chu'u”, chini jorera'amū musanukona jorecheja'che. Repau pa'iche masikujeku Repau chu'ūñe cho'okū'mu chu'u. ⁵⁶ Mai aipāiū Abraham chu'u icheja cheja rajachere masiku pojosi'kua'mu —chiisi'kua'mu repau.

⁵⁷ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—¿Je'se pa'ina chuta'a cincuentarepaúsurumujê'e peokuta'ni, “Abrahamre ñasi'kua'mu chu'u”, chiku mu'u? —chiisinaa'me repaña.

⁵⁸ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Repau Abraham chuta'a peorumu pa'iku'mu chu'u. Ūcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu.

⁵⁹ Jã'aja'ñe i'kauna asa pe'ruju catare siasinaa'me repaña, Jesuni su'a vëasõñu chini. Jã'aja'ñe cho'ojuna Dios vü'e pa'isi'ku kati eta pã kuanupü chenevüji ñoma'ñe sanisõsi'kua'mu repau Jesús.

9

Na'ava'u aineesi'kure Jesús vasosi'ere kuumu

¹ Ūcuarumu repau Jesús ku'iu pãiu'te na'ava'u aineesi'kuni ñasi'kua'mu. ² Ñauna chukuna repau neena i'kasinaa'me repau'te.

—Masü, ¿je'se pa'ina iva'u na'ava'u jñaacojñou? ¿Repau rekocho cu'ache paache ro'ire na'ava'u jñaacojñou? Jã'apãani, ¿puka'kupã cu'ache pa'iche ro'ire na'ava'u jñaacojñou? —chiisinaa'me chukuna.

³ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Repau cu'ache paache ro'ima'mu jã'a. Ūcuachi'a puka'kupã cu'ache cho'оче ro'ima'mu. Rupü Diopi vasouna pãipi ña, “Dios peore masiku'mu”, chiiju masia'ju chini na'ava'u aineesi'kua'mu iku. ⁴ Pã repaña cho'оче umucusena cho'ore'omü. Ñamita'ni cho'ocu'amü. Ūcuaja'che chu'ure Raosi'ku Dios chu'u jo'kasi'ere maipi churana cho'oma'to cu'amü. Na'a pa'isirumu cho'ocu'aja'mu. ⁵ Chejare chuta'a pa'iu pãire Miañeja'ñe Pa'iku'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

⁶ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni chejana coo tutu cha'o chacho mini na'ava'u ñakocaãna suirisi'kua'mu repau. ⁷ Cho'o pi'ni repau'te i'kasi'kua'mu repau.

—Okoruruvü Siloé chiicojñoruruvuna sani mu'u chia choasõjã'u cha'o —chiisi'kua'mu repau. (“Siloé” chini “Saosi'e” chiimu.)

I'kauna sani choasõ rakuna ñakocaã ñosi'kua'mu repau'te. ⁸ Ñakocaãre ñakuna repau'te kueñe pa'inana'me repauji kuri si'arumu sëe ñu'ina ñasina i'kasinaa'me.

—¿Na'ava'ujeku aperumu ichejare ñu'iu kuri sëesi'kuma'ku repa iku? —chiisinaa'me repaña.

⁹ Chitena chekuna i'kasinaa'me.

—Ūcuau'mu iku —chiisinaa'me.

Chekuna ija'che i'kasinaa'me:

—Tiiuta'ni rupü ūcuauja'iu'mu iku —chiisinaa'me.

Ūcuarumu ūcuauji i'kasi'kua'mu.

—Ūcuau'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

¹⁰ Chikuna sëesinaa'me repaña.

—¿Je'se pa'ina na'ava'u pa'isi'kuta'ni chura ñaku mu'u? —chiisinaa'me repaña.

¹¹ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Pãiu Jesús ve'eküji coo tutu cha'o chacho mini chu'u ñakocaãna suiri ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: “Okoruruvü Siloé chiiruruvuna sani mu'u chia cha'ore choasõjã'u”, chiisi'kua'mu. Chikuna sani choa pi'niuna ñakocaã ñosi'kua'mu chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

¹² Chikuna sëesinaa'me repaña.

—¿Jeechejare pa'iku repau, mu'u i'kaku? —chiisinaa'me.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Vesumu chu'u —chiisi'kua'mu repau na'ava'u pa'isi'ku.

Fariseopã na'ava'u pa'isi'kure repau'te vasosi'ere sëesi'ere kuumu

¹³⁻¹⁴ Jesús cha'opi chacho mini na'ava'ure vasoumucuse puaumucuse pa'isi'kua'mu. Jã'ajekuna pã na'ava'u pa'isi'kure fariseopã pa'ivu'ena muvasome. ¹⁵ Mavarena repaña fariseopã na'ava'u pa'isi'kure chekuna sëesi'ejã'che sëniasome.

—¿Je'se cho'o ñakocaã ñaku mu'u? —chiniasome.

Chitena i'kaasomu repau.

—Chu'u ñakocaãna cha'opi chacho suiriuna okopi choasõjani ñamu chu'u chura —chiniasomu repau.

¹⁶ Chikuna fariseopã te'ena ija'che i'kaasome:

—Mu'ure puaumucusena vasosi'ku Dios raomanesi'kucosomu. Dios Raosi'ku pani puaumucuse jã'aja'ñe cho'omanera'amü repau —chiniasome.

Chekunata'ni ija'che i'kaasome:

—Ikure vasosi'ku cu'ache pa'iku pani Diochi'a te'eü cho'omasiche cho'omanera'amü —chiniasome. Ücuate'e cuasamaneasome repaña.

¹⁷ Jã'ajekuna na'ava'u pa'isi'kure jo'e sëniasome repaña.

—Mu'ure vasosi'ku pa'iche, ¿je'se chiiku mu'u? —chiniasome repaña.

Chitena i'kaasomu repau.

—“Dios chu'o kuaku'mu”, chiimu chu'u —chiniasomu repau.

¹⁸ Ücuarumu judío aina repau'te vasosi'ere jachaju, “Na'ava'u pa'isi'kuma'mu iku”, chiiju jachaasome. Jachaju repau puka'kupai soni rao ¹⁹ sëniasome repaña.

—¿Iku musanukona chiia'u? Iva'u musanukona, “¿Chii'rumuna teana na'ava'u aineesi'ku”, chiicojñova'ua'u? Jã'a pa'ito, ¿je'se cho'o chura ñakocaã ñaku iku? —chiniasome repaña.

²⁰ Chitena puka'kupai i'kaasome repanare.

—Chukuna chiia'mu iku. Teana na'ava'u aineesi'kua'mu iku. ²¹ Jã'ata'ni repau ñakocaã cho'o ñaife vesume chukuna. Repau'te vasosi'kure ücuaja'che vesume chukuna. Sëniasajü' repauni kuaa'ku. Aia'mu repau —chiniasome repaña.

²² Fariseopaire vajuaju jã'aja'ne i'kaasome repaña puka'kupai. Aperumu judiopai chu'una, “ Jesús Dios Raocojñosi'kua'mu”, chiinare mai judiopai chi'ivu'e kakache üseñu”, chiniasome. ²³ Jã'aja'ne chiisi'ejekuna, “Aia'mu repau. Repauni sëniasajü'”, chiniasome repaña.

²⁴ Ücuarumu repaña judío aina na'ava'u pa'isi'kure jo'e soni i'kaasome.

—Dios ñaku'te chu'o ücuarepare i'kajü'u. “Mu'ure vasomu chu'u”, chiisi'ku cu'aku'mu —chiniasome repaña.

²⁵ Chitena i'kaasomu repau.

—Chekurumu cu'ache cho'oku'mu repau. Chekurumu paaku'mu. Vesumu chu'u. Ieta'ni masimu: Aperumu na'ava'u pa'isi'ku chura ñamu chu'u —chiniasomu repau.

²⁶ Chikuna jo'e sëniasome repaña repau'te.

—¿Je'se cho'ou repau? ¿Je'se cho'ouna ñakocaã ñou mu'ure? —chiniasome repaña.

²⁷ Chitena i'kaasomu repau.

—Repau cho'osi'e kuacuhasi'kua'mu chu'u. Jã'ata'ni jachame musanukona. ¿Je'se pa'iana jo'e, “Kuajü'u”, chiiche musanukona chu'ure? ¿Musanukona ücuachi'a repauni jofoñu chiiche? —chiniasomu repau repanare.

²⁸ Chikuna asa pe'ruju repau'te ija'che i'kaasome repaña:

—Mu'u repau chu'üne cho'oku'mu. Chukunata'ni Moisés chu'u jo'kasi'e cho'onaa'me.

²⁹ Dios Moiseri i'kasi'e masinaa'me chukuna. Mu'ure vasosi'kure raosi'kureta'ni vesume chukuna —chiniasome repaña.

³⁰ Chitena i'kaasomu repau.

—¿Repau'te raosi'kure vesuche musanukona? ¿Je'rua tiiñea'ne jã'a! Chu'ure vasosi'kua'mu repau. ³¹ Cu'ache pa'ina sēñe cho'okaima'mu Dios. Jã'are masime mai. Repau'te Diore pojōju Repau chu'üne cho'ona sēñeta'ni cho'okaik'u'mu Repau.

³² Te'eü'terejē'e na'ava'u aineesi'kure vasoasomu chiicojñoku'te asamanaa'me mai.

³³ Repauji Dios raomanesi'ku pani Diochi'a te'eü cho'omasiche cho'omanera'amü —chiniasomu repau.

³⁴ Chikuna i'kaasome repaña.

—¿Chii'rumuna teana cu'ache ainesiva'upi che'chora chiiku mu'u chukuna'te? Rua tiiñea'me jã'a —chiniasome repaña. Chini repau'te ve'sena etoasome repaña.

Diore cuasamana na'ava'na pa'icheja'che pa'iche'te kumü

³⁵ Ücuarumu Jesús na'ava'u pa'isi'kure etosi'e asasi'kua'mu. Asasi'kujukü repau'te ku'e jña'a ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—¿Dios Raosi'kure cuasaku mu'u? —chiisi'kua'mu repau ücuauji.

³⁶ Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—¿Kaua'u repau? Kuajü'u chu'ure; repauni cuasara —chiisi'kua'mu repau.

³⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu repau'te.

—Ñacuhamu mu'u repau'te. Ücuau'mu chu'u, mu'ure i'kaku —chiisi'kua'mu repau.

³⁸ Chikuna asa Jesure ti'jñeñe ro're puu ñu'iu i'kasi'kua'mu repau.

—Pai Ücuanakore Paaku, cuasamu chu'u mu'ure —chiu repau'te pojosi'kua'mu repau.

³⁹ Ücuarumu Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ichejare chejare caje pa'iu che'chomu chu'u, cu'ache pa'inajeju, “Na'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me chukuna”, chiinapi asa chēa chu'uni cuasaju ñakocaã ñana pa'icheja'che re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni chekunare, “Dios chu'o masinajeju

re'oja'che pa'inaa'me chukuna", chiinani, "Dios chu'o masinata'ni chu'uni cuheju na'ava'na pa'icheja'che pa'ime musanukona", chisa chini cajesi'kua'mu chu'u — chiisi'kua'mu.

⁴⁰ Repau i'kasi'ere asa fariseopai te'ena repau'te ja'me pa'ina seesinaa'me.

—¿Mu'u cuasato chukuna na'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'ne? —chiisinaa'me repana.

⁴¹ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Musanukonapi Dios chu'ore vesuju na'ava'na pa'icheja'che pani chu'ure cuheche ro'iche peora'amü musanukonare. Já'ata'ni, "Dios chu'o masime chukuna", chiinapi chu'uni cuhejuna ro'iche pa'imü musanukonare —chiisi'kua'mu repau Jesús.

10

Oveja kuiraku pa'iche'te kamü

¹ Úcuarümü Jesús repanani chu'vakü ija'che i'kasi'kua'mu:

—Paiü ñaauji ovejava'na pa'iso'korona rani jatisa'aro kakama'ne tiichejapi kakamü.

² Repava'nare kuirakuta'ni jatisa'aröji kakamü. ³ Repava'nare kuiraküji úcuaso'korona kakara chiito repasa'aro pë'jekaiküji jatisa'aro vatakaimü. Vatauna kaka repava'na mamire ve'oku soito úcuauko repava'na mami asamasime repana. Soiuna tuha ja'me etame repau'te. ⁴ Repava'nare úcuaukore etua charo saiü soiuna asamasiju tuha repau ku'ichejña ja'me ku'ime repava'na. ⁵ Tiüpi repanare soito asavesaju tuhama'ne vü'vusöme tiüjekuna. Úcuarepaa'me já'a —chiisi'kua'mu repau.

⁶ Repanani chu'vakü já'aja'ne i'kasi'kua'mu Jesús. Já'ata'ni repau i'kache asavesusinaa'me repana.

Ovejavana're'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu Jesús

⁷ Úcuarümü Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Repana pa'iso'korona ovejava'na kakasa'aroja'che pa'iku'mu chu'u. Úcuarepaa'me já'a. ⁸ Chu'u chuta'a raimarümü päi jainüko te'enachi'a rani, "Dios raosi'kua'mu chu'u", chiiju joreju che'chosinaa'me. Naana cho'очеja'che cho'osinaa'me repana. Repana che'choche chu'u neena jachasinaa'me. ⁹ Ovejavana'na pa'iso'koro kakasa'aroja'che pa'iku'mu chu'u. Já'ajekuna ovejava'napi repana pa'iso'korona kakacheja'che päipi chu'uni cuasani chu'upi chëa paaku kuirakuna rua pojoju re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹⁰ 'Ñaauji rani ovejava'nare ñaasömu. Chekurümü repava'nare vani si'asömu. Já'aja'ne cho'ora chini'te raimü ñaau. Repau cho'очеja'che cho'ome joreju che'chona. Chu'uta'ni pa'iche re'oja'chere ísira chini raisi'kua'mu, päipi karama'ne re'oja'che paapu chini. ¹¹ Ovejavana're'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Chekurümü ovejava'nare paaku re'oküjekü, chaipi ovejava'nani ánisöra chini raiuna ñani, "Chu'upi ivanare cu'ache cho'оче'te úseto chai chu'uni ánisöja'mu", chiikuta'ni úcuá úsemü repau. ¹² Chekurümü kurire kooro chini tiüpi kuirakaimü repava'nare. Kuirakuna chekurümü chaipi repava'nani ánisöra chini raiuna ñani repava'nare jo'ka vü'vusömu repau, repanare paakuma'küjekü. Jo'ka vü'vusöuna chaipi rani te'eva'ure chëauna chekuna te'enachi'a vü'vusöme. ¹³ Kurire kooro chini kuiraküjekü repava'nare oima'ne jo'ka vü'vusömu repau, chaipi rakuna.

¹⁴ 'Ovejavana're'oja'che paaku pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Chu'u neenare masimü chu'u. Chu'ure úcuaja'che masime repana. ¹⁵ Chu'u Ja'kü masimü chu'ure. Chu'u úcuaja'che Repau'te masimü. Chu'u neenani cu'ache cho'оче'te úsera chini chuenisöñe cuhema'ne jü'ija'mu chu'u. ¹⁶ Chekunare úcuachi'a judio peonare paamü chu'u. Repanani soiuna asa jachama'ne rani chu'uni jovo judio päina'me úcuate'ekuanupüja'che pa'ijuna te'eu paaku kuiraja'mu chu'u repanare úcuaukore.

¹⁷ Päi cu'ache cho'оче'te ro'íkasa chini chuenisöñe'te cuhemauna ja'kü chu'ure rua chiimü. Jo'e vajürasa chini cuhema'ne chuenisöja'mu chu'u. ¹⁸ Chu'upi cuheto te'eujë'e vanisömanejanaa'me chu'ure. Já'ata'ni chu'u ca'nivü úsema'ne ísija'mu chu'u, päipi vanisöa'ju chini. Chu'u ca'nivü ísire'omu. Úcuachi'a chu'upi jünisö vajürasa chiito vajürare'omu chu'ure. Já'aja'ne cho'oa'kü chini chu'u jo'kasi'kua'mu Ja'kü chu'ure — chiisi'kua'mu repau.

¹⁹ Já'aja'ne i'kauna asa úcuate'e cuasamarü säiñechi'a ke'resinaa'me repana judio aina. ²⁰ Jainüko ija'che i'kasinaa'me:

—Vatire paaküjekü vé'veu'mu iku. Iku i'kache asamaneñu mai —chiisinaa'me.

²¹ Chekunata'ni ija'che i'kasinaa'me:

—Vati paana já'aja'ne i'kamanaa'me. Úcuachi'a vati na'ava'nare vasomanaa'me — chiisinaa'me repana.

Judío aina Jesure cuheche'te kuamu

²² Ūcuarumu judiópái Jerusalén vü'ejoopona Dios vü'e aperumu judío peonani tua re'vasi'ere cuasaju fiesta cho'osinaa'me. Okorumu pa'isi'kuu'mu reparumu.

²³⁻²⁴ Ūcuarumu Jesupi Dios vü'e ve'se cakachapa'te Portal de Salomón chiikachapa'te nuka ku'iuña ña judío ainapi rani rühis'o'koro nukaju ija'che i'kasinaa'me repau'te:

—Mu'upi asavesache kuakuna vesume chukuna mu'u pa'iche. Dios Raosi'ku Cristo pani teana rühiñe kuajü'u chukuna'te —chiisinaa'me repana.

²⁵ Chitena i'kasi'kuu'mu repau.

—Ūcuare kuasi'kuu'mu chu'u. Já'ata'ni jachame musanukona. Ja'kupi chü'u raouna rani Repauchi'a te'eu cho'omasiche cho'o ñomu chu'u, päipi chu'u pa'iche'te masia'ju chini. ²⁶ Musanukona chu'u neenamanajeju jachaju cuasama'me chu'ure. ²⁷ Chu'u neena chu'u i'kache asamasiju jovo ja'me ku'iju chu'u chü'uñe cho'ome. Repanare masimu chu'u. ²⁸ Chu'upi repanani cho'okaiüna re'oja'che pa'iju jünisösirumu vati toa saima'ñe Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me repana. Te'eu'jé'e tuamanejanaa'me repanare chu'u neenare. ²⁹ Ja'kupi päi ūcuaukore na'a rua Masikuji chu'uni jo'kauna te'eu'terejé'e tuacu'amu repanare. ³⁰ Chu'una'me Ja'ku ūcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna —chiisi'kuu'mu repau Jesús.

³¹ Já'aja'ñe i'kauna asa pe'ruju jo'e cata siasinaa'me repana judío aina repauni su'a vëasöñu chini. ³² Já'aja'ñe cho'oñu chiijuna Jesús i'kasi'kuu'mu repanare.

—Ja'kupi chu'uni cho'okaiüna Repauchi'a cho'omasiche musanukona ñaju'te cho'ochere re'oja'chere rua cho'osi'kuu'mu chu'u. Chu'u cho'osi'e, ¿jeere musanukona cuheju chu'ure catapi su'a vëasöñu chiiche? —chiisi'kuu'mu repau.

³³ Chikuna jo'e i'kasinaa'me repana.

—Mu'u re'oja'che cho'osi'ere cuheju catapi su'a vëasöñu chiima'me chukuna. Mu'upi, “Chu'una'me Ja'ku ūcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna”, chikuna cuheju catapi su'a vëasöñu chiime chukuna mu'ure, Dios cuheche'te i'kauna. Dioma'mu mu'u. Rupu päiu'mu —chiisinaa'me repana.

³⁴ Chitena i'kasi'kuu'mu repau.

—Mai aipäi tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che kuamu:

Diova'naa'me musanukona,

chiiche tocha jo'kaasome repana. ³⁵ Repana tocha jo'kasi'e, “Diova'naa'me musanukona”, chini Dios chu'o asa chëana pa'iche'te i'kam. “Dios chu'o jorechu'oa'me”, chicu'amu. ³⁶ Já'ata'ni chu'upi, “Dios chüa'mu chu'u”, chiüna asa, “Dios asacuheche'te i'kam mu'u”, chiime musanukona chu'ure, Repau Chëa Raosi'kuni. ¿Je'se pa'üna musanukona já'aja'ñe i'kache? ³⁷ Chu'u Ja'ku chiiche'te cho'oma'to jachare'omu chu'ure.

³⁸ Chu'u i'kache jachanata'ni chu'u Ja'ku chiiche Repauchi'a cho'omasiche'te chu'upi cho'o ñokuna jachamanejü'u musanukona. Jachama'ñe ija'che cuasajü'u: “Diona'me ūcuate'euja'che pa'iku'mu iku”, chini cuasa masijü'u —chiisi'kuu'mu repau.

³⁹ Chikuna jo'e chëañu chiinaretani jo'ka sanisösi'kuu'mu repau.

⁴⁰ Eta Jordán chiacha chekukä'kona aperumu Juan päi okoro'vesichejana üsuu muikä'kona jëni canuka pa'isi'kuu'mu repau, chukuna repau neenana'me.

⁴¹ Ūcuachejare pa'ijuna päi jainuko repauni ñañu chini rani te'ena ija'che i'kasinaa'me: —Juan Diochi'a te'eu cho'omasiche cho'omanesi'kuu'mu. Já'ata'ni iku Jesús pa'iche repau kuasi'e peore ūcuarepaa'me —chiisinaa'me repana.

⁴² Ūcuachejana päi jainuko repau'te Jesure cuasaju jovosinaa'me.

11*Lázaro jünisösi'ere kuamu*

¹ Ūcuarumu Betania vü'ejoopo caku Lázaro ravuna jüniasomu. Repau cho'jeromi ūcuajoopo'te paniasome Mariána'me Marta. ² Repao María Jesús cü'ana okoma'ña ro repao rañapi tu'nesi'koa'mo. ³ Majaa'chu Lázaroji jü'üna cho'jeromi chekunani raoasome Jesuni, “Mu'u chiicojñoku jü'imü”, chiapu chini.

⁴ Sa kuarena asa i'kasi'kuu'mu repau.

—Jünisöa'ku chini ravu jü'ñe cho'omaneasomu Dios Lázaro'te. Rupu Repau cho'omasiche'te päire cho'o ñora chini cho'oasomu. Já'ajekuna jünisösi'kuta'ni vajurakuna ña, “Dios peore masiku'mu”, chiijanaa'me päi. Ūcuachi'a, “Dios Mamaku rua masimu”, chiijanaa'me repana —chiisi'kuu'mu repau.

⁵⁻⁶ Repau Jesús repanare Martana'me cho'jeona'me Lázaro'te rua chiikuta'ni, “Lázaro jü'imü”, chiito asa teana saimanesi'kuu'mu. Saima'ñe te'ekachapaumucujña

ũcuachejare canũka pa'isi'kua'mu repau. ⁷ Ũcuarũmu repau chũkũna'te repau neenare ĩ'kasi'kua'mu.

—Judea chejana jo'e saũu mai —chiisi'kua'mu.

⁸ Chikũna i'kasinaa'me chũkũna.

—Masia, aperũmu repacheja pa'ina judio aina catapi su'a v̄easõũu chiniasome mu'ure.

¿Ũcuachejana jo'e sasa chiũku mu'ũ? —chiisinaa'me chũkũna.

⁹ Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—Te'eumucuse doce horas pa'imũ. Pãiuji umucusena kuni tota tãima'ñe ku'imũ miakũna. ¹⁰ Pãiuji ñamipi kuni tota tãiu ku'imũ miañeji karakũna —chiisi'kua'mu repau.

¹¹ Ũcuarũmu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Mai cuasacojũoku Lázaro kãnisõcuhasi'kua'mu. Jã'ajekũna saimũ chũ'u repauni vuora chini —chiisi'kua'mu.

¹² Chikũna jo'e i'kasinaa'me chũkũna.

—Chũkũna'te Paaku, Lázaroji jũ'iu kãnisõsi'ku pani vajuja'mu —chiisinaa'me chũkũna.

¹³ Repau Jesús, “Lázaro kãnisõsi'kua'mu”, chiũu repau jũnisõsi'ere i'kasi'kua'mu. Repau i'kache'te asavesũju, “Lázaro rupũ kãisi'ere i'kamũ ikũ”, chini cuasasinaa'me chũkũna. ¹⁴ Jã'aja'ñe cuasajũna Jesús rũhiñe kuasi'kua'mu chũkũna'te.

—Repau Lázaro jũnisõsi'kua'mu. ¹⁵ Repana chũ'ure soito teana saimanesi'kua'mu chũ'u, musanũkonapi chũ'uni masi cuasaa'ju chini. Musanũkona chũ'ure masi cuasajachere cuasaku pojomũ chũ'u. Chura sani ñaũu mai —chiisi'kua'mu repau.

¹⁶ Ũcuarũmu Tomás Gemelo chiicojũokũji i'kasi'kua'mu chũkũna'te.

—Ikũni ja'me saũu mai. Sani pãipi repauni vaito ũcuauña'me chuenisõũu mai —chiisi'kua'mu chũkũna'te.

Jesús Lázaro'te jũnisõsiva'ũni vasora chini saimũ

¹⁷ Chũkũna sani tĩ'a ñato ũcuaka'chapaumucujũna tãcojũnosi'ku pa'isi'kua'mu repau Lázaro. ¹⁸ Betania vũ'ejoopo Jerusalén vũ'ejoopo kueñere pa'imũ. Chekurũmu tres kilómetrocosomũ. ¹⁹ Maríana'me Marta majaa'chũpi jũnisõũna otare oijũna chũroũu chini saisina judio aina jainũko pa'isinaa'me reparamũ. ²⁰ Ũcuarũmu Jesupi raiũna asa etasi'koa'mo Marta repauni tijũna pojora chini. Mariata'ni etama'ñe vũ'ere pa'isi'koa'mo. ²¹ Eta tijũna pojo pi'ni i'kasi'koa'mo repao.

—Pãi Ũcuaukore Paaku, mu'ũpi ichejare pa'ito chũ'u a'chũ jũnisõmanera'asi'kua'mu.

²² Jã'ata'ni mu'ũ s̄eeñe peore ĩsija'mu Dios mu'ure. Masimo chũ'u jã'a —chiisi'koa'mo repao.

²³ Chikũna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Mũa'chũ vajurajja'mu —chiisi'kua'mu repau.

Chikũna Marta i'kasi'koa'mo.

²⁴ —Masimo chũ'u jã'a. Pãi ũcuauko cho'osi'e Dios cuasa ro'iche chũ'ũumucusena vajurajja'mu repau —chiisi'koa'mo repao.

²⁵ Chikũna i'kasi'kua'mu repau.

—Chũ'ua'mu pãi jũnisõsinare vasoku. Ũcuachi'a pãi rekoũoãna re'oja'chere pa'iche jo'kakũ'mu chũ'u. Pãi chũ'ure cuasanapi jũnisõsina chũ'ũpi jo'e rani vasõũna vajurani re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁶ Chũ'ure cuasana reparamũ chuta'a vajũna ũcuachi'a Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ¿Chũ'u i'kache jachama'ñe cuasako mu'ũ? —chiisi'kua'mu repau.

²⁷ Chikũna i'kasi'koa'mo repao.

—Jũju, Cristo, Dios Raocojũnosi'kua'mu mu'ũ. Dios aperũmu, “Chejana chũ'u neekũre saoja'mu chũ'u”, chiniasomũ. Ũcuau'mu mu'ũ. Jã'aja'ñe cuasamo chũ'u —chiisi'koa'mo repao.

Lázaro'te tãsichejare Jesús ña oisi'ere kũamu

²⁸ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni repao Marta vũ'ena co'ĩ cho'jeo'te María'te soni te'eo'te kũaasomo.

—Pãi che'choku ranicuhasi'kua'mu. Mu'ũni soimũ repau —chiniasomo repao.

²⁹ Chikũna repao María asa teana vũni etaasomo repauni tijũnara chini. ³⁰ Chũkũna chuta'a repajoopo vũ'ejoopo tĩ'amanesinaa'me. Marta chũkũna'te tijũsichejare chuta'a ma'are pa'isinaa'me chũkũna. ³¹ Mariapi vũni eta raiona ña judio aina repanapi otare oijũna chũroũu chini raisina repavũ'e ja'me chi'ĩ pa'ina ja'me tuhasinaa'me repao'te, “Majaa'chũre tãsichejare osa chini saicosomo”, chini.

³² Eta rani chũkũna pa'icheja tĩ'a Jesús ti'jñeñena meñe sime ñũ'io ija'che i'kasi'koa'mo repao:

—Pāi Ūcuanukore Paaku, mu'upi ichejare pa'ito chu'u a'chuvau jūnisōmanera'asi'kua'mu —chiisi'koa'mo repao.

³³ Judío ainapi repaona'me oiju raiche'te űa sumava'u pa'isi'kua'mu Jesús. ³⁴ Repauni sumauna repanare sēesi'kua'mu repau.

—¿Jeechejana musanukona repava'ure tāre? —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, rani űajū'u —chiisinaa'me repana.

³⁵ Jesús reparumu oisi'kua'mu. ³⁶ Oiuuna repana judío aina i'kasinaa'me.

—űajū'u; Lázaro'te rua chiicosomu iku —chiisinaa'me.

³⁷ Chekuna te'ena ija'che i'kasinaa'me repau'te:

—Na'ava'ure vasoasomu iku. ¿Je'se pa'iuna Lázaro'te jū'iñe űsekaimaneu? —chiisinaa'me repana.

Lázaro vajuraisi'ere kuamu

³⁸ Reparumu Jesús jo'e cuasa oiu na'a rua sumava'u Lázaro'te tāsicojena saisi'kua'mu. Aikūti caripana tētoche űhisicoje pa'isi'kua'mu repacoje. Ūcuachi'a catapu űjarūji ta'piscoje pa'isi'kua'mu repacoje. ³⁹ Sani tī'a i'kasi'kua'mu repau.

—Catapu'te kuñojū'u —chiisi'kua'mu.

Jā'aja'ñe i'kauna jūnisōsiva'u cho'jeo Marta i'kasi'koa'mo.

—Pāi Ūcuanukore Paaku, repava'ure tāsi'e űcuaka'chapaumucujñaa'me ie chura. Jā'ajekuna icoje vataru rua űtosujacosomu —chiisi'koa'mo.

⁴⁰ Chikona i'kasi'kua'mu repau.

—Mu'ure ija'che i'kasi'kua'mu chu'u: “Chu'ure cuasani Dios peore Masiu cho'ochē űaja'mo mu'u”, chiisi'kua'mu chu'u mu'ure —chiisi'kua'mu repau.

⁴¹ Chikuna repapu kuñosinaa'me repana. Kuñorena repau Jesús űmure űaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ja'ku, mu'upi chu'u sēeñe'te asakuna, “Re'orepamu”, chiimu chu'u mu'ure. ⁴² Chu'u sēeñe si'arumu asaku'mu mu'u. Masimu chu'u jā'a. Jā'ata'ni chura űjachu'opi i'kaku sēemu chu'u mu'ure, inapi asa, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chini cuasaa'ju chini —chiisi'kua'mu repau.

⁴³ Jā'aja'ñe i'ka pi'ni űjachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Lázaro, etajū'u —chiisi'kua'mu.

⁴⁴ Chikuna repau jūnisōsiva'u vajurani etasi'kua'mu jāñjanaa'me cū'ana'me chia reasōsi'ku. Etauna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Repau'te reasikāña vanakajū'u saau —chiisi'kua'mu repau.

Jesuni chēañu chini pāi te'ena cutusi'ere kuamu

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lc 22.1-2)

⁴⁵ Jesupi jā'aja'ñe cho'ouna judío aina jainuko María'te űañu chini saisina repau vasosi'ere űa cuasa jovoasome Jesure. ⁴⁶ Chekunata'ni sani Jesús cho'osi'ere fariseopāire kuaasome. ⁴⁷ Kuarena asa repana fariseopāina'me phairipāi chū'una judiopāi űcuanukore chū'unare soni chi'i i'kaasome.

—Repau Jesús Diuchi'a cho'omasiche rua cho'okuasomu. ¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai? ⁴⁸ Maipi űsema'to pāipi űcuanuko repauni cuasaju repau chū'ñe'te chiiju jovorena Romapāi chū'unapi asani pe'uju rani Dios vu'e űñaosō maire űcuaja'che jainukore vanisōjanaa'me —chiniasome repana.

⁴⁹ Chitena Caifás repaūsurumu judío phairi ai i'kaasomu repanare ja'me pa'ikūji.

—Rua vesume musanukona. ⁵⁰ Maipi repau cho'ochē'te űsemapu jainuko chuenisōto cu'amū. “Cho'okuchi'a űcuate'eu pāi űcuanuko chuenisōmanea'ju chini chuenisōkaito na'a re'omu maire”, chiimacosome musanukona —chiniasomu repau.

⁵¹ Repauchi'a cuasache'te jā'aja'ñe i'kamaneasomu repau. Repaūsurumu phairi aijekuna Diopi repau rakechona kuana judiopāi cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini Jesús chuenisōjañere i'kaasomu repau. ⁵² Judiopāichi'a jūni ro'ikaijachere i'kamaneasomu repau. Ūcuachi'a Dios Repau neenare si'acheñaruā pa'inare űcuate'ekuanupu jovojachere i'kaasomu repau. ⁵³ Ūcuaumucusepi vaa repana judiopāi chū'una Jesure vanisōjañere rua cutuju paniasome.

⁵⁴ Jā'ajekuna repau Jesús reparumupi vaa judiopāi chū'una pa'ichejña ku'ima'ñe pa'iu Judea cheja pa'isi'kupī eta pāi peocheja kueñe cajoopo Efraín vu'ejoopona sani canuka pa'isi'kua'mu, chukuna repau neenana'me.

⁵⁵ Reparumu Jerusalén vu'ejoopo judiopāi repana fiestapi pascuarumupi tī'api'rakuna repajoopo kueñe cana pāi jainuko űcuajoopona maniasome, aperumu chū'u jo'kasi'ere

cho'ojũ cu'are tu'neñu chini. ⁵⁶ Mani Dios vu'ere kaka pa'ijũ Jesure ku'enajeju ija'che cutuasome repaña sañechechi'a:

—¿Je'se cuasache musanukona? ¿Icheja fiesta cho'ojehana rajia'u repaũ? ¿Pãaja'u? —chinasome repaña pã.

⁵⁷ Phairipã chũ'una fariseopãina'me ija'che i'kaasome:

—Pãũ ũcuauakujũ repaũ Jesũ pa'ichejare masini rani kuajũ'u chukuna'te. Repaũni chẽañu chiime chukuna —chinasome repaña.

12

Romio Jesũs cũ'ana okoma'ña ro'vesi'ere kuamu

(Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Repaũ Jesũs seirepaumucujña pascuarũmu tĩ'añe karatona Betania vu'ejoopona saisi'kuamũ, repaũji vasu'na Lázaro vajuraisi'ku pa'ijooopona. ² Sakuna repajoopo cana, pãipi chi'i Jesuni pojoa'ju chini ãure cho'osinaa'me. Chi'irena Martapi ãure ãukona Jesuna'me ñu'ijũ ãisinaa'me repaña. Lázaro ũcuaja'che ũcuau'na'me ñu'iu ãisi'kuamũ. ³ ũcuarũmu repao María trescento gramos pa'ira'ka okoma'ñara'ka nardochi'a cho'osira'kajeku rãa ro'isira'kapi Jesũs cũ'ana ro've pi'ni repao rañapapi tu'nesõkaisi'koa'mo. Ro'veona vu'e peore ma'ñasusi'kuamũ. ⁴ ũcuarũmu Jesũs neeku Judas Iscariote Jesuni cu'ache cho'oa'ju chini jo'kajau i'kasi'kuamũ.

⁵ —¿Je'se pa'iana repao trescientorepare're isisõju kuri denariore're koorãrakare rupũ jañosõo? Ira'kare isisõ kuri koo chuova'na pa'iva'nani isirũja'chere rureparũ cho'osõmu —chiisi'kuamũ repaũ.

⁶ Chuova'na pa'iva'nare oiche'te i'kamanesi'kuamũ repaũ. Rupũ ñaaujeku jã'aja'ñe i'kasi'kuamũ. Chukuna Jesũs neena chi'iche kuri paakaiũ si'arũmu te'ere'rechi'a siasõkaiũ pa'isi'kuamũ repaũ Judas. ⁷ Jã'aja'ñe i'kauna Jesũs i'kasi'kuamũ.

—Iko cho'ochẽ ãsemanejũ'u. Chu'upi jũnisõuna chu'ure tãumucuse chu'a ca'nivũ'te ro'vejara'kare care'va paamo repao. ⁸ Chuova'na pa'iva'na musanukonare si'arũmu ja'me pa'ijava'naa'me. Jã'ajekuna repañare si'arũmu re'oja'che cho'okaiju pa'ire'oja'mu musanukonare. Chu'uta'ni musanukonare si'arũmu ja'me pa'imaneja'mu. Jã'ajekuna chu'ure si'arũmu jã'aja'ñe cho'okaicu'aja'mu musanukonare —chiisi'kuamũ repaũ.

Phairipã Lázaro'te vanisõũu chiiche'te kuamu

⁹ ũcuarũmu judiopã jainũko Jesũs Betania vu'ejoopo pa'iche'te asa saniasome repaũni ñañu chini. ũcuachi'a jũnisõuna Jesũs vasosi'kuni Lázaroni ñañu chiniasome repaña. ¹⁰⁻¹¹ Jesũs repaũ'te vasosi'ere asa judiopã jainũko Jesure cuasaju jovoasome. Jã'ajekuna phairipã chũ'una, “Mai che'choche pã jainũko ũhasõ Jesuni cuasaju jovome”, chini pe'ruju Lázaroni vanisõũu chiniasome, Jesure vanisõũu chiicheja'che.

Jerusalén vu'ejoopo Jesũs sani tĩ'asi'ere kuamu

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lc 19.28-40)

¹² ũcuarũmu judiopã repaña fiestaji pascuarũmupi tĩ'api'rakuna Jerusalén vu'ejoopona jainũko maniasome. Mani pa'ijũ jo'e afeñatataona Jesũs rajjache asaasome repaña. ¹³ Asa pũti kare veri eta repaũni tijña ujachũ'opi ija'che i'kasinaa'me repaña:

—Dios peore masiku'mu. Ikare Israelpãire chũ'ua'ku chini repaũ Raosi'kure re'oja'che cho'okaau —chiisinaa'me repaña.

¹⁴ ũcuarũmu repaũ Jesũs burrova'ure jña tuhisi'kuamũ. Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e kuache cho'osi'kuamũ. Ija'che kuamu repa:

¹⁵ ũcuauũko vajuchũma'ñe pa'ijũ'u musanukona Jerusalén vu'ejoopo cana.

Musanukonare chũ'uku'te burrochũva'uni tuhũ rai'ana ñajũ'u, chiimũ repa tocha jo'kasi'e.

¹⁶ Reparũmu chukuna Jesũs neena, “Dios chu'o kuache'te cho'ome ina ikure”, chiimanesinaa'me. Repaũ Jesũs jũni vajurani cãnaũmu muisirũmata'ni repa tocha jo'kasi'ere asamasijũ, “Repa tochasi'e kuache cho'osinaa'me pã Jesure”, chiisinaa'me chukuna.

¹⁷ Pã Jesuni ja'me pa'ijũ repaũji Lázaroni jũnisõ tãcojñosi'kuni soũna vajurani etauna ñasina chekunare kuajũ pa'isinaa'me. ¹⁸ Diochi'a cho'omasiche Jesũs cho'ochẽ kuajũna asanajeju etasinaa'me repaña pã repaũni tijñaũu chini. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'ojuna ña sañechechi'a i'kasinaa'me fariseopã.

—Rũa cu'amũ ija'che pa'ito. Ñajũ'u. Pã ũcuauũko repaũ'te jovome. ũsecu'amũ jã'aja'ñe cho'oto —chiisinaa'me repaña.

Griegopã Jesure ku'esi'ere kuamu

²⁰ Fiestarumjekuna Dios cho'okaisi'ere cuasaju pojoñu chini Jerusalén v'ejoopona sani pa'inare griegopai sani ja'me pa'isinaa'me. ²¹ Pa'iju Galilea cheja cajoopo Betsaida v'ejoopo cakure Felipe'te mua rua i'kaasome repana griegopai.

—Jesuni ñañu chiime chukuna —chiniasome repana.

²² Chitena asa mua Andreni kuaasomu repau. Kua ũcuauña'me Jesuni kuañu chini muaasomu repau. ²³ Kuarena asa Jesús i'kaasomu.

—Chu'u Dios Raosi'ku pa'iche'te pai jainuko masirumu ti'acuhaja'mu. “Rua masiu'mu iku”, chijanaa'me pai chu'ure. ²⁴ Ija'chea'me: Āura'karuā tāru charo joimu. Repacaapi jonisōmaneni aineema'mu. Jonisōni ainee pi'ni repañu rua kũija'mu. Ūcuarepaa'me jā'a. ²⁵ Ūcuaja'che pāiu ũcuauakujī repau chiichechi'a cho'ora chiiku cu'ache pa'iu Dios pa'icheja saimaneja'mu. Pāiu Dios chũ'ũñe cho'ora chiikata'ni re'oja'che pa'iu repau jūnisōsirumu Dios pa'ichejana ai sani re'oja'che pa'ija'mu. ²⁶ Chu'u chũ'ũñe cho'oñu chiinare, “Chu'uni jovoju'ũ”, chiimu chu'u. Chu'ure jovoni Dios pa'ichejare sani chu'una'me pa'ijanaa'me repana. Chu'u chũ'ũñe cho'onare re'oja'che cho'okaija'mu Dios, “Re'onaa'me ina”, chini —chiniasomu repau.

Jesús repau chuenisōjañere kuaamu

²⁷ Ūcuarumu Jesús ija'che i'kaasomu:

—Chura rua suma'mu chu'ure. Ja'kure, ¿je'se chiija'che chu'u? “¿Chu'ure ti'jñejañe cu'ache ũsekaiju'ũ”, chiija'che chu'u? Pāara. Jā'are cho'ocojñora chini cajesi'kua'mu chu'u —chiniasomu. ²⁸ Ūcuarumu Puka'kure ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Ja'ku, mu'u si'ache cho'omasiche'te cho'o ñora chini mu'ure uache cho'ojũ'u chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna cunaumupi chu'o i'kache asosi'kua'mu.

—Chu'u masiche si'ache cho'o ñocuhasi'kua'mu chu'u. Jo'e cho'o ñora —chiisi'kua'mu Dios.

²⁹ I'kauna asa pai te'ena ija'che i'kasinaa'me:

—Okocurucosomu jā'a —chiisinaa'me.

Chekunata'ni,

—Angelpi ikuni i'kacosomu jā'a —chiisinaa'me.

³⁰ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chu'upi asaa'ku chini i'kasi'ema'mu jā'a. Musanukonapi asaa'ju chini i'kasi'ea'me.

³¹ Chu'ure cuasamanajeju cu'ache pa'inare cu'ache ti'jñerumu ti'acuhamu. Ūcuachi'a cu'ache pa'iju chu'ure cuasamanare chũ'uku'te vati aire ũserumu ti'acuhamu. ³² Chu'ure jē'jo nukosirumu chu'upi soiuna pāi si'achejña pa'ina chu'uni cuasaju jovojanaa'me —chiisi'kua'mu repau.

³³ Repau'te kurususē'verona jē'jo nuko vēasōjañere repau jā'aja'ñe i'kaku kuasi'kua'mu. ³⁴ Jā'aja'ñe i'kauna asa i'kasinaa'me pāi.

—Mai aipai tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che kuaamu:

Cristo Dios Raosi'ku jūnisōma'ñe ai pa'ija'mu,

chiimu. Jā'ata'ni mu'u, ¿je'se pa'ina, “Pāire ja'me paau chini Dios Raosi'kure jē'jo nukojanaa'me pāi”, chiiku? Jā'a pa'ito, Cristo chiicojñoku, ¿tñi'u? —chiisinaa'me repana.

³⁵ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u ichēja cheja pa'inare pai Miañeja'ñe Pa'iku musanukonare jmamakarū ja'me pani sanisōja'mu. Jā'ajekuna chuta'a miarumuna churana ku'ijũ'u musanukona, ru'ru na'isōmaneñu chini. Ru'ru na'isōni ñamipi ku'iju ma'api ñomauna cavesusōjanaa'me musanukona. ³⁶ Chu'ure Miañeja'ñe Pa'iku'te chuta'a musanukonare ja'me pa'irumuna cuasajũ'u chu'u pa'icheja'che re'oja'che pañu chini —chiisi'kua'mu repau.

Jā'aja'ñe i'ka pi'ni sani katisōsi'kua'mu repau Jesús.

Judiopai Jesure cuasama'ñere kuaamu

³⁷ Repana ñaju'te Diochi'a cho'omasiche si'arumu cho'oku'teta'ni repau'te Jesure cuasamanesinaa'me repana pāi. ³⁸ Dios chu'o kuakaisi'ku Isaias tocha jo'kasi'e kuache cho'osinaa'me repana. Repau tocha jo'kasi'e ija'che kuaamu:

Chu'ure Paaku, mai kuache jachaju cuasama'me pāi.

Mu'u masiche si'ache cho'o ñoku'teta'ni jachame pāi,

chiimu. ³⁹ Pāipi cuasavesujuna repau Isaias cheke ija'che tocha jo'kaasomu:

⁴⁰ Ñakocaã ñamava'naja'ñe paapu chini jo'kaasomu Dios.

Ūcuachi'a Repau chu'o asavesache cho'oasomu repanare.

Diopi jā'aja'ñe cho'ouna, “Iku maire vasoja'mu”, chiimapu chu'ure raima'me repana,

chiiu tocha jo'kaasomu. ⁴¹ Diopi ñokuna Jesús Masiu pa'iche ñasi'kujeku repau pa'iche te kuaku jā'aja'ñe tocha jo'kaasomu Isaías maire.

⁴² Reparumu judiöpai jainuko Jesuni cuheju cuasamanesinaa'me. Chekúnata'ni jachama'ñe cuasasinaa'me repau'te. Ūcuachi'a repanare chũ'una te'ena cuasasinaa'me. Cuasanata'ni fariseopaire vajuchuju kuamanesinaa'me, "Kuarena fariseopäipi asa mai judiöpai chi'iv'u'e kakache'te üseju", chini. ⁴³ Ūcuachi'a repanare päi pojoche'te na'a raa chiiju kuamaneasome repana, "Kuato pojoja'mu Dios maire", chiimaru.

Jesús i'kache jachasi'e ro'i ro'ijachere kuamu

⁴⁴ Ūcuarumu Jesús ujachu'opi ija'che i'kasi'kuamu:

—Päi chu'ure cuasana chu'urechi'a cuasama'me. Chu'ure Raosi'kure Diore ūcuachi'a cuasame repana. ⁴⁵ Chu'u pa'iche masina ūcuaja'che chu'ure Raosi'ku pa'iche masime. ⁴⁶ Chu'u Míañeja'ñe Pa'iku chejana raisi'kuamu, päi chu'ure cuasanapi chijacheja pa'ina pa'icheja'che cu'ache pa'imaneaju chini. ⁴⁷ Chu'u i'kache asanata'ni jachaju cho'omanare, "Jachasi'e ro'iche pa'imau", chisa chini cajesi'kuamu chu'u. Chu'ure cuasanani chëa paaku vati toa saiche'te üsekasa chini cajesi'kuamu chu'u. ⁴⁸ Jā'ata'ni päi chu'uni cuheju chu'u i'kache asana jachaju cho'omanesi'e ro'ijanaa'me Dios päi ūcuauko cho'osi'e ro'iche chũ'u mucuse. ⁴⁹ Chu'u'chi'a cuasache'te i'kama'mu chu'u. Ja'ku, chu'ure Raosi'ku kuache'te i'kamau chu'u. ⁵⁰ Iere masimu chu'u: Ja'ku kuache'te chu'upi i'kakuna päipi asa chëa cho'ona Repau pa'ichejana ai sani pa'ijanaa'me. Jā'ajekuna Ja'ku chu'ure kuache'techi'a i'kaku'mu chu'u —chiisi'kuamu repau.

13

Jesús repau neena cū'are choamu

¹ Reparumu pascuarumu tī'aumucuse pa'isi'kuamu. Reparumu Jesús repau saijarumu tī'akuna masiasomu icheja cheja pa'iche jo'ka Puka'ku pa'icheja saijachere. Chukuna'te repau neenare cheja pa'inare cuhama'ñe si'arumu raa cuasaku pa'isi'kuamu repau.

²⁻⁴ Simón Iscariote mamakuni Judare aperumu vati aipi repau rekochoa cu'ache chũ'asomu, Jesure cu'ache cho'ojanani jo'kaa'ku chini. Repau Jesús Puka'ku Dios repau'te raosi'ena'me repau pa'icheja repau jo'e saijachena'me päi ūcuaukore chũ'aa'ku chini Puka'ku repau'te jo'kasi'e masiasomu. Jā'aja'ñe masakuji chukuna repau neenana'me äu äiu ñu'isi'kupri vuni repau sē'sevu ju'ikaa tito repau jiisavuna toalla kääpi quëosi'kuamu repau. ⁵ Quëo pi'ni totore'avana oko ro chukuna repau neena cū'are choa pi'ni ūcuakääpi jose tu'nesökaisi'kuamu repau.

⁶ Choaku saiu Simón Pedro cū'a choapi'arakuna ija'che i'kasi'kuamu repau:

—Chu'ure Paaku, ¿chu'u cū'are choaja'u mu'u? —chiisi'kuamu.

⁷ Chikuna Jesús i'kasi'kuamu.

—Chu'u chura cho'oches vesumu mu'u. Na'a pa'isirumu masija'mu mu'u —chiisi'kuamu repau.

⁸ Chikuna Pedro jo'e i'kasi'kuamu repau'te.

—Chu'u cū'a choache üsemu chu'u —chiisi'kuamu.

Chikuna Jesús i'kasi'kuamu.

—Mu'u cū'a choache üseni chu'u neeku pa'imaneja'mu mu'u —chiisi'kuamu.

⁹ Jā'aja'ñe i'kauna i'kasi'kuamu repau.

—Jā'a pa'ito, Chu'ure Paaku, chu'ure cū'ana'me jūñña sijopu peore choajūu —chiisi'kuamu.

¹⁰ Chikuna i'kasi'kuamu repau.

—Päiu cucha pi'nisi'ku jo'e cuchache chiima'mu ūcuare meno peocanivu cuchasi'kujeku. Cū'achi'a choache chiimu cha'o cha'casicū'ajekuna. Ūcuaja'che musanukona rekoñöa chuchasinaja'ñe cu'achejē'e peonaa'me. Jā'ata'ni musanukonare ja'me pa'iku te'eu repau rekocho ūcua cu'ache cuasaku pa'imau —chiisi'kuamu repau.

¹¹ Repau'te cu'ache cho'ojanare jo'kajauni masiku, "Musanukonare ja'me pa'iku te'eu repau rekocho ūcua cu'ache cuasaku pa'imau", chiisi'kuamu repau.

¹² Chukuna cū'a choa pi'ni repau sē'sevu ju'ikaa sacha jo'e puu ñu'iu i'kasi'kuamu repau.

—¿Chu'u musanukonare cho'osi'e masiche? ¹³ Chu'ure musanukona, "Masiu, Chukuna'te Paaku", chiinaa'me. Jā'aja'ñe i'kaju ūcuarepa i'kanaa'me musanukona. Musanukonare che'choku paaku'mu chu'u. ¹⁴ Musanukonare paakuta'ni cū'a choakaisi'kuamu chu'u. Jā'ajekuna musanukona ūcuaja'che chu'u cho'osi'ēja'che säiñechi'a cho'okaiju pa'ijūu. ¹⁵ Musanukonapi ña chëa cho'oju paaru chini cho'o

ñocuhasi'kua'mu chu'u musanukonare. ¹⁶ Cho'ochete rupu cho'okaau chini chëa paacojñoku repau paaku'te na'a cajejaiche pa'ikuma'mu. Saocojñosi'ku ùcuachi'a repau'te saosi'kure na'a cajejaiche pa'ikuma'mu. Ùcuarepaa'me jã'a. Musanukona ùcuaja'che chu'ure na'a cajejaiche pa'inama'me. Jã'ajekuna musanukonare chu'u cho'ochete sañeche'i'a re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹⁷ Musanukonapi chu'u i'kasi'ere asa chëa cho'uju pani pojoju pa'ijanaa'me.

¹⁸ Jã'ata'ni musanukona ùcuankore i'kama'mu chu'u. Chu'u chëasina pa'iche masimu chu'u. Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Chu'ure ja'me au aikujì cu'ache cho'oja'mu chu'ure, chiimũ. Repa tocha jo'kasi'e ùcuarepa ti'jñeja'mu. ¹⁹ Chuta'a repa tocha jo'kasi'e ti'jñemaramuna kuamu chu'u musanukonare, asa repapi ti'jñeuna, "Jesús Dios Raosi'kua'mu", chiiju cuasaa'ju chini. ²⁰ Pãi chu'u saosinare pojona chu'ure ùcuaja'che pojome. Pãi chu'ure pojona chu'u ja'kure ùcuaja'che pojome. Ùcuarepaa'me jã'a — chiisi'kua'mu repau Jesús.

Repau'te cu'ache cho'ojanare Judas jo'kajachere kuamu Jesús
(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lc 22.21-23)

²¹ Jã'aja'ñe i'ka pi'ni Jesús rua sumava'u pa'iu ija'che i'kasi'kua'mu: —Musanukonare ja'me pa'iku chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini chu'ure cuhenani jo'kaja'mu. Ùcuarepaa'me jã'a —chiisi'kua'mu repau.

²² I'kakuna asa repauni vesuju sañeche'i'a ñasinaa'me chukuna repau neena. ²³ Chu'u repau neeku rua chiicojñoku repau'te rã'uñe ñu'isi'kua'mu. ²⁴ Ùcuarumu Simón Pedro chu'ure Jesure rã'uñe ñu'ikujekuna repau'te jo'kajani sëniasa kuaa'ku chini rupu vevosi'kua'mu. ²⁵ Vevouna sëesi'kua'mu chu'u Jesure.

—Chukuna'te Paaku, ¿kauni i'kakũ mu'u, mu'ure cu'ache cho'ojanare jo'kajaure? — chiisi'kua'mu chu'u.

²⁶ Chikuna i'kasi'kua'mu repau. —Pamakaru'te chüsa ñsija'mu chu'u repau'te chu'ure jo'kajaure —chiisi'kua'mu. Chini pãmaka chüsa Simón Iscariote mamakuni Judani ñsisi'kua'mu repau. ²⁷ Pãmakare ñsina koosirumu repau'te vati ai teana kakaasomu. Kakauna Jesús repau'te i'kasi'kua'mu.

—Mu'u cho'ojache pesa cho'ojaijũ'u —chiisi'kua'mu. ²⁸ Jesús repau'te i'kasi'e au aiju ñu'ina ùcuauko asavesusinaa'me. ²⁹ Asavesuju ija'che cuasaasome te'ena: "Chukuna chi'isi'e kuri paakaikujekuna Judare pascua cho'ojamajñaruã koojaa chini saocosomu Jesús", chiisinaa'me. Chekuna ija'che cuasaasome: "Judapi chüova'na pa'iva'nare kurire ñsia'ku chini saocosomu Jesús", chiisinaa'me.

³⁰ Repau Judas pãmaka koo ñni pi'ni vuni eta sanisösi'kua'mu. Reparumu ñani pa'isi'kua'mu.

Mama chũ'uñe jo'kasi'ere kuamu

³¹ Repau Judas etasirumu Jesús ija'che i'kasi'kua'mu: —Chura chu'u Dios Raosi'ku peore Masiu pa'iche ñoja'mu Dios. Ùcuachi'a Repau chiiche'te chu'upi jachama'ñe cho'o ñouna Repau peore masiche'te masijanaa'me pã. ³² Chu'upi Repau peore Masiu pa'iche'te cho'o ñouna Repau ùcuaja'che chu'u peore Masiu pa'iche cho'o ñoja'mu. Chura ñoja'mu Repau. ³³ Asarepajũ'u, chu'u chiiva'na. Musanukonare rua jeerumu ja'me pa'ima'ñe jo'ka sanisöja'mu chu'u. Chu'upi sanisöuna ku'ejanaa'me musanukona chu'ure. Jã'ajekuna chura musanukonani judiopã chũ'unare i'kasi'ejache i'kamũ chu'u: "Musanukonare chu'u saicheja saicu'amu." ³⁴ Ie mamare chũ'u jo'kamũ chu'u musanukonare: Sañeche'i'a oiju pa'ijũ'u. Chu'u musanukonare oicheja'che musanukona ùcuaja'che sañeche'i'a oiju pa'ijũ'u. ³⁵ Musanukonapi sañeche'i'a oiju pa'ito pãipi ñani ùcuauko, "Jesús neena'me ina", chiijanaa'me —chiisi'kua'mu repau Jesús chukuna'te.

Pedro, "Repau'te ñama'kua'mu chu'u", chiijachere kuamu Jesús
(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lc 22.31-34)

³⁶ Ùcuarumu Simón Pedro Jesure sëesi'kua'mu. —Chukuna'te Paaku, ¿jechejana saija'u mu'u? —chiisi'kua'mu. Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu. —Chu'u saicheja saicu'amu mu'ure chura. Na'a pa'isirumuta'ni saire'oja'mu mu'ure —chiisi'kua'mu repau.

³⁷ Chikuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, ¿je'se pa'iana mu'una'me churana saicu'aku chu'ure? Páipi mu'uni vanisõnu chiito chuenisõñejë'e vajuchuma'ñe mu'uni ñsechiiu chuenisõra chiiimu chu'u, mu'upi chuenisõmanea'ku chini —chiisi'kua'mu repau.

³⁸ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—¿Chuenisõkairepaja'u mu'u chu'ure? Já'aja'ñe i'kasi'kuta'ni chuta'a kura chu'ima'ona saja'imu chu'u musanukonare, chu'u pa'ichejare ja'me sani paapu chini. Ûcuarepaa'me já'a —chiisi'kua'mu Jesús.

14

Jesure cuasanachi'a Dios pa'icheja saijachere kuamu

¹ Ûcuarumu Jesús chukuna'te repau neenare i'kasi'kua'mu.

—Samava'na pa'imanejü'u musanukona. “Diopi cho'okaiuna vajuchuma'ñe pañu”, chini Repauni masi cuasajü'u. Ûcuaja'che, “Iku Jesupi cho'okaiuna vajuchuma'ñe pañu”, chini chu'uni masi cuasajü'u. ² Chu'u Já'ku pa'ichejare cunaumure vu'ña rua pa'imü. Já'aja'ñe peoto kuara'asi'kua'mu chu'u musanukonare. Ûcuachejana saimu chu'u musanukona pa'ijavu'ñare care'vakasa chini. ³ Care'va pi'ni jo'e ichejana rani Ûcuachejana saja'imu chu'u musanukonare, chu'u pa'ichejare ja'me sani paapu chini. ⁴ Chu'u saicheja saima'a masime musanukona —chiisi'kua'mu repau.

⁵ Chikuna Tomás i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mu'u saichejare vesuju repacheja saima'ajë'e vesume chukuna —chiisi'kua'mu.

⁶ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u Já'ku pa'icheja saima'aja'ñe pa'iku'mu chu'u. Já'ajekuna chu'ure cuasanachi'a Repau pa'icheja saijanaa'me. Já'ku pa'iche Ûcuarepare kuaku'mu chu'u. Chu'ure cuasanapi jünisõsirumu Dios pa'icheja ai sani paapu chini chu'upi jo'kauna repanachi'a Repau pa'icheja ai sani pa'ijanaa'me. Chu'ure cuasanata'ni Dios pa'icheja saimanejanaa'me. ⁷ Musanukonapi chu'u pa'iche masini Já'ku pa'iche Ûcuaja'che masira'ame. Churana Já'ku pa'iche masime musanukona chu'ure ñanajeju —chiisi'kua'mu repau.

⁸ Chikuna Felipe jo'e i'kasi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, mujakuni ñojü'u chukuna'te. Ñoru pojosõjanaa'me chukuna —chiisi'kua'mu.

⁹ Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Felipe, asarepajü'u. ¿Chu'ure musanukonare rua jeerumu ja'me pa'iku'te chu'u pa'iche chuta'a vesuku mu'u? Pái chu'u pa'iche ñana Já'ku pa'iche Ûcuaja'che ñame. Já'ata'ni, ¿je'sejekuna mu'u chu'ure, “Mujakuni ñojü'u chukuna'te”, chiiku? ¹⁰ Chu'una'me Já'ku Ûcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna. ¿Já'a musanukona cuasama'ñe? Chu'u i'kache chu'o chu'uchi'a cuasaku i'kachema'mu. Já'ku kuachechi'a i'kakü'mu chu'u. Ûcuachi'a Repajü'i ja'me pa'iu cho'okaiuna Repauch'i'a cho'omasiche'te cho'oku'mu chu'u. ¹¹ Chu'u i'kasi'e jachamanejü'u musanukona, “Chu'una'me Já'ku Ûcuate'euja'che pa'inaa'me chukuna”, chiisi'e. Musanukonapi chu'u i'kasi'ere asa jachanijë'e chu'upi Diochi'a cho'omasiche'te cho'okuna ñani jachama'ñe cuasajü'u musanukona. ¹² Chu'ure cuasana chu'u Diochi'a cho'omasiche cho'ocheja'che cho'ojanaa'me. Ûcuaja'che chu'u sanisõsirumu chu'u cho'osi'eja'che na'a rua vesache'te cho'ojanaa'me repana, chu'u Já'ku pa'ichejana sakuna. Ûcuarepaa'me já'a. ¹³ Musanukonapi chu'u Já'kuni sëejü, “Chukuna'te Jesús neenajejuna cho'okaijü'u chukuna sëeñe”, chiiju sëeto cho'okaija'mu chu'u, Repau peore Cho'omasikujeku musanukonare oiü cho'okaiche'te páipi masia'ju chini. ¹⁴ Musanukonapi chu'uni Ûcuache'te sëejü, “Chukuna'te mu'u neenajejuna cho'okaijü'u chukuna sëeñe”, chiiju sëeto cho'okaija'mu chu'u musanukonare —chiisi'kua'mu repau Jesús.

“Dios Rekocho'te raoja'mu chu'u”, chiimu Jesús

¹⁵ Ûcuarumu Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—Musanukonapi chu'ure chini chu'u chü'ñe cho'ojü pa'ijanaa'me. ¹⁶⁻¹⁷ Já'kuni sëekaimu chu'u musanukonare chu'u cho'okaicheja'che Cho'okaijarekocho'te Repau Rekocho'te chu'o Ûcuarepa Kuarekocho'te rao'ku chini, raouna musanukonani si'arumu ja'me pa'iu cho'okaiü paau chini. Diore cuasamana Repau Rekocho cho'ochejë'e vesuju Reparekocho pa'ichejë'e vesume. Vesujuna Repau Rekocho paacu'amü repanare. Dios Rekochoji musanukonare ja'me pa'iu musanukona rekoñoäre si'arumu ja'me Pa'ijarekocho pa'iche masijanaa'me musanukona.

¹⁸ Musanukonare chüviva'nareja'che jo'kamaneja'mu chu'u. Jo'kaja'mu chu'u musanukonare. Já'ata'ni jmakarü pani jo'e rani ja'me pa'ija'mu chu'u musanukonare.

¹⁹ Jmamakarū pa'isirumū Diore cuasamana jo'e ñamanejanaa'me chū'ure. Musanukona chū'upi jūnisōsi'kuta'ni jo'e vajurakuna ñajanaa'me. Chū'u jūni vajuraisi'ēja'che musanukona ūcuaja'che chū'ure cuasana jūnisōsinata'ni vajurani Dios pa'icheja ai sani pa'ijanaa'me. ²⁰ Dios Rekocho musanukonare raikumucuse chū'una'me Ja'ku ūcuate'ēja'che pa'iche masijū musanukonare chū'u ja'me pa'ichena'me chū'ure musanukona ja'me pa'iche masijanaa'me musanukona repaumucuse. ²¹ Chū'u chū'ūñe asa jachama'ñe cho'ona chiime chū'ure. Chū'ure chiinare Ja'ku ūcuaja'che chiimū. Chū'u ūcuaja'che repanare chiimū chū'u pa'iche ñoja'mū masia'jū chini —chiisi'kua'mū repau Jesús.

²² Ūcuarumū cheku Judas, Iscariotema'kupi, ija'che i'kasi'kua'mū:

—Chukuna'te Paaku, mū'u pa'iche chukuna'techi'a ñoja'mū chiisi'kua'mū. ¿Je'se pa'ina chekunare pāi ñomaneja'u? —chiisi'kua'mū repau.

²³ Chikuna Jesús i'kasi'kua'mū.

—Pāi chū'ure chiina chū'u chū'usi'e asa jachama'ñe cho'ojanaa'me. Chū'u Ja'ku repanare chiimū. Chū'u Ja'kuna'me rani ja'me pa'ijanaa'me chukuna repanare. ²⁴ Chū'ure cuhenata'ni chū'u chū'ūñe asa jachaju cho'oma'me. Chū'uchi'a te'eu cuasache'te i'kama'mū musanukonare. Chū'ure Raosi'ku Ja'ku kuachechi'a i'kaku'mū chū'u.

²⁵ 'Irumū musanukonare ja'me pa'irumūna teana iere peore i'kamū chū'u. ²⁶ Chū'u musanukonare cho'okaisi'ēja'che Cho'okajarekocho'te Repau Rekocho'te raoja'mū Dios. Raona musanukonare Dios chū'o peore che'choja'mū Reparekocho, musanukonapi chū'u i'kasi'ere cavesuma'ñe cuasaju paapu chini.

²⁷ 'Saipi'rakū musanukona rekoñoāre pojoju pa'iche'te jo'kamū chū'u. Chū'ure cuasamana pojoju pa'icheja'chema'mū chū'u jo'kache. Vajuchuma'ñe pa'iju sumava'na pa'imanejū'u musanukona. ²⁸ Chū'u i'kasi'e asasinaa'me musanukona, “Saimū chū'u. Jā'ata'ni jo'e rani musanukonare ja'me pa'ija'mū chū'u”, chiisi'e. Musanukonapi chū'ure chiirepana pani chū'ure na'a rua Masiku Ja'ku pa'icheja chū'u saijache asa pojokaira'ame musanukona. ²⁹ Chuta'a chū'u saimarumūna jā'are kuamū chū'u musanukonare, reparumūpi tī'auna chū'uni jachama'ñe cuasaa'jū chini.

³⁰ 'Chura jmanukorū kuache paamū chū'u musanukonare. Chura chū'ure cuasamanare paakūji vati aipi chū'ūna pāi raipi'rame, chū'uni chēa sa cu'ache cho'oñu chini. Chū'ureta'ni paama'kuamū repau vati ai. ³¹ Ja'ku chū'usi'e peore cho'oku'mū chū'u, pāipi ña Ja'kure chū'u chiiche'te masia'jū chini. Re'omū. Juna, mūañu —chiisi'kua'mū repau chukuna'te repau neenare.

15

Ucheñuna'me repañu ka pa'icheja'che pa'iche'te kuamū

¹ Ūcuarumū Jesús chukuna'te repau neenani chū'vakū ija'che i'kasi'kua'mū:

—Uche repañu pa'icheja'che pa'iku'mū chū'u. Chū'u Ja'kuta'ni ucheñu paakūja'che pa'iku'mū. ² Jā'ajekuna repañu kapi ūcuauakapi uche kūima'to tu'sesōmū Repau repaka. Kūitota'ni repañu care'vakūjekū repakapi na'a rua kūau chini repaka pa'ikaruāre cu'akaruāre verisōmū. ³ Repañu kapi na'a rua kūau chini care'vakū cho'ocheja'che Dios musanukona chū'u che'choche Dios chū'o asa chēana rekoñoāre ūcuaja'che care'vamū Dios, si'arumū na'a re'oja'che paapu chini. ⁴ Chū'uni si'arumū cuasaju musanukona rekoñoā chū'una'me pa'ijū'u. Chū'u musanukonare si'arumū cuasaku musanukonana'me pa'ija'mū. Uche kapi repañu'te su'imaneni uchecha'cha kūima'mū. Ūcuaja'che musanukonapi chū'uni si'arumū cuasaju pa'imaneni re'oja'che pa'imanejanaa'me.

⁵ Ucheñu pa'icheja'che pa'iku'mū chū'u. Musanukona chū'ure cuasana repañu ka re'oja'che kūiñeja'ñe pa'inaa'me. Musanukona rekoñoā chū'una'me pani chū'upi musanukonani ja'me pa'iu cho'okaiuna si'arumū na'a re'oja'che pa'ijanaa'me. Chū'upi cho'okaima'to re'oja'che pa'imanejanaa'me musanukona. ⁶ Musanukona rekoñoā chū'una'me pa'imaneni uche ka kūimanesika cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojñojanaa'me, pāi veri sējo jūkuna uosōñeja'ñe.

⁷ Musanukona chū'ure cuasache'te ūhama'ñe chū'una'me pa'iju chū'u che'choche'te cho'uju musanukonare uache ūcuauache'te sēejū'u chū'ure. Sēeto isija'mū chū'u. ⁸ Musanukonapi re'oja'che pa'ijuna chekunapi ñani, “Ina Jesús neena, Diopi cho'okaiuna, re'oja'che pa'inaa'me”, chini Diore pojojanaa'me repa. ⁹ Chū'ure Ja'ku oicheja'che musanukonare oimū chū'u. Chū'u oiche cuhema'ñe musanukona rekoñoā chū'una'me pa'ijū'u. ¹⁰ Ja'ku chū'ūñe jachama'ñe cho'okujekū Repau oicojñoku'mū chū'u.

Musanukona ūcuaja'che chũ'u chũ'ũñe'te asa jachama'ñe cho'oni chũ'u oicojñona pa'ijanaa'me.

¹¹ 'Musanukonapi chũ'u pojoku pa'icheja'che si'arumũ pojoju paapu chini jã'are peore i'kamũ chũ'u musanukonare. ¹² Ja'che paapu chini chũ'umũ chũ'u musanukonare: Chũ'u musanukonare oicheja'che sãĩñechi'a oiju pa'ijũ'u. ¹³ Pãiu repau'te ja'me pa'ikũji repau'te cu'ache cho'ochete ñseku jũnisõñejẽ'e cuhema'ñe chuenisõku repau'te ja'me pa'iku'te oirepamũ repau. Oiu repau cho'okaisi'ejã'che cheke jo'e na'a rãa oiu cho'okaichejẽ'e peomũ. ¹⁴ Musanukonapi chũ'u chũ'ũñe'te cho'oni chũ'ũna'me pa'ijanaa'me musanukona. ¹⁵ "Chũ'ũre cho'ochete cho'okainaa'me ina", chiimũ chũ'u chũ'u chura musanukonare. Cho'ochete cho'okaina repanare paaku cho'ochete vesume, kuamauna. Chũ'ũta'ni, "Chũ'ũre ja'me pa'inaa'me ina", chiimũ chũ'u musanukonare. Jã'ajekũna chũ'ũre Ja'ku i'kasi'e peore kuasi'kuamũ chũ'u musanukonare. ¹⁶ Musanukonapi chẽãmanesinaa'me chũ'ũre. Chũ'ũna'mũ musanukonare chẽãsi'ku. Chẽã paaku iere chũ'ũ jo'kamũ chũ'u: Si'arumũ cuhama'ñe re'oja'che cho'oju pa'ijũ'u, chekunapi ña chẽã chũ'ũni cuasaa'ju chini. Jã'aja'ñe cho'oju musanukonare uache'te Dioni sẽeto cho'okaija'mũ Repau. ¹⁷ Ja'che paapu chini chũ'umũ chũ'u musanukonare: Sãĩñechi'a oiju pa'ijũ'u —chiisi'kuamũ repau.

Pãi Diore cuasamana Jesurejẽ'e cuheju repau neenare cuheme

¹⁸ Ūcuarumũ Jesús jo'e i'kasi'kuamũ.

—Diore cuasamanapi musanukonare cuhejuna repana chũ'ũre charo cuhesi'ere cuasajũ'u. ¹⁹ Musanukonapi Diore cuasamana pa'ito chiira'ame repana musanukonare repana pa'icheja'che pa'inajejuna. Aperumũ repana cuasacheja'che cuasasinaa'me musanukona. Chura chũ'ũpi musanukonare chẽã paakũna repana cuasacheja'che cuasama'me musanukona. Jã'ajekũna repana musanukonare cuheme. ²⁰ Chũ'u musanukonare ija'che i'kasi'e cãvesumanejũ'u, "Cho'ochete cho'okaiku repau paaku'te na'a rãa pa'ikũma'mũ", chiisi'ere. Chũ'ũre cuheju cu'ache cho'ona musanukonare ūcuaja'che cuheju cu'ache cho'ojanaa'me. Chũ'u chũ'ũvache asa jachama'ñe cho'onapi musanukona chũ'ũvache ūcuaja'che asa jachama'ñe cho'ojanaa'me. ²¹ Chũ'u neenajejuna musanukonare jã'aja'ñe cho'ojanaa'me repana chũ'ũre Raosi'ku pa'iche vesunajeju.

²² 'Chũ'u repanare rani chũ'ũvama'to repana cu'ache cho'ochete vesura'ame repana. Jã'ata'ni chura chũ'ũpi rani chũ'ũvakũna asinajejuna, "Vesũju cho'osinaa'me chũ'ũkũna", chiicu'amũ repanare. ²³ Pãi chũ'ũre cuhena chũ'u Ja'kũre ūcuachi'a cuheme. ²⁴ Chũ'ũpi chekũna pãi cho'omanesi'e Diochi'a cho'omasiche'te rani cho'o ñoma'to ro'iche peora'asi'kuamũ repanare. Jã'ata'ni chũ'u cho'ochete ñasinata'ni chũ'ũre cuheme repana, chũ'u Ja'kũre ūcuachi'a. Jã'ajekũna ro'iche pa'imũ repanare jachasinajejuna. ²⁵ Aperumũ tocha jo'kasi'e Dios chũ'o repana cho'ojachere ija'che kuamũ: Chũ'ũre rupũ peoche cuheme repana, chiimũ. Repa tocha jo'kasi'e ūcuare cho'ocuhame repana chũ'ũre cuhena.

²⁶ 'Chũ'ũpi sũkũna Ja'ku musanukonare Repau Rekocho'te raoja'mũ, musanukonare cho'okaiũ chũ'o ūcuarepa Kuajarekocho'te. Raõna rani musanukonare chũ'u pa'iche'te kuaja'mũ Reparekocho. ²⁷ Musanukona ūcuaja'che chũ'u apeche'chorumũpi irumũjatũka chũ'ũre ja'me pa'ijũ ñanajeju chekunani kuaju pa'ijũ'u chũ'u pa'iche'te —chiisi'kuamũ repau Jesús.

16

¹ Ūcuarumũ Jesús jo'e i'kasi'kuamũ.

—Chũ'ũre cuasache'te ūhasõmanea'ju chini musanukonare jã'are peore kuamũ chũ'u. ² Pãi musanukonare chũ'ũre cuasanaejuna mai judiopãi chi'ivũ'ña kakache ūsejanaa'me. Na'a pa'isirumũ pãiu ūcuauakũji pãiu'te chũ'ũre cuasakuni vanisõni, "Diore cho'ochete cho'okaiku'mũ chũ'u", chiũ cuasaja'mũ. ³ Reparumũ musanukonare jã'aja'ñe cho'ojana chũ'ũrejẽ'e Ja'kũrejẽ'e vesunajeju jã'aja'ñe cho'ojanaa'me repana musanukonare. ⁴ Jã'ajekũna musanukonare churana teana peore kuamũ chũ'u jã'a, jã'aja'ñe cho'orũmũ t'i'aru, "Maire Paaku kuasi'epi ti'ñecuhamũ maire", chiijũ cuasaa'ju chini —chiisi'kuamũ repau.

Dios Rekocho cho'okaijachere kuamũ

Ūcuarumũ Jesús jo'e i'kasi'kuamũ.

—Chũ'u apeche'chorumũ musanukonani ja'me pa'iu chuta'a saimũ musanukonare ti'ñejãñe kuamanesi'kuamũ chũ'u. ⁵ Chura chũ'ũre Raosi'kũni ja'me pasa chini co'imũ chũ'u. Te'eujẽ'e musanukona chũ'ũre, "¿Jeechejana saiku mũ'u?", chiima'me. ⁶ Chũ'ũpi musanukonani chũ'u saijachena'me musanukonare ti'ñejãñe

kuaua sumamu musanukonare. ⁷ Chu'u saima'to Dios Rekocho musanukonare ja'me pa'iu Cho'okaijarekocho raimaneja'mu musanukona rekoñoa. Chu'upi sanita'ni Dios Rekocho raoja'mu. Já'ajekuna chu'upi musanukonani jo'ka sanisöru, na'a re'oja'mu musanukonare. Ucuarepaa'me já'a. ⁸ Dios Rekochoji rani pái rekoñoana kuakuna repa rekoñoa cu'ache pa'iche cuasa masijanaa'me repa. Ucuachi'a Dios chiiche rühiñe pa'iche Repau Rekochoji kuakuna masijanaa'me repa. Ucuachi'a cu'ache cho'öche ühamana ro'ijache Dios Rekochoji kuakuna masijanaa'me repa. ⁹ Dios Rekochoji kuaua, "Jesucristoni cuasamaru cu'ache cho'öju pa'ime mai", chiiju masijanaa'me pái. ¹⁰ Chu'u Ja'ku pa'ichejana co'isöuna pái chu'ure jo'e ñamanejanaa'me. Já'ata'ni Dios Rekochoji kuaua chu'u rühiñe pa'iche masijanaa'me repa. ¹¹ Chu'upi icheja cheja pa'inare chu'ukuni vati aini cajejanisöuna repau cu'ache cho'öku pa'iche peore ro'ija'mu repau. Já'a peore masijanaa'me pái, Dios Rekochoji kuaua.

¹² Chu'o na'a rua i'kache paamu chu'u. Já'ata'ni chura kuama'mu chu'u. Churana teana kuatoj'e'ë asa chëamanera'ame musanukona. ¹³ Dios Rekochoji chu'o ücuarepa Kuarekochoji rani Dios chu'o ücuarepare peore karamañe kuaua asa masijanaa'me musanukona. Já'ata'ni Reparekocho Te'erekocho cuasaku kuamaneja'mu. Asasi'echi'a kuaja'mu na'a pa'isiramü ti'ñejañere. ¹⁴ Dios Rekochoji chu'u i'kachenam'e chu'u cho'öche kuaua asa chu'u Masiu pa'iche masijanaa'me musanukona. ¹⁵ Ja'kupi i'kauna asa jo'e ücuare i'kamü chu'u. Já'ajekuna, "Chu'u i'kachenam'e chu'u cho'öche Dios Rekochoji kuaua asa chu'u Masiu pa'iche masijanaa'me musanukona", chiisi'kuamü chu'u musanukonare.

¹⁶ Jmamaru pa'isiramü musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Já'ata'ni jmamaru pani jo'e ñajanaa'me musanukona chu'ure. Ja'ku pa'ichejana co'imü chu'u — chiisi'kuamü repau.

Chura sumava'na pa'ina na'a pa'isiramü pojoju pa'ijanaa'me musanukona

¹⁷ Já'aja'ñe i'kauna asa chukuna repau neena te'ena säiñechi'a ija'che sëesinaa'me: —¿Je'sere i'kaku já'u maire? "Jmamaru pa'isiramü musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Já'ata'ni musanukona chu'ure jmamaru pani jo'e ñajanaa'me. Ja'ku pa'ichejana co'imü chu'u", chiisi'kuamü. ¹⁸ Repau, "Jmamaru", chiisi'e, ¿je'se chiiku já'a? Repau i'kache asavesume mai —chiisinaa'me repa. Asavesuju repauni sëniasañu chiinata'ni sëemanesinaa'me.

¹⁹ Repau'te sëni asañu chiiche'te masiku i'kasi'kuamü repau. —Chu'u musanukonare, "Jmamaru pa'isiramü musanukona chu'ure ñamanejanaa'me. Já'ata'ni musanukona chu'ure jmamaru pani jo'e ñajanaa'me", chiisi'ere asavesuju, ¿säiñechi'a sëniasañu pa'iche musanukona? ²⁰ Ucuachi'a chu'ure cu'ache ti'ñeuna ña otare oiju sumava'na pa'ijanaa'me musanukona. Chu'ure cuasamanata'ni pojoju pa'ijanaa'me. Musanukona sumava'na pa'isinata'ni na'a pa'isiramü pojoju pa'ijanaa'me. Ucuarepaa'me já'a. ²¹ Romio chiipi'rani ruarepa asikuna oimo, reparamü ti'auna. Já'ata'ni repau ñaasiramü chiiva'ni pojoju repao'te asisi'ej'e'ë cuasama'mo. ²² Já'aja'ñe pa'ime musanukona. Chura sumava'na pa'ime. Já'ata'ni musanukonani jo'e ñara chini raija'mu chu'u. Reparumü repao romio pojocheja'che rua pojojanaa'me musanukona. Pái te'eu'terej'e'ë üsecu'aja'mu musanukona pojoche.

²³ Reparumuta'ni musanukona chu'ure jmamaruj'e'ë chu'o sëniasañamanejanaa'me. Reparumü musanukonapi chu'u Ja'kuni, "Chukuna Jesús neena'me. Chukuna sëñe cho'okaijü'u", chiiju ücuache'te sëto cho'okaija'mu Repau. Ucuarepaa'me já'a. ²⁴ Iramujatu'ka musanukona, "Chukuna Jesús neenajegu chukuna sëñe cho'okaijü'u", chiiju Diore jmamaruj'e'ë sëmanaa'me. Churata'ni Ja'kuni já'aja'ñe sëejü'u. Sëto cho'okaija'mu Repau, musanukonapi pojoju paapu chini. Ucuarepaa'me já'a — chiisi'kuamü repau.

Diore cuhenare Jesucristo na'a rua masiku pa'iche'te kamü

²⁵ Ucuaramü Jesús jo'e i'kasi'kuamü. —Musanukonare Ja'ku pa'iche'te kaku vesache chu'u cuasacheji kuasi'kuamü chu'u. Na'a pa'isiramuta'ni Ja'ku pa'iche já'aja'ñe kuama'ñe te'erühiñe kuaja'mu chu'u. ²⁶⁻²⁷ Reparumü musanukonare uache'te Dionï sëni, "Jesús neena'me chukuna. Já'ajekuna chukuna sëñe cho'okaijü'u", chiijanaa'me musanukona. Reparumü musanukonani Ja'kupi oiu ücuare cho'okasa chiuna, "Repa sëñe cho'okaijü'u", chiimaneja'mu chu'u Ja'kure. Musanukonapi chu'uni chiiju, "Dios Raosi'kuamü iku", chini cuasanañeuna musanukonare oiu cho'okaija'mu Ja'ku. ²⁸ Ja'ku pa'icheja pa'isi'kupi

icheja chejana cajesi'kua'mu chu'u. Chura icheja cheja pa'isi'kupi jo'ka Ja'ku pa'ichejana co'ipi'ramu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

²⁹ Chikuna chukuna repau neena i'kasinaa'me.

—Churata'ni mu'u aperumu i'kasi'ēja'che i'kama'ne te'eruhi'ne i'kamu mu'u, asamasire'oche. ³⁰ Peore masiku'mu mu'u. Masime chukuna chura ja'a. Pāi ūcuanako cuasache masiku'mu mu'u. Jā'ajekuna pāi, “¿Ūquere musanukona chu'ure sēñu chi'iche?”, chiima'kua'mu mu'u. Mu'upi jā'aja'ne pa'iana, “Dios Raosi'kua'mu iku”, chiinaa'me chukuna mu'ure —chiisinaa'me chukuna.

³¹ Chitena Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chura musanukona chu'ure cuasarepame. ³² Jā'ata'ni musanukona jma-makarū pa'isirumu vajuchuju te'enachi'a chu'ure te'eu'te jo'ka musanukona vu'ñana co'isōjanaa'me. Te'eva'ure jo'ka co'isōcojñosiva'uta'ni chu'uni Ja'kupi ja'me pa'iana te'eva'u pa'imateja'mu chu'u. ³³ Musanukonare chu'ure cuasanajejuna jā'are i'kamū chu'u, asa re'oja'che pojoju paapu chini. Diore cuasamana musanukonare cu'ache cho'ojanana'me. Cu'ache cho'ocojñojanata'ni vajuchuma'ne pojoju re'oja'che pa'ijū'u musanukona. Diore cuhenare na'a cajejaiche pa'ikujeku musanukonare cho'okaija'mu chu'u —chiisi'kua'mu repau Jesús.

17

Jesús repau neenare Diore sēekaiche'te kuamu

¹ Jā'aja'ne i'kacuha Jesús cunaumure mu'ne naku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ja'ku, mu'u chiisirumu ti'acuhamu. Mu'upi chu'u peore Masiu pa'iche pāire cho'o űojū'u. Chu'u ūcuaja'che mu'u peore Masiu pa'iche cho'o ñora. ² Chu'ure mu'u chiire pāire ūcuanokore chū'ua'ku chini jo'kasi'kua'mu mu'u. Chu'upi paaku chū'ua'ku chini mu'u chēa jo'kasinare mu'u pa'icheja sani pa'iche'te jo'kamū chu'u. ³ Mu'ure Diorepau'te Ūcuate'eu'te cuasaju chu'ure mu'u Raosi'kure Jesucristo'te cuasana mu'u pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me.

⁴ Mu'u, “Chejana sani cho'ojū'u”, chiisi'ere chu'upi ichejare chejare rani pa'iu cho'o pi'niuna ña mu'u peore Masiu pa'iche masime pāi. ⁵ Ja'ku, chura chu'ure chuta'a cheja cho'omarumupi vaa mu'una'me pa'iu chu'u aperumu chū'usi'ēja'chere jo'e jo'kajū'u chu'ure, ūcuaja'che chu'upi jo'e chū'uku paau chini.

⁶ Pāi mu'ure cuasamanesinapi chura mu'uni cuasajuna chu'uni chēa jo'kasi'kua'mu mu'u, chu'upi paaa'ku chini. Mu'u pa'iche'te kuasi'kua'mu chu'u repanare, asa masia'ju chini. Mu'u neenaa'me repana. Chu'upi paaa'ku chini chu'uni jo'kasi'kua'mu mu'u repanare. Mu'u chū'ū'ne asa jachama'ne cho'ome repana. ⁷ Chu'u che'chochena'me chu'u pa'iche peore mu'u jo'kasi'ea'me. Chura masime repana jā'a. ⁸ Mu'u chu'ure kuasi'e chu'upi kuaana asa chēasinaa'me repana. Jā'ajekuna chu'ure, “Dios pa'icheja raisi'kua'mu iku. Dios Raorepasi'kua'mu”, chiiju masime repana.

⁹ Mu'uni sēekaimu chu'u repanare. Mu'ure cuasamanareta'ni sēekaima'mu chu'u. Chu'upi paaa'ku chini mu'u chēa jo'kasinarechi'a sēekaimu chu'u, mu'u neenajejuna. ¹⁰ Chu'u neenare ūcuanokore ja'me paaku'mu mu'u. Chu'u ūcuaja'che mu'u neenare ūcuanokore ja'me paaku'mu. Repanapi re'oja'che pa'ijuna ñani, “Inare Paaku Jesucristo peore masiku'mu”, chiijanaa'me pāi.

¹¹ Icheja cheja na'a jeerumu pa'imateja'mu chu'u. Mu'u pa'ichejana co'ipi'racuhamu chu'u. Repanata'ni saimairo ichejare chejare pa'iju pa'ijanaa'me. Ja'ku, re'oku'mu mu'u. Repanare mu'u chu'ure jo'kasinare mu'upi peore Masikuji kuirajū'u, mai ūcuate'eu pa'icheja'che repanapi ūcuate'ēja'che paapu chini. ¹² Mu'upi cho'okaiuna chu'u neenani ja'me pa'iu kuiraku pa'iku'mu chu'u, mu'ure cuasache'te ūhasō cho'osōmanea'ju chini. Jā'ata'ni cho'osōjau te'eu pa'imu. Repau cho'oku cho'osōja'chere kuañu chini Dios chu'o kuaana tocha jo'kasi'epi ūcuarepa ti'ñeja'mu repau'te. Chekanareta'ni te'eu'terejē'e cho'osōmanesi'kua'mu chu'u.

¹³ Chura mu'u pa'ichejana saipi'ramu chu'u. Jā'ata'ni chuta'a ichejare chejare pa'iu chu'u neenani iere peore i'kamū chu'u, repanapi chu'u pojoku pa'icheja'che cuhama'ne pojoju paapu chini. ¹⁴ Mu'u chu'ure kuasi'e chu'o kuasi'kua'mu chu'u repanare. Mu'ure cuasamana cuasacheja'che cuasama'kua'mu chu'u. Chu'u neena ūcuaja'che repana cuasacheja'che cuasamanaa'me. Jā'ajekuna mu'ure cuasamana cuheme repanare. ¹⁵ Mu'upi repanani ti'chejana saa'ku chini sēema'mu chu'u. Rupu mu'upi vati repanare cu'ache cho'ora chi'iche'te ūsea'ku chini sēekaimu chu'u repanare. ¹⁶ Mu'ure cuasamana cuasacheja'che cuasama'kua'mu chu'u. Chu'u neena ūcuaja'che repana cuasacheja'che cuasamanaa'me. ¹⁷ Mu'u chu'o ūcuarepaa'me. Repanare che'chojū'u repachū'o, asa chēa mu'u chū'ū'ne'te cho'ojū re'oja'che paapu chini. ¹⁸ Mu'u chu'ure icheja raosi'ēja'che

chũ'u repanare mu'u chũ'ore si'achejña ku'iju chũ'vaju paapu chini saoja'mu. ¹⁹ Chũ'u neenapi ña chẽa chũ'u cho'ocheja'che mu'u chũ'ũñe'te cho'ojũ paapu chini mu'u chũ'ũñechi'a cho'oku'mu chũ'u.

²⁰ Repanarechi'a sêekaima'mu chũ'u. Repanapi chũ'vajuna asa chẽa chũ'ure cuasajanare ũcuachi'a sêekaimu chũ'u. ²¹ Mu'una'me chũ'u ũcuate'euja'che pa'inaa'me mai. Ja'ku, mu'uni sêemu chũ'u, chũ'u neenapi mai ũcuate'eu pa'icheja'che ũcuate'euja'che paapu chini, ũcuachi'a maina'me si'arumu ũcuate'euja'che paapu chini. Jã'aja'ñe pa'ijuna repana re'oja'che pa'iche'te ñani mu'ure cuasamana, "Jesús inare paaku Dios Raosi'kua'mu", chiijanaa'me. Jã'aja'ñere chiimu chũ'u. ²² Mu'u chũ'ure ũsi'i'ejja'che chũ'u neenare jo'kamũ chũ'u, repanapi mai ũcuate'eu pa'icheja'che ũcuate'euja'che paapu chini. ²³ Repanare ja'me pa'iku'mu chũ'u. Mu'u ũcuaja'che chũ'ure ja'me pa'iku'mu. Pãipi mu'ure cuasamanapi repanapi ũcuate'euja'che pa'ijuna ña, "Jesús Dios Raosi'kua'mu; Repau Mamaku'te oicheja'che oimu Dios inare", chiiju masia'ju chini.

²⁴ Ja'ku, mu'u chũ'ure paa'ku chini jo'kasinare chũ'u sani pa'ijachejare mu'u pa'ichejare sani ja'me paapu chiimu chũ'u, chũ'u Masiu pa'iche'te ñaju paapu chini. Mu'u chũ'ure chuta'a cheja cho'omarumupi vaa oikujeku chũ'uni Masiu pa'iche jo'kasi'kua'mu. ²⁵ Ja'ku, re'oku'mu mu'u. Mu'ure cuasamana mu'u pa'iche vesume. Chũ'uta'ni masimu. Chũ'u neena ũcuaja'che mu'u chũ'ure raosi'e masime. ²⁶ Mu'u pa'iche kuasi'kua'mu chũ'u repanare. ũcuahama'ñe kuaku pa'ija'mu chũ'u, repanapi mu'u chũ'ure oicheja'che sãñechi'a oiju paapu chini. Repana rekoñoãre ja'me pa'ija'mu chũ'u —chiisi'kua'mu repau.

18

Jesure chẽasi'ere kuamu

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lc 22.47-53)

¹ Jesús Diore sêni pi'nisirumu chukuna repau neena ũcuana'me eta sani Cedron chiara'charu chekukã'kona jẽ'esinaa'me. Jêni sani olivo sũkiñũ pa'ichejana ti'asinaa'me chukuna. ² Aperumu chukuna Jesuna'me si'arumu chi'isichejajekuna Judas masisi'kua'mu repacheja, pãipi cu'ache cho'oa'ju chini Jesure jo'kajau. ³ Jã'ajekuna Judapi sauna Jesuni chẽajaapu chini phairipã chũ'una fariseopãina'me Dios vu'e pẽ'jekainani chũ'uasome. Chũ'urena Jesús pa'ichejana Dios vu'e pẽ'jekainana'me sôtaopã Judapi rakuna vaichena'me ñoñoãna'me ñopũã rajũ raisinaa'me. ⁴ ũcuarumu Jesús repau'te ti'jñejañe peore masikujeku repanare eta tijña sêesi'kua'mu.

—¿Neeni ku'eche musanukona? —chiisi'kua'mu repau.

⁵ Chikuna i'kasinaa'me repana.

—Nazaret vu'ejoopo cakuni Jesuni ku'eme chukuna —chiisinaa'me.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—ũcuau'mu chũ'u —chiisi'kua'mu.

Repau Judas Jesure cu'ache cho'oa'ju chini rasi'ku ũcuanaana'me pa'isi'kua'mu.

⁶ Jesupi, "ũcuau'mu chũ'u", chikuna asa teana cho'je co'iche tãisinaa'me repana. ⁷ Cho'je co'iche tãijuna repanare jo'e i'kasi'kua'mu repau.

—¿Neeni ku'eche musanukona? —chiisi'kua'mu.

Chikuna jo'e i'kasinaa'me repana.

—Nazaret vu'ejoopo cakuni Jesuni ku'eme chukuna —chiisinaa'me repana.

⁸ Chitena Jesús jo'e i'kasi'kua'mu.

—"ũcuau'mu", chinicuasi'kua'mu chũ'u musanukonare. Chũ'ure ku'eni inare chũ'u neenareta'ni chẽamanejũ'u, sani paapu —chiisi'kua'mu repau.

⁹ Aperumu Jesús Puka'kuni sêeu ija'che i'kasi'kua'mu: "Ja'ku, chũ'upi paaku chũ'ua'ku chini mu'u chũ'ure jo'kasinare te'eu'terejẽ'e cho'osômanesi'kua'mu chũ'u", chiisi'kua'mu. Jã'ajekuna aperumu repau i'kasi'epi ũcuarepa ti'jñea'ku chini, "Inare chekunareta'ni chẽamanejũ'u sani paapu", chiisi'kua'mu repau. ¹⁰ ũcuarumu Simón Pedro va'ti paakujeku ruta judío phairi aire cho'oche cho'okaiku Malco'te cãjoro ujjajũtu cakã'ko pa'icãjoro'te tẽo vatosi'kua'mu. ¹¹ Tẽouna Jesús repau'te Pedro'te i'kasi'kua'mu.

—Repava'ti jo'e jũojũ'u. Ina chũ'ure cu'ache cho'ojache Ja'ku jo'kasi'ea'me. Ja'ku jo'kasi'e cuhema'mu chũ'u —chiisi'kua'mu repau.

Jesure vee Anás vu'ena sasi'ere kuamu

¹² ũcuarumu repana sôtaopã repanare chũ'ukuna'me judiopã chũ'una chẽa veesinaa'me repau'te Jesure. ¹³ Chẽa vee repau'te charo Anás vu'ena sasinaa'me repana. Reparumu Caifás Anás mamakoni paasi'kua'mu. Repau Caifás repaũsurumu judío phairi ai pa'isi'kua'mu. ¹⁴ Aperumu repau Caifás judiopã chũ'unare ija'che

chũ'vaasomũ: "Maipi Jesũs cho'ochete ũsemapu jainũko chuenisũto cu'amũ. Pãi ũcuanũko chuenisũmanea'ju chini cho'okũchi'a ũcuate'eũ chuenisũto na'a re'omũ", chiniiasomũ.

Pedro, "Jesũs neekũma'mũ chũ'u", chiisi'ere kũamũ

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lc 22.55-57)

¹⁵ Jesuni sasũjũna chũkũna repau neena Simũn Pedrona' me chũ'u cho'jepi tuhasinaa' me repañare. Tuha judio phairi ai vũ'e sa'navũ cararipũna cuaajũna ja' me kakasi'kua'mũ chũ'u phairi ai masicojũokũjekũ. ¹⁶ Pedrot'a'ni kakama'ñe jatisa'aro kueñena canũkasi'kua'mũ. ũcuarũmu chũ'u Jesũs neeku jo'e eta repavũ'e cho'omajũnarũa cho'okaio jatisa'aro ñakaikoni sũeũna vataona Pedro'te cuaosi'kua'mũ chũ'u. ¹⁷ Jã'aja'ñe vata cuaoko ña i'kasi'koa'mo repao Pedro'te.

—¿Jesũs neekũma'kũ mu'u? —chiisi'koa'mo repao.

Chiiona i'kasi'kua'mũ repau.

—Pãamũ. Jã'u neekũma'mũ chũ'u —chiiũ joresi'kua'mũ repau.

¹⁸ Reparũmu rũa susũkũna toa suha rũhiso'koro nukajũ kũhisinaa' me repavũ'e cho'ochete cho'okainana' me Dios vũ'e pẽ'jekaina. ũcuaaja'che Pedro repañare ja' me nukaku kũhisi'kua'mũ.

Phairi ai Jesure chũ'o sũesi'ere kũamũ

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lc 22.66-71)

¹⁹ ũcuarũmu judio phairi ai Jesure repau che'chochena' me repau neena pa'iche sũesi'kua'mũ. ²⁰ Sũeũna Jesũs i'kasi'kua'mũ.

—Pãũ ũcuanũko asajũte judiõpãĩ chĩ'ivũ'ñana kaka che'chosi'kua'mũ chũ'u. Chekurũmu Dios vũ'ena kaka che'chosi'kua'mũ, repaña judiõpãĩ si'arũmu chĩ'ivũ'ñana. Rope'e che'chomanesi'kua'mũ chũ'u. ²¹ Chũ'ũre sũemanejũ'u. Chũ'u i'kache asasinani sũniasajũ'u. Chũ'u i'kasi'e masime repaña —chiiisi'kua'mũ repau.

²² Jesupi jã'aja'ñe i'kaũna Dios vũ'e pẽ'jekaiũ pãĩ chẽaku kueñere nukaku Jesure chiana vaiũ ija'che i'kasi'kua'mũ:

—¿Je'se pa'ũna mu'u ikũre phairi aire jã'aja'ñe i'kaku? —chiiisi'kua'mũ.

²³ Chikũna Jesũs i'kasi'kua'mũ.

—¿Ûquere chũ'u cu'ache i'kare? Chũ'u cu'ache i'kasi'e pa'ito kuajũ'u. Jã'ata'ni, ¿je'se cuasaku mu'u chũ'ũre cu'ache i'kamanesi'kũre vaiũ? —chiiisi'kua'mũ repau.

²⁴ Chikũna Anás repau'te Jesure vũesi'e chuta'a josema'kũni judio phairi ai Caifás vũ'ena mũvaa'ju chini chũ'ũsi'kua'mũ.

Pedro jo'e, "Jesũs neekũma'mũ chũ'u", chiisi'ere kũamũ

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lc 22.58-62)

²⁵ ũcuarũmu Pedro'te nukaku kũhikũni ija'che sũesinaa' me repaña:

—¿Jesũs neekũma'kũ mu'u? —chiiisinaa' me.

Chiijũna Pedro jachakũ,

—Pãamũ. Jã'u neekũma'mũ chũ'u —chiiisi'kua'mũ.

²⁶ Jã'api phairi aire cho'ochete cho'okaikũji cãjoro tẽo vatocõjũosi'kũ majapãũji i'kasi'kua'mũ Pedro'te.

—Mu'ũre olivo sũkiũũ pa'ichejana Jesuna' me pa'ikũni ñasi'kua'mũ chũ'u —chiiisi'kua'mũ.

²⁷ Chikũna Pedro jo'e jachasi'kua'mũ. Jachatona kura chu'isi'kua'mũ.

Pilato ti'jũeñe Jesure nukũ chũ'o sũesi'ere kũamũ

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lc 23.1-5)

²⁸ ũcuarũmu judiõpãĩ chũ'ũna ñatapi'ratona Jesure Caifás vũ'e pa'isi'kũre Romapãĩ chũ'ũkũ Pilato vũ'ena mũvasinaa' me. Mũva ti'a judio peona vũ'ejekũna cu'are cuheju kakamanesinaa' me repaña pascua ãijañere ãure ãũũ chini. Aperũmu repaña aipãipi pascua ti'api'raruũmu judio peona vũ'ña kakache ũseasome. Jã'ajekũna repañapi ũcua'vũ'ena kakaru pascua ãiũe ãũ ãicu'ara'amũ, repañapi cu'are paajũna. ²⁹ Jã'ajekũna Pilato repañare ve'sena eta i'kasi'kua'mũ.

—¿Ûquere cu'ache cho'ũna mũsanũkũna ikũre rare? —chiiisi'kua'mũ repau.

³⁰ Chikũna i'kasinaa' me repaña.

—Chũkũna ikũre cu'ache cho'omanesi'kũ pa'ito ramanera'asinaa' me —chiiisinaa' me repaña.

³¹ Chitena Pilato i'kasi'kua'mũ.

—Ikũre mũsanũkonapi sa mũsanũkũna aipãĩ chũ'u jo'kasi'epi cu'ache cho'õjũ'u —chiiisi'kua'mũ.

Chikuna i'kasinaa'me repaña.

—Chukuna judiöpäi päi'u te te'eu terejê'e vanisõñe jo'kacojñomanesinajejuna cu'ache cho'onare vanisõñu chiitõjê'e vaicu'aku'mu —chiisinaa'me.

³² Jã'aja'ñe cho'ojuna Jesús i'kasi'e repañ, “Kurususê'vero jê'jo vëasõjanaa'me chu'ure”, chiisi'e ti'jñepi'rasi'kua'mu. ³³ Pilato jo'e kaka Jesure soni rao i'kaasomũ.

—¿Mu'u judiöpäi ùcuanũkore chũ'uku'u? —chinasomũ.

³⁴ Chikuna Jesús i'kaasomũ.

—¿Mu'u te'eu cuasache'te sêeku mu'u chu'ure? Rupũ chekunapi kuajuna asasi'ere, jã'aja'ñe sêeku mu'u chu'ure? —chinasomũ repañ.

³⁵ Chikuna Pilato i'kaasomũ.

—Judiöpäi'uma'mu chu'ũ. Mu'u majapãi judiöpäipi judío phairipãi chũ'unana'me rasinaa'me mu'ure. ¿Ëquere mu'u cho'ou? —chinasomũ repañ.

³⁶ Chikuna Jesús i'kaasomũ.

—Pã chũ'ukuta'ni icheja canare chũ'uma'kua'mu chu'ũ. Chu'upi icheja canare chũ'uku pa'ito chu'u neenapi chu'ure sa judiöpäi chũ'unani jo'kamanea'ju chini ùseju cavaju vaira'asinaa'me. Icheja canare chũ'ukuma'mu chu'ũ —chinasomũ repañ.

³⁷ Chikuna Pilato sêinasomũ repañ'te.

—¿Jã'a pa'ito mu'u päi chũ'uku'u? —chinasomũ.

Chikuna Jesús i'kaasomũ.

—Jũju, mu'u i'kache ùcuarepaa'me. Pã chũ'uku'mu chu'ũ. Cunaumu pa'isi'kupi icheja chejana päio jñaacojñosi'kua'mu chu'ũ Dios pa'iche'te chu'o ùcuarepare kuara chini. Dios pa'iche masifũ chiinachi'a chu'ũ kuache ùcuarepa jachama'ñe asa chêame —chinasomũ repañ.

³⁸ Chikuna Pilato jo'e i'kaasomũ.

—¿Ëquea'che jã'a, chu'o ùcuarepa kuache? —chinasomũ repañ.

Pãi Jesure vanisõñe chũ'usi'ere kuamu

(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lc 23.13-25)

Repañ'te sêni pi'ni Pilato jo'e eta i'kasi'kua'mu repañare judiöpäi chũ'unare.

—Ikũre repañ cu'ache cho'osi'ere kuakuna asara chini chu'o sêniyasi'kua'mu chu'ũ. Jã'ata'ni chu'u cuasato jmamakarujê'e repañ cu'ache cho'osi'e peomu. Musanukona, “Cu'ache cho'oku'mu iku”, chiiche cho'oma'kua'mu. ³⁹ Pascuarũmu ti'ato ùsurũmu pa'iche chêacojñosi'kure te'eu'te etoku'mu chu'ũ, musanukona etojũ'u chiikani. ¿Ikani judiöpäi chũ'ukuni etojũ'u chiiche musanukona? —chiisi'kua'mu repañ.

⁴⁰ Chikuna asa ùcuanũko cuiju i'kasinaa'me repaña.

—Etomanejũ'u jã'ure. Barrabani etokaijũ'u chũkuna'te —chijũ cuisinaa'me repaña.

Repañ Barrabás ñaau paniasomũ.

19

¹ Repañapi jã'aja'ñe i'kaju cuirena Pilato Jesuni sa sui'suea'ju chini chũ'uasomũ. Chũ'unana sôtaopãipi sa sui'sueasome repañ'te. ² Ûcuachi'a miu tuhivũ cho'o Jesús sïjõpuna tuo kãa päi chũ'unu ju'ikãare chimaajakãare sachasome repañ'te. ³ Sacha pi'ni repañ'te ruarepañoã kueñe raiju ija'che i'kaasome repaña:

—¡Ikupi judiöpãire si'arũmu chũ'uku paa! —chijũ repañ chiana vaniasome repaña.

⁴ Jã'aja'ñe cho'orena Pilato repañare päi jo'e eta i'kasi'kua'mu.

—Asarepajũ'u, musanukona. Eto ñoja'mu chu'u repañ'te. Chu'u cuasato cu'ache cho'oma'kua'mu repañ —chiisi'kua'mu repañ.

⁵ Ûcuarũmu Jesupi sïjõpũ'te miu tuhivũ tuhiũ kãa chimaajakãare ju'ũ etauna ija'che i'kasi'kua'mu Pilato:

—¡Ñajũ'ũ! Iku'a'mu repañ —chiisi'kua'mu.

⁶ Chikuna phairipãi chũ'unana'me Dios vu'e pë'jekaina repañ'te Jesure ña cuiju i'kasinaa'me.

—Kurususê'verona jê'jo nukojũ'u jã'ure. Kurususê'verona jê'jo nukojũ'u —chiisinaa'me repaña.

Chitena Pilato i'kasi'kua'mu.

—Chu'u cuasato cu'ache cho'omanesi'kua'mu iku. Jã'ajekuna ikũre vanisõñe chũ'ucuhemu chu'ũ. Musanukonapi sa kurususê'verona jê'jo nukojũ'u ikũre —chiisi'kua'mu repañ.

⁷ Chikuna judiöpäi chũ'unu i'kasinaa'me.

—“Dios Mamaku'mu chu'ũ”, chiũ joreku'mu iku. Chũkuna aipãi jã'aja'ñe i'kaju jorenare, “Vanisõjũ'ũ”, chiijũ chũ'u jo'kaasome. Jã'ajekuna repaña chũ'u jo'kasi'e vanisõñe pa'imu ikũre —chiisinaa'me repaña.

⁸ Jā'aja'ñe i'kache'te asa Pilato na'a rua vajuchuasomu. ⁹ Ūcuarumu repau jo'e vñ'ena Jesure cuaa sēniasomu.

—¿Jeecheja cakua'u mu'u? —chinasomu repau.

Sēeku'teta'ni Jesús i'kamaneasomu.

¹⁰ I'kamauna Pilato jo'e i'kaasomu.

—¿Chu'u sēeñe kuamaneja'u mu'u? Pāi chū'ukujekuna chu'ure uache chū'ure'omu chu'ure, mu'ure kurususē'verona jē'jo nukochena'me jose etoche. ¿Jā'a vesuku mu'u? —chinasomu repau.

¹¹ Chikuna Jesús i'kaasomu.

—Mu'uni Diopi pāi chū'añe jo'kamaneru chu'ure jā'aja'ñe cho'ojache chū'ucu'ara'amu mu'ure. Chu'ure chēaa'ju chini sa jo'kasi'ku mu'ure na'a rua cu'ache cho'osi'kua'mu —chinasomu repau.

¹² Jā'aja'ñe i'kauna asa Pilato repauni jose etora chini jo'e eta rua i'kasi'kua'mu repanare pāi. I'kaku'teta'ni repana judiōpāi cuiju i'kasinaa'me.

—“Pāi chū'uku'mu chu'u”, chiinapi maire ūcuanukore chū'uku'te Césa'te cuheme. Jā'ajekuna mu'upi jā'uni ūcuare jā'aja'ñe i'kasi'kuni jose etoni repau'te maire ūcuanukore chū'uku'te ja'me pa'ikuma'mu mu'u —chiisinaa'me.

¹³ Repana i'kache asa pi'ni Pilato Jesure ve'sena etojū'u chini pāi cu'ache cho'osi'e kuajuna asaku ñu'isaivuna puusi'kua'mu. (Repasaivna rūriraripu “Gabata” chiimu hebreo chu'o. “Gabata” chini “Cata je'nasiraripu” chiimu.) ¹⁴ Pascuarumu tī'añe te'eumucuse karatona nukarepau su'itona judiōpāi chū'unare i'kasi'kua'mu Pilato.

—¿Ñajū'u ikure, musanukonare ūcuanukore chū'uku'te! —chiisi'kua'mu repau.

¹⁵ Chikuna cuiju i'kasinaa'me repana.

—Sa vanisōjū'u jā'ure. Sa vanisōjū'u jā'ure. Kurususē'verona jē'jo nukojū'u jā'ure —chiisinaa'me repana.

Chitena i'kasi'kua'mu repau.

—¿Musanukonare chū'uku'te kurususē'verona jē'jo nuko vēasōjū'u chiiche musanukona? —chiisi'kua'mu.

Chikuna judiō phairipāi chū'una i'kasinaa'me.

—Césachi'aa'mu pāi ūcuanukore chū'uku —chiisinaa'me.

¹⁶ Chitena Pilato Jesure sōtaopāire jo'kasi'kua'mu, sa kurususē'verona jē'jo nukoa'ju chini. Jo'kauna repau'te sasōsinaa'me repana.

Jesure kurususē'verona jē'josi'ere kuamu

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lc 23.26-43)

¹⁷ Sajuna Jesús repau'te jē'jo nukojasē'vero kuaiñ Calavera aikūtina Pāi s̄jopujakūti chiikūtina saisi'kua'mu. “Calavera” chini “Gólgota” chiimu hebreo chu'o. ¹⁸ Ūcuachejana repana Jesure kurususē'verona jē'jo nukosinaa'me. Chekunare ūcuaja'che ka'chanare kurususē'veroāna jē'jo nukosinaa'me repana. Te'eu'te Jesús uajjūtu cakā'kona nukosinaa'me repana. Chekuni kā'kojūtu cakā'kona nukosinaa'me. Jesure repana chenevuna nukosinaa'me. ¹⁹ Ūcuarumu Pilatoji chū'una tochasiko'a kurususē'vero chā'tirona jē'jo suosinaa'me repana, Iku JESUS, NAZARET Vñ'EJOOPU SAKUA'MU. JUDIOPĀI CHŪ'UKU'MU, chiiche tochasiko'are. ²⁰ Pilatoji chū'una hebreo chu'o, griego chu'o, latín chu'o tochasinaa'me repako'a. Repacheja Jesure kurususē'vero jē'jo nukosicheja Jerusalén vñ'ejoopo kueñe pa'isi'kua'mu. Jā'ajekuna judiōpāi jainuko rani repako'a tochasi'e ñasinaa'me. ²¹ Judiō phairipāi chū'una repako'a tochasi'ere ña i'kasinaa'me Pilato'te.

—Jā'a, “judiōpāi chū'uku'mu iku”, chiiju tochasi'e tñosō, “Judíopāi chū'uku'mu chu'u”, chiisi'kua'mu iku”, chiiche tocha suojū'u —chiisinaa'me repana.

²² Chitena Pilato i'kasi'kua'mu.

—Chu'upi chū'una tochasi'ea'me jā'a. ¡Ūcua jā'aja'ñe paau! —chiisi'kua'mu repau.

²³ Repana sōtaopāi Jesure kurususē'verona jē'jo nuko pi'ni repau ju'isikāa mini ūcuaka'chapana te'ese'rechi'a che're paasinaa'me. Chekukāa tñosikāa repakāpi juhasi'epi peokuna te'ejakāajekuna sāiñechi'a ija'che i'kasinaa'me repana:

²⁴ —Ikāa che'resōmaneñu mai. Rupū ikāa paajauni catara'karuā tochasira'karuāpi chejana su'a jñaañu —chiisinaa'me repana.

Jā'aja'ñe cho'ojū Dios chu'o kuakaisina tocha jo'kasi'e kuache'te ūcuarepa cho'osinaa'me repana sōtaopāi, ija'che kuache'te:

Chu'u ju'isikāa te'ese'rechi'a che're paasinaa'me repana.

Chekukāa tñosikāa paajauni jñaañu chini catara'karuā mamí tochasira'karuāpi chejana su'asinaa'me repana,

chiimu repa tocha jo'kasi'e.

²⁵ Jesús jê'jo suocojñosi'ku nukasê'vero kueñere romi ũcuaka'chapana nukasinaa'me, repau puka'kona'me repau cho'jeo, cheko María Cleofas rñjona'me María Magdalena. ²⁶ Nukajuna chu'u Jesús neeku repau rua chiicojñoku repau puka'kore kueñe nukasi'kua'mu. Nukakuna ña Jesús repau puka'kore i'kasi'kua'mu.

—Ja'ko, mu'u chñija'iu pa'ija'mu iku —chiisi'kua'mu repau chu'ure. ²⁷ Chini chu'are ũcuaja'che i'kasi'kua'mu repau— Muja'koja'io pa'ija'mo iko —chiisi'kua'mu repau.

Já'aja'ñe i'kauna asa já'arumupi teana repau'te chu'u vü'ena sa kuirasi'kua'mu chu'u.

Jesús jü'isi'ere kwamu

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49)

²⁸ Já'aja'ñe i'ka pi'ni, “Ja'ku chñ'u jo'kasi'e peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me”, chini cuasaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Okouamu chu'ure —chiisi'kua'mu repau.

Já'aja'ñe i'kakú Dios chu'o aperamu kuasina tocha jo'kasi'e kuache'te ũcuarepa cho'osi'kua'mu repau.

²⁹ Ūcuachejare churura'puru uche cono ruara'ka timusira'puru ñu'isi'kua'mu. Repana sōtaopai ũcuara'kana chu'suovaji chñsa chñu hisopo vāsocho chā'tirona repasuoru quēo suo muo repau chu'opona nosinaa'me chu'chua'ku chini. ³⁰ Muorena chu'chu ũku pi'ni ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me —chini meñe sime jünisōsi'kua'mu repau.

Cunaraji Jesús me'jupona sōtao totasi'ere kwamu

³¹ Puaumucuse chuta'a tñ'amarumajekuna repana judiöpai, “Maipi kurususē'veroā jê'jocojñosinani casamto cu'amu. Che'ro pascuaramu na'a rua fiesta cho'oumucusea'me. Já'ajekuna maipi repana cū'are tu'ka ju'chesōñu na'a na'mi jünisōrena na'mi caso re'oa'ku”, chini repana Pilatoni sani i'kaasome já'aja'ñe cho'ochete chñ'ua'ku chini. ³² Ūcuaramu repana sōtaopai Pilatoji chñ'una rani Jesure ja'me jê'jo nukocojñosi'kure charo nukakuni repau cū'a tu'ka ju'chesinaa'me. Chekure ũcuaja'che cho'osinaa'me repana. ³³ Cho'o pi'ni Jesure ñasinaa'me. “Ikuta'ni jünisōsi'kua'mu”, chini repau cū'a tu'ka ju'chermanesinaa'me.

³⁴ Já'ata'ni sōtao te'eu cunaraji Jesús me'jupona totasi'kua'mu. Totauna chiena'me oko raisi'kua'mu repau totasicoje. ³⁵ Já'aja'ñe cho'ochete ñasi'kujeku jorema'ñe ũcuarepare chu'o kwamu chu'u, musanukonapi ña, “Jesús Dios Mamaku'mu”, chini repauni cuasaa'ju chini. ³⁶ Repau cū'are tu'ka ju'chermanerena Dios chu'o aperamu kuakaisina tocha jo'kasi'e ũcuarepa ti'ñesi'kua'mu.

Repau tara te'etarpujê'e juchumaneja'mu,

chiimu repa tocha jo'kasi'e. ³⁷ Dios chu'o tochasiphuro chekucheja ija'che kwamu:

Repana totasi'kure ñajanaa'me pai,

chiimu.

Jesure tasi'ere kwamu

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lc 23.50-56)

³⁸ Já'a cho'o pi'nisiramu José Arimatea vü'ejoopo caku Jesure jü'isi'kure Pilatoni sēñiasomu sa tãra chini. (Repau José judiöpai're vaju'chuku Jesure ñoma'ñe chiiku paniasomu.) Sēeuna Pilatoji, “Jau”, chikuna sani Jesure caso saasomu repau. ³⁹ Sauna Nicodemo Jesure ñamipi mua cutusi'ku ja'me saiu ma'ña jü'isiva'nare ro'veche mirrana'me áloe ja'mesi'e treinta kilos saasomu. ⁴⁰ Sa kãana reajakãana ma'ñapi chñu Jesure reasome repana Josena'me Nicodemo. Jü'isinare judiöpai cho'ochete me já'a. ⁴¹ Jesure kurususē'vero jê'jo nukosichejare otera'ñuruã pa'icheja pa'isi'kua'mu. Ūcuachejare mamacoje chuta'a jü'isi'kure te'eu'terejê'e tamacoje pa'isi'kua'mu, alküti caripana tētoche ũhisicoje. ⁴² Reparamu judiöpai puaumucuse tñ'acuhakuna repacojepi kueñe pa'una ũcuacojena cuaa ũhaasome repau'te Jesure. Ūha eta repacoje kakasa'aro cataraji rua çjaraji ta'pi vü'ena co'iasome repana.

20

Jesús vajuraisi'ere kwamu

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Lc 24.1-12)

¹ Romikoramu apeñatato rua ñami chuta'a hijajävana María Magdalena Jesure ũhasicojena saniasomo. Sani ñato catapu repacoje ta'pisi'pu kuñisōsi'pu paniasomu.

² Ña vü'vüsō Simonna'me chu'u Jesús neeku repau rua chiicojñoku pa'ichejana rani kuasi'koa'mo repau.

—Maire Paaku'te pāi mini etua sasōsinaa'me. Repau'te sa ūhasicheja vesume mai —chiisi'koa'mo repao.

³ Chikona asa chu'u Pedrona'me eta ūcuacojena saisinaa'me. ⁴ Vu'vuju saisinaa'me chukuna Jesús neena. Jā'ata'ni chu'u Pedro'te na'a charo vu'vu tī'asi'kua'mu repacoje. ⁵ Vu'vu tī'a repacoje sa'navu rūa űato Jesure reasikāñachi'a ūhisi'kua'mu. Rūa űakuta'ni chu'u kakamanesi'kua'mu. ⁶ Na'a cho'jepi vu'vu tī'asi'kua'mu Simón Pedro repacoje. Ūcuaja'che repakāña kaka űasi'kua'mu repau. ⁷ Ūcuachi'a Jesús sījopu reasikāa tūichejana pu'se ūhasikāare űaasomu repau. ⁸ Ūcuarumu chu'u charo vu'vu tī'asi'ku repacoje ūcuaja'che kaka űa, "¡Vajuranicuhacosomu repau!", chini cuasasi'kua'mu. ⁹ Reparumu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e repau vajuraijache kuache asanata'ni chuta'a asavesusinaa'me chukuna. ¹⁰ űa pi'ni vu'ena co'isinaa'me chukuna.

María Magdalenani Jesús peosichejapi rani űosi'ere kamu
(Mr 16.9-11)

¹¹⁻¹² María Magdalenata'ni chukuna'te tuhasi'ko co'imanesi'koa'mo. Co'ima'ne pa'io repacoje kueñere nukako oniasomo repao. Oio repacoje sa'navu rūa űato Jesús ūhischejare ángeles te'eka'chapana pojakāña ju'ĭnapi űuniasome. Jesús sījopu caru'ru pa'isichejare cheku űuniasomu. Chekuta'ni Jesús cū'a caru'ru pa'isichejare űuniasomu. ¹³ Ūcuarumu ángeles repao'te sēniasome.

—¿Je'se pa'ĭuna oiko mu'u? —chinasome repana.

Chitena i'kaasomo.

—Chukuna'te Paaku'te pāipi sasōsinaa'me. Repau'te sa ūhasichejajē'e vesumo chu'u —chinasomo repao.

¹⁴ Jā'aja'ne i'kacuha churiko Jesure ūcuacheja nukakuni űaasomo repao. űakota'ni űavesuasomo repao repau'te. ¹⁵ Vesukona i'kaasomu Jesús repao'te.

—¿Je'se pa'ĭuna oiko mu'u? ¿Neeeni ku'eko mu'u? —chinasomu repau.

Chikuna, "Otera'ñurūa kuirakucosomu iku", chini cuasako i'kaasomo repao.

—Mu'upi sasi'ku pani kuajū'u chu'ure repau'te sa ūhasicheja. Mijani rara chiimo chu'u —chinasomo repao.

¹⁶ Chikona Jesús i'kaasomu.

—¡María! —chinasomu.

Chikuna asa churi hebreo chu'opi i'kaasomo repao.

—¡Rabuni! —chinasomo. ("Rabuni" chini "Masia" chiimu hebreo chu'o.)

¹⁷ Jā'aja'ne i'kaona i'kaasomu Jesús.

—Chēamanejū'u chu'ure. Ja'ku pa'icheja chuta'a co'ima'kua'mu chu'u. Jā'ajekuna chēamanejū'u chu'ure. Jā'ata'ni chu'u neenare chu'u cho'jehĭija'ne pa'inare co'i ija'che kuakajū'u: "Jesús, 'Chu'u Ja'ku Dios pa'ichejana co'imu chu'u. Repau chu'u Ja'ku ūcuachi'a Muja'kua'mu. Chu'ure paaku'mu Repau. Ūcuachi'a musanukonare Paaku'mu Repau', chiisi'kua'mu", chiijū'u repanare —chinasomu repau.

¹⁸ Chikuna repao María Magdalena rani chukuna'te repau neenare repau'te űasi'ena'me repau i'kasi'e kuasi'koa'mo.

Jesús repau neenare peosichejapi rani űosi'ere kamu
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lc 24.36-49)

¹⁹ Ūcuaumucuse romicorumu na'itona chukuna Jesús neena judiōpāi chū'unani vajuchaju jatisa'ñaroā peore masi jeo ta'chesō chi'i pa'isinaa'me. Jā'aja'ne chi'i pa'inani Jesús chukuna chenevu'te peosichejapi rani nukaku ija'che i'kasi'kua'mu:

—Re'oja'che pa'ijū'u musanukona —chiisi'kua'mu.

²⁰ Chini repau jūjĭana'me me'jupo totasicoje űosi'kua'mu repau chukuna'te. űokuna űa, "Maire Paaku'mu iku", chini pojosinaa'me chukuna. ²¹ Ūcuarumu repau jo'e ūcuare i'kasi'kua'mu.

—Re'oja'che pa'ijū'u musanukona. Repau chū'ñe cho'oa'ku chini Ja'ku chu'ure raosi'ejache musanukonare saomu chu'u —chiisi'kua'mu repau.

²² Chini chukunani jujuku ija'che i'kasi'kua'mu:

—¡Dios Rekochoji musanukona rekoñoāre ja'me paau! ²³ Cu'ache cho'оче ūhasōsinare pāi, "Musanukona cu'ache cho'osi'e tunosōsi'ea'me", chiire'omu musanukonare. Chiito tunorepasi'ea'me repa. Jā'ata'ni cu'ache cho'оче ūhamanareta'ni, "Musanukona cu'ache cho'оче tunoma'ñea'me", chiire'omu musanukonare, tunoma'ñejekuna —chiisi'kua'mu repau.

Jesure vajuraisi'kure Tomás űasi'ere kamu

²⁴ Reparum chukuna'te Jesús neenare docerepanare ja'me pa'iku, "Gemelo", chiicojñokũ Tomás peosi'kuu'mũ, Jesús chukuna'te peosichejapi rani ñorũmũ.

²⁵ Peosi'kujekuna repau'te ija'che kuasinaa'me chukuna:

—Maire Paaku'te ñasinaa'me chukuna —chiisinaa'me chukuna repau'te.

Chitena Tomás jachaku ija'che i'kasi'kuu'mũ:

—Repau jũjña jẽ'josicojña ña chũ'u mũoñoji cuacha ñani'te ũcuachi'a repau me'jupo totasicoje chũ'u jẽtupi suãni ñani'te musanukona i'kache cuasaja'mũ chũ'u —chiisi'kuu'mũ repau.

²⁶ Te'esemana pa'isirumũna jo'e ũcuavũ'ena chi'isinaa'me chukuna. Reparumũta'ni Tomás ja'me pa'isi'kuu'mũ. Chi'i pa'ijũ jatisa'ñaroã masi jeo ta'chesõsisa'ñaroãta'ni Jesús chukuna chenevũ'te peosichejapi rani nukaku ija'che i'kasi'kuu'mũ:

—Re'oja'che pa'ijũ'u musanukona —chiisi'kuu'mũ.

²⁷ Chini repau'te Tomare i'kasi'kuu'mũ.

—Chũ'u jũjña jẽ'josicojñana mũ'u mũoñoji cuacha ñajũ'u. Ūcuachi'a chũ'u me'jupo totacojñosicoje mũ'u jẽtupi suãni ña jachama'ne cuasajũ'u chũ'ũre. Ūcuau'mũ chũ'u —chiisi'kuu'mũ repau.

²⁸ Chikuna i'kasi'kuu'mũ repau.

—Dioa'mũ mũ'u. Chũ'ũre Paaku'mũ —chiisi'kuu'mũ repau.

²⁹ Chikuna i'kasi'kuu'mũ repau.

—Chura chũ'ũre ñasi'kujeku jachama'ne cuasamũ mũ'u. Jã'ata'ni chũ'ũre ñamanapi cuasana mũ'ũre na'a rua pojõju pa'ijanaa'me —chiisi'kuu'mũ repau.

Pãipi ña, "Jesús Dios Mamaku'mũ", chiijũ cuasaa'jũ chini Juan iphũro tocha jo'kasi'ere kuamũ

³⁰ Repau Jesús cheja pa'irumũ chukuna repau neena ñaju'te Diochi'a cho'omasiche rua cho'o ñosi'kuu'mũ. Jã'ata'ni repa chukuna ñasi'e peore kuaku tocha jo'kama'mũ chũ'u iphũro. ³¹ Ie iphũro tochasi'e peore musanukonapi ña, "Jesucristo Dios Raosi'kuu'mũ. Ūcuau Mamaku'mũ repau", chini cuasa, repauni cuasaju re'oja'che pa'ijũ jũnisõsirumũ Dios pa'ichejare ai sani paapu chini tocha jo'kamũ chũ'u.

21

Repau neenare sieterepanare Jesús peosichejapi rani ñosi'ere kuamũ

¹ Jã'aja'ne cho'osirumũ chukuna Jesús neena na'a pa'ijũ Tiberias chiara ru'tava'te pa'ijana Jesús jo'e peosichejapi ñosi'kuu'mũ chukuna'te aperumũ cho'osi'eja'che. Ija'che cho'osi'kuu'mũ repau: ² Repacheja Simón Pedro'mũ, "Gemelo" chiiku Tomaa'mũ, Galilea cheja cajoopo Caná vũ'ejoopo caku Natanaela'mũ, chukuna Zebedeo chiĩ te'eka'chapana a'chũna'me pa'isi'kuu'mũ chũ'u. Ūcuachi'a chekuna te'eka'chapana chukuna'te ja'me pa'isinaa'me Jesús neena. ³ Ūcuarumũ Simón Pedro chukuna'te i'kasi'kuu'mũ.

—Va'i saimũ chũ'u —chiisi'kuu'mũ.

Chiiũna chukuna,

—Ja'me saũ —chiisinaa'me.

Chini choovũ caje tuni ja'me va'i saisinaa'me chukuna. Sani si'añami chonata'ni te'eva'ũrejẽ'e va'ire chomanesinaa'me chukuna. ⁴ Ñatapi'ratona repau Jesús chiara ru'tava'te peosichejapi rani nukasi'kuu'mũ. Jã'ata'ni chukuna repau neena repau'te ñavesusinaa'me. ⁵ Ūcuarumũ Jesús chukuna'te i'kasi'kuu'mũ.

—Põsupã, zva'i chomanere? —chiisi'kuu'mũ.

Chikuna chukuna i'kasinaa'me.

—Pãasinaa'me chukuna —chiisinaa'me.

⁶ Chitena i'kasi'kuu'mũ repau.

—Va'i chorũ choovũ uajũtũ cakã'kona su'a rũoru va'i kakajanaa'me —chiisi'kuu'mũ repau.

Chikuna repau chũ'ũne cho'ojũ jairepanukore va'ire chorena va'i chorũ micu'asi'kuu'mũ chukuna'te. ⁷ Ūcuarumũ chũ'u Jesús rua chiicojñokujũ i'kasi'kuu'mũ Pedro'te.

—Maire Paaku'mũ jã'u —chiisi'kuu'mũ chũ'u.

Jã'aja'ne i'kauna asa Simón Pedro Jesuni ñara chini sẽ'sevũ ju'ikãa repau tĩtosikãa mini sacha chiarana su'a tuãni runi chu'asi'kuu'mũ. ⁸ Chukunata'ni repau neena canũka choovũji va'i chorũji va'ipi timusõrena chiachaji vavo rajũ pa'isinaa'me. Chukuna raisicheja cien metros pa'isi'kuu'mũ chiara joopo. ⁹ Rani ru'tavana jũo mani toa ñasinaa'me chukuna. Ūcuatoare chiacha va'ina'me pã pa'isi'kuu'mũ. ¹⁰ Ūcuarumũ Jesús chukuna'te i'kasi'kuu'mũ.

—Va'i musanukona chosiva'nare te'eva'nare rajū'u —chiisi'kua'mu.

¹¹ Chikuna jo'e Simón Pedro choovana caje tuni va'i chorū ciento cincuenta y trerepana va'i ujanachi'a timusi'rare jñajñu ma ūhasi'kua'mu. Va'i jainuko pa'iruta'ni che'remanesi'kua'mu repau. ¹² Jā'aja'ñe cho'o pi'niuna Jesús i'kasi'kua'mu chukuna'te.

—Rani āijū'u āu —chiisi'kua'mu.

Chukuna repau neena te'ejē'e, “¿Jeeja'iu'u mu'u?”, chiimanesinaa'me, repauni ña masijū. “Chukuna'te Paaku'mu iku”, chini cuasasinaa'me. ¹³ Ūcuarumu Jesús chukuna'te pāna'me va'i mini āusi'kua'mu.

¹⁴ Repau Jesús vajarani pa'iu chukuna'te repau neenare peosichejapi rani ñosi'e chura choteñoā'me.

Simón Pedrona'me Jesús cutusi'ere kuamu

¹⁵ Āu āni pi'nisirumu Jesús Simón Pedro'te sēesi'kua'mu.

—Simón, Juan mamaku, ina chiime chu'ure. Jā'ata'ni, ¿mu'u chu'ure na'a rua chiima'ku? —chiisi'kua'mu.

Chiiuna Pedro i'kasi'kua'mu.

—Jūju, Chu'ure Paaku, mu'ure rua chiimu chu'u. Masimu mu'u jā'a —chiisi'kua'mu repau.

Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Jā'aja'ñe pa'ito ovejachi'iva'nare kuiracheja'che kuirakajū'u mu'u chu'u neenare —chiisi'kua'mu repau.

¹⁶ Chini repau'te jo'e sēesi'kua'mu repau.

—Simón, Juan mamaku, ¿chu'ure chiiku mu'u? —chiisi'kua'mu.

Chiiuna i'kasi'kua'mu repau.

—Jūju, Chu'ure Paaku, mu'ure chiimu chu'u. Masimu mu'u jā'a —chiisi'kua'mu repau. Chiiuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Ovejavana're kuiracheja'che kuirakajū'u chu'u neenare —chiisi'kua'mu.

¹⁷ Jo'e ūcuate'ere sēesi'kua'mu Jesús repau'te.

—Simón, Juan mamaku, ¿chu'ure chiiku mu'u? —chiisi'kua'mu.

Jesupi ūcuate'ere choteñoā, “¿Chu'ure chiiku mu'u?”, chiiuna Simón Pedro sumauana i'kasi'kua'mu.

—Chu'ure Paaku, peore masiku'mu mu'u. Chu'u mu'ure chiiche masimu mu'u —chiisi'kua'mu.

Chikuna i'kasi'kua'mu repau.

—Jā'aja'ñe pa'ito mu'upi ovejavana're kuiracheja'che kuirakajū'u chu'u neenare.

¹⁸ Ija'chere i'kamū chu'u mu'ure: Mu'u aperumu pōsuu pa'irumu kāña sa'che mu'ure uachejña ku'isi'kua'mu mu'u. Jā'ata'ni na'a pa'isirumu mu'u aiva'u pa'itona chekupi mu'u jūjña sauuna vēe mu'ure saiamachejñana saja'mu mu'ure. Ūcuarepaa'me jā'a —chiisi'kua'mu repau.

¹⁹ Jā'aja'ñe i'kacheji Jesús Simón Pedro Dios chu'ore chu'vakū chuenisōuna pāi Diore cuasajachere kuasi'kua'mu, ūcuauji asa masia'ku chini. Jā'aja'ñe chiimu Dios.

Ūcuarumu Jesús Simón Pedro'te jo'e i'kasi'kua'mu.

—¿Chu'u chū'añe'te cho'oku pa'ijū'u! —chiisi'kua'mu.

Jesús repau neeku rua chiicojñoku pa'iche'te kuamu

²⁰ Ūcuarumu chu'u, Jesús neeku repau rua chiicojñokuji repanani cho'jepi tuhakuna Pedro churi ñasi'kua'mu chu'ure, aperumu pascua āu āirumu Jesuni kueñe ñu'iu repau'te jo'kajauñi, sēesi'kuni. ²¹ Ūcuarumu Pedro chu'uni ña Jesure sēesi'kua'mu.

—Chukuna'te Paaku, ikurejē'e, ¿je'se ti'ñeja'u? —chiisi'kua'mu.

²² Chikuna Jesús i'kasi'kua'mu.

—Chu'u cheja jo'e cajerumujat'ka jūnisōma'ñe pa'iche'te chū'u jo'kauato jo'kare'omu chu'ure ikure. Mu'uta'ni iku pa'ijache cuasama'ñe chu'u chū'añe'te cho'oku pa'ijū'u —chiisi'kua'mu repau.

²³ Jesupi jā'aja'ñe i'kauna asa chekuna repau neena asavesujū sāiñechi'a ija'che cutuasome: “Repau Juan jūnisōma'ñe ai pa'ijauasomu”, chiniasome. Jā'ata'ni repau Jesús, “Jūnisōma'ñe ai pa'ija'mu iku”, chiimanesi'kua'mu chu'ure Juanre. Rupu, “Chu'u cheja jo'e cajerumujat'ka jūnisōma'ñe pa'iche'te ikure chu'uni jo'kauato jo'kare'omu”, chiisi'kua'mu Jesús chu'ure Juanre.

²⁴ Chu'u Jesús neeku pa'iche'te i'kasinaa'me repana. Chu'u ūcuauji ie chu'o reparumu cho'osi'ere ipharonā tochamu. Chu'u kuache chu'o ūcuarepaa'me. Masime mai jā'a. ²⁵ Chekumajñaruā Jesús rua si'ache cho'osi'kua'mu. Ipharo tochama'mu

ch'a' repa. Repa cho'osi'ere peore tocharu chekuram repa cho'osi'e kapharoã
timusora'acosom cheja. Jã'aja'ñe cuasam ch'a'. Ũcuamakar tocham ch'a' Juan.

Jesús saosina cho'osi'ere kuamu

Jesús Dios Rekocho raojachere kuamu

¹ Chu'u Lucas mu'ure Teófiloni ie chu'o tocha saomu, Jesús pa'iche'te masia'ku chini. Aperumu chu'u mu'ure chekuphuro utija'ophuro tocha saosi'kuamu, Jesucristo cho'osi'ena'me che'chosi'e kuara chini. ² Repau Jesús cheja pa'isi'ena'me cunaumu muisi'e kuara chini tocha saosi'kuamu chu'u mu'ure. Dios Rekochoji cho'okai'una Repau muipi'raramu Jesús Repau neenare soni chu'u jo'kaasomu, repana cho'ojache.

³ Repau Jesús jüniso tácojñosi'kuta'ni jo'e vajurani pa'ina Repau neena ñaasome Repau'te. Jüni vajurani jo'e cuarentarepaumucujña cheja pa'iu te'eño ñoku paniasome Repau, repanapi Repau jüni vajuraisi'ere masia'ju chini. Ñokuna, "Jesua'mu iku", chini Repau'te ña masiasome repana. Ūcuachi'a cu'ache cho'oché uhasinare Dios chëa paache'te kuaku che'choasomu Jesús Repau neenare.

⁴ Vajurani Repau neenana'me pa'iu ija'che chu'asomu:

—Icheja Jerusalén va'ejoopo saima'ñe pa'iju cha'ajü'u. Saimu chu'u. Já'ata'ni chu'u Ja'ku Dios musanukonare Repau Rekocho'te raopi'ramu, musanukona rekoñoäre ja'me paau chini. Repau aperumu cho'ora chiisi'e cho'opi'ramu Dios. Aperumu chu'u musanukonare Repau Dios Rekocho raojache kuasi'kuamu. Chura Dios Rekocho'te cha'ajü'u musanukona. ⁵ Aperumu Juan pái jainukore re'oja'che okoro'veasomu. Chura Diopi musanukonare na'a re'oja'che cho'okai'ja'mu. Jeerumu pa'ima'ona musanukona rekoñoana Dios Rekocho raocojñojanaa'me musanukonani ja'me paau chini —chiniasomu Jesús repanare.

Jesús cunaumu muisi'ere kuamu

⁶ Repau Jesús neena Ūcuau'ni ja'me pa'iju ija'che sëniasaasome Repau'te:

—Asarepajü'u, Chukuna'te Paaku. Maijana judiopiäi chu'ñechi'a chiime chukuna. Já'ata'ni maire chura tünapi chu'ume, judío peonapi. Já'aja'ñe cuheme chukuna. ¿Chura mu'u chukuna'te judío peona chu'ñe üsekaija'u? —chiniasome repana.

⁷ Chitena,

—Chu'u Ja'ku masiche'me já'a. Repau'te üseuarumu judío peona chu'ñe üsekaija'mu Repau. Chuta'a reparumu kuama'mu Repau. ⁸ Ie chu'u i'kache asa chëajü'u: Musanukonare Dios Rekocho raipi'ramu. Rani ja'me pa'iu Ūcuarekochoji cho'okai'ja'mu musanukonare, chu'u pa'iche'te chekunani masi kuaa'ju chini. Ūcuauji cho'okai'una chu'u pa'iche masi kuajanaa'me musanukona ijoopo Jerusalén va'ejoopo pa'inare peore, icheja Judea cheja pa'inare, ūcuachi'a Samaria cheja pa'inare. Musanukonapi kuajana si'acheñaruã rua so'ña pa'ina pái peore asajanaa'me chu'u pa'iche —chiniasomu Repau.

⁹ I'ka pi'ni Repau neena ñaju'te cunaumuna munisoasomu Repau. Muina ñañu chinareta'ni pikopi ñañejë'e peoche ta'pisouna ñama'ñe muosoasome repana.

¹⁰ Chuta'a muñe ñaju pa'ijuna peosichejapi rani umapái te'ekachapana pojakña ju'napa rani repana chenevu'te nukasome. ¹¹ Nukaju repanare Jesús neenare ija'che i'kaasome repana:

—Musanukona Galilea cheja raisina, ¿je'se pa'ina chuta'a muñe ñaju pa'iche? Repau Jesús cunaumuna munisocuhasi'kuamu. Na'a pa'isirumu Ūcuau muisi'ejache jo'e cajeja'mu Repau —chiniasome repana ángeles cunaumu pa'ina.

Judas aperumu pa'isi'ejache pa'ijauni Matía'te jñaasi'ere kuamu

¹² Ūcuarumu repana te'ekilómetro Olivo aiküti caje Jerusalén va'ejoopona co'i t'aaasome. ¹³ Va'ejoopo t'ia vu'e muni repana pa'iruupuna kakaasome oncerepana, Pedro'mu, Santiago'mu, Juan'mu, Andre'mu, Felipe'mu, Tomaa'mu, Bartolome'mu, Mateo'mu, Santiago Alfeo mamaku'mu, Simón cananistapái cho'okaisi'kuna'me Judas Santiago cho'jeu. ¹⁴ Repana oncerepana si'aumucujña chekunana'me chi'iju paniasome Repau Jesús cho'jechüina'me, puka'ko Mariana'me chekuna romi. Chi'i si'arumu Dionis sëeju paniasome repana.

¹⁵ Reparumu repana Jesucristo'te cuasanachi'a chi'iasome. Ciento veinterepana chi'isina pa'icosome. Chi'irena Pedro repana chenevuji vuni nukaku ija'che i'kaku chu'vaasomu repanare:

¹⁶ —Asarepajü'u, chu'u majapái. Aperumu Dios Rekochoji kuakuna David Judas cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ūcuarepa ti'ñesi'kuamu. Dios Rekocho peoche i'kama'kuamu. Já'ajekuna aperumu Dios Rekocho i'ka jo'kasi'e pa'iká'mu Judas. Repau

Judas Jesuni chēa sa vanisōa'ju chini chekunani Repau sani pa'ichejana sasi'kua'mu. ¹⁷ Chuta'a jā'aja'ñe cho'omarumu Repau Jesús Judare soni chēa paasi'kua'mu. Chēa paakuna chekunana'me pa'iu Diore re'oja'che ja'me cho'okaiu pa'isi'kua'mu repau.

¹⁸ Repau Judas aperumu re'oja'che pa'isi'kupi Jesuni cu'ache cho'ouna repau'te ro'iasome pāi. Ro'isinareta'ni repa kuri suma'ñe cuasa co'choasomu repau. Co'choona repa kuri chejare koasome repa. Repau Judas cutapu'te tuāni che're cutatupūji etauna jūnisōasomu. ¹⁹ Repau tuāni jūnisōsi'e Jerusalén pa'ina ūcuanuko asaasome. Jā'aja'ñe asa repa chū'o Acéldama ve'oasome repacheja. Repana chū'o "Acéldama" chini "Chiecheja" chiiuasomu.

²⁰ David mai aipāiu pa'isi'ku tocha jo'kasi'e ija'che kuaumu: Repau vū'e pāi peovu'e jo'kasōsivū'e paau.

Repa chū'oche chekuni jo'kajū'ū, chiiū. ²¹⁻²² Jā'ajekuna Judas aperumu cho'osi'ēja'che re'oja'che cho'okuni chekuni jñaa jo'kañu chiime mai. Jo'e te'eu'te jñaañu Jesús pa'iche'te maina'me kuajare, "Jesús jūnisō tācojñosi'ku jo'e vajurani pa'iku'mu", jā'aja'ñe chiiū kuaa'ku. Jesús maina'me ku'irumu, ūcuaja'che Juan Repau'te okorosie ñasi'kuni si'ache maina'me ku'iu Repau cnaaumū mānisōñe ñasi'kuni jñaañu chiime mai —chinasomu repau Pedro repa. ²³ Chikuna, repa te'eka'chapanare ve'oasome, repa chiani. José Barsabana'me Matía'te ve'oasome repa. José Barsabás jo'e ūcuate'euji Justo ve'easomu. ²⁴⁻²⁵ Repanani chini ūcuanuko Jesuni sēniasome repa, Repau chiikuni masifu chini. Ija'che i'kaju sēniasome repa:

—Mu'ū, Chukuna'te Paaku, pāi ūcuanuko rekoñoa' cuasache masiku'mu. Chekuni te'eu'te jñaañu chiime chekuna Judas re'oja'che pa'irumu cho'osi'ēja'che cho'oa'ku chini. Mu'ū chiikuni kuajū'ū chukuna'te. Jāuni jñaa'janaa'ñe chukuna? Repau Judas re'oja'che cho'osi'e jo'kasō, cu'ache cho'osi'kujeku jūnisō vati toare sani pa'iasomu, cu'ache cho'osi'e ro'i. Chura chukuna'te ja'me pa'ikūji karamu. Jāuni jñaa'janaa'ñe chekuna ja'me chū'vajaure? —Jā'aja'ñe i'kaju sēniasome repa.

²⁶ Sēni pi'ni repa chiani te'eka'chapanare repa mami catapuāna tochaasome repa. Tocha pi'ni su'aasome Jesús chiikuni masifu chini. Su'a ña Matíani chēaasome repa ūcuanani ja'me pa'iu cho'okaau chini. Chēarena ūcuanani Jesús saosinani oncerepanani jovoasomu Matías, ja'me chū'vara chini.

2

Dios Rekocho cajesi'ere kuaumu

¹ Ūcuaramū fiesta Pentecostes pa'irumu ūcuate'evū'e Jesucristo'te cuasanachi'a ūcuanuko ch'iasome. ² Repavū'ere ch'i' pa'ijuna cnaaumupi rua asoche tutacheja'che asoasomu. Repavū'e pa'ina ūcuanuko asaasome. ³ Aouna ñato repa ūcuanukore sijo sē'sevuā toñaruāja'ñe ñoasomu.

⁴ Dios Rekochoji raiū ūcuanukore jā'aja'ñe cho'oasomu. Repa Repau Rekochoji rani ja'me pa'iu cho'okaiuna repanjē'e che'chemanesi'ere tiipāi chū'o i'kaasome repa ūcuanuko.

⁵ Reparumu repacheja Jerusalén vū'ejoopo judiōpāi jainuko si'achejñaruā raisina paniasome Diore cuasana. ⁶⁻⁷ Ūmupi rua asoche cho'okuna asa repa Jerusalén pa'ina jainuko vū'vū mua ch'iasome asañu chini. Vū'vū mua asato Jesucristo'te cuasanapi repanjē'e che'chemanesi'ere tiipāi chū'ore i'kaasome. Jā'aja'ñe i'kajuna asa rua cuasaju paniasome repa. Rua si'achejñaruā raisina i'kachū'ore i'kajuna asa sāiñechi'a ija'che i'kaasome repa:

—Jē'se paaku ie? Ina tiipāi chū'o i'kana ūcuanuko Galilea cheja raisinaa'me. ⁸ Jē'se pa'ina ina mai so'ña pa'ina i'kache peore i'kamasiche? ⁹ Mai rua si'achejñaruā raisinaa'me. Partia cheja, Media cheja, Elam cheja, Mesopotamia cheja, Judea cheja, Capadocia cheja, Ponto cheja pa'inana'me Asia cheja raisina pa'ime mai. ¹⁰ Ūcuachi'a Frigia cheja, Panfilia cheja, Egipto cheja, Africa cheja Cirene chekukā'ko pa'inana'me pa'ime mai. Ūcuachi'a Roma vū'ejoopo raisina judiōpāina'me judio peonapi judio pa'iche che'chesinana'me pa'ime mai icheja. ¹¹ Ūcuachi'a Creta cheja pa'ina Arabia cheja pa'inana'me pa'ime mai icheja. Si'achejñaruā raisinaa'me mai. Jā'ata'ni mai ūcuanuko Dios re'oja'che cho'ochē'te kuajuna asaju pa'ime. Peore mai chū'opi i'kajuna asame mai —chinasome repa sāiñechi'a.

¹² Jā'aja'ñe i'kache'te asarena rua cuasoasomu repa. Jā'ajekuna sāiñechi'a ija'che i'kaju sēniasome repa: "Jē'se pa'ina ina ija'che i'kache?", chiiū. ¹³ Chekuna vū'vū muasinata'ni asa pāisoju cu'ache cutuasome repa Jesure cuasanare. "Cono jū'ime ina", chinasome repa sāiñechi'a.

Pedro chu'vasi'ere kwamu

¹⁴ Chitena Pedro oncerepanare ja'me pa'ikuj'i vuni nukaku p'ai kuanupu vu'vu raisikuanupu'te ija'che chu'vaasomu:

—Asarepaj'u, musanukona judiopai, Jerusalen pa'ina. ¹⁵ “Ina cono ju'ime”, chiime musanukona te'ena. Ja'ata'ni cono ju'ima'me chukuna. Chuta'a apeatamu ie. Nueve'me. Mai judiopai umucuj'ia cono ukumanaa'me. ¹⁶ Ija'che pa'ima: Aperedamu Dios chu'o kuasi'ku, Joel, irumu cho'ojachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kwamu:

¹⁷ Cheja si'api'raramu pai ucuanukore Repau Rekocho'te raoja'mu Dios.

Raouna Ucuarekochoji cho'okaiuna mai chiipi Repau chu'ore chu'vajanaa'me.

Cho'okaija'mu posupai Dios no'ne'te tohare naa'ju chini.

Cho'okaija'mu ainapi uokani naa'ju chini.

¹⁸ Ucuachi'a reparumu Repau'te cho'ochere cho'okainare umupaina'me romi Repau Rekocho'te raoja'mu Dios

repanapi Ucuau chu'ore chu'vaa'ju chini.

¹⁹ Repau Dios cunamuna'me cheja Ucuachi'a cho'omasiche'te pai rua cuasaju'te cho'o noja'mu.

Chiena'me toana'me piko cho'o noja'mu Dios.

²⁰ Esu mia'ne useja'mu.

Ucuaja'che paimia chieja'che noja'mu.

Repau jo'e cajepi'raramu ja'aja'ne cho'oja'mu Maire Paaku.

Reparumu Dios pai ucuanuko pa'ija cho'osi'e ro'iche chu'uja'mu.

²¹ Ucuachi'a reparumu paipi Maire Paakuni seeju,

“Chu'ure oija'u; mu'ure cuasaku'mu chu'u”, chiito

repanare Chea Paaku re'oja'che cho'okaija'mu,

chiimu Joel tocha jo'kasi'e.

²² 'Israelpai, asa cheaj'u. Diopi raouna pa'isi'kuamumu Jesus. Ucuaji cho'okaiuna

rua re'oja'chere, Diochi'a cho'omasiche'te, pai rua cuasaju'te cho'osi'kuamumu Repau.

Icheja ja'aja'ne cho'osi'kuamumu. Masime musanukona ja'a. ²³ Ja'ata'ni musanukonapi

Repani vanisoa'ju chini cu'apai're chu'urena vanisoinaa'me Repau'te. Musanukonapi

chu'urena kurusus'e'vero cho'o ucuas'e'verona je'jo nukorena junisosi'kuamumu Repau.

Ja'ata'ni Dios maini re'oja'che cho'okasa chini usemanesi'kuamumu ja'a. Chuta'a cheja

cho'omarumu masiasomu Dios musanukona cho'ojache. Masikuta'ni usemanesi'kuamumu

Repau, maini re'oja'che cho'okasa chini. “Ja'aja'ne cho'oja'mu chu'u”, chiniasomu

Dios aperumu. ²⁴ Ja'ajekuna Repau Jesucristo chueniso tajo'fosi'kuamumu. Ja'ata'ni

jmamakaruni pani Diopi vasouna jo'e vajurani etasi'kuamumu Jesus. Junisosina pa'icheja

pa'ikuni etosi'kuamumu Dios. Junisosiva'na pa'icheja ai pa'icu'aasomu Repau'te.

Chuenisosi'ku vajurani jo'e chejare pa'isi'kuamumu Repau. ²⁵ Aperedumu pa'isi'ku David

Repau Jesus pa'ijachere kuaku tocha jo'kasi'e ija'che kwamu:

Chu'ure Paakuj'i chu'ure ja'me pa'iku'mu.

Na'to si'arumu pa'iku'mu Repau.

Chu'ure cho'okai'ku'mu Repau, vajuchumanea'ku chini.

²⁶ Ja'ajekuna chu'u rekocho rua pojomu.

Pojoku ija'che i'kamumu chu'u:

Chu'u junisosirumu re'oja'che pa'ija'mu chu'ure.

Ja'are masimu chu'u.

²⁷ Ja'ku, mu'u chu'ure junisosina pa'icheja ai saomaneja'mu.

Chu'ure saoja'mu mu'u.

Ja'ata'ni rua jeerumu jo'kamaneja'mu mu'u chu'ure repacheja.

Mu'upi usekuna chu'u ca'nivu ja'jumaneja'mu chu'ure.

²⁸ Mu'upi chu'ure re'oja'che pa'iche che'chouna re'oja'che pa'imasiku'mu chu'u.

Mu'upi chu'uni ja'me pa'ina rua pojoku'mu chu'u,

chiimu repau David tocha jo'kasi'e.

²⁹ “Asarepaj'u, chu'u majapai, chu'u ucuarepa i'kache. Mai aipai'u pa'isi'kure Davire

junisouna tasosome pai. Repau'te tasi'cheja chuta'a pa'imu. Kue'nea'me repacheja.

Ja'ajekuna ie masime mai: “Chu'u ca'nivu ja'jumaneja'mu”, chiisi'e David ca'nivu

pa'iche kuama'ne cheku ca'nivu pa'iche'te kwamu ja'a. ³⁰ Repau David cheja pa'irumu

Dios chu'o asa kuakai'u paniasomu. Repau'te ija'che i'kasomu Dios:

Mu'u jojosinare na'a pa'isirumu jainukore paaja'mu mu'u.

Ucuana Mamakuj'i Israelpaire re'oja'che chu'uja'mu.

Mu'u chu'ua'neja'ne re'oja'che chu'uku pa'ija'mu Repau.

Chu'o ucuarepare i'kamumu chu'u,

chinasomũ Dios repau'te Davire. ³¹ Repau Dios cho'ojache asaasomũ David. Asasi'kujekũ Dios Raojau Cristo jũnisõ jo'e vajurajache tocha jo'kaasomũ repau. Ija'che chiimũ repa:

Repauji jũnisõru jũnisõsina pa'icheja ai jo'kamaneja'mũ Dios.

Repau ca'nivujẽ'e jã'jumaneja'mũ,

chiimũ. ³² Repau cho'oja'mũ chiisi'e cho'ocuhasi'kua'mũ Dios. Jesús chuenisõ tâcojñosi'ku Diopi vasouna vajurani jo'e ku'isi'kua'mũ cheja. Ku'ũna Repau'te peore ũcuanũko ñasinaa'me chukuna. ³³ Vajurakuna Dios Repau'te cunaumuna mũa, "Chu'ũre kueñe vjajũtu cakã'kore pũũ ñu'ũ chũ'una'me chũ'ujũũ", chinasomũ. Aperumũ Repau Puka'ku, Dios, "Chu'ũ Rekocho'te ĩsija'mũ chũ'ũre", chinasomũ Mamaku'te. Churata'ni ĩsicuhasi'kua'mũ Repau. Puka'kupi ĩsiũna Repau Rekocho Jesús ũcuarekocho'te jo'e chũkũnani ĩsicuhasi'kua'mũ ja'me paaũ chini. ũcuarekochoji re'oja'che cho'okaimũ chũkũna'te. Mũsanũkuna ñasi'ena'me asasi'e cho'okaimũ Dios Rekocho chũkũna'te. ³⁴⁻³⁵ Repau David cunaumũ mũimaneasomũ. Cheke repau tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Chu'ũre Paaku'te Dios ija'che i'kaasomũ:

"Chu'ũni kueñe puujũũ vjajũtu cakã'kona.

Chu'ũpi cho'okaiũna mũ'ũre kuhena ũcuanũko mũ'ũ chũ'ũñe cho'ojanaa'me", chiniasomũ Dios Repau'te,

chiimũ repau tocha jo'kasi'e. ³⁶ Israelpai ũcuanũko, asa chẽajũũ ie chũ'o: Mũsanũkonapi vanisõñe'te chũ'ũrena Jesure kurususẽ'verona jẽ'josinaa'me pã. Jã'ata'ni Dios Jesure pã chũ'ũñe jo'kasi'kua'mũ. Maire Chẽa Paajaure Jesuni jãaasi'kua'mũ Dios. Repau'te pã ũcuanũkore chũ'ũ'ũku chini raosi'kua'mũ — chiniasomũ repau Pedro.

³⁷ Repau i'kasi'ere asarena rua sũmaneasomũ repanare. Suma'ñe asa repau'te ija'che i'kaju sũniasaasome repana chekunare oncerepanare ũcuachi'a:

—Chukuna majapã, jã'a pa'ito, ¿je'se cho'ojanaa'ñe chũkũna? —chiniasome repana.

³⁸ Chitena, repau Pedro jo'e i'kaasomũ.

—Mũsanũkuna cu'ache cho'ochẽ'te ũcuanũko jo'kasõ Dios chũ'ũñe'te cho'ojũ pa'ijũũ. Cu'are jo'kasõ re'oja'che pa'ijũ okoro'vecojñojũũ, "Jesucristo'te cuasanaa'me chũkũna", chiijũ. Jã'aja'ñe cho'oru Dios mũsanũkonare cu'ache cho'osi'e tũ'nesõkaija'mũ. Tũ'nesõ ũcuau Rekocho'te ĩsija'mũ Repau mũsanũkonare, ai ja'me paaũ chini. ³⁹ Jã'aja'ñe cho'okasa chiimũ Dios mũsanũkonare, mũsanũkuna chũina'me so'ña pa'inare peore. Maire Paaku Jesucristo chẽa paajanarechi'a cho'okasa chiimũ Dios —chiniasomũ Pedro.

⁴⁰ Chini repanare rua chũ'vaasomũ repau, ija'che chiimũ:

—Ina pã i'cheja pa'ina Jesucristo'te kuhena peore cho'osõjajanaa'me. Rua cu'ache pa'ija'mũ repanare. Mũsanũkonata'ni cho'osõmanejũũ —chiniasomũ repau.

⁴¹ I'ka pi'niũna repau chũ'vache asa chẽasinachi'a Jesucristoni cuasaju jovo okoro'vecojñõasome. Repaumucuse pã chekũrumũ tres milrepana chekunani Jesucristo'te cuasanani jovoasome. ⁴² Repana Jesucristo'te cuasana ũcuanũko si'arumũ chi'ijũ paniasome. Jesucristo'te ja'me ku'ĩsinapi Dios chũ'ore che'chojũna chi'i che'chejũ paniasome repana. Jainũko chi'i ãũ ãijũ ũcuachi'a chi'i Diore sũejũ paniasome. Jã'aja'ñe cho'ojũ ũcuanũko sãĩñechi'a pojojũ paniasome repana.

Jesucristo'te cuasana pa'iche'te kũamũ

⁴³ ũcuarumũ pã ũcuanũko Jesús saosina docerepanapi ũcuauji cho'okaiũna rua re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'ojũna ñaju rua cuasaasome. Ña jãa'nejũ paniasome repana. ⁴⁴⁻⁴⁵ Repana Jesucristo'te cuasana sãĩñechi'a pojojũ si'arumũ chi'ijũ paniasome. Re'oja'chechi'a pa'ijũ sãĩñechi'a kuiraju paniasome repana. Chekunare põsena'me ãũ karato chekunapi põse paanapi põsere ĩsiso, kuri koo, ĩsiasome repanare kuri peova'nare. ũcuaja'che chejũna paanapi chejũare ĩsiso, kuri koo, ĩsiasome chũova'na pa'iva'nare. Na'a rua chũova'na pa'iva'nare kuri na'a rua ĩsiasome repana.

⁴⁶ Dios vũ'ena repaumucujũna pa'iche chi'ijũ paniasome repana. ũcuachi'a repana vũ'ñana chi'i pojojũ ãũ ãijũ paniasome. Sãĩñechi'a soni ãũ ãujũ pojorepache pojojũ paniasome repana. ⁴⁷ Si'arumũ chi'i, "Dios rua re'oku'mũ", chiijũ paniasome repana. Chekũna pã tijũnani re'oja'che cutuasome repanare. Repau Jesucristoji cho'okaiũna Dios chũ'ore asa chẽa repaumucujũna pa'iche na'a rua jainũko cuasaju jovoju paniasome pã Repau'te Jesure.

3

¹ Ūcuarumu Juanna'me Pedro Dios vū'ena muaju paniasome. Judiópāi Diore sēerumuna tres pa'itona na'ito muaasome repana.

² Repana muaju űato ūcuavū'ere pāiu nuka ku'imava'u űuniasomu. Vijachīrumuna cu'acū'a paava'u paniasomu repau. Nuka ku'imava'ujeku űu'iu Dios vū'e kakanani kurire sēeu paniasomu repau. Kurire sēau chini si'aumucujña cajo ra űoocojñokujeku Dios vū'e kakasa'aro'te, pāi "Re'ojasa'aro" chiisa'aro'te űu'iu paniasomu repau.

³ Ūcuarumu repana, Pedrona'me Juan, Dios vū'ena mua tī'a kakapi'rajuna űa kurire sēniasomu repau. ⁴ Sēeuna repau'te rua rorepa űaasome repana. Rorepa űaju repau'te Pedroji i'kaasomu.

—Chukunani űajū'u —chiniasomu repau.

⁵ Chiūna ūcuanani pojoku űaasomu repau, "Chu'uni ina kuri űsipi'rame", chini. ⁶ Cha'akuna Pedro jo'e i'kaasomu repau'te.

—Kurijē'e peomu chu'u. Jā'ata'ni chekere na'a re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u mu'ure. Jesucristo Nazaret raisi'kupi chū'ukuna, vūni nuka ku'ijū'u mu'u. Vajujū'u chiimu chu'u mu'ure —chiniasomu Pedro repau'te, nuka ku'imava'ure.

⁷ Chini repau'te űajūtuna chēa juha vūoasomu repau. Juha vūokuna ku'icu'asicū'a teana care'oso nuka ku'ire'oasomu repau'te. Koka paniasomu repau cū'a. ⁸ Teana vūni su'a nuka kuniasomu repau. Pojoku nuka ku'iu, chā'saku, Dios vū'ena ja'me kakaasomu repau, "Dios rua re'oku'mu", chiū.

⁹ Ūcuauji nuka ku'iu, "Dios rua re'oku'mu", chiūna, pāi kuanupu repavū'e pa'ina rorepa űaasome repau'te. ¹⁰ Repau'te űa masiasome repana ija'che chiijū:

—Āa, jiku Re'ojasa'aro űu'iu kuri sēesi'kua'u! Ūcuau'mu iku —chiniasome repana. Repau cho'ocojñosi'ere rua űa jñanoasome pāi.

Dios vū'e ve'koro pa'ikachapa'te pa'iu Pedro chu'vasi'ere kuamu

¹¹ Diore sēni pi'ni ve'sena etasome repana nuka ku'imanesi'kuna'me Juanna'me Pedro. Dios vū'e eta ve'se pa'ikachapa'te paniasome repana. Repakachapa mami Portal de Salomón ve'easomu. Nuka ku'imanesi'kuni vasorena vaju pa'iu pojoku repanare jñu'ima'ñe chēa su'iu paniasomu repau. Jñu'ima'ñe ve'sere ja'me pa'ūna pāi kuanupu űa jñano ūcuachejana vū'vu sani chi'iasome. ¹² Chi'irena, űa Pedro ija'che chu'vasasomu repanare:

—Chukuna majapāi, zje'se pa'ūna űa jñanoñe musanukona? Chukuna'te rua pāiñame musanukona. Chekurumu ija'che cuasacosome musanukona: "Āa, ina rua re'onajeju, masiju ikure vasome", chini cuasaju űacosome. Iku nuka ku'imū chura. Jā'ata'ni chukuna cho'osi'ema'mu ie. ¹³ Dios cho'osi'ea'me. Mai aipāi, aperumu pa'isina, Abraham, Isaac, Jacob Repau'te Diore cuasaju Ūcuate'euni Diore pojasome. Ija'che chiimu Dios maire: "Jesús chu'u chīia'mu. Chu'ure cho'ochē cho'okaiku'mu Repau, pāi chu'vachena'me pāi vasoche. Rua Masiuji rua re'oku'mu Repau", chiimu Dios maire. Jā'ata'ni musanukona Repau'te Jesure jachasinaa'me. Repau'te chēa pāi chū'unani jo'kasinaa'me musanukona, Repau'ni cu'ache cho'oa'ju chini. Pāi chū'uku'te Pilato'te, "Ikure etora chu'u", chiiku'teta'ni, "Vanisōjū'u jā'ure Jesure", chiisinaa'me musanukona. ¹⁴ Dios chū'ñe re'oja'chechi'a cho'oku'te Jesure cuhesinaa'me musanukona. Repau'ni cuheju, chekuni pāi vanisōsi'kuni, "Barrabani etojū'u", chiisinaa'me musanukona. ¹⁵ Jā'ata'ni Jesure pāi re'oja'che pa'iche űsiku'te vanisōñe'te chū'usinaa'me musanukona. Vanisō tācojñosi'kureta'ni Diopi vaso etosi'kua'mu repau'te. Vajurani pa'ūna repau'te űasinaa'me chukuna. ¹⁶ Ūcuauji vasouna nuka ku'imū iku chura, musanukona si'arumu űava'u. Repau vasosi'e űasinaa'me musanukona. Jesús ikure vasocuhasi'kua'mu chukunapi Repau'ni cuasajuna.

¹⁷ Jā'ata'ni, musanukona, chukuna majapāi, repau pa'iche'te vesuju cu'ache cho'osinaa'me Jesure. Masimu chu'u jā'a. Musanukonare chū'ūna ūcuaja'che repau pa'iche'te vesuju vanisōñe chū'usinaa'me repau'te. ¹⁸ Jā'ata'ni Dios repau'te cu'ache cho'ojache peore masisi'kua'mu. Masikuta'ni Repau'te Jesure cu'ache cho'ochē űsekaimanesi'kua'mu Repau. Ūsemauna Repau apereparumu kuasi'e cho'ocuhasinaa'me Repau'te. Aperumu Repau chu'o kuasina tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Na'a pa'isirumu Dios Repau Neekure pāi ūcuanukore Chū'ūjare chejana raoja'mu.

Raouna pāi cu'ache cho'ojanaa'me Repau'te,

chiimu Repau chu'o kuasina ūcuanuko tocha jo'kasi'e. ¹⁹ Jā'ajekuna musanukona cu'ache cho'ochē'te űhasō re'oja'che pa'iju Dioni cuasaju jovoju'u, Repauji musanukona cu'ache cho'ochē'te cuasamanea'ku. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oto rekoñōana re'oja'che pa'iche űsija'mu Dios. ²⁰ Dios aperumu, "Ikure chu'u Neekure pāi ūcuanukore

chũ'ua'ku chini chejana saoja'mu chũ'u", chiniasomu. Jã'ajekuna musanukonapi Dioni jovoto Ūcuauñi raoja'mu Repau, musanukona rekoñoäre ja'me paau chini. ²¹ Repau Jesús cunaumure pa'imũ chura. Diopi chũ'umauna chuta'a cajema'ne pa'imũ Repau. Na'a pa'isirimũna chũ'uuna jo'e cajeja'mu Repau. Reparumu, Dios peore re'oja'che care'vaja'mu. Aperumu Diopi chũ'ukuna Repau chũ'o kuasina Repau Jesucristo jo'e cajerumu. ²² Te'eu, aperumu Dios chũ'o kuasi'ku Moisés, chekunare mai aipai pa'isinare ija'che i'kaasomu:

Na'a pa'isirimũ Maire Paaku Dios chekure Repau chũ'o Kujauure chejana raoja'mu, chũ'u kuacheja'che Kujauure.

Mai majapãiu pa'ija'mu repau.

Repau rani chũ'vato ūcuauñko asa jachama'ne cho'ojũũ musanukona.

²³ Pãii repau'te jachana cho'osõjanaa'me.

Dios pa'icheja saimanejanaa'me.

Jã'ajekuna Repau neenare ja'me pa'imanejanaa'me repana, chiniasomu Moisés.

²⁴ Aperumu Dios chũ'o kuasina ūcuauñko, irumu cho'ojachere kuaasome, ūcuachi'a Samuel, cho'je pa'isina. ²⁵ Repana Dios chũ'o kuasina mai aipai paniasome. Maipi ñaju che'chea'ju chini Dios chũ'o tocha jo'kaasome repana. Cheku, Abraham, mai aipãiu na'a charo paniasomu. Repau'te ija'che i'kaasomu Dios:

Na'a pa'isirimũ mu'u Jojosi'kure chejana raoja'mu chũ'u,

pãii ūcuauñkore re'oja'che cho'okaau chini,

chiniasomu Dios. Repau i'kasi'e cho'okanicuhasi'kuu'mu Dios maire. ²⁶ Chareparo maini judiõpãire re'oja'che cho'okasa chini, Repau Mamaku'te, Jesure, vaso raocuhasi'kuu'mu Dios maipi peore cu'are ūhasõa'ju chini —chiniasomu Pedro repanare pãii.

4

Pedrona'me Juan Jesús pa'iche'te chũ'vajana judío aina ūsesi'ere kuumu

¹ Repau Pedro chuta'a Juanna'me pãire cututona judío phairipãii Dios vu'e pẽ'jekainare chũ'ukuna'me saduceopãii rani tĩ'aasome. ² Tĩ'a Pedrona'me Juanre rua pe'ruasome repana pãire ija'che chũ'vajana: "Jesús jūnisõ tãcojñosi'ku jo'e vajurani pa'iku'mu. Jã'ajekuna na'a pa'isirimũna pãii jūnisõsina jo'e vajurajanaa'me ūcuachi'a", chini-asome repana. Jã'aja'ne che'chojuna pãii jo'e vajuraiche jachana'jeju pe'ruasome repana saduceopãii. ³ Pe'ruju Pedrona'me Juanre chẽa sa na'itojekuna pãii chẽavu'ena cuaoasome repana, chekũumucusejatũ'ka paaru chini.

⁴ Jã'ata'ni pãii jainuko repana chũ'vasi'e asa chẽasina Jesucristoni cuasaju jovoasome. Jã'aja'ne jovorena chura Jesucristo'te cuasana umũpãichi'a kuẽkue ñato peore chekurumu cinco milrepana pa'icosome.

⁵ Jo'e apeñatato judío phairipãii chũ'una, judío ainana'me judiõpãii che'chona chũ'ore cutuñu chini Jerusalén vu'ejoopona chi'iasome. ⁶ Reparumu judío phairi ai, Anás, repau majapãina'me rani paniasomu. Repau majapãii mamia'me ie: Caifaa'mu, Juan'mu, Alejandro'mu jo'e chekuna. ⁷ Chi'i repanare pãii chẽavu'e pa'isinare Pedrona'me Juanre etua raa'ju chini chũ'uasome repana. Rarena ūcuana chenevuna nukõ repanare sēniasaasome repana judío phairipãii.

—¿Neepi chũ'ujuna musanukona jã'aja'ne si'ache cho'ojũ pãii vasomasiche? — chiniasome.

⁸ Chitena Pedro Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna ija'che i'kaasomu repanare: —Chukuna'te paana, aina asarepajũ'u. ⁹ Musanukona chukuna'te jũ'iva'ure re'oja'che cho'okaisi'ere sēeme, "¿Je'se cho'ojũ vasona ina?", chini. ¹⁰ Asarepajũ'u. Chũ'upi kuara musanukonare, icheja pa'inapi Israelpãipi ūcuauñko asamasia'ju. Ñajũ'u; iva'u, musanukonare ti'jñeñe nukava'u aperumu nuka ku'ima'ne pa'isiva'u chura nuka ku'imũ, Jesucristo Nazaret raisi'kupi vasouna. Repau Jesucristo re'oja'chechi'a cho'oku'mu. Jã'ata'ni musanukona Repau'te kurususẽ'verona jẽ'jo nukõ vanisõsinaa'me. Vanisõ tãcojñosi'kureta'ni Diopi vaso etosi'kuu'mu Repau'te tãsichejapi. ¹¹ Aperedarumu Dios chũ'o kuasina musanukona Repau'te cu'ache cho'ojache kũaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pãii vu'e cho'ona vu'ña tuu re'ojatuure ku'ejũ, te'etuupũ jñaani cuheasome.

Cuheju samaneasome repatuupũ.

Chekunata'ni, na'a rua masinajeju, rani repatuupũ mini kuãa sa

repana vu'echakavuna nukõasome repana vu'epi na'a rua jũjaa'ku chini,

chiimu. Repana vesuna cho'ochēja'che cho'osinaa'me musanukona. Re'okuni Dios Raosi'kare Jesure vhesinaa'me musanukona. ¹² Cheku páiu te'eujê'e cho'okaiku peomu maire. Jesucristochi'aa'mu maire vati toa saiche Æsekaimasiku. Úcuauji cho'okaiuna Dios pa'icheja saire'omu maire. Jesucristo'te masi cuasanachi'a Dios pa'icheja saijanaa'me —chiniasomu repau Pedro.

¹³ Chikuna judío aina Pedrona'me Juan vajuçhuma'ne já'aja'ne i'kasi'ere asa rua cuasaasome. “Ina utija'ovu'ejê'e che'chemanesinaa'me. Masinama'me ina. Já'ata'ni re'oja'che i'kame ina.” Já'aja'ne i'kaju cuasa, “Áa, ina Jesuna'me ku'iju pa'isinaa'me”, chiniasome repana. ¹⁴ Re'oja'che cho'osi'e jachacu'aasomu repnare, nuka ku'ima'ne pa'isiva'upi úcuanaana'me nukakuna. ¹⁵ Já'ajekuna i'kavesuju repna chi'i pa'iruupu nuknare etoche'te chũ'asome repna aina. Etoaso ainachi'a cutuasome repna.

¹⁶ —¿Je'se cho'ojanaa'ne mai já'anare Pedrona'me Juanre? Diochi'a cho'omasiche'te cho'ome repna, pái vasoche. Repana cho'osi'e ijooopo Jerusalén pa'ina jainuko masime. Jachacu'amú maire já'a. ¹⁷ Já'ata'ni chura repnare Jesús pa'iche'te che'choche'te úseñu mai, páipi chekunapi na'a jainuko asaju pa'imanea'ju. Jesús pa'iche páire te'eu'terejê'e jo'e kuamanejú'u chĩnu repnare —chiniasome repna aina. ¹⁸ Chini repnare jo'e soni rao ija'che i'kaju jo'e che'choche'te rua úseasome repna:

—Jesús pa'iche che'chomanejú'u musanukona. Imamakarujê'e repau pa'iche jo'e i'kamanejú'u —Já'aja'ne i'kaju úseasome repna.

¹⁹ Já'ata'ni Pedrona'me Juan ija'che i'kaasome repnare:

—Cuasa ñajú'u aperumu musanukonachi'a. ¿Jeepi na'a re'oku chukunapi re'oja'chere cho'ojuna ñaku Diopi na'a rua pojoa'ku chini? ¿Musanukona chũ'ũne'te jachama'ne cho'ojú Dios chũ'ũne'te cho'omanejanaa'ne chukuna, Repau chũ'ũne'te jachama'ne cho'orúja'chere? Re'oja'ima'mu já'a. ²⁰ Chukuna asasi'ena'me ñasi'e kuache jo'kacu'amú chukuna'te. Jo'kasóma'ne úcuua Jesucristo pa'iche'te kuaju pa'ijanaa'me chukuna. Cheke peomu —chiniasome repna.

²¹ Chitena repnare,

—Musanukonapi Jesús pa'iche jo'e kuato cu'ache cho'ojanaa'me chukuna musanukonare —chijju aina jo'e i'kaasome repnare. Já'ata'ni Pedrona'me Juanre cu'ache cho'omanesinajejuna pái chêavú'e jo'e cuaoma'ne eto saosome repnare. Vu'ejoopo pa'ina pái úcuauko jũ'iku'te vasosi'ere asa, “Rua re'okú'mu Dios”, chíiju paniasome. Já'ajekuna aina repnare Pedrona'me Juanre cu'ache cho'ovajuçhasome. ²² Diochi'a cho'omasiche'te cho'ocojñoasomu repau nuka ku'imairo pa'isi'ku. Repau vasocojñoosi'ku aiva'u paniasomu. Cuarentarepaúsurumu na'a cajejaiche paaasomu. Aiva'upi vuni nuka kuniasomu repau.

Jesucristo'te cuasana Dioni sêeme vajuçhuma'ne Jesús pa'iche'te chũ'vañu chini

²³ Etoarena sani Pedrona'me Juan vù'ena co'i chekunani Jesucristo'te cuasanani repnare judío ainana'me judío phairipái chũ'una i'kasi'ere peore kuaasome repna. ²⁴ Kuarena asa pi'ni úcuauko ija'che i'kaju Dioni ja'me sêniasome repna:

“Dios, Chukuna'te Paaku, Peore Cho'osi'ku, cunaumu, cheja, chiaña, cu'amajñaruá, pái, cu'ava'nare, peore cho'osi'kuamú mu'u. ²⁵ Apeumu chukuna aipáiu'te Davire mu'upi mu'u Rekocho'te ísiuna Úcuarekochoji cho'okaiuna mu'u neeku David ie chũ'o tocha jo'kaasomu:

Judío peona ruarepa pe'rume.

Diore cu'ache cho'oñu chini cho'ote'eme repna.

¿Je'se pa'ina peoche cho'ochere repna?

²⁶ Pái chũ'una Dioni jachaju Repau'te cavajachere cutume.

Diopi Repau Neekani raouna repau cho'ochere'te úseñu chini chi'ite'eme repna.

Já'aja'ne chiimu repau David tocha jo'kasi'e. ²⁷ Ja'ku, ijooopo vu'ejoopo pa'ina pái chũ'una Herodena'me Poncio Pilato, irumu já'aja'ne cho'ocuhasinaa'me. Ichejana judío peonana'me judiopi chí'i cutusinaa'me repna mu'u Chêa Raosi'kuni, Jesuni, Re'okuni cu'ache cho'oñu chini. ²⁸ Já'aja'ne cho'ojú mu'u aperumu i'kasi'e, 'Já'aja'ne cho'ojanaa'me', chíisi'e cho'ocuhasinaa'me repna. Mu'u peore Masikuta'ni, repnani úsemana já'aja'ne cho'ocuhasinaa'me repna. ²⁹ Ja'ku, repna judío aina rua cu'ache i'kasinaa'me chukuna'te, mu'u chũ'ore chũ'vamanea'ju chini. Já'ata'ni chukuna'te mu'u neenare cho'okaijú'u, mu'u chũ'ore re'oja'chere vajuçhuma'ne chũ'vañu. ³⁰ Úcuachi'a mu'u masiche chekunare pái cho'o ñoku jũ'inare vasojú'u ñaa'ju. Mu'uchi'a cho'omasiche'te re'oja'chere cho'o ñoto Mu'u Neeku Jesús pa'iche'te ña masijanaa'me repna pái”, chíiju sêniasome repna Diore.

³¹ Repana sēni pi'nisirumu Dios repana chi'i pa'iv'u'e pi'ruche cho'oasomu. Jā'aja'ñe pi'ruku Dios Rekocho ūcuanukore rani ja'me pa'iu re'oja'che cho'okaiuna vajuchuma'ñe Dios chu'ore kua'ju paniasome repana.

Cu'amajñaruā peonani cu'amajñaruāre ĩsisi'ere kumau

³² Ūcuarumu pāi ūcuanuko Jesucristo'te cuasana jainuko ūcuate'e cuasaasome. Cavama'ñe ke'rema'ñe sāiñechi'a pojo'u paniasome repana. Repana paache cu'amajñaruā, peovana'ni ru'pū ĩsijū paniasome repana Jesucristo'te cuasanarechi'a. Te'eu'jē'e repana paache, "Chu'u neechi'aa'me ie", chiima'ñe, "Chu'u paache mai ūcuanuko neea'me", chiiju, te'eu'te cu'amajñaruā karato, "Iere paajū'u", chiiju paniasome repana. ³³ Repana Jesús saosinapi Jesús Maire Paaku jūni vajuraisi'ere masi kua'juna pāi jainuko asa chēaasome repana chu'vache. Dios repinare Jesucristo'te cuasanare ūcuanukore rua re'oja'che cho'okaniasomu. ³⁴⁻³⁵ Diopi re'oja'che cho'okaiuna sāiñechi'a kuirajuna, karamaneasomu repinare. Chekunapi chejña na'a rua paani te'echejña ĩsisi, ūcuachi'a vu'ña na'a rua paana ĩsisi kuri koo Jesús saosinani ĩsiasome repana, kuri peova'nani ĩsia'ju chini.

³⁶ Jā'aja'ñe cho'oasomu José, Dios vu'e cho'ochē cho'okaiku, Chipre raisi'ku. Jesús saosina jo'e cheke mami, Bernabere, ve'oasome repau'te Josere. (Repana chu'o Bernabé "Re'oja'che chu'vaku" chiimu.) ³⁷ Repau Bernabé cheja ĩsisi kuri koo Jesús saosinani peore jo'kaasomu, chuova'na pa'iva'nani ĩsia'ju chini.

5

Ananiana'me Safira cu'ache cho'osi'ere kumau

¹ Ūcuarumu te'eu Ananías rua tūiñe cho'oasomu. Repau rūjo Safirana'me cheja te'echeja ĩsisoasome. ² ĩsisi, kuri koo, joopo mini care'vaasomu repau. Jā'aja'ñe cho'oku'te ñakota'ni rūjo, Safira, i'kamaneasomo repau'te. Repakuri care'va jo'ka joopo miisi'ere sa ĩsiasoma repau Jesús saosinani. Sa ĩsiku, "Chu'u chejare ĩsisi inakoruchi'a kuri koosi'kua'mu", chiiju joreasomu repau repinare.

³ Jā'aja'ñe chiiju ĩsiuna Pedro repau'te ija'che i'kaasomu:

—Ananías, zje'se pa'iuana mu'u vati ai chu'ñe'te cu'ache cho'oku? Mu'u cheja ĩsiso koosi'e kuri joopo miisi'ere jo'kasi'kua'mu mu'u chukuna'te, "Ūcuanukoru'me ie", chiiju. Jā'aja'ñe cho'oku, Dios Rekocho'te joresi'kua'mu mu'u. ⁴ zJe'se pa'iuana jā'aja'ñe joreu mu'u? Cheja mu'u cheja pa'isi'kua'mu. Mu'ure uache cho'ore'osi'kua'mu repacheja. ĩsisi kuri koosi'kua'mu mu'u. Mu'ure uache cho'ore'osi'kua'mu repakuri. Jā'ata'ni repakuri Dioni joopo ĩsiku, "Ūcuanukoru'me ie", chiiju Dioni joresi'kua'mu mu'u. Pāijē'e joreku, Diorejē'e ūcuachi'a joresi'kua'mu mu'u —chiniasomu Pedro.

⁵ Repau i'kache'te asa repau Ananías teana jūnisosi'kupi tāniasomu. Repau jūnisosi'ere asa pāi ūcuanuko rua kukusoasome. ⁶ Jūnisouna pōsupāipi kaka repau'te kāapi rea etua tāasome.

⁷ Chotehora pa'isirumuna repau rūjo ūcuavu'ena kakaasomo. Eju cho'ocojñosi'e chuta'a asamaneasomo repau. ⁸ Kakaona Pedro repau'te sēniasaasomu.

—Mu'u, mu'ujuna'me cheja te'echeja ĩsiasomo. Ie kuri musanukona koosi'e, zūcuanukoru'che? —chiniasomu Pedro repau'te.

Chikuna,

—Jūju. Ūcuanukoru'me jā'a —chiniasomo repau. Joreasomo. ⁹ Chikona Pedro repau'te i'kaasomu.

—zJe'se cuasa musanukona Dios Rekocho'te joreñu chini jā'aja'ñe cho'ore? "zDios Rekocho mai cho'ochē ñamanesi'kujeku cu'ache cho'omaneja'mu maire", chiiju cuasare musanukona? Jā'aja'ñe cho'osi'kojekona mu'uju pa'isi'kure tāsina jatisa'aro'te mu'uni cha'aju nukame, ūcuaja'che tñu chini —chiniasomu Pedro repau'te.

¹⁰ Chikuna Pedro ti'jñeñena teana jūnisosi'kopi tāniasomo repau. Tākona pōsupāi kaka ñato jūnisosiva'o ūniasomo repau. Ūcuarumu repau'te mini etua sa ūjare tāsicheja rū'ñe tāasome repana.

¹¹ Jā'aja'ñe cho'osi'ere asa pāi Jesucristo'te cuasakuanupu ūcuanuko rua kukusoasome. Chekuna ūcuachi'a peore asa kukusoasome.

Jesús saosina jū'iva'nare jainukore vasosi'ere kumau

¹² Reparumu repana Jesús saosina pāi ñaju'te rua re'oja'chere, Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñoju paniasome. Jesure cuasana ūcuanuko si'arumu chi'iju paniasome, Dios vu'e ve'se pa'ikachapa, Portal de Salomón chiikachapana. ¹³ Repinare chi'i pa'inare chekuna pāi ja'me nukavajuchunata'ni rua re'oja'che cutuasome repinare.

14 Jā'ata'ni chekuna Jesucristo'te cuasanani jovo na'a jainuko Jesucristo'te cuasaasome, romina'me umupāi.

15 Jesús saosinapi rua re'oja'che vasona Pedro caraijachejana callejoovuna jū'iva'nare ūhikānapi kuāa ra ūhaasome pāi. Pedro chūvos'i'epi repanani chūvo vasaokū chini jū'iva'nare ve'sena ūhaasome pāi. 16 Ūcuachi'a chekuna pāi Jerusalén vū'ejoopona si'arumū rajū paniasome repajoopo kueñe pa'ijoopoā pa'ina. Ravu jū'inana'me vatire paaju jū'inare rajū ranciasome repana. Rarena repana ūcuanuko vajuasome.

Jesús saosinare jo'e chēasi'ere kuamu

17 Jesús saosinapi jā'aja'ñe cho'ojuna judío phairi aina'me repau neena, saduceopāi pe'ruasome. Pe'ruju repanare cu'ache cho'oñu chiniasome repana. 18 Repanani cu'ache cho'oñu chini chū'arena, repana neena pāi chēavū'ena chēa cuaasome repanare.

19 Pāi chēavū'ere pa'ijuna, ángel, Dios raosi'kū, ñamina rani, jatisa'aro vatakanani repanare eto ija'che i'kaasomū repau:

20 —Dios vū'ena mua, Dios chū'ore pāire che'chojū'ū asa re'oja'che paapu. Mama cuasaju pa'iche'te re'oja'che kuajū'ū repanare, re'oja'che paapu —chiniasomū ángel repanare.

21 Chikuna repana Jesús saosina asa rua apeñatata Dios vū'ena mua tī'aasome. Tī'a kaka pāire che'choasome repana.

Na'a umucuse repau judío phairi ai repau neenana'me judío ainare ūcuanukore soniasomū. Sokuna chí'i, Jesús saosinare pāi chēavū'epi etua rache'te chū'uasome repana. 22 Chū'arena sōtaopāi pāi chēavū'ena muaasome. Mua tī'a kaka ñato Jesús neena peoasome. Peojuna sōtaopāi co'i kuaasome repanare.

23 —Chukuna pāi chēavū'e mua tī'ato masi tachosivū'e pa'isi'kuamū repavū'e. Repanare pē'jena kakasa'aro cachejare ve'sere nukaju pa'isinaa'me. Jā'ata'ni vata ñato repana Jesure cuasana peosinaa'me —chiniasome sōtaopāi.

24 Chitena repanare chū'uku judío phairipāi chū'nana'me asa rua kukuasome repana. Repanani rua cuasokuna,

—Jē'se paaku ie? —chini cuasaasome repana.

25 Jā'aja'ñe i'katona cheku tī'a ija'che kuaasomū:

—Asarepajū'ū. Musanukona pāi chēavū'e cuaosina Dios vū'ere pāire che'choju pa'ime —chiniasomū.

26 Chikuna repau sōtao chū'uku repau neenana'me eta, Dios vū'ena mua Jesús saosinare chēa jo'e mutuaasome. Jā'ata'ni repanare asi cho'oma'ñe mutuaasome repana, pāire vajučuju, “Cata su'aju”, chini repanani. 27 Repanare chēajani ra judío aina ti'ñeñena nukoasome repana. Nukorena judío phairi ai Jesús saosinare ija'che i'kaasomū:

28 —Chukuna musanukonare rua ūseju, “Jesús pa'iche jo'e che'chomanejū'ū”, chisinaa'me. Jā'ata'ni ūcua che'choju pa'ime musanukona. Ūcuachi'a chukuna'te, “Jesure vanisōsinaa'me jā'ana”, chiiju pa'ime musanukona —chiniasomū judío phairi ai repanare.

29 Chikuna Pedro chekuna Jesús saosinana'me ija'che i'kaasomū:

—Musanukona pāi rua chū'ume chukuna'te. Jā'ata'ni chukanapi Dios chū'ūñe'te jachama'ñe cho'oto na'a re'omu. Musanukona chū'ūñe cho'oni Dios chū'ūñe'te cho'omanejanaa'me chukuna. 30 Musanukona Jesure kurususē'verona jē'jo vēasōsinaa'me. Jūnisō tācojñosi'kureta'ni Diopi, mai aipāi Paakujī, vasosi'kuamū Repau'te, jo'e vajurani paau chini. 31 Repau'te Jesure vaso Dios Repau vājū'ūta cakā'kore kueñe ñū'iu chū'ū'aku chini jo'kaasomū. Ūcuachi'a pāi rekoñoāre care'vakaau chini, jo'kaasomū Dios Repau'te. Jā'aja'ñe cho'oasomū Dios maipi Israelpāipi cu'ache cho'oche'te ūhasōrena mai cu'ache cho'osi'ere tū'nesōkasa chini. 32 Repa Jesús cho'ocojñosi'e peore ñasinajeju ūcuare kuaju pa'ime chukuna. Dios Rekocho ūcuachi'a jā'are kuamu. Repau chū'ūñe asa jachama'ñe cho'onare Dios Ūcuau Rekocho'te ĩsimū —chiniasomū Pedro repanare.

33 Chikuna repana judío aina asa rua pe'ruasome. Pe'ruju Jesús saosinare vanisoñu chiniasome repana. 34 Jā'ata'ni te'eū repanare ja'me pa'iku judío ai fariseopāi i'kara chini vūni nukasomū. Repau mami Gamalielasomū. Rua masikujeku, Dios chū'ūñe che'choku paniasomū repau. Pāi ūcuanuko rua chiniasome Repau'te. Vūni nukaku, Jesús saosinare ve'sena etuaaju chini chū'uasomū repau. 35 Etuasorena repau Gamaliel judío ainare ija'che i'kaasomū:

—Chū'ū majapāi, Israelpāi, asarepajū'ū. Inare, Jesure cuasanare, vanisoñu chime musanukona. Jā'ata'ni pe'ruma'ñe masi cuasajū'ū aperumu, chiimu chū'ū

musanukonare. ³⁶ Aperumū Teudas rani pa'iu cho'osi'ere cuasajū'u. Rani pa'iu, ija'che i'kasi'kua'mū repau: "Rua masiujeku pāire chū'ura chiimū chū'u", chiisi'kua'mū repau. Chikuna pāi jainuko, repau'te jovosinaa'me, chekumū cuatrocientorepana. Jā'ata'ni chuenisosi'kua'mū repau. Repauji chuenisouna repau'te ja'me pa'isina ūcuauachejña te'enachi'a vū'vusosinaa'me. Jā'ajekuna repau cho'osi'e si'asosi'kua'mū. ³⁷ Na'a pa'isiramū pāi kuēkuerumū cheku, Judas, Galilea cakū ūcuaja'che rani pa'isi'kua'mū. Rani pa'iu repauji pāi chū'anani etosora chiiuna pāi jainuko jovosinaa'me repau'te. Jā'ata'ni chuenisosi'kua'mū repau. Chuenisouna repau'te ja'me pa'isina te'enachi'a vū'vusosinaa'me. ³⁸ Jā'ajekuna chura ija'che chū'vamū chū'u musanukonare: Jā'anare Jesús neenare asi cho'oma'ñe eto saojū'u. Repana cho'оче rupū pāipi cuasaju chū'uñe pa'ito si'asoja'mū. ³⁹ Jā'ata'ni Dios chū'uñe pa'ito ūsecu'amū musanukonare. Si'asomaneja'mū. Cuasajū'u aperumū. Dios chū'uñe ūsena pa'imanejū'u musanukona —chiiu chū'vaasomū repau Gamaliel.

⁴⁰ Repauji chū'vauna asa chēa repana judío aina Jesús saosinare soni rao suī'sueche'te chū'uasome Jesús neenare. Suī'sue pi'nirena Jesús saosinare jo'e ūseasome repana aina. "Jesús pa'iche jo'e che'choma'ñe pa'ijū'u", chiniasome. I'ka pi'ni Jesús saosinare eto saasome repana.

⁴¹ Etojuña Jesús saosina judío aina chī'ivū'epi pojōju etaasome. "Dios chūkuna'te pojōku Jesús pa'iche'te kuaa'ju chini jo'kasi'e rua re'omū. Jā'ajekuna suī'suecojñosinata'ni rua pojōju eta saime chūkuna", chini cuasaasome. ⁴² Eta saisiramū suī'suecojñosinata'ni jo'kasoma'ñe Jesucristo Dios Raosi'ku pa'iche'te che'choju paniasome repana. Si'aumucujña Dios vū'ena mua chū'vaju paniasome repana, pāi vū'ña ūcuachi'a.

6

Ja'me cho'okaijanani sieterepanare ve'osi'ere kuamu

¹ Reparumū si'arumū na'a rua jainuko pāi Jesucristo'te cuasana jovoju paniasome. Ūcuarumū repana Jesucristo'te cuasana griego chū'o i'kanapi judiōpāi chū'o i'kanani ke'reju ija'che i'kaasome:

—Ūmucujña pa'iche musanukona mai ūcuauko koosi'epi āu va'jeva'nare kuiraju pa'ime. Jā'ata'ni chūkuna majapāi va'jeva'na na'a ka'charū kōoju pa'ime āu rupū isiche —chiniasome repana.

² Chitena repana Jesús saosina docerepana Repau'te cuasanani ūcuaukore soniasome. Soni rao repanare ija'che i'kaasome repana:

—Chūkunapi Dios chū'o chū'vanapi si'arumū āure īsiju pa'ito Dios chū'o chū'vana peome. ³ Jā'ajekuna musanukonapi icheja pa'inani rua masinani sieterepanare jña chēajū'u āu āuñe'te chū'ua'ju. "Jā'anaa'me rua re'ona", chiicojñonani, Dios Rekocho chū'uñe cho'onani jñaajū'u. ⁴ Jā'aja'ñe cho'oru chūkunapi Diore sēeju Repau chū'ojē'e chū'vaju pa'ijanaa'me —chiniasome repana.

⁵ Chitena repana chī'isina asa,

—Jā'aja'ñe cho'oto re'omū —chiniasome ūcuauko.

Chini, ūmupāi sieterepanare jña chēaasome repana. Esteban'te chēaasome repana. Repau Esteban Jesucristo'te rua cuasaku pa'iu, Dios Rekocho chū'uñe re'oja'che cho'oku paniasomū. Ūcuachi'a chekuna repana chēasina mamia'me ie: Felipe'mū, Prócoro'mū, Nicano'mū, Timon'mū, Parmenaa'mū, Nicolaa'mū. Repau Nicolás Antioquía vū'ejoopo raisi'kupī judiōpāi pa'iche'te che'cheasomū tūpāiūji.

⁶ Repanare jña Jesús saosinani raasome repana. Rarena Jesús saosina repanani āu āuñe'te jo'kañu chini Dioni sēeju jūjñapi jaju ija'che i'kaasome: "Diopi re'oja'che cho'okaan musanukonare cho'ochē'te re'oja'che masi cho'oa'ju chini", chiniasome repana.

⁷ Reparumū pāi na'a jainuko Dios chū'o asaneena paniasome. Si'arumū na'a rua jainuko Jerusalén pa'ina pāi Jesucristoni cuasaju jovoju paniasome. Ūcuachi'a judío phairipāi jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome.

Esteban'te chēasi'ere kuamu

⁸ Reparumū Esteban, Jesucristoni rua cuasaku, Diopi cho'okaijana pāi űaju'te Diochi'a cho'omasiche'te cho'oku paniasomū.

⁹ Repau i'kache'te jachaju, repau'te cu'ache i'kaju paniasome pāi, "Joremū mu'u", chiiju. Repana cu'ache i'kana Cirene cheja, Alejandría cheja, Cilicia cheja, Asia cheja raisinapi cu'ache i'kaasome repau'te. Chekuna ūcuachi'a repau'te ke'reasome judiōpāi chī'ivū'e Libertados neevū'e chī'ina.

¹⁰ Repana cu'ache i'kato Dios Rekochoji cho'okaiuna rua masi i'kaasomu repau. Jā'aja'ñe i'kakuna asa jachanata'ni sāiñe i'kavesuasome repana. ¹¹ I'kavesujū chekunani soni rao ro'iasome repana jorea'jū chini. "Iku Esteban Diore cu'ache i'kasi'kua'mu. Ūcuachi'a Moiserere cu'ache i'kasi'kua'mu iku", chiiju jorea'jū chini soni rao ro'iasome repana.

¹² Jā'aja'ñe cutujuna asa vū'ejoopo pa'ina pāi rua pe'ruasome repau'te Esteban'te, judío ainana'me judiōpāi che'chona ūcuachi'a. Jā'ajekuna repau'te chēa sa judiō phairi aina'me chekuna judiō ainana'me chi'i repana ti'ñeñena nukoasome repau'te. ¹³ Nuko jorejū repauni cu'ache i'kaa'jū chini jorenare raasome repana. Rarena ija'che i'kaasome jorena:

—Iku Esteban si'arumu cuhama'ñe cu'ache i'kakū'mu. "Dios vū'e cu'amū. Moisés chū'usi'e ūcuachi'a cu'amū", chiikū'mu iku. ¹⁴ Ija'che i'kakuna asasinaa'me chūkuna: "Jesús Nazaret raisi'ku Dios vū'e ñañosoja'mu." Ūcuachi'a, " Moisés chū'u jo'kasi'e judiōpāi pa'iche'te ūcuankō peore ūhasōjū'u', chiimū Jesús", chiikū'mu iku Esteban —chinasome repana jorena.

¹⁵ Chitena repana repacheja ñu'ina ūcuankō rua pāiñaasome repau'te. Ñajuna Esteban chia ángel chiaja'che ñoasomu repanare.

7

Phairi ai sēñe'te kuamū Esteban

¹ Jā'aja'ñe i'karena asa judiō phairi ai Esteban'te ija'che sēniasomu:

—¿Ina mu'ure ūcuarepare chū'o i'kache? —chinasomu.

² Chikuna Esteban i'kaasomu.

—Chū'u majapāi, asarepajū'u. Apereparumu mai aipāi'u'te Abrahamre repau chuta'a Mesopotamia cheja pa'iu, Harán vū'ejoopo sani pa'imarumuna, Maire Paaku, Dios, Peore Masiu rani pa'iu ija'che i'kaasomu repau'te: ³ "Icheja mu'u pa'icheja eta majapāi jo'ka ti'chejana sanisōjū'u mu'u. Chū'u kuajachejare sani pa'ijū'u", chinasomu Dios repau'te. ⁴ Chikuna repau Abraham puka'ku aiva'una'me Caldea chejapi eta Harán vū'ejoopo'te sani paniasomu. Puka'ku aireko jūnisosirumu repau Abraham Diopi chū'una repajoopo eta ichejare mai pa'ichejare rani paniasomu. ⁵ Icheja pa'iku'teta'ni Dios icheja ai isimaneasomu repau'te. Jā'ata'ni Dios ija'che i'kaasomu repau'te mai aipāi'u'te: "Na'a pa'isirumu ichejare isija'mu chū'u mu'ure, mu'u jojosinapi paapu chini", chinasomu chuta'a chiiřej'e peoku'teta'ni. ⁶ Cheke ija'che chiimū repau'te Dios i'kasi'e: "Mu'u jojosina tiipāi pa'ichejare sani pa'iju chēa paacoñōju kuri kooma'ñe cho'оче रुपū cho'okaiju pa'ijanaa'me repacheja chū'unare. Pāi rua cu'ache cho'ojanaa'me repanare. Repacheja cuatrociento repaūsurumu pa'ijanaa'me repana. ⁷ Jā'ata'ni repacheja canare cu'ache cho'oja'mu chū'u, mu'u jojosinani cu'ache cho'ojuna. Chū'upi jā'aja'ñe cho'ojuna mu'u jojosina eta rani jo'e ichejare Canaán chejare pa'ijū chū'uni pojoju pa'ijanaa'me", chinasomu Dios repau'te. ⁸ Repau i'kache'te Abrahampi jachama'ñe cuasaku, "Jau", chikuna, jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuache'te jo'kaasomu Dios. Jā'aja'ñe circuncisión cho'uche chīva'nare ūmupāiva'narechi'a chū'u jo'kaasomu Dios repau'te, repau chīi pa'ijanani cho'o paa'aku chini. Jā'ajekuna Abraham mamaku'te Isaare jñaa repau ochorepaumucujña pa'itona jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuasomu, Dios i'kasi'ere jachama'ñe cho'oku. Repau Isaac aineesirumu chīi paa mamaku'te Jacobre vjachīrumu ūcuaja'che jkochā'tiru chuto tuasomu. Jacob ūcuaja'che repau aineesirumu chīi paa mamachīi ūmupāi docerepanare ūcuaja'che cho'oasomu, repana vjachīva'na pa'irumu. Repana Jacob chīi docerepana ainee pi'nisirumu maire Israelpaire jojasome.

⁹ Repana mai aipāi Jacob chīi repana cho'jeu'te Josere puka'ku rua oiū paaku'te rua cuheasome. Cuheju repau'te chēa Egipto cheja sainani kuripi isisoasome repana, repauni sasoa'jū chini. Jā'ata'ni Dios Josere kuiraku paniasomu. ¹⁰ Josere cu'ache ti'ñeto Diopi re'oja'che cho'okaniasomu. Diopi cho'okaiuna Josepi rua masikuna ña Faraón, Egipto cheja chū'uku rua pojasomu repau'te. Jā'ajekuna Josere pāire chū'ua'ku chini chū'u jo'kaasomu Faraón. Chū'u jo'kauna José Egipto cheja pa'inare, Faraón neenare peore chū'uku paniasomu.

¹¹ Repau José chū'urumu chiño peore āu kēimaneasomu, Egipto cheja, ūcuachi'a icheja Canaán cheja peore. Rua cu'aasomu pāi ūcuankore. Reparumu mai aipāi āu koochejñajē'e peoasome. ¹² Icheja Canaán cheja āu isiche peoasomu. Egipto chejata'ni āu care'vasi'e isiche paniasomu. Jā'are asa Jacob repau mamachīre, mai aipāire, ūcuachejana saomasu, āure koojaapu chini. Aperumu charo saisi'easomu jā'a. ¹³ Repana sani co'i, jo'e saisirumu Josepi kua jñauuna majaa'chupāi ñamasiasome

repau'te. Repanare majaa'chupāi kua jñau repana raisi'e Faraonni kuaasomu repau. Kuaana asa repau Faraón José majapāi masiasomu. ¹⁴ Repau'te chū'uku'te Faraonre kua jñausirumu José repau puka'kuna'me majapāi ūcuanukore soni raoasomu. Setenta y cincorepana paniasome repana José majapāi. ¹⁵ Mamaku Josepi sokuna Jacob repau mamachīna'me Egipto chejare sani pa'iu ūcuachejana aireko jūnisosomu. Repau mamachīi ūcuaja'che mai aipāi pa'isina ūcuachejana aireko jūnisosome. ¹⁶ Repana jūnisosirumu repana majapāi Siquem vu'ejoopona sa tāasome repanare. Aperumu Abraham Hamor mamachiire repacheja jmachejara kuripi koosomu repau majapāire tāra chini.

¹⁷ 'Na'a pa'isirumu Abrahamre aperumu Dios cho'okasa chiisi'ere ūcuarepa cho'opi'raramu Jacob jojosina mai aipāi rua jainuko paniasome Egipto cheja, churata'ni. ¹⁸ Reparumu Egipto cheja chekupi pāi chū'uku paniasomu. Repau pāi chū'uku Josere vesuasomu. ¹⁹ Jā'ajekuna mai aipāiva'nare rua cu'ache cho'oasomu repau. Repanare mai aipāi mamachīiva'nani ūmupāiva'narechi'a vījachiire sējoso'aju chini chū'uasomu repau. ²⁰ Ūcuarumu Moisés jñaacojñoasomu. Rua re'ojava'paniasomu repau. Reparumu puka'kupāi chotepāimia vu'ere chave paaasome repava'ure. ²¹ Chotepāimia pa'isirumuna ju'ena maña chiachana vavorena pāi chū'uku mamakoji ña mini repao vu'ena sa paaasomo repava'ure. Sa repao chiire jojacheja'che jojaasomo repao repau'te. ²² Pāi chū'uku mamako vu'ere pa'iu peore Egiptopāi pa'iche che'cheku aineasomu repau. Utija'o pa'iche ūcuachi'a peore che'cheku ainee rua i'kamasikujī rua cho'omasiasomu repau.

²³ Ūcuarumu Moisés cuarentarepaūsurumu paakujī repau majapāire cuasa, Israel jojosinare, eta ñaasomu. ²⁴ Eta ñato Egiptopāiu Israel jojosi'kuni vaiu paniasomu. Vaiuna ña Moisés Israelpāiuni ūseku, Egiptopāiu'te vanisoasomu. ²⁵ Jā'aja'ñe cho'o ija'che cuasaasomu Moisés: "Churata'ni ina chu'u majapāi chu'u pa'iche masijanaa'me. Chu'uni Diopi chū'ukuna re'oja'che cho'okaija'mu chu'u inare. Dios inare etoja'mu icheja", chiū cuasaasomu repau. Jā'ata'ni repau pa'iche'te vesuju ña chēamaneasome repana. ²⁶ Jo'e apeñatato repau ñato Israel jojosinachi'a te'ekachapana cavaju paniasome. Jā'aja'ñe cho'ojuna ña vu'vu rani ija'che i'kaasomu Moisés repanapi cavamaneaju chini: "¡Ñañe! ¿Je'se pa'una musanukona majapāichi'ata'ni sāñe'chi'a cu'ache cho'ochē?", chinasomu repanare. ²⁷ Chikuna te'eu chekure vaijuji Moisere jujo saoku ija'che i'kaasomu: "¿Neepi chū'u jo'karena chū'uku mu'u chukuna'te? ¿Neepi chū'urena chukuna cu'ache cho'ochē ñaku ke'reku mu'u? ²⁸ Neato Egiptopāiu'te vanisoasomu mu'u. ¿Irumu ūcuaja'che chu'uni vanisora chiiku mu'u?", chinasomu. ²⁹ Chikuna Moisés, "Chu'u cho'osi'e pāi masime", chini vajuchuku so'ona vu'vuso sani tīpāi pa'ichejare Madián chejare t'ra paniasomu. Pa'iu romi veja chíi te'ekachapanare ūmupāichi'a paaasomu repau.

³⁰ 'Repau cuarentarepaūsurumu pāi peochejare Sinai aikūti kueñe pa'isirumu Moisés miu sūkiñu uuku pa'ñū'te ñaasomu. Uukuna toa joopo ñato ángelpi ñoasomu repau'te. ³¹ Ángelpi ñokuna ña rua cuasoasomu repau'te. Na'a kueñepi ñara chini na'a saiu Dios i'kache'te asaasomu repau, ija'che chiiche'te: ³² "Dioa'mu chu'u. Mu'u aipāi chu'ure cuasanare paaku'mu chu'u. Abrahamre, Isaare, Jacobre paaku'mu chu'u", chinasomu Dios repau'te. Chikuna kurukuruu asa kukusoasomu repau. Vajuchuku jo'e repacheja ñamaneasomu repau. ³³ Vajuchuku'teta'ni Dios jo'e ija'che i'kaasomu repau'te: "Chu'uni vajuchuku, kuku, mu'u cū'akorophe're tī'tejū'u, chu'u mu'ure i'kachejajekuna. ³⁴ Irumu Egipto cheja pa'inare chu'u neenare rua cu'ache ti'jñemu. Repana cu'ache cho'ocojñojū oiche peore ñaku pa'imū chu'u. Jā'ajekuna repanani oiu re'oja'che cho'okasa chini cajecuhamu chu'u. Ūcuachejapi etoja'mu chu'u repanare. Asarepajū'u mu'u. Mu'ani jo'e Egiptona saora chiimū chu'u", chinasomu Dios Moisere.

³⁵ 'Chini Dios Moisere, ángel miu sūkiñu ñosi'kuna'me, saosomu repau'te, repanani etua ra re'oja'che chū'uku paaū chini. Aperumu repana cu'ache i'kaasome repau'te, ija'che chiijū: "¿Neepi chū'ujū'u chitena chū'uku mu'u chukuna'te?", chinasome repana. Jā'aja'ñe repana kuhesi'kuni Moisere repanani cho'okaaū chini saosomu Dios. ³⁶ Diopi chū'u saonna sani Egipto cheja pa'inare Israelpāi ūcuachejapi etua raasomu repau Moisés. Repanare etua ra pāi peochejare cuarentarepaūsurumu kuhaku paniasomu repau. Diopi cho'okaiuna repau Moisés Diochi'a cho'omasiche'te rua cho'o ñoasomu Egipto cheja sani pa'irumu, Mar Rojo chiara rani pa'irumu ūcuaja'che, pāi peocheja rani pa'irumu peore. ³⁷ Reparumu ūcuajū Moisés ija'che i'kaasomu chekunare Israel jojosinare: "Na'a pa'isirumu Dios chekure Repau chu'o kuajaure chejana raoja'mu. Mai majapāiu pa'ija'mu repau. Chu'u kuacheja'che Dios chu'o kuaja'mu repau. Repau rani chu'vache peore asa chējū'u musanukona", chinasomu

repau. ³⁸ Moisés Israelpäina'me päi peochejana chi'iasomü. Repau Sinaí aiküti maisirumü ángel ja'me paniasomü repau'te. Úcuachi'a úcuakütere muni pa'iu Dios chu'o, "Ija'che pa'ijü'u", chiichü'o asa tocha jo'kaasomü Moisés maire.

³⁹ 'Já'ata'ni repau'te mai aipäi repanare re'oja'che cho'okaikuni rua cuheju jachaju Egiptona jo'e co'íñu chiniasome. ⁴⁰ Chini, repauji aikütire pa'iana, repau majaa'chuni, Aaroni, ija'che i'kaasome repana: "Maire Egipto cheja rasi'ku Moiserre ti'ñeñe vesume mai. Cho'osöcuhasi'kua'mü repau. Já'ajekuna chekuvana'ni diojava'ni tíoju'u, repava'napi ñaju co'chaa'ju maire", chiniasome. ⁴¹ Chitena repanare vacachüja'ia'te tükokianiasomü repau. Tükokuna pojoju jo'cha va'iva'nare vani uosواسome repana tösiva'ni pojoju. ⁴² Já'ajekuna Dios repanare cuheku jo'kaso cu'ache cho'оче üsemaneasomü repanare. Repanapi cunaumu pa'inani, üsuuni, päimiauni, ma'ñoko'te pojoñu chiito üsemaneasomü repau. Na'a pa'isirumu Dios chu'o kuaku Amós repana pa'isi'ere kuaku ija'che tocha jo'kaasomü:

Musanukona, Israelpäi cuarentarepausurumu päi peocheja pa'irumu, chu'ure Diore jo'cha va'iva'nare vani ukaimanesinaa'me.

Chekunare diomanareta'ni, "Dioa'me ina", chini pojoju jo'cha va'iva'nare vani uosinaa'me musanukona.

⁴³ Reparumu musanukona Molo'te, "Dioa'mü iku", chini

repau vu'e va'i ca'ni cho'osiva'ere kuäiju kuhaju pa'isinaa'me.

Úcuaja'che rupü tösiva'ni Renfán ma'ñokova'ni kuäiju kuhaju pa'isinaa'me musanukona.

Rupü tösiva'ni pojoju pa'isinaa'me musanukona.

Já'ajekuna chu'u, Dios, musanukonare tüchejana chëa sache chü'uja'mü,

Babilonia na'a jeecho'jena,

chiimü Amós tocha jo'kasi'e.

⁴⁴ 'Mai aipäi pa'isina repana päi peocheja pa'irumu, Dios vu'e ujavu'e rupü va'i ca'ni cho'osiva'ere paasome. Repavu'e cho'ojache Moiseni, "Chu'u vu'e ijavu'e cho'ojü'u", chiü chü'uasomü Dios. Já'ajekuna Moisepi kuakuna Dios ñosiva'ejavu'e cho'osome repana. ⁴⁵ Repana aireko jünisosirumu mamachüipi repavu'e paaju, mai aipäi ichejana raasome repavu'e. Repana icheja rani ti'arumu tiipäi, cu'ana paniasome. Já'ata'ni Dios mai aipäipi paapu chini repanare cu'anare eto saosokaniasomü. Eto saosuna mai aipäi, Josuena'me kakaju, Dios vu'e ichejana raasome. Rasivu'e David chü'arumajatü'ka paniasomü repavu'e. ⁴⁶ Repau'te Davire, re'oja'che pa'iana rua pojoasomü Dios. Já'ajekuna David Diore ija'che sëniasomü: "Ja'ku, mu'ure, Jacobre Paaku'te, vu'erepare cho'okasa chiimü chu'u", chiniasomü. ⁴⁷ Já'ata'ni repau David mamakujü, Salomonpi, cho'osomü repavu'e. ⁴⁸ Já'ata'ni Dios, Cunaumu Pa'iku si'achejña pa'iku'mü. Päi cho'osiva'ñachi'a pa'ima'kua'mü Repau. Aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías ija'che tocha jo'kaasomü:

⁴⁹ Diojeku cunaumure pa'iu peore chü'uku'mü chu'u.

Úcuachi'a cheja si'achejña pa'iku'mü chu'u.

Já'aja'ñe pa'iu peore masiku'mü chu'u.

Chu'u vu'e, jzeejavu'e cho'okaijanaa'ñe musanukona chu'ure, si'achejña pa'iku'te?

⁵⁰ Cunaumuna'me cheja peore cho'osi'kua'mü chu'u,

Diopi i'kakuna asaku já'aja'ñe tocha jo'kaasomü repau Isaías.

⁵¹ 'Chu'u, Esteban, musanukonare ainare, iere i'kamü: Musanukona päi Dioni rua jachaju rekoñoä Diore vesuna rekoñoäja'ñe paame. Já'ajekuna Dios chu'o asacuheme. Musanukona aipäi pa'isina pa'icheja'che pa'iju Dios Rekocho cho'okaiche cuhena'me musanukona. ⁵² Musanukona aipäi pa'isina Dios chu'o kuanare úcuanakore cu'ache cho'osome. Päiu Re'oja'chechi'a Cho'oku rajache kuava'nare vaniasome repana. Chura musanukona úcuaja'che Repau Re'oja'che Cho'oku raisirumu päi chü'anare, "Já'ure vanisoché chü'ujü'u", chiiju jo'kasinaa'me. ⁵³ Dios chü'usi'e ángelepi kuaasome musanukonare. Já'ata'ni musanukona ruarepa jachaju cho'omanaa'me repa —chiniasomü Esteban repanare.

Esteban'te vanisosi'ere kamü

⁵⁴ Já'aja'ñe i'kauna asa judío aina rua pe'ruce pe'ruju tea ñaasome repau'te. ⁵⁵ Repau'ta'ni, Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Dios miañe'te re'oja'chere umure ñaasomü. Nato Jesús Diore kueñe, ujjajütu caká'kore nukasomü. ⁵⁶ Já'aja'ñere ñaku repau Esteban ija'che i'kaasomü:

—¡Ñañe! Cunaumu pa'iche rua re'oja'che ñomü. Jesús, Dios Raosi'kupi ñomü. Diore kueñe Repau ujjajütu caká'kore nukamu Repau —chiniasomü Esteban.

⁵⁷ Chikuna asacuheju jājñapi cājo ta'pi rua cuiche cuiasome repaña. Cuiju, ūcuanuko repañ nukachejana vu'vu saniasome repaña. ⁵⁸ Vu'vu sani repañ'te chēa v'ejoopoji etua saasome repaña catapi su'a vēasoñu chini. Repañ'te joreju cu'ache i'kasina repaña sē'sevu ju'ikāña tī'te pōsuu nukacheja rā'uñena ūhaasome, ūcuauji repaña kāñare kuirakaau chini. Repañ pōsuu Saulo'mu repañ mami. ⁵⁹ Ūcuarumu repaña catapi sia rua su'ache su'aasome repañ'te. Su'ajuna chuee ija'che sēniasome Esteban:

—Jesús, Chu'ure Paaku, chu'u rekocho mu'uni tī'api'ramu —chiniasomu. ⁶⁰ Chini tāni ro're űu'iu, ujachu'opi cuiku, Dioni jo'e ija'che sēniasomu repañ.— Ja'ku, ina chu'ure cu'ache cho'che cuasamanejā'u —chini jūnisoasomu repañ.

8

Jesucristo'te cuasanare Saulo cu'ache cho'osi'ere kuumu

¹ Repañ Saulo Esteban'te vanisochē rua chiniasomu. Reparumu Jesucristo'te cuasana Jerusalén vu'ejoopo pa'ikuanupu rua cu'ache cho'ocojñoasome. Jā'ajekuna repajoopo pa'isina eta vu'vaso Judea chejana'me Samaria cheja po'ore sani paniasome repaña. Jā'ata'ni repajoopo Jesucristo saosinachi'a canuka paniasome. ² Repañ Esteban chuenisosi'kare chekunapi Diore cuasanapi ota oiju tāasome. ³ Reparumu repañ Saulo Jesucristo'te cuasanare si'asoajū chini rua cu'ache cho'oku paniasomu. Vu'ña kaka umupāina'me romi chēa jñajñu sa pāi chēavū'ena cuaoku paniasomu repañ.

Dios chu'ore Samaria cheja pa'inani chu'vasi'ere kuumu

⁴ Ūcuarumu Jerusalén vu'ejoopo eta vu'vusosina ku'iju Dios chu'ore chu'vaju paniasome. ⁵ Eta vu'vusosi'ku Felipe ku'iu Samaria vu'ejoopona sani repajoopo pa'inare Jesucristo pa'iche'te kuaku paniasomu. ⁶ Dios chu'ore chu'vaku Diochi'a cho'omasiche'te pāi vasoche'te cho'o ñoku paniasomu repañ. Jā'aja'ñe cho'o ñoku chu'vakuna pāi jainuko repañ chu'vache asa chēaasome. ⁷ Pāi jainukore vasoasomu repañ, vu'icu'akuna rupū ūhiva'nare, ro'o ku'iva'nare, vati paanare. Repañji vati paanare vasoto vati rua cuiju eta saniasome. ⁸ Pāire vasokaiuna repajoopo pa'ina rua pojoasome repañ'te.

⁹ Reparumu ūcuachejare chai paniasomu. Repañ mamiasomu Simón. Chaina cho'ochē rua jeerumu cho'oku paniasomu repañ, "Rua masiku'mu chu'u", chiū. Jā'aja'ñe joreku cho'okuni Samaria cana ña rua cuasaasome repañ cho'ochē. ¹⁰ Repacheja pa'ina ūcuanuko masinana'me vesuna jachama'ñe asaasome repañ i'kache, "Dios peore Cho'omasikuji chū'ukuna cho'omu iku", chini. ¹¹ Rua jeerumu chai cho'oku chekunajē'e cho'ovesuche'te joreku cho'o ñokuna ña cuasaju repañ'te ja'me paniasome repaña.

¹² Jā'ata'ni Felipeji rani Dios chu'ore chu'vaku pāi cu'ache cho'ochē ūhasosinare Dios chēa paachena'me Jesucristo pa'iche'te kuakuna asa chēaasome repaña. Asa chēa Jesucristoni cuasaju umupāina'me romi peore okoro'vecojñoasome. ¹³ Repañ Simón chai pa'isi'ku ūcuachi'a asa chēa Dioni cuasaku okorocojñoasomu. Okorocojñosirumu Felipena'me ku'iu repañ'te cho'ochē, pāi vasoche'te, Diochi'a cho'omasiche'te cho'o ñokuna ña rua cuasaku ku'iu paniasomu repañ Simón.

¹⁴ Ūcuarumu Jerusalén pa'ina Jesús saosina Samaria cheja cana Dios chu'ore asa chēa Jesure cuasaju jovosi'e asaasome. Asasinajeju Pedrona'me Juanre Samariana saosome repaña. ¹⁵ Saorena repaña Samaria cheja sani tī'a repanare pāi Dios Rekochoji rani repanani ja'me paa chini Dioni sēekanasome. ¹⁶ "Maire Paaku'te Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna", chiiju okoro'vecojñosinare repanani chuta'a Dios Rekochoji raimauna Repañni sēekanasome repaña. ¹⁷ Sēni pi'niju repaña Pedrona'me Juan repanani jājñapi jajña Dios Repañ Rekocho'te raosomu repanare, ja'me paa chini.

¹⁸ Repañ'te Simonre jā'are ñakuna ūcuaja'che cho'ouaasomu. Jā'aja'ñe cho'ouakuna masiche kuripi kora chiniasomu repañ. ¹⁹ Repanare Jesús saosinare ija'che i'kaasomu repañ:

—Jā'aja'ñe cho'omasira chiimu chu'u. Cho'omasiche isijū'u chu'ure; ro'ira. Isirena koo chu'upi pāire jakuna Dios Rekochoji repanani rani ja'me paa —chiniasomu Simón.

²⁰ Chikuna Pedro i'kaasomu repañ'te.

—Mu'upi jā'aja'ñe cuasani kurina'me mu'u rekocho cho'osōñe pa'ija'mu mu'ure. Dios isiche kuripi kooma'nea'me. ²¹ Diopi ñato mu'u rekocho rūhiñe cuasama'mu mu'u. Jā'ajekuna chukuna cho'ochēja'che cho'ocū'amu mu'ure. ²² Jā'ajekuna mu'u cu'ache cuasache'te oiu ūhasō Dioni sēe pa'ijū'u, Repañji mu'u cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'ku chini. ²³ Mu'u pa'iche masimu chu'u. Chekuna pāi na'a re'oja'chere cho'oua'pojū pa'ito pojoma'ñe cu'ache'te cuasaku'mu mu'u. Cu'ache'te cuasaku cu'are cho'oku cho'osōja'mu mu'u —chiniasomu Pedro repañ'te.

²⁴ Chikuna Simón jo'e i'kaasomu.

—Musanukonapi Maire Paakuni Dionni sēekaijū'u chu'ava'ure musanukona i'kasi'epi cu'acheji ti'ñemanea'ku chu'ure —chiniasomu repau.

²⁵ Ūcuarumu Pedrona'me Juan ūcuachejare pa'ijū, Dios chu'ore chu'vaju Jesucristo pa'iche kua pi'ni, Jerusalén vu'ejoopona co'iasome. Co'ijū chekūjoopoā Samaria cheja cajoopoā Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaasome repana.

Felipe Dios chu'ore Etiopía cakure chu'vasi'ere kuumu

²⁶ Ūcuarumu ángel Dios raosi'ku Felipe'te ija'che i'kaasomu:

—Vuni saripū cakā'kona saijū'u mu'ū. Jerusalén vu'ejoopoji Gaza vu'ejoopo saima'ana saijū'u, pāi peocheja saima'ana —chiniasomu.

²⁷ Chikuna Felipe vuni saiu ñato Etiopía caku, pāi chū'uko'te cho'оче cho'okaikū Diore pojora chini Jerusalén saisi'kupī, repau pa'ichejana co'ikū paniasomu. Etiopiapāi chū'uko'te, Candace'te, kuri care'vakaikū paniasomu repau. ²⁸ Kavacho jñajñu kuhasaivūji ñu'iu, co'ikū utija'ore ñaku paniasomu repau. Aperumu Dios chu'o kuasi'ku, Isaías, tocha jo'kasi'ere ñaku i'kaku paniasomu repau Etiopiapāi. ²⁹ Ūcuarumuna Dios Rekocho Felipe'te ija'che i'kaasomu:

—Tuha ja'me ku'ijū'u jā'asaivū —chiniasomu.

³⁰ Chikuna Felipe vu'vu tuhaasomu repasaivū. Tuha aperumu Dios chu'o kuasi'ku Isaías tochasi'ere Etiopía caku ñaku i'kache'te asaasomu repau. I'kauna asa Felipe ija'che sēniasomu repau'te:

—¿Mu'ū ñaku i'kache asamasikū mu'ū? —chiniasomu.

³¹ Chikuna,

—Pāamū chu'ū. Che'chokūji karamū chu'ure. Tuni chu'ūna'me ñu'iu ku'ijū'u — chiniasomu Etiopía caku Felipe'te.

³² Repau ñaku i'kasi'e Dios chu'o aperumu pa'isi'ku Isaías tocha jo'kasi'e ija'che chiimu: Ovejachū vanisōñu chini sava'uta'ni oima'ñe saimū.

Ovejachū raña tu'kato oimanaa'me.

Chu'ū Neeku ūcuaja'che repau'te cu'ache cho'otojē'e i'kama'kuamū.

³³ Re'oja'chechi'a cho'okuni pāi cu'ache cho'osinaa'me repau'te.

I'kakainajē'e peosinaa'me repau'te.

Ūcuachi'a chijjē'e peokuni vanisōsinaa'me repau'te.

Jā'ajekuna repau jojosina peome,

chiimu.

³⁴ Ūcuarumu Etiopía caku ija'che sēniasomu Felipe'te:

—Ija'ova Dios chu'o kuasi'ku Isaías tochasi'e, ¿icheja ñaku'ū mu'ū? ¿Neeeni i'kaku repau? ¿Repau pa'iche'te kuaku? Jā'apāni, ¿chekū pa'iche'te kuaku? —chiniasomu repau.

³⁵ Chikuna Felipe Etiopía cakure repau ñaku i'kasi'ere charo kuaasomu Jesús re'oja'che pa'iche'te. Cho'je jo'e chekuna Dios chu'o kuana tochasi'ere ñoku kuaasomu repau.

³⁶ Cutujū saijū chiara'charū pa'icheja ti'aasome repana. Ti'a Etiopía caku i'kaasomu Felipe'te.

—Ñaku. Chiara'charū pa'imū icheja. ¿Chu'ure okorore'oku? —chiniasomu repau.

³⁷ Chikuna Felipe,

—Re'omu mu'ure, mu'ū rekochoji Jesucristoni masi cuasato —chiniasomu. Chikuna,

—Jesucristo Dios Mamaku'mū chiiū cuasamū chu'ū —chiniasomu Etiopía caku.

³⁸ Chini, kavacho kuhasaivū tachoku'te,— Ichejana juvojū'u —chiniasomu repau. Juvoūna repau Etiopía caku Felipe'na'me repasaivūji cajeasome. Jā'achejapi chiara'charūna casa Felipe repau'te okoroasomu.

³⁹ Okoro pi'ni makuna Dios Rekocho Felipe'te tiichejana sasoasomu. Sasouna Etiopía caku jo'e ñamaneasomu repau'te. Ñama'kuta'ni rua pojokū Etiopía saima'a jo'e saniasomu repau. ⁴⁰ Dios Rekochoji sasouna Felipe Azoto vu'ejoopo ti'a carani saiu chekūjoopoā rua vu'ñajoopoā sanī, Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaku paniasomu, Cesarea vu'ejoopo ti'añetu'ka.

9

Jesús i'kache'te Saulo asa jovosi'ere kuumu

¹ Ūcuarumu Saulo Jesucristo neenani vuni si'asora chini ūcuā cu'ache cho'okū paniasomu. Jā'are na'a rua cho'ora chini, judío phairi aire sani ñaasomu repau. ² Sani repau'te utija'ore sēniasomu repau.

—Chu'u Damasco vu'ejoopona saipiramu, Jesús chü'üne cho'onani umupäina'me romi ku'e chëa ra päi chëavü'ena cuaora chini. Mu'u chu'üre utija'ore tochakajü'u. Damasco mai judiöpäi chi'ivü'ña chü'unani sa ñora chiimu chu'u, mu'u tochasija'o — chiniasomu Saulo phairi aire.

³ Damasco vu'ejoopona saiüna repajoopo t'api'ra chejana te'erumu repau nukachejachi'a rühiso'oro cunaumüpi rua miañe chüniasomu repau'te. ⁴ Miañe chükuna ña chejana täniasomu Saulo. Täni ühiu chu'ö ija'che i'kache'te asaasomu repau:

—Saulo, Saulo, ¿je'se pa'üna mu'u chu'üre si'arumu cu'ache cho'oku pa'iku? — chiniasomu Jesucristo repau'te. ⁵ Já'aja'ñe i'kauna asa,

—¿Jeeja'iu'u mu'u, Chu'üre Paaku? — chiniasomu repau.

Chikuna,

—Jesua'mu chu'u. Chu'u neenare cu'ache cho'oku chu'üni rua cu'ache cho'oku pa'imu mu'u. Já'aja'ñe cho'oku meñe cu'ache cho'oku pa'imu mu'u — chiniasomu Jesús.

⁶ Chikuna Saulo kükucajejani kurukuruku ija'che i'kaasomu:

—Chu'üre Paaku, ¿üquere cho'oa'ku chiiku mu'u chu'üre? — chiniasomu. Chikuna,

—Vüni vu'ejoopona kakajü'u. Já'achejana kaka mu'u cho'ojache asaja'mu mu'u — chiniasomu Jesucristo Saulo'te. ⁷ Repau'te ja'me saisina rua kükuasome. Repau Jesús i'kachü'o asanata'ni Repau'te ñamaneasome repana. ⁸ Repau Saulo vüni nukaku ñakocaã süka ñara chiito ñacu'aasomu repau'te. Jesuni ruarepa Miaküni ña na'asoasomu. Na'asoüna repau'te jütüna chëa Damasco vu'ejoopona juha saasome repana. ⁹ Choteumucujña na'au paniasomu repau. Pa'iu äü äima'ñe, okoje'e ükuma'ñe paniasomu repau.

¹⁰ Ücuarumu cheku, Jesure cuasaku ücuachejare Damasco'te paniasomu. Ananías repau mamiasomu. Reparumu Ananías Dios ñoñe'te ñaku Maire Paaküni Jesucristoni ñaasomu. Ñakuna repau'te ija'che sëniasomu Jesús:

—Ananías, ¿pa'iku? — chiniasomu.

Chikuna,

—Jüju. Pa'imu chu'u, Chu'üre Paaku — chiniasomu repau.

¹¹ Chikuna Jesús i'kaasomu repau'te.

—Ma'a rühima'a chiicojñoma'ana eta muajü'u mu'u, Judas vu'ena. Mua t'ia, "¿Tarso vu'ejoopo raisi'ku Saulo pa'iku ivü'e?", chiijü'u. Repau Saulo chu'üni sëeu pa'imu.

¹² Chu'üni sëeüna chu'u cho'opi'rache'te ñocuhamu chu'u repau'te. Chu'u ñoñeji mu'üni ñaku repau'te mu'u cho'okajache ñamu repau. Mua jüñapi jaja'mu repau'te ñakocaäre jo'e ñaa'ku — chiniasomu Jesús Ananía'te.

¹³ Chikuna, Ananías ija'che i'kaasomu:

—Chu'üre Paaku, repau mu'üre cuasanare Jerusalén pa'inare cu'ache cho'öche päi jainüko chu'üre kuame. Mu'u neenare rua cu'ache cho'oku pa'üasomu repau. ¹⁴ Chura ichëjana raniasomu repau mu'üre cuasanani chëara chini. Judío phairipäi chü'unani sëni raniasomu, chükunani päi chëavü'ena sa cuaora chini — chiniasomu Ananías.

¹⁵ Chikuna Jesús repau'te i'kaasomu.

—Mua ñajü'u. Chu'u chü'üne'te cho'oku paau chini chëacuhamu chu'u repau'te. Chu'u pa'iche'te judiöpäire ücuaja'che tüpü'ina'me repanare chü'unani peore kuaa'ku chini soisi'kua'mu chu'u repau'te. ¹⁶ Repau cu'ache cho'ocojñojañe peore kuaja'mu chu'u repau'te. Chu'u pa'iche'te che'choku rua cu'ache cho'ocojñoja'mu repau — chiniasomu Jesús.

¹⁷ Já'aja'ñe i'kauna repau Ananías eta mua Saulo pa'ivü'ena kakaasomu. Kaka Saulo'te jüñapi jaku ija'che i'kaasomu repau:

—Saulo, churata'ni mu'üre chu'u majapü'üja'iu'te paamu chu'u. Maire Paaku Jesús mu'u raisima'ana ñosi'kua'mu mu'üre. Ücuauji chu'üre vu'ena matosi'kua'mu mü'üpi jo'e ñakocaäre ñaa'ku chini, ücuachi'a mu'üni Dios Rekochoji rani ja'me paau chini — chiniasomu Ananías repau'te Pablo'te.

¹⁸ Chikuna va'ire'rerü'ajä'ñepi tuä'tuaasomu Saulo ñakocaã ta'pisi'e. Tuä'tuaana repau ñakocaã teana care'oso jo'e ñoasomu repau'te. Ücuarumu ñakocaã re'oja'che ñaküji vüni okorocojñoasomu repau. ¹⁹ Já'a cho'o pi'ni äü äni vajuasomu repau. Repacheja Damasco vu'ejoopo jo'e te'eumucujñaruä chekuna Jesure cuasanana'me canüka paniasomu repau Saulo.

Damasco vu'ejoopo canare Saulo chu'vasi'ere kumau

²⁰ Damasco vu'ejoopo'te pa'iu repau Saulo teana judiöpäi chi'ivü'ñana mua, "Jesús Dios Raosi'kua'mu", chiü Jesús pa'iche'te kuaasomu. ²¹ Já'aja'ñe i'kakuna päi ücuauko asa rua cuasaasome repau i'kache. Asa rua cuasaju ija'che i'kaasome repana:

—Iku Jerusalén pa'iramu Jesucristo'te cuasanare rua cu'ache cho'osi'kuasomu. Ūcuam'mu iku. Jerusalén pa'ikují ichejana raisi'kuam'mu iku, icheja pa'inani Jerusalén cho'ochēja'che Jesús neenani chēa sa judío phairipái chū'unani jo'kara chini — chiniasome repana pāi.

²² Repau Saulo si'arumu na'a rua re'oja'che chū'vakū paniasomu, “Jesús Dios Raosi'ku Cristoa'mu”, chiū. Masi chū'vakūna judiōpāi Damasco pa'ina, jachanata'ni sāiñe i'kavesuasome repau'te.

Saulo Damasco judiōpāire kati sanisosi'ere kuamu

²³ Na'a pa'isirumu judiōpāi chí'i cutu, “Sauloni chēa vanisoñu”, chiniasome. ²⁴ Jā'ata'ni Saulo repana cho'oñu chiiche asaasomu. Repauni chēa vanisoñu chini umucujñana'me ñami vū'ejoopo kakasa'ñaroāre pē'jeju paniasome repana. ²⁵ Jā'aja'ñe pē'jejana chekūna Jesure cuasana Saulo'te ju'ena maña vū'ejoopo jeotususi'pa sē'sevuji muni vū'ejoopo jā'acho'jena casoasome repana repau'te.

Saulo Jerusalén vū'ejoopona co'i cho'osi'ere kuamu

²⁶ Jā'aja'ñe cho'o casorena Jerusalén vū'ejoopona co'i chekūnare Jesure cuasanare jovora chiniasomu repau. Jā'ata'ni repana vajuchuasome repau'te. “Joremū iku”, chini jachaasome repana. ²⁷ Te'eū Bernabechi'a repau'te re'oja'che cho'okaniasomu. Jesús saosinare sa repau Saulo Damasco ma'a saiū ñasi'ena'me Jesús repau'te i'kasi'e peore kuakaniasomu repau Bernabé. “Iku Saulo, Jesús pa'iche vajuchūma'ñe re'oja'che chū'vaasomu Damasco vū'ejoopo pa'inare”, chiniasomu Bernabé. ²⁸ Bernabepi kuāna asa Saulo'te pojoasome repana Jesús saosina. Pojojuna repanare jovoasomu repau. Jovo Jesucristo'te cuasanana'me Jerusalén vū'ejoopo'te ku'iu vajuchūma'ñe Jesús pa'iche'te re'oja'che chū'vakū paniasomu. ²⁹ Judiōpāi griego chū'o i'kanare rua chū'vaasomu repau. Jā'ata'ni repana asacuheju pe'ruju, “Vanisoñu ikure”, chiniasome repau'te. ³⁰ Ūcuarumu Jesure cuasana Saulo'te vanisoñu chiiche'te asa, “Repauni vanisoju”, chini repau'te Cesarea vū'ejoopona casa, jā'achejapi Tarso vū'ejoopona saosome.

³¹ Saulo'te saoso pāipi cu'ache cho'omaruña Jesucristo'te cuasana re'oja'che pa'iju paniasome, Judea cheja pa'ina, Galilea cheja pa'inana'me Samaria pa'ina. Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chū'o na'a rua asa chēaju na'a rua masi cuasaju Dioni cuasaju vajuchuju paniasome repana. Ūcuachi'a pāi na'a jainuko Dios chū'ore asa chēa jovoju paniasome repanare.

Enea'te vasosi'ere kuamu

³² Ūcuarumu Pedro vū'ñajoopoā si'ajoopoā ku'iu paniasomu Jesús neenani repajoopoā pa'inani ñara chini. Jā'aja'ñe Jesús neenani ku'iu ñara chini Lida vū'ejoopona saniasomu repau. ³³ Repajoopo sani pa'irumu Pedro pāiu'te ñaasomu, Eneas ve'eku'te. Repau Eneas vūni nuka ku'icu'akūna, ochorepaūsrumū ūhiū paniasomu. ³⁴ Ūcuarumu Pedro ija'che i'kaasomu repau'te:

—Eneas, Jesucristoji mū'ni vasouna vūni nuka ku'iu mū'u kāiko'a pa'iche kāña care'vajū'u —chiniasomu. Chikuna teana vūni nuka kuniasomu repau.

³⁵ Vaju pa'iu nuka ku'ikūni pāi Lida vū'ejoopo cana ñaasome repau'te, ūcuachi'a Sarón cana. Repau vajúsi'ere ña pāi jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome.

Dorcas jūni vajuraisi'ere kuamu

³⁶ Ūcuarumu romio Jesucristo'te cuasako, Tabita ve'eko Jope vū'ejoopo'te paniasomo. Griego chū'o repao mami Dorcas ve'easomo. Ūcuachejare pa'io chekūnare si'arumu re'oja'che cho'okaio paniasomo repao. Chuova'na pa'iva'nare rua re'oja'che cho'okaniasomo repao. ³⁷ Jā'aja'ñe cho'okoji ravū tīni jūnisooana pāi ota oiju repao'te choa umcaruupūna muā ūhaasome.

³⁸ Reparumu Pedro Lida vū'ejoopo chuta'a paniasomu. (Lida vū'ejoopo kueñeasomu Jope vū'ejoopo.) Pedroji kueñere pa'ina Jesús neena Tabita'te jū'isi'kore umuna muā ūha umupāi ka'chanare Lida vū'ejoopona saosome, Pedroni soijaapu chini. Saorena sani Lida vū'ejoopo tī'a Pedro'te, “Raijū'u; Jopena pesa sañu”, chiniasome. ³⁹ Chitena Pedro ja'me raniasomu repanare. Rani tī'auna repau'te repao ūhiruupūna muasome repana. Muarena repau kaka ñato va'jeva'na jainuko repava'ore otare oiju paniasome. Ota oiju repana ju'ikāña Dorcas vajurumu juha rupū isisikāñare ra ñoasome repau'te.

⁴⁰ Ūjojuna ña pi'ni Pedro reparuupu pa'inare ūcuanukore etoasomu. Eto ro're ū'iu Dioni sēniasomu repau. Sēni pi'ni jūnisi'soni ñaku ija'che i'kaasomu: “Tabita, vujū'u”, chiniasomu. Chikuna ñakocaā saka repauni ñako vūni ñuniasomo repao. ⁴¹ Jā'aja'ñe cho'o repao'te jūtuna chēa juha vuo nuko, repau etosinare Jesucristo'te

cuasanana'me va'jeva'nare soniasomu repau, repanapi repao jūni vajuraisi'ere ñaa'ju chini.

⁴² Repao jūni vajuraisi'e Jope vū'ejoopo pa'ina ūcuanuko asa Jesucristo'te jainuko cuasaju jovoasome. ⁴³ Reparumu Pedro repajoopo jeerumu canuka paniasomu cheku Simón va'i ca'ni kuenaku vū'ere.

10

Dios chū'ore chū'vaa'ku chini Cornelio Pedro'te soisi'ere kuamu

¹ Reparumu cheku Cornelio ve'eku Cesarea vū'ejoopo'te paniasomu. Cornelio Batallón Italiano sōtaopāi cienrepanare chū'uku paniasomu. ² Repau Cornelio Diore cuasakujeku repau majapāina'me Diore pojoku paniasomu. Jā'ajekuna judiōpāi chūova'na pa'iva'nare re'oja'che cho'okaiū paniasomu repau. Ūcuachi'a Diore si'arumu rua sēeu paniasomu repau.

³ Jā'aja'ñe cho'oku na'itona tres pa'itona Diore sēeu Repau ñoñe'te ñaku ángel'te Dios raosi'kure repau vū'ere kaka pa'itna ñaasomu repau. Masi ñoasomu repau ángel. Vū'e kaka ja'me pa'iu repau'te soniasomu ángel.

—¡Cornelio! —chiniasomu.

⁴ Chikuna, kukusosi'kupi ūcuauñi ñaku,

—¿Ëque? —chiniasomu Cornelio.

Chikuna,

—Mū'u Repau'te sēeñe asamu Dios. Ūcuaja'che chūova'na pa'iva'nare mū'u re'oja'che cho'okaiche ñakujeku mū'ure cavesuma'mu Repau. ⁵ Jā'ajekuna Jope vū'ejoopona pāire saojū'ū, Simonni soijaapu. Repau Simón cheke mami Pedro'mu. ⁶ Ūcuauji mū'ure chū'vakū ūcuaja'che mū'u cho'ojache kuaja'mu. Cheku Simón va'i ca'ni kuenaku vū'ere pa'imū Simón Pedro, chiara ru'tava pa'ivū'ere —chiniasomu ángel repau'te.

⁷ Ūcuarumu Cornelio ángelpi i'ka pi'ni sanisouna umupāi te'eka'chapanare repau'te cho'uche cho'okainare soniasomu. Ūcuachi'a sōtao'te Diore cuasaku'te te'e'u'te soni raoasomu repau. ⁸ Soni rao ángel repau'te i'kasi'e peore kuaasomu repau. Repanare kua pi'ni Jopena saosomu repau.

⁹ Saouna jo'e apeñatato chotena ūcua saiju paniasome repana. Repana Jope vū'ejoopo t'i'apirarumuna nukarepau su'itona Pedro repau pa'ivū'e sē'sevuna muniasomu Dioni sēsa chini. ¹⁰ Muni pa'iu Dioni sēeuna āucuhaasomu repau'te. Jā'ata'ni chuta'a āure cho'ojuna cajema'ñe cha'aku Dios ñoñe'te ñaasomu repau. ¹¹ Nto sábanakāa ūjakāa cunaumupi ūcuaka'chapachā'tiroā quē'kesikāapi rūhiturupūji chejana cajeasomu. ¹² Jā'ajekuna ūcuaturupu sa'navu'te cu'ava'na ūcuauava'na jainuko paniasome, rāni ku'iva'naa'me añava'naa'me pi'ava'na peore.

¹³ Ūcuarumu Pedro Dios i'kache ija'che chiiche'te asaasomu:

—Pedro, vuni iva'nani vuni āijū'ū.

¹⁴ Chikuna Pedro i'kaasomu:

—Ja'ku, va'ima'me jā'ana. Cu'anaa'me. Jā'anare āima'kuamū chu'ū, mū'u aperumuna ūsesi'ejekuna.

¹⁵ Jā'aja'ñe i'kauna Dios ija'che i'kaasomu repau'te:

—Ñaku, mū'ū. Chu'upi Diopi, "Re'omu ie", chiito, ¿mū'upi, "Cu'amū", chiija'u? —chiniasomu Dios.

¹⁶ Ūcuate'erumu choteñoā jā'aja'ñe cho'o ñoasomu repa repau'te. Choteñoā ño pi'ni cunaumuna jo'e munisoasomu repakāa. ¹⁷ Jā'aja'ñe cho'ouna ña, "¿Je'se pa'ijachere ñare chu'ū jā'a?", chini rua cuasaasomu repau. Chuta'a rua cuasaku pa'ikuni Cornelio saosina Simón vū'e ku'e jñaa kakasa'aro ti'jñe'te nukaju paniasome. ¹⁸ Nukaju sēniasome repana.

—¿Simón Pedro ivū'ere pa'iku? —chiniasome.

¹⁹ Jā'a cho'oto Pedro chuta'a Dios ñosi'ere rua cuasaku paniasomu. Cuasakuna Dios Rekocho i'kaasomu repau'te.

—Asajū'ū. Ūmupāi chotena mū'uni ku'eme. ²⁰ Vuni caje ūcuanana'me saijū'ū. Vajuchumananejū'ū. Chu'upi repanare raosi'kuamū —chiniasomu Dios Rekocho.

²¹ Chikuna Pedro caje ñaku ija'che i'kaasomu repanare:

—¿Ëque rate musanukona? ¿Chu'uni ku'eche? —chiniasomu repau. Chikuna repana i'kaasome.

²² —Capitán Corneliopi raosi'kuamū chukuna'te. Re'oku'mu repau. Diore cuasakuna judiōpāi ūcuanuko re'oja'che cutunaa'me repau'te. Dios raosi'ku ángelpi mū'uni soaa

chini chũ'wasomũ repau'te, mu'u chũ'vachũ'ore asaa'ku chini —chiniasome repana. ²³ Chitena asa,

—Jau —chini— Kakajũ'u. Iñami ivũ'ena kãijũ'u. Che'ro saũu —chiniasomũ repau.

Jo'e apeñatato kãni vuni Pedro ũcuanana'me saniasomũ. Chekuna Jesucristo'te cuasana Jope vũ'ejoopo cana te'ena ja'me saniasome repañare. ²⁴ Saiju jo'e chekũumucusena Cesarea vũ'ejoopo tĩ'asome repana. Tĩ'ato Cornelio chekuna repau soisinana'me, repau majapãina'me repau'te kueñe pa'ina jovo cha'aku paniasome repañare.

²⁵ Repau Cornelio ũcuau vũ'ena Pedroji sani tĩ'akuna repauni tĩña pojora chini etaasomũ. Eta repau'te tĩña Diore cho'очеja'che Pedro'te tĩ'ñeñe ro're ñuniasomũ Cornelio, repauni pojoku. ²⁶ Jã'aja'ñe cho'okuna Pedro repau'te chẽa vuoasomũ.

—Vũijũ'u. Mu'u pa'icheja'che pa'iku'mũ chũ'u. Pãiu'mũ —chiniasomũ repau.

²⁷ Chikuna vuni cutuju vũ'ena kakaasome repana, Pedrona'me Cornelio. Kaka ñato pã jainũko chi'isina paniasome. ²⁸ Pedro repañare ija'che i'kaasomũ:

—Musanũkona chũkuna judiõpã pa'iche masime. Tĩpãina'me chi'icũ'amũ chũkuna'te. Chũkuna judiõpã cu'are cuheju tĩpã vũ'ña kakamanaa'me. Jã'ata'ni Dios chũ'ũre ija'che i'kasi'kua'mũ: “Tĩpã cu'ame', chiimanejũ'u mu'u”, chiisi'kua'mũ. ²⁹ Jã'ajekuna chũ'ũre soũu chini sainare cuhemauro raisi'kua'mũ chũ'u. Chura, ñequere cho'oa'ku chini soni raore musanũkona chũ'ũre? chiimũ chũ'u.

³⁰ Chikuna Cornelio ija'che i'kaasomũ repau'te:

—Ijarũmu na'ito chũ'u vũ'e pa'isi'e chura ũcuaka'chapaumucujũna'me ie. Repa na'ito chũ'u judiõpã pa'icheja'che ãũ ãima'ñe Dionĩ sũeu pa'isi'kua'mũ. Sũeu ñato pãiu ko'sijakãna ju'ũ chũ'ũni tĩ'ñeñe nukasi'kua'mũ. ³¹ Jã'aja'ñe tĩ'ñeñe nukakujĩ ija'che i'kasi'kua'mũ repau chũ'ũre: “Mu'u Repau'te sũeñe kasamu Dios. Chũova'na pa'iva'nare mu'u re'õja'che cho'õkaiche ñaku mu'ũre cavesuma'mũ Repau. ³² Jã'ajekuna Jope vũ'ejoopona chũ'o saõjũ'u mu'u. Simõn Pedroni soni raõjũ'u, rani chũ'vaa'ku mu'ũre. Repau Simõn Pedro chekũ Simõn vũ'ere pa'imũ. Va'i ca'ni kuenaku vũ'ere chiara rũ'tũva'te pa'imũ repau”, chiisi'kua'mũ. ³³ Jã'aja'ñe i'kauna asa teana mu'ũni soisi'kua'mũ chũ'u. Sokuna cuhema'ñe re'õja'che raisi'kua'mũ mu'u. Re'õrepamũ. Chura, Diopi ja'me pa'ũna chi'i cha'ame chũkuna mu'ũre. Chũkunanĩ chũ'vaa'ku chini Dios mu'ũre jo'kasi'ere chũ'o asaũu chiime chũkuna —chiniasomũ Cornelio.

Pedro Cornelio vũ'ena Dios chũ'o chũ'vasi'ere kuamũ

³⁴ ũcuarũmu Pedro repañare pã ija'che chũ'vaasomũ:

—Churana Diopi cho'õkaiũna ie masimũ chũ'u: Dios pã ũcuanũkore ũcuapa'rũvachi'a oiku'mũ. ũcuarepaa'me jã'a. ³⁵ Pã ũcuanũkore si'avãjũpã pojomu Dios, Repauni cuasaju re'õja'che pa'ito. ³⁶ Repau Dios Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore raosi'kua'mũ chũkuna'te Israel jõjosinare. Ija'chea'me repa: Pã ũcuanũkore Paaku Jesucristo cho'õkaisi'ejekuna Dios mai cu'ache cho'õsi'e jo'e cuasamaneja'mũ, Repauni cuasaju sũeto. ³⁷ Musanũkona chũkuna judiõpã pa'icheja cho'õsi'e peore asasinãa'me, Galilea cheja Juan chũ'vakũ okoro'vesi'ena'me cho'je cho'õsi'e peore.

³⁸ Diopi Jesure Nazaret vũ'ejoopo cakũre Repau Rekocho'te raosi'kua'mũ, ũcuarekochoji ja'me pa'ũna pãire re'õja'che cho'õkaũ chini. Dios Rekochoji chũ'ũkuna Repau Jesús si'achejũna ku'ũ pãire re'õja'che cho'õkaiũ pa'isi'kua'mũ. Vatiire paaju jũ'inare vasokaisi'kua'mũ Repau. Jã'aja'ñe cho'õku pa'isi'kua'mũ Jesús, Diopi Repauni ja'me pa'ũna. Jã'a asasinãa'me musanũkona. ³⁹ Chũkuna Repau Jesús Jerusalõn vũ'ejoopo cho'õsi'ena'me Judea cheja cho'õsi'e peore ñasinãa'me. Jã'aja'ñe cho'õkuna pãĩ kurusẽ'verona jẽ'jo vẽasõsinãa'me Repau'te. ⁴⁰ Jẽ'jo vẽasõsi'kureta'ni Diopi vasõna choteumucujũna Repau'te tãisichejapi vajurani eta ñosi'kua'mũ Repau chũkuna'te.

⁴¹ Vajuraisi'kuta'ni judiõpã ũcuanũkore ñomanesi'kua'mũ Repau. Chũkuna'te Dios chẽasinarechi'a ñosi'kua'mũ Jesús chekunanĩ kuaju paapu chini. Chũkuna ũcuana'me ãũ ãisinãa'me Repau jũni vajuraisimũ. ⁴² Jã'aja'ñe pa'ũ chũkuna'te pãire Dios chũ'ũre, “Ija'che chũ'vaju pa'ijũ'u”, chiũ chũ'usi'kua'mũ Repau chũkuna'te: “Chũ'u icheja jo'e cajesimũ pã ũcuanũko cu'ache cho'õsi'e Diopi chũ'ũna ro'iche chũ'ũja'mũ. Jũnisõsiva'na repava'na vajurũmu cho'õsi'ena'me, Repau rairũmu chuta'a vajuna cho'õsi'e ro'iche chũ'ũja'mũ chũ'u.” Jã'aja'ñe chũ'vajũ'u”, chiisi'kua'mũ Repau chũkuna'te. ⁴³ Jesús chuta'a raimarũmu Dios chũ'o aperũmu kasamu ũcuanũko Repau pa'ijachere kuaju tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ:

Pã ũcuanũkore jũni ro'ikaisi'ejekuna

Repaũ Mamaku'te cuasanare repana cu'ache cho'õsi'e jo'e cuasamaneja'mũ Dios, chiimũ repana tocha jo'kasi'e —chiniasomũ Pedro.

Judío peonani Dios Rekocho raisi'ere kuumu

⁴⁴ Repau chuta'a chu'vatona repau chu'vache Dios chu'o asanare ucuanukore Dios Rekocho cajeasomu. ⁴⁵ Cajeuna ña Pedrona'me raisina judiöpai Jesucristo'te cuasana rua cuasaju ija'che i'kaasome:

—Dios inare judío peonareta'ni Repau Rekocho raomu! —chinasome repa. ⁴⁶ Judío peonapi tiipai chu'o che'chemanesinapi tiipai chu'ore i'kaju, "Dios peore masiku'mu", chiiuna jä'aja'ñe i'kaasome repa judiöpai.

⁴⁷ Jä'aja'ñe i'kajuna Pedro ija'che i'kaasomu:

—Churata'ni ina mai paacheja'che Dios Rekocho paame. Jä'ajekuna repanare okoro'veche üsecu'amu —chinasomu. ⁴⁸ Chini, repanare judío peonare i'kaasomu repa. — "Jesucristo'te cuasana'me chukuna", chiiu, okoro'vecojñojü'u musanukona —chinasomu Pedro repanare.

Jä'aja'ñe i'kauna ucuauni okoro'vecojñoasome repa. Okoro'vecojñocuha, —Jo'e te'eumucujñaruã canuka ja'me pa'ijü'u chukuna'te —chinasome repa repa'te.

11*Simón Pedro Cesarea vu'ejoopo cho'osi'ere Jerusalenna co'i kuasi'ere kuumu*

¹ Repa Cesarea vu'ejoopo cho'osi'ere judío peonapi Dios chu'ore asa chëasi'e Jesús saosinana'me chekuna Jesucristo'te cuasana Judea cheja pa'ina asaasome. ² Jä'aja'ñe cho'osi'ere asa repau Pedroji Jerusalen vu'ejoopona co'una Jesure cuasana judiöpai te'ena ke'reasome repa'te. ³ Ke'reju ija'che sëniasome repa'te:

—J'e'se pa'una mu'u judío peonani sani ñaku ja'me äu äku? Mai judiöpai jä'aja'ñe cho'omanaa'me —chinasome repa.

⁴ Chitena Pedro repa vu'ejoopi peore ija'che kuaasomu repanare:

⁵ —Jope vu'ejoopo'te pa'iu Dioni sëeu pa'isi'kuamu chu'u. Sëeuna Dios ñoñeji ñosi'kuamu chu'ure. Nato sábanakãa wjakãa cunaumupi chu'u ñu'ichejana cajesi'kuamu, ücuaka'chapachã'tiroã quë'kesikãapi. ⁶ Nato, cu'ava'na ücuauava'na rühiturupjekuna sa'navu'te rua jainuko pa'isinaa'me. Rëni ku'iva'nana'me añana'me pi'ava'na pa'isinaa'me. Airocava'na peore pa'isinaa'me repakãa sa'navu. ⁷ Jä'aja'ñe ñaku Dios chu'ure i'kache ija'che chii'che'te asasi'kuamu chu'u: "Vu'ijü'u, Pedro. Vuni iva'nare vuni äijü'u", chii'si'kuamu Dios chu'ure. ⁸ Chikuna i'kasi'kuamu chu'u. "Ja'ku, va'ima'me jä'ana. Cu'anaa'me. Jä'anare äima'kuamu chu'u, mu'u aperumuna üsesi'jekuna", chii'si'kuamu chu'u. ⁹ Chikuna Dios chu'ure cunaumupi jo'e ija'che i'kasi'kuamu: "Chu'upi Diopi, 'Re'omu ie', chiito, çmu'upi, 'Cu'amu', chii'ja'u?", chii'si'kuamu. ¹⁰ Choteñoã jä'aja'ñe Diona'me i'kasi'kuamu chu'u. Choteñoã i'ka pi'niuna cunaumuna jo'e munisösi'kuamu repakãa. ¹¹ Ücuarumu umupai chotena Cornelio raosina Cesarea vu'ejoopoji rani ti'asinaa'me, chukuna pa'iva'ena. ¹² Ti'arena Dios Rekocho chu'ure ija'che i'kasi'kuamu: "Jä'anare pai cuhema'ñe ja'me saijü'u", chii'si'kuamu. Chikuna repanare ja'me saisi'kuamu chu'u. Ina Jesure cuasana, seirepana, ja'me saisinaa'me chu'ure. Sani ti'a repa Cornelio vu'ena kakasinaa'me chukuna. ¹³ Kakarena Cornelio repa ñasi'ere kuasi'kuamu chukuna'te, ängel repa vu'e kaka nukaku i'kasi'ere. Ija'che i'kaasomu ängel repa'te: "Jope vu'ejoopona saojü'u pai, Simón Pedroni soijaaru. ¹⁴ Soijani rarena ücuauji mu'ure chu'vaja'mu. Chu'vauna asa chëarena mu'una'me mu'u vu'e pa'inare peore Dios musanukonare chëa paaku vati toa sani uuche üsekaija'mu", chinasomu ängel repa'te. ¹⁵ Jä'ajekuna chu'u sani repanare jmakaru chu'vatona Dios Rekocho maire aperumu cajesi'aja'che cajesi'kuamu repanare ja'me pasa chini. ¹⁶ Repanani jä'aja'ñe cho'ona Maire Paaku ija'che i'kasi'ere cuasasi'kuamu chu'u: "Aperumu Juan pai jainukore re'oja'che okoro'vesi'kuamu. Churata'ni Diopi musanukonare na'a re'oja'che cho'okaija'mu. Dios musanukonare rekoñoãna Repa Rekocho'te raoja'mu ja'me paau chini", chii'si'kuamu Jesús aperumu maire. ¹⁷ Jä'ajekuna Dios repanare judío peonare repanapi Maire Paakuni Jesucristoni cuasajuna Repa Rekocho'te raosi'kuamu, maire aperumu raosi'aja'che. Dios cho'uche, çseja'che chu'u? —chinasomu Pedro repanare.

¹⁸ Jä'aja'ñe i'kauna asa ke'reche cuhaso churata'ni Diore ucuanuko re'oja'che i'kaasome repa. —Rua re'oku'mu Dios. Judío peonarejatü'ka repanapi cu'ache cho'uche'te ühasorena Repa pa'icheja saiche jo'kamü Dios, Repauna'me si'arumu ja'me pa'iju paaru chini —chinasome repa.

Antioquia vu'ejoopo pa'ina Jesure cuasache'te kuumu

¹⁹ Aперуму Esteban chuenisorуму chekúnare Jesús neenare ũcuaja'che cu'ache cho'واسome pái. Ūcuanani cu'ache cho'ojana ña Jesús neena eta sanisoasome. Chekuna Fenicia chejana saniasome. Chekuna Chipre juupona saniasome. Chekuna Antioquía v'ejooona saniasome. Já'acheñare sani pa'ijú Jesús pa'iche'te chekunani judiopáichi'a kuajú paniasome repana.

²⁰ Chekúnata'ni Jesure cuasana te'eva'na, Chipre raisinana'me Cirene raisina ũcuajooona Antioquía v'ejooona sani t'á judiopáire chu'vaju judio peonare ũcuachi'a chu'vasasome. Pái ũcuanukore Jesús re'oja'che cho'okaisi'ere kuaasome repana. ²¹ Já'ajekuna Diopi repanani rua re'oja'che cho'okaiuna pái rua jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome.

²² Repacheja pa'ina Jesure jovosi'e Jerusalén v'ejooona pa'ina Jesucristo'te cuasakuanupú asaasome. Asasinajeju Bernabeni Antioquía v'ejooona saomasome repana. ²³ Ūcuarumú repau Bernabé sani t'á repanare Dios re'oja'che cho'okaisi'ere ña pojooasomú. Já'ajekuna repanapi jo'kasoma'ne Jesuni masi cuasaju paapú chini chu'vasasomú repau. ²⁴ Repau Bernabé re'oja'che pa'ikujeku Jesucristo'te rua masi cuasaku Dios Rekocho chũ'ñe re'oja'che cho'okú paniasomú. Já'aja'ne pa'ikujé repachejare pa'ina na'a rua jainuko pái Jesure cuasaju jovoasome.

²⁵ Na'a pa'isírurumú repau Bernabé Tarso v'ejooona saniasomú Sauloni ku'era chini. Repau'te ku'e ñnaa Antioquíaana saasomú repau. ²⁶ Ūcuajooop'te sani te'eúsúrurumú pa'ijú Jesure cuasakuanupuna'me chí'ijú pái jainukore ka'chana che'choju paniasome repana. Repajooop Antioquía v'ejooop pa'ina Jesure cuasanare, "Cristo neena", chiniasome. Aперуму repanare já'aja'ne ve'omaneasome pái.

²⁷ Ūcuarumú chekuna Dios chu'o kuana Jerusalenpi Antioquía v'ejooona rani t'áasome. ²⁸ Repanare ja'me raisi'ku Agabo Jesure cuasanare chu'o raasomú kuara chini. Repanapi chí'irena vuni nukaku Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che i'kaasomú repau: "Na'a pa'isírurumú páiva'nare si'acheja áu karaja'mú", chiniasomú. (Repau kuasi'e na'a pa'isírurumuna Claudio chũ'urumuna tí'ñesi'kuamú.) ²⁹ Agabo i'kasi'ere asa Jesure cuasana Antioquía pa'ina ũcuanuko kuri jovo Judea cheja pa'inani, Jesure cuasanani saonú áure koo áapu chiniasome. Repanare isire'onukoru kuri jovo saonú chiniasome repana. ³⁰ Repana cho'oñu chíisi'ere cho'ojú Judea pa'inare, Jesure cuasanare chũ'unani kuri saomasome repana. Bernabena'me Saulo sakaniasome repakuri.

12

Santiago'te vanisis'ena'me Pedro'te chēasi'ere kuamu

¹ Ūcuarumú Herodes, Galilea cheja pa'inare chũ'uku, Jesure cuasakuanupú pa'inani cu'ache cho'ora chini te'enare chēañe chũ'uasomú. ² Já'aja'ne chũ'unna chēarena Juan majaa'chure, Santiago'te, va'tipi vanisoche chũ'uasomú repau Herodes. ³ Repau'te vanisis'e judío aina asa rua pojooasome. Ūcuarumú Herodes repana pojosi'ere asa Pedroni ũcuaja'che chēaa'ju chini chũ'uasomú. Reparumú pascuarumú paniasomú, judiopái pái saumanesi'e áirumú. ⁴ Ūcuarumuna Pedroni chēarena pái chēav'ena cuao sōtaopáire chũ'ú jo'kaasomú Herodes, repauni pē'jea'ju chini. Chũ'ú jo'kauna sōtaopái ũcuaka'chapakuanupú sa'ñeju pē'jeasome repau'te. Te'ekuanupú ũcuaka'chapannachi'a paniasome. Pascuarumú caraisirumuna Herodes pái ñaju'te Pedro'te cu'ache i'kakú vanisoche'te chũ'ura chiniasomú. ⁵ Já'aja'ne cho'ora chini Herodes Pedro'te pái chēav'ere cuao paaasomú. Já'ajekuna Jesure cuasakuanupú pa'ina Pedroji pái chēav'ere pa'ina si'arumú Dioní rua sēekaiju paniasome.

⁶ Ūcuarumú Pedro repau'te Herodes pái ñaju'te cua i'kajaumucuse ñami káiuna repau káiruupú sōtaopái te'eka'chapana pē'jeju repau jūñana cunameá ta'chesina paniasome. Chekuna sōtao jatasa'aro'te pa'iju pē'jeasome. ⁷ Repau Pedro kánisorumuna Dios raosi'ku ángel peosichejapi teana rani pa'ina rua miasomú repau pa'iruupú. Ūcuarumú ángel Pedro'te meakorichona jütupi ta'ka vuo,

—Pesa vuijũ'u —chiniasomú.

Ángelpi i'kakuna Pedro jūñna ta'chesimeá cunameá teana tusu tuãtuasomú.

⁸ Já'aja'ne cho'o ángel jo'e i'kaasomú repau'te.

—Mũ'u káñana'me cū'akorophe're sa'chejú'u —chiniasomú. Chikuna sa'cheasomú repau.— Ūcuaja'che sé'sevu mũ'u ju'ikáa mini sachá ja'me rajjú'u chũ'ure —chiniasomú.

⁹ Chikuna Pedro pái chēav'ere rua ujav'ere ángel cho'jepi etaku paniasomú. Já'aja'ne cho'okú'teta'ni ángel repau'te cho'okaichejé'e cuasomaneasomú Pedro'te. "Rupú Dios ñoñeji ñomú chũ'ure", chíiá cuasaasomú Pedro. ¹⁰ Etaju pē'jeku'te, charo nukaku'te

carani, na'a cho'je nukaku'te carani, jatisa'aro cunasa'arona ti'aasome repana. Ti'arena repasa'aro ūcuate'esa'aroji vatauna eta v'ejoopo'te pa'ijū te'ejoovū mūaasome repana. Te'ejoovū mua űato ángel teana peoasomū. ¹¹ Angel jo'ka sanisosirūmū churata'ni cuasoasomū repau'te. "¡Dios raosi'kū ángel chu'ure etosi'e ūcuarepaa'me! Herodes chu'ure pāi chēavū'e paache ūsemū Dios. Ūcuachi'a judío aina chu'ure cu'ache cho'oñu chiiche peore ūsemū Repau", chini cuasaasomū Pedro.

¹² Chini masi cuasakū, churata'ni María vū'ena mūaasomū Pedro. (María Juan puka'koa'mo. Repau Juan mami cheke Marcos.) Repavū'e pāi jainūko Dioni sēñu chini chi'isina paniasome. ¹³ Ūcuarūmū Pedro mua ti'a jatisa'aro tijñapacasa'aroji sēñiasomū repanare. Sēñeuna asa repavū'e cho'uche cho'okaiko, Rode, ūcuasa'arona ranciasomo. ¹⁴ Rani Pedro chu'ore asa masi pojokota'ni vata űama'ñe churi vū'vuso chekunani kuaasomo repao.

—¡Pedro ve'sere nukamu! —chiniasomo repao.

¹⁵ Chikona,

—Vē'veo'mo mū'u —chiniasome repao'te. Jā'ata'ni repao,

—¡Jorema'mo chu'ū! —chiio rūa i'kaasomo. Rūarepa i'kakona, ija'che i'kaasome repana:

—Āa, repauni vanisorena reko raicosomū —chiniasome repana.

¹⁶ Jā'a cho'oto repau Pedro chuta'a ve'sere nukaku soiu paniasomū. Soiuna asa vata űa jñanosasome repana. ¹⁷ űa jñano repanapi rūarepa i'kajūna repau i'kache'te asa'jū chini vevoasomū Pedro. I'kasi'e cuharena repau'te Dios pāi chēavū'e etosi'ere peore kuaasomū repau repanare. Kua pi'ni,

—Peore chu'ū kuasi'e Santiagona'me chekunare Jesure cuasanare kuakaijū'u chu'ure, asa masia'jū —chiniasomū repau. I'ka pi'ni eta tiichejana saniasomū repau.

¹⁸ Jā'a cho'oto sōtaopāi űatauna űa Pedroji peokuna ūcuanūko kukūso rūa cutuju paniasome.

—¿Jeechejare Pedro pa'iku? ¿Je'se jā'u etau? —chijū sāiñechi'a sēñiasaju paniasome. ¹⁹ Repana sōtaopāi vajuchūju cutuju pa'ijūna Herodes Pedroni ku'e raajū chini chū'ūasomū. Chū'ūna repau'te ku'ete'easome repana. Ku'ete'ereña Herodes repanare soni rūa sēñiasomū. Sēni pi'ni chekunani sōtaopāire chū'ūasomū repau, Pedro'te masi pē'jemanesinani ūcuanūkore vanisoa'jū chini. Chū'ū chueoso Judea cheja eta Cesarea v'ejoopo'te sani paniasomū repau Herodes.

Herodes jū'isi'ere kuamū

²⁰ Reparūmū Herodes Tiro v'ejoopo pa'inana'me Sidón v'ejoopo pa'inare pe'ruasomū. Repajoopoā pa'ina si'arūmū āu kooju paniasome Herodes cheja pa'inare. Jā'aja'ñe āu koonani Herodeji pe'rūkuna rūa cu'aasomū repanare. Chekuchejñā āu koochejñajē'e peokuna Herodeni re'oja'che ja'me pañu chini repajoopoā pa'ina ūcuanūko repauni i'kañu chiniasome. Chini repau'te cho'uche cho'okaikuni, Blastoni, i'kaasome repana, repana i'kajaumucusere Blastoji Herodeni sēekaau chini. ²¹ Repau sēekaisiumucuse ti'auna repau Herodes pāi chū'ūna ju'ikāñā re'ojakāñare sa'che repau pāi chū'ūku űu'isaivū'te űu'iu i'kaasomū repanare pāi. ²² I'ka pi'niuna pojōju rūa cuiju ija'che i'kaasome repana:

—Rūa masiū'mū jā'u. Pāi i'kacheja'che i'kama'mū iku. ¿Dioa'ū iku? —chiniasome repana, rūpu repau cuasaku i'kasi'ere. ²³ Repauchi'a cuasaku i'kasi'kuta'ni, "Dioma'mū chu'ū", chiūma'ñe repana i'kache'te asa pojōasomū repau. Asa pojosi'kureta'ni ángel Dios raosi'kupi ravu cho'oasomū repau'te. Ravu cho'ouna repau ca'nivū sa'navūji añipi āijuna jūnisooasomū repau.

²⁴ Herodes jūnisosirūmū pāi Dios chu'ore asa chēa Jesucristoni si'arūmū na'a jainūko jovoju paniasome.

²⁵ Ūcuarūmū Bernabena'me Saulo Antioquía v'ejoopo pa'ina jovosi'e kuri Jerusalén pa'inani jo'kajani jo'e Antioquía v'ejoopona co'iasome. Co'ijū Juan Marco'te saasome repana.

13

Dios chu'ore chu'vaa'jū chini Bernabena'me Saulo'te tiichejñana saosi'ere kuamū

¹ Reparūmū Antioquía v'ejoopo Jesucristo'te cuasakuunūpu Dios chu'o kuanaana'me Jesure cuasanare che'chona paniasome. Iea'me repana mami: Bernabe'mū, chija'iu Simeon'mū, Cirene raisi'kū Lucio'mū, Saulo'mū, Menaén chīrūmū Herode'te ja'me pa'isi'kuna'me. (Repau Herodes Galilea canare chū'ūku paniasomū.) ² Reparūmū Jesucristo'te cuasana chi'i Dioni sēejū āu āima'ñe paniasome Dioni pojōju. Jā'aja'ñe

cho'ojuna Dios Rekocho ija'che i'kaasomu repanare: “Bernabena'me Saulo'te chekuchejñana saojũ'u musanukona, chu'u repanare jo'kasi'ere sani cho'ojũ paapu”, chiniasomu. ³ Jã'aja'ñe i'kauna asa jo'e ãu ãima'ñe pa'ijũ Dioni sãejũ paniasome repana. Sãni pi'ni repanare Bernabena'me Saulo'te ija'che i'kajũ jũjñapi jaasome repana: “Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaaũ, sani Repau chu'ore masi chu'vaa'jũ chini”, chiniasome. Jã'aja'ñe i'ka pi'ni repanare Dios chu'ore chu'vajaapu chini tiichejana saosoasome repana.

Chipre juupo pa'inare sani chu'vasi'ere kwamu

⁴ Ūcuaramu Bernabena'me Saulo Dios Rekochoji repanani chũ'u saõna Seleucia vã'ejoopona caje tĩ'a choovũ ãjavũji tuni Chipre juupona jẽniasome. ⁵ Jẽ'eju Chipre juupo cajoopona Salamina vã'ejoopona tĩ'aasome repana. Ūcuajoopo'te tĩ'a pa'ijũ judiõpãi chi'ivũ'ña kaka Dios chu'ore chu'vaju paniasome repana. Juan Marcos repanani ja'me cho'okasa chini ja'me saniasomu.

⁶ Peore repajuupo ku'ijũ chekuru'ru pa'ijooopõ Pafos vã'ejoopo tĩ'aasome repana. Tĩ'a judiõpãiu'te chaire tijñasome repana. Chai mamia'me Barjesũs. Repau Barjesũs, “Dios chu'o kuaku'mu chu'u”, chiiũ joreasomu. ⁷ Jã'aja'ñe pa'ikujũ repacheja pa'inare chũ'ũku'te Sergio Paulo'te rua masiku'te ja'me paniasomu repau. Reparamu Sergio Paulo Bernabena'me Saulo'te soniasomu, repanapi Dios chu'ore kuajuna asara chini. ⁸ Jã'ata'ni repau chai repanapi Sergio Pauloni Dios chu'ore chu'vaũ chiiijuna ũsera chiniasomu. (Repau chai mami cheke Elimas, griegopã repau'te ve'ochẽ.) “Pãi chũ'ũkujũ Dios chu'ore asa chẽa cuasaku”, chini ũsera chiniasomu repau Elimas. ⁹ Jã'ata'ni Dios Rekocho Saulo'te ja'me paniasomu. (Saulo mami griego chu'o Pablo'mu.) Repau Pablo rorepa ñaasomu chaire. ¹⁰ Repau'ni rorepa ñaku, ija'che i'kaasomu Pablo:

—Mu'u vati chũ'ũnechi'a cho'oku'mu. Re'oja'che cho'ochẽ peore cuheku'mu mu'u. Joreu'mu mu'u. Pãipi Maire Paaku'te cuasaũ chiiito ũseku'mu mu'u. Rua cu'aku'mu mu'u. ¹¹ Jã'ajekuna Dios mu'ure cu'ache cho'oja'mu. Mu'u ñakocaã na'añe cho'oja'mu Dios. Irumũpi miañejẽ'e ñamaneja'mu mu'u na'a pa'isirũmũjat'ka —chiniasomu Pablo repau'te chaire.

Chikuna repau Elimas teana na'asoasomu. Na'aso repau jũtuna chẽa kuhajanani pãi ku'easomu. ¹² Elimas na'asosi'ere ña jñanoasomu pãi chũ'ũku. Jã'are ña jñanõna Pablo Maire Paaku Jesucristo pa'iche che'chosichũ'opi repau'te rua cuasoasomu. Cuasokuna Dios chu'o asa chẽa Diore cuasaasomu repau pãi chũ'ũku.

Pablona'me Bernabé Antioquía de Pisidiare sani chu'vasi'ere kwamu

¹³ Pablona'me Bernabé Pafos vã'ejoopo eta caje choovũ tuni jo'e tiichejana chiaraji jẽniasome, Panfilia chejana. Jẽni tĩ'a chiacha co'ovuna sani Perge vã'ejoopona tĩ'aasome repana. Juan Marcota'ni repanare jo'ka Jerusalenna co'isoasomu. ¹⁴ Perge vã'ejoopõji sani Pablona'me Bernabé Antioquiana Pisidia cheja cajoopona tĩ'aasome. Sani tĩ'a pa'ijũ judiõpãi puaumucusena ũcuana chi'ivũ'ena mua kaka puuasome repana.

¹⁵ Ūcuaramu repavũ'e chũ'una Dios chu'o aperumu tochasiphurõ pa'iche'te, Moisẽs tocha jo'kasi'ena'me chekuna Dios chu'o kuasina tochasi'e ñaju i'kaasome. Ñaju i'ka pi'ni Pablona'me Bernabere ija'che i'kaasome repana:

—Chukuna majapãi, musanukonapi chu'vaũ chini i'kajũ'u inare pãi chi'isinare —chiniasome.

¹⁶ Chitena Pablo vuni nukaku vevoasomu repanare, asaa'jũ chini. Repanare ti'jñeñe nukaku ija'che i'kaasomu repau:

—Musanukona Israelpãi, asarepajũ'u. Ūcuachi'a musanukona tiipãi Diore vajuचना, asarepajũ'u. ¹⁷ Mai ũcuanuko judiõpãi Cuasakuji, Dios, mai aipãire chẽaasomu re'oja'che cho'okasa chini. Ūcuajũ re'oja'che cho'okaiuna pãi rua jainuko jo-joasome repana Egipto cheja pa'irumu. Repanare Dios, peore Cho'omasikũjeku, repacheja pa'isinare peore etoasomu. ¹⁸ Eto pãi peochẽjana rao rua cu'ache cho'onareta'ni cuarentarepaũsurumu kuiraku paniasomu Dios repanare repacheja pa'irumu. ¹⁹ Cuarentarepaũsurumu pani pi'nisirumuna Canaã cheja pa'inare tiipãire sieterepakuanupuãre vanisoa'jũ chini chũ'uasomu Dios repanare, vanisorena repana pa'isichejare isira chini. ²⁰ Peore cuatrocientos cincuentarepaũsurumu jã'aja'ñe cho'okaiũ paniasomu Dios repanare Israelpãi.

Repanapi Canaã chejare kaka pa'ijuna repanare pãi chũ'unare jo'kaasomu Dios, repanare kuhena cu'ache cho'oũ chini rairumũchi'a, chũ'ujũ paapu chini. Rua jeerumu jã'aja'ñe cho'ojũ paniasome repana, Dios chu'o kuajau Samuel chuta'a peorumu. ²¹ Samuel pa'irumuna repana Israelpãi Dioni rua sãejũ paniasome, repanare chũ'ujũni masikuni, isiuna repanani si'arumu chũ'ũku paau chini. Sãejũ pa'ijuna repanare

chũ'ujau're Cis mamakũni, Saulni jo'kaasomũ Dios. Repau Saũl Benjamín jojosi'ku paniasomũ. Dios pãi chũ'ũñe jo'kasirũmu Saũl cuarentepaũsurũmu chũ'ũasomũ repanare. ²² Repau jã'ajanũkorepaũsurũmu chũ'ũsirũmuna Dios pãi chũ'ũñe tuaasomũ Saulre. Jã'ata'ni Dios Israelpãi ũcuauũkore chũ'ujau're jo'e chekũni Davini pãi chũ'ũku'te jo'kaasomũ. Repau'te Davire ija'che i'kaasomũ Dios: "Isaĩ mamaku'te, Davire, chũ'ũre rua cuasaku'te rua pojomũ chũ'u. Chũ'u chũ'ũñe peore cho'o'jamũ repau", chĩniasomũ Dios. ²³ Chura Dios David Jojosi'kũre Jesure raocuhasi'kua'mũ maire Israelpãi vati toa sani uuche'te ũsekaau chini. Apereparũmuna cho'okasa chĩsi'kũjeku maire re'oja'che cho'okanicuhasi'kua'mũ Dios. ²⁴ Jesũs chuta'a che'chomarũmu Juan Pãi Okoro'vesi'ku Israelpãi ũcuauũkore Dios chũ'ore chũ'vaasomũ repanapi asa chẽa cu'ache cho'oche'te ũhaso okoro'vecojũoa'ju chini. ²⁵ Repau Juan pãi chũ'vache cuhapi'rarũmu ija'che i'kaasomũ: "Musauũkona chũ'ũre masi cuasama'me. Diopi raosi'kua'mũ chũ'ũre. Jã'ata'ni Dios Mamakuma'mũ chũ'u. Cheku pãiu na'a rua Masiũ cho'jepi rajia'mũ; jã'ua'mũ Dios Raoku. Ichejana raipi'ramũ Repau, pãire che'chora chini. Repau'te ña, kũkũjanana'me pãi. Chũ'u Repau'te, 'Peore Masiũ'mũ', chĩiu cuasaku, 'Rua vesũku'mũ chũ'u', chĩimũ na'a jmamakarũ masikũjekũ", chĩniasomũ Juan.

²⁶ 'Chũ'u majapãi, ie chũ'o musauũkonare Abraham jojosi'naname tũipãi Repau'te vajũchunare raomũ Dios, musauũkonapi asa chẽa Jesucristoni jovorena musauũkona rekoũoãre care'vakaau chini. ²⁷ Jã'ata'ni Jerusalén pa'ina Jesũs pa'iche vesũsinaa'me, repanare chũ'ũna ũcuachi'a. Dios chũ'o aperũmu kuasina Jesũs rani pa'ijachere kuaju tocha jo'kasi'e masi asamanaa'me repana. Pũaumucujũna pa'iche si'arũmu repa tochasi'e ñaju i'kanata'ni asavesũnaa'me repana. Repau'ni cuheju vanisoa'ju chini chũ'ũju tocha jo'kasi'e kuache ñanata'ni ũcuare cho'osinaa'me repana. ²⁸ Repau'te Jesure cu'ache cho'omanesi'kũreta'ni, vanisoche'te chũ'ũa'ku chini pãi chũ'ũku'te, Pilato'te rua i'kaasome repana. ²⁹ Dios chũ'o kuasina Repau'te cho'ojachere kuaju tocha jo'kasi'ere peore cho'o pi'niirena kurusus'vero jẽ'josi'kũre caso, tãasome pãi. ³⁰ Jã'ata'ni Repau'te Diopi tãsichejapi vaso etoasomũ. ³¹ Aperũmu Repau Jesũs Galilea chejare paniasomũ. Jã'achejapi Repau neenana'me Jerusalén va'ejoopona saniasomũ Repau. ũcuajoo'po'te sani pa'ũna pãi vanisoasome Repau'te. Jã'ata'ni Repau'te tãsichejapi vajurani eta ku'ũna Repau neena ñaasome Repau'te, aperũmu ũcuauũna'me ku'isina. Repau vajuraisirũmu cuarentepaumucujũna pa'ũ Repau neenare ñoku paniasomũ Jesũs. Jã'aja'ñe cho'okũna ñasinajeju irũmu mai majapãi jainũkore pãi kuaju pa'ime repana ñasi'ere.

³² 'Chũ'o rua re'oja'chere ra kũame chũkũna musauũkonare. Dios aperũmu mai aipãi ija'che i'kaasomũ:

Musauũkona jojosi'nanare rua re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'u, chĩniasomũ. ³³ Irũmu Dios maire repana jojosi'nanare Repau i'kasi'e cho'okanicuhasi'kua'mũ. Jã'are chini Jesure vaniso tãcojũnosi'kũre vaso etocuhasi'kua'mũ Dios. Repau chũ'o aperũmu tochasiphũro, Salmos capĩtulo dos, ija'che kũamũ:

"Mu'u chũ'u chĩia'mũ.
Churata'ni mu'u chũ'u chũ'ũñeja'ñe peore chũ'ũku pa'ija'mũ",
chĩniasomũ Dios, Mamaku'te,
chĩimũ. ³⁴ Repau'te Jesure vaniso tãcojũnosi'kũre Diopi cho'okaiũna repau ca'nivũ jã'jumanesi'kua'mũ. Jo'e jũ'imaneja'ñere vajuraisi'kua'mũ Repau. ũcuare ija'che kũamũ Dios chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e:

"Chũ'u, Dios, aperũmu, 'Mu'u Jojosi'kũre re'oja'che cho'okaija'mũ', chĩsi'kua'mũ Davire. 'Cho'okaija'mũ', chĩsi'kũjekũ jorema'ñe ũcuarepa cho'okaija'mũ chũ'u mu'ũre",

chĩniasomũ Dios, Mamaku'te, chĩimũ. ³⁵ Cheke na'a charo David tocha jo'kasi'e ija'che kũamũ: Dios, Mu'u Neekũre re'oja'chechi'a cho'oku'te jũnisõsirũmu Repau ca'nivũ jã'juñe ũseja'mũ mu'u, chĩimũ. ³⁶ Diopi chũ'ũkũna aperũmu pa'isinare David re'oja'che cho'okaniasomũ. Dios repau'te chũ'ũsi'e peore cho'o pi'ni aireko jũnisoasomũ repau. Jũnisouũna pãipi repau aipãi tãcojũnosichejana tãrena repau ca'nivũ jã'jusoo'asomũ. ³⁷ Jã'ata'ni Jesũs jũniso'irũmu tãcojũnosi'kuta'ni Diopi vasokũna repau ca'nivũ jã'jumaneasomũ. ³⁸⁻³⁹ Jã'ajekũna chũ'u musauũkonare iere chũ'vamũ, masia'ju chini: Jesũs maire jũni ro'ikaisi'ejekũna mai cu'ache cho'oche tũ'nesokaiche pa'imũ maire chura. Dios chũ'ũsi'e rua pa'imũ. Jã'ata'ni mai cuheju cho'oma'me repa. Dios chũ'ũche re'oja'chere cho'omaru si'arũmu cu'ache cho'oju pa'inaa'me mai. Jã'aja'ñe cho'onajeju Dioni pojoũu chini jo'cha va'iva'nare si'arũmu vani uoju pa'ime mai, cu'are tũnoũu chini. Jã'ata'ni t'ũama'mũ jã'a.

Jā'ata'ni Jesucristo'ji mai cu'a peore ro'isokaisi'ejekuna Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mu, maipi Jesucristo'te cuasato. ⁴⁰ Asarepajū'u chu'u i'kache. Ie chu'o asa jachama'ne pa'ijū'u. Musanukonapi jachato chekurumu Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kacheji cu'ache ti'jneja'mu musanukonare. ⁴¹ Ija'che chiimu repana tocha jo'kasi'e:

“Asarepajū'u, musanukona, chu'ure Diore cuasacuhena. Asa kukujū'u.

Cho'osōjanaa'me musanukona.

Chu'u cho'oche musanukona chuta'a nīama'ñere cho'oja'mu chu'u.

Jā'are chu'u cho'ojachere pāipi kuato jachara'ame musanukona”, chiisi'kuamū Dios, chiimu —chiniasomū Pablo repanare pāi.

⁴² Chu'va pi'ni Pablona'me Bernabé judiōpāi chi'ivū'epi etaasome. Eta'juna Pablo chu'vasi'e asasina rua i'kaasome repa'ute, chekusemana jo'e rani puaumucusena ūcuare chu'vaa'ku chini. ⁴³ Repavū'e etasirumu chi'isina jainuko judiōpāina'me tūpāi Diore vajuchuna ja'me tuha saniasome Pablona'me Bernabere. Ūcuanani ja'me saijuna Pablona'me Bernabé jo'e chu'vaasome repanare Dios chu'o asa chēasi'ere jo'kasomaneja'mu chini.

⁴⁴ Ūcuarumu pāi jo'e chekusemana puaumucusepi tī'auna Dios chu'ore asañu chini rua jainuko rani chi'iasome. Vū'ejoopo pa'ina pāi peore chi'ira'aasome, Pablo chu'vache'te asañu chini. ⁴⁵ Jā'ata'ni chekuna judiōpāi Pablo'te pe'ruju ke'reju, “Joremū ikū”, chiniasome, “Repaū chu'ore jairepanuko asañu chini chi'ime”, chini cuasaju. ⁴⁶ Ke'renare'ta'ni Pablona'me Bernabé vajuchuma'ne ija'che i'kaasome repanare:

—Diopi chū'ukuna musanukonare judiōpāire charo Dios chu'o chu'vasinaa'me chukuna. Jā'ata'ni musanukonapi Dios chu'ore asacuheju jachajuna judiō peonani chu'vajanaa'me chukuna chura. Dios pa'icheja saicuheme musanukona. ⁴⁷ Ija'che chū'usi'kuamū Dios chukuna'te:

Mū'ure chu'u chu'ore chu'vaa'ku chini jo'kamū chu'u, judiō peonare so'ña pa'inani chu'u pa'iche'te kuaa'ku chini, kuana asa chēa chu'uni jovoajū chini.

Repanani rua re'oja'che cho'okasa chini cho'omū chu'u ie,

chiimū Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e —chiniasome repana Pablona'me Bernabé.

⁴⁸ Chitena repana judiō peona asa pojoju, “Dios chu'o rua re'ojaimū”, chiniasome. Jā'aja'ne i'kaju Jesure ja'me sani pa'ijana ūcuanuko teana cuasa jovoasome Dios chu'ore asa chēani.

⁴⁹ Jā'aja'ne chu'vajuna reparumu repacheja pa'ina jainuko Dios chu'o asaasome.

⁵⁰ Jā'ata'ni repana judiōpāi Pablona'me Bernabere rua cu'ache cutuasome. Jā'aja'ne cutujuna asa masiromi Diore vajuchunana'me ūmupāi repajoopo pa'inare chū'una cuheju na'a rua cu'ache cutuju repanare ūcuachejapi etoasome. ⁵¹ Repanani etojuna Pablona'me Bernabé repana cū'akorophe're chū'isi'e cha'o tī'to to'jñojū eta saniasome, pāipi repajoopo pa'ina cu'ache cho'osi'ena'me Dios chu'o asacuhesi'ere masia'ju chini. Eto saorena Iconio vū'ejoopona saniasome repana. ⁵² Jā'ata'ni repana etasijoopo pa'ina Jesucristo'te mama cuasana Dios Rekochoji ūcuanani ja'me pa'ina rua pojoasome.

14

Pablona'me Bernabé Iconio vū'ejoopo pa'inare sani chu'vasi'ere kamū

¹ Ūcuarumu Pablona'me Bernabé Iconio vū'ejoopo sani tī'a pa'ijū judiōpāi chi'ivū'ena kaka Dios chu'ore chu'vaasome. Repanapi rua re'oja'che chu'vajuna judiōpāina'me judiō peona jainuko asa chēa cuasaju Jesucristoni jovoasome. ² Jā'ata'ni chekuna judiōpāi te'ena Jesure cuasacuhena rua cu'ache cutuasome repanare. Judiō peonare ūcuachi'a rua jorechū'o i'kaasome repana, asa Jesure cuasanani pe'ruajū chini.

³ Jā'ajekuna repanapi Jesure cuasache'te jo'kamaneja'mu chini, Pablona'me Bernabé pesa saimaneasome, repanani na'a che'choñu chini. Vajuchuma'ne chu'vajū, Jesucristo pāi ūcuanukore re'oja'che cho'okai'che'te kuaju paniasome repana. Jā'aja'ne cho'ojuna,

Maire Paakū, Jesús, Diochi'a masiche'te cho'omasiche jo'kaasomū repanare, pāipi ña, “Chu'o ūcuarepare chu'vanaa'me ina”, chiijū masia'ju chini. ⁴ Jā'ata'ni repajoopo pa'ina ūcuanuko ūcuate'e chiimaneasome. Chekuna judiōpāire chiniasome. Chekuna Jesús

saasinani chiniasome. ⁵ Reparumu pāi Pablona'me Bernabere cu'ache cho'oñu chini, jainuko judiōpāina'me judiō peonana'me repanare chū'una chi'i cutuasome. “Repanani catapi su'a vēasoñu”, chiniasome repana. ⁶ Jā'ata'ni repanare cu'ache cho'oñu chiiche

asaasome Pablona'me Bernabé. Asa tīichejana, Licaonia chejana saniasome repana. Sani Listra vū'ejoopona'me Derbe vū'ejoopo repacheja po'ña ūcuachi'a kuniasome

repana. ⁷ Jā'achejñare sani kul'ijũ Jesure cuasache kuachu'ore chu'vajũ paniasome repaña.

Listra vu'ejoopo pa'inana'me Derbe vu'ejoopo pa'inare sani chu'vasi'ere kũamũ

⁸ Reparũmũ Listra vu'ejoopo sani tĩ'a pa'ijũ Dios chu'o chu'vato pãũ nũka ku'imava'u ñũ'ũ paniasomũ. Chĩĩrũmũna teana cu'acũ'a paava'ũre jñaacojñosiva'ũjekũ nũka ku'imava'u paniasomũ repaũ. ⁹ Jā'aja'ñe pa'iva'ũpi Pablo chu'vachu'ore ñũ'ũ asaku paniasomũ repaũ. Ñũ'ũ asakũna Pablo repaũ'te rorepa ñakũ, repaũ rekocho cuasache ñaasomũ. Ija'che cuasaasomũ repaũ nũka ku'imava'u: "Chekurũmũ Dios chu'ũre vasoja'mũ." Jā'aja'ñe cuasakũna Pablo masakũjekũ, "Ikũre vasore'omũ", chini cuasaasomũ. ¹⁰ Chini cuasa repaũ'te ujachũ'opi ija'che i'kaasomũ repaũ:

—ĩvũni nũka ku'ijũ'ũ mũ'ũ! —chinasomũ Pablo.

Chikũna teana vũni su'a nũka kuniasomũ repaũ. ¹¹ Pabloji jā'aja'ñe cho'oũna ña repacheja Licaonia cheja pa'ina repaña chu'opi ija'che i'kajũ ujachũ'o cuiasome:

—Iva'na diova'na cũnaũmũ pa'ina pi pijana caje ñome maire —chinasome repaña.

¹² Bernabere, "Ikũ Zeua'mũ", chinasome repaña. Pablo'te, "Ikũ Hermea'mũ", chinasome, i'kasi'kũjekũna.

¹³ Ūcuajooopo kueñere pãĩ chi'i Zeure pojovũ'e paniasomũ. Repavũ'e kuirakalkũ phairi, vacava'nare korosipa'pa ju'iva'nani vu'ejoopo kakasa'rona raasomũ. Phairina'me repacheja pa'ina Jesũs saosinani pojovũ, vacava'nani vanisoñũ chinasome. ¹⁴ Jā'ata'ni Bernabena'me Pablo repaña cho'oñũ chiiche'te asa, cuhejũ repaña ju'ikãña rueni che'rejũ pãĩ kuanupũ jooopona vu'vũ saniasome, repaña cho'oñũ chiiche'te ũseñũ chini. Eñejũ ija'che i'kajũ cuiasome repaña:

¹⁵ —¿Je'se cuasa ija'che cho'oche ina? Chũkũna rupũ pãia'me. Mũsanũkũna pa'icheja'che pa'inaa'me chũkũna. Dioma'me. Rupũ mũsanũkonani Jesure cuasache kuachu'ore chu'vañũ chini raisinaa'me chũkũna i'cheja, mũsanũkonapi iere rupũ tũosiva'nare pojochet'e ũhasoa'jũ chini. Jā'ajekũna mũsanũkonare chũkũna Diorepañũ Si'arũmũ Pa'ikũni chejana'me chiañaana'me cũnaũmũna'me peore jā'achejña pa'iche cu'amajñaruã Cho'osi'kũni cuasaa'jũ chini chu'vame. ¹⁶ Apereparũmũpi irũmũjatu'ka pãĩ si'achejña pa'inare repaña chijũ cho'oche ũsemaneasomũ Dios. ¹⁷ Jā'ata'ni Repaũ pa'iche'te masia'jũ chini cheja pa'inare pãĩ si'arũmũ cho'okaimũ Repaũ. Pãĩ oia re'oja'che kuirakũ'mũ Dios. Oko ramũ. Āũ kũĩrũmũ āũ chiĩo kũĩmũ. Āũ pa'imũ ruã. Pojome pãĩ rekoñõã. Peore jā'a Dios cho'okaichechi'aa'me —chinasome repaña Pablona'me Bernabé.

¹⁸ Jā'aja'ñe i'kanareta'ni vacava'nare ũcua vanisokañũ chinasome repaña. Pablona'me Bernabé ũsema'to vanisokaira'aasome repaña.

¹⁹ Na'a pa'isirũmũna judiõpãĩ te'ena Antioquía vu'ejoopo pa'inana'me Iconio vu'ejoopo pa'ina Listra vu'ejoopona rãiasome. Ūcuajooopo'te rani pa'ijũ Pablona'me Bernabere cu'ache cutuasome repaña, repajooopo pa'ina pi asa repañani pe'rua'jũ chini. Jā'aja'ñe cuturena asa pe'rujũ Pablo'te catapi ruã su'aasome repaña, repaũni vanisoñũ chini. Repaũ'te su'a vœ vu'ejoopo ru'tũvana jñajñũ sa ũhaasome repaña, "jũnisocuhasi'kuã'mũ iku", chini cuasaju. ²⁰ Jā'ata'ni Jesucristo'te cuasanapi sani repaũni rũhiso'koro chi'i nũkajũ ñatona cuasarani vũni jo'e vu'ejoopona kakaasomũ repaũ.

Jo'e apeñatato Pablona'me Bernabé Derbe vu'ejoopona saniasome. ²¹ Repajooopo tĩ'a pa'ijũ Jesure cuasache kuachu'ore chu'vaasome repaña repajooopo pa'inare. Chu'vajũna pãĩ jainũko asa chœa Jesucristoni cuasaju jovoasome. Chu'va pi'ni jo'e Listra vu'ejoopona co'iasome repaña. Jā'ajooopoji Iconio vu'ejoopona co'iasome repaña. Jo'e jā'ajooopoji Antioquía vu'ejoopo co'iasome repaña Pablona'me Bernabé. ²² Ūcuajooopõna jo'e co'ĩ repajooopõ pa'inare Jesucristo'te cuasanare jo'e che'chojũ paniasome repaña. Jā'aja'ñe che'chojũ repañare ija'che i'kajũ ruã chu'vaasome repaña Dios chu'o cuasache'te ũhasomaneajũ chini:

—Jmãmakarũjẽ'e Dios chu'o cuasache ũhasomanejũ'ũ ruã pa'icu'ache pa'itojẽ'e. Pãĩ si'arũmũ pa'icu'ache cho'ome maire Jesucristo'te cuasanare. Jā'aja'ñe pa'imũ maire Dios pa'icheja chuta'a saimaruũmũ —chinasome repaña Pablona'me Bernabé. ²³ Ūcuachi'a repajooopõ pa'irũmũ Jesucristo'te cuasanare kuiraju chũ'ũjanani jñaã jo'kaasome repaña, ũcuanapi chũ'ũjũna si'arũmũ chi'ijũ Jesucristoni jo'kama'ñe cuasaa'jũ chini. Repañare jñaã te'eumucuse āũ āima'ñe pa'ijũ Jesuni sœekaniasome, repaña Cuasakũji Jesupi repañani kuirakũ re'oja'che cho'okaũ chini.

Pablona'me Bernabé Antioquía de Siriana co'isi'ere kũamũ

²⁴ Jā'aja'ñe cho'o pi'ni Pisidia chejapi Panfilia chejana ma'api co'i tī'aasome repana. ²⁵ Panfilia cheja pa'jooopona Perge vū'ejoopona sani Dios chū'ore chū'vaasome repana. Chū'va pi'ni Atalia vū'ejoopona cajeasome repana. ²⁶ Atalia caje tī'a choovū tuni Antioquía vū'ejoopona aperūmū repana pa'isijooopona jēniasome repana. Aperūmū Antioquía pa'inapi Dios chū'ore chū'vaa'jū chini ija'che i'kajū saosame repanare: "Diopi musanukonare kuirakū re'oja'che cho'okaau, musanukonapi Repau chū'ore chū'vakajūna", chiniasome repana. Repana chū'vajajū'ū chiisi'e sani chū'va pi'ni co'iasome repana. ²⁷ Antioquía vū'ejoopo co'i tī'a Jesucristo'te cuasanare soni chi'i repana ku'isi'ena'me Dios repanare cho'okaisi'e peore kuaasome repana. Ūcuachi'a judío peonapi Jesucristoni cuasaa'jū chini Dios cho'okaisi'e peore kuaasome repana. ²⁸ Kua pi'ni Pablona'me Bernabé rua jeerūmū paniasome repacheja Jesucristo'te cuasanana'me.

15

Jerusalén vū'ejoopona chi'i cutusi'ere kuaamu

¹ Ūcuarūmū ūmūpāi te'ena Judea cheja pa'ina Antioquía vū'ejoopona sani Jesucristo'te cuasanani ija'che chii'jū che'choasome: "Musanukonapi judío peonapi Moisés chū'ū jo'kasi'ere jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chūto tūacojñoma'to Dios pa'icheja saicu'aja'mū." Jā'aja'ñe chii'jū che'chojū paniasome repana Judea cheja raisina. ² Pablona'me Bernabé repana che'choche te'ūsejū rua i'kaasome repanare. Ruarepa i'kajūna chekūna, Jesure cuasana Antioquía vū'ejoopo pa'ina ija'che i'kaasome repanare: "Jerusalén vū'ejoopona sani Jesús saosinana'me ainani sēniasajū'ū", chiniasome. Jā'aja'ñe i'ka Pablona'me Bernabere saosome repana, chekūnare Jesure cuasanare ūcuachi'a. ³ Antioquía vū'ejoopo pa'ina Jesure cuasakunupūji saojūna saijū Fenicia chejana charo tī'aasome repana. Jā'achejapi Samaria chejana tī'a repachejña pa'inare Jesure cuasanare peore kuaasome repana, judío peonapi Jesure jovosi'e. Kua'jūna asa rua pojoasome repana. ⁴ Repacheja carani saijū Jerusalén vū'ejoopona tī'aasome repana Antioquía pa'inana'me Pablona'me Bernabé. Tī'arena Jerusalén pa'ina Jesucristo'te cuasana peore pojoasome repanare, Repau saosinana'me Jesure cuasanare chū'ūna peore. Pojojūna Pablona'me Bernabé aperūmū repana Dios chū'o chū'varūmū repanare Dios cho'okaisi'ere peore kuaasome.

⁵ Jā'ata'ni fariseopāi Jesucristo'te cuasana vūni nukajū ija'che i'kaasome repanare:

—Ija'che chū'ujū'ū repanare judío peonare: "Musanukonapi Jesucristo'te cuasani jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chūto tūacojño cheke Moisés chū'ū jo'kasi'e peore cho'ojū pa'ijū'ū", chii'jū'ū —chiniasome.

⁶ Chitena Jesucristo saosina Repau'te cuasanare chū'ūnana'me chi'iasome ūcuare cutu'ū chini. ⁷ Chi'i repanapi jeereparūmū cutujūna Pedro vūni nukakū ija'che i'kaasomū repanare:

—Asarepajū'ū, chū'ū majapāi. Aperūmū chū'ure Diopi chēasi'kua'mū chū'ūpi judío peonani Jesure cuasache kuachū'ore chū'vakūna asa chēa cuasajū repanapi Jesucristoni joo'aa'jū chini. Masime musanukona jā'a. ⁸ Chū'ūpi Dios chū'ore chū'vakūna asa chēa Jesucristo'te jovosinaa'me repana. Jā'ajekūna Dios pāi rekoñō pa'iche Masikujeku repanare teana Repau Rekocho'te raosi'kua'mū, judío peonare'ta'ni, maire aperūmū ūsisi'eja'che. Jā'aja'ñe cho'o repanare Repau pojoche ūosi'kua'mū chūkūna'te. ⁹ Dios ūcuaukore pāi ūcuapa'rūvachi'a oikū'mū, mai judiōpāina'me judío peonare. Judío peonapi Jesuni cuasajū jovorena repana rekoñō care'vakaisi'kua'mū Dios, mai rekoñō care'vakaisi'eja'che. ¹⁰ ŪJe'se cuasa musanukona Dios cho'che jachache? Rua cuajare chū'ūme musanukona judío peonare. Moisés chū'ūsi'e peore masi cho'ovesūnaa'me mai. Mai aipāi ūcuachi'a vesuasome. Jā'ajekūna judío peonare, "Moisés chū'ūsi'e cho'ojū'ū", chiimanejū'ū. ¹¹ Maipi Jesucristoni cuasajū jovoto re'omū. Judío peonare ūcuachi'a re'omū. Peore re'oja'che cho'omanare'ta'ni Maire Paakū Jesucristo mai rekoñō re'oja'che care'vakaikū'mū, maipi Repau'te cuasato. Rekoñō care'vacojñosinare Dios pa'icheja saire'omū. Jā'a masime mai —chiniasomū Pedro repanare.

¹² Pedroji i'ka pi'ni'ūna Pablona'me Bernabé repana ku'ijū judío peonare chū'varūmū cho'osi'ere kuaasome. Reparūmū Diopi repanani cho'okai'ūna rua re'oja'chere Diochi'a cho'omasiche'te cho'oasome repana. Jā'are kua'jūna chi'isina i'kama'ñe asaasome. ¹³ Repanapi i'ka pi'nirena Santiago ija'che i'kaasomū:

—Chū'ū majapāi, asarepajū'ū. ¹⁴ Charo Simón Pedro maire i'kasi'kua'mū, judío peonare Dios oiche'te kuaakū. Repau Pedro chū'varūmūna Dios judío peonare te'eva'nare oiu paara chini chēasomū repanare. ¹⁵ Ūcuachi'a aperūmū Dios chū'o kuasina ūcuare kua'jū tocha jo'kasi'e ija'che chiimū:

16 “Chũ’u, Dios, na’a pa’isirũmu jo’e rani David jojosi’kũni j̄naa, pãire chũ’ua’ku chini jo’kaja’mũ.

David jojosina rua jeerũmu chũ’uma’me.

Jã’ata’ni jo’e peore care’vaja’mũ chũ’u David jojosi’kũpi chũ’ua’ku chini.

17-18 Jã’aja’ñe cho’oja’mũ chũ’u judío peonajẽ’e chũ’uni pojoju paapu chini.

Chũ’ũpi jã’aja’ñe cho’oto chũ’u chẽa paana si’achejña pa’ina ũcuanũko pojojanaa’me chũ’are.”

Jã’aja’ñe i’kamu Dios apereparũmũpi, pãipi asa masia’ju chini.

Chũ’o ũcuarepare i’kaku’mũ Dios, chiimũ.

19 ‘Jã’aja’ñejekuna chũ’vamũ chũ’u ie Jesucristo’te mama jovosinani judío peonani cuaja pa’iche’te chũ’umaneñu chini: 20 Cuaja peochechi’a chũ’ũñu repanare. Rupũ tũosiva’nare jo’kasi’e ãu ãimanejũ’u. ũcuachi’a musanũkona umũpãi, romi musanũkonare pa’imanare romineemanejũ’u. Musanũkona romi ũcuachi’a musanũkonare paamanare umũpãi umũneemanejũ’u. ũcuachi’a chie ũkumanejũ’u. Va’i rupũ rũso vẽasiva’nare ãimanejũ’u; chie paame jã’ana. Peore jã’are cho’oma’to re’omũ. 21 ũcuachi’a repanapi judío peonapi jã’are cho’oma’to judiõpãi pojojanaa’me repanare. Mai judiõpãi pũaumucujña si’arũmu Moisés tocha jo’kasi’ere ñaju i’kaju che’chonaa’me. ũcuachi’a mai judiõpãi chi’ivũ’ña si’ajõpoõ pa’imũ. ũcuavũ’ñana chũ’vanaa’me mai. Aperũmũpi iumucujñatũ’ka jã’aja’ñe cho’õju pa’inaa’me mai — chiniasomũ Santiago repanare.

Jerusalén pa’inapi judío peonani chũ’ore tocha saosi’ere kũamũ

22 Jã’aja’ñe chi’i cutu pi’ni te’eka’chapanare pãi Jerusalén pa’inare Antioquía vũ’ejõõpona saapu chini ũcuanũko chũ’uasome repana, Pablona’me Bernabé repana pa’icheja co’irũmũna ja’me saapu chini. Repana chi’i cutusina Jesucristo saosinana’me Repau’te cuasanare chũ’ũnana’me Jesure cuasakuanupũ Jerusalén vũ’ejõõpo chi’ina paniasome. Jã’anapi Judas Barsabana’me Silare chẽaasome, rua masinani. Jesure cuasana ũcuanũko repanare rua cuasaasome. 23 ũcuachi’a chũ’o ija’che chiiche tochaasome repana Jerusalén pa’ina, Judana’me Silas sakaapu chini:

Chũ’kũna Jesucristo saosinana’me Repau’te cuasanare chũ’ũna, musanũkona ma-japãijana, ie chũ’o tocha saome musanũkonare judío peonare. Musanũkona, Jesure cuasana, Antioquía vũ’ejõõpo pa’inana’me Siria cheja pa’inana’me Cilicia cheja pa’ina, ¿pa’iche’?

24 Ija’che asasinaa’me chũ’kũna: Chẽkũna pãi icheja pa’ina musanũkona pa’ichejñana sani chekero ija’che chiiju che’choasome: “Moisés chũ’usi’ere, jĩkomu chã’tiro pa’ica’nirũ chũto tũachena’me cheke peore cho’õju pa’ijũ’u”, chitena asa sumava’na pa’iju ũcuauache cuasa cavesusoasome musanũkona. Repana musanũkonare che’chosie chũ’kũna chũ’usi’ema’mũ. 25 Jã’are cuheju chi’i cutusinaa’me chũ’kũna. Cutu pi’ni pãi te’enare chẽasinaa’me chũ’kũna, musanũkona pa’ichejñana saõñu chini. Chũ’kũna cuasanapi Pablona’me Bernabé ũcuachejana saijũna ja’me saapu chini saome chũ’kũna. 26 Repana Pablona’me Bernabé chueniso vajachũnata’ni vajachũma’ñe ũcua Maire Paaku Jesucristo pa’iche kũaju pa’ime. 27 ũcuanana’me sani chũ’kũna tochasi’ere musanũkonani masi kũaa’ju chini Judana’me Silare saome chũ’kũna. 28 Musanũkonare rua cuaja pa’iche chũ’uma’me chũ’kũna, Dios Rekocho ũcuachi’a. Jã’ajekũna iechi’a chũ’ume chũ’kũna musanũkonare: 29 Rupũ tũosiva’nare jo’kasi’e ãu ãimanejũ’u. ũcuachi’a chie ũkumanejũ’u. Va’i rupũ rũso vẽasiva’nare ãimanejũ’u; chie paame jã’ana. ũcuachi’a umũpãi, romi musanũkonare pa’imanare romineemanejũ’u. ũcuachi’a romi, musanũkonare paamanare umũpãi umũneemanejũ’u. Peore jã’are cho’oma’to rua re’omũ. Re’õja’che pa’ijũ’u.

Jã’aja’ñe chiiche tocha saosome repana.

30 Tocha pi’ni saõjũna Antioquía vũ’ejõõpona saniasome repana ũcuaka’chapana. Sani tĩ’a Jesucristo’te cuasanare soni chi’i repanare saosina tochasi’õva isiasome repana. 31 ĩsirena Antioquía pa’ina repana tochasi’e ña pojoasome. 32 Ña pojoõjũna Judana’me Silas Dios chũ’o kũanajẽju Dios chũ’ore che’choasome repanare, repanapi na’a rua re’õja’che paapu chini. 33 Judana’me Silas repacheja pani pi’ni co’ijũna repacheja pa’ina, “Re’õja’che saijũ’u. Chũ’o sa kũajũ’u musanũkonare raosinare”, chiniasome repanare. 34 (Jã’ata’ni co’ipi’rasi’kũpi Silas ũcuachejare na’a pasa chini co’imaneasomũ.) 35 Pablona’me Bernabé Antioquía vũ’ejõõpo’te saima’ñe pa’ijũ paniasome. Pa’ijũ

chekunana'me jainuko Jesure cuasache'te kuaju Dios chu'ore che'choju paniasome repa Pablona'me Bernabé.

Pablo Dios chu'ore chu'vara chini jo'e saisi'ere kwamu

³⁶ Na'a pa'isirumuna Pablo Bernabere ija'che i'kaasomu:

—Aperumu mai Dios chu'o chu'vaju ku'isichejñare co'i, Jesucristo'te jovosinani ñañu. Sani repa pa'iche'te ña masiñu mai —chiniasomu.

³⁷ Chikuna Bernabé,

—Jau, sañu. Sani, Juan Marco'te sañu mai —chiniasomu.

³⁸ Chikuna Pablo i'kaasomu.

—Pääñu. Juan Marco'te samaneñu. Aperumu Panfilia cheja pa'irumu maire jo'ka co'isosi'kuamü jä'u. Jo'ka co'iso maire ja'me chu'va pi'nimanesi'kuamü repau. Jä'ajekuna jo'e sacuhemu chu'v repau'te —chiniasomu Pablo.

³⁹ Rua cutuasome repa. Jä'ata'ni ücuat'e cho'oñu chiimaneasome repa Pablona'me Bernabé. Jä'ajekuna jo'e jovo ku'imaneasome repa. Bernabé Juan Marcona'me ku'iu Chipre juupona jéniasomu. ⁴⁰ Pablota'ni Silani chéaasomu, ja'me ku'ijau're. Silani chéauna chekuna Jesure cuasana saojü ija'che i'kaasome Pablo'te: “Mu'upi sani chu'vakana, Maire Paaku, Jesucristoji, re'oja'che cho'okaau mu'ure”, chiniasome. ⁴¹ Jä'aja'ñe i'ka saorena sani Siria chejana'me Cilicia cheja ku'iu Dios chu'ore che'choku paniasomu repau Jesucristo'te cuasanapi na'a rua re'oja'che paapu chini.

16

Pablona'me Silas Timoteoni ja'me saju saisi'ere kwamu

¹ Ku'iju Derbe vu'ejoopona ti'aasome repa Pablona'me Silas. Jä'achejapi Listra vu'ejoopona sani ti'a chekure Jesucristo'te cuasaku'te, Timoteo'te, tijñaaasome repa. Repau Timoteo puka'ko ücuachi'a Jesucristo'te cuasaasomo. Judiópāi paniasomo repau. Repau puka'ku griegopāi paniasomu. ² Jesucristo'te cuasana Listra vu'ejoopo pa'inana'me Iconio vu'ejoopo pa'ina Timoteo'te rua re'oja'che cutuasome.

³ Pablo, ücuauñi ja'me kuhau chini, Timoteo'te tijña ja'me sara chiniasomu. Timoteoni sara chini charo jikomu chã'tiro pa'ica'niru chuto tuuasomu Pablo repachejña pa'inani judiopāire pojora chini. Timoteo puka'ku griegopāiujeku mamaku'te chiirumu jikochã'tiru chuto tuamaneasomu. Repachejña pa'ina judiopāi ücuauñi masiasome repa, griegopāiujeku mamaku'te ca'niru chuto tuamanesi'e.

⁴ Jä'aja'ñe cho'o pi'ni sani jo'e kuniasome repa. Vu'ñajoopoäre ku'iju repajoopoä pa'inare Jerusalén pa'ina Jesús saosinana'me Repau'te cuasanare chu'una chu'usi'ere Jesucristo'te cuasanani kuaju paniasome repa, asa cho'ojü paapu chini.

⁵ Kuajuna asaju Jesucristoni na'a masi cuasaasome repa. Ücuachi'a si'aumucujña na'a rua jainuko jovoju paniasome repa, Jesucristo'te cuasakuanupuna.

Troas vu'ejoopo pa'irumu Dios ñoñe'te Pablo ñasi'ere kwamu

⁶ Ücuarumu Pablo repau'te ja'me ku'inana'me Asia cheja pa'inani sani chu'vañu chiniasome. Jä'ata'ni Dios Rekochoji üseasomu repanare. Æseuna Frigia chejana'me Galacia chejapi saiju paniasome repa. ⁷ Repachejña jēni Misia cheja tususima'ana ti'aasome repa. Jä'ama'api saiju Bitinia cheja sañu chiito Jesús Rekocho jo'e üseasomu. ⁸ Jä'ajekuna Misia chejapi jēni chu'u pa'ijoopona Troas vu'ejoopona cajesinaa'me repa.

⁹ Cajē ti'a ücuajoopona canukasinaa'me repa. Ücuajoopo'te pa'iu Pablo Dios ñoñe'te ñamina ñaasomu. Nato pa'iu, Macedonia cheja cakupi nukaku Pabloni soniasomu. “Ichejana Macedonia chejana jēni re'oja'chere cho'okaijü'u chukuna'te”, chiniasomu repau repau'te.

¹⁰ Pablo Dios ñoñe'te ñauna teana care'vasinaa'me chukuna, Macedonia chejana jēñu chini. “Dios maire soimu Macedonia cheja canani jēni Jesús pa'iche'te kuaja'ju chini”, chiisinaa'me chukuna sāiñechi'a.

Pablona'me Silas Filipos vu'ejoopo canare jēni chu'vasi'ere kwamu

¹¹ Ücuarumu chukuna Troas vu'ejoopoji cajē choovu tuni Samotracia juupona rūhiñe jē'esinaa'me. Kāni vūni jo'e jē'ejü Neápolis vu'ejoopona ti'asinaa'me chukuna. ¹² Jä'achejapi Macedonia cheja pa'ijoopona Filipos vu'ejoopona saisinaa'me chukuna. Aperumu Roma vu'ejoopo pa'ina Filipos vu'ejoopo pa'inani jainuko rani jovoasome. Filipos vu'ejoopo sani te'eumucujña pa'isinaa'me chukuna. Rua uajajoopo'me repajoopo.

¹³ Ūcuajoopo'te pa'ijū judiōpāi p̄naumucuse tī'auna vū'ejoopo kakasa'aroji eta chiachana cajesinaa'me chūkuna, judiōpāi chī'i Diore sēechejana. Caje ñato romichi'a chī'i pa'isinaa'me chiachana rū'tava'te. Pa'ijūna chūkuna ūcuanana'me ñu'ijū Dios chū'ore chū'vasinaa'me repānare romi.

¹⁴ Chūkunapi chū'vajuna repacheja ñu'iko, Lidia, asako pa'isi'koa'mo. Repao Lidia, Tiatora vū'ejoopo pa'isi'kopi rani pa'io pa'ipāi kāñare chimaajakāñare isiko paniasomo. Diore rua cuasasi'koa'mo repao. Jā'ajekuna Dios cho'okaisi'kuu'mu repao'te Pablo chū'vachū'ore asa chēaa'ko chini. Asa chēa rua pojosi'koa'mo repao Lidia. ¹⁵ Asa chēa pojoko okorocojñosi'koa'mo repao, majapāina'me peore. Majapāina'me repao okoro'vecojñosirūmu soisi'koa'mo repao chūkuna'te, repao vū'ere sani paapū chini.

—Musanukonapi chū'ure, “Jesus cuasarepako'mo mu'u”, chiina pani chū'u vū'ere rani pa'ijū'u —chiisi'koa'mo repao chūkuna'te. Jā'aja'ñe i'kaona repao vū'ere sani pa'isinaa'me chūkuna.

¹⁶ Repao vū'e sani pa'irūmu repāna Diore sēecheja chiachana rū'tava si'arūmu cajeju pa'isinaa'me chūkuna. Cajeju romichūio'te vatire paako'te tijñasinaa'me chūkuna. Vatipi kuakuna pāi repānare tijñejañere kuako pa'isi'koa'mo repao. Repao'te paanani rupū cho'ochē cho'okaio pa'isi'koa'mo repao. Repaoji pāire repānare tijñejañere kuakona repao'te paanani kuri ro'isinaa'me pāi. Jā'are kuakona rua kuri koosinaa'me repāna, repao'te paana.

¹⁷ Chūkuna'te tijña cho'jepi tuhasi'koa'mo repao. Cho'jepi tuhako ija'che i'kako cuisī'koa'mo repao, vatini paako:

—Ina pāi Cunaumu Pa'iku'te, Peore Chū'uku'te, Diore cho'ochē cho'okainaam'e. Dios chū'o chū'vanaa'me ina, repāna chū'vachū'o asa chēasinare Diopi vati toa saiche ūsea'ku chini —chiio cuiko tuhasi'koa'mo repao.

¹⁸ Si'aumucujña jā'aja'ñe i'kako cuiko pa'isi'koa'mo repao. Jeereparūmu cuikona asa ca'naso Pablo churi ña i'kasi'kuu'mu vatire.

—Jesusristoji chū'ukuna, i'kamū chū'u mu'ure. Ikore eta saijū'u, mu'u, vati —chiisi'kuu'mu Pablo repao'te pa'iku'te vatire.

Chikuna repao'te pa'isi'ku vati teana eta saisi'kuu'mu. ¹⁹ Eta sanisōna chura repao'te paanare kuri koocu'asi'kuu'mu. Jā'aja'ñe cho'orena repao'te paana pe'ruju Pablona'me Silare chēa jñajñusinaa'me vū'ejoopo plazajatu'ka, pāi chū'una asaju'te repānani cu'ache i'kañu chini. ²⁰ Repānare jñajñu tī'a pāi chū'una tijñeñena nuko cu'ache i'kasinaa'me repāna.

—Ina judiōpāi mai pa'ijooopo pa'inare cu'ache cho'ome. ²¹ Mai Romapāi cho'ovesuche'te che'home ina maire. Ina che'chochū'ore maipi asa chēaru cu'amū —chiisinaa'me repāna.

²² Chitena asa chī'isina ūcuaja'che ūcuanūko cu'ache i'kasinaa'me repānare Pablona'me Silare. Repānapi cu'ache i'kajūna asa repajoopo pa'inare chū'unapi cu'ache cho'oa'ju chini sēsinaa'me pāi repānare. Jā'aja'ñe sēejūna pāi chū'una ija'che chū'usinaa'me repānare:

—Inare kāñare tī'te su'i'suejū'u —chiisinaa'me.

²³ Repānare rua su'i'sue pi'ni pāi chēavū'ena cuaosinaa'me repāna. Cuaō repavū'e pē'jeku'te, “Masi jñajū'u inare”, chiisinaa'me repāna. ²⁴ Chitena asa pāi chēavū'e pē'jeku na'a sa'navūna repāna cū'ana sepovūji tacho ñooasomū.

²⁵ Tacho ñooūna ñu'ijū ñamirepa Dioni sēejū paniasome Pablona'me Silas. Ūcuachi'a Dios ujare ujaasome repāna. Repānapi uajūna chekuna repavū'e pāi chēavū'e pa'ina asaju paniasome. ²⁶ Repānapi uajūna cheja te'erūmu rua pi'ruche pi'rūasomū. Pi'rūkuna repavū'e kachapa rua ñu'kueche ñu'kueasomū. Jā'aja'ñe ñu'kuekuna jatisa'ñaroā ūcuate'esa'ñaroāpi teana peore vataasomū. Ūcuachi'a chēacojñosiva'nare tachosimeā cūnameā ūcuate'emeāpi peore tu'suasomū. ²⁷ Pi'rūkuna repavū'e pē'jeku jñano vūniasomū kāisi'ku. Jñano vūni jatisa'ñaroā peore vatasosisa'ñaroājekuna ña, “Chēacojñosina peore sanisocosome ie”, chini cuasa kākūcajējaniso, va'ti mini meñe tota jūnisora chiniasomū repāu.

²⁸ Jā'aja'ñe cho'ora chiiūna Pablo cuiku i'kaasomū repāu'te.

—¡Meñe asi cho'omanējū'u! Pa'ime chūkuna, ūcuanūko —chiniasomū.

²⁹ Chikuna, asa chekūnare,

—¡Miañe'te rajū'u! —chiniasomū repāu. Miañe rarena vū'vū kaka kākūcajējaniso kurukuruū Pablona'me Silas tijñeñena ro're ñuniasomū repāu.

³⁰ Ūcuarūmu repānare etua sēniasaasomū repāu.

—¿Je'se cho'oja'che chū'u Diopi chū'uni vati toa saomanea'ku chini? Kuajū'u chū'ure —chiniasomū repāu.

³¹ Chikuna i'kaasome repana.

—Maire Paakuni, Jesucristoni masi cuasaku jovoju'u. Mu'upi ja'aja'ne cho'oto Dios mu'u rekocho vati toa saomaneja'mu, mu'u majapai ucuachi'a —chiniasome repana.

³² Repaani Dios chu'ore chu'vaju repau vu'e pa'inare ucuanukore chu'vaasome repana. ³³ Dios chu'ore chu'varena asa teana ucuañamina, repinare juha sa repana asimajña choakaniasomu repau. Choa pi'ni repau majapaina'ne peore okorocojñoasomu repau. ³⁴ Okoro'vecojñosirumu pai cheavu'e pe'jekaisi'ku repau vu'ena muva cuaa aure auasomu Pablona'me Silare. Peore Diore cuasanachi'ajeju repau majapaina'ne pojosoasomu repau churata'ni.

³⁵ Jo'e apeñatato pai chu'una pai cheanare chu'o saosome pai cheavu'e pe'jekuni, sa kuaa'ju chini. Saorena sani ija'che kuaasome repana: "Pai cheavu'e pa'inare Pablona'me Silare eto saoj'u", chiniasome repana pai cheana repau'te. ³⁶ Sa kuarena asa pai cheavu'e pe'jeku Pabloni kuaasomu.

—Pai chu'una chu'o raosinaa'me chu'ure musanukonani eto'ku chini. Eta saire'omu mu'ure Silana'me. Re'oja'che saij'u —chiniasomu repau. ³⁷ "Saiju'u", chiitota'ni saima'ne pa'ia pai cheanare ija'che i'kaasomu Pablo:

—Chukuna cu'ache cho'omanesinaa'me. Ja'ata'ni repana pai ñaju'te suifueche chu'usinaa'me chukuna'te. Chukuna Romapãia'me. Chukuna'te Romapãire ja'aja'ne cho'oto cu'amũ. Suifue pi'ni pai cheavu'ena cuaosinaa'me repana chukuna'te. Chura chekunareje'e ñauma'ne rope'e saosoñu chiime repana chukuna'te. Cu'amũ ja'a. Ucuanapi chukuna'te chea cuasinapi rani eto'ju, chiime chukuna —chiniasomu Pablo repinare.

³⁸ Ja'aja'ne i'kauna repana pai cheana co'i pai chu'unare kuaasome. Kuarena repana pai chu'una asa kukusoasome Pablona'me Silas Romapãijejuna. ³⁹ Asa kukuso Pablona'me Silas pa'iv'ena pai cheavu'ena muva pe'kerũ i'kaasome repana, repapani pe'rumanea'ju chini. I'kaju repinare pai cheavu'epi etuasoome repana. Etua,

—Musanukonapi ijooop vu'ejoopo eta sanisoto re'omu —chiniasome repana.

⁴⁰ Chitena Pablona'me Silas pai cheavu'e eta Lidia vu'ena muasoome. Muva Jesure cuasanare chi'i jo'e chu'vaasome repana. Chu'va pi'ni sanisoasome repana.

17

Pablona'me Silas Tesalónica vu'ejoopo pa'inare sani chu'vasi'ere kuamu

¹ Ucuarumu Pablona'me Silas saiju Anfipolis vu'ejoopoji caraniasome. Ja'achejapi Apolonia vu'ejoopoji caraniasome. Ja'achejapi Tesalónica vu'ejoopona ti'asome repana. Tesalónica vu'ejoopo judiopai chi'iv'e paniasomu. ² Pa'ina Pablo ucua'vu'ena muasoomu, paire chu'vara chini. Vu'ñajoopoã kakani si'arumu ja'aja'ne cho'oasomu repau. Veinterpaumucujña ucua'joopo'te pa'ia choteñoã puamucujñachi'a repav'ena muva repav'e chi'isinare pai ja'me cutuasomu repau. Dios chu'ore aperumu tocha jo'kasi'ere ñaku kuaasomu repau. ³ Ucuare ñaku i'kaku Dios Neekure raojachere kuache'te che'choasomu repau repinare. Repau Dios Raosi'ku rani cu'ache cho'ocojñosi'ena'me chueniso tãcojñosi'ena'me jo'e vajuraisi'ere kuache peore che'choasomu repau.

—Jesús pa'iche'te kuamu chu'u musanukonare. Aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o Repau pa'iche'te kuamu. Dios Repau Mamaku'te, Jesure, chejana raouna rani pa'isi'kuamu Repau —chiniasomu repau.

⁴ Pabljõ ja'aja'ne i'kaku chu'vauna asa chea cuasaju jovoasome judiopai te'ena Pablona'me Silare. Chekuna ucua'chi'a jainuko Pablo chu'ore cuasaju jovoasome, griegopai Diore cuasanana'me pai chu'una rãjoromi.

⁵ Repanani paipi jairepanuko jovojuña chekuna judiopai Pablo chu'vach'ore jachaju pe'ruju chekunare cu'anare ñameju rupũ pa'inani soni chi'iasome. Na'a jainuko soni chi'i jovo cuiju vu'ejoopoji Jasón vu'ena vu'vuasome repana. Vu'vu kaka Pablona'me Silare ku'easome repana, chea etua pai chenevuna sa nukofu chini. ⁶ Repanare ku'ete'e chekunani Jasonna'me Jesure cuasanare chea ñajãnu etua sa repajoopo chu'unare ti'jñeñena nuko cuiju ija'che i'kaasome repana:

—Pablona'me Silas si'achejña ku'iju cu'ache cho'ome. Repanapi i'kajuna pai rãa cavame. Chura ichejana mai pa'ijooopona rani ucua'ja'che cu'ache cho'ome repana. ⁷ Repanapi ichejana ratena iku Jasón repau vu'ere cuaa paamu repinare. Ina ucuanuko cu'ache cho'onaa'me. Maire ucuanukore chu'uku'te Claudio Cesa'te jachaju chekuni Jesuni cuasanaa'me ina, "Chukuna'te paaku'mu Jesús", chijũ —Ja'aja'ne i'kaasome repana.

⁸ I'kajuna pāi chi'isina repanare chū'unana'me asa pe'rujū si'acairo i'kajū cuiasome. ⁹ Repana pāi chū'una Jasonre kuri sēniasome, repau'te ja'me pa'inare ūcuachi'a. Repanani kuri sētena ro'iasome repana. Ro'irena jñuni saosome repanare.

Berea vū'ejoopo pa'inare sani chū'vasi'ere kumū

¹⁰ Na'isosirumūna Jesucristo'te cuasana Pablona'me Silare Berea vū'ejoopona saosome. Saorena sani pa'ijū judiōpāi chi'ivā'ena mūa kakaasome repana. ¹¹ Kaka Dios chū'ore chū'vajūna asa chēa repajoopo pa'ina Tesalónica pa'inare na'a re'oja'che paniasome. Pabloji chū'vakūna asa pojoju si'aumucujña Dios chū'ore aperumū tocha jo'kasi'ere ñaju paniasome repana, “¿Pablo i'kachū'o ūcuarepaa'che?”, chiiju, ku'e jña masiñu chini. ¹² Reparumū judiōpāi jainuko Jesucristoni cuasaju jovoasome. Ūcuachi'a griego masiromi jainuko Jesure cuasaju jovoasome, griego umūpāijatu'ka.

¹³ Ūcuarumū Tesalónica vū'ejoopo pa'ina judiōpāi Pabloji Berea vū'ejoopo pa'inani chū'vakūna asa pe'rujū ūcuajoopona sani rua chū'ache cutuasome. Repanapi cu'ache cutujūna chekuna repajoopo pa'ina ūcuachi'a Pablo'te pe'ruasome. ¹⁴ Pe'rujūna Jesucristo'te cuasana teana chiarana casoasome Pablo'te, choovūji tuni sanisoa'ku chini. Jā'ata'ni ja'me pa'isina Silana'me Timoteo saima'ñe ūcuajoopo'te paniasome. ¹⁵ Pablo'te ja'me saisina Atenas vū'ejoopojatu'ka sani ūcuajoopoji co'iasome. Co'i Pablo i'kasi'ere chū'o Silana'me Timoteo'te sa kuaasome repana ija'che chiiju: “Raire'oto pesa rani ja'me pa'ijū'ch chū'ure”, chiiu chū'o saosomū Pablo repanare.

¹⁶ Pablo chū'o saosi'kujekū Atenas vū'ejoopo'te pa'iu cha'aku paniasomū repanare. Cha'aku pa'iu ñato pāijanare tñosi'e rua paniasomū repajoopo. Cu'ava'najanare tñosi'e ūcuachi'a paniasomū. Repajoopo pa'ina rupū tñosiva'nani ñaju pojoasome, “Dioa'me ina”, chini. Jā'are ñauna Pablo'te rua sumaneasomū. ¹⁷ Jā'ajekuna repanani oiū Dios chū'ore rua chū'vaasomū repau. Judiōpāi chi'ivā'ena kaka judiōpāire chū'vaasomū repau, griegopāi Diore cuasanare ūcuachi'a. Ūcuachi'a umucujña pa'iche plazana mūa repacheja pa'inare Dios chū'ore chū'vaasomū repau. ¹⁸ Chū'vakūna chekuna epicūreopāi kuasi'e che'chenana'me estoicopāi kuasi'e che'chena, pāi cuasachechi'a cuasaju pa'inapi ke'reasome repau'te. Ke'reju ūcuanchi'a sāinechi'a ija'che sēniasome repana:

—¿Ëquere i'kaku iku? ¿Curuku? —chiniasome repana. Chekunata'ni,
—Tiidiovā'na pa'iche'te kuacosomū iku —chiniasome repau'te. Pabloji Jesūs pa'ichena'me repau jūni vajūrais'i'ere kuakuna jā'aja'ñe i'kaasome repana.

¹⁹ Jā'aja'ñe i'kajū Areópago aikūtina pāi chi'i cutukūtina sa, repau'te pāi jainuko asaju'te ija'che sēniasome repana:

—Mū'ch mamachū'ore che'chokū pa'imū. Repachū'ore asañu chiime chukūna. ²⁰ Mū'ch che'choche rua tiñea'me. Jā'ajekuna asa masiñu chiime chukūna —chiniasome repana. ²¹ Si'arumū ūcuache'te chū'o repana asamanesi'ere asani sāinechi'a cutujū paniasome repana. Jā'aja'ñe paniasome Atenas vū'ejoopo cana, so'ña rani pa'ina tiipāi ūcuachi'a.

²² Jā'aja'ñe sējuna Pablo repana chenevūji vūni nukaku ija'che i'kaasomū repanare, Areópago aikūti chi'isinare:

—Atenas vū'ejoopo cana, asarepajū'ch. Chū'upi ñato diova'nare rua cuasanaa'me musanukona. ²³ Ijoopo vū'ejoopo ku'iu musanukona diova'nare pojochejña rua ñasi'ku'a'mū chū'ch. Te'echeja, “Diova'ure mai vesuva're pojochejaa'me icheja”, chiiju tocha suosie pa'imū. Ūcuau pa'iche'te kuara chiimu chū'ch musanukonare. ²⁴ Repau Dios, musanukona vesuku, chejana'me cheja pa'iche cu'amajñaruā peore Cho'osi'ku diovu'ña pāi cho'osivū'ñachi'a pa'ima'ku'a'mū. Si'achejña pa'iku'mū. Peore chū'uku'mū Repau, cūnaumū pa'inana'me cheja pa'inare. ²⁵ Pāi ūcuankore koiraku cuasache isiku pāi vasoku'mū. Pāi paache peore Dios isiche'me jā'a. Jā'ajekuna Repau'te kuiranare pāi chiima'mū Repau. Pāipi Repau'te kuirama'tojē'e karama'mū Repau'te. Peore paaku'mū Repau. ²⁶ Repau Dios charo te'eu'te pāiu'te cho'oasomū. Diopi cho'ouna charo pa'isi'ku pāiu jainukore jojoasomū cheja pa'inare ūcuankore. Si'achejña sani paapu chini, pāi jainukore jojoche chū'uasomū Dios. Chuta'a pāi peorūmū pāi jñaacojñojaumucujñana'me repana pa'ijachejña jo'kaasomū Dios. ²⁷ Jā'aja'ñe cho'oasomū Dios, pāipi Repanūni cuasaju chini. Maiipi Repanūni cuasaju i'kato asamū Repau, maire si'arumū ja'me pa'ikujeku. Sēeto cho'okaimū Repau. ²⁸ “Diopi cho'okaiuna pa'inaa'me mai pāi. Diopi cho'okaiuna vajūnaa'me mai.” Musanukona majapāi ija'che tochaasome aperumū: “Dios neena'a'me mai”, chiiju tochaasome. Ūcuarepaa'me jā'a.

²⁹ Jā'ajekuna rūhiñe cuasañu chura; Dios neena'a'me mai. Mai ja'ku Dios kuripi, oropi tñosiva'uma'mū. Cata tē'tosiva'uma'mū. Ūcuachi'a pāi tñomasina cuasa tñosi'ku'a'mū Dios. ³⁰ Aperumū Dios tñosiva'nare cuasanare pāi ruarepa

pe'rumaneasomꝫ, vesujuna. Irumꝫ canareta'ni pãi ũcuanukore, ũcuaachejña pa'inare, "Cu'ache cho'оче ũhasõjã'u", chiimꝫ Dios. ³¹ Ūcuachi'a Repau pãi ũcuanuko cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ujumucuse care'vaasomꝫ Dios. Ūcuamucusena Dios Repau Chẽa Paaku'te pãi cu'ache cho'onare cu'achejana saoa'ku chini chũ'ujã'mu. Repau Dios Chẽa Paakuj Jesupi jũniso tãcojñosi'kupi vajurakuna masime mai Repau pa'iche — chiniasomꝫ Pablo repanare.

³² Jesucristo jũniso tãcojñosi'ku vajuraisi'ere kuauna asa te'ena jachajũ pãisoju cu'ache i'kaasome repau'te. Chekunata'ni re'oja'che i'kaasome.

—Mu'u i'kasi'ere jo'e ũcuare na'a rua asaũu chiime chukuna. Chekarumu rani jo'e ũcuare chũ'vajũ'u chukuna'te —chiniasome.

³³ Chitena Pablo repanare jo'ka sanisoasomꝫ. ³⁴ Jã'ata'ni repau chũ'vachũ'o asasina te'ena Jesucristoni cuasaju Pabloni jovoasome. Areõpago aikũti chi'i chũ'unare ja'me pa'iku, Dionisio Jesure cuasaku jovoasomꝫ. Cheko, Dãmaris, ũcuachi'a chekunana'me cuasaasomo.

18

Corinto vũ'ejoopo pa'inare sani chũ'vasi'ere kuaunu

¹ Atenas vũ'ejoopo chũ'va pi'ni eta Corinto vũ'ejoopona saniasomꝫ Pablo. ² Aperumu Aquila, Ponto cheja raisi'kupi, Italia chejare sani paniasomꝫ. Ūcuachejare pa'iana pãi chũ'uku, Claudio, Roma vũ'ejoopo pa'inare judiõpãi ũcuanukore eto saosomꝫ. Jã'ajekuna Aquila repau rũjo Priscilana'me Corinto vũ'ejoopona saniasome. Ūcuajoo'po'te pa'ijuna Pablo sani tijñaasomꝫ repanare. ³ Repana Aquilana'me Priscila chivo raña cho'osikãñapi vũ'ñare juhana paniasome. Pablo ũcuaja'che cho'okujeku repana vũ'ena canukaasomꝫ, repanani ja'me pa'iu cho'оче cho'ora chini. ⁴ Repajoo'po pa'irumu Pablo, judiõpãina'me judiõ peonare Jesucristoni cuasaajũ chini, pũamucujña pa'iche judiõpãi chi'ivũ'ena mua chũ'vaasomꝫ.

⁵ Reparumu Silana'me Timoteo Macedonia chejapi ratena cho'оче cho'oma'ñe si'arumu Dios chũ'ore chũ'vaku paniasomꝫ Pablo. Judiõpãire rua chũ'vaasomꝫ repau repanapi asa, "Dios mai cu'are ro'ikaau chini Jesure raosi'kua'mu. Cristoa'mu Repau", chijju cuasaajũ chini. ⁶ Jã'ata'ni repana Jesús pa'iche'te chũ'vakuna asacuheju cu'ache i'kaasome repau'te. Repauni cu'ache i'kajuna asacuheku cuhacho i'kaku repau ju'ikãare ña'uñauku i'kaasomꝫ Pablo.

—Musanukona cu'ache cho'оче ro'i toana sani cho'osojana'me musanukona. Chũ'u chũ'o peomu. Churata'ni judiõ peonani chũ'vaja'mu chũ'u —chiniasomꝫ repau.

⁷ Chini judiõpãi chi'ivũ'epi eta repavũ'e kueñe pa'ivũ'ena mũaasomꝫ repau, Ticio Justo vũ'ena. Repau Ticio Justo Diore rua cuasaku paniasomꝫ. ⁸ Judiõpãi chi'ivũ'e chũ'uku Crispo repau majapãina'me peure Jesure cuasaasomꝫ. Chekuna, Corinto vũ'ejoopo pa'ina ũcuachi'a jainuko Dios chũ'ore asa chẽa Jesuni cuasaju okoro'vecojñoasome.

⁹ Ūcuarumu ñami Dios ñoñe'te ñaasomꝫ Pablo. Ñakuna Maire Paaku ija'che i'kaasomꝫ repau'te: "Vajuchuma'ñe chũ'u pa'iche chũ'vaku pa'ijũ'u. Ūhasõmanejũ'u. ¹⁰ Mu'ure ja'me pa'iu pãi mu'ure cu'ache cho'оче ũsemu chũ'u. Ijoopo vũ'ejoopo chũ'u paajana jainukoa'me", chiniasomꝫ Jesús repau'te. ¹¹ Chikuna Pablo saima'ñe te'eũsurumu jo'e chekuũsurumu joo'po ũcuachejare pa'iu Dios chũ'ore chũ'vaku paniasomꝫ repajoo'po pa'inare.

¹² Ūcuarumu Acaya cheja pa'inare Galión chũ'urumu judiõpãi rua jainuko chi'iasome Pablo chũ'vache'te ũseñu chini. Chi'i repau'te chẽa pãi chũ'una pa'ichejana sa ija'che i'kaasome:

¹³ —Iku cu'ache che'choku'mu. Musanukona ũseche'te che'chomu iku, Diore tũñe cuasache'te —chiniasome repana judiõpãi.

¹⁴ Chitena Pablo i'kapi'raasomꝫ. I'kapi'ratona pãi chũ'uku Galión charo i'kaasomꝫ repanare.

—Musanukona judiõpãi chura kuasi'e asacuhemu chũ'u. Pãipi cu'arepache cho'ojuna ũcuarepare ra kuaatota'ni asara'amũ chũ'u. ¹⁵ Musanukona aipãi chũ'vacheja'che chũ'vamauna asacuheju pe'rume musanukona iku chũ'vache. Musanukonachi'a care'vajũ'u jã'a chũ'o. Chũ'uta'ni care'vama'mu —chiniasomꝫ Galión.

¹⁶ Chini repanare ũcuavũ'epi etoasomꝫ repau. ¹⁷ Etokuna pe'ruju repana chi'ivũ'e chũ'uku'te, Sõstenerẽ, chẽa repavũ'e ti'jñeñena repana judiõpãi su'isueasome. Jã'ata'ni Galión repana cho'оче pe'ruma'ñe rupũ asaasomꝫ.

Antioquia de Siria jo'e co'isi'ere kuaunu

¹⁸ Jā'aja'ñe cho'osi'eta'ni ūcuachejare na'a jeerumu paniasomu Pablo. Jeerumu pa'isi'kupi, Siria chejana co'ira chini Corinto vū'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare jo'ka sanisoasomu repau. Saiu Cencrea choo juosa'arona caje repau sijopu pa'iche raña peore ko'usoasomu repau, Dioni pojora chini. Aperumuna repau, "Jā'aja'ñe cho'oja'mu chu'u", chiisi'ejekuna cho'oasomu repau. Cho'o pi'ni repau Pablo Priscilana'me Aquila choovaji tuni chiaraji jēniasome. ¹⁹ Jēni tī'a Efeso vū'ejoopona mani űaasome repana. Ūcuarumu Pablo repanare Priscilana'me Aquila'te jo'ka judiōpāi chi'ivū'ena mua kaka repavū'e chi'isinare judiōpāi Dios chu'ore chu'vaasomu. ²⁰ Repanani chu'vauna asa, "Na'a pa'ijū'u icheja", chiniasome repana Pablo'te. Jā'ata'ni na'a jeerumu pa'icuheasomu repau. ²¹ Saipi'ra ku repanare ija'che i'kaasomu repau:

—Saimu chu'u. Jā'ata'ni Diopi ūsema'to jo'e rani űaja'mu chu'u musanukonare — chiniasomu Pablo repanare. Chini choo juosa'arona caje choovu tuni Efeso vū'ejoopo pa'isi'kupi sanisoasomu repau.

²² Saiu Cesarea vū'ejoopona jēni tī'aasomu. Jā'achejapi Jerusalén vū'ejoopona maniasomu repau. Mani tī'a repajoopo pa'inare Jesure cuasakuanupū'te mua űa Antioquia vū'ejoopona jo'e co'iasomu repau. ²³ Co'i pa'iu na'a pa'isirumu jo'e sani ku'iu Jesucristo'te cuasaju jovosinare peore ku'iu űaasomu repau, Galacia cheja pa'inana'me Frigia cheja pa'inare. Sani ku'iu repanare jo'e che'choasomu repau na'a rua re'oja'che cuasaajū chini.

Efeso vū'ejoopona'me Corinto vū'ejoopo Apolos sani chu'vasi'ere kuumu

²⁴ Ūcuarumu judiōpāiu, Apolos, Alejandria vū'ejoopo raisi'ku, Efeso vū'ejoopona saniasomu. Dios chu'o aperumu tochasi'e rua masiku rua chu'vamasiasomu repau. ²⁵ Maire Paaku pa'iche rua che'chesi'kujeku, chu'vaneeku, rūhiñe chu'vaku paniasomu repau. Repau masichechi'a peore chu'vaasomu repau. Jesús pa'icheta'ni peore masimaneasomu. Juan okoro'vesi'ena'me che'chosi'e masiasomu repau. ²⁶ Judiōpāi chi'ivū'e kakani vajuchuma'ñe chu'vakuna Priscilana'me Aquila repau chu'vache asaasome. Chu'vauna asa pi'ni repana vū'ena mua repau'te karache'te Dios pa'iche'te che'choasome repana.

²⁷ Na'a pa'isirumu Apoloji Acaya chejana sasa chiiuna Jesucristo'te cuasana, "Jau, saijū'u", chiniasome repau'te. "Saijū'u", chini utija'ore tochakaniasome repana Apolo'te, Acaya cheja pa'inani Jesure cuasanani sa űoa'ku chini. Ija'che chiiche tochaasome repana: "Ikure Apolo'te re'oja'che cho'okaijū'u", chiiju tocha saasome repana Efeso pa'ina. Saorena sani tī'a aperumu Diopi cho'okaiuna Jesure cuasaju jovosinare rua re'oja'che che'choasomu repau. ²⁸ Repacheja sani pa'irumu pāi jainuko asaju'te Jesure jachanare judiōpāi rua i'kaasomu repau. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'ere űaku Dios Jesure raosi'ere kuaasomu repau. Repana judiōpāi cuasama'ñere rua masi kuauna repau'te sāiñe i'kavesuasome repana.

19

Pablo Efeso vū'ejoopo canare chu'vasi'ere kuumu

¹ Repau Apolos Corinto vū'ejoopo pa'irumu Pablo po'opi sai Efeso vū'ejoopona tī'aasomu. Tī'a ūcuachejana Diore cuasanare tijñasomu Pablo. ² Tijña repanare ija'che sēniasaasomu repau:

—Musanukona Cristo'te apēcuaarumu, ¿Dios Rekocho musanukonare rakū? — chiniasomu Pablo.

Chikuna,

—Pāasi'kua'mu. Dios Rekocho pa'iche vesunaa'me chukuna. Jā'a asamanaa'me — chiniasome repana.

³ Chitena,

—Jā'a pa'ito, ¿ñquere cuasaju okoro'vecojñore musanukona? — chiniasomu Pablo repanare.

Chikuna,

—Juan che'chosi'ere cuasaju okoro'vecojñosinaa'me chukuna — chiniasome repana.

⁴ Jā'aja'ñe chitena Pablo jo'e i'kaasomu.

—Juan ija'che chu'vaasomu: "Musanukona cu'ache cho'ochē űhaso okoro'vecojñojū'u", chiiu chu'vaasomu. Ūcuachi'a Cho'je Raijau pa'iche'te kuaasomu Juan, Repauji rakuna pāipi Repauni cuasaajū chini. Repau Cho'je Raija'mu chiicojñosi'ku ranicuhasi'kua'mu. Jesua'mu Repau — chiniasomu Pablo repanare.

⁵ Jā'aja'ñe i'kauna asa chēa, "Jesure Maire Paaku'te cuasanaa'me chukuna", chiiju okoro'vecojñoasome repana. ⁶ Repana okoro'vecojñosirumu Pabloji repanani jājñapi

jakuna Dios Rekocho ja'me pasa chini rianasomu repanare. Dios Rekochoji rani pa'iu cho'okaiuna repana che'chemanesi'ere tiipai chu'ore cutuasome repana. Ucuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chu'ore kuaasome repana. ⁷ Repana pai okorocojñosina docerepana pa'icosome chekurumu.

⁸ Já'aja'ne cho'o pi'ni judiöpai chi'ivü'ena mua kaka Dios chu'ore chu'vaasomu Pablo. Chotepaimia ücuachejare pa'iu vajuchuma'ne repavü'e chi'inare pai si'arumu mua kaka chu'vakü paniasomu repau, repapani Dios chu'üne'te asa chëa re'oja'che paapu chini. ⁹ Já'ata'ni chekuna Pablo chu'vachü'ore asacuheju jachaju pai jainuko asaju'te, "Jesure cuasache cu'amü", chiiju cu'ache i'kaasome. Já'aja'ne i'kajuna Pablo Jesure cuasanare soni etua tiivü'ena müvaasomu, Tirano utija'ovü'ena. Ucuavü'ere pa'iu umucujña pa'iche Dios chu'ore chu'vaasomu Pablo. ¹⁰ Te'ekachapaüsürumu ücuachejare pa'iu chu'vakuna Asia cheja pa'ina judiöpaina'me griegopai ücuanuko asaasome Dios chu'o.

¹¹ Reparumu Pablo Diopi cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche'te rua re'oja'chere cho'oasomu. ¹² Repau Pablo chëasikãñare pañuelokãñana'me ju'ikãñare päipi ju'iva'nani sa isito ju'iva'na vajuasome. Vati paanani isito vati eta sanisoasomu repanare.

¹³ Reparumu chekuna judiöpai vati paanani päire vatire etokañu chini ku'iju paniasome. "Vati pai sa'navüa pa'inare Jesucristo mamipi i'kaju eto saouñ", chiniasome repana. Ija'che i'kaasome repana vatire: "Vati, asarepajü'u. Pablo Jesucristo pa'iche'te kuamu. Chükunapi Jesucristo mamire i'kajuna ikure päiute eta saijü'u mü'u, vati", chiniasome. ¹⁴ Judio phairipai chü'uku, Esceva mamachiü sieterepana já'aja'ne cho'ojü paniasome. ¹⁵ Repanapi já'aja'ne i'kato vati ija'che i'kaasomu repanare: "Jesucristo'te masiku'mü chu'u. Ucuachi'a Pablo'te masiku'mü chu'u. Já'ata'ni musanukona, ¿jejejanaa'ne?", chiniasomu. ¹⁶ Chini, vatire paaku rua koka paakujeku vü'vü ku'iu ücuanukore chëse rua vaniasomu. Vakuna kãñajë'e peova'na, chiechi'acana eta vü'vusoasome repana.

¹⁷ Já'aja'ne cho'osi'e Efeso pa'ina Jesure cuasamana judiöpaina'me judio peona asa kukuso, "Jesucristo rua masimu", chiiju paniasome. ¹⁸ Já'a cho'oto chekuna Jesure cuasana jainuko rani ücuana cu'ache cho'osi'ere meñe süma'ne cuasa päi asaju'te kuaasome. ¹⁹ Chaina pa'sina utija'okorovüa chai cho'ochë kuakorovüa ra päi ñaju'te üsoasome. Na'a pa'sirumu cuasa ñato repana üsikorovüa cincuenta milrepaumucujña cho'ochë cho'ochë ro'ichenuko ro'icosomu. ²⁰ Dios chu'ore asa chëa já'aja'ne cho'oasome päi. Já'ajekuna päi Dios chu'o asa chëasina na'a jainuko si'arumu jovoju paniasome.

²¹ Já'aja'ne cho'o pi'nisirumu Pablo repau ku'ijachere cuasaasomu. "Macedonia chejana'me Acaya cheja ñajani jo'e Jerusalén vü'ejoopona co'ija'mü chu'u. Já'achejapi Roma vü'ejoopona sasa", chiniasomu Pablo. ²² Chini repau'te cho'ochë cho'okainare Timoteona'me Erasto'te te'ekachapanare Macedonia chejana charo saosomu repau. Repanare saosirumu Asia chejare na'a jeerumu paniasomu repau.

Efeso vü'ejoopo pa'ina rua pe'rusi'ere kuamu

²³ Reparumu Efeso vü'ejoopo pa'ina päipi Jesús pa'iche'te kuajuna rua pe'ruasome. ²⁴ Repajoopo caku, Demetrio, pokuripi tüoku paniasomu diova'ore Artemisare pojovü'ñarüäre. Repauna'me cho'ochë cho'ona, të'tonana'me tüona, rua kuri koasome. ²⁵ Reparumu Demetrio ücuanukore chi'iasomu, diova'nare tüonana'me diova'nare të'tonare chekunare ücuajamajñaruä cho'okainare ücuachi'a peore. Repanare chi'i ija'che i'kaasomu repau:

—Asarepajü'u musanukona, Artemisare pojomajñaruä cho'ona. Repao'te pojomajñaruä cho'ojü rua kuri koonaa'me mai. ²⁶ Já'ata'ni Pablo rua cu'ache cho'omu maire. Ija'che i'kamü repau: "Pai tüosiva'na já'ana dioma'mü. Rupü cho'osi'ea'me já'a", chiimu. Musanukona repau joreku i'kache asame. Já'ajekuna päi jainuko repau i'kache'te asa chëa tüosiva'nare pojochë ühasome, ijoopo Efeso vü'ejoopo pa'inana'me Asia cheja pa'ina peore. ²⁷ Já'aja'ne cho'oto rua cu'amü. Mai cho'ochë si'asoja'mü, tüosiva'nare pojochë'te päipi peore cuhasoru. Ucuachi'a rua masiko'te Artemisare cuasache ühaso repao vü'e cavesusojanaa'me päi. Chura päi jainuko repao'te pojome Asia cheja pa'inana'me chekuchejña pa'ina peore. Já'ata'ni Pabloji cu'ache i'kakuna päi cuhejanaa'me repao'te —chiniasomu Demetrio repanare.

²⁸ Já'aja'ne i'kache'te asajuna rua teache teasomu repanare. Teakuna ija'che i'kaju rua cuiasome repana: "Artemisare Efeso cakore rua masikoni chiime chükuna", chiiju cuiasome repana. ²⁹ Cuijuna asa chekuna na'a rua jainuko chi'i cuiasome. Repajoopo pa'ina ücuanuko cuira'aasome. Repakuanupü päi kuanupü pa'inapi unupai te'ekachapanare chëaasome, Gayona'me Aristarco'te, Macedonia chejapi rani

Pablona'me ku'inare. Repanare chëa pãi chi'ivü'ena vjavü'ena jñajñu müvasome repana. ³⁰ Jã'aja'ñe cho'ojuna Pablo pãi kuanupü sa'nävüji kaka cutura chiniasomü. Jã'ata'ni chekuna Jesure cuasana üseasome repau'te. ³¹ Pãi chü'una ücuachi'a Pablo'te cuasana chü'o raosome, pãi chi'ivü'e kakamanea'kü chini. ³² Repanare chëa jñajñu cuaa pãi chi'ivü'e sa'nävüji rua jainüko si'acairo i'kaju cuiju paniasome repana. Chekuna jainüko repana pe'ruju cuiche'te vesüju rupü cuiju paniasome. ³³ Repakuanupü ja'me pa'ina judiöpãiu'te Alejandro'te pãi chenevuna jujo sao nükoasome. Ruarepa cuijuna repanani i'kara chini vevoasomü repau. ³⁴ Jã'ata'ni repau'te judiöpãiu'jekuna ñamasi jo'e ücuare i'kaju rua cuiche cuiasome repana. "Artemisare Efeso cakore rua masikoni chiime chükuna", chiiju, ücuanuko te'eka'chapahora jã'aja'ñe cuiasome repana.

³⁵ Jã'aja'ñe cuijuna repajoopo pa'iku utija'o tochakaiku ücuamakaru cuijü'ü chiniasomü repanare. Cuharena repanare ija'che i'kaasomü utija'o tochakaiku:

—Efeso pa'ina, asarepajü'ü. Maire ijoopo vü'ejoopo pa'inare Artemisare pojovü'e kuirache pa'imü, repaote ücuachi'a. Pãi ücuanuko masime jã'a. Mai cuasava'o tösiva'o rua masio cunaumüpi cajeasomo. ³⁶ Jachacu'amü jã'a. Jã'ajekuna musanukona pe'ruche churaso cu'ache cho'omanejü'ü; masi cuasajü'ü aperamü. ³⁷ Ina pãi musanukona rasina Artemisare cu'ache i'kamanaa'me. Ücuachi'a repao vü'e pa'iche ñaasomanaa'me ina. ³⁸ Jã'ajekuna Demetria'me chekuna diova'nare pojomajñaruã cho'ona pãi cho'ochete ñaju ke'reuato ücuanapi utija'o tochaajü, ke'reche kuaja'o. Pãi chëañe chü'una pa'ime chura. Repana pa'ivü'ña vatasivü'ñaam'e. Ücuanani müa kuajü. ³⁹ Musanukonare jo'e i'kauato pãi chü'unani pe'kerüji rühiñe kuajü'ü. ⁴⁰ Musanukona cu'ache cho'osi'e chü'ure chü'una chekürümü asa pe'rujanaa'me. Repanapi pe'ruto säiñe i'kavesüja'mü chü'ü. Rupü peoche cu'ache cho'osinaa'me musanukona —Jã'aja'ñe chiniasomü utija'o tochakaiku repanare pãi. ⁴¹ I'ka pi'ni chi'isinare pãi, "Re'omü", chini eto saosomü repau.

20

Pablo Macedonia chejana'me Grecia cheja jo'e saisi'ere kãmü

¹ Reparümü Pablo chekuchejana saipi'rakü pãi kuanupü pe'ru churu sanisosirümuna Jesure cuasanare soniasomü repanani chü'vara chini. Chü'va pi'ni, "Saimü chü'ü", chini repanare jo'ka Macedonia chejana sanisoasomü repau. ² Macedonia chejare ku'iu vü'ñajoopoã ti'a repajoopoã pa'inare Jesure cuasanare re'oja'che i'kaasomü repau, repanapi pojoju paapu chini. Jã'achejapi Grecia chejana sani ti'aasomü repau. ³ Repacheja saisirümü chotepãimia paniasomü repau. Pani pi'ni Siria chejana co'ira chini choovu tuhüpi'raküji judiöpãi repacheja pa'ina repau'te cu'ache cho'oñu chiiche'te asa, "Choovu tusa", chiisi'küpi tuhima'ñe, "Jo'e Macedonia chejapi jëni po'opi co'ira", chiniasomü repau. ⁴ Repauji po'opi saina chekuna ja'me saniasome repau'te: Pirro mamakü Sópater Berea vü'ejoopo raisi'küna'me Tesalónica vü'ejoopo raisina Aristarcona'me Segundo, Derbe vü'ejoopo raisi'kü Gayona'me Timoteo, Asia cheja raisina Tiqüiconam'e Trófito. ⁵ Charo sani Troas vü'ejoopona cha'asinaa'me repana chükuna'te. ⁶ Pã saumanesi'e ãni caraisirümuna, Filipos vü'ejoopo eta choo juosa'rona cajesinaa'me chükuna. Ücuachejapi choovu tuni cincorepaumucujña jë'eju charo saisina pa'ijoopo Troas vü'ejoopona ti'asinaa'me chükuna. Repajoopo ti'asirümü sieterepaumucujña pa'isinaa'me chükuna.

Pablo Troas vü'ejoopo cho'osi'ere kãmü

⁷ Ücuarümü chükuna Jesucristo'te cuasana romicorümü Dionio pojoñu chini repajoopo pa'inana'me chi'isinaa'me. Chi'irena Pablo Dios chü'ore chü'vasi'küa'mü repanare. Jo'e apeñatato saijaujekü ñamirepajatu'ka chü'vasi'küa'mü repau. ⁸ Chükuna chi'i pa'iruupü ümü pa'iruupü vöpuã rua miasi'küa'mü. ⁹ Pablo chü'vachü'ore Eutico pösüü ventanasa'ro'te ñu'iu asakü pa'isi'küa'mü. Jã'ata'ni jeereparümü ñu'iu vökuakuna kãnisö ücuasa'aroji ve'sena ponu tuãni jünisosi'küa'mü repau, rua ümü pa'isa'arojekuna. Tuãkuna chükuna vü'vü caje eta miito jünisosiva'ü ühisi'küa'mü repau. ¹⁰ Pablo caje ña repauni sü'kakü ija'che i'kasi'küa'mü chükuna'te:

—Vajuchumanejü'ü. Vajümü iku —chini vasosi'küa'mü. ¹¹ Jã'aja'ñe cho'o Pablo ücuaruupuna jo'e müni ñu ãni pi'ni ñatachetü'ka jo'e chü'vasi'küa'mü chükuna'te. Chü'vakü ñata sanisosü'küa'mü repau. ¹² Repana pãi chi'isina jüni vajuraisi'küare pösüü'te repau vü'ena pojoju sasosinaa'me pãi.

Troas vü'ejoopoji Mileto vü'ejoopona saisi'ere kãmü

¹³ Jã'aja'ñe cho'osirümü Pablo choovüji saicuhëkü Aso vü'ejoopona po'opi saisi'küa'mü. Saipi'rakü chükuna'te ija'che i'kasi'küa'mü repau: "Aso vü'ejoopona

choovuji saiju tsoju saiñu' chũ'ure", chiisi'kua'mu. Chikuna, "Jau", chiisinaa'me chukuna. Choo juosa'rona caje choovu tuni Aso vũ'ejoopona saisinaa'me, Pabloni miiju sañu chini. ¹⁴ Chukuna repajoopo t'asirumu chukuna'te tijña choovuna tuhisi'kua'mu repau. Tukuna Pablona'me Mitilene vũ'ejoopona jēni canukasinaa'me chukuna. ¹⁵⁻¹⁶ Jā'achejapi jo'e apeñatato saiju Quío juupo carani jo'e te'eumucuse saiju Samos juupo choo juosa'rona t'asinaa'me. Pabloji Asia chejare pa'icuekana Efeso vũ'ejoopo canukama'ñe carani saiju jo'e te'eumucuse jē'eju Mileto vũ'ejoopona t'asinaa'me chukuna. Jerusalén vũ'ejoopona na'mi t'ara chiisi'kua'mu repau Pablo, Pentecostés fiesta cho'orumu ũcuachejare pasa chini.

Efeso pa'inare Jesure cuasanare chũ'unare Pablo chũ'vasi'ere kuamu

¹⁷ Reparumu Pablo Mileto vũ'ejoopo'te pa'iu Efeso vũ'ejoopo pa'inani chũ'o saosi'kua'mu, Jesure cuasanare chũ'unani, rani ñaa'ju chini. ¹⁸ Chũ'o saonũ ratena repanare ija'che i'kasi'kua'mu repau:

—Musanukona chũ'u pa'iche masime. Chũ'u Asia cheja t'auumucusepi vaa chũ'u musanukonare ja'me pa'iu cho'osi'e peore masime musanukona. ¹⁹ Reparumu judiopai rua cu'ache cho'osinaa'me chũ'ure. Jā'ata'ni musanukonani oiu, "Peore masia'mu chũ'u", chiima'ñe Dios chũ'ũñechi'a cho'oku pa'isi'kua'mu chũ'u. ²⁰ Jā'ajekuna vajuçhuma'ñe chũ'vasi'kua'mu chũ'u musanukonare. Peore musanukona chiiche che'chosi'kua'mu chũ'u musanukonapi na'a re'oja'che paapu chini. Pāi chi'ivũ'ena'me pāi vũ'ña che'chosi'kua'mu chũ'u Dios chũ'o. ²¹ Musanukona pa'icheja pa'inare judiopaina'me griegopai peore ija'che i'kaku chũ'vasi'kua'mu chũ'u: "Cu'ache cho'ochē ũhaso Maire Paakuni, Jesucristoni cuasaju Dioni jovoju'u", chiisi'kua'mu chũ'u repanare. ²² Chura Dios Rekochoji chũ'ukuna Jerusalén vũ'ejoopona saimu chũ'u. Repacheja sakuna chũ'ure t'ijñejañe vesumu chũ'u. ²³ Iechi'a masimu: Ku'iu vũ'ñajoopo t'ato Dios Rekocho si'arumu ija'che i'kamũ chũ'ure: "Jerusalén vũ'ejoopo'te sani pa'iana cu'ache t'ijñeja'mu mũ'ure. Pāi chēavũ'ena cuajanaa'me pāi mũ'ure", chiimu Dios Rekocho chũ'ure. ²⁴ Jā'ajē'e vajuçhuma'mu chũ'u. Diopi chũ'ure ju'ñe isito re'omu. Jā'ato'ni Repau chũ'ure cho'oa'ku chini jo'kasi'ere peore cho'o pi'nikasa chiimu chũ'u. Jā'achi'a chiimu chũ'u. Dios chũ'ure Repau chũ'ore chũ'vaa'ku chini jo'kasi'kua'mu, pāi ũcuanukore Repau re'oja'che cho'okaiche'te kuaa'ku chini.

²⁵ Asarepajũ'u, musanukona. Chura ie masimu chũ'u: Chũ'u icheja cheja pa'irumu Dios chũ'ũñe chũ'u che'choche asasina musanukona ũcuanuko jo'e ñamanjanaa'me chũ'ure. ²⁶ Chũ'u musanukonare Dios chũ'ũñe masi che'chosi'kua'mu. Jā'ajekuna musanukona pa'icheja pa'inapi jūniso vati toana saito chũ'o peomu chũ'ure. ²⁷ Chũ'u musanukonare vajuçhuku cuhema'ñe Dios chiiche peore kuasi'kua'mu. ²⁸ Asarepajũ'u, musanukona pāi chũ'una. Ñarepaju pa'iju re'oja'che pa'ijũ'u. Dios Rekocho musanukonare Jesure cuasanare kuirache'te jo'kasi'kua'mu, musanukonapi repanani re'oja'chere chũ'vaju paapu chini. Masi kuirajũ'u repanare Jesure cuasakanupu Repau jūni ũcuau chiepi ro'ikani chēa paakuanupu. ²⁹ Chũ'u sanisosirumu chai ovejavana'ni ñisoñu chini raicheja'che pāi rani rua cu'ache cho'ojanaa'me repanare. ³⁰ Jo'e na'a pa'isirumu chekana musanukonare ja'me chi'ina joreju, "Re'oja'chere che'chome chukuna", chiiju cu'ache'te che'chojanaa'me, Jesure cuasanani tua paañu chini. ³¹ Jā'ajekuna ñarepaju pa'iju chũ'u musanukonare ja'me pa'is'e cavesumairo pa'ijũ'u. Choteũsaramu musanukonare ja'me pa'iu si'arumu umucujñana'me ñami cuhama'ñe chũ'vaku pa'isi'kua'mu chũ'u, musanukonani oiu.

³² Jo'ka saimu chũ'u musanukonare chura. Saiu musanukonani kuiraa'ku chini Dioni jo'kamũ chũ'u. ũcuaja'che musanukonapi Dios chũ'ore na'a rua che'cheju paapu chini Dioni jo'kamũ chũ'u musanukonare, na'a rua re'oja'che pa'imasia'ju chini. Re'oja'che pa'ijuna Dios musanukonare rua re'oja'che cho'okai'jamu, chekunare ũcuachi'a Repau chēa paanare ũcuanukore. ³³ Musanukonare ja'me pa'irumu musanukona paamajñaruã sēemanesi'kua'mu chũ'u. Musanukona paache kãña kuri paauche ñamanesi'kua'mu chũ'u. ³⁴ Chũ'u pa'iche masime musanukona. Chũ'ure karachena'me chũ'ure ja'me ku'inare karache'te kora chini rua cho'ochē cho'oku pa'isi'kua'mu chũ'u musanukona pa'icheja pa'irumu. ³⁵ Cho'ochē rua paakujī si'arumu che'choku pa'isi'kua'mu chũ'u musanukonare, chũ'u pa'iche'te ña chēa ũcuaja'che paapu chini. Maipi cho'ochē'te rua cho'ojũ chuo'vana pa'iva'nani kuirañu. Maire Paaku Jesús ija'che i'kaasomu: "Musanukonani chekunapi re'oja'che cho'okaito pojojanaa'me musanukona. Jā'ata'ni musanukonapi chekunani re'oja'che cho'okani na'a rua pojojanaa'me", chiniasomu Jesús —chiisi'kua'mu Pablo repanare.

³⁶ Repau Pablo i'ka pi'niuna ũcuanuko ro're ñu'iju Dioni sēesinaa'me. ³⁷ Diore sēni pi'ni repauni oiju sũ'ka pojosinaa'me repa. ³⁸ Repau Pabloji, "Chũ'ure jo'e

ñamanejanaa'me musanukona", chiisi'ere cuasaju rua sumava'na pa'isinaa'me repana. Chukunana'me cajesinaa'me repana choovu ju'ichejatu'ka.

21

Pablo Jerusalén vø'ejooop saisi'ere kuamu

¹ Churata'ni repanare, "Saima chukuna", chini choovu tuni saisinaa'me chukuna. Charo Cos vø'ejooop pa'ijuupona rühiñe jëni canukasinaa'me chukuna. Jo'e apeñatato vuni caje tuni Rodas juupona sani t'asinaa'me. Jä'achejapi Pátara vø'ejooopona sani t'asinaa'me chukuna. ² Úcuachejana chekavu choovu ku'e jña Fenicia chejana jë'esinaa'me chukuna. ³ Jë'eju Chipre juupo saripu cakä'kopi carani saiju Siria cheja cajooop Tiro vø'ejooopona t'a canukasinaa'me chukuna. Choovu paanapi úcuajooopona pösera majuna chukuna úcuachi'a ja'me maisinaa'me. ⁴ Mani Jesure cuasanare ku'e jña úcuanaana'me sieterepamucujña pa'isinaa'me chukuna. Pa'ijuna Dios Rekochoji kuauna asa Pablo'te ija'che chu'vasinaa'me repana: "Mu'upi Jerusalén vø'ejooopona saito cu'ache ti'ñeja'mu mu'ure. Saimanejü'u", chiisinaa'me repana. ⁵ Jä'aja'ñe i'kanareta'ni repanare ja'me pani pi'ni úcu saisinaa'me chukuna. Saijuna repana Jesure cuasana úcuauko rüjoromina'me mamachü vø'ejooopoji eta choo juosa'arona chukunana'me cajesinaa'me. Caje mejavuna ro're ñu'iju Dioní úcuauko séesinaa'me chukuna. ⁶ Sëni pi'ni, "Saima chukuna", chini choovuna tutena ña repana vø'ñana maisinaa'me.

⁷ Úcuachejapi Tolemaida vø'ejooopona sani t'a choovu juo mani Jesure cuasanare mua ñasinaa'me chukuna. Repanare te'ëñami ja'me pa'isinaa'me chukuna. ⁸ Jo'e apeñatato jo'e saiju Cesarea vø'ejooopona t'a mani Felipe Dios chu'o chu'vaku vø'ena canukasinaa'me chukuna. Jesure cuasakuanupu Jerusalén pa'ina aperumu päi sieterepanare jñaasome va'jeva'nani äure äua'ju chini. Felipena'me chekunare jñaasome repana. ⁹ Repau Felipe chíi úcuaka'chapanare paasi'kuamu, romichichi'a. Repana romichü Dios Rekochoji jo'kauna Dios chu'o kuana pa'isinaa'me. ¹⁰ Repacheja te'eumucujñaruä pa'itona cheku, Agabo, Dios chu'o kuaku Judea chejapi raisi'kuamu. ¹¹ Rani chukuna'te kueñe t'a Pablo corejakäa mini repau cü'ana'me jñña meñe vøe pi'ni ija'che i'kasi'kuamu:

—Ija'che kuamu Dios Rekocho: "Jerusalén pa'ina judiöpai ikäa corejakäa paaku'te ija'che chëa vøe judío peonani jo'kajanaa'me" —chiisi'kuamu Agabo.

¹² Jä'aja'ñe i'kauna asa chukuna repacheja pa'inana'me rua i'kasinaa'me Pablo'te, "Jerusalén saimanejü'u", chijju. ¹³ Jä'aja'ñe i'kanareta'ni ija'che chukuna'te i'kasi'kuamu repau:

—Jä'aja'ñe i'kamanejü'u. Musanukonapi ruarepa oijuna rua suma'mu chu'ure. Jerusalén vø'ejooop saivajuchuma'mu chu'u. Veecojñoñeje'e, úcuajooopona ju'ineje'e vajuchuma'mu chu'u, Jesupi Chu'ure Paakuji chu'uni pojoa'ku chini —chiisi'kuamu repau Pablo.

¹⁴ Repau'te i'kate'e jo'e i'kamanesinaa'me chukuna.

—Re'omu. Ikure Dios chiiche ti'ñea'ku —chiisinaa'me chukuna.

¹⁵ Chukuna nee pöse care'va pi'ni Jerusalén vø'ejooopona saisinaa'me chukuna.

¹⁶ Cesarea vø'ejooop pa'ina Jesure cuasana te'ena ja'me saisinaa'me chukuna'te. Sani t'a chukuna käijavu'e Mnasón vø'ena muvasinaa'me repana chukuna'te. Repau Mnasón, Chipre raisi'ku, Jesure rua jeerumu cuasaku paniasomu.

Pablo Santiago'te sani ñasi'ere kuamu

¹⁷ Chukunapi Jerusalén vø'ejooopona t'arena Jesure cuasana tijña rua pojosinaa'me chukuna'te. ¹⁸ Jo'e apeñatato Pabloji, "Santiagoni ñajañu", chikuna ñañu chini ja'me muasinaa'me chukuna. Mua t'ato Jesure cuasanare chü'una úcuauko Santiagona'me pa'isinaa'me. ¹⁹ Repanare sëni pi'ni Dios cho'okaisi'ere kuasi'kuamu Pablo repanare ija'che chiü: "Chu'upi judío peonani Dios chu'ore chu'vakuna Dios repanare re'oja'che cho'okaisi'kuamu, repanapi Jesuni cuasaju jovoajü chini", chiisi'kuamu Pablo. Dios re'oja'che cho'okaisi'e peore kuasi'kuamu repau. ²⁰ Kuauna asa Diore, "Ja'ku, rua re'oku'mu mu'u", chijju pojosinaa'me repana. Jä'aja'ñe i'ka pi'ni Pablo'te ija'che i'kasinaa'me repana:

—Chukuna majapäü, asarepajü'u. Judiöpai úcuaja'che Jesure cuasana jainukoa'me. Diopi chü'una Moisés aperumu tocha jo'kasi'ere úcuauko rua chijju cho'ome repana. ²¹ Jä'ata'ni judiöpai Jesure cuasana chekuna päi mu'ure cutuche'te asajuasome. Ija'che cutujuasome päi mu'ure: "Pablo tipäi pa'ichejña sani pa'inare judiöpai, Moisés chü'uku tocha jo'kasi'e musanukona cho'оче ühasojü'u. Musanukona mamachü jikora'muru chä'tiru pa'ica'niru chuto tuamanejü'u. Judiöpai pa'iche peore jo'kasojü'u",

chiiu chü'vakuasomu", chiijuasome päi mü'u i'kache jorena. ²² Repana judiöpäi Jesure cuasana mü'u raisi'e asajanaa'me. ¿Je'se cho'ojanaa'ñe mai repanapi mü'uni cuasaa'ju chini? ²³ Ija'che cho'ojü'u chiime chükuna mü'ure: Icheja cana umupäi ücuaka'chapana chükuna'te ja'me pa'ina, Dioni pojoju, "Ija'che cho'ojanaa'me chükuna", chiisinajeju cho'opi'rame. ²⁴ Ücuanana'me Dios vü'ena müajü'u mü'u. Müa judío phairi cho'okaiche ja'me cho'ocojñojü'u, cu'are tünora chini. Ücuachi'a repanare raña ko'ukaichena'me phairi'te repaña ísimajñaruá ro'íkaijü'u. Mü'upi já'aja'ñe cho'oru päi mü'ure cu'ache cutusi'e cuasamanejanaa'me. Dios chü'uñe mü'u masi cho'ochечи'a masijanaa'me repaña. ²⁵ Já'aja'ñe cho'oa'ku chini chü'vame chükuna mü'ure judiöpäiujekuna. Já'ata'ni judío peonapi Jesure cuasanare já'aja'ñe chü'umanaa'me chükuna. Aperümü já'are cutu pi'ni chü'o tocha saosinaa'me chükuna repanare judío peonare. Ija'che chiiche tocha saosinaa'me chükuna: "Tüosiva'nare jo'kasi'e äu äimanejü'u. Chie ükumanejü'u. Va'i rupü ruso véasiva'nare äimanejü'u; chie paame já'ana. Ümüpäi, musanukona paamanare romi romineemanejü'u. Romi, musanukonare paamanare umupäi umüneemanejü'u." Já'achi'a chü'unana'me chükuna judío peonare —chiisinaa'me repaña.

Dios vü'e pa'irümü Pablo'te chëasi'ere kuamü

²⁶ Já'aja'ñe i'karena Pablo, "Jau", chini jo'e apeñatato repanare umupäi ücuaka'chapana müvakü Dios vü'ena müasi'kuamü. Müa judío phairi cho'ocheci'e cu'are tünöñu chini cho'ocojñoasome repaña. Dios vü'ena kaka repavü'e chü'unare repanare cu'ache tani si'ajaumucuserere küasomü Pablo jo'cha va'iva'nare vani ísijaumucuserere.

²⁷ Te'esemana si'api'ratona judiöpäi Asia cheja raisina Pablo'te Dios vü'e pa'iküni ñaasome. Repauni ña cu'ache i'kaju cuijuna repavü'e chi'isina päi pe'ruju chëaasome repau'te. ²⁸ Ija'che i'kaju cuiasome repaña:

—¿Israelpäi, chükuna'te rani cho'okaijü'u! Ikuni chëañu. Rúa cu'ache che'choku'mü iku. Si'achejñaruá ku'iu maire cu'ache cutuku'mü iku. "Moisés tocha jo'kasi'e cu'amü", chiiu che'choku'mü iku. Ücuachi'a, "Dios vü'e cu'amü", chiiku'mü iku, ivü'e. Ücuachi'a cu'ache cho'osi'kuamü iku. Judiöpäichi'a chi'ivü'ea'me ivü'e. Já'ajekuna judío peonare kakacu'amü ivü'e. Já'ata'ni iku griegopäire ivü'ena Dios vü'ena cuasi'kuamü ivü'epi cu'ache paau chini —chiniasome repaña Pablo'te.

²⁹ (Aperümü repaña Efeso raisi'küre Trófimore Pablona'me pa'iküni ñaasome Jerusalén vü'ejoopona. Ñasinajeju, "Repaü Pablo Trófimore Dios vü'ena cuaasomü", chini cuasaasome repaña, cuaamanesi'küni.)

³⁰ Ücuarümü repajoopo pa'ina repanapi cuijuna asa pe'ruju vü'vü müa Dios vü'ena kaka chëaasome Pablo'te. Repau'te chëa ve'sena jñajñu etuaasome repaña. Etuarena Dios vü'e jatisa'ñaroá peore jeusoasome päi. ³¹ Sötaopäi chü'uku repau'te etua vaiche päipi kuarena asaasomü, Jerusalén pa'ina ücuanuko tñiñe cho'ocheci. ³² Ücuarümü sötao ai teana repau'te ja'me chü'unana'me sötao, Dios vü'ena vü'vü müaasome Pablo'te vaichejana. Repanapi müajuna ña Pablo'te vaina cuhaasome. ³³ Müa tí'a Pablo'te chëa, "Iküre cunameá te'eka'chapameá tachoju'u", chiniasomü sötao ai. Chini päire ija'che sëniasomü repau: "¿Iku keeja'iu'u? ¿Üquere cho'ou'?" chiniasomü. ³⁴ Chikuna ücuanuko rúa asoche si'acairo i'kaju cuijuna Pablo cho'osi'e masi asamaneasomü sötao ai. Masi asamaü sötaopäire chü'uasomü repau, batallón vü'ena Pablóni müvaa'ju chini. ³⁵ Sötaopäipi repavü'e müivuna repauni müva tí'arena päi Pablóni cuheju rúa cuiju rúa cavaasome. Ruarepa cavajuna sötaopäi ve'o müvaasome Pablo'te. ³⁶ Ve'o müvajuna päi kuanupü chuta'a rúa cuiju tuhaasome.

—Vanisojü'u já'ure —chiiju cuiasome repaña.

Pablo repau pa'iche'te päi kuanupuna kuasi'ere kuamü

³⁷ Sötaopäi batallón vü'e repau'te cuaapi'ratona Pablo ija'che i'kaasomü sötao aire:

—Mü'ure jmamakarü i'kara chiimü chü'u. ¿Re'oku? —chiniasomü Pablo, griego chü'opi.

Chikuna,

—¿Mü'u griego chü'o i'kamasiku? ³⁸ Äa, ¿mü'u Egiptopäiuma'ku? ¿Airopäi chü'ukuma'ku? Aperümü Egiptopäiu päi chü'unani cuheku chekunare päi cuatro milrepanare soni chi'i paaasomü, päi chü'unani etora chini. Soni chi'i repanare etua sa päi peochejñare paaasomü repau. ¿Mü'u tí'u'u? —chiniasomü sötao ai.

³⁹ Chikuna Pablo i'kaasomü.

—Jüju, tí'u'mü chü'u. Judiöpäiu'mü chü'u. Tarso vü'ejoopo Cilicia cheja cajoopoji raisi'kuamü chü'u. Rúa üjajoopo'me repajoopo. Chü'upi inani päire i'kato, ¿äsema'ku mü'u? —chiniasomü Pablo repau'te sötao aire.

⁴⁰ Chikuna sōtao ai, “Jau, i'kajū'u”, chiniasomū. Chikuna Pablo repanapi cuiche'te cuhaa'ju chini māvū'te nukaku vevoasomū repanare pāi. Cuharena judiōpāi i'kacheji, hebreo chū'opi ija'che i'kaasomū repau:

22

¹ —Musanukona, chū'u majarpāi, pōsupāina'me aina asarepajū'u. Chū'u pa'iche'te masi kuara —chiniasomū Pablo.

² Chini hebreo chū'opi i'kakuna i'kama'ñe asaasome repana. Repanapi asajuna Pablo jo'e ija'che i'kaasomū:

³ —Chū'u judiōpāiu'mu. Cilicia cheja pa'ijooopona Tarso vū'ejoopona jñaacojñosi'kua'mu chū'u. Repajoopoji rani ichejana Jerusalén vū'ejoopo'te pa'iu aineesi'kua'mu chū'u. Ichejare pa'iana Gamaliel mai aipāi chū'usi'e peore che'chosi'kua'mu chū'ure. Che'chokuna repa asa chēasi'kua'mu chū'u. Chīirumūpi irumūjatu'ka Dios chū'ūñe cho'oneeku'mu chū'u, Dioni pojoku. Musanukona irumū cho'oneeñeja'ñe Dios chū'ūñe cho'oneeku'mu chū'u. ⁴ Dioni pojora chini aperumū rua cu'ache cho'osi'kua'mu chū'u Jesure cuasanare. Repanapi si'asoa'ju chini ku'e jñaa chēa pāi chēavū'ena cuaosi'kua'mu chū'u repanare umūpāina'me romi. ⁵ Phairi aina'me judiō aina ūcuanūko masime jā'a. Repanani sēeto kuame repana. Repana chū'ure utija'o tochakaisinaa'me. Tochakatena Damasco vū'ejoopo pa'inani mai majarpāire sa ñora chiisi'kua'mu chū'u repaja'o. Jesure cuasanani chēa ichejana Jerusalén vū'ejoopona ra cu'ache cho'ora chiisi'kua'mu chū'u.

Pablo repau Jesure jovosi'ere kuamu

⁶ Jā'aja'ñe cho'ora chini ma'api saiuna nukarepau su'ito Damasco vū'ejoopo t'i'apiratonā te'erumū chū'u nukachejachi'a rūhiso'koro cunaumūpi rua miañe sukasi'kua'mu chū'ure. ⁷ Miañe sukauna chejana tāisi'kua'mu chū'u. Tāni ūhiu chū'ure i'kache'te asasi'kua'mu chū'u. “Saulo, Saulo, zje'se pa'iana mu'u chū'ure si'arumū cu'ache cho'oku pa'iku?”, chiisi'kua'mu. ⁸ Chikuna, “¿Chū'ure Paaku, jeeja'iu'u mu'u?”, chiisi'kua'mu chū'u. Chīiuna, “Nazaret raisi'ku Jesua'mu chū'u; mu'ure cu'ache cho'ocojñokū'mu”, chiisi'kua'mu Repau chū'ure. ⁹ Chū'una'me saisina repa miañe ña rua kukusoasome. Jā'ata'ni Repau chū'ure i'kachū'o asavesuasome repana. ¹⁰ Repauji chū'uni jā'aja'ñe i'kauna asa ija'che sēesi'kua'mu chū'u Repau'te: “Chū'ure Paaku, ¿ūqūere cho'oja'che chū'u?”, chiisi'kua'mu chū'u. Chikuna, “Vūni Damasco vū'ejoopona sani t'i'auna mu'u cho'ojache peore chū'u jo'kaja'mu chū'u mu'ure”, chiisi'kua'mu Maire Paaku chū'ure. ¹¹ Jā'ata'ni ruarepa miañe ñasi'kujekuna ñakocaā ñomanesi'kua'mu chū'ure. Nāmauna chū'una'me saisinapi chū'ure jūtuna chēa Damasco vū'ejoopona juha cuaasinaa'me. ¹² Ūcuajoopo'te pa'iana cheku Ananías chū'ure muta ñasi'kua'mu. Repau Ananías Dios aperumū chū'usi'e cho'oneeku peore masi cho'oku pa'iku'mu. Jā'ajekuna judiōpāi repajoopo pa'ina ūcuanūko si'arumū rua re'oja'che i'kasinaa'me Ananīa'te. ¹³ Repau Ananías rani chū'ure kueñe nukaku ija'che i'kasi'kua'mu: “Saulo, chura mu'u chū'u majarpāiu'ju'iu'mu.” Ūcuachi'a, “Mu'u ñakocaā ñoa'ku mu'ure”, chiisi'kua'mu. Chikuna ñakocaāpi teana care'ouna ñasi'kua'mu chū'u repau'te. ¹⁴ Jā'aja'ñe i'ka pi'ni jo'e ija'che i'kasi'kua'mu repau: “Dios, mai aipāi Cuasacojñokūji, chēasi'kua'mu mu'ure. Repau chiiche'te masiku re'oja'chechi'a Cho'okuni ñaku Repau i'kache'te asaa'ku chini cho'o ñasi'kua'mu. ¹⁵ Ūcuauji chū'ukuna pāi ūcuanūkere mu'u ñasi'ena'me mu'u asasi'e sani kuaku pa'ija'mu mu'ure. ¹⁶ Jā'ajekuna teana vuni okorocojñojū'u. Maire Paaku'te sēejū'u, mu'u cu'ache cho'osi'ere tū'nesokaa”, chiisi'kua'mu Ananías chū'ure.

Repau'te judiō peonare sani chū'vajū'u chiisi'ere kuamu Pablo

¹⁷⁻¹⁸ Jā'aja'ñe cho'osirumū Jerusalén vū'ejoopona co'isi'kua'mu chū'u. Co'i pa'iu Dios vū'ena mua kaka Dioni sēeu Dios ñoñe'te ñaku Maire Paakuni Jesuni ñasi'kua'mu chū'u. Nākuna ija'che i'kasi'kua'mu Repau chū'ure: “Ijoopo Jerusalén vū'ejoopo pesa eta saijū'u. Mu'upi ijoopo pa'inani chū'u pa'iche'te chū'vato jachajanaa'me repana mu'ure”, chiisi'kua'mu Repau. ¹⁹ Chikuna Repau'te ija'che i'kasi'kua'mu chū'u: “Chū'ure Paaku, chū'u cho'osi'e masime repana. Chū'u aperumū mu'ure cuasanani chēa pāi chēavū'ena cuao vasa chini judiōpāi chī'ivū'ña peore mua kaka ku'esi'kua'mu. ²⁰ Ūcuachi'a mu'u neekure Esteban'te, mu'u pa'iche kuasi'kure, catapi vanisorumū pojoku kueñere nukaku ñasi'kua'mu chū'u, repau'te vaina t'i'te ūhasikāñare sē'sevu ju'isikāñare ñakau”, chiisi'kua'mu chū'u Repau'te. ²¹ Chikuna Maire Paaku jo'e i'kasi'kua'mu chū'ure. “Pesa saijū'u. So'ña pa'inani judiō peonani chū'vaa'ku chini saomu chū'u mu'ure”, chiisi'kua'mu Repau chū'ure —chiniasomū Pablo repanare pāi.

Sōtaopāi chū'uku repau'te paasi'ere kuamu Pablo

²² Jā'anukoruchi'a Pablo i'kache i'kamañe re'oja'che asaasome repaña. Jā'ata'ni, "Judío peonani chū'vajaijū'u", chiisi'ere asa pe'ruju ija'che i'kaju cuiasome repaña: "¡Vanisojū'u jā'ure! ¡Pa'ivesukuna vanisoto re'omu!", chiiju cuiasome repaña. ²³ Pe'ruju repaña sē'sevu ju'ikāña tī'te ūcuakāñapi vevoju cha'ore umuna su'aju cuhamañe cuiasome repaña. ²⁴ Jā'aja'ñe cho'ojuna ña sōtao ai chū'uasomu.

—Ikure batallón vū'ena cuaajū'u —chiniasomu repau neenani sōtaopaire. — Ūcuachi'a, "¿Je'se pa'iana pāi mu'ure pe'ruju cuiche?", chiiju su'i'suejū'u repau'te, kuaa'ku —chiniasomu sōtao ai repañare.

²⁵ Jā'ata'ni Pablo repau'te quēo suo su'i'suepi'ratona kueñe nukakuni sōtaopāi cienrepañare chū'uku'te ija'che i'kaasomu:

—Chū'u Romapāiu'mu. Jā'ajekuna mūsanukonapi chū'u cu'ache cho'osi'ere charo chekunani masi kuama'to vaicu'amū chū'ure —chiniasomu Pablo.

²⁶ Chikuna asa repau sōtaopāi cienrepañare chū'uku repau'te chū'ukuni sōtao aini kuajianasomu.

—¿Je'se cho'oja'u mu'u? Romapāiu'mu repau —chiiu sa kuaasomu repau.

²⁷ Chikuna asa repau sōtao ai sani Pablo'te ija'che sēniasaasomu:

—¿Mu'u Romapāiu'u? ¿Ūcuarepaa'che jā'a? —chiniasomu. Chikuna Pablo,

—Jūju, ūcuau'mū chū'u —chiniasomu.

²⁸ Chikuna sōtao ai,

—Chū'u ūcuachi'a Romapāiu'mu. Rua kuri ro'isi'kua'mū chū'u Romapāiu pasa chini —chiniasomu. Chikuna, Pablo,

—Chū'uta'ni chīrumuna Romapāiu aineesi'kua'mū —chiniasomu repau'te.

²⁹ Jā'aja'ñe i'kauna asa repau'te su'i'sueñu chiisina vajuchuju su'euema'ñe jose jo'ka saniasome. Sōtao ai ūcuachi'a kukuasomu, Pablo'te Romapāiu'te cūnameāpi tachoche chū'usi'kujeku.

Pablo judío ainare i'kasi'ea'me

³⁰ Jo'e afeñatato repau sōtao ai Pablo'te tachosimeāre cūnameāre tū'sea'ju chini chū'uasomu. Ūcuachi'a judiōpāi Pablo'te pe'ruche'te peore masirepa asa masira chini, judiō phairipāi chū'unana'me judiō aina ūcuau'uko chi'ia'ju chini chū'uasomu repau, Pablo cu'ache cho'osi'ere sēniasaa'ju chini. Repanapi chi'irena Pablo'te pāi chēavū'e pa'isi'kure etua mūva repaña ti'ñeñena nukoa'ju chini chū'uasomu repau.

23

¹ Judiō ainare ti'ñeñe nukorena repañani ñaku ija'che i'kaasomu Pablo:

—Chū'u majapāi, iramujatū'ka Dios ñaku'te chū'u cuasache si'arumū cho'oku'mū chū'u Repau chū'ure chū'ñe —chiniasomu Pablo.

² Jā'aja'ñe i'kauna asa judiō phairi ai, Ananías, Pablo'te kueñe nukanare repau chū'opona vaapu chini chū'uasomu. ³ Chū'unana Pablo Ananía'te ija'che i'kaasomu:

—Jā'a pa'ito ūcuachi'a Diopi vaau mu'ure sē'sevuchi'a re'oja'che pa'ikujī i'kaku'te. Ō'u'iu ñaku ke'remu mu'u chū'ure, "Dios chū'ñe jachasomu iku", chini. Mu'uta'ni Dios chū'ñe'te jachasoku chū'ni vaiche'te chū'umu —chiniasomu Pablo.

⁴ Jā'aja'ñe chikuna repau'te kueñe nukana i'kaasome Pablo'te.

—Phairi aire, Dios chēasi'kure cu'ache i'kamū mu'u. ¿Ña kukuma'ku mu'u? — chiniasome repaña.

⁵ Chitena Pablo jo'e i'kaasomu.

—Áa, chū'u majapāi, vesuku i'kasomu chū'u, phairi aini. Phairi aia'mū chini jā'aja'ñe i'kamanera'amū chū'u. Dios chū'o aperumu tochasi'e ija'che i'kamū:

Mūsanukonare chū'uku'te cu'ache i'kamanejū'u,

chiimu. Jā'ajekuna repau'te cu'ache i'kacuhemu chū'u —chiniasomu Pablo. ⁶ Chini repaña aina pa'iche'te cuasa, "Áa, ina chekuna saduceopāia'me. Chekuna fariseopāia'me", chini cuasaasomu. Jā'aja'ñe cuasa jo'e repañare ainare vajachu'o i'kaasomu repau.— Chū'u majapāi, chū'u ūcuachi'a fariseo'mu. Chū'u ja'ku fariseo pa'isi'kua'mu. Chū'upi pāi jūnisosina jo'e vajaraijache cuasakujekuna pāi chū'ure chēa ichjana ra nuko sēniasaju pa'ime —chiniasomu.

⁷ Chikuna repaña fariseopāina'me saduceopāi sāiñechi'a ke'reasome. Pabloji, "Fariseo'mu chū'u", chikuna, fariseopāichi'a, chiniasome Pablo'te. Chekunata'ni saduceopāijeju cuheasome repau'te. ⁸ (Saduceopāi, "Jūnisosina jo'e vajaraima'me", chiiju cuasame. Ūcuachi'a, "Angeles peome", chiiju, "Pāi rekoñō peome", chiime repaña. Fariseopāita'ni jūnisosina jo'e vajaraijachena'me ángel pa'ichena'me pāi rekoñō

paache cuasanaa'me.) ⁹ Ūcuanuko rua asoche cutuasome repana fariseopaina'me saduceopai. Fariseopai judiopai che'chona te'ena vni nukaju ija'che i'kaasome:

—Iku cu'ache cho'omanesi'kaa'mu. Chekurumu angelpi i'kacosomu repau'te, chekurumu pai rekocho —chiniasome.

¹⁰ Chitena asa pe'ruju pai na'a rua i'kaasome. Ruarepa pe'rujana sōtao ai, “Pabloni vanisoju”, chini sōtaopaire chū'asomu kaka Pablo'te chēa etua batallón vū'ena jo'e muvaa'ju chini.

¹¹ Batallón vū'e muvasirumu ñami peosichejapi rani Maire Paaku, Jesús, Pablo kueñere nukaku ija'che i'kaasomu: “Vajuchumanejū'u repanare. Koka rekocho paajū'u. Chū'u pa'iche Jerusalén vū'ejoopo pa'inare masi chū'vasi'kaa'mu mu'u. Na'a pa'isirumuna Roma vū'ejoopona sani ūcuaja'che chū'vaja'mu mu'u repajoopo pa'inare”, chiniasomu Jesús repau'te Pablo'te.

Pablo'te vanisoñu chiisi'ere kwamu

¹² Jo'e apeñatato judiopai te'ena Pabloni vanisoñu chini sāñiñechi'a ija'che i'kaasome: “Pablo'te na'mi vanisoñu mai. Āujē'e āima'ñe okojē'e ūkuma'ñe pañu mai repau'te vanisochetu'ka. Maipi ūcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'ñlea'ku maire”, chiniasome repana. ¹³ Cuarentarepana na'a jainuko paniasome repana Pablo'te vanisoñu chiisina. ¹⁴ Cutu pi'ni mua judío phairipai chū'unana'me judiopai chū'unare kuaasome repana.

—Chukuna Pablo'te vanisoñu chiime. Repau'te vanisochetu'ka āujē'e āimanejanana'me chukuna. “Maipi ūcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'ñlea'ku maire”, chiime chukuna sāñiñechi'a. ¹⁵ Musanukona chukunani cho'okañu chini ija'che cho'ore'omu: Musanukona ainachi'a cutu pi'ni ūcuanuko sōtao aini i'kajū'u. Ija'che i'kajū'u repau'te: “Pablo'te che'ro jo'e rajū'u. Chukuna judío aina repauni masi sēniasañu chiime”, chijū'u. Musanukonapi jā'aja'ñe cho'oto pē'je pa'ijū raiuna chuta'a ivū'e tī'ama'kuni repau'te vanisojanana'me chukuna —chiniasome repana.

¹⁶ Jā'ata'ni Pablo majau'chau repana cho'oñu chiiche'te asa batallón vū'ena mua majach'chani kuaasomu. ¹⁷ Kuaana asa Pablo cienrepanare sōtaopai chū'ukuni soni rao ija'che i'kaasomu:

—Iku chū'uni chū'ore kuara chini raisi'kaa'mu. Sōtao aini sajū'u ikure repauni kuaa'ku —chiniasomu Pablo.

¹⁸ Chikuna sōtao cienrepanare chū'uku Pablo majau'chau'te muva sōtao aire tī'a i'kaasomu.

—Mai chēasi'ku, Pablo, soisi'kaa'mu chū'ure ikuni pōsuuni mu'uni raa'ku chini. Mu'uni chū'ore kuara chini raiuasomu iku —chiniasomu repau.

¹⁹ Chikuna sōtao ai pōsuu'te jūtuna chēa juha sa sēniasaasomu.

—¿Ëquere mu'u chū'ure kuara chiiku? —chiniasomu.

²⁰⁻²¹ Chikuna repau pōsuu i'kaasomu.

—Judiopai sāñiñechi'a cutuju che'ro mu'uni sēñu chijuasome mu'upi Pabloni muva judío ainare ti'ñleñe nukouna, repauni masi sēniasañu chini. Repana sēñe cho'omanejū'u. Pablo'te sēniasañu chiima'me repana. Rupū chekunapi repauni vanisoa'ju chini sēejanaa'me repana mu'ure. Pai cuarentarepana na'a jainuko kati pē'jejuasome Pabloni vanisoñu chini. Repau'te vanisochetu'ka āujē'e āima'ñe okojē'e ūkuma'ñe pa'ijuasome repana. “Ūcuarepa cho'oma'to cu'ache ti'ñlea'ku maire”, chiniasome repana. Peore care'va pi'nicuhaasome repana —chiniasomu pōsuu Pablo majau'chau sōtao aire.

²² Chikuna, sōtao ai ija'che i'kaasomu pōsuu'te:

—Āja. Chekunare mu'u chū'ure cutusi'e kuamanejū'u —chiniasomu. Chini repau'te saosoasomu.

Pablo'te Cesarea vū'ejoopona sasi'ere kwamu

²³ Ūcuaramu sōtao ai te'eka'chapanare sōtao cienrepanarechi'a chū'unani soniasomu. Repanare soni rao ija'che chū'asomū:

—Iñami, nueve pa'ito, Cesarea vū'ejoopona saiche pa'imū. Sōtaopai doscientorepanare cū'api saijanare care'vache chū'ujū'u. Kavacho tuhinare setentarepanare care'vache chū'ujū'u. Ūcuachi'a sao saonare doscientorepanare care'vache chū'ujū'u.

²⁴ Pablo tuhijaure kavacho'te care'vakajū'u tuhiu saau. Masi kuiraju, pai chū'uku Félix vū'ena sa jo'kajū'u repau'te, paipi repauni vanisomanea'ju —chiniasomu sōtao ai repanare.

²⁵ Chū'u pi'ni sōtao ai ija'che chiuu chū'o tochaasomu sōtaopai pi pai chū'ukuni sa isia'ju chini:

26 Chu'u, sōtao ai, Claudio Lisiapi, ie chu'o tocha saomu mu'ure, rua masikuni, Gobernador Félix. ¿Pa'iku mu'u?

27 Judíopāi ikure Pablo'te chēa vanisora'asinaa'me. Vanisopi'rajuna chu'u neenare sōtaopāi saosi'kuu'mu, chu'u repauni chēa vanisoche'te ūsea'ju chini. "Romapāi'mu jā'u", chiiche asasi'kujeku jā'aja'ñe cho'okaisi'kuu'mu chu'u repau'te. 28 "¿Je'se pa'una repana ikure pe'ruche?", chini cuasa, masirepa asa masira chini, judío aina pa'ichejana sasi'kuu'mu chu'u repau'te, repanapi repauni sēniasaa'ju chini. 29 Chu'u asaku'te repauni sēniasarena masimu chu'u chura. Repana chiiche'te cho'omau repana aipāi chū'usi'ere masi cho'omaneuna repau'te pe'rume repana. Cu'arepacheta'ni cho'omanesi'kuu'mu repau. Jā'ajekuna vanisoche chū'ñe peokū ūcuachi'a pāi chēavū'e cuaoche peomu repau'te. 30 Jā'ata'ni pāipi repau'te pē'je vanisoñu chiiche'te asa teana mu'u pa'ichejana saomu chu'u repau'te. Ūcuachi'a repau'te pe'rurare mu'u pa'ichejana sani repau cu'ache cho'osi'ere mu'uni kuaa'ju chini chū'usi'kuu'mu chu'u.

Jā'aja'ñe chiiche tocha saosomu repau sōtao ai.

31 Ūcuarumu sōtaopāi Pablo'te ñamipi Antípatris vū'ejoopojatū'ka saasome, repana ai chū'usi'jekuna. 32 Jo'e apeñatato sōtaopāi cū'api saisinata'ni ūcuana pa'ivū'ena co'iasome. Kavachoji saisinata'ni Pabloni sasoasome. 33 Cesarea vū'ejoopona sani tī'a pāi chū'uku vū'ena Pablo'te mava jo'kaasome repana. Ūcuachi'a sōtao ai tocha saosija'ova pāi chū'ukuni sa isiasome repana. 34 Isirena tochasi'ere ña pi'ni Pablo'te ija'che sēniasaasomu repau:

—¿Mu'u keechejapi raku? —chiniasomu. Chikuna,

—Cilicia chejapi raisi'kuu'mu chu'u —chiniasomu Pablo.

35 Chikuna asa jo'e i'kaasomu pāi chū'uku.

—Mu'ure ke'renapi rani kuajuna asaja'mu chu'u, mu'u kuachena'me mu'ure ke'rena rani kuache peore. Asa pi'ni mu'ure cho'ojache chū'ujamu chu'u —chiniasomu repau. Chini repau'te pāi chēaruupuna, Herodes vū'ekachapa vū'evū pa'iruupuna, mava caso pē'jea'ju chini chū'uasomu repau.

24

Pablo repau pa'iche'te Félini kuamu

1 Cincorepaumucujña pa'isirumuna Ananías, judío phairi ai, Cesarea vū'ejoopona chekuna ainana'me saniasomu. Ūcuachi'a cheku i'kakaijau, Tértulo ja'me saniasomu. Sani Pablo cu'ache cho'osi'ere kuañu chini, pāi chū'uku'te Félire mua ñaasome repana.

2 Muarena pāi chū'uku Pabloni raa'ju chini chū'uasomu. Ūcuarumu Tértulo Pabloni cu'ache i'kaku Félire ija'che i'kaasomu:

—Chukuna'te paaku, mu'upi cho'okaiuna rua re'oja'che pa'ime chukuna icheja. Rua jeerumu cavache peomu. Ūcuachi'a rua chū'umasikujeku icheja rua re'oja'che care'vakaisi'kuu'mu mu'u. Re'orepamu jā'a. 3 Chukuna'te mu'u peore cho'okaiche rua pojome chukuna. Rua masiku'mu mu'u, Félix. 4 Re'omu. Mu'upi asa canaku chini jmamakarū i'kaja'mu chu'u. Re'okujeku chu'u i'kache asarepajū'u. 5 Iku Pablo rua cu'ache cho'oku'mu. Si'achejña ku'ū i'kakuna judíopāi rua cavame. Rua tiiñe cuasanani chū'umu iku Pablo, Jesús Nazaret raisi'kure cuasanani. 6 Jā'aja'ñe chū'ukujeku ichejana rani Dios vū'ere cu'ache cho'ora chiisi'kuu'mu iku. Jā'ajekuna chēasinaa'me chukuna ikure. Chukuna aipāi chū'usi'ere cuasanajeju, repana aipāi chū'usi'ere jachakuna ikure cu'ache cho'oñu chiisinaa'me chukuna. 7 Jā'ata'ni sōtao ai Lisiapi chū'una sōtaopāi jainoku rani tua sasinaa'me repau'te. 8 Jā'a cho'o pi'ni sōtao ai chū'usi'kuu'mu chukuna'te, mu'uni rani iku Pablo cho'osi'ere kuaa'ju chini. Jā'ajekuna mu'upi repauni sēniasajū'u. Repauji cu'ache cho'ouna chukuna ke'reche'te kuakuna asajū'u —chiniasomu Tértulo.

9 Chikuna chekuna judíopāi,

—Chu'o ūcuarepare i'kamū iku; Pablo rua cu'ache cho'osi'kuu'mu —chiniasome.

10 Chitena pāi chū'uku Pablo'te jūtupi ñou vevuasomu i'kaa'ku chini. Vevuana Pablo ija'che i'kaasomu:

—Félix, rua jeerumu icheja canare chū'uku pa'imū mu'u. Si'aūsurumu pāi ke'reche asa care'vakaiku'mu mu'u. Jā'ajekuna mu'upi chu'u i'kache'te asaneekuna pojoku chu'u pa'iche'te masi kuara mu'ure, pāipi asa chū'uni, "Cu'ache cho'omaneñu jā'ure", chiapu. 11 Chura docerepaumucujñachi'a panicuhamu chu'u Jerusalén raisi'e. Mu'u sēeto ūcuate'ere kuajanaa'me pāi. Dioni pojora chini Dios vū'ena muasi'kuu'mu chu'u reparumu. 12-13 Maa kaka chekunare judíopāi i'kamanesi'kuu'mu chu'u. Ija'che cutume

pāi chū'ure: "Pablo Jerusalén vū'ejoopo peore ku'ia Dios vū'ena'me chūkuna judiōpāi chī'ivū'ña kaka rua i'kamū, cavaa'ju chini", chiime pāi chū'ure. Chū'upi jā'aja'ñe cho'omauna chū'u cho'оче pāi ñamanesinaa'me. Peore ina chū'ure cu'ache cutuche jorechū'oa'me jā'a. ¹⁴ Ija'che pa'iku'mū chū'u: Dios chū'o Moisés tocha jo'kasi'ena'me aperumū Dios chū'o kuasina tocha jo'kasi'e peore cuasaku'mū chū'u. Jā'ajekuna chū'u aipāi Cuasacojñoku'te Diore cho'оче cho'okaiku'mū chū'u. Ina, "Jesure cuasache rua tñinea'me", chiinaa'me. Jesús chū'vasi'e pa'iku'mū chū'u. ¹⁵ Jā'ata'ni ina cuasacheja'che cuasaku'mū chū'u, Dios na'a pa'isirumū pāi jūnisosiva'nare ūcuanukore vasoja'che. Cu'ache pa'isinana'me re'oja'che pa'isina peore jo'e vajurajanaa'me. ¹⁶ Jā'ajekuna Diopi pojoa'ku chini re'oja'chechi'a cho'ora chiiku'mū chū'u. Ūcuachi'a pāipi pojoa'ju chini chekunare pāi re'oja'chechi'a cho'ora chiiku'mū chū'u. Jā'aja'ñe cho'ora chini si'arumū peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'che cho'omu chū'u.

¹⁷ 'Chū'u rua jeerumū chekuchejña ku'ia pa'isikupi ichejana chū'u pa'ichejana jo'e co'isi'kuamū chūova'na pa'iva'nani kurire ĩsira chini. Ūcuachi'a jo'cha va'iva'nani koo Dionī pojoku Repau vū'ena vani jo'kara chini co'isi'kuamū chū'u icheja. ¹⁸ Jā'aja'ñe cho'okuni judiōpāi Asia cheja raisina chēasinaa'me chū'ure, cu'are tūnora chini judiō phairi cho'okaiche cho'ocojñosi'kuni. Reparumū pāi kuanupujē'e cuamaū pāi cavachejē'e chū'umanesi'kuamū chū'u. ¹⁹ Jā'ajekuna repanapi ichejana mu'are ti'jñeñe rani nukaju chū'u cu'ache cho'osi'ere kuaa'ju, chū'u cu'ache cho'osi'e pa'ito. ²⁰ Repanapi rani kuama'to icheja pa'inapi inapi kuaa'ju mu'are, aperumū judiō aina chū'uni sēniasaŋu chini chī'irumū, chū'u cu'ache cho'osi'e asasina pani. ²¹ Ija'chechi'a cho'osi'kuamū chū'u. Repanana'me pa'irumū ūjachū'o ija'che i'kasi'kuamū chū'u: "Chū'upi pāi jūnisosina jo'e vajurajachere cuasakuna chēa ra ichejana nuko sēniasaju pa'ime pāi chū'ure", chiisi'kuamū chū'u, repanapi sāiñechi'a cavaa'ju chini. Jmamakaru cu'amū jā'a —chiniasomū Pablo.

²² I'ka pi'niuna repau Félix, Jesure cuasana pa'iche rua masakujeku, —Re'omū. Cuhajū'u. Na'a pani cutuñu. Sōtao ai, Lisiapi rani kuakuna peore asa masi chū'uja'mū chū'u ie —chiniasomū repau. Chini pāi chī'isinare peore eto saomasomū repau. ²³ Eto cienrepanare sōtaopāi chū'uku'te Pabloni pē'jekaaū chini chū'uasomū repau. Jā'ata'ni — Repau cho'ora chiiche ūsemanejū'u repau'te. Ūcuachi'a repau'te cuasana rani repauni kuirañu chiito ūsemanejū'u —chiū chū'uasomū repau Félix.

²⁴ Na'a pa'isirumū repau Félix rājona'me jo'e raniomasomū. Repau rājō, Drusila, judiōpāio paniasomo. Rani repau Félix, "Pablo'te rajū'u", chiniasomū. Soni raōna Pablo Jesucristo'te cuasache'te peore kuaasomū repau'te. ²⁵ Ija'che kuaasomū Pablo repau'te:

—Jesure cuasana Ūcuauji cho'okaiuna re'oja'che pa'iju cu'achejē'e cho'ocuhenaamē. Jā'aja'ñe pa'ijuna Dios pojomū chūkuna'te. Jā'ata'ni Dios na'a pa'isirumū Jesure cuasamanare cu'ache cho'osi'e ro'iche chū'uja'mū —chiniasomū Pablo. Jā'aja'ñe kuakuna Félix asa kukušo Pablo'te i'kaasomū.

—Re'omū. Pāi chēavū'ena co'ijū'u. Na'a pa'isirumū chū'ure asuarumuna jo'e soija'mū chū'u mu'are —chiniasomū. ²⁶ Ūcuachi'a, "Chekurumū repau etara chini chū'ure kuri rua ĩsija'mū", chini cuasaku, cha'aku repau'te etomaneasomū repau. Etomairo paaku ruarepañoā repau'te soni repauna'me cutuku paniasomū repau.

²⁷ Te'eka'chapašurumū pa'isirumūna Fēlipi etasōna chekupi chū'uasomū repacheja Porcio Festoji. Repau etarumū Félix judiōpāipi repauni pojoa'ju chini Pablo'te pāi chēavū'ena ūca jo'kaasomū.

25

Festo ti'jñeñena Pablo i'kasi'ere kuamu

¹ Ūcuarumū Festo repacheja canani chū'ura chini Cesarea vū'ejoopona raniomasomū. Repajooopi chotemucujña pani Jerusalén vū'ejoopona saniasomū repau. ² Sakuna judiō phairipāi chū'unana'me judiō aina ūcuachejana Pablo pa'iche rua cu'ache cutuasome. ³ Jā'aja'ñe cutuju Festo'te Pabloni Jerusalenna jo'e chū'u rooa'ku chini rua sēniasome repana, chū'u raokuna pē'je ma'ana vanisoñu chini. ⁴ Jā'ata'ni Festo repanare ija'che i'kaasomū:

—Pablo Cesarea vū'ejoopo pāi chēavū'ere pa'imū. Ūcuachejana co'ipi'ramū chū'u. ⁵ Jā'ajekuna musanukonare chū'una chū'una'me sani repau cu'ache cho'osi'e ūcuachejana kuaa'ju, repau cu'ache cho'osi'e pa'ito —chiniasomū.

⁶ Repau Festo Jerusalén vū'ejoopo ochorepaumucujña jā'apāani dierepaumucujña pa'isirumūna, Cesarea vū'ejoopona jo'e co'iasomū. Co'i jo'e apeñatato pāire soniasomū

repau, Pablo cho'osi'ere kuajuna asara chini. Ūcuachi'a Pablo'te pāi chēavū'epi etua ra repau ti'jñeñena nukoa'ju chini chū'uasomū repau. ⁷ Chū'u raouna judiōpāi Jerusalén raisina rūhiso'koro nukaju, joreju rua cu'ache i'kaasome. Jā'ata'ni chekuna repana i'kache'te asavesaju jachaju, “Ūcuarepaa'me”, chiimaneasome.

⁸ Repana i'ka pi'nirena Pablo ija'che i'kaasomū:

—Asarepajū'u, musanukona. Chū'u cu'ache cho'omanesi'kua'mū. Chukuna judiō aipāi chū'usi'e jachamau Dios vū'ejē'e cu'ache cho'oma'kua'mū chū'u. Ūcuachi'a maire chū'uku, Césarē chū'uñejē'e jachama'kua'mū chū'u —chinasomū.

⁹ Chikuna Festo judiōpāipi repauni pojoa'ju chini ija'che sēniasomū Pablo'te:

—Jerusalenna sani judiō ainana'me jo'e iere peore cutuñu mai. Cutu pi'nisirumūna mū'ure cho'ojache cuasa chū'uja'mū chū'u. ¿Je'se cuasaku mū'u? ¿Saija'u? —chinasomū.

¹⁰ Chikuna Pablo jo'e i'kaasomū.

—Saima'mū chū'u. Icheja Cesarea vū'ejoopo pa'inapi César neenapi sēniasato re'omū chū'ure. Judiōpāi cu'ache cho'omanesi'kua'mū chū'u. Masimū mū'u jā'a. ¹¹ Cu'ache cho'osi'ku pani jū'iñe kuhenera'amū chū'u. Jā'ata'ni ina chū'ure cu'ache i'kasi'e, ūcuarepa pa'ima'to inare judiōpāi jo'kamanejū'u chū'ure. César pa'ichejana saojū'u chū'ure repauji chū'u cho'osi'ere peore asa chū'ure cho'ojachere chū'ua'ku —chinasomū Pablo.

¹² Chikuna Festo repau neenare masinajejuna sēniasa pi'ni ija'che i'kaasomū:

—Jau. Césarani sani ñara chiimū mū'u. Saoja'mū chū'u mū'ure —chinasomū Festo.

Rey Agripana'me Festo cutusi'ere kuamū

¹³ Na'a pa'isirumūna Galilea cheja pa'inare chū'uku, Rey Agripa majaa'cho Berenice'na'me Cesarea vū'ejoopona rianiasome, Festoni pojoñu chini. ¹⁴ Rani pa'ijuna repanare Pablo pa'iche'te ija'che kuaasomū Festo:

—Icheja Félix chēa jo'kasi'ku pa'imū. ¹⁵ Chū'u Jerusalén saisirumū judiō phairipāi chū'ūnana'me judiō aina rua cu'ache cutusinaa'me repau'te. Chū'upi repauni vanisoche'te chū'ua'ku chini i'kasinaa'me repana chū'ure. ¹⁶ Jā'aja'ñe i'kajuna asa ija'che i'kasi'kua'mū chū'u repanare: “Chukuna Romapāi jā'aja'ñe cho'omanaa'me. Pāi cu'ache cutucojñosi'kure vanisoche teana chū'umanaa'me chukuna. Charo repau cu'ache cho'osi'e ke'renapi repau asaku'te pāi chū'ukuni kuame. Kua pi'nirena repana ke'recojñokujū repau cho'osi'e peore kuamū. Kuauna chukuna Romapāi chū'unapi repau cu'ache cho'osi'ere asa jachama'to cu'ache cho'uche chū'ure'omū repau'te. Jachatota'ni cu'ache chū'ucu'amū”, chiisi'kua'mū chū'u repanare. ¹⁷ Jā'aja'ñe i'kasi'kupi repana'me ichejana rani na'a jeerumū pa'ima'ñe teana jo'e apeñatato pāi cho'osi'e asaruupūna kaka soisi'kua'mū chū'u repanare, repau cho'osi'ere kuajuna asara chini. Ūcuachi'a reparumū Pablo'te raa'ku chini chū'usi'kua'mū chū'u. ¹⁸ Soni raouna repau'te ke'renapi vūni nukaju kuajuna asa, kukusi'kua'mū chū'u. “Pablo rua cu'ache cho'osi'kucosomū”, chini cuasasi'kua'mū chū'u aperumū. Jā'ata'ni chū'u cuasasi'ere kuamanasināa'me repana, Pablo cu'ache cho'osi'e. ¹⁹ Cu'arepache cho'omanesi'ere kuasinaa'me repana. Ija'chechi'a kuasinaa'me: “Iku Pablo chukuna aipāi chū'usi'e masi cho'oma'kua'mū. Ūcuachi'a, Jesure jūnisouna tāsi'kure, 'Vajumū', chiiku'mū iku”, chiisinaa'me repana. ²⁰ Jā'aja'ñe kuarena asa te'eu, ¿Je'se cho'ojache chū'u? chiisi'kua'mū. Masi asamanesi'kujeku sēniasasi'kua'mū chū'u repau'te. “¿Jerusalén vū'ejoopona sani mū'ure ke'rena asaju'te kuama'ku mū'u chū'ure?”, chiisi'kua'mū chū'u repau'te. ²¹ Chikuna, “Saima'mū chū'u. Maire chū'uku César ti'jñeñena i'kara chiimū chū'u”, chiisi'kua'mū repau. Chikuna repau'te pāi chēavū'ere paa'ju chini chū'usi'kua'mū chū'u, César pa'icheja saochetu'ka —chinasomū Festo Rey Agripa'te.

²² Chikuna Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomū:

—Repau i'kache'te asara chiimū chū'u —chinasomū.

Chikuna, Festo,

—Jau, che'ro repau i'kache asaja'mū mū'u —chinasomū.

Pablo Rey Agripa'te i'kasi'ere kuamū

²³ Jo'e apeñatato repau Rey Agripana'me Berenice rua ro'ikāñapi re'ojakāña ju'ijū jainuko pāi ñaju'te pāi ch'i'ruupūna kakaasome. Chekuna ūcuachi'a ja'me ch'i'iasome sōtao chū'ūnana'me repajoopo aina peore. Repanapi ch'i'rena Festo Pablōni raa'ju chini chū'ūnasomū. ²⁴ Repau'te rarena Festo ija'che i'kaasomū repanare:

—Rey Agripana'me chekuna ch'i'sina, asarepajū'u. Ñajū'u ikure. Judiōpāi ūcuauko icheja canana'me Jerusalén vū'ejoopo cana cu'ache cutume ikure. Cu'ache cutujū, cuijū, “Vanisojū'u ikure”, chiime repana. ²⁵ Iku pa'iche peore sēniasasi'kua'mū

chũ'u. Cu'ache cho'omanesi'kua'mu iku. Jã'ajekuna vanisoche chũ'ũne peomu ikure. Jã'ata'ni repauji Césani cutura chiiuna Roma vũ'ejoopona saojã'mu chũ'u ikure. ²⁶ Jã'ata'ni maire chũ'ũku'te ikure cu'ache i'kasi'e kuaaku tocha saochi pa'imũ. ¿Je'se tochaja'che chũ'u? Cu'ache i'kasi'e tochavesakujeku, Rey Agripa, mu'ure soisi'kua'mu chũ'u inare peore, musanukonapi repau i'kache'te asa chũ'u tohajachere kuaa'ju chini. ²⁷ Chẽacojnos'i'kure cu'ache i'kasi'e tocha saomairo saoto cu'acosomũ. Jã'aja'ũne cuasamu chũ'u —chiniasomũ Festo repanare pãi.

26

¹ Chikuna Rey Agripa Pablo'te i'kaasomũ.
—I'kare'omu mu'ure chura. Pãi mu'ure cu'ache i'kasi'e, ¿je'se chiiku mu'u? — chiniasomũ.

Chikuna Pablo jẽtu pe'cheku ija'che i'kaasomũ:
² —Rey Agripa, mu'ure rua masakuni, iumucuse chũ'ũni i'kare'okuna rua pojomũ chũ'u. Judiopãi chũ'ũre cu'ache cutusi'ere chũ'u pa'iche meũe rũhiũne kuaaja'mu chũ'u.
³ Ūcuachi'a mu'ũpi chukuna judiopãi pa'iche peore masiku, chukuna irumũ cutuche-jatu'ka masakujekuna pojomũ chũ'u. Jã'ajekuna mu'ure chũ'u i'kache pe'ruma'ũne asaa'ku chini sẽemũ chũ'u mu'ure. Asarepajũ'u —chiniasomũ Pablo.

Pablo repau aperumũ pa'isi'ere kua'mu

⁴ Chini ija'che i'kaasomũ:
—Chũ'u chiiũmũpi pũsũ pa'irũmũjatu'ka judiopãi peore ja'me pa'isi'kua'mu, chũ'u pa'icheja pa'irũmũna'me Jerusalén vũ'ejoopo sani pa'irũmũ. Jã'ajekuna repana judiopãi ũcuanũko chũ'u pa'isi'e masime. ⁵ Chũ'ũre rua jeerũmũ masime repana. Ūcuachi'a pũsũmũpi chũ'u fariseopãi chũ'ũne cho'oku pa'isi'e masime repana. Repanare kuaaato jã'are kuaa'ju. Chukuna fariseopãi Dios chũ'ũsi'ena'me judio phairipãi chũ'ũsi'e chekunare pãi na'a rua cuasaju cho'onaa'me. ⁶ Dios aperumũ Repau cho'ojachere chukuna aipãi kuaasi'e rua cuasaku'mu chũ'u. Jã'a cuasakujekuna chura ina chũ'ũre ichejana chẽa rasinaa'me, pãi chũ'ũna asaju'te chũ'u pa'iche'te cu'ache tutuũ chini. ⁷ Chukuna aipãipi Dios cho'ojachere asa tocha jo'karena chukuna Israelpãi ũcuanũko ũcuare cuasaju cha'ame. Cha'aju Diopi pojoa'ku chini Repau chũ'u jo'kasi'e si'arumũ umucujũana'me ñami cho'okaiju pa'ime chukuna. Jã'ata'ni chũ'ũpi ũcuare cuasaku, "Dios cho'ocuhasi'kua'mu jã'a", chiiũna cu'ache i'kame ina chũ'ũre, Rey Agripa. ⁸ ¿Je'se pa'ũna musanukona jũnio tãcojnos'i'kure Dios vasosi'e jachache? ¿"Dios vasovesũmũ", chiiiche musanukona?

Jesure cuasanare repau cu'ache cho'osi'ere kua'mu Pablo

⁹ 'Aperumũ chũ'u ũcuachi'a, "Nazaret raisi'kure Jesure cuasanare rua cu'ache cho'oto re'omũ; peore cho'ore'ochetu'ka cu'ache cho'ora repanare", chiiũ cuasasi'kua'mu. ¹⁰ Jã'aja'ũne cuasaku Jerusalén vũ'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare rua cu'ache cho'osi'kua'mu chũ'u. Judio phairipãi chũ'ũnapi chũ'ũjũna Jesure cuasanare jainũkore chẽa pãi chẽavũ'ena cuaosi'kua'mu chũ'u. Ūcuachi'a pãipi Jesure cuasanani vanisoũ chiiito, "Vanisojũ'u repanare", chiiisi'kua'mu chũ'u chekunana'me. Chukunapi jã'aja'ũne chũ'ũto repanare vanisosinaa'me repana. ¹¹ Chukuna judiopãi chi'ivũ'ũna si'arumũ mua kaka repanare chẽa cu'ache cho'oku pa'isi'kua'mu chũ'u. Repanapi Dionĩ cu'ache i'kaa'ju chini rua cu'ache cho'osi'kua'mu chũ'u repanare. Repanare rua pe'ruche pe'ruku tũpãi pa'ijooopãjatu'ka repanani chẽara chini ku'isi'kua'mu chũ'u.

Repau Jesure jovosi'ere kua'mu Pablo

¹² Jã'aja'ũne cho'oku judio phairipãi chũ'ũnapi chũ'ũrena Damasco vũ'ejoopona pãire chẽara chini saisi'kua'mu chũ'u. ¹³ Asarepajũ'u, Rey Agripa. Chũ'u Damasco vũ'ejoopo saima'api saiũ nukarepau sũ'itona cunaumũpi rũhiso'koro ũsũũte na'a rua miãũjei sukakuna ñasi'kua'mu chũ'u, chũ'ũre ja'me saisina ũcuachi'a. ¹⁴ Ruarepa miakuna ũcuanũko chejana tãisinaa'me chukuna. Tãni ũhiũ hebreo chũ'opi chũ'ũre i'kache ija'che chii'che'te asasi'kua'mu chũ'u: "Saulo, Saulo, ¿je'se pa'ũna mu'u chũ'ũre si'arumũ cu'ache cho'oku? Jã'aja'ũne cho'oku mu'ũpi meũe cu'ache cho'oku pa'imũ mu'u", chiiisi'kua'mu. ¹⁵ Chikuna, "Chũ'ũre Paaku, ¿kejeja'ũ'u mu'u?", chiiisi'kua'mu chũ'u. Chikuna, "Jesua'mu chũ'u; mu'ũre cu'ache cho'ocojũoku'mu", chiiisi'kua'mu Maire Paaku chũ'ũre. ¹⁶ Chini jo'e i'kasi'kua'mu chũ'ũre. "Vũni nukajũ'u. Mu'ũre chũ'u peosichejapi rani ñomũ chũ'u, mu'ũni chẽa paara chini. Chũ'ũni cho'okaũ chini cho'ochẽ'te jo'kara chiiimũ chũ'u mu'ũre. Irumũ chũ'ũre ñasi'ena'me na'a pa'isirumũ ñajaũere kuaa'ku chini chẽamũ chũ'u mu'ũre. ¹⁷ Judiopãina'me judio peona pa'ichejũna chũ'u mu'ũre saosirumũ mu'ũre cho'okaija'mu chũ'u, repanapi mu'ũni cu'ache cho'ũũ

chiito. ¹⁸ Mu'upi sani repanani chu'u chu'ore chu'vakuna asa chea cu'ache cho'ochete uhaso chu'uni cuasaju jovorena, repanare vati ai paanare tua paaku, repana cu'ache cho'ochete tu'neso repana rekoñoare care'vauna Dios chu'uni'ete cho'oju paapu chini saojamu chu'u mu'ure", chiisi'kuamu Jesús chu'ure.

Jesupi chu'una cho'osi'ere kuamu Pablo

¹⁹ Rey Agripa, asarepaju'u. Jesús canaumupi caje ñoku i'kasi'kuamu chu'ure. Repau i'kaku chu'usi'e jachama'ne cho'omu chu'u. ²⁰ Charo Damasco vu'ejoopo pa'inani Dios chu'o chu'vasi'kuamu chu'u. Já'achejapi Jerusalén vu'ejoopo pa'inare sani chu'vaku Judea cheja pa'inare peore chu'vasi'kuamu chu'u, judío peonarejat'ka. Repanapi cu'ache cho'ochete uhaso Dioni cuasaju jovo re'oja'che pa'ijuna, chekunapi repana Diore jovosi'ere ña masia'ju chini chu'vasi'kuamu chu'u. ²¹ Já'aja'ne chu'vakuji Dios va'ena mauna judiopi vanisoñu chini cheasinaa'me repana. ²² Já'ata'ni Diopi chu'uni jü'ñe'ete üsekuna iumucujñajat'ka chuta'a vajuu pa'imü chu'u. Diopi chu'uni cho'okaiuna Repau pa'iche'ete päi ücuanukore kuamu chu'u, rua masinana'me vesuva'nare. Moisés chu'usi'ena'me Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'echi'a kuamu chu'u. Dios cho'ojachere kuasinaa'me repana. Repana kuasi'e cho'ocuhasi'kuamu Dios. ²³ Dios Raosi'ku rani rua cu'ache cho'ocoño vanisorena tácojñosi'kuta'ni jo'e vajuraisi'kuamu. Chekunare päi charo vajuraisi'kuamu Repau. Jo'e jünisomanejañere charo vajurani pa'iu re'oja'che pa'iche'ete Repau majapäi judiopi'ere chu'vasi'kuamu Repau, judío peonare ücuachi'a —chiniasomu Pablo repau'te.

Pablo Rey Agripa'te chu'vasi'ere kuamu

²⁴ Pabloji repau pa'iche'ete já'aja'ne kuakuna asa Festo ujachu'opi ija'che i'kaku cuiasomu:

—Pablo, vë'veu'mü mü'u. Ruarepa che'cheku vë've cho'osomu mü'u —chiniasomu.

²⁵ Chikuna Pablo jo'e i'kaasomu.

—Chu'ure paaku, Festo, vë'veuma'mü chu'u. Vë'veu peokujeku chu'ure cho'osi'ere chu'o ücuarepare kuamu chu'u. ²⁶ Iku Rey Agripa chu'u i'kache asa masimu. Já'ajekuna repau'te vajuchuma'ne kuamu chu'u. Peore chu'u kuache rope'e cho'osi'ema'mü. Já'ajekuna peore asacosomu repau. ²⁷ Rey Agripa, ¿Dios chu'o aperumu kuasina tocha jo'kasi'e kuache cuasama'ku mü'u? Cuasamu mü'u. Masimu chu'u já'a —chiniasomu Pablo.

²⁸ Chikuna Rey Agripa Pablo'te ija'che i'kaasomu:

—Mu'upi chu'vakuna Jesure teana jovora'amü chu'u —chiniasomu.

²⁹ Chikuna Pablo i'kaasomu.

—Mu'upi teana jovoto re'ora'amü. Ücuachi'a na'a pa'isirumu jovoto re'omu. Diore sêekaimü chu'u, mü'una'me peore ina asana chu'u pa'icheja'che paapu chini, já'ata'ni chëacojñoma'ne —chiniasomu repau.

³⁰ Chikuna repau Rey vuni nukaasomu, Festona'me, Berenice, repavu'e chi'i ñu'isina peore. ³¹ Vuni reparuupu chi'i ñu'isinapi etaju cutuasome repana.

—Iku cu'ache cho'omanesi'kuamu. Já'ajekuna vanisoche peomu ikure. Päi chëavu'e cuaoche peomu ücuachi'a —chiniasome repana.

³² Rey Agripa Festo'te ija'che i'kaasomu:

—Repau, "Césani i'kara chiimü chu'u", chiima'to etore'ora'asi'kuamu repau'te —chiniasomu Rey Agripa.

27

Pablo Roma vu'ejoopona saocojñosi'ere kuamu

¹ Roma vu'ejoopona Pablo'te choovu tutupi savuji saoche care'vasirumu repau'te chea paana Pablo'te chekunare chëacojñosinana'me sa cienrepanare sôtao chu'ukuni jo'kasinaa'me. Päi chu'uku César Augusto pa'ijooopo pa'ikuanupu, sôtao kuanupu ja'me pa'iku paniasomu repau sôtao chu'uku, Julio. ² Ücuarumu chukuna Julioni Pablo'te jo'kasirumu choovu Adramitio vu'ejoopo raisi'vuna tuhisinaa'me, Asia cheja choo juosa'ñaoroña saipi'rakuna. Cheku Macedonia cheja cakü, Tesalónica vu'ejoopo raisi'ku, Aristarco, ja'me pa'isi'kuamu chukuna'te. ³ Saiju jo'e apeñatato Sidón vu'ejoopona t'i'a juosinaa'me chukuna. Repacheja t'i'asirumu Julio, Pablóni oiü repau'te re'oja'che cho'onapi repau chiiche'ete kuiraa'ju chini mani ña'ne üsemanesi'kuamu. ⁴ Já'achejapi choovu tuni jo'e saisinaa'me chukuna. Saijuna chukunani ruarepa rache tutakuna, Chipre juupo t'i'a tutamakä'kopi caraisinaa'me chukuna. ⁵ Chipre juupona'me Cilicia

chejana'me Panfilia cheja carani Licia cheja pa'ijooona Mira vü'ejoopona t'i'asinaa'me chükuna.

⁶ T'i'a juo mani jo'e chekuvu'te choovu ku'esi'kua'mu repau sōtao chü'uku, Julio. Ku'eku Alejandria vü'ejoopoji rani Italia cheja saipi'rvavü'te jñaa ücuavana, "Tuhijü'u", chiisi'kua'mu repau chükuna'te. ⁷ Repavü tuni rua pe'keru saisinaa'me chükuna. Chükunani ruarepa rache tutakuna rua saicu'asi'kua'mu chükuna'te. Ruarepaumucujña pe'keru saiju Gnido vü'ejoopo ti'jñeñena t'i'asinaa'me chükuna. Chuta'a ruarepa rache tutakuna Creta juupo chekukä'kopi sañu chini ücuajuupo chä'tirona ti'jñeñe jñeni, Salmón chä'tiroji pachusinaa'me chükuna. ⁸ Salmón chä'tiro carani juupo ru'tarüji pe'keru saiju Buenos Puertos choo juosa'arona t'i'a juosinaa'me chükuna, Lasea vü'ejoopo kueñe pa'isa'arona.

⁹ Jeerumu ku'ijuna okorumu, ku'icu'arumu t'i'api'rasi'kua'mu. Judiopai äu äimaumucuse caraisirumjekuna, chiara ku'inare rua asivajuchuae pa'isi'kua'mu rua tutarumjekuna. Jä'ajekuna Pablo chekunare pai ija'che chu'vasi'kua'mu:

¹⁰ —Ümüpai, asarepajü'u. Jo'e saimaneñu mai. Rua tutarumuna jo'e saito chiara ujara cu'ache ti'jñeja'mu maire. Choovuna'me pöse cho'osoja'mu. Ücuachi'a maire rua cho'osovajuchuae pa'ija'mu —chiisi'kua'mu.

¹¹ Jä'aja'ñe i'kakani sōtao chü'uku Julio jachasi'kua'mu. Pablo i'kache'te asacueku choovu paaku chu'vachena'me choovu tachokaiku chu'vache'te asasi'kua'mu repau. ¹² Okorumu pa'icu'asa'arokjekuna choovu pa'ina jainuko jo'e tüchejana sañu chiisinaa'me. Fenice choo juosa'arona ücuajuupo pa'isa'arona sañu chiisinaa'me repana. Fenice choo juocheja ka'chasa'ñaroä pa'isi'kua'mu. Te'esa'aro üsuu na'ikä'kore pa'imü. Chekusa'aro üsuu muikä'kore pa'imü. Okorumu rua pa'ire'omu repasa'ñaroä. Jä'ajekuna ücuasa'ñaroäre sani pa'iju üsurumu t'i'añe'te cha'añu chiisinaa'me repana. Chekunata'ni saicuhesinaa'me repacheja.

Chiara ku'inare cu'ache ti'jñesi'ere kuumu

¹³ Jä'aja'ñe cutusirumu sürüpu cakä'kopi pe'keru tutakuna choovu paana sañu chini pojoju josinaa'me. Jose jo'e saisinaa'me chükuna Creta juupo ru'tavaji. ¹⁴ Jmakaru saijuna co'covu cakä'kopi te'erumu juupo cakä'kopi rua tutache tutasi'kua'mu. ¹⁵ Ruarepa tutakuna co'covu saicu'asi'kua'mu chükuna'te. Tachocu'ache, tuta saokuna, rupü vavasinaa'me chükuna. ¹⁶ Tuta saokuna Cauda juuru ñaju chekukä'kopi caraisinaa'me chükuna. Jä'acheja na'a pe'keru tutakuna chekuvu choovu jmara'vuru ujavuna quëo ruego sara'vuru'te na'a masi rueni quëosinaa'me chükuna. ¹⁷ Choovu ujavu paana jmara'vuru na'a masi quëosirumu ujavu pisi ujameäpi rühikorovu repavüji vëesinaa'me na'a juaja'ku chini. Jä'aja'ñe cho'o pi'nisirumu, "Choovüji Sirte cheja mejavuna sani tunisoku", chini repavu tutasaokänare casosinaa'me chükuna choovüji na'a pe'keru saau chini. Repakänä casosirumu na'a pe'keru saisi'kua'mu choovu.

¹⁸ Jo'e apeñatato ücuu cuhama'ñe tutakuna choovu paana chiarana pöse rua sëjososinaa'me. ¹⁹ Jo'e apeñatato choovu'quee peore sëjososinaa'me repana. ²⁰ Rua si'aumucujña rua tutache tutasi'kua'mu. Ruarepa tutaku umucujña üsuujë'e ñomanesi'kua'mu. Ñami maj'ñokojë'e ñomanesinaa'me chükuna'te. Jeereparumu tutakuna, "Cho'osojanaa'me mai", chiisinaa'me chükuna ücuauko.

²¹ Choovu paanapi jeereparumu äure äimapuna Pablo vuni nukaku jo'e chu'vasi'kua'mu repanare.

—Ümüpai, asarepajü'u. Chu'u musanukonare aperumu i'kasi'kua'mu. "Creta juupona canukañu", chiisi'ere musanukonapi jachamaneru ie cu'a ti'jñemanera'asi'kua'mu maire. Pösejë'e cho'osomanera'asinaa'me mai. Choovüjë'e jonisomanera'amü. ²² Cu'ache ti'jñecuhamu maire. Jä'ata'ni vajuchumairo pa'ijü'u chiimu chu'u musanukonare. Mai te'euñë'e cho'osomanejanaa'me. Choovüchi'a cho'osoja'mu. ²³ Chu'u Diore cho'oche cho'okaiku'mu. Ñami Repau, Chu'ure Paaku, Dios, ängelni raosi'kua'mu chu'ure. Raouna chu'ure kueñe nukaku ija'che i'kasi'kua'mu ängel chu'ure: ²⁴ "Pablo, cho'osoche vajuchumanejü'u. Roma vü'ejoopona sani César ti'jñeñe nukaku i'kaja'mu mü'u. Repau César mü'u i'kache asa pi'ni mü'ure cho'ojache cuasa chü'uja'mu. Ücuachi'a inare mü'una'me ku'inare oiu ücuaukore cho'okaija'mu Dios, cho'osomaneja'ju chini", chiisi'kua'mu ängel chu'ure. ²⁵ Jä'ajekuna tutache vajuchumanejü'u musanukona. Chu'ure Repau i'kasi'e cho'okaija'mu Dios. Repau i'kache jachama'mu chu'u. ²⁶ Chiarana runi cho'osoma'ñe juupona t'ajanaa'me mai. Jä'ata'ni choovüchi'a cho'osoja'mu —chiisi'kua'mu Pablo.

²⁷ Catorcerepaumucujña ku'isirumu ñami chuta'a Mar Adriático chiara'te vavaju pa'isinaa'me chükuna, tuta saocojñova'na. Ñamirepana cheja kueñe t'i'asinaa'me chükuna. Choovu paana ñamasinajeju kuasinaa'me chükuna'te. ²⁸ Cheja kueñejekuna

chiara ruiche'te masiñu chini cunapu pīsime pa'ip'u'te ruosinaa'me repana. Ruō ñato treinta y seis metros ruisi'kua'mu chiara. Jmamakarū saiju jo'e ruo ñato veintisiete metrochi'a ruisi'kua'mu. ²⁹ Pēachejana ruarepa na'mi tī'akuna kukusosinaa'me repana. "Catapuāna ve'ejani joni runisojanaa'me mai", chini choovu tutipuna rukumajña ūcuaka'chapamajña quē'ke ru'sosinaa'me repana, choovujī na'a pe'keru saau chini. Quē'ke ru'so pi'ni Dioni rua sēesinaa'me repana, na'mi ñataa'ku chini. ³⁰ Repavu cho'оче cho'ona te'ena eta sañu chini jmara'vuru'te choovu ñoma'ñe jose casosinaa'me. "Choovujī na'a pe'keru saau chini jo'e rukuche'te quē'ke choo koovuna ru'sojanaa'me chukuna", chini mua joreju jmara'vuru'te jose casosinaa'me repana. ³¹ Jose casorena Pablo sōtaopāina'me repnare chū'uku'te kuasi'kua'mu.

—Inapi ivu cho'оче cho'onapi etasoru cho'osojanaa'me musanukona. Cho'оче cho'ona karasojanaa'me —chiisi'kua'mu Pablo.

³² Chikuna sōtaopāi repnapi saimaneajū chini choovu jmara'vuru quēo suosi'vu chuto tua mevososinaa'me. ³³ Ñatapi'ratora repau Pablo choovu pa'inare ūcuanukore jo'e chu'vasi'kua'mu, aüre āpanu chini.

—Maire ti'ñejañere chuova'na cuasaju catorcerepaumucujña āu jmamakarujē'e āima'me mai. ³⁴ Churata'ni āu āni vajujū'u musanukona. Āu āiñeji karamu musanukonare. Te'ujē'e cho'osomanejanaa'me mai —chiisi'kua'mu Pablo repnare. ³⁵ Chini pāpu mini Dioni, "Re'orepamu", chini repana ñaju'te pāpu ta'e āisi'kua'mu repau. ³⁶ Āiuna ña vajučuamauna ūcuanuko pā mini ja'me āisinaa'me repana. ³⁷ Chukuna choovu pa'ina peore doscientos setenta y seirepana pa'isinaa'me. ³⁸ Chajiche āni trigopuāre peore sējosinaa'me repana, choovujī na'a va'sajaaū chini.

Choovu cho'ososi'ere kuamu

³⁹ Natauna vuni ñato cheja ñosi'kua'mu. Choo juosa'aro meja pa'isa'aro pa'isi'kua'mu repacheja. Jā'ata'ni ñavesusinaa'me chukuna aperumuna repacheja ñamanajeju. Mejavu pa'isa'arona ña juoñu chiisinaa'me repana choovu paana. ⁴⁰ Juoñu chini repana quē'kesimajña rukumajña chuto tua ruoso tachova'tire josinaa'me repana. Jose pi'ni tutasakōka charo nukakāare tuupuna muo, quēo suo juopi'rasinaa'me repana. ⁴¹ Jā'ata'ni chiaraji pēakuna choovu chuta'a tī'ama'vupi joopona tunisosi'kua'mu. Choo koovujī tunisouna tutipū okopi fa'a ve'ejani joni ruosi'kua'mu.

⁴² Jā'ajekuna sōtaopāi chēacojñosinare, "Chu'a jēni sanisoju", chini vanisoñu chiisinaa'me. ⁴³ Jā'ata'ni repnare chū'uku Pabloji vajua'ku chini vaiche ūsesi'kua'mu. Ūse, chu'amasinare charo chiaraji mejavuna chu'a maapu chini chū'usi'kua'mu repau. ⁴⁴ Chekunare chu'avesunareta'ni chooko'ñapi choovu pa'isimajñapi chēa vavaju jērapu chini chū'usi'kua'mu repau. Jā'aja'ñe chu'aju runisoma'ñe ūcuanuko mejavuna chu'a tī'asinaa'me chukuna.

28

Malta juupo pa'isi'ere kuamu

¹ Chukuna ūcuanuko runisoma'ñe mejavuna chu'a tī'a repajuupo pa'inani mani sēeto, "Malta juupo'me ijuupo", chiisinaa'me repana pāi. ² Repajuupo pa'ina chukuna'te ūcuanukore rua re'oja'che cho'okaisinaa'me. Reparumu okopi raku susukuna chukunapi kūhapu chini toa suhakaisinaa'me repana. ³ Ūcuarumu Pablo jēka mini ra ūcuatoana suhasi'kua'mu. Repajūjī suhakuna asu chuvokuna vu'vu eta aña repau jūtuna kūni su'isi'kua'mu. ⁴ Jā'aja'ñe repauni aña'ni tuā'ima'ñe kūni su'iana ña repacheja cana sāiñechi'a ija'che cutusinaa'me: "Chekurumu iku Pablo pāi vaisi'kucosomu. Chiaraji choovu raisi'ku cho'osomairo eta pa'imū iku. Jā'ata'ni pāi vaisi'kujeku aña kū'isi'ena jūnisojā'mu repau. Repau ro'ia'me jā'a", chiisinaa'me repana. ⁵ Jā'ata'ni Pabloji jūtūre sa'fakuna aña toana tūni tuā'isi'kua'mu. Aña kūosi'ku jū'imanesi'kua'mu. ⁶ Jūtu jmamakarujē'e kotomauna pāi kukusosinaa'me. Jū'imauna rua jeerumu cha'ate'esinaa'me repana, "Jū'ija'mu jā'u", chini. Jū'imauna cha'ate'e, "Dioa'mu iku!", chiisinaa'me repana churata'ni.

⁷ Choo juosa'aro ru'tuva'te chejña paasi'kua'mu repajuupo pa'inare chū'uku, Publio neechejña. Repau Publio chukuna'te soni repau vu'ere paaku choteumucujña rua re'oja'che kuirasi'kua'mu. ⁸ Chukuna repavū'e pa'irumu repau Publio paka'ku cha'vochena'me ñoaku jū'iu ūhisi'kua'mu. Jā'aja'ñe jū'iu ruupu ūhikuni Pablo kaka ñasi'kua'mu repau'te. Kaka ña Dioni sēni pi'ni jājñapi ja vasosi'kua'mu repau'te. ⁹ Jā'aja'ñe cho'ouna asa repajuupo pa'ina jū'ina Pabloji vasa'ku chini raisinaa'me. Rani sēejuna Pablo vasosi'kua'mu repnare. ¹⁰ Jā'aja'ñe cho'okuna repajuupo pa'ina pojoju ūcuanuko rua re'oja'che cho'okaisinaa'me chukuna'te, repajuupo pa'irumu. Na'a pani

chukuna jo'e saipi'rarumu chukuna chiiche peore rupu Isisinaa'me repana, chukunapi re'oja'che kuhapu chini.

Pablo Roma vu'ejoopo ti'asi'ere kuamu

¹¹ Repajuupo chotepamia pa'isirumuna choovu jo'e chekuvuji tuni saisinaa'me chukuna. Alejandria vu'ejoopoji rani juupona juorena okorumu si'achetu'ka ju'iu pa'isi'kuu'mu repavu. Repavu choo koovu'te diova'na te'tosiva'na te'eka'chapava'na nukasinaa'me. Repana diova'na mami Castona'me Polux. ¹² Choovu tuni saiju Siracusa choo juosa'arona ti'a choteumucujña pa'isinaa'me chukuna. ¹³ Ja'achejapi aipa ru'tuvaji saiju Regio vu'ejoopona ti'a juosinaa'me. Jo'e apeñatato suripu cakā kopi tutakuna jo'e saiju te'eumucuse sainapi Puteoli choo juosa'arona ti'asinaa'me chukuna. ¹⁴ Ucuachejana Jesure cuasanare mani mua ñasinaa'me chukuna. Mua ñajuna repanani te'esemana ja'me paapu chini i'kasinaa'me repana chukuna'te. Ja'aja'ñe i'kajuna, "Jau", chini ucuanana'me te'esemana pani pi'ni Roma vu'ejoopona ci'api saisinaa'me chukuna. ¹⁵ Roma vu'ejoopo pa'ina Jesure cuasana chukuna saijache asaasome. Asasinajeju eta chukunani tijñañu chini Plaza de Apio, pai chi'icheja "Chotevu'ña" chiicojñochejana raisinaa'me repana. Rani tijñajuna Pablo repanare ña pojoku Diore, "Re'orepamu", chiisi'kuu'mu. ¹⁶ Tijña ucuanana'me Roma vu'ejoopona maisinaa'me chukuna. Mani ti'a sōtaopai cienrepanare chu'uku chēacojñosinare chekuni sōtao aini jo'kasi'kuu'mu. Ja'ata'ni sōtao ai Pablo'te vu'e jña te'eu pa'iche jo'kasi'kuu'mu. Te'eu pa'iku'teta'ni sōtao pē'jeku pa'isi'kuu'mu repau'te.

Pablo Roma vu'ejoopo pa'isi'ere kuamu

¹⁷ Choteumucujña pa'isirumuna repau Pablo repacheja pa'inare judiopai chu'unare soisi'kuu'mu. Soni rao repanare ija'che i'kasi'kuu'mu repau Pablo:

—Chu'u majapāi, asarepajū'u. Chu'u judiopāi'mu. Mai majapāi cu'ache cho'omanesi'kuu'mu chu'u. Ucuachi'a mai judiopāi pa'iche cu'ache i'kama'kuu'mu chu'u. Ucuachi'a mai aipāi che'chosi'e jachama'kuu'mu chu'u. Ja'aja'ñe pa'iku'teta'ni Jerusalén pa'ina maire judiopāi chu'una chu'ure chēa Romapāire jo'kasinaa'me, chu'uni cu'ache cho'oa'ju chini. ¹⁸ Ja'ata'ni repana Romapāi chu'una peore chu'ure sēniasa pi'ni re'oja'che i'kasinaa'me. "Ikure cu'ache cho'omanesi'kujekuna vanisoche peomu", chiisinaa'me repana chu'ure. ¹⁹ Ja'ata'ni mai majapāipi ja'aja'ñe i'kache'te asacuhejana, "Cēsani i'kara chiimu chu'u", chiisi'kuu'mu chu'u, "Chu'u majapāipi chu'uni vanisoju", chini. Cheke i'kache peosi'kuu'mu chu'ure. Chu'u majapāijeju cu'ache i'kacuhesi'kuu'mu chu'u. ²⁰ Ja'are kuara chini soisi'kuu'mu chu'u musanukonare. Mai Israelpāi ucuanukore maire Dios re'oja'che cho'okajachere cha'ame. Ucuare che'chokujeku chēacojñosi'ku pa'imu chu'u chura —chiisi'kuu'mu Pablo. ²¹ Ja'aja'ñe i'kauna asa judiopāi chu'una ija'che i'kasinaa'me:

—Judea cheja pa'ina chukuna'te mu'u pa'iche kuaja'o utija'o tocha raomanaa'me. Ucuachi'a mai majapāi repacheja raisina cu'ache i'kamanaa'me mu'ure. ²² Ja'ata'ni Jesure cuasanare si'achejñaruā cu'ache cutume pāi. Ja'ajekuna mu'u cuasaku pa'iche'te asa masiñu chiime chukuna. ¿Keeja'chea'che ja'a musanukona mama cuasache? Kuajū'u chukuna'te; asañu chiime chukuna —chiisinaa'me repana.

²³ Ja'aja'ñe i'ka repana judiopāi chu'una repana asajaumucuse cutu care'vasinaa'me, Pablo chu'ore asañu chini. Repaumucuse ti'ana Pablo pa'iva'ena pāi jainuko mutasinaa'me repau i'kache'te asañu chini. Apeñatatoji na'itojatū'ka Dios chu'o chu'vasi'kuu'mu repau repanare. Pāi cu'ache cho'uche ūhasosinare Dios chēa paache'te kuasi'kuu'mu repau. Moisés tocha jo'kasi'ena'me Dios chu'o kuasina na'a cho'je tocha jo'kasi'ere ñaku che'choku Jesús pa'iche peore kuasi'kuu'mu repau. ²⁴ Pabojū kuauña te'ena asa chēasinaa'me. Chekunata'ni asa jachasinaa'me. ²⁵ Chekuna cuasacheja'che cuasama'ñe eta saipi'rasinaa'me repana. Saipi'rajuna Pablo ija'che i'kasi'kuu'mu repanare:

—Dios Rekocho jorema'kuu'mu. Apeñamu musanukona aipāi, Dios chu'o kuasi'ku Isaiás Dios Rekochoji chu'ukuna tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

²⁶ Ie chu'o mu'u majapāire kuajajū'u:

"Asanata'ni asavesunaa'me musanukona.

Ñanata'ni ñavesunaa'me.

²⁷ Ina pāi cu'arekoñōare paaju chu'u chu'o masi asama'me.

Repana rekoñō ñakocaā ta'pisoचना pa'ijū chu'u pa'iche ña cuheme.

Asañu chini asara'ame repana.

Ñañu chini ñara'ame.

Ja'aja'ñe cho'oto vasora'amū chu'u repanare", chiijū'u mu'u majapāire,

chiimũ repa tocha jo'kasi'e. ²⁸ Asarepajũ'u. Chura Dios musanũkonapi asacuhejuna judío peonani chẽa paaja'mũ. Dios chu'o asa chẽajanaa'me repana —chiisi'kua'mũ Pablo. ²⁹ Jã'aja'ñe i'kauna asa repana judiõpãĩ rua cutujũ etasinaa'me.

³⁰ Repaũ Pablo vũ'e paaku'te kuri ro'iku te'eka'chapaũsurũmu pa'isi'kua'mũ repavũ'e. Reparũmu pãĩ ũcuauana mua ñaju pa'isinaa'me repaũ'te. ³¹ Ũcuachi'a repavũ'e pa'irũmu vajuchuma'ñe Dios chu'ore, pãĩ cu'ache cho'оче ũhasosinare Dios chẽa paache'te si'arũmu chu'vaku, Jesucristo pa'iche'te kũaku pa'isi'kua'mũ repaũ. Jã'aja'ñe Dios chu'o chu'vaku'teta'ni pãĩ te'eujẽ'e ũsemanesinaa'me repaũ'te.

San Pablo Roma vu'ejoopo pa'inare chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o tocha saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablo, Jesucristo chu'uñe cho'oché cho'okai'ku'mu. Repau Jesucristo chu'ure Dios chu'o Repau'te cuasache kuachu'ore chu'vaku paau chini chéa saosi'ku'a'mu. ² Aperumu Repau chu'o kuasina Ucuauji chu'ukuna ija'che i'kaju tochaasome: "Irumu kuache na'a pa'isirumu chu'u, Dios, paire jorema'ne rua re'oja'che cho'okaija'mu", chiiche tochaasome repa. ³ Aperumu tochasi'e Dios chu'o Mamaku pa'ijachere kuamu. Dios Mamaku pa'iu aineesi'ku'a'mu, aperumu pa'i chu'usi'ku David Jojosi'ku. ⁴ Dios peore Masiujeku Re'ojarekocho Paakujeku Mamaku'te jüniso täcojñosi'kure vaso etoasomu, paipi ña, "Dios Mamaku'mu ja'u", chiiju masia'ju chini. ⁵ Diopi chu'ukuna Repau Jesucristo chu'ure re'oja'che chéa saosi'ku'a'mu, si'achejña ku'iu paire chu'vakuna asa chéa Repauni cuasajuna chéa paara chini, repa'ni ucuauko Repauni jovo Repau chu'uñe'te cho'uju re'oja'che paapu chini. ⁶ Musanukonare ucuachi'a chéa paamu Jesucristo. ⁷ Musanukonare Roma vu'ejoopo pa'inare, Dios chi'u chéa paacojñonare ucuaukore ie chu'o tocha saomu chu'u. Maire Paaku Jesucristona'me mai ja'ku Diopi cho'okai'na pojou re'oja'che pa'ijü'u.

Pablo Roma vu'ejoopo pa'ina Diore cuasache'te asa sani ñara chiiche'te kuamu

⁸ Musanukonare charo iere kuamu chu'u: Musanukona ucuauko Dion i re'oja'che cuasajuna pa'i so'ña pa'ina'ni pa'ina'ni kuajuna asa chu'ure Paaku'te Diore, "Re'orepamu", chiimu chu'u, Jesucristo'ji cho'okai'na. ⁹ Repau'te Diore cho'oché cho'okaineekujeku cho'ore'oché peore cho'okai'u, Repau Mamaku pa'iche kuakaiku'mu chu'u. Ucuarepa'a'me ja'a. Musanukonare si'arumu Diore rua sêekaimu chu'u. Dios masimu ja'a. ¹⁰ Musanukonani ñara chini Repau'te ija'che i'kaku rua sêemu chu'u: "Ja'ku, mu'ure saouato chu'ure repa pa'ichejana saojü'u chura; sasa", chiimu chu'u. ¹¹ Musanukonare sani ñara chiimu chu'u, Dios Rekocho chu'ure cho'okai'cheja'che musanukonani cho'okai'na cacu'ama'ne re'oja'che pa'imasia'ju chini. ¹² Mai ucuaja'che cuasanajéu sañeche'i'a re'oja'che cho'okai'me. Musanukonapi chu'u Diore cuasaku pa'iche ñani na'a re'oja'che cuasajanaa'me. Chu'u ucuaja'che musanukona Diore cuasana pa'iche ñani na'a re'oja'che cuasaja'mu. Ja'ajekuna sani ñara chiimu chu'u musanukonare.

¹³ Iere masijü'u musanukona, chu'u majapajana: Ruarepañoã musanukonare sani ñara chini cuasaku oi'u pa'iku'mu chu'u. Ja'ata'ni churajatu'ka saicu'amü chu'ure. Sani Jesucristo'te chuta'a cuasamanani chu'vara chiimu chu'u musanukona pa'icheja pa'inare, Repauni cuasaja'ju chini. Cheku'chejña pa'inare chu'upi ja'aja'ne chu'vakuna Repau'te jovoju pa'ime. ¹⁴ Diopi chu'ure chu'usi'ku'a'mu si'achejñaruã sani ku'iu pa'i ucuaukore Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaa'ku chini, mai chu'o i'kanana'me tüichu'o i'kanare, ucuachi'a masinana'me vesunare. ¹⁵ Ja'ajekuna musanukonare ucuachi'a Roma vu'ejoopo pa'inare Jesucristo'te cuasache kuachu'ore rua chu'vaamu chu'ure.

Jesucristo'te cuasache chu'vachu'ore kuamu

¹⁶ Jesucristo'te cuasache kuachu'o chu'vavajuchuma'mu chu'u. Paire chu'vakuna asa chéa Jesuni cuasaju jovoru Peore Masi'kuji Dios repa'ni ucuaukore chéa paaku vati toa sani uuche üseku'mu Repau, judi'opäina'me judi'o peonare. ¹⁷ Jesucristo'te cuasache kuachu'o Dios maire cho'okai'che'te kuamu. Repau'ji cho'okai'na Ucuau'na'me re'oja'che pa'ire'omu maire Jesucristo'te cuasanare, cu'ache cho'onare'ta'ni, re'oja'chechi'a cho'onare pa'ire'ochéja'che. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Diopi ñato Repau'te cuasana re'oja'che pa'ime. Ja'ajekuna Repau'te cuasana Ucuau'na'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me, chiimu.

Pa'i Diore cuasamana cu'ache cho'oché'te kuamu

¹⁸ Pa'i Dion i jachaju rua cu'ache cho'ojuna ña pe'rukü, Dios repa'ni ucuaukore, "Cu'ache cho'osi'e ro'ijü paapu", chi'u chu'umu. Repa'ni cu'achechi'a cho'uju Dios chu'o ucuarepare asacuheme. ¹⁹ Diopi Repau pa'iche'te paire ña chéare'oché'te peore ñoku kuakuna ña, masime pa'i. ²⁰ Ucuachi'a Ñoma'kure'ta'ni Repau cho'osimajñaruãre ñani masire'omu Repau pa'iche. Apereparumu cunaumuna'me cheja cu'amajñaruã

peore cho'o pi'nisirumu irumujatu'ka Repau cho'osimajnarua re'oja'che ñokuna Dios si'arumu pa'iche masire'omu. Ucuachi'a Repau peore Masiku pa'iche masire'omu. Jã'ajekuna Repau'te cuasamana peore Cho'osi'kure, "Vesusi'kua'mu chu'u", chini joreme. ²¹ Repau Dios pa'iche masinata'ni Repau'te pojomanaa'me. Ucuachi'a Repau repanare cho'okaiche, "Re'orepamu", chiimanaa'me repana Repau'te. Dioni jachaju cu'ache cuasaju pa'iju repana rekoñoã cacu'aso rua vesuna carúnisome. ²² "Rua masime chukuna", chiiju cuasanata'ni rua vesume repana. ²³ Diore Peore Masikujã Si'arumu Pa'ikuni cuasache jo'kaso júnisojanani tũosiva'nare, pãijanana'me pã'ajanare rãni ku'iva'najanare añajanare pojome repana, Diore pojocheja'che.

²⁴ Jã'ajekuna Dios repana cho'ojachere masiku repana cu'ache cho'uche ũcuamakaru ũseasomu. Ucuauache repana cu'ache cho'ouache cho'oa'ju chini ũseamaña vajuchuache sãinechi'a cu'ache cho'ome repana, ũcuauanare ja'me kãiju. ²⁵ Dios chu'o ũcuarepare jachaju jorechu'ore asa chẽame repana. Diore pã si'arumu Pojocoñokũ'te cuheju Repau cho'osimajnarua'chi'a pojome repana.

²⁶ Pãipi Repauni cuhejuna repanare ũcuauache cu'ache cho'ouache ũseche'te cuhasouna na'a rua cu'ache cho'uju si'ache vajuchuache cho'ome. Romi umu pa'icuheju ũcuajanani romire sãinechi'a romineeju cu'ache cho'ome. ²⁷ Umupã ũcuachi'a romi paache cuasama'ne ũcuajanani umupãire sãinechi'a umuneeju cu'ache cho'ome. Vajuchuache cu'ache cho'uju rekoñoãna'me ca'nivua cacu'asome repana. Repana cu'ache cho'uche ro'ia'me jã'a. ²⁸ Repanapi Dioni cuasacuhejuna Diopi sãejouna cu'arekoñoã paaju si'ache vajuchuache cu'ache cho'ome. ²⁹⁻³⁰ Cu'ache cho'uche peore cho'ore'ochetu'ka cho'onaa'me repana. Umupã repana paamanare romi ja'me kãiju umupã ũcuajanani umuneeju si'ache cu'ache cho'onaa'me repana. Ucuachi'a romi repanare paamanare umupã ja'me kãiju romi ũcuajanani romineeju si'ache cu'ache cho'onaa'me repana. Re'oja'chejẽ'e cho'omanaa'me repana. Si'arumu na'a rua põse paaneanaa'me. Peore cho'ũsechechi'a cho'onaa'me. Chekunani re'oja'che ti'jñeto pe'runaa'me. Chekunare pe'ruju cavaju vanisonaa'me. Rua joreme. Chekunare cu'achechi'a cho'oñu chiime. Chekunare rope'e'tena cu'ache cutume. Ucuachi'a ũcuauako asaju'te cu'ache cutunaa'me. Diore rua cuheme. Pã chekunare cuheju, "Chu'uchi'a re'oku'mu", chiime. Chekunare si'arumu ija'che i'kanaa'me, "Chu'u rua masijeku rua re'oja'che cho'oku'mu", chiime. Meñechi'a cuasaju, ũcuauache cho'uju, chekunare cu'ache cho'ome. Cu'ache cho'oñu chini rua cuasame repana. Cha'kupãijẽ'e rua jachanaa'me. ³¹ Repana rekoñoã masi cuasama'me. Ucuarepajẽ'e cho'omanaa'me. Pã chekunare cuasamanaa'me, ũcuachi'a majapãijẽ'e. Cuhama'ne cavaju pã ña oimanaa'me. ³² Jã'aja'ne cho'onare, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'i, vati toare ai sani uuju paapu", chiũ chũ'uku'mu Dios. Jã'aja'ne masinata'ni ũcua cuhama'ne cu'ache cho'uju pa'inaa'me. Ucuachi'a chekunapi ũcuaja'che cu'ache cho'ojuna ñani, "Re'oja'che cho'ome ina", chiime.

2

Dios pã cho'uche ñani repana cho'osi'e ro'i chũ'uni ũcuarepa cho'uche'te i'kamũ

¹ Repanare, cu'ache cho'onare ñaju ija'che cu'ache cutume musanukona: "Cu'ache cho'onaa'me repana. Cu'ache ti'jñeto repana ro'ia'me", chiime musanukona. Jã'aja'ne i'kana'ni repana cho'ucheja'che cu'ache cho'onaa'me musanukona. Jã'ajekuna, "Jã'aja'ne cho'ona cu'ache cho'onaa'me; cu'ache ti'jñea'ku repanare", chini musanukona cho'uche'te meñe i'kaju cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini sãeñeja'ne cho'ome, ũcuaja'che cu'ache cho'onajeju. ² Iere masime mai: Pã ũcuauana jã'aja'ne cu'ache cho'ojuna Diopi ñani repana cu'ache cho'osi'e ro'iju paapu chiũ chũ'uni ũcuarepa cho'omu Repau. ³ Jã'ajekuna musanukona ũcuaja'che cu'ache cho'onapi chekuna cho'uche'te ñaju cu'ache tututo Dios ũcuaja'che musanukonare ro'iju paapu chini chũ'ujamu. ⁴ Jã'ata'ni Dios musanukonare rua re'oja'che cho'okaimu. Musanukonare cuhama'ne oũ cha'aku pa'imũ Repau, chekurumu na'a pa'isirumu musanukona cu'ache cho'uche'te suma'ne cuasa ũhaso Repau chũ'uñe'te cho'oa'ju chini. ¿Musanukona cuasama'ne jã'a? ¿Jã'aja'ne cho'okaiku'te Diore vajuchuma'ne musanukona? ⁵ Musanukona re'oja'che cho'ocuheju cu'ache cho'uche ũhasoma'me. Jã'ajekuna repaumucuse na'a rua ro'iche pa'ijamu musanukonare, pã ũcuauako cho'osi'e ro'i Dios chũ'ujauucuse. Repaumucuse Dios, pã ũcuauako ñaju'te ũcuarepa chũ'uku, musanukonani cuheku, "Rua cu'ache ti'jñea'ku musanukonare", chiijamu. ⁶ Reparumu pã ũcuauakore repana cho'osinukorachi'a ro'iche chũ'ujamu Repau. ⁷ Jã'ata'ni pã mamaca'nivua jo'e jũ'ima'ne paauakuna, re'ojarekoñoã paauakuna Dios repanare pojoku re'oja'che

cutua'ku chiiju cuhama'ñe si'arumu na'a rua re'oja'che cho'ona Repau pa'ichejana sani si'arumu Ūcuaua'ame re'oja'che pa'ijanaa'ame. ⁸ Jā'ata'ni pāi ūcuauache cho'ojū Repau chū'ñe ūcuarepare jachajū cu'ache cho'onare rua pe'rumū Dios. Reparumū, "Cu'ache cho'osi'e ro'ijū pa'ijā'ū", chiiū chū'uja'mū Repau. ⁹ Ūcuauakore cu'ache cho'onare rua cu'ache ti'ñjeja'mū, repana cu'ache cho'osi'e ro'i, judiōpāina'ame judiō peonare. ¹⁰ Jā'ata'ni re'oja'che cho'onare rua pojokū, "Inaa'ame re'ona", chiiū, re'oja'che pa'iche'te isija'mū Dios, judiōpāina'ame judiō peonare. ¹¹ Jā'aja'ñe cho'omū Dios pāi ūcuauakore ūcuapa'ruvachi'a ñakujekū.

¹² Judiō peona Dios chū'ñe vesunata'ni re'oja'che cho'oche masinapi cu'ache cho'onajejū vati toana sani uujanaa'ame. Ūcuachi'a judiōpāi Repau chū'ñe masinata'ni cho'omanesinare ña, "Repana jachasi'e ro'ijū paapu", chiiū chū'uja'mū Dios. ¹³ Repau chū'ñe peore cho'onare pojomū Dios, "Re'onaa'ame ina", chini. Cho'oma'ñe rupū asaju pa'inareta'ni pojoma'mū. ¹⁴ Ūcuauji chū'ñe Moisés tocha jo'kasi'e vesunata'ni judiō peona repana rekoñō cuasachechi'a cho'ojū te'ñoā Dios chū'ñe cho'ome. Jā'aja'ñe cho'oto repana rekoñō cuasache Dios chū'ñeja'ñe pa'imū repanare, Dios chū'ñe vesunareta'ni. ¹⁵ Dios chū'ñe cho'ona cho'ocheja'che repana rekoñō cuasacheji re'oja'che cho'o ñome. Repana rekoñō Dios chū'ñe masime, asamanata'ni. Repana rekoñō re'oja'che cuasache'te cho'omaneni, "Re'oja'che cho'omanesi'kua'mū chū'ū", chini cuasame. Repana rekoñō re'oja'che cuasache'te cho'oni, "Re'oja'che cho'osi'kua'mū chū'ū", chiiū masime. ¹⁶ Pāi ūcuauko cho'osi'e ro'i chū'uumucuse Diopi chū'ukuna Jesucristo pāi rekoñō cuasasi'ena'ame ñoma'ñe cho'osi'e peore ña, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'ijū paapu", chiiū ūcuarepa chū'uja'mū. Jesucristo'te cuasache kuachū'ore chū'vakū jā'aja'ñe chū'vakū'mū chū'ū.

Judiōpāi pa'ichena'ame Diopi chū'ñe Moisés tocha jo'kasi'ere kuamu

¹⁷ ¿Musanukona te'ena judiōpāina'ñe? ¿"Dios chū'ñe'te masijūna Dios cu'ache cho'omanesina'mū chukuna'te. Jā'ajekuna vajuchamanaa'ame chukuna", chiiche? ¿"Dios chēacojñosinajejū Repau'te masime chukuna; musanukonata'ni Repau'te vesume", chiiche musanukona judiō peonare? ¹⁸ ¿Dios chiiche masiche musanukona? ¿"Diopi chū'ñe Moisés tocha jo'kasi'e che'chesinajejū re'oja'che cho'oche ña masinaa'ame chukuna", chiiche? ¹⁹⁻²⁰ Ija'che i'kanaa'ame musanukona: "Na'ava'nare juha kuhacheja'che rua masinajejū vesuva'nare che'chonaa'ame chukuna. Chijacheja pa'inare miāñe ñoñeja'ñe pa'imē chukuna. Diopi chū'ñe Moisés tocha jo'kasi'ere chū'o ūcuarepare paaju peore masinajejū chii'va'na rua jmava'na vesucheja'che vesunani che'chore'omū chukuna'te", chiinaa'ame musanukona. ²¹ Jā'aja'ñe i'kanata'ni, zje'se pa'ina chekunani che'chojū che'chema'ñe musanukona. "Pōse ñaamanejū'ū", chiiju che'chonata'ni chekurumū pōse ñaanaa'ame musanukona. ²² "Ūmupāi, murājoromi peonare ja'me kaimanejū'ū. Romi, muñjupāi peonare ja'me kaimanejū'ū", chiinata'ni chekurumū musanukona ūseche'te ūcuauanare ja'me kaina'a'ame musanukona. "Pāi rupū tōsiva'nare Diore pojochaja'che pojomanejū'ū. Rua cu'amū jā'a", chiinata'ni chekurumū tōsiva'nare jo'kasimajñaruā mini sa isiju kuri koonaa'ame musanukona. ²³ "Dios chū'ñe rua re'oja'imū", chiinata'ni Repau chū'ñe'te musanukonapi jachajūna Diore cu'ache cutume pāi. ²⁴ Jā'are kuamu Dios chū'o aperumū tochasi'e. Musanukonapi judiōpāipi cu'ache cho'ojūna judiō peona cu'ache cutume Diore, chiimū Dios chū'o.

²⁵ Dios chū'ñe peore cho'onare Ūcuau neenajejūna jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuare'omū. Jā'ata'ni jikochā'tiru chuto tuacojñosi'kupī Dios chū'ñe'te jachani cho'ocojñomanesi'kujai'ū pa'imū. ²⁶ Pāiū jikochā'tiru chuto tuacojñomanesi'kupī Dios chū'ñe'te cho'oto repau'te cho'ocojñosi'kure cuasacheja'che cuasamū Dios. ²⁷ Musanukona judiōpāi jikochā'tiru chuto tuacojñosina Dios chū'ñe masinata'ni Repau chū'ñe cho'omanaa'ame. Judiō peona jikochā'tiru chuto tuacojñomanesina te'ena Dios chū'ñe vesunata'ni cho'ome. Dios repanani ña musanukona cu'ache cho'oche'te cuasa na'a rua pe'rukū Repau chū'ñe cho'omanajejūna ija'che i'kaja'mū: "Ina cu'ache cho'osinajejū repana cho'osi'e ro'ijū pa'ijanaa'ame", chiija'mū.

²⁸ Diopi ñato judiōpāi aine jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñosina ūcuauko judiōpāirepachi'ama'ame. ²⁹ Diopi ñato judiōrepauji, "Dios rua re'oku'mū", chiiū cuasaku, rekocho judiōa'mū. Ūcuau neekujekuna Dios Rekochoji repau rekocho care'vasi'kua'mū. Diopi chū'ñe Moisés tocha jo'kasi'ere rupū masakūji jachani repau rekocho care'vacojñoma'mū. Ūcuachi'a pāi'te judiōrepauji pāi pojocojñoma'kare rekocho re'ojarekocho care'vacojñosi'kujekuna Diota'ni rua pojomū repau'te.

3

¹ Mʉsanʉkona judiʉpāi aineesina ija'che sēecosome chʉ'ure: "Jā'a pa'ito, ʉje'se pa'ina, 'Judiʉpāi peoche judiʉpāi pa'icheji na'a re'omʉ', chiiche pāi? ʉJoreche? Jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñonata'ni re'oja'che jñaamaneni, ʉje'se pa'ina cho'ocojñore mai?", chiicosome mʉsanʉkona chʉ'ure. ² Judiʉpāi pa'iche rua re'omʉ. Jorema'me repana. Judiʉpāi peoche judiʉpāi pa'icheji na'a re'omʉ. Maire judiʉpāi Repau chʉ'ore jo'kasi'kua'mu Dios, maipi tocha paaju cho'ojʉ chekunani pāire che'choa'ju chini. Jā'ajekuna judiʉpāijejuna maire re'omʉ. ³ Jā'ata'ni judiʉpāi jainuko Dios chʉ'o jachame. Jā'ajekuna pāi chekuna ija'che i'kacosome: "Judiʉpāipi Dioni jachaju Repau chʉ'u jo'kasi'ere cho'omapanu, Repau, 'Judiʉpāi re'oja'che cho'okaija'mu chʉ'u', chiisi'e cho'omaneja'mu", chiicosome repana. ⁴ Jā'aja'ne i'kani joreme repana. Judiʉpāi Repau'te masi cuasanare ũcua Repau i'kasi'e jorema'ne re'oja'che cho'okaija'mu Dios. Pāi rua joreme. Diota'ni jorema'kua'mu. Ija'che kʉamʉ Dios chʉ'o tochasi'e: Jā'ku Dios, chʉ'u cu'ache cho'osi'ere mʉ'upi kʉato asa,

"Ūcuarepaa'me jā'a", chiiju masijanaa'me pāi.

Chʉ'ure, "Repau cu'ache cho'osi'e ro'ia'ku", chiiu chʉ'uto,

"Repau cho'ora chiisi'e ũcuarepare cho'omʉ Dios. Jorema'kua'mu Repau", chiijanaa'me pāi.

Jā'aja'ne chiiu Dios chʉ'o tochasi'e.

⁵ Chekuna pāi ija'che i'kajuasome: "Maipi Dios chʉ'usi'ere jachato re'omʉ. Mai Diore jachanare pāipi nato Dios pa'icheji na'a re'oja'che ñomu repanare. Jā'ajekuna maipi cu'ache cho'onajeju Dioni re'oja'che cho'okaije. Jā'ajekuna Dios maire Repau'te re'oja'che cho'okainani pe'ruku, 'Mʉsanʉkona cu'ache cho'osi'e ro'ijʉ pa'ijʉ'u', chiiu chʉ'uni cu'ache cho'omʉ maire", chiijuasome pāi. ⁶ Rua tiiñe cuasame jā'aja'ne i'kana. Repana i'kasi'e ũcuarepa pa'ito repana cu'ache cho'osi'e te'e'u'terejē'e ña ro'iche chʉ'ũñe peora'amʉ Diore.

⁷ Repana i'kasi'e, "Pāi cu'ache cho'oto na'a re'omʉ", chiisi'e ũcuarepa pa'ito judiʉ peoku'te ija'che i'kare'ora'amʉ: "Chʉ'upi rupʉ tʉosiva'nani pojokuna Diorepau pa'icheji na'a re'oja'che ñomu chekunare pāi. Tʉosiva'naja'ne pa'imau pāire Diopi re'oja'che cho'okaijuna ña na'a rua re'oja'che cutume pāi Repau'te. Jā'ajekuna Diopi chʉ'uni ñaku i'kani, 'Cu'ache cho'omʉ iku tʉosiva'nare pojokʉ', chini, chʉ'uni cu'ache cho'omʉ", chiito re'omʉ. ⁸ Ūcuanapi jorema'to chekuna ija'che i'kana ũcuarepare chʉ'o i'kara'ame: "Cu'ache cho'oñu re'oja'che ti'jñea'ku", chiiime. Chekuna pāi, "Jā'aja'ne i'kamʉ Pablo", chiiime chʉ'ure. Jā'ata'ni repana ũcuanuko joreme. Repanare, "Mʉsanʉkona cu'ache cho'osi'e ro'i, vati toare sani uuju pa'ijʉ'u", chiiu chʉ'uni ũcuarepare cho'omʉ Dios. Repana ro'ia'me.

Pāi ũcuanuko cu'ache cho'ojʉ pa'iche'te kʉamʉ

⁹ Mai judiʉpāi chekunare na'a rua re'omanaa'me. Chura chʉ'u tochacuhasi'kua'mu jā'a. Pāi ũcuanuko cu'achechi'a cho'omasime judiʉpāina'me judiʉ peona. ¹⁰ Dios chʉ'o aperumʉ tocha jo'kasi'e ija'che kʉamʉ:

"Te'eujē'e Dios chʉ'ũñe cho'ona peome.

¹¹ Dios chiiche cho'omasina peome.

Ūcuachi'a re'oja'che pa'ijʉ Dioni ja'me pañu chiina peome.

¹² Pāi ũcuanuko re'oja'che pa'iche ũhasō cu'ana carūnisōme.

Te'eujē'e chekunare ña oina peome."

¹³ "Pāi ũcuanuko rua cu'ache cutunajeju

pāiu'te tāsicoje ta'pimacoje vʉocheja'che cu'amʉ repana cutuchʉ'o. Rua joreme."

"Aña eo paaku kũ'iñeja'ne repana chʉ'opoāpi cu'ache i'kaju chekunare asi cho'ome."

¹⁴ "Chekunare rua cu'ache i'kaju ravu cho'ome.

Si'arumʉ rua ke'renaa'me repana."

¹⁵ "Chekunare pe'ruju vanisōme.

¹⁶ Si'achejñaruā ku'ijʉ pāire cu'ache cho'ojʉ rua pa'ivesache cho'ome chekunare.

¹⁷ Chekunare jmamakarujē'e re'oja'che cho'okaiche vesume repana."

¹⁸ "Diore jmamakarujē'e vajuchʉmanaa'me repana."

Jā'aja'ne kʉamʉ Dios chʉ'o aperumʉ tochasi'e.

¹⁹ Dios chʉ'o aperumʉ tochasi'e mai judiʉpāi pa'iche'te peore kʉamʉ. Mai judiʉpāi masime jā'a. Jā'ajekuna ie ũcuachi'a masime: Mai judiʉpāi te'eujē'e re'oja'che cho'omanaa'me. Pāi si'achejñā pa'ina ũcuanuko judiʉpāina'me judiʉ peona Diopi kʉakuna mai cu'ache cho'osi'e asajanaa'me. Asato jachacu'aja'mu maire. ²⁰ Maire pāi re'oja'che cho'ochē si'ache chʉ'usi'kua'mu Dios Moisés tochasi'ere ña mai cu'ache pa'iche'te masia'ju chini. Maipi Repau aperumʉ chʉ'usi'ere cho'ojʉ cu'ache cho'osi'e

ro'iche peoaj'u chini jo'kamanesi'kua'mu Repau. Jā'ajekuna Diopi, "Re'onaa'me ina", chiau chini, Repau aperumu chū'usi'ere cho'oni, cho'ote'eme pāi.

Jesucristo'te cuasanare ūcuanukore Diopi repanani cho'okaiuna Repau'te ja'me pa'ire'ochete'keamu

²¹ Chura Diopi cho'okaiuna iere masime mai: Dios maire űani, "Re'onaa'me ina", chiimu, Repau chū'ufe peore cho'omanareta'ni. Aperumu Diopi kuakuna irumu pa'ijachere tocha jo'kaasome Moisename chekuna Dios chu'o kuasina. Jā'ata'ni chura Dios maire na'a asare'ochete'keamu. Ija'che pa'imū: ²² Jesucristo'te cuasanare ūcuanukore Diopi cho'okaiuna maire ja'me pa'ire'omu Repau'te, re'oja'chechi'a cho'onare pa'ire'ocheta'che, judiopaina'me judio peonare. ²³ Pāi ūcuanuko cu'ache cho'onajejuna mai pa'iche'te űa pojoma'mu Dios, re'oja'che cho'ocheti karakuna. ²⁴ Jā'ajekuna Dios maini oiū re'oja'che cho'okasa chini Jesucristoni chū'una mai cu'ache cho'osi'e jūni ro'ikakuna re'oja'chechi'a cho'onare cho'ocheta'che mai cu'ache cho'osi'e jmanakaruj'e ro'iche chū'umaneja'mu Repau maire. ²⁵ Jesucristo'te Dios raosi'kua'mu, Repau'te cuasana cu'ache cho'osi'ere chiere rao jūni ro'ikaau chini. Repau chū'ufe jachanare ro'iche pa'ina maini oiū Jesucristoni chū'usi'kua'mu Repau'te cuasanani ro'ikaau chini. Jā'aja'ne ro'ikakuna maire pe'ruce cuhasosi'kua'mu Repau. Aperumu pa'isinare pāire oni repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chū'umanesi'kuta'ni, peore ūcuarepa cho'o űosi'kua'mu Repau. ²⁶ Chura Repau cu'ache cuheche'te pāipi masia'ju chini repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'ju chini chū'umu. Cu'ache cho'osi'e ro'iche pa'ina pāire oni Jesucristoji jūni ro'ikai'ejekuna Repau'te cuasanare maire ūcuanukore cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasamu Dios cu'ache cho'onareta'ni. Jā'ajekuna, "Pāi cu'ache cho'osi'e ro'iche paame", chiisi'kuta'ni maini oni cu'ache cho'onareta'ni cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasaku ūcuarepa cho'omu Repau.

²⁷ Jā'ajekuna ija'che i'kacu'amu maire: "Re'oja'che cho'okujeku Dios pa'ichejana saija'mu chu'u", chiina joreme. Maipi Dios chū'ufe'te peore cho'onita'ni, ija'che i'kare'ora'amu maire: "Re'oja'che cho'okujeku Dios pa'ichejana saija'mu chu'u", chire'ora'amu. Pāi ūcuanuko peore re'oja'che cho'ovesunajejuna jā'aja'ne i'kacu'amu maire. Jā'ata'ni Diopi oiuna Jesucristo'te cuasanachi'a Repau pa'ichejana saijanaa'me mai. Jā'ajekuna ūcuachi'a ija'che i'kacu'amu maire: "Re'oja'che cho'onajeju Dios pa'ichejana saijanaa'me chukuna", chiicu'amu. ²⁸ Dios maire cu'ache cho'onareta'ni cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu Repau'te cuasato. Maipi Repau'te cuasama'ne Repau chū'usi'echi'a cho'oto t'amanera'amu jā'a. "Re'onaa'me ina; cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiimanera'amu Repau maire. ²⁹ Dios judiopāichi'a paama'mu. Ūcuachi'a judio peonare paamu. ³⁰ Dios Ūcuate'eu'mu. Judiopāi jikora'muru chā'tiru pa'ica'niru chuto tuacojnosinapi, Repau'te cuasato cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu Dios repanare. Ūcuachi'a judio peona jikochā'tiru chuto tuacojnomanesinapi, Repau'te cuasato cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu Dios repanare. ³¹ Jā'aja'nejekuna, ūRepau'te cuasanajeju Diopi chū'ukuna Moisés tocha jo'kasi'e sejojanaa'ne mai? ¡Pāaűu! ¡Jā'aja'ne cho'omanefu! Mai Repau'te cuasana Moisés tocha jo'kasi'e re'oja'che cho'ochete'keamu na'a rua cho'ome.

4

Abraham Diore masi cuasasi'ere keamu

¹ Mai aipāi'ate Abrahamre, űe'se cho'una pojou Dios? ² Diopi, "Chu'u chū'ufe cho'okujekuna pojomu chu'u ikure", chiito, "Re'oja'che cho'okū'mu chu'u", chire'ora'amu Abrahamre. Jā'ata'ni Dios asaku'te jā'aja'ne i'kacu'amu. Asacuhemu Repau. ³ Ūcuachi'a ija'che keamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e: Abrahampi Dioni cuasakuna re'oja'chechi'a cho'okū'te cuasacheja'che cuasamu Dios repau'te, chiimu.

⁴ Pāiū cho'ochete'keamu kuri kooche rupu űsima'nea'me. Cho'ochete'keamu cho'osi'e ro'ia'me. ⁵ Jā'ata'ni Dioni cuasaju re'oja'che cho'onare Ūcuaji repanani, "Re'onajejuna ro'iche peomu inare", chiau chini cho'oma'me repana. Cu'ache cho'ojū Repau'te cuhesinareta'ni re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasaku rupu cho'okaimu Dios Repau'te cuasanare. Repana re'oja'che cho'osi'e ro'ima'nea'me. ⁶ David jā'aja'ne kuasi'kua'mu. Pāi re'oja'che cho'omanareta'ni Diopi re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasakuna pojou pa'iche'te kuasi'kua'mu. ⁷ Iere tocha jo'kaasomu repau David: Dios chū'ufe'te jachaju pāi cho'osi'e Diopi cuasama'to rua re'omu repanare.

Ūcuachi'a repana cu'ache cho'osi'ere tūnoto rūa re'omū repanare.

⁸ Repana cu'ache cho'osi'ere ro'ia'ju chini Diopi chū'uma'to rūa re'omū repanare. Jā'aja'ñe tocha jo'kaasomū repau.

⁹ Judiopāi jīkora'murū chā'tirū pa'ica'nirū chuto tuacojñosinarechi'a re'oma'mū jā'a. Judio peonare ūcuachi'a cho'okaimū Dios. "Abrahamre Repaūni cuasakūna re'oja'che cho'oku'te cuasacheja'che cuasamū Dios", chiiū Dios chū'o aperumū tocha jo'kasi'ere cuasaku tochamū chū'u ija'ova. ¹⁰ Abrahamre repau jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chuto tuasiramūchi'a jā'aja'ñe cuasamanesi'kua'mū Dios repau'te. Aperumūna repau jīkochā'tirū chuta'a chuto tuacojñomarumūjē'e ūcuaja'che cuasasi'kua'mū Dios repau'te. ¹¹ Abraham chuta'a jīkochā'tirū chuto tuacojñoma'kupi Diore cuasarumū cu'ache cho'oma'kure cuasacheja'che cuasaasomū Dios repau'te. Na'a pa'isirumū jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chuto tuache'te jo'kaasomū Dios repau'te, cho'oku Repau ūcuarepa repau'te paache'te masi'aku chini. Jā'ajekūna judio peona jīkochā'tirū pa'ica'nirū chuto tuacojñomanapi Diore cuasanare ūcuauko aipāi'ia'mū repau. Abrahamre cuasacheja'che cuasamū Dios repanare, cu'ache cho'omanare cuasacheja'che. ¹² Ūcuachi'a mai judiopāi jīkochā'tirū chuto tuacojñosina Diore cuasana aipāi'mū Abraham, chuta'a repau jīkochā'tirū chuto tuacojñomarumū Diore cuasacheja'che cuasanajejuna.

Dios Repau'te cuasanare cho'okaija'mū chiisi'e ūcuarepa cho'okaiche'te kuamū

¹³ Diopi chū'ūna na'a pa'isirumū Abrahamna'me repau jojosinajana Diore cuasana cheja pa'inare ūcuaukore re'oja'che chū'ujanaa'me. Dios ija'che i'kama'mū: "Abrahamre chū'u chū'usi'e cho'osi'kujekūna cho'okaija'mū chū'u", chiima'mū Dios. Jā'ata'ni Abrahampi Repaūni cuasakūna repau jojosinajanapi chū'ujū paapu chini cho'okaija'mū Dios, re'oja'che cho'oku'te cuasacheja'che cuasaku. ¹⁴ Aperumū Repau chū'u jo'kasi'e cho'onare Diopi pāi chū'ūñe jo'karu Repau'te cuasana peoche cuasara'ame. Jā'aja'ñe peoche cuasato Dios cho'oja'mū chiisi'e jorechū'o pa'ira'amū. ¹⁵ Dios Repau chū'u jo'kasi'ere pāipi jachajūna pe'ruku cu'ache cho'osi'e ro'iche chū'umū. Pāire Repau chū'usi'e jo'kamanesi'e pa'ito jachana peora'ame.

¹⁶ Aperumū Dios, "Chū'ure cuasanarechi'a re'oja'che pa'iche rupū īsija'mū chū'u", chiniasomū. Repau i'kasi'e jorema'ñe rupū īsiku'mū Dios, ūcuauko maipi Abraham jojosinajanapi repau Diore cuasacheja'che cuasanapi judiopāina'me judio peona re'oja'che paapu chini. Mai ūcuauko aipāi'ia'mū Abraham, Diore cuasana judiopāina'me judio peona. ¹⁷ Ie Diopi i'kakūna asaju tochaasome pāi: Abraham, mū'u jojosina rūa jainuko pa'ijū si'avājūpāi pa'ijanaa'me, chiniasomū Dios Abrahamre. Repau'te cuasakujeku Abraham Diopi űato mai aipāi'mū. Repau Dios si'ache cho'omasiku'mū. Jūnisosinare vasomū paapu chini. Ūcuachi'a pāi chuta'a peorumū, "Paapu", chikuna pa'ime chura.

¹⁸ Dios repau'te Abrahamre ija'che i'kaasomū: "Mū'u jojosina rūa jainuko pa'ijū si'avājūpāi pa'ijanaa'me", chiniasomū Dios, chuta'a chii peokūni. Dios i'kasi'e cuasavesacheta'ni cuasasi'kujekūna chura repau jojosina si'avājūpāi pa'ime. ¹⁹⁻²⁰ Cienrepaūsurumū pa'ikujū rūa aiva'uta'ni ūcuachi'a repau rūjo Sara aiva'ojekona chii paacu'ache masikūta'ni ūcua Dios chū'o jachamaneasomū. "Dios peore masiku'mū", chiiū cuasaasomū repau. Dios i'kasi'ere jachamaneūna chii paacu'asinareta'ni Diopi cho'okaiūna chii paare'osomū repanare. ²¹ Jachama'ñe, "Dios Repau cho'ora chiiche cho'omasiku cho'omū", chiniasomū repau. ²² Jā'aja'ñe Abrahampi Dionī cuasakūna, "Repaū'te re'oja'chechi'a cho'oku'te cuasacheja'che cuasamū Dios". ²³ Abrahamre cuasachechi'a tochaa'ku chini chū'ūmanesi'kua'mū Dios Moisere. ²⁴ Ūcuachi'a maire cuasache kuaku tochasi'kua'mū. Maire Paaku'te Jesucristo'te jūniso tācojñosi'kure vasosi'kure Diore cuasanare ūcuachi'a re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamū Repau maire. ²⁵ Jesucristo mai cu'ache cho'ochē'te ro'ikasa chini jūniso tācojñosi'ku jo'e vajūraniasomū, Diopi maini cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakūna.

5

Diona'me re'oja'che pa'iche'te kuamū

¹ Jā'ajekūna maire Jesucristo'te cuasanare Diopi re'oja'chechi'a cho'onare cuasacheja'che cuasakūna Ūcuau'ame re'oja'che pa'ime mai. Jesucristoji paakūna pe'ruma'mū Repau maire. ² Jesucristoji maire jūni ro'ikakūna pojoku Repau'te cuasanare Dios maire re'onare cho'osi'kua'mū. Cho'okakūna Repau'te re'oja'che ja'me pa'ime mai chura. Ūcuachi'a mai Dios pa'icheja'che re'oja'che pa'ijachere cuasaju pojou cha'ame mai. ³ Ūcuachi'a maini cu'ache ti'jñeto pojou pa'ime mai, maipi

Repau'te cuasache'te na'a rua che'cheju. Pa'ivesache pa'itojē'e ūhasoma'ñe Repau'te ūcua cuasani na'a rua koka paaju re'oja'che pa'iche na'a rua che'cheme mai. ⁴ Jā'aja'ñe pa'ivesache pa'itojē'e ūhasoma'ñe Repau'te ūcua cuasani rekoñoā na'a re'ojarekoñoā paajanaa'me mai. Maipi re'ojarekoñoā paani maire Dios re'oja'che cho'okaijachere pojojū cha'ajanaa'me mai. ⁵ Dios maire re'oja'che cho'okaijache ūcuarepa'a'me. Maini cuasaku Repau Rekocho'te mai rekoñoāna raosi'kua'mu, maipi Repau maire cuasache'te masia'ju chini.

⁶ Ūcuachi'a mai iere masiju Dios maire cuasache masime: Mai chuta'a re'oja'che cho'ovesuju Diore cuherumu, Repau chiisirumu ti'auna jūni ro'ikanasomu Jesucristo maire. ⁷ Pāiu'te, ūcuarepa cho'oku'teta'ni, "Ikupi vajuu paau; chu'upi chuenisora", chiima'me pāi. Chekurumu rua te'eñoā pāi chekunani rua re'onajejuna oni chuenisocosome, vajuu paapu chini. ⁸ Jā'ata'ni Dios maire na'a rua oimu. Repau maire oiche ija'che cho'o ñosi'kua'mu Dios: Mai chuta'a cu'ache cho'orumu Jesucristoji mai cu'ache cho'ochete jūni ro'ikaau chini chū'usi'kua'mu.

⁹ Jesucristoji chie rao jūni ro'ikaisi'ejekuna maire re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamu Dios. Jā'are masiju ūcuachi'a Repau maire na'a rua re'oja'che cho'okaijachere masime mai ie: Pāi repana cu'ache cho'osi'e ro'iju paapu chini Repau chū'urumu, Jesucristo cho'okaisi'ejekuna ūcuarepa cho'oku maini oiu vati toa sani uuche'te ūsekaija'mu. ¹⁰ Aperumu Diore mai cuherumu Repau Mamakūji maini jūni ro'ikaau chini raouna Diona'me re'oja'che pa'ime mai chura. Jesucristoji vajurani pa'iu maire si'arumu re'oja'che cho'okaiuna jmamakarujē'e pe'rumau cu'ache cho'omanaja'mu maire Dios, Repau'te ja'me pa'inajejuna. ¹¹ Ūcuachi'a Jesucristoji cho'okaiuna, Dioni cuasaju rua pojome mai. Maire Paaku Jesucristo jūni ro'ikaisi'ejekuna, Diona'me re'oja'che pa'inaa'me mai.

Adán cu'ache cho'okaisi'ena'me Jesucristo re'oja'che cho'okaisi'ere kua'mu

¹² Ija'chea'me: Chareparo pa'si'ku Adán cu'ache cho'osi'kujeku jūnisosi'kua'mu. Cu'ache cho'osi'e ro'ia'me jū'iñe. Jā'ajekuna mai aipāiu Adán jojosinajeju cu'ache cho'uju ūcuanuko jūnisonachi'aa'me mai. ¹³ Adán pa'irumupi vaa pāi cu'ache cho'uju paniasome, Dios chuta'a Moiser pāipi cho'oa'ju chini chū'umarumu. Jā'ata'ni reparumu cu'ache cho'onareta'ni Moisés chū'usi'e jachasi'e cuasamaneasomu Dios, chuta'a asamanajejuna. ¹⁴ Jā'ata'ni Adán jojosina ūcuanuko Dios chū'ũñe Moisés chuta'a asamarumu pa'isina Adán Dios chū'usi'e jachasi'ēja'che jachamanesinata'ni jūnisoasome. Repau Adán pāi ūcuanukore cu'ache cho'okaniasomu. Na'a cho'je raisi'kupi Jesucristo pāi ūcuanukore re'oja'che cho'okaniasomu.

¹⁵ Adanna'me Jesucristo pāi ūcuanukore cho'okaniasome. Jā'ata'ni ūcuaja'che cho'omaneeasome. Adán Dios chū'usi'ere jachaku cu'ache cho'oasomu. Te'eu Repauni jachauna pāi ūcuanuko jūnisome. Jā'ata'ni Repau Dios maire oiu chū'uasomu, Jesucristo te'euji pāi ūcuanuko cu'ache cho'ochete karama'ñe jūni ro'ikaau chini. Ro'ikaicojñosinajejuna maire si'arumu cho'okaimu Dios, maipi re'oja'che paapu chini. ¹⁶ Adanna'me Dios ūcuate'e cho'okaimaneasome. Te'eu Adán Dios chū'usi'ere te'echo jachauna pāi ūcuanuko cu'ache cho'osi'e ro'ia'ju chini chū'uja'mu Dios. Pāi ūcuanuko Repau chū'ũñe ruarepañoā jachasinareta'ni maire oiu rupū cho'okaniasomu Dios, Jesucristoji jūni ro'ikakuna, "Chu'upi ñato re'onajejuna cu'ache ro'iche peomu inare", chisa chini. ¹⁷ Te'eu Adán Repau chū'usi'ere jachauna pāi ūcuanuko jūnisonaa'me. Jā'ata'ni Jesucristo Te'euji maire jūni ro'ikakuna Dios maini oiu re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasamu. Ūcuachi'a re'oja'che pa'iche Dios rupū isiche koonapi re'oja'che pa'iju Jesucristo pāi ūcuanukore chū'urumu Repau'te ja'me chū'ujanaa'me mai.

¹⁸ Jā'ajekuna te'euji Dios chū'usi'ere te'echo jachauna si'avājupāi repana cu'ache cho'osi'e ro'iche paame. Ūcuaja'che Te'euji te'echo re'oja'che cho'okakuna si'avājupāire Repau'te cuasane Diona'me si'arumu re'oja'che pa'ire'omu, Diopi repanani cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakuna. ¹⁹ Te'eu Adán Dios chū'usi'ere jachauna pāi ūcuanuko cu'ache pa'inaa'me Diopi ñato. Ūcuaja'che Jesucristoji te'eu Dios chū'usi'ere cho'ouna pāi jainuko re'oja'che pa'ime Diopi ñato.

²⁰ Dios re'oja'che chū'uasomu pāipi Repau chū'usi'ere jachaju cu'ache cho'onapi ūcuana jachache'te masia'ju chini. Jā'ata'ni Repau chū'usi'e jachaju si'arumu na'a rua cu'ache cho'onareta'ni ūcuanani oiu na'a rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu Dios. ²¹ Pāi ūcuanuko cu'ache pa'iju jūnisome. Jā'ajekuna maini oiu jūni ro'ikaau chini Maire Paaku Jesucristo'te raosi'kua'mu. Re'oja'che cho'onare cuasacheja'che cuasaku mai jūnisosirumu Repau pa'ichejana saja'mu maire, si'arumu ja'me paapu chini.

6

Jesucristo'te jovosinajeju cu'ache cho'oma'ne re'oja'che pa'imasiche'te kwamu

¹ Păi chekuna ija'che i'kacosome: "Jă'aja'ne pa'ito cuhama'ne ũcua cu'ache cho'oñu mai, Diopi maini oiũ na'a re'oja'che cho'okaau", chiicosome. ² Įjă'aja'ne cuasache rua cu'amũ! Įjă'aja'ne pa'imaneñu! Cu'ache cho'oche ũhasosinaa'me mai. Chura Diopi cho'okaiũna cu'ache cho'oma'ne pa'ire'omũ maire. Re'oja'che pa'imasinata'ni, įjo'e cu'ache cho'oju pa'ijanaa'ne mai? ³ Ie masime musanũkona: Aperũmu pa'isi'e jo'kaso Jesucristoni, "Chu'ũre paajũ'u", chini Ūcuauũni jovo, Ūcuauũna'me jũ'isinaja'ne pa'iju okoro'vecojñosinaa'me mai. ⁴ Maire Jesure jovosinare Ūcuauũni jũni ro'ikakuna mai rekoñoũ cu'ache cho'ouache sějokaisi'kua'mũ Dios, Jesure jũnisouna tasi'eja'che. Okoro'vecojñosinajeju jũniso tãcojño jo'e vajũraisinaja'ne pa'ime mai. Ūcuachi'a Dios peore Masiũjeku Jesure jũnisosi'kure vasosi'eja'che mai rekoñoũ re'ojarekoñoũ care'vakaisi'kua'mũ, maipi mama pa'iju re'oja'che paapũ chini.

⁵ Maipi Jesucristoni jovo mai aperũmu pa'isi'e jo'kasosinaa'me. Jă'aja'ne cho'osinajeju Ūcuauũna'me jũnisosinaja'ne pa'ime mai. Repau jũniso tãcojñosi'kupĩ jo'e vajũrakuna mai rekoñoũ care'vasirekoñoũre paaju jũni vajũraisinaja'ne mama pa'ime mai. ⁶ Ie ũcuachi'a masime mai: Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'kujeku Ūcuauũna'me jũ'isinaja'ne pa'ijũna maire vati paasinare tuasi'kua'mũ, maipi cu'ache cho'oma'ne paapũ chini. Jesucristoji jă'aja'ne cho'ouna cu'achechi'a cho'omasisina chura re'oja'che pa'imasime mai. ⁷ Păi chekunare paaju chũ'ũna repana koo paacojñonapi jũnisoru jo'e paacu'amũ. Ūcuaja'che maipi Jesucristona'me jũ'isinaja'ne pa'ijũna vatipi maini ũcuamakaru paauua chura Diopi cho'okaiũna re'oja'che pa'imasiju cu'ache cho'omanaa'me mai.

⁸ Mai Jesucristona'me jũ'isinaja'ne pa'iju iere masime: Repauũi vajũũjekuna Ūcuauũna'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me mai. ⁹ Ūcuachi'a iere masime mai: Jũni vajũraisi'kujeku jo'e jũ'imaneja'mũ Repau. Jũnisochẽ jo'e peomũ Repau'te. ¹⁰ Păi cu'are peore jũni ro'ikaisi'kujekuna jo'e jũ'iñe peomũ Repau'te. Jũni vajũrani pa'iu Dioni re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ Repau. ¹¹ Įja'che cuasajũ'u musanũkona: Jesucristo cho'okaisi'jekuna jũnisosina pa'icheja'che pa'iju cu'ache cho'oma'ne pa'inaa'me musanũkona. Ūcuachi'a musanũkona Jesucristo jũni vajũrani pa'iu Diore re'oja'che cho'okaicheja'che vajũraisinaja'ne pa'iju Diore re'oja'che cho'okaiju pa'ime.

¹² Icheja chejachi'a pa'ire'ocanivũũre paajũna maire te'eñoũ chuta'a cu'ache cho'ouamũ. Jă'ajekuna musanũkonare, Diore re'oja'che cho'okaiju pa'inare cu'ache cho'ouatojẽ'e cho'omairo pa'ijũ'u, chiĩmu chũ'u. Cu'ache cho'ona re'oja'che cho'ovesũju repanare uachechi'a cho'omasinaa'me. ¹³ Musanũkonapi cu'ache cho'omaneñu chini peore meñe ũsejũ'u, cu'ache cuasaju cho'ouache peore. Musanũkona ca'nivũũna'me rekoñoũ Dioni įsijũ'u, Repauũi cho'okaiũna re'oja'che paũ chini. Įmamakarũjẽ'e cu'ache cho'omairo pa'iju jũni vajũraisina pa'icheja'che mama pa'iju Dioni re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹⁴ Dios musanũkonare re'oja'che cho'okaimũ, re'oja'chere cho'omasiju cu'ache cho'oma'ne paapũ chini. Aperũmu musanũkona Dios pa'ichejana saũ chini Repau chũ'u jo'kasi'e rua cho'oju pa'isinaa'me. Jă'ata'ni chura jă'aja'ne cho'oche chũ'ũma'ne, rupũ musanũkonare oiũ cho'okani cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repau.

Re'oja'che cho'omasiche'te kwamu

¹⁵ Jă'aja'ne pa'ito, Diopi maini oiũ mai cu'ache cho'oche'te jo'e cuasamaũna Repau aperũmu chũ'u jo'kasi'e cho'omanata'ni, įcu'ache cho'ojanaa'ne mai? ĮPăũũ! ĮCu'ache cho'omaneñu mai! ¹⁶ Ie masime musanũkona: Musanũkonare ja'me pa'ikujĩ chekuni, "Chu'ũre paajũ'u; mũ'u chiichechi'a cho'okasa", chini repau'te paaku chũ'ũñechi'a cho'oku pa'ija'mũ repau. Jă'ata'ni jă'aja'ne i'kato repau'te cho'ouache cho'ocua'aja'mũ. Diore jă'aja'ne i'kanata'ni re'oja'che pa'ime, "Chu'ũre paajũ'u; mũ'u chiichechi'a cho'okasa", chiina. Ūcuaja'che musanũkonapi cu'ache'te cho'oju re'oja'che cho'oche cavesosoru re'oja'che cho'ouanareta'ni cho'ocua'aja'mũ, musanũkonare vatipi paakuna. Jă'aja'ne cho'onare cuheku sějomũ Dios. Aperũmu musanũkona Dios pa'ichejana saũ chini Repau chũ'u jo'kasi'e rua cho'oju pa'isinaa'me. Jă'ata'ni chura jă'aja'ne cho'oche chũ'ũma'ne rupũ musanũkonani oiũ re'oja'che cho'okani cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamaneja'mũ Repau. ¹⁷ Iere cuasaku Diore, "Re'orepamũ", chiĩmu chũ'u: Aperũmu musanũkonare vatipi paasi'kua'mũ. Jă'ata'ni musanũkonare pãipi Dios chũ'o re'oja'chere che'chojũna asa chẽa pojoju Diopi cho'okaiũna peore cho'oju pa'inaa'me. ¹⁸ Diopi cho'okaiũna vati musanũkonare paasi'kupĩ teana jũũ'isi'kua'mũ. Chura musanũkona Dios neenajeju Repau chiichechi'a cho'oñu chiime. ¹⁹ Ie asamasire'oche kwamũ chũ'u musanũkonare na'a rua asa masia'ju chini: Aperũmu musanũkona cu'ache cuasaju cu'achechi'a cho'oju si'arũmu na'a rua cu'ache cho'oju pa'isinaa'me. Chura

re'oja'chechi'a cho'oñu chini musanukona ca'nivuãna'me rekoñoã Dioni İsjijũ'u, Repauji cho'okaiuna re'oja'che cuasaju si'arumu na'a re'oja'che cho'uju pañu chini.

²⁰ Musanukonare vati paarumu re'oja'che cho'ochejẽ'e cuasamanesinaa'me. ²¹ Aperumu musanukonare uachechi'a cho'uju pa'isinaa'me, "Jã'aja'ñe cho'oni'te pojोजनाa'me mai", chini cuasaju. Jã'ata'ni musanukona chura reparumu cho'osi'ere cuasani vajuchuju pojoma'me. Aperumu musanukona cho'osi'ejache cho'onare cuheku sėjomu Dios. ²² Jã'ata'ni chura Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Dios neenajeju vatipi jñukuna si'arumu na'a rua re'oja'che cho'uju Diona'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. ²³ Maire cu'ache cho'onare cuheku sėjomu Dios, mai cu'ache cho'osi'e ro'i. Jã'ata'ni Maire Paaku'te Jesucristo'te jovosinare Diopi rupũ cho'okaiuna Ūcuauña'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

7

Dios aperumu chũ'u jo'kasi'ere Jesucristo'te jovosinapi cho'oma'to ro'iche peomu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãi. Dios chũ'usi'e masime musanukona. Ūcuaja'che masime ie: Pãi vajuna cheja pa'irumuna, Dios chũ'usi'ere cho'oma'to cu'amu. Jũ'isirumu cho'oma'ñea'me jã'a. ² Ija'chea'me. Ija'che kuamu Dios chũ'ũñe: Romio umuu'te vejani repau jñisorumujatu'ka umu pa'imo. Repau jñisoruta'ni umu peo'o'mo. Te'eo pa'imo repau. ³ Repao ũju jñisosirumuna chekuni umuu'te vejani Diopi ñato cu'ache cho'oma'to. Jã'aja'ñe cho'oni Dios chũ'ũñe jachama'mo repau. Jã'ata'ni ũju chuta'a vajũu pa'itona chekuni umuu'te pani Diopi ñato cu'ache cho'omo repau.

⁴ Jã'aja'ñe pa'imũ maire. Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e ũjuja'ñe pa'isi'kuamu maire. Jã'ata'ni Jesucristo'te jovosinajeju Ūcuauña'me jũ'isinaja'ñe pa'ime mai. Jñisosinaja'ñe pa'ijuna Moisés tocha jo'kasi'e mai ũjuja'ñe pa'ima'mu chura. Jã'ajekuna aperumu Repau chũ'ũña tochasi'e peore cho'oma'to ro'iche peomu. Jesucristo jũni vajuraisi'kupi paamu maire, Dioni si'arumu na'a rua re'oja'che cho'okaiju paapu chini. ⁵ Aperumu mai cu'arekoñoãre paaju cu'ache cho'ouakuna cu'achechi'a cho'osinaa'me. Jã'ajekuna Dios cho'omanejũ'u chiisi'eta'ni asasinajeju ũcuare cho'ouakuna cho'osinaa'me mai. Si'arumu na'a rua cu'ache cho'uju pa'isinaa'me. Jã'aja'ñe cho'uju vati toana saira'asinaa'me mai. ⁶ Aperumu Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e peore cho'omanerena rua cu'asi'kuamu maire. Jã'ata'ni chura Jesucristoni cuasaju jovosinajeju Ūcuauña'me jũ'isinaja'ñe pa'iju Repauji chũ'ũña Moisés aperumu tocha jo'kasi'e peore cho'omanareta'ni maini oiu re'oja'che cho'okaimũ Repau. Chura Jesucristo chẽa paanajeju, Dios Rekochoji cho'okaiuna mamarekoñoãre paaju cho'oche cho'okaime mai Repau'te.

Jesucristo'te cuasanata'ni ũcuare rekoñoã cu'ache paache'te kuamu

⁷ Jã'aja'ñe pa'ito, ¿Diopi chũ'ũña Moisés tocha jo'kasi'e cu'aku? ¡Cu'ama'mu! Jã'aja'ñe i'kama'kuamu chu'u. Moisés tocha jo'kasi'ere peoni chu'u rekocho cu'ache pa'iche vesũra'amu chu'u. Jã'are ñaku che'chesi'kuamu chu'u. Ija'chea'me: Moisés tocha jo'kasi'epi, "Chekuna neemajñaruãre tua paauache ñamanejũ'u", chiima'to chu'ure tua paauache vesũra'asi'kuamu chu'u. ⁸ Chu'ure, cu'ache cho'oneekujekuna, "Jã'are cho'omanejũ'u", chiito na'a rua cho'ouasi'kuamu. Chekuna neemajñaruã ũcuauamajñaruã paauasi'kuamu chu'ure. Chũ'ũmanesi'e pa'ito jachamanera'asi'kuamu. ⁹⁻¹⁰ Aperumu Dios chũ'usi'e chu'u vesũrumũ, "Re'oku'mu chu'u", chini pojoku cuasasi'kuamu. Jã'ata'ni Dios chũ'usi'e che'chesirumu masakuta'ni cho'ocuheku jachasi'kuamu chu'u. Jã'arumupi jachakuna cuheku sėjosi'kuamu Dios chu'ure. Dios maire jã'aja'ñe cho'oma'ñe paapu chini chũ'usi'kuamu, maipi Ūcuauña'me re'oja'che paapu chini. Jã'ata'ni chu'upi Repau chũ'usi'ere asa jachakuna cuheku sėjosi'kuamu chu'ure. ¹¹ Dios chũ'u jo'kasi'ere asani, cu'arekocho'te paaku rũhiñe cuasamaũ ija'che cuasasi'kuamu chu'u, vatipi jorekuna: "Dios chũ'usi'e cho'oma'to ũcuare re'oja'mu chu'ure", chini Repau chũ'usi'e jachasi'kuamu chu'u. Jachakuna Dios chu'ure cuheku sėjosi'kuamu.

¹² Dios chũ'u jo'kasi'e cu'ama'mu. Rua re'omu. Re'oja'chere che'chomu. ¹³ Jã'aja'ñe pa'ito, Dios chu'uni cuheku sėjoñe'te kuaku, ¿Repau aperumu chũ'u jo'kasi'e chu'ure cu'ache cho'oku? ¡Pãamu! ¡Jã'aja'ñe i'kama'kuamu chu'u! Ija'chea'me: Chu'u cu'achechi'a cho'omasiche'te chu'upi masia'ku chini re'oja'che chũ'usi'kuamu Dios. Cu'ache cho'oku chu'u rekocho cu'ache pa'iche masicuhamu chu'u, Dios chũ'usi'e re'oja'chere asani.

¹⁴ Iere masime mai: Moisés tocha jo'kasi'e Dios Rekochoji chũ'usi'ea'me, maipi Repau chiiche re'oja'che cho'uju paapu chini. Chu'uta'ni chu'ure cho'ouache'te cho'oku

vati chũ'ũñe cho'okũ'mũ. ¹⁵ Vesũmu chũ'u cho'оче. Chũ'ũre cho'ũache re'oja'che cho'oma'kua'mũ. Chũ'u cho'ocuhecheta'ni cu'ache cho'okũ'mũ. ¹⁶ Chũ'u cu'ache cho'оче'te cuhekũjekũ iere masimũ chũ'u. Moisés tocha jo'kasi'e jã'aja'ñe cho'оче'te ãsechejekũ rua re'oja'imũ. Ūcuarepare chũ'ũmũ. ¹⁷ Chũ'u cu'ache cho'оче chũ'ũre cho'ũachema'mũ. Cu'ache cho'ocuhemũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'u rekocho chuta'a cu'ache pa'ũ chũ'ũni cu'ache cuasokũna jã'aja'ñe cho'omũ chũ'u. ¹⁸ Iere masimũ chũ'u: Chũ'ũchi'a te'eu pani jmamakarũjẽ'e re'oja'che pa'ĩma'mũ, chuta'a chũ'u rekocho cu'ache paaku. Rua re'oja'che cho'ora chiikũ'teta'ni cho'ocũ'amũ chũ'ũre. ¹⁹ Re'oja'che cho'ora chinijẽ'e cho'oma'mũ chũ'u. Cu'ache cho'omanera chini ũcua cho'omũ chũ'u. ²⁰ Chũ'ũpi cu'ache cho'оче'te cuheto chũ'ũre cho'ũama'ñea'me. Chũ'u rekocho chuta'a cu'ache pa'ũ chũ'ũni cu'ache cuasokũna jã'aja'ñe cho'omũ chũ'u.

²¹ Si'arũmu ija'che pa'ĩkũ'mũ chũ'u: Re'oja'che cho'ora chiikuta'ni ũcua cu'ache cho'okũ'mũ chũ'u. ²² Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'ere chũ'u rekochoji rua chiũũ cho'ora chiũũ chũ'u. ²³ Jã'ata'ni chũ'u rekocho chuta'a cu'ache pa'ĩna jachaku cu'ache cho'omũ chũ'u. Si'arũmu chũ'u rekocho cu'ana'me rua cavamu. Cu'api cajejanisũna re'oja'che cho'ocũ'amũ chũ'ũre. ²⁴ ¡Rua cu'amũ chũ'ũva'ũre! Cu'achi'a cho'okũjekũna Dios chũ'ũre cuhekũ sũjoja'mũ. ¿Neepe chũ'ũre cho'okaijanaa'ñe? Rua oimũ chũ'u. ²⁵ ¡Jã'ata'ni cho'okaikũ pa'ĩmũ! Diopi chũ'ũna Maire Paaku Jesucristo'ni cho'okaimũ chũ'ũre. Jã'ajekũna rua pojokũna Diore, "Re'orepamũ", chiũũ pa'ĩmũ chũ'u.

Chũ'u i'kasi'e ija'chea'me: Chũ'u rekocho Dios chũ'ũñe peore cho'ora chiũũ chũ'u. Jã'ata'ni Diopi cho'okaima'to chũ'u rekocho chuta'a cu'ache pa'ĩna cho'ocũ'aja'mũ chũ'ũre.

8

Dios Rekochoji cho'okaiũna re'oja'che pa'iche'te i'kamũ

¹ Jã'ajekũna chura Jesucristo chẽa paanare Diopi, "Re'onaa'me ina", chiũũna, cu'ache cho'osi'e ro'iche peomũ. ² Aperũmu chũ'ũre cu'achechi'a cho'omasikũna cuhekũ sũjosi'kua'mũ Dios. Churata'ni Jesucristo cho'okaisi'ejekũna Ūcuau'ni cuasakũ jovũũna Dios Rekochoji cho'okaiũna Ūcuau'na'me re'oja'che ja'me pa'ĩmũ chũ'u. ³ Dios maire re'oja'chere chũ'ũsi'kua'mũ, maipi re'oja'che cho'ojũ Ūcuau'na'me paapu chini. Jã'ata'ni maire re'oja'che cho'ocũ'asi'kua'mũ, vatipi maini paakũna. Jã'aja'ñe pa'inani Dios Repau Mamaku'te raosi'kua'mũ, mai cu'ache cho'onaja'ũta'ni jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'ũ mai cu'are jũni ro'ikaau chini. Diopi chũ'ũna mai cu'are Jesupi jũni ro'ikakũna maire pe'ruce chũ'ũsi'kua'mũ Dios. Jã'ajekũna chura maire Repau'te ja'me re'oja'che pa'ire'omũ. ⁴ Jã'aja'ñe Dios maire cho'okaisi'kua'mũ, mai te'ena meñe cu'ache cuasaju cho'оче'te cho'oma'ñe pa'ĩju, Ūcuau Rekochoji cho'okaiũna Repau chũ'ũñe'te cho'ojũ paapu chini.

⁵ Pãĩ repana rekoñoã cu'ache cuasachechi'a cho'ona repanare ũachechi'a cuasaju cho'ome. Pãĩ Dios Rekocho chũ'ũñe'te cuasaju cho'onata'ni Dios chiũche'te cuasaju cho'ome. ⁶ Pãĩ repana rekoñoã te'ena cu'ache cuasaju cho'onare cuhekũ sũjomũ Dios. Dios Rekocho chiũche cuasaju cho'onata'ni Repau'na'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me. ⁷ Repanare cu'ache cho'ũachechi'a cuasana Dionĩ cuheju Repau chũ'ũñe cho'oma'me. Chekurũmu Repau chũ'ũñe cho'oũũ chiitojẽ'e ũcua cho'ocũ'ara'amũ repanare. ⁸ Pãĩ repana rekoñoã cu'ache cuasachechi'a cho'ona repanare ũachechi'a cho'ojũ Diore pojovesũme. Jã'ajekũna repanare pojoma'mũ Dios.

⁹ Musanũkonata'ni, Jesucristo chẽa paanajeju Dios Rekocho'te paaju Repau chi'iche'te cuasaju musanũkona cu'ache cuasache cho'oma'me. Pãĩ Dios Rekocho pe'onata'ni Jesús neenama'me. ¹⁰ Musanũkonare cu'ache cho'ojũna cuhekũ sũjosi'kua'mũ Dios. Jã'ata'ni Jesucristo'te jovosinajeju Ūcuau'na'me jũ'isinaja'ñe pa'ĩjũna Diopi musanũkonani cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakũna Ūcuau'na'me re'oja'che pa'ire'omũ musanũkonare chura. ¹¹ Ūcuachi'a Jesure jũniso tãcojĩosi'kure Vasosi'ku Dios Rekochoji ja'me pa'ũ cho'okaija'mũ musanũkonare, jũnisosirũmu vajũrani maca'nivũare koo paa'aju chini.

¹² Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Dios Rekochoji ja'me pa'ĩmũ maire. Jã'ajekũna maire cho'ũache cu'ache cho'ojũ pa'ĩmanẽũ mai. ¹³ Musanũkonare ũachechi'a cuasaju cho'ojũ pa'ĩto cuhekũ sũjoja'mũ Dios. Jã'ata'ni Dios Rekochoji cho'okaiũna musanũkonare cu'ache cho'ũache'te jo'kasoni Diona'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me musanũkona.

¹⁴ Dios Rekocho chũ'ũñe cho'ona ũcuau'ko Dios chiũ'a'me. ¹⁵ Musanũkona Jesucristo'te jovorũmu Dios Repau Rekocho'te ĩsi'kua'mũ, musanũkonapi, "Repau chiũ'a'me mai",

chiiju masia'ju chini. Aperumu cu'achechi'a cho'omasinana'me musanukona. Churata'ni Repau chiijeju re'oja'che pa'imasime. Ja'are masiju vaju'chuma'me musanukona, cu'ache cho'osi'e ro'imanejanajeju. Repau Rekochoji cho'okaiuna, Repau chiijeju, "Ja'ku", chiime musanukona Repau'te. ¹⁶ Repau Rekochoji mai rekoñoana kuakuna, "Dios chii'a'me mai", chiime. ¹⁷ Repau chiijeju Dios rua re'oja'che isija'mu maire, mai a'chure Jesucristo'te isisi'eja'che. Icheja cheja pa'irumu Dios chiijeju mai a'chu Jesucristo cu'ache cho'ocojñosi'eja'che cho'ocojñome mai. Na'a pa'isirimuta'ni Repau pa'ichejana sani Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

Dios maire si'ache re'oja'che isijachere kwamu

¹⁸ Chura sumava'na pa'ime mai cu'ache cho'onajeju. Na'a pa'isirimuta'ni Dios maire chekuna ñaju'te re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mu. Re'oja'che pa'ijuna Dios maire rua pojoma'ju. Ja'ajekuna irumu pa'iche cuasama'ne na'a pa'isirimu pa'ijachere cuasaku pojomu chu'u. ¹⁹ "Reparumu na'mi ti'aa'ku", chiiju cha'ame ucuanuko Dios cho'osina, Repau chii pa'ijachere masiñu chini. ²⁰ Paipi cu'ache cho'orena Dios chu'usi'e cu'ache si'ache pa'imu chura. Peore si'asochi pa'imu. Ju'ine pa'imu. Nañañe pa'imu. Rupu pa'ima'mu ja'a; Dios chu'usi'ea'me, pai cu'ache cho'osi'e ro'i. Repau chiiisirimujatu'ka ja'aja'ne pa'ija'mu icheja cheja. ²¹ Ja'ata'ni na'a pa'isirimuna Repau chu'usi'e cu'ache peore sejoja'mu Dios. Si'asochi peoja'mu. Ju'ine peoja'mu. Nañañe peoja'mu. Re'oja'chechi'a pa'ija'mu. Dios Repau chii re'oja'chechi'a pa'inare cho'orumu Repau cho'osi'e peore si'ache re'oja'che care'vasoja'mu. ²² Dios chu'usi'e cu'a peore irumujatu'ka ūcu'a cu'amū, romio'te chii jñaapi'rako'te asicheja'che. Ja'are masime mai. ²³ Ūcuachi'a mai rekoñoare Dios Rekochoji apicare'vakuna reparumupi na'mi ti'aa'ku chini cha'ame mai, chuta'a cu'ache pa'iju oiñu. Reparumu Dios maire Repau chii re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mu. ²⁴⁻²⁵ Maire re'oja'chechi'a pa'inare Dios cho'ojachere cuasaju Jesucristoni jovosinaa'me mai, Ūcuana'me si'arumu re'oja'che pañu chini. Re'oja'chechi'a pañu chini cha'ame mai, rekoñoapi chuta'a cu'ache pa'una. Mai chuta'a paa ñama'ñejekuna cha'ame mai. Pai repaana paa ñañe cha'ama'me. Diopi cho'okaiuna pojoku cha'ame mai.

²⁶ Ūcuachi'a pa'ivesunare Dios Rekochoji cho'okaimu maire. Mai rekoñoa cuasache'te maipi Dioni kuavesuto Repau Rekochoji kuakaimu maire. Mai chu'opi Diore seevesuche Repau Rekochoji seekaimu. ²⁷ Dios mai rekoñoa pa'iche masimu, ūcuachi'a Repau Rekocho cuasache. Ja'ajekuna Repau Rekocho Diorechi'a asare'ocheji Repau chii'che'te seekaimu maire Repau chēa paanare.

Dios Repau'te cuasanare maire re'oja'che cho'okaija'mu na'a rua pa'imasia'ju chini

²⁸ Iere masime mai: Re'oja'che paapu chini Dios chēasinare Repau'te cuasanare maire si'ache ti'jñeñe Repau cho'ochi'e'me, maipi si'arumu na'a rua re'oja'che pa'imasia'ju chini. ²⁹ Maire teana apereparumuna masicojñonare ija'che i'kaasomu Repau: "Repana chu'u Neeku pa'icheja'che re'oja'che paapu. Chu'u Chii charo cakujeku chu'ure cuasana ucuanuko majaa'chu paañ", chini cuasasomu Dios maire. ³⁰ Apereparumuna maire masiku chēasi'ku'a'mu Dios. Maire Repau chēasinare cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu. Ja'aja'ne masacojñonajejuna re'oja'chechi'a pa'inare cho'oja'mu Repau maire, Repau Mamaku pa'icheja'che re'oja'che paapu chini.

³¹ Ja'are masiju ija'che cuasame mai: Maini Diopi oiñu maire cuhenare cajejaimu. ³² Repau Mamaku'te ūsema'ne rupu isisi'ku'a'mu, maini ucuanuko jūni ro'ikaau chini. Mamaku'te ūsema'ne isisi'ku'jeku ūcuachi'a ūsema'ne re'ojachere si'ache rupu isija'mu Repau maire. ³³ Diopi maini cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasakuna maire Repau chēasinajejuna chekuna mai pa'iche ña cuheju cu'ache i'kacheta'ni asamaneja'mu Repau. ³⁴ Diopi maire, "Re'onaa'me ina", chiito, zneepi maire, "Cu'ache cho'osinaa'me ina", chiijanaa'ne? Jesucristo maire jūni ro'ikani jo'e vajurani pa'iu Diore kueñe uajātu cakā'kore ñu'iu seekaimu maire. ³⁵ Jesucristo jmamakarujē'e cuhama'ne cuasamu maire. Maire ruarepañoa cu'ache cho'ocojñoto oimū Repau. Maire cu'ache si'arumu ti'jñeto oimū Repau. Maipi Repauni cuasajuna paipi maini cu'ache cho'oto oimū. Au peova'na pa'ito oimū Repau. Maipi chuova'na pa'iju kaña peoto oimū. Maire asivajuchuache pa'ito oimū Repau. Paipi maini vanisoñu chiitojē'e oimū Repau maire. ³⁶ Ija'che kwamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e:

Mu'uni cuasajuna chukuna'te pai si'arumu vanisōñu chiime. Ovejavanare vanisōjavanare cuasacheja'che cuasaju chukuna'te rua cu'ache cho'ome repaana,

chiimu. ³⁷ Ja'aja'ne cho'ocojñonata'ni, Diopi maini oiñuna Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Repauji cho'okaiuna kokana cava cajejacheja'che maipi Repau'te cuasache'te ūhamapu na'a rua re'oja'che pa'ime mai. ³⁸⁻³⁹ Iere masimu chu'u: Jesucristo chēa paanajejuna

Dios maire rua chiimu. Maipi jūnisoto ūcua cuhama'ñe cuasamu Repau maire. Maipi rua jeerumu vajuna pa'itojē'e ūcua cuhama'ñe cuasamu Repau maire. Angeleji ūseñu chiitojē'e, cuhama'ñe cuasamu. Chekurumu vatipi ūseñu chiitojē'e, cuhama'ñe cuasamu maire. Pāi chū'unapi ūseñu chiitojē'e, cuhama'ñe cuasamu Repau. Chura cho'ochena'me na'a pa'isirumu cho'ojachejē'e, cuhama'ñe cuasamu. Jesucristo chēa paanajēuna Dios maire cuhama'ñe cuasamu, maipi cunamū pa'ito ūcuachi'a cheja pa'itojē'e. Cuhama'ñe cuasamu Repau maire Repau cho'osina te'eujē'e ujama'ñe ūseñu chiitojē'e.

9

Dios Israel jijosinare chēa paache'te kwamū

¹ Jesucristo neekujeku jorema'ñe ūcuarepare i'kamū chū'u. Ūcuaja'che Dios Rekochoji chū'u rekochona kākuna ūcuarepare kwamasi'mū chū'u. ² Chū'u majapāire chū'u rekochoji judiōpāire si'arumu oiuna rua suma'mū chū'ure. ³ Chū'ure cho'ore'oto Jesucristo'te ja'me pa'ima'ñe vati toa sani uuku repana cu'ache cho'osi'e ro'iku pasa chiira'amū chū'u, chū'u majapāipi Ūcuau'na'me paapu chini. ⁴ Mai judiōpāi aipāire Israel jijosinajēuna Moisés pa'irumu Repau chūi paapu chini chēa ja'me pa'iu rua Miakūji ija'che i'kaasomū Dios: "Musanukonapi chū'u chū'ñe'te cho'oto ja'me pa'iu cho'okaija'mū chū'u", chiniasomū Dios. Repau chū'ñe'te tochaaku chini chū'uasomū Dios Moisere, tocha paaku repanani che'chokuna asa chēa pa'imasia'ju chini. Repau vu'ena chi'i Repauni pojochē jo'kaasomū. Repanare Repau cho'okaijache kuaasomū Repau Dios mai judiō aipāi. ⁵ Israel mamachūi chūkuna aipāia'me. Ūcuaja'che Cristo, pāiu ainee Israel jojocojñosi'kua'mū. Ūcuauji Cristo Dioa'mū. Peore chū'ukujeku si'arumu pojocojñoku'mū Repau. Jā'aja'ñe paau.

⁶ Dios Repau i'kasi'e jorema'ñe Israelpāi cho'okaimū. Jā'ata'ni ūcuauko Israel jijosina Diopi ñato repana rekoñō Israelpāirepama'me. ⁷⁻⁹ Ija'chea'me: Abraham jijosina ūcuaukore chēama'mū Dios. Abrahamre ija'che i'kaasomū Dios: "Jo'e ūsrumū chū'u jo'e rani ñato chiire paaja'mo Sara", chiniasomū. Dios i'kasi'ku jijosina Dios chēasinachi'aa'me, Sara mamaku jijosina. Abraham jijosina aineesina ūcuauko Dios chēasinachi'ama'me. Ūcuachi'a Dios ija'che i'kaasomū repau'te: "Mū'u jijosina ūcuaukore chēama'ñe Isaac jijosinarechi'a chēa paaja'mū chū'u", chiniasomū Dios Abrahamre.

¹⁰ Jā'ata'ni Isaac jijosina ūcuauko Dios chēasinama'me. Repau rējo Rebeca chūi teana ka'chanare jñaasomo, mai aipāiu Isaac chūi, Esauna'me Jacob. ¹¹ Chuta'a repanare jñaamarumu repana cu'achejē'e cho'oma'ñe re'oja'chejē'e cho'omarumu repau cho'ojache cuasama'kuta'ni Repau'te uache cho'ora chini Jacobni chēaasomū Dios. "Repau aineesirumu soija'mū chū'u repau'te, chū'u neeku paau chini", chiniasomū Dios. ¹² Jā'aja'ñe cho'ora chini puka'kore Rebeca'te ija'che i'kaasomū Dios: "Cho'jeu pa'ijau majaa'chūni chū'ujamū", chiniasomū. ¹³ Na'a pa'isirumu Diopi i'kauna ija'che tocha jo'kaasome pāi: "Jacobni chūi Esureta'ni chēacuhesi'kua'mū chū'u", chiniasomū Dios.

¹⁴ Jā'ajekuna, ¿"Jā'aja'ñe cho'oku ūcuarepa cho'omanesi'kua'mū Dios", chiiche mai? ¡Pāame! ¡Jā'aja'ñe i'kamanaa'me mai! ¹⁵ Moisere ija'che i'kaasomū Dios: "Chū'ure uanarechi'a oija'mū chū'u", chiniasomū. ¹⁶ Dios Repau'te oiuanarechi'a oiū chēamu. Jā'ajekuna pāi, "Dios chū'ñe'te cho'ojamū chū'u, Diopi chū'ni chēaa'ku chini", chiiju cuasana ūcuarepa cuasamanaa'me. ¹⁷ Aperumu tochasi'e Dios chū'o Repau chiiche cho'ora chini Repau'te uanare chēañe'te ija'che kwamū:

Egipto canare chū'uku'te ija'che i'kaasomū Dios, Israelpāi cu'ache cho'oku'te: "Chū'upi mū'ure pāi chū'uku'te jo'kasi'kua'mū, mū'upi repanare cu'ache cho'okuna chū'upi re'oja'che cho'okaiuna chū'u cho'omasiche'te pāipi masia'ju chini, ūcuaja'che pāi si'achejñaruā pa'ina chū'u pa'iche'te asa masia'ju chini", chiniasomū Dios repau'te,

chiimu. ¹⁸ Jā'ajekuna Dios Repau'te oiuanare oiū. Ūcuaja'che Repau'te oiūamanare cu'ache ti'jñeñe cho'omū, repanare uache cu'ache cho'ojū Repauni na'a rua cuhea'ju chini.

¹⁹ Chekurumu mū'u chū'ure ija'che sēemū: "Jā'aja'ñe pa'ito, ¿je'se pa'iu'na pāiu'te, 'Cu'ache cho'omū', chiiku Dios? Diopi Repau'te uache cho'oto, ¿neepi Dios cho'ochē ūsejanaa'ñe?", chiimu. ²⁰ Jā'aja'ñe i'kaku'te ija'che i'kajamū chū'u: ¿Jeeja' i'jekū mū'ure Cho'osi'kure Diore ke'reku mū'u? Pāiu'mū mū'u. Churupūji i'kamasini repapu tūosi'kure ija'che i'kamanera'amū: "¿Je'se pa'iu'na mū'u chū'ure ija'ipu tūou?", chiimanera'amū. ²¹ Toto tūoku'te repau'te uache tūore'omū. Churupu rua re'oja'ipu tūouato tūore'omū

repau'te, päipi ña, "Masiu'mu iku", chiapu chini. Ũcuachi'a cu'amajñaruäre mañara chini ũcuate'eca'repaji cu'ara'paru tñouato tñore'omu repau'te.

²² Diore ũcuaja'che toto tñoku'te ũcuauache tñore'очеja'che Repau'te uache cho'ore'omu. Jã'ajekuna maire Repau cho'osinajejuna Repau'te uache cho'oku päi cu'ache cho'osi'ere pe'ruku ro'iche chũ'ũñena'me Repau cho'omasiche cho'o ñora chini chuta'a cho'oma'ñe cha'amũ Repau, päi Repau'te pe'rucojñona sějowato, sějore'onare. ²³ Ũcuachi'a Repau oiũ chēasinapi cu'ache cho'uche ũhaso Repauñi cuasaju jovoajũ chini cha'amũ, re'oja'chechi'a pa'inare cho'oũna päipi ña, "Peore masimũ Dios", chiiju masia'ju chini. Jã'ajekuna aperũmu Repau i'kasi'ere cho'ora chini Repau pe'runare cu'ache cho'oma'ñe cha'amũ. ²⁴ Jã'aja'ñe cho'ora chini Dios maire soisi'ku'a'mũ, joopoachi'a, judiöpaina'me judio peonare. ²⁵ Diopi i'kakuna ija'che tocha jo'kaasomu Oseas:

"Päi chu'u neena pa'imanesinare,
'Chu'u neenaa'me ina', chiija'mũ chu'u.

Chu'u cuhesivãjupãire, 'Ivãjure chiimu chu'u', chiija'mũ.

²⁶ 'Musanukona icheja cana chu'u neenama'me', chiisicheja canare,

'Chu'u Si'arũmu Pa'iku chũia'me musanukona', chiija'mũ chu'u", chiisi'ku'a'mũ Dios, chiimu Oseas tocha jo'kasi'e. ²⁷ Isaías Israelpãire Dios chu'ore chu'vakũ ija'che i'kaasomu:

Israel jjoosinare chiara mejavu mejara'karuãjanũko jainũko pa'inareta'ni te'eva'nare oiũ chēa paaku Repau pa'ichejana saja'mũ Dios.

²⁸ Repau i'kasi'e jorema'ñe peore na'mi cho'oja'mũ Repau icheja pa'inare,

chinasomu Isaías. ²⁹ Aperũmu repau Isaías ija'che i'kaasomu:

Dios, cunaumu pa'inare ũcuauukore Chũ'ũku, maire Israelpäi te'eva'nare jujama'to Sodoma vu'ejoopo canana'me Gomorra vu'ejoopo cana cu'ache cho'ocojñõñeja'ñe cho'ocojñõra'ame ña.

Israelvãjupãi peora'ame,
chiiche tocha jo'kaasomu repau Isaías.

Israelpäi Jesucristo repanare cho'okaisi'e jachache'te kuamu

³⁰ Jã'ajekuna ija'chea'me: Diopi Repau'te cuhesinani judio peonare cho'okaiũna chura Repauñi cuasajuna cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu. ³¹ Jã'ata'ni Israelpäi, Diona'me paũu chini Repau chũ'ũsi'ere cho'oũu chiinata'ni cho'omarũna repanare pojoma'mũ Dios. ³² Repana judiöpäi Repau chũ'u jo'kasi'ere cho'oũu chiime, Diopi repana cho'uche'te ña pojoa'ku chini. Jã'ata'ni repanani oiũ Repau rupũ cho'okaisi'ere jachaju cacu'asosinaa'me repana. Päi ma'a saiju catarũna tota tãñeja'ñe repanare rani Cho'okaisi'kuni cuheju cho'osome repana. ³³ Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che jã'are kuamu:

Catapu päipi tota tãapu chini ma'ana ũhañeja'ñe
chu'ũre cho'uche cho'okai'ku'te Jerusalén vu'ejoopona raoja'mũ chu'u.

Raouna Repau'te cuheju cacu'asojanaa'me päi.

Jã'ata'ni päi ũcuauana chu'u Raojare cuasani pojoju pa'ijanaa'me,

repanare si'arũmu cho'okaiũna,

chiimu Dios chu'o.

10

¹ Asarepajũu, chu'u majapãijana. Chu'u rekocho ija'che chiũ Diore sēemu chu'u: "Chu'u majapãi Israelpäi si'arũmu mu'ũna'me re'oja'che paapu", chiimu chu'u. ² Repana pa'iche re'oja'che kuamu chu'u; Dios chiiche'te cho'oũu chiime repana. Jã'ata'ni Dios chiirepache cho'oũu chiinata'ni vesuju cho'oma'me repana. ³ Päi cu'ache pa'ina Dios re'oja'chechi'a pa'inare care'vakaiche'te cuheju cho'okaicojñõma'ñe repanachi'a cho'ucheji re'oja'che paũu chiime repana, Dios jo'kasi'ere cuheju. ⁴ Aperũmu päi re'oja'che paũu chiinare Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'ere peore cho'uche paniasomu. Chura jã'aja'ñe cho'uche peomu ija'che cho'osi'ejekuna: Pãire chũ'ũa'ku chini Dios Raosi'ku Jesucristoji cho'okaisi'ku'a'mũ maire, Repau'te cuasani ũcuauukore re'oja'chechi'a pa'inare cho'ora chini.

⁵ Aperũmu ija'che tochaasomu Moisés, päi Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ Diopi ñato re'oja'che paũu chiina pa'iche'te kuaku:

Päi Dios chũ'u jo'kasi'ere peore masi cho'ona
Ũcuauana'me si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me,

chiimu. Jã'ata'ni pãi te'eujẽ'e Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'omanaa'me. ⁶ Diopi ñato mai Repau'te cuasanata'ni re'onaa'me. Diore cuasanare Repau'te re'oja'che ja'me pa'iche che'choche ija'che kuamu:

Ija'che cuasamanejũ'u:

“¿Neepi canaumu mũni maire Cho'okaijaure Cristo'te casajanaa'ñe?”

⁷ Ūcuachi'a ija'che cuasamanejũ'u:

“¿Neepe jũ'isina pa'icheja caje Cristo'te vaso etuajanaa'ñe?”,

chiimu. Repau Jesucristo chejana caje pa'iu jũni vajuranicuhasi'kuu'mu. Jã'ajekuna jã'aja'ñe cuasache chiima'mu. ⁸ Dios chũ'o ija'che kuamu:

Musanukona rekoñoopi Dios chũ'ore asamasuache cuasato masire'omu.

Ūcuare asa cuasaju cutuju pa'ime musanukona,

chiimu. Dioni cuasaa'ju chini mai chũ'vachũ'oa'me jã'a. ⁹ Musanukonapi Jesucristo'te jũniso tãcojñosi'kure Dios vaso etosi'ere masi cuasaju, “Jesucristo Dios Mamaku chũ'ure Paaku'mu”, chiiju rekoñoopi cuasani Dios pa'ichejana saijanaa'me. ¹⁰ Ija'chea'me:

Dios Repau'te masi cuasanare re'oja'chechi'a pa'inare cho'omu. Dioni masi cuasaju, “Jesucristo Dios Mamaku chũ'ure paaku'mu”, chiiju rekoñoopi cuasana Dios pa'ichejana saijanaa'me.

¹¹ Dios chũ'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu:

Pãi Repau'te cuasanare ūcuarepa cho'oja'mu Dios, pãire cac'omanera chini, chiimu Dios chũ'o. ¹² Diopi ñato judiõpãina'me judiõ peona ūcuate'epãia'me. Ūcuate'euji ūcuaukore Paaku, Repau'te sēenare karama'ñe isimu Repau.

¹³ Ūcuaja'che Dios chũ'o ija'che kuamu:

Diore cuasaju sēena Repau pa'ichejana saijanaa'me,

chiimu. ¹⁴ Jã'ata'ni Repau'te cuasamaneni, ¿je'se sēejanaa'ñe? Ūcuachi'a, ¿je'se cuasajanaa'ñe Repau pa'iche asamaneni? Ūcuachi'a, ¿je'se asajanaa'ñe Dios chũ'o chũ'vana peoto?

¹⁵ Ūcuachi'a, ¿je'se chũ'vajanaa'ñe Dios chũ'o chũ'vanare Saokuji peoto? Dios chũ'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu:

Dios chũ'o re'oja'che mai asamanesi'ere kuana raito rua re'omu, chiimu.

¹⁶ Jã'ata'ni pãi ūcuarepanuko Dios chũ'o re'oja'che asa chēama'me. Isaías tochasi'e ija'che kuamu:

Chũ'ure Paaku, mai chũ'vachũ'ore jachaju cuasama'me pãi,

chiimu. ¹⁷ Jã'ajekuna ija'chea'me: Jesucristo pa'iche'te kuajuna asa chēanachi'a Diore cuasame.

¹⁸ Jã'ajekuna te'euj ija'che cuasaku i'kamũ chũ'u: Chekurumu Dios chũ'o asamanacosome repana Israelpãi. Jã'ata'ni asasinaa'me repana. Dios chũ'o tochasi'e repana asasi'e ija'che kuamu:

Repana si'achejñaruã so'ña ku'iju chũ'vajuna repachejña pa'ina asaasome,

chiimu. ¹⁹ Jo'e te'euj ija'che cuasaku i'kamũ chũ'u: Chekurumu Israelpãi masi asamanacosome. Charo tochasi'ku Moisés ija'che kuamu jã'a:

Chũ'u, Dios, judiõ peonare chũ'ure cuhenare rua vesunare chũ'uni cuasaa'ju chini cho'okaija'mu.

Jã'aja'ñe cho'õna musanukona judiõpãi ña pe'rujanaa'me repanare,

chiimu repau tochasi'e. ²⁰ Na'a pa'isirumuna Isaías vajuchuma'ñe Dios chũ'o i'kakũ tochasi'e ija'che kuamu:

Chũ'u chũ'o asaneemanesinapi asa chēajanaa'me.

Ūcuaja'che chũ'ure sēemanesinani i'kaja'mu chũ'u,

chiimu. ²¹ Israelpãi pa'iche'te kuaku ija'che tochaasomu Isaías:

Chũ'ure, Diore, cuheju jachana chũ'uni cuasaa'ju chini

si'arumu re'oja'che cho'okaiku'teta'ni ūcua jachame,

chiimu repau tochasi'e.

11

Teana aperumuna, “Chũ'u neenaa'me ina Israelpãi”, chiim chēasomu Dios

¹ Jo'e te'euj cuasaku i'kamũ chũ'u. ¿Chekurumu Dios Repau neenare Israelpãi jo'kasom? Pãamũ; jo'kamanesi'kuu'mu! Chũ'ure chēa paamu Repau, Israelpãiu'te, Abraham jojosi'kure. Ūcuaja'che Benjamín jojosi'kujeku ūcuate'epãiu'mu chũ'u. ² Teana aperumuna, “Chũ'u neenaa'me ina Israelpãi”, chiim chēasomu Dios. Jã'ajekuna irumujatũ'ka repanare jo'kasoma'ñe paamu Repau. Dios chũ'o Elías cho'osi'e kuache asacosome musanukona, Dioni i'kakũ, Israelpãire repau cu'ache i'kasi'e. Ija'che

i'kaasomꝯ repau: ³ “Chu'ure Paaku, Israelpāi mu'ꝯ chu'o kuanare vanisōju mu'ure isisimajñaruā uochejñajē'e ñañosōme. Chu'uchi'a chuta'a chuenisōma'ñe pa'imꝯ. Jā'ata'ni chu'ure ũcuachi'a repana vanisōñu chiime repana”, chiniasomꝯ repau.

⁴ Chikuna Dios ija'che i'kaasomꝯ repau'te: “Mu'uchi'a chu'ure te'eꝯ pojoma'mꝯ. Ũmupāi siete milrepanare paara chini chēasi'kua'mꝯ chu'ꝯ, rupꝯ tōosiva'ure Baal'te pojoju ro're puumanarechi'a”, chiniasomꝯ Dios. ⁵ Irumꝯ ũcuaja'che Dios paara chini oiu chēasina Israelpāi te'eva'naa'me. ⁶ Dios maire oiu chēasi'kua'mꝯ. Mai re'oja'che cho'osi'e ro'ima'mꝯ jā'a maire chēasi'e. Mai re'oja'che cho'osi'e ro'ire chēaru Repau oiu chēacoñnosina peora'ame. Cu'ache cho'onareta'ni oiu chēasi'kua'mꝯ Repau maire.

⁷ Jā'aja'ñejekuna Israelpāi repana chiiche jñaamanesinaa'me. Dios chēacoñnosinata'ni repana chiiche jñaasinaa'me. Chekunareta'ni Dios chu'ore asa cuhejuna asa chēacu'aasomꝯ. ⁸ Dios chu'o tochasi'e ija'che kuamu jā'a: Dios repana rekoñoāna asoma'ñe cho'ouna irumujatu'ka asama'ñe pa'ime.

Ña chēamanea'ju chini repana ñakocaājē'e ñoma'ñe cho'oasomꝯ.

Ūcuaja'che asa chēamanea'ju chini repana cājo asoma'ñe cho'oasomꝯ,

chiimꝯ. ⁹ Ūcuaja'che David tochasi'e ija'che kuamu:

“Karama'ñe si'ache paame chukuna”, chiiju cuasanare cu'ache ti'ñjeja'mꝯ.

¹⁰ Repana ñakocaā na'ava'na pa'icheja'che pa'iju meñe tā'tavesume repanare ti'ñjeja'ñe.

Si'arumꝯ vajuchuju oiju simesinachi'a pa'ijanaa'me,

chiimꝯ.

Dios Israelpāi peonare chēa paache'te kuamu

¹¹ Jo'e te'eꝯ cuasakꝯ i'kamꝯ chu'ꝯ. Źjudiōpāi ai cacu'asore? Pāame. Ūcuanapi jachajuna judio peonare Dios pa'icheja saire'omꝯ. Jā'aja'ñe cho'oasomꝯ Dios Israelpāipi ña ũcuaja'che pa'iuakuna Jesuni cuasaa'ju chini. ¹² Jā'ajekuna judio peonare re'oja'che ti'ñjemꝯ judiōpāi cu'ache cho'osi'ejekuna. Jā'ata'ni judiōpāipi Dios Mamakuni cuasaju jovo tochekunare na'a rua re'oja'che ti'ñjeja'mꝯ.

¹³ Jā'ata'ni musanukonare judio peonare chu'o i'kache paamu chu'ꝯ. Dios chu'ure musanukonare Israelpāi peonani Repau chu'ore chu'vaa'ku chini raosi'kua'mꝯ. Jā'ajekuna, “Rua re'omꝯ jā'a”, chiimꝯ chu'ꝯ. ¹⁴ Chu'ꝯ majapāipi asa chēa musanukona cuasacheja'che Dios Mamakuni cuasaju Repau pa'ichejare ai sani paaru chini jā'aja'ñe i'kamꝯ chu'ꝯ. ¹⁵ Judiōpāire Diopi sējouna judio peonare Ūcuau'na'me re'oja'che pa'ire'omꝯ. Jā'ajekuna repana judiōpāipi Dios Mamakuni cuasaju Repau jovo pojocoñnosina jūni vajuraisina pa'icheja'che rua re'oja'che pa'ijanaa'me. ¹⁶ Ija'chea'me: Judiōpāi aipāiu charo pa'isi'ku Abraham Dios neekujekuna repau jijosina ũcuaja'che Repau neena'me. Sūkiñu saiva'te Dion Isiru repañu ka peore Dios neea'me.

¹⁷ Diore judiōpāi te'ena ija'che cho'ocoñnosime: Olivoñu tāsī'ñu'ñe pa'ime repana. Jā'ata'ni repana Dios Mamakuni cuasacuheju olivoñu tāsī'ñu kare tu'sesosikaja'che pa'ime. Jā'ajekuna musanukona judio peona Repau cuasaju airo olivoñu kapi tāsī'ñu kare tu'seso ro'kesi'aja'che pa'ime. Jā'aja'ñejekuna ũcuate'esaivuji aineesi'ñu pa'ikaja'che pa'iju repañu ka pa'icheja'che re'oja'che pa'ime. ¹⁸ Jā'ata'ni, “Repanare na'a re'oja'che pa'inaa'me chukuna”, chiiju cuasamanejū'ꝯ. Jā'aja'ñe cuasani judiōpāi musanukonare re'oja'che cho'okaisi'ere cuasajū'ꝯ. Judiōpāipi pa'ijuna re'omꝯ musanukonare. Musanukona cho'okaimanesinaa'me repanare.

¹⁹ Chekurumꝯ musanukona ija'che i'kame: “Olivoñu ka tu'sesocheja'che judiōpāi jo'kaso chukunani paamu Dios. Jā'ajekuna chukuna chekuka tu'sesichejāna ro'kesi'aja'che pa'inaa'me”, chiime. ²⁰ Ūcuarepaa'me jā'a. Olivoñu kare tu'sesocheja'che jo'kasosi'kua'mꝯ Dios repanare Repau Mamakuni cuasamaruna. Musanukonata'ni Repau Mamakuni cuasaju repana pa'ira'asi'ere pa'ime. Jā'ajekuna, “Chekunare na'a re'oja'che pa'inaa'me chukuna”, chiima'ñe vajuchuju cuasaju pa'ijū'ꝯ. ²¹ Judiōpāi Repau'te jachanajejuna ña oima'mꝯ Dios. Musanukonapi ũcuaja'che jachato ña oimaneja'mꝯ Repau. ²² Asarepajū'ꝯ. Ija'chea'me: Dios rua re'oku'mꝯ. Pāi ũcuau'kore oikuta'ni te'enare cuheku sējomꝯ, Repau cho'okaiche cuhenare. Musanukonare re'oja'che cho'okaimꝯ. Jā'ajekuna Repau'te jo'kasoma'ñe cuasaju pa'ijū'ꝯ. Musanukonapi Repau'te cuasache'te jo'kasoru Repau ũcuaja'che sāiñe jo'kasojamꝯ. ²³ Jā'ajekuna judiōpāipi Repau Mamakū'te cuasamanesinapi cuasato olivoñu ka tu'seso jo'e ũcuakapi ro'kesi'aja'che jo'e chēa paajamꝯ Dios repanare, jo'kasosi'kuta'ni. Diochi'a cho'omasiche'me jā'a. ²⁴ Musanukona judio peona airo olivoñu kapi tāsī'ñu ka tu'seso ro'kesi'aja'che pa'ime. Pāijē'e cho'oma'ñea'me jā'a. Jā'aja'ñe cho'o olivoñu tāsī'ñu ka tu'se sējoso jo'e ũcuakapi ũcuañuna ro'kecheja'che judiōpāi jo'e chēa paache na'a rua chiimꝯ Dios.

Dios Israelpāi ūcuanūkore chēa paajachere kuamu

²⁵ Asarepajū'u, chū'u majarpāijana. Dios Repau cho'ojache aperumu Repau kuamanesi'ere chū'uni kuauna musanukonani kuaa chiimu chū'u masia'ju chini, "Repanare na'a rua masime chūkuna", chiiju cuasamane'ju chini. Irumu Israelpāi jainuko Jesure cuasacuheme. Jā'ata'ni na'a pa'isirumu judio peona Jesure cuasañu chiina ūcuauko cuasaju jovosirumuna Israelpāi jainuko Jesure cuasaju jovojanaa'me.

²⁶ Reparumu Dios Israelpāi jo'e chēa paaja'mu. Repau chū'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu:

Vati chēa paacojñonare Tuakajau Israelpāiu Dios Mamaku Jerusalén vā'ejoopoji rani

Jacob jojosiñare Repau'te jachache'te ūseja'mu.

²⁷ Chū'u, Dios, repanare cho'okaija'mu chiisi'e ija'chea'me:

Repana cu'ache cho'osi'e chū'upi tunokaija'mu,

chiimu Dios chū'o.

²⁸ Jesucristo'te cuasache kachū'ore asacuheju judiopāi Dios cuhecojñona pa'icheja'che pa'ime chura, musanukonapi asa chēa jova'ju chini. Jā'ata'ni Dios repana aipāi chiisi'kujeku ūcuachi'a chiimu repanare. ²⁹ Dios Repau īsisi'e tuasomau ūcuaja'che Repau soisinare cuhema'kua'mu. ³⁰ Aperumu musanukona judio peona Diore jachasināa'me. Jā'ata'ni irumu judiopāipi Dioni jachajana musanukonani oiū chēasi'kua'mu Repau. ³¹ Chura judiopāipi musanukona jachasi'ēja'che jachame, Dios paara chini chēasinata'ni. Na'a pa'isirumuna musanukonare chura oiū chēa paacheja'che repanare jo'e oiū chēa paaja'mu Repau. ³² Dios si'avājupāi ūcuapa'ruvachi'a oiū paara chiina judiopāina'me judio peona Repauni jachajana repanare cu'ache cho'ouache ūsema'ne ūcuanukore ūcuapa'rava jo'kaasomu. Repauni cuasaju jovoto oiū chēa paaja'mu Repau repanare.

³³ Dios chū'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu:

Dios rua si'ache Masiujeku peore cho'omasiku'mu.

Pāijē'e vesuche'te cuasamu Repau.

Repaū cho'ora chiiche kuanajē'e peome,

chiimu. ³⁴ Chekucheja ija'che kuamu:

Pāi Ūcuanukore Paaku cuasache te'ējē'e masima'me.

Repaū'te ūcuanuko na'a rua vesunajeju chū'vanajē'e peome Repau'te.

³⁵ Pāipi īsima'tojē'e karama'mu Repau'te, peore paakuna.

Pāipi ūcuauache Repauni īsiru sāiñe īsiche peomu Repau,

chiimu. ³⁶ Masiujeku Dios peore si'ache cho'osi'kua'mu paara chini. Si'arumu pojocojñoa'ku Dios. Jā'aja'ñe paau.

12

Dios chiiche'te si'arumu cuasaju cho'ouche'te kuamu

¹ Asarepajū'u, chū'u majarpāijana. Diopi maini oiū re'oja'che cho'okaiuna musanukonapi Repauni masi cuasaju cho'oa'ju chini iere chū'vamū chū'u: Diopi musanukonare oiū paaku cho'okaiuna re'oja'chechi'a cho'ojū Repau chiiche'te si'arumu cuasaju cho'okaiju pa'ijū'u, pojoa'ku musanukonare. ² Pāi Diore cuasamana cuasache jo'kaso Dios chū'ūchechi'a si'arumu na'a rua cuasaju pa'ijū'u. Re'oja'che pa'iche Ūcuauji jo'kauna re'oja'che pa'ijū'u. Jā'aja'ñe pani Dios chiiche re'oja'che masijanaa'me musanukona. Repau chiiche rua re'oja'chejekuna ūcuare cho'oni pojome pāi.

³ Diopi chū'uni cho'okaiuna, iere kuamu chū'u musanukonare ūcuanukore: Ūcuauji cho'okaiuna Diore cuasame musanukona. Jā'ajekuna musanukona pa'iche'te masi cuasajū'u. Dios musanukonare Repau'te cuasache jo'karumu te'emajñaruā Repau'te cho'okaimasiche si'acairo jo'kasi'kua'mu ūcuanukore. Musanukona cho'omasiche cuasaju, "Vesume chūkuna", chiiju cuasamanejū'u. Ūcuaja'che musanukona cho'ovesache cuasaju, "Masime chūkuna", chiiju cuasamanejū'u. ⁴ Ija'chea'me: Pāiu ca'nivū pa'imajñaruā ūcuate'eca'nivūta'ni ruarepamajñaruā pa'imū. Repamajñaruā si'ache cho'omasiku peore ūcuate'echi'a cho'oma'mu. ⁵ Mai ūcuaja'che jainukota'ni Jesucristoni cuasaju Repau ca'nivūja'ñe pa'iju ūcuate'ējakuauupu'me, Ūcuate'eu'te cuasanajeju. Ūcuachi'a ūcuate'eca'nivū pa'imajñaruā pa'icheja'che majarpāija'ñe pa'iju re'oja'che ja'me pa'ime mai. ⁶ Dios maire Repau'te isiache chekunare cho'okaimasiche'te ūcuanukore si'acairo jo'kasi'kua'mu. Diopi pāiu'te ūcuauaku'te Repau chū'o kuamasiche īsiru Repau'te masi cuasani ūcuaja'che chekunare Repau chū'o masi kuaa'ku. ⁷ Chekunare re'oja'che cho'okaimasiche musanukonani īsiru chekunare re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u. Repau chū'o che'chomasiche musanukonani

İsiru si'arumu che'choju pa'ijũ'u. ⁸ Diopi cu'ache pa'inare re'oja'che chu'vamasiche İsiru si'arumu re'oja'che chu'vaju pa'ijũ'u repanare. Chekunare kuirauache İsiru ũsema'ne rua re'oja'che İsiyu kuiraju pa'ijũ'u repanare. Pãi chu'vamasiche İsiru ñamema'ne masi chu'uju pa'ijũ'u. Chuova'na pa'iva'nare ña oiju re'oja'che cho'okaiche İsiru pojoju cho'okaiju pa'ijũ'u.

Jesucristo'te cuasanare chu'vache'te kuamu

⁹ Musanukona rekoñoapi sãinechi'a re'oja'che cuasaju cho'ojũ'u. Cu'ache cho'ochu'che cuheju jo'kaso re'oja'chechi'a cuasaju cho'ojũ'u pa'ijũ'u. ¹⁰ Majapãi oicheja'che chekunare sãinechi'a oiju re'oja'che cutuju pa'ijũ'u. "İna chu'ure na'a rua masinaa'me", chiiju, meñe cuasama'ne, chekunare na'a rua cuasaju pojoju pa'ijũ'u.

¹¹ Ñamema'ne pojoju peore cho'ore'ochetu'ka Maire Paakuni si'arumu cho'okaiju pa'ijũ'u.

¹² Dios cho'okaijachere cuasaju pojoju cha'aju pa'ijũ'u. Cu'ache ti'jñetojẽ'e jo'kasoma'ne ũcua cuasaju Dioni si'arumu s̃eju pa'ijũ'u.

¹³ Diore cuasanare repana chiicheji karato musanukonapi repanare karache'te paani İsiyjũ'u repanare. So'ña pa'ınapi musanukona vu'ñana raito ãiñena'me kãine İsiyjũ'u repanare.

¹⁴ Musanukonare cu'ache cho'onare Dioni re'oja'chere s̃ekaijũ'u. Pe'ruju, "Diopi musanukonare cu'ache cho'oa'ku", chiimanejũ'u.

¹⁵ Pojoju pa'inare ja'me pojokaijũ'u. Oiva'nare ja'me oikaijũ'u.

¹⁶ Ūcuate'e cuasaju cavama'ne re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. "Masinaa'me chukuna", chiima'ne vesuna pa'icheja'che pa'iju vesunare ja'me pa'icuhemanejũ'u. Ruarepa meñe cuasama'ne pa'ijũ'u.

¹⁷ Musanukonare cu'ache cho'onare sãine cu'ache cho'omanejũ'u. Ūcuachi'a pãi ũcuanuko, "Cho'ore'omu", chiiju cuasache si'arumu re'oja'che cho'ojũ'u pa'ijũ'u. ¹⁸ Chekunana'me re'oja'che pañu chiiju peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojũ'u ũcuanukore re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. ¹⁹ Chu'u cuasana, musanukonare cu'ache cho'onare pãi sãine cu'ache cho'omanejũ'u. Diopi repanare ro'ia'ku. Dios chu'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu:

"Pãi cu'ache cho'osinare cu'ache ti'jñejañe chu'upi chu'uja'mu", chiimu Maire Paaku Dios,

chiimu. ²⁰ Jo'e ija'che kuamu Dios chu'o:

Mu'ure cuhekũji, "Åucuhamu chu'ure", chiito ãu ãujũ'u repau'te.

Ūcuaja'che, "Okouamu chu'ure", chiito oko ũkuajũ'u repau'te.

Jã'aja'ne musanukonapi repau'te re'oja'che cho'oru

Diopi repau'te sãine cu'ache ti'jñejañe chu'ukaija'mu,

chiimu. ²¹ Musanukonare cu'ache cho'onare pãi sãine cu'ache cho'omanejũ'u, cu'ana pa'iamato. Re'oja'che cho'ojũ'u pa'ijũ'u, repanapi musanukona pa'iche'te ña ch̃ea re'oja'che paapu.

13

¹ Musanukonare chu'unapi chu'uto jachama'ne cho'ojũ'u pa'ijũ'u. Diopi repanare pãi chu'ũne'te jo'kauna chu'ume. ² Jã'ajekuna musanukonapi pãi chu'una chu'ũne'te jachani Dios chu'ũne ũcuachi'a jachame. Repanare jachana cu'ache ti'jñecojoñojanaa'me, repana jachasi'e ro'i. ³ Pãi chu'una re'oja'che cho'onare kukoma'ne cu'ache cho'onarechi'a kukonaa'me. ¿Pãi chu'unare vajuchuma'ne pañu chiche musanukona? Re'oja'che cho'oto musanukonare chu'unapi ña, "Re'oja'che pa'ime ina", chiime. ⁴ Dios musanukonare re'oja'che pa'iche'te İsira chini pãi chu'unare jo'kasi'kuamũ. Jã'ata'ni cu'ache cho'oni vajuchujũ'u. Dios pãi chu'unare jo'kasi'kuamũ cu'ache cho'onani ro'iche chu'ua'ju chini. Rupu pa'ima'me repana. ⁵ Jã'ajekuna Diopi pe'rukũ musanukona cu'ache cho'osi'e ro'i chu'umanea'ku chini pãi chu'unare jachama'ne repana chu'ũne cho'ojũ'u pa'ijũ'u. Ūcuachi'a cu'ache cho'osi'e ro'ichi'a vajuchuju cuasama'ne re'oja'che cho'ouache'te cuasaju pãi chu'unare jachama'ne pa'ijũ'u. ⁶ Musanukonare chu'unapi Dioni si'arumu cho'ochu'che'te cho'okaijuna musanukona repanare kuri ro'ime, si'arumu chu'uju paapu chini.

⁷ Musanukonare chu'una chu'ũne peore masi cho'ojũ'u. Repanapi, "Kuri ro'ijũ'u", chiito ro'ijũ'u. Ūcuanukore pãi chu'unare ña kukujũ'u. Ūcuachi'a repanare re'oja'che cutujũ'u.

⁸ Musanukonapi chekunare p̃osero'i paani na'mi ro'i pi'niyjũ'u. Jã'ata'ni chekunare oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche cho'o ca'nasoma'ne si'arumu cho'okaiju pa'ijũ'u. Pãi

chekunare cuasana Dios chũ'ũñe'te cho'ome. ⁹ Pãipi cho'omaneaju chini Dios chũ'ũñe ija'chea'me:

Ɛmũpãi, murũjoromi peonare ja'me kãimanejũ'ũ.

Romi, muũju peonare ja'me kãimanejũ'ũ.

Pãi vanisomanejũ'ũ.

Ñaamanejũ'ũ.

Chekuna nee tua paauache cuasamanejũ'ũ,

chiimu. Ūcuachi'a Dios chũ'ũñe cheke ija'chea'me:

Musanukona meñe oicheja'che chekunare oijũ'ũ,

chiimu. Jã'aja'ñe cho'ona Dios chũ'ũñe peore si'ache cho'ome. ¹⁰ Pãi chekunare oina cu'ache cho'omanaa'me repanare. Jã'ajekuna Dios chũ'ũñe peore si'ache cho'ome repana.

¹¹ Jã'aja'ñe cho'ojũ iere cavesuma'ñe cuasaju pa'ijũ'ũ: Maire Repau'te cuasanare Dios pa'icheja Sajau Jesús raiche na'a kueñea'me chura. Mai Repau'te apecuasaramũ, "Chuta'a Repau raiche rua karamũ", chiisinaa'me. ¹² Irũmu pãi cu'ache cho'ona rua jainũko pa'ime. Jã'ata'ni Jesucristo raisirũmu si'asojamũ jã'a. Jã'ajekuna cu'ache cho'che jo'kaso re'oja'chechi'a cho'ojũ pañũ; Repau raiumucuse t'apiracuhamũ. ¹³ Pãipi ñajuna cu'ache cho'omana pa'icheja'che te'ena panijẽ'e cu'ache cho'omaneñũ. Fiestaramuna cono jũ'ijũ vẽ've cho'omaneñũ. Romi ūcuauanare ja'me kãima'ñe pañũ.

Ūcuauache cho'omaneñũ. Cavama'ñe pañũ. Chekunapi cu'amajñaruã mai peochete paato teache ñamaneñũ. ¹⁴ Jã'aja'ñe pa'ima'ñe maire Paaku Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ijũ pãi pa'iche cu'ache cho'ouache cho'oma'ñe pa'ijũ'ũ.

14

Jesucristo'te cuasanajeju majapãijanare ke'rema'ñe pa'iche'te chu'vamũ

¹ Jesucristo'te cuasanapi chuta'a masi cuasama'to repanare cuhema'ñe repana cuasache ke'remairo cavama'ñe pe'kerũ i'kajũ'ũ. ² Ija'chea'me: Chekuna Jesucristo'te cuasana ija'che i'kame: "Au peore ãire'omũ", chiime. Chekunata'ni chuta'a masi cuasamapũ, "Va'i ãicu'amũ", chini cu'amajñaruãchi'a ãiju va'ita'ni ãima'me. ³ Ñiñe si'ache peore ãinapi peore ãimanare ña, "Masi cuasamanaa'me musanukona", chiimanejũ'ũ. Ūcuaja'che ãu peore ãimanapi si'ache ãinare ña, "Cu'ache cho'ome musanukona", chiimanejũ'ũ. Ūcuauko Dios chẽa paacojñonaa'me musanukona. ⁴ ¿Mu'ũ je'se pa'ikũjekũ chekũ paakuni ke'reku? Chekurũmu repau'te paaku chiiche'te cho'omũ. Chekurũmu repau'te paaku chiima'ñere cho'omũ repau. Repau'te paaku neea'me jã'a. Mu'ũ neema'mũ. Jã'ata'ni Maire Paakũji re'oja'chechi'a cho'oa'kũ chini cho'okaiũna re'oja'che cho'oja'mũ repau.

⁵ Cheke ija'chea'me: Chekuna Diore cuasana ija'che i'kame: "Te'eumucusechi'a Diore pojochete pa'imũ", chiime. Chekunata'ni, "Si'aumucujña ūcuate'eumucuseja' chejekuna si'arũmu Diore pojore'omũ", chiime. Re'oja'che cho'ouato musanukona cuasache'te, "Ija'che cho'oto re'omũ", chiiju ūcuare cho'ojũ'ũ. ⁶ Te'eumucusechi'a Diore pojona Dioni cho'okaime. Ūcuachi'a chekũumucujñana Diore pojona Dioni cho'okaime. Ūcuaja'che ãu si'ache ãina Diore, "Re'orepamũ Ja'kũ", chiiju ãu ãime, pojoa'kũ chini. Ūcuachi'a ãu si'ache ãimana Diore, "Re'orepamũ Ja'kũ", chiiju ãu ãime, pojoa'kũ chini.

⁷⁻⁸ Maire uachechi'a cho'ojũ pa'imanaa'me mai. Vajuna pani Jesucristo neenaa'me mai. Ūcuachi'a jũnisosina pani Ūcuau neenaa'me mai. Vajuna pani Maire Paakũni cho'okaiju pa'ime mai. Ūcuachi'a jũnisoni Maire Paakũni cho'okaijanaa'me mai. ⁹ Pãi vajunana'me jũ'isinare paara chini, jũni vajuraisi'kua'mũ Jesucristo.

¹⁰ ¿Je'se pa'ũna musanukona Diore cuasaju majapãija'ñe pa'inata'ni ke'reche? Ūcuachi'a, ¿je'se pa'ũna majapãijanare chekunare vesuroiche? Na'a pa'isirũmu Jesucristo maire Repau ti'jñeñena sani nukajuna mai ūcuauko cho'osi'e ña kuajamũ, cu'ache cho'osi'ena'me re'oja'che cho'osi'e. ¹¹ Aperũmu tochasi'e Dios chu'o ija'che kuamũ:

"Chu'ũ Si'arũmu Pa'ikũ chu'o ūcuarepare i'kaku iere musanukonare kuamũ chu'ũ:

Chu'ũre Diojekuna pãi ūcuauko ti'jñeñe ro're ñu'ijũ pojojanaa'me", chiimu Maire Paaku Dios,

chiimu. ¹² Jã'ajekuna Diopi mai cho'osi'ere seeto ūcuauko te'enachi'a mai cho'osi'e kuajanaa'me.

Ke'rema'ñe pa'ijũ majapãijanare cacũ'oma'ñe pa'iche'te kuamũ

¹³ Jā'ajekuna mai ūcuamakarū sāiñechi'a ke'reju pañu. Ke'remañe pa'iju musanukona majapāijanare cac'uomanejū'u. Repana, "Cu'amū", chiiche'te musanukonapi repana ñaju'te cho'oni cu'ache cho'ome repanare. Chekurumu repanapi ña, "Cho'ocua'mū ie", chiisi'ere, "Cho'ore'ocosomū", chini cho'oni cu'ache cho'ome. ¹⁴ Jesucristo kuasi'ere cuasakū iere masimū chu'u: Āu āicu'achejē'e peomū. Jā'ata'ni pāiñji, "Iere āni cu'ache cho'omū chu'u", chiisi'kupi ūcuare āni cu'ache cho'omū. ¹⁵ Musanukona majapāijanare cuasani repana, "Āito cu'ache cho'omū", chiiche repana ñaju'te āimanejanāa'me, repanapi sumañe cuasamaneajū chini. Repana āima'ñe āu āni ñoñeji cac'uomanejū'u repanare, Jesucristo jūni ro'ikaicojñosinare. ¹⁶ Musanukonare cho'ore'ochete cho'ojuna chekunapi ña, "Cu'ache cho'ome ina", chiiche jo'e repana ñaju'te cho'omanejū'u, repanare cac'uomaneñu chini. ¹⁷ Dios neena pa'iche āu āiñena'me ūkucheche'i'ama'mū. Ija'chea'me: Dios Rekochoji cho'okaiuna re'oja'che pa'iju, pojoju, ke'remañe pa'ime. ¹⁸ Jā'aja'ñe pa'iju Jesucristoni cho'okaito pojoja'mū Dios. Pāi ūcuaja'che, "Re'oja'che cho'onaa'me ina", chiijanaa'me. ¹⁹ Jā'ajekuna peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojū ke'remañe pa'iju re'oja'che pa'iche'te che'che sāiñechi'a re'oja'che cho'okaijū Jesucristoni na'a rua masi cuasañu. ²⁰ Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'inare repana āima'ñe āu āni ñoñeji cac'uomanejū'u. Ūcuarepa'a'me jā'a. Āu peore āire'ochechi'a pa'imū. Jesucristo'te cuasane repana āima'ñere āu āni ñoju cac'uocheta'ni cu'amū. ²¹ Musanukona majapāijanani va'ire āni ñoju cac'uomaneñu chini va'i āiñe'te jo'kasoto na'a re'omū. Ūcuachi'a conore ūku ñoju cac'uomaneñu chini cono ūkuche'te jo'kasoto na'a re'omū. Ūcuache'te cho'o ñoju cac'uomaneñu chini cho'omato na'a re'omū. ²² Musanukonare cho'ore'ochete cuasochete ñoma'ñe cho'ojū'u, Diochi'a ñaa'kū. Pāi ñaju'te cho'o ñomanejū'u cac'uomaneñu chini. Pāi repanare cho'ore'ochete cho'ojū cu'ache cho'omaneni pojoju pa'ime. ²³ Pāiñji, "Iere cho'ora, chu'uni Diopi pojoa'kū", chiia cuasache'te cho'oni re'oja'che cho'omū. Jā'ata'ni, "Chu'upi iere cho'oto pojomanajacosomū Repau", chiia cuasache cho'oni cu'ache cho'omū. "Chu'upi iere cho'ora, Diopi chu'uni pojoa'kū", chiia cuasama'ñere cho'oni cu'ache cho'omū.

15

Mai pa'ichechi'a cuasamañe chekunare oiju pa'iche'te kuamū

¹ Mai Jesucristo'te masi cuasanapi na'a vesuva'nani oiju cho'okañu, maire uachechi'a cuasama'ñe. ² Mai ūcuauko maire ja'me pa'inare re'oja'che cho'okañu, pojoju Jesucristoni na'a rua masi cuasaajū. ³ Jesucristo ūcuachi'a Repau chiichechi'a cho'omanesi'kuamū. Repau cho'ocojñojañere kuaju tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'chea'me: Ja'kū, mu'ure cu'ache i'kana chu'ure ūcuachi'a cu'ache i'kame, chiimū. Jā'aja'ñe Repau rani pa'irumu Dios chiichechi'a cho'okū, cu'ache cho'ocojñosi'kuamū. ⁴ Dios chu'o aperumu tochasi'e peore maipi che'chea'ju chini tochasi'ea'me, ūcuare ñaju che'cheju jo'kasoma'ñe Repauni pojoju cha'aa'ju chini. ⁵ Maire Diopi cho'okaiuna Repau'te jo'kasoma'ñe cuasaju pojoju pa'ire'omū. Musanukonare Repauji cho'okaa Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'iju ūcuate'euajakuanupu pa'iju sāiñechi'a re'oja'che cho'ojū paapu. ⁶ Ūcuauko jā'aja'ñe pa'iju ūcuate'e cuasaju Maire Paaku Jesucristo Puka'kure Diore pojoju, "Rua re'oku'mu mu'u", chiiju pa'ijū'u.

Dios judío peonare ja'me chēa paache'te kuamū

⁷ Jā'ajekuna Jesucristo maire cuhema'ñe chēa re'oja'che paacheja'che chekunare cuhema'ñe sāiñechi'a pojoju pa'ijū'u, pāipi ña Dioni re'oja'che i'kaa'ju chini. ⁸ Jesucristo Repau majapāi judiōpāire cho'okasa chini raisi'kuamū, repana aipāire Dios cho'okasa chiisi'ere ūcuarepa cho'o ñora chini. ⁹ Ūcuachi'a judiō peonani Diopi oia chēa paakuna repanapi ña, "Ja'kū Dios, chukuna'te oia re'oja'chechi'a cho'oku'mū; re'orepamū", chiapu chini raisi'kuamū. Dios chu'o aperumu tochasi'e ija'che kuamū: Jā'ajekuna, judiō peona asaju'te, "Dios rua re'oku'mū", chiija'mu chu'u mu'ure. Ūcuachi'a mu'uni pojokū ujaja'mu chu'u, chiimū. ¹⁰ Dios chu'o tochasi'e pa'iphuro chekucheja ija'che kuamū: Musanukona judiō peona Dios neenare jovo pojoju pa'ijū'u! chiimū. ¹¹ Jo'e chekucheja ija'che kuamū: Ūcuauko judiō peona si'avājupāi Maire Ūcuaukore Paaku'te pojoju paapu, chiimū. ¹² Ūcuachi'a Isaia tocha jo'kasi'e ija'che kuamū: Isai Jajosi'kupi rani si'avājupāi chu'uja'mū.

Ūcuauṅni cuasaju Repau cho'okaijachere pojoju cha'ajanaa'me repaṅa judío peona, chiimu. ¹³ Diopi cho'okaiuna maire Repau cho'okaijachere cuasaju pojoju ca'nama'ñe cha'are'omu. Musanukonare Repau'te cuasanare sēekaimu chu'u, Repauji cho'okaiuna ruā pojoju re'oja'che paapu chini. Musanukona Repau Rekochoji cho'okaiuna Repau cho'okaijachere cuasaju ruā pojoju cha'ajanaa'me.

¹⁴ Chu'u majapājiana, musanukona pa'iche masimu chu'u. Re'oja'che pa'iju Jesucristo pa'iche'te ruā masiju sāiñechi'a chu'vamasime musanukona. ¹⁵ Chu'uni Diopi chēa paaku cho'okaiuna masinareta'ni i'kavajuchuma'ñe te'emajñaruā kuaku ija'ovana tochamu chu'u musanukonapi ña cavesuma'ñe cuasaa'ju chini. ¹⁶ Dios chu'ure chēasi'kuamū Jesucristoni cho'okaiu judío peonani re'oja'che cho'okaa' chini. Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vamu chu'u repanapi asa chēarena Repau Rekochoji re'onare care'vakaiuna re'oja'che pa'iju Dios neena paapu chini.

¹⁷ Jā'ajekuna Jesucristo'te cuasaku pojokujeku Diore cho'ochē cho'okaiku'mu chu'u. ¹⁸ Judío peonani asa chēa Repau chu'uñe'te cho'uju paapu chini Diopi cho'okaiuna re'oja'che cho'o ñoku chu'vamu chu'u. Dios cho'okaisi'echi'a kuara chiimu chu'u. ¹⁹ Dios Rekochoji cho'okaiuna Diochi'a cho'omasiche'te cho'osi'kuamū chu'u, pāipi Dios pa'iche'te ña masia'ju chini. Jā'aja'ñe cho'oku Jerusalén vu'ejoopoji eta sani si'achēñaruā ku'iu Iíríco chejajatu'ka Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'va pi'nicuhamu chu'u. ²⁰ Jā'aja'ñe aperumu Jesucristo pa'iche asamanesinani che'chora chini ku'iu chu'vakū'mu chu'u, Dios chu'o pāi chekuna ku'iju chu'vamanesichejña.

²¹ Dios chu'o aperumu tochasi'e ija'che kuamu jā'a: Aperumu Repau pa'iche asamanesina asajanaa'me.

Ūcuaja'che aperumu chu'vacojñomanesina chu'vajuna asa chēajanaa'me, chiimu.

Pablo Roma vu'ejoopo saicuasache'te kuamu

²² Jā'are cho'oku musanukonare sani ñara chiikuta'ni saicu'akuna saima'kuamū chu'u. ²³ Jā'ata'ni chura ichēñare chu'u cho'ochē'te cho'o pi'nicuhasi'kujeku saipi'ramu chu'u, ruā jeerumu sani ñara chiū cuasakujeku. ²⁴ España chejana saiū musanukona pa'ichejana canukara chiimu chu'u. Musanukonare chu'ure ñauasinare ja'me pani pi'ni saiuna musanukonapi cho'okaito re'oja'che saija'mu chu'u. ²⁵ Jā'ata'ni chu'u charo Jerusalena saimū ūcuacheja pa'inani Jesucristo'te cuasanani kurire sakaiu. ²⁶ Macedonia cheja pa'inana'me Acaya cheja pa'ina kuri jovosinaa'me Jesucristo'te cuasanani oiju Jerusalén pa'inani chu'ova'na pa'iva'nani saoiu chini. ²⁷ Judío peonare judiopaipi Diore cuasache che'chosinajejuna repanare judiopaire oiju sāiñe repaṅa chiiche'te cho'okañu chini cuasa kurire jovosinaa'me. Jā'aja'ñe cho'uju repaṅa re'oja'che cho'osinaa'me, chiimu chu'u. ²⁸ Repana jovosi'e kuri chekunare sa Ísírímu España chejana saiū canuka ñaja'mu chu'u musanukonare. ²⁹ Iere masimu chu'u: Musanukona pa'icheja chu'upi sani ja'me pa'una Jesucristoji cho'okaiuna sāiñechi'a pojoju karama'ñe ruā re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

³⁰ Asarepajū'u, chu'u majapājiana. Maire Paaku Jesucristo'te cuasanajeju, Dios Rekochoji cho'okaiuna sāiñe oiju, ja'me cho'ochē cho'okaiju Dioni sēekaijū'u chu'ure. ³¹ Dioni sēekaijū'u Judea cheja pa'ina Repau'te jachanapi chu'ure cu'ache cho'oñu chiito Ūcuauji chu'ure tā'takaiu ūsea'ku repanare. Ūcuachi'a Dioni sēejū'u Jerusalén pa'ina Jesure cuasana chu'u sache kuri pojoju kooa'ju. ³² Jā'aja'ñe Diopi cho'okaito chu'u musanukona pa'ichejana pojoku sani ū'aua ja'me pani vajuojanaa'me mai. ³³ Re'oja'che pa'iche Ísíkui Diopi musanukonare ūcuaukore ja'me paa. Jā'aja'ñe paa.

16

Cuharepacho chu'o saosi'ea'me ie

¹ Mai majapāioja'io, Febe, Cenrea vu'ejoopo pa'inare Jesure cuasanare cho'ochē cho'okaikoji musanukona pa'ichejana saio ie chu'o sakaija'mo. ² Maire Paaku'te Jesure cuasana pa'iche pa'iju, majapāio'te pojochēja'che pojoiū'u repao'te. Repao chiiche peore cho'okaijū'u. Repao chekunare jaiukore cho'okaio chu'ure ūcuachi'a re'oja'che cho'okaisi'koa'mo.

³ Chu'o sa kuakaijū'u, chu'una'me Jesucristo'te cho'ochē cho'okaisinare Priscana'me Aquila'te. ⁴ Pāipi chu'uni vanisoñu chiijuna chu'uni ūsechijū chuenisora'asinaa'me repaṅa. Chu'uni ūsechitena Jesure cuasakuanupuā judío peona ūcuauku chu'una'me, "Re'orepamu", chiime repanare. ⁵ Ūcuachi'a repaṅa vu'e chi'inare Jesure cuasakuanupu chu'o sa kuakaijū'u. Ūcuachi'a chu'u cuasaku'te Epeneto'te chu'o sa kuakaijū'u, Asia cheja pa'inare na'a charo Jesure cuasaku jovosi'kure. ⁶ Ūcuachi'a musanukonare

cho'оче raa cho'okaisi'kore Mariare sa kuakaijũ'u. ⁷ Ūcuachi'a chu'u majapāi Andróniconā'me Juniare sa kuakaijũ'u, chu'ure pāi chēavũ'e ja'me pa'isinare. Chu'ure na'a charo Jesucristo'te cuasaju jovosinaa'me repana. Jesús saosina re'oja'che cutume repanare.

⁸ Ūcuachi'a chu'u cuasaku'te Ampliato'te sa kuakaijũ'u chu'una'me Jesure cuasaku'te. ⁹ Ūcuachi'a Urbano'te maire ja'me Jesucristo'te cho'оче cho'okaiku'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a chu'u cuasaku'te Estaqui'te. ¹⁰ Ūcuachi'a Apele'te repau Jesucristo'te cuasaku pa'iche pāi ña masicojñoku'te sa kuakaijũ'u. Aristóbulo'te chu'o sa kuakaijũ'u, repau majapāi ūcuachi'a. ¹¹ Chu'u majapāiu'te Herodion'te sa kuakaijũ'u. Narciso'te sa kuakaijũ'u ūcuachi'a repau majapāi Jesucristo'te cuasanare. ¹² Maire Paaku'te cho'оче cho'okainare Trifenana'me Trifosa'te sa kuakaijũ'u. Ūcuachi'a Maire Paaku'te cho'оче raa cho'okaiko'te mai ūcuanuko cuasacojñoko'te Pérsida'te sa kuakaijũ'u. ¹³ Rufo'te Maire Paaku'te masi cuasaku'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a repau puka'kore chu'u ja'koja'che pa'iko'te. ¹⁴ Ūcuachi'a inare chu'o sa kuakaijũ'u: Asincrito'te, Flegontere, Herme'te, Patroba'te, Herma'te; ūcuachi'a repanare ja'me pa'inare, mai majapāijanare. ¹⁵ Filólogona'me Juliare Nereona'me cho'jeo'te sa kuakaijũ'u, ūcuachi'a Olimpana'me repanare ja'me pa'inare, ūcuanukore Jesucristo'te cuasanare.

¹⁶ Músanukona sáñeche'i'a chēse pojoju pa'ijũ'u. Ūcuanuko Jesucristo'te cuasakuanupũ chu'o saome músanukonare.

¹⁷ Chu'u majapāijana, ñarepaju pa'ijũ'u, chekũrumu páipi músanukonani i'ka cacu'ojũ. Jā'aja'ñe i'kana músanukona che'chesi'ere jo'kaso sáñeche'i'a ke'reju paapu chini i'kame. Jā'aja'ñe i'kanare ja'me pa'imanejũ'u. ¹⁸ Maire Paaku'te Jesucristo'te cho'okaimanaa'me repana, repanare uachechi'a cho'ojũ. Jā'aja'ñe pa'iju pāi na'a vesuva'nare re'oja'cheja'che i'kaju cacu'onaa'me repana. ¹⁹ Ūcuanuko masime músanukona Jesús chũ'ũñe ñamema'ñe cho'okaiju pa'iche. Jā'ajekuna asa pojosome chu'u. Jā'aja'ñe cho'ojũ re'oja'che pa'imasijũ'u. Cu'acheta'ni cho'oma'ñe pa'ijũ'u, chiimu chu'u músanukonare. ²⁰ Jā'aja'ñe cho'ojuna maire re'oja'che pa'iche isiku Dios na'mi cho'okaija'mu músanukonare, vati aini cu'ache chũ'ũcu'aa'ku chini. Maire Paaku Jesucristo'ji si'arumu re'oja'che cho'okaiju paa músanukonare.

²¹ Chu'una'me Diore cho'оче cho'okaiku Timoteo ja'me chu'o saomu músanukonare, ūcuachi'a chu'u majapāi, Luciona'me Jasonna'me Sosípater.

²² (Ūcuaja'che chu'u, Pablo chũ'ũñe ija'ova utija'ova tochakaikujji Tercio, músanukonare chu'o saomu Jesure cuasanare.)

²³ Gayo ūcuaja'che chu'o saomu músanukonare. Repau vũ'ere pa'imũ chu'u. Repau Gayo Jesure cuasanare chekuchejña rainare ūcuanukore káiñe isiku'mu. Erasto ūcuachi'a vũ'ejooop kuri care'vakaiku chu'o saomu. Ūcuachi'a mai majapāiũja'iu Cuarto chu'o saomu. ²⁴ Maire Paaku Jesucristo'ji si'arumu re'oja'che cho'okaau músanukonare ūcuanukore. Jā'aja'ñe paa.

Dioni pojoku cuhacho tohasi'ea'me

²⁵ Diore, "Re'orepamu", chiiju pañu. Músanukonare Ūcuajji cho'okaimu Jesús pa'iche chu'u chu'vachu'ore Repau chu'o re'oja'chere asa chēa re'oja'che paapu chini. Repau chuta'a cheja cho'omarumuna Jesucristo cho'okaijache jā'aja'ñe cuasasi'kuta'ni kuamaneasomu Dios. Chura kuacuhasi'ea'me jā'a. ²⁶ Si'arumu Pa'ikujji Diopi chũ'ũna Repau chu'o kuasina páipi masia'ju chini Repau cho'ojachere tocha jo'kaasome. Repau cho'ora chiisi'e aperumu kuamanesi'e churana kuamu Dios, si'avájupāi asa chēa Jesuni cuasaju Repau chũ'ũñe'te cho'ojũ paapu chini.

²⁷ Dios Ūcuate'eũ'mu Masu. Jesucristo'ji cho'okaiuna pāi ūcuanuko si'arumu raa pojoju paapu Repau'te. Jā'aja'ñe paa. Re'omu.

Pablo

San Pablo Corinto vü'ejoopo pa'inare charo chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹ Chü'ü, Pabloji, ie chü'o tocha saomü, mai majapãiujajü Sóstenena'me. Diopi chü'üna Jesucristo chü'ure saosi'kua'mü, Repau chü'ore chü'vaa'kü chini. ² Músanukonare Corinto vü'ejoopo pa'inare, Jesucristo'te cuasakuanupü'te, ija'ova tocha saomü chü'ü. Músanukonapi re'oja'che pa'ijü cu'ache cho'omairo paapu chini chëa paamü Jesucristo músanukonare. Ücuachi'a chekunare, Jesucristo'te cuasanare chekuchejña pa'inare tocha saomü chü'ü ie, ñaa'jü chini. Repau Jesús, Maire Paaku ücuachi'a repanare paamü. ³ Mai Ja'kü Dios, Maire Paaku Jesucristona'me na' rüa re'oja'che cho'okaijanaa'me músanukonare, re'oja'che paapu chini.

Jesucristo re'oja'che cho'okaiche'te kwamü

⁴ Jesucristoji músanukonani re'oja'che pa'iche cho'okaiüna músanukona re'oja'che pa'iche'te cuasaku, mai Ja'küre Diore pojoku, "Re'orepamü", chiiku'mü chü'ü. ⁵ Repau Jesucristo músanukonare si'ache isisi'kua'mü. Dios chü'o asa chëañena'me Repau chü'o chü'vamasi'che isisi'kua'mü Repau músanukonare chekunani masi chü'vaa'jü chini.

⁶ Chükunapi Jesús pa'iche'te músanukonani küarena asa chëa Jesucristoni jovosinaa'me músanukona. Jovorena Ücuajü músanukonani cho'okaiüna re'oja'che pa'ijana ña, "Pablo chü'vasi'e chü'o ücuarepa'a'me", chiime cheküna. ⁷ Músanukonare Jesucristo jo'e raijache pojoku cha'anare Dios isiche si'ache pa'iche re'oja'che karama'mü, Repau Rekochoji cho'okaiüna. ⁸ Repau Jesucristo, Maire Paaku, cuhama'ñe re'oja'che cho'okaiü pa'imü, maipi re'oja'che paapu chini. Maipi Repau rairamü cu'ache peona paapu chini jo'e rairamujatüka re'oja'che cho'okaiü pa'ijamü Repau maire. ⁹ Dios Repau cho'ora chiiche jorema'ñe peore ücuarepa cho'okü'mü. Ücuajü maire chëasi'kua'mü, Repau Mamakuni Maire Paaku Jesucristoni ja'me re'oja'che paapu chini.

Jesure cuasanata'ni säiñechi'a pe'ru'che'te kwamü

¹⁰ Músanukonare, chü'ü majapãijanare, Jesucristoji chü'üküna rüa chü'vamü chü'ü, ücuamakaru te'ekuanuchi'a pa'ijü säiñechi'a pe'ruju, "Chükünaa'me chekunare na'a re'oja'che pa'ina", chiima'ñe paapu chini. Pe'ruma'ñe ücuachi'a ücuate'e cuasaju pa'ijü ücuate'ejakuanupü jovo re'oja'che pa'ijü'ü. ¹¹ Músanukona säiñechi'a i'kaju cavache Cloé vü'e pa'inapi kuasinaa'me chü'ure. ¹² Te'ekuanuchi'a pa'ijü säiñechi'a cuhejü ücuankö ija'che i'kajuasome músanukona: "Chüküna Pablo neena'a'me", chiijuasome te'ekuanupü. Chekükuanupü, "Apolos neena'a'me chüküna", chiijuasome. Chekükuanupü, "Pedro neena'a'me chüküna", chiijuasome. Chekükuanupü, "Cristo neena'a'me chüküna", chiijuasome. ¹³ Já'aja'ñe pa'iche cu'amü. Jesucristo ca'nivü ücuate'eca'nivü'me. Repau neena ücuaja'che ücuate'ejakuanupü'me. Chü'üpi, Pabloji, músanukonare kurususë'verona jüni ro'ikaimanesi'kua'mü. Jesucristo'mü músanukona cu'ache cho'uche kurususë'verona jüni ro'ikaisi'kü. "Pablo'te cuasanaa'me chüküna", chiiju okoro'vecojñomanesinaa'me músanukona. "Jesucristo'te cuasanaa'me chüküna", chiiju okoro'vecojñosinaa'me músanukona. ¹⁴ Chü'ü inarechi'a okoro'vesi'kua'mü: Crispona'me Gayo'te. Jainükore okoro'vemanesi'küjekü Diore pojoku, "Re'orepamü", chiimü chü'ü. ¹⁵ Chü'üpi chekunare na'a jainükore okoro'vesi'kü pa'ito, "Pablöni cuasaju okoro'vecojñosinaa'me chüküna", chiira'ame músanukona chü'ure. ¹⁶ (Äa, ücuachi'a chekunare Estéfana'a'me repau majapãi okoro'vesi'kua'mü chü'ü. Chekunare'ta'ni okoro'vemanecosomü chü'ü.) ¹⁷ Dios chü'ure päire okore ro'vea'kü chini raomanesi'kua'mü. Músanukonani Repau chü'ore chü'vaa'kü chini raosi'kua'mü chü'ure. Jesucristoji päi ücuanköre kurususë'verona jüni ro'ikaisi'kua'mü, Repauni cuasajuna oiu cu'ache'te üsekasa chini. Músanukonare rühiñe kuasi'kua'mü chü'ü já'a músanukonapi jüniso vati toana sani ujü chini. Rühiñe kuama'ñe chü'ü cuasachechi'a che'choru, Jesucristo maire cho'okaisi'e Dios pa'icheja saimana'a'me músanukona.

Jesucristo peore masiche'te kwamü

¹⁸ Päi Jesucristoni cuasamapu vati toa saijana ücuankö, päi cu'ache cho'uche'te Repau jüni ro'ikaisi'ere päipi kuajuna asani, "Päi vesuna i'kache'me já'a", chiiju cuasame. Maireta'ni Repau pa'icheja saijanare já'aja'ñe chü'vachü'ore asato re'oja'imü. Já'aja'ñe cuasaju, "Dios peore masiku'mü", chiime mai. Já'ajeküna Repau chü'ore asaju Jesucristo

maire jūni ro'ikaisi'ere asamasi Repauni jovorena mai rekoñoã care'vakaisi'kua'mu Dios.

¹⁹ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

“Chu'u, Dios, pāi, 'Rua masime chukuna', chiinare repanajē'e vesuche'te cho'o űoja'mu. Chu'upi űseto repana masiche repajē'e peoja'mu”, chiimu Dios.

Jā'aja'ne chiimu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e.

²⁰ Pāi rua masinare űani, “Rua vesume ina”, chiimu Dios. Aperumu Repau chu'usi'e judiopāi che'chonare űani, “Masi che'choma'me ina”, chiimu Dios. Pāi, repana cuasacheja'che cuasamanani repana cuasache'te asa chēaa'ju chini i'kamasinare űani, “Peoche i'kame ina”, chiimu Dios. Repauji űato pāi űcuanuko rua vesunachi'aa'me. Pāi si'ache masinare űani, “Chuta'a masiche rua karamu inare”, chiimu Dios. ²¹ Dios peore Masiujeku pāi űcuanukore cho'osi'kua'mu. Jā'ata'ni maire pāi peore masinare cho'omanesi'kua'mu Repau. Mai cuasachechi'a cuasani Dios pa'iche vesura'ame mai. Diopi maire Repau pa'iche'te kuama'to vesura'ame mai. Jā'ata'ni maini oia, Repau pa'iche kuaku'mu Repau. űcuauji kuakuna pāi chekunare Repau chu'ore chu'vame chukuna. Chu'vajuna asaju judiopāi, “Peoche i'kame ina”, chiime pāi chukuna'te, Repau'te cuasamana. Jā'ata'ni Repau chu'ore asa chēa Jesucristo'te cuasanare vati toa sani uuche űsemu Dios.

²² Jā'ata'ni pāi rua jachame. Judiopāi Dios cho'omasiche'te űaűu chiime. Dios chu'o chu'vanapi jā'aja'ne cho'o űoma'to repana chu'vache asacuheme repana. Judio peonata'ni rua masina i'kachu'ore asaűu chiime. Dios chu'o chu'vanapi rua masina i'kachu'ore i'kamato asacuheme repana. ²³ Jā'ata'ni chukuna pāi cu'ache cho'ochete Jesucristo kurususē'verona jūni ro'ikaisi'ere űcua kuaju pa'inaa'me repanare. Jā'are chu'vajuna asaju judiopāi, “Asaama'ne i'kame ina”, chiime chukuna'te. Jā'a cho'oto judio peona, “Rua vesuna i'kache'me jā'a”, chiime chukuna kuache'te asani. ²⁴ Jā'ata'ni Dios chēasinata'ni asa chēa Jesucristo jūni ro'ikaisi'ere cuasaju, “Dios peore Masiujeku peore cho'omasiku'mu”, chiiju cuasime judiopāina'me judio peona. ²⁵ Pāi te'ena, “Dios rua vesu'mu”, chiinaa'me. Jā'ata'ni Dios peore masiku'mu. Pāi rua masinare na'a rua masiku'mu Repau. Chekuna pāi ija'che i'kame: “Dios peoche i'kaku'mu. Repau cho'ora chiiche cho'ovesuku'mu Repau”, chiime repana, jachaju. Dios peore cho'omasiku'mu. Pāi te'ejjē'e cho'ovesuche cho'oku'mu Repau.

²⁶ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Dios musanukonare chēasi'ere cuasajū'u. Reparumu Dios musanukonare vesuva'nani na'a jainukore chēasi'kua'mu. Pāi masinare jainukore chēamanesi'kua'mu Repau. Kurinare jainukore chēamanesi'kua'mu. Pāi chu'ūnare jainukore chēamanesi'kua'mu Repau. ²⁷ Diopi vesuva'nani űa chēa paaku che'chouna rua masinare na'a rua masime repana chura. Jā'aja'ne cho'omu Dios pa'ivesunare pāi vesuva'nare, chekunapi, “Masinaa'me chukuna”, chiisinapi űa repana pa'iche meűe cuasa, vajuchuju, “Maita'ni rua vesume”, chini masia'ju chini. Re'oja'che pa'ivesunare űcuaja'che chēasi'kua'mu Dios. Chēa paaku Repauji si'arumu cho'okaiuna chekunare na'a re'oja'che pa'imasiame repana chura. Jā'aja'ne cho'omu Dios pa'ivesunare pāi, chekunapi, “Re'oja'che pa'imasiinaa'me chukuna”, chiisinapi űa repana pa'iche meűe cuasa, vajuchuju, “Maita'ni re'oja'che pa'ivesunaa'me”, chini masia'ju chini. ²⁸ Repau Dios pāire paara chini chēamu. Jā'ata'ni chekunare pāi re'oja'che cutucojűonare chēama'mu Repau. Ija'che pa'iva'nani, “Paauamu chu'ure”, chini chēamu Dios: Chuova'na pa'iva'nana'me vesuva'nare pāi cuhecojűova'nare chēamu Repau. Pāi chekunare re'oja'che cutucojűonare'ta'ni, “Paauamanaa'me chu'ure”, chiimu Dios. Jā'aja'ne cho'oku'mu Dios, re'oja'che cutucojűonapi vajuchua'ju chini. ²⁹ Pāi chēa jā'aja'ne cho'oku'mu Dios repanapi meűe ija'che i'kamaneajū chini: “Rua masiju rua re'onaa'me chukuna”, chiimaneajū chini. Jā'aja'ne i'kache rua cuhemu Dios. ³⁰ Diopi cho'okaiuna Jesus neenajejū na'a rua masime mai chura. Chura Dios maire re'oja'chechi'a cho'onare cuasacheja'che cuasamu. űcuachi'a re'oja'che pa'ire'omu maire. Aperumu vati ai paasinare chura Jesucristoji tua re'oja'che paamu maire. ³¹ Jā'ata'ni maipi, “Re'onaa'me chukuna”, chiiju paapu chini tua paama'mu Jesucristo maire. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Meűe, “Re'oku'mu chu'u”, chiima'ne Diorechi'a pojoju re'oja'che i'kaju pa'ijū'u. Jā'aja'ne kuamu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e. Jā'ajekuna, “Peore cho'omasiku'mu mu'u”, chiiju pa'ijū'u Maire Paaku'te.

2

Jesucristo jūni vajūrais'i'ere kuamu Pablo

¹ Musanukona aperumu asamanesi'ere Dios chu'ore kuara chini saisi'kua'mu chu'u musanukona pa'icheja. Sani rua masina chu'opi musanukonare Dios

ch'u'o ch'u'vamanesi'kua'mu ch'u'u. ² Musanukona pa'icheja saipi'rarumu ija'che cuasasi'kua'mu ch'u'u: "Sani Jesucristo pa'ichechi'a kuaja'mu ch'u'u, Repau kurusus'e'vero j'uni ro'ikaisi'ere, repanapi masia'ju", chini cuasasi'kua'mu ch'u'u. ³ Vajuchurekocho paak'uji musanukonare ja'me pa'iu kurukuruu ch'u'vaku pa'isi'kua'mu ch'u'u. ⁴⁻⁵ "Ch'u'upi pai rua masina i'kache ch'u'o i'kato Dios ch'u'oj'e'e cuasama'ne rupu pai cuasachechi'a cuasacosome ja'ana", chini cuasa, saisirumu ja'ajach'u'o i'kamanesi'kua'mu ch'u'u musanukonare. Ch'u'uni Dios peore Masikuji Repau Rekochoji cho'okaiuna masi ch'u'vasi'kua'mu ch'u'u musanukonare, Jesucristoni cuasaa'ju chini. Musanukonare ucuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna ch'u'u ch'u'vache asa cheasinna'me.

Dios Rekochoji cho'okaiuna Repau ch'u'o asamasiche'te kuamu

⁶ Ja'ata'ni Jesucristo'te masi cuasanare Dios ch'u'o na'a vesacheji che'chonna'me chukuna. Pai cuasacheja'chere che'chomanaa'me chukuna. Ucuaja'che irumu cana pai ch'u'una cuasaju ch'u'u'neja'ne cuasaju che'chomanaa'me chukuna. Repana irumu pai ch'u'una si'asojanaa'me. ⁷ Aperumu Repau chuta'a cheja cho'omarumu Dios maire irumu ichēja pa'inare cuasaku ija'che te'euji i'kaasomu: "Re'oja'che cho'okaija'mu ch'u'u repanare, ichēja ch'u'u pa'ichejare rani paapu chini", chiuu cuasaasomu, maipi Repau'ni cuasaju Repau pa'ichejare sani paapu chini. Aperumu Repauji ja'are peore kuamauna vesusinaa'me pai. Churata'ni Repau kuamanesi'ere maire cho'okaiche'te chura Ucuauji kuana asa pai ucuaukore kuame chukuna. ⁸ Chukuna kuache asanata'ni irumu cana pai ch'u'una ucuauko Diore kuhena asavesuju asa cheama'me. Dios ch'u'o aperumuna asa cheasina pani Maire Paaku'te Jesure peore Masiu'te kurusus'e'verona je'jo nuko veasoche ch'u'umanera'asinaa'me repana. ⁹ Ija'che kuamu Dios ch'u'o aperumu tocha jo'kasi'e:

Dios Repau'te chiinare rua re'oja'chere care'vakaimu,

pai te'euje'e nana'ne'na'me asama'ne pai rekoñoaje'e cuasama'ne.

Repau re'oja'che cho'okaijache Ucuauji kuamauna chuta'a vesume pai,

chiimu Dios ch'u'o. ¹⁰ Churata'ni chukuna'te Dios Repau pai re'oja'che cho'okaijachere Repau Rekochoji kuacuhasi'kua'mu. Dios Rekocho peore Masirekochojeku Repau cho'oku pa'iche peore masimu. ¹¹ Chukuna cuasache vesume pai. Repana rekoñoata'ni masimu repana cuasache. Ucuaja'che Dios cuasache Repau Rekochochi'a masimu. ¹² Dios maire Repau'te cuasamana rekoñoaja'niere isimanesi'kua'mu. Repau Rekocho'te isisi'kua'mu Dios maire, maini Repau Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Repau maire cho'okaiche'te peore masia'ju chini. ¹³ Chukunapi Dios ch'u'o Repau Rekocho paanani kuani Repau Rekocho che'choche'te kuame. Pai cuasaju che'chocheja'chere kuamauna'me chukuna.

¹⁴ Dios Rekocho che'choche'te ch'u'vajuna paipi asani, "Vesuna i'kache'me ja'a", chiime Dios Rekocho peona, repana i'kache'te asavesuju. Repana rekoñoare Dios Rekochoji peokuna asacu'amu repanare. Dios Rekocho paanarechi'a asare'omu Dios ch'u'o, Repau Rekochoji cho'okaiuna. ¹⁵ Dios Rekocho paanata'ni Repau Rekochoji cho'okaiuna si'ache cuasaju peore namasime. Dios Rekocho peonareta'ni Dios Rekocho paana pa'iche te'eu'tereje'e cuasa nacu'amu. ¹⁶ Dios ch'u'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Dios, rekocho cuasache masicu'amu maire.

Ucuaja'che Repau'te te'euje'e che'chovesume mai,

chiimu. Maita'ni Repau Rekocho'te paaju Jesucristo cuasacheja'che cuasame mai rekoñoa, Repau Rekochoji cho'okaiuna. Ja'ajekuna Dios ch'u'o asamasime mai.

3

Dios ch'u'ne cho'ona Repau'te ja'me cho'oché cho'okaina pa'iche'te kuamu

¹ Chukuna musanukonare ja'me pa'irumu, musanukonapi Jesucristo'te apecusanajejuna Repau'te masi cuasanare che'chocheja'che che'chomanesinaa'me. Reparumu musanukona chuta'a Diore cuasamana cuasacheja'che cuasaju pa'isinaa'me. Jesure cuasanata'ni chiiva'na vesucheja'che masi cuasavesusinaa'me musanukona. ² Ja'ajekuna chukuna musanukonare vesujuna na'a rua vesache che'chomanesinaa'me. Reparumu musanukona Dios ch'u'o jmamajnaruachi'a asamasinaa'me. Chiiva'u ojechi'a chusuku va'i aivesucheja'che Dios ch'u'o na'a vesache asavesusinaa'me musanukona. Irumujatu'ka musanukonare chuta'a karamu asamasiche. ³ Chuta'a musanukona Diore cuasamana cuasacheja'che cuasaju sainechi'a ke'reju cuheju Jesure cuasamana pa'icheja'che pa'ime. ⁴ Ija'che i'kajuasome musanukona: "Chukuna Pablo neenaa'me", chiujuasome chukuna. Chukuna, "Apolos neenaa'me chukuna",

chiijuasome. Jā'aja'ñe i'kaju, chekunani sāiñechi'a cuheju Jesure cuasamana pa'icheja'che pa'ijuasome musanukona.

⁵ Chu'una'me Apolos rua masinama'me. Chukuna Diore cho'ochē cho'okainaa'me. Chukunapi chu'vajuna asa chēa musanukona Cuasaku'te Diore cho'ochē cho'okainaa'me. Chukuna'te Repau chu'ore chu'vaa'ju chini jo'kasi'kua'mu. ⁶ Chu'ua'mu musanukonare Dios chu'o charo chu'vasi'ka. Apolos cho'je che'chosi'kua'mu. Jā'ata'ni Dioa'mu musanukonare cho'okaiku, asa chēa Jesuni jovo re'oja'che pa'iche na'a rua che'cheju paapu chini. ⁷ Musanukonare Diopi cho'okaima'to chu'vate'era'asi'kua'mu chu'u. Vesuku'mu chu'u. Ūcuachi'a musanukona asa chēamanera'asinaa'me, Diopi cho'okaima'to. Apolos ūcuaja'che vesuku'mu. Diopi cho'okaima'to che'chote'era'asi'kua'mu repau musanukonare. Che'chēmanera'asinaa'me musanukona Diopi cho'okaima'to. Pāipi Repau chu'ore asa chēa Jesuni jovoa'ju chini cho'okaimu Dios, Repauji cho'okaiuna re'oja'che pa'iche'te che'cheju paapu chini. ⁸ Chukuna Dios chu'o charo chu'vanana'me cho'je che'chona ūcuatē'ere cho'ome. Chukuna cho'osi'e ro'i Diopi ro'ikaisi'ena'me Repau pāi re'oja'che chēa paache kuasi'kua'mu. Jā'aa'me charo chu'vache. Jā'are pāipi charo asa chēama'to na'a rua che'checu'amū repanare. ¹² Charo chukuna Jesucristo maire jūni ro'ikaisi'ena'me Repau pāi re'oja'che chēa paache che'chosiramu chekunapi cho'je che'chome. Repana pāi Dios chu'o asa chēa Jesure jovosinare cho'je che'chona te'ena masi che'chome. Chekunata'ni masi che'choma'me. ¹³ Repana cho'osi'e Jesucristo jo'e raiumucuse peore masijachea'me jā'a. Repau chu'o masi che'chosinare pojoku, "Ina masi che'chosinaa'me", chiija'mu Dios. Masi che'chomanesinare, "Ina masinata'ni, masi che'chomanesinaa'me", chiija'mu Dios repanare rua pe'ruku. ¹⁴ Masi che'chona che'chosi'epi ai pa'ija'mu. Jā'ajekuna repanare masi che'chosinare ro'ija'mu Dios. ¹⁵ Masi che'chomanesinareta'ni ro'imaneja'mu Dios. Ro'icojñomanesinata'ni ūcu saijanaa'me repana Dios pa'icheja. Jesucristo'te cuasamanesina pani vati toana saira'asinaa'me repana. Jā'ata'ni Jesucristo'te cuasana-jeju saimanejanaa'me.

¹⁰ Chu'uni Diopi cho'okaiuna re'oja'che chu'vasi'kua'mu chu'u musanukonare. Chu'u chu'vasi'ere Dios chu'ore asa chēarena chekuna jo'e na'a rua che'chome musanukonare, na'a rua masia'ju chini. Repanapi che'choni cuasarepaju masi che'choa'ju, "Chekurumu mai tiiñe che'chosome", chini cuasaju. ¹¹ Apepumu chu'u musanukonare Jesucristo maire jūni ro'ikaisi'ena'me Repau pāi re'oja'che chēa paache kuasi'kua'mu. Jā'aa'me charo chu'vache. Jā'are pāipi charo asa chēama'to na'a rua che'checu'amū repanare. ¹² Charo chukuna Jesucristo maire jūni ro'ikaisi'ena'me Repau pāi re'oja'che chēa paache che'chosiramu chekunapi cho'je che'chome. Repana pāi Dios chu'o asa chēa Jesure jovosinare cho'je che'chona te'ena masi che'chome. Chekunata'ni masi che'choma'me. ¹³ Repana cho'osi'e Jesucristo jo'e raiumucuse peore masijachea'me jā'a. Repau chu'o masi che'chosinare pojoku, "Ina masi che'chosinaa'me", chiija'mu Dios. Masi che'chomanesinare, "Ina masinata'ni, masi che'chomanesinaa'me", chiija'mu Dios repanare rua pe'ruku. ¹⁴ Masi che'chona che'chosi'epi ai pa'ija'mu. Jā'ajekuna repanare masi che'chosinare ro'ija'mu Dios. ¹⁵ Masi che'chomanesinareta'ni ro'imaneja'mu Dios. Ro'icojñomanesinata'ni ūcu saijanaa'me repana Dios pa'icheja. Jesucristo'te cuasamanesina pani vati toana saira'asinaa'me repana. Jā'ata'ni Jesucristo'te cuasana-jeju saimanejanaa'me.

¹⁶ Dios Rekochoji musanukona rekoñoäre ūcuankore ja'me pa'una musanukona rekoñoä Dios vu'ēja'chea'me Repau'te cuasarekoñoäjeku. Jā'a musanukona cuasama'ñe? ¹⁷ Musanukona Jesucristo'te cuasakuanupu ūcuanku sāiñechi'a oiju pa'ito re'omu. Jā'aja'ñe cho'oto Dios rua pojomu. Jā'ata'ni pāipi musanukonare Repau neenani cac'u'ñu chini sāiñechi'a cuheche'te chu'vato rua pe'rumu Dios repanare. Pe'ruku Repau neenare cac'u'onare vati toana saoja'mu. Repau vu'ēja'che paamu Dios musanukonare. Jā'ajekuna musanukonare Repau vu'ēja'che pa'inajejuna pāipi cac'u'oto rua pe'rumu Repau.

¹⁸ Rūhiñe cuasaju pa'ijū'u musanukona. Te'ena ija'che cuasacosome musanukona: "Pāi che'choche rua che'chesinajeju rua masinaa'me chukuna", chiiju cuasacosome. Jā'aja'ñe cuasanare ija'che paapu chini chu'vamū chu'u. Vesuva'na pa'icheja'che pa'ija' Dios chu'ore che'cheju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oto Dios Rekochoji che'choja'mu musanukonare. ¹⁹ Pāi Jesucristo'te cuasamana che'choche ija'che i'kamū Dios: "Pāi vesuna che'choche'me jā'a", chiimu. Ūcuachi'a Repau chu'o apepumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Pāi rua masina repana masichechi'a cuasame.

Jā'aja'ñe cuasaju cu'ache cho'oñu chiisi'e Diopi cho'okuna, ūcuamani cu'ache ti'ñemū, chiimu. ²⁰ Ūcuachi'a ija'che kuamu:

Pāi rua che'chesina cuasache Diopi ñato repajē'e peoche tiiñere cuasame,

chiimu repa. ²¹ Musanukona chekunare Jesure cuasanare cuasama'ñe musanukona chiinarechi'a te'enare cuasaju pa'ime. Rua cu'amū jā'aja'ñe pa'iche. Musanukonare re'oja'che chu'vanare ūcuankore cuasaju pa'ijū'u. Jainukoame repana. ²² Dios chukuna'te, chu'una'me Apolona'me Pedro'te musanukonani isisi'kua'mu, iena'me: Chejaa'me, vaju'che'me, jū'ija'nea'me, irumu pa'iche, na'a pa'isirumu pa'ijachea'me peore jā'a musanukonare Dios isisi'ea'me. ²³ Musanukona Jesucristo neenaa'me. Jesucristo Dios Neekua'mu.

4

Jesús saosina Diore cho'oché cho'okaiche'te kuamu

¹ Chukuna Jesucristo'te cho'oché cho'okaina pa'iche cuasajũ'u. Dios Repau aperumu kuamanesichu'ore pãire masi kuaa'ju chini chéasi'kuu'mu chukuna'te. ² Chukuna Dios saosinapi cho'oa'ju chini Dios jo'kasi'ere cho'oma'to cu'amũ. ³⁻⁴ Jã'ata'ni musanukonapi chu'ure re'oja'che cutuma'tojẽ'e oima'mu chu'u. Pãi chekuna chu'ure cu'ache cutuchejẽ'e cuasama'mu chu'u. Ija'che cuasaku'mu chu'u: "Chekurumu Dioni jachamau re'oja'che pa'icosomu chu'u", chiũ cuasaku'mu. Jã'aja'ñe cuasakuta'ni chekurumu chu'u rekocho cu'ache pa'iku'mu. Vesumu chu'u. Maire Paaku Jesucristota'ni masimu chu'u rekocho pa'iche. ⁵ Jã'ajekuna chukuna cho'oché ñaju ke'remanejũ'u. Jesucristo'ji chuta'a jo'e raimauna vesume musanukona chukuna rekoñoã pa'iche. Repau jo'e raisirumta'ni Ūcuauji i'ka jñaukuna mai ūcuauko mai vesusi'e peore masijanaa'me, chekuna rekoñoã pa'iche peore. Reparumu pãi cho'osi'ere ñani re'oja'che pa'inare, "Re'orepamu", chiija'mu Dios. Na'a re'oja'che pa'inare, na'a rua pojoku i'kaja'mu Repau. ⁶ Musanukonare chu'u majapãijanare, iere tocha saomu chu'u, musanukonani che'choku. Chu'u pa'ichena'me Apolos pa'iche kuamu chu'u, musanukonapi Dios chu'o chũ'ũñechi'a asa chẽa cho'ou paapu chini. Musanukona Dios chu'o che'chonare ñani ija'che cuasamanea'ju chiimũ chu'u: "Dios chu'o che'choku'te ikũrech'i'a chinaa'me chukuna. Iku neenajeju masinaa'me chukuna. Chekunareta'ni cuheju repinare chiinare ūcuachi'a cuhena'a'me chukuna", chiiju cuasamanejũ'u musanukona. Jã'aja'ñe cuasamauro Dios chu'o che'chonare ūcuaukore pojoju pa'ijũ'u. ⁷ Jã'ata'ni ija'che i'kajuasome musanukona: "Chekunare na'a masiju na'a rua re'onaa'me chukuna", chiijuasome musanukona. ¿Je'se pa'ina jã'aja'ñe cuasache? Musanukona cho'omasiche peore Dios cho'okaisi'ea'me. Diopi cho'okaima'to jmakakarujẽ'e masina pa'imanagera'ame musanukona.

⁸ Ija'che cuasacosome musanukona: "Peore che'chesinajeju peore masiju si'ache karama'ñe paanajeju pãi chũ'ũnaa'me chukuna chura", chiiju cuasacosome. ¿Je'se pa'ina jã'aja'ñe cuasache? ¿Chukunapi peojuna pãi chũ'ũna carũnisocuhare? Musanukonapi pãi chũ'ũna pa'ito re'ora'amũ. Musanukonare pãi chũ'ũrumũ t'ato chukuna ūcuaja'che ja'me chũ'ũjanaa'me reparumu. Irumũ Diopi jo'kauna mai Jesucristo'te cuasanapi pãi ūcuaukore chũ'ũrumũ pa'ito re'ora'amũ. Jã'ata'ni reparumu chuta'a t'ama'mũ. ⁹ Reparumu t'ato na'a re'oja'che pa'ija'mu chukuna'te. Chura chukuna'te Jesucristo saosinare rua cu'ache ti'ñemũ, pãina'me ángeles ñaa'ju chini. Re'oja'che pa'inareta'ni cu'ache pa'inare cuhecheja'che cuheme pãi chukuna'te. "Jã'a Dios cho'ochecosomu", chiũ cuasamũ chu'u. ¹⁰ Chukunapi Jesucristoni pojoju Dios chu'ore chu'vajuna, "Vesupãia'me jã'ana", chiime musanukona chukuna'te. Musanukonata'ni, meñe cuasaju i'kani, "Jesucristo neenajeju masinaa'me chukuna", chiijuasome. Chukunata'ni Dios chu'o chu'vani vajuchvã'na chu'vanaa'me. Musanukonata'ni vajuchuma'ñe, ¿"Peore cho'omasime chukuna", chiche? Musanukonare rua re'oja'che cutujuasome pãi. Chukuna'teta'ni rua cu'ache cutujuasome repaña. ¹¹ Musanukona meñe i'kaju, "Si'ache paanaa'me chukuna", chiime. Chukunata'ni jã'aja'ñe pa'imanaa'me. Irumujatu'ka ūcuhava'na pa'iju, okouava'na pa'iju, si'ache, kãñajẽ'e peova'na pa'ime chukuna. Si'arumu ku'ichechi'a pa'iju vu'ña pa'ivũ ñajẽ'e peonaa'me chukuna. Ūcuachi'a pãi cu'ache cho'ome chukuna'te. ¹² Si'areparumu cho'oché'te cho'ou ca'nasome chukuna. Pãi chukuna'te cu'ache i'kanare, "Diopi musanukonare re'oja'che cho'okaaũ", chiinaa'me chukuna repañare. Pãi chukuna'te tuha cu'ache cho'orujẽ'e i'kamaanaa'me chukuna. ¹³ Pãi chukuna'te cu'ache i'kanare sãñe re'ojachere i'kanaa'me chukuna repañare. Irumujatu'ka pãi ūcuauko rua cuheme chukuna'te. Repanapi ñato ch'i'ca pa'icheja'che pa'icosome chukuna.

¹⁴ Musanukonani i'ka kukora chini tocha saoma'mu chu'u ie. Musanukonani chu'u chũ'ũjanare chu'vaku tocha saomu chu'u, musanukonare cuasaku. ¹⁵ Chu'u musanukonare Dios chu'o charo che'chouna asa chẽa Jesucristoni jovosinaa'me musanukona. Jã'ajekuna muja'kuja'iu'mu chu'u. Musanukonare che'chona rua jainukoa'me. Jã'ata'ni chu'u te'eu'mu muja'kuja'iu. ¹⁶ Jã'ajekuna rua chu'vamũ chu'u musanukonare, chu'u pa'iche'te ña chẽa chu'u pa'icheja'che paapu chini. ¹⁷ Jã'are chini Timoteo'te chu'u chũ'ũjã'ni, musanukona pa'ichejana saomu chu'u musanukonani che'choa'ku chini. Rua cuasamu chu'u repau'te. Re'oja'che pa'iu Diore si'arumu rua cuasaku pa'iku'mu repau. Ūcuauji che'chouna chu'u Jesucristo'te cuasaku pa'iche asa cuasajanaa'me musanukona. Ūcuare si'achejña ku'iu Jesure cuasana ch'i'ivũ'ñana si'arumu che'choku pa'iku'mu chu'u, Jesucristo'te cuasaju pa'iche.

¹⁸ Chekuramu musanukona chu'ure te'ena ija'che cuasacosome: "Jo'e raimaneja'mu repau", chini cuasaju i'kavajuchuma'ne, "Pablo'te na'a rua masinaa'me chukuna", chiiju cuasacosome. ¹⁹ Ja'ata'ni Diopi usema'to churepara saija'mu chu'u musanukona pa'icheja. Sani pa'iu musanukona pa'iche'te masi naku musanukona cho'omasiche'te naja'mu chu'u. Chu'ure cu'ache cutuna cutuchechi'a asaku pa'imaneja'mu chu'u. ²⁰ Dios neena chu'ochi'a cutuju pa'imanaa'me. Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'iju re'oja'chere cho'uju pa'inaa'me. ²¹ Sani pa'iu musanukona ucua cu'ache pa'ito na pe'ruja'mu chu'u. Ja'aja'fiere chiiche musanukona? Ja'apani musanukonapi re'oja'che pa'ina, ioiu pe'keru i'kaa'ku chiiche? Je'sere chiiche musanukona?

5

Te'eu rua cu'ache cho'osi'ere kuamu

¹ Musanukona pa'iche cu'achu'o asa kukusi'kua'mu chu'u. Musanukonare ja'me pa'iku, paiu, puka'ku rijoni paakuasomu. Diore cuasamanaj'e cho'oma'nea'me ja'a. ² Ja'aja'ne cu'ache cho'okuji musanukonare ja'me pa'imu repau. Ja'aja'ne pa'inata'ni, "Ucuanuko rua re'oja'che pa'inaa'me chukuna", chiinaa'me musanukona. Rua cu'amü ja'a. Je'se pa'ina musanukona repau cho'ochi masinata'ni repauni cuhemapuna ja'me chi'iku repau? Repau cho'ochi'te cuasaju oiju pa'ito na'a re'omu. Jesucristo'te cuasanare ja'me pa'icu'amü repau'te. ³ Chu'u iramu musanukona pa'icheja ja'me pa'ima'kuta'ni musanukonani cuasacajepuni chu'u rekochoji musanukonare ja'me pa'icheja'che pa'imü chu'u. Ja'aja'ne cuasaku, "Repau cho'ochi rua cu'amü", chiimu chu'u, musanukona pa'icheja ja'me pa'iu nama'kuta'ni. ⁴⁻⁵ Musanukonare rua cuasaku pa'imü chu'u. Musanukona Jesús chu'üne'te cho'oñu chini chi'iramu chu'u rekocho musanukonare ja'me pa'icheja'che pa'iku'mu chu'u. Musanukonare Maire Paaku Jesucristoji chu'ukuna chu'umu chu'u, musanukonapi cu'ache cho'okuni ija'che cho'oa'ju chini: Musanukonani Jesupi cho'okaiuna, cu'ache cho'oku'te jo'kasojü'u. Vati aini jo'kajü'u repau'te cu'ache cho'oa'ku. Chekuramu repaui cu'ache cho'ocojñoni kuku cu'ache cho'ochi ühasocosomu repau. Repaui cu'ache cho'ochi'te ühasoni rekocho Dios pa'ichejana saija'mu, Jesús jo'e raumucuse.

⁶ Musanukona pa'iche meñe cuasaju ija'che i'kajuasome: "Chekunare na'a re'oja'che cho'onaa'me chukuna", chiijuasome. Cu'amü ja'a. Ie masicosome musanukona: Pa sauche jmaca'rerüji harinaca'repu ujaca'repuna maña ja'meru peore repaca'repu kosa na'a ujaca'repu saumu. Ucuaaja'che musanukonare ja'me pa'iu cu'ache cho'okuni jo'kasomaneni na'a pa'isiramu na'a jainuko cacu'aso cu'ache cho'uju pa'ijanaa'me musanukona. ⁷ Ja'ajekuna jo'kasojü'u repau'te. Ija'chea'me: Chukuna judiopai pascuarumu ti'apirato chukuna va'ña pa'iche pa sauche peore sejonaa'me cu'are cuheja. Musanukona ucuaaja'che pai cu'ache cho'onare jo'kasojü'u pa sauche sejoñeja'ne, re'onachi'a pañu chini. Cacua'anejü'u; re'oja'che pa'ime musanukona. Chukuna judiopai pa kosa saumanesi'e airamu pascuarumu ovejachiini vani ainaa'me Dioni cu'are tuncocojñoni chini. Churata'ni Jesucristoji maire ovejachiü jüni ro'ikaicheja'che mai ucuanuko cu'ache cho'ochi te'euji peore jüni ro'ikaisi'kua'mu. ⁸ Ja'ajekuna re'oja'che pa'inachi'a pa'iju Dioni pojoñu chini pa sausi'e sejoñeja'ne cu'ache cuasanana'me cu'ache cho'onare ja'me pa'imaneñu mai. Pa saumanesi'aja'che pa'iju Dios chiichechi'a ucua'erepa cho'uju pañu mai.

⁹ Ape'umu chu'u musanukonare, "Cu'ache cho'onare pai ja'me pa'imanejü'u", chiüu chu'o tocha saosi'kua'mu. "Pai repauna rijoromi peonare ja'me kainare ja'me pa'imanejü'u. Ucua'chi'a romi repauna üjupai peonare ja'me kainare ja'me pa'imanejü'u", chiiche tocha saosi'kua'mu chu'u musanukonare. ¹⁰ Repanapi chuta'a Diore cuasamana pa'ito ja'aja'ne i'kamanera'asi'kua'mu chu'u. Diore cuasamana si'ache cu'ache cho'onaa'me. Chukuna repauna rijoromi peonare ja'me kai'me. Romi ucua'chi'a repauna üjupai peonare ja'me kai'me. Chukuna repauna neema'ne pose rua uache ñame. Chukuna pose ñaasome. Chukuna pai rupu tiosiva'nani pojoju pa'ime, "Dioa'mu iku", chini. Diore cuasamanapi ja'aja'ne pa'inare ja'me pa'imanejü'u chiima'mu chu'u. Musanukonapi Diore cuasamanani ja'me pa'icuheto pai peochejana saiche pa'ira'amü musanukonare. ¹¹ Ija'cheta'ni cho'omane'ju chini i'kaku tochamu chu'u musanukonare: Paiu, "Jesucristo'te cuasaku'mu chu'u", chiukuji ruarepa cu'ache cho'oto jo'e ja'me pa'imanejü'u repau'te. Romi üjupai peonare ja'me kainare, umupai rijoromi peonare ja'me kainare, kurineenare, rupu tiosiva'nare pojonare, ruarepa ke'reneenare, si'arumu cono jü'inare, pose ñaanare jmamakarü'e pojomanejü'u repauna, ja'aja'ne pa'inapi, "Jesucristo'te cuasame chukuna", chiito. Ucuaaja'che ja'aja'ne pa'inare üjü'e ja'me ñu'iju aimanejü'u repauna. ¹²⁻¹³ Jesure cuasamana

pa'iche cuasa ña'ñe ch'u' cho'ochema'mu. Dioa'mu jā'aja'ñe cho'oku. Mūsanukonata'ni Jesure cuasaju mūsanukonare ja'me chi'ina cu'ache pa'iche cuasa ñajū'u. Cu'ache cho'oku'te jo'kasojū'u, chiimū ch'u'.

6

Jesure cuasana repana majapāijana pa'iche'te Jesure cuasamanare sa kuasi'ere kuamū

¹ Diorejē'e masi cuasama'ñe rua tii'ñe cho'ojuasome mūsanukona. Te'ena ja'me pa'inani pe'ruju pāi chēa'ñe chū'ukuni Diore cuasama'kuni sa kuajuasome mūsanukona. Ŷe'se pa'i'una Jesucristo'te cuasanani sa kuama'ñe Diore cuasama'kuni sa kuache, repauji asa, te'e'u'te, "Ikupi cu'achu'o paamu", chiau chini? Ija'che cho'oto na'a re'omu: Pe'runapi Jesucristo'te cuasanani sa kuaru asa, "Ikupi cu'a chū'o paamu", chijjanaa'me repana. ² Mai Jesucristo'te cuasana Diopi chū'ukuna pāi ũcuanuko cheja pa'ina cho'ochē peore cuasa ña kuajanaa'me. Ape'umu chū'u mūsanukonare kuasi'kuamū jā'a. Jā'aja'ñe cho'ojache asinata'ni, Ŷe'se'jekuna mūsanukona sāi'ñechi'a cu'ache cho'omajñaruā care'vavesuche? ³ Angeles pa'iche'te cuasa ña kuache pa'iuasomu maire. Jā'aja'ñe cho'ojanajēuna pāi cheja pa'ina cho'omajñaruā cuasache na'a vesama'mu maire, chiimū chū'u. ⁴ Jā'ajekuna mūsanukonare ja'me pa'inapi jo'e chekunani sāi'ñe pe'runi Diore cuasamanare sa kuama'ñe Jesure cuasakuanupu pa'inani, rua vesuva'nachi'a pa'itojē'e ũcua sa kuajū'u, care'vakaapu. ⁵ Mūsanukonapi vajuchua'ju chini i'kamū chū'u. Mūsanukona ke'reche care'vamasina, Ŷte'eujē'e peochē? Pa'ime. ⁶ Mūsanukona, "Jesucristo'te cuasanaa'me chukuna", chiinata'ni sāi'ñechi'a ke'reju pa'ijuasome. Majapāijanapi sāi'ñechi'a ke'reju cho'osi'e care'vama'ñe Jesure cuasamanani sa kuajuasome mūsanukona, repanapi care'vakaapu chini.

⁷ Jā'aja'ñe cho'ojū cu'ache cho'ome mūsanukona. Sāi'ñechi'a pe'ruju Jesucristo'te cuasamana cho'ochēja'che cho'ome mūsanukona. Mūsanukonare ja'me pa'inapi cu'ache cho'oto sāi'ñe cu'ache cho'omanejū'u. Mūsanukona paache'te repanapi tuasoto sāi'ñe pe'runanejū'u repanare. Cu'ache cho'ochē'te javoto na'a re'omu. ⁸ Jā'ata'ni mūsanukona majapāijanachi'api sāi'ñe rua cu'ache cho'ojuasome. Joreju repana paache'te tua paañu chini pāi chēa'ñe chū'ukuni i'kajuasome mūsanukona, repauji tuakaau chini.

⁹ Rūhiñe cuasaju pa'ijū'u mūsanukona. Ŷe vesuche mūsanukona? Cu'ache cho'ona Dios chū'ñe asa chēamapu Repau pa'icheja saima'me. Vejamanapi cu'a cho'ona, rūjoromi peonare ja'me kāina, ũcuachi'a ũjupāi peonare ja'me kāina, ũmupāi ũcuajanare ũmuneena, ũcuachi'a romi ũcuajanare romineena, kuri kooñu chini ja'me kāinana'me tāsiva'nare pojona Dios pa'icheja saima'me. ¹⁰ ũcuachi'a pāi chekuna paamajñaruā ñaasonana'me, kurineena, si'arumū cono jū'ina, ke'reneenana'me jorena Dios pa'icheja saima'me. ¹¹ Ape'umu mūsanukona te'ena jā'aja'ñe cho'ojū paniasome. Jā'ata'ni Diopi mūsanukonare chēa paaku mūsanukona cu'ache cho'osi'e tu'nesokaisi'kuamū. Jā'ajekuna chura mūsanukona rekoñōā meno peomū Dios Rekochoji cho'okaiuna. Chura Dios mūsanukonare, cu'ache cho'omasinare cuasacheja'che cuasamū, Maire Paaku Jesucristo cho'okaisi'jekuna.

Jesucristo'te cuasana ca'nivūā Repau neeca'nivūja'ñe pa'iche'te kuamū

¹² Te'ena ija'che i'kanaa'me mūsanukona: "Chū'ure uache peore cho'ore'omu", chiinaa'me mūsanukona. ũcuarepaa'me jā'a. Jā'ata'ni chekarumu chū'upi chū'ure uache'te cho'oni meñe re'oja'che cho'oma'mu. Jā'ajekuna chū'ure uache cu'ache cho'ocuheku'mu chū'u. ũcuaja'che chū'upi chū'ure cho'ouache'te te'emajñaruāchi'a cho'oku che'chesouna na'a pa'sirumū chū'ure ũhasora chiiku'teta'ni ũhacu'amū. ¹³ Te'ena ija'che i'kanaa'me mūsanukona: "Maipi āure āiju paapu chini mai cutaroā cho'okaisi'kuamū Dios. ũcuachi'a āu cho'okaisi'kuamū mai cutaroāna āni mevoa'ju chini", chiinaa'me mūsanukona. Jā'ata'ni āuna'me pāi cutaroā si'asojachea'me. Icheja pa'irumuchi'a paache'me jā'a. ũcuachi'a ija'che i'kanaa'me mūsanukona: "Dios mai ca'nivūā cho'okaisi'kuamū maipi ũcuauanare ja'me kāiju paapu chini", chiinaa'me mūsanukona. Mūsanukona jā'aja'ñe i'kache jorechū'oa'me. Dios mai ca'nivūāre Jesucristoni jo'kara chini cho'osi'kuamū. ũcuachi'a Maire Paaku maipi re'oja'che paapu chini cho'okaisi'kuamū. ¹⁴ Dios peore Cho'omasikujeku Jesucristo'te jūniso tācojñosi'kure vasos'eja'che maipi jūnisoru ũcuaja'che vasoja'mu maire, maipi vajurani Repau pa'ichejare sani re'oja'che paapu chini. Jā'ajekuna mai ca'nivūā meñe cu'ache cho'omaneñu.

¹⁵⁻¹⁶ Mai Jesucristo'te cuasana ũcuanuko Repau ca'nivūja'ñe pa'ijuasome. Jā'ajekuna maipi Repau'te cuasanapi si'uromire ja'me kāito cu'amū. Maipi jā'aja'ñe cho'oni

Jesucristo ca'nivuna cu'ache cho'ochēja'che cho'ome. Dios chũ'o aperamu tocha jo'kasi'e ija'che kamu:

Pāi te'eka'chapana ja'me kāni ūcuate'euja'che pa'ime, chiimu. Jā'a musanukona masime, pāiu s'i'uromio'te ja'me kāni repaona'me ūcuate'eca'nivuja'ne pa'iche. Jā'ajekuna musanukonapi Jesucristo ca'nivuja'ne pa'inapi s'i'uromire ja'me kāni ūcuo ca'nivuji Jesucristo ca'nivuna ūcuate'eca'nivuja'ne cho'ome. ¹⁷ Jā'ata'ni pāiu Jesucristo'te jovoni Repauna'me ūcuate'euja'che pa'iu Repau cuasacheja'che re'oja'che cuasaku pa'imū.

¹⁸ Musanukona umupāi murjoromi peonare ja'me kāiñe rua cuhejũ'ũ. Ūcuaja'che romi mujupāi peonare ja'me kāiñe rua cuhejũ'ũ. Pāiu repau rjoromi peonare ja'me kāiku repau ca'nivu'te cu'ache cho'omu. Cu'ache cho'ochē si'ache pa'imū, jā'ata'ni ca'nivu cu'ache cho'oma'ne. Pāi ija'chechi'a cu'a cho'ona repaona ca'nivua're meñe cu'ache cho'ome: romi repaona ūjupāi peonare ja'me kāinana'me umupāi repaona rjoromi peonare ja'me kāina. ¹⁹ Dios Rekocho ja'me pa'imū musanukonare, Repau Raosirekocho. Musanukona ca'nivua' Dios Rekochoji ja'me pa'iona Repau vu'ēja'chea'me. Jā'a cuasama'ne musanukona? Repau neenaa'me musanukona. Jā'ajekuna ūcuuache cho'ocu'amū musanukonare. ²⁰ Repau Mamakuni jo'kasi'kuamū, jūni ro'ikakuna maini paara chini. Jā'ajekuna musanukona re'oja'chechi'a cho'ojũ pa'ijũ'ũ, pāipi musanukona pa'iche'te ña, "Dios peore masiku'mū", chiijũ masia'ju.

7

Pāi romi vejache chũ'vache'te kamu

¹ Chura musanukona chũ'ere sēniasaju tocha raosi'ere kuaku tochapiramū chũ'ũ. Ūmupāi romi vejama'ne pa'iche cho'amamū. ² Musanukona pa'icheja cana umupāi rua jainuko romineejũ cu'ache cho'ona pa'ijuasome. Jā'ajekuna umupāipi rjoromi peonani cu'ache cho'ocuheni romire veja paaja'ju. Musanukona umupāi romi veja murjoromina'me pa'ijũ'ũ. Musanukona romi ūcuachi'a umū veja mujupāina'me pa'ijũ'ũ. ³ Ūmuu romio'te vejasi'ku re'oja'che paa t'aa'ku repau vejasi'kore. Romio ūcuaja'che umu'te vejasi'ko re'oja'che pani t'aa'ko repau vejasi'kure. ⁴ Romio umu'te vejasi'ko ūjuna'me pa'imo. Repau ca'nivu ūju neeca'nivu'me. Cuhema'ne paao repau. Ūmuu ūcuaja'che romio'te vejasi'ku rjona'me pa'imū. Repau ca'nivu rjjo neeca'nivu'me. Ūcuachi'a cuhema'ne paau repau. ⁵ Ūjuna'me rjjo sāiñechi'a chiijũ pani cuhemanējũ'ũ. Jmakaru cu'a cho'omairo pa'iju Dioni sēejũ pa'ito re'omu. Sēni pi'nisirumata'ni jo'e cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Musanukonapi jeereparamū cu'a cho'oma'ne pani vatipi chũ'ukuna juvo koka peojũ chekunani cu'a cho'ocosome.

⁶ "Ūcuauko romi veja paajũ'ũ", chiijũ chũ'ama'mū chũ'ũ musanukonare. Ūcuachi'a, "Musanukonapi vejaru cu'amū jā'a", chiima'mū chũ'ũ. ⁷ Ija'che cuasamū chũ'ũ: Pāi ūcuauko chũ'ũ pa'icheja'che romi peona pa'ito na'a re'omu. Dios jo'kasi'ea'me jā'a. Dios te'enare romi veja re'oja'che pa'iche jo'kamū. Chekunare romi vejama'ne pa'ijũ re'oja'che pa'iche'te jo'kamū.

⁸ Chura va'jeromina'me chuta'a vejamanare iere i'kamū chũ'ũ: Chũ'ũ pa'icheja'che vejama'ne pa'imasito rua re'omu. "Vejajũ'ũ", chiima'mū chũ'ũ repaonare. ⁹ Jā'ata'ni romi ūcuauanare ja'me kāiñe'te juvo vesuni vejajũ'ũ. Romineenare vejato na'a re'omu, romi umunenare ūcuachi'a.

¹⁰ Maire Paaku Jesupi chũ'ukuna ija'che paaru chini chũ'umu chũ'ũ: Musanukonare vejasinare mujupāi jo'kasomanejũ'ũ. ¹¹ Romio ūjũre jo'kaso chekuni pa'ito cu'amū. Jo'ka te'eo pa'icu'ato jo'e ūju pa'isi'kunī co'ia'ko. Ūmupāi ūcuaja'che rjoromi jo'kasomaneja'ju.

¹² Chekunare, Jesure cuasamanare ja'me pa'inare, iere tocha saomu chũ'ũ. (Ie Maire Paaku chũ'usi'ema'mū. Jā'ata'ni Repau saosi'kujekũ chũ'vamū chũ'ũ musanukonare.) Musanukona umupāi te'ena Jesucristo'te cuasanapi romi Jesucristo'te cuasamanani paajuasome. Pāiu romio'te jā'aja'ne pa'iko'te paaku jo'kamaneaku, repaoji ūcuu pasa chiito. ¹³ Romio ūcuaja'che Jesucristo'te cuasakoji umu'te Jesucristo'te cuasama'kunī pani jo'kamaneako, repauji ūcuu paara chiito. ¹⁴ Ūmuu Jesucristo'te cuasama'kupī romio'te Jesucristo'te cuasakoni paaku'te Diopi re'oja'che cho'okaija'mū repau'te, rjore Jesucristo'te cuasakoni paakuna. Ūmuu ūcuaja'che Jesucristo'te cuasakujī romio'te Jesucristo'te cuasama'koni paato Diopi re'oja'che cho'okaija'mū repau'te, ūjũre Jesucristo'te cuasakuni pa'iona. Puka'kupaire jā'aja'ne cho'okaiũ repaona mamachii ūcuaja'che re'oja'che cho'okaiku'mū Dios. Repauji jā'aja'ne cho'okaima'to repaona mamachii Jesucristo'te cuasamana mamachii pa'icheja'che pa'ira'ame. ¹⁵ Jā'ata'ni Jesucristo'te cuasama'kupī rjore Jesucristo'te cuasakoni jo'kasora chiito ūsemanejũ'ũ

repau'te. Ūcuaja'che Jesucristo'te cuasama'kopi ūjũre Jesucristo'te cuasakũni jo'kasora chiito ūsemanejũ'u repao'te. Jesucristo'te cuasakũni jo'kasoru te'eu pa'iu romi peoũ'mũ repau. Romio ūcuaja'che ūjũpi jo'kasouna te'eo pa'io umũ peo'o'mo. Jã'aja'ñe jo'kasochẽ ūsemaneni cu'ache cho'oma'me repana. Dios maire cavama'ñe paapu chini chẽasi'kua'mũ. ¹⁶ Musanũkona Jesucristo'te cuasamana pa'iju cho'ojache vesume. Romio Jesucristo'te cuasakopi ūjũre Jesucristo'te cuasama'kure pa'iko ūju pa'iu cho'ojache vesumo. Chekurũmu repau na'a pa'isirũmũna Jesucristo'te cuasajacosomu, rãjopi Jesucristoni cuasako re'oja'che pa'iona uache ñani. Chekurũmu pãaja'mũ. Umũ ūcuaja'che Jesucristo'te cuasakupi rãjore Jesucristo'te cuasama'kore paaku rãjo pa'io cho'ojache vesumu. Chekurũmu repao na'a pa'isirũmũna Jesucristo'te cuasajacosomo, ūjũpi Jesucristoni cuasaku re'oja'che pa'iona uache ñani. Chekurũmu pãaja'mo.

¹⁷ Jã'ata'ni Maire Paaku musanũkonare pa'iche jo'kasi'e ūcuauũko ūcu pa'iju re'oja'che pa'ijũ'u. Re'oja'che paapu chini Dios musanũkonare chẽasi'kua'mũ. Jã'are chu'vaku si'achejũna kũ'iu pãĩ Jesure cuasana chi'ivu'ñana chu'vaku pa'iku'mũ chu'u. ¹⁸ Jĩkora'muru chã'tiru caca'niru chũto tuache judiõpãire jo'kasi'kua'mũ Dios. Jã'a musanũkona masime. Jã'ata'ni judiõpãiu Jesucristo'te cuasani judiõpãĩ cho'õju pa'iche jĩkochã'tiru chũto tuache cuheku jo'kamanea'ku. Ūcuachi'a judiõ peokũji Jesucristo'te cuasani jĩkochã'tiru chũto tuacojũõmanea'ku. ¹⁹ Judiõpãiu'chi'a jĩkochã'tiru chũto tuacojũõnõsi'ku pa'ito re'omu. Ūcuachi'a judiõ peokũchi'a jĩkochã'tiru chũto tuacojũõmanesi'ku pa'ito re'omu. Jã'aja'ñe pa'ichejẽ'e cuasama'ñe Dios chũ'ũne'te asa jachama'ñe pa'iju re'oja'che cho'ochẽ'te na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. ²⁰ Dios chẽasina ūcuauũko repañare Repau chẽarũmu pa'isi'e jo'kasoma'ñe ūcu pa'iju cho'õju paapu. ²¹ Te'enare Dios musanũkonare chẽarũmu chekunapi chẽa paajuna kuri kooma'ñe rupũ cho'ochẽ cho'okaina pani oimanejũ'u. Jã'ata'ni musanũkonare paanapi saiche ūsema'to sani pa'iju cho'ochẽ'te cho'õju kurire kooju pa'ijũ'u. ²² Pãiu, Jesús chẽarũmu pãĩ chẽa paacojũõku pani, pojoa'ku. Jesupi repau'te re'oja'che paamu, re'oja'che pa'iche'te masia'ku chini. Ūcuaja'che pãiu, Jesús repau'te chẽarũmu pãĩ chẽa paacojũõma'ku pani Jesús chẽa paaku'mũ chura. ²³ Jesucristo musanũkonare jũni ro'ikani koosi'kua'mũ. Koocõjũõsinajeju chura Repau neena'a'me musanũkona. Jã'ajekuna Repau chiichechi'a cho'õju chekunapi musanũkonare chẽa paaju repañare uache si'ache chũ'ũũ chiito cuhechi'u. ²⁴ Asarepajũ'u, ūcuauũko chu'u majapãijana. Dios musanũkonare chẽarũmu pa'iche ūhasoma'ñe ūcu pa'iju Dioni pojoju pa'ijũ'u.

²⁵ Chura romichĩi chuta'a umũ vejamanare chu'vache'te tochamu chu'u. Maire Paaku Jesús chũ'ũmanesi'kua'mũ ie. Jã'ata'ni Dios chu'ũre oiu cho'okaimũ Repau chiichechi'a cho'õa'ku chini. Repau chiiche'te cho'õku ija'che chu'vamu chu'u: ²⁶ Chu'u cuasato irũmu chejapi ruarepa pa'ivesache pa'iona musanũkonapi vejama'ñe pa'ito na'a re'omu. ²⁷ Jã'ata'ni umũpãĩ romi paana murãjõromi jo'kasomanejũ'u. Chuta'a vejamanare'ta'ni, "Ku'e vejajũ'u", chiuu chu'vama'kua'mũ chu'u. ²⁸ Jã'ata'ni põsuuji romio'te vejani cu'ache cho'oma'mũ. Ūcuachi'a romichĩõji umũ'te vejani cu'ache cho'oma'mo. Jã'ata'ni musanũkonare vejasinare rua cuaja pa'ijama'ũ ichẽa pa'irũmu. Jã'ajekuna musanũkonare, "Cuaja peochẽ paapu chini, vejama'iro pa'ijũ'u", chiiku'mũ chu'u.

²⁹ Musanũkonare chu'u majapãijanare iere i'kara chiimũ chu'u: Icheja ai pa'imanejanaa'me mai. Jã'ajekuna Cristo chiiche'te cho'õju rua cuasaju pa'ijũ'u Repau'te. Chura romi paana murãjõromichi'a cuasaju pa'imanejũ'u. ³⁰ Ota oina ūcuaja'che musanũkona majapãĩ jũ'isinarechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Rua pojoju pa'ina ūcuaja'che pojoju pa'ichechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Ūcuaja'che põse koosina põsechi'a cuasaju pa'imanejũ'u. ³¹ Ūcuaja'che pãĩ ichẽa cho'ochẽ'te rua cho'õju cu'amajũnarũã jũna paana jã'achi'a cuasaju pa'imanejũ'u. Chejana'me cu'amajũnarũã si'asojachea'me. Jã'ajekuna Cristo chiiche'te cho'õju cuasaju pa'ijũ'u Repau'te.

³² Musanũkonapi ãũ ãiñena'me pa'iche ruarepa cuasaju pa'ito cu'amu. "Jã'aja'ñe pa'ijũ'u", chiima'mũ chu'u musanũkonare. Ija'chea'me: Pãiu romi peokũ Diorechi'a cuasaku pojore'omu repau'te. ³³ Romi paaku'teta'ni rãjopi pojoa'ko chini rãjore kuirachena'me cuasakuna, ³⁴ Diorechi'a cuasacu'amu repau'te. Romio te'eo pa'iko ūcuaja'che Diorechi'a cuasako cho'ochẽ cho'okaire'omu repao'te. Umũ pa'iko'teta'ni ūjũpi pojoa'ku chini ūjũre kuirachena'me cuasakona Diorechi'a cuasacu'amu repao'te.

³⁵ Musanũkonapi ña re'oja'che paapu chini jã'aja'ñe chu'vaku tocha saomu chu'u musanũkonare. Pa'ivesacheta'ni chũ'ũcuhemu chu'u musanũkonare. Musanũkonapi re'oja'che pa'iju, Diore si'arũmu pojoju pa'iche'te asani na'a rua pojoja'mũ chu'u.

³⁶ Jã'ata'ni pãiu mamako'te romichĩõ'te umũ sẽeco'õjõsi'kore paaku, "Ikore umũ'te pa'ire'omu", chini cuasani umũ'te pa'iche ūsemanea'ku. "Chu'ũpi ikore

ũseni re'oja'chere cho'oma'mu. Aia'mo iko chura", chini cuasani ũsemanea'ku repau. ũsemaneni cu'ache cho'oma'mu repau. Repanapi vejato re'omu. ³⁷ Chekũta'ni, mamako'te romichĩio'te paakũji, "Chu'u neeko ũmu vejama'to na'a re'omu", chiĩmu. Peore pe'kerũ jã'aja'ñechi'a cuasasi'kũpi mamako'te ũmu vejache ũseni cu'ache cho'oma'mu repau. "ĩsija'mu chu'u ikore", chiĩmanesi'kũpi ũseni cu'ache cho'oma'mu repau. Jã'ajekũna jo'e chekũpi s̃eũna ũseni cu'ache cho'oma'mu. ³⁸ Pãiu mamako'te ũmu vejache ũsema'to re'omu. Jã'ata'ni ũseni na'a re'oja'che cho'omu repau, chu'ũpi cuasato.

³⁹ Romio ũmuũ'te vejani ũju vajuũ pa'ichetu'ka paa. Repao ũju jũnisoruta'ni repao'te uakũni jo'e vejare'omu, jã'ata'ni Jesucristo'te cuasakũni. ⁴⁰ Jã'ata'ni repaoji jo'e ũmu vejamaneni na'a raa pojoko pa'ija'mo. Jã'aja'ñe cuasamu chu'u. Jã'aja'ñe cuasakũjeku che'chomu chu'u musanũkonare, chu'ũni Dios Rekochoji cho'okaiũna.

8

Tũosiva'nani pojoju ãumajũnarũã ĩsiche'te kũamu

¹ Chura rupũ tũosiva'nani pojoju pãĩ ãumajũnarũã ĩsisi'ere kũaku tocha saopi'ramu chu'u. Musanũkona ũcuauũko, "Jã'a peore masina'me chũkũna", chiĩcosome. Jã'ata'ni masina'me chini ija'che i'kato cu'amu, "Masinajeju chekũnare na'a re'oja'che cho'onaa'me chũkũna", chiĩto. Jã'aja'ñe i'kana chekũnarejẽ'e ña oimanaa'me. Pãĩ chekũnare oina re'oja'che cho'okai'me repanare, na'a re'oja'che paapu chini. ² Pãiu ũcuauũakũji, "Rua masiu'mu chu'u", chiĩku repaũni chuta'a masicheji rua karakũna repau masirũja'chere vesumu. ³ Jã'ata'ni pãiu ũcuauũaku Diore chiĩku rua masiu'mu. Dios ũcuachi'a repaũni masiku, "Chu'u neekũa'mu iku", chiĩmu repau'te. ⁴ Jã'ajekũna maipi, "Tũosiva'nare jo'kasi'ere ãure ãito cu'amu", chini cuasamanapi ãito cu'ama'mu. Ija'chea'me: Dioma'me repava'na. Dios te'eũ'mu. Cheku Dios peomu. Masime mai jã'a. ⁵ Chekũna pãĩ ija'che cuasaju i'kanaa'me: "Dios te'eũma'mu. Maire paava'na diova'na cũnaũmũna'me cheja rua jainũko pa'ime", chiĩnaa'me repana. ⁶ Jã'ata'ni mai iere masiju, "Mai Ja'ku, Dios, ũcuate'eũ'mu", chiĩnaa'me. Repaũji cho'oũna peore pa'imũ chura, chejana'me cu'amajũnarũã, cu'ava'nana'me pãĩ. Mai Repau neena'a'me. ũcuachi'a Maire Paaku, Jesucristo, ũcuate'eũ'mu. ũcuauũji cho'oũna peore pa'imũ chura. Mai ũcuachi'a Repau cho'okaisi'ejekũna Repau neena'a'me. ⁷ Jã'ata'ni pãĩ Jesucristo'te cuasana ũcuarepanũko masima'me jã'a. Tũosiva'nare jo'kasi'ere ãu ãito cu'ama'mu. Jã'ata'ni pãĩ te'ena tũosiva'nare aperũmu pojoju che'chesosinajeju churajatũka ãu repava'nare jo'kasi'ere, "Ie ãu diova'na neea'me", chini cuasaju ãiju ũcuasame repava'nare. "Maire iere ãito cu'amu", chiĩju cuasacosome repana. Jã'aja'ñe cuasanapi ũcuare ãito, ũcuananĩ cu'amu. Cu'ache cho'ome repana. Repana cuasache'te jã'aja'ñe cu'ache cho'ojũ pani rũhiñe cuasache cavesusojanaa'me repana. ⁸ Jã'ata'ni Diore ãu ãiñeji pojoma'ñea'me. ãumajũnarũã si'arepache ãimaneni cu'ache cho'oma'me. ũcuachi'a si'ache ãu ãiñeji na'a re'oja'che cho'oma'ñea'me. ãu ũcuauũache ãire'omu.

⁹ Jã'ata'ni musanũkona na'a masina ñarepaju pa'ijũ'u. "ũcuauũache cho'ore'omu chu'ũre", chini ũcuauũache cho'ojũ pa'imanejũ'u, musanũkona majapãijava'na vesũva'napi ña chẽa cu'ache cho'ochete che'chemanea'ju. ¹⁰ Musanũkona na'a masinapi tũosiva'nare ĩsisi'ere ãu ñu'iju ãivu'ere repava'nare pojomanata'ni ãito chekũmu vesũva'napi ñani ũcuaja'che ãiju tũosiva'nare pojojanaa'me, "Ina masina repava'nare tũosiva'nare pojojũna chũkũna'te ũcuaja'che pojoju ãire'ocosomu", chini.

¹¹ Jã'aja'ñe cho'oni musanũkona majapãijanare re'oja'che pa'ivesũnani na'a masinapi cu'ache cho'ochete che'chojanaa'me. Jesucristo re'oja'che pa'ivesũnare ũcuachi'a jũni ro'ikaisi'kũa'mu, Diona'me re'oja'che paapu chini. ¹² Musanũkona majapãijanare pa'ivesũnani, "Ija'che cho'ochete cu'ache'me", chiĩju cuasaju pa'inani musanũkonapi jã'aja'ñe cho'o ñoni cu'ache cho'ome repanare. Jã'aja'ñe cho'o ñoru, "Cu'ache'me ie", chiĩju cuasanapi ña chẽa cho'oni repana re'oja'che cuasaju pa'iche cho'ojũ cavesusojanaa'me repana. Repanare jã'aja'ñe cu'ache cho'oni Jesucristo'te ũcuachi'a cu'ache cho'ome musanũkona. ¹³ Jã'ajekũna chu'u majapãijanare ãu ãni ñoñeji cacũche chekũmu chu'u. Repanapi chu'u ãiñe'te ña ũcuaja'che cho'ojũ repana cu'amu chiĩsi'ere cho'ojũna ñani jo'e jmanakarũjẽ'e koo ãimaneja'mu chu'u, "Repanapi ña ãicu'ache'te ãiju che'chesoju", chini.

9

Jesucristo saosinare kuirache'te kũamu

¹ Jesucristo saosi'kũjeku pãĩ chekũnare chẽa paacojũoma'kũa'mu chu'u. Maire Paaku'te, Jesure ñasi'kũa'mu chu'u. ũcuauũji cho'okaiũna chu'ũpi chu'vakũna Dios

chũ'o asa chẽa Repau'te Jesure cuasaju jovo pojoju pa'ime musanukona. ² Jesucristoji saosi'kua'mu chũ'ure musanukonani Repau chũ'ore chũ'vaa'ku chini. Repau neenajegu chũ'u pa'iche masime musanukona. Chura chũ'upi chũ'vakuna asa chẽa Diore cuasaju pa'ime musanukona. Jã'ajekuna pãi musanukona pa'iche'te ñani chũ'ure Jesucristo saosi'e masijanaa'me. Jã'ata'ni chekuna te'ena Dios chũ'ure saosi'e jachame. ³ Pãi chũ'ure ke'renapi, "Iku Jesucristo saosi'kuma'mu", chiito ija'che i'kaku'mu chũ'u repanare: ⁴ Chũ'ure Jesucristo saosi'kujekuna chũ'u che'chona paache ãiñena'me ukuche sêere'omu repanare, chũ'ure sêeuato. ⁵ Ūcuaja'che chekurumu romio'te Jesucristo'te cuasakoni vejani ku'iu kuhare'omu chũ'ure, kuhauato. Jã'aja'ñe cho'ome Pedrona'me Maire Paaku Jesús cho'jechũi, chekuna Repau saosina ūcuaja'che; rãjoromi kuhaju ku'ime. ⁶ Chũkunachi'aa'me te'eka'chapana Bernabena'me chũ'u, Dios chũ'o chũ'vanapi cho'oche cho'oju kuri kooju peore chũkuna chiiche ro'ina. Jã'ata'ni chũkuna chũ'vanapi chũkuna'te kuirato cu'ama'mu.

⁷ Pãi ūcuuache cho'oche cho'oju kuri kooime. Sõtaopãi repanare chũ'unare cho'oche cho'okaiju kurina'me ãu kooime. Ūcuaja'che pãiu pisi uche tãsi'ku uche pa'irumu ãimu. Ūcuachi'a pãiu ovejava'nare kuiraku repava'na oje qui ukumu. Jã'ajekuna chũkuna Dios chũ'o chũ'vasi'e ro'i kuri kooto cu'ama'mu. ⁸ Asarepajũ'u. Pãi cuasachechi'a tochama'mu chũ'u. Dios chũ'o aperumu Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

⁹ Pãiuji vacava'nare trigo po'teche chũ'ukaji repava'nani trigo'te ãiñeto cu'amũ, chiimu. Vaca cho'ochechi'a cuasaku jã'aja'ñe tochache chũ'umanesi'kua'mu Dios.

¹⁰ Chũkuna'te Repau chũ'o chũ'vajanani cuasaku jã'aja'ñe tochache chũ'usi'kua'mu Dios. Pãi vea tãnana'me tuana cho'oche cho'osi'e ro'i kooñu chini cuasaju cho'ome repana. ¹¹ Æu tãkaina repana tãkasi'e ro'i kooime. Chũ'ure ūcuaja'che Diore ãu tãkasi'eja'che musanukonare Repau chũ'o chũ'vakasi'e ro'i koo'e'omu. ¹² Chekuna Dios chũ'o chũ'vana musanukonare chũ'vache ro'i kurina'me ãu kãiñe kooime. Chũ'uni musanukonare na'a rua chũ'vakuni jã'aja'ñe na'a rua ãsito re'omu. Jã'ata'ni kurijẽ'e sêema'ñe chũ'o re'oja'chere Jesucristo pa'iche'te chũ'vaku pa'iku'mu chũ'u,

musanukonapi asa chẽaa'ju chini. Musanukonapi asa jachamanea'ju chini kurijẽ'e sêema'ñe chũ'vaku'mu chũ'u. ¹³ Judiopãi Dioni pojoju va'iva'nare Repau vu'ena ra vanisome. Vanisojũna phairipãina'me repavũ'e cho'oche cho'okaina va'i joopo koo ãime, cho'oche cho'okaiche ro'i. Jã'aja'ñe cho'oche masime musanukona. ¹⁴ Ūcuaja'che Maire Paaku chũ'u jo'kasi'kua'mu, Repau chũ'o chũ'vanapi ãuna'me kãiñe kuri kooa'ju chini.

¹⁵ Jã'ata'ni kuri sêema'kua'mu chũ'u musanukonare. Chura kurire sêeu tochama'mu chũ'u musanukonare. Kurijẽ'e sêeuama'ñe chũ'vauamu chũ'ure. Rua ãucuha jũ'iu chũ'vanijẽ'e ūcu kuri sêemaneja'mu chũ'u. ¹⁶ Dios chũ'o chũ'vakuta'ni chekunare ija'che i'kama'kua'mu chũ'u. "Asarepajũ'u. Re'oja'chechi'a cho'oku'mu chũ'u", chi-ima'kua'mu. Pãi chũ'vani chũ'ure Dios chũ'u jo'kasi'ere cho'oku'mu chũ'u. Chũ'upi jã'are cho'oma'to pojomanera'amũ Dios chũ'ure. ¹⁷ Diopi pojoku re'oja'che cho'okaiku'mu chũ'ure, chũ'uni chũ'vauakuna chũ'vasi'e ro'i. Ūcuachi'a Repau chũ'ure chũ'u jo'kasi'e chũ'vañamekuta'ni ūcu chũ'vato ro'ija'mu Dios chũ'ure. ¹⁸ Chũ'upi Dios chũ'o chũ'vakujũ kãiñena'me ãu sêeto cu'ama'mu. Jã'ata'ni sêema'kua'mu chũ'u. Kurijẽ'e sêema'ñe rupũ chũ'vaku rua pojoku'mu chũ'u. Chũ'u ro'iche'me jã'a pojochẽ.

¹⁹ Ija'chea'me: Pãi chekuna chẽa paacojũoma'kua'mu chũ'u. Ūcuachi'a chũ'u chũ'vache pãi chũ'usi'ema'mu. Jã'ata'ni pãi ūcuuanana'me pani repana chiiche cho'oku repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chũ'u, repanapi na'a jainuko chũ'u chũ'vache'te asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. ²⁰ Judiopãina'me pani repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chũ'u, repanapi chũ'u chũ'vache'te Dios chũ'ore asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e cho'onare ja'me pani repana cho'ocheja'che cho'oku pa'iku'mu chũ'u. Jã'aja'ñe repana cho'oma'to cu'ama'mu. Jã'ata'ni ūcu jã'aja'ñe ja'me cho'oku'mu chũ'u, repanapi chũ'u chũ'vache'te Dios chũ'ore asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. ²¹ Ūcuaja'che pãi Dios chũ'usi'ejẽ'e vesunare ja'me pani repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chũ'u, chũ'u chũ'vache'te asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. Jã'aja'ñe pa'inare ja'me panijẽ'e repana cho'ocheja'che cho'oma'kua'mu chũ'u. Jesucristoni pojoku, Repau chũ'uñe jachama'ñe re'oja'chechi'a cho'oku'mu chũ'u. Chũ'upi Jesucristo chũ'uñe'te cho'oma'to cu'amũ. ²² Rua vesunare ja'me panijẽ'e ūcuaja'che repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chũ'u, repanapi chũ'u chũ'vache'te asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. Pãi ūcuankore ja'me pa'iu, repana pa'icheja'che re'oja'che pa'iku'mu chũ'u, repanapi chũ'u chũ'vache'te asa chẽa Jesucristoni jovoa'ju chini. ²³ Peore cho'oku'mu chũ'u pãipi Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore asa chẽaa'ju chini. Jã'are chini pojoku chũ'vaku'mu chũ'u. Chũ'upi chũ'vakuna Diopi repanani chẽa paato rua pojomu chũ'u.

²⁴ Ūcuaja'che cho'ome pāi vū'vūna. Ūcuanuko rua vū'vūme cajejañu chini. Jā'ata'ni te'euchi'a cajejaimū. Jā'aja'ñe cho'oche masime musanukona. Ūcuaja'che musanukona vū'vū cajejañu chini na'a rua vū'vacheja'che peore cho'ore'ochetu'ka Diore re'oja'che cho'oju pa'ijū'u. ²⁵ Vū'vūra chiiku repau ca'nivū rua kuiramū koka paara chini. Ca'nivū cacū'omajñaruā cho'oche ūhasomū repau, cho'ouakuta'ni. Ūhaso pa'iu vū'vacheji cajejani rupū īsiche'te koomū repau. Jā'ata'ni repau koosi'e si'asojache'me. Mai Jesucristo'te cuasana ūcuachi'a Repau rupū īsiche'te na'a re'oja'chere si'amañere kooñu chini cho'oju cacu'ache ūhasome cho'ouanata'ni, "Dios maire na'a re'oja'chere īsija'mū", chiiju. ²⁶ Jā'ajekuna vū'vū cajejasa chiiku pa'icheja'che pa'iku'mū chu'u. Peorepache pa'ima'kuu'mū pāipi Jesucristoni jovoa'ju chini. Chekejē'e cuasama'ñe re'oja'che cho'ochechi'a cuasaku'mū chu'u. ²⁷ Chu'u meñe rua chū'uku'mū re'oja'chechi'a cho'ora chini. Chu'uni chekunare re'oja'che cho'okaiñameuato rua cuasaku cho'okaiku'mū chu'u, repanapi chu'u chu'vache'te asacuheju chini. Chu'upi repanani jā'aja'ñe cho'okaima'to Dios chu'ure Repau chu'o pāi chu'vaku'teta'ni Repau chu'ure īsira'asi'e re'oja'che īsima'mū.

10

Tāosiva'nani ña, "Diova'naa'me ina", chiimaneajū chini chu'vache'te kuamū

¹ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Mai aipāi Egipto cheja etarumū Diopi cho'okuna ūcuanuko okomakapi ñaju saisi'e cavesumanejū'u. Okomakapi ñaju saiju Maachiara joopojo oko peoacho Diopi jāko nukoonā ūcuachejapi ūcuanuko jēniasome repana. ² Reparumū Moiseni ūcuanuko jovo ja'me pa'iju okoro'vecojñōñeja'ñe okomaka vū'evūji saiju, chiaraji jēniasome repana. ³ Ūcuanuko si'aumucujñā Dios cūnaumū raoche'te āu āiju paniasome repana. ⁴ Ūcuachi'a oko peochejare ku'iju Cristoji cho'okaiñāna catapu etasi'ere oko ūcuanuko ūkuasome repana. Reparumū Cristo ñoma'kuta'ni ūcuana'ame ku'iu kuiraku paniasomū repanare. ⁵ Dios repanare ūcuanukore kuirakuta'ni te'enare pojoasomū. Chekunareta'ni Repauni jachajuna pe'ruku chū'ūna pāi peochejare pa'iju ūcuanuko jūnisoasome.

⁶ Maipi che'chea'ju chini jā'aja'ñe ti'jñesi'kuu'mū, maipi repana cu'ache cho'ocheja'che cho'omaneajū chini. ⁷ Mai aipāi jainuko tāosiva'nani pojoasome, "Dioa'me ina", chiiju. Dios chu'o aperumū tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Jā'ana pāi āu āni pi'ni ujacha'iju pojosi'naa'me, chiimū. Jā'aja'ñe cho'oasome repana tāosiva'nani pojoju. Repana cho'osi'ēja'che cho'omaneñu mai. ⁸ Jainuko repana rājoromi peonani ja'me kāniasome. Jā'aja'ñe cho'oju'na pe'ruku Dios cu'ache cho'osinare ūcuanukore ūcuate'eumucusena veintitrés milrepanare vanisoasomū. Repana cu'ache cho'osi'ēja'che cho'omaneñu mai. ⁹ Chekuna te'ena Maire Paaku re'oja'che cho'okaiche'te cuheju, "Maire vache īsima'kuu'mū Repau", chiiju pe'ruasome repana. Jā'aja'ñe i'karena Maire Paaku pe'ruku añare raouna ūcuanuko kujñō jūnisoasome repana, jā'aja'ñe i'kasi'e ro'i. Repana i'kasi'ēja'che i'kamaneñu mai. ¹⁰ Chekuna Maire Paakuni pe'ruju cu'ache cutuasome. Jā'aja'ñe cutujuna Dios pe'ruku āngelni casoasomū repanani vanisoa'ku chini. Repana cutusi'ēja'che Maire Paaku'te cu'ache cutumaneñu mai. ¹¹ Peore jā'a maini che'chora chini cho'oasomū Dios. "Tocha jo'kajū'u ie", chiniasomū Repau, mai aipāi ti'jñesi'ere asa repana cu'ache cho'osi'ēja'che cho'oma'ñe pa'iju, re'oja'chechi'a cho'oju paapu chini. Aperumū Repau Dios irumū pa'ijachere cuasaku peore care'vaasomū. ¹² Jā'ajekuna musanukona ñarepaju pa'ijū'u; chekurumū ñameju, "Re'oja'chechi'a cho'oñu", chiisinapi cu'ache cho'oju cu'ache ti'jñecoñōñe. ¹³ Te'eño vatipi chū'ukuna cu'ache cho'ouaku'mū maire. Jā'aja'ñe ti'jñemū maire ūcuanukore. Jā'ata'ni Dios, "Repanare cho'okaija'mū chu'u", chiisi'e ūcuarepa cho'okaija'mū Repau musanukonare. Jorema'kuu'mū Repau. Musanukonani cu'ache cho'ouakuna Repauni sēto ūsekaija'mū Repau, cho'omaneajū chini. ¹⁴ Jā'ajekuna chu'u cuasana, jmamakarujē'e tāosiva'nare pojoju pa'imanejū'u.

¹⁵ Cuasamasime musanukona. Chu'u i'kacheji ūcuarepa cuasoma'to kuajū'u. ¹⁶ Mai Jesucristoni pojoñu chini si'arumū chi'i pīsi vche conore ūkuju, Repau chueniso chie meosi'ere cuasaju, "Re'orepamū, Ja'ku", chiinaa'me Repau'te. Ūcuachi'a chi'i pāpu'te āiju Jesucristo ca'nivū'te cuasaju āinaa'me mai. Jā'aja'ñe chi'i āiju Jesucristona'me āiñeja'ñe āiju pa'ime mai. ¹⁷ Mai Jesucristo'te cuasana pāpu ūcuate'epū jainuko āiñeja'ñe Repauni cuasaju ūcuate'euajakuanupū'me, Jesucristo ca'nivū ūcuate'eca'nivū pa'icheja'che. ¹⁸ Israelpāi cho'oche'te cuasajū'u. Jo'cha va'iva'nare Dios vū'ena ra vani va'i joopo āime repana. Jā'aja'ñe āiju Diona'me āiñeja'ñe āiju Ūcuana'me

pa'ime repana. ¹⁹ Tšosiva'nata'ni rupū peoche pa'ime. "Dioa'me jā'ana", chiima'mu chū'u. Repava'nare isisi'e āu rupū āua'me; cu'a peomu. ²⁰ Jā'ata'ni pāipi tšosiva'nani āure isini vatire isicheja'che isime āu. Jā'aja'ñe pa'ina Dioreta'ni āu isimanaa'me. Mūsanukonapi tšosiva'na pa'ivū'ena mūa repava'nare isisi'ere āu āni vatina'me āiñeja'ñe āiju pa'ime. Jā'aja'ñe cho'oche cuhemū chū'u. Mūsanukonapi vatire pojoto cu'amū. ²¹ Maipi pīsi ūche conore ūkuju Maire Paaku'te ja'me pa'inapi vatire ūcuate'erumū ja'me pa'icu'amū. Ūcuachi'a āu āiju Maire Paakuna'me pa'inapi vatire ūcuate'erumū ja'me pa'icu'amū. ²² Maire Paaku'te pojonajejuna vatire pojocu'amū mūsanukonare. Dios maire romi vanuku pa'icheja'che pa'iu ūcuate'eu paara chiimū. Jā'ajekuna maipi Repau'te pojonapi vatire pojoto pe'rumū Repau Maire Paaku. ¿Repau'te mūsanukona Diore vajuchuma'ñe? Ūcuachi'a, ¿Repau'te mūsanukona na'a rua masinaa'ñe?

Ūcuauache cho'ochena'me chekunare re'oja'che cho'oche'te kumū

²³ Te'ena mūsanukona ija'che i'kajuasome: "Ūcuauache cho'ore'omu chukuna'te", chiijuasome. Jā'ata'ni chekurumū mūsanukonare ūache'te cho'oni re'oja'che jñāama'me. Jā'aja'ñe mūsanukonare ūache cho'uju chekunare cu'ache che'chome. ²⁴ Mūsanukonare ūachechi'a cuasama'ñe chekunare re'oja'che cho'okaiche'te cuasaju re'oja'che cho'uju pa'ijū'u, repapani re'oja'che che'cheja'u.

²⁵ Va'i isivu'e sani, "¿Jeecheja rasi'ea'che ie va'i?", chiima'ñe va'i koo āijū'u. "Chekurumū chū'u iere koo āni tšosiva'nare jo'kasi'e pa'ito cu'ache cho'ocosomu", chiima'ñe koo āijū'u. ²⁶ Dios cho'osi'e āu āire'ochechi'aa'me. Chejana'me repacheja pa'imajñaruā peore Dios cho'osi'ea'me. Jā'ajekuna sēniasama'ñe āire'omu.

²⁷ Pāiu ūcuauakūji Jesucristo'te cuasama'kūpi mūsanukonani āure āura chini soito mūsanukonare saiūato sani repau āuñe peore koo āijū'u. "Chekurumū chū'u iere āni cu'ache cho'omu", chini cuasama'ñe koo āijū'u repau āuñe. "¿Jeechejapi mū'u ie va'i rau?", chiima'ñe koo āire'omu mūsanukonare. ²⁸ Jā'ata'ni pāiu ūcuauakūji mūsanukonani, "Ie āu tšosiva'ure isisi'ea'me", chiiku'te koo āimanejū'u. Tšosiva'ure cuasakujeku jā'aja'ñe i'kamū repau. Repau jā'are āu āni cu'ache cho'omu. Ūcuachi'a repau cuasato Jesure cuasaku ūcuauakūji jā'are āu āni cu'ache cho'omu. Jā'ajekuna mūsanukonapi repau āuñe'te āu koo āni jā'aja'ñe cho'uju cu'ache che'chome repau'te āu āusi'kure. Jā'aja'ñe cho'omanejū'u repau'te. ²⁹ Jā'are āu āni meñe cu'ache cho'oma'me mūsanukona. Repau'teta'ni cu'ache cho'ome. Jā'are sēniasama'ñe āito na'a re'omu. Pāipi, "Cho'ocu'amū ie", chiito cho'ocu'amū mūsanukonare. Pāipi, "Cho'ocu'amū ie", chiima'ñeta'ni cho'ore'omu mūsanukonare. Chekurumū sēniasato, "Ija'che cho'oche cu'ache'me", chiinaa'me chekuna. Jā'aja'ñe i'kato mūsanukonare cho'ouache cho'ocu'amū. Cho'omanejū'u. ³⁰ Chū'upi āure āiu, "Ja'ku, re'orepamū", chini cu'ache cho'oma'me. ¿Je'se pa'ina pāi chū'ure cu'ache cutuche, "Ja'ku, re'orepamū", chini āu āiku'teta'ni? ³¹ Mūsanukona cho'oche'te chekunapi ña, "Dios rua re'oku'mū", chiiju cuasaja'u chini re'oja'chechi'a cho'ojū'u. Āu ūcuauache āiju, ūcuauache ūkuju peore mūsanukona cho'oche re'oja'chechi'a cho'ojū'u. ³² Jā'aja'ñe re'oja'chechi'a cho'uju cu'ache che'choma'ñe pa'ijū'u, judiōpāina'me judiō peonare, Jesucristo'te cuasana ūcuachi'a. ³³ Chū'u pāi ūcuauakore si'arumū pojoku pa'icheja'che pojōju pa'ijū'u. Chū'uchi'a meñe re'oja'che cho'ora chiima'ñe pāi ūcuauakore re'oja'che cho'okasa chiiku'mū chū'u, repapani ūcuauakore Jesucristoni jovo, Ūcuaua'me re'oja'che paapu chini.

11

Romi Diore cuasana chi'i pojochete kumū

¹ Chū'u Jesucristo pa'isi'ēja'che re'oja'che pa'iche'te ña chēa chū'u pa'icheja'che re'oja'che pa'ijū'u mūsanukona.

² Mūsanukonapi chū'uni cuasaju chū'u ja'me pa'irumū chū'u mūsanukonare che'chosi'ere peore re'oja'che cho'uju pa'ijuna rua pojomū chū'u. ³ Jā'ata'ni mūsanukonare iere masijū'u chiimū chū'u: Dios Jesucristo'te paaku'mū. Jesucristo ūcuaja'che ūmupāi paaku'mū. Ūmupāi ūcuaja'che repana rñjoromire paame. ⁴ Jā'ajekuna mūsanukona ūmupāi chi'ini tuhiroā tuhiju Diore sējeju, Dios chū'o kuato cu'amū. Tuhiroā tuhiju sēni Jesucristo mūsanukonare paama'ñeja'ñere cho'o ñome. Jā'ajekuna pāiu ūcuauakūji tuhiro tuhiu sēeuna pāi chekunapi ñani repau'te Paaku'te Jesucristo'te cu'ache cutume. ⁵ Jā'ata'ni romi chi'ini repana sñjore kññase're tuhimanapi Diore sējeju Dios chū'o kuato cu'amū. Repanare paanare ña kukuma'ñere cho'o ñome. Romipi jā'aja'ñe cho'oni repana sñjo raña ko'usocheja'che cho'uju vajuchuache

cho'ome. Romio ūcuauakoji kāase'recho tuhima'ñe sēeona pāi chekunapi ñani repao'te paaku'te cu'ache cutume. ⁶ Romio repao sijopu kāase'recho tuhicuheko raña tu'kasocojñoa'ko. Jā'ata'ni repaoji rañapa tu'ka ko'usoru pāi rua cu'ache cutujanaa'me repao'te. Jā'ajekuna Jesucristo'te cuasana chi'ivu'e muani repao sijopu kāa tuhio pao. ⁷ Dios umupāi cho'oasomu, Repau chū'ũñeja'ñe chū'uju paapu chini. Pāi'uji re'oja'che pa'ito chekuna pāi Diore repau'te cho'osi'kure re'oja'che cutume. Jā'ajekuna umupāi Diore cuasaju vajuchuche'te ñoñu chini Repau vu'e pa'irumu tuhiroā tuhimatea'ju chiimu chu'ũ. Romita'ni umupāi paacojñoa pa'iche'te ñojanaa'me, repaana sijo kāñase're tuhiju pani. ⁸ Umuu icheja charo pa'ikujeku romioji jñaacojñoi'kuma'mu. Romiota'ni umuu ca'nivu pa'iche ruta cho'ocojñoi'koa'mo. ⁹ Dios umuu'te romioji paako chū'ua'ko chini cho'omanesi'kua'mu. Umuuji romioni paaku chū'ua'ku chini cho'osi'kua'mu Dios. ¹⁰ Jā'ajekuna romi repaana sijore kāñase're tuhiju umu pa'ina ñoñe paapu. Ūcuachi'a angelepi si'arumu maini ñajuna musanukona rājoromi jā'aja'ñe re'oja'che cho'uju paapu. ¹¹ Jā'ata'ni Jesucristo'te cuasana umupāina'me romi pa'ito rua re'omu. Umupāi peoto karamu. Ūcuachi'a romi peoto karamu. Diopi ñato umupāina'me romi ūcuapa'rava masina pa'ime. ¹² Mamarumu romio umuu ca'nivu pa'icheji ruta cho'ocojñoi'koa'mo. Irumuta'ni umupāi puka'koromi cutaroā sa'navuna ainee jñaacojñoime. Dios peore cho'osi'kua'mu umupāina'me romi.

¹³ Cuasajū'ũ musanukona. Romioji Dios vu'e pa'ikoji, ¿sijopu kāase'recho tuhima'ñe sēeto re'oku? ¿Je'se cuasache musanukona? ¹⁴ Mai umupāichi'aa'me rañapaā ve'emana. Jā'ajekuna umuuji rañapa ve'eku'te ñani repau'te pāisoju cu'ache cutume. ¹⁵ Jā'ata'ni romichi'a rañapaā ve'eto re'omu. "Re'oja'che ñomu ikore", chiime pāi repao'te. Rañapaā ve'che romire jo'kasi'kua'mu Dios, repaana kāña pa'icheja'che paau chini. ¹⁶ Pāiu ūcuauakuji romire rañapaā ve'eche jo'kasi'e asa jachaku iere cuasaa'ku: Chukunana'me chekuna Jesucristo'te cuasakuanupua ūcuanuko jā'aja'ñechi'a cho'uju pa'inaa'me.

Maire Paaku cho'okaisi'ere cuasaju āu āirumu cu'ache cho'ochete kuamu

¹⁷ Chura jo'e chekere tochamu chu'ũ. Musanukona chi'iju sāiñechi'a re'oja'che cho'orujachere cho'oma'ñe sāiñechi'a cu'ache cho'uju pa'ijuasome. Jā'aja'ñe musanukona cho'ochete asaku pojoma'mu chu'ũ. ¹⁸ Musanukona Jesucristo'te cuasaju chi'inata'ni sāiñechi'a cuheju pa'ijuasome. Pāipi jā'aja'ñe kuajuna asa, "Chu'o ūcuarepacosomu jā'a", chiimu chu'ũ. ¹⁹ Sāiñechi'a cuheju ija'che cuasacosome musanukona: "Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna", chiiju cuasacosome. Jā'ajekuna chekunare rua i'kacosome musanukona, repapani, "Rua masime ina", chiiju cuasaa'ju chini. ²⁰ Chi'i jā'aja'ñe sāiñechi'a cuheju Maire Paakuni pojoju ja'me āu āirumu Repau cho'okaisi'eje'e cuasama'ñe āu āicosome musanukona. ²¹ Ja'me āu āirumuta'ni rupu ūcuauache āiñeja'ñe āiju ūcuapa'rava ja'me āima'me musanukona. Te'ena cha'ama'ñe charo āu āijuasome. Chekuna cho'jepi āijuasome. Te'ena āiñe peoju āucuhava'na pa'ito chekunata'ni āure rua chajiche āiju pīsi ūche cono rua ūkuju cono jū'ijuasome. ²² ¿Je'se pa'ina musanukona vu'ña āu āima'ñe? Musanukona majapāijanare Dios chēa paanarejē'e cuasama'me musanukona. Jā'aja'ñe cho'uju chūova'na pa'iju āiñe peova'nare cu'ache cho'ome musanukona. Āiñe'te peoju musanukonare ja'me āu āivajuchujuasome repaana. ¿Pojoja'che chu'ũ musanukonare? Pāara. Rua cu'amū jā'aja'ñe cho'ochete, chiimu chu'ũ.

Maire Paaku cho'okaisi'ere cuasaju āu āiñe'te kuamu

(Mt 26.26-29; Mr 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Chu'ũ musanukonare kuasi'e Maire Paakuni chu'uni kua jñauuna kuasi'kua'mu chu'ũ musanukonare ie. Jo'e ūcuare kuamu chu'ũ musanukonare. Maire Paaku, Jesús, Repau chēacojñojafami Repau neenana'me āikujū pāpu mini, ²⁴ "Ja'ku, re'orepamu", chiū Repau'te ja'me pa'inani tu'se isiku ija'che i'kaasomu: "Ie chu'ũ ca'nivu'me. Musanukonapi re'oja'che paapu chini jūni ro'ikasa chini pa'imū chu'ũ. Chu'uni cuasaju chi'iju pāre ija'che cho'uju āiju pa'ijū'ũ", chiniasomu Repau. ²⁵ Āu āni pi'nisirumu pīsi ūche conoro'rova mini ūcuaja'che i'kaasomu Repau. "Ie ūche cono chu'ũ chiea'me. Ūcuanuko ūkuju'ũ iro'rova. Pāi ūcuanukore cu'ache cho'ochete jūni ro'ikasa chini chuenisoja'mu chu'ũ. Jā'aja'ñe cho'ochete chu'ũ chiepi mekuna Dios mamare, 'Ija'che cho'oñu', chiisi'ere cho'ochete. Jā'are cuasaju chi'i ie ūche cono ūkuju pa'ijū'ũ", chiniasomu Repau. ²⁶ Jā'aja'ñe pāre āiju ūche cono ūkuju Maire Paaku Jesucristo jūni ro'ikaisi'ere kuaju pa'inaa'me mai, Repau jo'e raichetu'ka.

Maire Paaku cho'okaisi'ere cuasaju āu āirumu cho'ochete kuamu

²⁷ Jã'ajekuna pãii ũcuauanari Jesús chũ'usi'ere jã'aja'ñe pã äijũ, ũche cono ũkunata'ni Repau masi cuasamaneni, vajuchumaru, Maire Paaku'te cu'ache cho'ome. ²⁸ Jã'ajekuna musanukonari pã äipi'rani musanukona cho'ojũ pa'iche'te cuasa cu'ache cho'osi'ere charo Dioni kua ũhasojũ'u. Kuasirumuta'ni ũkuju äire'omu. ²⁹ Pãiu, "Jã'aja'ñea'me ie", chiima'ñe pa'iu Maire Paaku ca'nivũ masi cuasama'kũpi jã'are ũkuku äni cu'ache cho'omu. Cu'ache cho'uche ũhasoma'kũpi äito Diopi chũ'ũna cu'ache ti'jñeja'mu repau'te. ³⁰ Musanukona te'ena cu'ache cho'uche ũhasomanari äijũ koka peome chura. Chekuna ravuna jũ'ime. Chekuna musanukonare ja'me pa'isina jũnisoasome. ³¹ Mai ũcuauũko mai pa'iche'te meñe cuasato re'ora'amu. Cu'ache pa'iche'te meñe cuasa ũhanare Dios pe'ruma'kua'mu. Pe'rumau jã'aja'ñe pa'inare cu'ache ti'jñeñe jo'kama'kua'mu Repau. ³² Maire Paaku re'oja'chere che'choku mai cu'are ña, cu'ache ti'jñeñe cho'omu, maipi ña kukua'ju chini. Jã'aja'ñe cho'oku re'oja'chere che'chomu Repau, mai jũnisosirumu Repau'te cuasamana saichejana vati toana sani umanea'ju chini. ³³ Jã'ajekuna, chũ'u majapãijana, musanukonari Jesucristoni cuasaju äure äñu chini chi'ini chekunare cha'ajũ'u. ũcuaparuva ũcuauũko äijũ'u. ³⁴ Te'enare rua äucuhato charo musanukona va'ñana äũ äni chi'ijũ'u cu'ache cho'ocuheni. Va'ñana äũ äni pi'ni chi'ijũ'u ũcuauũko re'oja'che Jesucristoni cuasaju päre äñu chini. Jã'aja'ñe cho'oto Dios pe'rumanaja'mu musanukonare. Chũ'u sani jo'e chekere che'choja'mu musanukonare.

12

Dios Rekocho pãii si'ache cho'omasiche jo'kache'te kuamu

¹ Chura musanukonare, chũ'u majapãijanare, iere masia'ju chini kuaku tochamu chũ'u: Dios Rekocho maipi masia'ju chini cho'omasiche'te jo'kamũ maire. Jã'are che'chora chiimu chũ'u musanukonare. ² Ie masime musanukona: Aperumu musanukona chuta'a Diore cuasamarumu rũhiñe cuasamaru chũ'o cutumava'nani tũosiva'nani pojojũ pa'isinaa'me. ³ Jã'ajekuna musanukonare iere masia'ju chini kuamu chũ'u. Pãiu Dios Rekocho cho'okaicojñoku ija'che i'kama'mu: "Jesũs cu'aku'mu; vati toana saau", chiima'mu. ũcuachi'a pãiu Dios Rekocho cho'okaicojñoma'ku, "Jesũs pãii ũcuauũkore paaku'mu", chiima'mu.

⁴ Maire si'acairo cho'omasiche jo'karekocho ũcuate'erekocho'me Dios Rekocho. Pãire ũcuauũmajãaruã cho'omasiche'te jo'kamũ Reparekocho. Te'enare cheke cho'omasiche'te jo'kaku chekunare na'a cheke cho'omasiche'te jo'kamũ. ⁵ ũcuauũko Repau jo'kasi'e si'acairo cho'ojũ Maire Paaku'te ũcuate'eu'te cho'okaime mai. ⁶ Dios maire ũcuauũkore re'oja'che cho'okaiũ pa'imũ, maire jo'kasi'ere re'oja'che cho'ojũ paaru chini. Te'enare cheke cho'okaiũ, chekunare na'a cheke cho'okaimũ Repau. Maire ũcuauũkore jã'aja'ñe cho'okaiũ Dios ũcuate'eu'mu. Maire ũcuauũkore peore rua re'oja'che cho'okaiũ'mu Repau. ⁷ Dios Rekocho maire ũcuauũkore cho'omasiche jo'kamũ, maipi säiñechi'a re'oja'che cho'okaiju paaru chini. Dios Rekochoji jã'aja'ñe cho'okaiũna Repau maire ja'me pa'iche masime mai. ⁸ Dios Rekocho Repau'te jo'kauanani re'oja'che chũ'vamasiche'te jo'kamũ, chekunani re'oja'che chũ'vaju paaru chini. ũcuate'erekochoji chekunare Repau'te uanare Repau chũ'o che'chomasiche'te jo'kamũ, chekunani masi che'choju paaru chini. ⁹ ũcuate'erekochoji te'enare Diore na'a rua cuasache'te jo'kamũ. ũcuachi'a chekunare pãii vasomasiche'te jo'kamũ. ¹⁰ Chekunare, Diochi'a cho'omasiche'te jo'kamũ Reparekocho cho'omasia'ju chini. Chekunare Dios chũ'o kuamasiche'te jo'kamũ. Chekunare, Dios chũ'o kuana kuache asa cuasamasiche'te jo'kamũ, repaña kuache'te asa cuasamasi, "Ina Diopi chũ'o rũhiñe kuanaa'me; ina jorenaa'me", chiijũ masia'ju chini. Reparekocho chekunare tiipãichũ'o repañajẽ'e che'chomanesichũ'o cutumasiche'te jo'kamũ. Chekunare tiipãichũ'o cutumasina i'kache'te asamasijũ rũhiñe kuache'te jo'kamũ. ¹¹ Jã'a peore ũcuate'eu Dios Rekocho cho'uche'me. Maire ũcuauũkore Repau'te jo'kauache rua si'acairo cho'omasiche jo'kamũ Repau.

Jesucristo'te ũcuate'eu'te cuasanajeju ũcuauũko Repau ca'nivũja'ñe pa'ijũ ũcuate'eu'jakuanupu pa'iche'te kuamu

¹² Pãiu ca'nivũ si'ache pa'imũ, jãjña, ñakocaã, cutaru peore. Jã'ata'ni ũcuate'eca'nivũ'me. ũcuate'eca'nivũ pa'icheja'che mai ũcuaja'che Jesucristo'te cuasana jainukota'ni re'oja'che ja'me pa'ijũ, ũcuachi'a ũcuauũna'me re'oja'che pa'ijũ Repau ca'nivũja'ñe pa'ijũ ũcuate'eu'jakuanupu'me. ¹³ Mai ũcuauũko Jesucristo'te cuasana, judiõpãina'me judiõ peona, kurinana'me chuova'na pa'ina peore Jesucristo

ca'nivuja'ne pa'iju ũcuate'eujakuanupũ'me. Mai ũcuanũko Dios Rekochoji cho'okaiũna Jesucristoni jovo ũcuana'me pa'inaa'me chura. Repau'te jovosirũma pãipi mai Repau'te jovosi'ere ña masia'ju chini okoro'vecojñosinaa'me mai ũcuanũko. ũcuachi'a maipi Jesuni jovorena Dios Rekocho ũcuate'erekochoji ũcuanũkore jovosi'kua'mu maire. Maini ja'me jovo pa'iu ũcuanũkore cho'okaiũna Jesucristo ca'nivuja'ne pa'iju ũcuate'eujakuanupũ'me mai chura.

¹⁴ Pãi ca'nivuaã jã'aja'ne pa'imu. Pãiu ca'nivu ũcuate'eca'nivuta'ni si'ache pa'imu: jũjña, ñakocaã, cutapu, peore. ũcuaja'che mai Jesús neena jainukota'ni ũcuate'eujakuanupũ pa'iju Repau ca'nivuja'ne pa'ime. ¹⁵ Chekurũmu cũ'apũji ija'che i'kamũ: "Jũtuma'mu chu'u. Jã'ajekũna ca'nivu'te pa'ima'mu chu'u", chiimu. Jã'ata'ni cũ'apũji jã'aja'ne i'kani joremũ. ũcuate'eca'nivu'te pa'imu repacũ'apu. ¹⁶ ũcuaja'che chekurũma cãjoroji ija'che i'kamũ: "Ñakovama'mu chu'u. Jã'ajekũna ca'nivu'te pa'ima'mu chu'u", chiimu. Jã'ata'ni cãjoroji jã'aja'ne i'kanijẽ'e ca'nivu pa'iche jo'kasoma'ne ũcu pa'imu. ũcuate'eca'nivu'te pa'imu repacãjoro. ¹⁷ Ca'nivũji ñakocaãchi'a paato asacheji peora'amu. ũcuaja'che ca'nivũji cãjochi'a paato chu'echeji peora'amu. ¹⁸ Jã'ata'ni jã'aja'ne pa'ima'mu. Dios, Repau'te uache'te cho'oku, ca'nivu pa'imajñaruã peore re'oja'che cho'o jo'kasi'kua'mu. ¹⁹ ũcuate'emajñaruãchi'a pa'ito ca'nivũji peora'amu. Jũjñachi'a pa'ito chekurũmu cũ'achi'a pa'ito ca'nivũji peora'amu. ²⁰ Ca'nivu pa'imajñaruã rua si'ache pa'imu. Jã'ata'ni ca'nivu ũcuate'eca'nivu'me. Mai ũcuachi'a ũcuate'eujache ja'me pa'iju ũcuanũko Cristo'te cho'оче cho'okaiju Repau ca'nivuja'ne pa'iju ũcuate'eujakuanupũ'me. ũcuanũko maire si'acairo jo'kasi'ere sãĩnechi'a cho'okaito karama'mu.

²¹ Ñakovaji jũture i'kaku, "Jũtu peoto karamanera'amu chu'ũre", chiicu'amu. Jã'aja'ne i'kani joremũ repa ñakova. ũcuaja'che sũjopũji cũ'are i'kaku, "Cũ'a peoto karamanera'amu chu'ũre", chiicu'amu. Jã'aja'ne i'kani joremũ repa sũjopũ. ²² Ca'nivu pa'iche rua koka peomakarũ'te emaka peoni rua cho'omakajeku na'a rua karamu. ²³ Ca'nivu pa'iche mai rua cuasamamajñaruã re'oja'che ñoa'ku chini re'oja'che care'vame mai. ũcuaja'che ca'nivu pa'imajñaruã ñovajuchũamajñaruãre paaju kãña sa'che ju'ime mai, repamajñaruãpi ñomauna re'oja'che ñoa'ku chini. ²⁴ Jã'ata'ni re'ojamajñaruãre, "Re'oja'imũ ie", chini rua care'vamaana'me mai. Peore jã'amajñaruã re'oja'che ñomajñaruãna'me vajuchuache ñomajñaruã mai ca'nivuaã cho'osi'kua'mu Dios. Repauji ñato repamajñaruã peore ũcuapa'ruva ca'nivu pa'ire'omajñaruãchi'aa'me. ²⁵ ũcuate'eca'nivu pa'imajñaruãpi cavama'ne ja'me pa'iu sãĩnechi'a cuasaku peore sãĩnechi'a kuiraku paau chini jã'aja'ne cho'osi'kua'mu Dios. ²⁶ Pãiu ca'nivũji te'echeja asini ca'nivu peore asimu. Pãiu repau ca'nivu pa'iche'te chekunapi ñaju re'oja'che cutuni repau'te ũcuaja'che ca'nivu paaku'te re'oja'che cutume. Pãiu repau ca'nivu chekunare re'oja'che cutucojñoku ca'nivu peore pojomu. ũcuaja'che chekure Jesure cuasaku'te cu'ache ti'jñeto maipi repau'te oikaimẽ, ũcuate'eca'nivuja'ne pa'inajeju. ũcuachi'a chekure Jesure cuasaku'te pãipi re'oja'che cututo pojokaimẽ mai.

²⁷ Mũsanũkuna ũcuanũko jovo ja'me pa'iju Jesucristo ca'nivuja'ne pa'iju ũcuate'eujakuanupũ'me. ũcuanũko mũsanũkuna Repau ca'nivu pa'imajñaruãja'ne pa'ime. ²⁸ Jã'aja'ne pa'ime Jesucristo'te cuasakuanupũ pa'ina, Repau'ni cho'оче cho'okaiju paapu chini Repau chẽa jo'kacojñosina. Charo Dios Jesucristo saosinare soni cho'оче'te jo'kasi'kua'mu. Cho'je Dios chu'o kuanare, na'a cho'je Dios chu'o che'chonare, ũcuachi'a Diochi'a cho'omasiche cho'omasinare, ũcuachi'a pãi vasomasina, chekunare kuiramasinana'me Jesure cuasanare chũ'ũnare chẽa Repau'te cho'оче cho'okai'che'te jo'kamũ. ũcuachi'a pãipi tiipãichũ'ore repanjẽ'e che'chemanesichũ'ore cutumasia'ju chini chẽa jo'kamũ. Jã'aja'ne jo'kaku pa'imu Dios maire. ²⁹ ũcuarepanũko Jesucristo saosinachi'a pa'ima'me mai. ũcuanũko Dios chu'o kuanachi'a pa'ima'me. ũcuachi'a ũcuarepanũko Dios chu'o che'chonachi'a pa'ima'me mai. ũcuanũko Diochi'a cho'omasiche cho'omasinachi'a pa'ima'me. ³⁰ ũcuachi'a ũcuarepanũko pãi vasonachi'a pa'ima'me mai. ũcuanũko tiipãichũ'o cutumasinachi'a pa'ima'me. ũcuachi'a ũcuarepanũko tiipãichũ'o cutumasina cutuche na'a rũhiñe kuanachi'a pa'ima'me mai. Jã'are masime mũsanũkuna. ³¹ Ija'che i'kajuasome mũsanũkuna: "Dios Rekocho jo'kache na'a re'oja'chere masiũu chiime chũkũna", chijũasome. Jã'ata'ni ija'che na'a re'oja'imũ. ¡Asarepajũ'u! Kũara.

Chekunare ña oiche'te kuamu

¹ Pãiu ùcuauakujì tìipãì cutuchù'ona'me ángeles cutuchù'o peore cutumasikujì pãì chekunare ña oima'to cu'amù. Te'eu cutukù rupù vativù va'icheja'che cho'omù repau. Chekurumù cunare're queracheja'che rupù asochechi'a cho'omù repau. ² Chekurumù pãiu ùcuauakujì ija'che pa'imù: Chekurumù Dios chù'ore kuamasimù. Chekurumù chù'o Dios repau'techi'a kuasi'ere te'eu rua masimù. Ùcuachi'a che'choche peore masimù. Ùcuachi'a Diore rua masi cuasakujeku aikùtìre repaujì, "Chekuchejare kuñu nukajù'u", chiito chekuchejana kuñumù repakùti. Jã'aja'ñe rua masakuta'ni repaujì pãì chekunare ña oima'to Diopi ñato peoche cho'oku pa'imù. Masiama'mù repau. ³ Pãiu ùcuauakujì repau rekocho pãijë'e ña oimarekocho paakujì Diopi pojoa'ku chini repau paache'te chùova'na pa'iva'nani peore rupù isisoku isite'emu, repau rekocho pãire ùcuarepa cuasamaù. Jã'aja'ñe pa'ikujì cho'oto pojoma'mù Dios repau'te. Repaujì jùnisoche kuhema'ñe pãì repau'te ño vëasoñu chiitojë'e ùcuà Dios chù'o chù'vani cho'ote'emu repau, repaujì pãire ùcuarepa cuasamaù. Jã'aja'ñe cho'osi'e ro'i Diopi isimauna kooma'mù repau.

⁴ Maipi chekunare masi cuasani pe'ruma'ñe cha'ame repanare. Ùcuachi'a repanare oijù re'oja'che cho'okaimè. Repanapi maini na'a rua cho'omasitojë'e teache ñama'mè mai, repanare cuasanajeju. Ùcuaja'che, "Musanukonare na'a rua masinaa'mè chukuna", chiima'mè mai repanare. Jã'aja'ñejë'e cuasamanaa'mè. ⁵ Maipi chekunare cuasani tiiñe cho'omanaa'mè mai repanare. Ùcuaukore ùsema'ñe kuirame mai. Na'mi pe'rumanaa'mè mai repanare. Repanapi maire cu'ache cho'oto cu'are cuasacuheju cavesosome mai. ⁶ Chekunapi cu'ache cho'oto pojoma'ñe cuasaju suma'ñe pa'ijù oinaa'mè mai repanare. Repanapi re'oja'che cho'otota'ni rua pojome mai. ⁷ Chekunani oijù pãipi repanani cu'ache cho'oñu chiito ùsenaa'mè mai. Ùcuachi'a repanare jachama'mè mai. Ùcuachi'a repanare, "Ina re'oja'che pa'ijanaa'mè", chiiju cuasame. Maire cu'ache cho'otojë'e repanare cuasache ùhasoma'ñe ùcuà rua cuasaju pa'ime mai.

⁸ Pãì chekunare ña oijù pa'iche si'amaneja'ña'mè. Chekumajñaruãta'ni Dios Rekochojì jo'kauna mai cho'omasimajñaruã si'asoja'mù. Na'a pa'isirimù Dios chù'o kuache si'asoja'mù, pãipi ùcuare Dios chù'ore peore masijuna. Ùcuaja'che tiichù'o cutuche si'asoja'mù, pãipi ùcuauko ùcuatè'echù'o cutujuna. Chura pãì te'ena chekunare na'a rua masime. Na'a pa'isirimùta'ni pãì chekunare na'a rua masiche si'asoja'mù, pãipi ùcuauko ùcuapa'rùva masijuna. ⁹⁻¹⁰ Chura Dios pa'iche peore masicu'akuna joopo masime pãì. Jã'ajekuna Dios chù'o kuana joopo kuame. Irumù, masiche rua karamu maire. Jã'ata'ni na'a pa'isirimù ùcuauko ùcuapa'rùva masinachi'a pa'ijù te'euje'e na'a rua masina peojanaa'mè. Ùcuachi'a peore kuavesujana Dios chù'o kuache rua karamu maire chura. Na'a pa'isirimù Dios chù'o peore ùcuauko masina pa'ijanaa'mè mai. Jã'ajekuna pãì Dios chù'o kuana peojanaa'mè.

¹¹ Ija'chea'mè: Chù'u chüiva'u pa'irumù chüiva'ujeku chüiva'u i'kache i'kakù, chüiva'u cuasache cuasaku pa'isikua'mù chù'u. Jã'ata'ni ainee pi'nisirumù chù'u chüirumù pa'isi'e ùhasosi'kua'mù. ¹² Chura Dios cho'ochè masi ñamanaa'mè mai. Ñare'ava poresire'ava masi ñoma'ñeja'ñe chura Repau cho'ochè masi cuasoma'mù maire. Jã'ata'ni na'a pa'isirimù peore masi ñaju, Dios mai rekoñoã masi ña'ñeja'ñe Jesucristo'te ti'ñeñe ñaju Repau pa'iche peore masijanaa'mè mai. ¹³ Chura pa'iche chotemajñaruãa'mè si'asomaneja'ñe: Diore cuasachena'mè, Repau maire re'oja'che cho'okajache mai cha'aju pojochena'mè pãì chekunare ña oijù pa'iche si'asoma'ñe ai pa'ija'mù. Jã'ajekuna pãì chekunare rua oijù pañu mai. Re'oja'che cho'ochè ruaa'mè. Jã'ata'ni chekunare pãì ña oicheji na'a re'oja'imù.

14

Tìipãichù'o che'chëmanesichù'o cutuche'te kuamu

¹ Musanukona ija'che cho'ojù pa'ijù'u: Pãì chekunare si'arumù cuasaju pa'ijù'u. Ùcuachi'a Dios Rekocho jo'kache'te cho'omasiche'te Dioni sëejù'u isia'ku musanukonare. Repau jo'kache ruaa'mè. Jã'ata'ni Repau chù'o kuamasiche'te jo'kaa'ku chini na'a rua sëejù'u Repau'te. ² Pãiu Dios Rekocho jo'kasi'ere repaujë'e che'chëmanesichù'o tìipãichù'ore cutuni Diochi'a asamasiche'te i'kamù. Repauñi Dios Rekochojì cho'okaiuna Diochi'a asamasiche'te tìipãichù'o cutumù repau. Pãita'ni asavesume repau i'kache, repau ùcuachi'a. ³ Jã'ata'ni pãiujì Dios repau'te kuasi'ere pãire kuato, asamasijù Dioni na'a rua cuasaju na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'mè repana. Ùcuachi'a pãì suma'ñe pa'ina Dios chù'ore asaju pojoju pa'ijanaa'mè. ⁴ Pãiu repaujë'e che'chëmanesichù'ore tìipãichù'o cutuni Dioni te'eu si'arumù na'a rua cuasaku na'a

re'oja'che pa'imu. Jā'ata'ni pāiu chekuna ūcuanuko asamasichu'opi Dios chu'ore kuani chekunare Diore cuasakuanupu'te ūcuanukore cho'okaimu. Jā'aja'ñe kuakuna asani repaña Dioni na'a rua cuasaju na'a rua re'oja'che pa'ijanaa'me.

⁵ Musanukonapi ūcuanuko tīpāichu'o cutunachi'a pa'ito pojora'amū chu'u. Jā'aja'ñere chiimu chu'u. Jā'ata'ni musanukonapi ūcuanuko Dios chu'o kuanachi'a pa'ito na'a rua pojora'amū chu'u. Tīpāichu'o cutumasina re'oja'che cutume. Jā'ata'ni Diopi ñato Repau chu'o asoche kuana na'a rua re'oja'che kuame. Ūcuachi'a tīpāichu'o cutumasina i'kasi'ere chekunapi ūcuanukore asamasire'оче kuato Diopi ñato rua re'oja'imū jā'aja'ñe cho'оче. Te'erūhiñe kuajuna chekuna repaña aperumū asavesusi'e asamasime, tīpāichu'o cutumasina i'kasi'e. Asamasiju Dioni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che pa'ime repaña Jesure cuasakuanupū. ⁶ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Chu'upi musanukona pa'ichejana sani tīpāichu'opi cututo asavesaju asa chēamanera'ame musanukona. Jā'ata'ni chekurumū chu'upi Dios chu'ore kuaku Repau chu'ure che'chosi'ere asamasire'оче cututo asa chēa na'a re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona.

⁷ Jā'aja'ñe pa'imū uja ujana paamajñarūā. Pāiuji ph'covū masi asoche juhima'to chekuna repau ujaku juhiche asavesume. Ūcuachi'a arpavū masi cho'oma'to chekuna pāi asavesume. ⁸ Ūcuachi'a sōtaopāi pāi vaisaip'rajū care'vaa'ju chini chekunani soiu sōtaoji trompetavū masi juhima'to repau i'kaku juhiche masi asamaneni care'vama'me repaña. ⁹ Musanukona ūcuaja'che chekunapi tīpāichu'opi cututo sōtaopāi asavesucheja'che asavesujanaa'me repaña cutuche. Pāiu asomachu'o cutukū te'eū cutucheja'che cutumū. ¹⁰ Cheja pa'ina pāi cutuche ruarepa chu'o pa'imū. Pāi chekuna repachu'o peore asamasina pa'ime. ¹¹ Jā'ata'ni chu'uni chekuna cutuchu'o asomaneni tīpāi cutuchu'ojeku asoma'mū chu'ure. Ūcuachi'a chu'u chu'o repañare asomaneni tīpāi cutuchu'ojeku asoma'mū. ¹² Dios Rekocho jo'kache, cho'omasiche rua chiime musanukona. Jā'aja'ñe chiiju chekunare re'oja'che cho'okaiche na'a rua che'che Jesucristo'te cuasakuanupu'te cho'okaijū'u, Repauni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che paapu chini.

¹³ Pāiu ūcuaku tīpāichu'o cutumasikūji chekunani re'oja'che cho'okasa chini Dioni ija'che sēejū'u: "Ja'ku Dios, tīpāichu'o cutukuta'ni masi asavesuku chekunani masi asoche kuara chiimu chu'u. Jā'aja'ñe masi asoche kuache jo'kaijū'u chu'ure", chiū sēejū'u Repau'te. ¹⁴ Chu'upi Dioni tīpāichu'opi cutukū sēni Repau Rekochoji cho'okaiuna sēmū. Jā'ata'ni chu'u i'kaku sēesichu'o asavesumū chu'u, sēesi'kuta'ni. ¹⁵ Jā'ajekuna ija'che cho'omū chu'u: Dios Rekochoji cho'okaiuna tīpāichu'opi sēmū chu'u Repau'te. Ūcuachi'a chu'u asamasicheji chu'u chu'opi Diore sēeku'mū chu'u, chekunapi chu'u sēēñe'te asamasia'ju chini. Ūcuaja'che Repau Rekochoji cho'okaiuna Diore pojoku tīpāichu'opi ujaku'mū chu'u. Ūcuachi'a chu'u asamasicheji chu'u chu'opi Diore pojoku ujaku'mū chu'u, chekunapi chu'u i'kaku ujache'te asamasia'ju chini. ¹⁶ Musanukona rekoñoā musanukonajē'e che'chēmanesichu'o tīpāichu'opi Dioni, "Peore masiku'mū mu'u; re'orepamū", chiito chekuna pāi asavesujanaa'me musanukona i'kache. Asavesunajeju, "Ina i'kache ūcuarepaa'me", chiūma'ñe ja'me sēemanējanaa'me repaña. ¹⁷ Pāi chekuna tīpāichu'o cutumasina re'oja'che i'kaju Diore, "Peore masiku'mū mu'u; re'orepamū", chiitojē'e chekuna asavesuju Diore na'a rua cuasama'me. ¹⁸ Musanukona rua jainuko tīpāichu'o cutumasina pa'ime. Jā'ata'ni chu'u musanukonare na'a rua tīpāichu'o cutumasikūjekū Diore pojoku, "Re'orepamū", chiiku'mū chu'u. ¹⁹ Chekurumū chu'u tīpāichu'ore Dioni sēeku diez milrepachū'o i'kamū. Re'omū jā'a. Jā'ata'ni chu'u Diore cuasana chi'irumuna ja'me pa'iu cincorepachū'orūāchi'a jmanukoruta'ni asamasire'оче cutura chiiku'mū repañapi asamasi Dioni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che paapu chini. Na'a re'omū jā'aja'ñe.

²⁰ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Chīiva'na cuasacheja'che cuasaju pa'imanejū'u. Aina cuasache cuasaju chu'u chu'vache asa chēa masijū'u. Jā'ata'ni chekurumū musanukonani cu'ache cho'ouato vījachīi cho'ovesuju cho'oma'ñeja'ñe cu'ache cho'oma'ñe pa'ijū'u. ²¹ Diopi chū'una aperumū tocha jo'kasi'e ija'che kuamū: "Chu'u chekunare tīpāichu'o i'kamasinare chu'u neena Israelpāi pa'ichejana saoja'mū, repañani chu'u chu'ore chu'vaa'ju chini. Rua chu'vatojē'e chu'u chu'o asacuhejanaa'me repaña Israelpāi", chiisi'kuamū Dios, chiimū.

²² Jā'ajekuna iere masime mai: Dios Rekochoji jā'aja'ñe jo'kauna Diore cuasanapi repañajē'e che'chēmanesichu'o tīpāichu'o cutuche Diore cuasamanapi asani, "Dios cho'osi'ea'me ie", chiiju cuasajanaa'me. Jā'ata'ni Diore cuasanapi Dios kuasi'ere asa chekunani Diore cuasanani re'oja'che kuato asa pojoku, "Dios cho'osi'ea'me ie",

chiiju cuasajanaa'me. ²³ Chekurumu musanukona Jesucristo'te cuasakuanupuchi'a ũcuate'echeja chi'i pa'ijũ tĩpũichũ'o ũcuanuko asamasire'oma'ñe cutujuna Diore cuasamanapi kaka asani, "Vẽ'venaa'me ina", chiijanaa'me musanukonare. ²⁴ Jã'ata'ni musanukona ũcuanuko chi'i pa'ijũ Dios chũ'o asamasire'оче kearumuna pãiu Diore cuasama'ñe pa'ikũji ja'me kaka pani Dios chũ'ore asa kũku repau cu'ache pa'iche'te suma'ñe cuasa, "Rua cu'ache pa'iku'mũ chũ'u", chiija'mũ. ²⁵ Repau rekocho te'eu cu'ache cuasasi'ere suma'ñe cuasa ro're ñu'ia, Dioni pojoku, "Ja'ku, inare ja'me pa'ia re'oja'che cho'okaikũ'mũ mu'ũ", chiija'mũ repau.

Diore cuasana chi'irumu masi cho'оче'te kwamu

²⁶ Jã'aja'ñe pa'iauna musanukonare chũ'u majapãijanare ija'che chũ'vamu chũ'u: Musanukona, Diore cuasana chi'irumu ũcuauaku Dios ujare ujamu. Cheku Dios chũ'ore che'chomu. Cheku repau'te Dios i'kasi'ere kwamu. Cheku tĩpũichũ'ore cutumu. Cheku tĩpũichũ'o cutumasiku cutusi'ere asamasire'оче kwamu. Chi'i sãĩñechi'a cho'okaiju, peore jã'aja'ñe cho'ojũ pa'ijũ'u, masi asaju Dioni na'a rua cuasaju na'a re'oja'che pañu chini. ²⁷ Ũcuachi'a musanukona chi'irumu te'enare tĩpũichũ'o cutuato te'eka'chapana jã'apãani chotena cutua'ju. Na'a jainuko cutumanejũ'u. Jã'ata'ni ũcuate'erumu cutumanejũ'u. Te'enachi'a cutujũ'u. Ũcuachi'a jo'e chekupi tĩpũichũ'o cutumasina cutusi'e asamasire'оче kuaa'ku. ²⁸ Repana cutuche asamasire'оче kuakũji peoto tĩpũichũ'o cutumasina i'kamane'ju. Repana te'ena pa'ijũ Diorechi'a jã'aja'ñe cutua'ju.

²⁹ Ũcuachi'a musanukona chi'irumu Dios chũ'o kuana te'eka'chapana jã'apãani chotena kuaa'ju. Kuajuna asa, "¿Ina kuache jorechũ'oa'che? ¿Ũcuarepaa'che?", chiiju cuasajũ'u musanukona. Ũcuarepa'ito repana kuache asa chẽajũ'u. ³⁰ Chekurumu te'eu Dios chũ'o kuaatona Dios Rekochoji jo'e chekuni chũ'o kwamu, chekunani kuaa'ku chini. Jã'aja'ñe cho'oto charo kuakũji cuhaa'ku, chekupi Dios Rekocho kuasi'ere kuaa'ku. ³¹ Musanukona Dios chũ'o kuana te'enachi'a kuajũ'u. Charo te'eu kuacuhauna cheku kuaa'ku. Cho'je jo'e chekupi kuaa'ku. Jã'aja'ñe cho'oto ũcuanukore kuare'omu musanukonare. Kuajuna ũcuanuko asaju che'che Dioni na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. ³² Dios Rekocho kuacojĩona Reparekocho kuasi'ere jũvovato jũvovore'omu repanare. Cha'are'omu repanare. Kuare'orũmuna kame repana. ³³ Dios Repau'te cuasanapi chi'i ũcuauache cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'oto pojomu repanare. Asa chẽare'оче che'choche'te chiimu Dios.

Diore cuasana chekũchejña pa'ikuanupã cho'очеja'che re'oja'che cho'ojũ pa'ijũ'u musanukona. Ija'che cho'onaa'me repana: ³⁴ Diore cuasanapi chi'i Repau chũ'o chũ'varumu romipi i'kañu chiito ũseme repana. Re'omu jã'a. Romi umupã chũ'acojĩonajẽju repanare che'choma'me. Aperumu jã'aja'ñe chũ'u jo'kaasomu Dios. ³⁵ Romi umupã cutuche'te masi asañu chini repana vũ'ñana mua ejũpãire sãniasaa'ju. Romio ũcuauakoji Diore cuasana chi'isirumuna i'kani vajũchũache i'kamo repau.

³⁶ Musanukonachi'ama'me Dios chũ'o asatina. Chekuna pãi ũcuachi'a asatinaa'me. Ũcuachi'a musanukonama'me Dios chũ'o charo asa chẽa jovosina. Chekuna na'a charo asa jovosinaa'me. ³⁷ Musanukonare ja'me pa'ina ija'che cuasana pa'icosome. Te'eu ija'che i'kacosomu: "Dios chũ'o kuaku'mũ chũ'u", chiimu. Cheku, "Dios Rekocho jo'kasi'e rua cho'omasikũjeku cho'oku'mũ chũ'u", chiicosomu. Jã'aja'ñe i'kanapi, Dios chũ'o kuarepana pani ija'che i'kame: "Ija'ova maire Pablo tocha raosija'ova Dios chũ'usi'ere kwamu", chiime. ³⁸ Jã'ata'ni repanapi ija'ova tochasi'ere jachato repana i'kache ũcuachi'a jachajũ'u musanukona.

³⁹ Chura musanukonare chũ'u majapãijanare ija'chere chũ'vamu chũ'u: Dios chũ'o kuache rua re'omu. Musanukonapi Repau chũ'ore chekunani kuañu chini, Dioni sãejũ'u, Repau chũ'o kuamasiche'te musanukonani jo'kaa'ku. Ũcuachi'a chekunapi tĩpũichũ'ore cutumasiju cututo ũsemaneju repanare. ⁴⁰ Jã'ata'ni musanukona Diore cuasana chi'irumu peore re'oja'chechi'a cho'ojũ'u. Teana ũcuanuko i'kama'ñe te'enachi'a i'kaju asa chẽare'оче i'kaju pa'ijũ'u.

15

Cristo jũniso tãcojĩosi'ku vajũraisi'ere kwamu

¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Musanukonare chũ'u chũ'vasi'e Jesucristo'te cuasache kuasi'ere cuasaju pa'ijũ'u, chiimu chũ'u. Aperumu chũ'upi chũ'vakuna asa chẽa Jesucristo'te cuasaju jovosinaa'me musanukona. Ũcuaja'che irũmjatũ'ka ũhasoma'ñe chũ'u chũ'vasi'e ũcuarepa cho'ojũ pa'ime musanukona. ² Chũ'u chũ'vasi'ere asa chẽa Repauni ũhasoma'ñe cuasajuna Dios musanukonare chẽa paaku

musanukona rekoñoã care'vakaiu pa'imũ, si'arũmu na'a re'ojarekoñoã paaa'ju chini. Jã'ata'ni asa chẽamanare repana rekoñoã care'vakaimũ Dios.

³ Dios chũ'ũre che'chosi'ere chũ'o kuasi'kua'mũ chũ'u musanukonare. "Iere kuama'to vesũme ina", chini cuasaku charo ija'che kuasi'kua'mũ chũ'u musanukonare: Cristo mai cu'ache cho'ochete ro'ikaiũ kurususẽ'verona jũnisoasomũ. Aperũmu tocha jo'kasi'e Dios chũ'o na'a pa'isirũmu Jesús cho'ocojõjoaũne kuamũ. Repa kuasi'e cho'ocojõnocuhaasomũ Repau. ⁴ Repau'te Jesure jũnisouna tãasome pãi. Jã'ata'ni Diopi vasouna choteumucujũana vajuranasomũ repau. Chuta'a jã'aja'ũe cho'omarũmu tocha jo'kasi'e Dios chũ'o peore jã'aja'ũe kuamũ. ⁵ Ūcuachi'a vajurani pa'iu Pedroni peosichejapi rani ñoasomũ Repau. Ūcuaja'che Repau neenare chekũnare Repau'te ja'me ku'isinare rani ñoasomũ. ⁶ Na'a pa'isirũmu chekũnare Repau'te cuasana quiniẽntorepana na'a cajejaiche chi'i pa'inani rani ñokuna repana ũcuanũko ũcuatẽ'erũmu ñaasome Repau'te. Repau'te ñasina chuta'a jainũko vajuna pa'ime. Chekunata'ni jũnisosinaa'me. ⁷ Jã'anare ñosirũmu Jesús Santiagoni peosichejapi rani ñoasomũ. Na'a pa'isirũmu Dios chũ'ore chũ'vaa'ju chini aperũmu Repau saosinani ũcuanũkore rani ñoasomũ Repau. ⁸ Na'a pa'isirũmũna chũ'ũre cho'jerepana peosichejapi rani ñosi'kua'mũ Repau, cho'jerepa cakureja'che.

⁹ Jesucristo chũ'ũre Dios chũ'ore chũ'vaa'ku chini saosi'kua'mũ. Jã'ata'ni chekuna Jesús saosina ũcuanũko chũ'ũre na'a rua masime. Aperũmu chũ'u Jesure cuasakuanupũ'te cu'ache cho'osi'kujekũna, pãipi, "Dios saosi'kua'mũ ikũ", chiito vajũchũache asokũmu chũ'ũre. ¹⁰ Jã'ata'ni Diopi chũ'ũni oiu cho'okaiũna re'oja'che pa'iu Repau chũ'ore chũ'vamũ chũ'u chura. Dios chũ'ũre re'oja'che cho'okasa chini cho'ote'emanesi'kua'mũ. Chekuna Jesús saosina Dios chũ'o rua chũ'vame. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiũna repanare ũcuanũkore Dios chũ'o na'a rua chũ'vamũ chũ'u. Te'eu chũ'ũchi'a cuasaku chũ'vama'mũ. Diopi chũ'ũni ja'me pa'iu cho'okaiũna chũ'vakũmu chũ'u. ¹¹ Chũkuna Jesucristo saosinapi ũcuanũko Repau jũni vajuraisi'ere si'arũmu kuaju chũ'vajuna asa chẽa Repau'ni cuasaju jovosinaa'me musanukona.

Jũnisosina vajurajachere kuamũ

¹² Chũkuna Jesucristo saosina Diopi vasouna Jesucristo jũni vajuraisi'ere kuaju pa'inaa'me. Jã'ata'ni musanukona te'ena, "Pãi jũ'isina vajuraima'ũea'me", chiijuasome. Jẽ'se cuasaju jã'aja'ũe i'kache? ¹³ Pãi jũ'isina vajuraima'ũe pa'ito, Cristo ũcuaja'che vajuraimanera'asi'kua'mũ. ¹⁴ Repau Cristo vajuraimanesi'e pa'ito chũkuna kuachũ'o jorechũ'o pa'ira'amũ. Ūcuachi'a musanukona Repau'te cuasana peochẽ cuasate'era'ame. ¹⁵ Chũkuna Jesús saosina, "Jesucristo Diopi vasouna jũni vajuraisi'kua'mũ", chiiju kuaju pa'inaa'me pãire. Jã'ata'ni musanukona, "Jũnisosina vajuraima'ũea'me", chiijuasome. Musanukona i'kacheji ũcuarepa pa'ito chũkuna kuache jorechũ'o pa'ira'amũ, Jesús vajuraimanesi'e pa'ito. ¹⁶ Pãi jũnisosina vajuraima'ũe pa'ito Cristo ũcuaja'che vajuraimanera'asi'kua'mũ. ¹⁷ Ūcuachi'a Cristoji vajuraimanesi'e pa'ito Dios chũ'o peochẽ cuasate'ejũ pa'ira'ame musanukona. Ūcuachi'a musanukona cu'ache cho'osi'e chuta'a tũnoma'ũe pa'iuana ũcua cuasara'amũ Dios. ¹⁸ Ūcuachi'a Repauji vajuraimanesi'e pa'ito Repau'te cuasana jũnisoni vati toare ai sani uujũ pa'ira'ame. ¹⁹ Cristoji mai vajuna pa'irũmũchi'a re'oja'che cho'okaito, rua chũova'na pa'ira'ame mai; Dios pa'icheja saiche peora'amũ. Repau'te cuasamanare mai na'a rua chũova'na pa'ira'ame.

²⁰ "Jũ'isina vajuraima'ũea'me", chiicheta'ni Cristo Diopi vasouna charo vajuraisi'kua'mũ. Ūcuarepaa'me jã'a. Repau jũni vajuraisi'ejekũna Repau'te cuasana jũnisorena tãcojõnosina ũcuanũko Repau vajuraisi'ejã'che vajurajanaa'me.

²¹ Chareparo pa'isi'ku Adãn Dios chũ'ũne jachasi'kujeku jũnisoasomũ. Jã'aja'ũe te'eu jũ'isi'ejekũna pãi ũcuanũko jũnisome. Ūcuachi'a Cristo jũniso tãcojõnosi'kũpi charo vajuraisi'ejekũna pãi jũnisosinare vajurairẽ'omũ. ²² Pãi ũcuanũko Adãn jojocojõnosinachi'ajejũ repau jũnisosi'ejã'che ũcuanũko jũnisome. Mai ũcuachi'a Diore cuasana Cristo chẽa paacojõnojajejũ Diopi vasouna ũcuanũko vajurani re'oja'che vajurajanaa'me. ²³ Chareparo Cristoji vajuraisi'kua'mũ. Mai Repau neena na'a pa'isirũmũna Repau icheja cheja jo'e raĩumucusena vajurajanaa'me. Jã'aja'ũere chiĩmu Dios.

²⁴ Jesucristo jo'e raisirũmu Diore cuhenapi pãi chũ'ũnare repana chũ'ũne peore tuasoja'mũ jo'e chũ'ũmanea'ju chini. Pãi chũ'ũna chũ'ũne ũcuanũkore tuaso Pũka'kũni jo'kaja'mũ, Repauji paaku chũ'ũa'ku chini. ²⁵ Diopi cho'okaiũna Repau'te cuhenare Jesucristoji cajejanisouna repana Repau chiiche peore cho'ojũ pa'ijanaa'me. ²⁶ Jã'arũmu Dios cu'ache peore ũseja'mũ, pãi jũ'ũne ũcuachi'a. ũsekũna pãi jo'e jũnisomanẽjanaa'me. Jã'are peore ũsesirũmu jo'e cu'ache ũseche peoja'mũ Repau'te Diore, cu'acheji peore si'asouna. ²⁷ Dios chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ:

“Cristo Diopi jo'kauna pāina'me cūnaumu pa'inare ūcuanukore chū'uku pa'ija'mu”, chiimu. Cristo, Repau'te pāi chū'uñe jo'kasi'kure Dioreta'ni chū'umaneja'mu. ²⁸ Repau ūcuanukore cajejani chū'urumu Puka'kure Diore ija'che i'kaja'mu Cristo: “Ja'ku, mu'upi chū'ure ūcuachi'a chū'ujū'u”, chiija'mu, aperumu Repau'te pāi chū'uñe jo'kasi'kure. Jā'aja'ñe i'kaja'mu Mamaku, Puka'kupi ūcuanukore peore chū'uku paau chini.

²⁹ Pāi okoroma'ñe jūnisosiva'nare oiju cho'okaiju vajunapi jo'e okorocoñome. Pāi jūnisosina vajuraima'ñe pa'ito, zūque cho'oñu chini cho'okaiche repanare? ³⁰ Chukuna'te Cristo pa'iche kuanajejuna si'arumu asivajuchuache pa'imū. Pāi jū'isina vajuraiche peotota'ni, zje'se pa'ina chukuna ūcuare chū'vache?

³¹ Musanukonani Maire Paaku Jesucristoji cho'okaiuna re'oja'che pa'ijuna rua pojomu chū'u. Ūcuarepaa'me jā'a. Ie ūcuachi'a ūcuarepaa'me: Chū'ure si'aumucujña chuenisovajuchuache pa'imū. ³² Chū'u Efeso va'ejoopo pa'irumu chū'ure kuhena cu'ava'na kokaneeva'na cho'ocheja'che cu'ache cho'osinaa'me chū'ure. Rupū chū'u cuasachechi'a chū'vaku pani jā'aja'ñe cho'onare chū'vajaimanera'asi'kua'mu chū'u. Jūnisosina vajuraima'ñepi ūcuarepa pa'ito, zūquere koorare chū'u jā'aja'ñe pa'inare chū'vasi'e ro'i? Jūnisosina vajuraiche peoto ūcuauache cho'ore'ora'amū. Ija'che kuamu aperumu tocha jo'kasi'e: Che'ro jūnisojanaa'me mai.

Jā'ajekuna mai chura āupi āiju conopi ūkuju ūcuauache cho'oju pañu, chiimu. ³³ Pāipi jā'aja'ñe chū'vato asacuhejū'u; re'oja'che cho'oche'te jo'kasōñe. Ija'che i'kame pāi: “Pāi re'oja'che pa'inapi si'arumu cu'ache cho'onani ja'me pani re'oja'che pa'iche jo'kasojanaa'me”, chiime. ³⁴ Musanukona te'ena chuta'a Diore cuasamana pa'ime. Masi cuasaju cu'ache cho'oche ūhaso re'oja'che pa'ijū'u. Musanukonapi asa kukua'ju chini i'kamū chū'u jā'a.

Pāi jū'isina vajurajaca'nivūā pa'iche'te kuamu

³⁵ Chekurumu pāi ija'che sēecosome: “Pāi jūnisosina, zje'se vajurajanaa'ñe? ĶRepana vajuraisirumu jeejaca'nivūā paajanaa'ñe?” ³⁶ Repana tīñe cuasaju jā'aja'ñe sēeme. Asarepajū'u. Ija'chea'me: Ķura'karuāre tāru aineera chini joimu. Repara'karuāpi joimaneni repa'ñuru aineema'mu. ³⁷ Chekurumu āura'karuā ūcuauara'karuāre tāru repacaā joni aineemu. Trigo repa'ñuruāpi tāma'ñe repa'karuāpi tāme. ³⁸ Ķura'karuā tāsirumu āura'ñuruā ainee pa'ijache Repau'te uache jo'kamū Dios.

³⁹ Cheja pa'ina ūcuanuko pāina'me cu'ava'na ca'nivūā ūcuajaca'nivūā paama'me. Pāi tīica'nivūā paame. Ūcuachi'a cu'ava'na tīica'nivūā paame. Pī'a ūcuachi'a tīica'nivūā paame. Chiacha va'iva'na ūcuachi'a tīica'nivūā paame. ⁴⁰ Cūnaumu pa'ina ūcuachi'a tīica'nivūā paame, re'oja'che ñoca'nivūā. Ūcuaja'che icheja cheja pa'ina ūcuajaca'nivūā peonata'ni re'oja'che ñoca'nivūā paame. ⁴¹ Ūsuana'me pāimiau ma'ñjoko peore miañe ñome. Jā'ata'ni peore repana ūcuaja'che miama'me. Ūcuachi'a ma'ñjoko chekana miañeja'ñe miama'mu. Ūcuate'e miamauna ūcuauache ñomu repana miañe.

⁴² Pāi ūcuachi'a chuta'a vajuna pa'irumu si'arumu ravu jū'iju pa'ime repana ca'nivūā jū'īñetu'ka. Jūnisorena tāru repana ca'nivūā jā'jusomu. Jā'ata'ni jo'e jū'imanejaca'nivūāre vajurajanaa'me. ⁴³ Pāi cu'aca'nivūā paanapi jūnisorena tāsome pāi. Jā'ata'ni repana jūni vajuraisirumu mamaca'nivūā re'oja'che ñoñe paajanaa'me repana. Ūcuachi'a koka peosica'nivūā paanapi jūnisorena tāsome pāi. Jā'ata'ni jūni vajuraisirumu rua kokaca'nivūā paajanaa'me repana. ⁴⁴ Pāi ca'nivūā icheja cheja pa'ire'oca'nivūā paasinapi jūnisorena tāsome pāi. Jā'ata'ni repana vajuraisirumu mamaca'nivūā paajanaa'me, cūnaumu pa'ina ca'nivūā. Ca'nivūā cheja pa'ire'oca'nivūāna'me cūnaumu pa'ire'oca'nivūā pa'imū.

⁴⁵ Dios chū'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chareparo icheja cheja pa'isi'ku Adán Diopi cho'ouna vajuu pa'iu pāi ca'nivu paasi'kua'mu, chiimu. Repau Adán pa'isi'ēja'che pa'ime mai chura; pāi ca'nivūā paame. Chura Adán charo pāi ca'nivu paaku pa'isi'ēja'che Cristoji rani pa'iu chueniso tācojñosi'kupi charo vajurani pa'iu vajuraisica'nivu'te paaku vajurajache jo'kasi'kua'mu maire. Jā'ajekuna chura Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ime mai vajurajanajeju. ⁴⁶ Mai ca'nivūā vajuraisica'nivūāre teana ĩsima'mu maire Dios. Charo icheja cheja pa'ire'oca'nivūāre ĩsimū Dios maire. Jā'api mai jūni vajuraisirumuta'ni cūnaumu pa'ire'oca'nivūāre ĩsija'mu Repau. ⁴⁷ Pāiu chareparo icheja cheja pa'isi'ku Adán cha'opi cho'ocojñosi'ku pāiasomū. Na'a cho'je Maire Paaku Jesucristo cūnaumu Dios pa'icheja pa'ikujū

cajeasomu. ⁴⁸ Jā'ajekuna pāi icheja cheja pa'ina ūcuanuko cha'opi cho'ocojñosi'ku Adán pa'icheja'che pa'ime. Mai ūcuachi'a cunaumu raisi'kure Jesucristo'te cuasana Repau pa'icheja'che pa'ijanaa'me cunaumuna sani. ⁴⁹ Pāi ūcuanuko cheja pa'ina cha'opi cho'ocojñosi'ku Adán ca'nivuja'ñe paame. Mai ūcuaja'che cunaumu raisi'kure Jesucristo'te cuasana Repau jūni vajuraisica'nivuja'ñe paajanaa'me.

⁵⁰ Musanukonare chu'u majapāijanare iere kuara chiimu chu'u: Mai ca'nivua icheja chejachi'a pa'ire'oca'nivua'jekuna Dios pa'icheja saicu'amu. Ūcuachi'a jūni jā'jusoca'nivua'jekuna Dios pa'icheja sani pa'icu'amu. ⁵¹ Asarepajū'u. Aperumu Dios Repau kuamanesi'ere churana chu'ure kuasi'ere kuara. Jesure cuasana ūcuarepanuko jūnisomanejanaa'me. Jā'ata'ni Dios maire ūcuanukore ca'nivua maca'nivua're isija'mu. ⁵² Trompetavu cuhacho juhitiona mai ca'nivua ñakocaã chami sukacheja'che teana mamaca'nivua sañoja'mu. Ūcuaja'che jūnisosina repavu juhitiona ūcuanuko jūnisosica'nivua paana jo'e jū'imanejañere vajurajanaa'me. Ūcuanuko maca'nivua sañosica'nivua paajanaa'me mai. ⁵³ Mai ca'nivua icheja cheja pa'ica'nivua cho'osoja'mu. Jā'ajekuna mai ca'nivua jo'e jū'imanejaca'nivua're sañoñe pa'imū maire. Ūcuachi'a mai ca'nivua icheja cheja paaca'nivua jā'jusoja'mu. Jā'ajekuna ca'nivua jo'e jā'jumanejaca'nivua're sañoñe pa'imū maire. ⁵⁴ Mai ca'nivua jūni jā'jusoca'nivua'jekuna mamaca'nivua're jo'e jūni jā'jumanejaca'nivua're sañojanaa'me. Jā'aja'ñe cho'ojachere kuaju aperumu tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che kuache ūcuarepa ti'ñeja'mu maire:

Jū'iñe ūseja'mu Dios.

Jā'ajekuna pāi chura jūnisoma'ñe pa'ijanaa'me, chiimu Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e. ⁵⁵ Cheke ūcuachi'a ija'che kuamu:

Diopi ūsekaiuna jū'ima'ñe pa'ijanaa'me pāi.

Pāi jū'isina vajurajanaajejuna cu'ama'mu repanare,

chiimu. ⁵⁶ Diopi chu'una aperumu tocha jo'kasi'e rua jachame pāi. Jachaju cu'ache cho'osi'e ro'i ūcuanuko jūnisome. ⁵⁷ Jā'ata'ni Dios, Maire Paaku Jesucristo kurusus'verona jūni ro'ikaisi'jekuna, maire vasokuna jūni vajurajanaa'me mai. Jā'ajekuna Diore pojoju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pañu. ⁵⁸ Jā'ajekuna chu'u majapāijanajejuna musanukonare chiū chura iere chu'vamu chu'u: Diore cuasache jo'kasoma'ñe cuasaju pojoju pa'ijū'u Repau'te. Repau chu'uñe ūhasoma'ñe cho'okaiju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oni cho'ote'emanajanaa'me musanukona. Cho'ojuna Dios re'oja'che cho'okaija'mu musanukonare.

16

Kuri chi'i Diore cuasanare sa isijachere kuamu

¹ Musanukonapi Jerusalén vū'ejoopo pa'inani Diore cuasanani kuri chi'i saonu chisi'ere asa chu'u Galacia cheja pa'ijooopā pa'inare Jesure cuasakuanupūā chu'vasi'ejache chu'vamu chu'u musanukonare. Repanare ūcuachi'a musanukonapi ūcuaja'che cho'oa'ju chini kuri chi'iche'te chu'vasi'kuamū chu'u. Ija'chea'me repa: ² Musanukona ūcuanuko cho'ochē cho'o kooche kuri romicorumu pa'iche musanukonare isire'onukoru te'enachi'a mini care'vajū'u. Musanukonapi si'arumu jā'aja'ñe cho'oto chu'u musanukona pa'icheja saisirumu kuri chi'iche peoja'mu. ³ Chu'u saisirumu musanukonapi chekunare re'oja'che pa'inani jīaa chēarena Jerusalén vū'ejoopona saoja'mu chu'u repanare, musanukona chi'isi'ere kurire sakaapu chini. Repanare saoni utija'ovana, "Chu'u Pabloji inare saomu", chiiche tocha isija'mu repanare, sa ñoa'ju chini. ⁴ Reparumu ti'ato, "Chu'upi ja'me saito na'a re'ocosomu", chini cuasa chekurumu ja'me saijacosomu chu'u. Chu'u saito chu'una'me saijanaa'me repana.

Pablo repau ku'ijachere kuamu

⁵ Chu'u musanukonare sani ñara chiimu. Jā'ata'ni charo Macedonia chejana saija'mu chu'u. Jā'achejapi musanukona pa'icheja Corinto vū'ejoopo saija'mu chu'u. ⁶ Musanukona pa'icheja sani jeerumu pa'ijacosomu chu'u. Chekurumu okorumu si'achetu'ka ja'me pa'ija'mu chu'u musanukonare, pani pi'ni jo'e chekuchejana saiuna musanukonapi chu'uni pojoju saoa'ju chini. ⁷ Musanukonani jmakarū sani ja'me pa'iche'te cuheku chura musanukona pa'icheja saima'mu chu'u. Diopi ūsema'to na'a pa'isirumu sani jeerumu pa'ija'mu chu'u. ⁸ Chura saima'ñe Efeso vū'ejoopo'te pa'ija'mu chu'u Pentecostés fiesta caraichejatu'ka. Jā'a caraisirumata'ni saija'mu chu'u. ⁹ Icheja pa'ina pāi Dios chu'o asaneena jainuko'a'me. Jā'ajekuna Diopi cho'okaiuna repanare Ūcuau chu'ore chu'vaku pa'imū chu'u. Jā'ata'ni chekuna chu'u chu'vache'te asacuheju cu'ache cho'ome chu'ure chu'vamañe'ku chini.

¹⁰ Timoteo musanukona pa'icheja saito pojoju re'oja'che cho'ojũ kuiraju pa'ijũ repau'te, pojokũ paau. Maire Paaku'te chu'u cho'okaicheja'che cho'okaiũ pa'iku'mũ repau. ¹¹ Jã'ajekũna musanukona te'eujẽ'e cuhemanejũ'u repau'te. Cuhema'ne pojoju repau chu'ure jo'e rairũmu, "Re'oja'che saijũ'u", chiiju pojoju raojũ'u repau'te, ichejana chu'u pa'ichejana pojokũ rani tĩ'aa'ku. Chekũna Jesure cuasanana'me cha'aja'mũ chu'u repau'te.

¹² Chura mai majapãiuja'iu Apolos pa'iche'te kuara. Ija'ova chu'u chu'o i'kaku tochasija'ova sakaijana mai majapãijanana'me sani musanukonani ñaa'ku chini rua chu'vasi'kuu'mũ chu'u repau'te. Jã'ata'ni irũmu saicu'akuasomu repau'te. Na'a pa'isirũmu repau'te saire'orũmuna saija'mũ repau.

Pablo cuharepacho i'kasi'ere kuamu

¹³ Musanukonapi cu'ache cho'omaneñũ chini cuasarepaju pa'iju Jesure cuasache ũhasomanejũ'u. Diopi cho'okaiũna kokarekoñõã paaju vajuchama'ne Repau'ni masi cuasaju pa'ijũ'u. ¹⁴ Musanukonapi chekunare si'arũmu cuasaju cho'ojũ pa'ijũ'u.

¹⁵ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Acaya cheja cakũ Estéfanas repau majapãina'me repacheja pa'inare charo Jesure cuasaju jovosi'e masime musanukona, ũcuachi'a Jesure cuasanajeju repana chekunare Jesure cuasanare si'arũmu re'oja'che cho'okaiche. ¹⁶ Jã'ana pa'icheja'che pa'inani repana chu'ũne cho'okaiju pa'ijũ'u, chiimũ chu'u, ũcuachi'a Jesure cho'oche cho'okainare ũcuanukore.

¹⁷ Musanukonare oiũ ñauache cuasakujekũ Estéfanana'me Fortunatona'me Acaico'te musanukona pa'icheja pa'inapi ichejana ratena ña pojomũ chu'u. ¹⁸ Repana i'kache asa vajusi'kuu'mũ chu'u. Musanukona ũcuaja'che repanapi chu'u kuasi'ere co'i kuajũna asa pojojanaa'me. Rani pa'iju chu'ure rua re'oja'che cho'okaisinaa'me repana. Jã'ajekũna repanare co'isirũmu pojojũ'u. ¹⁹ Jesure cuasakuanupũã Asia cheja pa'ikuanupũã ja'me chu'o saome musanukonare. ũcuaja'che Aquilana'me Priscila Maire Paaku'te cuasana-jeju chu'o saome musanukonare, ũcuaja'che Jesuni pojoju repana vu'e chi'ikuanupũ. ²⁰ Icheja pa'ina Jesure cuasana ũcuanuko chu'o saome musanukonare. ũcuachi'a musanukona re'oja'che pa'iju sãĩnechi'a cuasaju si'arũmu chẽse pojoju pa'ijũ'u. ²¹ Chu'u Pablo ija'ova tochache chu'usi'ku chã'tireparo jmamakarũ chu'urepau jũtupi tochamu ie: ²² Maire Paaku'te Jesucristo'te cuasamanare Diopi cu'ache cho'oa'ku repanare. Maire Paaku Jesucristo cunaũmu Pa'ikũji na'mi cajea'ku. ²³ Maire Paaku Jesucristo'ji oiũ re'oja'che cho'okaũ musanukonare, chiimũ chu'u. ²⁴ Musanukonare Jesucristo'te cuasanare ũcuanukore oiũ cuasaku'mũ chu'u. Re'omu.

Pablo

San Pablo Corinto vü'ejoopo pa'inare jo'e chü'o tocha saosi'ea'me

Chü'o saosi'ea'me

¹ Chü'u, Pablo, Diopi chiiuna Jesucristo saosi'küpi mai majapäijaja'ia Timoteona'me ija'ova utija'ova tocha saomü musanukonare Corinto vü'ejoopo pa'inare Diore cuasakuanupü pa'inare, ücuachi'a Acaya cheja si'achejña pa'inare Repau neenare. ² Mai Ja'kü Dios, Maire Paaku Jesucristona'me musanukonare rua re'oja'che cho'okaiü paau, re'oja'che paapu chini.

Pablo cu'ache ti'jñecojñosi'ere kwamu

³ Maire Paaku Jesucristo Puka'küre Diore pojoku, "Re'orepamu, Ja'kü", chiiü paü. Mai Ja'küjeku maire oiku'mü Repau. Diojeku maipi oito mai rekoñoä si'arümü churokaiku'mü. ⁴ Maini cu'ache ti'jñekuna maipi oito mai rekoñoä churokaiku'mü Repau, ücuaja'che maipi chekunani cu'ache ti'jñecojñoku oinani chüromasia'ju chini, maire Repau churocheja'che chüroju paapu chini. ⁵ Jä'ajekuna maini Cristo'te cu'ache ti'jñesi'aja'che rua cu'ache ti'jñekuna maipi oito mai rekoñoä Ücuauji chürokaimü. ⁶ Chükuna musanukonani Dios chü'ore chü'vaju cu'ache ti'jñecojñonata'ni ücuaja'chuma'ne chü'vaju pa'ime, musanukonapi Dios chü'ore asa chëa Repauni jovorena, Ücuauji musanukona oiche'te chüroaku chini. Ücuachi'a chükuna'te cu'ache ti'jñekuna oinare chüromü Dios, chükuna'te ti'jñeñeja'ne musanukonani cu'ache ti'jñeto chükunapi ücuaja'che chürojuna Dioni cuasaju musanukonapi na' rua koka paa'ju chini. ⁷ Musanukona re'oja'che pa'ijachere cuasaju pojome chükuna. Ücuachi'a musanukona chükuna cu'ache ti'jñecojñoku oicheja'che oirümü chükuna'te chürocheja'che Diopi musanukona rekoñoä chürokuna, "Ühasomanejanaa'me repaña", chini cuasaju pojome chükuna.

⁸ Asarepajü'u, chü'u majapäijana. Chü'u Asia cheja saisirümü cu'ache ti'jñeuna pa'isi'ere jo'e küara chiiü chü'u musanukonare. Reparümü cu'ache cho'ojuna vajuü co'i cuasomana, "Chuenisoja'mü chü'u", chii'sikua'mü chü'u, juvo koka peoku. ⁹ Jä'ata'ni reparümü chü'u rekocho jü'ipi'raku cuasacheja'che cuasasi'küjeku re'oja'chere che'chesi'kua'mü chü'u. Jä'ajekuna chura chü'u ie masimü: Mai masichechi'a cuasama'ne pa'ijü Dioni jünisosinare vasokaikuni cuasaju sëeñe pa'imü, cho'okaaü chini. Ücuachi'a jü'ipi'ranare jü'ine üsemü Repau. ¹⁰ Reparümü rua cho'osovajuchuache pa'icheta'ni Diopi chü'uni jü'ine'te üseku cho'okakuna chuenisomanesi'kua'mü chü'u. Repau chü'ure jo'e ücuaja'che cho'okaijache masimü chü'u. ¹¹ Jä'ajekuna Dioni sëekaiju pa'ijü'u chü'ure jä'aja'ne cho'okaaü. Päipi chü'uni jainuko Repauni sëekaiju pani Repauji chü'ure re'oja'che cho'okaiuna asaju ücuaja'che päi jainuko Repau'te, "Re'orepamu, Ja'kü", chiiü pa'ijanaa'me.

Corinto vü'ejoopo jo'e saimanesi'ere kwamu Pablo

¹² Ija'che cho'osi'ere cuasaku pojoku'mü chü'u: Chü'u si'achejñaruä ku'iu päi jainukore ti'ña cho'osi'ere meñe cuasa ñato chü'u cho'osi'e peore jorema'ne re'oja'chechi'a cho'osi'ea'me. Diopi chü'uni cho'okaaü chini chü'u masichechi'a cuasama'ne Repauni si'arümü sëeü cho'oku pa'isi'kua'mü chü'u. Jä'aja'ne cho'oku musanukona pa'icheja pa'irümü na' rua re'oja'che cho'oku pa'isi'kua'mü chü'u. ¹³ Ücuachi'a chü'u musanukonare tocha saosija'o chü'o rühiñechi'a i'kaku tocha saosi'kua'mü. Musanukonapi repachü'ore peore masi asa chëato re'omü. ¹⁴ Ie chuta'a masi asa chëamanaa'me musanukona: Maire Paaku Jesús jo'e raüumucuse chü'upi chü'vakuna asa chëa musanukona Repau'te cuasaju jovosinajeju chü'ure pojojanaa'me. Chü'u ücuaja'che reparümü musanukonare chü'vakuna asa chëasi'ere cuasaku rua pojaja'mü.

¹⁵⁻¹⁶ Jä'are masiku chü'u musanukonani ka'chañoä ñajaiü pa'iu pojora chini Macedonia chejana saiküji musanukona pa'ichejare charo canüka ñara chini cuasasi'kua'mü. Pani pi'ni sani jo'e co'iku ñara chini cuasasi'kua'mü chü'u. Jä'aja'ne kuni pi'ni musanukona pa'ichejapi Judea chejana teana saito chü'u saijache cho'okaire'ora'asi'kua'mü musanukonare. ¹⁷ Chü'upi, "Jä'aja'ne saija'mü", chii'siküpi saimaneuna, ¿"Joreu jä'ü", chiiü cuasache musanukona? ¹⁸ Jä'aja'ne cuasamanejü'u. Diopi ñakuna jorema'mü chü'u musanukonare. ¹⁹ Chü'ua'mü Silvanoa'mü Timoteo Dios Mamaku Jesucristo pa'iche'te küaju chü'vasinaa'me musanukonare. Repau

Cristo jorema'kujeku peoche i'kama'kua'mu. ²⁰ Repau rani cho'okaisi'ejekuna Dios aperumu, "Ija'che cho'oja'mu chu'u", chiisi'e peore cho'ocojñocuhamu. Jā'ajekuna Diore, "Re'orepamu, Ja'ku", chijju Jesucristoji cho'okaiuna, Dios chu'ore asamasiju, "Mu'u chiiche paau", chiinaa'me chukuna, Repau chu'o ũcuarepare asaju. ²¹ Repau Dios maire chēa paaku cho'okaiu pa'imu, maipi cu'ache ti'ñecojñonata ni re'oja'che cho'omasiju Jesucristo'te cuasache ũhasoma'ñe ũcua cuasaju paapu chini. ²² Pāi repaana paachena mami tocha sūocheja'che Dios maire Repau Rekocho'te mai rekoñoana raosi'kua'mu. Jā'ajekuna Ūcuarekochoji ja'me pa'iu kākuna, "Mai Repau neenaa'me", chijju masime mai. Ūcuachi'a Repau maire ũsijache masime.

²³ Chu'u cho'ora chini cuasasi'e musanukona pa'icheja saimanesi'kua'mu chu'u, musanukonani oiū ke'recuhekujeku. Masimu Dios jā'a. ²⁴ "Chu'u cuasacheja'che cuasajū'u", chijju chū'uma'kua'mu chu'u musanukonare, Dioni cuasaju re'oja'che cho'omasinare. Musanukonapi na'a raa pojoku paapu chini musanukonare karache'te cho'okasa chiiku'mu chu'u.

2

¹ Jā'ajekuna musanukonapi sumava'na pa'imaneaju chini jo'e ke'recuheku, "Saima'mu chu'u iramu", chiisi'kua'mu chu'u musanukonare. ² Chu'upi musanukonare asaama'ñe i'kato, ũneepi chu'ure pojomanaa'ñe? Musanukonapi sumava'na pani chu'ure pojomaneeanaa'me. ³ Jā'ajekuna chu'u musanukonapi cu'ache cho'ochete ũhaso re'oja'che paapu chini utija'ova'te tocha saosi'kua'mu musanukonare, chu'upi sakuna ña poja'ju chini. Musanukona cu'ache pa'iche'te sani ñaku sumava'u pa'iche cuhemu chu'u. Chu'u pojoku pa'ito musanukona ũcuaja'che pojoku pa'ijanaa'me. ⁴ Musanukonare tocha saosija'ova chu'u rekocho raa suma'ñe cuasa oiū tocha saosi'kua'mu. Musanukonani suma'ñe cho'ora chini i'kaku tochasi'ema'mu jā'a. Chu'u musanukonare oiū cuasache'te cho'o ñora chini i'kaku tochasi'ea'me.

Cu'ache cho'osi'kare repau cho'osi'e jo'e cuasama'ñe oiju jo'e cu'ache cho'ochete ũseche'te kuamu

⁵ Musanukonare ja'me pa'iku chu'ure suma'ñe cho'osi'kua'mu. Jā'ata'ni chu'rechi'a suma'ñe cho'omanesi'kua'mu. Musanukonare ũcuachi'a ũcuankore sumava'nare cho'osi'kua'mu repau. Chekurumu repau musanukonare ruarepa sumava'nare cho'omanecosomu. Repau pa'iche ruarepa cu'ache cutucuhemu chu'u. ⁶ Repau cu'ache cho'osi'e ro'i repau'te jainuko cu'ache cho'osinaa'me musanukona, jo'e cu'ache cho'omanea'ku chini. Re'omu jā'a. Ūcuamakaru cu'ache cho'ojū'u repau'te. ⁷ Chura ija'che cho'ojū'u: Repauji ruarepa oiū, "Pani etajiche cuasoma'ñea'me ie", chijju cuasamanea'ku chini, repau cu'ache cho'osi'ejē'e cuasama'ñe cho'okaiju pa'ijū'u repau'te, jo'e oimanea'ku. ⁸ Musanukona repau'te oiche'te cho'o ñojana repauji masia'ku chini i'kamū chu'u. ⁹ Aperumu musanukonare chu'u chu'vaku chū'ñe asa jachama'ñe cho'ochete cho'o ña masira chini, chu'o tocha saosi'kua'mu chu'u musanukonare. ¹⁰ Jā'ajekuna musanukonapi repau cu'ache cho'osi'ere cuasama'ñe pa'ijuna chu'u ũcuaja'che repau cu'ache cho'osi'e cuasamaneja'mu. Musanukonare cuasakujeku Cristo ñaku'te cho'omu chu'u, ¹¹ maini vati aiipi cajajaimanea'ku chini. Repau cacu'ora chini cho'ochete masinaa'me mai.

Pablo Troas vu'ejoopo saisirumu pojomanesi'ere kuamu

¹² Chu'u Jesucristo'te cuasache kuachū'ore chu'vara chini Troas vu'ejoopo saisirumu Repau chu'o raa chu'vare'ochete jainuko asaneena pa'isinaa'me. ¹³ Jā'ata'ni mai majapāiujai'ni Titoni tijñamaneuna chu'ure masi pojoku chu'vacu'akuna repanare jo'ka Macedonia chejana ranisosi'kua'mu chu'u, repauni tijñara chini.

Jesucristoji maire cuhenare cajajaiuna mai Dios chu'o chu'vache'te kuamu

¹⁴ Diopi maini si'ache re'oja'che cho'okaiuna, "Re'orepamu, Ja'ku", chiinaa'me mai Repau'te. Ūcuauji chū'ukuna maire cuhenare Jesucristoji si'arumu cajajaiu pa'iuana ma'ñasuche vūocheja'chere Repau chu'ore si'achejña ku'iju chu'vaju pa'ime mai. ¹⁵ Diopi ñato mai Repau chu'o chu'vana Jesucristo Repau'te ma'ña ũsicheja'che pa'ime, Repau chēa paanana'me cho'osojana asaju'te chu'vana. ¹⁶ Maire Dios pa'icheja saijanare mai Repau chu'o chu'vache, ma'ñare chu'e vaju'cheja'che pa'imu. Cho'osojanareta'ni eopi cu'asukuna chu'e jūnisocheja'che pa'imu. Pāi te'eujē'e Diopi cho'okaima'to Repau chu'o chu'vamasima'me. ¹⁷ Chekuna ku'iju cho'ochete Dios chu'ore chu'vaju kurire kooñu chiimanaa'me chukuna. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe Cristo neenajeju Ūcuauji saouna Dios asaku'te chu'o ũcuarepare chu'vaju ku'iju pa'inaa'me chukuna.

3

Mama chũ'u jo'kasi'ere kuamu

¹ Chu'vanare te'enare ña vesuju utija'ore chiime pã, repana pa'iche'te ña masiñu chini. Chu'uta'ni masicojñokujeku musanukona tochasija'o chiima'kuamu. Musanukona ũcuachi'a chu'u re'oja'che che'chosi'e ũcuare masinajegu chu'u pa'iche'te kuaju chekuna tochasija'o sêeñe chiima'me. ² Musanukona chu'u chu'vasi'e Dios chu'ore asa chëa re'oja'che pa'iju chu'u pa'iche'te kuaju tochasija'ovaja'che pa'ime, pãipi ũcuauko ña masia'ju chini. Chu'u ũcuachi'a musanukona pa'iche'te ñaku pojomu. ³ Iere masire'omu: Utija'ova Jesucristoji tochakakuna chu'u sa İsisija'ovaja'che pa'ime musanukona. Tintapi tochasija'ovama'mu repaja'ova; Dios Si'arumu Pa'iku Rekochoji tochasija'ovaa'me. Ũcuachi'a Diopi Moise'te kuaku catako'ana tochasi'eja'chemamu repa; pã rekoñoana tochasi'eja'che repana rekoñoare Repau chũ'ũñe'te paaa'ju chini cho'okaimu Repau.

⁴ Ũcuachi'a Jesucristoji cho'okaiuna chu'u Repau chu'ore chu'vakuna musanukona re'oja'che pa'iche ñamu Dios. Jã'are masimu chu'u. ⁵ Jã'ata'ni chu'u Repau chu'o re'oja'che chu'vaku, "Rua masimu", chiiu chu'vama'kuamu. Te'eu chu'uchi'a cuasaku che'chochemamu ie. Chu'u che'choche peore Diopi cho'okaiuna che'chochechi'aa'me. Diopi cho'okaima'to Repau chu'ojë'e asavesuku chu'vachejë'e vesara'amu chu'u.

⁶ Ũcuauji chu'ure Repau mamare cho'oñu chiisi'e kuamasiche'te jo'kasi'kuamu, chu'upi musanukonani sa kuaa'ku chini. Repau aperumu, "Ija'che cho'oñu", chiiu chũ'uku catako'ñana tocha jo'kasi'ere pãipi jachaju repare cho'omaneni cho'osome. Repau mamare cho'oñu chiisi'eta'ni ija'che pa'imu: Mai rekoñoana Repau Rekocho'te raomu Repau, maipi re'ojarekoñoare paaju re'oja'che pa'iju Ũcuauña'me si'arumu paapu chini.

⁷ Repau aperumu chũ'uku tochasimajña pa'iko'ña pãire jo'karumu rua miãñe ñou İsiasomu Dios. Jã'ajekuna repako'ña kookaisi'ku Moisés Dios pa'ikũtipi cajeku chia ñacu'ache ko'sijachiajekuna chekuna repau chia ñamaneasome, Israel jojosi. Cajë pa'iuña na'a pa'isirumu Moisés chia ko'sija'isi'e si'asoasomu. Repa aperumu chũ'usi'e rua miãñe ñou Dios chũ'u jo'kasi'ejeku re'oja'isi'kuamu. ⁸ Jã'ata'ni Repau mamare cho'oñu chiiu chũ'u jo'kasi'ere Repau Rekocho cho'okaicheji na'a re'oja'imu. ⁹ Dios chu'o aperumu tochasi'e mai cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũñeta'ni re'oja'isi'kuamu. Jã'ata'ni Dios chu'o mama kuacheji Jesucristo cho'okaisi'ejekuna mai cu'ache cho'ochë ro'iche peochë'te kuachejeku na'a re'oja'imu. ¹⁰ Aperumu chũ'usi'e jo'karumu rua re'oja'isi'kuamu. Jã'ata'ni irumu pa'iche mama chũ'usi'e na'a rua re'oja'imu. ¹¹ Aperumu chũ'usi'e si'asosi'kuamu. Mama chũ'usi'eta'ni si'asoma'ñe si'arumu pa'ija'mu. Jã'ajekuna mama chũ'usi'echi'a na'a rua re'oja'imu.

¹² Mama chũ'usi'e si'ama'ñe pa'ichejekuna Dios chu'o re'oja'chere vajuchuma'ñe chu'vaku'mu chu'u. ¹³ Moisés repau chiare ñoũseku cho'ochëja'che cho'oma'ñe peore Dios chu'o masi kuaku'mu chu'u. Moisés chiare ko'sija'ia re'oja'che ñosi'e si'asojachere Israel jojocojñosinapi ñamanea'ju chini kãapi pũja paniasomu.

¹⁴ Reparumu Israelpãi Dios chu'o asinata'ni asa chëamaneasome. Irumu ũcuachi'a repana jojosi, chiña kãñapi pũja masi ñama'ñeja'ñe pa'iju aperumu tocha jo'kasi'e ñanata'ni asa chëama'me. Repau Jesucristo repapani asa chëaa'ju chini repakãña tuakaiçheja'che tuakaimasiku'mu. Jã'ata'ni chuta'a tuakaima'ñeja'ñe Repau cho'okaimauna irumujatu'ka asa chëama'me repana. ¹⁵ Irumujatu'ka repau Moisés tocha jo'kasi'e ñanata'ni repana rekoñoã kãña pũ'naja'ñe pa'iju asa chëama'me repana. ¹⁶ Jã'ata'ni pã Maire Paakuni cuasaju jovosinare Ũcuauji repana chiña pũja ta'pisikãñaja'ñe repana rekoñoã ta'pisi'e tuasokakuna Repau chu'o asamasime repana.

¹⁷ Jã'aja'ñe cho'okaimu Dios Rekocho, Maire Paakujeku. Repau Rekocho paana pã chëacojño etasina pojogu pa'icheja'che re'oja'che pa'ime, cu'ache cho'ochë'te jvomasiyu. ¹⁸ Jã'ajekuna mai Repau'te cuasana ũcuauko mai chiña kãña pũja ta'pisinaja'ñe pa'ima'me. Maire Paaku Dios Rekochoji cho'okaiuna Repau re'oja'che pa'iche masiju cho'o ñoju Repau pa'icheja'che si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ime.

4

¹ Jã'ajekuna, "Pani t'ã cuasoma'ñea'me ie", chiiju cuasama'ña'me chukuna, Dios maire oiũ Cho'okaikujji Repau chu'o chu'vachë'te jo'kauna. ² Chukuna Dios chu'o chu'vana jorechu'o cutuchejë'e cuheju, rope'e cu'ache i'kachena'me vajuchuache i'kache cuhena'me. Jã'aja'ñe cuhena'jeju Dios chu'o ũcuarepare i'kache chiina'me. Pã ũcuaukore re'oja'chere chu'vajuna asa, repana rekoñoã, "İna i'kache chu'o ũcuarepaa'me", chiiju cuasame. Diopi ñakuna rũhiñe kuana'me chukuna Repau chu'o. ³ Pã te'enare vati toa sajanare chukuna chu'vachu'o asavesamu, Jesucristo'te

cuasache kuachu'o. ⁴ Diore cuasacuheju pa'inare paaku chü'ukuji vati aipi üsekuna Dios chu'o asavesume. Repana rekoñoä na'avana'aja'ne pa'iju Jesucristo Diojeku miañeja'ne re'oja'che pa'iche kuachu'o asavesume repana. ⁵ Chukuna pa'iche meñe chu'vamanaa'me. Peore Masiku Jesucristo pa'iche'te chu'vanaa'me chukuna, päipi Repauni cuasaja'ni chini. Ücuachi'a musanukonare cho'okainaa'me, Jesuni pojoju. ⁶ Dios, mamarumu hijachejachi'a pa'irumu, "Miañe pa'ijä'u", chiiu chü'wasomu. Ücuajji mai rekoñoäna miañeja'ne cho'okaiuna Jesucristo pa'iche'te ñaju masime mai chura, "Dios rua re'oku'mu", chiiju.

Diore cuasana pa'iche'te kuamu

⁷ Chukuna rua vesuva'na'neju totoro'rova rua ro'imaro'rova pa'icheja'che pa'inaa'me. Jä'aja'ne pa'inareta'ni Diopi Repau chu'o re'oja'chere rua ro'isi'ejachere rupü isinaa koo paanaa'me chukuna. Jä'aja'ne cho'osi'kuamü chukuna'te Dios, päipi ña, "ñinare Dios rua masiche'te cho'okaku!", chiiju masia'ju chini. ⁸ Ija'che pa'inaa'me chukuna: Rua pa'ivesache pa'inata'ni re'oja'che pani etajajanaa'me chukuna. Cu'ache ti'ñecejnonata'ni care'vasinaa'me. ⁹ Cu'ache cho'ocojñonata'ni Cho'okaiku'te paanaa'me. Rua chueenata'ni chuenisomanaa'me chukuna. ¹⁰⁻¹¹ Chukuna'te vajuna pa'irumu si'arumu Jesucristoni cho'oche'te cho'okaiju ku'iju chu'vanare päipi asa pe'ruju Repau'te vanisosi'ejache vanisoñu chiiinaa'me. Jä'ata'ni chukuna'te Maire Paakuji cho'okaiuna Repau cho'ocojñosi'ejache cho'ocojñocuhema'ne pa'iju ücu chu'vajuna ña Repau pa'iche masinaa'me päi. Ücuachi'a Repauji chukuna'te jü'iñe'te üsekuna päire na'a jainukore chu'vajuna Repau pa'iche asa chéame repana. ¹² Jä'aja'ne chukunapi cho'ocojñojü Dios chu'ore chu'vaju chuenisopi'rajuna asa chéa Repauni cuasaju si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona.

¹³ Dios chu'o tocha jo'kasikorovu ija'che kuamu:

Diore cuasakujeku chu'u i'kasi'kuamü, chiiumu. Chukuna ücuaja'che Diore cuasanajeju chu'vanaa'me. ¹⁴ Iere masime chukuna: Maire Paaku'te Jesucristo'te jüniso täcojñosi'kure Vasosi'ku Dios chukuna'te ücuaja'che jünisoru vasoja'mu. Vasouna vajurani musanukonana'me Repau'te ti'ñeñe nukajanaa'me chukuna. ¹⁵ Peore jä'a chukuna cho'ocojñofne musanukonani re'oja'che cho'okañu chiiju cho'ocojñonaa'me. Ücuachi'a chukunapi chu'vajuna Diopi cho'okaiuna musanukonapi Repauni na'a jainuko cuasaju jovo, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ime Repau'te.

¹⁶ Jä'ajekuna, "Pani ti'ama'ñea'me ie", chiimanaa'me chukuna. Chukuna ca'nivüä airekokü pa'imü. Jä'ata'ni chukuna rekoñoä si'aumucujña na'a rua pösurekoñoä paaju Diore na'a rua masi cuasaju pa'inaa'me chukuna. ¹⁷ Maire irumu cu'ache ti'ñeñe si'asojachejekuna jä'are cuasama'me chukuna. Cu'ache ti'ñesi'ejekuna na'a pa'isirumu cunaumu sani si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me mai. ¹⁸ Jä'ajekuna irumu cu'ache ti'ñeñejë'e cuasama'ne re'oja'che pa'ijache chuta'a ñama'ñere cuasaju pa'inaa'me chukuna. Chura ñofne na'mi si'ajachea'me. Mai chuta'a ñama'ñeta'ni si'arumu pa'ijachea'me.

5

¹ Ie masime mai: Mai ca'nivüä mai vu'ñaja'ñea'me. Mai vu'ñare päipi ñañosocheja'che maini vanisoru Dios maire vu'ña mamavü'ñare isicheja'che mamaca'nivüäre isija'mu. Repau cunaumu mama cho'osivü'ñaja'ñere päi cho'omanesivü'ñare mamaca'nivüäre isija'mu, maipi repachejare jo'e jü'ima'ne ai paapu chini. ² Chura ichejare pani ca'naso mamaca'nivüäre paañu chini Dios pa'ichejana sañu chiime mai. ³ Mamaca'nivüä koosirumu ca'nivüä peona pa'imanejanaa'me mai. ⁴ Mai ca'nivüä icheja chura pa'ica'nivüä cu'ache ti'ñekuna pani ca'naso jo'ka jü'ijaca'nivüä teana saño paañu chiime mai, ai pa'ijaca'nivüäre, jünisosirumu ca'nivüä peona pa'icuheju. ⁵ Dioamü maire re'oja'che paapu chini cho'osi'ku, mamaca'nivüä ai pa'ijaca'nivüäre paaaja'ni chini. Mai rekoñoäna Repau Rekocho raosi'kuamü, ja'me pa'iu cho'okaiuna Repau maire mamaca'nivüä isijachere cuasaju masia'ju chini.

⁶ Jä'ajekuna Repau chu'o pojoju jachama'ne cuasanaa'me mai. Ie masime mai: Icheja mai ca'nivüä pa'irumu Maire Paaku'te Jesure kueñerepa pa'ima'me mai, cunaumu pa'ikujekuna. ⁷ Irumu Repau'te ñacu'amu maire. Rupü Repau'te cuasacheji ja'me pa'inaa'me mai. ⁸ Jä'ata'ni ija'che cuasame chukuna: Repauni cuasaju jü'iñe vajuchumarü jüni sani rekochoji Repauna'me pa'ito na'a re'omu. ⁹ Jä'ajekuna ichejare jeerumu vajuna pani, chekurumu jünisonijë'e, "Maire Paaku chiiche'te cho'ojü pañu, Repauji pojoa'ku", chiiju pa'inaa'me chukuna. ¹⁰ Mai ücuanuko jünisosirumu Jesucristo

tijñeñe'te nukaju Repauji chũ'ukuna mai cheja pa'irumu cho'osi'e ro'i koojanaa'me. Cu'ache cho'osina cu'ache'te koojanaa'me. Re'oja'che cho'osinata'ni re'oja'chere koojanaa'me.

Diona'me re'oja'che pa'iche'te kwamu

¹¹ Jã'ajekuna Maire Paakuni vajuchuju, paipi asa Repauni cuasaja chini Repau chu'ore chu'vaju pa'inaa'me chukuna. Dios chukuna pa'iche peore masiku'mu. Ucuachi'a musanukonapi chukuna re'oja'che pa'iche'te masia'ju chiinaa'me chukuna. ¹² Chukuna pa'iche'te meñe kuaju pojoju pa'imanaa'me chukuna. Chekuna, paĩ rekoñoa pa'iche ñavesuju sê'sevu pa'ichechi'a ñamasinapi chukuna pa'iche'te cu'ache cutume. Jã'aja'ñe cutuju ke'reto musanukonapi chukuna pa'iche'te masi cuasaju sañe i'kamasia'ju chini i'kame chukuna. ¹³ Paipi ñato vë'vena cho'ochaja'che cho'ocosome chukuna. Jã'ata'ni Diopi ñato re'oja'chere cho'uju Repau chiiche'te cho'ounaa'me chukuna. Chukunapi vë've peoju musanukonare cho'okaima. ¹⁴ Jesucristo chukuna'te oiũ Cuasakuni sañe cuasaju Repau chu'ore chu'vanaa'me chukuna, Ucuate'euji maire ucuaukore jũni ro'ikaisi'ejekuna Repau'te cuasana ucuauko meñe jũni ro'isinaja'ñe pa'iche'te masiju. ¹⁵ Repau Cristo paĩ ucuaukore jũni ro'ikaisi'kuamũ, paipi cheja pa'inapi meñechi'a cuasaju pa'iche'te jo'kaso, repanare jũni ro'ikani tãcojño jo'e vajurani Pa'ikuni cuasaju paapu chini. ¹⁶ Jã'ajekuna chura chukuna paĩ Diore cuasamana repana chiinarechi'a cuasacheja'che cuasama'me. Aperumu jã'aja'ñe cuasaju Cristo'te cuasama'ñe pa'isinata'ni chura Repau'te cuasaju pa'inaa'me chukuna. ¹⁷ Ija'chea'me: Paĩu ucuaukaji Jesucristoni cuasaku jovoni repau rekocho mamarekocho'te paaku re'oja'che mama pa'imũ. Aperumu pa'isi'e jo'kaso chura mamare pa'imũ repau.

¹⁸ Peore jã'a Dios cho'ocheme. Jesucristo cho'okaisi'ejekuna Dios maire care'vakaisi'kuamũ, maipi Ucuanaa'me re'oja'che paapu chini. Ucuachi'a maire chekunare Repau chu'ore kuache jo'kasi'kuamũ Repau, maipi kuajuna asa chëa Repauni cuasaju Repauna'me ucuaja'che re'oja'che paapu chini. ¹⁹ Paĩ cheja pa'ina cu'ache cho'ochete Jesucristo'ni jũni ro'ikakuna repana cho'osi'ere jo'e cuasamauna Ucuanaa'me re'oja'che pa'ire'oa'ku chini, Dios Jesucristo'te chejana raosi'kuamũ. Jã'are paire kuaju paapu chini jo'kasi'kuamũ Repau maire. ²⁰ Jã'ajekuna Cristo'te i'kakaina'me chukuna. Dios musanukonare chukuna i'kacheji i'kaku pa'imũ. Jã'aja'ñe chu'vaju Cristoni cho'okaiju, "Dioni jovo Ucuanaa'me re'oja'che pa'ijũ'u", chiiju chu'vanaa'me chukuna musanukonare. ²¹ Cristo jmamakarujë'e cu'ache cho'omanesi'kuamũ. Jã'ata'ni Dios Repau'te peore cu'ache cho'osi'kure cho'ochaja'che cho'osi'kuamũ, paĩ ucuauko cu'ache cho'ochete jũni ro'ikaa chini. Maini cu'ache cho'omanesinare cuasacheja'che cuasara chini jã'aja'ñe cho'oasomũ Dios.

6

¹ Chukuna Diore cho'ochete ja'me cho'okainajeju, "Repau'te cuasamana pa'icheja'che pa'ima'ñe musanukonare cho'okai'ku'te Diore cuasaju pa'ijũ'u", chiiju chu'vanaa'me musanukonare. ² Repau chu'o pa'ikorovu tocha jo'kasi'e ija'che chiimũ Dios i'kache:

Chu'u paire oiũ cho'okaiumucuse musanukona sëeñe asaja'mu chu'u.

Ucuachi'a chu'u paĩ chëa paaku vati toa saiche ušekaiumucuse re'oja'che cho'okaija'mu chu'u musanukonare,

chiimũ. Asarepajũ'u. Chura iumucuse paire oiũ Dios cho'okaiumucusea'me. Paire chëa paaku Repau vati toa saiche ušumucusea'me iumucuse.

³ Paipi chukuna pa'iche'te ña, "Ina chu'vache Dios chu'o cu'ache'me", chiiche'te cuheju te'eu'terejë'e cu'ache cho'o ñoma'ñe re'oja'chechi'a pa'iju ñoju pa'inaa'me chukuna.

⁴ Jã'aja'ñe pa'iju Diore si'arumu cho'ochete cho'okaina pa'iche'te pa'iju chukuna chimajnarujë'e peoju pa'iche'rua cu'ache tijñecoñonata'ni pojoju cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. ⁵ Su'i'suecojñoju, paĩ chëavũ'e cuacojñoju, paĩ chukuna'te cuhekuanupũ chenevuna chëa cuacojñoju, cho'ochete rua cuaja pa'iche'te chũ'ujuna cho'uju, kãñejë'e peona pa'iju, aĩñe'te peoju ãucuhava'na pa'inata'ni ucu pojoju cho'uju Diore cho'ochete cho'okaina pa'iche cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. ⁶ Jã'aja'ñe pa'iju cu'ache cuasama'ñe pa'iju Repau chu'o ucuarepare masiju, pe'uma'ñe chekunare re'oja'che cho'okaiju pa'inaa'me chukuna. Dios Rekochoji cho'okaiuna jorema'ñe chekunare oiju cuasanaa'me chukuna. ⁷ Ucuachi'a Repau chu'o ucuarepare i'kaju, Ucuauji cho'okaiuna re'oja'che pa'imasiyu, Repau'te cuhenapi chukuna'te cu'ache cho'oto re'oja'che'pi cajeajaju Repau'te cho'ochete cho'okaina pa'iche cho'o ñoju pa'inaa'me chukuna. ⁸ Paĩ te'ena chukunani chiiju re'oja'che i'kanaa'me. Chekunata'ni chukunani cuheju cu'ache i'kanaa'me.

Chekuna ũcuachi'a chukuna'te cu'ache cutujuasome. Chekunata'ni re'oja'che cutujuasome. Jorenare cho'ocheja'che cho'ome pã chukuna'te chu'o ũcuarepare i'kanani. ⁹ Pã jainuko rua masicoñonareta'ni chukuna'te vesuva'nare cho'ocheja'che cho'ome pã. Chuenisovajuchuache pa'inata'ni ũcua vajuna pa'inaa'me chukuna. Vainata'ni chukuna'te vanisomanaa'me pã. ¹⁰ Sumava'naja'ne pa'inata'ni rekoñoã si'arumu pojoju pa'inaa'me chukuna. Chuova'na pa'inata'ni chekunani cho'okaijuna repa rekoñoã kurinaja'ne karama'ne re'oja'che pa'ime. Cu'amajñaruã peonata'ni chukuna rekoñoã peore paanaja'ne pa'inaa'me chukuna.

¹¹ Asarepajũu, Corinto vu'ejoopo pa'ina. Chukuna musanukonare cuasanajeju chukuna rekoñoã cuasaju pa'iche'te jorema'ne i'kame. ¹² Musanukonare cuasache jmakarujẽ'e jo'kasoma'ne oiju cuasaju pa'inaa'me chukuna. Musanukonata'ni chukuna'te cuasamacosome chura. ¹³ Puka'kupã repa mamachũ i'kacheja'che i'kanaa'me chukuna musanukonare. Musanukonare chukuna cuasacheja'che musanukona rekoñoã rũhiñe cuasaju sãñe cuasaju pa'ijũu chukuna'te.

Diore cuasana rekoñoã Repau vu'eja'che pa'iche'te kwamu

¹⁴ Jã'ata'ni Diore cuasamanare jovo pa'iju repa cho'ocheja'che cho'ojũ pa'imanejũu. Re'oja'chena'me cu'ache ja'me pa'icu'amũ, miachejana'me chijacheja ja'me pa'ima'ñeja'ne. ¹⁵ Cristona'me vati aire ũcuate'e cuasamanajejuna re'oja'che ja'me pa'icu'amũ. ũcuaja'che Jesure cuasanana'me Repau'te cuasamana re'oja'che ja'me pa'icu'amũ, ũcuate'e cuasamanajejuna. ¹⁶ Tãosiva'na Diore cuasamana pojoche'me. Diore cuasana pojochemamũ jã'a. Mai rekoñoã Si'arumu Pa'iku Dios vu'eja'che pa'imũ, Repau Rekochoji pa'ina. Repau jã'aja'ne i'kasi'e ija'che kwamu:

Ūcuanana'me pa'iu ja'me ku'ija'mu chu'u.

Chu'uni cuasaju chu'u neena pa'ijanaa'me repa,

chiimũ. ¹⁷ Chekucheja ũcuachi'a, Repau chu'o pa'ikorovu tochasi'e Maire Paaku Dios i'kache ija'che kwamu:

Pã chu'ure cuasamanare ja'me pa'imanejũu.

Musanukonapi chu'u cho'oũseche'te cho'oma'ne pa'ito pojojamũ chu'u musanukonare, chiimũ. ¹⁸ Jo'e chekucheja ija'che kwamu:

"Muja'ku pa'ijamũ chu'u.

Musanukona chu'u chũ pa'ijanaa'me", chiimũ Maire Paaku Peore Masiu,

chiimũ.

7

¹ Asarepajũu, chu'u cuasana. Dios maire jã'aja'ne cho'okaijache kuachu'o asa chẽasinajeju Repauni cuasaju, vajuchuju mai rekoñoã cu'ache cuasachena'me cu'ache cho'oche peore ũhaso re'oja'chechi'a cho'ojũ pañu mai.

Pablo repa'are cuasaku pojoche'te kwamu

² Chu'ure cuhema'ne cuasaju pa'ijũu. Chekunare pã te'eu'terejẽ'e cu'ache cho'oma'ne, te'eu'terejẽ'e cacu'oma'ne, te'eu'terejẽ'e repa neemajñaruã joreku tutesokaimanesi'kuamũ chu'u. ³ Musanukonani ke'reku i'kama'mu chu'u. Chu'u rekocho musanukonare rua cuasaku aperumu musanukonare kuasi'kuamũ chu'u ie: Musanukonare chu'u jũ'inetu'ka cuasajamũ chu'u. ⁴ Musanukona re'oja'che pa'iche'te asa pojoku, "Chu'u chiiche re'oja'che cho'ojanaa'me repa", chiũ cuasaku chekunani kuaku pa'imũ chu'u. Jã'aja'ne pa'iu rua cu'ache ti'ñeocjñokuta'ni musanukonani cuasaku rua pojoku pa'imũ chu'u.

⁵ Macedonia cheja raisirumupi irumujatu'ka jmakarujẽ'e cuhema'ne pa'icu'ache ti'ñeocjñoku pa'imũ chu'u. Pã si'arumu ke'reme chu'ure. ũcuachi'a chu'u rekocho, "Chekurumu Jesure cuasanapi cacu'asojanaa'me", chini cuasaku oimũ chu'u. ⁶ Jã'ata'ni Diopi oinare churokaji Titoni raouna repauni ña pojoku oiche cuhasi'kuamũ chu'u. ⁷ Repau'techi'a ña pojoma'ne ũcuachi'a repaji sakuna ña musanukona pojoju re'oja'che cho'osi'e ũcuajũ kuana asa pojosi'kuamũ chu'u. ũcuachi'a chu'ure oiju ñaneñena'me musanukona cu'ache cho'osi'ere meñe suma'ne cuasaju oiju chu'u chu'vache musanukona cho'oñũ chiiche'te asa na'a rua pojosi'kuamũ chu'u.

⁸ Musanukonare chu'u tocha saosija'ore ña suma'ne pa'ijuna cuasaku oiu aperumu, "Chu'u ruarepa suma'ne cuasoche i'kacosomũ", chiũ cuasasi'kuamũ. Chu'u chura jã'aja'ne cuasamũ. Musanukona suma'ne pa'isi'e cuasamũ. Chu'u tochasi'e chu'o ña jeereparumu oimanesinaa'me. ⁹ Chura pojomũ chu'u. Jã'ata'ni musanukona sumava'na pa'isi'ere cuasaku pojomamũ chu'u. Musanukona chu'u chu'ũñe cho'ocuhesinapi suma'ne pa'iju, cuhema'ne cho'oche'te cuasaku pojomũ chu'u. Chukuna tocha saosi'e chu'o ña sumava'na pa'inata'ni chura Dios chiiche'te re'oja'che

cho'oju pa'ime musanukona. Jā'ajekuna sumava'nare cho'osinata'ni musanukonare cacu'omanesinaa'me chukuna. ¹⁰ Pāi ūcuauana Diore jachaju cu'ache cho'ochete ūhasoŋu chini repana rekoŋoā suma'ŋe cuasato re'omu. Ūhaso Repauŋi cuasaju jovoni Ūcuauana'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me repana. Repau'te cuasacuhenata'ni oiju cho'osojanaa'me. ¹¹ Diopi cho'okaiuna sumava'na pani etajani re'oja'che pa'iju chura ŋamema'ŋe Repau chiiche'te cho'oŋu chiinaa'me musanukona. Ūcuachi'a chura chu'upi musanukonare cuasaku re'oja'che ja'me paau chiime musanukona. Dioni vajuchuju cu'are cuheju chu'uni cuasaju re'oja'che cho'oŋu chiinajeju cu'ache cho'osi'kure cu'ache cho'osinaa'me musanukona, jo'e cho'omanea'ku chini. Jā'aja'ŋe cho'oju chura re'oja'che cho'o ŋoju pa'ime musanukona. ¹² Musanukonare repaja'ova tocha saorumu Dios ŋaku'te cu'ache cho'osi'kuna'me cu'ache cho'ocojŋosi'kurechi'a cuasaku tochamanesi'kua'mu. Ūcuachi'a musanukona chu'ure cuasache'te meŋe cuasa masia'ju chini tochasi'kua'mu chu'u. ¹³ Jā'are cuasaku pojomu chu'u.

Musanukonapi ūcuauako re'oja'che cho'okatena Tito ŋajani pojoku raisi'ere cuasaku na'a rua pojomu chu'u. ¹⁴ Aperumu musanukona pa'icheja repau chuta'a saimaramu musanukona re'oja'che pa'iche'te kuasi'kua'mu chu'u repau'te. Repau saisirumu chu'u kuasi'e ūcuarepa cho'oasome musanukona. Musanukonapi repauŋi re'oja'che cho'okaiuna Tito reparumu, "Pablo kuasi'e chu'o ūcuarepaa'me", chiū cuasasomū. Ūcuachi'a chu'u musanukonare kuasi'e chu'o ūcuarepaa'me. ¹⁵ Repau Tito musanukonare oiu sani ŋarumu musanukona repau'te ŋa kuku pojoku repau chu'ŋe jachama'ŋe cho'osi'ere cuasaku na'a rua chiimu musanukonare chura. ¹⁶ Chu'u musanukona repau'te re'oja'che cho'okaisi'ere cuasaku, "Cuhama'ŋe re'oja'che cho'ojū pa'ijanaa'me repana", chiū cuasaku pojomu repau.

8

Diore cuasaju isiche'te kuamu

¹ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Chura icheja Macedonia cheja pa'ina Jesure cuasakuanupūā Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'iche'te kuaku tochamu chu'u. ² Repana rua cu'ache ti'ŋnecojŋoju chuova'na pa'inata'ni rua pojoku pa'iju kurinaja'ŋe chekunare kuri rupu isisinaa'me. ³ Chu'u repana isiche ŋasi'kujeku kuamu ie: Repanani isiuakuna isire'onukoru peore isiso jo'e isicu'achejatū'ka isisinaa'me repana. ⁴ Chekunare Jesure cuasanani kurire isineesinaa'me repana. Chu'ure sēeju rua i'kasinaa'me repana, repana isiche'te chu'upi ūsemanea'ku chini. ⁵ Jā'aja'ŋe cho'ojū chu'u aperumu, "Re'oja'che cho'ojanaa'me repana", chiū cuasasi'e na'a re'oja'che cho'osinaa'me repana. Ūcuapani meŋe Dioni isiju, "Chukuna'te paajū'u; mu'u chu'ŋe'te peore cho'ojū paŋu chiime chukuna", chiū Repau chiiche'te cho'ojū chu'u chiiche ūcuachi'a peore cho'ojū pa'ime repana. ⁶ Jā'ajekuna Titore repau aperumu koo pi'nimanesi'ere kurire musanukona ūsema'ŋe pojoku jovoche'te peore musanukona pa'ijoopona sani kooa'ku chini i'kasi'kua'mu chu'u. ⁷ Musanukona peore rua re'oja'che cho'osinaa'me. Diore masi cuasaju, Repau chu'o rua masiju rūhiŋe kuaju, re'oja'chechi'a cho'oŋu chini cuasanajeju chu'ure rua cuasame. Re'oja'che cho'onajeju ūcuaja'che kuri ūsema'ŋe isiju pa'ijū'u.

⁸ Musanukonapi kurire isia'ju chini chu'uku i'kama'mu chu'u. Pāi chekunare re'oja'che cho'ouakuna cho'ochete kuaku i'kamu chu'u musanukonare. Chekuru mu musanukona ūcuaja'che chekunare Jesure cuasanare oiju kuri isiuŋu chiicosome. ⁹ Maire Paaku Jesucristo maini oiu cho'okasa chini Repau cho'osi'e masime musanukona. Peore Paakuta'ni maini oiu chuova'na pa'ikujai'ia pa'isi'kua'mu Repau cheja pa'irumu, maipi rekoŋoā kurinaja'ŋe karama'ŋe re'oja'che paapu chini.

¹⁰⁻¹¹ "Ija'che cho'oto re'omu", chini cuasaku chu'vara musanukonare. Chekunare charo kuri isisinaa'me musanukona. Musanukona cho'ojū pojoku paraisiūsrumu cho'o jujasi'e chura musanukonare peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojū pi'ŋijū'u, musanukona aperumu pojoku cho'oŋu chiisi'e. ¹² Mai rekoŋoā isiuankuru cuasa maire isire'onukoru isito pojomu Dios maire. Mai peomajŋaruā, "Isijū'u chu'ure", chiima'mu Repau.

¹³ Musanukonapi peore isiso chuova'na pa'ijuna chekunapi kurina paapu chini i'kama'me chukuna. Ūcuauako musanukonapi ūcuapa'ruvachi'a karama'ŋe paapu chiime chukuna. ¹⁴ Irumu musanukona repana peochete paaju musanukonare cajejaiche'te isito karamaneja'mu repanare. Na'a pa'isirumu repana musanukona peochete paaju repanare cajejaiche'te sāiŋe isito karamaneja'mu musanukonare. Jā'aja'ŋe cho'ojū ūcuauako ūcuapa'ruvachi'a karama'ŋe pa'ijanaa'me musanukona. ¹⁵ Dios chu'o tocha jo'kasi'e Moisés pa'irumu cho'osi'ere kuaku jā'are ija'che che'chomu maire:

Diopi cho'okaiuna rua siasi'kure cajejaimanesi'kua'mu.

Jmanukoru siasi'kure ũcuachi'a karamanesi'kua'mu, Diopi cho'okaiuna, chiimu.

Titona'me chekunare Corinto vu'ejooopo saochete'ke kuumu

¹⁶ Diopi cho'okaiuna chura Titopi chu'u musanukonare oiũ cuasacheja'che oiũ cuasakuna, "Re'orepamu, Ja'ku", chiimu chu'u Repau'te Diore. ¹⁷ Chu'u repau'te, "Jo'e saima'ku mu'u repacheja?", chiito, ũcuauji saineeku pojoku, "Jau, jo'e sani űaja'mu chu'u repanare", chiisi'kua'mu repau. ¹⁸ Saiuna chekure Jesucristo'te cuasache kuachu'ore masi chu'vaku Jesure cuasakuanupũare ũcuaukore re'oja'che cutucojĩnokuni repauna'me saau chini saomu chu'u. ¹⁹ ũcuachi'a kuri chi'i pi'nisirũmana chu'una'me kurire sakaau chini Jesure cuasakuanupũapi chẽa jo'kasinaa'me repau'te. Chũkuna cho'okaiuache cuasache'te cho'o űojũ Dioni pojoku chuova'na pa'iva'nani kurire űisiũu chini saijanaa'me chũkuna. ²⁰ Pãi űsema'ne pojoku jovosi'ere kurire saku, pãipi chu'uni cu'a cuasaju ke'remanea'ju chini chekunare pãi ja'me saja'mu chu'u. ²¹ Chu'u cho'ora chiũ re'oja'che cho'ochete Maire Paakuchi'a masimanea'ku chini ũcuachi'a pãi űaju'te cho'o űora chiũu chu'u, repanapi masia'ju chini.

²² ũcuachi'a jo'e chekure mai majapãijaju'te repau Diore re'oja'che cho'okaineene chu'ure ruarepañoã cho'o űosi'kure chekunana'me musanukona pa'ichejana saau chini saomu chu'u. Chura repau musanukonare cuasaku, "Re'oja'che cho'ojanaa'me repana", chiũ cuasaku na'a rua Diore cho'okasa chiimu. ²³ Repau Tito chu'ure ja'me cho'ochete cho'okaiũ musanukonare ũcuachi'a re'oja'che cho'okai'ku'mu. Chekuna repau'te ja'me saina mai majapãijana re'oja'che pa'iju Cristo pa'iche'te cho'o űojuna Repau'te cuasakuanupũapi chẽasinaa'me ja'me saapu chini. ²⁴ Jã'ajekuna musanukona repanare oiju cuasache cho'o űojũ'u. ũcuachi'a chu'u repanare musanukona re'oja'che pa'iche kuasichũ'o ũcuarepa cho'o űojũ'u, Jesure cuasakuanupũapi ũcuauko asa masia'ju.

9

Diore cuasanare űisiũu chini jovoche'te kuumu

¹ Musanukona Jesure cuasanare chuova'na pa'inare kuri jovokaiche chu'u chu'vaku tochache chiima'me. ² ũcuare musanukona repanare cho'okaiũ chiime. Chu'u musanukona Acaya cheja pa'ina re'oja'che cho'okaiũ chiiche'te masiku icheja Macedonia cheja pa'inani kuaku pa'imũ. Musanukona caraisiũsurũmupi vaa kuri űisiũ chiiju pa'iche'te kuauna asa repana jainuko ũcuaja'che cho'ojũ kuri rua űisiũ chiinaa'me. ³ Jã'ata'ni inare mai majapãijanare musanukona pa'ichejana saomu chu'u. Repana sani t'asirũmu musanukona cho'oũu chiisi'e cho'o pi'nijũ'u, chu'u musanukona re'oja'che cho'ochete kuasi'e jorechu'o pa'imanea'ku. ⁴ Chu'u musanukona pa'icheja sairũmu icheja Macedonia cheja pa'ina te'ena ja'me sani űato repakuri jovomanesi'e pa'ito kukusojaju'mu chu'u, chu'u i'kasi'ere joreju cho'okaimanerenena. Musanukona ũcuachi'a joresinajepũ rua kukujanaa'me. ⁵ Jã'are cuasa mai majapãijanare charo saora chiisi'kua'mu chu'u, repanapi musanukona pojoku űisiũ chiisi'ere kurire jovoju'na koo pi'nia'ju chini. Jã'aja'ne koo pi'niru repakuri musanukona pojoku jovosi'e űisũamana űisi'eja'che pa'imaneja'mu.

⁶ Iere cavesuma'ne cuasajũ'u: Pãiu ãu tãku jmanukoru tãni jmanukoru paaja'mu. Rua tãsi'kũta'ni rua paaja'mu. ũcuaja'che jmakaru űisi'ku re'oja'che jmakaru kooja'mu. Rua űisi'kũta'ni rua kooja'mu re'oja'che. ⁷ Maire ũcuaukore te'enarechi'a ũcuauamajũaruã pãipi chũ'ujuna űisima'ne mai rekoñoã űisũache cuasamajũaruãre űsema'ne pojoku űisiche pa'imũ. Pãi repana neemajũaruã pojoku űisinare pojomu Dios. ⁸ Dios mai chiiche si'ache peore cajejaiche űisiku'mu, maipi si'arũmu karama'ne cajejaiche paaju chekunani űisiju re'oja'che cho'ojũ paapu chini. ⁹ Dios chu'o tocha jo'kasi'e ija'che kuumu:

Jainukore chuova'na pa'inare oiũ repau neemajũaruã űsema'ne rupũ űisiku'mu repau. Repau jã'aja'ne re'oja'che cho'ochete si'amaneja'mu,

chiimu. ¹⁰ ãu tãku'te jo'e tãja'fena'me ãu repau ãi'ne űisikuji Dios musanukonapi si'ache paaju chekunani rupũ űisiju paapu chini si'arũmu na'a rua űisija'mu musanukonare. ¹¹ Jã'aja'ne űsema'ne űisiju pani ũcuauji cho'okaiuna karama'ne paaju chekunare rupũ űisijache si'arũmu paajanaa'me musanukona. ũcuachi'a chu'u chu'vache'te musanukonapi asa pojoku űisuru chũkunapi sa űisijuna koo pojoku Diore, "Re'orepamu, Ja'ku", chiijanaa'me repana. ¹² Musanukonapi Dios neena chiiche'te chũkunapi sa űisija'ju chini kurire űisini repanare karachechi'a cho'okaimanejanaa'me. Diore na'a

rua pojoju, “Re’orepamu, Ja’ku”, chiiche ūcuachi’a cho’okaijanaa’me musanukona repanare. ¹³Jā’aja’ñe cho’oju musanukonapi repanani re’oja’che cho’okaiju Dios chiiche jachama’ñe cho’oche’te cho’o ñoru ña pojoju Dioni ija’che i’kajanaa’me: “Repana Jesucristoni cuasaju Repau’te cuasache kuachu’ore kuaju ie repana paache ūsema’ñe ūsiju pa’ime chukuna’te, chekunare ūcuachi’a; re’orepamu, Ja’ku”, chiijanaa’me. ¹⁴Ūcuachi’a musanukonare pojoju cuasaju Dioni sēekaijanaa’me repana, Ūcuaji cho’okaiuna musanukona repanare cho’okaisi’ejekuna. ¹⁵Maire pa’iche re’oja’che, pāi te’euñe’e kuavesuche’te ūsisi’kujekuna Repau’te Diore ūcuanuko pojoju, “Re’orepamu, Ja’ku”, chiiju pañu mai.

10

Diopi jo’kauna Pablo ku’iu chū’vasi’ere kuamu

¹Chura Cristo pe’keru chū’vasi’aja’che musanukonani pe’keru chū’vaku tocha saomu chū’u ie chū’o. Musanukona te’ena ija’che cutujuasome chū’ure: “Repau Pablo maire ja’me pani i’kavajuchuku rua i’kama’kuamu. Jā’ata’ni tiichejare pani rua chū’uku chū’o tocha raoku’mu repau”, chiijuasome. ²Chū’u musanukonare ñara chini saiija’mu. Musanukonapi re’oja’che pa’ito ñaku i’kamaneja’mu chū’u. Pāi chū’ure, “Diore cuasama’kujache pa’imu iku”, chiinaretani i’kaja’mu chū’u. ³Pāiu’mu chū’u. Jā’ata’ni pāi Diore cuasamana cavacheja’che cavama’kuamu chū’u. ⁴Pāi vaicheji cavama’kuamu chū’u. Jā’ata’ni Diore cuasacuhenare cajejaku’mu chū’u, Dios Peore Masikūji cho’okaiuna. ⁵Pāi Dioni cuasacuheju chekunapi Repauni cuasamanea’ju chini rua i’kanare Diopi cho’okaiuna cajejaimasiku’mu chū’u. Chekunapi Dios chiiche’te cho’omanea’ju chini i’kanapi asa Repauni cuasaju jovo’ju chini i’kamasiku’mu chū’u. ⁶Musanukona ūcuanuko Dios chiiche re’oja’chechi’a cho’oju pa’iramu chekunare Repauni jachaju re’oja’che pa’imane repana cu’ache cho’osi’e ro’i chū’uja’mu chū’u.

⁷Sē’sevu pa’imajñaruachi’a ñaju pa’ime musanukona. Pāiu ūcuauakūji meñe cuasa ña, “Chū’u Cristo neekua’mu”, chiiu cuasaku chū’ure ūcuaja’che, “Cristo neekua’mu jā’u”, chiiu cuasa’ku. ⁸Maire Paaku Dios chū’ure musanukonani Repau chū’ore chū’vaa’ku chini jo’kasi’kuamu, chū’vakuna asa musanukonapi na’a rua re’oja’che paapu chini. Musanukonani cacu’oa’ku chini chēamanesi’kuamu Repau chū’ure. Jā’a vajuchuma’ñe kuamu chū’u musanukonare, chū’u chū’vachu’ore asa jachamanea’ju chini. ⁹Jā’ajekuna musanukonapi na’a re’oja’che paapu chini musanukonare pe’ruku i’ka kukora chini tochama’mu chū’u. ¹⁰Chekuna pāi te’ena chū’u tocha saosija’o ña ija’che cutujuasome chū’ure: “Rua chū’uku tocha raomu repau. Jā’ata’ni icheja rani vesuujeku i’kamañ pāi te’eu’tereñe’e i’ka kukoma’kuamu repau”, chiijuasome. ¹¹Jā’aja’ñe i’kana iere masia’ju: Chū’u musanukonare so’ore pa’iu i’kaku tocha saoch musanukonare ja’me sani panijē’e ūcuu i’kaku pa’ija’mu chū’u.

¹²Musanukonare ja’me pa’ina te’ena rua vesunata’ni ūcuanapi, “Chekunare na’a rua masinaa’me chukuna”, chiiju meñe cuasaju pojonaa’me. Repana meñe pona pa’ivesunaa’me. Repana cho’ocheja’che cho’oma’kuamu chū’u. ¹³⁻¹⁴Dios chū’ure cho’oa’ku chini jo’kasi’ere musanukonare kuaku chū’u pa’iche masi kuaku’mu chū’u. Ūcuaji chū’u musanukona pa’icheja charo sani Cristo’te cuasache kuachu’ore chū’vasi’kuamu chū’u musanukonare. Chū’uchi’a te’eu cuasasi’ere chū’vajaisi’ema’mu jā’a. Musanukonare chekuna na’a charo Cristo pa’iche kuajaisina peome. Musanukonare chū’vajaisi’ku pa’imanani jā’aja’ñe i’kaku jorechū’ore i’kaku pa’ira’amu chū’u. ¹⁵Chekuna cho’oche’te cuasaku kuama’ñe chū’ure jo’kasi’echi’a kuaku chū’vaku’mu chū’u. Musanukonapi chū’u chū’vachu’ore asa chēa si’arumu na’a re’oja’che pa’ito pojoju’mu chū’u musanukonare. Jā’aja’ñe pa’iju asamasito na’a re’oja’chere chū’vaja’mu chū’u musanukonare. ¹⁶Musanukonare chū’va pi’nisirumu so’ña canani chekuna pāi chuta’a chū’vamachejña pa’inani ku’iu chū’vara chiiu chū’u, musanukona pa’icheja na’a so’o pa’inani. Chekuna charo sani chū’vasinani chū’upi cho’jepi sani chū’va rani, “Chū’upi chura chū’vajakuna Diore cuasanaa’me jā’ana”, chiiu jorechemu chū’u.

¹⁷Meñe i’kaju, “Rua re’onaa’me chukuna”, chiimaneñu mai. Maire Paaku pa’iche’te kuaju, “Rua re’oku’mu Repau”, chiiju pañu mai. ¹⁸Pāiu ūcuaji meñe, “Re’oku’mu chū’u”, chiiku chekuru’mu re’oku’mu; chekuru’mu cu’aku’mu. Jā’ata’ni Diopi pāiani ūcuauakani, “Re’oku’mu iku”, chiito re’oku’mu repau.

11

Jorechū’o che’chona pa’iche’te kuamu Pablo

¹ Chu'u i'kaku tochache ña cu'ache cuasamanejũ'u. Musanukonani vë'veu i'kacheja'che jmanukoru i'kara. ² Diopi cho'okaiuna musanukonare romi vanuku pa'icheja'che cu'a vanuku rua cuasaku pa'imũ chu'u. Chu'u musanukonare puka'kupi mamakoji chekunare cho'oma'ñe ñjũrechi'a te'eu'te re'oja'che paao chini isicheja'che Cristoni isisi'ku'a'mu, musanukonapi Repau'techi'a cuasaju re'oja'che paapu chini. ³ Jã'ata'ni vatiaña jore ai i'kache'te asa jachama'ñe cho'oko Eva cacu'acojñosi'ej'a'che musanukonapi, "Jorechu'ore asa chëa jachama'ñe cho'ojũ Jesure masi cuasache re'oja'chere ñhasojanaa'me", chini sumava'u cuasaku pa'imũ chu'u. ⁴ Pãi chekuna sani musanukonani chu'u chu'vasi'ej'a'che chu'vama'ñe Jesús pa'iche tiñe kuaju jorechu'o chu'vanare pojonaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'ojũ musanukona rekoñoã Dios Rekocho kooma'ñe tiirekocho'te pojoju koonaa'me musanukona. Jesús pa'iche ñcuarepa kuache'te asa chëasina chura tiichu'ore asa chëaju pa'ime. ⁵ Repana jorechu'o che'chona chu'ure na'a rua masinama'me. Musanukona, "Rua masinaa'me ina", chiime repinare. Jã'ata'ni joreme musanukona. ⁶ Chu'u pãi jainuko pa'icheña chu'o re'oja'che masi i'kavesukata'ni Dios chu'o masakũmu. Peore jã'a chu'u cho'ocheji si'arũmu cho' ñoku'mu chu'u musanukonare.

⁷ Chu'u musanukona rekoñoãpi karama'ñe re'oja'che paapu chini chu'u cho'oche cho'oku Dios chu'ore kuri sëema'ñe chuova'u chu'vaku, jcu'ache cho'ore chu'u? ⁸ Chu'u chekũcheña sani pa'iu Jesure cuasakuanupũãpi kuri tsirena koo musanukonare Dios chu'o kuri sëema'ñe chu'vasi'ku'a'mu. ⁹ Chu'u musanukonare ja'me pa'irũmu te'eu'terejẽ'e karache cho'omanesi'ku'a'mu. Reparũmu Macedonia raisina mai majapãijanapi chu'u chiiche peore ro'ikaisinaa'me chu'ure. Jã'ajekuna musanukonare jmakarajẽ'e karache cho'omau ñcua karache cho'oma'ñe pa'ija'mu chu'u. ¹⁰ Cristo chu'o ñcuarepare asa chëasi'kujeku chu'o ñcuarepare i'kaku'mu chu'u. Acaya cheja si'acheña pa'inare te'eu'terejẽ'e ñsecu'amu jã'a chu'u kuache. ¹¹ Musanukonani cuhekũ i'kama'mu chu'u. Dios masimu chu'u musanukonare rua chiũ cuasache.

¹² Chu'u cho'oche cuhama'ñe ñcua chu'vaku pa'ija'mu, kuri sëema'ñe, jã'aja'ñe cho'okuna chu'ure ke'renani, "Pablo cho'ocheja'che cho'onaa'me chũkana", chiicu'aa'ku chini. ¹³ Repana, "Jesucristo saosinaa'me chũkana", chiiju joreme. Cristo saomanesinaa'me repana. Repana cuasachechi'a joreju che'chome. ¹⁴ Vati ai ñcuaja'che te'ëñoã ángel cho'ocheja'che re'oja'che ñoñe joreku cho'omu. ¹⁵ Repau neena jorechu'o che'chona ñcuau cho'ocheja'che cho'ojũ joreju re'oja'che pa'ina cho'ocheja'che re'oja'che ñoñe cho'ome. Jã'ata'ni repana cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache'te koojanaa'me.

Pablo repau'te cu'ache ti'jñesi'ere kuamu

¹⁶ Jo'e vë'veu i'kacheja'che i'kaku musanukonapi chu'uni, "Vë'veu'mu jã'u", chiiju cuasamanea'ju chini sëemu chu'u. Jã'ata'ni jã'aja'ñe cuasanijẽ'e chu'u vë'veu i'kacheja'che i'kache asa cuhemanajũ'u. Chu'u pa'iche'te jo'e na'a rua kuara chiimu chu'u. ¹⁷ Ie i'kaku Jesucristo chu'usi'e kuama'ñe te'eu vë'veu i'kacheja'che i'kamũ chu'u. ¹⁸ Pãipi jainuko repana re'oja'che pa'iche meñe kuana pa'ijũna chu'u ñcuaja'che chu'u pa'iche'te kuamu. ¹⁹ Musanukona meñe, "Rua masime chũkana", chinata'ni jorena vë'vena i'kaju che'chochu'ore asa pojonaa'me. ²⁰ Musanukonare repnanani cho'okaiju paapu chini cho'oche rua chu'unare ñcuachi'a pojoju pa'inaa'me musanukona, joreju musanukona neemajñaruã tutesonare, ñcuachi'a cuheju cu'ache i'kaju ñcuauache cu'ache cho'onare. ²¹ Chu'upi musanukonani jã'aja'ñe cho'omauna jorena pa'iche'te i'kaju, j"Repana Pablo'te na'a rua masime", chiiju cuasache musanukona? Vajuchũacheta'ni ñcua i'kamũ chu'u.

Chekuna repana pa'iche meñe pojoju kuacheja'che chu'u ñcuaja'che chu'u pa'iche'te meñe pojoku kuamu. Vë'veu i'kacheja'che i'kamũ chu'u. ²² "Hebreopãia'me chũkana", chiime repana jorechu'o che'chona. Chu'u ñcuachi'a hebreopãiu'mu. "Israelpãia'me chũkana", chiime repana. Chu'u ñcuachi'a Israelpãiu'mu. "Abraham jojocojñosinaa'me chũkana", chiime repana. Chu'u ñcuachi'a Abraham jojocojñosi'ku'a'mu. ²³ "Cristo'te cho'oche cho'okainaa'me chũkana", chiime repana. Chu'u repanare na'a rua Cristo'te cho'oche cho'okaiuku'mu. (Jã'aja'ñe i'kaku vë'veu i'kacheja'che i'kamũ chu'u.) Cho'oche na'a rua cuaja pa'iche cho'oku, pãi chëavu'e na'a ruarepañoã cuacojñoku, na'a ruarepañoã su'ñsuecojñoku, ruarepañoã chueniso-vajuchũache ti'jñecoñoku pa'iku'mu chu'u. ²⁴ Judiopãi chũunapi chũurena vacapĩsimeji te'echo su'ñsueche treinta y nuevarepañoãchi'a su'ñsueche'te cincorepañoã su'ñsuecojñosi'ku'a'mu chu'u. ²⁵ Choteñoã vãsochoji vaicojñosi'ku'a'mu chu'u. Te'echo catapi su'acojñosi'ku'a'mu. Choteñoã mar chiara saivua choovua fa'a ruocojñosi'ku'a'mu chu'u. Jã'aja'ñe ru'isirũmu te'echo ñamina'me umucuse chiara joopo choovujẽ'e peou vavaku pa'isi'ku'a'mu chu'u. ²⁶ Si'arũmu ku'iu ruarepañoã asivajuchũache

ti'ñeocojñokũ'mũ chũ'u, vũ'ñajooopõ, pãi te'ena pa'ichejñapi, chiañaã ko'sa mevoñeji, chiara fa'a rwocheji, põse ñaanana'me, ùcuachi'a tiipãina'me chũ'u majapãi asivajũchũache cho'ochena'me joreju, "Jesure cuasanaa'me chũkũna", chiina cho'оче. 27 Cho'оче rua cuaja pa'iche ca'ñañetũ'ka cho'oku ruarepañoã kãññeje'e peou ti'ñeocojñokũ'mũ chũ'u. Ùkũchena'me ãiñe peoku ãucuhava'u pa'iu ùcuachi'a te'eñoã kãññe peoku rua chũ'rũku pa'iku'mũ chũ'u.

28 Jã'aja'ñe cu'ache ti'ñeocojñoku oiũ Jesure cuasakuanupũã ùcuachi'a si'achejña pa'inare si'aumucujña cuasaku oiũ pa'iku'mũ chũ'u, "Chekurũmu repanapi cacu'asoju", chini. 29 Repanare ja'me pa'iku re'oja'che cho'o koka peoto repau'te cuasaku oimũ chũ'u. Ùcuachi'a repanapi ùcuauakujũ cacu'ocojñosi'ku pa'ito chũ'u rekocho rua oimũ repau'te. 30 Jã'aja'ñe pa'iu chũ'u pa'iche meñe pojoku kuani chũ'u cho'ovesuche'te kuaja'mũ chũ'u. 31 Maire Paaku Jesucristo Pũka'ku Dios, pãi si'arũmu pojocojñokũ, chũ'u ùcuarepa i'kache masimũ. 32 Jo'e chũ'u pa'iche'te kuara. Damasco vũ'ejoopo chũ'u saisirũmu Aretas ùcuauũkore chũ'ũku pa'isi'kuamũ repacheja pa'inare. Repau'te ùcuajooopo canare chũ'ũkaikujũ chũ'ũna chũ'ũni chẽañũ chini pãi rua pẽ'jesinaa'me reparũmu. 33 Jã'ata'ni reparũmu chũ'ũre ju'ena maña repajooopo je'na pachusi'pa jã'acho'jena umũ pa'isa'arujũ casorena chũ'ũre chẽañũ chini pẽ'jenare chẽacojñoma'ñe sanisosi'kuamũ chũ'u.

12

Pablo Repau ñasi'ena'me asasi'e kuamu

1 Chũ'u pa'iche'te meñe kuaku ùcua cuhama'ñe kuara. I'kate'ekuta'ni chũ'ũre Maire Paaku Jesucristo ñosi'ena'me Repau kuasi'ere ùcua kuaja'mũ. 2 Chũ'u Jesucristo'te jovũna Dios Repau pa'icheja chũ'ũre muasi'e chura i'e catorcerepaũsurũmuam'e. Chekurũmu chũ'u ca'nivũna'me rekocho muicosomũ, chekurũmu rekochochi'a. Chũ'ũta'ni vesũmu. Diochi'a masimũ jã'a. 3 Ca'nivũna'me saimaneni rekochochi'a saicosomũ chũ'u reparũmu. Diochi'a masimũ jã'a. 4 Iechi'a masimũ chũ'u: Dios chũ'ũre Repau pa'icheja muasirũmu chekunare pãi te'eũ'tereje'e kuaũseche'te chũ'o asasi'kuamũ chũ'u. 5 Reparũmu chũ'u cho'osi'e pojoku kuauato na'a rua kuara'amũ chũ'u. Jã'ata'ni chũ'ũchi'a masiche'te meñe pojoku kuama'ñe chũ'u cho'ovesuche'te kuato na'a re'omũ. 6 Chũ'u masiche kuache ùcuarepajekũna peore kuani vẽ'veu i'kacheja'che i'kamanera'amũ chũ'u. Jã'ata'ni kuama'mũ chũ'u jã'a, pãipi chũ'u meñe kuachũ'ochi'a asaju pa'ima'ñe chũ'u cho'o ñoñe'te cuasa masia'ju chini. 7 Jã'ajekũna Repau chũ'ũrechi'a ñosi'e meñe ruarepa cuasaku pojomaneakũ chini vati ai chũ'ũre jũ'iñe cho'uche ùsema'kuamũ Dios. 8 Chũ'ũre jũ'iñe'te cho'uche'te ùseakũ chini Maire Paaku'te choteñoã sãesi'kuamũ chũ'u. Jã'ata'ni Repau chũ'ũre ùcua ùsema'kuamũ. 9 Jã'ata'ni sãeto ija'che i'kasi'kuamũ Repau chũ'ũre: "Chũ'ũpi cho'okaiũna cu'ache ti'ñeocojñokuta'ni pojoku pa'iu chũ'ũni masi cuasaku re'oja'che pa'imasiku'mũ chũ'u. Re'oja'che pa'ivesunare chũ'ũpi na'a rua re'oja'che cho'okaiũna chũ'u Masiũ cho'uche pãi na'a rua ñomũ", chiisi'kuamũ Repau. Jã'aja'ñejekũna chũ'u cho'ovesuche'te meñe cuasaku na'a rua pojoku pa'imũ chũ'u, Cristoji Peore Masiũji chũ'ũni na'a re'oja'che cho'okaau chini. 10 Chũ'ũpi meñe, "Rua vesũũ'mũ chũ'u", chiũũ cuasaku Ùcuauji cho'okaiũna pojoku Diore cuasache na'a rua masiku'mũ chũ'u. Jã'ajekũna chũ'u Cristoni cuasaku pa'ivesache'te meñe pojoku kuamu chũ'u, cho'ovesuchena'me, cu'ache cutucojñoñe, cu'amajñaruã karache, cu'ache cho'ocojñokũ pa'iche.

Corinto vũ'ejoopo pa'inare jo'e sani ña vajũchũsi'ere kuamu

11 Musanũkonapi chũ'ũni cu'ache i'karena vẽ'veu i'kacheja'che i'kakũ tochasi'kuamũ chũ'u ija'ova. Chũ'ũre musanũkona rua re'oja'che cho'okaikũ'te, zje'se pa'ũna pojoma'ñe, pojoku re'oja'che i'karujã'chere? Repanare jorechũ'o che'chonare, musanũkona, "Rua masinaa'me", chiinaa'me. Jã'ata'ni chũ'ũre rua vesũũ'teta'ni na'a rua vesũnaa'me repana. 12 Chũ'u musanũkonana'me pa'irũmu cuhama'ñe Diochi'a cho'omasiche'te pãi vasochena'me cheke peore cho'o ñoku pa'iu chũ'u jorema'ñe Jesũs saosi'ku pa'iche cho'o ñosi'kuamũ musanũkonare. 13 Jesure cuasakuanupũã chekũchejña pa'inare cho'okaicheja'che cho'okaikũ'mũ chũ'u musanũkonare. Jã'ata'ni musanũkona pa'ichejachi'a musanũkonani karache cho'ocũheku kuri kooma'ñe Dios chũ'o chũ'vasi'kuamũ chũ'u. Jã'aja'ñe chũ'ũpi cu'ache cho'oru chũ'u cu'ache cho'osi'e jo'e cuasamanejũ'u.

14 Chura musanũkona pa'icheja ka'chañoã sani ñasi'kũpi jo'e saipi'ramũ chũ'u. Jo'e ùcuaja'che karache cho'oma'ñe pa'iu Dios chũ'o kuri kooma'ñe chũ'vaja'mũ chũ'u musanũkonare. Musanũkona pa'amajñaruãre chini chũ'vama'mũ chũ'u; musanũkonarechi'a chiũũ chũ'vamũ. Chũ'ũ'napĩ kuri chi'i pũka'kũpãire kuirama'me.

Puka'kupāia'me kuri chi'i repana mamachiiva'nare kuirana. ¹⁵ Chu'u mājākujai'u pa'iu musanukonani chiiu pojoku chu'u paacheji peore ro'ikaiu pa'ijamu. Ūcuachi'a musanukonani oiu rua ca'nañetu'ka cho'oche cho'okaiu pa'ijamu chu'u musanukonare. Chu'u musanukonare si'aramu na'a rua chiiu pa'imu. Musanukonata'ni chu'u chicheja'che chu'ure chiiu pa'imacosome. ¹⁶ Musanukonare karache cho'okaima'kuu'mu chu'u. Jā'ata'ni pāi te'ena, "Repanare rua joreku repana paamajñaruāre tua paamu repau", chiinaa'me chu'ure. ¹⁷ Pāi musanukona pa'ichejana joreku sao cu'ache cho'omanesi'kuu'mu chu'u musanukonare, kurire jñaara chini. ¹⁸ Titore musanukonani ñajaau chini, sēni saoku ūcuachi'a chekare Jesure cuasaku'te ūcuaua'me saosi'kuu'mu chu'u. Repau Tito ūcuachi'a musanukonare joreku cu'ache cho'omanesi'kuu'mu. Chukuna te'eka'chapana musanukonare ūcuate'e cuasanajeju ūcuaja'chechi'a cho'okaiju pa'inaa'me.

¹⁹ Chekurumu musanukona chu'ure ija'che cuasacosome: "Maipi repau pa'iche'te ña re'oja'che cuasaju chini jā'aja'ñe i'kacosomu repau". Jā'ata'ni Diopi ñato Cristo neekujeku musanukonare re'oja'che pa'iche'te che'cheju na'a re'oja'che cho'o koka paaaju chini peore cho'omu chu'u jā'a. ²⁰ Musanukonare sani ñavajuchuache cuasamu chu'u, "Chekurumu repana chu'upi saito ūcua cu'ache pa'iju chu'u chiche cho'omana pa'ijanaa'me", chini cuasaku. Musanukonapi jā'aja'ñe pa'ito chu'u ūcuaja'che musanukona cuheche'te cho'ojamu. "Chekurumu repana sāiñechi'a cavaju, chekuna nee tua paaneeju, sāiñechi'a pe'ruju, te'ekuanuchi'a pa'iju, sāiñechi'a ke'reju cu'ache cutuju, chekuna vesuroiju, sāiñechi'a cuheju ūcuauko te'enachi'a ūcuauache cho'uju pa'icosome repana", chini cuasaku saivajuchumu chu'u. ²¹ Chekurumu chu'u musanukona pa'icheja jo'e sairumu meñe rua pojoku cuasamanea'ku chini Diopi cho'ouna musanukona pa'iche'te ña kukusojamu chu'u. Aperumu musanukona te'ena vajuchuache cho'uju musanukona pa'imanare ja'me kāiju cheke ūcuauache cho'uju pa'isinaa'me. Chu'u jo'e sani ñato musanukona aperumu cu'ache cho'osi'e ūhasoma'ñe ūcua cho'uju pa'ito rua oija'mu chu'u.

13

Cu'ache cho'omanaja'ni chu'vasi'ea'me

¹ Chura saichena'me choteñoā sani ñajaja'mu chu'u musanukonare. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Pāi chotena chekurumu te'eka'chapana repana ñasi'e ūcuate'e kuato chu'o ūcuarepaa'me jā'a,

chiimu. ² Chu'u chura i'kajache chotena i'kacheja'che pa'imu. Musanukona pa'icheja chu'u ka'chañoā saisirumu musanukonare i'kasi'e so'o pa'ikata'ni chura jo'e ūcuare i'kaku tochamu chu'u. Jo'e sani ñani aperumu cu'ache cho'osinana'me chekunare repanapi ūhasoma'ñe ūcua cu'ache cho'uju pa'ito etoja'mu chu'u repanare ūcuaukore. ³ Cristo chu'ure musanukonani i'kakaau chini raosi'ere musanukonapi, "Cho'o ñojū'u", chijuna repanare etoja'mu chu'u. Repau Cristo musanukonare cu'ache ti'ñeñe chu'uñe koka peouma'mu. Peore Masiujeku musanukonapi jo'e cu'ache cho'omanaja'ni chini musanukonare cu'ache ti'ñeñe chu'umasiku'mu Repau. ⁴ Repau'te Cristo'te tā'tavesukuna cho'ocheja'che kurususē'verona jē'jo vēasosinaa'me. Jā'ata'ni Dios Peore Masiuji cho'okaiuna vajurani irumu pa'iku'mu Repau. Chukuna ūcuaja'che Cristo neenajeju tā'tavesunaja'ñe cu'ache cho'ocojñoju pa'inata'ni Dios Peore Masiuji cho'okaiuna Ūcuaua'me pa'iju ūcua cho'okaiju pa'ijanaa'me musanukonare, na'a re'oja'che paapu chini.

⁵ Musanukona rekoñoā pa'iche'te meñe cuasaju'u; ¿Diore cuasarepache musanukona? Musanukonapi Diore jorema'ñe cuasato Jesucristo musanukonare ja'me pa'imu.

⁶ Ūcuachi'a chu'u pa'iche'te jā'aja'ñe ña cuasani chu'u Diore cuasaku pa'iche masi-janaa'me musanukona. ⁷ Ūcuauji cho'okaiuna musanukona cu'ache cho'oma'ñe paapu chini Diore sēekaimu chu'u. Chu'u Repau'te cuasaku pa'iche'te cho'o ñoku sēema'mu chu'u jā'a. Musanukonapi re'oja'che paapu chini sēekaimu chu'u, chu'u Repau'te cuasama'ñe ñokujē'e. ⁸ Dios chu'o ūcuarepajekuna jachacu'akuna jachamau musanukonapi cu'ache cho'oma'ñe re'oja'chere na'a rua cho'uju paapu chini si'aramu cho'okaiku'mu chu'u. ⁹ Jā'ajekuna chu'upi koka peouja'che ñokata'ni musanukona cu'ache cho'omaru re'oja'che cho'o koka paato ūcua pojomu. Ūcuachi'a musanukona Diopi cho'okaiuna na'a rua re'oja'che paapu chini Repau'te si'aramu sēekaiu pa'ijamu chu'u. ¹⁰ Jā'are chini chuta'a chu'u saimarumuna ie chu'o charo tocha saomu chu'u musanukonare, cu'ache cho'oche'te ūhaso re'oja'che pa'ijuna sani musanukonani cu'ache cho'omanera chini. Dios chu'ure musanukonani Repau chu'ore chu'vaku

re'oja'che cho'okaaꝯ chini jo'kasi'kua'mu, cu'ache cho'oche'te ũhaso re'oja'che pa'ijuna musanukonare cu'ache cho'oma'ne che'chokuna na'a re'oja'che paaru chini.

Pablo i'ka pi'ni chu'o saoku tochasi'ere kiamu

¹¹ Chu'u majapajana, ija'ova tocha pi'nicuhamu chu'u. Musanukonapi pojoju pa'iju re'oja'chechi'a cho'oto re'omu. Ūcuanuko chu'u chu'vachu'ore asa chea cho'ojũ ũcuate'e cuasaju re'oja'che ja'me pa'ito maire oiu re'oja'che pa'iche Cho'okaikũji Dios ja'me pa'ija'mu musanukonare. ¹² Re'oja'che pa'iju saĩnechi'a cuasaju cheŕe pojoju pa'ijũ'u. ¹³ Chekuna Jesure cuasana ũcuanuko chu'o saome musanukonare. ¹⁴ Maire Paaku Jesucristoji ũcuanukore re'oja'che cho'okaaꝯ musanukonare. Dios maire oikũji cho'okaiuna Repau Rekochoji musanukonare ũcuanukore ja'me re'oja'che paau. Re'omu.

Pablo

San Pablo Galacia cheja pa'inare chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablo, Jesucristo saosi'kujeku pāi chēa saomanesi'kua'mu. Mai Ja'ku Dios, Repau'te jūniso tācojñosi'kure Vasosi'ku ūcuachi'a chu'ure saoku'mu Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. ² Chu'u musanukonare, Jesucristo'te cuasaju Galacia cheja pa'ikuanupūā ija'ova utija'ova chu'ure icheja ja'me pa'ina mai majapāijanana'me tocha saomu. ³ Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristoji musanukona rekoñōana re'oja'che pa'iche cho'okaijuna re'oja'che pa'ijū'u. ⁴ Repau Jesucristo mai Ja'ku Diopi chiiuna mai cu'ache cho'ochē jūni ro'ikaisi'kua'mu, maipi pāi cu'ache cho'onana'me pa'inata'ni cu'are juvomasiju re'oja'che pa'imasia'ju chini. ⁵ Repau Dios si'arumu cuhama'ñe pojocojñoku, "Peore masi'u mu'u; rua re'oku'mu", chiicojñoku paau. Jā'aja'ñe paau.

Jesucristo'te cuasache kuachu'ore jachaju tiiñere chu'vache'te kamu

⁶ Cristo re'oja'che cho'okaisi'ejekuna musanukonare chēa Paaku'te Diore cuasache musanukonapi na'mi jo'kasopi'rajuna asa kukumu chu'u. Jesucristo'te cuasache kuachu'o asa chēa cuasasina chura chekere asa chēaju pa'ime musanukona. ⁷ Repachu'o musanukona mama che'chechu'o vati toa uuche ũsekaiku pa'iche'te kuamachu'oa'me. Pāi Dios chu'o Cristo pa'iche kuachu'ore sa'ñe tiiñe kuaju cacu'ojū pa'ime musanukonare. ⁸ Pāi ūcuuanapi chukuna musanukonare chu'vasi'ere Jesucristo'te cuasache kuachu'ore jachaju repachu'o chu'vama'ñe tiiñere chu'vani vati toare ai sani uuju paapu, chukunapi jā'apāani ángel cunaumu raisi'kupi jā'aja'ñe chu'vanijē'e. ⁹ Chura i'kasi'ere jo'e ūcuare i'kara. Chu'upi chu'vakuna musanukona asa chēasi'ere Jesucristo'te cuasache kuachu'ore ūcuauakujū jachaku repachu'o chu'vama'ñe tiiñere chu'vani vati toare ai sani uuku paau.

¹⁰ Chu'u cho'ochē'te pāipi ña pojoa'ju chini cho'oma'ñe Diopi ña pojoa'ku chini cho'oku pa'iku'mu chu'u. Pāipi chu'uni pojoa'ju chini cho'oku pani Cristo'te cho'ochē cho'okaiku pa'imanera'amu.

Dios chu'ore chu'vaa'ku chini saosi'ku cho'osi'ere kamu Pablo

¹¹ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Musanukonapi masia'ju chini i'kamu chu'u ie: Chu'u musanukonare chu'vachu'o Jesucristo'te cuasache kuachu'o rupū pāi cuasasichu'oma'mu. ¹² Chu'ure repachu'o masiche pāi chekunapi che'chomanesinaa'me. Jesucristoji kuasi'kua'mu chu'ure jā'a, masia'ku chini.

¹³ Chu'u Jesure chuta'a cuasamau chukuna judiopi cuasache cuasaku pa'irumu cho'osi'e asasinaa'me musanukona. Reparumu Jesucristo'te cuasanani ūcuaukore cacu'ora chini repanare chu'ure peore cho'ore'ochetu'ka cu'ache cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u. ¹⁴ Reparumu chukuna aipāi jo'kasi'e judiopi cho'ochē peore masi cho'oku chu'u majapāi jainukore chu'ujanare na'a rua masi cho'osi'kua'mu chu'u. ¹⁵ Jā'ata'ni Dios chu'uni chiiu chu'u chuta'a jāamaramuna chēasi'kua'mu na'a pa'isirumuna Repauni cho'ochē'te cho'okaau chini. ¹⁶ Chura Repau'te chu'ure'orumujekuna chu'upi Repau chu'ore asa chēa Mamakuni cuasaku jovo Jesucristo'te cuasache kuachu'ore judio peonani chu'vajaa chini cho'okaisi'kua'mu Repau chu'ure. Repau'te jovosirumu Repau chu'ore che'chera chini chekunare Jesure cuasanare sēejaimanesi'kua'mu chu'u. ¹⁷ Ūcuachi'a chu'ure na'a charo Jesucristo saosinare Jerusalén pa'inare sani ñamanesi'kua'mu chu'u. Jā'aja'ñe cho'oma'ñe teana Arabia cheja pāi peocheja saisi'kupi na'a pa'isirumuna Damasco vu'ejoopona co'isi'kua'mu chu'u.

¹⁸ Choteāsurumu pa'isirumuna Pedroni ña masira chini Jerusalén vu'ejoopona sani ūcuaua'me quincerepaumucujū pa'isi'kua'mu chu'u. ¹⁹ Jā'ata'ni reparumu chekunare Jesús saosinare te'euterejē'e ñamanesi'kua'mu chu'u. Maire Paaku cho'jeu'te Santi-ago'techi'a ñasi'kua'mu chu'u. ²⁰ Dios asaku'te jorema'ñe chu'o ūcuarepare kuaku ie chu'o tocha saomu chu'u musanukonare.

²¹ Repanare ñacuhasirumu ūcuachejapi Siria chejana'me Cilicia cheja saisi'kua'mu chu'u. ²² Mai majapāijana Judea cheja pa'iju Cristo'te cuasakanupū reparumu chu'ure ñamanajeju vesusinaa'me. ²³ Reparumu pāi chu'u pa'iche cutuche ija'che chiiche'te asaju paniasome: "Aperumu maire Jesure cuasache'te ũseka cacu'ora chini cu'ache cho'oku pa'isi'ku chura pāipi Jesuni cuasaa'ju chini Dios chu'ore chu'vaku pa'iasomu", chiiju paniasome pāi. ²⁴ Jā'aja'ñe chu'u cho'ochē'te asaju reparumu Dioni, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju paniasome repaana.

2

Chekuna Jesús saosina Pablo'te pojosi'ere kuumu

¹ Catorcerepašurumu pa'isirumuna Bernabena'me Jerusalén vu'ejoopona jo'e saiu Titore ja'me saku saisi'kuu'mu chu'u. ² Diopi chu'umuna Repau'te cuasanare ūcuanukore chu'unarechi'a cutura chini saisi'kuu'mu chu'u repacheja. Chi'i chu'u judío peonare Dios chu'o chu'vache'te kuasi'kuu'mu chu'u repanare, kuauna masiju repanapi ūsemaruna chu'u cho'ocheti cho'osomanea'ku chini. ³ Reparumu Titore chu'uname saisi'kure griegopāiujeku jikomu chā'tiro pa'ica'niru chuto tuacojñomanesi'kureta'ni, "Jiko ca'niru chuto tuacojñojū'u", chiiju chu'umanesinaa'me repana. ⁴ Pāi chekunapi maini Jesure ūcuarepa cuasanani, "Jesure cuasanaa'me chūkuna", chiiju jorenapi ja'me chi'iju ke'rejuna saisi'kuu'mu chu'u. Repana jorena maipi Jesucristo neenajeku mai rekoñōa cuasache'te re'oja'chere cho'ojuna ñañu chini raisinaa'me, ña pi'ni chūkuna'te pa'ivesache peore chūkuna judío aipāi chu'u jo'kasi'e cho'ochete chu'unu chini. ⁵ Jā'ata'ni chūkuna musanukonapi Dios chu'o ūcuarepare Jesucristo'te cuasache kuachu'ore ūcua cuasaju paapu chini repana joreju i'kache jmamakarujē'e asa cho'oma'ñe ūcua ūcuarepare cho'ojū pa'inaa'me.

⁶ Jā'ata'ni Diopi pāi ūcuanukore ūcuapa'rvachi'a cuasakuna Repau'te cuasanare chu'unare vajuchumanesi'kuu'mu chu'u. Ūcuachi'a chu'upi repana chu'umuna pa'icheja'che pa'una chu'ure pojoju, "Ija'che chu'vajaijū'u mu'u", chiiju chu'umanesinaa'me repana chu'ure. ⁷ Repau Jesucristo'te cuasache kuachu'ore judiopāire chu'vaa'ku chini Dios Pedro'te jo'kasi'ēja'che chu'ure Repau ūcuachu'ore judío peonani chu'vajaau chini jo'kasi'e chu'upi kuauna asa, masisinaa'me repana. ⁸ Repau Dios Pedro'te judiopāire chu'vaa'ku chini jo'ka Cho'okaikaji chu'ure ūcuachi'a Ūcuaju jo'ka judío peonani chu'vaa'ku chini cho'okaiku'mu. Jesús saosinaa'me chūkuna ka'chana.

⁹ Jā'ajekuna repana Jesure cuasanare chu'umuna Santiagona'me Pedrona'me Juan chu'u Jesús saosi'ku pa'iche'te asa pojoju chūkuna'te Bernabena'me chu'ure ija'che i'kasinaa'me: "Musanukona chūkunaja'ñe pa'inaa'me", chiiju, "Musanukonapi judío peonani Dios chu'ore chu'vato re'omu; chūkunata'ni judiopāire ūcua chu'vaju pa'ijanaa'me", chiisinaa'me. ¹⁰ Iechi'a i'ka jo'kasinaa'me repana chūkuna'te: "Chuova'na pa'iva'nare cavesuma'ñe cuasaju re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u", chiisinaa'me. Jā'ata'ni chūkuna ūcuare si'arumu cho'ojū pa'inaa'me.

Pedroji jo'e cho'omanea'ku chini Pablo i'kasi'ea'me

¹¹ Na'a pa'isirumu chu'u Antioquia vu'ejoopo co'isirumu Pedroji ūcuajoopo'te rani pa'iu cu'ache cho'okuna ñaku jo'e jā'aja'ñe cho'omanea'ku chini i'kasi'kuu'mu chu'u repau'te. ¹² Reparumu Jerusalén vu'ejoopo Santiagona'me pa'ina chuta'a raimarumu judío peonana'me au aiu pa'isi'kuu'mu repau, judiopāiuta'ni. Jā'ata'ni repana raisirumu vajuchuku repauni pe'rumanea'ju chini judío peonare cuheku pa'icheja'che ja'me pa'imanesi'kuu'mu repau, judío peonarejatu'ka jikomu chā'tiro pa'ica'niru chuto tuacojñofie chu'unapi ratena. ¹³ Jā'aja'ñe Pedroji ūcuarepa peoche'te cho'okuna chekuna judiopāi ña ūcuaja'che cho'osinaa'me. Bernabejatu'ka repana cho'ochete ña ūcuaja'che cho'osi'kuu'mu. ¹⁴ Repanapi Cristo chu'o ūcuarepa chu'ũñe'te masi cho'omaruna ña repana asaju'te Pedro'te ija'che i'kasi'kuu'mu chu'u: "Mu'u judiopāiuta'ni peore mai judío aipāi jo'kasi'e cho'oma'ñe judío peokuja'che pa'iku'mu. Jā'aja'ñe pa'ikuta'ni chura judío peonare, 'Musanukona pa'iche cu'amū', chiiju judío pa'iche paapu chini chu'ukuja'che cho'omu mu'u", chiisi'kuu'mu chu'u repau'te.

¹⁵ Ija'che i'kasi'kuu'mu chu'u: "Mai chūrūmuna teana judiopāi aineesinaa'me. Jā'ajekuna judío peona cho'ochēja'che cu'ache cho'omanaa'me mai. ¹⁶ Jā'ata'ni ie masime mai: Diopi ñato Repauji chu'umuna Moisés tocha jo'kasi'e cho'ona pāi te'euñē'e re'oku peojuasome. Jesucristo'te cuasanachi'aasome re'ona, Repauji ñato. Pāi ūcuauanare re'ojachechi'a cho'ona pa'iuato Jesucristoni cuasaju jovoche pa'imū. Jā'ajekuna mai judiopāi Repau chu'u jo'kasi'e cho'ojū aineesinata'ni Jesucristo'te cuasaju jovosinaa'me, Diopi mai cu'ache cho'ochete tunosokani jo'e cuasamau, 'Re'onaa'me ina', chiau chini. Repau aperumu chu'u jo'kasi'e cho'onareta'ni te'eu'terejē'e, 'Re'onaa'me ina', chiima'kuu'mu Repau, repare peore cho'omaruna.

¹⁷ 'Mai aperumu cu'ache pa'isinaa'me. Jā'ajekuna re'ona pañu chini, 'Cu'ache cho'onaa'me chūkuna', chiiju Jesucristoni cuasaju jovosinaa'me mai. Jā'ata'ni chekuna judiopāi Jesure cuasamana ija'che i'kame maire: 'Jesucristoji cho'okaiuna judiopāi re'oja'che pa'isina mai judiopāi pa'iche'te jo'kaso chura cu'ache pa'ime ina', chime. Jā'ata'ni joreme repana. Jā'aja'ñema'mu. Jesucristo jmamakarujē'e cu'ache

cho'oma'kua'mu. ¹⁸ Chu'upi Dios pa'ichejana sasa chini aperumu chu'u jo'kasi'e cho'osi'kupi Jesucristoni jovo chu'u cho'osi'e ũhaso pa'ikupi churana ũcuare cho'oku re'oku pasa chini jo'e cho'oni Jesucristo chu'ũñe'te cho'oma'ne pa'imu. ¹⁹ Aperumu, 'Chu'upi Dios chu'u jo'kasi'e peore cho'omaneni cho'osoja'mu', chiũ cuasasi'kua'mu chu'u. Jã'are masiku cho'ochē Diore pojoju aperumu cho'osimajñaruachi'a jo'kaso Jesucristoni cuasaku jovosi'kua'mu chu'u Diona'me re'oja'che pa'iu Repau chiiche'te cho'oku pasa chini.

²⁰ 'Jesucristo jũni ro'ikaicojñosi'kujeku kurususē'verona Repau'te jē'jo vēasosi'eja'che cho'ocojñosi'kua'mu chu'u. Jã'ajekuna chu'u chura chu'upi meñe jũni ro'isi'eja'che pa'iu chu'u chiichejē'e cho'oma'ne Cristoji cho'okaiuna Repau chiichechi'a cho'oku pa'iku'mu. Repau'te Dios Mamaku'te chu'uni oiu Repauji meñe ĩsiku chu'ure jũni ro'ikaisi'kuni cuasaku chu'u icheja cheja pa'irumu cho'ochē peore cho'okaiũ pa'iku'mu chu'u. ²¹ Dios chu'ure cho'okaiche cuhema'mu chu'u. Ūcuauji chu'ũuna Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'kua'mu maini Ūcuauña'me re'oja'che pa'ire'oa'ku chini. Aperumu chu'u jo'kasi'ere cho'ojuna maini Diona'me re'oja'che pa'ire'ochē pa'ito Cristo maire jũni ro'ikaisi'e jũnite'esi'e pa'ira'amũ. Maipi re'oja'che cho'o koka peojuna jã'aja'ñe Repau aperumu chu'u jo'kasi'e cho'ojũ Diona'me re'oja'che pa'icu'amũ maire. Jã'ajekuna Cristo maire oiu maire cho'ovesache'te cho'okaiũ jũni ro'ikaisi'kua'mu maire Diona'me re'oja'che paapu chini", chiisi'kua'mu chu'u.

3

Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chu'u jo'kasi'e cho'oma'ne Diore cuasache'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, Galacia cheja pa'ina. Jorena chu'vachũ'ore ruarepa asaju vē'vena carũnisosinaa'me musanukona. Aperumu chũkuna musanukonare Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ere pe'kerũji ruu masi kuasinaa'me. ² ¿Je'se cho'ojũ Dios Rekocho koore musanukona? ¿Dios aperumu chu'u jo'kasi'ere peore cho'ojũ koore? Pãasinaa'me. Repau chu'o re'oja'chere asa chēa Jesuni cuasaju koosinaa'me musanukona Repau Rekocho. ³ Jã'ata'ni chura, ¿je'se pa'una Dios cho'okaiche'te cuheju rupu aperumu chu'u jo'kasi'ere cho'ojũ Dios pa'ichejana saiche cuasache musanukona, Jesure apcuasarumu Dios Rekocho koosinata'ni? Ruu tĩñe cuasame musanukona. ⁴ Jesuni cuasaju cu'ache ti'jñecojiõna cu'are jũvo koka paaju re'oja'che pa'iche na'a ruu che'cheme. ¿Musanukona jã'aja'ñe che'chēmanere? Che'chesinaa'me. ⁵ Dios musanukonapi Repau chu'o asa chēasi'ere cuasajuna Repau Rekocho'te ĩsi musanukona cho'ochēji Repau cho'omasiche pãi vasoche cho'okaikũ'mu. Musanukonapi aperumu chu'u jo'kasi'ere masi cho'ojuna cho'okaichema'mu jã'a.

⁶ Abraham pa'isi'ere cuasajũ'u. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu repau pa'isi'e:

Abrahamre Repau'ni cuasakuna, "Re'oku'mu iku", chiniasomu Dios,

chiimu. ⁷ Ie masiche pa'imu musanukonare: Diore masi cuasana Abraham jojosinajanaa'me repau cuasacheja'che Diore cuasanajeju. ⁸ Dios judío peonare Repau'ni cuasajuna cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasaku Repau repanare cho'okaijachere kuaku Abrahamre i'kasi'e Repau chu'o re'oja'che aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Mũ'upi chu'ũni masi cuasakuna mũ'u jojojaure icheja chejana raoja'mu chu'u si'avãjũpãire re'oja'che cho'okaiũ paau chini,

chiimu Abrahamre Dios i'kasi'e. ⁹ Jã'ajekuna Dios Repau'te masi cuasanare Abrahamre Repau'ni masi cuasakuna cho'okaisi'eja'che re'oja'che cho'okaimu.

¹⁰ Pãi Dios pa'ichejana sañu chini cuasaju Repau aperumu chu'u jo'kasi'e cho'ona vati toana sani cho'osojanaa'me. Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e jã'are ija'che kuamu: Dios aperumu chu'u jo'kasi'e tocha jo'kasikorovu pa'iche'te cho'ojũ peore si'arumu masi cho'omanesina pãi ũcuauũko cho'osojanaa'me, chiimu. ¹¹ Chekũcheja ija'che kuamu:

Diopi ñato Repau'te cuasana re'onaa'me.

Jã'ajekuna repau Ūcuauña'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me,

chiimu. Aperumu Repau chu'u jo'kasi'ere cho'ojũ re'ona paũ chiniare pãi te'eu'terejē'e, "Re'onaa'me ina", chiima'mu Dios. ¹² Aperumu Repauji chu'ũuna Moisés tocha jo'kasi'e Diore cuasache i'kama'ne, chu'ũsi'e cho'ochēchi'a i'kamũ. Repau chu'o tochasikorovu ija'che kuamu:

Dios chu'u jo'kasi'e peore masi cho'ona Repau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me, chiimu.

¹³ Jā'ata'ni Cristo maire, Dios chū'u jo'kasi'ere cho'ovesuju te'eujē'e peore masi cho'omapu vati toa uura'asinare, mai cu'ache cho'оче jūni ro'ikaisi'kua'mu, maipi vati toana saimana'ju chini. Maipi cu'ache cho'ocojñomanea'ju chini mai cho'ocojñora'asi'e Ūcuauji mai cu'are peore ro'ikaiu si'ache cu'ache cho'osi'ku cho'ocojñoñeja'ñe cu'ache cho'ocojñosi'kua'mu Repau. Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu jā'a: Pāiu'te tiripuna jē'jo nukocojñoku'te ñani,

"Repau cu'ache cho'osi'e ro'ia'me ie", chijanaa'me pāi, chii'mu. ¹⁴ Jā'ajekuna Dios maire iramu Repau aperumu Abrahamre, "Mu'u jojocojñojau're si'avājupāire re'oja'che cho'okaau chini raoja'mu chu'u", chii'sere ūcuarepa cho'oku Jesucristo'te chejana raosi'kua'mu, mai cu'are jūni ro'ikakuna maipi Repau, "Cho'okaija'mu", chii'sere si'avājupāi Jesuni cuasaju Repau Rekocho'te kooa'ju chini.

Abrahamre cho'okaija'mu chii'sena'me Moiserere chū'u jo'kasi'ere kuamu

¹⁵ Chu'u majapāijana, ija'chea'me jā'a: Pāi'uji repau cho'oja'mu chii'che'te kuaku tocha pi'ni mami tocharu chekupi jo'e na'a rua kuaku tochacu'amu jā'a. Ūcuachi'a sējocu'amu. Jā'aja'ñea'me Dios cho'oja'mu chii'se. ¹⁶ Dios Abrahamre Repau cho'okaijache i'karumu repau jocosojñojanare jainukore i'kama'ñe te'eu pa'ijachechi'a i'kaasomu repau jocosojñojau pa'ijachere. Cristoa'mu repau jocosojñosi'ku. ¹⁷ Jā'arumupi cuatrocientos treintarepaūsarumu pa'isirumana Dios pāipi ñaju cho'uju paapu chini Repau chū'uñe Moiseni jo'kaasomu. Jā'ata'ni reparumu Abrahamre Repau charo i'kasi'e ūhasomaneasomu Repau. Repa Abrahamre i'kasi'e ūcu pa'iu ūcuarepa cho'ocojñocuhamu. ¹⁸ Diopi Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'onani vati toa uuche'te ūsekaito Abrahamre Repau na'a charo i'kasi'e jorechu'o pa'ira'asi'kua'mu. Jā'ata'ni Dios maini oiu Repau Abrahamre jā'aja'ñe cho'okaija'mu chii'se ūcuarepa cho'osi'kua'mu.

¹⁹ Chekurumu musanukona chu'u i'kaku tochache ija'che cuasaju i'kacosome: "Jā'a pa'ito pāipi ñaju cho'oa'ju chini Moisés tochasi'e, ūje'se cho'ora chini chū'u Repau?", chii'osome. Ija'chea'me: Pāipi Abraham jocosojñosi'kure Jesucristo'te raorumajatu'ka repa chū'u jo'kasi'ere ña, "Chu'u cu'akujeku Dios chii'che re'oja'che cho'ovesumu", chii'ju cuasaa'ju chini jo'kasi'easomu jā'a. Repa aperumu chū'usi'e Moiseni angelepi kuajuna tocha jo'kaasomu maire. ²⁰ Jā'ata'ni Dios Abrahamre i'kasi'e angelepi kuakaapu chini chū'uma'ñe Ūcuarepauji i'kasi'ejeku na'a re'omu.

Dios Repau cho'ora chii'che'te Moiserere chū'u jo'kaku kuasi'ere kuamu

²¹ Jā'ajekuna Dios Repau Moiserere chū'u jo'kasi'e Abrahamre Repau i'kasi'ere ūhasora chini jo'kasi'emaasomu jā'a. Maipi Moisés tocha jo'kasi'ere peore masi cho'uju pa'ito Diona'me re'oja'che pa'ire'ora'amu maire. Jā'ata'ni te'eujē'e Dios chū'u jo'kasi'e cho'o koka peome mai. ²² Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Pāi ūcuauku cu'achechi'a cho'uju, pani etajajchejē'e peoche pa'ime, repa cu'ache cho'uche ro'ijanajeju. Jā'ata'ni pāipi Jesucristoni cuasani Dios cho'okaija'mu chii'se re'oja'che cho'okaicojñojanaa'me.

²³ Jesucristo'te cuasache chuta'a tī'amarumu chukuna judiōpāi cu'ache pa'iju Dios aperumu chū'u jo'kasi'e peore masi cho'ovesusinaa'me. Repare cho'ovesuju pani etajajchejē'e peoche pa'iju Dios Mamaku rajachere cha'aju pa'isinaa'me chukuna. ²⁴ Dios chū'u jo'kasi'e chukuna'te aperumu chii' kuirakaiku cho'ovesunani si'ache chū'ukuja'che Jesucristo rairumajatu'ka pa'isi'kua'mu, repare cho'ovesujuna. Jā'aja'ñe pa'isinare Dios chukuna'te Jesucristo pa'iche'te asa chēa Ūcuau'ni cuasajuna, "Re'onaa'me ina", chii'mu chura. ²⁵ Jā'ajekuna chura Jesucristo'te cuasanajeju Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'osina ūcuamakaru cho'ou'u chime chukuna. ²⁶ Musanukona ūcuauku Jesucristo'te cuasanajeju Dios chii'a'me. ²⁷ Musanukona ūcuauku Repau'ni cuasaju okoro'vecojñosina chura Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'inaa'me. ²⁸ Maire Jesucristo'te cuasanare ūcuapa'ruvachi'a cuasamu Dios, judiōpāina'me judiō peonare, pāi chū'unana'me chū'ucōjñonare, amupāina'me romi. Mai ūcuauku Jesucristo'te cuasanajeju ūcuate'eujakanupu'me. ²⁹ Ūcuachi'a Jesús neenajeju Abraham jocosojñosinaja'ñe pa'iju Dios aperumu re'oja'che cho'okaija'mu chii'siejekuna repau'te re'oja'che cho'okaicojñojanaa'me musanukona.

4

¹ Ija'chea'me: Kuriu mamaku puka'ku jūnisosirumu repauji chuta'a chii'va'v pani puka'ku paasi'e peore paava'uta'ni rupu chēa paacōjñova'uja'ñe pa'imu. ² Repau ainee pi'nirumajatu'ka repau'te kuiranana'me repau paache kuirakaina chū'uñe'te cho'uche cho'okaiu pa'iche pa'imu repau'te puka'ku i'ka jo'kasirumajatu'ka. ³ Mai ūcuaja'che

chuta'a Jesure cuasamarumu chüiva'naja'ñe pa'iju Repau'te cuasamanare chü'una vati chü'ñe'te cho'okaiju pa'isinaa'me. ⁴⁻⁵ Jä'ata'ni Dios, Repau i'ka jo'kasirumu t'äuna Mamaku'te chejana raosi'kuu'mu, päioji paaona judiöpäijekü Repau aperumu chü'u jo'kasi'ere cho'oku ainee pi'ni Repau majapäire repana cu'are jüni ro'ikakuna Dios pa'icheja sañu chini aperumu chü'u jo'kasi'ere ücuamakaru cho'oa'ju chini. Ücuachi'a maipi ücuauko Repau chüi paapu chini jä'aja'ñe cho'oasomu Dios. ⁶ Repau Mamaku cho'okaisi'jekuna Maire Repau chüiejuna mai rekoñoana Repau Rekocho raosi'kuu'mu Dios. Jä'ajekuna Repau'te Diore Ücuau Rekochoji cho'okaiuna vajuchuma'ñe, "Ja'ku", chiinaa'me mai. ⁷ Jä'aja'ñejekuna chura oicojñoma'ñe rupü cho'ochechi'a cho'okaapu chini chëa paacojñomanaa'me mai. Dios chüi'a'me. Repau chüiejü Ücuauji isikuna koojanaa'me mai Repau paache peore.

"Jesure cuasanapi cacu'asoju", chini cuasaku oimü Pablo

⁸ Aperumu musanukona chuta'a Diore cuasaju jovomaramu, rupü tösiva'nare dioma'ñere pojosiinaa'me, Diorepau'te cuasaju pojocheja'che. Jä'ajekuna rupü tösiva'na chëa paacojñonaja'ñe pa'isinaa'me. ⁹ Chukuna judiöpäita'ni Jesure chuta'a cuasamarumu Dios aperumu chü'u jo'kasi'e cho'oju pa'isinaa'me. Chura musanukona chukuna judiöpäi fiestaumucujña cho'ochaja'che si'ache cho'oju pa'ijuasome, Diopi ña, "Re'onaa'me ina", chiaü chini. Musanukona chukuna judiöpäi Jesure jovorumu jo'kasosi'ere cho'oju musanukona jovorumu jo'kasosi'ere co'icheja'che jo'e cho'oju cho'ote'eme. Jesure jovosinajeju Dios pa'iche'te masiju Repau'te cuasanaa'me musanukona. Ücuachi'a Dios musanukonare masimü. Jä'aja'ñe pa'inata'ni, zjo'e tösiva'na chëa paacojñosi'ejaja'che pañu chiiche? ¹⁰ Fiestaumucujña judiöpäi cho'ochaja'che si'ache cho'oju pa'ijuasome musanukona, Diopi ña, "Re'onaa'me ina", chiaü chini. ¹¹ Musanukona jä'aja'ñe cho'ochete asaku, "Chü'u repanare chü'vasi'e peore cavesusocuhacosome", chüi'rua suma'ñe cuasaku pa'imü chü'u.

¹² Asarepajü'u, chü'u majapäijana. Chukuna judiöpäi pa'iche jo'kaso musanukona judío peona pa'icheja'che pa'iku'mu chü'u. Chura musanukonare chü'u Diore cuasarepaku pa'icheja'che pa'ijü'u, chiimü chü'u. Musanukonare ja'me pa'irumu cu'ache cho'omanesinaa'me musanukona chü'ure. Irumü ücuachi'a chü'ure cu'ache cho'ma'ñe chü'u i'kache'te asajü'u. ¹³ Musanukona chü'u pa'iu cho'osi'e masime. Reparumu Jesucristo'te cuasache kuachu'o musanukonare chü'u chareparo chü'varumu ravu jü'ikujü chü'vasi'kuu'mu chü'u. ¹⁴ Musanukona chü'upi jü'üna chü'ure ña vajuchusinaa'me. Jä'ata'ni chü'ure, "Jü'imü iku", chini cuhemanesinaa'me. Cuhema'ñe ängel'te Dios raacojñosi'kure ña pojocheja'che pojosiinaa'me musanukona chü'ure. Ücuachi'a Jesucristo'te ña pojocheja'che pojosiinaa'me musanukona chü'ure. ¹⁵ Jä'aja'ñe pojoju pa'isina, ¿chura je'se cho'ore musanukona pojoju pa'isi'e? ¿Cavesusocuhare? Reparumu musanukona chü'ure peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'che cho'okaiju cho'ore'ochete pa'ito musanukona ñakocaajatu'ka ru'te isira'asinaa'me chü'ure. ¹⁶ Chura musanukona chü'upi chü'o ücuarepare i'kauna, ¿chü'ure kuhena carünisore?

¹⁷ Repana tüñe chü'vana musanukonare rua chü'vaneenata'ni repana rekoñoä re'oja'che cuasamanajeju re'oja'che cho'okaicheme. Musanukonapi chukunani cuheju repanarechi'a chüijü paapu chini i'kame repana. ¹⁸ Musanukona chekunare päi chiito re'omu. Jä'ata'ni re'oja'che cho'okaichejé'e cuasama'ñe rupü chiito cu'amü. Ücuachi'a musanukonapi chukuna'te ja'me pa'irumuchi'a chiito cu'amü. Chiirepana pani te'eñoä chiima'ñe si'arumu chüijü pa'ime. ¹⁹ Asarepajü'u, chü'u chüijana. Musanukona pa'iche'te ña jo'e chü'u rekocho romio chiipi'rasí'ko asikuna oicheja'che oimü chü'u. Musanukona Cristo pa'icheja'che re'oja'che pa'iche che'chesirumujatu'ka jä'aja'ñe oimü pa'ija'mü chü'u musanukonare. ²⁰ Musanukonani na'a masi chü'vara chini ja'me pasa chini oimü chü'u. Jä'ata'ni so'ore pa'iu musanukona pa'iche'te ñamauna masi chü'vacu'amü chü'ure.

Agana'me Sara pa'isi'ere kuamu

²¹ Musanukona aperumu chü'u jo'kasi'e cho'oñu chiinata'ni asavesume repa kuache. ²² Ija'che kuamu: Abraham te'ekachapanare chüi paasomu, chëa paacojñoko mamakuna'me rüjorepao mamaku'te. ²³ Chëa paacojñoko mamaku rupü chüi si'arumu paacheji paacojñoasomu. Rüjorepao mamakuta'ni Dios isija'mü chiicojñosi'kujekuna Ücuauji isüna chüi paacu'asi'kopi paasomo. ²⁴ Repana romi te'ekachapana pa'iche Dios, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e ka'chamajñaja'ñe pa'iu, Dios maire cho'okaiche'te kuamu. Aperumu chü'u jo'kasi'e cho'ochena'me maire jüni ro'ikaisi'kure Jesucristo'te cuasajuna Repau cho'okaiche kuamu repana pa'iche. Aperumu chü'u jo'kasi'e cho'ona chëa paacojñonaja'ñe pa'ime. Chëa paacojñosi'ko Agar pa'isi'e Sinaí aiküti pa'irumu chü'usi'ere kuamu. ²⁵ Repao Agar pa'iche repaona'me mamachüi chëa

paacojñonachi'ajeju Arabia cheja pa'ikūti Sinaí aikūti chū'u jo'kasi'ena'me Jerusalén vu'ejoopo irumu pa'ijoope pa'iche'te kuamu. Jerusalén vu'ejoopo pa'ina judiōpāi Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'onajeju ūcuanuko chēa paacojñonaja'ñechi'a pa'ime. ²⁶ Jā'ata'ni cūnaumu pa'ijoope mama Jerusalén vu'ejoopo chēa paacojñona pa'ijoopoma'mu. Mai repajoopo pa'inaa'me maire jūni ro'ikaisi'kure Jesucristo'te cuasanajeju; rājorepau Sara mamachījanaa'me. ²⁷ Dios chū'o aperumu tocha jo'kasi'e jā'are ija'che kuamu:

Chīi paacu'akuna chīi peova'ota'ni pojoko pa'ijū'u mu'u.

Chīi paamanesi'kota'ni pojoko cuiko sojū'u.

Mu'u jojojanare rua jainukore paaja'mo mu'u.

Irumu mūūju chīi paako'te na'a rua jainukore paaja'mo mu'u,

chiimu. ²⁸ Asarepajū'u, chū'u majapāijana. Musanukona Dios Abrahamre, "Isija'mu chū'u mū'ure", chini isicojñosi'ku Isaac pa'icheja'che pa'ime. Musanukona cho'okaicojñojañere i'kaku, "Mu'u jojojaure chejana raoja'mu chū'u, si'avājpūaire re'oja'che cho'okaaū chini", chinasomu Dios repau'te Abrahamre. ²⁹ Reparumu repau mamaku rupū chīi si'arumu paacheji Agar paasi'kupi chekuni Dios Rekochoji cho'okaiuna rājorepau Sara mamakuni Isaani cu'ache cho'oku paniasomu. Irumu ūcuaja'che pa'imu. Maire Jesure cuasanare Dios aperumu chū'u jo'kasi'e cho'onapi rua cuheju pa'ime. ³⁰ Dios chū'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chēa paacojñoko'te repau mamakuna'me eto saosojū'u.

Repau mamakūji puka'ku paache'te koomanea'ku;

rājorepau mamakūji puka'ku paache'te kooa'ku,

chiimu. ³¹ Asarepajū'u, chū'u majapāijana. Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'omanajeju chēa paacojñosi'ku chīi pa'icheja'che pa'imanaa'me mai. Jesucristo'te cuasanajeju rājorepau mamachīija'ñe pa'ijū Dios chīia'me mai.

5

Jo'e chēa paacojñonaja'ñe pa'ima'ñere kuamu

¹ Cristo maire chēacojñosinani etocheja'che cho'okaniasomu, maipi re'oja'chere maire cho'ouache'te cho'omasia'ju chini. Jā'ajekuna ñarepaju pa'ijū pāipi Dios aperumu Repau'te pojōju cho'uche chū'u jo'kasi'ere cho'oa'ju chini musanukonani chū'u juvo koka paaju cho'omanejū'u, jo'e chēa paacojñonaja'ñe pa'imaneñu chini.

² Asarepajū'u. Chū'u, Pabloji, musanukonare cacu'amañe'ju chini i'kamū. Musanukonapi jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chūto tuacojñoni Cristo musanukonare cho'okaisi'e karakuna cho'ouache'che cho'ojanaa'me. ³ Jo'e ūcuare i'kara. Pāi jiko ca'nirū chūto tuacojñonare ūcuanukore Dios aperumu chū'u jo'kasi'e peore masi cho'uche pa'imu. ⁴ Musanukona te'ena Dios aperumu chū'u jo'kasi'ere cho'ojū Repauni, "Re'onaa'me ina", chiicojñōñu chini cho'onajeju Repau re'oja'che cho'okaisi'ere cuhenajeju Cristona'me pa'imanaa'me. ⁵ Chukunata'ni Dios pa'ichejana sañu chini Repau aperumu chū'u jo'kasi'e cho'oma'ñe Dios Rekochoji cho'okaiuna Jesure cuasanajeju jmamakarujē'e karama'ñe Diona'me re'oja'che pa'ijachere pojōju cha'aju pa'inaa'me. ⁶ Jesucristo'te cuasaju jovo pa'inare, "¿Jīko ca'nirū chūto tuacojñoja'ñe chū'u? ¿Pāaja'ñe?", chīiū cuasachejē'e peomu. "Repauni masi cuasaju chekunani pāire ña oiju re'oja'che cho'okaiju pañu", chīiū cuasache'me re'oja'che.

⁷ Rua re'oja'che pa'isinaa'me musanukona. ¿Neepi cho'orena Jesús pa'iche kuachū'o Dios chū'o ūcuarepa i'kache cho'osinata'ni jo'kasore musanukona? ⁸ Musanukonare chēa paaku Dios chū'usi'ema'mu jā'a, Repau chū'o ūcuarepare pāipi jo'kasoa'ju chini i'kache. ⁹ Ija'che i'kanaa'me pāi: "Pā sauca'rerū jmaca'rerūji harinaca'repū ūjaca'repūna maña ja'meru peore repaca'repū kosa na'a ūjaca'repū saumu", chiime. Ūcuachi'a chekurumu pāiū te'euji jorechū'ore che'choku pani chekunare pāi jainukore cacu'omu. ¹⁰ Maire Paakūji cho'okaiuna musanukona masi cuasajache masimū chū'u. Jā'ata'ni pāi musanukonani cacu'oñu chini jorechū'o che'choju ku'inare ūcuanukore cu'ache ti'jñeñe chū'ujamū Dios, repana cu'ache cho'uche ro'i.

¹¹ Asarepajū'u, chū'u majapāijana. Chū'u chura jīkomu chā'tiro pa'ica'nirū chūto tuacojñōñe chū'vama'kuamū. Chū'upi chuta'a Jesure cuasanani, "Jīko ca'nirū chūto tuacojñojū'u", chīiū chū'vaku pa'ito judiōpāi chū'ure cu'ache cho'oñu chiimanera'ame. Ūcuachi'a chū'upi, "Jīko ca'nirū chūto tuacojñojū'u", chīiū chū'vato repana judiōpāi Jesucristo kurususē'verona jūni ro'ikaisi'e kuache asa pe'rumanera'ame. ¹² ¡Repana jorena jīko ca'nirū chūto tuacojñōñe'te chū'uju musanukonare cacu'ojū ku'ina ūcuanapi meñe teana chūto ru'tesoa'ju!

¹³ Asarepajũ'u, chu'u majarpãijana. Dios musanukonare uache'te re'oja'chere cho'omasia'ju chini chea paamu. Jã'ajekuna juvoma'ne cu'ache'te ũcuuache cho'ojũ pa'ima'ne sãĩnechi'a oiju re'oja'chere cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹⁴ Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e jã'are ija'che kuamu:

Musanukona meñe oicheja'che chekunare oiju pa'ijũ'u,

chiimu. Jã'aja'ne cho'ona Dios chu'ũñe cheke peore cho'ome. ¹⁵ Ñarepaju pa'ijũ'u; musanukonapi sãĩnechi'a ke'reju cavache'te ũhasoma'ne ũcua cavaju pani sãĩnechi'a cho'ojũ cacu'osoju pa'ijanaa'me.

Maire cho'ouache cho'oma'ne Dios Rekocho chu'ũñeche'i'a cho'ochete kuamu

¹⁶ Jã'ajekuna musanukonare chu'vamu chu'u ie: Dios Rekocho chu'ũñeche'i'a cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ne cho'oni musanukonare cho'ouache cu'a ũcuuache cho'ojũ pa'imanejanaa'me musanukona. ¹⁷ Dios Rekocho re'oja'chechi'a Chu'ũrekochojeku cu'ache cho'ochete ũsemu maire. Mai rekoñoã ũcuaja'che cu'arekoñoãjeku cu'achechi'a cho'ora chiũ Dios Rekocho chu'ũñe re'oja'che cho'ocuhemu. Pãĩ te'eka'chapana sãĩnechi'a cavacheja'che cho'omu maire rekoñoã cu'ana'me re'oja'che. Jã'ajekuna mai cho'oñũ chiiche re'oja'che koka peoju cho'ovesunaa'me mai. ¹⁸ Jã'ata'ni maipi Dios Rekochoji cho'okaiuna Reparekocho chu'ũñe'te cho'ojũ pa'ito Repau aperũmu chu'ũ jo'kasi'e cho'ochete chiima'mu maire.

¹⁹ Mai rekoñoã cu'ache cho'ouache masime mai. Ija'chea'me: Rãjoromi peonare ja'me kãĩñe, ũcuachi'a ñjũpãĩ peonare ja'me kãĩñe, cu'are cuasaju cu'ache cho'ochete.

²⁰ Cheke rupũ tũosiva'nare pojoche, chai cho'ochete, sãĩnechi'a cuheju cavache, chekuna paamajũaruã tua paauache cuasache, na'mi pe'ruche, chekunare na'a rua masiuache, sãĩnechi'a ke'reju ja'me pa'ima'ne, te'ekuanuchi'a pa'iche. ²¹ Chekunare pojoju pa'ima'ne, cono jũ'ijũ au ruarepa ãiju cu'ache cho'ochena'me cheke rua si'ache. Musanukonare jã'aja'ne cho'ojũ pa'imaneaja'chĩni jo'e i'kamũ chu'u. Jã'aja'ne cho'ojũ pa'ina Dios pa'icheja saimanejanaa'me.

²²⁻²³ Jã'ata'ni Dios Rekochoji cho'okaiuna ija'che cho'omasime mai: Pãĩ oiche, pojoju pa'iche, cavama'ne pa'iche, pojoju cha'ache, re'oja'che cho'okaiche, ũsema'ne ñsiche, ũcuarepa cho'ochete, pe'kerũ pa'ichena'me cu'ache cho'ochete juvomasiche. Jã'aja'ne cho'ona re'oja'che cho'ona'me. Jã'aja'ne cho'ochete Dios aperũmu chu'ũ jo'kasi'e te'emakarujẽ'e ũseche peomu. ²⁴ Mai Jesucristo neena maire cu'ache cho'ouache juvoju ũhasosinajeju cho'omanaa'me chura. ²⁵ Chura Dios Rekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Reparekocho chu'ũñeche'i'a cho'ojũ pa'ũ mai.

²⁶ Maipi meñe, "Rua masinaa'me chũkuna", chiiju pojomanẽũ. ũcuachi'a chekunani cuheju cu'ache i'kaju te'ekuanuchi'a pa'imaneju mai.

6

Sãĩnechi'a cho'okaiju pa'iche'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majarpãijana. Musanukonare ja'me pa'iku Diore cuasakujĩ te'eu cu'ache cho'ochete ñani musanukonapi Diore masi cuasanapi pe'kerũ i'kaju chu'vajũ'u repau'te jo'e cho'omaneaku. Jã'ata'ni ñarepaju pa'ijũ'u; chekurũmu repau cu'ache cho'ochete ñato musanukonani ũcuaja'che cho'ouaku. ² Musanukonare pa'ivesache pa'irũmu sãĩnechi'a re'oja'che cho'okaiju pani Cristo chu'ũñe'te jachama'ne cho'ojũ pa'ijanaa'me musanukona.

³ Pãiu ũcuuakujĩ vesukuta'ni meñe, "Rua masiku'mu chu'u", chiũ cuasaku ũcuauji meñe joremu. ⁴ Musanukona ũcuanũko te'enachi'a pa'iche'te meñe cuasajũ'u masiũu chini. Jã'ata'ni musanukonapi re'oja'che pani chekuna pa'iche'te ña, "Jã'anare na'a re'okũ'mu chu'u", chiiju cuasama'ne musanukona pa'ichechi'a cuasaju pojojũ'u. ⁵ Diopi maini pa'iche'te si'ache jo'kauna cho'omajũaruã si'acairo cho'ojũ pa'iche pa'imũ maire.

⁶ Dios chu'o che'chocojũonapi musanukonare che'choku'te kuiraju si'ache ñsiju pa'ijũ'u, repau chiiche.

⁷ Tũñe cuasamanejũ'u musanukona. Dios peore ñakujeku pãĩ ũcuanũko cho'ochete ro'iche chu'ũku'mu. Pãĩ ũcuauana Repau'te joreñũ chiito cu'amu, peore masikuna.

⁸ Pãiu ũcuuakujĩ repau'te cho'ouache'te cu'are ũcuuache'te pojoku cho'okũ pani Diopi chu'ũna cho'osoja'mu, repau cu'ache cho'osi'e ro'i. Dios Rekocho chu'ũñe'te pojoku cho'okũ pa'ikuta'ni Dios pa'ichejana ai sani si'arũmu re'oja'che pa'ija'mu.

⁹ Re'oja'che cho'ochete cho'o ca'nasoma'ne cho'ojũ pa'ũ mai. Maipi cuhasoma'ne ũcua cho'ojũ pani mai re'oja'che cho'osi'e ro'i koojanaa'me, Diopi Repau'te uarũmuna ñsikuna. ¹⁰ Jã'ajekuna maire cho'ore'orũmuna pãire ũcuanũkore oiju si'arũmu re'oja'che

cho'okaiju pañu mai. Jã'aja'ñe cho'oju mai majapãijanani Jesure cuasanani na'a rua re'oja'che cho'okaiju pañu.

Cuhacho chũ'vaku chũ'o saosi'ea'me

¹¹ Ñajũ'u imajña chũ'u tochasimajña chũ'u jũtupi rua ujamajñapi musanukonare tocha saоче. Inukoru chũ'urepauji ija'ova tocha pi'nimu. ¹² Repana musanukonare jiiko ca'niru chũto tuacojñoa'ju chini chũ'una Jesucristo'te kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'kure cuasanata'ni pãipi repanarechi'a chiapu chini cho'onajeju jã'aja'ñe cho'ome, pãire cu'ache i'kacojño maneñu chini. ¹³ Jã'ata'ni repana jiiko ca'niru chũto tuacojñosina Dios aperumu chũ'u jo'kasi'e peore masi cho'omanaa'me. Repana chũ'ũñe'te musanukonapi asa cho'ojuna chekanapi asa ũcuanani pojoa'ju chini jã'aja'ñe chũ'ũme repana. ¹⁴ Chu'uta'ni pãipi chũ'ũni pojoa'ju chini cho'oma'kua'mũ. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe Maire Paaku Jesucristo mai cu'are ro'ikaiũ kurususẽ'verona jẽ'jocojño jũni ro'ikaisi'ere pojokũ kuaku pasa chiiku'mũ chũ'u. Jã'achi'a cuasaku Repau'te cuasamana cho'очеja'che cho'ocuhemu chũ'u. Jã'ajekuna repana chũ'ure cuhenaam'e, repana pa'icheja'che pa'imauna. ¹⁵ Diopi ñato pãi jiiko ca'niru chũto tuacojñosinana'me cho'omanesina re'onama'me. Repau Rekochoji cho'okakuna repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vacojñosinaa'me re'ona, Repauji ñato. ¹⁶ Jã'aja'ñe pa'iche asa chẽa pa'inare Diopi oiũ re'oja'che pa'iche ñisia'ku, Repau neena ũcuarepa pa'inare ũcuanukore.

¹⁷ Pãi chũ'ure jo'e na'a rua pa'icu'ache ke'remaña'ju, Jesucristo pa'iche'te chũ'vaku chũ'u ca'nivũ asi cho'ocojño ja'jusimajña rua paaku'te.

¹⁸ Chu'u majapãijana, Maire Paaku Jesucristoji oiũ rekoñoãna re'oja'che cho'okaiũ paau musanukonare. Jã'aja'ñe paau.

Pablo

San Pablo Efeso vu'ejoopo pa'inare chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablo, Diopi chũ'uuna Repau chu'ore chu'vaa'ku chini Jesucristo saocojñosi'kua'mu. Jã'aja'ñe pa'ikujı ija'ova utija'ova tocha saomu chu'u musanukonare Efeso vu'ejoopo pa'inare Dios neenare Jesucristo'te cuhama'ñe cuasanare. ² Mai Ja'ku Dios Maire Paaku Jesucristona'me musanukona rekoñoana re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ijũ'u.

Dios maire Jesucristo neenajejuna re'oja'che cho'okaimu

³ Dios maire Jesucristo neenajejuna mai rekoñoã si'ache re'oja'che cho'okaimu Repau pa'icheja saijanajejuna. Jã'ajekuna Maire Paaku Jesucristo Paka'kure Diore pojoju, "Re'orepamu", chiñu mai. ⁴ Chuta'a cheja cho'omarumuna chẽasi'kua'mu Dios maire, na'a pa'isirumuna maipi Jesuni jovo Repau neenajejũ Ūcuau ñaku'te re'oja'che cho'ojũ paapu chini. ⁵ Maini oiũ apereparumu chuta'a mai peorumu maipi Repau chiĩ paapu chini chẽa jo'kaasomu Dios, Jesucristo cho'okaijachejekuna. Dios maire cho'ora chiisi'e ũcuarepa cho'osi'kua'mu Repau, Repauni cho'ouakuna. ⁶ Repau maire re'oja'che cho'okaiche'te maipi ña pojoju Repauni re'oja'che i'kaa'ju chini jã'aja'ñe cho'osi'kua'mu Dios. Maire Jesús neenare rua re'oja'che cho'okaimu Repau Jesure rua chiikujeku. ⁷ Dios maire oiũ rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu Jesucristo neena paapu chini. Jesucristo maire Repau chiepi jũni ro'ikaisi'ejekuna Repau neenajejuna Dios maire, "Cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiija'mu. Jã'ajekuna mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasama'mu Dios. ⁸ Ūcuachi'a maipi Repau pa'iche'te karama'ñe masiju maire Repau cho'okaiche'te masia'ju chini maini oiũ rua re'oja'che cho'okaisi'kua'mu Dios. ⁹ Repau aperumu, "Jã'aja'ñe cho'oja'mu chu'u", chiisi'e Jesucristo irumu cho'osi'e churana maipi masia'ju chini te'erũhiñe peore kuamu Repau aperumu kuamanesi'e. ¹⁰ Repau chiisirumu t'ato cheja pa'inare cho'ora chini cuasasi'e peore cho'o pi'nijamu Dios. Reparumu cunaumu pa'inana'me cheja pa'ina ũcuauko Jesucristo neenachi'a pa'ijũ karama'ñe re'oja'chechi'a ja'me paapu chini cho'oja'mu Repau.

¹¹ Maire Jesucristo'te cuasanare aperumuna chẽasi'kujeku irumu soisi'kua'mu Repau maire, Repau neena paapu chini. Si'arumu si'ache cho'omu Dios Repau chiicheji ũcuarepa ti'ñea'ku chini. ¹² Chũkuna'te judiopai Jesucristo'te charo cuasaju jovosinani chẽasi'kua'mu Dios, chũknapı re'oja'che pa'ijuna paipi ña Repauni re'oja'che cutua'ju chini. ¹³ Musanukona ũcuachi'a Dios chu'orepa asasirumu, "Repauni cuasaju jovoru Dios musanukona rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaijamu", chiiche'te asa chẽa Jesucristo'te jovosinaa'me. Jovorena Dios musanukonare Jesucristo neenajejuna Repau Rekocho'te raosi'kua'mu, ja'me pa'ina Repau cho'okaisi'ere masia'ju chini, ũcuachi'a musanukonare Jesucristo paache'te masia'ju chini. ¹⁴ Dios Rekochoji ja'me pa'ina maire Repau re'oja'che cho'ojachere jachama'ñe cuasaju cha'ame mai, chuta'a karache isirumujat'ka. Reparumu t'auna Repau'te si'ache re'oja'che cho'okaiku'te pojoju re'oja'che i'kajanaa'me mai.

Pablo Dioni sũekaimu repapani re'oja'che pa'imasia'ju chini

¹⁵ Jã'ajekuna musanukonapi Maire Paaku'te Jesure cuasaju Dios neenare ũcuaukore oijuna jã'are asasirumupi vua, ¹⁶ Diore sũni si'arumu, "Re'orepamu", chiũ pa'imũ chu'u musanukonani sũekaiũ. ¹⁷ Mai Ja'kure Diore si'arumu ija'che sũekaiũ pa'imũ chu'u musanukonare, Maire Paaku'te Jesucristo'te Paaku'te, Peore Masiku'te: "Ja'ku, mu'u Rekocho'te chũ'ujũ'u, repapani che'chona cuasamasiju mu'u pa'iche'te na'a rua masia'ju", chiimũ chu'u Repau'te. ¹⁸ Ūcuachi'a Repauji musanukona rekoñoana che'chokuna Repau re'oja'che cho'okasa chini soisi'ere masiju pojoju cha'aa'ju chini Diore sũekaimũ chu'u musanukonare. Re'oja'che si'ache karama'ñe isija'mu Repau musanukonare Repau neenare. ¹⁹ Ūcuachi'a maire Repau'te cuasanare Repau'chi'a peore masiku cho'okaiche'te asa masia'ju chini Diore sũekaimũ chu'u musanukonare. Peore Masijeku, ²⁰ Cristo'te, jũniso tãcojñosi'kure vaso eto Repau pa'ichejana cunaumuna mua Repau ujjatũ cakã'kore ñu'iu ja'me chũ'ua'ku chini jo'kaasomu. Jã'aja'ñe peore Cho'omasikujeku maire ũcuaja'che Repau masicheji rua cho'okaimũ.

²¹ Diopi chũ'uuna chekunare ũcuaukore chũ'ũku'mu Cristo. Rua masinarejẽ'e na'a rua masimũ Repau. Aijeku ángel chũ'ũnare chũ'ũku'mu. Ūcuachi'a paĩ

chũ'unana'me vati chũ'una ũcuanũko Repau ũsema'ñechi'a cho'onaa'me. Chura pa'inare chũ'unana'me na'a pa'isirũmu pa'ijanare ũcuanũkore repana cho'oũu chiiche'te ũseuato ũseku'mũ Repau. ²²⁻²³ Diopi jo'kaũna peore Cristo neea'me. Aijekũ Peore Masiku Repau cho'ora chiiche peore cho'okũ Repau'te cuasanare ũcuanũkore si'achejũarũũ pa'inare re'oja'che cho'okaiũ paaku'mũ Repau. Mai Repau'te cuasana kueñe pa'inajeju Repau ca'nivũja'ñe pa'inaa'me. Repau'ta'ni maire Repau'te neenare chũ'ũkũjekũ mai rekochoja'che pa'iku'mũ. Pũũ'te rekocho'na'me ca'nivũ paato karama'mũ repau'te. Repau Cristo peore Masiũjekũ, peore Paaku, si'achejũũ pa'iu si'ache cho'okũ'mũ. Jã'ajekũna maire Repau neenare pa'imasiche karama'mũ, Repauji cho'okaiũna.

2

Dios maire oiũ chẽa paatũ

¹ Ape'ũmu musanũkonapi cu'achechi'a cho'oũu chiijũna cuhekũ sũjosi'kua'mũ Dios. Repauji ñato jũnisosinaja'ñe pa'isinaa'me musanũkona. ² Reparũmu musanũkona Diore cuasamanajeju cu'ache cho'oju Diore cuasamana pa'iche pa'isinaa'me. Vati ai paana pa'isinaa'me musanũkona. Repau vati ai Diore jachanare chũ'ũkũ'mũ. ³ Mai ũcuanũko Diore jachana pa'isinaa'me ape'ũmu. Si'ache cu'ache maire cho'ũũache cho'oju mai cuasache cu'a ũcuauache vajũchuache cho'osinaa'me mai. Jã'ajekũna Dios chekunare pũi cu'ache cho'onare pe'rukũ sũjokũ maire ja'me sũjosi'kua'mũ. ⁴ Jã'ata'ni Pũi Oi Aijekũ maire rua chiikũjekũ Dios ⁵ maire cu'are cho'oju rekoñũ jũnisosinaja'ñe pa'inareta'ni chẽa paaku mai rekoñũ vajũche isisi'kua'mũ Repau. Maini oiũ peore Masiũjekũ Jesucristo'te vasosi'kupi ũcuachi'a mai rekoñũ re'ojarekoñũ care'vakaisi'kua'mũ Repau, re'oja'che paapu chini. ⁶ Repau Dios maire Jesucristo neenajeju Repau'te vasosi'epi mai rekoñũ vajũche'te isi Repau'te kueñe pa'iche jo'kasi'kua'mũ. ⁷ Jesucristo neenajeju'na rua re'oja'che cho'okaiũ Dios maire, na'a pa'isirũmũna pũipi ña ija'che i'kaa'ju chini: "Dios Pũi Oi Aijekũ Repau neenare si'ache re'oja'che cho'okaiũ", chiijũ masia'ju chini. ⁸ Dios maire Repau'te cuasanare oiũ mai rekoñũ re'ojarekoñũ care'vakaisi'kua'mũ re'oja'che paapu chini. Mai rekoñũ meñe care'vavesũme mai. Diota'ni Masikũjekũ maire rupũ cho'okaisi'kua'mũ. ⁹ Maipi, "Chũkũna rua pa'imasinaa'me", chiimane'ju chini mai rekoñũ meñe care'vamasiche jo'kamanesi'kua'mũ Dios maire. ¹⁰ Diopi cho'ũũna pa'inaa'me mai. Maire Jesucristo neenare soisi'kua'mũ Repau, re'oja'che cho'oju ape'ũmu Repau maire jo'kasi'ere cho'oju paapu chini.

Jesucristoji cho'okaiũna re'oja'che ja'me pa'ire'omu maire

¹¹ Jã'ajekũna musanũkona judio peona aineesina iere cuasajũ'u: Judiopũi, "Dios neenajeju jĩkora'murũ chã'tirũ pa'ica'nirũ chũto tuacojũnosinaa'me chũkũna", chiime. Musanũkonani cuheju, "Dios neena peonajeju jĩkochã'tirũ chũto tuacojũnomanesinaa'me ina", chiime repana. Jã'ata'ni jã'aja'ñe cho'ochẽe rupũ pũi cho'ochẽe, chekũna pũi ca'nivũũ chũtoche. ¹² Ape'ũmu musanũkonũna judio peona Cristoni vesũju Repau neena pa'imanesisinaa'me. Israelpũi ja'me pa'icu'asi'kua'mũ musanũkonare, repaupũi cuheju'na. ũcuachi'a Dios neena peonajeju Repau, "Cho'okaija'mũ chũ'u", chiisi'e koomanejana pa'isinaa'me musanũkona. Dionĩ vesũju Repaupũi cuasama'ñe pa'ijũna Repau pa'icheja saiche peosi'kua'mũ musanũkonare, cho'okaiju'ni peokũna. ¹³ Jã'ata'ni Jesucristo Repau chiepi jũni ro'ikaisi'ejekũna musanũkona Repau neena ape'ũmu rua so'o pa'isina Diore kueñe pa'ime chura. ¹⁴ Repau Cristoji cho'okaisi'ejekũna ũcuau'na'me re'oja'che pa'ime mai chura. Mai ũcuachi'a judiopũina'me judio peona ũcuanũko Repaupũna'me re'oja'che pa'iju sãĩñechi'a re'oja'che ja'me pa'ime. Repau cho'okaisi'ejekũna sãĩñechi'a cuhema'me mai chura. Ka'chakuanũ pa'isina ũcuate'ũjakuanupũ pa'ime chura.

¹⁵ Ape'ũmu Dios chũ'u jo'kasi'e peore cho'omanesinare ro'iche pa'isi'kua'mũ, jachache ro'i. Chura jã'aja'ñe pa'ima'mũ maire, Dios chũ'ũñe jachanareta'ni Cristo jũni ro'ikaisi'ejekũna. Ape'ũmu mai sãĩñechi'a cuhesinaa'me. Chũkũna judiopũi Dios chũ'u jo'kasi'e masina musanũkonare judio peonare cuhesinaa'me Dios chũ'u jo'kasi'ere vesũju'na. Churata'ni Cristo'te ũcuate'ũu'te cuasanajeju majapũija'ñe pa'ime mai. Jã'aja'ñe pa'inajeju sãĩñechi'a re'oja'che ja'me pa'ime mai. ¹⁶ Maipi ũcuate'ũjakuanupũ pa'iju ũcuanũko Dionĩ re'oja'che ja'me paapu chini mai sãĩñechi'a cuheche'te sũjokaiũ jũni ro'ikaisi'kua'mũ Cristo maire. ¹⁷ Repau Cristo caje musanũkonare judio peonare so'o pa'isinaa'me chũkũna'te judiopũire, "Diore kueñe pa'ime mai", chiisinare Dios chũ'ore chũ'vasi'kua'mũ Repau maipi Dionĩna'me re'oja'che pa'iju sãĩñechi'a re'oja'che ja'me paapu chini. ¹⁸ Repau cho'okaisi'ejekũna Repau Rekocho ũcuate'erekochoji maini

ka'chakuanupwã pa'isinani ùcuanukore ja'me pa'iu cho'okaiuna mai Ja'kure Diore kueñe pa'iju Repau'te sêere'omu maire.

¹⁹ Jã'ajekuna chura musanukona judío peona Diopi ñato ñinama'me. Chekunare Dios neenare majapãija'ñe pa'ime musanukona chura. Mai ùcuanuko Dios chüia'me. ²⁰ Mai ùcuanuko Dios vü'e chuta'a cho'o pi'nimavü'ejache pa'ime. Dios maire re'ojache pa'iche che'choku vü'e rua re'ojavü'e cho'ochēja'che cho'omu Repau maire. Chükunapi Jesús saosinana'me Repau chü'o kuanapi chü'vajuna asa chëa cuasaju jovosinaa'me musanukona. Jesucristoji jüni ro'ikakuna chura ùcuanuko Dios neenaa'me mai. ²¹ Cristoji cho'okaiuna mai ùcuanuko säiñechi'a re'ojache ja'me pa'iju Dios vü'e chuta'a vëe pi'nimavü'ejekuna si'arumu na'a rua re'ojavü'e vëeñeja'ñe pa'ime mai. ²² Jesucristoji cho'okaiuna musanukona judío peona ùcuachi'a Repauni cuasaju pa'iche re'ojachere che'cheju vü'e rua re'ojavü'e cho'ojü pa'icheja'che pa'ime. Ùcuachi'a Repau Rekochoji musanukona rekoñoäre ja'me pa'iu chükunana'me Dios vü'e re'ojavü'ejache pa'ime.

3

Pablo'te judío peonare chü'vaa'ku chini jo'kasi'ea'me

¹ Chü'u, Pablo, musanukonare judío peonare Jesucristo pa'iche chü'vakuna päipi chëa cuorena päi chëavü'ere pa'imü. ² Dios chü'uni re'ojache cho'okaiü Repau chü'o musanukonani judío peonani chü'vaa'ku chini jo'kasi'kuamü. Jã'a asacosome musanukona. ³ Chü'upi chü'vaa'ku chini aperümü kuamanesichü'o churana kuasi'kuamü Dios chü'ure. Chura repachü'o kuache jmamakarü kuaku tochasi'kuamü chü'u musanukonare. ⁴ Musanukonapi ija'ova'te peore ñani Cristo musanukonare judío peonare cho'okaiche'te aperümü kuamanesi'ere chü'u masiche'te ña masijanaa'me. ⁵ Aperümü pa'isinare irümü mai masiche kuamanesi'kuamü Dios. Chura Dios Rekocho chükuna'te, Repau neena Jesucristo saosinana'me Repau chü'o kuanare kuasi'kuamü, che'choa'ju chini. ⁶ Iea'me Repau chura kuacuhasi'e: Chura Jesucristo'te cuasache kuachü'ore asa chëa judío peona Dios chüia'me judiopäina'me. Chura ùcuate'eujakuanupü pa'iju peore Jesucristo cho'okaiche'te ja'me koojanaa'me.

⁷ Musanukonare judío peonani Dios chü'ure Jesucristo'te cuasache kuachü'ore si'arümü chü'vaku paau chini jo'kasi'kuamü. Peore Masikujeku chü'upi masi chü'vaa'ku chini cho'okaimü Repau chü'ure. ⁸ Chü'ure Repau neenare na'a rua cu'ache cho'osi'kureta'ni soisi'kuamü Dios, musanukonare judío peonani Jesucristo Repau neenare karama'ñe re'ojache cho'okaiche'te chü'vaa'ku chini. ⁹ Ùcuachi'a chü'ure si'aväjüpäi che'choche jo'kasi'kuamü Dios, chejana'me repacheja pa'iche peore Cho'osi'ku aperümü cho'ora chiisi'e kuamanesi'ere repanapi masia'ju chini. ¹⁰ Jã'aja'ñe cho'osi'kuamü Repau irümü canapi si'aväjüpäi judiopäina'me judío peona Jesure cuasaju ja'me chi'iju ùcuate'eujakuanupü pa'ijuna ängelena'me vati Repau si'ache peore masiche'te ña masia'ju chini. ¹¹ Aperümü Dios Repau cho'ora chiisi'e Jesucristoni Maire Paakuni chü'una cho'ocuhasi'kuamü. ¹² Chura Jesucristoji Maire Paaküji cho'okaiuna, "Dios chü'ure pojoja'mü", chiiju cuasa, vajuchüma'ñe Diore sêere'omu maire Repau'te cuasanare. ¹³ Jã'ajekuna chü'u musanukonani chü'vaku cu'ache cho'ocojñoñe'te cuasaju sumava'na pa'imanejü'u, chiimü chü'u. Chü'upi musanukonani re'ojache cho'okaiuna pojøjü'u.

Jesucristo maire rua chiimü

¹⁴ Jã'are peore cuasaku ro're ñu'iu mai Ja'kuni sêekaimü chü'u musanukonare. ¹⁵ Ùcuajü cho'ouna si'aväjüpäi cunaümü pa'inana'me cheja pa'ina pa'ime. ¹⁶ Mai Ja'kuni sêekaimü chü'u, si'ache peore Paaku Dios, Rekochoji musanukona rekoñoäna cho'okaiuna na'a masi cuasaju cu'ache jvomasijü re'ojache paapu chini. ¹⁷ Cristoji musanukonare Repau'te cuasanani ja'me pa'iu chü'ukuna Repau chiiche cho'oji paapu chini sêemu chü'u. Ùcuachi'a Repauji cho'okaiuna musanukonapi chekunani si'arümü cuasaju paapu chini sêemu chü'u. ¹⁸ Mai Jesús neenapi Repau maire chiiche'te ùcuanuko masiñu chini sêemu chü'u. Repau maire cuasaku rua oiu re'ojache paamu. ¹⁹ Cristo maire oiche'te na'a rua masia'ju chini sêekaimü chü'u. Jã'ata'ni ruarepajekuna peore masicu'amü maire. Diopi re'ojachechi'a Pa'iküji musanukonani re'ojache cho'okaiuna Repau pa'icheja'che re'ojache pa'imasia'ju chini sêemu chü'u.

²⁰ Dios päi ùcuanukore pojocojñoñoku paau. Repau mai rekoñoä care'vakaiku'mü. Peore Masikujeku si'ache re'ojache cho'okaimasimü maire. Mai sêeñe cho'okaiü sêema'ñejë'e cho'okaimü. Mai sêñu chiiche na'a cajejaiche cho'okaiü mai sêecuasama'ñejë'e si'ache

peore re'oja'che cho'okaimu Repau. ²¹ Jā'ajekuna Jesucristo maire cho'okaikujekuna mai Repau'te cuasana Dioni si'arumu cuhama'ne pojoju pañu. Jā'aja'ne paau.

4

Dios Rekochoji cho'okaiuna re'oja'che ja'me pa'iche'te kuamu

¹ Dios maire si'ache re'oja'che cho'okaiku'mu. Jā'ajekuna chu'u Repau chu'ñe cho'okaikujeku pāi chēavū'ere pa'ikujī musanukonare iere rua chu'vamu: Dios soicojñosinaa'me musanukona. Jā'ajekuna Dios soicojñosina pa'iche pa'ijū'u.

² "Masinaa'me chūkuna", chiima'ne pe'keru pa'iju na'mi pe'ruma'ne musanukonare ja'me pa'ina cu'ache cho'osi'e cuasama'ne re'oja'che pa'iju sāiñechi'a cuasajū'u.

³ Musanukona cavamairo pa'iju re'oja'che pa'iche ūhasoma'ne Dios Rekochoji cho'okaiuna peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojū si'arumu re'oja'che ja'me pa'ijū'u.

⁴ Mai ūcuanuko Jesucristo'te Ūcuate'eu'te cuasanajeju Repau ca'nivuja'ne pa'iju ūcuate'ejakuanupu'me. Dios Rekocho maire ūcuanukore ja'me pa'imū. Dios maire ūcuanukore soisi'kuu'mu Repau pa'ichejana sara chini. Jā'are cha'ame mai ūcuanuko.

⁵ Jesús maire ūcuanukore Paaku'mu. Mai ūcuanuko Ūcuate'eu'te cuasanaa'me. Mai ūcuanuko Jesuni cuasaju okorojñosinaa'me. ⁶ Dios maire ūcuanukore Paaku'mu. Mai ūcuanuko Ja'kuu'mu Repau. Maire ūcuanukore chū'uku Repau'te cho'okaimasiche'te jō'kamū. Ūcuanukore maire ja'me pa'imū Repau.

⁷ Jā'ata'ni cho'omasiche ūcuanuko si'acairo koosinaa'me mai, Jesucristo isira chiisi'e. ⁸ Jā'ajekuna Dios chu'o aperumu tocha jō'kasi'e ija'che kuamu:

Vati chēa paasinare tua cūnaumuna muni re'oja'chere repanare jō'kasi'kuu'mu Repau, chiimu. ⁹ "Muisi'kuu'mu" chini, zje'se chiiku? Ija'che chiimu: "Muisi'kuu'mu" chini "Charo chejana cajesi'kuu'mu" chiimu. ¹⁰ Cheja cajesi'kupi cūnaumu jā'achojena muisi'kuu'mu, Dios pa'ichejare pa'iju peore chū'ura chini. ¹¹ Ūcuajī maire ūcuanukore cho'omasiche si'acairo jō'kasi'kuu'mu Repauni cho'okaiju paapu chini. Chūkuna'te te'enare pāire Dios chu'ore aperumu kuamanesichū'ore ku'ijū chu'vaa'ju chini saosi'kuu'mu Repau. Chekunare Dios chu'o kuakaina paapu chini jō'kasi'kuu'mu.

Chekunare Repauni cuasajū chini chu'vache'te jō'kasi'kuu'mu. Chekunare Repau'te cuasanani kuiraju paapu chini jō'kasi'kuu'mu. Chekunare Repau'te cuasanare che'choche'te jō'kasi'kuu'mu. ¹² Jā'aja'ne cho'osi'kuu'mu Cristo, maipi ūcuanuko Repau neenapi Repau ca'nivuja'ne pa'iju ūcuate'ejakuanupu pa'iju Repauni cho'okaiju na'a rua masi cuasaju sāiñechi'a re'oja'che cho'okaiju re'oja'che paapu chini. ¹³ Mai ūcuanuko Dios Mamakuni Ūcuate'eu'te cuasaju jā'aja'ne cho'ojū Repau pa'iche'te masiju si'arumu na'a rua re'oja'che pa'iju Repau chiiche cho'ojū pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a Dios pa'ichejana sani Repau Cristo pa'icheja'che karama'ne re'oja'che pa'ijanaa'me mai.

¹⁴ Maipi sāiñechi'a re'oja'che cho'okani chū'iva'na vesucheja'che vesuma'ne pāi jorena ūcuauana rani chekere che'choto tuta saoma'ñeja'ne repana che'choche asa chēamanejanaa'me. Ūcuarepare Dios chu'o jō'kasoma'ne cuasaju tūñe pa'ina chu'o asa chēamanejanaa'me mai. ¹⁵ Dios chu'o ūcuarepare asa chēa pa'iju chekunare oiju si'arumu na'a rua re'oja'che pa'iju Maire Paaku Cristo chiiche si'ache cho'ojū pa'ijanaa'me mai. Repau Cristo Maire Paaku mai rekochoja'che pa'iku'mu. ¹⁶ Mai ūcuanuko Repauji cho'okaiuna Repau ca'nivuja'ne pa'inajeju ūcuate'ejakuanupu pa'iju sāiñechi'a cuasaju mai cho'omasicheji re'oja'che cho'okaiju pāi ca'nivu aineeñeja'ne si'arumu na'a rua re'oja'che pa'ime.

Cristo'te cuasana mama pa'iche'te kuamu

¹⁷ Maire Paakuji chū'ukuna cu'ache cho'oma'ne paapu chini kuamu chu'u musanukonare. Ūcuamakaru Diore cuasamana pa'icheja'che pa'ijū'u. Repana rekoñōā peoche cuasaju peoche pa'inaa'me repana. ¹⁸ Chija'ina űacu'acheja'che asavesume repana. Asacuhejuna Dios chu'o asoma'mu repanare. Jā'ajekuna Diore cuasamaru pa'ivesume repana. ¹⁹ Asacuheju ūcuauache cu'ache cho'ojū jūvoma'ne si'ache tūñe cho'onaa'me repana.

²⁰ Musanukona Jesucristo'te apecuasarumu jā'aja'ne pa'iche che'chemanesinaa'me. Jā'aja'ñema'mu Repau neena pa'iche. ²¹ Pa'iche ūcuarepare Jesús pa'iche asa Repau neena pa'iche che'chesinacosome musanukona. ²² Jā'ajekuna aperumu musanukona pa'iju cho'osi'ejache cho'omanejū'u. Reparumu musanukona pojoñu chini si'arumu na'a rua cu'ache cho'ojū peoche cho'ojū pa'isinaa'me. ²³ Chura musanukonare marekoñōāre paajuna re'oja'chere cuasache pa'imū. ²⁴ Mamakāa saño sachacheja'che mama pa'ijū'u. Pa'iche mamare jō'kasi'kuu'mu Dios musanukonare, Repau neenajeju Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'iju ūcuarepa cho'oa'ju chini.

²⁵ Jã'ajekuna ùcuamakarũ jorechũ'o i'kajũ'ũ. Chekunare i'kani ùcuarepare i'kajũ'ũ. Ùcuanũko Jesũs neenajeju ùcuate'ejakuanupũ pa'ijũ'ũ majapãijanaa'me mai. ²⁶ Teakuna cu'ache cho'omanejũ'ũ. Pe'rusi'e ùcuauumucuse cavesusojũ'ũ. ²⁷ Vatire cu'ache chũ'ũñe jo'kamanejũ'ũ. ²⁸ Ñaaneena ñaañe jo'kaso cho'ochete'cho'oju pa'ijũ'ũ. Cho'ochete'cho'oju kuri koo chũova'na pa'iva'nare cho'okaire'ochete paajũ'ũ.

²⁹ Cu'ache i'kama'ñe re'oja'chechi'a i'kajũ'ũ, musanũkuna i'kache'te pãipi asa vaju na'a re'oja'che paapu chini. ³⁰ Cu'ache cho'omairo pa'ijũ'ũ, Dios Rekochoji Sumarekocho pa'imanea'ku chini. Repauji ja'me pa'iauna Repau pa'icheja saijache saimeme mai.

³¹ Cu'ache cuasache'te ùhasojũ'ũ, teachena'me pe'ruju rua i'kache, chekunare cu'ache cutuchena'me chekunare si'ache cu'ache cho'ochete peore. ³² Sãĩñechi'a oiju re'oja'che cho'oju pa'ijũ'ũ. Dios musanũkonare Cristo neenajejuna cu'ache cho'osi'e cuasama'ñeja'ñe musanũkonare ja'me pa'ina cu'ache cho'osi'e cuasamanejũ'ũ.

5

Dios neena pa'iche'me

¹ Pũka'kũpi mamakuni oiuna pũka'ku pa'iche'te mamaku ñaku che'checheja'che Mũja'ku Dios pa'iche'te che'cheju pa'ijũ'ũ musanũkuna. ² Chekunare oiju pa'ijũ'ũ Cristo maire oicheja'che. Maini oia Diopi pojoa'ku chini mai cu'ache cho'osi'e ro'i jũni ro'ikaisi'kua'mũ Repau.

³ Ùmũpãĩ, mũrũjo peonare ùmũneema'ñe pa'ijũ'ũ. Romi ùcuaja'che mũũju peonare ùmũneema'ñe pa'ijũ'ũ. Cheke cu'a ùcuauache vajuçhuache cho'oma'ñe pa'ijũ'ũ. Ùcuachi'a chekuna nee tua paauache ñamanejũ'ũ. Jã'aja'ñema'mũ Dios neena pa'iche. Jã'ajekuna peore jã'aja'ñe cho'ochete'cutuma'ñe pa'ijũ'ũ. ⁴ Chũ'o cu'achena'me v'e'vetchũ'ũ vajuçhuache i'kama'ñe pa'ijũ'ũ. Dios neena pa'ichema'mũ jã'a. Jã'aja'ñe i'kama'ñe pa'ijũ'ũ Dioni pojoju si'arũmu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'ũ. ⁵ Ùcuare ie masime musanũkuna: Cu'ache cho'ona Jesũs paamanajeju Dios pa'icheja saima'me. Ùmũpãĩ repauna rãjo peonare romineenana'me romi repauna ùju peonare ùmũneenana'me cheke cu'a ùcuauache vajuçhuache cho'ona Dios pa'icheja saima'me. Ùcuachi'a chekuna paache ña tua paauache cuasana pũsechi'a cuasaju Diore cuasama'me. Jã'ajekuna tũosiva'nani cuasaju pojocheja'che cuasanajejuna Dios pa'icheja saicu'amũ repanare. ⁶ Jã'ajekuna pãipi musanũkonani, "Cho'ore'omũ jã'a", chiito jachajũ'ũ. Dios jã'aja'ñe cu'ache cho'onare ñani pe'ruku cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ũmũ, Repau chũ'ũñe jachanajejuna. ⁷ Jã'ajekuna musanũkuna repauna pa'iche ña chẽamanejũ'ũ.

⁸ Ape'ũmu musanũkuna Dios pa'iche'te vesũju chijachejaja'che cu'ache cho'oju pa'isinaa'me. Jã'ata'ni musanũkuna chura Maire Paakuni cuasaju miañeja'ñe re'oja'che pa'ime. Jã'ajekuna miañeja'ñe re'oja'chere cho'oju pa'ijũ'ũ. ⁹ Jesuni cuasaju miañeja'ñe pa'iche ija'chea'me: Si'ache re'oja'che cho'ochena'me Dios chũ'ũñe cho'ochena'me ùcuarepa cho'ochete. ¹⁰ Maire Paaku chiiche'te che'che cho'oju pa'ijũ'ũ Repauji pojoa'ku. ¹¹ Chijachejaja'che pa'ina peoche cho'ochete ja'me cho'oma'ñe pa'ijũ'ũ repauna cho'ochete ñani, "Cu'ache'te cho'ome musanũkuna", chiijũ'ũ, repauna cho'ochete masia'ju. ¹² Repauna rope'e cho'ochete i'kavajuçhuache'me. ¹³ Jã'ata'ni musanũkonapi i'kato miañe peore ñoñeja'ñe repauna ùhaso cho'ochete cuasoja'mũ repanare. Chekurũmu repauna cu'ache cho'ochete'cuasani ùhaso miañeja'ñe re'oja'che pa'ijanaa'me. ¹⁴ Jã'ajekuna Dios chũ'o tochasi'e ija'che kũamu:

Vũijũ'ũ mũ'ũ, kãnisosi'kũja'che pa'iku.

Cristoni cuasa vajuju'ũ, mũ'ũni miañeja'ñere re'oja'che pa'iche'te isia'ku, chiimu.

¹⁵ Jã'ajekuna ñamema'ñe si'arũmu re'oja'che cho'oju pa'ijũ'ũ. Pa'ivesuna pa'icheja'che pa'imanejũ'ũ; pa'imasina pa'iche pa'ijũ'ũ. ¹⁶ I'ũmu rua cu'ache cho'ome pãĩ. Jã'ajekuna musanũkonapi Dios chiiche'te si'arũmu cho'oju pa'ijũ'ũ. ¹⁷ Masi cuasamana cho'ochete'cho'omanejũ'ũ. Maire Paaku chiiche'te asa chẽa cho'oju pa'ijũ'ũ. ¹⁸ Conore ùku jũ'ijũ'ũ pojomanejũ'ũ. Dios Rekochoji paaku cho'okaiuna re'oja'chere cho'oju pojoju'ũ. Dios Rekochoji musanũkonani paato pojoju pa'ijanaa'me musanũkuna. Conore jũ'ijũ'ũ pani cu'ache cho'ochete'juvovesuju musanũkuna rekoñoã cacu'asojanaa'me. ¹⁹ Dioni pojoju ujare uajũ Dios chũ'ore i'kaju sãĩñechi'a re'oja'che che'choju'ũ. Musanũkuna rekoñoãpi pojoju uajũ'ũ, Maire Paakuji asa pojoa'ku. ²⁰ Musanũkonani ùcuauache ti'ñeto mai Ja'kure Diore si'arũmu, "Re'orepamu", chiiju pa'ijũ'ũ, Maire Paakuni Jesucristoni cuasaju.

Ejuna'me rãjo re'oja'che pa'iche'te kũamu

²¹ Musanukona Cristo'te cuasaju sãinechi'a ña, kukuju pa'ijũ'u. ²² Romi, muũjupãi ña, kukuju pa'ijũ'u Maire Paaku'te vajuchujeja'che. ²³ Cristo Repau neenare chũ'ũjeja'ñe ũjupi rãjoni chũ'ua'ku chini jo'kasi'kua'mu Dios. Ũcuachi'a Cristo Repau neenare vati toa sani uuche Ësekaiku'mu, Repau ca'nivuja'ñe pa'iju ũcuate'euajakuanupu pa'inare. ²⁴ Cristo neena repanare Paaku chũ'ũñe'te cho'oto re'omu. Ũcuaja'che rãjoromi repaña ũjupãi chũ'ũñe'te peore cho'oto re'omu.

²⁵ Ũmupãi, murãjoromi oiju paajũ'u, Cristo Repau neenare oiu jũni ro'ikaisi'ea'che. ²⁶ Mai Repau chu'ore asa chẽa Repau'ni jovorena mai cu'are tunosokakuna rekoñoã re'ojarekoñoã paaa'ju chini maini jũni ro'ikaisi'kua'mu Repau, maini paara chini. ²⁷ Jã'aja'ñe Cho'osi'kupi jo'e rani maire Repau'te cuasanare sa paaku jமாகարုၼ်'e cu'achejẽ'e peonare re'onare caruñoja'mu Repau maire Repau neenare. ²⁸ Ũmupãi musanukona ca'nivuaã oiju kuiracheja'che murãjoromi oiju kuiraju pa'ijũ'u. Rãjore oiku meñe oicheja'che oimu. ²⁹⁻³⁰ Pãi te'euajẽ'e meñe cuhema'ñe kuiraju ãu ãiju pa'ime. Cristo ũcuaja'che maire Repau'te cuasanare ũcuankore ũcuate'euajakuanupu pa'iju Repau ca'nivuja'ñe pa'inare kuiraku'mu. ³¹ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Ũmuuji romio'te veja puka'kupãi ja'me pa'isi'e jo'kaso rãjona'me pani ũcuate'euja'chea'me Diopi ñato, chiimu. ³² Rua asavesamu jã'a. Jã'ata'ni Jesucristo Repau'te cuasanare paache'te kuamu repa tocha jo'kasi'e. Repau neena ũcuankore Repau ca'nivũ ũcuate'eca'nivuja'ñe pa'iju ũcuate'euajakuanupu'me. ³³ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e kuache'te kuaku ũcuachi'a chu'u aperumu i'kasi'ere jo'e i'kara, ũcuare i'kasi'kuta'ni. Ũmupãi, murãjoromi oiju paajũ'u musanukona meñe oicheja'che. Ũcuachi'a romi, muũjupãi ña, kukuju pa'ijũ'u, chiimu chu'u.

6

Puka'kupãina'me mamachũ re'oja'che pa'iche'te kuamu

¹ Chũ, muja'kupãi chũ'ũñe jachama'ñe pa'ijũ'u Maire Paakuni cuasaju. Jã'aja'ñea'me pa'iche re'oja'che. ²⁻³ Diopi chũ'ũna Moisés tocha jo'kasi'e ija'che kuamu: Muja'kuna'me muja'kore ña, vajuchuju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe pani cheja rua jeerumu pa'iju pojोजना'me, chiimu. Repau chũ'ũñe cho'onare Repau re'oja'che cho'okajjachere kuaku chũ'ũna charo tochasi'ea'me jã'a. ⁴ Musanukona, puka'kupãi, chũi teache cho'omanejũ'u, pe'rumanea'ju. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe cu'ache pa'iche'te ũseju, re'oja'che pa'iche'te che'choju jojajũ'u, Maire Paakuni cuasaju Repau chiiche'te cho'uju aineeju paaru.

Cho'ochẽ cho'okainana'me repanare paana re'oja'che pa'iche'te kuamu

⁵ Cho'ochẽ cho'okaina icheja cheja pa'irumu musanukonare paanare ña, vajuchuju re'oja'che cho'oñu chini cuasaju repaña chũ'ũñe jachama'ñe cho'uju pa'ijũ'u, Cristo'te cho'okaicheja'che. ⁶ Repanapi pojoo'ju chini repaña ñarumuchi'a cho'oma'ñe si'arumu cho'ochẽ re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u, Cristo'te cho'okaina ñamema'ñe pojoku Dios chiiche cho'okaiju pa'icheja'che. ⁷ Musanukona cho'ochẽ re'oja'che cho'ouache cuasaju masi cho'uju pa'ijũ'u, musanukona Maire Paaku'te cho'okaiju pa'icheja'che. "Pãichi'a cho'okaimu chu'u ie", chiima'ñe, "Dioni cho'okaiu pa'imũ chu'u", chiiju cuasaju rua masi cho'okaiju pa'ijũ'u musanukona cho'ochẽ. ⁸ Pãi chẽa paanana'me chẽa paamana re'oja'che cho'osi'e ro'ire Maire Paakujũ repaña cho'osinukoru pa'iche ũcuankore te'enarechi'a re'oja'chere si'acairo isikuna koojache masime musanukona.

⁹ Ũcuaja'che musanukona cho'ochẽ chũ'ũna, asarepajũ'u. Re'oja'che cho'uju musanukonare cho'ochẽ cho'okainare pe'ruma'ñe chũ'uju pa'ijũ'u. Iere cavesuma'ñe cuasajũ'u: Cunaumu Pa'iku Maire Paaku musanukonare ũcuankore Paaku'mu, ainana'me cho'ochẽ cho'okainare. ũcuankore ũcuapa'rava chiũ musanukona cho'osi'e ro'i cho'osinukoru pa'iche re'oja'che si'acairo isija'mu Repau.

Diore cuasana vatiẽ cavache'te kuamu

¹⁰ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Maire Paakuni cuasaju sãejũ'u, Repau peore masicheji cho'okaiuna koka paaju cacu'ama'ñe pañu chini. ¹¹ Sõtao cavapi'raju peore cavakãña sa'checheja'che Dioni rua sãejũ'u, ũcuauji cho'okaiuna jorechu'opi musanukonani vatipi cacu'ora chiito koka paaju cacu'ama'ñe pañu chini. ¹² Pãire cavama'me mai. Cunaumu pa'inare cu'ache chũ'ũnani vati ainani cavanaa'me mai, re'oja'che pañu chini. Repaña vati aina chijacheja'che cu'ache pa'inani pãi paaju chũ'ũme. ¹³ Jã'ajekuna sõtao cavakãña sa'checheja'che Dioni rua sãejũ'u, ũcuauji

cho'okaiuna javomasija vati musanukonare cu'ache cho'oramu ũcua cacu'ama'ne pañu chini.

¹⁴ Ija'che pa'iju cacu'ama'ne pa'ijũ'u: Sõtao kãña sa'che ka'raja'imanea'ku chini corejakãña pi'iche tããñeja'ne Dios chu'o ũcuarepare che'che masijũ'u. Sõtaopãĩ ã'capuãre asi cho'ocojñoñe'te cuheju cunakãña tãĩñeja'ne re'oja'chechi'a cho'oju pa'ijũ'u. ¹⁵ Sõtaopãĩ ku'ire'oa'ku chini botakoro ju'iju ku'icheja'che Diore re'oja'che ja'me pa'iche'te kuavajuchuma'ne kuaju ku'ijũ'u. ¹⁶ Ũcuaja'che saoñoã toa pa'ĩñoãre saocojñoñe'te cuheju sõtaopãĩ tã'tako'ña cãjiñeja'ne Dioni cuasaju sêeju pa'ijũ'u, vatipi musanukonani cu'ache cho'oto Diopi tã'takaau chini. ¹⁷ Sõtaopãĩ sijore asi cho'ocojñoñe'te cuheju cunatuhiroã tuhicheja'che Jesucristo maire jũni ro'ikaisi'ere si'arumu cuasaju pa'ijũ'u. Sõtaopãĩ cavapi'raju va'jña sia cãjiñeja'ne Dios chu'ore masiju Dios Rekochoji cho'okaiuna Dios chu'ore i'kaju vatire cajejaijũ'u. ¹⁸ Jã'aja'ne pa'iju ũcuauacheji ti'jñeto Dios Rekochoji cho'okaiuna cu'ache cho'omaneñu chini si'arumu Diore sêeju pa'ijũ'u, cuhasoma'ne. Ũcuachi'a, ñarepaju pa'iju, Dios neenare ũcuanukore si'arumu sêekaiju pa'ijũ'u, cu'ache cho'omaneajũ.

¹⁹ Chu'ure ũcuachi'a sêekaijũ'u Repauji cho'okaiuna Repau aperumu kuamanesi'ere Jesucristo'te cuasache kuachu'ore vajuchuma'ne kuakuna pãipi asa masia'ju chini. ²⁰ Cristo Repau chu'ore chu'vaa'ku chini chu'ure chẽa saosi'ku'a'mu. Chura Repau chu'o chu'vakujeku pãĩ chẽavu'ere pa'imũ chu'u. Diore sêekaijũ'u chu'ure; vajuchuma'ne Jesucristo pa'iche'te chekunani kuaku pasa.

Cuhacho tochasi'ea'me

²¹ Ti'quico, chu'u cuasakũji, mai majapãijã'ũji, Cristo'te re'oja'che cho'okaikũji musanukona pa'ichejana sani chu'u cho'ochena'me chu'u pa'iche kuaja'mu. ²² Jã'are chini musanukona pa'ichejana saomu chu'u repau'te chukuna pa'iche'te kuakuna asa pojoa'ju chini.

²³ Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristo cho'okaa musanukonare chukuna majapãijanare, musanukonapi Repauni cuasaju sãĩñechi'a oiju re'oja'che paapu chini. ²⁴ Maire Paakuni Jesucristoni chiiju cuhasoma'ne cuasanare ũcuanukore oim re'oja'che cho'okaa Dios. Re'omũ.

Pablo

San Pablu Filipos vu'ejoopo pa'inare chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablu, Timoteona'me, Jesucristo'te cho'oché cho'okainapi, musanukonare Filipos vu'ejoopo pa'inare Jesucristo'te cuasaju jovosinajeju Dios neenare ucuanukore ija'ova utija'ova tocha saome, musanukonare chu'unana'me ucuanare cho'oché cho'okainare. ² Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristoji musanukona rekoñoana re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ijü'u.

Jesure cuasanare Pablu Diore sêekaiu pa'isi'ere kuamu

³ Musanukona re'oja'che pa'iche'te cuasani chu'u Cuasaku'te Diore, "Re'orepamu, Ja'ku", chiü pa'iku'mu chu'u. ⁴⁻⁵ Musanukonapi Repau'te apucasaramüpi irumajatu'ka chekuna päipi Jesucristo'te cuasache kuachu'ore asaju paapu chini cuhama'ne ja'me cho'okaiche'te cuasaku musanukonare sêekani si'arumu pojoku sêekaiu pa'iku'mu chu'u Repau'te. ⁶ Dios musanukonare si'arumu na'a re'oja'che paapu chini cho'okaiu pa'imü. Jesucristo jo'e raumucusejatu'ka Repauji cuhama'ne cho'okaiuna musanukona re'oja'che pa'iju, pi'niñetu'ka cho'uju pa'ijache masimu chu'u. ⁷ Chu'upi musanukonare jä'aja'ne cuasato rua re'omu. Musanukona Diore ja'me re'oja'che cho'okaicojñonare, rua chiü chu'u rekocho oimu. Chu'u ivu'e päi chëavü'ere pa'iu chekurumu chu'upi ku'iu Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaku panijë'e musanukonare ücua oiu pa'ija'mu. ⁸ Jesucristoji oiu cho'okaiuna chu'u musanukonare ucuanukore rua oiu ñaache cuasache masimu Dios. ⁹ Ücuachi'a musanukonapi säiñechi'a si'arumu na'a rua oiju Repau chu'ojë'e na'a rua masiju re'oja'che pa'imasia'ju chini Diore sêekaiu pa'imü chu'u. ¹⁰ Jä'aja'ne pani cuasa, "Iepi na'a re'omu", chini masiju si'arumu na'a rua re'oja'che cho'uju Cristo jo'e rairumajatu'ka cuachejë'e cho'oma'ne re'oja'chechi'a cho'uju pa'ijanaa'me musanukona. ¹¹ Jesucristoji cho'okaiuna musanukonapi re'oja'chere si'ache cho'uju pa'ito päi ña Diore, "Rua Re'okaji peore Masiu'mu mü'u", chiiju pojojanaa'me.

Cristo chiiche cho'okaiju pa'iche'te kuamu

¹² Chu'u majapäjana, ie masijü'u: Chu'upi si'ache cu'ache cho'ocojñokuna päi chura Jesucristo'te cuasache kuachu'o na'a rua jainuko asaju pa'ime. ¹³ Chu'u Cristo neekujeku päi chëavü'e pa'iche, päi chu'uku vu'e pa'inana'me chekuna päi icheja pa'ina ucuanuko masime. ¹⁴ Ücuachi'a mai majapäjana icheja pa'ina jainuko chu'u päi chëavü'e pa'iche'te ña, vaju'chuche jo'kasö Maire Paakuni Dioni na'a rua cuasajuna Ücuauji cho'okaiuna Repau chu'o na'a rua chu'vaju pa'inaa'me.

¹⁵ Päi te'ena chekuna neere tua paañu chini cuasaju ücuachi'a chekunare re'oja'che cho'ochéja'chere na'a rua re'oja'che cho'ocojñoñu chini Cristo pa'iche'te chu'vaju pa'ime. Ücuarepaa'me jä'a. Chekunata'ni re'oja'che cho'oñu chini cuasaju chu'vaju pa'ime. ¹⁶ Repana re'oja'che cho'oñu chini cuasaju chu'vana Diopi chu'uni ivu'ere päi chëavü'ere pa'iu Cristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaa'ku chini jo'kauna masiju chu'ure cuasaju päire chu'vaju pa'ijuasome. ¹⁷ Chekunata'ni, ücuarepa cho'omanajeju te'ena re'oja'che cutucojñoñu chini Cristo pa'iche'te kuame. Ücuachi'a chu'uni päi chëavü'e pa'ikuni na'a rua pa'icu'ache cho'oñu chini chu'vame.

¹⁸ Jä'ata'ni jä'a cuasama'mu chu'u. Re'oja'che cuasanapi jä'apääni ücuarepa cho'omana chu'vatojë'e Cristo pa'iche asame päi. Jä'ajekuna pojomu chu'u. Ücuachi'a iere masiku jo'e na'a rua pojoja'mu chu'u. ¹⁹ Musanukonapi Dioni cuasaju sêekaijuna Jesucristo Rekochoji cho'okaiuna chu'u cu'ache cho'ocojñoñe re'oja'che pani etajaija'mu chu'u. ²⁰ Chu'upi cho'oa'ku chini Dios jo'kasi'ere vaju'chuma'ne masi cho'oku pasa chiimu chu'u, päipi chu'u cho'oché'te ña, chu'upi ücua vajuu pa'itöjë'e ücuachi'a chuenisorujë'e Cristoni si'arumu pojoju, "Rua Masiu'mu mü'u", chiiju masia'ju chini. ²¹ Chu'u vajuu pa'irumuna Cristo chiichechi'a cho'oku pojoku pa'ija'mu chu'u. Chu'upi jünisoru na'a re'oja'che ti'ñeja'mu chu'ure. ²² Jä'ata'ni chu'u na'a jeerumu vajuu pani Repau'te na'a rua cho'oché cho'okaiu pa'ire'omu. Jä'ajekuna chu'u chëajajëjë'e vesumu. ²³ Ka'chamajña chiimu chu'u. Jünisora chiimu chu'u, sani Cristona'me ai pasa chini. Jä'aja'ñepi na'a re'omu chu'ure. ²⁴ Jä'ata'ni chu'upi vajuu pa'iu musanukonare karache'te cho'okaiu pa'ito na'a re'omu. ²⁵ Jä'are cuasaku chu'u na'a jeerumu pa'ijache masimu. Pa'iu cho'okaiu pa'ija'mu chu'u musanukonapi Dioni na'a masi cuasaju, na'a

rua pojoju paapu chini. ²⁶ Jā'aja'ñejekuna chu'upi musanukonani jo'e ñara chini sakuna Repau'te na'a rua pojoju pa'ijanaa'me musanukona.

²⁷ Si'arumu re'oja'chechi'a pa'iju Dios chu'o Jesucristo pa'iche kachu'ore cuasana pa'iche pa'ijū'u. Jā'aja'ñe pa'ito sani ñani ũcuachi'a musanukona pa'iche'te rupū asanjē'e masija'mu chu'u musanukona re'oja'che pa'iche. Ũcuachi'a musanukona ũcate'e cuasaju re'oja'che ja'me pa'iju chekunapi asa chēa Dioni cuasaju jova'ju chini Repau chu'o chu'vaju pa'iche masija'mu chu'u. ²⁸ Ũcuachi'a musanukonare cuhenare jmamakarujē'e vajuchuma'ñe Dios chu'o chu'vaju pa'iche masija'mu chu'u. Musanukona jā'aja'ñe cho'ochē repana cho'osojachena'me Diopi cho'okaiuna musanukona pani etajani re'oja'che pa'ijachere ñomu repanare. ²⁹ Cristo cho'okaisi'ejekuna Dios maire Repau'te cuasachechi'a jo'kama'ñe ũcuauñi cuasaju Repau cho'ocojñosi'ejache cu'ache cho'ocojñojū pa'iche jo'kasi'kua'mu. ³⁰ Jā'ajekuna chu'upi cu'ache cho'ocojñokuna musanukona aperumu ñasi'ena'me irumu asacheja'che cu'ache cho'ocojñojū pa'ijuasome.

2

Cristo Repau chū'ñe jo'kaso pāiu carūni rani pa'isi'ere kuumu

¹ Cristoji cho'okaiuna re'oja'che cho'o koka paame musanukona. Repauji oiū cho'okaiuna rekoñōapi re'oja'che pa'ime musanukona. Ũcuachi'a Dios Rekochoji musanukonani si'arumu ja'me pa'ina chekunare oiju cuasame. ² Jā'aja'ñejekuna ja'me re'oja'che pa'iju sāñechi'a oiju re'oja'che cho'okaiju ũcate'e cuasaju ũcate'e cho'oñu chiiju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe pa'ito rua pojoja'mu chu'u. ³ Jmamakarujē'e, "Na'a rua masi'u'mu chu'u", chini chekunani cajejañu chini cuasama'ñe, "Ina chu'ure na'a re'onaa'me", chiiju cuasaju pa'ijū'u. ⁴ Te'eujē'e meñechi'a cuasama'ñe chekunare cuasaju oiju cho'okaiju pa'ijū'u.

⁵ Jesucristo cuasacheja'che re'oja'che cuasaju pa'ijū'u. ⁶ Ija'che paniasomu Repau: Dios Mamakujeku cnaumure re'oja'che pa'iu chū'ukuta'ni chū'ñe jo'kaso raniasomu Repau.

⁷ Repau paache re'oja'che jo'ka rani pāioji paaona maija'iu pāiu ainee rupū cho'ochē cho'okaiva'u pa'icheja'che paniasomu Repau.

⁸ Pāiu pa'iu Re'okuta'ni, "Inare na'a re'oku'mu chu'u", chiima'ñe Puka'ku chū'ñe'te jachama'ñe cho'oku chuenisoche vajuchuache'te cu'ache cho'osina chuenisocheja' kurususē'verona chuenisoasomu Repau.

⁹ Jā'ajekuna Dios Repau'te vaso cnaumuna jo'e mua ũcuauña'me pāire ũcuauñokore chū'ua'ku chini kueñe ñooasomu.

¹⁰⁻¹¹ Cheja pa'inana'me cnaumu pa'inana'me vati toa pa'inapi Repauñi ũcuauñoko vajuchuju,

"Jesucristo peore Paakujī Masi'u'mu", chiiju masia'ju chini jo'kaasomu Dios Repau'te Jesure.

Jā'ajekuna Puka'ku Dios jā'aja'ñe cho'osi'ku rua pojocojñoku pa'imū.

Jesure cuasana miañeja'ñe pa'iche'te kuumu

¹² Chu'u cuasana, musanukona chu'u chū'ñe asa jachama'ñe rua jeerumu cho'uju panicuhame. Jā'ata'ni chu'u ja'me pa'irumuchi'a cho'uju pa'ima'ñe chu'u peorumujē'e ũcua na'a rua cho'uju pa'ijū'u. Musanukona rekoñōapi vajuchuju peore cho'ore'ochetu'ka cuhasoma'ñe masi cho'uju pa'ijū'u, pani etajani ja'me re'oja'che pañu chini. ¹³ Dioa'mu maire Cho'okaiku. Maipi Repau chiiche'te re'oja'che cho'ouakuna cho'omasiju cho'uju paapu chini cho'okaimu maire.

¹⁴ Peore musanukona cho'ochē ke'reju cavama'ñe cho'uju pa'ijū'u. ¹⁵ Musanukonapi jā'aja'ñe pa'ito pāi musanukonare ña, "Cu'ache cho'ome ina", chiimanejanaa'me re'oja'chechi'a pa'ijuna. Ũcuachi'a Dios chii pa'iche pa'iju, pāi si'ache rua tiiñe cu'ache cho'onā pa'icheja pa'inata'ni jmamakarujē'e cu'achejē'e cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijū'u. Repanare chijachejaja'che cu'ache pa'inani re'oja'che pa'inapi ja'me pa'iju chijachejare ma'ñoko miañeja'ñe re'oja'che cho'o ñoju pa'ijū'u. ¹⁶ Dios chu'o re'oja'che pa'iche kachu'ore cuasaju chekunani kuaju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'uju pa'ito Cristo jo'e raiumucusena musanukona re'oja'che pa'isi'e rua pojoku kuaja'mu chu'u, "Chu'vate'emanesi'kua'mu chu'u repanare", chini cuasaku. ¹⁷ Jā'ata'ni chu'u musanukonare Repauñi cuasaju jova'ju chini chu'vakū chuenisonijē'e ũcua pojoja'mu, musanukonapi Repau'te cuasaneju pojoju pa'ijuna. ¹⁸ Jā'ajekuna chu'upi pojoku pa'ina musanukona ũcuaja'che pojoju pa'ijū'u.

Timoteona'me Epafrodito pa'iche'te kuumu

¹⁹ Maire Paaku Jesupi chiito Timoteo'te musanukona pa'ichejana na'mi saora chiimu chu'u, musanukona re'oja'che pa'iche'te ñajani ra kuauna asa vajura chini. ²⁰ Chu'u cuasacheja'che musanukonare oi'u re'oja'che cho'okasa chini cuasaku cheku te'euji'e peomu. Timoteochi'aa'mu chu'u cuasacheja'che musanukonare oi'u cuasaku. ²¹ Chekuna ucuanuko repana chiichechi'a cuasaju Jesucristo chiicheta'ni cuasamana'me. ²² Musanukona repau Timoteo re'oja'che pa'iche masime. Chu'una'me Jesucristo'te cuasache kuachu'ore masi chu'vaku puka'kure cho'okaicheja'che ja'me re'oja'che cho'okaiu pa'iku'mu repau chu'ure. ²³ Ja'ajekuna chu'ure cho'ojachere asa masi, teana musanukona pa'ichejana saora chiimu chu'u repau'te. ²⁴ Maire Paakuji chiito chu'urepauji ivu'e pai cheavu'e na'mi eta musanukonare sani ñara chiimu chu'u. ²⁵ Ucuachi'a chu'u cuasato mai majapaiju'ia'iu'te Epafroditore musanukona pa'ichejana jo'e co'choche chiimu. Musanukonapi chu'uni kuiraa'ku chini repau'te raorena chekuna rua ušetota'ni ucua chu'una'me pa'iu Dios chu'o chu'vaku pa'imu repau. ²⁶ Musanukonare ucuanukore rua oi'u ñara chiimu repau. Ucuachi'a repau ravu ju'isi'e musanukona asasi'ere asa sumava'u pa'imu repau. ²⁷ Rua ju'iu jünisora'asi'kua'mu repau. Ja'ata'ni Diopi oi'u cho'okaiuna vajucuhasi'kua'mu repau. Repau'techi'a oima'ne chu'urejatu'ka oi'u cho'okaisi'kua'mu Dios, chu'uni cu'ache ti'ñeuna suma'ne pa'iva'uni na'a rua cu'ache ti'ñeuna suma'ne cuasaku otare oi'u pa'imane'ku chini. ²⁸ Ja'ajekuna repau'te na'mi saora chiimu chu'u musanukonapi ña pojoju pa'ijuna chu'uj'e ucumakarü sumava'u pasa chini. ²⁹ Maire Paakuni cuasaku mai majapaiju'ia'ujekuna pojoju re'oja'che cho'okaiju'u repau'te. Repau pa'icheja'che pa'inare ucuanukore chiiju pojoju pa'ijü'u. ³⁰ Cristoni cho'ochete cho'okaiu jünisora'asi'kua'mu repau, musanukonare cho'okaicu'ache'te chu'uni rani cho'okaiu.

3

Jesucristo chiiche masi cho'okaina pa'iche'te kuamu

¹ Chura, chu'u majapaijana, Maire Paakuji musanukonani paakuna pojoju pa'ijü'u, chiimu chu'u. Chu'u aperamu i'kaku tochasi'ere musanukonapi jo'e asato re'omu. Ja'ajekuna tocha ca'nasoma'ne ucua'e i'kaku tochamu chu'u.

² Ñarepaju pa'ijü'u musanukonani jamuchai kokaneenaja'ne pa'iju pai ca'ni chutoneenapi jikomu cha'tiro pa'ica'niru chuto tuacojño'ne chu'unapi cacu'omanea'ju. ³ Pai Jesurej'e cuasama'ne rupü se'sevuchi'a circuncisión cho'ocojño'na Dios neenama'me. Maipi Dios Rekochoji cho'okaiuna Jesucristoni cuasaju jovo vaju Dioni pojoju, "Rua vesüme chükuna", chiinapi Dios neenaa'me. ⁴ Se'sevuchi'a re'oja'che cho'oja Dioni re'oja'che ja'me pa'ire'oto chu'u ja'ajamajñaru' cho'ochaji Repau'te rua re'oja'che ja'me pa'ira'amu.

Ja'ajamajñaru' cho'oku aineesi'kujeku pai chu'u pa'iche'te ñato rua re'oja'che pa'iku'mu chu'u. ⁵ Israelpaijueku ochorepaumucujña pa'ikujji jikora'muru cha'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñosi'kua'mu chu'u. Benjaminvájuejueku hebreorepau'mu chu'u. Ucuachi'a fariseopaijueku Dios aperamu chu'u jo'kasi'e rua re'oja'che cho'oku aineeku pa'isi'kua'mu chu'u. ⁶ Dios chiiche'te cho'okaineeku Jesure cuasanare tuha Repau'te cuasache'te üseku vaiche chu'uku pa'isi'kua'mu chu'u. Ucuachi'a Dios aperamu chu'u jo'kasi'e chu'ure peore cho'ore'ochetu'ka masi cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u.

⁷ Peore ja'a chu'u aperamu, "Rua re'omu ie", chiuu cuasasi'e irumu Cristoni cuasaku, "Pechoe'me ja'a", chiuu cuasamu chu'u. ⁸ Chura, "Cheke peore peoche'me", chini cuasa, "Jesucristo'te chu'ure Paaku'te cuasachechi'aa'me re'ochete", chiuu cuasaku'mu chu'u. Na'a rua re'oja'chere chiuu Repauni cuasaku jovo, cheke chu'uni chi'ca pa'icheja'che pa'una peore sejososi'kua'mu chu'u. ⁹ Cristona'me re'oja'che pasa chini cuasaku Repau'te jovosi'kua'mu chu'u. Aperamu Dios chu'u jo'kasi'ere te'eu cho'oku re'oja'che pa'ito karamu. Ja'ajekuna Diopi cho'okaiuna rua re'oja'che pasa chini jovosi'kua'mu chu'u. ¹⁰ Cristo pa'iche'te na'a rua masira chiimu chu'u. Chuenisouna Repau'te Vasosi'kupi Peore Masiuji Diopi cho'okaiuna Cristo cu'ache cho'ocojñosi'kuta'ni ucua re'oja'che paniasomu. Chu'u ucua'ja'che cu'ache cho'ocojñonij'e Ucuauji cho'okaiuna re'oja'che pasa chiimu chu'u. Repau chuenisosi'ejache chuenisoni'je chu'upi meñe Ucuau'ni isija'mu. ¹¹ Ja'aja'ne peore cho'ora chiuu ucua'chi'a pai ju'isina ucuanuko vajurairumuna vajurasa chiimu chu'u.

Jesucristo chu'u jo'kasi'e masi cho'ochete kuamu

¹² Dios chiiche cho'ochete chuta'a peore masi che'chema'mu chu'u. Re'oja'che pa'iche chuta'a karamu chu'ure. Ja'ata'ni che'cheneeku si'arumu na'a rua re'oja'che pa'iu pa'iku'mu chu'u, chu'upi cho'oa'ku chini Jesucristo jo'kasi'ere peore masi cho'ora chini.

13 Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chu'u cuasato chu'ũre jo'kasi'e cho'ochē chuta'a karamu. Jã'ata'ni aperũmu pa'isi'ejẽ'e cuasama'ũe re'oja'chere na'a rua cho'omasira chini re'oja'che cho'ochēchi'a cuasaku pa'iku'mũ chu'u. 14 Chu'ũpi cho'oa'ku chini Dios jo'kasi'ere masi cho'o pi'nira chiimu chu'u. Jesucristo cho'okaisi'ejekũna Dios maini pojoku chẽa ãsira chiiche'te re'oja'che koorã chini peore cho'ore'ochetũ'ka Repau chiiche'te cho'oku pa'imũ chu'u.

15 Maire ũcuanũkore Diore masi cuasanare jã'aja'ũe cuasache pa'imũ. Musanũkonapi jã'aja'ũe cuasamana pa'ito Diopi che'choja'mũ repare masia'ju chini. 16 Mai che'chesi'e re'oja'che cho'ochē ũhasoma'ũe ũcua cho'ojũ paũu.

17 Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chekũna cho'ochēja'che chu'u re'oja'che cho'ochē'te ña chẽa ũcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ'u. ũcuachi'a chũkũna musanũkonare che'chosi'e asa chẽa masi pa'ina pa'iche'te ñaju repaña pa'icheja'che pa'ijũ'u. 18 Ie ruãrepañoã kuasi'kuã'mũ chu'u musanũkonare. Jã'ata'ni oĩũ jo'e ũcuare i'kamũ chu'u. Pãĩ Jesucristo'te cuasana jainũko Repau kurususẽ'vero jũni ro'ikaisi'e kuhena pa'icheja'che pa'ijũ Repau'te cuasamanaja'ũe cu'ache pa'ime. 19 Icheja pa'ichechi'a cuasaju repanare uachechi'a vaju'chũache cho'ojũ pojojũ pa'inaa'me repaña. Jã'aja'ũe pa'ijũ cacu'a na'a rua cu'ache cho'ojũ cho'osojanãa'me repaña. 20 Maita'ni Dios pa'icheja canãa'me ai sani pa'ijanajeju. Maire Paaku Jesucristo repacheja caku rani maire sa re'oja'che paajachere pojojũ cha'ame mai. 21 Reparũmu Repau peore Paakuji Masikũjekũ mai ca'nivũã re'oja'chechi'a pa'ivesuca'nivũã Repau ca'nivũja'ũe saũokaija'mũ, maipi Repau ca'nivũja'ũe paãa'ju chini, jo'e jũ'imaca'nivũji re'oja'che cho'o koka paaca'nivũja'ũe.

4

Si'arũmu pojojũ pa'iche'te kuãmu

1 Jã'ajekũna, chu'u majapãijana, chu'u oĩũ ñauache cuasana, cacu'ama'ũe ũcua Maire Paakũni masi cuasaju re'oja'che pa'ijũ pa'ijũ'u. Musanũkonare cuasaku rua pojomu chu'u. Musanũkona re'oja'che pa'iche jã'a chu'u masi cho'osi'e ro'ia'me.

2 Evodiana'me Sıntique'te ũcuamakaru cavaju paaru chini chu'vamũ chu'u, Maire Paakũni cuasaju majapãĩromijanajeju re'oja'che ja'me paaru chini. 3 Mũ'ũre, chu'ũna'me Maire Paaku'te cho'ochē masi cho'okaiku'te, cho'okaiũ pa'ijũ'u repanare re'oja'che ja'me paaru chini i'kamũ chu'u. Repaña romi ũcuachi'a chu'ũre Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chu'vakũna ja'me cho'okaisinaa'me, Clementena'me chekũna chu'ũna'me cho'ochē cho'osina. Repaña ũcuanũko Dios neephũro utija'ophũrona repaña mami tochacojũosi'e paame, pa'iche mama pa'ina mami tochacojũosiphũrona.

4 Maire Paakuji musanũkonani paakũna si'arũmu pojojũ pa'ijũ'u. Jo'e ũcuare tochaku i'kara. Pojojũ pa'ijũ'u. 5 Pe'kerũ pa'ijũ pãĩ chekunare ũcuanũkore re'oja'che cho'o ñojũ pa'ijũ'u. Maire Paaku jo'e na'mi rajija'mũ. 6 Jã'ajekũna musanũkonare cu'ache ti'jũeja'ũe vaju'chũma'ũe cuasaju Dioni si'arũmu sũeju pa'ijũ'u. Repau cho'okaijachere cuasaju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiijũ musanũkona chiiche'te sũeju pa'ijũ'u Repau'te. 7 Jã'aja'ũe cho'oto Dios musanũkona rekoñoãna re'oja'che pa'iche pãijẽ'e vesũche'te cho'okaija'mũ. Rekoñoãpi re'oja'che pa'ijũ cu'ache ti'jũetojẽ'e vaju'chũju sumana pa'imanejanãa'me musanũkona, Jesucristo'ji ja'me pa'iaũna.

Re'oja'che cho'ochēchi'a cuasaju pa'iche'te kuãmu

8 ũcuachi'a i'e chu'vamũ chu'u musanũkonare, chu'u majapãijana're: Peore re'oja'che pa'iche'te cuasaju pa'ijũ'u, ũcuarepa pa'iche, pojojũ pa'iche, re'oja'che cutucojũñoũe, pe'kerũ pa'iche, rũhi'ũe cho'ochē, pãĩ oijũ pa'iche, re'oja'che cuasaju pa'ichena'me masi cho'ochē. "Peore re'omũ i'e", chiire'ochēchi'a cuasaju pa'ijũ'u.

9 Chu'u musanũkonare che'chokũna asa chẽasi'e cho'ojũ pa'ijũ'u. ũcuachi'a musanũkona chu'u i'kache asasi'ena'me chu'u cho'ochē ñasi'ere ũcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ'u. Jã'aja'ũe cho'ojũ pa'ito Dios musanũkonare jo'kama'ũe ja'me pa'ija'mũ, pãĩ rekoñoã re'oja'che pa'iche ãsiku.

Filipos vu'ejoopo pa'ina Pablo'te kuri ãsisi'ere kuãmu

10 Aperũmu musanũkona chu'ũre oĩnata'ni cho'okaicu'akũna reparũmu cho'okaimanesinapi chu'ũni oijũ jo'e cho'okatena rua pojoku Maire Paaku'te, "Re'orepamu, Ja'ku", chiijũ pa'imũ chu'u. 11 Chu'u chiiche'ji karakũna jã'aja'ũe i'kama'mũ. Si'arũmu pojoku pa'iche che'chesi'kũjekũ chu'ũni ũcuauache ti'jũeto pojoku pa'imũ chu'u. 12 Te'ẽñoã chũova'u pa'ũ te'ẽñoã chu'u chiiche' cajējaiche paaku'mũ chu'u. Chu'ũni ũcuauache ti'jũeto pojoku pa'imasimũ chu'u. Chekũrũmu chu'ũpi ãũ karama'ũe paani jã'apãani ãucuhava'u panijẽ'e pojoku pa'imũ chu'u.

Chekurumu cu'amajñaruã karama'ñe paani jã'apãani chu'uni ũcuauache karatojê'e pojoku pa'imũ chu'ũ, si'arũmũ pojoku pa'imasikũjekũ. ¹³ Chu'uni ũcuauache ti'ñeto Cristoji cho'okaiena koka paamu chu'ũ. ¹⁴ Jã'ata'ni musanũkona chu'ũre karache'te cho'okaiju re'oja'che cho'osinaa'me.

¹⁵ Iere masime musanũkona: Chu'ũ musanũkona pa'icheja Macedonia chejapi Jesu-cristo'te cuasache kuachũ'ore chu'vajasa chini etarũmũ musanũkona Filipos vũ'ejoopo pa'ijũ Jesure cuasakuanupũchi'a kuri ĩsisinaa'me chu'ũre. Chu'ũ Dios chu'o che'chosiere cuasaju, "Re'orepamũ", chiiju cho'okaisinaa'me musanũkona. ¹⁶ Ũcuachi'a chu'ũ Tesalũnica vũ'ejoopo pa'ĩrũmũ chu'ũre karache te'eñoã kuri raosinaa'me musanũkona. ¹⁷ Musanũkonapi ĩsijũna kookũ pojomũ chu'ũ. Kurineema'kata'ni pojomũ chu'ũ. Musanũkona chu'ũre rupũ re'oja'che cho'okaiju pa'iche ro'icojñojañere cuasaku pojomũ chu'ũ. ¹⁸ Musanũkona chu'ũni rakaau chini Epafroditore raosi'ere kooũna chura karama'mũ chu'ũre. Musanũkona chu'ũre raosi'e peore koosi'kũjekũ cajajaiche-jata'ka paamu chu'ũ chura. Diopi ñato musanũkona chu'ũre raosi'e Repaũni pojoku pãipi ma'ñare uojũna ma'ñasũche vũocheja'che re'oja'che vũokũna pojomũ Repaũ. ¹⁹ Jã'ajekũna musanũkonare Ũcuauji chu'ũ Cuasakũji Diopi kuirakũ musanũkonare karache'te peore ĩsija'mũ. Jesucristo'te masi cuasanare re'oja'che karama'ñe si'ache ĩsiku pa'ikũmũ Repaũ.

²⁰ Mai Ja'kũ Dios mai Cuasakũni cuhasoma'ñe si'arũmũ pojoku, "Peore Masiũji rũa re'okũ'mũ mũ'ũ", chiiju paũu mai. Jã'aja'ñe paau.

Tocha pi'ni chu'o saosi'ea'me

²¹ Jesucristo'te cuasanajeju Dios neenare ũcuaukore chu'o sa kuakaijũ'ũ. Musanũkonare mai majapãijana chu'ũna'me pa'ina chu'o saome. ²² Ijoopo pa'ina pãĩ Dios neena ũcuaukũo chu'o saome musanũkonare. Pãĩ chu'ũkũ vũ'e cho'ochẽ cho'okaina Jesure cuasana ũcuachi'a rũa chu'o saome musanũkonare.

²³ Maire Paakũ Jesucristo'ji ũcuaukore rekoñoãna pa'iche re'oja'che cho'okaau musanũkonapi re'oja'che paapũ chini. Jã'aja'ñe paau. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Colosas vü'ejoopo pa'inare chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹⁻² Chu'u, Pablo, Diopi chiiuna Jesucristo saosi'kupi ija'ova utija'ova mai majapaiuja'iu Timoteona'me tocha saomu musanukonare, Colosas vü'ejoopo pa'inare, re'oja'che pa'iju Cristo'te cho'och'e masi cho'okainajeju chukuna majapaijanare. Mai Ja'ku Diopi musanukona rekoñoäna re'oja'che pa'iche'te cho'okaiuna re'oja'che pa'ijü'u.

Jesure cuasanare Pablo Diore sêekai'che'te kwamu

³ Chukuna musanukonani sêekaiju Maire Paaku Jesucristo Puka'kure Diore si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ime. ⁴ Musanukona Jesucristoni masi cuasaju chekunare Dios neenare ucuanukore oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche asasinäa'me chukuna. ⁵ Ucuachi'a Jesucristo'te cuasache kuachu'o ucuairepare musanukona apesarumupi vua, Repau pa'icheja sani re'oja'che pa'ijachere cuasaju pojoju cha'aju pa'ijuasome musanukona. Musanukona pai oichena'me Diore cuasache'te asa, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ime chukuna Repau'te Diore. ⁶ Paiji Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vajuna cheja si'acheja pa'ina pai asa chëa na'a jainuko Jesuni cuasaju jovo re'oja'che pa'ime chura. Musanukona repachu'o ucuairepa Dios päire oiu cho'okaiche kuachu'o asa chëa Repau'te cuasaju jovorumupi vua pa'icheja'che re'oja'che pa'ime repau. ⁷ Chukunana'me Cristo'te cho'och'e masi cho'okaikaji chukuna cuasaku Epafraji che'choasomu jä'a musanukonare. ⁸ Ucuachi'a Dios Rekochoji cho'okaiuna musanukona chekunare oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche'te ra kuasi'kua'mu repau Epafras chukuna'te.

⁹ Jä'ajekuna chukuna musanukona re'oja'che pa'iche asaumucusepi vua cuhama'ne Dionni sêekaiju pa'ime, musanukonapi Repau chu'ore na'a rua asa chëaju Repau chiiche'te peore masiju, re'oja'che pa'imasia'ju chini. ¹⁰ Jä'aja'ne pani Maire Paaku neena pa'iche pa'iju Repau chiiche'te si'arumu cho'ojü chekunani si'ache re'oja'che cho'okaiju Ucuana'me na'a re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona, Repau pa'iche'te na'a rua masiju. ¹¹ Ucuachi'a Repau'te Peore Masiuji Re'oku'te sêekai'me chukuna musanukonapi re'oja'che cho'o koka paa'ju chini. Ucuachi'a musanukonapi pa'imasiju cu'ache ti'jñetojê'e jvomasiju, "Pani etajaiche cuasoma'nea'me ie", chiima'ne ucua pojoju re'oja'che paapu chini sêekai'me chukuna. ¹² Jä'aja'ne pani musanukona mai Ja'ku Diore pojoju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijanaa'me. Musanukonare rekoñoä re'ojarekoñoä care'vakaisi'kua'mu Repau, Repau neenare isijachere Repau pa'ichejana sani kooa'ju chini. ¹³ Mai vati chëa paacojñonajeju cu'ache pa'iju chijachejaja'che pa'isinare tua Dios Repau Mamakuni Repau rua cuasakuni maini jo'kasi'kua'mu, maipi Ucuau chu'ñe'te cho'ojü paapu chini. ¹⁴ Chura Dios mai cu'ache cho'osi'e jo'e cuasama'mu, Cristo jüni ro'ikaisi'ejekuna.

Cristo jüni ro'ikaisi'ejekuna Diona'me re'oja'che pa'ire'och'e'te kwamu

¹⁵ Repau Cristo Dios Noma'kujajiu maire Nosi'ku chareparo cakua'mu. Chukuna vajvuna ucuanuko cho'je cho'ocojñosiva'naa'me. ¹⁶ Diopi chu'una Repau Cristo peore cho'oasomu. Chejana'me cnaaum, repachejña pa'ichena'me repachejña pa'inare, ñoñena'me ñoma'ne, ñonana'me ñonanare, pai chu'unana'me ängeles chu'unana'me vati chu'unare ucuanukore cho'oasomu Repau na'a pa'isirumu repau ucuanuko Repau'te ña pojoa'ju chini. ¹⁷ Cheke peore chuta'a pa'imaramu Pa'ikujeku peore Paaku chu'uku'mu Cristo, re'oja'che paau chini. ¹⁸ Paiu repau ca'nivü'te paacheja'che Repau'te cuasakuanupu'te paamu Repau. Repauji cho'ouna pa'inaa'me mai. Ucuachi'a peore chu'uku pasa chini charo jüni vajuraisi'kuasomu Repau. ¹⁹ Repau Cristo Diopi chiiuna Ucuajajijeku Repau pa'iche peore ucua'ja'che pa'iku'mu. ²⁰ Jä'aja'ne Pa'iku'te chejana raasomu Repau, Repauji kurususé'verona jê'jocojño chie rao mai ucuanuko cho'och'e'te cu'are jüni ro'ikakuna maini ucuanukore Ucuana'me re'oja'che pa'ire'oa'ku chini, cheja pa'inana'me cnaaum pa'inare.

²¹ Aperumu musanukona cu'ache cho'onajeju rekoñoäpi Repau cuheju Repau paacojñomana pa'isinaa'me. ²² Jä'ata'ni irumu Jesucristo pai ca'nivü paaku maire jüni ro'ikaisi'ejekuna Diona'me re'oja'che pa'ire'omu maire. Maipi Repau chiiche re'oja'chechi'a cho'ojü rekoñoä cu'achejê'e peoju Repauna'me pa'iju Repau neerepana paapu chini jä'aja'ne cho'okanasomu Repau. ²³ Jä'aja'ne paü chini Jesure cuasache

cuhasomañe ūcua cuasaju pa'ijũ. Ūcuachi'a musanukona asa chēa cuasache Jesucristo'te cuasache kuachu'o kuache Repau re'oja'che isijache pojoju cha'ache ūhasomanejũ. Repa chu'o chu'u Pablo chekanana'me si'achejña ku'iu chu'vaku pa'iku'mu.

Diopi jo'kauna Pablo Jesure cuasakuanupu'te cho'okaiu pa'isi'ere kwamu

²⁴ Chura musanukonani chu'vaku cu'ache ti'ñlecójñokuta'ni pojomu chu'u. Jã'aja'ñe cho'ocojñoku Jesucristoni cho'okaiu Repau ca'nivuja'ñe pa'inani Repau'te cuasakuanupu'te cho'okaiu Repau cho'ocojñofeja'ñe chu'u ca'nivuji cu'ache cho'ocojñoku cho'okaiu pojomu chu'u. ²⁵ Diopi chu'uni musanukonani Repau chu'ore peore kuakaau chini jo'kauna Jesure cuasakuanupu'te cho'ochē cho'okaiu pa'iku'mu chu'u. ²⁶ Repa chu'o rua jeerumu aperumu kuamanesichu'o iramuna Diopi maini Repau neenani kuauna ūcuare chu'vamu chu'u. ²⁷ Dios maipi Repau neenapi aperumu kuamanesichu'ore judío peonani Repau chu'o Jesucristo'te cuasache kuachu'ore kuaju paapu chini jo'kasi'kuamu. Ija'che chiimu repa chu'o kuache: Jesucristoji maini ja'me pa'ina Dios pa'ichejare sani pa'ijanaa'me mai.

²⁸ Chukuna Repau Cristo pa'iche'te pã ūcuanukore kuaju masi chu'vaju re'oja'che che'choju pa'inaa'me repanapi asa chēa Repauni cuasaju jovo karama'ñe re'oja'che paapu chini. ²⁹ Cristoji chu'uni cho'okaiuna chu'va koka paaku peore cho'ore'ochetu'ka cho'oku pa'iku'mu chu'u.

2

¹ Musanukonapi masia'ju chini kwamu chu'u ie: Musanukonare Colosas vñejojoo canare re'oja'che cho'okasa chini chekuna ūsetota'ni ūcua cho'oku pa'iku'mu chu'u, ūcuachi'a Laodicea vñejojoo pa'inana'me chu'ure chuta'a ñamanani. ² Musanukonapi ūcuanuko ūcuate'e cuasaju sãñeche'a oiju pojoju pa'iju Dios chu'o kuache'te masirepa asa chēa cuasaju re'oja'che paapu chini cho'okaimu chu'u. Ūcuachi'a aperumu vesusi'e Dios churana Raosi'ku Cristo pa'iche'te masiju Ūcuana'me re'oja'che paapu chini cho'okaimu chu'u. ³ Repau Cristochi'aa'mu maire Cho'okaiku, maipi Dios chu'o re'ojachere karama'ñe asa masiju re'oja'che paapu chini. ⁴ Chekanapi musanukonani joreju re'ojacheja'che i'kaju te'eujē'e cacu'omaneaja' chini i'kamu chu'u jã'a. ⁵ Musanukonare ja'me pa'ima'kuta'ni chu'u rekochoji ja'me pa'icheja'che cuasaku'mu chu'u. Musanukona re'oja'che pa'iju Cristo'te masirepa cuasaju pa'iche'te asa rua pojomu chu'u.

Cristo neena mama pa'iche'te kwamu

⁶ Jã'ajekuna Maire Paakuni Jesucristoni cuasaju Repau neena pañu chini jovosinajeju Repau'te cuasache'te ūhasoma'ñe ūcua cuasaju re'oja'che pa'ijũ. ⁷ Repau'te ja'me pa'iche'te jo'kasoma'ñe musanukonare che'chosi'ere Dios chu'ore na'a rua che'che Repauni na'a rua masi cuasaju si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pojoju pa'ijũ.

⁸ Ñarepaju pa'ijũ; pãipi musanukonani joreju chēa paañu chini repana peoche cuasache'te che'choju. Cristo pa'iche che'chomanaa'me repa. Rupu pã cuasachena'me pã jeerumu cho'osi'ena'me Diore cuasacuhena chu'ñe'te che'chonaa'me repa.

⁹ Repau Cristo pã ca'niva paasi'kuta'ni Diojeku Dios pa'iche peore ūcuaja'che pa'iku'mu. ¹⁰ Musanukonare ūcuachi'a Cristoji ja'me pa'ina Dios chiiche re'oja'che pa'ire'omu, Cristoji pã chu'ñare, ángeles chu'ñare, vati chu'ñare ūcuanukore na'a rua masikuna. ¹¹ Ūcuachi'a Cristo neenajeju rekoñõ ūcuauñi re'ojarekoñõ care'vacojñosinajeju jikora'muru chã'tiru pa'ica'niru chuto tuacojñosinaja'ñe pa'ime musanukona. Pã cho'ochē circunción ca'nivã chutocojñomanaa' Cristoni circunción cho'ocojñosinaja'ñe pa'ime musanukona cu'arekoñõ Ūcuauñi re'ojarekoñõ care'vacojñosinajeju. ¹² Musanukona Repau'te Dios vasosi'ere cuasaju okoro'vecojño aperumu cu'ache pa'isi'ere jo'kaso Repauna'me tãcojño vajuraisinaja'ñe pa'iju mama pa'ime chura.

¹³ Aperumu musanukona judío peona ūcuanuko Dios pa'iche'te vesuju cu'are cho'uju Repau sējocojñosina pa'isinaa'me. Iramuta'ni Dios musanukonare Cristo cho'okaisi'ejekuna pa'iche mamare jo'ka musanukona cu'ache cho'osi'e cuasama'mu. ¹⁴ Aperumu maire pã Dioni pōsero'ire paajuna Repau aperumu chu'u jo'kasi'e cho'ochē pa'isi'kuamu. Jã'ata'ni iramu Dios maire ro'ikakuna jã'aja'ñe cho'ochē peomu. Pã cu'ache cho'osinare repa cu'ache cho'osi'e ro'i kurususē'verona jē'jo repa cu'ache cho'osi'ere kuaju tocha suome. Repa tochasi'e kuache cu'a jūni ro'isome repa. Ūcuaja'che Cristo jūni ro'ikaisi'ejekuna mai pōsero'i tochasija'ova kurususē'verona jē'jo suosi'ejache cho'osi'ejekuna peore ro'isi'ea'me chura. ¹⁵ Repau Cristo mai

cu'are ro'ikaiu kurususē'verona jūni maire cu'ache chū'unare cajejani repana chū'uñe t̄asokaniasom̄. Repa t̄akaisi'e p̄ai jainuko masime.

Cristona'me jūni vajuraisinaja'ñe pa'iche'te kuamu

¹⁶ Jā'ajekuna musanukona pa'iche'te p̄aiپی n̄a āu āiñena'me ūkuche te'emajñaruā ūseto jachajū'u repanare. Ūcuachi'a Diore pojoju judío fiesta cho'oche'te chū'uju p̄uamucujñā cho'oche cho'oche'te ūseju ke'reto jachajū'u repanare. ¹⁷ Jā'amajñaruā cho'oche maipi cho'oju che'che re'oja'che pa'ijachere cha'aju paapu chini aperumu chū'u jo'kasi'ea'me. Jā'ata'ni repa re'oja'che pa'iche Jesucristo'te cuasaju jovo pa'iche'me. ¹⁸ Angeleva'nare pojonapi ke'renare jachajū'u. Repana rekoñoā, "R̄ua masi'u mu chū'u", chini cuasanata'ni p̄aiپی asa ūcuanani pojoaju chini, "R̄ua vesu'u mu chū'u", chiime. Ūcuana cuasache'te kuaju, "Dios ñoñe'te ñaju kuame chukuna", chiiju joreju, meñe rua pojonaa'me repa. ¹⁹ Cristo'te mai rekochoja'che pa'iku'te cuasache jo'kasosinaa'me repa. Maita'ni Repau neerepanajeju Repau ca'nivja'ñe pa'inaa'me. Diopi chū'ukuna mai rekochoja'che pa'iu maire si'arumu cho'okaiu pa'iku'mu Repau, maipi na'a rua che'cheju si'arumu na'a re'oja'che paapu chini.

²⁰ Chura musanukona Cristona'me jūnisosinaja'ñe pa'iju Repau'te cuasamana pa'icheja'che pañu chiimanaa'me. Jā'aja'ñe pa'inata'ni, z̄e'se pa'ina repa chū'uñe chuta'a cho'ouache cuasache? ²¹ Ija'che i'kaju si'ache chū'unaa'me repa: "Chēamanejū'u jā'amajñaruā; āimanejū'u jā'amajñaruā; jā'ajamajñaruā miimanejū'u", chiinaa'me. ²² Peore jā'amajñaruā sē'sevu cho'omajñaruā rupe p̄ai cuasaju chū'uñejeju si'asojachea'me. ²³ Chekurumu p̄ai jā'are cho'oju chekunapi ñato re'oja'cheja'che ñoñe pa'ime. Chekurumu rua masinaja'ñe pa'iju, Diore rua pojonaja'ñe pa'iju, meñe pojoma'ñeja'ñe pa'iju cu'ache cho'oche ūseju na'a rua ūseju pa'inaa'me repa. Repana jā'amajñaruāchi'a cho'ona repa rekoñoā cu'ache cho'ouache cuasacheta'ni juvoma'ñe ūcia cho'oju pa'inaa'me.

3

¹ Cristona'me jūni vajuraisinaja'ñe pa'iju re'oja'che pa'inaa'me musanukona. Jā'ajekuna Dios pa'icheja sani pa'ijache cuasana pa'iche pa'ijū'u. Repau Cristo ūcuachejare pa'iu Diore kueñe v̄ajajūtucakā'kore ñu'iu chū'uku pa'iuasom̄. ² Cheja pa'imajñaruāchi'a cuasaju pa'ima'ñe cunaumu pa'iche'te na'a rua cuasaju pa'ijū'u. ³ Cristona'me jūnisosinaja'ñejeju rekoñoāpi Ūcuana'me pa'iju Dios neena'me musanukona. ⁴ Ūcuaji Cristo musanukonare pa'iche mamare isisi'kuu'mu. Repau jo'e rairumu Ūcuajana carūni Repauna'me chū'uju pa'ijanaa'me musanukona.

Aperumu pa'isi'ena'me mama pa'iche'te kuamu

⁵ Jā'aja'ñejejkuna musanukona cu'arekoñoā cu'ache cho'ouache cuasache'te peore juvoju ūhasojū'u, ija'chere: r̄ujoromi peonare romineeñe, ūjup̄ai peonare um̄neeñe, v̄ajuchuache cho'oche, cu'a cho'oneeñe, cu'ache ūcuauache cho'ochena'me kurineeñe. P̄ai kurineena kurichi'a cuasanajeju Diore cuasama'ñe t̄osivana're pojocheja'che cho'ome. ⁶ Jachaju jā'amajñaruā cho'onare p̄ai pe'ruku cu'ache ti'ñeñe chū'ujamu Dios. ⁷ Aperumu musanukona ūcuachi'a jā'amajñaruā cho'oju pa'isinaa'me. ⁸ Jā'ata'ni jā'aja'ñe cho'oche'te peore masirepa ūhasoju pa'ijū'u chura: pe'ruche, teache, chekunare cu'ache cho'oche, chekunare cu'ache cutuchena'me v̄ajuchuache i'kache. ⁹ Ūcuachi'a s̄aiñechi'a joreju pa'imanejū'u, ūcuare aperumu pa'isi'ena'me cho'osi'e jo'kasosinajeju. ¹⁰ Chura musanukona rekoñoā mamarekoñoā care'vacojñosinajeju pa'iche mamare pa'ime. Dios maire cho'osi'ku si'arumu cho'okaiu pa'im̄u, maipi Repau pa'iche'te masiju Ūcuau pa'icheja'che si'arumu na'a re'oja'che paapu chini. ¹¹ Jā'ajekuna chura ija'che cuasama'ñe pañu: griegop̄ai pa'ichena'me judiop̄ai pa'iche, jikora'muru ch̄ā'tir̄u pa'icanir̄u chuto t̄acojñosina pa'ichena'me cho'ocojñomanesina pa'iche, p̄airepa pa'ichena'me t̄ip̄ai pa'iche, chēa paacojñona pa'ichena'me chēa paacojñomana pa'iche. Jā'aja'ñeje'e cuasama'ñe Cristo neena pa'ichechi'a cuasaju pañu mai. Peore Paakujī maire ūcuaukore paaku'mu Repau.

¹² Dios musanukonare Repau neena paapu chini oiñ chēa paamu. Jā'ajekuna pa'iche mama pa'inajeju chekunare p̄ai oirepache oiñ re'oja'che cho'okaiju, "Na'a rua masiku'mu chū'u", chiima'ñe, pe'keru pa'iju pe'ruma'ñe pa'ijū'u. ¹³ S̄aiñechi'a ke'rema'ñe pa'iju, musanukonare chekuna cu'ache cho'oche cuasamanejū'u. Dios musanukona cho'oche cu'a jo'e cuasama'ñeja'ñe chekuna musanukonare cu'ache cho'oche jo'e cuasamanejū'u. ¹⁴ Jā'aja'ñe cho'oju ūcuachi'a chekunare oiñ si'arumu re'oja'che cho'okaiju pa'ijū'u. Jā'aja'ñe cho'oju pani re'oja'che ja'me pa'ijanaa'me musanukona. ¹⁵ Cristoji cho'okaiuna musanukona rekoñoā re'oja'chechi'a pa'ijū'u.

Ūcuachi'a Cristo ca'nivũ ūcuate'eca'nivuja'ñe pa'inajeju rekoñoãpi re'oja'che pa'iju ūcuanũko re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe paapu chini chẽa paamu Dios maire. Ūcuachi'a si'arũmu pojoju, "Re'orepamu", chiiju pa'ijũ'u Repau'te. ¹⁶ Cristo chu'ore asa chẽa si'arũmu cuasaju sãĩnechi'a masi che'choju re'oja'che chu'vaju pa'ijũ'u. Dios musanukonare cho'okaiche'te cuasaju Repau'ni pojoju Dios ujare uajaju pa'ijũ'u. ¹⁷ Musanukonapi cho'omañãruãre ūcuauamajãruãre cho'oni jã'apãni chu'o cutuni si'arũmu Maire Paaku Jesus neena pa'iche pa'iju re'oja'che pa'ijũ'u. Ūcuachi'a Ūcuauji cho'okaiũna si'arũmu mai Ja'kuni Dioni, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u.

Ūcuanukore chu'vache'me

¹⁸ Rũjoromi, muãjupã chũ'uñe jachama'ñe cho'uju pa'ijũ'u. Maire Paaku'te cuasana pa'iche'me jã'a. ¹⁹ Ūjupã, murũjoromi oiju repanare pa'ivesache cho'oma'ñe re'oja'che cho'okaiju paajũ'u.

²⁰ Chii, muja'kupã chũ'uñe jachama'ñe peore cho'uju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'uju pa'inare pojomu Maire Paaku Dios. ²¹ Puka'kupã, musanukona chũ'va'nare ruarepa cuajare chũ'uju pa'imanejũ'u, repanapi pe'ruju, "Pani etajani re'oja'che pa'i cuasoma'ñea'me ie", chiimanea'ju chini.

²² Chekunare chẽa paacojũova'na, icheja cheja pa'irũmu musanukonare paana chũ'uñe jachama'ñe peore cho'uju pa'ijũ'u. Repanapi ña pojoaju chini repana ñarũmuchi'a re'oja'che cho'uju pa'ima'ñe, ūcuarepa pa'iju Dioni cuasa, vajuchuju, repana ñamarũmujẽ'e repana chũ'uñe masi cho'uju pa'ijũ'u. ²³ Musanukona cho'ochẽ ūcuauache'te cho'oni rupũ pãire cho'okainaja'ñe cho'oma'ñe masi cho'ouache cuasaju Maire Paaku'te cho'okaicheja'che cuasaju cho'uju pa'ijũ'u. ²⁴ Musanukonapi re'oja'che cho'oni Maire Paakuji isikuna rua re'oja'chere koojanaa'me, re'oja'che cho'osi'e ro'i. Cristoa'mũ musanukonare Paarepaku. Ūcuau'ni cho'ochẽ cho'okaiju pa'ime musanukona. ²⁵ Jã'ata'ni cu'ache cho'ona Diopi te'enare na'ã rua oima'ñe ūcupa'ruvachi'a oiu cuasakuna ūcuanũko repana cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ijanaa'me.

4

¹ Chekunare koo paana, musanukona paanare cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che paajũ'u, iere cuasaju: Maire Paaku Dios Cũnaũmu Pa'iku musanukona cho'ochẽ peore ñaku'mũ.

² Si'arũmu ūcuanũko Dioni sẽeju pa'ijũ'u. Ñarepaju pa'iju Repau'ni pojoju, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u. ³ Chukuna'te ūcuachi'a Repau'te sseekaijũ'u Ūcuauji cho'okaiũna pãipi Dios chu'o chũkuna chu'vachu'ore asaa'ju chini. Chura, repa chu'o Cristo pa'iche aperũmu kuamanesichu'o chu'vakujeku pãĩ chẽavu'ere pa'imũ chu'u. ⁴ Ūcuachi'a chu'upi Repau chũiche'te cho'oku Ūcuau chu'ore asamasire'ochẽ chu'vakuna pãipi asa chẽaa'ju chini, sseekaijũ'u Repau'te.

⁵ Masi cuasaju Diore cuasanare re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. Repanare chu'vare'orũmu si'arũmu chu'vaju pa'ijũ'u va'sesomaneñu chini. ⁶ Repanare cutuni si'arũmu re'oja'chere asare'ochẽ i'kaju pa'ijũ'u, pãipi musanukonani Dios pa'iche'te sseto i'kamasiñu chini.

Tocha pi'ni chu'o saosi'ea'me

⁷ Mai majapãiuja'iu chu'u cuasakuji Tiquico chu'u pa'iche'te sa kuaja'mũ musanukonare. Maire Paaku'te chũkunana'me cho'ochẽ rua masi cho'okaiju pa'iku'mũ repau. ⁸ Jã'ajekuna musanukona pa'ichejana saomu chu'u repau'te sa kuaua chũkuna pa'iche'te asa masiju na'ã rua pojoju paapu chini. ⁹ Mai majapãiuja'iu mai cuasaku Onésimo musanukona pa'icheja cakũ ūcuaua'me saimu. Maire Paaku'te Jesure kuhasoma'ñe cuasaku pa'iku'mũ repau. Repana ka'chana sani icheja cho'ocojũoñe peore kuajanaa'me musanukonare.

¹⁰ Aristarco chu'ũna'me ivu'e pãĩ chẽavu'e pa'iku ja'me chu'o saomu musanukonare. Bernabé majapãiu Marcos ūcuachi'a chu'o saomu musanukonare. Aperũmu chu'u musanukonare, "Repauji musanukona pa'icheja sani ñato pojoju re'oja'che cho'okaijũ'u repau'te", chiiu chu'vaku chu'o saosi'e asaasome musanukona. Jã'ajekuna chura jã'aja'ñe cho'okaijũ'u repau'te. ¹¹ Jesús Justo ūcuachi'a chu'o saomu musanukonare. Repanachi'a judiõpãĩ Jesucristo'te cuasana chekunapi Dios chũiche'te cho'uju paapu chini chu'ũna'me chu'vame. Chekuna judiõpãĩ Jesucristo'te cuasanata'ni Dios chu'o chu'vama'me. Chu'u suma'ñe cuasaku oirũmu ūcuana re'oja'che pa'iche'te cuasani na'ã pojoku pa'iku'mũ chu'u. ¹² Musanukona pa'icheja cakũ Epafras ūcuachi'a chu'o saomu musanukonare. Jesucristo'te cho'ochẽ cho'okaiju pa'iku'mũ repau. Musanukonare si'arũmu Diore sseekaiju pa'imũ repau, Ūcuauji cho'okaiũna Repau'te cuasache'te ūhasoma'ñe masi cuasaju Repau chũichechi'a cho'uju paapu chini. ¹³ Repau Epafras musanukonana'me Laodicea vu'ejoopo pa'inana'me Hierãpolis vu'ejoopo pa'inare

cuasaku rua oiũ cho'okaiũ pa'iche ñakũjekũ kũamũ chu'ũ. ¹⁴ Lucas, ãko cho'omasi ai, mai cuasacojñokũ chu'o saomũ musanũkonare, Demas ũcuachi'a.

¹⁵ Laodicea vũ'ejoopo pa'inare mai majapãijanare chu'o sa kũakaijũ'ũ. Ninfate ũcuachi'a chu'o kũakaijũ'ũ, repao vũ'e Jesure pojojũ chi'ikuanupũ ũcuachi'a. ¹⁶ Ija'ova utija'ova tochasi'e ña pi'ni Laodicea vũ'ejoopo pa'inani Jesure cuasakuanupũna saojũ'ũ ñaa'ju. Musanũkona ũcuachi'a chu'ũ repanare tocha saosija'ova ñajũ'ũ. ¹⁷ Arquipo'te ija'che i'kakaijũ'ũ chu'ũre: "Mũ'upi cho'oa'kũ chini Maire Paaku jo'kasi'e peore masi cho'o pi'ni'ũ'ũ", chii'ũ'ũ repau'te.

¹⁸ Chu'ũ, Pablo, inũkorũ chu'o saomakarũchi'a chu'ũrepaũji tochamũ. Chu'ũ pãi chũavũ'e pa'iche cavesũma'ñe cuasajũ'ũ. Diopi musanũkonare rua re'oja'che cho'okaãũ. Re'omũ.

Pablo

San Pabło Tesalónica vu'ejoopo pa'inare charo chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pabło, Silana'me Timoteo ie chu'o tocha saomu musanukonare, Tesalónica vu'ejoopo pa'inare, Dios mai Ja'kuna'me Maire Paaku'te Jesucristo'te cuasakanupu'te. Ucuauji musanukona rekoñoã re'oja'che pa'iche'te cho'okaiuna re'oja'che pa'ijũ'u.

Tesalónica pa'ina re'oja'che cho'o ñoñe'te kuamu

² Musanukonani ucuaukore cuasaju pojoju Dioni si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chijju sêekaiju pa'inaa'me chukuna. ³ Jã'aja'ñe i'kaju Mai Ja'ku Diore cuhama'ñe ija'che sêenaa'me chukuna:

—Ja'ku, repaña Tesalónica pa'ina mu'ure cuasanajeju re'oja'chechi'a cho'onaa'me. Pãi oiju chekunare rua re'oja'che cho'okainaa'me repaña. Ucuachi'a mu'u chu'o cuasache jo'kasoma'ñe ucu cuasaju, repañare mu'u pa'icheja sajachere pojoju cha'aju pa'ime — Jã'aja'ñe Diore sêeju pa'inaa'me chukuna.

⁴ Chukuna majapãijana, Dios musanukonare oiu chêa paache masime chukuna. ⁵ Musanukona pa'icheja pa'irumu chukuna Jesucristo'te cuasache kuachu'o chu'varumu chu'ochi'a peoche i'kamanesinaa'me. Diopi Ucuau Rekochoji cho'okaiuna Repau chu'ore masi kuajuna asa chêa, "Te chu'o ucuarepaa'me", chini teana asa chêasinaa'me musanukona. Jã'aja'ñe cho'o, chukuna musanukonare Dioni cuasaju chini re'oja'che cho'okaiche masime musanukona.

⁶ Dios Rekochoji cho'okaiuna Ucuau chu'ore pojoju asa chêa pa'iju rua cu'ache cho'ocojñonata'ni chukuna pa'iche'te ña chêa Maire Paaku pa'icheja'che pa'inajeju re'oja'che pa'inaa'me musanukona.

⁷ Jã'aja'ñe pa'iju chekunare Diore cuasanare re'oja'che pa'iju ñonaa'me musanukona. Musanukona pa'icheja Macedonia cheja pa'inare, icheja Acaya cheja pa'inare ucuachi'a re'oja'che pa'iju ñonaa'me musanukona. ⁸⁻⁹ Musanukona re'oja'che pa'iju Diore masi cuasaju Maire Paaku chu'o musanukona chu'vache Macedoniana'me Acaya cheja pa'inachi'a masima'me. Cheku'chejña pa'ina peore masime musanukona pa'iche. Masinajeju chukunapi musanukona pa'iche'te kuato, ija'che i'kanaa'me repaña: "Tesalónica pa'ina Dioni masi cuasaju re'oja'che pa'iche asanajeju masinaa'me chukuna", chiinaa'me. "Pabło, Silana'me Timoteo sani ñajuna repacheja pa'ina ña pojoasome repañare. Repaña chu'vasi'e Dios chu'o asa chêa repacheja pa'ina te'ena aperumu rupũ tũosivana're, 'Dioa'mu iku', chijju pojoju pa'isina jo'kaso, churata'ni Diorepauni Si'arumu Pa'ikuni cuasaju jovo Repau chiiche'te cho'okaiju pa'ijuasome. ¹⁰ Ucuachi'a Dios Mamaku'te Jesure cunaumpi caje pa'iu jũniso tãcojñona Dios Vasosi'kuni cha'aju pa'ijuasome repaña, Repau'te cuasanarechi'a vati toa saiche Ejejauni", chiinaa'me repaña.

2

Pabło Tesalónica vu'ejoopo pa'irumu cho'osi'ere kuamu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chukunapi musanukona pa'ichejare sani pa'iju Dios chu'ore chu'vajuna asa chêa Jesure jovosinajeju chukuna chu'vate'emanesi'e masime musanukona. ² Ucuachi'a aperumu chukuna Filipos vu'ejoopo sani pa'iju repajoopo pa'inare rua cu'ache cutucojñoju cu'ache cho'ocojñosi'e asasinaa'me musanukona. Jã'ata'ni Diopi cho'okaiuna Jesucristo'te cuasache kuachu'o chu'vavajuchuma'ñe musanukona pa'icheja sani ucu chu'vasinaa'me chukuna musanukonare. ³ Reparumu chukuna vajuchuju cu'ache cuasaju tiñe che'choma'ñe rũhiñe chu'vasinaa'me musanukonare. Ucuachi'a te'eu'terejẽ'e cacu'оче cuasama'ñe chu'o ucuarepare che'chosinaa'me chukuna musanukonare. ⁴ Dios chukuna'te Ucuau chu'ore Jesucristo'te cuasache kuachu'ore paire chu'vaju paapu chini jo'kasi'kuamu. Jã'ata'ni paipi chukunani pojoaju chini chu'vamaanaa'me chukuna. Mai rekoñoã pa'iche Ñakuji Diopi pojoaku chini chu'vanaa'me chukuna.

⁵ Ie masime musanukona: Diopi ñakuna chukuna Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'vaju joreju pũsena'me kuri kooñu chini chu'vamanesinaa'me. Ucuachi'a paipi chukunani chiapu chini chu'vamanesi'ea'me. ⁶ Chukuna Jesús saosinajeju chu'ure'onata'ni, "Ña kukujũ'u chukuna'te", chijju chu'vamaanaa'me musanukonare, chekunare ucuachi'a. ⁷ Jã'aja'ñe i'kama'ñe pe'keru pa'iju che'chosinaa'me chukuna

musanukonare. Vjajachĩre puka'ko kuirako jojacheja'che cho'okaiju pa'isinaa'me chukuna musanukonare. ⁸ Jã'aja'ñe cho'ojũ musanukonare oinajeju re'oja'che pa'iju Dios chũ'o chũ'vasinaa'me chukuna. Ūcuachi'a musanukonare cuasaju che'chesosinajeju cheke chukuna'te peore cho'ore'ocheta'ka re'oja'che cho'okaisinaa'me chukuna.

⁹ Chũ'u cuasana, ¿Chukuna cho'osi'e cuasama'ñe musanukona? Musanukona pa'icheja sani pa'iju Diopi chũ'uuna Jesure cuasache kuachũ'o chũ'varumu musanukonare rua oinajeju te'eu'terejẽ'e karache'te cho'ocuheju ãujẽ'e sẽema'ñe pa'iju umucujñana'me ñami cho'ochẽ cho'ojũ pa'isinaa'me, chukuna chiimajñaruãre kooñu chini. ¹⁰ Ūcuaja'che chukuna musanukonare jmamakarujẽ'e cu'ache cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'osi'e masime. Dios chiichechi'a cho'osinaa'me chukuna. Dios ñaku'te musanukonare Repau'te cuasanare re'oja'chechi'a cho'okaisinaa'me chukuna. ¹¹⁻¹² Ūcuachi'a musanukonapi re'oja'che pa'iju pojoju paapu chini mũa'kũpãija'ñe oiju pe'kerũ chũ'vaju che'chosinaa'me chukuna musanukonare, re'oja'che pa'ijuna Diopi ña musanukonani pojoa'ku chini. Dios musanukonare re'oja'che pa'iju, Repau pa'ichejare sani pa'iju Ūcuanaa'me chũ'ujũ paapu chini chẽasi'kuamũ.

¹³ Dios chukuna'te, "Chũ'vajaikajũ'ũ ie chũ'o", chiisi'e chukunapi sani Repau chũ'ore chũ'vajuna musanukonapi asa jachama'ñe pojoju, "Te chũ'o pãipi cuasaju i'kachema'mũ; Dios chũ'orepaa'me ie", chini cuasajuna, pojoju Diore cuhama'ñe, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiinaa'me chukuna. Repau Dios musanukonare Jesucristoni cuasaju jovo Ūcuau chũ'o che'chenare pa'iche re'oja'che care'vakaiũ pa'imũ cu'ache cho'ochẽ'te jo'kaso re'oja'chere cho'ojũ paapu chini.

¹⁴ Musanukonapi Dios chũ'ore asa chẽa Jesucristoni cuasaju re'oja'che pa'ijuna chekuna musanukona pa'icheja cana cu'ache cho'osinaa'me musanukonare, Judea cheja cana, judiõpã, aperumũ Jesucristo'te cuasakuanupũ'te cu'ache cho'osi'eja'che. ¹⁵⁻¹⁶ Judiõpã ūcuauko Jesucristo'te cuheju Repau'te cuasanare ūcuachi'a cuheme. Dios chũ'o kuasinare apereparumũ ūcuana'ni vanisoasome. Maire Paaku'te Jesucristo'te ūcuachi'a vanisosinaa'me repana. Ūcuachi'a chekuna judiõpã musanukona pa'ijooopo cana Dios chũ'o chũ'vache'te ũseju repajooopji eto saosinaa'me chukuna'te. Repana judiõpã ūcuaukore pã cuheju, "Judio peonapi asa chẽa re'oja'che pa'iju", chini si'arumũ Dios chũ'o kuache ũseme. Jã'aja'ñe cho'ojũ si'ache cu'ache cho'ojuna pe'rukũ, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ũpi tunokaima'ñe ūcuau cuasakuna peore ro'ijanaa'me repana", chiimũ Dios repnare.

Pablo repanare jo'e sani ñara chiiche'te kuamũ

¹⁷ Chũ'u majapãijana, chukuna eto saocõjnosirumũ musanukonani jo'e ñauakuna si'arumũ cuasaju rua oiju pa'isinaa'me chukuna. Ñauakuna oiju jmamakarũ pani jo'e si'ache cho'osinaa'me chukuna, musanukonani sani ñañu chini. Jã'ata'ni saicu'akuna saima'ñe pa'ime chukuna, saineenata'ni. ¹⁸ Chũ'u Pablo, rua jeerumũ sasa chini cho'oku pa'isi'kuamũ. Ruarepaõõ chũ'u saipi'rarumuchi'a vati ai si'arumũ saiũsesi'kuamũ chũ'ũre.

¹⁹⁻²⁰ Rua pojome chukuna musanukonare. Chukuna che'choche Dios chũ'ore musanukonapi jachama'ñe asa chẽa Maire Paakuni Jesucristoni cuasajuna, Repau jo'e cajesirumũ chukuna'te, chũ'vasinare rua pojoja'mũ. Reparumũre cuasaju pojoju cha'ame chukuna. Repau'te tijña musanukona Dios chũ'o asa chẽasi'e pojoju peore kuajanaa'me chukuna.

3

¹⁻² Musanukonani oiju sani ñañu chiisinata'ni, saicu'akuna saima'ñe pa'iju cha'aju ca'naso musanukona pa'iche'te masiñu chini, mai majapãijajũni Timoteoni saosinaa'me chukuna. Repau'te Timoteo'te ija'che i'kasi'kuamũ chũ'u: "Chũ'u ichejare Atenas vũ'ejoopo'te Silana'me pa'iu cha'ara; mu'ũpi te'eu'ñajajũ'ũ", chiisi'kuamũ chũ'u. Chini, repau'te Dios chũ'ore ja'me chũ'vakaiũ Diore cho'uche cho'okaiku'te musanukonani che'choa'ku chini saosi'kuamũ chũ'u, ūcuauji che'choũna Jesucristoni pojoju na'a rua cuasaju paapu chini.

³⁻⁴ Musanukonare cuasakũ, "Pãire cu'ache cho'ocõjnojũ Jesucristo'te cuasache'te jo'kasojũ", chini jã'aja'ñe cuasa Timoteoni saosi'kuamũ chũ'u musanukonare ūcuauji che'choũna jo'kasoma'ñe ūcuau cuasaju paapu chini. Aperumũ chukuna ja'me pa'irumũ, "Pã mairẽ cu'ache cho'ojanaa'me", chiiju kuasinaa'me musanukonare, masia'ju chini. Jã'aja'ñe pa'imũ Dios chũ'o asa chẽa Jesucristo'te cuasanare. Chukuna aperumũ kuaju, "Pã Diore cuhena cu'ache cho'ojanaa'me mairẽ", chiisi'e

cho'ocojñocuhajũ masime musanukona. ⁵ Jã'ajekuna chu'uni cha'auamauna Timoteoni saosi'kua'mu chu'u, musanukona pa'iche'te ñajani ra chu'uni kuauna asa masira chini, "Chukuna cho'okatena Jesucristoni cuasaju, ¿repana re'oja'che pa'iche vatipi ñsekuna jo'kasocuhare?", chini cuasaku.

⁶ Chura repau Timoteo musanukona pa'icheja ñajani ranicuhasi'kua'mu. Chu'o rua re'ojachere musanukona pa'iche ra, ija'che kuasi'kua'mu repau chu'ure: "Re'oja'che pa'iju chuta'a Diore rua cuasaju chekunare pã oiju re'oja'che cho'okaiju pa'ime repana. Ucuachi'a mai repanare ja'me pa'isi'e chuta'a cuasaju pojoju mai repanare ñañu chiicheja'che maire ũcuaja'che ñañu chiime repana", chiũ kuasi'kua'mu repau chukuna'te. ⁷ Jã'aja'ñe kuauna asa pã chukuna'te cu'ache cho'ochejẽ'e cuasama'ñe jã'achi'a cuasaju oiju pa'isina musanukona re'oja'che pa'iju Diore cuasaju pa'iche'te asa rua pojome chukuna. ⁸ Musanukona Jesucristo'te jo'kasoma'ñe cuasaju pa'iche asa vaju'sinaa'me chukuna. ⁹ Diopi cho'okaiuna musanukona pa'iche'te cuasani rua pojoju Dioni, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiju pa'ime chukuna. ¹⁰ Diopi chukunani musanukona pa'ichejana soa'kũ chini Repauni sãejũ, umucujñana'me ñami sãekaiju pa'ime chukuna musanukonare, Repauji saouna musanukonani ñaju ja'me pa'iju Repau chu'ore chuta'a musanukonare karache'te na'a rua che'chorena re'oja'che pa'iche'te peore masia'ju chini.

¹¹ Churata'ni mai Ja'ku Dios Maire Paaku Jesuna'me chukuna'te musanukona pa'ichejana soa'kũ. ¹² Ucuachi'a musanukona sãĩñechi'a cuasaju chukuna musanukonare oicheja'che pã ũcuanukore si'arumu na'a rua oiju paapu chini, Diore sãekaimẽ chukuna musanukonare.

¹³ Ucuachi'a Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'imasiyu Repau chiichechi'a cho'uju, musanukonapi rekoñoã cu'achejẽ'e peorekoñoã paajuna Jesús, Maire Paaku, Repau neena re'onana'me peore jo'e cajesirumu musanukonare ña pojoku, Puka'kure Diore, "Ja'ku, cu'ache cho'osi'e ro'iche peomu inare", chiaũ chini Diore sãekaimẽ chukuna. Jã'aja'ñe paau.

4

Diopi pojoa'ku chini re'oja'che pa'iche'te kuamu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Chukuna musanukona pa'icheja pa'irumu Maire Paaku Jesucristo chu'usi'e che'chosinaa'me, musanukonapi na'a re'oja'che pa'imasiyu Dios chiichechi'a cho'uju paapu chini. Chura musanukona re'oja'che cho'uju pa'iche jo'kasoma'ñe na'a rua re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u. ² Chukuna musanukonare aperumu chu'vaju kuasi'e chu'o masime, Maire Paaku Jesucristo chu'u jo'kasi'e.

³ Asarepajũ'u. Ija'che pa'iche'te chiimu Dios: Repau neena pa'iju cu'ache cho'oma'ñe re'ojachechi'a pa'iju Repau pojochechi'a cho'okaiju pa'iche'te chiimu. Umupãĩ murũjoromichi'a paaju chekunare romineema'ñe pa'ijũ'u. Ucuaja'che romi muũjũpãichi'a pa'ijũ'u. Chekunare chiima'ñe pa'ijũ'u. ⁴ Umupãĩ musanukona veja paanare romi, pa'irepache pa'iju re'oja'che paaju murũjoromi ña kukuju vaima'ñe paaju re'oja'che kuiraju pa'ijũ'u. ⁵ Romineema'ñe pa'iju, Diore cuasamana cho'ochaja'che cu'ache cho'oneema'ñe pa'ijũ'u. ⁶ Jã'aja'ñe cho'oma'ñe pa'iju te'eu'terejẽ'e cu'ache cho'uju cacũ'oma'ñe pa'ijũ'u. Cheku paako'te cu'a cho'omanejũ'u. Ucuachi'a tua paamanejũ'u repao'te. Mai cho'uche peore Ñakujeku Maire Paaku Dios mai cu'ache cho'uche ro'i peore ro'iche chu'uku'mu. Jã'a aperumu kuasinaa'me chukuna musanukonare.

⁷ Dios maire cu'ache cho'uju paapu chini chẽamanesi'kua'mu. Re'oja'che pa'iju Repau chiiche'te cho'uju paapu chini chẽa paamu Dios maire. ⁸ Jã'aja'ñejekuna pãipi chukuna che'chochu'ore asacuheju jachani rupũ pãire jachama'me. Dios chu'ore jachame repana. Musanukonare Repau'te cuasanareta'ni Repau Rekocho'te isimũ Dios, ja'me paau chini.

⁹ Chekunare pãĩ sãĩñechi'a oiju pa'icheta'ni jo'e kuaju tochache chiima'mu chukuna'te. Ucuare musanukonani Diopi pãĩ chekunare ña oiche'te che'chokuna pãĩ chekunare ña oime musanukona. ¹⁰ Jã'aja'ñe pa'iju musanukona pa'icheja Macedonia pa'inare Diore cuasanare ũcuanukore oiju pa'inaa'me musanukona. Jã'ata'ni musanukonapi jã'aja'ñe cho'uche'te jo'kama'ñe si'arumu na'a rua oiju re'oja'che cho'okaiju paapu chini chu'vame chukuna.

¹¹⁻¹² Chekunare ke'rema'ñe re'oja'che cho'okaiju pa'ijũ'u. Cavama'ñe pa'ijũ'u. Chekunare pe'kerũ che'choju pa'ijũ'u. Ucuaja'che ñamema'ñe, cho'uche cho'uju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni chekuna nee ãu si'areparumu ãnisokaima'ñe paũ chiijanaa'me musanukona. Aperumu chukuna musanukonare peore jã'a chu'uju che'chosinaa'me. Musanukonapi jã'aja'ñe re'ojachechi'a pa'iju cu'ache cho'oma'ñe pa'ito, chekuna pãĩ

Diore cuasamana re'oja'che cutuju, "Ina Diore cuasana rua re'onaa'me", chijanaa'me musanukonare.

Maire Paaku Jesucristo jo'e rajachere kuamu

¹³ Asarepajū'u, chu'u majapājiana. Chura jūnisosina cho'ocojñojañere kuaju tochapi'rame chukuna, musanukonapi masia'ju chini. Diore cuasanapi jūnisosinare Repau pa'ichejare sani pa'ijuna rua re'omu. Repau'te cuasamanata'ni Dios pa'icheja pa'iche'te vesuju repana majapāi jūnisoru, ota ruarepa oinaa'me, "Jo'e ñamanejanaa'me mai", chini cuasaju. Repana cho'ocheja'che cho'omanejū'u musanukona. ¹⁴ Mai Jesucristo jūniso tācojño vajuraisi'kure cuasanajeju Repau'te cuasaju jūnisosiva'na jo'e vajurajache masime.

¹⁵ Jā'aja'ñejekuna musanukonare ie chu'o Maire Paakuji chū'ukuna kuame chukuna: Repau Jesucristo jo'e cajerumu mai chuta'a vajuju cheja pa'ina jūnisosiva'nare jo'ka charo manisomanejanaa'me, vajurumu Jesucristo'te cuasasinare. ¹⁶ Reparumu Maire Paaku Jesucristo ūjachū'opi chū'uku cajeja'mu. Cheku, ángeles chū'uku, ūcuaja'che ūjachū'opi soija'mu. Dios neevu trompetavu juhiche asoja'mu. Jā'a juhitona Jesucristo'te cuasaju jūnisosina mamaca'nivūā carūni charo vajurani muijanaa'me. ¹⁷ Repana vajuraisirumu maipi reparumu chuta'a vajuna pani, ūcuanana'me piko pa'ichejana cnaumuna muijanaa'me, Maire Paakuni Jesucristoni tijñañu chini. Jā'aja'ñe cho' ūcuanuko Repau pa'ichejare ai sani pa'iju Ūcuana'me si'arumu pa'ijanaa'me, Repau'te cuasachī'a. ¹⁸ Jā'a chu'o chukuna kuaju tochasi'e chekunare kuajū'u asa pojoju smava'na pa'imaneajū chini.

5

¹⁻² Chu'u majapājiana, Maire Paaku Jesucristo jo'e cajejacheta'ni chu'upi kuaku tochache chiima'me musanukona; maire kuamanesi'kua'mu Repau. Jā'a ūcuare masime musanukona. Repau rajiaumucuse Repau'te pāi cha'amarumuna t'aja'mu. Ija'che pa'ija'mu: Pāi, ñaauñi p'e'jeju raimauna cha'ate'e repana p'e'jemaumucusena ñaau raicheja'che Jesucristo'ji rakuna ña jñanojanaa'me, p'e'jema'ñe pa'iju. Chukuna'te, "¿Keekerumu rajia'ju Repau?", chijū sēniasamanaa'me musanukona, ūcuare masiju. ³ Pāi Diore cuasamana, "Re'omu maire; cu'ache ti'jñeñe peomu", chijū pojoju pa'itona, teana te'erumu Repau'ji rakuna ūcuanukore rua cu'ache pa'ija'mu repanare, Repau'te cha'ama'ñe pa'inare. Ija'che pa'ija'mu repanare: Romi, chīi su'inare, repanajē'e vesuumucusena chiire jñaarumu rua asicheji t'amu. Jesucristo rajjache cha'amanare pāi ūcuachi'a repanajē'e vesurumuna rua cu'acheji katichejē'e peoche ti'jñeja'mu repanare pāi.

⁴ Chu'u majapājiana, musanukonata'ni Repau'te cuasanajeju chijachejaja'che pa'ima'ñe Repau rajjache cha'aju pa'inaa'me. Repau'te cha'anajeju raito ña jñanomanejanaa'me musanukona. ⁵ Mai ūcuanuko Jesucristo'te cuasanajeju miaheja'ñe re'oja'che pa'imasinajeju Repau'te cuasamana chijachejaja'che cu'ache pa'imanaa'me. ⁶ Jā'ajekuna chekuna kānisosinaja'ñe cu'ache pa'iju Repau'te cha'ama'ñe pa'icheja'che, pa'ima'ñe kāmnanaja'ñe re'oja'che pa'iju cu'ache cho'oma'ñe Repau rajjachere cha'aju Repau'ji ratu ña jñanomaneñu mai. ⁷ Ūcuachi'a Repau'te cuasamana chija'una kānisosinaja'ñe pa'iju re'oja'che pa'ivesuju cu'ache cho'ocheja'che cho'oma'ñe pañu mai. Ūcuachi'a Repau'te cuasamana ñamina cono jū'iñena pa'iju re'oja'che cho'ovesaju cu'achechī'a cho'omasicheja'che cho'omaneñu.

⁸ Maita'ni Repau'te cuasanajeju si'arumu re'oja'che pa'iju pañu; Repau neenaa'me mai. Repau'te rua chiinajeju jachama'me mai. Ūcuachi'a chekunare pāi oiju re'oja'che cho'okaiju pañu. Jesucristo jo'e caje maire sajachere pojoju cha'aju pañu. Ūcuachi'a Repau'ni jovo ai sani pa'ijachere cuasaju cha'aju pañu. Jā'aja'ñe cuasaju pa'ito vati, "Jesucristo'te cuasache jo'kasojū'u", chinite'ēja'mu maire, Diopi ūsekuna.

⁹ Dios maire vati toana saora chini chēasi'kuma'mu. Jesucristoni cuasaju vati toa saima'ñe Repau pa'ichejare ai sani paapu chini chēa paamu Repau maire. Cu'acheja saiche peoja'mu maire, ūcuare Jesucristo jūni ro'ikaisi'ejekuna. ¹⁰ Jesucristo maipi Repauna'me paapu chini jūni ro'ikaisi'kua'mu. Jā'ajekuna Repau jo'e cajerumu chuta'a vajuna pani, reparumu jūnisosina panijē'e ja'me pa'ijanaa'me mai Repau'te. ¹¹ Jā'ajekuna musanukona sāiñechi'a oiju re'oja'che cho'okaiju pa'iche jo'kasoma'ñe na'a rua cho'oju pa'ijū'u, ūcuanuko si'arumu na'a rua re'oja'che pañu chini.

Pablo Jesure cuasanare chu'vachū'ore kuamu

¹²⁻¹³ Asarepajū'u chu'u majapājiana. Musanukonare Dios chu'o chu'vaju chū'unare ña kukuju pa'ijū'u. Repanapi re'oja'che chū'uto jachama'ñe cho'oju'u. Ke'rema'ñe

pojoju puasaju pa'ijũu repanare; rua re'oja'chere cho'okaiame repana musanukonare. Ūcuanuko cavama'ne re'oja'che ja'me pa'ijũu. ¹⁴ Ūcuachi'a ija'che cho'ojũu chiime chũkuna musanukonare: Ūamenare, "Ūamemairo pa'ijũu", chiiijũu. Vajuchunare, "Vajuchuma'ne pa'ijũu; kokarekoñoã paajũu", chiiijũu repanare. Chekunare chuta'a Jesucristo chũu'ne masi cho'ovesunare pe'ruma'ne pe'keru re'oja'che chu'vaju pa'ijũu repanare. Ūcuanukore pe'keru i'kaju che'choju pa'ijũu. ¹⁵ Ūcuachi'a cuasarepaju pa'iju musanukonare cu'ache cho'onare sãine cu'ache cho'oma'ne pa'ijũu. Si'arumu re'oja'chechi'a cho'uju Diore cuasanare cho'okaiju, Ūcuachi'a Diore cuasamanare cho'okaiju pa'ijũu. ¹⁶ Si'arumu pojoju pa'ijũu. ¹⁷ Repau'te si'arumu sũeju pa'ijũu cho'okaau chini. ¹⁸ Si'arumu Diore pojoju, musanukonare Ūcuuache ti'jũeto, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũu. Jã'aja'ne i'kaju pa'iche'te chiimu Dios maire, Jesucristo'te cuasanare.

¹⁹ Dios musanukonare Repau Rekocho'te ĩsisi'kuu'mu Ūcuarekochoji re'oja'chere che'choa'ku chini. Reparekocho che'choche cuhemanẽju musanukona.

²⁰⁻²² Ūcuachi'a chekunare Dios chu'ore chu'vaũu chini rainare cuhema'ne repana chu'vachu'o asajũu. Repanapi chu'o Ūcuarepare chu'vato asa chẽa repana chu'vaju chũu'ne jachama'ne cho'uju pa'ijũu. Jã'ata'ni repanapi vati chu'ore jorechu'ore chu'vato asacuheju jachaju che'chemaneju repana che'choche. Musanukona cu'ache cho'ochẽ peore jo'kaso jmakarujẽ'e cu'ache cho'oma'ne pa'ijũu.

²³⁻²⁴ Diopi maire re'oja'che pa'iche ĩsikũji cho'okaiũna musanukona re'oja'chechi'a paaru chini sũekaiame chũkuna. Musanukonare chẽa Paakũjeku, Dios musanukonare cho'okaiku'mu peoche ĩkama'kũjeku. Ūcuuaji cho'okaiũna Jesucristo jo'e cajerũmujatu'ka re'oja'chechi'a pa'iju musanukona rekoñoã cu'achejẽ'e peorekoñoã paaju cha'ajũu. Musanukonapi jã'aja'ne pa'ijũna Maire Paaku Jesucristo reparumu, "Ro'iche peomu inare", chiiu kuaja'mu Pũakũre Diore.

Cuhacho chu'o saosi'ea'me

²⁵ Musanukona Ūcuaja'che Diore sũekaijũu chũkuna'te. ²⁶ Repau'te cuasanare Ūcuanukore repacheja pa'inare chẽse pojoju, chu'o sa kuakaijũu chũkuna'te. ²⁷ Maire Paakũji chũũkuna chu'u tochasi'e ie chu'o peore ñaju i'kakaijũu, Repau'te cuasanare Ūcuanukore. ²⁸ Maire Paaku Jesucristoji musanukonare re'oja'che cho'okaau.

Pablo

San Pablo Tesalónica vu'ejoopo pa'inare jo'e chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablo, Silvanona'me Timoteo ija'ova utija'ova tocha saome musanukonare Tesalónica vu'ejoopo pa'inare Jesuni cuasaju ũcuate'euajakuanupu pa'iju, mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristo'te ja'me pa'inare. ² Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristoji musanukona rekoñoana re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ij'u.

Cristo jo'e rairumuna Dios pãĩ cu'ache pa'inare ro'iche chũ'ujamu repana cu'ache cho'osi'e ro'i

³ Chukuna majapãijana, musanukona re'oja'che pa'iche'te cuasaju Dioni si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiche pa'imũ chukuna'te. Jã'aja'ne cho'oto re'omu, musanukonapi si'arumu Repauni na'a rua masi cuasaju chekunani na'a rua oiju re'oja'che cho'okaiju pa'ijuna. ⁴ Jã'ajekuna chukuna musanukona Jesure masi cuasaju pa'iche'te chekuchejña pa'inani Jesucristo'te cuasakuanupuãre pojoju kuame. Musanukonapi rua cu'ache ti'ñecojñonata'ni Repauni ũcuã cuasaju re'oja'che pa'iju ñojuna kuame chukuna. ⁵ Jã'aja'ne masi cuasaju ie masime mai: Pãĩ pa'iche cuasa ñã ũcuarepa chũ'uku'mu Dios. Jã'ajekuna musanukonare Repau chiiche'te cho'ojũ cu'ache cho'ocojñonare, "Re'onaa'me ina", chiiũ ũcuau pa'ichejana saja'mu Repau.

⁶ Dios ũcuarepa chũ'ukujeku maire cu'ache cho'ojũ pa'inare repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'ju chini sãĩne chũ'ujamu. ⁷ Reparumu Maire Paaku Jesús jo'e rairumu Diopi cho'okakuna mai cu'ache cho'ocojñojeji si'asouna pani vajuojanaa'me mai. Jesús Repau neena ángeles rua masinana'me raiju toana'me miañe ñoñe raijanaa'me. ⁸ Rani Dioni cuasacuheju Repau Jesús pa'iche kuachu'ore jachaju pa'inare vati toana saoja'mu Repau, repana jachasi'e ro'i. ⁹ Vati toa Dios Peore Masiuji Re'oku peochejajeku re'oja'chejẽ'e peochejare ai saocojñosina si'arumu uuju pa'ijanaa'me. ¹⁰ Repau jo'e raiumucuse Jesús, Repau'te cuasanani Repau neenani pojocojñora chini re'oja'che ñou raija'mu. Musanukona ũcuachi'a chukuna chũ'vachu'o asa chẽã cuasanajeju Repau'te ja'me pojojanaa'me reparumu.

¹¹ Jã'ajekuna musanukonare mai Cuasaku'te Diore si'arumu sseekaiju pa'inaa'me chukuna, musanukonani Repau chẽã paanani ñã, "Re'onaa'me ina", chiiũ re'oja'chere ñia'ku chini. ũcuachi'a Repau masicheji cho'okaijuna musanukona re'oja'che cho'oñu chiiche'te peore cho'ojũ paapu chini sseekainaa'me chukuna. ũcuachi'a Jesuni cuasaju re'oja'che cho'omasia'ju chini sseekainaa'me chukuna. ¹² Musanukonapi jã'aja'ne re'oja'che pa'ito Jesús Maire Paaku jainukore pãĩ pojocojñoja'mu. ũcuachi'a Repauji mai Cuasakuji Diopi Maire Paaku Jesucristona'me oiju cho'okaijuna musanukonapi rua re'oja'che cho'o ñojuna pojoja'mu Repau musanukonare.

2

Maire Paaku jo'e raijachere kũamu

¹⁻² Chukuna majapãijana, chura Maire Paaku Jesucristo jo'e rani maina'me pa'ijachere kũamu chu'u. Jã'ajekuna musanukonare pãipi tiiñe che'choju, "Maire Paaku jo'e ranicuhasi'kuã'mu", chiito kukuma'ne jachajũ'u repanare, chiimu chu'u. Chekarumu repana Dios chu'o kuanaja'ne i'kaju jã'apãani chu'ore ra kuaju jã'apãani utija'ovana chu'o tocha sao, "Pablo tochasi'ea'me ie", chiiũ jorejanaa'me repana. ³ Pãĩ musanukonare jã'aja'ne joreju i'kache jmamakarujẽ'e asamanejũ'u. Jesucristo jo'e rairumu ija'che pa'ija'mu: Pãĩ jainuko Dioni jachaju cu'ache cho'ojũ pa'irumuna pãĩ chũ'uku'te'eu Cristo'te rua cuhekũji charo raija'mu, cu'acheja ai saocojñojaũ. Repau raisirumuna Jesucristo na'a cho'jepi jo'e raija'mu. ⁴ Repau charo raijau Diore rua cuhekujeku, repauchi'a pojocojñora chini Diore cuasanare ũcuaukore cuasaũseku cavaku pãĩ ñaju'te Dios vu'e ujavũ'ena kaka puũ, "Diorepau'mu chu'u", chiija'mu.

⁵ Chu'u musanukonare ja'me pa'irumu ũcuare kuasi'kuã'mu. ¿Jã'a cuasama'ne musanukona? ⁶ Repau Cristo'te cuhekũ Diopi ũsekuna chuta'a raima'mu. Repau Dios ũsemarumuna raija'mu Cristo'te cuhekũ. Chura jã'a masime musanukona. ⁷ Vati ai irumu rope'e chũ'uku pa'imũ pãipi Dios chiiche'te cuheju cho'omaneajũ chini. Jã'ata'ni Diopi ũsekuna repau cho'ora chiiche peore cho'ocũamu. Dios Repau'te ũseamarumujatu'ka vati cho'ochẽ ũseku pa'ija'mu. ⁸ Dios ũsemarumupi vaa pãiu

vati ai neekujeku Cristo'te cuhekuji rua si'ache cho'o ñoja'mu. Jã'ata'ni Maire Paaku Jesús re'oja'che ñou rani repau cho'оче'te úseku i'kachechi'api vanisoja'mu repau'te. ⁹ Repau Maire Paaku chuta'a raimarumu repau cu'ache pa'iku rani vati aipi cho'okaiuna rua masiku Jesús saocoñnosina cho'очеja'che päij'e e cho'ovesuche'te si'ache joreku cho'oja'mu. ¹⁰ Úcuachi'a päi vati toa saina repau joreku si'ache cu'ache cho'оче cuasajanaa'me, úcuani chini. Dios chu'o úcuarepare asacuheju Jesure jovomanesinajeju vati toana sani cho'osojanaa'me repana. ¹¹ Jã'ajekuna Dios repaare Repau chu'o asa chëañe úsemu jorechu'ore cuasaja'chini. ¹² Jã'aja'ñe pa'iju repaana cu'ache cho'oneeñe'te jo'kasocuheju Repau chu'o úcuarepare asacuhesinajeju úcuauko vati toana sani cho'osojanaa'me repana, cu'ache cho'osi'e ro'i.

Repaana'me re'oja'che paapu chini Dios chëacoñnosina pa'iche'te kuamu

¹³ Chukunata'ni musanukona re'oja'che pa'iche'te cuasajana Dionni si'arumu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiche pa'imu. Dios musanukonare Úcuau Rekochoji cho'okaiuna Jesuni cuasaju jovosina Repau neenajeju Úcuana'me ai re'oja'che paapu chini chëaasomu, Repau chuta'a chejaj'e cho'omarumuna. ¹⁴ Musanukonapi chukuna chu'vachu'ore Jesucristo'te cuasache kuachu'ore asa chëa Repauni cuasaju jovo Maire Paaku Jesucristo pa'ichejare ai sani pa'iju Úcuau pa'icheja'che re'oja'che paapu chini chëaasomu.

¹⁵ Jã'ajekuna, chukuna majapãijana, musanukona Jesure cuasache úhasoma'ñe cuasaju chukuna sani chu'vasi'ena'me utija'opi tocha saoju che'chosi'e cavesuma'ñe cuasaju pa'ijũ'u. ¹⁶ Repau Maire Paaku Jesucristo mai Ja'ku Dionna'me oiu cuhama'ñe re'oja'che cho'okaiu pa'iku'mu, maipi pojojũ pa'iju re'ojarekoñoã paaaju chini. Úcuachi'a maire Repau pa'icheja sani re'oja'che pa'ijache jo'kasi'kuamũ, maipi repare cuasaju pojojũ cha'aju paapu chini. ¹⁷ Úcuauji musanukona rekoñoãna cho'okaau re'oja'che cho'o koka paaju pojojũ i'kaju re'oja'chechi'a cho'ojũ paapu chini.

3

Dioni sëekaapu chini Pablo i'kasi'ere kuamu

¹ Chukuna majapãijana, Diore sëekaijũ'u, chukuna chu'vachu'ore päipi úcuauachejña pa'inapi na'mi asa chëa musanukona cho'osi'ejache pojojũ Jesuni cuasaju jovoaju. ² Úcuachi'a päi cu'ache cho'onapi chukunani cu'ache cho'omanea'ju chiiju sëekaijũ'u chukuna'te. Päi úcuarepanuko Diore cuasanachi'ama'me. ³ Jã'ata'ni Maire Paaku úcuarepa cho'okujeku vati ai musanukonare cu'ache cho'оче úseku cho'okaija'mu re'oja'che cho'o koka paaaju chini. ⁴ Ija'che cuasaju pa'ime chukuna: "Mai repaapi cho'oa'ju chini chũ'u jo'kasi'e Maire Paakujũ cho'okaiuna irumu cho'ojũ pa'icosome repaana. Úcuachi'a na'a pa'isirumu cuhama'ñe úcu cho'ojũ pa'ijacosome", chiiju cuasame chukuna musanukonare. ⁵ Maire Paaku Jesucristo cho'okaau musanukonare, Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'imasiju cu'ache ti'ñetojẽ'e koka paaju Repauni cuhasoma'ñe úcu cuasaju Dios päi ña oicheja'che säiñechi'a oiju re'oja'che cho'okaiju paapu chini.

Ñamema'ñe cho'оче cho'ojũ pa'iche'te kuamu

⁶ Asarepajũ'u, chukuna majapãijana. Maire Paaku Jesucristo chũ'ukuna musanukonare ija'che chũ'u jo'kame chukuna: Mai majapãijaju'iu úcuauakuji ñameku cho'оче cho'ocuhekuji chukuna che'chosi'e jachaku cho'oma'kure ja'me pa'imanejũ'u. ⁷ Chukuna musanukonare ja'me pa'irumu cho'ojũ pa'isi'ejache cho'oma'to cu'amu. Jã'a masime musanukona. Reparumu ñamema'ñe cho'оче cho'ojũ pa'isinaa'me chukuna. Musanukonare úcuaja'che chukuna cho'osi'ejache cho'ojũ pa'iche chiimu. ⁸ Reparumu chukuna, ãu chekuna nee ro'ima'ñe äimanesinaa'me. Jã'aja'ñe cho'oma'ñe musanukonani te'eu'terejẽ'e karache'te cho'ocuheju umucujñana'me ñami cho'оче cho'ojũ pa'isinaa'me chukuna. ⁹ Jã'ata'ni chukunapi musanukonani, "Kuirajũ'u chukuna'te", chiiju sëni cu'are cho'omanera'asinaa'me. Úcu musanukonapi chukuna pa'iche'te ña chëa úcuaja'che cho'ojũ paapu chini ñamema'ñe cho'оче'te cho'ojũ chukuna'te kuiraa'ju chini sëmanesinaa'me. ¹⁰ Reparumapi vaa ija'che chũ'ujũ pa'inaa'me chukuna: "Pãiu ñameku cho'оче cho'ocuheku ãu äimanea'ku", chiinaa'me chukuna.

¹¹ Musanukona pa'iche ija'che asaju pa'ime chukuna: Musanukona te'ena cho'оче jmamakarujẽ'e cho'oma'ñe rupũ pa'iju ku'iju chekuna pa'iche'te ña cutuju pa'ijuasome. ¹² Jã'aja'ñe pa'inare Maire Paaku Jesucristo neenajeju re'oja'che pa'iju cho'оче'te ñamema'ñe cho'ojũ repaare karache'te koo paaaju chini chũ'anaa'me chukuna.

¹³ Chukuna majapāijana, musanukona re'oja'che cho'оче jmakarujē'e cho'o ca'nasomanejū'u. ¹⁴ Ija'ova utija'ova chukuna chū'ujū tocha saochē'te ūcuāanapi ña jachato repana pa'iche'te ña masi ja'me pa'imanejū'u, kukaso re'oja'che paapu. ¹⁵ Jā'ata'ni repanare cuhemanejū'u. Musanukona majapāijanare pe'keru i'kaju chū'vajū'u, repanare ūcuamakaru jā'aja'ñe cho'oa'jū chini.

“Diopi re'oja'che cho'okaa”, chiiu chū'o saosi'ea'me

¹⁶ Maire Paaku, re'oja'che pa'iche ĩsi Ai, Ūcuauji ja'me pa'iu re'oja'che pa'iche si'ache rekoñōāna si'arumu cho'okaiū paau musanukonare.

¹⁷ Chū'u Pablo, inukoru chū'o saochēchi'a chū'urepauji tochamu. Utija'o chū'u tocha saoja'o si'aja'orua ija'chechi'a tochaku'mu chū'u. Ijamajña tochaku'mu chū'u. ¹⁸ Maire Paaku Jesucristoji musanukonare ūcuaukore re'oja'che cho'okaa. Re'omū.

Pablo

San Pablo Timoteo'te charo chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹⁻² Dios maire vati toa uuche Ësekaikuji chũ'uana chu'u, Pablo, Maire Paaku Jesucristo saosi'kupi mu'ure Timoteo'te ija'ova utija'ova tocha saomu. Chu'upi chu'vakuna Dios chu'o asa chëa Jesure cuasaku jovosi'kujeku chu'u chĩija'iu pa'iku'mu mu'u. Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristo mai pojoju cha'ache İsjiaupi oiũ rua re'oja'che pa'iche'te cho'okaau mu'ure, re'oja'che paau chini.

Jorechu'o che'choãseche'te kuamu

³ Chu'u icheja Macedonia cheja raipi'rarumu mu'ure cho'oa'ku chini chũ'u jo'kasi'ere ũcua cho'oku paau chini jo'e chũ'umu chu'u mu'ure, ũcuachejare Efeso vu'ejoopo'te saima'ne pa'iu jorechu'o che'chona che'choche'te ũseku paau chini. ⁴ Jã'aja'ne cho'oku repanare cuhama'ne ũcua i'kaku pa'ijũ'u, repanapi aichu'ona'me aipã pa'isi'e cuhama'ne si'arumu cutuju pa'iche'te jo'kasoa'ju. Jã'aja'ne cutuju sãifechi'a ke'reme. Dios cho'okaiche jã'aja'ne cutucheji asa chëa cuasaju jovoma'me Jesure.

⁵ Repanapi pãire chekunani ña oiũ re'oja'che cho'okaiju paapu chini jã'aja'ne chũ'umu chu'u. Pãire repana rekoñoã cu'achejẽ'e cuasama'ne cu'ache cho'omanajeju suma'ne pa'imana Dioni masi cuasaju chekunare pãire oimasime. ⁶ Mu'u pa'icheja pa'ina te'ena jã'aja'ne re'oja'che pa'iche'te cavesuso peoche cutuchũ'ore asaju pa'ime. ⁷ Dios chũ'u jo'kasi'e che'choũ chuinata'ni repa chũ'usi'e kuachu'o asavesume repa. Rua masiche cuasoche cutunata'ni vesume repa.

⁸ Iere masime mai: Dios chũ'usi'e re'oja'imũ. Jã'ata'ni Repau cho'ora chini chũ'u jo'kasi'e masiche pa'imũ. ⁹ Re'oja'che pa'inani chũ'uku jo'kasi'emaasomu jã'a. Ija'che cho'onapi repa cu'ache cho'ochẽ'te cuasa masi jo'e cho'omaneaju chini jo'kasi'easomu: Repa chũ'usi'e jachanana'me chũ'unare cuhenare, Diore cuhenana'me cu'ache cho'onare, Diore vajuchumarũ Repau'te pojomajĩaruã cho'ocuhenare, pũka'kũpã vanisonana'me chekunare vanisonare, ¹⁰ rũjoromi peonare romineenana'me ũjũpã peonare ũmuneena, ũmũpã ũcuajanare ũmuneenana'me romi ũcuajanare romineenare, pãire ũcuajanare chëa kuripi İsisonare, jorechu'o cutunana'me pãire chëa'ne chũ'unare roijũ jorenana'me cheke si'ache cu'ache cho'ojũ Dios chũ'ũ'ne'te jachaju re'oja'che cho'ocuheju pa'inare. ¹¹ Jesucristo'te cuasache kuachu'o ũcuarepare jachame repa. Repachu'o Dios Re'oku chu'ure jo'kasi'ea'me chu'upi ku'iu chu'vaku paau chini.

Repau'te oiũ Dios cho'okaisi'ere kuamu Pablo

¹² Chu'upi koka paaku Repau chu'ore chu'vaa'ku chini Maire Paaku Jesucristo chu'ure chëa sao cho'okaimũ. "Chu'u chũ'ũ'ne masi cho'oja'mu iku", chiiũ Repau'ni cho'ochẽ'te cho'okaau chini chu'ure chëasi'kua'mu Repau. Jã'ajekuna, "Re'orepamu", chiiũ pa'iku'mu chu'u Repau'te. ¹³ Aperumu chu'u Repau'te Maire Paaku'te rua cu'ache cutusi'kua'mu. Chu'uni teakuna Repau neenare rua cu'ache cho'oku pa'isi'kua'mu chu'u, repanani cacũ'ora chini. Jã'aja'ne cho'oku'teta'ni Dios chu'ure oiũ chëasi'kua'mu, Repau'ni cuasama' pa'ivesuku cho'okuna. ¹⁴ Jã'aja'ne cho'o Maire Paaku Jesucristo chu'ure oiũ re'oja'che karama'ne İsisi'kua'mu, chu'upi Repau'ni masi cuasaku pãire chekunani oiũ cho'okaiju paau chini.

¹⁵⁻¹⁶ Ie chu'o ũcuarepajekuna jachama'ne cuasache pa'imũ maire ũcuaukore: Jesucristo icheja cheja pãire, cu'ache cho'onani ũcuaukore jũni ro'ikasa chini raisi'kua'mu, mai cu'are Repau'ni jũni ro'ikakuna maipi vati toa saimana'ju chini. Jã'ajekuna Dios chu'ure te'eu chekunare ũcuaukore na'a rua cu'ache cho'osi'kureta'ni oiũ Repau Jesucristo jmamakarujẽ'e pe'ruma'ne cha'aku pa'iche cho'o ñosi'kua'mu chekunare, Repau'ni cuasaju jovo ũcuau'ame ai pa'ijanare. ¹⁷ Jã'ajekuna Diore Peore Paaku'te Si'arumu Pa'ikuta'ni Ñoma'kure, "Peore Masiuji rua re'oku'mu mu'u", chiiũ Repau'techi'a ũcuate'eu'te cuhama'ne si'arumu pojoju paũu mai. Jã'aja'ne paau.

¹⁸ Asarepajũ'u, chu'u chĩija'iu Timoteo. "Ija'che pa'ijũ'u", chiiũ chu'vamu chu'u mu'ure: Dios chu'o kuana kuasi'ere ũcuarepa cho'oku cu'ache ti'jũetojẽ'e cu'are cava cajejani Jesure cuasache ũhasomanejũ'u. ¹⁹ ũcua masi cuasaku cu'ache cho'oma'ne re'oja'che pa'ijũ'u. Chekuna te'ena re'oja'che cuasaju pa'iche'te jo'kaso cacu'asoju pa'ime. ²⁰ Jã'aja'ne cho'osinaa'me Himeneona'me Alejandro. Jã'ajekuna repanare vati aini jo'kasi'kua'mu chu'u, repanapi kũku Diore cu'ache i'kama'ne pa'iche'te che'chea'ju chini.

Diore pojochẽ chu'vache'me

2

1 Ie rua chū'vamū chū'u mū'ure: Ūcuanukore pāi Dioni re'oja'chere sēekaiū, "Re'orepama, Ja'ka", chiiu pa'ijū'u Repau'te. 2 Maipi ainani, chū'ūnani ūcuanukore Dioni sēekaiū pa'ito repana maire re'oja'che chū'ūju pa'ivesache cho'omarūna Repau'te cuasache'te ūsecojñoma'ñe ūcua cuasaju re'oja'che pa'iju chekunare re'oja'che cho'okaiū pa'ijanaa'me mai. 3 Re'oja'chea'me jā'a. Dios maire vati toa sani uuche ūsekaiku jā'aja'ñe re'oja'che sēekai'che asa pojomū. 4 Repau Dios pāi ūcuanukore Repau chū'o ūcuarepare asa chēa Jesuni cuasaju jovo Ūcuana'me ai paapu chiimū. 5 Dios Ūcuate'eū'mū. Ūcuachi'a maire I'kakaiku pāiu Ūcuate'eū'mū; Jesucristoa'mū Repau. Jesucristochi'aa'mū maire Diona'me re'oja'che paapu chini Cho'okaiku. 6 Repau Jesucristo cho'okaicuhema'ñe maire pāi ūcuanukore cu'a jūni ro'ikaisi'kua'mū. Jā'aja'ñe cho'o Dios maire ūcuanukore vati toa uuche ūsekasa chiiche cho'o űosi'kua'mū Repau, Dios chiisirumūjekuna. 7 Chū'u i'kache ie chū'o ūcuarepaa'me. Jorema'mū chū'u. Dios chū'ure Jesús saosi'kure ūcuare kuaa'ka chini chū'u jo'kasi'kua'mū, judío peonani Repau chū'ore ūcuarepa Repau'te cuasache kuachu'ore che'choku ku'iu paau chini. 8 Jā'aja'ñejekuna pāi si'achejña pa'inare, cu'ache cho'oma'ñe pa'iju, chekunare ke'reju pe'ruma'ñe re'oja'che pa'iju Dioni sēeju pa'ijū'u, chiimū chū'u. 9-10 Romire ija'che chū'vamū chū'u: Romi re'oja'che paū chiina kāña re'ojakāña ju'icheji re'oja'che űoñechi'a cuasama'ñe rekoñō pa'iche'te na'a rua cuasaju pa'ijū'u. Pe'kerū pa'iju musanukona rekoñōapi masi cuasaju re'oja'che cho'uju pa'ijū'u; romi Diore cuasana pa'iche'me jā'a. Jā'aja'ñe cho'uju pa'ina repana rekoñōapi re'oja'che pa'iche cho'ō űome. Pāipi musanukonani chiapu chini raña si'ache ruarepa veni care'va, kāña rua ro'ikāñana'me ko'siua, pachokuri cho'osimajñaruā ju'iju pa'imanejū'u. Ūcuachi'a umupāipi uache űaa'ju chini ju'iju pa'imanejū'u. 11 Pāi Dioni pojoñu chini chi'irumū umupāi űa kukuju pa'iju cutuma'ñe Dios chū'ore asa chēaju pa'ijū'u. 12 Romipi umupāire chū'ūju che'choju i'kama'ñe pa'ijū'u, chiimū chū'u. 13 Ija'chea'me: Dios aperumū Adanni charo cho'osomū, na'a cho'jena Evare. 14 Repanare cho'osirumū Eva Dios chū'usi'ere jachako re'oja'chere cho'ovesuko vatipi joreku chū'ūna asa chēa charo cu'ache cho'oasomo. Repau ūju Adán vati joreku chū'ūñe, "Ūcuarepama'mū ie", chiiu masikuta'ni ūcua cho'oasomū. 15 Aperumū pa'isi'ko jā'aja'ñe cho'osi'eta'ni musanukona romi Dioni masi cuasaju, chekunare oiju re'oja'che cho'okaiū pa'iju, cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'imasiū chiire masi paato re'oja'che pa'ija'mū musanukonare.

Jesure cuasakuanupū chū'ūna pa'iche'te kuamū

3

1 Ie chū'o ūcuarepaa'me: Pāiu ūcuauakuji Jesure cuasakuanupū chū'ūku pasa chiito rua re'omu. 2 Jā'ata'ni repanare chū'ūku re'oja'che pa'imasia'ku, pāipi repauni űaju i'kamanea'ju chini. Rājore ūcuate'eo'te paaa'ku. Masi cuasaku cu'are javoku re'oja'che pa'iu pāi űa kukucojñoku paau. Ūcuachi'a pāi so'ña rainare si'arumū tijña repau v'e'na cuaa kuiraku űu űuku kāiñejatū'ka jo'kaku paau. Ūcuachi'a Dios chū'o che'chomasiku paau. 3 Conore jū'iu cavaku pa'imanea'ku. Pe'kerū pa'iu ke'rema'ñe, kurineeku pa'imanea'ku. 4 Repau v'e' pa'inare masi paaa'ku. Ūcuachi'a mamachii repau'te űa kukuju repau chū'ūñe jachama'ñe cho'onare paaa'ku. 5 Pāiu repau v'e' pa'inare chū'ūvesuku Diore cuasakuanupu, zje'se chū'ūja'u? 6 Ūcuachi'a Jesure cuasanare chū'ūju Repau'te apucasaku jovosi'kupi pa'imanea'ku, chekurumū repau pa'iche'te ruarepa meñe cuasaku pojoku vati ai ti'ñecojñosi'ēja'che ti'ñecojñoku. 7 Ūcuachi'a Jesure cuasamana űa kukū re'oja'che cutucojñoku paau, pāipi repauni ke'rejuna sāiñe pe'rukū vatini cacū'ocojñoku.

Repakuanupū chū'ūnare cho'okaina pa'iche'te kuamū

8 Repakuanupū chū'ūnare cho'okaina ūcuachi'a pāi chekuna űa, vajuchucojñona paapu. Repana i'kache chū'o jmakarūjē'e jorema'ñe paapu. Cononeema'ñe paapu. Ūcuachi'a joreju kuri kooñu chiimana paapu. 9 Dios chū'o mai cuasache ūcuarepare cuhasoma'ñe cuasaju paapu. Cu'ache cho'omanajeju oima'ñe paapu. 10 Repanare chū'ūnare cho'okaiche jo'kara chini charo repana pa'iche'te rua jeerumū űañe chiimū. Repanapi re'oja'che pa'ito jā'aja'ñe cho'uche jo'kare'omu repanare. 11 Repana rājoromi ūcuaja'che chekunare cu'ache cutuma'ñe pe'kerū pa'iju, cononeema'ñe pa'iju, repana cho'uche peore masi cho'uju, pāi chekunare űa kukucojñona paapu. 12 Jesure cuasana chū'ūnare cho'okaiku rājore ūcuate'eo'te paaa'ku. Ūcuachi'a repau mamachii re'oja'che masi chū'ūku repau v'e' pa'inare ūcuanukore masi paaa'ku.

¹³ Repana chũ'unare cho'okaina repana cho'ochē chekũnare masi kuirani rua ña kukucojñojanaa'me. Ūcuachi'a repana Jesure cuasache kuavajuchũma'ñe chekũnare kuajanaa'me.

Dios kũasi'e mai cuasachũ'o ũcuarepa pa'iche'te kũamũ

¹⁴⁻¹⁵ Na'mi sani ñara chiimũ chũ'u mũ'ure. Jã'ata'ni chekũmũ saicu'akũna chũ'ũpi pesa saima'to mũ'ũpi masia'kũ chini ija'ova utija'ova Dios neena pa'iche che'choche'te mũ'ũni chũ'vaku tocha saomũ chũ'u, mũ'ũpi repacheja pa'inani che'choa'kũ chini. Repana Diore Si'arũmũ Pa'ikũ'te cuasakuanupũ Repau chũ'o chekũnani kuaju paapu chini Ūcuauji cho'okaiuna asa cuasanaa'me. ¹⁶ Diore ja'me pa'ire'ochē'te Repau kũamanesi'ere churana Ūcuauji kũaũna mai asa chẽa cuasachũ'o ũcuarepajeku rua re'oja'imũ. Ija'che cuasanaa'me mai:

Icheja chejare pã ca'nivũ paakũ rani paniasomũ Cristo.

Dios Rekochoji cho'okaiuna Repau cu'achejẽ'e cho'oma'ñe pa'iche ñaasome pã.

Angeles ũcuachi'a Repau cho'ochē ñaju paniasome.

Repau pa'iche si'avajũpãire kũakaisi'ejekũna pã si'achejũna pa'ina cuasame Repau'te.

Cheja pani pi'ni Dios pa'ichejana cũnaũmũna jo'e mũnisoasomũ Repau.

Jesure cuasache jo'kasona pa'iche'te kũamũ

4

¹ Jã'ata'ni Dios Rekochoji masi kũaũna ie masime mai: Cristo chuta'a raimarũmũ Repau'te cuasana pã te'ena Repau'te cuasache ũhaso vatipi chũ'ũkũna pã jorena che'chochũ'ore asa chẽa cuasaju pa'ijanaa'me. ² Sẽ'sevachi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'iju jorena chũ'ore asa jachama'ñe cho'ojũ pa'ijanaa'me repana. Repana jorena cu'ache cho'ojũ che'chesosinajejũ repanani cuasomaũna repana cu'ache cho'ochē oimanaa'me.

³ Repana jorena romi vejache ũseme. Ūcuachi'a ãu te'emajñaruã ãũseme repana. Repa ãu Dios cho'osi'ea'me, Repau'te cuasanapi chũ'o ũcuarepare masimũ Repaani, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiju ãiju paapu chini. ⁴ ãu Dios cho'osimajñaruã peore re'oja'chea'me. Jã'ajekũna ãimajñaruã ũcuauamajñaruãre jñaani cuhema'ñe pojojũ, "Re'orepamũ, Ja'kũ", chiiju ãire'omũ maire. ⁵ Jã'ajekũna Dios, "Re'omũ ie", chiisi'ere ãure maipi Ūcuauñi sũejũna ñisikũna jña ãito re'omũ.

Jesucristo chũ'ũñe masi cho'okaina pa'iche'te kũamũ

⁶ Mũ'u cuasaku pa'iche'te Dios chũ'o ũcuarepare Repau'te cuasache kuachũ'ore si'arũmũ ñaku che'chekũ mai majapãijanani jã'are che'chokũ pani Jesucristo'te cho'ochē masi cho'okaiũ pa'ija'mũ.

⁷ Jã'ata'ni aichũ'o pã cuasache jorechũ'o Dios chũ'oma'ñe asacuhẽkũ cho'oma'ñe pa'iu Dios chiichechi'a si'arũmũ na'a rua cho'okũ che'chekũ pa'ijũ'u. ⁸ Mai ca'nivũãpi koka peoca'nivũã pa'imane'a'kũ chini, cho'ochē'te rua cho'oto re'omũ. Jã'ata'ni rekocho pa'iche Diore cuasaju cho'ochē'te na'a rua cuasaku pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto icheja cheja pa'irũmuchi'a re'oma'ñe jũnisosirũmujatũ'ka re'oja'mũ maire. ⁹ Ūcuarepaa'me jã'a. Pãipi ũcuauũko jã'are cuasato re'omũ. ¹⁰ Jã'aja'ñejekũna pãipi ũcuare cuasaa'ju chini, Diore Si'arũmũ Pa'ikũ'te maire re'oja'che cho'okaijchere cha'aju pojojũ Repau'te cho'ochē rua cho'okaiju pa'inaa'me mai. Repau pã ũcuauũkore vati toa sani uuche ũsekaimasikũmũ. Jã'ata'ni Repau'te cuasanarechi'a uuche ũsekaiũmũ.

¹¹ Ie chũ'o chũ'u mũ'ure chũ'vache repacheja pa'inare chũ'ũku che'chokũ pa'ijũ'u, peore masi cho'ojũ paapu. ¹² Repanare Jesure cuasanare re'oja'che i'kaku pa'ijũ'u. Ūcuachi'a mũ'u re'oja'che pa'iu Diore masi cuasaku cu'achejẽ'e cho'oma'ñe pa'iu chekũnare oiu re'oja'che cho'okaiũ pa'iche cho'o ñojũ'u repanare, ña chẽa ũcuaja'che cho'ojũ paapu chini. Mũ'ũpi jã'aja'ñe cho'oto pũsũ'teta'ni mũ'ure ña kũkũju pa'ijanaa'me repana. ¹³ Chũ'u mũ'u pa'icheja sairũmujatũ'ka repanare si'arũmũ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e repana ũcuauũko asaju'te ñaku chũ'vaku che'chokũ pa'ijũ'u. ¹⁴ Jesure cuasana aina mũ'ure jũjñapi jajũna Dios Rekocho mũ'ure jo'kasi'e chekũnare cho'okaimasiche cuhasoma'ñe cho'okũ pa'ijũ'u.

¹⁵ Chũ'u mũ'ure chũ'vachũ'o cho'o ca'nasoma'ñe peore masi cho'okũ pa'ijũ'u, pãipi ũcuauũko mũ'u si'arũmũ na'a re'oja'che pa'iche'te ñaju paapu. ¹⁶ Ñarepaku re'oja'che pa'iu masi che'chokũ pa'ijũ'u. Mũ'ũpi jã'aja'ñe ũhasoma'ñe re'oja'che cho'okũ pa'ito Diopi rua re'oja'che cho'okaija'mũ mũ'ure, mũ'u che'chonare ũcuachi'a.

Jesure cuasanare kuiraju chũ'ũñe'te kũamũ

5

¹ Ɖmupāi mū'ure na'a rua ainarejē'e ke'rema'ne mija'kupāijanare pe'keru i'kaku chu'vaku pa'ijū'u. Pōsupāire mūche'uchūijanare re'oja'che che'choku pa'ijū'u.

² Romi mū'ure na'a rua ainare mija'koromijanare chu'vaku pa'ijū'u. Romichīi mūche'oromijanare cu'ache cho'oma'ne pa'iu re'oja'che che'choku pa'ijū'u.

³ Va'jeva'nare kuiranare peonare ņa oiū kuiraku pa'ijū'u. ⁴ Jā'ata'ni va'jeva'ore chīi paako'te repao chīipi kuiraa'ju. Chīi peokoji majanajechūichi'a paako'te ūcuanapi kuiraa'ju repao'te. Ūcuachi'a Dioni masi cuasaju re'oja'che cho'ochete che'che puka'kupāi repanare oiju re'oja'che kuirasi'ēja'che repana majapāire sāiņe kuirato pojomu Dios. ⁵ Va'jeva'o te'eo pa'io chuova'o pa'iva'o Dioni cuasako Repau cho'okaijachere pojoko cha'ako umucujņana'me ņami Repau'ni si'arumu cuhama'ne sēeo pa'imo. Jā'aja'ne pa'iva'nani cho'okaņu chiime mai. ⁶ Jā'ata'ni chekuna va'jeva'na repanare uachechi'a ūcuuache cu'ache cho'ojū pa'ina vajunata'ni repana rekoņoō jūnisosinaja'ne pa'ime. Jā'aja'ne pa'inare cho'okaicuheme mai. ⁷ Ūcuachi'a repacheja pa'inare majapāi kuirache'te che'chojū'u, re'oja'che pa'ijuna chekūnare repana pa'iche'te ņaju cu'ache cutucu'aa'ku. ⁸ Mai majapāi kuirache pa'imū maire. Na'a so'o majapāijē'e cuasaju ūcuate'eko'a pa'inare majapāirepa na'a rua cuasaju kuirache pa'imū maire. Jā'aja'ne cho'omaneni Diore cuasana pa'iche pa'imana'jeju Repau'te cuasamanare na'a rua cu'ache cho'ome mai.

⁹ Jesure cuasakuanupu kuiracojņo'janare va'jeva'nare ija'che pa'inarechi'a repana mami tohajū'u: Ɖjupāi ūcuate'enare pa'isinapi sesentarepaūsrumu na'a rua paanarechi'a. ¹⁰ Ūcuachi'a re'oja'che cho'o ņoju pa'ina paapu: Mamachīi re'oja'che jomasina paapu, repana vu'ņa rainare pāi pojoju re'oja'che cho'ojū pa'ina paapu, Jesure cuasana re'oja'che cho'okaiju pa'ina, chuova'na pa'inare re'oja'che cho'okaiju pa'ina, re'oja'che si'ache peore cho'ona paapu.

¹¹ Jā'ata'ni va'jenare na'a romichīi mami tochamanejū'u. Chekurumu repanare uache'te cho'ojū jo'e umu vejasa repana Jesucristo'te cho'okaiche'te jo'kasaju. ¹² Jā'aja'ne cho'oni repana cho'ojanaa'me chiisi'ere joreju cho'omaneni cu'ache cho'ome. ¹³ Ūcuachi'a repana va'jena na'a romichīi si'arumu ku'ichechi'a pa'iju chekūnani pāire cu'ache cutuju ņamena carūniso Jesure cuasana i'kama'ņere i'kaju pa'inaa'me. ¹⁴ Jā'ajekuna va'jenare na'a romichīi jo'e umu veja chīi paaju vu'e kuirana paapu, chiimu chu'u, maire cuhenapi repanani cu'ache cutumanea'ju chini. ¹⁵ Chekuna va'jeva'na te'ena Jesure cuasache jo'kaso vati ai chū'uņe'te cho'ojū pa'ime.

¹⁶ Romio ūcuuako Jesure cuasakoji repao majapāire va'jeva'nare paani kuirako paaō, Jesure cuasakuanupu pa'inani ruarepa kuirache chiimanea'ku. Jā'aja'ne cho'oto repanare Jesure cuasakuanupu pa'inare va'jeva'nare kuirare'oja'mu, kuiranare peonare.

¹⁷ Jesure cuasana aina chekūnare masi chū'uju kuirana repana chū'unare rua re'oja'che pojocojņoju paapu. Repanapi Dios chu'o si'arumu che'choju chu'vana pani na'a re'oja'che cho'okaicojņo'ja'ju. ¹⁸ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ūcuare ija'che kuamu:

Vacare trigo cha'ca po'tekaiku'te trigo aiūsemanejū'u; aiū cho'oa'ku,

chiimu. Chekucheja ija'che kuamu:

Cho'ochete cho'okaiku'te repau cho'ochete cho'osi'e ro'i ro'ijū'u,

chiimu.

¹⁹ Pāipi Jesure cuasana chū'unani, "Cu'ache cho'osinaa'me ina", chiito jachajū'u, chekūnapi repana cu'ache cho'osi'e ņasi'ere chotena jā'apāani ka'chana ūcuate'e kuama'to.

²⁰ Cu'ache cho'oreparu jo'e cho'omanea'ju chini pāi ūcuanuko asaju'te i'kajū'u repanare, chekūnapi asa kuku repana cho'osi'ēja'che cho'omanea'ju chini.

²¹ Ie chu'o mū'upi asa cho'oa'ku chini Diona'me Jesucristo Repau chēa paacojņona ángeles asaju'te chū'u jo'kamū chu'u mū'ure: Chu'u chu'vache cho'oku mū'u chinarechi'a na'a re'oja'che cho'okaiju pa'ima'ne pāi ūcuanukore ūcuapa'uvachi'a oiū cho'okaiju pa'ijū'u. ²² Chū'unare jo'kara chini repana pa'iche mu'u rua jeerumu ņasinani jo'kajū'u. Repana pa'iche mu'u masi ņamanare chū'uņe jo'kamanejū'u, chekurumu repanapi cu'ache cho'ojuna ņa pāipi mū'uni cu'ache cutuju. Jmamarujē'e cu'ache cho'oma'ne pa'iu re'oja'che pa'ijū'u mū'u.

²³ Timoteo, mū'uni chu'vamu chu'u ie: Mū'u te'ēnoō cutaro jūni okorepachi'a ūkuku pa'ima'ne uche conopi jmara'karu ja'me ūkuku pa'ijū'u.

²⁴ Jo'e chū'unare jo'kache'te i'kamū chu'u. Rua jeerumu ņasinarechi'a jo'kato rua re'omu, chiimu chu'u. Irumu pāi te'ena cu'ache cho'ochete ņomu, pāi ūcuanuko cho'osi'e ro'iche Dios chū'u mucuse chuta'a tī'amarumuna. Jā'ata'ni chekuna ņoma'ne

cu'ache cho'och'e pãi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũmucuse Ũcuauji kuaana masijanaa'me pãi. ²⁵ Ũcuaja'che pãi re'oja'che cho'och'e te'eñoã pãi ũcuanũko masi ñomu. Jã'ata'ni te'eñoã ñoma'ñe re'oja'che cho'och'e pãi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Dios chũ'ũmucusena masicojñoja'mũ.

6

¹ Chekunare chẽa paacojñoñapi Jesure cuasana repanare paanare ña, vajuçhũju jachama'ñe paapu, pãipi repana pa'iche'te ña mai che'chochũ'ore asa, "Cu'amu jã'a", chiijũ Dioni cu'ache cutumanea'ju chini. ² Chẽa paacojñoñapi Diore cuasana te'ena repanare paanari ũcuaja'che Jesure cuasana pa'ito repana majapãijanajejũna na'a jmamakarũ ña, vajuçhũju pa'ima'ñe cho'och'e na'a re'oja'che cho'okaiju paapu, cho'okaicojñoñapi repana cuasana majapãijanajejũna. Ie che'choku chũ'ũku pa'ijũũ repacheja pa'inare:

Re'oja'che pa'iche'te kũamu

³ Pãiu ũcuauakũji Maire Paaku che'chosi'e ũcuarepare jachaku, Diore masi cuasaju pa'iche'te kuachũ'o che'choma'ñe jorechũ'ore che'choni cu'ache cho'omu. ⁴ Repauji meñe, "Rua masiũ'mũ chũ'ũ", chiijũ cuasaku Dios chũ'o ũcuarepare asacuhẽkũ rua vesũ'mũ repau. Pãi sãĩñechi'a cutuju ke'rechũ'ochi'a ũcuarepama'ñere asaku cutumu repau. Jã'aja'ñe cutuna pãi chekunare ña pojoma'ñe cavaju cu'ache i'kaju sãĩñechi'a jorenaa'me. ⁵ Cuhama'ñe cavaju cu'ache cuasanajeju chũ'o ũcuarepa cuasamanaa'me repana. Kurire kooñu chini Dios chũ'oja'che i'kaju repana cuasachechi'a chũ'vanaa'me repana. ⁶ Jã'ata'ni pãi Dioni masi cuasaju repana paanũkorũchi'a paaju pojoju na'a rua paaneemana kurina karama'ñe paacheja'che repana rekoñoã re'oja'chere paame. ⁷ Mai pãi ũcuanũko icheja cheja rairũmu cu'amajñaruãjẽ'e peona raisinaa'me. Ũcuachi'a mai jũnisorũmu sacũ'akũna peova'na saijanaa'me mai. ⁸ Jã'ajekũna maini ãĩñena me kãña karama'to, ũcuaja'ajamakarũ paaju pojoju na'a rua paaneemaneñu mai. ⁹ Pãi kurina pañu chiina pa'ivesũju cu'ache cuasaju vati chũ'ũñe'te asa chẽa repenare uache'te cho'ojũ ũcuanapi meñe cu'ache cho'ojũ cacu'a cho'osoju pa'ime. ¹⁰ Kurineena si'ache rua cu'ache cho'ome kurire kooñu chini. Pãi te'ena kurire ruarepa chiijũ Jesure cuasache jo'kaso re'oja'che pa'iche'te cavesũso cu'ache pa'ijũ rua chũ'ova'na pa'ime.

Re'oja'che pa'imasiche'te kũamu

¹¹ Mũ'ũta'ni Dios neekũjekũ jã'aja'ñe cho'ocuhẽkũ cho'oma'ñe Repauni masi cuasaku pojoku pe'kerũ pa'iu Repau chiiche'te cho'okũ chekunani oĩũ re'oja'che cho'okaiũ, cu'ache ti'jñetojẽ'e ũhasoma'ñe ũcuare re'oja'che pa'ijũ'ũ. ¹² Mũ'ũre peore cho'ore'ochetũ'ka Dioni masi cuasaku re'oja'che pa'ijũ'ũ, Repau pa'ichejare ai sani pasa chini. Jã'are chini Dios mũ'ũre chẽa paamu. Mũ'ũ Repau'te cuasaku jovosirũmu pãi jainũko asaju'te mũ'ũ Repau'te cuasaku jovosi'e re'oja'che kua jñausi'kua'mũ. ¹³ Icheja chejana'me cnaũmu pa'inare ũcuanũkore pa'iche isiku Dios asaku'te, ũcuachi'a Poncio Pilato'te chũ'o re'oja'che i'kasi'ku Jesucristo asaku'te chũ'ũmu chũ'ũ mũ'ũre ie chũ'o: ¹⁴ Dios mũ'ũre jo'kasi'e jachama'ñe jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'iu Maire Paaku Jesucristo jo'e rairũmujatu'ka rua re'oja'che cho'okũ pa'ijũ'ũ. ¹⁵ Repau'te raouarũmũna Dios Jesucristo'te jo'e raoja'mũ. Repau Dios Te'euji Re'okũ Masiũjekũ ainarejẽ'e na'a rua Masiũ'mũ. Pãi chũ'ũnare ũsekũna repanare uache'te cu'ache cho'ojũ Repau ũsemamajñaruãchi'a cho'ome. ¹⁶ Repauchi'aa'mũ te'eu Si'arũmu Pa'iku. Ũcuauji ruarepa miaku ñacu'akũna pãi te'euji'e ñamanaa'me Repau'te. ũcuanũko cuhama'ñe si'arũmu Repauni pojoju pa'ijũ'ũ. "Peore Masiũ'mũ mũ'ũ", chiijũ pañu mai Repau'te. Jã'aja'ñe paau.

¹⁷ Pãi cheja pa'irũmu kurinajeju põse rua paanare, "Chekunare cuhema'ñe, kuri ai pa'ima'ñechi'a cuasaju, 'Kurire paaku chũ'ũ chiiche peore paaku'mũ chũ'ũ', chiima'ñe pa'ijũ'ũ", chiijũ chũ'ũjũ'ũ, Dios repenare cho'okaijachere pojoju na'a rua cuasaju paapu. Repau Dios maipi re'oja'che paapu chini mai chiiche peore karama'ñe isiku'mũ maire. ¹⁸ "Re'oja'chere si'arũmu karama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ", chiijũ chũ'ũjũ'ũ repanare, chekunani oĩũ repana paache'te isijũ paapu. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'ojũ pani Dios pa'ichejana ai sani repana cho'ojũ chi'isi'e re'oja'che karama'ñe paaju pojoju re'oja'che pa'ijanaa'me repana.

Timoteo'te cuhacho chũ'ũsi'ea'me

²⁰ Timoteo, Dios mũ'ũre jo'kasi'e re'oja'che cuhama'ñe che'chokũ pa'ijũ'ũ. Diore cuasamana peoch'e i'kachũ'o, "Rua masina cuasache'me ie", chiiche jorechũ'o asama'ñe pa'ijũ'ũ. ²¹ Pãi te'ena Dios chũ'o asasina repana jorena chũ'vache'te asa chẽa Diore masi cuasache kuachũ'o asacuheme chura.

Re'omꞑ. Diopi re'oja'che cho'okaiꞑ paꞑꞑ musanꞑkonare.

Pablo

San Pablo Timoteo'te jo'e chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pablo, Diopi chiiuna maire Jesucristo'te cuasanare Repau, "Chu'una'me si'arumu pa'iche'te isija'mu chu'u", chiisi'ere chu'vaku paau chini Jesucristo saosi'kupi ija'ova utija'ova tocha saomu ² mu'ure, Timoteo'te, chu'u chiiuja'uijekuna chu'u cuasaku'te. Mai Ja'ku Diona'me Maire Paaku Jesucristo oiu rua re'oja'che pa'iche'te cho'okaa mu'ure re'oja'che paau chini.

Dios chu'o chu'vache'te chu'umu

³ Chu'u aipai cho'okaisi'ejache cu'ache cho'omau suma'ku pa'ima, Diore cho'okaku'mu chu'u. Umucujnana'me nani Repauni mu'uni si'arumu seekaiu, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiu pa'imu chu'u Repau'te. ⁴ Mu'u chu'u jo'ka rairumu oisi'ere cuasaku mu'una'me pa'iu pojora chini naneemu chu'u mu'ure. ⁵ Ucuachi'a mu'u Diore masirepa cuasaku pa'iche cuasamu chu'u. Mucu'eo Loidana'me mija'ko Eunice charo Repau'te cuasaju jivosinaa'me. Chura mu'u ucuachi'a repaana cuasacheja'che cuasamu Repau'te.

⁶ Ja'ajekuna chu'u mu'ure jajnapi jarumu mu'upi cho'omasia'ku chini Dios mu'ure jo'kasi'ere cho'oku che'che na'a rua cho'oku pa'ijiu, chiiu chu'u mu'ure. ⁷ Dios maire vajuchurekoia paaa'ju chini jo'kama'mu. Maipi ruihine cuasa masiju cu'ache cho'oma'ne re'oja'che pa'iju chekunani na oiju re'oja'che cho'okaiju paapu chini cho'okaimu Dios maire. ⁸ Ja'ajekuna Maire Paaku pa'iche chekunare chu'vavajuchuma'ne chu'vajiu. Ucuachi'a chu'u Repau chu'o chu'vakujeku pai cheav'e cuacojio pa'iche'te cuasaku vajuchuma'ne cu'ache ti'jnecojio'okuta'ni Diopi cho'okaiuna Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chu'una'me pojoku chu'vaku pa'ijiu. ⁹ Repau Dios maire vati toa sani uuche useku chea paaku'mu, maipi Repau neena pa'iju re'oja'che paapu chini. Mai re'oja'che cho'osi'ejekuna cheasi'emaasomu ja'a. Rupu Repau'te uache cho'osi'easomu ja'a. Maire oiu ja'aja'ne cho'okani chea paajache chuta'a cheja peorumuna cuasa Jesucristoni rao cho'okasa chiniasomu Dios. ¹⁰ Chura mai cu'are jini ro'ikaa chini Ucuau'ni rao Repau maire oiu cho'okasa chiisi'e kuacuhasi'kuam Repau. Jesucristo'te cuasache kuachu'o asa cheasinajeju ie masime mai chura: Jesucristo cho'okaisi'ejekuna mai junisoserumu cu'anareta'ni toa saima'ne Repau pa'ichejana ai sani Ucuau'na'me re'oja'che pa'ire'uche.

¹¹ Dios chu'ure ja'are kuaku paau chini chu'u jo'kasi'kuam, Jesucristo saosi'ku pa'iu Repau chu'ore ku'iu che'choku paau chini. ¹² Chura repachu'o che'chokujeku cu'ache cho'ocojio'oku pai cheav'ere caorena pa'imu chu'u. Ja'ata'ni chu'u Repau Jesucristo kuiramasi'ku re'oja'che pa'iche masakujeku vajuchuma'mu. Repau jo'e rairumujatu'ka Ucuau'ni masi kuirakuna re'oja'che pa'ija'mu chu'u.

¹³ Chu'u mu'ure che'chosi'ere Dios chu'o ucuarepare che'choku pa'ijiu repacheja pa'inare. Ucuachi'a Jesucristoni masirepa cuasaku chekunare pai oiu re'oja'che cho'okai pa'ijiu. ¹⁴ Dios Rekocho mai rekoio ja'me Pa'irekochoji cho'okaiuna Repau mu'ure chu'vaa'ku chini chu'u jo'kasi'ere Repau chu'ore masi chu'vaku pa'ijiu.

¹⁵ Asia cheja cana ucuau'ko Figelona'me Hermogenejatu'ka chu'ure cho'okaicuheju jo'kasosi'e masimu mu'u. ¹⁶ Ja'ata'ni Onesifore chu'ure ruarepaio chu'u chimajnarua re'oja'che kuirasi'kure Diopi oiu re'oja'che cho'okaa, repau neenare ucuachi'a. Icheja pa'irumu chu'ure pai cheav'e pa'iku'teta'ni vajuchuma'ne ja'me pa'isi'kuam repau. ¹⁷ Repau ijoopo Roma vu'ejoopo apeti'asirumu vajuchuma'ne chu'ure jnaa'nejatu'ka rua jeerumu ku'esi'kuam repau. ¹⁸ Ucuachi'a repau Efeso vu'ejoopo pa'irumu repau chu'ure rua re'oja'che cho'okaisi'e peore masimu mu'u. Maire Paaku Dios Repau pai ucuau'ko cho'osi'e ro'iche chu'umucuse chu'ure re'oja'che cho'okaisi'e ro'i repau'te na oiu rua re'ojachere isia'ku.

Sotao re'oku cho'ochaja'che Jesucristo'te cho'uche cho'okaiche'te kuamu

2

¹ Mu'u, Timoteo, chu'u chiija'iu, Jesucristo mu'ure cho'okaiche re'oja'che cho'o koka paajiu. ² Chu'u mu'una'me chekuna jainuko asaju'te che'chosi'e asa chea ucuarepa cho'oku chekunare che'chomasinare che'choju'u, asa chea che'choju paapu.

³ Sotao re'oku pa'ivesache pa'itoje'e pojoku masi cho'oku pa'icheja'che pa'iu Jesucristoni cuasakuna mu'ure cu'ache ti'jine'ne kuhema'ne ucu' po'oku cho'uche cho'okaiu

pa'ijũ'u Repau'te. ⁴ Sõtaopãi te'euji'e repanare uache cho'oma'ñe pa'iju repanare chũ'ũna chũ'ũñechi'a cho'ome repanapi pojoa'ju chini. ⁵ Vi'topũ apena ũcuaja'che vi'to apeche chũ'ũna chũ'ũñe'te peore masi cho'omaneni cajejaima'me. ⁶ Pãiu cho'ocher rãa cho'oku repau chio ãu tãsi'ku ãu kãirũmu ũcuauji charo tãa ãimũ repa. ⁷ Peore jã'a chotemajña chũ'u i'ka kuasi'e asa cuasaku che'cheku pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oni Maire Paaku Diopi cho'okaiũna asamasija'mu mu'u.

⁸ Jesucristo pa'isi'ere cuasajũ'u. Aperũmu pa'iu pãi chũ'usi'ku David jojo-cojñosi'kuamũ Repau. Chuenisosi'kuta'ni Diopi vasouna jo'e vajuraisi'kuamũ. Ũcuu kuache'te Repau Jesucristo'te cuasache kuachũ'ore chũ'vaku pa'iku'mu chũ'u. ⁹ Repachũ'o chũ'vakujeku cu'ache cho'ocojñoku pãi chẽavu'ere pa'iu cu'ache cho'osi'kure quẽo suochẽja'che cunamepi quẽo suocojñosi'ku pa'imũ chũ'u. Jã'ata'ni Dios chũ'o chũ'vacheta'ni ũsecu'amũ pãi. ¹⁰ Jã'ajekuna Repau'ni cuasaku rãa cu'ache cho'ocojñokuta'ni Repau chũ'o ũcuu masi chũ'vaku pa'imũ chũ'u, Repau chẽa paajanapi asa chẽa Jesucristoni cuasaju jovo Ũcuau'ame si'arũmu re'oja'che paapu chini. ¹¹ Ie chũ'o rãa ũcuarepa'me:

Maipi Repau'ni cuasaju cu'ache cho'ocojñoni Ũcuau'ame jũnisosinaja'ñe pa'iju Repau'ame si'arũmu re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹² Cu'ache ti'jñecojñonata'ni maipi Repau'ni ũcuu cuasani

Ũcuau'ame pa'iju pãire chũ'ujanaa'me.

Jã'ata'ni maipi Repau'te cuasache'te kuavajuchuju,

"Repau'te cuasamanaa'me chũkuna", chiito maire ũcuaja'che sãĩñe,

"Chũ'u neenama'me ina", chiija'mu Repau.

¹³ Maire Repau chũ'ũñe masirepa re'oja'che cho'uju pa'imanareta'ni

ũcuu re'oja'che cho'oku pa'iku'mu Repau,

ũcuarepa pa'iu ũcuarepa cho'ochechi'a masikujeku.

Diopi pojoa'ku chini Repau chiiche masi cho'okaiũ pa'iche'te kuamũ

¹⁴ Ie chũ'u chũ'vachũ'o repacheja pa'inare si'arũmu chũ'vaku pa'ijũ'u, cavesuma'ñe cuasaju paapu. Ũcuachi'a mai vesuche'te repana sãĩñechi'a cutuju ke'reche Dios asaku'te ũsejũ'u repanare. Jã'aja'ñe i'kachũ'o na'a re'oja'che pa'iche che'chochũ'oma'mu. Jã'aja'ñe i'kache si'arũmu asana pãi rupũ cacu'asome. ¹⁵ Mu'ure peore cho'ore'ochetũ'ka Dios chiiche'te cho'oku pa'ijũ'u. Ũcuauji mu'ũni pojoa'ku. Jã'aja'ñe cho'oku pani Repau chũ'o ũcuarepa vajuchũma'ñe chekunare rũhiñe che'chomasija'mu mu'u. ¹⁶ Diore cuasamana peochẽ i'kachũ'o i'kama'ñe pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe i'kana si'arũmu na'a rãa cu'ache cho'uju pa'inaa'me. ¹⁷ Repana che'chochũ'o phũ'karavũ chachaku saicheja'che cu'achejekuna repachũ'o asana cacu'asoju pa'ime. Himeneona'me Fileto ũcuare peochẽ chũ'ore che'choju pa'ime. ¹⁸ Dios chũ'o ũcuarepare cuheju chura tĩĩñere jorechũ'ore che'choju pa'ime repana, ija'che i'kaju: "Pãi jũnisosina vajuraimanejanaa'me; Jesure jovorũmuchi'a repana rekoñõ vasocojñõne pa'imũ repanare", chiiju. Jã'aja'ñe i'kaju jorejũ che'choju pãi te'enare Jesure cuasanare cacu'osoju pa'ime repana. ¹⁹ Jã'ata'ni Dios chũ'o ũcuarepajeku ai pa'iche, ija'che kuamũ:

Maire Paaku Dios Repau neerepanare masimũ.

Ũcuachi'a,

Repanare re'oja'che cho'okaaũ chini Repau'te sẽnare ija'che i'kamũ Dios:

"Cu'ache cho'ocher peore ũhasocher pa'imũ musanũkonare", chiimũ.

Jã'aja'ñe kuamũ Repau chũ'o tocha jo'kasi'e.

²⁰ Pãi pa'ivũ'e ujavũ'e sa'navũ pa'imajñaruã pachokurina'me pokuri cho'osimajñaruãchi'a pa'ima'ñe chooko'ñana'me toto cho'osimajñaruã pa'imũ. Repa te'emajñaruã si'aumucujña cho'ocher cho'uju paamajñaruãa'me. Cheke na'a re'ojamajñaruãta'ni cho'ocher cho'omaumucujñachi'a pojoju cho'uju paamajñaruãa'me. ²¹ Pãiu'te cu'ache cho'ocher peore ũhasosi'kure re'ojamajñaruãja'ñe pa'ikujekuna Maire Paaku Dios chiiche re'oja'che ũcuauache cho'ore'omu.

²² Jã'ajekuna pũsupãi cu'ache cho'ouache cuasache'te javoku cho'oma'ñe re'oja'che pa'iu Dion masi cuasaku cavama'ñe pa'iu, chekunare oiũ re'oja'che cho'okaiũ pa'ijũ'u, re'ojarekoñõ paaju Diore sẽnana'me. ²³ Mai vesuche'te cutuju pãi sãĩñechi'a ke'rechũ'o asaku pa'imanajũ'u. Repachũ'o cutuna rãa cavaju pa'inaa'me. ²⁴ Maire Paaku'te cho'ocher cho'okaiũ'te cavaneema'ñe pa'iu pãi ũcuaukore re'oja'che ja'me pa'iche pa'imũ. Ũcuachi'a che'chomasiku na'mi pe'rũma'ku paau repau. ²⁵ Ũcuachi'a pãi repau chũ'vachũ'o asacuhenare Diopi cho'okaiũna jachache'te ũhaso Repau chũ'o ũcuarepare asa chẽa cuasaa'ju chini pe'kerũ i'kaku paau. ²⁶ Repanapi jã'aja'ñe cho'oni

rūhiñe cuasaju re'oja'che pa'ijanaa'me, vati aipi paaku chũ'ukuna repana ũcuauache cu'ache cho'oju pa'isi'ere juvomasiju.

Jesucristo jo'e raipi'rarumu pa'ijachere kwamu

3

¹ Ūcuachi'a iere masiche pa'imu: Jesucristo jo'e raipi'rarumu rua pa'ivesache pa'ija'mu maire. ² Reparumu pāi jainuko meñechi'a chiiju chekunare cho'okaicuheju kurineehu, "Chekunare na'a rua masiu'mu chu'u", chiiju ũcuuanachi'a meñe pojoju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a Diore cu'ache i'kaju, puka'kupāi jachaju, repanare re'oja'che cho'okainare pojoma'ñe ke'reju, Diore pojoju cho'oche ña pāisoju pa'ijanaa'me. ³ Majapāijē'e cuasamaru ña oima'ñe cu'ache cutuju, chekuna cho'oche pe'ruju cuhama'ñe cuasaju, repanare cho'ouache cu'a juvovesuju, chekunare asi cho'oju re'oja'che cho'oche peore si'ache cuhena pa'ijanaa'me repana. ⁴ Ūcuachi'a rua joreju repana cu'ache cho'ochejē'e cuasama'ñe pa'iju, meñechi'a cuasaju chekunare cuheju, Dios chiiche cho'ochejē'e cuasama'ñe repanare uachechi'a cho'oju pa'ijanaa'me repana. ⁵ Diore pojona cho'ocheja'che joreju cho'oju repana cu'ache cho'ocheji Repau re'oja'che cho'okaiche'te jachaju pa'ijanaa'me repana. Jā'aja'ñe pa'inare pāi ja'me pa'imanejū'u.

⁶ Repana pāi te'ena ku'iju vu'ñana tī'a romiva'nare vesuva'nare cu'are juvovesuju ũcuauache cu'ache cho'oju vajučhuvana're joreju peoche'te che'choju pa'inaa'me. ⁷ Repana romi pāi che'choche si'arumu si'ache che'cheju pa'inata'ni jmamakarujē'e Dios chu'o ũcuarepa asa chēamanaa'me. ⁸ Repana jorena Dios chu'o ũcuarepare cuheju jachaju pa'ime, Janena'me Jambres Moiseni cuheju aperumu ke'resi'ēja'che. Cu'achechi'a cuasanajēju Diore cuasacuhena'me repana. ⁹ Jā'ata'ni pāi ũcuarepanuko asa chēamanejanaa'me repana jorechu'o. Repana jorena cho'oche pāi ũcuauako ña masijanaa'me, Moise'te cuhesina Janena'me Jambres cu'ache cho'oju ña masi-cojñosi'ēja'che.

Pablo Timoteo'te jo'e chũ'u jo'kasi'ea'me

¹⁰⁻¹¹ Mu'uta'ni chu'u che'chochu'ore masiku'mu. Ūcuachi'a chu'u pa'iche peore masiku'mu, chu'u cho'ora chiiche, chu'u Diore masi cuasache, chu'u pe'keru che'chochena'me chu'u chekunare oia re'oja'che cho'okaiche. Ūcuachi'a chu'u cu'ache cho'ocojñokuta'ni Diore cuasache ũhasoma'ñe ũcua cuasaku Repau'te cho'oche cho'okai koka paache masiku'mu mu'u. Chu'u Antioquia vaejoopo Iconio vaejoopona'me Listra vaejoopo pa'inare cu'ache cho'ocojñosi'e peore masiku'mu mu'u. Repanare rua cu'ache cho'ocojñokuta'ni Diopi cho'okaiuna re'oja'che pani etajaisi'kuu'mu chu'u. ¹² Re'oja'che pa'iju Jesucristoni masi cuasaju Repau chiichechi'a cho'oñu china pāi cu'ache cho'ocojñojanaa'me. Ūcuarepaa'me jā'a. ¹³ Jā'ata'ni cu'ache pa'inana'me jorechu'o che'chona joreju, jorecojñuju si'arumu na'a rua cu'ache cho'oju pa'ijanaa'me.

¹⁴ Mu'uta'ni mu'u che'chocojñosi'ere peore masi cuasaku ũhasoma'ñe ũcua cuasaku pa'ijū'u. Chukuna'te mu'ure che'chosinare masakujeku repachu'o ũcuarepa pa'iche'te masimu mu'u. ¹⁵ Mu'u chiirumuna masiche'te Dios chu'o tocha jo'kasi'ere cuasajū'u. Jesucristo'te cuasaju jovo Ūcuaua'me si'arumu re'oja'che pa'iche'te kwamu repachu'o. ¹⁶ Dios chu'o tocha jo'kasi'e peore Ūcuau kuasi'ejeku maire che'chochu'oa'me. Maipi asa cu'ache cho'oche'te ũhasoajju chini kuachejeku maire re'oja'che pa'iche chu'vachu'oa'me. ¹⁷ Mai Diore cuasanapi repachu'ore asaju che'cheju pani re'oja'che pa'iche che'chenajēju si'ache re'oja'che cho'omasijanaa'me.

4

¹ Dios asaku'te ũcuachi'a Jesucristo Pāi Ūcuaukore Chũ'uku Pa'ijau jo'e rani pāi jūnisosinana'me vajuna cho'osi'e peore ro'iche chũ'ujau asaku'te iere chũ'u jo'kamu chu'u mu'ure: ² Dios chu'o chu'vache cuhasoma'ñe si'arumu chu'vakū pa'ijū'u, chu'vare'oromuna'me chu'vacu'ache pa'irumu. Pe'keru che'choku repanapi cu'ache cho'oto pe'ruma'ñe i'kaku chu'vajū'u repanare, jo'e cho'oma'ñe Dionii masi cuasaju vajučhuma'ñe re'oja'che pa'iju paapu chini. ³ Na'a pa'isirumu Dios chu'o ũcuarepa che'choche rua asacuhejanaa'me pāi. Chu'o ũcuarepare asacuheju repanare uachechi'a asaju, repana chiichechi'a che'chojuna asaju pañu chini che'chonare rua jainukore ku'e jñaa'janaa'me repana. ⁴ Dios chu'o ũcuarepare asacuheju rupu aichu'ore pāi cuasaju kuache'te asaju pa'ijanaa'me repana. ⁵ Mu'uta'ni si'arumu rūhiñe cuasaku pa'ivesache ti'jñetojē'e ũcua re'oja'che pa'iu mu'upi cho'oa'ku chini Dios mu'ure jo'kasi'ere Repau chu'o chu'vache'te peore masi cho'oku pa'ijū'u, Repau'te cuasamanapi asa chēa Jesuni cuasaju jovoajju.

⁶ Chũ'are vanisojarũmu tĩ'añe jmakarũ karamũ. Dios chũ'o chũ'vakũjekũ chuenisopi'ramũ chũ'u. ⁷ Jesuni masi cuasakũ chũ'are peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ cu'ache tĩ'jñeco'jñokuta'ni Repaũ'te cuasache'te ũhasoma'ñe ũcua cuasakũ re'oja'che pa'iu chũ'ũpi cho'oa'kũ chini Dios chũ'are jo'kasi'e peore cho'o pi'nicuhamũ chũ'u. ⁸ Chura chũ'u re'oja'che cho'osi'e ro'i Maire Paakũ Re'okũ pãĩ ũcuanũko cho'osi'e ro'iche Repaũ chũ'ũmucuse chũ'are ĩsijachere cuasakũ cha'amũ chũ'u. Chũ'ũrechi'a ĩsima'ñe Repaũ jo'e raijache rũa cuasajũ pojojũ cha'anare ũcuachi'a ĩsija'mũ Repaũ.

Timoteoji cho'okaau chini Pablo chũ'ũkũ chũ'vasi'ea'me

⁹ Mu'are peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ na'mi rani ñajũ'ũ chũ'are. ¹⁰ Demas Diore cuasamana pa'iche'te na'a rũa chiũũ chũ'are jo'ka Tesalónica vũ'ejoopona sanisosi'kua'mũ. Crescenteji Galacia chejana sanisosi'kua'mũ. Titopi Dalmacia chejana saisi'kua'mũ. ¹¹ Lucachi'a ja'me pa'imũ chũ'are. Marco'te ku'e ĩñaã rakaijũ'ũ. Chũ'are cho'ochẽ rũa cho'okaimasikũ'mũ repaũ. ¹² Tĩquico'te mu'ũ sani pa'ichejana Efeso vũ'ejoopona saosi'kua'mũ chũ'u. ¹³ Mu'ũ rairũmu chũ'u Troas vũ'ejoopo jo'ka raisikãã chũ'u s'e'sevũ ju'ikãã rakaijũ'ũ chũ'are, Carpo vũ'e jo'kasikãã. ũcuachi'a chũ'u utija'okorovũã rakaijũ'ũ. Chekũja'o utija'o ũcuachi'a rũa chiũmu chũ'u. Jã'a cavesuma'ñe rakaijũ'ũ chũ'are.

¹⁴ Cũna cho'ochẽ cho'okũ Alejandro rũa cu'ache cho'osi'kua'mũ chũ'are. Maire Paakũji repaũ cu'ache cho'osinũkorũ cu'ache tĩ'jñe'ñe chũ'ũja'mũ repaũ'te. ¹⁵ Ñarepakũ pa'ijũ'ũ repaũ cho'ochẽ. Mai chũ'vache Dios chũ'o rũa cuhekũ chũ'vaũsemũ repaũ.

¹⁶ Pãĩ chẽañe chũ'ũna charo chũ'ũni soni chũ'u cho'osi'ere cuasa ñarũmu chũ'are ja'me pa'ina te'ũjĩ'e ja'me i'kakaima'ñe ũcuanũko jo'ka sanisosinaa'me chũ'are. Jã'ata'ni repana cho'osi'e cuasamanea'kũ Dios, chiũmu chũ'u. ¹⁷ Jã'ata'ni reparũmu chũ'are Maire Paakũji ja'me pa'iu cho'okaisi'kua'mũ, chaire ãusoma'ñe pa'iu Repaũ chũ'ore ũcua koka paakũ masi chũ'vakũna judío peonapi ũcuanũko asajũ paapũ chini. ¹⁸ Maire Paakũ chũ'are cu'ache cho'ochẽ si'ache peore ũsekaiũ Repaũ pa'icheja re'ojachejana saja'mũ. Si'arũmu cuhama'ñe pojojũ paũũ mai Repaũ'te. Jã'aja'ñe paau.

Chũ'o saokũ re'oja'che i'ka jo'kasi'ere kuamu

¹⁹ Priscana'me Aquila'te chũ'o sa kuakaijũ'ũ chũ'are, Onesiforona'me repaũ majapãĩ ũcuachi'a. ²⁰ Erasto Corinto vũ'ejoopona canũkasi'kua'mũ. Trófimoreta'ni jũ'ikũni Mileto vũ'ejoopona jo'ka ranisosi'kua'mũ chũ'u. ²¹ Mu'are peore cho'ore'ochetũ'ka cho'okũ chuta'a susũrũmu tĩ'amarũmũna raijũ'ũ icheja. Eubulona'me Pudente, Linona'me Claudia, chekũna mai majapãijana ũcuanũko icheja pa'ina chũ'o saome mu'are.

²² Maire Paakũji mu'ũ rekocho'te ja'me paau. Mũsanũkonare ũcuanũkore Diopi rũa re'oja'che cho'okaau re'oja'che paapũ chini. Re'omũ.

Pablo

San Pablo Titore chu'o tocha saosi'ea'me

Pabloji Titoni sēemu

¹ Chu'u, Pablo, Dios chū'uñe cho'ochē cho'okaiku'mu. Jesucristoji chu'ure saosi'kua'mu Dios chu'ore chu'vaa'ku chini, Dios chēa paajanapi Repauni cuasaju jovo Dios chu'o ūcuarepare masiju re'oja'che paapu chini. ² Dios apereparamu chuta' cheja peorumu Repau pa'icheja pāi sani pa'ijachere kuaasomu. Jorema'kua'mu Dios. Diore cuasaju jovosina Ūcuau pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. ³ Chura Repau paanare vati toa sani uuche Ūsekūji Dios Repau chiisirumujekuna pāipi asa masia'ju chini chu'uni chū'usi'kua'mu Repau chu'ore chu'vaa'ku chini. ⁴ Tito, chu'u ie chu'o tocha saomu mu'ure. ¿Pa'iku mu'u? Mu'ure rua cuasamu chu'u. Chu'upi mu'uni Dios chu'ore kuaana Repauni cuasaku jovosi'kua'mu mu'u. Jā'ajekuna chu'u chīija'iu pa'imū mu'u chu'ure chura. Jesucristo'te maire vati toa sani uuche Ūsekūni Ūcuate'eu'te cuasanaa'me mai. Repau Jesucristo mai Ja'ku Diona'me mu'u rekochona re'oja'che pa'iche'te cho'okaijuna re'oja'che pa'ijū'u.

Tito cho'ojachere kuamu Pablo

⁵ Chu'u mu'ana'me Creta juupo pa'iu mu'ure jo'ka ranisosi'kua'mu, mai cho'o pi'nimanesi'ere mu'upi na'a pa'iu cho'o pi'nia'ku chini. Mu'ure chū'usi'kua'mu chu'u Jesure cuasana pa'ijoopoā si'ache repajoopoā ku'iu Jesure cuasanare chū'uju kuira-janani, ainani jīaa jo'kaa'ku chini. ⁶ Ija'che pa'inani chēajū'u: Jesure cuasanare chū'ujana ija'che paapu: Cu'ache cho'oma'ne paapu pāipi cu'ache cutumanea'ju. Romi te'enarechi'a paaa'ju. Repana mamachīi Jesure cuasaju puka'kupāi chū'uñe jachama'ne paapu. Mamachīipi ūcuauache cu'ache cho'oto puka'kupāi pāi chū'ucu'amū. ⁷ Jesure cuasanare chū'unapi, repana chū'unare re'oja'che paaju, Diore cho'uche cho'okaapu. Cu'ache cho'omanea'ju repana. "Chukuna na'a rua masime", chini chekuna i'kache asacuhemanea'ju. Na'mi pe'rumanea'ju. Cono jū'imanea'ju. Chekunare vaimanea'ju. Kurineemanea'ju. ⁸ Jesure cuasanare chū'unapi ija'che pa'ito re'omu: Chekunare pāi so'ña rainare auna'me kāiruu isia'ju. Chekunare re'oja'che cho'okaiju paapu. Dios chū'uñe'te cho'oa'ju, cho'ouama'tojē'e. Chekunana'me re'oja'che pa'iju Dios chūiche'te cho'oa'ju. Chekurumu cu'ache cho'ouatojē'e cho'omanea'ju. ⁹ Jesure cuasanare chū'unapi chu'u che'chosi'ere Dios chu'o ūcuarepare jmakarujē'e jo'kasoma'ne cuasaju paapu, pāi ke'retojē'e. Jo'kasomaneni chu'u che'chosi'ere chu'o chekunani che'chomasijanaa'me repana. Ūcuachi'a jorechu'o che'chonare chu'vamasijanaa'me repana chu'vachu'ore asa chēaa'ju chini.

¹⁰ Dios chu'o jachana jainukoame, peoche i'kaju jorena. Judiopāi rua jainuko jā'aja'ne cho'ome. Ūmupāi ūcuaukore ija'che i'kame: "Musaukonapi jkochā'tiro chūto tūacojñoma'to Dios pa'icheja saicu'aja'mu", chiime repana. Joreme. ¹¹ Repanare Dios chu'o jachanare ūsejū'u, cu'ache che'chomanea'ju. Kurire kooŋu chini cu'ache che'chome repana. Jā'aja'ne che'choju te'evu'ña pa'inare ūcuaukore cacū'ojū pa'ime. Jā'ajekuna repana cho'ochē'te ūseto rua re'omu. ¹² Aperumu Creta juupo pa'iku rua masiūji ija'che i'kaasomu: "Creta juupo pa'ina ūcuauko jorenapi ai ainaa'me. Pa'ivesuju, ŋameju, vaineeju, cu'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me", chinasomu repau. ¹³ Ūcuarepaa'me repau i'kasi'e. Jā'ajekuna repacheja pa'inare rua chu'vajū'u, Dios chu'ore asa chēa cuasaju paapu. ¹⁴ Rua chu'vajū'u repanare, judiopāi aichu'o kuache'te jorechu'ore asa chēa Dios chu'o ūcuarepare jachana chū'uñe'te cho'omanea'ju. ¹⁵ Pāi re'ojarekoñō paana re'oja'chechi'a cho'onaa'me. Pāi cu'arekoñō paanata'ni, cu'achechi'a cho'onaa'me. Dion i'chaju, cu'ache'te cuasaju re'oja'che cho'ovesume repana. ¹⁶ Repana cu'ache cuasana, "Diore cuasanaa'me chukuna", chīinata'ni re'oja'che cho'omaruña ŋa jachame pāi repanare. Dios peore, "Cho'omanejū'u", chīisi'ere cho'ojūna pe'rumu Dios repanare. Dios chū'usi'eta'ni cho'oma'me. Re'oja'cheta'ni jmakarujē'e cho'ovesunaa'me repana.

2

Pablo Tito che'chojachere kuamu

¹ Mu'uta'ni, re'oja'chechi'a che'choku pa'ijū'u, Dios chu'o ūcuarepare. ² Ūmupāi ainare ija'che che'chojū'u: "Re'oja'che pa'iju, cono jū'ima'ne pa'ijū'u, chekuna pāi ŋa kuku'ju musaukonare. Cu'ache cho'ochē jūvomasiju cho'oma'ne pa'ijū'u. Diore masi cuasajū'u. Pāi ūcuaukore oijū'u. Ūcuachi'a musaukonare cu'ache ti'jñeto Diore cuasache

ūhasomanejū'u." Jā'are che'chojū'u amupāi ainare. ³ Ūcuaja'che romi ainare ija'che che'chojū'u: "Re'oja'che pa'ijū Dioni cuasaju pa'ijū'u. Chekuna pa'iche ñani cu'ache cutumanejū'u. Cono jū'ima'ñe pa'ijū'u. Re'oja'che cho'ojū pa'ijū'u, musanukona pa'iche'te chekunapi ña chēa paapu. ⁴ Romichūre re'oja'che che'choñu chini jā'aja'ñe pa'ijū'u. Musanukona airomipi romichū amu pa'inare ija'che che'choto re'omu: 'Muūjare cuasaju pa'ijū'u, chūva'nare ūcuachi'a. ⁵ Masi cuasaju cu'ache cho'oma'ñe pa'ijū'u. Ñamema'ñe masi kuiraju pa'ijū'u chūva'nare, puka'kure ūcuachi'a. Chekunare pāi ña oiju pe'keruji i'kaju pa'ijū'u. Romi musanukona ūjupāi chū'ñe jachama'ñe cho'ojū pa'ijū'u. Jā'aja'ñe pa'ijūna pāipi ñani, Diore cuasanajeju re'oja'che pa'inaa'me jā'ana, chijjanaa'me musanukonare. Cu'achu'o i'kachejē'e peoja'mu repanare.' " Airomipi romichūre jā'aja'ñe che'choto re'omu.

⁶ Ūcuachi'a pōsupāire ija'che che'chojū'u: "Musanukonare cu'ache cho'ouatojē'e re'oja'chechi'a cho'ojū pa'ijū'u", chijū'u repanare. ⁷ Mu'ujē'e repa ñaju'te si'arumu re'oja'chechi'a cho'ojū'u, mu'u pa'iche'te ña chēa'ju. Repanare chū'vani jmamakarujē'e jorema'ñe chū'vajū'u. Apema'ñe rūhiñe che'chojū'u repanare. ⁸ Si'arumu chū'o ūcuarepare i'kakū pa'ijū'u, pāipi mu'uni cu'ache cutumaneajū. Re'oja'chechi'a i'kajū'u maire cuhenapi cu'ache i'kama'ñe paapu. Cu'ache cho'omanajejuna maire cu'ache i'kavajuchujanaa'me repa.

⁹ Pāi chekunare cho'uche cho'okainare ija'che chū'vajū'u: "Musanukonare paana chū'ñe peore re'oja'che cho'ojū'u, repanapi ña pojoajū. Musanukonare chū'uto ke'remanejū'u repanare. ¹⁰ Repa nēe jmamakarujē'e ñaasokaimanejū'u. Re'oja'che pa'ijū'u, musanukonapi repa cu'amajñarūā kuirache'te jo'kavajuchumaneajū. Re'oja'chechi'a cho'ojū pa'ijū'u, musanukona pa'iche'te pāipi ña ūcuano, 'Dios vati toa sani uche Ūseku chū'o rua re'oja'imū', chijū masia'ju." Jā'aja'ñe chū'vajū'u cho'uche cho'okainare.

¹¹ Diopi oiū re'oja'che Cho'okaikujeku Repa paanare vati toa sani uche ūsemu. Pāipi Repa pa'iche'te masia'ju chini ūcuano'ore re'oja'che cho'okaikū'mu Dios. ¹² Diopi maini re'oja'che cho'okaiuna re'oja'che pa'imasināa'me mai. Dios maire che'chokū'mu Repa, "Cho'omanejū'u", chīsī'ere cho'omaneajū chini. Che'chomu maire, ūcuauache cu'ache cho'ouatojē'e re'oja'chechi'a cho'ojū paapu chini. Che'chomu, maipi chekunani re'oja'che ja'me paapu chini. Che'chomu maire, icheja cheja pa'inapi Repa ni masi cuasaa'ju chini. ¹³ Icheja chejare pa'ijū pojoju cha'ame mai, Jesucristo jo'e cajejachere. Maire vati toa sani uche Ūseku, Peore Masiku, Jesucristo re'oja'che ñou ko'sija'iu cajeja'mu. Dioa'mu Repa. ¹⁴ Repa Jesucristo maini oiū vati toa sani uche'te Ūseku jū'ñe kuhema'ñe mai cu'ache cho'uche jūni ro'ikaisi'kua'mu. Ūcuachi'a mai rekoñōare care'vakasa chini jūni ro'ikaisi'kua'mu, maipi cu'ache cho'uche'te ūhaso re'oja'che cho'ojū paapu chini. Maini paara chini jā'aja'ñe cho'osi'kua'mu Repa.

¹⁵ Tito, ie chū'u tochasi'e peore che'chokū pa'ijū'u mu'u. Repa chū'ore chū'vaa'ku chini Dios mu'ure chū'usi'e Repa'te masi cuasanare chū'vaku pa'ijū'u, ūhasomaneajū. Ūcuaja'che masi cuasanare Dios chū'ñe'te rua i'kajū'u masi cuasaa'ju. Ūcuano'ore masi chū'vajū'u, mu'uni jachamaneajū.

3

Jesure cuasana re'oja'che pa'iche'te kuamu

¹ Repacheja pa'inare Jesure cuasanare si'arumu ūcuano'ore ija'che chū'vaku pa'ijū'u: "Pāi chū'unare jachama'ñe cho'ojū pa'ijū'u repa chū'ñe. Repa cho'oušeche cho'oma'ñe pa'ijū'u. Re'oja'che cho'uchechi'a cuasaju pa'ijū'u. ² Pāi chekuna pa'iche ñani te'eu'terejē'e cu'ache cutumanejū'u. Chekunare ke'rema'ñe pe'keruji i'kaju pa'ijū'u. 'Na'a rua masime chūkuna', chiima'ñe, chekunare ruarepa chū'uma'ñe pa'ijū'u, Jesure cuasanana'me cuasamanare." Jā'aja'ñe chū'vajū'u repanare.

³ Aperumu mai ūcuachi'a rua cu'ache cho'ojū pa'isinaa'me Jesure chuta'a cuasamarumu. Pāi chū'unare rua jachasināa'me. Cu'ache cuasaju re'oja'chejē'e cho'ovesusinaa'me mai. Ūcuauache cu'ache cho'ojū pa'inajejuna, re'oja'che cho'ocu'asi'kua'mu maire. Pāi chekunare rua kuhesinaa'me mai. Mai ūcuachi'a sāiñechi'a kuhesinaa'me. Pāi ūcuachi'a rua kuhesinaa'me maire. Pāire cuheju cu'ache cho'ojū pa'isinaa'me mai. Pāi chekunare re'oja'che ti'ñeto pe'rusinaa'me mai. Jā'aja'ñe pa'isinaa'me mai aperumu. ⁴ Jā'aja'ñe pa'inare'ta'ni oisi'kua'mu Dios maire. Dios Repa chīsī'rāmu tī'auna chejana raosi'kua'mu Jesure, mai cu'ache cho'uche'te jūni ro'ikaau chini. ⁵ Ija'che i'kama'kua'mu Dios: "Re'oja'che cho'onajejuna cho'okaima chū'u inare", chiima'mu Dios maire. Cu'ache cho'onare'ta'ni maini oiū vati toa sani uche ūsesi'kua'mu Repa maire. Repa chī paapu chini mai cu'arekoñō

paasi'e re'ojarekoñoã care'vasi'kua'mu Repau. Mai rekoñoãna Ūcuau Rekocho'te rao mamarekoñoã cho'osi'kua'mu Repau maire. ⁶ Dios cuhema'ñe Ūcuau Rekocho'te raosi'kua'mu maire si'ache cho'okaau chini, Jesucristoji maire vati toa sani uuche'te Ëseku jüni ro'ikaisi'ejekana. ⁷ Dios maire oiü rupü cho'okaiü cu'ache cho'omanare cuasacheja'che cuasamu, na'a pa'isirumuna mai Repau chüijēju Ūcuau pa'ichejare ai sani paapu chini. Jã'are cha'ame mai. ⁸ Ie chu'o chu'u tochasi'e peore ūcuarepa'a'me. Jã'ajekuna iere chu'o si'arumu che'choku pa'ijü'u, repacheja pa'inapi Diore cuasanapi chekunare re'oja'che cho'okaiju paapu chini. Repanani jã'aja'ñe cho'oto rua re'omu. Chekunare päi ūcuachi'a, repana ti'ñe re'oja'che cho'ojanare ūcuaukore re'oja'che pa'ija'mu.

⁹ Mai vesuche'te chekunapi säiñechi'a cututo ja'me cutuma'ñe pa'ijü'u mu'u. Päi te'ena aipäi aperumu chüi jojosi'ere aichu'opi joreju kuato ja'me cutumanejü'u. Ūcuachi'a judío aipäi chü'usi'ere cutuju säiñe pe'ruju pa'imanejü'u. Rupü peoche i'kache'me jã'a. Jã'are cutuju re'oja'che pa'iche che'chemanaa'me mai. ¹⁰ Päi te'ena cu'ache cutume, chekunapi cavaju säiñechi'a cuheju ja'me pa'imane'ju chini. Jã'aja'ñe cutunare üsejü'u jo'e cutumane'ju. Jo'e cu'ache cututo jo'e te'echo i'kajü'u repanare. Ka'chañoã i'kasi'ere cuhama'ñe ūcuau cututo chekunare Jesure cuasanare ja'me pa'iche üsejü'u repanare. ¹¹ Jã'aja'ñe pa'ina cu'anajeju ūcuarepa cho'omanaa'me. Cu'ache cho'ojuna repana cu'arekoñoã paache masime päi.

Tito cho'ojachere kuamu Pablo

¹² Icheja pa'iku'te te'eu'te mu'u pa'ichejana saoja'mu chu'u, chekurumu Artemani, chekurumu Tiquiconi. Repau saisirumu saire'oto Nicópolis vu'ejoopona pesa sani tijñajü'u chu'ure. Ūcuajoopona sani canuka okorumu si'achetu'ka pasa chiimu chu'u. ¹³ Ūcuachi'a Roma chü'una chü'ujuna tochasi'e rua masiku'te Zena'te Apolona'me mu'u pa'ichejana saisirumu cho'okaijü'u repanare, jo'e re'oja'che kuhapu chini. Ūcuauache repana chiiche karato isijü'u repanare. ¹⁴ Ūcuaja'che Jesure cuasana repacheja pa'ina, chekunare re'oja'che cho'oche che'che säiñechi'a kuirato, repana chiiche karamaneja'mu. Ūcuachi'a repanapi re'ona pañu chini re'oja'che cho'ojü paapu.

Tocha pi'nicuhasi'ea'me

¹⁵ Chu'ure ja'me pa'inana'me, chu'o saomu chu'u mu'ure. Jesuni cuasaju chukuna'te cuasanare chu'o sa kuakaijü'u mu'u. Diopi musanukonare ūcuaukore rua re'oja'che cho'okaau, re'oja'che pa'imasia'ju chini.

Pablo

San Pablo Filemonre chu'o tocha saosi'ea'me

Filemonni chu'o saomu Pablo

¹ Chu'u, Pablo, Jesucristo pa'iche chu'vakujeku pãi chëavv'ere pa'imũ. Mai majapãiujajãu Timoteona'me chu'u ie chu'o saomu mu'ure Filemonre, chukuna rua cuasaku'te, Dios chu'o chukuna sani chu'varumu cho'okaisi'kare. ² Ūcuaja'che chekunare Diore cuasakuanupu mu'u vã'e chi'inare Diore cuasako'te Apiana'me chukuna chu'vacheja'che Dios chu'o chu'vaku'te Arquipo'te iere saome chukuna. ³ Mai Ja'ku Dios, Maire Paaku Jesucristona'me musanukona rekoñoãna re'oja'che pa'iche cho'okaijuna re'oja'che pa'ijã'u.

Filemón Diore cuasachena'me repau Diore cuasanare oiche'te kuamu

⁴⁻⁵ Maire Paakuni Jesucristoni chiiu mu'u cuasache asasi'kuamũ chu'u. Ūcuaja'che Diore cuasanare ūcuaukore mu'u oiche asasi'kuamũ chu'u. Jã'ajekuna mu'u re'oja'che pa'iche'te asa cuasaku, Dioni si'arumu sëeu, "Re'orepamu", chiimu chu'u Repau'te. ⁶ Dioni sëekaimũ chu'u, mu'upi Jesucristo'te cuasache kuachu'ore chekunani kuaku Repau maire Repau'te cuasanare re'oja'che cho'okaiche'te peore masia'ku chini. ⁷ Diore cuasakujeku chu'u majapãiujajãu mu'u. Diore cuasanare mu'upi oiuna asa pojoku re'oja'che pa'imũ chu'u. Mu'upi re'oja'che cho'okaiuna sumava'na pa'isina rua pojoku pa'ime repau.

Filemoni Onésimoni re'oja'che cho'okaaũ chini sëemu Pablo

⁸ Mu'upi chu'uni re'oja'che cho'okaaũ chini chu'ure Cristo saosi'kuni chũ'uuato chũ'ure'omu. ⁹ Jã'ata'ni mu'ure Diore cuasanare oikujekuna cho'okaaũ chini sëemu chu'u. Chu'u, Pablo chura aiva'ua'mu. Jesucristo pa'iche chu'vakujeku pãi chëavv'ere pa'imũ chu'u. ¹⁰ Mu'upi Onésimoni oiu re'oja'che cho'okaaũ chini sëemu chu'u. Chu'upi pãi chëavv'ere pa'iu Dios chu'ore chu'vakuna asa chëa Jesucristo'te cuasamu repau Onésimo. Jã'ajekuna chu'u chiija'iu'mu repau.

¹¹ Aperumu repau Onésimo cu'ache pa'iu mu'u chũ'ũñe re'oja'che cho'okaimaneasomũ. Churata'ni Jesucristo'te cuasakujeku chu'ure re'oja'che cho'okaiũ, mu'ure ūcuachi'a re'oja'che cho'okaija'mu repau. ¹² Mu'uni co'chomu chu'u repau'te. Chu'u meñe oicheja'che rua oimu chu'u repau'te. ¹³ Mu'upi ichejare pani chu'ure Dios chu'ore chu'vaku chëacojñosi'kure cho'okaira'amu. Jã'ajekuna mu'u cho'okaira'asi'ejã'che Onésimopi saima'ñe pa'iu cho'okaito pojora'amu chu'u. ¹⁴ Jã'ata'ni mu'ure sëema'ñe tua paacuheku co'chomu chu'u repau'te. Mu'upi, "Onésimore paajã'u", chiitota'ni paara'amu chu'u.

¹⁵ Repau Onésimo mu'ure jo'ka saniso jmakaru ja'me pa'imanesi'e cu'ama'mu. Chura Diore cuasaku mu'uni co'iuãna si'arumu paaja'mu mu'u repau'te. ¹⁶ Aperumu mu'u repau'te mu'uni rupũ cho'ochete cho'okaaũ chini paasi'kuamũ. Churata'ni Jesucristoni cuasakuna miche'ure rua chiiu paacheja'che paaja'mu mu'u repau'te. Repau'te Onésimore rua chiimu chu'u. Jã'ata'ni mu'upi repau'te na'a rua chiijã'u. Repau Onésimo mu'ure rupũ cho'ochete cho'okaijachechi'a cuasama'ñe, "Onésimo Jesucristo'te cuasakujeku chu'u majapãiujajãu'mu", chiiu cuasaku pojokũ'u. ¹⁷ "Chu'ure ja'me pa'iku'mu Pablo", chiiku'mu mu'u chu'ure. Jã'ajekuna mu'u chu'ure ña pojoku cho'ochete'che Onésimore ūcuaja'che ña pojoku cho'ojã'u. ¹⁸ Repau Onésimo mu'ure cu'ache cho'osi'e pa'ito chekurumu mu'uni pōsero'i paato chu'upi ro'ikaija'mu. ¹⁹ Chu'urepauji ija'ovana tochamu chu'u ie: Repau Onésimo mu'uni pōsero'i paato chu'upi ro'ikaija'mu. Chura chu'ure i'kauama'ñeta'ni ūcua i'kara. Chu'upi mu'uni cu'are ūsekaimau Jesucristo pa'iche'te mu'uni kuamaneru Repau'te cuasama'ku jūnisoru cu'ache ti'ñera'amu mu'ure. Jã'ajekuna mu'u chu'ure rua pōsero'i paakujã'che pa'imũ cu'ache ūsekaisi'e ro'i. ²⁰ Chu'u majapãiujajãu, asarepajã'u. Mai Jesucristo'te ūcuate'eu'te cuasanaa'me. Jã'ajekuna mu'upi chu'uni cho'okaaũ chini sëemu chu'u. Repau'te Onésimore mu'upi cuhema'ñe jo'e paato rua pojokũ'u mu'u chu'u.

²¹ Ija'che cuasamu chu'u: "Chu'u sëesi'e Filemón cho'okaijacosomũ. Ūcuachi'a chekurumu ikure Onésimore na'a rua re'oja'che cho'okaijacosomũ repau", chini cuasaku ie chu'o tocha saomu chu'u mu'uni sëeu. ²² Ūcuachi'a chu'u sani kãijaruupu care'vakajã'u. Musanukonapi chu'uni eto'ku chini Dioni sëekaijuna, ivu'e pãi chëavv'e eta sani ñaja'mu chu'u musanukonare, chini cuasamu chu'u.

Tocha pi'nisi'ea'me

²³ Epafraſ, ũcuaja'che Dios chu'o chu'vakujeku chu'una'me pãi chēavũ'ere pa'iu chu'o saomũ muſanũkonare. ²⁴ Ũcuaja'che chu'upi Dios chu'ore chu'vakuna cho'okaisina Marcona'me Aristarco, Demana'me Lucas chu'o saome muſanũkonare.

²⁵ Maire Paaku Jesucristoji re'oja'che cho'okaam muſanũkonare. Re'omũ.

Pablo

Hebreopãi chu'o tocha saocojñosi'ea'me

Dios Repau Mamakuni i'kamũ, Repau neenani i'kaa'ku chini

¹ Aperumũ Dios ruarepañoã si'acairo cho'o ñoku Repau chu'o kuanani Repau pa'iche kua jñauasomũ, mai aipã pa'isinani kuaa'ju chini. ² Irumũ Repau Mamakujĩ kuamũ maire. Ūcuauñi peore paaku chũ'uñe'te jo'kaasomũ. Ūcuachi'a Repaujĩ chejana'me peore irumũ pa'iche cho'oa'ku chini chũ'uasomũ Repau. ³ Mamakujĩ Puka'ku Dios re'oja'che pa'iche peore ñomũ, Ūcuauja'ujeku. Peore Repau chiiche paau chini Repau masicheji si'amajñaruã chũ'umũ. Mai cu'a jũni ro'ikaisirumũ cunaumuna mũni Diore kueñe uajajũtu cakã'kona puuasomũ Repau.

Dios Mamakũ ángeleva'nare na'a rua Masia'mũ

⁴ Dios Mamakũ irumũ ángeleva'nare na'a rua Masia'mũ. Ūcuauja'che Puka'kupĩ na'a rua masiche'te isiuna koosi'kujeku chekunare na'a aia'mũ Repau. ⁵ Dios ángeleva'nare te'eu'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ:

Mũ'u chu'u chĩia'mũ; irumuna pãĩ ūcuanukore kua jñaumũ chu'u jã'a, chiimaneasomũ, jmamakarujẽ'e. Mamakũ'techi'a i'kasi'easomũ jã'a. Ūcuachi'a, ángeleva'nare te'eu'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ:

Jã'u puka'ku pasa chu'u; ūcuauja'che jã'u chu'u chĩi paau, chiimaneasomũ Dios. Mamakũ'techi'a i'kasi'easomũ. ⁶ Jã'ata'ni chekũcheja Repau chu'o pa'ikorovũ ija'che chiimũ Mamakũni, chekunare ūcuanukore na'a aini, Ūcuate'euni, chũ'uñe jo'kacojñosi'kuni, chejana jo'e raora chini, Repau i'kache:

Dios neena ángeles ūcuanuko ña, vajuchujũ pojoju paapu Repau'te, chiimũ. ⁷ Angeleva'nani i'kakũ Repau i'kasi'e ija'che kuamũ Dios chu'o: Chu'u neena ángeles tutu pa'icheja'che paapu chini jo'kasi'kua'mũ chu'u,

ũcuachi'a toa pa'icheja'che pa'ijũ chu'uni cho'okaiju paapu, chiimũ. ⁸ Jã'ata'ni Mamakũni i'kakũ Repau i'kasi'e ija'che kuamũ Repau chu'o: Dioa'mũ mũ'u.

Mũ'u si'arumũ chũ'uku pa'ija'mũ.

Re'oja'chere masi chũ'uku'mũ mũ'u.

⁹ Re'oja'chere chiimũ cu'acheta'ni cuhekũ'mũ mũ'u.

Jã'ajekuna mũ'ure Paaku Dios mũ'upi chekunare na'a ai paau chini

mũ'ure chẽa pojoju pa'iche isi'i'kua'mũ,

chiimũ. ¹⁰ Chekũcheja ija'che i'kamũ Dios Mamakũ'te:

Pãĩ Ūcuanukore Paaku, mũ'upi mamarumũ cunaumuna'me cheja cho'osi'kua'mũ.

¹¹ Jã'ata'ni peore si'asojachea'me jã'a.

Mũ'uta'ni si'arumũ pa'iku'mũ.

Kãña si'acheja'che peore si'asojachea'me jã'a.

¹² Cunaumuna'me cheja aikãa pu'se mañasocheja'che cho'oja'mũ mũ'u.

Aikãa ju'isi'kupĩ mamakãa saño sachacheja'che mamachi'a sa'ñesoja'mũ mũ'u jã'a.

Mũ'uta'ni sañoma'ñe Ūcuate'eu chũ'uku pa'ija'mũ.

Mũ'u pa'iche si'ama'ñea'me,

chiimũ. ¹³ Dios ángeleva'nare te'eu'terejẽ'e ija'che i'kamaneasomũ:

Chu'u uajajũtu cakã'kore puũ ñu'iu chũ'ujã'u,

chu'upi cho'okaiuna mũ'ure kuhena mũ'u chũ'uñe'te cho'ojũ paapu,

chiimaneasomũ, jmamakarujẽ'e. Mamakũ'techi'a i'kasi'easomũ jã'a. ¹⁴ Angeleva'na ūcuanuko Diore cho'ochẽ cho'okaina ñomanaa'me. Maire Dios neenare Repau isiiche si'ache re'oja'che koopi'ranare Ūcuaujĩ chũ'ukuna cho'okaime repaña.

2

Dios Mamakũ maire re'oja'che cho'okaiche jachamaneñu

¹ Jã'aja'ñejekuna mai asasi'e chu'o na'a masi asa chẽa cho'ojũ pañu; mai cho'omairo panĩ ma'a ūima'ana sanĩ cavesusocheja'che cu'are cho'ojũ cacu'asojanaa'me. ² Dios aperumũ ángeleva'nare Repau chũ'uñe'te pãire kuaa'ju chini chũ'uasomũ. Repau chũ'uñe'te ángelepi kuajana asa jachajũ cho'omana pãĩ cu'ache ti'jñecojñosinaa'me, jachache ro'i. Repaña cu'ache cho'osi'e peore masi ro'isinaa'me. ³ Jã'ajekuna maipi Dios Mamakũ maire re'oja'che cho'okaiche asa jachajũ kuheto na'a rua cu'ache ti'jñeja'mũ maire. Chareparo Maire Paaku, Dios Mamakujĩ jã'are kuaasomũ, maire Repau

cho'okaiche'te. Na'a pa'isirumu chukuna'te Repau'te ja'me pa'isinapi kuasinaa'me. ⁴ Repanapi kuajuna Dios Repauchi'a cho'omasiche'te paipi repana i'kache'te asa, "Te chu'o ucuarepaa'me", chiapu chini pai ju'inare vasochena'me cheke si'ache peore cho'o ñosi'kuu'mu. Maire ucuachi'a Dios Repau Rekochoji cho'okaiuna sañiechi'a re'oja'che cho'okaimasimajñaruã Repau'te uache si'acairo jo'kamũ, maipi Repau chu'o chu'vache'te asa, "Ucuarepare chu'o i'kame ina", chiiju masia'ju chini.

Jesucristo mai a'chu pa'icheja'che pa'iku'mu

⁵ Chu'u i'kache ie chu'o ija'chea'me: Dios ángeleva'nare icheja cheja na'a pa'isirumu pa'ijanare pai chu'ũte jo'kamaneasomu. ⁶ Ucuachi'a Dios chu'o pa'ikorovu tochasi'ku Repau'te i'kaku tochasi'e ija'che kuamu:

¿Mu'u pai cuasaku'u? ¿Repanare oiku'u mu'u?

⁷ Mu'upi cho'okaiuna ángeles jmamakaruchi'a chukuna'te pai na'a rua masina pa'ime. Já'ata'ni mu'upi cho'okaiuna chekunare ña, vajuchuana pa'ijanaa'me pai.

⁸ Peore chu'ua'ju chini jo'kaja'mu mu'u repanare pai, chiimu. Já'aja'ñe cho'ojachejekuna pai jmanukorujé'e kara isima'ñe chu'umasiche peore jo'kaja'mu Dios. Já'ata'ni chuta'a já'aja'ñe cho'oché ñamanaa'me mai. ⁹ Ija'cheta'ni masinaa'me mai: Diopi cho'oona Jesús cheja rani pa'irumuchi'a ángele'te jmamakarua na'a vesuu paniasomu. Dios maini oiũ cho'okakuna, pai ucuaukore jũni ro'ikaau chini Repau Chéasi'kupi chuenisora chiisi'kujeku pai ucuaukore chu'uku'mu chura, cho'okaisi'kujeku.

¹⁰ Cu'amajñaruã paara chini peore re'oja'che Cho'osi'ku Dios, mai Repau neena ucuauko ja'me chu'ua'ju chini, re'oja'che cho'okaiũ ma'a charo sakuja'che Repau pa'icheja saku'te Jesure cu'ache ti'jñeñe usemaneasomu, cho'oku che'che maini cho'okaau chini. ¹¹ Ija'chea'me: Mai re'oja'che pa'iche Jesure cho'okaicojñona maire Cho'okaiku Jesuna'me Ucuate'eu'te Ja'kure paame. Já'ajekuna Jesús maire, "Chu'u cho'jechiia'me ina", chiivajuchuma'mu. ¹² Dios chu'o tochasi'e pa'ikorovu ija'che kuamu Repau Diore i'kache:

Chu'u cho'jechiire mu'u pa'iche'te kuaku, repanana'me chi'i mu'u ujare ujara, chiimu. ¹³ Ucuachi'a chekucheja ija'che kuamu Repau i'kache:

Repauni cuasaku cha'aku pasa chu'u, chiimu. Chekucheja ucuachi'a ija'che kuamu:

Ñajũ'u; Dios neena Repau chu'ure jo'kasinana'me pa'imũ chu'u, chiimu.

¹⁴ Mai Dios neenapi pai ainee pa'ijuna Jesús ucuachi'a paũ aineasomu, mai cu'ache cho'oché'te jũni ro'ikani vati ai chu'ũte'te ušekasa chini. Repau vati ai toa sainare pai paaku'mu. ¹⁵ Já'aja'ñe cho'o maire ju'iñe'te vajuchujuna vati ai chéa paasinare tua re'oja'che paamu Repau chura. ¹⁶ Ucuarepare ie masime mai: Angele'te cho'okasa chini raimanesi'kuu'mu Repau. Maini Abraham Diore cuasacheja'che Repau'te cuasanani cho'okasa chini raisi'kuu'mu. ¹⁷ Já'ajekuna maini cho'okasa chini mai pa'icheja'che pa'ũ, mai ti'jñecojoñeja'ñe cu'ache si'ache ti'jñecojoñosi'kujeku mai pa'iche'te masiku oiũ Puka'kure Diore si'arumu re'oja'che sēekaiũ pa'imũ Repau maire, judío phairi ai sēekaicheja'che. Mai cu'ache cho'oché'te jũni ro'ikasa chini raisi'kuu'mu Repau. ¹⁸ Ucuachi'a re'oja'chechi'a cho'ora chiikuni cu'ache ti'jñesi'ejekuna maire ucuaja'che re'oja'che paũ chiinani cu'ache ti'jñeto cho'okaiku'mu Repau.

3

Jesús Moise'te na'a rua Masiu'mu

¹ Asarepajũ'u, chu'u majarpajana, Repau neenachi'a pa'ina. Ucuauña'me re'oja'che paapu chini Dios chéasi'kuu'mu musanukonare. Jesucristo maire re'oja'che Cho'okaimasikujekuna, Repau mai cuasaju Pa'iku Jesús pa'iche'te cuasarepaju pa'ijũ'u, maire Diore Sēekaiku pa'iche, Dios mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e Kuakaisi'kure. ² Diopi chéa jo'kauna Moisés Repau neenare masi paasi'eja'che Jesús ucuaja'che Puka'ku Repau'te chéa jo'kasi'e Repau neenare masi paaku'mu. ³ Vu'e paaku chekunare ucuavũ'e pa'inare na'a rua ña, vajuchucheja'che, pai ucuaukore re'oja'che Cho'okaisi'ku Jesús Moisere na'a rua cuasa, vajuchuaa'mu. ⁴ Ija'chea'me: Vu'e charo pa'iku jñaacojñosinaa'me repau vu'e pa'ina. Já'ata'ni Dioa'mu repavũ'e pa'inare ucuaukore Cho'osi'ku. ⁵ Diopi chu'ũna Moisés cho'oché cho'okaiũ Repau neenare masi paasomu. Ucuachi'a Repau Dios na'a pa'ũ i'kache kuakuna asasi'e repanare masi kuasomu repau Moisés. ⁶ Já'ata'ni Jesucristo Dios Mamakujeku maire Repau neenare

na'a rua masi paaku'mu. Maire Repau re'oja'che cho'okaijache Repauni jo'kasoma'ñe jnamakarujë'e jachama'ñe cuasaju cha'aju pani, Repau neenaa'me mai.

Dios neena cava etajani re'oja'che pa'iche'te kuamu

⁷⁻⁸ Jã'ajekuna Dios chu'o pa'ikorovu tochasi'e kuache Repau Rekocho i'kasi'e asa chëa cho'ojü'u:

Musanukonapi Dios chu'o asani mai aipai pai peocheja sani ku'isina Repau i'kache asa jachaju ke'reju cho'ocuhesi'ēja'che cho'omairo, irumuna teana cho'ojü'u.

⁹ Chu'u cuarentarepaüsürumu repanare re'oja'che cho'okaiuna ñasinata'ni chu'u chã'uñe cuheju

si'arumu rua ke'reju pa'isinaa'me repana chu'ure.

¹⁰ Jã'ajekuna chu'u reparumu aina pa'isinare pe'ruku ija'che i'kasi'kuamu:

"Repana rekoñoã chu'u chã'uñe'te cho'ocuheju chu'u pa'ichejë'e vesuju ma'a tiima'ana si'arumu saiju pa'icheja'che cu'ache pa'ime", chiisi'kuamu chu'u repanare.

¹¹ Jorema'mu chu'u.

Chu'uni teakuna ñcuarepa cho'ora chini ija'che i'kasi'kuamu chu'u:

" 'Icheja kaka cava etajani re'oja'che paapu', chiisicheja kakamanejanaa'me ina", chiisi'kuamu chu'u,

chiimu.

¹² Asarepajü'u, chu'u majapãijana. Ñarepaju pa'ijü'u; musanukona te'ewjë'e rekoñoã cu'arekoñoãre paaju, cu'ache'te cho'uju, Diore Si'arumu Pa'ikuni cuasacuheju jachaju cacu'asomanejü'u. ¹³ Cu'ache'te cho'uju jorechawore asa chëamaneñu chini, irumuna musanukonare cho'ore'oromuna ñcuauku si'aumucujña säñechi'a, "Re'oja'che pa'iju pañu mai", chiiju pa'ijü'u, Repauni ñcua cuasaju pañu chini. ¹⁴ Mai Repau'te apecuasarumu mai cuasacheja'che ñhasoma'ñe cheja pa'irumu si'arumu cuasaju pa'isinare Dios maire, "Iere ñsija'mu chu'u", chiisi'ere peore koojanaa'me mai, Cristo neenajeju. ¹⁵ Aperumu jã'are kuaku tocha jo'kasi'e Dios chu'o ija'che kuamu:

Musanukonapi Dios chu'ore asani,

mai aipai pai peocheja sani ku'iju

Repaui'kache asa jachaju ke'reju cho'ocuhesi'ēja'che cho'omairo,

irumu teana cho'ojü'u,

chiimu.

¹⁶ Ñcuauku asa jachaju ke'reju cho'ocuheju pa'isina Egipto cheja Moisés etua sasina paniasome repana. ¹⁷ Dioni jachaju cu'ache cho'uju cuarentarepaüsürumu pe'rucojñöju pa'iju pai peochejare pa'iju jünisoasome repana. ¹⁸ Jã'ajekuna Dios, " 'Icheja kaka cava etajani re'oja'che paapu', chiisicheja kakamanejanaa'me ina", chiniasomu, Repau chã'uñe jachasinajeju. ¹⁹ Jã'ajekuna jã'are asa cuasaju masime mai repanare Dios i'kache jachajuna kakañsesi'e.

4

¹ Dios maire ñcuachi'a irumu cho'okasa chiimu, mai rekoñoã cava etajani re'oja'che paapu chini. Jã'ajekuna musanukona jã'aja'ñe pa'iche te'ewjë'e va'semaneñu chini cuasarepaju pa'ijü'u. ² Mai ñcuachi'a Dios chu'o re'oja'che kuacojñosinaa'me, Moisenaa'me pa'isinare kuasi'ēja'che. Jã'ata'ni repanare Dios chu'o re'oja'che asa jachasinare re'oja'imaneasomu, jachajuna. ³ Maire Repau'te jachama'ñe cuasanareta'ni cava etajani re'oja'che pa'ire'omu. Ñcuare kuaku Dios chu'o tochasi'e ija'che kuamu:

Chu'uni teakuna ñcuarepa cho'ora chini ija'che i'kasi'kuamu chu'u:

"Jorema'mu chu'u.

'Icheja kaka cava etajani re'oja'che paapu', chiisicheja kakamanejanaa'me ina", chiisi'kuamu chu'u,

chiimu. Repau cheja cho'o pi'nirumuna päire re'oja'che paapu chini re'oja'che pa'iche jo'kaasomu Repau. ⁴ Chekucheja Dios chu'o pa'ikorovu seirepaumucujña jo'e chekumucuse pa'isi'ere ija'che kuamu:

Seirepaumucujña cho'oche peore cho'o si'aasomu.

Chekumucuse cho'oche peoasomu Dios,

chiimu. ⁵ Jo'e chekucheja Dios chu'o tochasi'e ija'che mai aipaire i'kamü:

"Ichejare kaka cava etajani re'oja'che paapu", chiisicheja kakamanejanaa'me ina,

chiimu.

⁶ Jã'ajekuna repacheja Ñcuau chu'ore asa jachajuna kaka cava etajani re'oja'che pa'icuaasomu repanare, aperumu pa'isinare. Jã'ata'ni irumu canare maire rekoñoãpi

cava etajani re'oja'che pa'ire'omu, Repau chu'o asa jachama'ne cuasato. ⁷ Aperumu pa'isina jachasi'ejekuna na'a pa'isirumu re'oja'che pa'iche koo're'orumare jo'e jo'kara chini rua jeerumu pa'isirumuna Davire, "Ija'che chiiche tocha jo'kaj'u", chiisi'e ucuare jo'e kuaku ija'ovana tochamu chu'u ie:

Musanukonapi Dios chu'ore asani, irumuna teana jachama'ne cho'oj'u, chiimu Repau kuaku tochasi'e. ⁸ Josuepi repacheja kakasinare cava etajani re'oja'che pa'iche isiasomu. Ja'are isiku ucuachi'a reko'noa re'oja'che pa'iche isito na'a pa'isirumu Repau, "Isija'mu", chiisi'e jo'e i'kamanera'asi'kua'mu Dios. ⁹ Ja'aja'nejekuna irumu Dios neenare cava etajani re'oja'che pa'iche chuta'a pa'imu. ¹⁰ Diopi cho'okaiuna, mai reko'noa cava etajani re'oja'che pani, Repau cheja peore cho'o pi'nisirumu jo'e cho'oma'ne pa'icheja'che, mai ucuachi'a aperumu cho'osi'e jo'e cho'oma'ne pa'ijanaa'me. ¹¹ Ja'ajekuna mai ucuanuko cava etajani re'oja'che pa'nu chini peore cho'ore'ochetu'ka masi cuasaju re'oja'che cho'oj'u pa'nu; te'euje'e aperumu pa'isina cho'osi'aja'che jachaju cacu'asomane'u mai.

¹² Va'ti ka'chaka'j'no jujusuva'tipi tota cuaojuna sa'navu kakacheja'che mai reko'noana Dios chu'opi rua sa'navu kakauna cuasomu maire. Ucuachi'a mai reko'noa pa'iche rua sa'navu pa'ichena'me mai cuasaju cho'o'nu chiiche Dios chu'opi kakauna cuasomu maire. Dios chu'opi ja'aja'ne kakauna mai pa'iche me'ne masime mai, re'oja'che pa'ichena'me cu'ache pa'iche. ¹³ Repau cho'osina pa'iche Diopi nato chacheje'e peoche masi no'kasomu. Ucuaju seeuna mai cuasachena'me cho'osi'e kuajanaa'me mai Repau'te.

Jesús phairipai ucuanuko Aijeku maire Dioni seekaiuku mu

¹⁴ Jesús Dios Mamaku phairipai ucuanuko Aijeku maire Dioni seekaiu pasa chini cunaumuna muniasomu. Ja'ajekuna Repau'te maire Seekaiuku'te jmakaruj'e jo'kasoma'ne cuasaju pa'nu. ¹⁵ Maire Diore Seekaiuku Jesús maire vati cu'ache chu'u'neja'ne Chu'ocoj'nos'ikujeku mai pa'iche'te masiku oi'u cho'okaimu. Mai pa'icheja'che pa'isi'kuta'ni jmakaruj'e cu'ache cho'omanesi'kua'mu Repau. ¹⁶ Ja'ajekuna vajuchuma'ne Dioni seēju pa'nu, maire oi'u Seekaiukuji mai cu'ache cho'ochetnosokani maire karamaj'aruare isiku mai cho'ovesuche cho'okaiuna masifu chini.

5

¹ Dios judiopai te'enare chea jo'kaasomu phairi aina pa'iju Repauni seekaiju repauna cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'inu chini Diore isimaj'aruana'me Repau'te pojo'nu chini isimaj'aruare isikaaru chini. ² Repau phairi ai, mai pa'icheja'che pa'ikujeku re'oja'che cho'ochetnosokani cho'ovesachejekuna chekunare pai oi'u re'oja'che cho'ovesunare cho'okaiu ma'a cavesusosinaja'ne cu'ache pa'inare cho'okaiuku'mu. ³ Ja'ata'ni repauni re'oja'che cho'okoka peokuna ucuu cu'ache cho'oku chekunare pai repauna cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'inu chini Diore isimaj'aruare isikaiu repau cu'ache cho'osi'e ro'i ro'iche pa'imu repau'te ucuachi'a. ⁴ Judio phairi ai pa'iche paiu te'euje'e ucuaju me'ne jnaa pa'ima'nea'me. Dioa'mu ja'aja'ne pa'iche chea jo'kaku, Aaron'te chea jo'kasi'aja'che, Repauni pa'ire seekaiu paau chini. ⁵ Jesucristo ucuaaja'che Repauni paipi na, vajuchaju chini phairi ai pa'iuakuna ucuaju me'ne jnaa chea pa'ima'mu. Dioa'mu Repau'te ja'aja'ne paau chini chea jo'kasi'ku. Repau chu'o pa'ikorovu aperumu tocha jo'kasi'e Repau'te Dios i'kasi'e ija'che kuamu:

Mu'u chu'u chiia'mu.

Irumuna pai ucuanukore kua jnaumu chu'u ja'a,

chiimu. ⁶ Ucuachi'a chekucheja Repau chu'o pa'ikorovu ija'che kuamu Repau'te i'kasi'e: "Mu'upi si'arumu phairi pa'iu pa'iju'u, Melquisedec pa'icheja'che",

chiimu. ⁷ Repau Jesucristo icheja cheja chuta'a pa'irumu Puka'ku Dioni ju'ine usemasikuni junisopi'raku wachu'o rua oi'u seniasomu, Repauni cho'okaa chini. Ucuani vajuchuku cuasaku Repau chiiche'te cho'ora chiia chuova'u cu'ache ti'j'necoj'oku pa'iu Puka'ku chu'u'ne jachama'ne cho'oku che'cheasomu. ⁹ Ja'aja'ne cho'oku Puka'ku chiiche peore cho'o pi'ni, mai cu'a juni ro'ikani Repau chu'u'ne jachama'ne cho'onare ucuanukore cho'okaiu Repauna'me Dios pa'ichejana ai sani paaru chini samu Jesucristo maire. ¹⁰ Ja'aja'ne cho'ona Dios maini Seekaiu paau chini phairi aire jo'kaasomu Repau'te, Melquisedec pa'icheja'che paau chini.

Jesucristo'te cuasache uhasomane'ju chini chu'vache'me

¹¹ Cheke chu'o na'a rua i'kache paamu chu'u, musanukonare che'chora chiiche. Ja'ata'ni musanukonare masi kuavesamu chu'ure, masi asamaruna. ¹² Ja'arepa

jeeramu Jesure cuasanata'ni musanukona, zje'se pa'ina chekunare chuta'a che'chovesuche? Aina au uha pa'iche amasicheja'che Dios chu'o na'a vesache asamasiruja'chere oje chusuna uha pa'iche aivesucheja'che Dios chu'o na'a vesache asavesume musanukona. Vesaju Jesucristo'te apcuasane che'chomajnarua're vesama'nechi'a che'cheche chiime musanukona. ¹³ Vjijachi'i oje chusuna pa'icheja'che ruhi'ne cuasavesaju Dios chu'uni che'che cho'uju pa'iche vesume. ¹⁴ Aina masicheja'che Dios chu'o na'a rua asamasinare na'a vesachu'ore che'chere'omu, aina uha pa'iche amasicheja'che, re'oja'che cho'uju si'arumu na'a rua che'cheju, cu'achena'me re'oja'che namasinare.

6

¹ Ja'ajekuna Jesucristo'te apcuasarumu che'chesimajnarua'chi'a che'chemane'ne na'a vesachu'ore asaju che'cheju pa'nu mai, aina masicheja'che masiju Dios chu'ore na'a vesache'te asamasiju pa'nu chini. Iea'me repa apcuasarumu che'cheche: Pai Dios sejocojnosina cu'ache cho'ocheja'che cho'ouache uhasochena'me, Diore cuasachena'me, ² Jesucristo neenajaju okoro'vecojño'ne, Jesure cuasanare chu'una chea vasoche junisosina vajurajachena'me, pai cheja pa'irumu cho'osi'e ro'iche Dios chu'ujaji. ³ Diopi usemata'na'a vesachu'ore kuaja'mu chu'u musanukonare.

⁴ Paipi Dios pa'iche'te mia'neja'ne re'oja'chere asa chea, Repau isiche koo, Dios Rekocho cho'okaicojñoju, ⁵ Repau chu'o re'oja'che asa vajuju, Repauchi'a cho'omasiche'te cho'okuna nasinapi ⁶ peore ja'are sejosoto Dioni jovoa'ju chini jo'e cho'okaicu'amü repanare, ucuare Repau Mamaku'te cuheju pa'isoju jo'e vanisocheja'che cho'osinajajuna. ⁷⁻⁸ Ja'aja'ne pa'ina pai chio au kaimachio pa'icheja'che pa'ime. Cu'are cho'uju, Jesucristo'te cuasache'te uhasoni chio au tasichiota'ni miuna'me u'cha aineeuna uosochaja'che, Diore sejocojñojanana'me repana. Ucuachi'a repanapi uhasomanesina pani chio re'oja'che au kuchi'cho pa'icheja'che pa'ira'ame. Repauni cuasaju re'oja'che pani chio au tarena okopi rakuna re'oja'che ainee au rua kukuna pa'iu repa chio tasi'kuna'me Diore re'oja'che cho'ocojño'neja'ne re'oja'che cho'ocojño'ra'ame repana.

Dios maire cho'okajachere cuasaju pojoju cha'ache'te kuamu

⁹ Diore cuasache jo'kasonare ja'aja'ne i'kasi'kua'mu chu'u. Musanukonata'ni na'a re'oja'che pa'ime. Ja'are masimu chu'u. Repanare na'a rua re'oja'che pa'inajaju Dios isiche koojanana'me musanukona. ¹⁰ Dios re'oja'chechi'a Cho'okujj musanukona Repau'te cuasaju chekunare oiju re'oja'che cho'okaiche cavesumaneja'mu. ¹¹ Musanukona junisochetu'ka ja'aja'ne re'oja'che pa'iju Dios isijachere cha'aju, uhasoma'ne ucuu cuasaju pa'ito rua pojoja'mu chu'u. ¹² Musanukonapi Diore masi cuasaju re'oja'che cho'oche'te cho'oñamema'ne pojoju cho'uju, chekuna Repau, "Isija'mu", chiisi'e kooju pa'ina re'oja'che pa'iche'te ñaju che'che ucuaja'che re'oja'che pa'ito pojoja'mu chu'u.

¹³ Abrahamre Dios, "Cho'okaija'mu chu'u mu'ure", chiisi'ere ucuarepa cho'okakuna koosi'ere cuasaju'u. Dios kuache'te Abrahampi asa jachamanea'ku chini repau'te cho'okajachere kuaku, Repau'te na'a rua masikujj peokuna, Ucuajji me'ne ija'che i'kaasomu Dios: "Diojeku chu'u jorema'ne ucuarepa cho'oku'mu. ¹⁴ Mu'ure jorema'ne ucuarepa re'oja'che cho'okaija'mu chu'u. Ucuachi'a mu'u na'a jainukore paajanare si'arumu isija'mu chu'u kure", chiniasomu Dios. ¹⁵ Repau Abraham, asa jachama'ne cuasaku pojoku cha'asi'kujjeka na'a pa'isirumu koosomu repa, Dios, "Isija'mu", chiuu i'ka jo'kasi'e. ¹⁶ Pai ucuachi'a chekunapi repa i'kachu'ore jachamanea'ju chini ucuanchi'a ija'che i'kame: "Diopi cho'okaau; chu'u ucuarepa i'kache'te cho'o ñora chiimu chu'u", chiime. Ja'aja'ne i'kato repa i'kache jachama'ne cuasame pai.

¹⁷ Dios ucuaja'che maipi Repau, "Re'oja'che isija'mu", chiisi'e koojanapi jachamanea'ju chini Repau jorema'ro pa'iche'te kuara chini ija'che i'kaasomu: "Diojeku jorema'ne ucuarepa cho'oku'mu chu'u", chiniasomu. ¹⁸ Diojeku Repau i'kache jorema'ne ucuarepa cho'oku jorecu'akujjeka ja'aja'ne i'kaasomu Repau, maipi Repau, "Cho'okaija'mu", chiisi'ere pojoju asa cheasinapi ca'nasoma'ne cuasaju cha'aju paaru chini. ¹⁹ Maipi ja'aja'ne ca'nasoma'ne cuasaju pojoju cha'ani rekoño' re'ojarekoño' paaju jujarekoño' paani choovu masi quëo svo vavorena mea cho'osoma'neja'ne mai rekoño' re'oja'che pa'iche jo'kasomanejanana'me. Ja'aja'ne pani Dios vu'e sa'navu pa'iruupu kaa rua ruikaa'pi jeo ta'pisiruupu Repauna'me pa'nu chini kakacu'asiruupuna kakacheja'che Diona'me si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me mai. ²⁰ Jesucristo reparuupu maire vatakanu charo kakasi'kujja'che pa'iu mai cu'ache cho'osi'e ro'ikaniasomu, phairi ai cho'okaicheja'che cho'okaiu. Ja'aja'ne cho'okaisi'kujjeka Melquisedec pa'icheja'che si'arumu phairi ai pa'iu Dioni seekaiu pa'imü Repau maire.

7

Melquisedec pa'icheja'che Jesús phairi aia'mu

¹ Repau Melquisedec, Salem vu'ejoopo aipi, phairijeku peore Chũ'uku'te Diore cho'oché cho'okaikujeka, pãi re'oja'che pa'iche'te sêekaiu paniasomu. Tiipãi chũ'unare cava cajejani co'iku Abrahamre tijña Diopi re'oja'che cho'okaau chini, Dioni sêekianasomu repau Melquisedec. ² Ūcuarumu Abraham repau vani tua rasimajñaruã dierepakuanu ūcuajakuanuchi'a chi'i te'ekuanupu isiasomu Melquisedec'te. Jã'a mami Melquisedec chini "Pãi chũ'uku re'oja'che cho'oku" chiimu. Ūcuachi'a repau chũ'ujooopo mami Salem chini "Re'oja'che pa'iche" chiimu. Jã'ajekuna ija'che i'kare'omu repau'te: "Pãi chũ'uku repau neenare re'oja'che pa'iche cho'okaiku'mu", chiire'omu. ³ Repau puka'kupãi pa'isi'eta'ni Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasinapi kuajũ tochamanerena repau puka'kupãi pa'isi'eje'e vesuju repau aipãi pa'isi'eje'e vesume pãi. Ūcuachi'a repau aineesi'eje'e vesuju repau jũ'isi'eje'e vesume pãi. Jã'aja'ñe pa'iu cho'oka'ku chini repau'te jo'kasi'e Diopi tuamauna Dios Mamaku si'arumu pa'icheja'che phairi ai pa'imũ repau.

⁴ Repau Melquisedec rua masiu'mu. Iere cuasajũ'u: Mai aipãirepau pa'isi'ku rua masiu Abraham repau vani tua rasimajñaruã dierepakuanu chi'i te'ekuanupu isiasomu repau'te. ⁵ Na'a pa'isirumuna Dios chũ'uasomu Abraham jojosiñare Leví jojomanare repaña majapãire Leví jojosiñare phairipãichi'a repaña paamajñaruãre dierepakuature te'ekuanuchi'a isia'ju chini. ⁶ Jã'ata'ni Abraham repau dierepakuanu paache te'ekuanupu isiasomu Melquisedec'te Leví jojocojñomanesi'kureta'ni. Īsiuna Melquisedec Abrahamre Dioni sêekianasomu, re'oja'che cho'okaau chini, Dios re'oja'che cho'okaija'mu chiicojñosi'kure. ⁷ Ie masime mai: Pãiu Diopi re'oja'che cho'okaau chini chekure sêekaiuku sêekaiocojñoku'te na'a rua masiu'mu. Jã'ajekuna ie ūcuachi'a masime mai: Melquisedec Abrahamre rua masiku'teta'ni na'a rua masiu pa'imũ. ⁸ Leví jojosiña pãi paamajñaruã koonã jũnisojanajeju ai pa'imanaa'me. Melquisedec'te'ni repau pa'iu, pãi paamajñaruã Diore kookaiu jũnisi'ere Dios chũ'opi kuamauna jũ'imatesi'kuja'che pa'imũ. ⁹⁻¹⁰ Ūcuachi'a ija'che i'kare'omu: Leví aipãiu'te Abrahamre Melquisedepi tijñauna Abraham cu'amajñaruã te'ekuanupu isirumu Leví chuta'a Abraham ca'nivũ'te pa'isi'kuamũ. Leví Abrahamre jã'aja'ñe ja'me pa'isi'kujekuna repau jojosiña irumu pãi paamajñaruãre koonã ūcuachi'a Melquisedec'te ĩsicheja'che cho'osinaa'me repaña. Jã'ajekuna ie masime mai: Repau Melquisedec Leví jojosiñare na'a rua masiu'mu.

¹¹ Ija'che cuasaju musanukona sēniasacosome: Aarõn jojosiña ūcuare phairipãi pa'icheta'ni, zje'se pa'iuña phairi'te jo'e chekuni Melquisedec pa'icheja'che pa'ikuni Dios raora chiiku? Ija'chea'me jã'a: Repau'te pojojũ pa'iche'te mai aipãire kuakaau chini Dios Moiseni chũ'u jo'kaku phairipãi pa'iche jo'kaasomu, Aaronna'me repau jojosiñapi phairipãi paapu chini. Jã'ata'ni repañare phairipãi Dios chũ'u jo'kasi'e cho'ojũ pãi cho'okainareta'ni repaña pãi rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaicu'aasomu. ¹² Jã'ajekuna phairipãi jñaañe'te sañoñi ūcuachi'a Diore cuasaju pojoa'ju chini chũ'u jo'kasi'e sañoñe chiimu. ¹³⁻¹⁴ Mai ūcuano'ku Dios chũ'o pa'ikorovu aperumu tocha kuacojñosi'ku Maire Paaku Cristo Judã jojosi'ku pa'iche masinaa'me. Phairipãi pa'iche jo'kamanesivãju tiivãjũjekũ Leví jojocojñomanesi'kuamũ Repau Cristo. Jã'ata'ni Moisés Dios chũ'u jo'kasi'e phairipãi jñaañechi'a Leví jojosiñani i'kakũ Judã jojosiñare jmamakarujẽ'e i'kamaneasomu.

¹⁵ Chekũ phairi mama raisi'ku Cristo Melquisedec pa'icheja'che phairi ai pa'iche'te cuasato Dios maire na'a re'oja'che cho'okaisi'ere na'a rua masi asare'omu. ¹⁶ Moisés phairi jojojãvãju chũ'u jo'kasivãjũpãiu'mamũ Repau Cristo. Phairi Mamaũ pa'iche si'arumu Pa'iu peore Masijekũ phairi'mu. ¹⁷ Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e Repau pa'iche kuachũ'ore jo'e cuasajũ'u:

"Mũ'upi si'arumu phairi pa'iu pa'ijũ'u, Melquisedec pa'icheja'che", chiimu Dios, chiimu.

¹⁸ Aperumu Dioni pojoa'ju chini chũ'u jo'kasi'epi karakuna, chura jo'kasoasomu Dios, maire Repau peore cho'okasa chiisi'e cho'okaicu'akuna. ¹⁹ Aperumu Repau Moise'te chũ'u jo'kasi'epi pãi rekoñoã re'ojarekoñoã care'vakaicu'akuna chura jo'kaso mamare na'a re'oja'chere cho'okaimũ Dios maire. Jã'ajekuna Repau maire re'oja'che mama cho'okaiche'te cuasaju, ūcuachi'a na'a pa'isirumu cho'okaijachere cha'aju cuasaju pojojũ mai rekoñoã Repauna'me re'oja'che ja'me pa'imẽ mai.

²⁰ Repau Dios maini na'a rua re'oja'che cho'okasa chini mama phairini jñaã jo'kaasomu. "Diojekũ ūcuarepa cho'okũ'mu chũ'u", chiimũ Mamakuni Jesucristoni raoasomu. Chekunata'ni Dios jã'aja'ñe i'kacojñomanesina rupu phairipãi mamachijẽju phairi'me. ²¹ Dios chũ'o aperumu tocha jo'kasi'e Maire Paaku'te jñaarumu jã'aja'ñe i'kasi'e ija'che kuamu:

Chũ'u Pãi Ūcuanũkore Paakũ Diojekũ ũcuarepa cho'okũ'mu.

Jorema'ñe ija'che i'kasi'kua'mu chũ'u:

"Mu'upi si'arũmu phairi pa'ija'mũ", chiisi'kua'mu,

chiimũ. ²² Dios jã'aja'ñe ũcuarepa, "Na'a re'oja'che cho'okaija'mũ chũ'u", chiisi'e Jesucristoji cho'okaiũna peore masi cho'ocojñojanaa'me mai. ²³ Chekũna phairipãi jainũkota'ni ai si'arũmu pa'imanajeju repana cho'оче cho'ojũ chekunani jo'ka jũnisojuna si'arũmu cho'okaicũ'mũ repanare. ²⁴ Jesuta'ni jũnisoma'ñe ai Pa'ikũjekũ si'arũmu phairi pa'iu, Repau phairi pa'iche chekũni saño jo'kama'kua'mũ. ²⁵ Jã'ajekũna Repauni Cristoni cuasaju sēenare Si'arũmu Pa'ikũjekũ maire Dioni sēekaiũ, mai rekoñõã re'ojarekoñõã care'vakaimũ Repau.

²⁶ Jã'aja'ñe phairi ai pa'iu maire karache cho'okaiũ pa'imũ. Si'arũmu re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ Repau. Jmamakaruñjẽ'e cu'ache cuasamaũ cu'achejẽ'e cho'oma'kua'mũ Repau. Repau icheja cheja pa'irũmu pãi cu'ache cho'onana'me pa'isi'kũta'ni jma-makaruñjẽ'e repana cu'ache cho'очеja'che ña chēã cho'omaneasomũ Repau. Jã'aja'ñe pa'iauna Pũka'ku Dios Repau'te cũnaũmu na'a jeecho'jena maa kueñe ñu'iu chũ'ũñe jo'kaasomũ. ²⁷ Chekũna judío phairi aina charo repana cu'ache cho'оче'te ro'ifũ chini si'aumucujña jo'cha va'iva'nare vani wo pi'ni cho'jena chekũna pãi repana cu'ache cho'оче'te ro'ijũ ñiva'nare jo'cha va'iva'nare vani uosokainaa'me. Repana cho'очеja'che cho'oma'kua'mũ Jesús. Repauta'ni te'echoji maire pãi ũcuanũkore mai cu'ache cho'osi'ena'me mai cu'ache cho'ojache ro'ikaiũ Repau meñe ñsi maire peore jũni ro'ikaniasomũ. ²⁸ Dios aperũmu chũ'u jo'kasi'ere cho'ojũ judío phairi ainare jñaanaa'me pãi. Jã'ata'ni repañani re'oja'che cho'ovesakũna te'ẽõã cu'ache cho'ome repana phairi aina. Jã'ajekũna na'a pa'isirũmũna Dios ija'che i'kaku, "Chũ'u Diojekũ ũcuarepa cho'okũ'mũ", chiũ Mamakũni phairi ai pa'iche jo'ka icheja chejana raomũ rani pa'iu Repau'te Pũka'ku chiichechi'a cho'o pi'ni cũnaũmũna jo'e mũni phairi cho'оче'te cho'okũ si'arũmu Pũka'kũni sēekaimũ maire.

8

Jesús mamare chũ'u jo'kasi'e cho'okaiũ'mũ

¹ Iere i'kara chiimũ chũ'u: Jã'aja'ñe pa'iu Repau phairi aijekũ sēekaiũ pa'imũ maire, cũnaũmũna mũni Dios ñu'isaiva kueñe pũsi'ku. ² Dios vu'erepa Ūcuau cho'osivũ'ere Repau'te pojovũ'ere pa'iu Dios ñu'isaiva kueñe ñu'iu phairi aijekũ Repauni cho'оче cho'okaiũ sēekaimũ Repau maire. Pãi cho'omanesivũ'ea'me repavũ'e.

³ Ija'chea'me judío phairi aina cho'оче: Pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'ifũ chini ñsimajñaruãna'me Dioni pojofũ chini repana ñsimajñaruã Repau'te ñsikaimẽ. Jã'ajekũna Jesús maire phairi aijekũ sēekaiũ mai cu'are ro'ikasa chini Repau meñe ñsi jũni ro'ikaniasomũ maire. ⁴ Repauji icheja chejare pani phairi pa'imanera'amũ, ũcuare phairipãi jainũko pa'ijũna, Dios aperũmu chũ'ũmũna pãi rache'te ñsia'ju chini jñaacoejñosina.

⁵ Repana phairipãi icheja cheja pa'iva'e Dios vu'e pa'ijũ cho'uche cho'okaina cũnaũmu pa'iva'e Dios vu'erepare Moiseni ñokuna ña chēã ũcuajavũ'e cho'osivũ'ere cho'uche cho'ome. Cũnaũmũre Dios vu'erepa pa'imũ. Aperũmu Moisés repau chuta'a va'i ca'ñipi Dios vu'e cho'omarũmu ija'che i'kaasomũ Dios: "Chũ'u vu'e cho'oni peore chũ'u mũ'ure ñosivũ'e cũnaũmu pa'iva'ejache cho'ojũ'ũ", chiniasomũ.

⁶ Repana phairipãi re'oja'che cho'okaisinaa'me maire. Jã'ata'ni Jesús maire na'a rua re'oja'che cho'okaimũ. Ūcuaja'che Dios Moiserẽ aperũmu maini kuaa'ku chini i'kasi'e, "Ija'che cho'oñũ", chiisi'e re'oja'che cho'okaisi'kua'mũ maire. Jã'ata'ni mamare, "Ija'che cho'oñũ", chiisi'ere Jesucristoji cho'okakuna chura Repau maire na'a rua re'oja'che cho'okaimũ, "Musanũkonare na'a rua re'oja'che cho'okaija'mũ", chiisi'e.

⁷ Charo, "Ija'che cho'oñũ", chiisi'epi karama'to na'a rua re'oja'chere ku'emanera'ame pãi. ⁸ Jã'ata'ni Diopi ñato repana pãi pa'iche karaasomũ. "Re'oja'che pa'iche karamũ ñnare", chini ija'che i'kaasomũ Repau:

Asarepajũ'ũ.

Na'a pa'isirũmu chũ'o mamare, "Ija'che cho'oñũ", chiija'mũ chũ'u musanũkonare, Judá jijosinana'me Israel chũi chekũna jijosinare.

⁹ Reparũmu repana aipãi chũ'u Egipto cheja ma'a pikopi re'oja'che ñokuna etua rarũmu i'kasi'ejache i'kamaneja'mũ chũ'u repanare.

Repanare Egipto cheja pa'isinare chũ'u chũ'ũñe jachasinajejuna sējosi'kua'mũ chũ'u.

Pãi Ūcuanũkore Paakũji i'kamũ chũ'u jã'a.

¹⁰ Na'a pa'isirũmu Israel jijosinare mamare, "Ija'che cho'oñũ", chiija'mũ chũ'u, Pãi Ūcuanũkore Paaku.

Repana rekoñõãre chũ'u chũ'ũñe paaajũ chini cho'okaija'mũ chũ'u repanare.

Chũ'ni Dioni masi cuasaju chũ'u neena pa'ijanaa'me repana.

¹¹ Reparumu pãipi repana majapãina'me repanare kueñe pa'inare,

"Dioni jovojã'u", chiiju ũcuamakaru chũ'vajanaa'me,

repanare ũcuare che'chochiima'ñe ũcuanũko chũ'ure jovonachi'a pa'ijuna,

chũova'na pa'iva'nana'me pa'ipãi.

¹² Repanapi chũ'ni cuasajuna repana cu'ache cho'osi'e peore tunoso jo'e cuasama'ñe cavesusojamu chũ'u,

chiniusomu Dios. ¹³ Dios, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e mamapi pa'ijuna aperumu Repau,

"Ija'che cho'oñu", chiisi'e jo'kasosi'ea'me. Aireko jũ'iñeja'ñe si'asopi'ramu repa.

9

Dios vu'e cunaumu pa'ivu'ena'me cheja pa'ivu'e pa'iche'te kuamu

¹ Dios aperumu, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e Repau chũ'u jo'kasi'e cho'orumu maire cho'оче rua cuaja pa'isi'kuamu, Repau vu'e cheja pa'ivu'e cho'ochena'me Repau'te pojochе. ²⁻³ Dios vu'e aperumu Repauji chũ'una va'i ca'nipi cho'o' nũkoasome pãi. Ruu te'eka'chaparuu paniasomu repavu'e. Tijñapa caruupu'te judio phairipãichi'a kakare'oruupu'te uoñoã pa'isaivuna'me mesako'ana'me pãpuã Diore jo'kasipuã pa'iko'a paniasomu. Na'a sa'navu'te kãa ruikãapi jeo ta'pisiruupu judio phairi aichi'a kakare'oruupu paniasomu. ⁴ Reparupu kakasa'aro kueñere mesako'a ma'ña uoko'a si'acako'a pachokuripi je'nasiko'a paniasomu. Ūcuaruupu na'a sa'navu'te cõjovu Dios, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e tochasi'e pa'ivu pachokuripi si'ache repakã'jño je'nasi'vu paniasomu. Repavu sa'navu'te churupu pachokuri cho'osi'pu pãi peochеja ku'isina manacãã mañasi'puna'me Aarón vãsocho koropi'rasi'chona'me catako'ña Dios chũ'ñe tochasi'ña mañaasomu. ⁵ Repavu sê'sevu'te tũosiva'na Diona'me pa'iva'na ángelejava'na kue'chaka paava'na nũkaasome, pãi cu'ache cho'osi'e ro'icheja sê'sevu'te. Jã'ata'ni chura repavu'e pa'iche peore na'a rua kuacu'amu jã'a.

⁶ Jã'aja'ñe cu'amajñaruã peore masi care'va pi'ni repavu'e Dios vu'e tijñapa caruupuchi'a si'arumu kakaju paniasome repana judio phairipãi, Diore pojochе cho'omajñaruãre cho'oju. ⁷ Na'a sa'navu pa'iruuputa'ni judio phairi airechi'a te'eũsurumu pa'iche te'echo kakare'oasomu. Repau'te jo'cha va'iva'na chie peou kakacu'aasomu reparuupu, repau cu'ache cho'osi'ena'me chekuna pãi vesuju cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ikasa chini kakaku'te. ⁸ Jã'aja'ñe pa'isi'e maire Dios Rekochoji iere kuakuna masime mai: Chekunani repavu'e tijñapa caruupuchi'a kakare'okuna, na'a sa'navu pa'iruupu kakacu'akuna, kakama'ñe pa'ijuna Diore ja'me pa'icu'aasomu, charo cho'osivu'e chuta'a pa'irumu. ⁹ Jã'api Dios maire iere ñoku che'chomu: Pãi Dioni pojochu chini Repau'te ïsiche cu'amajñaruãna'me jo'cha va'iva'na repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ĩnu chini phairipãire sa ïsinareta'ni repana rekoñoã re'ojarekoñoã care'vacu'aasomu. ¹⁰ Au te'emajñaruãchi'a ãiñena'me te'emajñaruãchi'a ũkuche cu'are tunoñu chini cho'оче sê'sevu' cho'ochеchi'a paniasomu. Jesucristo rani cho'okaijache mama pa'iche Dios maire jo'karumujatu'ka cho'osi'easomu jã'a.

¹¹ Jã'ata'ni chura Cristoji rani mai cu'are jũni ro'ikani cunaumuna jo'e mũni Dios vu'erepare pãi cho'omanesivu'e rua re'ojavu'ere pa'iu si'ache re'oja'che cho'okaiu pa'imu maire mama phairi aijeku. ¹² Dios vu'erepare kaka pa'iu Repau Jesucristo pãi cu'ache cho'оче chivo chiepi, vacachĩ chiepi ro'ikaimanesi'kuamu. Ruu, Ūcuau chiepi maire pãi ũcuanukore te'echoji mai cu'a ro'ikaniasomu Repau, Dios neenachi'a pa'iju, Repauna'me ai paapu chini. ¹³ Vacachũo'te uosi'po ũhacutapoji phairipãipi okona maña popa pãi cu'ache pa'inani chivo chiena'me toro chiena'me sa'faru cu'a tunusoasomu repanare. ¹⁴ Jã'aja'ñejekuna Jesucristo Dios Rekochoji cho'okaiuna Repau jmakarujẽ'e cu'achejẽ'e Peouji meñe Dioni ïsisi'ejekuna Repau chie raosi'epi mai vati toa saina cu'ache cuasaju cho'оче masi tunokaimu, maipi re'ojarekoñoãre paaju Dioni Si'arumu Pa'ikuni cuasaju Repauni cho'оче'te cho'okaiju paapu chini.

¹⁵ Jã'ajekuna Dios maire Jesucristo chie raosi'epi mai rekoñoã re'ojarekoñoã cho'okaiu Repau mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'epi cho'ocuhasi'ejekuna Repau, "Re'oja'che ïsija'mu chũ'u", chiisi'e koojanaa'me mai Repau chẽasina. Ūcuachi'a aperumu, "Ija'che cho'oñu", chiisi'echi'a cuasarumu mai cu'ache cho'osi'e peore jũni ro'ikaniasomu Repau Jesucristo. ¹⁶⁻¹⁷ Pãi repana jũnisosirumu repana paasimajñaruã cho'ojachere chũ'uju utija'o tocha jo'kame. Jã'ata'ni repana chuta'a jũ'imarumu jã'aja'ñe chũ'uju tochasi'e chuta'a jo'kacu'amu chekunare. Jã'ajekuna pãipi repana chũ'uju tochasi'ere cho'oñu chini aperumu repana jũnisosi'ere masi kuache pa'imu, cho'ore'oa'ku chini. ¹⁸ Jã'ajekuna Dios aperumu, "Ija'che cho'oñu", chiisu chũ'u jo'kasi'e ũcuaja'che cho'ore'osi'kuamu, jo'cha va'iva'na chie rao jũnisosi'ejekuna. ¹⁹ Moisés

repau'te ja'me pa'inare pāi ūcuanukore Dios chũ'ũñe peore kua pi'ni oveja raña maajaraña cho'osisovuna'me hisopoju'avu mini vacachii chiena'me chivo chie okona popa ja'mesira'kana chũu Dios chũ'ũñe tochasikorovu utija'okorovuna sa'faku pāi ūcuachi'a ūcuanukore sa'faasomu. ²⁰⁻²¹ Ūcuaja'che Dios vu'e sa'faku repavu'e sa'navu pa'imajñaruā Diore pojoju cho'omajñaruā peore sa'faasomu repau. Jā'aja'ñe cho'o pi'ni ija'che i'kaasomu repau: "Ie chiere ña musanukonare Dios, 'Ija'che cho'oñu', chiuu chũ'u jo'kasi'e cho'okai'che'te cuasajũ'u", chiniasomu. ²² Dios chu'o tocha jo'kasi'e jo'cha va'iva'na chiepi Diore isimajñaruāna'me pāi cu'a sa'fa tunoñe rua chũ'umu. Chie rao jūni ro'ikaiku peoto cu'a tunoñe peora'amu.

Jesucristo jūni ro'ikaisi'ejekuna cu'a tunososi'ea'me

²³ Dios vu'e cheja pa'ivu'e Diopi chũ'umu Repau vu'erepa cunaumu pa'ivu'e repapani ñonua ña chēa ūcuajavu'e cho'osiv'e pāire kakare'oa'ku chini repana cu'a jo'cha va'iva'na chiepi judio phairipāipi sa'fakaijuna tunoasomu Dios. Jā'ata'ni cunaumu pa'ivu'e Dios vu'erepa kakana cu'ache pa'iche na'a re'oja'che'pi Mamaku chiepi tunosi'easomu. ²⁴ Jesucristo Repau chie raosi'e Dioni isira chini Dios vu'e cunaumu pa'ivu'e Dios vu'erepare ñokuna ña chēa pāi ūcuajavu'e cho'osiv'e'ena kakamanesi'kua'mu. Dios pa'ichejana cunaumuna muni kakaasomu Dioni ti'jñeñe ñaku ñu'iu maini sēekasa chini. ²⁵ Judio phairi ai na'a sa'navu pa'iruupu ūsurumu pa'iche jo'cha va'iva'na chiere cuaa isiku pa'icheja'che Jesucristo cunaumu kaka Repau chiere si'arumu Dioni isiku pa'ima'mu. ²⁶ Jā'aja'ñe cho'oa'ku chini jo'kasi'e pa'ito Jesucristo mamarumupi irumujatu'ka si'arumu jūni ro'ikaiu pa'ira'amu. Jā'ata'ni Repau mamare, "Ija'che cho'oñu", chiisi'ere cho'ore'orumu'na churana rani Repauji meñe isi mai cu'a te'echoji jūni ro'ikaisi'kua'mu. ²⁷ Maire ūcuachi'a te'echo jū'iñe pa'imu. Jū'isirumu mai vajurumu cho'osi'ere Diopi ña ro'iche'te chũ'ua'ku chini Repau'te ti'jñeñe nukache pa'imu maire. ²⁸ Ūcuaja'che Jesucristo te'echoji mai cu'a jūni ro'ikaisi'kua'mu, Puka'ku Diopi mai cu'ache cho'osi'ere jo'e cuasamanea'ku chini. Jā'aja'ñe cho'osi'kupi jo'e cajeja'mu Repau icheja. Jā'arumuta'ni mai cu'a jo'e jūni ro'ikaimaneja'mu Repau. Rani maire Repau'te cuasaju cha'anarechi'a chēa saja'mu Repau, re'oja'chere koo Ūcuana'me si'arumu paapu chini.

10

¹ Moisés aperumu chũ'usi'e na'a pa'isirumu re'oja'che pa'ijache maire apekuachu'o paniasomu. Ūcuare ñaju cho'uju che'chea'ju chini jo'kasi'jeku re'oja'che pa'iche ūcuarepa pa'imaneasomu jā'a. Jā'ajekuna repa chũ'usi'ere cho'uju ūsurumu pa'iche jo'cha va'iva'nare ūcuajava'narechi'a Dios vu'ena ra jo'kanareta'ni jmakarujē'e repanare re'ojarekoñā care'omaneasomu. ² Repa chũ'u jo'kasi'ere cho'ojuna repana cu'ache cho'osi'ere te'echoji tunosokaito re'oja'che pa'iju repana cu'ache cho'ochē, "Ro'iche paame mai", chiima'ñe pa'iju repana cu'are ro'iñu chini va'iva'nare ra isiche cuhasora'ame repana. ³⁻⁴ Jā'ata'ni repa chũ'u jo'kasi'e toro chiena'me chivo chie sa'fache pāi cu'ache cho'ochē tunosokairepamauna ūsurumu pa'iche jo'cha va'iva'nani ra isiju repana cu'ache cho'osi'ere cuasame.

⁵ Jā'ajekuna Jesucristo cheja raipi'rarumu Diore ija'che i'kaasomu:

"Ja'ku, pāi paamajñaruā jo'cha va'iva'nana'me cu'amajñaruā mu'uni isijuna uosokaiche chiima'kua'mu mu'.

Jā'ajekuna chũ'upi chejana sani pāiu paau chini care'vakaisi'kua'mu.

⁶ Pāi, repana cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini isijuna uosomajñaruā ñani pojoma'kua'mu mu'.

⁷ Jā'ajekuna chũ'u mu'are ija'che i'kasi'kua'mu:

"Ja'ku, chũ'ure saojũ'u. Mu'u chiiche'te sani cho'okasa chiimu chũ'u.

Mu'u chũ'o pa'ikorovu chũ'u pa'ijachere kuaju tocha jo'kasi'ere sani cho'ora chiimu chũ'u", chiisi'kua'mu chũ'u", chiniasomu Repau.

Jā'aja'ñe chiimu Dios chu'o tocha jo'kasi'e. ⁸ Ija'chea'me Repau charo i'kasi'e: "Pāi repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'iñu chini jo'cha va'iva'nana'me cu'amajñaruā ra isijuna uosochē chũ'usi'kuta'ni ña pojoma'kua'mu mu'u, repare chiimau", chiniasomu. ⁹ Jā'api jo'e ija'che i'kaasomu: "Chũ'ure saojũ'u. Mu'u chiiche'te sani cho'okasa chiimu chũ'u", chiniasomu. Repau cho'okasa chiisi'e ija'chea'me: Pāi aperumu Dioni pojoju cho'osi'ere sējosokani mamare jo'kasi'kua'mu, Repau jūni ro'ikaisi'ere cuasaju re'oja'che paapu chini. ¹⁰ Repau cho'ora chiisi'e cho'oku Repau meñe Dioni isi te'echoji mai cu'a jūni ro'ikaisi'ejekuna, mai Repau neena re'ojarekoñā cho'ocojñosinaa'me.

¹¹ Phairipāi ūcuauko umucujña pa'iche nuka ku'iju cuhama'ñe cho'ochē cho'okaiju pa'imē Dios vu'e. Pāi repana cu'ache cho'osi'e ro'iñu chini isimajñaruā si'arumu

ũcuajamajñaruã ra ïsirena Dioni ïsikaiju pa'ime, repana cu'a jmamakarujê'e tnosokaima ñeta'ni. ¹² Jesucristota'ni meñe ïsi te'echoji mai cu'a jñni ro'ikani Dios ñu'isaivu kueñe pũasomu. ¹³ Repau ũcuachejare ñu'iu Puka'ku Diopi cho'okaiuna Repau'te cuhena peore Repau chũ'ũñe cho'orumujatu'ka cha'aja'mu. ¹⁴ Maire Dios neenare Repauji meñe ïsi te'echoji ro'ikani mai rekoñoã si'arumu na'a rua re'ojarekoñoã paa'ju chini care'vakaisi'kuamtu. ¹⁵ Ūcuachi'a jã'aja'ñe pa'ijachere kuaaju Dios chu'o pa'ikorovna ija'che chiiche tocha jo'kaasome pãi repapani Dios Rekochoji kuaakuna: ¹⁶ "Na'a pa'isirumu chu'u repanare mamare 'Ija'che cho'oñu' chiijache ija'chea'me: Repana rekoñoãre chu'u chũ'ũñe paa'ju chini cho'okaija'mu chu'u repanare.

¹⁷ Ūcuachi'a repana cu'ache cho'ochere peore tnososo jo'e cuasama'ñe cavesusojamu chu'u", chiniasomu Dios, chiimu repa tocha jo'kasi'e. ¹⁸ Jã'aja'ñejekuna pãi repana cu'ache cho'osi'e ro'ifnu chini cu'amajñaruã ra ïsiche peomu chura, ũcuare mai cu'ache cho'ochere peore ro'ikaisi'jekuna.

*Dioni cuasaju vajuçhuma'ñe sêeju pa'iche'te kuamu
(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lc 23.44-49; Jn 19.28-30)*

¹⁹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Maire Jesucristoji chie rao jñni ro'ikaisi'jekuna Diona'me pa'iju sêevajuchuma'ñe Ūcuani teana sêere'omu maire chura. ²⁰ Repau maire jñni ro'ikairumu Dios vu'e na'a sa'navu pa'iruupu jeo tususikãa ruikãa Diopi cho'okuna umupi vu'evuna che're cajeasomu, Diona'me kaka pa'iche ũsesiruupu jeosikãa. Chura Repauni jachama'ñe cuasaju Repauna'me re'oja'che pa'inajejana maire uarumu Repauni sêeto mai cu'ache cho'osi'eje'e cuasama'ñe asamu Repau, cho'okaisi'kujeku. ²¹ Repau Jesús phairipãi ũcuanuko aijeku Puka'kuni maire Repau'te pojotare sêekaiju re'oja'che paaku chũ'uku pa'imu. ²² Jã'ajekuna maire Repau oiu re'oja'che cho'okaisi'ena'me chura cho'okaichejekuna mai rekoñoã oko re'oja'chepi tu'ne choasokaisirekoñoãja'ñe paaju, re'oja'che pa'iju, Diore sêevajuchuma'ñe, jachama'ñe masi cuasaju ũcuarepare sêeju pañu. ²³ Maire, "Re'oja'che cho'okaija'mu", chiisi'ku Diopi ũcuarepa cho'okujekuna jmamakarujê'e jachaju jo'kasoma'ñe cuasaju maire Repau re'oja'che cho'okaijachere pojaju cha'aju pañu mai. ²⁴ Ūcuachi'a sãinechi'a, "Re'oja'che pañu mai", chiiju, si'arumu na'a rua cuasaju sãinechi'a re'oja'che cho'okaiju pañu mai ũcuanuko. ²⁵ Ūcuachi'a Diore chi'i pojochere ũhasoma'ñe ũcua chi'iju pañu. Musanukonare ja'me pa'ina cho'ochereja'che chekuna te'ena ũhaso pa'icheja'che pa'ima'ñe si'arumu chi'iju, "Jesure ũcua cuasaju pañu mai", jã'aja'ñe sãinechi'a i'kaju pañu; Dios mai cho'osi'e ro'iche chũ'urumu t'apiramu.

²⁶ Diopi cho'okaiuna maiipi Repau chu'o ũcuarepare asa chêasinata'ni re'oja'chere cho'ocuheju cu'are ũcua cho'ojũ pa'ito mai cu'ache cho'ochere jo'e ro'ikaiche peomu. ²⁷ Jã'aja'ñe pa'inare cuasavajuchuacheji repana cu'ache cho'ocojñoja'ñe pa'imu. Repana cho'osi'e ro'ia'ju chini Diore cuhena uchejana vati toana saocher pa'imu. ²⁸ Pãi aperumu Diopi jo'kauna Moisés chũ'u jo'kasi'ere jachaju cuhener repana cho'ochere'te ña chotena chekurumu te'ekachapana kua jñaurena ũcuanuko repanarejê'e oima'ñe vanisoasome. ²⁹ Jã'ata'ni pãi Dios Mamakuni cuheju repana cu'a ro'ikaisi'ere Jesucristo chie, "Cu'amũ jã'a", chiiju, Dios Rekocho cho'okaiche'te cu'ache i'kana na'a rua cu'ache cho'ocojñojanana'me, Repau'te cuheju cu'ache i'kasi'e ro'i. Jesucristo Repau chiepi mai cu'are ro'ikaiju Dios mamare, "Ija'che cho'oñu'", chiisi'e cho'ocuhasi'kuamtu. ³⁰ Maire Paaku ija'che i'kasi'e masime mai: "Pãi cu'ache cho'ochere ro'i chu'uni chũ'ũñe pa'imu, ro'ia'ju chini. Chu'u cho'ochere'me jã'a", chiniasomu. Ūcuachi'a ija'che i'kaasomu Repau: "Chu'u Pãi Ūcuanukore Paaku chu'u neena cho'ochere cuasa ña repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'ujamtu", chiniasomu. ³¹ Repau Dios Si'arumu Pa'iku pe'rukũ cu'ache cho'osi'e ro'i chũ'ujajne cuasaju vajuçhujũ'u!

³² Musanukona Jesucristo'te cuasache kuachu'o asa chêa Repau'te apucasarumu pa'isi'e cuasajũ'u. Reparumu rua cu'ache ti'jñetota'ni Repau'te cuasache ũhasoma'ñe ũcua koka paaju cuasaju paniasome. ³³ Musanukona te'ena pãi jainuko ñaju'te te'eñoã rua pe'rucojñoju cu'ache cho'ocojñoasome. Ūcuachi'a musanukonare ja'me pa'inapi te'eñoã cu'ache cho'ocojñojana repanare ña oiju cho'okaniasome musanukona. ³⁴ Pãi chêavu'e cuaocojñoisiva'nare oiju kuirasome musanukona. Ūcuachi'a Jesure cuasanajejuna cu'amajñaruã pãire tutesocojñoisiva'nata'ni ũcua pojaju paniasome musanukona reparumu, na'a pa'isirumu na'a re'oja'che si'arumu pa'iche koojachere cuasaju. ³⁵ Musanukona Maire Paaku'te Jesure sêevajuchuma'ñe cuasaju pa'iche jo'kasomanejũ'u. Jo'kasoma'ñe pojaju Repauni cuasaju re'oja'che pa'iche ro'i Dios musanukonare rua re'oja'chere isija'mu. ³⁶ Pa'ivesacheta'ni ũcua koka paaju Jesure

cuasache ūhasoma'ñe pa'iju Dios chiiche'te cho'ojũ'u, Repau ĩsija'mu chiisi'ere kooñu chini. ³⁷ Dios chu'o tocha jo'kasi'e pa'ikorovu Repau Mamaku pa'ijache ija'che kamu: Icheja cheja Raijau na'mi raija'mu. Cha'ajũ'u Repau'te.

³⁸ Chu'u neena chu'uni cuasaju re'oja'che pa'inajeju chu'una'me si'aramu re'oja'che pa'ijanaa'me.

Já'ata'ni cu'ache ti'ñeñe'te vajuchaju chu'ure cuasache jo'kasosinare pojomaneja'mu chu'u,

chiimu. ³⁹ Maita'ni cu'ache vajuchamapu Repau'te cuasache jo'kasomanajeju vati toa sani cho'osoma'ñe Repauna'me ai pa'ijanaa'me, ũcua cuasaju pa'inani.

11

Aperumu pa'isina Diore cuasana pa'isi'ere kamu

¹ Diore cuasache ija'chea'me: Repau, "Jorema'ñe re'oja'chere ĩsija'mu", chiisi'ere jachama'ñe cuasaju, "Īsirepaja'mu Repau", chiju masiju pojoju cha'ame mai. Ūcuachi'a Repau, "Jorema'ñe cho'okaija'mu chu'u", chiisi'e chuta'a repaj'e ñamanata'ni jachama'ñe cuasaju, "Cho'okaija'mu Repau", chiju masime mai. ² Mai aipai pa'isina já'aja'ñe jachama'ñe cuasajuna Dios repanare pojoku re'oja'che cho'okaiu paniasomu.

³ Mai Repau'te cuasanajeju ñoma'ñere Repau chu'ochi'a i'kaku chu'ũñeji cho'osi'e masime mai, irumu pa'iche peore cunaumuna'me cheja.

⁴ Mai aipai te'ena Repau'te cuasanajejuna repanare cho'okaniasomu Dios. Abel Repauni cuasaku Ūcuauji cho'okaiuna Repauni pojoku majaa'chu Cain ĩsiche na'a re'oja'chere ĩsiasomu. Repau'te cuasaku ĩsisi'ejekuna Dios ña pojoku, "Re'oja'che cho'omu iku", chinasomu. Já'aja'ñe Dios chiiche masi cho'oku Repau'te pojosi'kujekuna jünisosi'kureta'ni irumujatu'ka repau cho'osi'ere cuasaju Diore pojochere che'chere'omu maire.

⁵ Enoc ũcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna jünisoma'ñe vajui cunaumuna sasocojñoasomu. Repau'te pai ku'ete'easome Dios sasocojñosi'kuni. Chuta'a repau sasocojñoaramu, "Dios pojocojño'ku'mu iku", chiicojño'ku paniasomu repau.

⁶ Maipi, "Dios pa'imu", chini Repauni cuasaju, "Maipi sēto ĩsija'mu Repau mai sēñe", chini Repau'te cuasanarechi'a Ūcuau'na'me re'oja'che pa'ire'omu. Repau'te cuasanare pojoku'mu Dios.

⁷ Noé ũcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna pai chuta'a ñama'ñere Repau Dios cho'opi'rache'te cho'osovajuchache'te kuauna asa kaku jachama'ñe choovu rua ujavu cho'oasomu, repau rjijona'me mamachiina'me varomi runisomaneñu chini. Já'aja'ñepi chekunare pai repauna Diore jachache cho'o ñoasomu repau. Ūcuachi'a já'aja'ñe cho'ouna Dios repau'te rua pojoku re'oja'che pa'iche ĩsiasomu, repau rekocho Repau'te masi cuasache'te cho'o ñoana.

⁸ Abraham ũcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna Repau soiche asa jachama'ñe repau saichejaj'e vesukuta'ni repau pa'icheja eta sanisoasomu, Repau ĩsira chiichejare sani kooru chini. ⁹ Ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna Repau ĩsija'mu chiisichejare sani pa'iu, "Jmamakarũ pa'ija'mu", chini chivo rañapi cho'osivũñare paniasomu repau. Mamaku Isana'me majanaaju Jacob ũcuaja'che Dios ĩsija'mu chiisi'e asasinajumu ũcuaja'che chivo rañapi cho'osivũñare paniasome.

¹⁰ Repau Abraham na'a pa'isirumu pa'ijajoopo Dios ija'che cho'ora chini cho'osijoopo cunaumu ai pa'ijajoopo'te cha'aku paniasomu.

¹¹ Ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna repau rjijore Sarare chiĩ peosi'koreta'ni, chiĩ paasomu repau, aiva'uta'ni, "Dios chu'ure cho'okaija'mu chiisi'e ũcuarepa cho'okaija'mu", chini jachama'ñe cuasakujeku. ¹² Já'aja'ñe cho'o Abraham aiva'upi paa jojosina chura cunaumu pa'ina ma'jñokojanũkojeju kuẽkuecu'ache rua jainũkoa'me. Ūcuachi'a chiara mejavu pa'icaã mejacaãjanũkojeju kuẽkuecu'ache jainũkoa'me repauna.

¹³ Repauna pai ũcuanũko vajuna pa'irumu Diore cuasaju pa'isinata'ni Repau ĩsija'mu chiisi'e peore kooma'ñe jünisoasome. Já'ata'ni Diore cuasanajeju Ūcuauji cho'okaiuna repauna koomanesi'e so'opi ñaju pojochaja'che cuasaju pojoasome repauna, "Na'a pa'isirumuna kojanaa'me mai", chini cuasaju. Ūcuachi'a cheja repauna jmamakarũ pa'ijachere masiju jünisosirumu pa'ijachere cutuju paniasome repauna, cheja Dios ĩsischeja pa'inata'ni. ¹⁴ Pai, repauna ai pa'ijachere cuasaju já'aja'ñe i'kana, "Icheja mai jmamakarũ pa'ijachejajeku mai ai pa'imanajachjaa'me", chini cuasaju kuarena masime mai. ¹⁵ Repanapi mamachejare sani pa'iju aperumu repauna pa'iju eta raisichejare cuasaju pa'ito co'ire'ora'asi'kua'mu repanare repacheja. ¹⁶ Já'ata'ni repauna

jā'achejajē'e cuasama'ñe na'a re'ojachejare repana cūnaumu ai sani pa'ijachejare cuasaju paniasome. Jā'ajekuna repapani, "Maire Paaku'te Diore cuasanaa'me chūkuna", chiito pojoasomu Repau. Repau repanare pojoche'te cho'o ñoku repana pa'ijajoopo vū'ejoopo care'vakanasomu Dios.

¹⁷ Dios Abrahamre Repau'te masi cuasache'te cho'o ñara chini ija'che chū'uasomu: "Mu'u neekare Isaare chu'ani isiku vani uosojū'u", chiniasomu. Chikuna Abraham Repau'te cuasakujeku asa jachama'ñe Ūcuauji cho'okaiuna Repau, "Re'oja'che isija'mu chu'u", chini isikuna koosiva'uni ūcuate'euni vanisopi'raasomu, Ūcuauji chū'uuna. ¹⁸ Dios aperumu ija'che i'kaasomu repau'te: "Mu'u jijosinare rua jainukore paaja'mu mu'u, Isaapi jiojuna", chiniasomu. ¹⁹ Jā'aja'ñe i'kacojñosiva'ureta'ni Abraham Dioni cuasaku, "Jūnisosinarejē'e vasomasiku'mu Repau", chini cuasa mamaku'te Isaare vanisopi'rakuni jo'e Ūcuauji ūseuna vaimaneasomu. Jā'ajekuna Abraham repau mamaku'te Isaare chuenisora'asi'kujekuna vajuraisi'kure paacheja'che paaasomu.

²⁰ Isaac ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna na'a pa'isirumu Dios re'oja'che cho'okaijachere masiku mamachū kua jo'kaasomu, Jacobna'me Esaure.

²¹ Jacob ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna repau jū'ipi'rarumu na'a pa'isirumu Dios re'oja'che cho'okaijachere masiku José mamachūre kua jo'kaku vāsochoji juvo ñu'ia Diore pojoasomu.

²² José ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna repau jū'ipi'rarumu Dios, "Tja'che cho'oja'mu chu'u", chiisi'ere cuasaku ija'che i'kaasomu: "Na'a pa'isirumuna mai Israelpāi jijosina icheja Egipto cheja etarumu repana sani pa'ijachejana saiju chu'u tara sa tãa'ju", chiū chū'u jo'kaasomu.

²³ Moisés puka'kupāi ūcuachi'a Diore cuasanajeju Ūcuauji cho'okaiuna mamava'are jñaasirumu rua re'ojava'ujekuna pāi chū'uku repana Israelpāi mamachū apejñaasinani umchūiva'narechi'a jña'nu vanisoche chū'u jo'kasi'eta'ni asa kukuma'ñe repava'are chotepāimia chave paaasome.

²⁴ Repau Moisés ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna repau ainee pi'nisirumu Egiptopāi chū'uku mamako'te mamakujai'u pa'icuheasomu. ²⁵ Repana cu'are cho'ojū jmanukoru pojoju pa'icheja'che pojoku pa'iche'te cuheku, Dios neena cu'ache cho'ocojñojeja'ñe ūcuana'me pa'iu cu'ache cho'ocojñoku pasa chiniasomu repau. ²⁶ Ūcuachi'a Egipto cheja pa'iche cu'amajñaruā re'ojamajñaruāpi rua ro'iche paaku pojochejē'e chiima'ñe, "Cristo aipāina'me pa'iu repana cutucojñojeja'ñe cu'ache cutucojñoku pa'icheji na'a re'omu chu'ure", chiū cuasaasomu repau, Dios repau'te re'oja'che cho'okaijache cuasakujeku.

²⁷ Ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna pāi chū'uku pe'ruchejē'e vajuchuma'ñe repau cho'ora chiisi'ere ūcuarepa cho'oku Egipto cheja pa'isi'kupī eta sanisoasomu repau, Ñoma'kare Diore cuasakujeku. ²⁸ Ūcuachi'a Diore cuasakujeku Ūcuauji cho'okaiuna repanare Israelpāi ūsūrumu pa'iche pascuarumu cho'оче chū'u jo'kaku paniasomu repau. Ūcuachi'a charo canarechi'a Dios jū'iñe chū'urumu Israelpāi chiipi charo canapi jūnisomaneajū chini repana vū'ña kakasa'ñaroāna jo'cha va'iva'na chiepi sa'fache chū'uasomu repau.

²⁹ Repana Israelpāi ūcuachi'a Diore cuasanajeju Ūcuauji cho'okaiuna Maachiarā joopoji ruhiacho jākoana ūcuachejapi jēniasome repana. Jā'aja'ñe jētena ña Egiptopāi ūcuaja'che jēnu chini okopi jākosī'epi co'iauna runisoasome.

³⁰ Ūcuachi'a repana Israelpāi Diore cuasanajeju Ūcuauji chū'uuna Jericó vū'ejoopo sieterepau mucujña repajoopo pa'iche rūhiso'koro pachu kutena repajoopo je'na pachu-siso'koro Ūcuauji cho'okaiuna ñaña tãnisoasomu. ³¹ Repajoopo pa'iko Rahab si'urumio pa'isi'ko ūcuachi'a Diore cuasakojeko Ūcuauji cho'okaiuna Israelpāi ūcuajoopo'te ñañu chini charo sainare tijña repau vū'ena sa re'oja'che kuirasi'kojeko Dios chū'ūñe jachanare ja'me pa'ikota'ni repanana'me chuenisomaneasome.

³² Cheke chekuna cho'osi'e na'a rua kuache paamu chu'u ina cho'osi'e: Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, David, Samuel, ūcuachi'a chekuna Dios chu'o kuana cho'osi'e. Jā'ata'ni jā'are peore kuato ruarepaa'me. Repana cho'osi'ere churana kuara chini peore kuara'amu chu'u. Iechi'a kuara: ³³ Repana te'ena Diore cuasanajeju Ūcuauji cho'okaiuna tūpāire cava cajeniasome. Ūcuachi'a chekuna pāi chū'una masi chū'uju repana neenare sāiñechi'a cu'ache cho'оче ūseasome. Chekuna ūcuachi'a Dios, "Chu'uni sējē'u; cho'okasa", chini jo'kasi'ere Ūcuauñi sējēuna cho'okanasomu. Chekuna ūcuachi'a chai pa'icheja sa jo'kacojñosinata'ni kujñomaru āuñejē'e āusomaneasome. ³⁴ Chekuna ūcuachi'a uusoaju chini toana cuaocojñosinata'ni uusomaneasome.

Chekuna ūcuachi'a pāipi repanani va'jñapi vanisoñu chiito tā'ta masiasome. Chekuna ūcuachi'a koka peosiva'na kokana carūniasome. Chekuna ūcuachi'a cavavesuva'na pa'isina chekunapi repanani vañu chiito rua cavamasiasome. Chekuna ūcuachi'a tiichejña canapi repana neere cava tua sasoñu chini raito kuko saosoasome. ³⁵ Ūcuachi'a romi repana majapāi jūnisosinare vajuratena jo'e paasome.

Chekunata'ni pāipi repana Diore cuasache'te jo'kasoa'ju chini vāsoipi vaicojñonata'ni Repau'te cuasache Ūcuauji cho'okaiuna jo'kasoma'ñe pa'iju chuenisoasome, Repau pa'icheja re'oja'che pa'ijachere cuasaju. ³⁶ Chekuna pāire cu'ache cutucojñoasome. Chekuna rupū su'isuecojñoasome. Chekunata'ni pāi chēavu'ñana cuaa quē'ke susocojñoasome. ³⁷ Chekunata'ni catapi su'a vēasocojñoasome. Chekunare serruchova'ñapi au chā'te vēasosome pāi. Chekunare va'jñapi ju'je vēasosome. Chekuna te'ena kāñare peoju va'i ca'ni kāñare ju'iju kuniasome. Chekuna chūova'na pa'iju cu'ache ti'jñeuna ku'iju cu'ache cho'ocojñoju paniasome. ³⁸ Pāi, repanare cu'ache cho'onapi cu'achechi'a cuasaju repana re'oja'che pa'iche'te ñavesuju cu'ache cho'ojuna pa'ichejñare peoju si'arumu ku'iju paniasome repana. Sūki peochejñana'me aikujñare ku'iju, pa'juroāna'me cojña kāiju ku'iju paniasome repana.

³⁹ Dios repanare Repau'ni cuasajuna ūcuaukore pojoasomu. Jā'ata'ni Repau, "Re'oja'chere isija'mu chū'u", chiisi'e te'e'terej'e repanare peore isimaneasomu, ⁴⁰ na'a pa'isirumuna na'a re'oja'chere maina'me ūcupa'ruva re'oja'che pa'iche'te kooa'ju chini.

12

Jesuni masi cuasaju pañu cho'okaa

¹ Jā'ajekuna cunaumu pa'ina rua jainuko ñajuna Dios chiiche re'oja'che jo'kasoma'ñe cho'ojū pañu mai. Vu'vuna na'a na'mi vu'vuñu chini repana cājiñe ūha vu'vasome. Mai ūcuaja'che maire cho'ouachechi'a cho'ojuna maini Dios chiiche'te cho'ovesota na'mi vu'vuna cho'ocheja'che maire cho'ouache ūhasoñu, Dios chiiche'te cho'oñu chini. Ūcuachi'a vu'vuju cāve tāima'ñe vu'vuñu chini sē'sevu ju'ikāna ti'te jo'ka vu'sajana vu'vucheja'che maire cu'ache cho'ouache'te jo'kaso re'oja'che cho'uche kokana pañu mai. ² Jesuni masi cuasaju pañu mai, cho'okaa. Ūcuauji cho'okaiuna Dios chū'o asa chēa jovosinaa'me mai Repau'te. Ūcuachi'a Repauji cho'okaiuna ūcua cuasaju si'arumu na'a re'oja'che pa'inaa'me mai. Repau Jesús na'a pa'isirumu pojoku pa'ijachere cuasakū, "Pāi cu'ache cho'ojū chuenisoche vajuchuache'me jā'a", chini cuasa, cuhema'ñe cu'ache cho'ocojñoku kurususē'verona chueniso jūni vajuraisi'kujeku cunaumuna muni Dios ñu'isaiyu vājajūta cakā'kona kueñe puuasomu.

³ Jā'ajekuna Repau pa'iche'te cuasaju che'cheju pa'ijū'u. Pāi cu'ache pa'inare, "Joreu'mu iku", chiicojñoku rua cu'ache i'kacojñokuta'ni sāiñe i'kamaneasomu Repau. Jā'ajekuna pāipi musanukonani jā'aja'ñe i'kato sumava'na pa'iju, "Pani ti'añe cuasoma'mu ie", chiima'ñe cuasaju pa'ijū'u Repau'te. ⁴ Repau'te cuasache'te ūhasoa'ju chini pāi cu'ache cho'ocojñonata'ni chuta'a chuenisoma'me musanukona. ⁵ Jā'ata'ni Dios musanukonare Repau neenajejuna chū'vache ie Repau chū'o pa'ikorovuna kuaju tocha jo'kasi'e asa cavesusosinaa'me musanukona:

Asarepajū'u, chū'u chii.

Maire Paaku musanukonare kukoku che'choche cuhemanējū'u.

Ūcuachi'a, "Pani ti'ama'ñea'me ie", chiimanejū'u Repauji musanukonani cu'are cho'oūseto.

⁶ Dios Repau oinare kukoku che'choku'mu.

Ūcuachi'a Repau neenare te'eñoā cu'ache ti'jñeñe jo'kamū Dios, repanapi cu'are jūvomasiju jo'kaso re'oja'che paapu chini, i'kache'te cavesusosinaa'me.

⁷ Musanukonani te'eñoā pa'icu'ache ti'jñeto, "Dios maire kukoku che'choku'mu", chini cuasa cuhemanējū'u, jā'aja'ñe Repau neenare kukoku che'choku'te. Ūmupāi chii paana ūcuaja'che repana chii kukoku che'chome. ⁸ Dios Repau neenare ūcuaukore kukoku che'chomu. Repauji musanukonani jā'aja'ñe kukoku che'choma'to Repau mamachii peonajēju ja'ku peonaja'ñe pa'ira'ame musanukona. ⁹ Mai chii'va'na pa'irumu mai ja'kupāipi cheja pa'napa maini kukoku che'chojuna ña kukuju pa'isinaa'me repanare. Jā'ajekuna mai ja'kure Diore cunaumu Pa'iku'te na'a rua Masikujū maire kukoku che'choku'te na'a rua vajuchuju Repauna'me si'arumu re'oja'che pañu mai. ¹⁰ Mai icheja jmamakarū pa'irumu mai ja'kupāipi repanare re'oja'che cho'ore'ochē cuasochē'te cuasaju kukuju che'chome. Diota'ni maire oiu re'oja'chere che'choku'mu maipi Repau pa'icheja'che si'arumu na'a rua re'oja'che paapu chini. ¹¹ Maipi kuku re'oja'che

che'chea'jũ chini Diopi cu'ache ti'jñeñe jo'kato repa cu'ache ti'jñerũmu pojomanaa'me mai. Rupũ oinaa'me. Jã'ata'ni maipi kũku re'oja'chere che'cheni na'a pa'isĩrumũna pa'ijũ etajani re'oja'che pojoju pa'ijanaa'me.

Dios chu'o asacuhemanējũ'u

¹² Jã'ajekũna pãĩ vũ'vũju ca'naso repana jũjñana'me ñukas'ka koka peokũna jo'e na'a raa vũ'vũũ chini cho'ocheja'che cho'ojũ Dios chiiche'te peore cho'ore'ochetu'ka koka paaju cho'ojũ pa'ijũ'u. ¹³ Ūcuachi'a vũ'vũma'a re'ojama'a ro'onarejẽ'e vũ'vare'oma'a care'vacheja'che re'oja'chechi'a cho'ojũ cu'ache cho'omairo pa'ijũ'u, musanũkonare ja'me pa'ĩnapi Jesure cuasanata'ni re'oja'che pa'ivesũnapi ña chẽa ũcuaja'che re'oja'che paapu chini.

¹⁴ Ūcuanũko musanũkona rekoñoã re'oja'che pa'ijũ Dios chiiche'te re'oja'chere cho'ojũ pa'ijũ'u, Dios neena pa'iche pa'ijũ. Jã'aja'ñe pa'imani Repau'te sani ñamanejanaa'me. ¹⁵ Sãĩnechi'a kuiraju pa'ijũ'u, cu'ache cuasokũna te'eujẽ'e Dios oiu cho'okaisi'ere cuheju chekunani eo ãũeja'ñe cu'ache cho'ojũ cacũ'omaneũu chini. ¹⁶ Musanũkona mũmpãĩ te'eujẽ'e murãjo peoko'te romineeju pa'imanejũ'u. Romi ũcuachi'a mũũju peoku'te mũmũeeju pa'imanejũ'u. Ūcuachi'a Dios jo'kache te'eujẽ'e cuhemanējũ'u. Jã'aja'ñe cho'oasomũ Esau. ãĩnechi'a cuasaku Dios jo'kasi'ere pũka'ku charo cakujekũna repau'te isijache cuasasi'e jo'kasoasomũ. ¹⁷ Musanũkona repau cho'osi'e masime. Na'a pa'isĩrumũ pũka'ku jũnisopi'raku repau'te Dios re'oja'che cho'okaijachere ũcuauji kũakũna asara chiitota'ni kũacuheasomũ. Asaneeku raa oiku'teta'ni care'vachejẽ'e peoasomũ repau'te, ũcuare Dios jo'kasi'e cuasache jo'kasosi'kujekũna.

¹⁸ Aperũmu pa'isina Israelpãĩ cho'ocojñoñeja'ñe cho'ocojño cuasaju Diore jovo-manesinaa'me mai, Jesucristo'te cuasaju jovosina. Moiseni Repau chũ'uñe'te jo'karũmu Diopi aikũtĩre pa'iu toapi uuku chija'chena'me fe'neñena'me oko raa rache paniasomũ. ¹⁹ Jã'aja'ñe cho'orũmu trompetavũ asochena'me Dios i'kacheji ruarepa asoku vajuçhũache asokũna, asa kũkuso, "Jo'e i'kamane'ku Repau", chiniasome repana pãĩ. ²⁰ Reparũmu pãĩ Diopi jã'aja'ñe raa vjachu'opi i'kakũ ija'che chũ'u jo'kasi'ere asa kũkuso repakũti kueñe pa'icũheasome: "Musanũkona neenapi ũcuauakũji chekurũmu cu'ava'ũpi aikũtĩna ve'ejaitojẽ'e catapi su'a vẽasoju'ũ repava'ũre. Jã'apãani cunaruji vanisojũ'u", chiisi'ere asani. ²¹ Repakũti raa vajuçhũache ñoasomũ. Vajuçhũakũna Moisejatu'ka ña, "Kũkũcajẽjani kurukurũmu chũ'u", chiniasomũ.

²² Maita'ni Repau'te Diore Si'arũmu Pa'iku'te cuasaju jovosinajeju cunauũmu pa'ijooopo Siõn aikũti pa'ijooopo mama vũ'ejoopo Jerusalẽn vajuçhũma'ñe sani pa'ijanaa'me. Angele raa jainuku kuẽkuecu'ũnuko Diore pojoju chi'isina pa'ichejana saijanaa'me mai. ²³ Ūcuachi'a Dios neekuanupũ'me mai, cunauũmu pa'iphũro charo mami tochacojñosina. Diore pãĩ ũcuanũkore repana cho'osi'e peore ro'iche Chũ'ũkũni jovosinaa'me mai. Repau'te cuasanajeju Ūcuauji cho'okakũna re'ojarekoñoã paaju jũnisosĩrumũ cunauũmũna sani re'ona carũhisina pa'ijanaa'me. ²⁴ Dios mamare, "Tja'che cho'oũu", chiisi'e cho'okaisi'kure Jesure jovosinaa'me mai, Repau chiepi rao mai cu'a jũni Ro'ikaisi'kure. Ro'ikaisi'ejekũna Dios Repau'te chie rao jũnisosi'kũni ña, maire oiu, "Ro'iche peomũ inare", chiniasomũ. Jã'ata'ni Abelre chie rao jũnisosi'kure ña, "Ro'iche pa'imũ ikure Cainre, repau'te vanisosi'kure", chiniasomũ Dios. Maita'ni Jesupi chie rao jũni ro'ikakũna Diore re'oja'che ja'me pa'ime chura.

²⁵ Jã'ajekũna cuasarepaju pa'ijũ Dios maire i'kache asa jachaju cuhema'ñe pa'ijũ'u. Aperũmu pa'isinare Israelpãĩ Dios icheja chejare pa'iu i'kache asa jachajũna raa cu'ache ti'jñeasomũ. Jã'ata'ni irũmu Repau chũ'o cunauũmu i'kache'te maipi asa jachato na'a cu'ache ti'jñeja'mũ maire. ²⁶ Moiseni Repau chũ'uñe jo'karũmu Diopi ruarepa asoche i'kakũna cheja ñũ'kueasomũ. Na'a pa'isĩrumũ ũcuaja'che cho'ojachere kũaku ija'che i'kaasomũ Repau: "Jo'e te'echo ñũ'kueche cho'ojamũ chũ'u. Jã'ata'ni chejachi'a te'echeja ñũ'kueche cho'oma'ñe cunauũmu peore ñũ'kueche cho'ojamũ chũ'u", chiniasomũ Repau. ²⁷ "Jo'e te'echo cho'ojamũ", chiiche ija'che i'kamũ: Diopi cho'oũna cu'amajñaruã Repau cho'osimajñaruã peore si'asoja'mũ. Jã'aja'ñe cho'osĩrumũ Repau pa'ichejaqueechi'a pa'ijamũ. ²⁸⁻²⁹ Jã'ajekũna Dios maire chũ'uñe jo'kasi'e tuacu'achejekũna mai si'arũmu chũ'ũju pa'ijache masime mai. Jã'a isijachere cuasaju Repau'te, "Re'orepamũ, Ja'ku", chiiju paũu mai. Ūcuachi'a Repau'te mai Cuasaku'te Diore cuhenare vati toa saokujekũna cuasa kũkũju, raa chiiju, pojoju paũu mai Repau'te, maini pojoa'ku chini.

13

Diopi pojoa'ku chini cho'ochẽ'te kũamũ

¹ Mŕsanukona majapãija'ñe sãinechi'a oiche jo'kasoma'ñe pa'ijũ'u. ² Ūcuachi'a mŕsanukona vu'ña sainare ñamanarejẽ'e pojoju re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'uju chekuna vesuju ãngele'te pojoju re'oja'che cho'oasome.

³ Pãi chẽavu'e cuaocojñosiva'nare cuasaju, "Jã'aja'ñe chẽacojñoto kuiranare chicojñokũ'mũ", chini cuasa ũcuanana'me chẽacojñosinaja'ñe cuasaju oiju kuirajũ'u repanare. Ūcuachi'a mŕsanukona chũova'na cu'ache cho'ocojñova'nare cuasaju repana cho'ocojñojeja'ñe cu'ache cho'ocojñosi'ere cuasa, "Cu'akũ'mũ jã'aja'ñe cho'ocojñoto", chini cuasaju kuirajũ'u repanare.

⁴ Ūmũpãi, mŕsanukona rãjoromiva'nare re'oja'che paaju mũrãjoromi peonare romineema'ñe pa'ijũ'u. Romi, mŕsanukona ũjũpãiva'nare re'oja'che pa'iju mũũjũpãi peonare ũmũneema'ñe pa'ijũ'u. Dios ũmũpãina'me romi repana pa'imanani cu'a cho'onare repana cu'ache cho'osi'e ro'iche chũ'uja'mũ.

⁵ Kurineema'ñe pa'iju mŕsanukona paache'te ña pojoju jo'e na'a rua paañu chiimanejũ'u, Dios ija'che i'kasi'ejekuna: "Mŕsanukonare kuirache cuhasomau jo'kasomaneja'mũ chũ'u mŕsanukonare", chiniasomũ Repau. ⁶ Jã'ajekuna, "Repau cho'okaija'mũ", chini cuasaju vajuçhuma'ñe maire aperũmu i'kasi'ere ija'che i'kare'omu: Diopi chũ'uni cho'okaiuna vajuçhũmanejaja'mũ chũ'u. Diopi ũseto pãi, çje'se cu'ache cho'ojanaa'ñe chũ'are' chũisi'e.

⁷ Mŕsanukonare re'oja'chere Dios chũ'o chũ'vaju chũ'usinare cuasaju pa'ijũ'u. Repana jũ'iñetũ'ka re'oja'che pa'iju Jesucristo'te cuasaju pa'isinaa'me. Repana pa'isi'ere cuasaju che'che ũcuaja'che cho'uju pa'ijũ'u. ⁸ Maire Paaku Jesucristo aperũmu ũcuarepa pa'isi'ena'me irũmu pa'ichena'me na'a pa'isirũmu pa'ijache ũcuate'e cho'okũ'mũ. Sañoma'kuamũ Repau. ⁹ Jã'ajekuna pãi mŕsanukonare ma'a tũima'ana sacheja'che si'ache tũine che'choche ũcamakarũ asajũ'u. Åu te'emajñaruã ãiũseju, "Jã'are ãimaneni na'a re'oja'che cho'ome mŕsanukona", chijju che'chome repana. Jã'ata'ni repana che'choche jorechũ'oa'me. Ija'chea'me ũcuarepa: Dioni cuasajuna Repauji oiu re'oja'che cho'omasirekoñõ cho'okaiuna si'arũmu na'a rua re'ojarekoñõ paajanaa'me mai.

¹⁰ Jesucristo mai cu'are peore kurususẽ'verona jũni ro'ikaisi'ejekuna ro'iche peomu maire chura. Jã'ata'ni pãi aperũmu chũ'u jo'kasi'e irũmũjatũ'ka repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ĩnu chini jo'cha va'iva'nare vaniso judio phairipãire isiju pa'ina Jesucristo cho'okaisi'ere jachame. Jã'ajekuna Repau cho'okaicojñomanajeju repana cu'ache cho'osi'e si'arũmu ro'iju pa'ijanaa'me. ¹¹ Judio phairi aipi Dios vu'e na'a sa'navũ caruupũna Dios pa'iruupũna jo'cha va'iva'na chie cuaamũ, pãi cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ikasa chini. Repava'nare va'iva'nare chie paasiva'nareta'ni vu'ña na'a saitona etua sa wosomasome. ¹² Jesús ũcuaja'che pãi cu'ache cho'osi'e ro'ire Ūcuau chiepi rao ro'ikau vu'ejoopo na'a saitona chuenisoasomũ, ro'ikakuna Dios neenachi'a paapu chini. ¹³ Jesure vu'ejoopo na'a saitona Chuenisosi'kũni cu'ache cutume pãi. Maijẽ'e ũcuaja'che vu'ejoopo eta saicheja'che aperũmu cho'osi'ere ũhaso Jesuna'me re'oja'che pa'iju, pãipi maini Repau'te cutucheja'che cu'ache cututojẽ'e cuasama'ñe pañu mai. ¹⁴ Icheja ai pa'ijajoopoji peokuna Dios pa'ijoopo mai ai sani pa'ijajoopo'te so'opi ñaju pojocheja'che cuasaju cha'aju pa'ime mai. ¹⁵ Jã'ajekuna maire jũni ro'ikaisi'kãpi Jesucristoji cho'okaiuna, si'arũmu Repau'ni pojoju, "Re'orepamũ; rua re'okũ'mũ mũ'u", chijju pañu mai, pãi aperũmu pa'isina Dioni pojoju cu'amajñaruã ra isisi'eja'che. Mai jã'aja'ñe sãeñe'te asara chiimũ Dios. Jã'ajekuna Repau'te re'oja'che sãeju pojoju pañu mai. ¹⁶ Ūcuachi'a mŕsanukona re'oja'che cho'uju chekũnare kuirachena'me repanare cho'okaiju pa'iche cuhasoma'ñe cho'uju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe cho'oto Repau'ni isicheja'che cho'ojuna rua pojoja'mũ Dios.

¹⁷ Ūcuachi'a mŕsanukona pa'icheja canare Jesure cuasana ainare ña, vajuçhũju repana chũ'ũñe asa jachama'ñe cho'uju pa'ijũ'u. Mŕsanukonapi Repau'te cuasache'te ũhasoma'ñe masi cuasaju paapu chini repana mŕsanukonare kuiraju pa'isi'e ro'ija'mũ Dios. Repanani ña, vajuçhũju jachama'ñe pa'ito pojoju kuirajanaa'me repana mŕsanukonare. Jã'ata'ni mŕsanukonapi repanani jachato sũmava'na pa'ijanaa'me repana. Ūcuachi'a jã'aja'ñe jachani re'oja'che pa'ichejẽ'e che'chemanejanaa'me mŕsanukona.

¹⁸ Chũkuna'te Dioni sãekaijũ'u, re'oja'che cho'okaaũ. Repau'ni cho'okaiju peore chũkuna'te cho'ore'ochetũ'ka re'oja'che si'ache cho'uju pa'ime chũkuna, Repau'ni chũkuna pa'iche'te ña pojoa'ku chini. Jã'aja'ñe cho'uju meñe cuasa ña, "Re'oja'chere cho'ome mai", chiinaa'me chũkuna. ¹⁹ Dioni rua sãekaijũ'u chũ'are, chiimũ chũ'u;

Repauji chu'uni musanukona pa'ichejana pesa saouna jo'e sani nara chiimu chu'u musanukonare.

“Diopi re'oja'che cho'okaa”, chini chu'o saosi'ea'me

²⁰ Musanukonare ucuachi'a seekaimu chu'u Repau'te. Mai rekoñoã re'oja'che pa'iche cho'okaikumu Dios. Ucuauji maire ovejava'nare masi kuiracheja'che re'oja'che kuiraku'te Maire Paaku'te Jesure jūniso tācojñosi'kure vasosi'kuumu. Mai cu'are ro'ikasa chini jūnisoana Repau raosi'e chiere ña, “Pāi cu'ache cho'osi'e ro'i peore ro'iche'me ie”, chiniasomu. Jā'aja'ñe cho'osi'ejekuna irumu Diona'me si'arumu re'oja'che pa'ire'omu maire, Repau mamare, “Ija'che cho'oñu”, chiisi'e cho'osi'epi si'arumu pa'iana. ²¹ Repauji musanukonare re'oja'che cho'okaiu Repau chiiche cho'oñu chiisi'e karache peore isia'ku. Maire ucuanukore re'oja'che cho'okaa, maipi re'oja'che cho'omasiju re'oja'che cho'ojuna mai pa'iche'te ña pojora chini. Repau Jesucristo maire re'oja'che cho'okaisi'ena'me re'oja'che cho'okaiche'te jo'kasoma'ñe cuasaju si'arumu, “Re'orepamu, Ja'ku; raa re'oku'mu mu'u”, chiiju pañu mai. Jā'aja'ñe paa.

²² Chu'u majapāijana, ie chu'o jmanukoru tochasi'ejekuna chu'u chu'vaku tochasinukoru peore asa cho'uju pa'ijū'u. ²³ Mai majapāiujai'u Timoteo pāi chēavu'e cuaocojñosi'ku etocojñocuhaasomu. Repauji ichejana na'mi ratu ucuaana'me sani ñaja'mu chu'u musanukonare.

²⁴ Chu'una'me pa'ina Italia cheja raisina ja'me chu'o saome musanukonare. Musanukonare chu'unana'me musanukona Dios neenare ucuanukore chu'o saomu chu'u.

²⁵ Musanukonare ucuanukore Diopi re'oja'che cho'okaa, re'oja'che pa'imasia'ju chini. Re'omu.

Santiago chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Santiago, Diona'me Maire Paaku Jesucristo'te cho'ochē cho'okaikujī musanukonare mai aipāiu Israel chiī docerepana jojosinani chu'o saomū, si'achejñarūā te'eukanuchi'a sani pa'inare. ¿Pa'iche?

Diopi cho'okaiuna pa'imasiche'me

² Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Musanukonani pa'ivesacheji si'ache ti'jñekuna ñani pojōju, "Re'omū chu'ure", chiijū pa'ijū'u, ³ iere masijū: Jesucristoni cuasajana pa'ivesache ti'jñekuna kokarekoñōā paaju cu'are juvomasijū cu'ache cho'oma'ñe pa'ijū Repauni ūcua cuasani rekoñōā na'a rua re'oja'che pa'imasirekoñōā paajanaa'me. ⁴ Jā'aja'ñe pa'imasirekoñōā paañu chini pa'ivesache ti'jñeñe cuhema'ñe ūcua Dioni cuasaju pojōju si'arumū na'a rua re'oja'che pa'iche'te che'cheju pa'ijū'u, musanukonapi re'ojarekoñōāre paaju Dioni masi cuasajuna re'oja'che pa'iche karamanea'ku chini.

⁵ Musanukona ūcuauakujī te'ea re'oja'che pa'ivesani Dioni sēejū'u, cho'okaaū. Repau'te sēenare ūcuanukore cuhema'ñe pojokū karama'ñe peore cho'okaiū pa'iku'mu Repau repaana sēeñe. Jā'ajekuna musanukonapi sēeto cho'okaija'mu Repau. ⁶ Jā'ata'ni Repau'te sēni Repau cho'okaijache jachama'ñe cuasajū'u. Repau cho'okaiche jachana repaana rekoñōā rūhirekoñōā peonajeju chiacha fa'akūjñā ūcuauakā'jñō tuta saocñoñeja'ñe cuasame. ⁷⁻⁸ Pāiu jā'aja'ñe pa'iku te'eñoā cuasaku te'eñoā jachaku sēemu. Repau, "Dios chu'ure isija'mu", chiū cuasaku sēesi'e koomaneja'mu, rūhiñe cuasamaū ūcuarepa cho'oma'kujeku.

⁹ Chu'ova'u pa'iva'upi Jesucristo'te cuasaku Dios isiche re'oja'chere paaku pojokū paaū. ¹⁰ Ūcuachi'a kuriū Diopi repau kurineesi'ere tuasōna pojokū paaū; kurineena korosi'e si'asōñeja'ñe na'mi si'asōme. ¹¹ Oteñūā ūsuuji ruarepa asuto kuene jūnisō repañūā koro re'oja'che ñosi'e tuā'tua cho'osōmu. Kurineeku'te ūcuachi'a jā'aja'ñe ti'jñemu. Repau na'a rua kurire koora chini pōse koo isirumuna cho'osōja'mu.

Cu'ache cho'ouache juvomasiche'me

¹² Pāiu vatipi repauni cu'ache cho'ochē'te chū'ukuna juvomasiku cho'omaneni pojomu. Jā'aja'ñe cho'o etajaisirumu repaui vati chū'usi'e cuhekuna Dios, "Chu'ure chiinare ija'chere isija'mu chu'u", chiisi'ere, Ūcuaua'me ai re'oja'che pa'iche'te isija'mu repau'te. ¹³ Chekurumu pāiu repauni cu'ache cho'ouache cuasoto, "Diopi chū'ucosomū ie chu'ure", chiimane'ku. Repau Dios cu'ache cho'ochējē'e cuasamaū te'eu'terejē'e cu'ache cho'oa'ju chini chū'uma'kua'mu. ¹⁴ Maire pāi ūcuanukore maire cu'ache cho'ouache cuasochē'te cuhema'ñe ūcua cuasaju pa'ito na'a rua cho'ouache cuasomū. ¹⁵ Jā'aja'ñe cuasokuna cu'ache cho'oneeju juvoma'ñe cho'ome mai. Si'arumu na'a rua cho'ojū pani jūnisōsirumu cu'achejana saijanaa'me mai, cu'ache cho'osi'e ro'i. ¹⁶ Chu'u majapāijava'na, tiñe cuasama'ñe jorechu'o cuasama'ñe pa'ijū'u. ¹⁷ Re'oja'che pa'iche peore umupi raiche'me, Dios pa'ichejapi. Cunaumu pa'iche peore cho'osi'ku Dios isiche'me jā'a re'oja'che pa'iche. Si'arumu Ūcuau pa'iu Repau cho'ochē chavosi'e sa'ñeja'ñe sa'ñema'ñe ūcua re'oja'che cho'oku pa'iku'mu Repau. Jā'ajekuna cu'ache cho'ochē chū'uma'kua'mu. ¹⁸ Repau chiiche'te cho'oku maire Repau chu'o ūcuarepare asa chēarena pa'iche re'oja'chere isisi'kua'mu Repau, maipi Ūcuauñi charo jovo pa'iche mamare pa'ijū paapu chini.

Diore masi cuasaju pa'iche'me

¹⁹ Asarepajū'u, chu'u majapāijana. Iere cuasaju chekuna pāi i'kache asa cuhema'ñe pa'ijū si'areparumu i'kama'ñe pa'ijū ūcuachi'a na'mi pe'rumanejū'u. ²⁰ Dios chiiche pe'ruchēji re'oja'che cho'oma'ñe'a'me. ²¹ Jā'aja'ñejejkuna musanukona rekoñōā cu'ache cuasachena'me cu'ache cho'ochē peore ūhasō Dios chu'o musanukona asa chēasi'ere cuhema'ñe pojōju cho'ojū pa'ijū'u. Maipi repachu'ore masi cuasaju asaju pa'ito mai rekoñōā re'ojarekoñōā care'omū.

²² Jā'ata'ni musanukonapi tiñe cuasamaneñu chini asachechi'a asaju pa'imanejū'u; repachu'o chū'ūñe cho'ojū che'cheju pa'ijū'u. ²³⁻²⁴ Pāiu Dios chu'o asakuta'ni repa chū'ūñeje'ē'e cho'oma'ku ñare'avaji repau chia ñasi'kuta'ni churi sani repau chia ñasi'e, "Jā'aja'imū chu'u", chiima'ñe teana cavesucheja'che cho'omū. ²⁵ Jā'ata'ni pāiu repau asa chēasi'e Dios chu'o re'oja'che chū'ūñe cavesuma'ñe cuasaku jā'aja'ñe pa'ima'kua'mu.

Repau re'oja'che cho'ora chiiche Dios chu'o chũ'ũñe jachaku ũhasōma'ñe pojoku cho'oku pa'ikũ'mũ.

²⁶ Ūcuauakujji Diore pojoku cho'omajñaruã rua cho'okuta'ni javoma'ñe ũcuauache i'kaku pani tiiñe cuasakujeku rupũ cho'ote'emũ repamajñaruã. ²⁷ Mai Ja'ku Diopi ñato Repau'te masi cuasaju cho'oche ija'chea'me: Chu'viva'nana'me va'veva'nare ña oiju cho'okaichena'me, chu'ova'na cuasaju oiva'nare churokaichena'me Repau'te cuasamana cu'ache cho'ocheja'che cho'oma'ñe pa'iche.

2

Ūcuapa'rũvachi'a ũcuauukore re'oja'che cho'oche'me

¹ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Maire Paaku'te Peore Masiu'te Jesucristo'te cuasanajeku chekunare pãĩ ũcuapa'rũvachi'a re'oja'che cho'oju pa'ijũ'u. ²⁻³ Chekurũmu musanukona chi'i pa'iva'ena kuriu, aniñocava pachokuricava ju'ũ, kãña rua re'ojakãña ju'ikujji rani kakato repau'te re'oja'che cho'oju, "Ichejana re'ojachejana pũujũ'u", chiime musanukona. Ūcuate'erũmu chuova'u pa'iva'u, kãñaruã rua aikãñaruã ju'ũ rani kakamu. Chekurũmu jã'ava'ureta'ni, "Jã'achejare rupũ nukajũ'u mu'u. Jã'apãani chejarepare pũũ ñu'ijũ'u", chiime. ⁴ Jã'aja'ñe cho'oni musanukonare cho'ouache'te cu'are cuasaju chekunare pãĩ ũcuapa'rũvachi'a re'oja'che cho'oma'me. Jã'aja'ñema'mu Jesucristo'te cuasana cho'oche.

⁵ Chu'u majapãijava'na, masi asajũ'u ie: Pãĩ icheja cheja pa'irũmu chuova'na pa'iva'nare repanapi Ūcuauñi masi cuasaju, Repau, "Chu'ure chiinare iere isija'mũ chu'u", chiisi'ere isiuna koo Repau pa'ichejana sani Ūcuau'na'me re'oja'che paapu chini chẽamũ Dios. ⁶ Jã'ata'ni musanukona chuova'na pa'iva'nare cu'ache cho'onaa'me. Musanukonare cu'ache cho'onani kurinarechi'a re'oja'che cho'oñu chiime musanukona. Jã'ata'ni repanare pũsero'ire ro'ima'to musanukonare chẽa jñajũu sa pãĩ chẽañe chũ'ũnare ti'ñeñena nũko, "Ro'ijũ'u", chiiju ke'reme repana musanukonare. ⁷ Ūcuachi'a musanukonare Paaku'te Re'oku'te Jesucristo'te rua cu'ache i'kanaa'me repana kurina. Jã'ajekũna, ¿je'se pa'ũna musanukona repanare na'a re'oja'che cho'oñu chiiche?

⁸ Musanukonare Peore Chũ'ũku Dios, "Ija'che cho'ojũ'u", chiũ chũ'ũna aperũmu ija'che chiiche tocha jo'kasi'e, "Chekunare pãĩ oiju cuasajũ'u, musanukona meñe oiju cuasacheja'che", chiiche'te cho'oni rua re'oja'che cho'ome. ⁹ Pãĩ ũcuauukore kurinana'me chuova'na pa'iva'nare ũcuapa'rũvachi'a oiju cuasaju pa'ijũ'u. Musanukonapi jã'aja'ñe cho'oma'ñe kurinarechi'a na'a rua chiiju pani Diopi ñato cu'ache cho'ome, Repau chũ'ũñe'te jachaju. ¹⁰ Pãĩujji Dios chũ'ũñe peore cho'okujji te'emaka cho'omaneni Diopi ñato peore jachaku cho'oma'ñeja'ñe pa'ĩmu. ¹¹ Repau Dios, "Musanukona pa'imánare ja'me kãimanejũ'u", chiũ chũ'usi'kupi Repau, "Pãĩ vaimanejũ'u", chiũ chũ'uasomu. Jã'ajekũna pãĩ repana rũjoromi peonare romineamanata'ni pãire vanisõni Dios chũ'ũñe'te jachame. ¹² Jã'ajekũna mai re'oja'che cho'oñu chiiche Chũ'ũku Dios musanukona cho'osi'e ro'i chũ'ũjañere cuasaju i'kaju, pãĩ ũcuauukore ũcuapa'rũvachi'a oiju re'oja'chere cho'oju pa'ijũ'u. ¹³ Reparũmu Dios musanukonare chekunare oimanesinajejuna sãĩñe oimaneja'mu. Jã'ata'ni musanukona chekunare oiju pani Diopi ũcuaja'che ña oiu chũ'ũna re'oja'che pa'ijanaa'me.

Chu'ochi'a i'kama'ñe cho'oche'me

¹⁴ Asarepajũ'u, chu'u majapãijana. Pãĩu, "Diore cuasaku'mũ chu'u", chiukujji re'oja'che cho'omaneni peoche i'kaku pa'ĩmu. Masi cuasama'kujekũna Dios repau'te vati toa sani uche ũsekaimaneja'mu. ¹⁵ Chekurũmu Diore cuasakũni chekurũmu Diore cuasakoni repao irũmu chiiche kãñana'me ãu karamu. ¹⁶ Musanukonapi repava'ore karache'te ña re'oja'che cho'okaimanapi rupũ chu'ochi'a re'oja'che cutujũ, "Re'oja'che sani, ãu mu'ure uache cho'o ãijũ'u. Ūcuachi'a mu'ure susuto kãña ruikãñare sa'che ju'ijũ'u", chiito, ¿¿quepi re'oja'u repava'ore? Cho'okaicojñoma'mo repao. ¹⁷ Diore cuasache ũcuaja'che pa'ĩmu. "Diore cuasaku'mũ chu'u", chiukujji re'oja'chejẽ'e cho'o ñoma'kupi rupũ chu'ochi'a i'kaku Repau'te masi cuasama'kujeku peoche i'kaku cho'oma'ñe masime mai.

¹⁸ Chekurũmu pãĩ ija'che i'kame: "Diore cuasakuasomu jã'u. Ikuta'ni re'oja'chere cho'oku'mũ", chiime. Jã'ata'ni pãĩ re'oja'chere cho'omaneni, ¿je'se repana Diore cuasache cho'o ñojanaa'ñe? Chu'u Diore cuasache'te cho'o ñoku re'oja'che cho'oku'mũ. ¹⁹ Mu'u, "Dios Ūcuate'eu'mũ", chiũ cuasakujeku masi cuasamu. Jã'ata'ni vati ũcuaja'che Dios pa'iche'te masiju vajuchuju kurukurume. Jã'ajekũna rupũ cuasaju pa'ima'ñe ũcuachi'a re'oja'chechi'a cho'oju pa'iche chiimũ maire.

²⁰ Tiiñe cuasamanejũ'u. Pãi, "Diore cuasame chũkũna", chiinapi re'oja'chere cho'o ñomaneni Repau'te masi cuasamanejeju peoche cutuju pa'ime. ¿Jã'a vesuche musanũkona? ²¹ Dios mai aipãiu'te Abrahamre repau cho'ochete ña, "Re'oku'mũ iku", chiniasomũ, repau mamaku'te Isaare ñsema'ñe Repauni isiku vani uosũkaipir'ache'te ñani. ²² Jã'are cuasa ñato Abraham Dios chũ'usi'ere cho'oku repau Diore masi cuasache cho'o ñosi'e masire'omũ. ²³ Jã'are kũaku aperumũ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e repau Abraham pa'iche ija'che kuamũ:

Abrahamre Repau'te masi cuasakũjekũna, "Re'oku'mũ iku", chiniasomũ Dios, chiimũ repa tocha jo'kasi'e. Repau Abraham, "Diore ja'me pa'iku'mũ iku", chiciojũoasomũ.

²⁴ Chura ie masime musanũkona: Maire ũcuachi'a Repau'te masi cuasanani, "Re'onaa'me ina", chisa chini Dios mai cuasachechi'a ñama'ñe mai cho'ochete ũcuachi'a peore ñaku pa'imũ. ²⁵ Aperumũ Rahabre si'uromio pa'isi'kore ũcuaja'che, "Re'oko'mo iko", chiniasomũ Dios repau ija'che cho'osi'ere ñani: Repau pa'ijoo pa'iche'te ñajani ra repauna majapãire kuañu chini charo saisinani repau vũena chive cuaa kãu ma'a tũima'api co'choasomo repau. ²⁶ Cheke ija'chea'me: Pãi ca'nivũji rekocho peoni jũnisũsi'kũjekũ cho'oma'mũ. Diore cuasache ũcuaja'chea'me. Pãũji, "Diore cuasaku'mũ chũ'u", chiikũji re'oja'che cho'omaneni Repau'te cuasarepama'kũjekũ peoche i'kaku jũnisũsi'kũja'che cho'oma'mũ.

3

Chũ'opo cho'ochete kuamũ

¹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Iere masijũ Dios chũ'o che'chona jairepanako pa'imanejũ'u: Mai chekunare che'chomasina Dios pãi ũcuauko cho'osi'e ro'iche chũ'ũrumũ maipi Repau chũ'o che'choche'te masi cho'omaneni Repau chũ'uñe'te vesuju cho'omanesinare na'a rua cu'ache cho'ocojũojanaa'me. ² ũcuauko te'eñoã tiiñe cho'uju pa'inaa'me mai. Jã'ata'ni pãũji jmamakarujẽ'e cu'ache i'kamaneni re'okũjekũ cu'ache cho'ochete peore jũvora'amũ. ³ Kavachoji maini jachamanea'ku chini chũ'opona frenomaka jũuru ũcuauachejũna tachoju kuhare'omũ repau'te. ⁴ ũcuachi'a choovu ujavũ pa'iche'te cuasajũ'u. Rua ujavũji rua tuta saocojũovuta'ni tachova'tiru rua jmava'tirũji pãiu repavũ tachokũ repau'te uachejũna tachokũ kuhare'omũ. ⁵ Chũ'opoã ũcuaja'che cho'omũ maire. Rua jmachu'oruãta'ni ũcuachu'oruãpi rua si'ache i'kaju cho'onaa'me mai, repachu'opoã chiiche cho'uju. Toa ũcuaja'che rua jmatoaruje'e airo rua ujaairo peore uusũmũ.

⁶ Chũ'opoã ũcuaja'che toa pa'icheja'che pa'ichũ'opoãjekũna pãi repauna chũ'opoãpi cu'ache i'kaju cacu'ame. Pãi repauna chũ'opoã vati aipi chũ'ũkuna charo jmamakarũ cu'ache cho'o che'chesũ si'arumũ na'a rua cu'ache cho'uju cacu'asũme. ⁷ Pãi cheja pa'iva'nare cu'ava'nare ũcuauava'nare, rãni ku'iva'nana'me pi'ava'nana'me añana'me chiacha cava'nare chãa repava'na cho'ochete ñsemasijũ jo'cha paame. ⁸ Jã'ata'ni repauna chũ'opoã cho'ochete'eu'terejẽ'e ũsecu'akũna repauna chũ'opoãpi cu'ache i'kaju eo ũkuacheja'che chekunare pãi rua si'ache cu'ache cho'ome. ⁹ ũcuate'echũ'opoãpi mai Ja'kure Diore re'oja'che i'kaju Repau cho'osinare ũcuaujanani pãi cu'ache i'kaju pa'inaa'me mai. Jã'aja'ñe i'kaju Diore cu'ache i'kaju pa'inaa'me mai. ¹⁰ Mai chũ'opoã ũcuate'echũ'opoãpi re'oja'chena'me cu'ache i'kaju pa'inaa'me mai. Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Jã'aja'ñe cho'ochete cu'amũ. ¹¹ Okocoje ũcuate'ecoje re'oja'chena'me cu'ache pa'ima'mũ. ¹² ũcuaja'che higoñũ aceitunacaã kũicu'amũ. ũcuaja'che pisi ucheme higoñũã kũicu'amũ. Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Okocoje ũhaoko pa'icoje oko re'oja'che pa'icu'amũ. Jã'ajekũna i'kaju cu'ache cho'omanefũ chini cu'ache i'kaatojẽ'e jũvoñũ mai.

Dios isiche pa'imasina cho'ochete

¹³ Musanũkonare ja'me pa'ikũji Dios chũ'ore asamasiku re'oja'che pa'imasiku chekunare i'ka jũauma'ñe repau cuasaku re'oja'che cho'oku pa'iche cho'o ñoa'ku. ¹⁴ Jã'ata'ni musanũkona rekoñõã chekuna neemajũaruã tua paauache cuasani, re'oja'cheja'che cho'uju, "Masikũjekũ re'oja'che cho'oku'mũ chũ'u", chiijũ joremanejũ'u, musanũkonani pãipi re'oja'che i'kaa'ju chini che'choni. ¹⁵ Jã'aja'ñe pa'iche Dios isichema'mũ. Rupu pãi Diore cuasamanare vatipi chũ'ũkuna cuasache'me jã'a. ¹⁶ Pãi, chekuna neemajũaruã tua paauachena'me chekunani re'oja'che i'kacojũoñũ chini re'oja'cheja'che cho'ochete cuasana cheke cu'a peore ũcuauache si'ache cho'onaa'me. ¹⁷ Jã'ata'ni Dios isiche pa'imasina cu'achejẽ'e cuasama'ñe chekuna ũcuauko ñaju'te re'oja'che pa'ijũ ñonaa'me. Cheke cavama'ñe pe'kerũ pa'ijũ chũ'uñe jachama'ñe cho'uju

pa'inaa'me. Ūcuachi'a pāi ña oiju chekunare ūcuapa'ruvachi'a re'oja'che cho'ojū jorema'ñe re'oja'che cho'ojū pa'inaa'me. ¹⁸ Pāi cavama'ñe pa'ijū chekunapi ja'me re'oja'che paapu chini che'chosina na'a pa'isirumu na'a rua re'oja'che pa'imasijanaa'me, chekunare re'oja'che pa'iche che'chosi'e ro'i. Repana che'chocojñosina ūcuachi'a na'a rua re'oja'che pa'imasijanaa'me.

4

Diore cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiinare chu'vache'me

¹ ¿Je'se cuasaju musanukona sāiñechi'a cuheju cavaju pa'iche? Musanukona rekoñōa cu'ache cho'ouache si'arumu cavanajeju sāiñechi'a cuheju cavaju pa'ime. ² Musanukona chiiche'te cu'amajñaruāre peoju jñaa paacu'akuna chekuna neere tua paauache cuasaju cavaju vanisōnaa'me musanukona, repana paasi'ere tua paañu chini. Diore sēemanajeju musanukona chiiche jñaama'me. ³ Chekurumu Repau'te sēni tiiñe cuasaju sēeju kooma'me, rupu musanukonare uachechi'a ūcuauache cho'oñu chini sēeju. ⁴ Musanukona Diore re'oja'che ja'me pa'imanaa'me. ¿Je'se cuasaju musanukona Repau'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiiche? Diore cuasana cho'ochema'mu jā'a. Repau'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiina Diore kuhena cho'оче cho'ome. ⁵ Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

Mai rekoñōa Repau' isisirekoñōa oñu te'eu paara chiimu Dios, chiimu. ⁶ Jā'ajekuna Repau' maire si'arumu na'a rua cho'okaiu pa'imū. Dios chu'o pa'ikorovu tocha jo'kasi'e ija'che kuamū:

“Pa'imasinajeju Diore chiimanaa'me chukuna”, chiiju cuasana cho'uche ūsemū Dios. Jā'ata'ni, “Pa'ivesunaa'me chukuna”, chiiju cuasanare re'oja'che cho'okaimū Repau' chiimu. ⁷ Jā'ajekuna musanukonapi Dios chiiche'te peore jachama'ñe cho'ojū'ū. Musanukonapi vati chu'ñe'te cho'ocuheju juvoto jo'ka sanisōja'mū vati. ⁸ Musanukonapi Dioni cuasaju Repau'ni sēeju pa'ito ja'me pa'iu cho'okaija'mū Repau' musanukonare. Cu'ache cho'ona, musanukona jūñña meno choasōñeja'ñe cu'ache cho'uche ūhasō re'oja'chere cho'ojū pa'ijū'ū. Dios chiichena'me Repau'te cuasamana cho'очеja'che cho'oñu chiina, Dios chiima'ñere ūhasō Repau' chiichechi'a cuasaju cho'ojū pa'ijū'ū. ⁹ Musanukona cu'ache cho'osi'ere cuasaju ota oicheja'che oiju pa'ijū'ū. Soju pojoma'ñe oiju sumava'na pa'ijū'ū. ¹⁰ “Vesunaa'me chukuna”, chini cuasa Dioni cuasaju pa'ijū'ū. Jā'aja'ñe cho'oto na'a rua masinare caruñoja'mū Dios musanukonare.

Majarpāijanare ke'rema'ñea'me

¹¹ Asarepajū'ū, chu'ū majarpāijana. Sāiñechi'a cu'ache cutuma'ñe pa'ijū'ū. Repana majarpāijanare ke'reju cu'ache cutuna Diore cuasanajejuna Dios chu'ñe'te cuheju ke'reju cu'ache cutucheja'che cho'ome. Dios chu'ñe'te cu'ache cutuna repachu'o chu'ñe'te asa jachaju ke'reme. ¹² Repa chu'ū jo'kasi'ku Dios pāi ūcuauako cho'osi'e cuasa ña vati toa saochena'me Repau' pa'icheja saiche chu'uku Ūcuate'eu'mū. Mu'ujē'e, ¿jeja'iwajeku chekuna pāi cho'osi'e cuasa ñamasiku?

Che'ro pa'ijache vesuche'te kuamū

¹³ Musanukona ija'che i'kana, asarepajū'ū, “Irumū pāani che'ro vu'ejoopona sani te'eūsrumū pa'ijū pōsere koo isiju kurire na'a rua jñaaju pa'ijanaa'me mai”, chiina. ¹⁴ Che'ro pa'ijachejē'e vesunaa'me mai. Mai pa'iche, ¿ñquea'che? Pikoja'che pa'ijū jmamakarū pani si'asōnaa'me mai. ¹⁵ Ija'che i'kato'te na'a re'omu, “Maipi vajava'na pani Diopi ūsema'to mai cuasache cho'ojanaa'me mai”, chiito. ¹⁶ Jā'ata'ni musanukonare ti'ñejañe peore masina cutucheja'che cutume musanukona. Vesunata'ni, “Masime chukuna”, chiina'me. Cu'amū jā'aja'ñe i'kache. ¹⁷ Iere cuasajū'ū: Pāi Dios chiiche cho'omasinapi cho'omaneni cu'ache cho'ome.

5

Kurina cho'ocojñōñe'me

¹ Musanukona kurina, asarepajū'ū. Musanukonare cu'ache ti'ñejañere cuasaju rua oiju pa'ijū'ū. ² Musanukona chi'i paache cu'amajñaruā peore phū'kasōjañea'me. Musanukona kāña re'ojakāña chuchu ānisōjañea'me. ³ Musanukona paache kurire're maconosōjare'rea'me. Kurire're maconoñeja'ñe musanukona chekunare oima'ñe cu'ache cho'ojū pa'ime. Jā'ajekuna musanukona cu'ache cho'osi'e ro'ijū pa'ijanaa'me. Irumū pāi ūcuauako cho'osi'e ro'iche Dios chu'ūmucuse ti'api'raramujatū'ka kuri chi'ijū pa'ijanaa'me musanukona. ⁴ Musanukonare cho'uche cho'okaiju āu tuakaisiva'nani ro'imanerena Dioni kuaju oiju pa'ime repana, musanukona cu'ache cho'osi'e. Oiju kuajuna asa Repau' Maire Paaku Peore Masiuji cho'okaija'mū

repanare. ⁵ Músanúkona ícheja chejare pa'ijũ cu'amajñaruã si'ache re'oja'che paaju pojoju ãu ùcuauache ruarepa ãiju vaca jujucheja'che jujuju pa'ime. Jã'ajekuna vacava'nare vanisõñeja'ñe cu'ache ti'ñeja'mu musanukonare, Diopi chũ'uuna. ⁶ Re'oja'che cho'ova'nare pã sãñe cu'ache cho'ocuhejuna cu'ache cutuju vanisõnaa'me musanukona. Jã'ajekuna musanukona cu'ache cho'osi'e ro'iju pa'ijanaa'me, Diopi chũ'uuna.

Pojoju cha'aju Diore sêeju pa'iche'me

⁷ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Maire Paaku jo'e rajachere pojoju cha'aju pa'ijũ'u. Æu tãsi'ku oko pa'ito pojomu. Repau tãsi'epi ãupi re'oja'che ainee rua kũkuna tua ïsiku repau kuri koojachere cuasaku pojoku cha'amũ. ⁸ Músanúkona ùcuaja'che Diore cuasache ùhasõma'ñe pa'iju pojoju cha'aju pa'ijũ'u; Maire Paaku jo'e na'mi rajia'mu.

⁹ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Sãñeche'i'a ke'rema'ñe pa'ijũ'u, Diopi musanukona cu'ache cho'ochete ro'iche chũ'umanea'ku chini. Repau Dios pã ùcuauako cho'ochete ro'iche Chũ'ukujũ raipi'ramu, mai cho'osi'ere ro'iche chũ'ara chini. ¹⁰ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Aperumu Dios chũ'o kuasina cu'ache cho'ocõjñonij'e Dios chũ'uñe ùhasõma'ñe ùcua pojoju cho'õju pa'isi'ere cuasaju che'che ùcuaja'che pa'ijũ'u. ¹¹ Chũ'u cuasato pãipi repanani cu'ache ti'ñetõj'e javo koka paaju Dioni ùcua cuasani pojome. Músanúkona Job pa'isi'e kuache asasinaa'me. Repau'te cu'ache ti'ñerumu Maire Paaku'te Diore repau cuasache ùhasõma'ñe ùcua cuasaku paniasomu repau. Repau'te cu'ache ti'ñesirumu Dios Pã ùcuauakore Oi Aijeku repau'te rua re'oja'che cho'okanasomu. Maire ùcuaja'che oia re'oja'che cho'okaija'mu Repau.

¹² Chũ'u majapãijana, ie ùcuaja'che asajũ'u: Músanúkona i'kachũ'ore pãipi jachamanea'ju chini Dioni roiju i'kanaa'me musanukona. Jã'ata'ni jã'aja'ñe cho'omanejũ'u himu chũ'u. ùcuachi'a Repau mamire v'ocuheju, canaumuna'me cheja roiju i'kama'ñe cheke ùcuauache te'emakaj'e roiju i'kamanejũ'u. Musanukonapi joreju si'arumu jã'aja'ñe i'kama'ñe ùcuarepa pa'ito, "ùcuarepaa'me", chiito, chekurumu joreche pa'ito, "Pãamu", chiito jachamanejanaa'me pã. ùcuachi'a musanukonapi jã'aja'ñe cho'oto Dios ña pe'rumaneja'mu musanukonare.

¹³ Músanúkonare te'enare cu'ache ti'ñeto Dioni sêejũ'u, cho'okaa. Pojoju pani Repau'te ujaju pojojũ'u. ¹⁴ Te'eu ravna jũni Jesure cuasana ainani soni raõjũ'u Dioni sêekaiju Maire Paakujũ chũ'ukuna repauni u'chape'ere roa'ju chini. ¹⁵ Repanapi jachama'ñe, "Cho'okaija'mu Repau", chini cuasaju sêeto jũ'iva'u vajuja'mu Diopi vasokuna. ùcuachi'a repaui cu'ache cho'osi'ku pa'ito Dios tunosõ jo'e cuasamaneja'mu repava'u cu'ache cho'osi'e. ¹⁶ Jã'ajekuna musanukona cu'ache cho'ochete sãñeche'i'a kuaju Dioni sêekaiju pa'ijũ'u, Repaui vasokaa musanukona rekoñõã. Pãiu re'okujũ Dioni sêeto repaui rua uache cuasaku sêeuna Dios rua re'oja'che cho'okaija'mu repau'te. ¹⁷ Aperumu Dios chũ'o kuaku pa'isi'ku Elías, maija'iuji jã'aja'ñe rua uache cuasaku okopi ramanea'ku chini Dioni sêkuna ícheja cheja oko rache cuhasõ choteúsurumu jo'e chekuúsurumu joopojatu'ka ramaneasomu. ¹⁸ Jã'aja'ñe pa'isirumu ùcuauji jo'e Dioni sêkuna okopi jo'e rauna pã chiño ãu jo'e kũniasomu.

¹⁹⁻²⁰ Asarepajũ'u, chũ'u majapãijana. Músanúkonare ja'me pa'ikujũ Dios chũ'o ùcuarepa chũ'uñe'te masi cho'omau ma'a cavesusõ tiñe saicheja'che cu'ache pa'iva'uni chekupi cho'okaiuna jo'e repava'upi re'oja'che saito repau'te cho'okaisi'ku vati toa sani uuche ãsekaichena'me repau cu'ache cho'osi'ere Diopi tunosõ cuasamanea'ku chini cho'okaisi'ku pa'iche masijũ'u. Re'omũ.

Santiago

San Pedro charo chu'o tocha saosi'ea'me

Diore cuasanare si'achejña kuko saocojñosinani Pedro chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Pedro, Repau chu'ore chu'vaa'ku chini Jesucristo saosi'kupi musanukonare Repau'te cuasanare ija'ova utija'ova tocha saomu. Chekunapi kuko saorena te'enachi'a tiipai pa'ichejña sani pa'inare, Ponto cheja, Galacia cheja, Capadocia cheja, Asia chejana'me Bitinia cheja pa'inare tocha saomu chu'u musanukonare. ² Aperumuna musanukonare mai Ja'ku Dios "Inani paara", chiisi'kujeku chëa paamu. Musanukonare Ucuau Rekochoji cho'okaisi'kua'mu Repau, Jesucristoiji musanukona cu'are kurususë'verona jüni ro'ikakuna rekoñoa meno peorekoñoa tu'nesösirekoñoa paaju Ucuau neenajëu Repau chü'ñe'te asa jachama'ne cho'ojü paapu chini. Repauji re'oja'che pa'iche karama'ne cho'okaiuna re'oja'che pa'ijä'u.

Maire re'oja'che isijachere cuasaju pojochë'te kuamu

³ Diore Maire Paaku Jesucristo Puka'kure pojoju paü mai, "Peore masiku'mu mü'u", chiijü. Maire rua oiü mai rekoñoa mamarekoñoa care'vakaisi'kua'mu Repau, Jesucristo jünisö täcojñosi'ku vajuraisi'ejekuna. Jä'ajekuna Repau pa'icheja sani Ucuau'me si'arumu pa'ijachere cuasaju rua pojoju cha'ame mai. ⁴ Repau maire, "Musanukonare chu'u pa'ichejana sa rua re'oja'chere isija'mu chu'u", chiisi'ere phü'kama'ñere porema'ñere ñañasöma'ñere cha'ame mai. ⁵ Repau Dios peore Masiujeku maire Jesucristoni masi cuasajuna masi paaku cho'okaimu, na'a pa'isirumu Repau pa'ichejana sauna maipi Repau isijachere re'oja'chere koo paaaju chini. Cheja si'arumuna Dios maire aperumu Repau kua jñaumanesi'ere re'oja'che peore isija'mu.

⁶ Jä'aja'ñejekuna mai icheja cheja pa'irumu pa'ivesache chüova'na cu'ache ti'ñecojñoju pa'inatani Dios maire isijachere re'oja'chere cuasaju rua pojoju pa'ime. ⁷ Päi pachokuricata cho'ona repapuä mini ña, repare masiñu chini toana uo ko'si ñame. Jä'ata'ni repa pachokuri si'asöjajnea'me. Päi pachokuri paaneñeja'ne Repau'te masi cuasanare rua chiimu Dios. Jä'ajekuna maire Repau'te cuasanare päi pachokuri pa'iche'te masiñu chini cho'ochëja'che cho'oku, maire pa'icu'ache ti'ñeto te'eñoa üsekaima'mu Repau, mai Repau'te masirepa cuasache'te masira chini. Diore masi cuasani pa'icu'ache ti'ñetoj'e ücu cuasaju pa'ijanana'me mai. Maipi jä'aja'ñe pa'ito Dios aperumu Repau Raosi'ku Jesucristo icheja cheja jo'e raiumucusena maire Repau'te masi cuasanare pojoku, "Re'onaa'me ina", chiü rua re'oja'chere isija'mu.

⁸⁻⁹ Musanukona Jesucristo'te jmamakaruj'e ñamanata'ni Repau'te rua chiijü cuasarepame, "Dios maire Jesuni cuasajuna Repau pa'ichejana sara chini chëa paamu", chiijü. Jä'aja'ñe cuasanajëu musanukona Repau'te ñamanata'ni cuasaju rua pojoju pa'ime. Repa pojochë Dios cho'okaichejuku ruarepajëku kuavesamu.

¹⁰ Dios chu'o aperumu kuasina Repau maire, "Toana saimanea'ju chini chëa paaja'mu", chiisi'e Ucuauji kuauna asaasome. Jä'ata'ni repare asavesujü asa masiñu chini rua cuasaju che'cheju paniasome repa. Repau maire irumu pa'inare oiü re'oja'che cho'ojache kuauna asa ücuare kuaju tocha jo'kaasome repa. ¹¹ Dios Rekocho Repau chu'o kuasinare na'a pa'isirumu cho'ocojñojajñere ija'che kuaasomu aperumu: Päire cu'ache cho'ocojñoja'mu Cristo, chiniasomu. Ucuachi'a jüni vajurani cunaumuna müni Repau chü'ku pa'ijache kuasasomu. Kuauna asinatana'ni asavesuasome repa. Vesuju, "Dios Rekocho kuasi'e, zje'se pa'ija'u? ¿Jeerumu ti'ñeja'u repa?", chiijü masiñu chini rua cuasaju che'cheju paniasome repa.

¹² Jä'ata'ni Dios repanare Repau cho'oja'mu chiisi'e ija'che i'kaku masi kua jñauasomu: "Chu'u re'oja'che cho'okaija'mu chiisi'e musanukonare cho'okaijachema'mu; na'a cho'je pa'ijanare cho'okaijachere kuasi'ea'me jä'a", chiü kuaasomu Dios repanare. Irumu chükuna musanukonare Ucuau Rekochoji cunaumu Raosirekochoji cho'okaiuna Repau aperumu kuasi'ere Repau'te cuasanare chëa paaku toa sani uuche üsekai'che'te kuasina'me. Diore ja'me pa'ina ängelejat'u'ka asavesujü asamasiñu chiime repa.

Päipi cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che paapu chini chëa paamu Dios

¹³ Jä'ajekuna musanukona cho'ojachere rühiñe cuasaju care'vaju pa'ijä'u, Dios chiiche'te cho'oñu chini. Cu'are jüvoju re'oja'che pa'ijü, Jesucristo jo'e raisirumu musanukonare re'oja'che cho'okaijachere rua cuasaju pojoju cha'aju pa'ijä'u. ¹⁴ Dios chiijeju repau chü'ñe jachama'ne cho'ojü pa'ijä'u. Repau'te cuasamarumu pa'ivesuju musanukonare uachechi'a cu'ache cho'ojü pa'isi'e jo'e cho'oma'ñe pa'ijä'u chura.

15 Cu'ache jmakarujē'e cho'oma'ñe si'arumu re'oja'che pa'ijū'u, musanukonare chēa Paaku Dios re'oja'che pa'icheja'che. 16 Repau chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

Chu'u cu'ache cho'oma'ñejekuna musanukona ūcuaja'che cu'achejē'e cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijū'u,
chiimu.

17 Musanukonapi Diore, "Ja'ku", chiiju pani pāi ūcuanuko cho'оче peore ūcuapa'ruvachi'a ñaku te'enare na'a rua oima'kure musanukona icheja cheja vajuna pa'irumu si'arumu Repau'te cuasaju kukuju pa'ijū'u. 18 Aperumu mai aipāi pa'ivesusi'ēja'che re'oja'che pa'ivesusinareta'ni maipi jā'aja'ñe pa'imanea'ju chini chēa paamu Dios maire, cu'are ūsekasa chini. Rua ro'icheji ai pa'iche'te ro'ikaisi'kua'mu Repau maire cu'are ūsekasa chini. Musanukona masime jā'a. Si'asōñeji kuripi ro'imanesi'kua'mu Repau. 19 Jā'aja'ñepi ro'ima'ñe Cristo cu'achejē'e peoku chiepi ro'ikaisi'kua'mu Repau, Ūcuauji chū'uuna mai cu'are ro'ikani chēa paara chini chuenisō raosi'epi. Aperumu pa'isina mai aipāi repana cu'are tunoñu chini Dioni Isiju ovejachiiva'ure cu'achejē'e peova'uni vanisōjuna rao ro'ikaisi'ēja'che Repau chiepi rao mai cu'a ro'ikaisi'kua'mu Repau. 20 Aperumuna chuta'a cheja cho'omarumuna Repau'te Cristo'te chū'u jo'kaasomu Dios, icheja chejana caje pāi cu'ache cho'оче'te jūni ro'ikaau chini. Jā'ata'ni Dios chureparana cheja si'apirarumuna casosi'kua'mu Repau'te, maini re'oja'che cho'okaau chini. 21 Repau Cristo jūni ro'ikaisi'ejekuna Repau'te Diore cuasame mai. Cristo'te jūnisōuna vaso cnaumuna mua Repau pa'ichejana Repau'te kueñe ū'u chū'ñe jo'kasi'kua'mu Repau. Jā'aja'ñejekuna mai Repauni masi cuasaju Ūcuauña'me ai pa'ijachere pojoju cha'aju pa'ime.

22 Chura musanukona Repau chu'o ūcuarepa asa cuasanajeju musanukona rekoñoā pa'isi'e meno tunokaicojñosinaa'me Diore. Jā'ajekuna rekoñoā re'ojarekoñoāre paaju mai majapāijanare peoche i'kama'ñe oirepache oimasinajeju peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'che cho'okaiju sāiñechi'a si'arumu oiju pa'ijū'u. 23 Dios maire Repau chu'o si'arumu pa'iche jachama'ñe cuasanajejuna mai rekoñoāquee cu'a tunosōkani m-marekoñoā sañokaisi'kua'mu Ūcuauña'me paapu chini. Repa mama pa'iche icheja cheja pa'icheja'chema'ñejeku jmakarujē'e si'asōma'ñea'me. 24 Dios chu'o tocha jo'kasi'e ūcuare ija'che kuamu:

Pāi ūcuanuko u'cha pa'icheja'che pa'ime.

U'chara'ñuruā jeerumu pa'ima'ñe na'mi phā'pha jūnisōmu.

Korosi'e ūcuachi'a rua re'oja'che koro ño na'mi tuā'tuasōmu.

Pāi ūcuaja'che ūcuanuko jeerumu pa'ima'ñe na'mi jūnisōme.

Repana rua masisi'e ūcuaja'che si'asōmu repana jūnisōto.

25 Dios chu'ota'ni si'asōma'ñe si'arumu pa'iche'me,

chiimu repa tocha jo'kasi'e. Repa Dios chu'o re'oja'che musanukonare chu'vasi'ea'me.

2

1 Jā'ajekuna musanukona chekunare cuhechena'me joreche, sē'sevuchi'a re'oja'cheja'che ñoñe pa'iche, chekuna neemajñaruā tua paauachena'me chekunare si'ache cu'ache i'kache'te peore ūhasōjū'u. 2 Vñjachiiva'na ojeneñeja'ñe Dios chu'o re'oja'chere asaneeju, re'oja'che pa'iche'te na'a rua che'cheju pa'ijū'u, 3 Dios Re'oku pa'iche asa chēarepasinajeju.

Catapu re'oja'ipujeku charo ūhasi'pūja'che pa'iku'mu Cristo

4 Jesucristo'te jovosinajeju Repauni si'arumu na'a rua cuasaju pa'ijū'u. Chekuna pāi catapi vū'ere je'naju catapu rua re'oja'iputa'ni cuheju sējoñeja'ñe cuheme Repau'te, Dios rua chiū Chēasi'kure. 5 Mai Repau'te cuasana ūcuaja'che catapuā Repau vū'e je'najapuāja'ñea'me. Repau'te cuasakuanupu vū'e rua re'ojavū'epi, chuta'a pī'nimavu'ēja'chea'me. Pāipi Repauni si'arumu na'a jainuko cuasaju jovojuuna Repau'te cuasakuanupu aineeñeja'ñe na'a ūjakuanupu'me. Ūcuachi'a mai majapāi judío phairipāi Diopi pojo'ku chini jo'cha va'iva'nae Isiju vanisōsi'ēja'che Jesucristo re'oja'che cho'okaisi'ejekuna Ūcuauñi cuasaju Repau chiiche'te cho'ojuna pojomu Dios maire. 6 Jā'ajekuna Dios chu'o aperumu tocha jo'kasi'e ija'che kuamu:

¡Ñajū'u!

Vū'e re'ojavū'e cho'opi'raku catapu re'orepaja'ipujekuna mini ra chareparo ūhañeja'ñe chu'u chēa paaku'te Cristo'te Jerusalén vū'ejoopona raomu chu'u.

Repau'te cuasanare ūcuarepa cho'okaija'mu chu'u repauni cacū'omanera chini,

chiimũ. ⁷ Maire Repau'te cuasanare catapu raa re'oja'ipu raa paauarũja'che pa'imu Repau. Jã'ata'ni Repau'te cuhenare ija'che kuamũ Dios chu'o aperũmu tocha jo'kasi'e: Vu'e cho'ona cuheju sējosi'pu Diopi cho'oũna re'oja'ipujeku charo ũhasi'pũja'che pa'imu, chiimũ. ⁸ Chekũcheja ija'che kuamũ:

Chu'ũ, Dios, pãipi tota tãapu chini ma'ana catapu ũhañeja'ñe Repau'te raoja'mũ, chiimũ. Jã'ajekũna pãi Repau chu'ore asa jachaju tota tãĩñeja'ñe cu'ache pa'ime, aperũmũna Diore, "Chu'ũ Neekũni cuasacuheju cu'ache pa'ijanaa'me ina", chicojñosina.

⁹ Maita'ni Repau chẽa paacojñonajeju Dios pãijeju, re'ovãju pa'iju, phairipãi Diore sėekaicheja'che pãi ũcuanũkore sėekaiju pa'inaa'me. Maire chijacheja'che cu'ache pa'isinare chẽa paamũ Repau, maipi miañeja'ñe re'oja'che pa'iju Repau Masiũ pa'iche'te chekũnani kũaju paapu chini. ¹⁰ Aperũmu mai Dios neena pa'imanesinaa'me. Chura Repau neena'me mai. Ūcuachi'a aperũmu Repau oicojñomana pa'isinaa'me. Chura Repau oicojñonaa'me mai.

Dios neena pa'iche pa'iju Repau'te cho'okaina pa'iche'te kuamũ

¹¹ Asarepajũ'ũ, chu'ũ majarpãijana. Mai icheja cheja jmamakarũ pani Dios pa'icheja ai sani pa'ijanajeju icheja canama'me. Jã'ajekũna musanũkonare cu'ache cho'oũato jũvojũ'ũ, cacu'ama'ñe re'oja'che paũu chini. ¹² Diore cuasamana ñaju'te re'oja'che pa'ijũ'ũ, repapani irũmu musanũkonare cu'ache i'kanata'ni Dios pãi ũcuanũko cho'osi'e ro'iche rani chũ'ũmucuse musanũkona re'oja'che pa'ijũna ñanajeju Repau'ni, "Raa re'oku'mũ mu'ũ", chiapu.

¹³ Dios chiiche'te cho'ojũ pãi chũ'ũna chũ'ũñe jachama'ñe masi cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Musanũkona pa'icheja si'achejña pa'inare ũcuanũkore chũ'ũku chũ'ũñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ.

¹⁴ Ūcuachi'a repau'te ja'me chũ'ũkaiju te'enare chũ'ũna chũ'ũñe jachama'ñe cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Cu'ache cho'onare ro'iche chũ'ũju re'oja'che pa'inare pojojũ pa'inaa'me repau. ¹⁵ Dios musanũkonare re'oja'che pa'ijũ'ũ chiimũ, pãipi Dios pa'iche vesũnapi musanũkonani ñaju cu'ache cutumanea'ju chini.

¹⁶ Pãi chekũnare chẽa paacojñomana pa'iche pa'iju musanũkonare cho'oũache'te re'oja'chere cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Jã'ata'ni, "Chẽa paacojñomanajeju ũcuauache cho'ore'omũ chũkuna'te", chiima'ñe cu'ache cho'oũache'te jũvoju re'oja'chechi'a cho'ojũ Dios chẽa paacojñona pa'iche pa'ijũ'ũ. ¹⁷ Pãi ũcuanũkore ña kũkũju re'oja'che pa'ijũ'ũ. Chekũnare Jesure cuasanare oiju pa'ijũ'ũ. Diore cuasaju, kũkũju pa'ijũ'ũ. Musanũkona pa'icheja si'achejña canare chũ'ũku'te re'oja'che cutujũ'ũ.

Cristo cho'ocojñosi'ejja'che cu'ache cho'ocojñojũ re'oja'che pa'iche'te kuamũ

¹⁸ Asarepajũ'ũ, chekũnare chẽa paacojñona. Musanũkonare paanare ña kũkũju repau chũ'ũñe jachama'ñe masi cho'ojũ pa'ijũ'ũ. Re'oja'che paanarechi'a masi cho'okaima'ñe cu'ache paanarejẽ'e masi cho'okaiju pa'ijũ'ũ. ¹⁹ Pãiu Diore cuasakũji cu'ache cho'oma'kũpi cu'ache cho'ocojñosi'kuta'ni pe'rukũ ke'rema'ñe pani raa re'oja'che cho'omũ. ²⁰ Musanũkonapi cu'ache cho'osi'e ro'ire pe'ruma'ñe cu'ache cho'ocojñoni, çũquea'che musanũkona re'oja'che cho'oche? Jã'ata'ni cu'ache cho'omanapi cu'ache cho'ocojñosinata'ni musanũkonapi ke'remaneni raa re'oja'che cho'ome, Diopi ñato.

²¹ Jã'aja'ñe cho'ojũ paapu chini chẽa paamũ Dios musanũkonare. Cristo cu'ache cho'omanesi'kuta'ni cu'ache cho'ocojñoku ke'remanesi'kua'mũ. Maini cho'okaiju jã'aja'ñe cho'osi'kua'mũ Repau. Musanũkona Repau cho'osi'ere cuasaju ũcuaja'che cho'ojũ pa'ijũ'ũ, musanũkonare cu'ache cho'oto.

²² Repau Cristo jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'omanesi'kua'mũ.

Ūcuachi'a te'eu'terejẽ'e joremanesi'kua'mũ Repau.

²³ Pãi Repau'te cu'ache i'kato sãĩñe cu'ache i'kamanesi'kua'mũ Repau. Repau'te asi cho'onare, "Sãĩñe cu'ache cho'oja'mũ chu'ũ musanũkonare", chiimanesi'kua'mũ Repau. Diopi pãi ũcuanũko cho'oche ro'iche ũcuarepa Chũ'ũkũji repau cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñeñe chũ'ũa'ku chini jũvosi'kua'mũ Repau Cristo. ²⁴ Ūcuauji mai cu'a kurususẽ'verona jẽ'jocojño jũni ro'ikaisi'kua'mũ, maipi cu'ache cho'oche'te ũhasõ re'oja'chere cho'ojũ paapu chini. Repau Cristo mai rekoñoã vajua'ju chini chuenisõ ro'ikaisi'kua'mũ maire. ²⁵ Aperũmu mai ovejava'na ma'are vesũju cavesusõsinaja'ñe pa'isinaa'me. Jã'ata'ni chura Cristoni oveja kuirakũja'che pa'ikũni jo'e co'icheja'che cuasaju jovorena kuiraku cu'ache ũsekaimũ Repau maire.

3

Rũjona'me ũju re'oja'che pa'iche'te kuamũ

1-2 Rëjoromi, muñjupai chũ'uñe jachamañe masi cho'ojũ pa'ijũ'u, repanapi Dios chũ'o cuasamana pani musanukonapi repanani ña kukujũ cu'ache cho'omañe re'oja'che pa'ijũna ña chũ'vachiimañe Jesuni cuasaa'ju chini. 3-4 Ija'chea'me re'oja'che pa'iche: Së'sevuchi'a re'oja'che ñomajñaruã raña vato pa'iche, pachokuri cho'osimajñaruã ju'ichena'me kãña re'ojakãña ju'iche ruarepa cuasaju pa'imañe rekoñoã re'oja'che pa'iche'te na'a rua cuasaju pa'ijũ'u. Rekoñoã re'oja'che pa'iche, pe'kerũ pa'ichena'me re'oja'che i'kaju pa'iche ca'nivũ airekocheja'che airekoma'ñea'me. Ūcuachi'a Diopi ñato rua re'oja'imũ jã'aja'ñe pa'iche. 5 Aperumũ pa'isina romi Dioni cuasaju jã'aja'ñe pa'ijũ repana rekoñoãpi re'ona paniasome; ñjupai chũ'uñe jachamañe masi cho'ojũ paniasome repana. 6 Jã'aja'ñe paniasomo Sara. Repao ñju Abraham chũ'uñe asa jachamañe cho'oko repau'te, "Chũ'ure paaku'mũ ikũ", chiio paniasomo. Musanukonapi vajuchuma'ñe re'oja'chere ũcuaja'che cho'ojũ pani repao chiijana pa'ijanaa'me.

7 Musanukona ñjupai ũcuaja'che murjoromi cuasaju re'oja'che paajũ'u. Na'a koka peonajejuna masi kuiraju paajũ'u repanare, Dios ñsiche re'oja'che pa'iche ja'me koonajejuna. Jã'aja'ñe pa'ijũ Dioni sëeto musanukona sëeñe asaja'mũ Repau.

Re'oja'chere cho'ojũ cu'ache cho'ocojño'ne'me

8 Musanukona ũcuanuko sãinechi'a cuasaju majapãija'ñe pa'ijũ cavama'ñe re'oja'che ja'me pa'ijũ'u. "Jã'anare na'a rua masimũ chũ'u", chiima'ñe sãinechi'a oijũ re'oja'che cho'okaiju pojojũ pa'ijũ'u. 9 Pãi musanukonare cu'ache cho'onare sãine cu'ache cho'omanejũ'u. Musanukonare cu'ache i'kanare sãine cu'ache i'kama'ñe Dioni re'oja'chere sëekaijũ'u repanare. Jã'aja'ñe re'oja'che cho'ojũ paapu chini chëa paamu Dios musanukonare. Jã'aja'ñe cho'oto re'oja'che cho'okaija'mũ Repau musanukonare. 10 Repau chũ'o aperumũ tocha jo'kasi'e ija'che kuamũ jã'a:

Pãiu re'oja'che pa'iu pojoku pasa chiiku cu'ache i'kachena'me jorechũ'o cutuche javoa'ku.

11 Cu'ache cho'ochete ũhasõ re'oja'chere cho'oku paau.

Re'oja'che pa'iche'te ku'e jñaã re'oja'che paau.

12 Dios re'ojare pa'inare pãi kuiraku repana Repau'te sëeñe asaku pa'imũ.

Cu'ache cho'onareta'ni repana chiiche ũsemũ Repau, chiimũ.

13 Musanukonapi si'arumũ re'oja'chere cho'ojũ pa'ito pãi te'eujë'e cacu'omanejanaa'me musanukonare. 14 Jã'ata'ni musanukonapi re'oja'che cho'ojũ cu'ache cho'ocojño'ni pojojũ pa'ijũ'u, Dios re'oja'che cho'okaijachere cuasaju. Pãi te'eu'terejë'e vajuchuma'ñe pa'ijũ kukumanejũ'u. 15 Pãijë'e vajuchuma'ñe Cristoni cuasaju vajuchuju, "Chũ'ure paaku'mũ Repau", chiiju cuasajũ'u. Si'arumũ masi cuasaju pa'ijũ'u, pãipi musanukonani mai pojojũ cha'ache'te sëeto kuamasiiũ chini. 16 Jã'ata'ni repanare ña, vajuchuju pe'kerũ kuajũ'u, "Rua masiũ'mũ chũ'u", chiima'ñe cuasaju. Cu'ache cho'oma'ñe re'oja'che pa'ijũ'u, Jesure cuasanajeju musanukona re'oja'che pa'iche'te pãipi cu'ache cutuni kukusõa'ju chini.

17 Chekurumũ Dios maire te'eñoã cu'ache cho'ocojñoa'ju chiimũ. Jã'ata'ni maipi cu'ache cho'osi'e ro'ire cu'ache cho'ocojñoto cu'amũ. Maipi cu'ache cho'oma'ñe re'oja'chere cho'ojũ cu'ache cho'ocojñoto na'a re'omũ. 18 Maire Paaku Cristo mai ũcuanuko cu'ache cho'ochete ro'ikaiũ chuenisõsi'kuamũ. Ūcuate'echoji peore ũcuanukore ro'ikaisi'kuamũ. Re'okujeku cu'ache pa'inani cho'okaisi'kuamũ Repau, maipi Diona'me re'oja'che paapu chini. Maija'iu pa'iu chuenisõsi'kuta'ni Dios Rekochoji cho'okaiuna jo'e vajuraisi'kuamũ. 19-20 Repau Cristo jünisõ rekochoji apereparumũ Noë pa'irumũ ko'sauna jünisõsina pa'icheja pa'inare chũ'vajanasomũ. Aperumũ repana chuta'a vajurumũ Noë choovũ ujavũ cho'o pi'niñetu'ka repanare pe'ruma'ñe cha'akuni Diore jachaju paniasome. Repavũ cho'o pi'nisirumũ okopi ra cheja si'acacheja ko'sa timuuna pãi ũcuanuko runisõsirumũ ochorepanachi'a jũ'ñe ũsecojñoasome.

21 Okochi'a pa'icheja repana jũ'ima'ñe pani etajani re'oja'che pa'iseja'che mai irumũ cu'ache pa'iche'te jo'kasõ Jesuni cuasaju jovo okoro'vecojño re'oja'che pa'ime chura. Okoro'veche rupũ ca'nivũ pa'iche meno choachema'mũ. Pãi re'oja'che pa'ijũ repana Dios chiiche cho'oneeñe okoro'vecojñoñeji cho'o ñome. Jesucristo chuenisõ tãcojño vajuraisi'jekuna jã'aja'ñe cho'ona Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me. 22 Jesucristo Repau vajuraisirumũ cunaumuna muni Dios uajajũtu cakã'kona kueñe puũ ñu'iu chũ'ũku ũseku pa'imũ. Aijekũ ángeles chũ'unare chũ'umũ. Ūcuachi'a pãi ũcuanukore chũ'unana'me vati chũ'unare ũsekuna repanare uache cu'ache cho'ojũ Repau ũsemamajñaruãchi'a cho'ome.

4

Dios ïsicheji masijũ chekunare cho'okaiche'te kuamu

¹ Jã'ajekuna Repau Cristo cheja pa'irumu cu'ache cho'ocojñosi'ēja'che cho'ocojñoju cuasaju pa'ijũ'u. Maipi päire cu'ache cho'ocojñoju Repauni ùcua cuasani cu'a juvoche che'chesõme. ² Cu'are jvomasini maire ùcuauache cho'ouache cu'a cho'oma'ne pa'iju mai jünisõñejatũ'ka Dios chiiche'te cho'uju pa'ijanaa'me. ³ Aperumu musanukona Diore cuasamana cho'uche rua jeerumu cho'uju pa'isinaa'me. Ûcuauache cho'uju romineejũ, umoneejũ, cono ùkunachi'a pa'iju, vè've pa'iju rua si'ache cho'uju, tũosiva'nare pojoju pa'isinaa'me. ⁴ Chura musanukonapi aperumu ùcuauache cho'uju pa'isi'ere cu'are ùhasõ repanani ja'me cho'oma'ne pa'ijuna ña jña'nejũ si'arumu rua cu'ache cutuju pa'ime musanukonare. ⁵ Jã'ata'ni repana cu'ache pa'isi'e Diore ti'jñeñe nukaju kuache pa'ijamu repanare, päi jũ'isina cho'osi'ena'me vajuna cho'uche ro'iche chũ'uku'te ti'jñeñe nukaju. ⁶ Jã'aja'ñejekuna Jesucristo'te cuasache kuachũ'o, jũ'isinajatũ'ka chũ'vacojñosi'ea'me, repana vajuna pa'irumu ùcuauako cu'ache cho'osi'e ro'i cu'ache ti'jñecojoño jünisõsinata'ni, rekoñõpi ùcua vajuju Dios pa'icheja'che ai paapu chini.

⁷ Icheja cheja si'asõrumũ t'api'ramu. Jã'ajekuna rũhiñe cuasaju cu'ache cho'ouache jvovu re'oja'che pa'iju Diore sēemasina pa'ijũ'u. ⁸ Ie ùcuachi'a asarepajũ'u: Sãñeche'i'a oirepache oiju pa'ijũ'u. Musanukonapi sãñeche'i'a oirepani chekurumu ruarepañõ cu'ache cho'onijẽ'e ùcua re'oja'che ja'me pa'ijanaa'me. ⁹ Sãñeche'i'a pojoju te'eu'terejẽ'e cuhema'ne musanukona vu'ña t'ianare kãñe ïsiju pa'ijũ'u. ¹⁰ Musanukonapi cho'oa'ju chini Dios ùcuauakore si'acairo ïsisi'e Repau Rekochoji cho'okaiuna cho'omasiche cho'okaiñamema'ne chekunare re'oja'che masi cho'okaiju pa'ijũ'u. ¹¹ Chekunare chũ'vani Dios chũ'ore chũ'vaa'ju. Chekunare re'oja'che cho'okaina Diopi cho'okaiuna koka paaju rua re'oja'che cho'okaiju paapu, Jesucristo'te cuasanapi si'arumu Repauni, "Rua re'oku'mu mu'u", chiiju paapu chini. Ûcuachi'a Repau'te cuhama'ne si'arumu pojoju, "Peore Paakujĩ peore Masia'mu mu'u", chiiju pañu mai. Jã'aja'ne paau.

Jesuni cuasaju cu'ache cho'ocojñoñe'te kuamu

¹² Asarepajũ'u, chũ'u cuasava'na. Päipi musanukonani cu'ache cho'oto ña jñanomanejũ'u. Jã'aja'ne pa'imũ maire Jesure cuasanare, maipi mai rekoñõ Repau'te cuasache'te cho'o ñoa'ju chini. ¹³ Cristo cho'ocojñosi'ēja'che cu'ache cho'ocojñoni Repau pa'isi'ēja'che pa'inajeju pojoju pa'ijũ'u. Ûcuachi'a Repau jo'e rani päi ùcuauakore chũ'urumu mai ùcuaja'che pojoju ja'me pa'ijachere cuasaju pojojũ'u. ¹⁴ Cristoni cuasajuna päipi musanukonani cu'ache i'kato pojojũ'u, Dios Rekocho Masirekochoji musanukonani jo'kasõma'ne ja'me pa'ijuna. ¹⁵ Musanukonapi ùcuauakujĩ cu'ache cho'ocojñoni päi vanisõsi'kupĩ, põse ñaasi'kupĩ, jã'apãani cheke cu'ache ùcuauache cho'oku, chekuna cho'uche'te ñaku ja'me cutuku ke'resi'kupĩ cu'ache cho'ocojño'ku pa'imanejũ'u. ¹⁶ Jã'ata'ni musanukonapi Jesure cuasanajeju cu'ache cho'ocojñoni kũkuma'ne Repau neenajeju Dioni, "Re'orepamu, Ja'ku", chiiju pa'ijũ'u.

¹⁷ Päi ùcuauako cho'osi'e ro'iche Dios chũ'urumu t'api'racuhamu. Charo Repau neena cho'osi'ere cuasa ñaja'mu Repau. Jã'a cho'o pi'ni Repau chũ'o jachasina cho'osi'e cuasa ña repana cu'ache cho'osi'e ro'i rua vajuchuache peore ro'iche chũ'uja'mu Repau. ¹⁸ Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che kuamu repa:

Re'oja'che pa'inarejẽ'e Dios pa'icheja saiche vesato,
 zje'se pa'ija'u Repauni cuasacuheju cu'ache cho'onare?
 chiimũ.

¹⁹ Jã'ajekuna musanukonapi Repauji chiiuna cu'ache cho'ocojñonijẽ'e cuhasõma'ne ùcua re'oja'che cho'uju pa'ijũ'u, "Maire Cho'osi'ku Dios ùcuarepa cho'okujĩ cho'okaija'mu maire", chini cuasaju.

5

Jesure cuasanare chũ'vache'me

¹ Chura musanukonare kuiranani, ainani, chũ'vara chiimũ chũ'u, repana pa'icheja'che aijekũ päi kuirakujekũ. Jesucristo cu'ache cho'ocojñoñe peore ñasi'kuamũ chũ'u. Repau päi ùcuauakore chũ'urumu chũ'u ùcuachi'a ja'me chũ'uku pa'ija'mu. ² Aina, musanukonapi kuiraa'ju chini jo'kasinare Diore cuasanare ovejava'naja'ne pa'inare kuiraju pa'ijũ'u. Kurineema'ne, re'oja'che cho'okaineejũ, kuiracuhema'ne Dioni pojoju Repau chiiche'te cho'uju masi kuiraju pa'ijũ'u repanare. ³ Musanukona chēa paacojñonare cho'ucheja'che cho'oma'ne re'oja'che cho'o ñoju pe'kerũ che'chojũ'u repanare, ña chēa ùcuaja'che paapu chini. ⁴ Jã'aja'ne cho'uju pani maire ovejava'nareja'che Paakujĩ jo'e ratu päi chũ'una tuhvuajã'ñere rua re'oja'chere ïsiuna koo Ûcuaua'me si'arumu chũ'ujũ pa'ijanaa'me mai.

⁵ Músanukona na'a p̄s̄up̄ai ũcuaja'che, ʉm̄p̄aina'me romi, asarepajũ'ʉ. Aina chũ'ũne jachama'ne cho'ojũ pa'ijũ'ʉ. Ũcuanuko, "Na'a r̄a masiũ'mũ chũ'ʉ", chiima'ne, chekuna chũ'ũne s̄aiñechi'a cho'okaijũ pa'ijũ'ʉ. Dios chũ'o tocha jo'kasi'e ija'che k̄uamũ: "R̄a masiũ'mũ chũ'ʉ", chiina cho'оче ʉsemũ Dios.

"Vesũva'ʉa'mũ chũ'ʉ", chiinareta'ni oiũ re'oja'che cho'okaimũ Repaũ, chiimũ. ⁶ J̄a'ajekuna, Dioni Peore Masiũni, "Peore Masiũjekũ chũ'ure r̄a vesũva'ʉjekuna cho'okaijũ'ʉ", chiijũ pa'ijũ'ʉ, Repaũji m̄sanukonani Repaũ'te ʉarũmuna na'a masinare cho'oa'ku chini. ⁷ Maire r̄a oikujekuna m̄sanukonare pa'ivesache Ũcuaũni k̄uajũ'ʉ cho'okaau.

⁸ N̄arepaju pa'ijũ cu'ache cho'оче j̄avoju re'oja'che pa'imasiijũ'ʉ; vati maire cuheku chai k̄ũni ̄anis̄onani ku'ekũ ku'icheja'che cacũ'onani ku'ekũ si'arũmũ ku'ũ pa'imũ. ⁹ Ũhas̄oma'ne ũcua Dioni masi cuasajũ vati chũ'ũne j̄uvoju pa'ijũ'ʉ, mai majarp̄aijana cheja si'achej̄na cana ũcuaja'che cu'ache cho'ocoj̄ñoju pa'iche'te masijũ.

¹⁰ J̄a'ata'ni m̄sanukona j̄mamakarũ cu'ache cho'ocoj̄nosirũmuna P̄ai Oi Ai Dios m̄sanukonapi koka paaju Repaũni na'a masi cuasajũ si'arũmũ na'a re'oja'che paapu chini cho'okaija'mũ. Ũcuaũji maire Cristoni cuasajũ Ũcuaũna'me si'arũmũ re'oja'che paapu chini ch̄ea paamũ. ¹¹ Repaũ'te si'arũmũ cuhas̄oma'ne, "Peore Masiũ'mũ mũ'ʉ", chiijũ paũni mai. J̄a'aja'ne paau.

Chũ'o saokũ cuhacho tochasi'ea'me

¹² Chũ'ũpi ñato Jesuni cuasakũ Repaũ chiiche masi cho'okaikũ Silvanopi tochakaiuna inukoruchi'a chũ'vakũ saomũ chũ'ʉ m̄sanukonare, Dios ũcuarepa cho'okũ maire oiũ cho'okaiche'te asa pojoju re'oja'che paapu chini. Chũ'ʉ chũ'vachũ'ore ũcuarepare asa ch̄ea ũhas̄oma'ne masi cuasajũ Repaũni oicoj̄ñoju re'oja'che cho'okaicoj̄ñoju pa'ijũ'ʉ.

¹³ Icheja Babilonia vũ'ejoopo cana Jesure cuasakuanupu m̄sanukona ch̄ea paacoj̄ñojeja'ne Diore ch̄ea paacoj̄ñoja ja'me chũ'o saome m̄sanukonare; chũ'ʉ ch̄iija'ʉ, Marcos, ũcuachi'a. ¹⁴ S̄aiñechi'a cuasajũ oiũ sũ'ka pojoju pa'ijũ'ʉ. M̄sanukona Cristo neena ũcuanuko re'oja'che pa'ijũ'ʉ. Re'omũ.

Pedro

San Pedro jo'e chu'o tocha saosi'ea'me

Chu'o saosi'ea'me

¹ Chu'u, Simón Pedro, Jesucristo'te cho'oché cho'okaiu Repau saosi'kupi ija'ova utija'ova jo'e tocha saomu musanukonare, chukuna cuasacheja'che Repau'te re'oja'che cuasaju pa'inare. Dios mai Cuasaku maire vati toa sani uuche Esekaiuku Jesucristo Re'okujeku musanukonare ja'aja'ne cuasache jo'kasi'kuamu. ² Maire Paaku Jesucristo pa'ichena'me Dios pa'iche masinajeju Ucuaji re'oja'che pa'iche karama'ne cho'okaiuna re'oja'che pa'ijiu'u.

Dioni cuasaju re'oja'che pa'iche'me

³ Dios peore Cho'omasijeku peore Paaku Re'okujeku maire chea paaku Repau pa'iche'te masia'ju chini kuaku'mu. Ucuachi'a maipi Repauni masi cuasaju re'oja'chere cho'uju paapu chini maire karache peore isimu Repau. ⁴ Ja'aja'ne Pa'ikujeku maire Repau, "Rua re'oja'chere cho'okaija'mu chu'u", chiisi'e cho'okaimu Repau, maipi rekoñoa re'ojarekoñoare paaju Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'imasiju, juvomasiju Repau'te cuasamana ucuache cu'ache cho'oché'te na chea ucuaja'che cho'omaneaju chini. ⁵ Ja'ajekuna Repauni cuasaju peore cho'ore'ochetu'ka cho'uju, namema'ne re'oja'che cho'oché'te che'cheju'u. Re'oja'chere cho'uju pa'imasiche'te che'cheju'u. ⁶ Pa'imasiju cu'a juvomasiche'te che'cheju'u. Cu'ache cho'oché'te juvomasiju cu'ache ti'jnetoje'e ucu Diore cuasaju poju pa'ijiu'u. Ja'aja'ne pa'iju Diore masi cuasaju poju'che'te che'cheju'u. ⁷ Ucuachi'a musanukona majapajianare cuasaju pai ucuankore oiju pa'ijiu'u.

⁸ Musanukonapi ja'aja'ne pa'iju si'arumu na'a rua re'oja'che pa'iche'te che'cheju pa'ito chekuna musanukona pa'iche re'oja'chere na cheajanaa'me, musanukonapi Maire Paaku ni Jesucristoni cuasate'emapuna. ⁹ Ja'aja'ne cho'omanata'ni Dioni masi cuasavesaju repana cu'ache cho'osi'e Dios tunosokaisi'e cavesusosinajeju na'ava'na pa'icheja'che pa'ime. ¹⁰ Ja'ajekuna, chu'u majapajiana, musanukonani Diopi chea paakuna si'arumu na'a re'oja'che pa'iju Repau neena pa'iche cho'o noju'u. Ja'aja'ne cho'uju pani jmakaruj'e cacu'amanajanaa'me musanukona. ¹¹ Ucuachi'a musanukonare Dios Repau pa'icheja si'amacheja kakake usema'ne rua pojoku cuaja'mu, Maire Paaku Jesucristo maire vati toa sani uuche Esekaiuku chu'uku pa'icheja.

¹² Ja'ajekuna chu'u musanukonare repare cavesumaneaju chini peore cuasaku si'arumu kuaku pa'ija'mu, musanukonare che'chosi'e chu'o ucuarepare masiju re'oja'che cho'uju pa'inareta'ni. ¹³ Chu'u vajuu pa'irumajatu'ka ja'aja'ne chu'vaku pasa chiimu chu'u, musanukonapi repare cuhama'ne cuasaju paapu chini. ¹⁴ Maire Paaku Jesucristoji kuana chu'u jmakaruku pani junisojaja'ne masimu chu'u. ¹⁵ Ja'ata'ni chu'ure peore cho'ore'ochetu'ka che'choja'mu chu'u, musanukonapi chu'u junisosirumaj'e ucu cuasaju paapu chini.

Jesucristo Peore Masiu re'oja'che nokuna nasi'ere kamu

¹⁶ Chukuna musanukonare Maire Paaku Jesucristo masichena'me Repau jo'e rajache che'chosi'e ruu aichu'o kuamasinapi cuasa kuarena asa kuasi'ema'mu. Chukunapi nasinaa'me Repau pa'iche, Ucuaji Repau pai chu'uku pa'iche'te rua re'oja'che nokuna. ¹⁷⁻¹⁸ Chukuna reparamu Maire Paakuna'me aikuti Dios pa'ikute muni pa'iju Repau'te Jesure re'oja'che noku'te naju Repau pai chu'uku pa'iche'te kua jnauku cunamupi mai Ja'ku Dios Peore Paaku Re'oku i'kachu'o ija'che chiiche'te asinaa'me: "Iku chu'u chiu'mu. Chu'u rua oju pojoku'mu iku", chiisi'kuamu Dios.

¹⁹ Musanukona Dios chu'o kuasina aperumu tocha jo'kasi'e kuachu'o ucuarepa asamasiju cuasame. Chura chukuna kuasi'ere asa na'a masi cuasaju'u. Ija'chea'me: Nami chijacheja uropuji si'anami miakuna jo'e afeñatatojatu'ka re'oja'che pa'ire'omu. Ucuaja'che Dios chu'u'ne asa chea cho'uju pani Repau jo'e raiumucusejatu'ka re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. ²⁰⁻²¹ Iere masiju'u: Dios chu'o kuasina kuaju tocha jo'kasi'e Dios chu'o pa'ikorovu repanachi'a cuasaju tochasi'epi pa'ima'mu. Jmakaruj'e repana cuasache ikamaru Dios Rekocho chu'u'nechi'a kuaju Repau chu'o masi kuasome repana. Ja'ajekuna repana tocha jo'kasi'e Dios chu'ojeku pai repanare uache cuasaju kuacu'amu.

2

Jorechu'o che'chona pa'iche'te kamu

¹ Aperumu pa'isinare Israelpāi kuanupū Dios chū'o kuanapi pa'ijuna ūcuachi'a jorechū'o che'chona paniasome, "Dios chū'o kuanaa'me chūkuna", chiiju jorechū'o che'chona. Irumu ūcuaja'che jorechū'o che'chona rani musanukonana'me pa'ijanaa'me. Maire Paaku jūni ro'ikaisi'ere jachaju musanukonani cacu'oñu chini jorechū'o jmanukoruāchi'a che'choju teana cho'osōjanaa'me repana. ² Repana cu'ache cho'ojū pa'iche'te Jesure cuasanapi jainuko ña chēa repana pa'icheja'che pa'ijuna chekuna pāi repana pa'iche'te ña cu'ache cutujanaa'me. Ūcuarepare, "Dios chū'o cuasache cu'amū", chiijanaa'me. ³ Repana jorechū'o che'chona kurineenajeju musanukonarejē'e cuasama'ñe rupū repanare ūachechi'a jñaañu chini cho'ojū cu'ache che'chojanaa'me. Jā'ata'ni repana cu'ache cho'osi'e ro'i tā'tachejē'e peoche rua cu'ache ti'ñjeja'mu repanare, aperumu Dios, "Pāi cu'ache cho'onare ija'che cho'ojama chū'u", chiisi'epi.

⁴ Aperumu Dios ángeleva'nare Repau'te jachaju cho'osi'e cu'a tunoma'ñe ūcuasaku vati toana rua hijachejana sējoasomu, pāi ūcuauko cho'osi'e Repau chū'urumujatū'ka, quēo suosiva'naja'ñe paapu chini. ⁵ Ūcuachi'a aperumu Noé reparumu pa'isinare chū'vasi'ta'ni repanapi jachajuna repana cu'ache cho'osi'e tunoma'ñe ūcuasaku oko rua ra cheja peore ko'sa timusōñe chū'uasomu Dios, cu'anapi peore cho'osōa'ju chini. Noere re'oja'che pa'iche chū'vaku'techi'a te'eu'te jū'iñe ūseku, chekunare sieterepanare ūcuachi'a ūseasomu Repau. ⁶ Ūcuachi'a aperumu pa'isinare Sodoma vu'ejoopona'me Gomorra vu'ejoopo pa'isinare uusōñe te chū'uasomu Dios, repajoopoāpi peore ūhacutapoāchi'a uusō'a'ku chini. Na'a pa'isirumu pa'iju cu'ache cho'ojanapi repajoopā pa'inare cu'ache ti'ñjesi'ere asa kuku repana cu'ache cho'ochete ūhasō re'oja'che pa'iche'te che'cheju paapu chini jā'aja'ñe cho'oasomu Dios. ⁷ Jā'ata'ni reparumu Lo'techi'a uumanea'ku chini etoasomu Dios, re'oja'che pa'iu repana cu'ache cho'ochete ñaku oiu pa'isi'kure.

⁸ Repau Lot re'oja'che pa'ikujū pāi cu'ache pa'inani ja'me pa'iu repau rekocho re'oja'che cuasakujeku repanapi si'arumu cu'ache cho'ojuna ñaku ūcuachi'a asaku rua oiu paniasomu repau rekocho. ⁹ Jā'are cuasaju iere masime mai: Dios Repau neenare cu'ache ti'ñeto ūsekaimasiche. Ūcuachi'a cu'ache pa'inare Repau pāi ūcuauko cho'osi'e ro'iche chū'urumujatū'ka chēa vati toa sao paamasiche masime mai. ¹⁰ Pāi tiñe cuasaju repanare ūachechi'a cho'onana'me Maire Paaku chū'uñe cuheju jachanare na'a rua cu'ache chū'ujama Repau. Repana cuasaju pa'iche rua i'kaju cunaumure pa'iju peore chū'unare ñomanarejē'e cuasa, kukuma'ñe cu'ache cutunaa'me repana. ¹¹ Jā'ata'ni ángeles na'a rua koka paaju na'a rua masinata'ni Dios asaku'te jā'aja'ñe cu'ache i'kama'ñe ña, kukume repanare jorechū'o che'chonare.

¹² Repana jorechū'o che'chona pa'ivesuju repanare ūachechi'a cho'ojū cuasavesuju cu'ava'na pa'icheja'che pa'inaa'me. Repana ñamamajñaruāna'me ñamanare cu'ache i'kaju, cu'ava'na chēa vanisōcojñoñeja'ñe cho'osōjanaa'me repana. ¹³ Repanare ūache cho'orumu pojoju cu'ache cho'ochejē'e cuasama'ñe cho'osi'e ro'i chekunare repana cu'ache cho'osi'ejache cho'ocojñojanaa'me. Musanukona chi'i sãñechi'a pojoju ãu airumu ja'me chi'i vajuchuache ñoñe repanare ūache rua tiñe cho'ojū jorenaa'me repana.

¹⁴ Romio'te te'eo'terejē'e ūache ñama'ñe pa'imapu rua cu'ache cho'onata'ni ca'namanaa'me repana. Dioni apēcuaasaju re'oja'che cho'o koka peova'nare joreju cu'ache che'choju cacu'onaa'me repana. Cu'achechi'a cho'onajeju kuri chii ainaa'me repana. Repana cu'ache ro'i Dios toana saojama repanare. ¹⁵ Ma'a rūhiñe saima'a saicuheju tiima'ana sani cavesusinaja'ñe re'oja'che pa'iche ūhasō cu'ache pa'inaa'me repana. Beor mamaku Balaam kurire kooru chini cu'ache cho'osi'ejache cho'onaa'me repana. ¹⁶ Repau'te Balaamre cu'ache cho'ora chini saikuni burrava'o chū'o i'kamava'ota'ni repau tiñe cho'ojasa chini saiche'te ūseko pāi chū'opi i'kako ke'reko'teta'ni jachaasomu.

¹⁷ Repana jorechū'o che'chona oko puni oko raimana pa'icheja'che pa'iju oko rara chini rama'ñe tuta saochaja'che jorenajeju vati toa rua hijachejare ai sani pa'ijanaa'me. ¹⁸ "Rua masime chūkuna", chiiju peoche i'kaju cu'ache cho'ochete ūhasō aperepa re'oja'che pa'inare joreju cu'ache che'choju, "Ūcuauache cho'ore'omu", chiiju cacu'ome repana. ¹⁹ "Chūkuna che'choche'te asa chēa musanukonare ūache cho'ojū pani re'oja'che pa'ijanaa'me", chiiju jorenaa'me repana. Jā'ata'ni repanapi re'oja'che cho'oñu chiito cu'achechi'a cho'omasinajejuna cho'ocū'aku'mu repanare. Pāi ūcuauko chēa paacojñoñaja'ñechi'a pa'iju repana si'arumu cho'ojū pa'iche ūhasōuanareta'ni ūhacu'amū, cho'ojū che'chesōrena. ²⁰ Cu'ache pa'isinapi Maire Paakuni Jesucristoni vati toa sani uuche Esekai'kuni cuasaju jovo Ūcuauji cho'okaiuna Repau'te cuasamana cuasacheja'che cuasaju cu'ache cho'ochete ūhasō re'oja'che cho'ojū pa'isinapi cavesusō

jo'e cu'ache cho'ojũ pa'ito aperũmu pa'isi'e na'a rua cu'aja'mũ repanare. ²¹ Dioni cuasamarũ re'oja'che pa'imanare rua cu'amũ. Jã'ata'ni Jesure jovosinapi Repau chũ'ũñe jachaju Repau'te cuasache jo'kasõsinare na'a rua cu'aja'mũ. ²² Jã'aja'ñe cho'ona ija'che chiicheja'che pa'ime: "Jamuchai repau sisosi'e jo'e ãimũ. Jo'chasẽse cuchasina cha'ophanarũna teana ãme si'si cho'osõme", chiicheja'che pa'ime.

3

Maire Paaku jo'e rajachere kuamu

¹ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ majapãijana. Ija'ova utija'ova jo'e tocha saomũ chũ'ũ musanũkonare chũ'ũ chũ'vaku ka'chañõ tocha saochũ'ore musanũkonapi cavesũma'ñe rũhiñe cuasaju paapu chini. ² Cavesũma'ñe pa'iju aperũmu Dios chũ'o kuasina tocha jo'kasi'e cuasaju pa'ijũ'ũ. Ūcuachi'a chũkũna Repau saosina Maire Paaku vati toa sani uuche ðekaiũkũ chũ'ũna musanũkonare che'chosi'e cavesũma'ñe cuasaju pa'ijũ'ũ.

³ Ie Ūcuachi'a cuasajũ'ũ: Chuta'a Jesús jo'e raimarũmu pãĩ repanare uachechi'a cuasaju cu'ache cho'ojũ pa'ina rani pãisojanaa'me musanũkonare. ⁴ Ija'che i'kajanaa'me repana: "¿Je'se pa'ũna Cristo, 'Jo'e rajia'mũ chũ'ũ', chiisi'kũta'ni raima'ku? Repau'te jovo mai ja'kupãija'ñe pa'iju maire che'choju pa'isina peore jũnisõcuhasinaa'me. Jã'ata'ni cheja pa'iche mamarũmupi sañõma'ñe ũcuate'e pa'imũ. Raimanejacosomũ Repau", chiijanaa'me. ⁵ Repana jorena mamarũmu cho'osi'ere cuasacuheju jã'aja'ñe i'kame. Jã'ata'ni Diopi chũ'ũkũna cheja pa'iche te'eñõ sa'ñeku pa'imũ. Aperũmu Diopi i'kaũna cũnaũmu peosũmupi paniasomũ. Ūcuachi'a Repauji i'kaũna okochi'a pa'isi'e cheja paniasomũ. Po'ona'me chiaraã chiañã paau chini jã'aja'ñe cho'oasomũ Repau. ⁶ Ūcuachi'a na'a pa'isirũmu okopi rua ra, chejare peore ko'sa timũna cheja pa'iche peore cho'osõasomũ. ⁷ Chura pa'iche cũnaũmũna'me cheja pãĩ ũcuauko cho'osi'e Dios cuasa cu'ache cho'osinare vati toa saoumucusena Ūcuauji chũ'ũna peore uu sañõsõja'mũ.

⁸ Ūcuachi'a, chũ'ũ majapãijana, ie cavesũma'ñe cuasaju pa'ijũ'ũ: Maire Paaku cuasato te'eumucuse milrepaũsurũmũja'ñeasomũ. Ūcuachi'a milrepaũsurũmu te'eumucuseja'cheasomũ Repau'te. ⁹ Pãĩ te'ena cuasato Maire Paaku Repau, "Jo'e rajia'mũ chũ'ũ", chiisi'e na'mi rairũja'chere raimanesi'kuamũ. "Churajẽ'e rua jeerũmũta'ni rairũja'chere raimanecuhamũ Repau", chiime. Jã'ata'ni Repau'te raire'oumucusepi caranisõna raima'ñe pa'ima'mũ Repau. Rupũ maini oiũ Repau'te jovojanapi repana cu'ache cho'õche'te ũhasõ Repau'ni cuasaju jovo te'euju'e cho'osõmanea'ju chini cha'aku raima'ñe pa'imũ Repau.

¹⁰ Maire Paaku jo'e raiumucuse teana t'aja'mũ. Ñaau'ni pẽ'jeju raimauna cha'ate'e pãĩ pẽ'jemaumucusena ñaau raicheja'che Maire Paaku ũcuaja'che Repau'te pẽ'jemaumucusena rajia'mũ. Reparũmu cũnaũmu pa'iche rua vajachuache asoche peore uu ñaãasõja'mũ. Cheja ũcuachi'a repacheja pa'ichena'me peore uu sañõsõja'mũ Diopi chũ'ũna.

¹¹ Peore jã'aja'ñe ñaãasõja'ñejekũna asa kũku cu'ache cho'õche peore ũhasõ Repau'ni masi cuasaju pojoju pa'ijũ'ũ musanũkona. ¹² Musanũkonare peore cho'ore'ochetu'ka re'oja'chere cho'ojũ Dios Repau masiche peore cho'o ñoumucuse re'aja' pa'ijũ'ũ, na'a na'mi raau chini. Repaumucuse cũnaũmu uu ñaãasõja'mũ. Cu'amajñaruãta'ni toapi peore uu ko'sisõja'mũ. ¹³ Maita'ni Dios, "Ija'che cho'õja'mũ chũ'ũ", chiisichejñare cheja mamachejana'me cũnaũmu mamaũmũre cha'aju pa'ime, re'onachi'a pa'iju re'õja'chechi'a cho'õjachejñare.

¹⁴ Jã'ajekũna, chũ'ũ majapãijana, jã'are cha'aju peore cho'ore'ochetu'ka Repau'na'me re'õja'che pa'iju, re'õja'chere cuasaju cu'ache peona pa'ijũ'ũ, Diopi re'õja'che pa'inani rani ñaa'ku. ¹⁵ Maire Paaku maini oiũ vati toa sani uuche'te ðeku maipi Repau'ni jovo Ūcuana'me si'arũmu paapu chini cha'ache cavesũma'ñe cuasajũ'ũ. Mai majapãija'ũ mai rua cuasaku Pablo ũcuachi'a Diopi cho'õkaiũna masiku ũcuate'ere kuaku tocha saosi'kuamũ musanũkonare. ¹⁶ Repau Pablo tocha saosija'o si'aja'o jã'are kuamu. Jã'ata'ni repaja'o tochasi'e te'emajñaruã asavesache kuaku tochasi'ea'me. Jã'ajekũna Diore masi cuasamana repare asavesju cheke Dios chũ'o tochasi'e che'chojeja'che repana cuasachechi'a tũñe che'chome. Jã'aja'ñe repana cuasachechi'a che'choju masi kuamanesi'e ro'i cho'õsõjanaa'me repana.

¹⁷ Jã'ajekũna, chũ'ũ majapãijana, musanũkona chuta'a repana raimarũmu asasinajeku ñarepaju pa'ijũ'ũ, re'õja'che pa'iche'te repapani rani jorechũ'ore che'chojũna asa chẽa cuasaju cacũ'ocõjõñe. ¹⁸ Ūcu re'õja'che pa'iju Maire Paaku vati toa sani uuche

Ësekaikũ Jesucristo pa'iche'te na'a rũa che'chejũ si'arũmũ Repaũni na'a rũa cuasajũ
pa'ijũ'ũ. Irũmũpi ai si'arũmũ rojocojũokũ paũ Repaũ. Jã'aja'ũe paũ. Re'omũ.

Pedro

San Juan charo chu'o tocha saosi'ea'me

Jesucristo Puka'ku Dios pa'iche kuasi'ere kwamu

¹ Chukuna ñasi'ena'me asasi'e musanukonani Jesucristo pa'iche'te kuaku ie chu'o tocha saomu chu'u. Ucuachi'a chukuna Repau'te sü'ka pojosi'naa'me.

Apereparumu chuta' cheja cho'omarumu cnaumure Puka'ku Diona'me paniasomu Repau Jesucristo. Cnaumu Pa'ikujai cheja chejare caje pa'iu re'oja'che pa'iche mai rekoñoã vajuche jo'kasi'kuamumu Repau. Ucuachi'a chukunani Puka'ku Dios pa'iche'te kuaku Repau chu'ñe kuasi'kuamumu Repau. ² Repau Jesús kuache asaju Repau'terejê'e ñasinajeju masime chukuna chura Puka'ku Dios pa'iche. Jã'ajekuna musanukonare Jesucristo Puka'kuna'me Pa'ikujai mai pa'ichejare caje pa'iu maire ucuanukore re'oja'che che'choche asasinajeju ucuare kuame chukuna. ³ Ucuachi'a Jesucristoji che'chokuna asasinajeju Dios pa'iche masime chukuna chura. Repau'te ñasinajeju Dios pa'iche masiju Diona'me re'oja'che ja'me pa'ime chukuna. Dios Mamaku'te Jesucristo'te ucuachi'a re'oja'che ja'me pa'ime. Musanukonapi asa chëa chukunana'me re'oja'che pa'iju ucuachi'a Diona'me re'oja'che paapu chini chukuna ñasi'e peore kuame chukuna musanukonare. ⁴ Musanukonapi ña na'a rua pojoju paapu chini tocha saomu chu'u ija'ova.

Dios re'oja'chechi'a cho'ochete kwamu

⁵ Ie chu'o chukuna'te Jesucristo che'chokuna asasi'kujeku kwamu chu'u musanukonare. Ija'che che'chosi'kuamumu Repau:

“Dios peore masiku'mu. Re'okujeku cu'achejê'e peoku'mu.” Jã'aja'ñe chiü pã che'chosi'kuamumu Jesucristo. ⁶ Pã, “Diona'me re'oja'che pa'ime chukuna”, chiinapi cu'ache cho'oni chijachejaja'che cu'ache pa'inajeju joreme repa. Jã'aja'ñe cho'ona Dios chu'ñe cho'oma'me. ⁷ Repau Dios cu'achejê'e cho'oma'kujeku miañeja'ñe pa'iu re'oja'chechi'a cho'oku jorema'kuamumu. Mai ucua'ja'che miañeja'ñe pa'iju re'oja'che cho'ojü joremaneni säiñechi'a pojoju pa'ijanaa'me. Ucuachi'a Dios mai cu'a tã'nesökaija'mu, Jesucristo maire jüni ro'ikaisi'ejekuna.

⁸ “Pã ucuanuko cu'ache cho'ona'me”, chiümü Dios. Jã'ajekuna maipi, “Cu'ache cho'omanaa'me chukuna”, chini joreme. Rühine cuasamanajeju Repau i'kache jachame mai jã'aja'ñe i'kani. ⁹ Jã'ata'ni maipi, “Cu'ache cho'ona'me chukuna”, chiüju mai cu'ache cho'ochete Dioni kuato jo'e cuasamaneja'mu Repau. “Jã'aja'ñe cho'ojamü chu'u”, chiisi'kujeku jorema'ñe re'oja'chechi'a cho'omu Dios. Jã'ajekuna mai cu'ache cho'ochete Repauni kuaru mai rekoñoã pa'iche cu'a peore tã'nesökani jo'e cuasamaneja'mu Repau. ¹⁰ Maipi, “Cu'ache cho'omanaa'me chukuna”, chiito cu'amü. Jã'aja'ñe i'kani Dios i'kasi'ere jachaju, “Joremu Dios”, chiime mai.

2

Dios Raosi'ku Jesucristo maire sêekaimumu Puka'ku Diore

¹ Musanukonare chu'u chiüjava'nare ie chu'o musanukonapi ña cu'ache cho'oma'ñe paapu chini tocha saomu chu'u. Jã'ata'ni maipi cu'ache cho'oto Jesucristo Re'okujeku maire Repau Puka'kuni sêekaimu. “Ja'ku, repa cu'ache jo'e cuasamanejü'u”, chiü sêekaimu Repau. ² “Cu'ache cho'ona repa cu'ache cho'osi'e ro'ijanaa'me”, chiümü Dios. Jã'ata'ni Jesucristo mai cu'ache cho'osi'e ro'i jüni ro'ikakuna maire chura ro'iche peomu. Jã'ata'ni mairechi'a ro'ikaima'ñe pã ucuanukore ro'ikaisi'kuamumu Repau Jesucristo.

³ Maipi Diore masi cuasarepani Repau chu'ñe jachama'ñe cho'ome. ⁴ Jã'ata'ni pã, “Diore cuasanaa'me chukuna”, chiinapi Repau chu'ñe cho'omaneni joreme repa, Dios chu'o ucuarepare asa chëamanajeju. ⁵ Dios chu'ñe jachama'ñe cho'ona Diore masi cuasame. Jã'ajekuna maipi Repau chu'ñe'te cho'oni mai Repau'te masi cuasache masime. ⁶ Jesucristo cheja pa'irumu cu'achejê'e cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'osi'kuamumu. Jã'ajekuna pã, “Diore cuasanaa'me chukuna”, chiinare, “Jesucristo pa'icheja'che re'oja'che pa'ijü'u”, chiü chu'vamü chu'u.

Pã Dios chu'usi'e asasinata'ni mamaja'ñe asaju pa'iche'te kwamu

⁷ Asarepajü'u, chu'u majapãijana. Ie chu'o musanukonani Dios chu'usi'ere kuara chini tochamü chu'u. Jã'ata'ni mamachu'oma'mu ie. Aperumu musanukona asasi'ea'me. ⁸ Jã'ata'ni musanukona ie chu'o asasinata'ni mamaja'ñe asaju pa'ime chura. “Chekunare rua cuasaju oiju pa'ijü'u”, chiümü Dios. Ichejare caje pa'iu Jesucristo pã rua oiu

pa'isi'kua'mu. Jã'ajekuna maire ũcuaja'che cho'oju paapu chini jo'kasi'kua'mu Repau. Apeřumu maire hijachejaja'che cu'ache pa'iju vesujuna re'oja'che pa'icu'asi'kua'mu. Chura Jesucristoji cho'okaiuna miañeja'ñe re'oja'che pa'ime mai.

⁹ Pã, "Diore cuasanajeju miañeja'ñe re'oja'che pa'inaa'me chukuna", chiinapi repana majapãijanani cuhenu chuta'a hijachejaja'che cu'ache pa'iju Diore cuasamanajeju cho'ochi'a i'kame.

¹⁰ Repana majapãijanare ña oinata'ni Diore masi cuasame. Ũcuachi'a Diore cuasanajeju miañeja'ñe re'oja'che pa'iju cacu'ama'me repana. ¹¹ Jã'ata'ni repana majapãijanare cuhena Repauni masi cuasapapu ũcua hijachejaja'che cu'ache pa'iju re'oja'che cuasachejẽ'e vesume repana. Hijacheja ku'inaja'ñe pa'ivesuju na'ava'na pa'icheja'che pa'ime repana.

¹² Musanukona chu'u chiijava'na, Jesucristoni cuasaju rekoñoã cu'a tu'nesoçojñorena iere chu'o tocha saomu chu'u. ¹³ Musanukona aina, Jesucristo'te chuta'a cheja cho'omarumu Pa'iku'te masime. Musanukona pösüpã, vati, "Cu'ache cho'ojũ'u", chiiche Dioni cuasaju Ũcuaju cho'okaiuna jachaju re'oja'che pa'ime.

¹⁴ Musanukona chu'u chiijava'na, Mai Ja'kure Dioni masi cuasaju pa'ime. Musanukona aina, chuta'a cheja cho'omarumu Pa'iku'te masime. Musanukona pösüpã, Diopi cho'okaiuna re'oja'che pa'ime. Dios chũ'ũñe asa chẽasinajeju vati cu'ache chũ'utojẽ'e cu'ache cho'oma'ñe pa'ime musanukona. Dioni cuasajuna chu'o tocha saomu chu'u musanukonare ũcuanukore.

¹⁵ Diore cuasamana pa'icheja'che pa'imanejũ'u. Ũcuachi'a repana cho'ochēja'che cu'ache cho'oñu chiimanejũ'u. Jã'aja'ñe pañu chiina Diore cuhena'me. ¹⁶ Diore cuasamana ija'che pa'ime: Cu'ache cho'oneju, chekuna nee tua paauache ñaju, "Chekunare na'a rua masinaa'me chukuna", chiiju cuasame. Repana cu'ache pa'iche Dios jo'kasi'ema'mu. Diore cuasamana cu'ache cuasaju cho'ochẽ'me jã'a cu'a. ¹⁷ Cheja si'asõpi'ramu. Na'a pa'isirumu cheja peoja'mu. Ũcuaja'che cu'ache cho'ona peojanaa'me. Jã'ata'ni Dios chũ'ũñe cho'oneena Repau pa'ichejare ai sani si'arumu re'oja'che pa'ijanaa'me.

Dios chu'o ũcuarepare che'chonana'me jorechu'o che'chona pa'iche'te kuamu

¹⁸ Asarepajũ'u, chu'u chiijava'na. Chura cheja si'api'ramu. Apeřumu musanukona, "Jesucristo'te rua cuhekaji rajia'mu", chiiche asasinaa'me. Chura Jesucristo'te cuhena pã jainuko rani pa'ime. Repanapi rani pa'ijuna ña, "Cheja si'asõpi'ramu", chiime mai.

¹⁹ Repana Jesucristo'te cuhena maire ja'me jovo pa'isinapi Diore cuasamanajeju maire jo'ka sanisõsinaa'me. Maina'me Diore cuasana pani jo'ka saimana'asinaa'me repana. Jã'ata'ni repanapi jo'ka sanisõrena ña masiju, chekuna pã, "Diore cuasamanaa'me jã'ana", chiime repanare.

²⁰ Cristo musanukonare ja'me paau chini Dios Rekocho'te raosi'kua'mu. Ũcuarekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Dios chu'o ũcuarepare masime musanukona.

²¹ Dios chu'o ũcuarepa vesujuna tocha saoma'ñe, musanukonapi ũcuare masijuna ie chu'o tocha saomu chu'u. Pã chekuna te'ena, "Dios chu'o che'chonaa'me chukuna", chiiju jorechu'ore che'choju chu'o ũcuarepa che'choma'me. ²² Pã Dios i'kasi'ere jachaju, "Dios Raosi'kuma'mu Jesús", chiina joreme. Jã'aja'ñe i'kaju jachaju Jesure Dios Raosi'kure cuheju Puka'ku Diorejatũ'ka cuheme repana. ²³ "Jesús Dios Mamakuma'mu", chini Jesuni cuasamana Puka'kure ũcuachi'a cuasama'me. Jã'ata'ni, "Jesús Dios Mamaku'mu", chiiju Jesure cuasana Puka'kure Diore ũcuachi'a cuasame.

²⁴ Musanukona apeřumu asa chẽasi'e Dios chu'ore jo'kasõma'ñe cuasaju pa'ijũ'u. Jã'aja'ñe jo'kama'ñe cuasaju pani Dios Mamakuna'me re'oja'che pa'ijanaa'me musanukona. Ũcuachi'a Repau Puka'ku Diona'me re'oja'che pa'ijanaa'me. ²⁵ Repau Jesucristo, "Musanukona Dios pa'ichejare ai sani si'arumu pa'ijanaa'me", chiisi'kua'mu maire. ²⁶ Chekuna pã joreju cacu'oñu chiime musanukonare. Repana jorena pa'iche'te kuara chini ie chu'o tocha saomu chu'u musanukonare. ²⁷ Jesucristo musanukonani ja'me paau chini Dios Rekocho'te raosi'kua'mu. Raõna Repau Dios Rekocho musanukonare jo'kasõma'ñe ja'me pa'iu jorema'ñe Dios chu'o peore ũcuarepa re'oja'che che'choku pa'imu musanukonare. Jã'ajekuna musanukona chekunare che'chonare chiima'me. Dios Rekocho musanukonare ũcuarepare che'choku, "Jesucristo'te cuasache jo'kasõmanejũ'u", chiiju chu'vamu. Repa chu'vache asa chẽa jo'kasõma'ñe cuasaju pa'ijũ'u.

²⁸ Asarepajũ'u, musanukona chu'u chiijava'na. Maipi Jesucristo'te cuasache jo'kasõmaneni Repau icheja mai pa'ichejana jo'e cajerumu ña pojojanaa'me, Repau'te cuasache jo'kasõmanesinajeju. Repau'te cuasache jo'kasõnita'ni Repau cajerumu ña vajachuju katifu chiijanaa'me mai. ²⁹ Dios Mamaku Jesucristo re'oja'chechi'a

cho'okũ'mũ. Jã'are masini ie ũcuachi'a masime mai: Pãi re'oja'chechi'a cho'ona Dios chĩia'me, Jesucristo repanare cho'okaisi'ejekuna.

3

Diore cuasana Repau chĩijana pa'iche'te kuamu

¹ Asarepajũ'ũ musanũkona. Mai Ja'ku Dios maire rua chiũ, "Musanũkona chũ'ũ chĩia'me", chiĩmũ. Jã'ajekuna Dios chĩia'me mai. Pãi chekuna Diore cuasamana Dios pa'ichejẽ'e vesujũ ũcuaja'che mai pa'iche vesũme.

² Asarepajũ'ũ chũ'ũ cuasana. Chura Dios chĩia'me mai. Mai pa'ijache chuta'a vesũme mai. Jã'ata'ni chura iere masime: Icheja mai pa'ichejana Jesucristoji jo'e ratu Repau pa'iche masirepa ñajanaa'me mai jã'arũmũta'ni. Ũcuachi'a Repau'ni ña Ũcuajana carũhijanaa'me. ³ Jã'ajekuna mai Repau'te cuasana Repau jo'e rairũmũ Ũcuajana carũhijañere cuasajũ pojojũ cu'ache cho'ochẽ ũhasõ Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'ime.

⁴ Pãi cu'ache cho'ona Dios chũ'ũñe jachasõme. Cu'ache cho'ochẽ Dios chũ'ũ jo'kasi'ema'mũ. ⁵ Jesucristo mai cu'ache cho'ochẽ'te tũ'nesõkasa chini icheja mai pa'ichejare caje pa'iu jũni ro'ikaisi'kuamũ. Repau jmamakarũjẽ'e cu'ache cho'oma'kuamũ. Chura musanũkona masime jã'a. ⁶ Pãi Jesucristo'te masi cuasana cu'are jũvoju re'oja'che pa'ime. Si'arũmũ cu'ache cho'ona Jesucristo pa'iche vesũme. Cu'are cho'uju Repau'te Jesucristo'te masi cuasama'me repana.

⁷ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩijana. Pãipi musanũkonani jorechũ'ore che'choju cacũ'oũũ chiito repana i'kachũ'o asa chẽamanejũ'ũ. Jesucristo re'oja'chechi'a cho'okũ'mũ. Jã'ajekuna pãi re'oja'che cho'ona Repau pa'icheja'che pa'ime. ⁸ Jã'ata'ni cu'ache cho'ona vati neenaa'me. Repau vati mamarũmũ cu'ache cho'okũ chuta'a irumujatu'ka cu'ache cho'okũ pa'ime. Jã'ajekuna Dios Mamaku repau vati cu'ache cho'ochẽ'te ũsera chini chejana cajesi'kuamũ.

⁹ Dios chĩi, Repau'te cuasana Dios Rekocho'te paaju si'areparũmũ cu'ache cho'uju pa'ima'me. Repau chĩijeju cu'achejẽ'e cho'ocuheme repana. ¹⁰ Pãi cu'ache cho'ona Dios chĩima'me, ũcuachi'a chekunare cuasamana. Jã'ajekuna pãi cu'ache cho'uju chekunare oimanare ña, "Dios chĩima'me ina; vati chũ'ũñe'te cho'ome", chiire'omũ.

Maire ũcuauũkore pãi, "Chekunare oiju pa'ijũ'ũ", chiĩmũ Dios

¹¹ Aperũmũ Dios chũ'o apeche'cherũmũ Dios chũ'ũñe chekunapi che'chojuna asianaa'me musanũkona. Ija'che che'chosinaa'me repana: " Musanũkona pãi sãĩñechi'a oiju cuasaju pa'ijũ'ũ", chiĩmũ Dios maire ũcuauũkore", chiiju che'chosinaa'me repana. ¹² Aperũmũ pa'isi'ku Caĩn jã'aja'ñe cho'oma'ñe cu'ache cho'okũ paniasomũ. Repau cho'jeuta'ni re'oja'che cho'okũ paniasomũ. Jã'ajekuna majaa'chũ Caĩn cho'jeu'te cuheku vanisõasomũ, vati cu'ache chũ'ũñe cho'okũjekũ. Repau Caĩn pa'isi'je'che pa'imaneñũ mai. Re'oja'che pa'iju chekunare oiju paũũ.

¹³ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩijana. Chekuna pãi Diore cuhena maire ũcuachi'a cuheme. Jã'ajekuna, "¿Je'se pa'ina jã'ana maire cuheche?", chiiju cuasamanejũ'ũ musanũkona. Jã'aja'ñe cho'ome pãi maire Jesure cuasanare.

¹⁴ Pãi chekunare cuasamana ũcuachi'a Diore cuasama'me. Repau'te cuasamana repana jũnisõsirũmũ Dios pa'icheja saima'ñe vati toare ai sani uuju pa'ijanaa'me. Mai Diore cuasanata'ni chekunare oinajeju chura iere masime: Repau'te cuasanajeju Dios pa'ichejana ai sani mai re'oja'che pa'ijache. ¹⁵ Pãi chekunare cuhena pãi vaina cuasache'te cuasame. Jũnisõsirũmũ Dios pa'icheja saimanejanaa'me repana. Jã'a masime musanũkona. ¹⁶ Jesucristo mai cu'ache cho'ochẽ jũni ro'ikaisi'kujekũ maire oimũ. Masime mai jã'a. Jesucristo maire oicheja'che chekunare oiju re'oja'che cho'okaiju paũũ. Mai re'oja'che cho'ochẽ'te ũseju chekunapi pe'ruju maire vanisõũũ chiitojẽ'e ũcua chekunare re'oja'che cho'okaiju paũũ. ¹⁷ Diore cuasana te'ena põse karama'ñe paame. Chekunata'ni Diore cuasana chũova'na pa'ime. Jã'ajekuna põse paanare, "Chũova'na pa'inare ña oiju cho'okaiju'ũ", chiĩmũ chũ'ũ. Ña oima'to cu'amũ. Chũova'na pa'inani ña oimaneni Diore cuasana'me repana.

¹⁸ Asarepajũ'ũ, chũ'ũ chĩijana. Maipi, "Chekunare oinaa'me chũkuna", chiinata'ni repanare re'oja'che cho'okaima'to cu'amũ. Cho'omanapi i'kani peoche i'kame mai. Chekunare oiju ũcuarepa re'oja'che cho'okaiju paũũ mai.

"Dios cho'okaija'mũ chũ'ũre", chini cuasaju vajuchũma'ñe Diore i'kache'te kuamu

¹⁹⁻²⁰ Jã'aja'ñejekuna maipi pãi chekunani oni, "Diore masi cuasanaa'me", chiire'omũ maire. Jã'ata'ni te'ñoã mai, "Dios chũ'ũñe si'areparũmũ cho'oma'kuamũ chũ'ũ", chini oiju cuasame. Jã'ata'ni Dios peore Masiu mai rekoñoã pa'iche peore Ñaku mai

Repau'te masi cuasache ñamu. ²¹ Maipi pãi chekunare oiju pa'ito Diore vajuçhuma'ñe sêere'omu. ²² Ūcuachi'a maipi Repauni pojoju Repau chũ'uñe re'oja'che cho'ojũ maire uache'te sêeto re'oja'che isikuna koojanaa'me mai. ²³ Ija'chere chũ'umu Dios maire: "Musanukona chũ'u Neekure Jesucristoni cuasaju Repau chũ'uñe sãĩñechi'a kuhema'ñe cuasaju pa'ijũ'u", chiiu chũ'umu Dios maire. ²⁴ Pãi Dios chũ'usi'e cho'ona si'arumu Ūcuana'me re'oja'che pa'ime. Dios Rekocho maini ja'me paaũ chini Repau Raosirekochoji ja'me pa'iu, "Dios musanukonare ja'me pa'imũ", chiiu kuakuna masime mai.

4

Diore cuasana cho'ochena'me Diore kuhena cho'ochete kuamu

¹ Asarepajũ'u, chũ'u cuasana. Pãi musanukonare, "Dios chũ'o che'chome chukuna", chiiito repaña che'choche teana asamanejũ'u. Dios chũ'o ūcuarepa i'kato'te, repaña che'choche asajũ'u. Raa jainuko jorechũ'o che'chona pa'ime icheja cheja. ² Jesucristo icheja cheja caje maija'iu pa'isi'kuamũ. Jã'are kuaju che'chona Dios chũ'u jo'kasi'ere chũ'o che'chome. Musanukonapi repaña che'choche'te asani, "Dios Rekocho paame ina", chini repaña pa'iche cuasa masijanaa'me. ³ Repaña pãi, "Jesucristo Dios Raosi'kuma'mũ", chiiju che'choni Dios Rekocho peome. Na'a pa'isirumu Jesucristo'te raa cuhekũji rajaja'mũ. Musanukona repau rajjache asasinãa'me. Pãi te'ena repau cuasacheja'che cuasame chura pa'ina.

⁴ Asarepajũ'u, chũ'u chiijana. Vati Diore cuhenare paaku'mũ. Musanukonata'ni Dios chẽa paacojñonajeju repañare cajejaime, Diopi ja'me pa'iu cho'okaiuna. Vati're na'a raa masiku'mũ Dios. ⁵ Cu'ache che'chona vati neenaamẽ. Jã'ajekuna repau chũ'uñe'te i'kaju che'chojana Diore kuhena pãi asaju pa'ime. ⁶ Pãi Diore cuasana chukuna Repau raosina che'choche'te asaju pa'ime. Repau'te cuasamanata'ni asacuheme. Jã'ajekuna Dios chũ'o asacuhenare ñani, "Diore cuasamana'me jã'ana", chiire'omu. Jã'ata'ni pãi Dios chũ'o asaneenare, "Diore cuasame ina", chini repaña pa'iche'te ña masire'omu maire.

Dios pãi ūcuaukore oiche'te kuamu

⁷ Asarepajũ'u, chũ'u cuasana. Ūcuauko sãĩñechi'a cuasaju pañu mai. Jã'aja'ñe paapu chini chũ'u jo'kasi'kuamũ Dios maire. Pãi chekunare cuasana Dios chiijeju Repau pa'iche masime. ⁸ Pãi ūcuaukore oiku'mũ Dios. Jã'ata'ni pãi chekunare cuasamana maire Oiku'te Diore cuasama'me. ⁹ Dios Repau Mamaku'te Ūcuate'euni chejana casosi'kuamũ, maipi Repauni cuasaju re'oja'che pa'iju mai jũnisõsirumu Dios pa'ichejare ai sani paapu chini. Jã'ajekuna maipi Dios Mamaku'te casosi'ere cuasani, "Dios maire raa oimu", chiiju cuasame mai. ¹⁰ Mai rekoñoã uache cuasaju chareparo Dionu cuasamanesinaa'me mai. Repau Dios maire raa oikũjekũ Repau Mamaku'te chejana casouna caje pa'iu mai cu'ache cho'ochete ro'ikaiũ chuenisõsi'kuamũ Repau.

¹¹ Asarepajũ'u, chũ'u cuasana. Dios maire raa oiuna mai ūcuachi'a chekunare raa cuasaju oiju pañu. ¹² Pãi te'euje'e Diore ñamanaa'me. Jã'ata'ni maire chekunare cuasanare Dios ja'me pa'imũ. Jã'ajekuna maini Ūcuauji cho'okaiuna chekunare si'arumu na'a raa cuasaju pa'ijanaa'me. ¹³ Dios maini ja'me paaũ chini Repau Rekocho'te raosi'kuamũ. Ūcuarekochoji ja'me pa'iu cho'okaiuna Dios maire ja'me pa'iche masime mai. Ūcuachi'a mai Repauna'me re'oja'che ja'me pa'iche masime.

¹⁴ Mai Ja'ku Dios Repau Mamaku'te chejana casosi'kuamũ, Repau'te cuasanani Mamakũji chẽa paaku vati toa sani uuche'te ũsekaaũ chini. Chukuna Repau'te Jesucristo'te cheja pa'irumu ñasinajeju Repau pa'iche'te pãi ūcuaukore kuaju pa'ime, masia'ju chini. ¹⁵ "Jesũ Dios Mamaku'mũ", chiiñachi'a pãi Diona'me re'oja'che pa'ime. Ūcuachi'a Repau'te cuasanare jo'kama'ñe ja'me pa'imũ Dios.

¹⁶ Dios maire raa oiche'te masiju Repau'te cuasame mai. Pãi ūcuaukore raa oimu Dios. Jã'ajekuna pãi chekunare cuasache jo'kasõmana Diona'me re'oja'che pa'ijuna Repau repañare jo'kama'ñe ja'me pa'imũ. ¹⁷ Jesucristo Repau Puka'kure vajuçhuma'ñe cuasamu. Mai ūcuaja'che Repau'te Diore vajuçhuma'ñe cuasaju pa'ime, Repauji maini oiuna. Na'a pa'isirumu Dios pãi ūcuaukore repaña cu'ache cho'osi'e ro'ia'ju chini chũ'ujamũ. Maita'ni Repau'te cuasaju Repau pa'icheja'che re'oja'che pa'inajeju vajuçhumanejanaa'me reparamũ tĩ'ato. ¹⁸ Jã'ata'ni, "Dios maire cu'ache cho'ojamũ", chiiju cuasani vajuçhura'ame. Vajuçhũju, "Dios maire oima'mũ", chiiju cuasara'ame. Jã'ata'ni, "Dios maire raa oikũjekũ cu'ache cho'omanejamũ", chini cuasaju Repau'te vajuçhuma'ñe cuasame.

¹⁹ Pãi te'euje'e chuta'a Repau'te cuasamarumupi pãi ūcuaukore oiku'mũ Dios. Jã'ajekuna mai ūcuachi'a Repau'te maire charo cuasasi'kũjekuna chura sãĩñe cuasame.

²⁰ Pāi te'ena, "Diore cuasanaa' me chukuna", chiime. Jā'ata'ni repanapi chekunani majapāija'ñe pa'inani cuheni jorenajeju peoche i'kame. Chekunare majapāijanare repana ñanare cuhena, "Diore Ñoma'kureta'ni cuasame chukuna", chiina peoche i'kame.

²¹ Jesucristo maire ija'che chū'u jo'kasi'kua'mu: "Musanukona pāi Diore cuasana pani ūcuachi'a chekunare pāi cuasaju pa'ijū'u". Jā'aja'ñe chū'u jo'kasi'kua'mu Repau maire.

5

Diore cuasana Ūcuauji cho'okaiuna vati chū'uñe si'arumu cho'oma'ñere kuamu

¹ "Pāi ūcuaukore chū'ua'ku chini Dios Raosi'kua'mu Jesús", chini cuasana Dios chīia'me. Dios chīi chekuna Repau'te cuasanare mai Ja'ku Dios chīijejuna cuasame. ² Maipi Dioni cuasaju Repau chū'uñe cho'oni, "Chekunare Dios chīi cuasame mai", chīire'omu. ³ Maipi Dios chū'uñe'te cho'oni Repau'te masi cuasame. Ūcuauji maini cho'okaiuna Repau chū'uñe cho'ovesama'mu maire. ⁴ Repau chīi, "Dios maire oiu cho'okaija'mu", chīiju cuasanajeju Ūcuauji cho'okaiuna vati chū'uñe cho'oma'ñe re'oja'chechi'a cho'ome. ⁵ "Jesús Dios Mamaku'mu", chīiju cuasanachi'a koka paaju vati chū'uñe cho'oma'ñe pa'ime.

Dios Mamaku pa'iche'te kuamu

⁶ Jesucristo icheja chejare caje pa'iu okorocojñosi'kua'mu. Na'a pa'iu mai cu'ache cho'ochete ro'ikaiu kurususē'verona jē'jo nukorena jūnisō chie meosi'kua'mu. Dios Rekochoji ūcuarepare chu'o kuakuna Jesús pa'iche masime mai. ⁷ Chotena cūnaumu pa'ina, "Jesús Dios Mamaku'mu", chīiju kuame maire. Mai Ja'ku Dios Repau chu'ore kuamu maire. Repau Mamaku ūcuachi'a kuamu. Repau Rekocho ūcuachi'a kuamu maire. Chotena ūcuate'ere chu'o kuame maire. Jā'aja'ñe kuajuna masime mai Jesús pa'iche. ⁸ Ūcuachi'a chotemajña Repau cheja pa'irumu cho'osi'ere cuasaju Repau pa'iche masime mai. Repau'te Jesure okoroumucuse Dios Rekocho ūkupoja'iu cajesi'kua'mu. Cajeuna Dios cūnaumupi ija'che i'kasi'kua'mu: "Chu'u chīia'mu mu'u", chīisi'kua'mu Dios. Na'a pa'iu Repau Jesús Dios Mamakujeku Repau chiepi mekuna jūni ro'ikaisi'kua'mu maire. ⁹ Pāipi ūcuauache i'kato repana i'kache'te asa cuasame mai. Jā'ajekuna Dios na'a rua masiku i'kasi'e, "Ūcuarepaa'me", chīiju na'a rua cuasafu mai, Repau, "Chu'u chīia'mu Jesús", chīisi'e. ¹⁰ Dios Repau Mamaku pa'iche kuasi'e pāi te'ena asa jachama'ñe cuasaju pa'ime. Chekunata'ni Dios kuasi'e asa jachaju, "Joremu Dios", chini, cuasama'me. ¹¹ Dios Repau Mamaku pa'iche'te kuaku ija'che i'kaasomu: "Chu'u chīire cuasanachi'a jūnisōsirumu chu'u pa'ichejare rani ai pa'ijanaa'me", chiniasomu Dios. ¹² Dios Mamaku'te cuasana jūnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. Repau'te Dios Mamaku'te cuasamanata'ni vati toana ai sani uuju pa'ijanaa'me.

Cuhacho chu'vasi'ea'me

¹³ Musanukona Dios Mamaku'te cuasana jūnisōsirumu Dios pa'ichejare ai sani re'oja'che pa'ijanaa'me. Jā'are masia'ju chini musanukonare ie chu'o tocha saomu chu'u. ¹⁴ Jā'ajekuna, "Dios maire cho'okaija'mu", chini masiju Repau chū'uñe cho'oju maire uache'te sēeto asa, isimu Dios mai Repau'te sēeñe. Jā'are masiju vajuchuma'ñe maire uache sēeme mai Repau'te. ¹⁵ Dios mai sēeñe peore asamu. Jā'are masiju, "Mai sēeñe Dios cho'okaija'mu", chīiju masime mai.

¹⁶ Musanukonapi chekuna pāi cu'ache cho'ochete ñani Dioni sēekaijū'u repanare. Dioni sēekaito repanare re'oja'che pa'iche cho'okaija'mu Dios. Jā'ata'ni repanapi cu'ache cho'ochete jmakarujē'e ūhacuheto Dioni sēekaijū'u repanare chiima'mu chu'u. Cu'ache cho'ochete ūhamanare jūnisōsirumu vati toana saojamu Dios, repana cu'ache cho'osi'ere ro'ia'ju chini. ¹⁷ Pāipi ūcuauache cu'ache cho'oto cu'amu. Dios rua cuhemu jā'aja'ñe cho'ochete. Jā'ata'ni cu'ache cho'onapi repana cu'ache cho'ochete ūhasōru Dios repana cu'ache cho'osi'e tunosō jo'e cuasama'mu.

¹⁸ Pāi Diore cuasana Repau chīijeju si'areparumu cu'ache cho'oju pa'ima'me. Vati repanare Diore cuasanare cu'ache chū'ura chiimu, repanapi cu'ache cho'oa'ju chini. Jā'ata'ni Jesucristo Dios Mamakujī ūsekaiuna repana cu'ache cho'oma'ñe pa'ime. Jā'are masime mai. ¹⁹ Pāi Diore cuhena vati chū'uñe'te cho'oju pa'ime. Maita'ni Dios chū'uñe'te cho'oju pa'inaa'me Repau neenajeju. Jā'are masime. ²⁰ Jesucristo, Dios Mamaku chejare caje pa'iu Puka'ku pa'iche'te che'chosi'kua'mu, pāipi Diorepau pa'iche'te masia'ju chini. Jā'are masime mai. Dios Mamarepakuni Jesucristo'te masi cuasanajeju Dios pa'ichejare ai sani pa'ijanaa'me mai. ²¹ Asarepajū'u, chu'u chīijana. Vati chū'uñe cho'oma'ñe pa'ijū'u. Re'omu.

San Juan jo'e chu'o tocha saosi'ea'me

Chekunare oichena'me chu'o ũcuarepa i'kache'te kʷamʷ

¹⁻² Chu'u aiva'ʷpi mu'ʷre Diore cuasako'te ie chu'o tocha saomu, mu'u chīiva'nare ũcuachi'a. Musanukonare cuasaku pa'imʷ chu'u mai ũcuanuko Dios chu'o asa chēasinajejʷ. Ūcuachi'a chekuna Dios chu'o asa chēasina ũcuanuko musanukonare rʷa cuasame. Repau chu'o ũcuarepajekuna si'arʷmu cuasaju pa'ijanaa'me mai. ³ Mai Ja'ku Dios Repau Mamaku Jesucristona'me rʷa cuasaju re'oja'che cho'okaimē maire. Ūcuachi'a maini oijʷ cho'okaijʷ re'oja'che pa'iche jo'kame repa. ⁴ Mai Ja'ku Dios ija'che chū'ʷmu maire: "Musanukona pāi, chu'u chu'o ũcuarepare asa chēa cho'ojʷ pa'ijū'ʷ", chīiʷ chū'ʷmu. Diopi maini jā'aja'ñe chū'ʷna mu'u chīiva'na te'ena ũcuarepa cho'ojʷ pa'ime. Repanapi jā'aja'ñe pa'ijuna ñaku rʷa pojomu chu'u.

⁵ Asarepajū'ʷ mu'u. Dios chū'ʷsi'ere aperʷmuqueere mu'ʷni kʷara chini tocha saomu chu'u. Chura mama chū'ʷ jo'kasi'ema'mʷ ie chu'o. Aperʷmu musanukona asasi'ea'me ie. Ija'chea'me repa: "Chekunare cuasaju sāiñechi'a re'oja'che cho'ojʷ pañu mai", chīiʷ chu'ʷvamʷ chu'u. ⁶ Jā'ajekuna chekunare re'oja'che cho'ojʷ pañu mai. Aperʷmu jā'aja'ñe chū'ʷ jo'kasi'kua'mʷ Dios maire. Dios chū'ʷñe'te cho'ojʷ chekunare cuasana Diore ũcuachi'a cuasame repa.

Re'oja'che pa'inare jorejʷ cacʷ'ona pa'iche'te kʷamʷ

⁷ Pāi jainuko jorejʷ ija'che che'chome: "Jesucristo cheja caje maija'iu pa'imanesi'kua'mʷ", chīiʷ che'chojʷ pa'ime, chekunapi repa jorejʷ che'choche'te asa chēaa'ju chini. Jā'aja'ñe i'kana Jesucristoni cuhejʷ chekunani cacʷ'oñu chini i'kame, re'oja'chere ũsejʷ. ⁸ Jā'ajekuna ñarepajʷ pa'ijū'ʷ. Musanukonapi pāi jorena i'kachʷ'ore asa chēato Dios re'oja'che ĩsira Chīisi'ku ĩsimaneja'mʷ musanukonare. Jā'ata'ni musanukonapi pāi jorena chu'o asa chēama'ñe re'oja'che pa'ito musanukonare re'oja'che pa'iche karama'ñe ĩsija'mʷ Dios.

⁹ Jesucristo che'chosi'e asinapi jo'kasō Repau che'chomanesi'ere tīñere cuasato cu'amʷ. Jā'aja'ñe cho'ona Diore cuasamanaa'me. Jā'ata'ni Repau che'chosi'e jo'kasōma'ñe cuasajʷ pa'ina mai Ja'ku Diore ũcua cavesʷma'ñe cuasajʷ pa'ime. Ūcuachi'a Dios Mamaku'te Jesucristo'te cuasajʷ pa'ime repa. ¹⁰ Pāi rani Jesús che'chomanesi'ere jorechʷ'ore che'chonare pojomanējū'ʷ. Ūcuachi'a musanukona vu'ñana rani kāñu chīito ũsejū'ʷ repanare. ¹¹ Musanukonapi repanani pojoni repa cu'ache cho'ochete ja'me cho'okaimē.

Cuhacho i'kasi'ea'me

¹² Musanukonare chu'o rʷa kʷara chīimʷ chu'u. Jā'ata'ni utija'ova tocha saocuhemʷ chu'u. Chu'ʷrepauji musanukonani sani ñaku i'kara chīimʷ chu'u. Jā'ajekuna chu'ʷpi sakuna ti'jñeñe cutujʷ pojoñu mai. ¹³ Maa'cho, Diopi chēauna Repau'te cuasako mamachīi chu'o saome musanukonare. Re'omʷ.

Juan

San Juan cuharepacho chu'o tocha saosi'ea'me

Gayo re'oja'che pa'iche'te kwamu Juan

¹ Chu'u aiva'upi mu'ure Gayo'te ie chu'o tocha saomu. Diore cuasakujekuna mu'ure raa oiu cuasamu chu'u.

² Asarepajũ'u, chu'u cuasaku. Mu'u Diore cuasakujeku re'oja'che pa'iche masimu chu'u. Jã'ajekuna mu'ure Dioni si'arumu sêekaimu chu'u, re'oja'che ti'jñea'ku chini. Ūcuachi'a mu'upi jũ'ima'ñe vajuu paau chini sêekaimu chu'u. ³ Icheja chu'u pa'icheja pã'i te'ena Diore cuasana rani pa'iju mu'u Dios chũ'uñe rũhiñe cho'oku Repau chu'o ũcuarepare cuasaku pa'iche'te kuarena asa pojosi'kua'mu chu'u. ⁴ Chu'u chiijana Dios chũ'uñe cho'ojũ re'oja'che pa'ito asa raa pojokũ'mu chu'u.

⁵ Asarepajũ'u, chu'u cuasaku. Mu'u chekunare Diore cuasanare re'oja'che kuiraku pa'ikũ'mu, mu'u aperumu ñamanesinarejatũ'ka. ⁶ Te'ena mu'u repanare cuasaku re'oja'che cho'okaisi'e ichejana rani chũkuna'te ũcuanukore Jesucristo'te cuasakuanupũ'te kuasinaa'me. Chekuna Dios chu'o che'chona mu'ure ti'ato ũcuachi'a kuiraku pa'ijũ'u repanare. Repanapi jo'e chekũchejana saito repana chiiche cho'okani saojũ'u repanare, Diopi pojoa'ku. ⁷ Diopi chũ'ukuna ku'iju Repau chu'ore che'choju pa'ime repana. Diore cuasamanare, "Chũkuna'te kuirajũ'u", chiima'ñe ku'ime repana. ⁸ Jã'ajekuna maipi Diore cuasanapi kuirañu repanare. Jã'aja'ñe cho'oni repanare ja'me cho'okaima mai, pãipi Dios chu'ore asaa'ju chini.

Diótreres cu'ache cho'osi'ena'me Demetrio re'oja'che pa'isi'ere kwamu

⁹ Aperumu chu'u musanukonare Jesucristo'te cuasakuanupũ'te chu'o tocha saosi'kua'mu. Jã'ata'ni Diótreres pã'i chũ'uku pasa chini chu'u tocha saosi'ere asacuheku, "Juan chu'ure chũ'ukuma'mu", chiniasomu. ¹⁰ Jã'ajekuna repau cho'ochi'e musanukona pa'icheja saisirumuna peore kuaja'mu chu'u. Chũkuna'te raa cu'ache cutukuasomu repau. Jã'achi'a cho'oma'ñe chekunare Jesucristo pa'iche'te che'choñu chini sainare ũcuachi'a cuhekuasomu repau. Ūcuachi'a chekuna repanare pojoñu chiito ũseku Jesure cuasakuanupũ ja'me pa'iche ũsekuasomu repau. ¹¹ Asarepajũ'u, chu'u cuasaku. Cu'ache cho'ona pa'iche ña chãa ũcuaja'che pa'imanejũ'u. Re'oja'che cho'ona pa'iche'te ña chãajũ'u. Re'oja'che cho'ona Dios neenaa'me. Cu'ache cho'onata'ni Dios neenama'me.

¹² Demetrioreta'ni pã'i ija'che i'kame: "Demetrio raa re'oku'mu. Dios chũ'uñe ũcuarepa cho'oku'mu", chiijũasome. Ūcuanuko repau'te jã'aja'ñe i'kaju ũcuarepare i'kame. Chu'u ũcuachi'a, "Re'oku'mu repau", chiiu kuaku'mu chekunare. Jorema'mu chu'u. Masimu mu'u jã'a.

Cuhacho i'kasi'ea'me

¹³⁻¹⁴ Mu'ure chu'o raa kuara chiimu chu'u. Jã'ata'ni rupũ tochasi'epi kuacuhemu chu'u. Mu'ure na'mi sani ñara chiimu chu'u. Chu'upi sakuna ti'jñeñe ñaju cutujanaa'me mai. ¹⁵ Re'oja'che pa'ijũ'u mu'u. Icheja pa'ina maire re'oja'che cho'ona Diore cuasana chu'o saome mu'ure. Mu'u pa'icheja pa'inare chũkuna'te chiinare chu'o sa kuakajũ'u. Re'omu.

Juan

San Judas chu'o tocha saosi'ea'me

Dios chëacojñosinare Judas tocha saosi'ea'me

¹ Chu'u, Judas, Santiago cho'jesuji, Jesucristo chü'ñe cho'okaikuji musanukonare ija'ovana ie chu'o tocha saomu, mai Ja'ku Diopi oiü chëa paakuna Jesucristo cu'ache üsekaicojñonare. ² Diopi musanukonare chiü oiü rekoñoäna re'oja'che pa'iche karama'ne isiku paau.

Jorechu'o che'chona pa'iche'me

³ Asarepaiü'u, chu'u majapäjijana chu'u cuasana. Musanukonare Dios re'oja'che pa'iche jo'kasi'ena'me Repau maire vati toa saochë üsekaiche'te kuaku rua tocha saouache cuasaku pa'isi'kua'mu chu'u musanukonare. Jä'ata'ni chura chekere kuaku chu'vachu'ore tocha saochë pa'imü chu'ure, musanukonapi Diore masi cuasache'te peore cho'ore'ochetu'ka cho'ojü cuasaju maire Repau neenare jo'kasi'ere ücua cuasaju paapu chini. ⁴ Päipi rua joremasinapi te'ena musanukonani ja'me jovo chi'ijuna, jä'aja'ne kuaku tochache pa'imü chu'ure, Dios chu'o pa'ikorovu aperumu, "Repana cu'ache cho'osi'e ro'ijanaa'me", chiiche tocha kuacojñosinapi musanukonani ja'me pa'ijuna. Cu'anajeju ija'che chu'vame repana: "Mai Cuasakuji Diopi maini oiü cu'ache cho'ochë cuasamauna ücuuache cu'ache cho'oto re'omu", chiiju chu'vaju Maire Paaku'te Jesucristo'te Mai Aire jachaju pa'inaa'me repana.

⁵ Ie ücuare masinareta'ni musanukonapi cuasaju che'chea'ju chini kuara chiimu chu'u: Maire Paaku Dios Israelpäi Egipto cheja pa'isinare etua ra Repau chü'ñe asa jachaju cuasamanare päi peochëjana jünisöñe chü'uasomu. ⁶ Ücuachi'a ängeles te'enare Repau chü'u jo'kasi'ere pa'icuheju repanare uachechi'a paü chijuna Repau pa'icheja eto si'arumu hijacheja pa'ichejana chëa quëo suo paacheja'che paamu Dios repanare, ücuanuko cho'osi'e ro'iche Repau chü'uumucusejatü'ka. ⁷ Aperumu pa'isina Sodomä vü'ejoopo canana'me Gomorra vü'ejoopo pa'ina repajoopoä kueñe cajoopoä pa'inaa'me cho'ocojñosi'e ücuachi'a cuasajü'u. Repana pa'imanare ücuuanare ja'me käiju, umüpäi ücuajanare umüneju ücuachi'a romi ücuajanare romineju cheke si'ache cu'a cho'ojü pa'ijuna Dios repanani pe'rukü sëjokü cho'ouna toa chachama'ne uutoapi tuäni üsoäsomu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. Jä'aja'ne cho'oasomu Dios maipi repana cho'ocojñosi'ere cuasa kuku cu'ache cho'oma'ne pa'ijü re'oja'chere cho'ojü che'chea'ju chini.

⁸ Repana, musanukona pa'icheja pa'ina, cu'ache che'chona ücuaja'che repana üo käni ñañechi'are che'choju repana ca'nivüäpi cu'ache cho'ojü, Maire Paaku chü'ñejë'e jachaju cuheju, cunaumu pa'ijü chü'ünare ñomanarejë'e vajuçhuma'ne cu'ache cutunaa'me. ⁹ Angeles chü'ukta'ni Miguel, repau Moiseni tära chini vati aina'me cavarumu, repauni vajuçhuku cu'ache i'kama'ne, "Diopi mü'u cu'ache cho'osi'e ro'i chü'ua'ku", chiniiasomu repau'te. ¹⁰ Repana jorechu'o che'chonata'ni repana ñamamajñaruäna'me ñamanare cu'ache i'kanaa'me. "Rua masinaa'me chükuna", chiinata'ni cu'ava'na masichechi'a masinaa'me. Repana masichechi'a cho'ojü si'arumu na'a rua cu'ache cho'ojü cho'osöju pa'ime repana.

¹¹ Repanapi Cain pa'isi'aja'che pa'ijü chekunarejë'e cuasama'ne cu'are cho'ojuna Diopi chü'üna rua chuova'nare cu'ache ti'ñeja'mu repanare. Ücuachi'a kurire koofü chini Balaam cho'osi'aja'che cu'are ücuuache cho'ojü pa'ime. Ücuachi'a Coré cho'osi'aja'che Dion jachaju cho'osöjanaa'me repana, jachache ro'i.

¹² Musanukona chi'i säñeche'i'a cuasaju pojoju äü äirumu ja'me chi'i chekunare jmakarujë'e ña kukuma'ne vajuçhuache ñöñe cho'ojü rua soju cono ükujü äü äinaa'me repana. "Chekunare päi kuiranaa'me chükuna", chiinata'ni repanachi'a meñe kuiranaa'me. Jä'aja'ne cho'ojü oko rara chini rama'ne tuta saochëja'che jorenaa'me repana. Ücuachi'a sükiñüä repañüä äiñe käirumu ti'ato käimañüäja'ne pa'ime. Saivüäre ruta üharena jünisösiñüäja'ne pa'ime repana. ¹³ Ücuachi'a repana cu'ache cuasache chiachaji fa'akuna sui'rika rua meno ji'richeja'che rua i'kaju vajuçhuache cho'o ñöju pa'inaa'me repana. Ma'ñoko repana ku'ima'ña saiju cavesusö tiñe saicheja'che cu'ache pa'ijü Diopi chü'üna rua hijachejare ai sani pa'ijanaa'me repana.

¹⁴ Ücuachi'a Enoc Adán majanajëu mamaku majanajëu chi pa'isi'ku Dios chu'ore kuakaju repana jorena cho'ocojñoja'ne ija'che kuaku i'kaasomu: "Diore Repau neena ängeles rua jainukona'me räüna ñamu chu'u. ¹⁵ Päi ücuanuko cho'osi'ere ro'iche chü'ura chini räimü. Cu'anani repana cu'ache cho'osi'e ro'i, ücuachi'a cu'anajeju

Repañni jachajũ cuhejũ cu'ache i'kasi'e ro'ia'jũ chini chũ'ura chini raimũ Repaũ", chiniasonũ repaũ Enoc. ¹⁶ Repana jorena si'arũmũ ke'rechechi'a pa'ijũ, cu'ache i'kajũ repanare uachechi'a cu'ache cuasanaa'me. Repana pa'ichechi'a meñe i'kajũ pojonapi, chekũnare ũcuanani re'oja'che cho'okaarũ chini jorejũ re'oja'cheja'che i'kanaa'me repana.

Ñarepaũ pa'ijũ'ũ; jorenapi cacũ'ojũ

¹⁷ Jã'ata'ni musanũkona chũ'ũ majapãijana chũ'ũ cuasana, asarepaũ'ũ. Maire Paaku Jesucristo saosina musanũkonare kuasi'e cuasajũ'ũ, ija'che i'kasi'e: ¹⁸ "Na'a pa'isirũmũ Jesucristo chuta'a jo'e raimarũmũ pãi musanũkonana'me pa'ina Repaũ'te masi cuasamanajejũ pãisojanaa'me musanũkonare, repanare uachechi'a cu'ache cho'ojũ pa'inajejũ", chiisinaa'me. ¹⁹ Jã'aja'ñe i'kacojñosina musanũkonana'me pa'ina jorena ũcuanaa'me. Jesure cuasamana pa'iche pa'ijũ Dios Rekocho'te peojũ ũcuauache cho'ojũ cacũ'ojũna pãi te'ekuanuchi'a kuñũsõjũ pa'ime.

²⁰ Jã'ata'ni musanũkona chũ'ũ majapãijana chũ'ũ cuasana, asarepaũ'ũ. Musanũkona cuasache'te Dios chũ'o na'a rua che'chejũ masi rũhiñe pa'ijũ'ũ. ũcuachi'a Dios Rekocho kuache'te sũejũ pa'ijũ'ũ Repaũ'te. ²¹ Dios maire oiche'te cavesuma'ñe cuasajũ ũcuachi'a Maire Paaku Jesucristo maini oia Dios pa'ichejana ai sajaumucuserere cuasajũ cha'ajũ pa'ijũ'ũ.

²² Masi cuasamanare oijũ cho'okaijũ'ũ, masi cuasaa'jũ. ²³ Toana tuãnisõcuhanaja'ñe cu'ache pa'inare tũũejũ chẽa kuñũñeja'ñe cho'okaijũ'ũ. Chekũnare cu'ache cho'onare oijũ repana cho'оче ña ũsejũ repana cho'очеja'che cho'oma'ñe re'oja'chere che'chojũ pa'ijũ'ũ.

Dioni pojokũ i'kasi'ea'me

²⁴⁻²⁵ Dios ũcuate'eujũ Maire Paaku Jesucristo cho'okaisi'ejekuna maire vati toa sani uuche Æsekaikujũ peore Masikujũ cho'okaiũna Repaũ'te cuasache ũhasõma'ñe cuasajũ re'oja'che pa'ijũ rua pojõjũ pa'ijanaa'me. Jã'ajekuna Repaũ'te cuasache ũhasõmaneni cu'ache peonapi Repaũ'te re'oja'che ñokũ'te ti'jñeñe sani re'oja'che pa'ijanaa'me mai. Dios re'oja'che pa'ũ, Aijekũ Pãi ũcuanũkore Paaku, peore Masiũjekũ chuta'a cheja peorũmũjẽ'e pa'ũ irũmũjẽ'e pa'ũ si'arũmũ pa'ikũ'mũ Repaũ. Re'omũ.

Judas

San Juan cheja cho'ocojñojañere Diopi ñokuna ñaku tochasi'ea'me

Dios Jesucristo'te i'kaku ñosi'ere kuamu

¹ Ie chu'o iphuro tochasi'e ichēja cheja churepara cho'ocojñojañere Dios Jesucristo'te kuaku ñosi'easomu, Ūcuauji Repau neenani ūcuare ñoku kuaa'ku chini. Diopi kuaku ñoana Jesucristo asa chu'u Juan Repau'te cho'оче cho'okaiku pa'ichejana ángelni raosi'kua'mu, ūcuare chu'uni kuaku ñoa'ku chini. ² Dios i'kasi'ere ángelpi rani ñoku kuaana asa ūcuare kuaku ie tocha saomu chu'u musanukonare.

³ Ūcuauaku'te pāiu'te iphuro tochasi'ere ñaku i'kakaiku'te re'oja'che ti'ñjeja'mu. Repau ñaku i'kakaiche'te asa chēa cho'onare ūcuachi'a re'oja'che ti'ñjeja'mu. Iphuro tocha kuasi'e cho'oramu ti'api'ramu.

Jesucristo'te cuasakuanupuäre sieterepajoopoã canare Juan tocha saosi'ere kuamu

⁴ Chu'u, Juanpi, musanukonare Asia cheja cajoopoã sieterepajoopoã canare Jesucristo'te cuasakuanupuäre iere chu'o tocha saomu: Dios iramu pa'imu. Chuta'a cheja cho'omarumu pa'ikuasomu Repau. Ūcuachi'a si'arumu pa'iku'mu Repau. Ūcuauji oiu re'oja'che cho'okaau musanukonare, pojoju paapu chini. Ūcuachi'a Dios Rekocho Repau chu'uku ñu'isaivu ti'ñjeñe'te pa'iu re'oja'che Cho'okairekochoji oiu re'oja'che cho'okaau musanukonare, pojoju paapu chini. ⁵ Ūcuachi'a Jesucristo Dios pa'iche chu'o ūcuarepa Kuakujji oiu cho'okaau musanukonare, pojoju paapu chini. Repau Jesucristo jo'e jū'imanejañere chareparo jūni vajuraisi'kua'mu. Ūcuachi'a cheja pa'inare pāi chu'unare ūcuauko Aia'mu Repau. Repau Jesucristo maini oiu mai cu'ache cho'ochete ro'ikaiu jūnisōsi'kua'mu. ⁶ Repau Jesucristo maire Repau chu'ñe'te cho'ojū na' pa'isirumuna Repauna'me chu'uju paapu chini chēa paamu. Ūcuachi'a maipi Repau Paka'kuni Dioni phairipāi cho'okaicheja'che cho'okaiju paapu chini jo'kamū Repau maire. Pāi ūcuauko cuasaju si'arumu cuhama'ne re'oja'che i'kaju paapu Repau'te. Ūcuachi'a Repauji pāi ūcuaukore si'arumu chu'uku paau. Jā'aja'ñe paau.

⁷ Dios Raosi'kure Cristo'te pikona'me cajeuna pāi ūcuauko ñajanaa'me, Repau'te vanisōsina jōjosinajatu'ka.

Pāi si'achejña pa'ina Repauni ña kukcajeyani rua oijanaa'me.

Jā'aja'ñe paau!

⁸ Pāi Ūcuaukore Paaku Dios, Peore Masiu ija'che i'kamū: “Chuta'a cheja cho'omarumujē'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chu'u”, chiimu. Dios irumujē'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarumu pa'ikuasomu Repau. Ūcuachi'a si'arumu pa'iku'mu Repau.

Jesucristo'te vajuchuache ñoku'te ñasi'ere kuamu

⁹ Chu'u, Juan, musanukona Cuasaku'te Jesucristo'te cuasakujeku mua'chujai'iu'mu. Musanukonare Jesucristoni cuasajuna cu'ache ti'ñjeñeja'ñe chu'ure ūcuaja'che Repau'te cuasakujekuna ūcuaja'che ti'ñjesi'kua'mu. Maire Paaku Jesucristo cho'okaimu maire, cu'ache ti'ñjeocjñonijē'e Repau'te cuasache'te ūhasōmanea'ju chini. Aperumu chu'upi Dios chu'ore chu'vaku Jesucristo pa'iche'te kuakuna asa pāi chu'ure chēa, pāi peojuuponā Patnos juuponā sa jo'kasōsināa'me. ¹⁰ Sa jo'karena pa'iu puaumucusena Dios Rekochoji cho'okuna chu'u cho'jepi pāiu i'kache trompetava juhijuna rua asocheja'che rua i'kache'te asasi'kua'mu chu'u. ¹¹ Chu'ure i'kache ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chu'u: “Chuta'a cheja cho'omarumujē'e pa'iu si'arumu pa'iku'mu chu'u. Mu'u ñajañe utija'okorovuna tocha Asia cheja cajoopoã sieterepajoopoã canani Jesucristo'te cuasakuanupuäre saojū'u, Efeso vū'ejoopo canare, Esmirna vū'ejoopo canare, Pērgamo vū'ejoopo canare, Tiatira vū'ejoopo canare, Sardis vū'ejoopo canare, Filadelfia vū'ejoopo canana'me Laodicea vū'ejoopo canare”, chiiche'te.

¹² Jā'aja'ñe i'kauna asa chu'ure i'kasi'kuni ñara chini chūrisi'kua'mu chu'u. Chūri ñato pachokuripi cho'osisaivuã űoñō pa'isaivuãpi sieterepasaivuã nukasi'kua'mu.

¹³ Ūcuaja'che repasaivuã chenevuna Jesucristo'te Dios Raosi'kure maija'iu nukakuni ñasi'kua'mu chu'u. Kāa cū'achajatu'ka repacuecho pa'ikāa ju'ikujji ā'capu pachokurime'te tāisi'kua'mu Repau. ¹⁴ Repau raña oveja rañaja'ñe poja'isi'kua'mu. Ūcuaja'che nieve poja'icheja'che pojaraña paasi'kua'mu. Repau ñakocaã toja'che ñosi'kua'mu chu'ure. ¹⁵ Repau cū'a pachocuna toana pojuna ko'sija'icheja'che ko'sijacū'a paasi'kua'mu Repau. Ūcuachi'a, Repau i'kache okopi chā'iu asocheja'che asasi'kua'mu

chũ'ure. ¹⁶ Repau wjajũture ma'jũoko sieterepanare cãjisi'kua'mũ. Ũcuachi'a Repau chũ'opoji va'ti ka'chakã'jũo jũjũsuva'tipi etasi'kua'mũ. Repau chia ũcuachi'a re'o pa'iana ũsuu rua miaku ko'sija'icheja'che rua ko'sijachia ñosi'kua'mũ chũ'ure.

¹⁷ Repauni ña jũnisõsi'kaja'che repau ti'jũeñena tãisi'kua'mũ chũ'u. Tãni ũhiuna wjajũtũpi jaku ija'che i'kasi'kua'mũ repau chũ'ure: "Vajuchumanejũ'u. Chuta'a cheja cho'omarũmjẽ'e pa'iu si'arũmu pa'iku'mũ chũ'u. ¹⁸ Ai pa'iku'mũ chũ'u. Jũnisõsi'kuta'ni wajurani pa'iu si'arũmu pa'ijachere pa'iku'mũ chũ'u. Chũ'ure llavemaka paakujã'che pa'iana pãire jũ'isina pa'ichejana chũ'u saoaato chũ'ure'omu. Ũseuato ũsere'omu. ¹⁹ Mũ'u ñasi'e chura cho'ocõjõña'na'me cho'je cho'ocõjõña'ne peore tochajũ'u. ²⁰ Mũ'u ñasi'e pa'iche chũ'uchi'a masiche'te mũ'ũpi masia'ku chini kuaja'mũ chũ'u mũ'ure, chũ'u wjajũtu cãjisi'e ma'jũoko pa'ichena'me woñoã pa'isaivũã pachokuripi cho'osisaivũã pa'iche. Ma'jũoko sieterepana mũ'u ñasina Jesucristo'te cuasakuanupuãre sieterepajoopõ canare chũ'unaja'ñea'me. Ũcuachi'a woñoã pa'isaivũã sieterepasaivũã mũ'u ñasi'e Jesucristo'te cuasakuanupuã sieterepajoopõ canaja'ñea'me", chiisi'kua'mũ Repau chũ'ure.

Sieterepajoopõ pa'inare Jesucristo'te cuasakuanupuãre tocha saosi'ere kuamu

2

Efeso vũ'ejooopõ canare chũ'o tocha saosi'ea'me

¹ Ũcuarũmu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mũ chũ'ure. "Efeso vũ'ejooopõ canare chũ'ure cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mũ'u", chiisi'kua'mũ.

Chũ'u woñoã pa'isaivũã sieterepasaivũã chenevũji ma'jũoko sieterepanare wjajũture cãjikũ nũka ku'ikũji Jesucristo ija'che i'kamũ musanukonare: ² Musanukona cho'õju pa'iche peore masimũ chũ'u. Chũ'u chũ'ũne rua cho'ome musanukona. Chũ'ũni cuasajuna musanukonare cu'ache ti'jũetojẽ'e re'õja'che pa'iche ũhasõma'me musanukona. Ũcuachi'a cu'ache cho'onare ja'me pa'icuhenaam'e musanukona. Ũcuachi'a chũ'u chũ'o che'chokaimanapi, "Jesucristopi raõna Repau chũ'o che'chõnaam'e chũkũna", chiijũna asani, "¿Ũcuanaa'ñe ina? ¿Jorenaa'ñe?", chini cuasa repaña pa'iche'te ña masi, "Jorenaa'me ina", chiinaam'e musanukona.

³ Iere masimũ chũ'u: Chũ'u chũ'ũne cuhama'ñe cho'õju pa'inaam'e musanukona. Chũ'ũni cuasajuna musanukonare cu'ache ti'jũetojẽ'e chũ'u chũ'ũne ũhasõma'ñe ũcua cho'õju pa'ime musanukona. ⁴ Jã'ata'ni musanukona pa'iche iere cuhemũ chũ'u: Chũ'ure musanukona apecuasarũmu rua chiisinaam'e. Jã'ata'ni chura ũhasõ aperũmu chiisi'ejã'che chiima'me musanukona chũ'ure. ⁵ Musanukona aperũmu chũ'ure rua chiisi'ere cuasaju musanukona pa'iche saño cu'ache cho'õche'te ũhasõ musanukona aperũmu re'õja'che cho'õju pa'isi'ejã'che jo'e cho'õju pa'ijũ'u, chũ'ũni rua chiiju. Jã'aja'ñe cho'õma'to chũ'u rani musanukona woñoã pa'isaivũ tuasõja'mũ. ⁶ Jã'ata'ni nicolaítapãni cu'ache cho'õche'te chũ'u cuhecheja'che ũcuaja'che cuheju re'õja'che cho'onaa'me musanukona.

⁷ Chũ'ure cuasakuanupuãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'õana ũcuanaũko asa chẽajũ'u. Dios Rekocho ija'che i'kamũ: "Jesucristoni cuasaju cu'ache cho'ocõjõnata'ni Repau'te cuasache ũhamasinare vajuũũkiñũ Dios pa'icheja cañũ kãisi'ere ãuja'mũ chũ'u", chiimũ, chiisi'kua'mũ Jesucristo.

Esmirna vũ'ejooopõ canare chũ'o tocha saosi'ea'me

⁸ Ũcuarũmu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mũ chũ'ure. "Esmirna vũ'ejooopõ canare chũ'ure cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mũ'u", chiisi'kua'mũ.

Chuta'a cheja cho'omarũmjẽ'e Si'arũmu Pa'ikũji jũnisõ wajuraisi'ku Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'u musanukonare: ⁹ Musanukona cho'õju pa'iche peore masimũ chũ'u. Chũ'ũni cuasajuna musanukonare cu'ache ti'jũeñe masimũ chũ'u. Ũcuachi'a musanukona neemajũarũã chekunapi cuheju tutesõrena musanukona chũova'na pa'iche masimũ chũ'u. Jã'ata'ni musanukona rekoñoã kurina pa'icheja'che karama'ñe re'õja'che pa'ijanaam'e musanukona. Ũcuachi'a, "Judío pãijeju Dios neenaam'e chũkũna", chiinapi musanukonare cu'ache cutuche masimũ chũ'u. Jã'ata'ni vati chũ'ũnechi'a cho'onajeju repau neenaam'e repaña.

¹⁰ Musanukonare cu'ache ti'jũejañere cuasani vajuchumanejũ'u. Asarepajũ'u. Musanukonare vati chũ'ure cuasache'te ũhasõã'ju chini pãipi musanukonare pãi chẽavũ'ena cuaõã'ju chini chũ'ũja'mũ. Dierẽpaumucujũã cu'ache cho'ocõjõju

chəova'na pa'ijanaa'me musanukona. Chu'uni cuasajuna pāi chekurumu musanukonare vanisōñu chiijanaa'me. Jā'ata'ni jā'aja'ñe cho'oto jū'ñe'te vajuchju chu'ure cuasache ūhasōmanejū'u musanukona. Chu'ure cuasache ūhasōmaneru Dios pa'ichejare ai sani paapu chini jo'kaja'mu chu'u musanukonare.

¹¹ Chu'ure cuasakuanupuäre Dios Rekocho i'kache asa chēa cho'ouana ūcuanuko asa chējajū'u. Dios Rekocho ija'che kuamu: "Musanukona Jesucristoni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni Repau'te cuasache'te ūhasōmaneni vati toa saimanejanaa'me", chiimu, chiisi'kuu'mu Jesucristo.

Pérgamo vu'ejoopo canare chu'o tocha saosi'ea'me

¹² Ūcuarumu Jesucristo jo'e i'kasi'kuu'mu chu'ure. "Pérgamo vu'ejoopo canare chu'ure cuasakuanupu chū'uku'te ija'chere tocha saojū'u mu'u", chiisi'kuu'mu.

Repau chu'opo'te va'ti ka'chakājño jūjusuva'ti Paakuji Jesucristo ija'che i'kamu chu'u musanukonare: ¹³ Musanukona cho'oju pa'iche peore masimu chu'u. Vati ai chū'ucojñona pa'ijoopo pa'inata'ni chu'ure cuasache ūhasōma'ñe ūcua cuasaju pa'inaa'me musanukona. Ūcuauji chū'uuna repau chū'uñe cho'ona chu'u pa'iche masi kuakaiku'te Antipare vanisōñe ñasinata'ni chu'ure cuasache ūhasōmanesinaa'me musanukona. ¹⁴ Jā'ata'ni musanukona pa'iche iere cuhemu chu'u: Musanukonare ja'me pa'ina te'ena aperumu pa'isi'ku Balaam chu'vasi'ēja'che chu'vana chu'vache ūhacuhena pa'ime. Aperumu repau Balaam Israelpāire cac'uoa'ku chini Bala'te rua chu'vaasomu. Chu'vauna asa repau Balac Israelpāire cac'uora chini, "Rupu tšosiva'nare, Dioa'mu iku, chiicojñonare ĩsisi'e au āiju pa'ijū'u". Ūcuachi'a pāi ūcuauanare ja'me kāiju pa'ijū'u", chiiru rua chu'vaasomu, repanani cac'uorepara chini.

¹⁵ Ūcuachi'a musanukonare ja'me pa'ina te'ena nicolaítapāi chu'vache ūhacuhena pa'ime. ¹⁶ Jā'ajekuna repana chu'vache'te ūhasō Dioni cuasaju jovoju'u. Jā'aja'ñe cho'oma'to jmakaru pa'isirumuna musanukona pa'ichejana sani chu'u chu'opo etava'tipi cu'ache cho'oja'mu chu'u repanare.

¹⁷ Chu'ure cuasakuanupuäre Dios Rekocho i'kache asa chēa cho'ouana ūcuanuko asa chējajū'u. Dios Rekocho ija'che i'kamu: "Jesucristoni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni Repau'te cuasache ūhamanesinare chu'u cunaumu chave paache manacaäre āuja'mu chu'u. Ūcuachi'a catapuā pojapuäre repana mami mamare tochasipuäre te'epuāchi'a ĩsija'mu chu'u repanare. Repana mami mama te'euēj'e masimanejanaa'me. Catapu koosi'kuchi'a masija'mu", chiimu, chiisi'kuu'mu Jesucristo.

Tiatira vu'ejoopo canare chu'o tocha saosi'ea'me

¹⁸ Ūcuarumu Jesucristo jo'e i'kasi'kuu'mu chu'ure. "Tiatira vu'ejoopo canare chu'ure cuasakuanupu chū'uku'te ija'chere tocha saojū'u mu'u", chiisi'kuu'mu.

Ñakocaā toñaja'ñe Paakuji chu'u cū'a pachocuna toana pojuna ko'sija'icheja'che ko'sijacū'a Paakuji Dios Mamaku ija'che i'kamu chu'u musanukonare: ¹⁹ Musanukona cho'oju pa'iche peore masimu chu'u. Chu'uni chiiju cuasame musanukona. Ūcuachi'a chu'ure cuasanare oiju re'oja'che cho'okainaa'me musanukona. Chu'uni cuasajuna cu'ache ti'jñetoj'e chu'ure cuasache ūhasōmanaa'me musanukona. Musanukona mama cuasarumu cho'osi'e na'a rua re'oja'che cho'oju pa'ime chura. ²⁰ Jā'ata'ni musanukona pa'iche iere cuhemu chu'u: Jezabel cu'ache chu'vache musanukona ūsema'ñere. "Dios chu'o kuako'mo chu'u", chiiko'mo repao. Jā'ata'ni musanukonare chu'u neenare cu'ache'te chu'vako te'enare cac'uosōmo repao. Ūcuaoji chu'vakona asa chēa re'oja'che pa'iche ūhasō pāi ūcuauanare ja'me kāiju pa'ime repana. Ūcuachi'a rupu tšosiva'nare, "Dioa'mu iku", chiicojñova'nare jo'kasi'e au āiju pa'ime repana.

²¹ Repao cu'ache cho'ochete ūhasō re'oja'che paao chini chuta'a cu'ache cho'oma'ñe cha'amu chu'u repote. Jā'ata'ni chuta'a ūcuauanare ja'me kāiñe ūhasōma'mo repao. ²² Jā'ajekuna repote ravu cho'oja'mu chu'u. Repote ja'me kāinare ūcuachi'a repanapi cu'a cho'ochete ūhasōma'to rua cu'ache ti'jñeñe cho'oja'mu chu'u repanare. ²³ Repao mamachūi ūcuachi'a vanisōja'mu chu'u. Chu'upi jā'aja'ñe cho'ouana asani chu'ure cuasakuanupuā ūcuanuko chu'u pāi ūcuauano cuasachena'me repana rekoñoa pa'iche peore masiche masijanaa'me. Ūcuachi'a musanukonare te'enarechi'a re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'iche chū'ujamu chu'u. ²⁴ Musanukona Tiatira vu'ejoopo cana te'ena repao cu'ache chu'vache asacuhena pa'ime. Ūcuachi'a, "Vati ai te'eu masiche'te che'chonaa'me chukuna", chiina chu'vache asañu chiima'ñe pa'inaa'me musanukona. Cheke na'a rua cho'ovesache

chũ'vama'mu chũ'u. ²⁵ Jã'ata'ni, "Musanukona chũ'ure cuasache ũhasõma'ñe chũ'u jo'e rairũmujatu'ka cuasaju pa'ijũ'u", chiũ chũ'vamu chũ'u.

²⁶ Musanukonapi cu'ache che'chona chũ'vache'te asa cho'oma'ñe chũ'u chũ'ũñechi'a jũnisõrũmujatu'ka ũhasõma'ñe cho'oru pãi si'achejña pa'inare chũ'ũñe'te jo'kaja'mu chũ'u musanukonare. ²⁷ Chũ'ure Ja'ku pãire chũ'ũ'ku chini jo'kasi'ejache musanukonare pãi si'achejña pa'inani chũ'ũ'ju chini jo'kaja'mu chũ'u. Dios chũ'o aperũmu tocha jo'kasi'e musanukona chũ'ũju cho'ojachere ija'che kuamũ:

Pãire chũ'ũju repanare cuhenare cu'ache chũ'ũjanaa'me repana,

chiĩmu. ²⁸ Ũcuachi'a chũ'u pa'icheja si'arũmu sani pa'ijachena'me cheke si'ache re'oja'che ãsija'mu chũ'u musanukonare.

²⁹ Chũ'ure cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'õana ũcuanũko asa chẽajũ'u, chiĩi'kuu'mu Dios Mamaku.

3

Sardis vũ'ejooopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

¹ Ũcuarũmu Jesucristo jo'e i'kasi'kuu'mu chũ'ure. "Sardis vũ'ejooopo canare chũ'ure cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiĩi'kuu'mu.

Dios Rekocho re'oja'che Cho'okairekocho Paakuji mal'ñoko sieterepanare Cãjikujĩ Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'u musanukonare: Musanukona cho'õju pa'iche peore masimũ chũ'u. Pãi musanukona pa'iche ñani, "Dioni cuasaju Repau chũ'ũñe cho'onajeju re'oja'che pa'inaa'me ina", chiĩme. Jã'ata'ni rekoõõ cu'ache cuasaju pa'inaa'me musanukona. ² Jã'ajekũna musanukona che'chesi'ere Dios chũ'ũñe'te cavesũma'ñe cho'õju pa'ijũ'u, cu'ache pa'imaneũu chini. Diopi ñato re'oja'che cho'õmana'me musanukona. ³ Ũcuachi'a musanukona che'chesi'ere Dios chũ'ũñe'te cavesũma'ñe cuasaju cu'ache cho'õche'te ũhasõ aperũmu musanukona cho'osi'ejache re'oja'chere cho'õju pa'ijũ'u. Musanukona che'chesi'e Dios chũ'ũñe cho'õma'to põse ñaaũ rai cuasomarũmũna raicheja'che rani cu'ache cho'õja'mu chũ'u musanukonare.

⁴ Jã'ata'ni musanukona te'ena Dios chũ'ũñe che'chesi'ere cavesũma'ñe ũcuu cuasaju cho'õju re'oja'che pa'ime. Musanukona re'oja'che pa'iche ro'i Dios pa'ichejare sani pa'ijũ kãna pojakãñare ju'ijũ chũ'ũna'me nũka kuhapũ chini jo'kaja'mu chũ'u.

⁵ Ũcuachi'a chũ'ũni cuasaju cu'ache cho'õcojñõnata'ni chũ'ure cuasache ũhamanesina Dios pa'ichejare sani pa'ijũ kãna pojakãñare ju'ijũ pa'ijanaa'me. Ũcuachi'a Diona'me pa'ijana cũnaũmu pa'iphũro utija'ophũro tochasi'e repana mami tũnosõmanaja'mu chũ'u. Jã'aja'ñe cho'õma'ñe na'a pa'isirũmũna Ja'kũna'me Repau neena ángeles asaju'te, "Chũ'u neenaa'me ina", chiĩja'mu chũ'u repanare, chũ'ure cuasache ũhamanesinare.

⁶ Chũ'ure cuasakuanupũãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'õana ũcuanũko asa chẽajũ'u, chiĩi'kuu'mu Jesucristo.

Filadelfia vũ'ejooopo canare chũ'o tocha saosi'ea'me

⁷ Ũcuarũmu Jesucristo jo'e i'kasi'kuu'mu chũ'ure. "Filadelfia vũ'ejooopo canare chũ'ure cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiĩi'kuu'mu.

Chũ'u Jesucristo re'oja'chechi'a Cho'oku jmamakarũjẽ'e jorema'kuu'mu. Aperũmu pa'isi'ku David pãi chũ'ũsi'ejache chũ'ũmasiku'mu chũ'u, David Jojosi'kujekũ. Jã'ajekũna chũ'ũpi chũ'ũto pãiu'te te'eu'terejẽ'e chũ'u chũ'ũñe ãsecu'amu. Ũcuachi'a chũ'ũpi chũ'ũma'to pãiu'te te'eu'terejẽ'e chũ'ũcu'amu. Jã'aja'ñe Pa'ikujĩ Jesucristo ija'che i'kamũ chũ'u musanukonare: ⁸ Musanukona cho'õju pa'iche peore masimũ chũ'u. Asarepajũ'u. Te'eva'nata'ni chũ'u chũ'õre asa jachama'ñe pa'ijũ chũ'ure cuasache'te ũhasõmapũna jatisa'aro vatakaicheja'che cho'okaimũ chũ'u musanukonare, chũ'u chũ'ũñe'te cho'õju paapũ chini. Repasa'aro pãiu'te te'eu'terejẽ'e jeocu'acheja'che chũ'ũñe musanukona cho'õche pãiu'te te'eu'terejẽ'e ãsecu'aja'mu. ⁹ Ũcuachi'a vati ai neenapi, "Judio pãijeju Dios neenaa'me chũ'ũkũna", chiĩju jorenapi musanukona ti'jñeñena ro're ñuapũ chini chũ'ũja'mu chũ'u. Musanukona pa'iche'te ñaju, ro're ñu'ijũ, "Jesucristo oicojñõnaa'me ina", chiĩju masijanaa'me repana. ¹⁰ Chũ'u musanukonare, "Chũ'ũni cuasaju cu'ache cho'õcojñõnata'ni chũ'ure cuasache ũhasõmanejũ'u", chiĩu chũ'ũsi'ere jachama'ñe ũcuarepa cho'onajejũna pãi ũcuanũkore cu'ache ti'jñerũmu ti'aru cho'okaija'mu chũ'u musanukonare. Reparũmu ti'ato pãi ũcuanũko chũ'ũpi repana rekoõõna kũũna repana chũ'ure masi cuasachena'me cuasama'ñe meñe cuasa masijanaa'me.

¹¹ Cuasarepaju pa'ijũ'u. Na'mi cajeja'mu chu'u. Musanukona che'chesi'e Dios chũ'ũne ũhasõma'ne cuasaju cho'õju pa'ijũ'u. Jã'aja'ne cho'õni Dios re'õja'che tsira chiiche koojanaa'me musanukona ũhasõmanesi'e ro'i. Jã'aja'ne cho'õru te'euje'e tua koosõkaimanejanaa'me musanukonare. ¹² Chu'ũni cuasaju cu'ache cho'õcojõnata'ni chu'ũre cuasache ũhasõmanesinare Dios vu'e catuupu etama'ne ai pa'icheja'che Repau pa'ichejare ai sani paapu chini jo'kaũna repacheja jamaakarujẽ'e etama'ne si'arũmu pa'ijanaa'me repaña. Dios neenajeju Repau pa'ijõopo Jerusalén mama vu'ejoopo canaa'me ina, chiimũ chu'u. Dios repajoopo cunaũmupi casoja'mu. Ūcuachi'a repañare chu'u mami mamare ve'õja'mu chu'u.

¹³ Chu'ũre cuasakuanupuãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'õhana ũcuanũko asa chẽajũ'u, chiisi'kua'mu Jesucristo.

Laodicea vu'ejoopo canare chu'o tocha saosi'ea'me

¹⁴ Ūcuarũmu Jesucristo jo'e i'kasi'kua'mu chu'ũre. "Laodicea vu'ejoopo canare chu'ũre cuasakuanupu chũ'ũku'te ija'chere tocha saojũ'u mu'u", chiisi'kua'mu.

Chu'u Jesucristo chu'u cho'õra chiiche peore ũcuarepa cho'õku'mu. Ūcuachi'a chu'u ñasi'e jorema'ne ũcuarepare kuaku'mu chu'u. Diopi chũ'ũna chejana'me pã peore cho'õasomũ chu'u. Jã'aja'ne Pa'ikũji Jesucristo ija'che i'kamũ chu'u musanukonare: ¹⁵ Musanukona cho'õju pa'iche peore masimũ chu'u. Musanukona chu'ũre cuasanata'ni masi cuasama'me. Ūcuachi'a chu'ũre masi cuasamanata'ni musanukona ũhasõma'ne pa'iche masimũ chu'u. Jã'ajekũna musanukonapi chu'ũre chini rã cuasato rã re'õra'amũ. Jã'ata'ni chu'ũni masi cuasacuheni ũhasõjũ'u chiimũ chu'u. ¹⁶ Chu'ũre cuasache ũhama'me musanukona. Jã'ata'ni chu'ũre rã cuasama'me. Jã'ajekũna musanukonare chu'ũre cuasanata'ni masi cuasamanajejũna oko jmajũũru asuche ũku ña rũocuhekũ tutusõñeja'ne cuheja'mu chu'u musanukonare.

¹⁷ Ija'che i'kanaa'me musanukona: "Pã kurina karama'ne paacheja'che chũkũna chiiche peore paaju re'õja'che pa'ijũna te'emakarujẽ'e karama'kua'mu chũkũna'te", chiinaa'me. Jã'aja'ne i'kanata'ni cu'ache pa'ijũ musanukona rekoõõ ñakocaã na'asõsinaja'ne chũova'na pa'ijũ kãña peova'naja'ne pa'inaa'me musanukona. Jã'aja'ne pa'inata'ni musanukona rekoõõ pa'iche vesume. ¹⁸ Jã'ajekũna musanukonare ija'che chu'vamũ chu'u: Musanukona rekoõõpi pã kurina karama'ne pa'icheja'che re'õja'che paũ chini chu'ũni pachokurija'chere re'õja'chere koojũ'u. Ūcuachi'a musanukona ca'nivũã kãña peojũ ju'imaruãna vajuçhuache ñosica'nivũãre sacha juũ chini chu'ũni kãña pojakãñaja'ñere koojũ'u. Ūcuachi'a musanukona ñakocaã suirijache ũkoja'che chu'ũni koojũ'u, suirirena ñokũna ñaũ chini. ¹⁹ Chu'u chiinare ũcuanũkore cu'ache cho'õche'te ũhasõ re'õja'che paapu chini rã i'kaku cu'ache ti'jñe'ne cho'õku'mu chu'u, repañapi re'õja'che pa'ima'to. Jã'ajekũna musanukona chu'ũre jamaakarũ cuasaju pa'iche'te ũhasõ jo'e chu'ũni na'a rã cuasaju pa'ijũ'u.

²⁰ Asarepajũ'u. Chu'u musanukonare vu'ena rani jatisa'aro'te nukaku soicheja'che soiu pa'ĩmu. Jã'aja'ne chu'ũpi soĩna pãiu ũcuauakũji asa jatisa'aro vatacheja'che chu'ũni na'a rã cuasato vu'ena kaka puũ ũcuauana'me ãu ãiñeja'ne repau rekocho'te ja'me pa'iu sãiñechi'a pojojũ pa'ijanaa'me chũkũna. ²¹ Chu'ũre cuhenare cajejani ja'ku chũ'ũku ñu'isaivũ kueñe puũ ja'me ñu'iu chũ'ũku'mu chu'u. Chu'ũni cuasaju cu'ache cho'õcojõnata'ni chu'ũre cuasache ũhasõmanesinare chu'u ũcuaja'che repañare chu'u chũ'ũku ñu'isaivũ kueñe puũ ñu'ijũ chu'ũna'me chũ'ũa'ju chini jo'kaja'mu.

²² Chu'ũre cuasakuanupuãre Dios Rekocho i'kache asa chẽa cho'õhana ũcuanũko asa chẽajũ'u, chiisi'kua'mu Jesucristo.

4

Cunaũmu cana Diore pojojũ re'õja'che i'kache'te kũamũ

¹ Jã'aja'ne cho'õcuhasirũmu cunaũmu ñato jatisa'aro vatasisa'aro pa'isi'kua'mu. Ūcuachi'a aperũmu chu'ũre trompetavũ juhijana asocheja'che rã asoche i'kasi'ku jo'e ija'che i'kasi'kua'mu: "Ichejana mujũ'u. Na'a pa'isirũmu ti'jñeja'ñere mu'ũni ñora", chiisi'kua'mu. ² Reparũmu chu'ũre Dios Rekochoji cho'õkaiũna ñaku cunaũmu Repau pa'icheja pã chũ'ũna ñu'isaivũ Ñu'ikũni ñasi'kua'mu chu'u Repau'te Diore. ³ Repasaivũ ñu'ikũ jaspe catapuã pachoko'sija'icheja'che ko'sija'ũ ũcuachi'a corralina cata maako'sijaruãja'ne ko'sija'ũ ñosi'kua'mu chu'ũre. Repau ñu'isaivũ

ũcuachi'a ma'ñarekovu esmeralda cata v̄jako'sija'icheja'che ko'sija'iv̄uji rūhiso'koro pa'isi'kua'mu. ⁴ Ūcuachi'a chekusaiv̄uã veinticutrorepasaiv̄uã repasaiv̄u pa'iche rūhiso'koro pa'isi'kua'mu. Ūcuasaiv̄uãre aina veinticutrorepana ñu'isinaa'me. Kãña pojakãñare ju'iju tuhiv̄uã pachokuriv̄uãre tuhiju ñu'isinaa'me repana ũcuauko. ⁵ Ūcuachi'a Dios ñu'isaiv̄u r̄ũichejapi fe'neku rua asoche curusi'kua'mu. Ūcuachi'a repasaiv̄u ti'jñeñe'te uoñoã pa'isaiv̄uã sieterepasaiv̄uã nukaku uuku pa'isi'kua'mu. Jã'asaiv̄uã sieterepasaiv̄uã Dios Rekochoja'chea'me. ⁶ Ūcuachi'a repasaiv̄u ti'jñeñe'te mar chiaraja'chepi joicuna ko'sija'iu etajaiche ñoñeja'ñe pa'isi'kua'mu. Ūcuachi'a repasaiv̄u r̄ũichejare vajupãi ũcuaka'chapana repana ca'niv̄uãre si'acaca'niv̄uã ti'jñapa cakã'jñona'me cho'je cakã'jño ñakocaã paanapi si'acakã'jño pa'isinaa'me. ⁷ Repana vajupãi te'eu león chajia'iu pa'isi'kua'mu. Cheku toroja'iu pa'isi'kua'mu. Cheku pãi chia paasi'kua'mu. Jo'e chekupi tao cãva ku'ikujã'iu pa'isi'kua'mu. ⁸ Repana vajupãi kue'chaka te'eu seirepakachi'a paasinaa'me. Ūcuakare ñakocaã paasinaa'me repana vu'evũãna'me s̄e'sevũã. Ūcuachi'a jmamakaruj̄e'e cuhama'ñe umucusena'me ñami ija'che i'kaju pa'isinaa'me repana:

Re'oku'mu Dios.

Re'oku'mu Dios.

Re'oku'mu Dios.

Peore Masiu'mu Repau.

Irumuj̄e'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarumuj̄e'e pa'iku'mu Repau.

Ūcuachi'a si'arumu pa'iku'mu Repau,

chiju pa'isinaa'me repana.

⁹⁻¹⁰ Repau'te Diore Si'arumu Pa'iku'te ñu'isaiv̄u ñu'ikuni repana vajupãi pojoju re'oja'chere ija'che i'kasinaa'me: "Peore Masiu'mu mu'u. Peore re'oja'che cho'okaikujekuna, 'Re'orepamu', chiime chukuna mu'ure", chiisinaa'me. Jã'aja'ñe i'kato aina veinticutrorepana Dionni pojoju Repau'te ti'jñeñe ro're p̄u ñu'iju ũcuachejana repana tuhiv̄uã t̄i'te ũha ija'che i'kasinaa'me:

¹¹ Dios, Chukuna'te Paaku, mu'upi chiu cho'ouna peore si'ache pa'imu.

Mu'upi cho'oma'to peora'amu jã'a.

Jã'ajekuna pãi ũcuauko mu'uni cuasaju pojoju,

"Peore Masiu'mu mu'u.

Peore re'oja'che cho'okaikumu.

Peore chũ'uku paau", chiju paapu,

chiisinaa'me repana.

5

Utija'okorovu chu'o tochasi'e pa'ikorovu pa'ichena'me Jesucristo Ovejachũja'iu pa'iche'te kuumu

¹ Ūcuarumu chu'u ñato Dios, ñu'isaiv̄u'te ñu'iu Repau uajãt̄ure utija'okorovu sa'navuna'me s̄e'sevũ chu'o tochasi'e pa'ikorovu'te cãjiku ñu'isi'kua'mu. Ūcuachi'a repakorovuji koromanea'ku chini je'nasimajñaruã sieterepamajñaruã pa'isi'kua'mu.

² Ūcuarumu chu'u ángel'te rua masiuni ñasi'kua'mu. Ūcuauji rua ujachu'opi, "¿Neepi repakorovu je'nasimajñaruã vato korajanaa'ñe? Rua Re'okuchi'a cho'ocheme jã'a", chiisi'kua'mu. ³ Jã'ata'ni repakorovu je'nasimajñaruã vato kora ñamasina te'euje'e peosinaa'me cunaumuna'me chejana'me ju'isina pa'icheja. ⁴ Repakorovu kora ñamasikuni jñaamanerena rua oiche oisi'kua'mu chu'u. ⁵ Jã'ata'ni aina chu'upi oiuna asa te'eu chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: "Oimanejũ. Judavãjuuji aperumu pa'isi'ku David Jojosi'kupi león chajia'che Pa'ikuji Repau'te cuhenare Cajejaisi'kujeku repakorovu je'nasimajñaruã sieterepamajñaruã peore vato kora ñare'omu Repau'te", chiisi'kua'mu.

⁶ Ūcuarumu chu'u ñato Dios ñu'isaiv̄u r̄ũicheja vajupãina'me aina pa'icheja chenevu'te Jesucristo Dionni Isiju ovejachi Vanisõcojñosi'kujã'iuji vajuraisi'ku pa'isi'kua'mu. E'chosẽ'ña sieterepasẽ'ña paakuji ñakocaã sieterepañakocaã paasi'kua'mu Repau. Repau ñakocaã sieterepañakocaã Dios Rekocho re'oja'che Cho'okairekochoji cheja si'achejña saocojñosirekochoja'chea'me. ⁷ Ūcuarumu Repau Ovejachũja'iu sani repasaiv̄u Ñu'iku Dios uajãt̄u cãjikorovu utija'okorovu koosi'kua'mu. ⁸ Jã'aja'ñe repakorovu'te koouna ña vajupãi ũcuaka'chapanana'me aina veinticutrorepana Ovejachũja'iu Jesucristo ti'jñeñena tãni p̄u ro're ñu'isinaa'me. Repana ũcuauko arpavũãna'me coparo'rovaã pachokuriro'rovaãpi vi'toma'ña

timusiro'rovaäre cājisinaa'me. Repa vi'toma'ña Dios neena Repau'te sēēñeja'ñea'me. ⁹ Ro're ñu'ijū uja mamare ija'che ujasinaa'me repana:

Chuenisōsi'kua'mu mu'u.

Chuenisō mu'u chiepi pāi cu'ache cho'oche ro'ikaisi'kua'mu mu'u,

pāipi si'acheña pa'inana'me si'ache chu'o i'kanana'me si'avāju Dios neenachi'a paapu chini.

Jā'aja'ñe cho'osi'kujekuna ikorovu je'nasimajñaruã vato ñare'omu mu'ure.

¹⁰ Ūcuachi'a mu'upi jo'kauna mu'u neena, phairipāi Diore cho'okaicheja'che cho'okaiju pa'ijanaa'me.

Ūcuachi'a chejare pa'iju pāire chekunani chū'uju pa'ijanaa'me repana,

chijju ujasinaa'me repana.

¹¹ Jā'a cho'ocuhasirumu ñato Dios ñu'isaivu rñicheja vajupāina'me aina pa'ichejare si'acakā'ñño ángeles jairepanukojeju kuēkuecu'anuko pa'ijuna repana i'kache chu'o asasi'kua'mu chu'u. ¹² Rua ujachu'opi ija'che i'kasinaa'me repana:

Ikure Jesucristo'te ovejachi'iva'u cho'ocojñoneja'ñe

pāi ūcuanuko cu'ache cho'oche'te ro'ikasa chini chueni jūni ro'ikaisi'kujekuna

pāi ūcuanuko Repauni pojoju ija'che i'kajanaa'me:

"Peore si'ache re'oja'che chū'uku paaku'mu mu'u.

Peore masiku'mu.

Mu'ure cuasaju vajuchunaa'me chukuna.

Mu'u cho'ora chiiche peore cho'omasiku'mu mu'u.

Pāi ūcuanuko mu'uni pojoju re'oja'che i'kaju paapu", chijjanaa'me,

chiisinaa'me repana.

¹³ Jā'a cho'ocuhasirumu jo'e chekere ñaku Dios cho'osina ūcuanuko, cunauumu pa'inana'me cheja pa'inana'me jūnisōsina pa'icheja canana'me chiacha pa'iva'na i'kachu'ore ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u:

Diore ñu'isaivu ñu'iku'te pāi ūcuanuko pojoju si'arumu ija'che re'oja'che i'kaju paapu, Ovejachi'ija'iu'te Jesucristo'te ūcuachi'a:

"Pāi ūcuanuko musanukonare cuasaju vajuchua'ju.

Peore masiju, peore chū'unaa'me musanukona", chijju paapu,

chiisinaa'me. ¹⁴ Jā'aja'ñe i'karena asa vajupāi, "Jā'aja'ñe paau", chiisinaa'me. Ainapi ro're puu ñu'iju Diore Si'arumu Pa'ikuni pojosinaa'me.

6

Utija'okorovu sieterepamajña je'nasi'e pa'ikorovu vato ñasi'ere kuanu

¹ Ūcuarumu chu'u ñato Ovejachi'ija'iu Jesucristo utija'okorovu je'nasimajñaruã te'emaka vatosi'kua'mu. Vatouna vajupāi te'eu, "Raijū'u", chiisi'kua'mu chu'ure. Repau i'kache oko curucheja'che asasi'kua'mu chu'ure. ² Jā'aja'ñe i'kauna asa kavacho'te poja'uni ñasi'kua'mu chu'u. Repava'ure tuhiku saocupuru cājisi'kua'mu. Ūcuarumu kavacho'te tuhiku repauni tuhivu'te isirena sanisōsi'kua'mu, repau'te cuhenani cavaku cajejasa chini.

³ Ūcuarumu Repau Jesucristo chekumakare vatouna vajupāi cheku chu'ure, "Raijū'u", chiiche asasi'kua'mu chu'u. ⁴ Jā'aja'ñe i'kauna asa ñato cheku kavacho maaja'iaji raisi'kua'mu. Rakuna Dios repau'te tuhia raisi'kure cu'ache cho'omasiche'te jo'kasi'kua'mu, pāire repana sāinechi'a re'oja'che pa'iche'te sani ūsekuna, repanapi cavaju sāinechi'a vanisōa'ju chini. Ūcuachi'a Dios repau'te va'ti rua ūjava'tire isisi'kua'mu.

⁵ Ūcuarumu Repau Jesucristo jo'e chekumakare vatouna vajupāi cheku chu'ure, "Raijū'u", chiiche'te asa kavacho'te chija'iauni ñasi'kua'mu chu'u. Repava'ure tuhiku ruesomaka cājisi'kua'mu. ⁶ Ūcuarumu chu'u vajupāi ūcuaka'chapana pa'icheja chenevuji chu'o i'kache asasi'kua'mu, ija'che chiiche'te: "Áu jmarepanukorujeku rua ro'imū. Denario kuri te'ere'reva te'eumucuse cho'oche cho'o koochenukoru trigo te'ekilo ro'imū. Cebada chotekilo ūcuajanuko ro'imū. Jā'amajñaruãre ruarepa ro'iche'te kooto kurire si'asōrena u'chape'eje'e conoj'e koocu'aja'mu pāi."

⁷ Ūcuarumu Repau Jesucristo jo'e chekumakare vatouna vajupāi jo'e cheku chu'ure, "Raijū'u", chiiche asasi'kua'mu chu'u. ⁸ Jā'aja'ñe i'kauna asa ñato kavacho pachojajūvuji raisi'kua'mu. Repau'te tuhiku mami, "Jūnisōñe", ve'esi'kua'mu. Repau cho'jepi cheku raisi'kua'mu. Repau mami, "Jūnisōsina pa'icheja", ve'esi'kua'mu. Ratena Dios repanare ija'che cho'omasiche'te chū'u jo'kasi'kua'mu: "Cheja pa'inare pāi jainukore sani vanisōjū'u musanukona. Chekunare jainukore va'ñiapi vanisōjū'u. Chekunare

ãucuhana jünisõa'ju chini repaña ãu kãñe'te ãsejũ'u. Chekunare ravu cho'ojũ'u, ravuna jünisõa'ju. Jo'e chekunare cu'ava'napi kokaneeju kũku vëasõne chũ'ujũ'u." Jã'aja ñe cho'omasiche'te chũ'u jo'kasi'kua'mu Dios repañare.

⁹ Ūcuarũmu Repau Jesucristo jo'e chekumakare vatouna ñaku Dios chu'o chu'vaju Jesucristo pa'iche kuaju chuenisõsina rekoñoãre ñasi'kua'mu chu'u. Diore isimajñaruã tuo uoko'a vü'evü'te pa'isi'kua'mu repaña rekoñoã. ¹⁰ Ūcuarũmu repaña Dios chu'o kuaju chuenisõsina ujachu'opi ija'che i'kasinaa'me Repau'te: "Dios, Peore Chũ'uku, rua re'oku'mu mu'u. Mu'u cho'ora chiiche ūcuarepa cho'oku'mu. ¿Jeerũmu mu'u, chukuna'te vanisõsinare repaña cho'osi'e ro'iche chũ'uja'u, chukuna'te vanisõsi'ere ro'ia'ju chini?", chiisinaa'me repaña. ¹¹ Chitena Dios repañare ūcuankore kãña pokakãñapi ujacueñoãre isisi'kua'mu. Ísicuna repañare i'kasi'kua'mu Repau. "Musanukona Jesús neenajeju Repauni cuasaju chuenisõsi'ēja'che chekuna Repau'te cuasana ūcuaja'che chuenisõjanaa'me. Imamakaruchi'a oima'ñe cha'ajũ'u musanukona, repaña chuenisõ musanukonana'me chi'irũmujatu'ka", chiisi'kua'mu.

¹² Ūcuarũmu Repau Jesucristo jo'e chekumakare vatouna ñaku cheja rua pi'ruchejare ñasi'kua'mu chu'u. Jã'aja'ñe pi'rũkuna kãa chijakãaja'ñe chija'iu ñosi'kua'mu ũsuu. Pãimiau ūcuachi'a peore si'acaku chieja'che maaja'iu ñosi'kua'mu. ¹³ Jã'a cho'oto ma'ñoko higura'puruã vñjara'puruã ruarepa tutakuna tuã'tuacheja'che cunaumupi chejana tuã'tuasinaa'me. ¹⁴ Cunaumu ūcuachi'a utija'ova ca'nesõñeja'ñe si'asõsi'kua'mu. Ūcuachi'a aikũjña si'acakũjña juupoãna'me peore repũ tũchejñana kũñoocojñosi'kua'mu. ¹⁵ Jã'a cho'oto cheja pa'ina, pãi jainukore chũ'una, chekuna pãi chũ'unana'me sõtaopãi chũ'unana'me kurinana'me kokanana'me cho'ochete rupũ cho'okaapu chini chëa paacojñova'nana'me chekuna paacojñomana ūcuankũ aikũjña caripaã cacojñana vajuçhuju kaka katisõsinaa'me. Chekuna te'ena repakũjña vü'evüã pa'ipuã catapuã vü'evuna katisõsinaa'me. ¹⁶ Jã'aja'ñe katisõ aikũjñana'me catapuãre ija'che i'kasinaa'me repaña: "Chukuna katisichejña ti'jñeñe ñaña tuã'tua ta'pisõjũ'u, Diopi Repau ñu'isaivuji ñu'iu chukuna'te Ñakuji ñamanea'ku. Ūcuachi'a Ove-jachi'ia'iaji Jesucristoju chukuna'te cu'ache Cho'ojaupi jñaamanea'ku", chiisinaa'me repaña. ¹⁷ Dios Repau Mamakuna'me pãi ūcuankore repaña cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ia'ju chini chũ'uumucuse ti'acuhamu. Repaumucuse pãi ūcuankore repaña cu'ache cho'osi'e ro'i ro'ijanaa'me.

7

Aperũmu pa'isi'ku Israel mamachũ jojocojñosinani Dios mami repaña chiapuãna tohacojñosinani i'kamũ

¹ Jã'aja'ñe cho'ocuhasiũmu ángeles ūcuaka'chapanare cheja si'acakã'jño nukanani ñasi'kua'mu chu'u. Co'ovũ cakã'ko nukaku repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Cheku sũripũ cakã'ko nukaku ūcuachi'a repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Cheku ũsuu mũicheja cakã'ko nukaku repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Jo'e cheku ũsuu na'ikã'ko nukaku ūcuachi'a repakã'ko tutache'te ũsesi'kua'mu. Jã'aja'ñe nukaju tuta ũsejuna chejana'me mar chiara së'sevuãjẽ'e tutamau si'ache sũki ja'o te'ēja'ovajẽ'e tuta ñũ'kuemanesi'kua'mu. ² Ūcuarũmu chekũre ángel'te ũsuu mũichejapi Dios, Si'arũmu Pa'iku mamimaka tochasimakare cãjũku raũna ñasi'kua'mu chu'u. Rani chekunare ángeleva'nare ūcuaka'chapanare chejana'me mar chiara cu'ache cho'oa'ju chini chũ'u raocojñosinani ujachu'opi ija'che i'kasi'kua'mu repau: ³ "Chuta'a chejana'me mar chiarana'me sũkiũũ cu'ache cho'omanejũ'u, Dios neenare repaña chiapuãna Repau mami chũkuna tocha pi'nisiũmujatu'ka."

⁴ Ūcuarũmu chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: "Repaña chiapuãna Dios mami tohacojñosina peore ciento cuarenta y cuatro milrepanaa'me. Aperũmu pa'isi'ku Israel mamachũ docerepana jojosinaa'me repaña. ⁵ Ijanukoa'me repaña, Dios mami repaña chiapuãna tohacojñosina:

Judá jojosina doce milrepanaa'me.

Rubén jojosina doce milrepanaa'me.

Gad jojosina doce milrepanaa'me.

⁶ Aser jojosina doce milrepanaa'me.

Neftalí jojosina doce milrepanaa'me.

Manasés jojosina doce milrepanaa'me.

⁷ Simeón jojosina doce milrepanaa'me.

Leví jojosina doce milrepanaa'me.

Isacar jojosina doce milrepanaa'me.

⁸ Zabulón jojosina doce milrepanaa'me.

José jojosina doce milrepanaa'me.

Benjamín jojosina doce milrepanaa'me,
repana chiapũäre Dios mami paana", chiiche'te asasi'kuu'mu chu'u.

Pai jainuko pojakaña ju'ina pa'iche'te kuamu

⁹ Já'aja'ñe i'kache asacuharimũ ñaku pai si'achejña canapi tũchũ'ochi'a cutunapi te'eujẽ'e kuẽkuecu'anuko Dios ñu'isaivũna'me Ovejachũija'iu Jesucristo pa'icheja ti'jñeñe pa'inani ñasi'kuu'mu chu'u. Kaña pojakañapi ujacueñoäre ju'iju pũtijoo cãjisinaa'me repana. ¹⁰ Ūcuarũmu ija'che i'kaju ujachũ'opi cuisinaa'me repana: "Maire Paaku, ñu'isaivũ Ñũ'iku Diona'me Ovejachũija'iu Jesucristo chẽa paame maire, re'oja'che pa'iju vati toana saimaneajũ chini", chiisinaa'me. ¹¹⁻¹² Já'a cho'oto ángeles ũcuankũ Dios ñu'isaivũna'me ainana'me vajũpai ũcuaka'chapana pa'icheja rũhiso'koro nukasinaa'me. Nukasinapi repasaivũ ti'jñeñe ro're pũ sime ñu'iju Dionipojoju ija'che i'kasinaa'me repana:

¡Já'aja'ñe paau!

Maire Paaku'te Diore si'arũmu re'oja'che ija'che i'kaju pojoju paũ mai:

"Rũa re'oku'mu mu'u.

Peore masiku'mu.

Peore re'oja'che cho'okaikũjekũna mu'ure, Re'orepamu", chiinaa'me chũkũna.

Mu'ure cuasaju vajũchũnaa'me chũkũna.

Peore chũ'ũku'mu mu'u.

Mu'u cho'ora chiiche peore cho'omasiku'mu mu'u.

¡Já'aja'ñe paau!

chiisinaa'me repana.

¹³ Ūcuarũmu aina, te'eũ ija'che sãesi'kuu'mu chu'ure:

—¿Ina pojakaña ju'ina jeejanaa'ñe? ¿Jeechejapi ina rate? —chiisi'kuu'mu. ¹⁴ Chikũna, chu'u,

—Masimũ mu'u —chiisi'kuu'mu. Chikũna repau ai ija'che i'kasi'kuu'mu chu'ure:

—Pai ũcuankũre rũa cu'ache ti'jñerũmu pa'isinata'ni Diore cuasache ũhasõmanesinajemu Ovejachũija'iu Jesucristo chiepi kãña meno peokãña choasõñeja'ñe repana rekoñõ cu'ache cho'osi'e tũnosõcojñõsinajemu re'oja'che pa'ime ina. ¹⁵ Já'aja'ñe pa'inajemu Dios pa'ichejare chũ'ũku ñu'isaivũ ti'jñeñe'te pa'iju umucujñana'me ñami Repau'te cho'che cho'okaiju pa'ime repana. Dios ñu'isaivũ Ñũ'ikũji repañare oiu cu'ache ti'jñeñe ũsekaija'mu. ¹⁶⁻¹⁷ Ūcuachi'a Dios ñu'isaivũ ti'jñeñe Pa'ikũji Ovejachũija'iu Jesucristo repañare oveja kuiraku cho'ochaja'che repañare kuiraja'mu. Já'ajekũna repañare jo'e ācuhamaneja'mu. Ūcuachi'a jo'e sumava'na pa'imanejanaa'me repana, Diona'me Jesucristo já'aja'ñe cho'okatena. Ūcuachi'a jo'e okõuamaneja'mu repañare. Ĕsũ asuche jo'e uuju phã'phamanejanaa'me repana —chiisi'kuu'mu repau.

8

Je'nasimajña cuhacho camaka vatosi'ena'me pachokuriro'rova ma'ña pa'iro'rova pa'iche'te kuamu

¹ Ūcuarũmu Ovejachũija'iu Jesucristoju utija'okorovũ je'nasimajña cuhacho camakare vatõna cũnaũmu Dios pa'icheja media hora i'kamacheja pa'isi'kuu'mu. ² Já'aja'ñe cho'ocuhasirũmu ángeleva'nare sieterepanare Dios chũ'ũku ñu'isaivũ ti'jñeñe nukãnani ñasi'kuu'mu chu'u. Nũkaju trompetavũ te'evũachi'a isicojñõsinaa'me repana. ³⁻⁴ Ūcuachi'a chekũre ángel'te pachokuri cũnaro'rova cãjiku rani mesako'a ma'ña uoko'a pachokuri cho'osiko'a ti'jñeñena canũkaũna ñasi'kuu'mu chu'u. Canũka nukaku vi'toma'ña rui isicojñõsi'kuu'mu repau, ũcuako'ana repa ma'ñare tuo uokũna vi'toma'ñapi uuku piko mũũna Dios neena Repau'te sãeñe ma'ña pikona'me Dios pa'ichejana mũisi'kuu'mu. ⁵ Ūcuarũmu repau ángel mesako'a pa'itoa toa mini reparo'rovana timũne ma'ña chejana pai pa'ichejana tõi'kuu'mu. Tõna cheja fe'nekũ rũa asoche curuku pi'rusi'kuu'mu.

Trompetavũã'me

⁶ Já'aja'ñe cho'okũna repana ángeles sieterepana trompetavũã paana juhipi'rasinaa'me.

⁷ Ūcuarumu ángel te'eu charo repau trompetavu juhisi'kua'mu. Jukuna oko rühicaāpi toana'me chie ja'mesicaāpi chejana tuā'tuasi'kua'mu. Tuā'tuauna chejana'me sūki joopojakā'ko uosōsi'kua'mu. Tachata'ni peore uosōsi'kua'mu.

⁸ Ūcuarumu jo'e chekupi ángelpi repau trompetavu'te jukuna, aikūtijamakapi uumakare mar chiarana su'a ruouna repara chiara joopojakā'ko chie carūnisōsi'kua'mu. ⁹ Chie carūkuna repara chiara pa'iva'na ūcuachi'a jainuko jūnisōsināa'me. Barcovā ūcuachi'a repara ru'isivū joopo ñañasōsi'kua'mu.

¹⁰ Jā'a cho'ocuhauna jo'e cheku ángelpi repau trompetavu'te jukuna ūjama'ñoko cnaumupi uopaja'che ñou uuku tuā'iu pu'chu chiañaājē'e joopo oko punijē'e joopo tuā'tuasi'kua'mu. ¹¹ Repau ma'ñoko tuā'isiñaā chiañaā pa'ichena'me oko puni oko kaja'che carūnisōsi'kua'mu. Jā'aja'ñe okopi kaja'iu na pāi jainuko ūku jūnisōsināa'me. Repau ma'ñoko mami, "Kaja'chea'me".

¹² Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu jo'e chekupi ángelpi repau trompetavu'te jukuna ūsuu miañe joopo chachasōna hijaji'kua'mu. Pāimiau ūcuachi'a miañe joopo chachasō miamanesi'kua'mu. Ma'ñokova'na ūcuachi'a joopo miamanesināa'me. Jā'aja'ñe cho'ocojno ūsuu umucuse ūcuaka'chapahora miamanesi'kua'mu. Pāimiauna'me ma'ñoko ūcuachi'a ūcuaka'chapahora ñami miamanesināa'me.

¹³ Jā'a cho'ocuhauna jo'e ñaku tao cnaumure cāva ku'iu ūjachu'opi cuiku ija'che i'kakuni asasi'kua'mu chu'u: "¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache! Chekuna ángeles chotena repana trompetavu'a chuta'a juhimanapi jutu rua cu'ache ti'ñjeja'mu pāi cheja pa'inare", chiū cui'si'kua'mu repau.

9

¹ Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu jo'e cheku ángelpi repau trompetavu'te jukuna ma'ñoko'te cnaumupi chejana tuā'iu na ñasi'kua'mu chu'u. Tuāni llavemakare vati pa'icoje tsojamakare isicojñosi'kua'mu repau. ² Repamaka koo ūcuamakapi repacoje jaosi'e taso vatauna ūcuacoje sa'navuji piko toa ūjatao uuku rua piko muiñeja'ñe muisi'kua'mu. Pikopi ruarepa muiuna ūsuuna'me cnaumu ta'pisōsi'kua'mu. ³ Jā'aja'ñe cho'okuna pū'suva'na piko sa'navuji eta chejana cajesināa'me. Caje pa'iju puniva'na totacheja'che totamasiche jo'kacojñosināa'me repana pū'su. ⁴ Repanare jā'aja'ñe cho'omasiche jo'kasi'ku ija'che chiū chu'u jo'kasi'kua'mu: "U'chana'me sūki cu'ache cho'omanejū'u musanukona. Pāita'ni repana chiapuare Dios mami tochasi'e peonarechi'a cu'ache cho'ojū'u. ⁵ Cincorepapāimia pāire asi cho'ojū pa'ijū'u. Jā'ata'ni repanare asi cho'o vēasōmanejū'u", chiisi'kua'mu repau. Chikuna repana pū'su punirepa totaju asi cho'ocheja'che pāire asi cho'osināa'me.

⁶ Jā'aja'ñe cho'ojūna pāi cho'o jūnisōñu chini si'ache cho'onata'ni cho'ote'esināa'me. Jūnisōuanareta'ni jū'iñe ti'amanesi'kua'mu repanare.

⁷ Repana pū'suva'na kavacho pāi vai saipi'raju care'vacojñosiva'naja'ñe ñosināa'me chu'ure. Sijore pachokurivūaja'ñe tuhivūā tuhisināa'me repana. Chiña pāi chiñaja'ñe paasināa'me repana. ⁸ Ūcuachi'a raña romi rañapaaja'ñe paanapi cōji chai cōjija'ñe paasināa'me repana. ⁹ Repana ā'capuā sōtaopāi asi cho'ocojñoñe'te cuheju cunakāña tūñeja'ñe tūsināa'me repana. Ūcuachi'a repana kue'chaka pāuñe, carrosai kavacho jñajñusaipi pāi vai saiju vū'vūjuna asocheja'che asosi'kua'mu. ¹⁰ Repana puni jikoñōaja'ñe paache cincorepapāimiachi'a pāire asi cho'ore'osi'kua'mu repanare. ¹¹ Repanare pū'suva'nare chu'uku ángel chekunare repacoje pa'inare ūcuachi'a chu'uku'mu. Repau mami "Abadón" chiimū hebreo chu'o. Griego chu'ota'ni "Apolión" chiimū repau mami.

¹² Charo ti'ñeñe cu'a, cho'o caranicuhasi'kua'mu. Jā'ata'ni chuta'a ka'chañōā jo'e cu'ache ti'ñejañe karamu.

¹³ Ūcuarumu jo'e chekupi ángelpi repau trompetavu'te jukuna Diore ti'ñeñe rāiko'a Repau'te isimajñarūā ma'ña tuo uoko'a pachokuriko'acasē'ña e'chosē'ña ūcuaka'chapasē'ña nukachejñapi chu'o i'kache asasi'kua'mu chu'u. ¹⁴ Repa chu'o i'kaku ángel'te trompetavu juhisi'kure ija'che i'kasi'kua'mu: "Ángeles ūcuaka'chapanare chēa Eufrates ūjacha chiacha ru'tavana quēo suocojñosiva'nare jose etojaijū'u", chiisi'kua'mu. ¹⁵ Chikuna repau ángel asa sani repanare jose etosi'kua'mu, pāi jainukore jña'nu vanisōa'ju chini. Repana jā'aja'ñe cho'ojarumu aperumna care'va jo'kaasomu Dios, repa horana'me repa umucusenāa'me repa ūsurumu. ¹⁶ Ūcuarumu chu'u ángeleva'nare jose etosirumu repanare ja'me cho'okaijanare sōtaopāi kavacho tuhinare kuēkuesinuko ija'che i'kache'te asasi'kua'mu: "Sōtaopāi, kavacho tuhina doscientos millonerepanāa'me", chiiche'te.

¹⁷ Dios ñoñe'te chu'u ñato repaña kavacho tuhina ija'che paasinaa'me: Repaña ã'capuã asi cho'ocojñoñe'te cuheju cunakãña tũisinaa'me repaña. Chekuna maajakãñare tũisinaa'me. Chekuna ra'sojakãñare, chekuna pachojakãñare tũisinaa'me. Kavachova'na ũcuachi'a repaña sijo león chai sijoja'ñe paasinaa'me. Repaña chu'opoãpi toñana'me pikona'me azufre rua cu'asucheji etasi'kua'mu. ¹⁸ Kavacho repaña chu'opoã etacheji chotemajñapi cu'acheji pã jainukore vanisõsinaa'me toñana'me pikona'me azufre rua cu'asucheji. ¹⁹ Repaña chu'opoã etachena'me repaña jikoñoãpi pã vanisõsinaa'me. Repaña jikoñoã aña sijoja'ñere paaju ũcuanoãpi pã kũku vëasõsinaa'me repaña.

²⁰ Jã'ata'ni pã chekuna vanisõcojñoñomanesina repaña cu'ache cho'oju pa'iche ũcuahamanesinaa'me. ũcuachi'a vatire pojochë ũhamanesinaa'me. ũcuachi'a rupũ tũosiva'nare, "Dioa'mu iku", chiicojñoña'nare pojochë ũcuahamanesinaa'me repaña. Repaña tũosiva'na pachokuripi cho'osiva'naa'me. Chekũrumũ pokuripi chekũrumũ pachocunapi chekũrumũ catapi chekũrumũ sũkipi cho'ocojñoñomanesinaa'me repaña. Cãjo paame repava'na. Jã'ata'ni asamanaa'me. Ñakocaã paame. Jã'ata'ni ñamanaa'me. ũcuachi'a cũ'a paame. Jã'ata'ni ku'ima'me. ²¹ ũcuachi'a repaña vanisõcojñoñomanesina repaña pã vanisõñe chaina cho'ochena'me repañare pa'imanare romi ja'me kãiju ũcuahañare ja'me kãifena'me pöse ñaañe ũcuahamanesinaa'me repaña.

10

Angel utija'okororũ chu'o tochasikororũ paaku cho'osi'ere kuamu

¹ Jã'aja'ñe cho'ocuhasirũmu jo'e chekũre ángel'te rua masiupi cunauũmupi piko sa'navuji cajekuna ñasi'kua'mu chu'u. Repau sijoju sê'sevũ'te ma'ñarekovũ tuhũ cajesi'kua'mu repau. Repau chia ũsũ miañeja'ñe ko'sija'isi'kua'mu; cũ'a toaja'che paasi'kua'mu. ² Utija'okororũ korasikororũ'te cãjiku caje, repau yacũ'apuji mar chiarana tumukũ kã'kocũ'apu'te chejana tumu canukasi'kua'mu repau. ³ Canuka nukaku león chai rua asoche oicheja'che rua cuiku i'kasi'kua'mu repau. Cuiku i'kacuhauna oko curucheja'che rua asoche i'kana sieterepapa repaña chu'opi i'kasinaa'me. ⁴ Jã'aja'ñe i'karena asa repaña i'kasi'e utija'ovana tochapirasi'kua'mu chu'u. Tochapirakaji cunauũmupi chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: "Mu'u asasi'e chekunare kuamanejũ'u; ũcuachi'a tochamanejũ'u repa", chiiche'te.

⁵ ũcuarũmu repau ángel chu'u ñasi'ku mar chiarana'me cheja tumu nukaku repau uajajũtu cunauũmuna muñe ñu'osi'kua'mu. ⁶ Ñu'o nukaku cunauũmuna'me chejana'me mar chiarana'me repachejña pa'imajñaruã si'ache cho'osi'ku Dios Si'arũmu Pa'iku mamire ve'oku ija'che i'kasi'kua'mu repau: "Dios ñaku'te ija'che i'kamũ chu'u. Repau cho'ora chiiche na'a jeerũmu cha'ache peoja'mu maire, chiimũ chu'u", chiisi'kua'mu repau. ⁷ Angeles seirepapa trompetavãã junicuharena jo'e cheku juhupiratonã Dios Repau, "Cho'oja'mu chiisi'e", Repau'chi'a masiche'te cho'oja'mu. Aperũmu Dios Repau chu'o kuana'rechi'a kuaasomũ jã'a.

⁸ ũcuarũmu cunauũmupi i'kakuna chu'u asasi'ku jo'e ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: "Ángel'te mar chiarana'me cheja tumu nukaku cãjikororũ korasikororũ sēni koojajũ'u", chiisi'kua'mu. ⁹ Chikuna asa sani, "Utija'okororũ chu'uni isijũ'u", chiisi'kua'mu chu'u repau'te. Chikuna chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu repau: "Jau. Juma; koo ñanisõjũ'u ikororũ. Ikororũ ñanisõru mu'u chu'opo pũjija'ñe sãijachu'opo pa'ija'mu mu'ure. Jã'ata'ni repakororũ ñni rãosirũmu mu'u cutarota'ni kajacutaro pa'ija'mu mu'ure", chiisi'kua'mu repau chu'ure.

¹⁰ Chikuna, "Jau", chini repakororũ isiana koo ñanisõsi'kua'mu chu'u. Ñanisõna chu'u chu'opo pũjija'ñe sãijachu'opo pa'isi'kua'mu. Jã'ata'ni repakororũ ñni rãosirũmu chu'u cutaro kajacutaro'chi'a carũnisõsi'kua'mu. ¹¹ Ñni pi'nisirũmu jo'e chu'o i'kache asasi'kua'mu chu'u, ija'che chiiche'te: "Dios, 'Ija'che cho'oja'mu', chiisi'e pãire jo'e kuaku pa'ijũ'u, Repau, 'Si'avãjũpã si'achejña pa'inare pã si'ache chu'o cutunana'me pã chũ'ũnare ija'che cho'oja'mu chu'u', chiisi'ere".

11

Dios chu'o kuajana Repau saocojñojãna cho'ojachere kuamu

¹ ũcuarũmu Dios chu'ure vãsocho cuasa ñajaño isiku ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: "I'chopi chu'u vũ'ere repa ã'capũna'me repacuecho cuasa ñajajũ'u mu'u. ũcuachi'a repavũ'e pa'iko'a chu'ure isimajñaruã tuo uoko'are cuasa ñaku, chu'ure pojõũ chini repavũ'e chi'i pa'inare kuẽkue ñajũ'u. ² Repavũ'e ve'se carariputa'ni cuasa ñamanejũ'u. Chu'ure cuhenare jo'kasiraripũ'me jã'araripũ. Na'a pa'isirũmu repaña chu'ure cuhena

rani chu'u neejoopo Jerusalén vu'ejoopo ñañosō repajoopo canare chēa paaju cuarenta y dorepapāimia cu'ache cho'oju pa'ijanaa'me. ³ Reparumu chu'u chu'o kuajanare te'ekachapanare saoja'mu chu'u, sani pāire chu'u chu'ore kaju paapu chini. Kāña vākiniokāñiare ju'iju chu'u, 'Kuajū'u', chiisi'ere mil doscientos sesentarepamucujña kaju pa'ijanaa'me repana", chiisi'ku'a'mu Repau chu'ure.

⁴ Repana Dios chu'o kuajana Repau peore chu'uku ti'jñeñe nukañuā olivo sūkiñuā te'ekachapañuāja'ñea'me. Ūcuachi'a uoñoā pa'isaivua te'ekachapasaiuva Dios ti'jñeñe pa'isaivuaña'ñea'me repana. ⁵ Pāi repanare cuhenapi cu'ache cho'oñu chiito repana chu'opoāpi toa eto repanare peore uosōjanaa'me. Pāi ūcuauana repanare cu'ache cho'oñu chiina, jā'aja'ñechi'a ūcuauko jū'ijanaa'me. ⁶ Ūcuachi'a repana Dios chu'o kuarumuchi'a okopi ramanea'ku chini repanare chu'u jo'kauato chu'umasijanaa'me repana. Ūcuachi'a chiañaana'me chiaraā chie caruñuato chu'umasijanaa'me repana. Ūcuachi'a repanani chejana'me cheja pa'inani si'ache cu'ache cho'ouato cho'omasijanaa'me repana. Repa cu'ache cho'ochete repanani te'echochi'a chekumumu ruarepañō cho'ouato cho'omasijanaa'me repana.

⁷ Repana Dios chu'o kua pi'nisurumu cu'arepache cu'aku vati pa'icojepi muni eta repanare cavaku cajejani vanisōja'mu. ⁸ Vanisōna ujavu'ejoopo callejoovuaire ūhijanaa'me repava'na. Aperumu ūcuajoopona pāi maire Paaku'te Jesucristo'te kurususē'verona jē'jo vēasōsinaa'me. Jā'ajekuna pāi repajoopo canare ñaju i'kani, "Sodoma vu'ejoopo pa'isinana'me Egipto cheja pa'isina pa'icheja'che cu'ache pa'inaa'me jā'ana", chiinaa'me. ⁹ Chuenisō choteumucujña jo'e chekumucuse joopo ūcuachejña ūhiva'nani pāi si'achejña canana'me si'avājupāina'me si'ache chu'o cutuna rani ñajanaa'me repava'nare. Repava'nani cuheju repava'nare tāñeta'ni ūsejanaa'me repana. ¹⁰ Pāi cheja pa'ina repanapi Dios chu'ore pa'i suma'ne kuajuna asacuheju pe'ruju cuhejanaa'me repanare. Jā'ajekuna repana chuenisōsi'ere asani rua pojoju fiesta cho'oju pōse sāiñechi'a rupū isijanaa'me repana. ¹¹ Jā'ata'ni choteumucujña jo'e chekumucuse joopo pa'isurumuna chuenisōsiva'nata'ni Diopi vasoua vajarani jo'e vuni nukajanaa'me repana. Vajarani nukajuna repanare ñasina ūcuauko rua kukusōjanaa'me. ¹² Ūcuarumu repana Dios chu'o kuajava'na vajarani nukaju cnaumupi chu'o ujachu'opi repanare i'kache ija'che chiiche'te asajanaa'me: "Ichejana muijū'u", chiiche'te. Jā'aja'ñe i'kauna asa repanare cuhena ñaju'te piko sa'navuji cnaumuna munisōjanaa'me repana. ¹³ Repana munisōrumu ūcate'erumu cheja teana rua pi'ruja'mu. Pi'rukuna repajoopo pa'ivu'ña te'evu'ña ñaña tajñosōja'mu. Jā'aja'ñe cho'ouana pāi siete milrepana jūnisōjanaa'me. Jā'ata'ni chekuna jū'imanejana vajuchuju rua kukusōsinapi, "Dios Cnaumu Pa'iku peore Masiu'mu", chiijanaa'me.

¹⁴ Jā'aja'ñe ka'chañō cu'ache ti'jñecuhasirumu jo'e chekacho, cu'ache ti'jñejañe ti'api'raja'mu.

Trompetavū cuhacho juhisi'vare i'kamū

¹⁵ Ūcuarumu chu'u jo'e chekupi āngelpi cuhacho juhikujū repau trompetavū'te jukuna chu'o rua ujachu'o cnaumupi ija'che i'kache'te asasi'ku'a'mu:

Maire Paaku Dios Repau cheja Raosi'ku Cristona'me pāi cheja pa'inare ūcuaukore cuhama'ñe si'arumu chu'uku pa'ija'mu,

chiisi'ku'a'mu. ¹⁶ Ūcuarumu aina veinticuatrorepana Diore ti'jñeñe repana ñu'isaivua ñu'isinapi vuni meñe sime ñu'iju Dioni pojoju, ¹⁷ ija'che i'kasinaa'me:

Dios Chukuna'te Paaku, peore Masiu'mu mu'u.

Irumujē'e pa'iu cheja chuta'a cho'omarumujē'e pa'iku'mu mu'u.

Mu'upi pāi ūcuaukore mu'u peore masicheji chu'upi'rukuna, "Re'orepamu", chiime chukuna mu'ure.

¹⁸ Pāi si'achejña pa'ina mu'ure cuheju pe'runa pa'ime.

Chura mu'u repanare sāiñe pe'rurumu ti'acuhamu.

Ūcuachi'a mu'u pāi jūnisōsina repana chuta'a vajurumu pa'iju cho'osi'e ro'i peore ro'iche'te chu'uku,

mu'ure cho'okaiju mu'u chu'o kuasinana'me

mu'ure cuasaju vajuchunare masinana'me

vesuva'nare ūcuaukore re'oja'che isijaumucuse ti'acuhamu.

Chekunare vanisōsinareta'ni cu'ache cho'oja'mu mu'u,

chiisinaa'me repana.

¹⁹ Ūcuarumu Dios vu'e cnaumu pa'ivu'e jatisa'arōji vatauna, repavū'e sa'navu cavu cājovu Dios, "Ija'che cho'oñu", chiisi'e tochasi'e pa'ivu ñasi'ku'a'mu chu'u. Reparumu fe'neku rua asoche curuku, oko rūhicaā cnaumupi tuā'tuakuna cheja pi'rusi'ku'a'mu.

12

Romio pa'ichena'me vati ai añaja'iu pa'iche'te kmatu

¹ Ūcuarumu cunaumu Diopi ñavajuchuache'te ñokuna romio'te kãña ùsuu miañeja'ne ko'sijakãña ju'ikoji pãimiañ s'e'sevu'te tumu nukakoni ñasi'kua'mu chu'u. Ūcuachi'a repao sïjopu ma'jñoko docerepana pa'ivũ'te tuhivũ tuhisi'koa'mo repao. ² Chïipũ su'ikojeko repao chïiva'ure jñaarumu ti'auna pi'rasõ asikuna rua oio cuiko pa'isi'koa'mo repao. ³ Jã'a ñacuasirumu cunaumupi jo'e chekere ñokuna ñaku vati aire añaja'iu ni rua vjauji maaja'iu ni ñasi'kua'mu chu'u. Sïjo sieterepasïjo paakujï tuhivũã repasïjo pa'iche sieterepavũã tuhikujï e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paasi'kua'mu repau. ⁴ Repau jïkchohoji cunaumu su'inare ma'jñoko joopojakã'ko e'cho chejana rueni to'jñosi'kua'mu repau. Jã'aja'ne cho'ocuha romio chïipi'rasi'ko ti'jñeñe'te pa'iu cha'asi'kua'mu repau, repaoji chïiva'uni cajaona ñanisõkasa chini. ⁵ Ūcuarumu repao romio chïiva'ure umuva'uni jñaasi'koa'mo, repau'te cuhenare cajejani pãï ùcuanukore chũ'ujava'ure. Jã'ata'ni repava'ure chïiva'ure jñaãona Diopi tua cunaumuna Repau chũ'uku ñu'isaiva rũicheja ti'jñeñena muasi'kua'mu. ⁶ Jã'a cho'oto puka'ko Dios repao'te care'vakaisichejana pãï peochejana vu'vu katisõsi'koa'mo. Vu'vu kati pa'iona Dios repao'te mil doscientos sesenterepau mucujña ãu kuiraku pa'isi'kua'mu.

⁷ Ūcuarumu cunaumu pa'ina cvasinaa'me. Angel, Miguel repau neena ángelena'me añaja'iu ni cvasinaa'me. Añaja'iu ùcuachi'a repau neena ángelena'me sãñe ùcuanukore cvasinaa'me. ⁸ Jã'ata'ni añaja'iu'te repau neenana'me chekunare cava cajejaicu'asi'kua'mu. Jã'arumupi vaa Dios repanare Repau pa'icheja pa'iche ùsesi'kua'mu. ⁹ Jã'ajekuna Dios repau'te añaja'iu'te cu'a chũ'umasi aire ángeles repau neenana'me cunaumu pa'iche'te ùseku eto chejana raosi'kua'mu. Repau añaja'iu ka'chamajña mami ve'emũ, "Vati aina'me Satanás". Repau vati ai mamarumupi vaa pãï si'achejña pa'inare re'ojachere ùseku cacu'ora chini joreku pa'iku'mu. Jã'aja'ne cho'okujekuna vati ai repau neena ángelena'me cunaumu eto chejana raocojñosi'kua'mu.

¹⁰ Ūcuarumu chu'o i'kache cunaumupi vjachu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: Vati ai, Diore cuasanani re'ojachere ùseku cacu'ora chini umucusenã'me ñami Dioni re'reku Repau'te cuasanani cu'ache i'kaku pa'imũ. Repau'te cuasanare jã'aja'ne i'kaku'te Dios chejana eto raosi'kua'mu. Jã'aja'ne cho'osi'ku Dios Repau neenare Repau pa'ichejana saja'mũ, ai sani paapu chini. Ūcuachi'a Repau peore masiche cho'o ñoku'mu Repau.

Ūcuachi'a pãï ùcuanuko Repau chũ'uñe cho'ojũ pa'ijanaa'me.

¹¹ Chekuna Diore cuasana, "Ovejachïija'iu Jesucristo mai cu'ache cho'ochete jũni ro'ikaisi'kua'mu.

Ūcuachi'a Dios chu'o ùcuarepaa'me", chijju cuasanajeju vati ai chũ'uñe cho'oma'me repaña.

Ūcuachi'a Diore cuasanajejana, "Pãï maire vanisõjanaa'me", chini masinata'ni jũ'iñeje'e vajuchuma'ne Repau'te cuasache ùhasõma'ne ùcua cuasaju pa'inaa'me.

¹² Jã'ajekuna musanukona cunaumu pa'ina ùcuanuko pojoju pa'ijũ'u.

Jã'ata'ni musanukonare cheja pa'inana'me mar chiara pa'inare rua cu'ache ti'jñeja'mu. Vati ai repau cho'ochete ai ùsejarumupi ti'api'rakuna masiku musanukonani cu'ache cho'ora chini rua pe'ruku cajesi'kua'mu,

chũiche'te asasi'kua'mu chu'u.

¹³ Ūcuarumu añaja'iu chejana repau eto raocojñosirumu chïiva'ure jñaasi'koni romioni cu'ache cho'ora chini ku'esi'kua'mu. ¹⁴ Jã'ata'ni repao romio tao kue'chaka rua vjakare te'eka'chapaka ñisicojñosi'koa'mo, pãï peochejana Dios repao'te care'vakaisichejana cãva ku'io sani paao chini. Ìsiuna koo cãva ku'io sani ti'a pa'iona choteúsirumu jo'e chekuúsirumu joopo ãu kuiraku repao'te añaja'iu cu'ache cho'ochete ùsekaisi'kua'mu Dios. ¹⁵ Ūcuarumu añaja'iu repau chu'opoji chachaja'che oko etosi'kua'mu repaoni rũo vëasõra chini. ¹⁶ Jã'ata'ni cheja repaoni cho'okaiũ pãï chu'opo cha'acheja'che rũhicoje vata añaja'iu raosi'e oko sa'navana cuaosõsi'kua'mu. ¹⁷⁻¹⁸ Chejapi jã'aja'ne cho'õna añaja'iu na'a rua pe'ruku repao'te romio'te jo'ka chekunani repao mamachïire Dios chũ'uñe cho'ojũ Jesús pa'iche ùcuarepa kuachũ'o ùhamanesinani ùcuanukore cavara chini sanisõsi'kua'mu.

13

Cu'arepache cu'ana te'eka'chapana cho'osi'ere kmatu

¹ Ūcuarumu chu'u mar chiara ru'tava'te nukasi'kua'mu. Nukaku cu'arepache cu'aku'te sïjo sieterepasïjo paakujï e'chosẽ'ña dierepasẽ'ña paakuni mar chiaraji

etauna ñasi'kua'mu chu'u. Repasē'ña pa'iche tuhivua tuhikuji repau sījore mami tochasi'e, Diore cu'ache i'kache'te paasi'kua'mu repau. ² Repau cu'aku chu'u ñasi'ku tochachaija'iuji cū'a mie cū'aja'ñe paakuji repau chu'opo león chai chu'opojache paasi'kua'mu. Jā'aja'iuñi añaja'iu repau cho'omasiche'te jo'kaku repau chū'uku ñu'isaivu'te jo'kasi'kua'mu repau'te, ũcuasaivu'te ñu'iu pāire chū'uku paau chini. ³ Repau cu'arepache cu'aku sījo te'esījopu asimaka jūnisōmaka pa'isījopuja'che paasi'kua'mu. Jā'aja'ñe ũjamakapi ja'jusi'ere ña rua cuasaju pāi si'achejña pa'ina ũcuanuko pojōju jovosinaa'me repau'te. ⁴ Añaja'iu'te cu'arepache cu'aku'te pāi chū'ñe jo'kasi'kujekuna ro're puu pojosinaa'me repa. Repau'te cu'arepache cu'aku'te ũcuachi'a pojōju, "Iku cho'ocheja'che cho'omasina peome. ũcuachi'a ikare cavaju cajejaimasina peome", chūisinaa'me repa.

⁵ Reparumu cu'arepache cu'aku Diopi ũsemauna repau meñe rua re'oja'che i'kachena'me Dios asacuheche i'kache jo'kacojñosi'kua'mu. ũcuachi'a cuarenta y dorepapāimia cu'ache cho'omasiche jo'kacojñosi'kua'mu repau. ⁶ ũcuarumu Dionī cu'ache i'kaku Repau asacuheche'te i'kaku cunaumu pa'ivu'ere Repau vu'ere cu'ache i'kaku Repau neenare cunaumu pa'inare ũcuachi'a cu'ache i'kasi'kua'mu repau. ⁷ ũcuachi'a Diopi Repau neenani ũsemauna cavaku cajejaisi'kua'mu repau. ũcuachi'a Repauji ũsemauna si'avājupāina'me si'ache chu'o cutunana'me si'achejña pa'inare chū'ñe jo'kacojñosi'kua'mu repau. ⁸ Pāi ũcuanuko cu'ache cho'osi'ere jūni ro'ikasa chini chuenisōsi'ku Jesucristo Ovejachīja'iu utija'ophurona repa mami tochacojñomanesina ũcuanuko cheja si'acheja pa'ina pāi pojōju ro're ñu'iju pojosinaa'me repau'te cu'arepache cu'aku'te. Aperumu cheja chuta'a cho'omarumu Dios Repauna'me pa'ijana mami ũcaphurona tocha jo'kaasomu.

⁹ Pāi te chu'o asa chēauna ũcuanuko asa chēajū'u:

¹⁰ Musanukonare Jesucristo'te cuasanare pāi chēavu'ena chēa cuaosina na'a pa'isirumu ũcuaja'che chēa cuacojñojanaa'me.

ũcuachi'a pāi musanukonare Jesucristo'te cuasanare pāi vaiva'tipi vanisōsina na'a pa'isirumu ũcuaja'che pāi vaiva'tipi chuenisōjanaa'me.

Dionī cuasaju mai jā'aja'ñe cu'ache cho'ocojñojañe masinata'ni koka paaju Repau'te cuasache ũhasōma'ñe, "Dios maire rua re'oja'che cho'okaiku'mu", chiiju cuasaju pañu.

¹¹ Jā'a ñacuhasirumu chekure cu'arepache cu'aku'te cheja sa'navuji etauna ñasi'kua'mu chu'u. E'chosē'ña ovejachīi e'chosē'ñaja'ñe te'eka'chapasē'ña paakuta'ni añaja'iu i'kacheja'che i'kasi'kua'mu repau. ¹² ũcuachi'a charo raisi'ku cu'arepache cu'aku pāi chū'ñeja'ñe pāi si'acheja pa'inare chū'usi'kua'mu repau cho'je raisi'ku cu'aku. Reparumu pāipi repauni charo raisi'kuni cu'akuni asimaka vasocojñosi'kuni

pojoa'ju chini chū'usi'kua'mu repau, cho'je raisi'ku. ¹³ ũcuachi'a Diopi ũsemauna Repauchi'a cho'omasicheja'che si'ache cho'oku pāi ñaju'te cunaumupi chejana toa tuā'ñe cho'osi'kua'mu repau. ¹⁴ Reparumu Diopi Repauchi'a cho'omasiche'te cho'o ũsemauna cho'je raisi'ku cu'aku, charo raisi'ku ñaku'te Diochi'a cho'omasicheja'chere cho'ona ña cheja pa'ina ũcuanuko repau joreku cho'oku i'kache asa jachama'ñe cuasinaa'me. ũcuachi'a repau repaunare, asimaka jūnisōmaka pāi vaiva'te tēosimaka sījopu'te su'iu vasocojñosi'kujava'ure tōo nuko pojōa'ju chini chū'usi'kua'mu repau.

¹⁵ Jā'aja'ñe chū'ñuna asa charo raisi'ku cu'akuja'iu'te tōo pi'nirena repauni Diopi ũsemauna repau chu'opoqueepi tutu juju repauna tōosiva'ure vaju'che cho'osi'kua'mu repau, ũcuava'upi chu'o i'kaku repau'te pojomanani vanisōñe'te chū'ua'ku chini.

¹⁶ ũcuachi'a pāi ũcuanukore pāi chū'ñnana'me chū'umanare, kurinana'me chu'ova'na pa'inare, chēa paacojñonana'me chēacojñomanare, repauna ũjajūñana jā'apāani repauna chiapūana repau mamire tochacojñoa'ju chini chū'usi'kua'mu repau.

¹⁷ Jā'ajekuna pāi repau mamijē'e repau númerojē'e tochacojñomanesinare pōse koochena'me pōse isiche ũsesi'kua'mu repau.

¹⁸ Repau cu'aku número pa'iche masiñu chiinare rua kuēkueche chiimu. Repa número pa'iche'te cuasa kuēkue ñato pāiu mamire kuamu. Repa número ieame: seisientos sesenta y seis.

14

Pāi ciento cuarenta y cuatro milrepana ijasi'ere kuamu

¹ ũcuarumu chu'u Ovejachīja'iu'te Jesucristo'te Sión aikūti nukakuni ñasi'kua'mu. ũcuana'me pāi ciento cuarenta y cuatro milrepana repauna chiapūare Repau mamina'me Puka'ku mami tochacojñosina nukasinaa'me. ² Jā'a ñacuhasirumu cunaumupi ija'che i'kachu'o asasi'kua'mu chu'u: Oko chā'iu asocheja'che asosi'kua'mu repachu'o.

Ūcuachi'a okopi ruarepa curuku asocheja'chena'me pāipi jairepanuko arpavūāre cho'ojuna asocheja'che asosi'kua'mu chu'are repachu'o. ³ Ūcuachi'a repana pāi Dios chū'uku nu'isaivana'me Repau ti'jñeñe pa'ina vajupāi ūcuaka'chapana pa'ichejana'me aina pa'icheja ti'jñeñe'te pa'iju uja mamare uja'u pa'isinaa'me. Repana uja'che uja te'eu'terejē'e asa chēa ujacu'ache pa'isi'kua'mu. Jesucristo vati toare saimanea'ju chini chēa paacojñona ciento cuarenta y cuatro milrepanachi'a ujamasisinaa'me repa. ⁴ Cheja repana pa'irumu romi ūcuauanare ja'me kāima'ñe re'oja'chechi'a pa'isinaje'u chura Ovejachīja'ia Jesucristona'me pa'iju Ūcuau chū'ūñe'te si'arumu cho'ojū pa'ime repana. Aperumu Diore cuasamanare ja'me pa'isinaa'me repana. Jā'ata'ni Dios repanare paara chini Repau Mamakuna'me charo chēaasomu. ⁵ Ūcuachi'a jmamakarujē'e joremaneasome. Ūcuachi'a repana rekoñō Diopi ñato cu'achejē'e peoasome repana.

Angeles chotena rani kuasi'ere i'kamū

⁶⁻⁷ Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu ángel'te cunaumu chenevūji cāva ku'ia cheja pa'inani pāi ūcuaukore si'avājupāina'me si'ache chu'o cutunana'me si'achejñia pa'inare, Jesucristo'te cuasache chu'vachū'ore kuaku ujachū'opi pāire ija'che i'kakuni ñasi'kua'mu chu'u:

—Diore vajuchūja re'oja'chere Repau'te i'kaju pa'ijū'u musanukona, pāi ūcuauko cho'osi'e Repau ñarumu ti'api'rakuna. Ūcuauji cunaumuna'me chejana'me mar chiarana'me oko puni si'achejñia pa'inare cho'osi'kua'mu. Jā'ajekuna Repauni cuasaju, "Peore Masi'mu mu'u", chiiju pojojū'u —chiisi'kua'mu repau ángel.

⁸ Jā'aja'ñe i'kacuhauna cheku ángel rani ija'che i'kasi'kua'mu:

—Babilonia ujavū'ejoopo ñañasōcuhasi'kua'mu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. Repajoopo pa'isina cu'ache cho'ojū pa'iche'te chekuchejñia cana ūcuauko ña chēa repana cho'ochēja'che cu'ache cho'ojū pa'isinaa'me —chiisi'kua'mu. ⁹⁻¹⁰ Jā'aja'ñe i'kacuhauna jo'e cheku ángel rani ujachū'opi ija'che i'kasi'kua'mu:

—Cheja sa'nava etasi'kare cu'arepache cu'aku'te repaujava'ure tōosi'kuna'me pojoju repana chiapūana jā'apāani repana jūjñia repau cu'aku mami tochacojñosinare ūcuaukore rua pe'ruku cu'ache chū'uja'mu Dios. Repauji chū'ūna vati toa azufre vūocheja'che cu'asache uutoana sani Dios neena ángelena'me Repau Mamaku Ovejachīja'ia ñaja'te rua chuova'na ai uuju pa'ijanaa'me repana. ¹¹ Repa toapi chachama'ñe ai uuju pa'ina piko si'arumu muu pa'ija'mu. Ūcuachi'a cu'arepache cu'akuna'me ūcuauja'ia tōosiva'ure pojoju repau mami tochacojñosinare repa toare si'arumu uujuana asiche cuhama'ñepi pa'ija'mu —chiisi'kua'mu.

¹² Dios neenata'ni Repauni cuasajuna repanare cu'ache ti'jñejañe masinata'ni Dios chū'usi'ere cho'ojū re'oja'che pa'iju Jesucristo'te cuasache ūhasōma'ñe koka paaju ūcu cuasaju pa'ijanaa'me.

¹³ Ūcuarumu cunaumupi chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u:

—Iere tochajū'u mu'u: "Dios neena Repau'te cuasache ūhamana irumupi vūa jūnisōna rua pojoju pa'ijanaa'me" —chiiche'te. Chikuna Dios Rekocho ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ūcuarepaa'me jā'a. Repana jūnisōsirumu repanare cu'ache ti'jñesi'e jo'e ti'jñemaneja'mu. Repau pa'ichejana satena repana re'oja'che cho'ojū pa'isi'ere cuasa ro'ija'mu Dios repanare —chiisi'kua'mu.

Trigona'me ūchecha'charuā tua chi'icheja'che Dios Repau'te cuasamanare chi'i cu'ache chū'ujañere kuamu

¹⁴ Jā'aja'ñe cho'ocuhasirumu jo'e ñaku poja'chere piko ñasi'kua'mu chu'u. Piko sē'sevu'te pāire ja'me paau chini Dios Raosi'ku nu'isi'kua'mu. Repau sījoru pachokurivū'te tuhivū tuhivū vati jūjusuche cu'tosiva'tire cājiku nu'isi'kua'mu repau.

¹⁵ Ūcuarumu ángel cheku Dios va'epi eta piko sē'sevu nu'iku'te ujachū'opi ija'che i'kasi'kua'mu: "Trigo tuarumu pa'icheja'che pa'irumu ti'acuhamu. Mu'u vati mini trigo tua chi'icheja'che cho'ojū'u", chiisi'kua'mu. ¹⁶ Jā'aja'ñe i'kauna asa piko sē'sevu nu'iku repau vati mini trigo tua chi'icheja'che cheja pa'inare cho'osi'kua'mu.

¹⁷ Ūcuarumu ángel cheku jo'e Dios va'epi cunaumu pa'ivū'epi vati ūcuaja'che jūjusuche cu'tosiva'tire cājiku etasi'kua'mu. ¹⁸ Reparumu ángel cheku Diore isimajñaruā uotoa kuirache chū'uku tuo uko'a rūichejapi eta vati jūjusuva'ti cājiku'te ujachū'opi ija'che i'kasi'kua'mu:

—Ūche cha'jisōcuhasi'kua'mu. Chejana caje mu'u vati jūjusuva'tipi ūchecha'charuā chuto tutemejū'u —chiisi'kua'mu repau. ¹⁹ Chikuna caje ūchecha'charuā cheja pa'iche repau va'tipi chuto tute pi'ni chi'i ūche cha'ca chachovūna mañasi'kua'mu repau. Dios Repau'te cuasamanesinare ūcuaja'che ūchecha'charuā tua chi'isi'ej'a'che chi'i rua

cu'ache cho'oja'mu. ²⁰ Reparumu uche chavavuji vavejooopo jã'achojere pa'iana uchechacharaã etua ucuavuna maña cha'ca chachojuna uche okora'ka repavu va'evu cacojepi eta chiacha meañeja'ñe chie so'ona measi'kuu'mu, trescientos kilómetros repa so'o. Repa chiera'ka rua ruisi'kuu'mu.

15

Pã cu'ache cho'osi'ere ro'ia'ju chini Dios chũ'usi'e cu'ache sieterepamajña cho'okaina ángeles cuhacho cho'osi'ere kuamu

¹ Ucuarumu cunaumu Diopi jo'e chekere ñavajuchuache'te ñokuna ñaku ángeles sieterepanare paipi repana cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ia'ju chini Dios pe'ruku chũ'usi'e cu'ache sieterepamajña cuhacho cho'ojamajña cho'okaijanare ñasi'kuu'mu chu'u.

² Ucuarumu chiara joicunaja'ñe etajaiche ñora'te ñasi'kuu'mu chu'u. Repara sa'navu toa pa'isi'kuu'mu. Ucuachi'a repara ru'tuva'te cu'arepache cu'aku'te cuheju ucuauja'iu'te tãosiva'urejẽ'e pojocuheju repau mamina'me repau númerojẽ'e tochacojñomanesina Dios isisivuãre arpavuã cãjiju nukasinaa'me. ³ Reparumu repana Dioní pojojũ ujajũ aperumu Dios chũ'ũñe cho'okaisi'ku Moisés ujasí'ere uja ujajũ Jesucristo Ovejachĩja'iu ujasí'e ucuachi'a ujasinaa'me, ija'chere:

Dios, Chukuna'te Paaku peore cho'omasiku'mu mu'u.

Mu'u masiku cho'uche ña jñanosõme chukuna.

Rua re'oja'che cho'okujeku peore ucuarepa cho'oku pã si'achejña pa'inare chũ'uku'mu mu'u.

⁴ Mu'uchi'aa'mu re'oku.

Jã'ajekuna mu'ure vajuchunaa'me chukuna.

"Peore masiku'mu", chiinaa'me chukuna mu'ure.

Mu'u re'oja'che cho'oku pa'iche'te ña pã, si'achejña pa'ina mu'u ti'jñeña rani ro're puu ñu'iju pojोजनाa'me mu'ure,

chijju ujasinaa'me repana.

⁵ Repana ujacuhasirumu cunaumu pa'ivu'e Dios vu'e jatisa'aropi vatauna repavu'e caruupu Dios chũ'usi'e tochasiko'ña catako'ña pa'iruupu ñasi'kuu'mu chu'u.

⁶ Ucuarumu repana ángeles sieterepana ucuavu'e sa'navuji etasinaa'me Dios chũ'usi'e cu'ache sieterepamajñaruã cho'okaijana. Lino kãña meno peokãñapi ko'sijakãñare ju'iju a'capuãre pachokurimeã tãisinaa'me repana. ⁷ Ucuarumu vajupã ucuaka'chapana te'eu repanare ángeles sieterepanare te'eu'te te'ero'rochi'a coparo'ro pachokuriro'rore Dios S'arumu Pa'iku pãire cu'ache cho'ora chini chũ'usi'e timuñe mañasiro'rore isisi'kuu'mu. ⁸ Reparo'ro isicuhasirumu Dios vu'e sa'navu peore piko rua pa'isi'kuu'mu, Repauji miañeja'ñe Ko'sija'iuji peore Masikuji pa'iana. Repau chũ'usi'e cu'ache sieterepamajña ángeles cho'o pi'nikaichetu'ka pã te'eu'terejẽ'e kakacu'asi'kuu'mu repavu'e.

16

Coparo'ro pãire cu'ache cho'ora chini Dios chũ'usi'e mañasiro'roquee ña'ñesi'ere kuamu

¹ Ucuarumu Dios vu'e sa'navuji chu'o ujachu'opi ángeles sieterepanani ija'che i'kache'te asasi'kuu'mu chu'u: "Musanukona cãjiro'ro pãire cu'ache cho'ora chini Dios pe'ruku chũ'usi'e mañasiro'ro chejana ña'ñejaijũ'u", chiiche'te.

² Jã'aja'ñe i'kauna ángel te'eu repau cãjiro'rova pa'imajñaruã chejana peore ñatojaisi'kuu'mu. Repau ñatojaisirumu pã cu'arepache cu'aku mami tochacojño ucuauja'iu'te tãosijava'ure pojonare ucuaukore cu'aasi rua asicheji etauna rua chuova'na pa'isinaa'me.

³ Jã'aja'ñe cho'ocuhaua ángel cheku repau cãjiro'rova pa'imajñaruã peore mar chiarana ñatosi'kuu'mu. Natouna mar chiaraquee oko jünisõsi'ku chieja'che carũhisi'kuu'mu. Jã'aja'ñe cho'ouna va'iva'na repara pa'iva'na peore jünisõsinaa'me.

⁴ Jã'aja'ñe cho'ocuhaua jo'e cheku ángel repau cãjiro'rova pa'imajñaruã peore chiañaãna'me oko punire natouna repachejñaquee oko peore chie carünisõsi'kuu'mu.

⁵ Jã'a cho'osi'ere ñacuha ángel chiañaã kuiraku Diore ija'che i'kache'te asasi'kuu'mu chu'u:

Dios, rua re'oku'mu mu'u.

Irumujẽ'e pa'iu chuta'a cheja cho'omarumujẽ'e pa'iku'mu mu'u.

Pãire cu'ache cho'oku iñaã chiañaã pa'iche oko chie carünisõñe chũ'uku ucuarepa cho'omu mu'u.

⁶ Ūcuanapi mu'u chu'o kuava'nare vanisōasome mu'u neenare chekūnare ūcuachi'a. Chura repana chuenisōsiva'na raosi'ere chiere űa pe'rukū ūcuava'na chiere ūkuamu mu'u repanare vanisōsinare.

Repana ro'ia'me jā'a,
chiiche'te.

⁷ Ūcuarumu Diore űsimajnarua tūo űoko'a sa'navūji chu'o ija'che chiiche'te asasi'kua'mu chu'u: "Pāi Ūcuanukore Paaku, peore masiku'mu mu'u. Pāi ūcuanuko cho'oju pa'isi'ere űa cuasaku cu'ache chū'uku rūhiűe cho'omu mu'u repanare", chiiche'te.

⁸ Ūcuarumu ángel jo'e cheku repau cājiro'rova pa'imajnarua peore űsūni űatosi'kua'mu. űatouna Dios űsūte na'a rua asua'ku chini chū'usi'kua'mu, pāipi uua'ju chini. ⁹ űsūji jā'aja'űe cho'ouna pāi ūcuanuko repana ca'nivua rua uusinaa'me. Rua cu'ache cho'ocojűonata'ni repana cu'ache cho'oche ūcua űhasōma'űe pa'iju repanare cu'ache ti'jűeűe chū'uku'te Diore, "Peore masiku'mu mu'u", chiima'űe Repau'te rua cu'ache i'kasinaa'me repana.

¹⁰ Ūcuarumu ángel jo'e chekupi cu'arepache cu'aku chū'uku űu'isaivuna repau cājiro'rova pa'imajnarua űatouna repau chū'ucojűona pa'ichejűa peore chijachejűachi'a carūnisōuna repachejűa pa'ina asire eto asikuna repana chemēōāna meűe kūkujū oisinaa'me. ¹¹ Jā'aja'űe rua cu'ache cho'ocojűonata'ni repana cu'ache cho'oche ūcua űhasōma'űe pa'iju repapani asipi ruarepajeku ca'nivuaipi asikuna Diore Cūnaumu Pa'iku'te rua cu'ache i'kasinaa'me repana.

¹² Ūcuarumu ángel jo'e chekupi repau cājiro'rova pa'imajnarua Eufrates űjachichana űatouna peore repacha veasōsi'kua'mu. Jā'aja'űe cho'osi'kua'mu ángel, repacha chekukā'ko pa'inare chū'unapi pāi vaiche cho'oto, jē'eűeji vesama'űe paau chini.

¹³ Ūcuarumu añaja'ia chū'opona'me cu'arepache cu'aku chū'opona'me, "Dios chū'o kaku'mu chu'u", chiū joreu chū'opoji jojojanapi vati chotena etajūna űasi'kua'mu chu'u. ¹⁴ Repana vati Diopi űsemaūna Repauchi'a cho'omasicheja'che cho'osinaa'me. Ūcuachi'a pāi chū'unani ūcuanukore soni rao chi'īűu chini cheja si'achejűa ku'isinaa'me repana, chi'rena repapani sāiűechi'a cavaju pāi vaiche'te cho'oa'ju chini. Repana sāiűechi'a vaumucusena, Dios Peore Masiu cu'arepache cu'aku'te cavaku cajejaija'mu.

¹⁵⁻¹⁶ Ūcuarumu repana vati chotenapi pāi chū'unare soni chi'isinaa'me. Repana chi'isicheja mami "Armagedón" ve'emū hebreo chu'o. Aperumu Jesucristo ija'che i'kasi'kua'mu: "Asarepajū'u. űaau cuasomarumuna raicheja'che rajia'mu chu'u, pāi chu'u rajjache cuasamarumuna. Kāa peonaja'űe pa'iju vajuchmaneűu chini chū'uni cha'aju kāűa care'vacheja'che repana rekoűoāre care'vaju re'oja'che pa'ina chū'ure űa vajuchuma'űe tijűa pojojanaa'me", chiisi'kua'mu.

¹⁷ Ūcuarumu ángel jo'e chekupi repau cājiro'rova pa'imajnarua tutuna űatouna Dios v'e cūnaumu pa'iv'e sa'navūji Repau chū'uku űu'isaivu rūichejapi chu'o űjachū'opi ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u, "Cho'o pi'nicuhasi'ea'me", chiiche'te.

¹⁸ Ūcuarumu cheja fe'neku rua asoche curuku rua pi'rusi'kua'mu. Aperumu rua pi'rusi'e na'a jā'acho'je rua űū'kuecheji pi'rusi'kua'mu cheja reparumu. ¹⁹ Chejapi ruarepa pi'rūkuna Babilonia űjavū'ejoopo joni chotejoopoā vatasi'kua'mu. Chekūjoopoā si'achejűa pa'ijoopoā ūcuachi'a peore űaűasōsi'kua'mu. Reparumu Dios űjavū'ejoopo pa'ina cu'ache cho'osi'ere cuasa pe'rukū repanare cu'ache cho'osi'kua'mu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. ²⁰ Jā'aja'űe cho'ouna juupoāna'me aikūjűa peocheja si'asōsi'kua'mu. ²¹ Reparumu cūnaumupi oko rua űjapuāpi pāi tuā'tua vēasōsi'kua'mu. Repa okopūā te'erū pararenta kilos na'a rua rukupūā paniasomu. Jā'aja'űe repapani ruarepa cu'arepacheji ti'jűekūna űa pāi, "Dios cho'oche'me ie", chini na'a rua cu'ache i'kasinaa'me Repau'te.

17

S'īuromio'te si'ache cu'ache cho'oko'te Dios cu'ache chū'ujāñere kuumu

¹ Ūcuarumu repana ángeles coparo'rovaā cājisina te'eū rani i'kasi'kua'mu chu'ure. "Raijū'u. Mu'uni chiaűāā sē'sevuā űu'iko'te s'īuromio'te si'ache cu'ache cho'oko'te Dios cu'ache cho'ojachere űora. ² Pāi chū'una cheja pa'ina repao cu'ache cho'oko pa'iche'te űa chēa repao cho'ocheja'che cu'ache cho'oju pa'ime. Pāi chekūchejűa cana ūcuachi'a Repao cu'ache cho'oko pa'iche'te űa chēa repao cho'ocheja'che cu'ache cho'oju pa'inaa'me", chiisi'kua'mu repau chu'ure.

³ Jā'aja'ñe i'kacuha Dios Rekochoji chū'una repau ángel chū'ure pāi peochejana sasōsi'kua'mu. Saana repao'te cu'arepache cu'aku'te maaja'iu'te tuhikoni ñasi'kua'mu chū'u. Repau ca'nivu Diore cu'ache i'kachū'ore si'acaca'nivu tochasi'e paakujī repau sījo sieterepasījore e'chosē'ña dierepasē'ña paasi'kua'mu repau. ⁴ Repau'te tuhiko romio kaa re'ojakāare ju'isi'koa'mo, ra'soja'chena'me maaja'ñe pa'ikāare. Ūcuakāare pachokuri catarakarūā ko'sijara'karūā rua ro'ira'karūāna'me cheke perlara'karūā su'isi'kua'mu. Ūcuachi'a coparo'rova pachokuriro'rova'te cājisī'koa'mo repao. Reparo'rova sa'navu'te repao cu'ache cho'oko pa'isi'e Dios ñacuhecheji pa'isi'kua'mu. ⁵ Ūcuachi'a repao chiapu'te mami tochasi'e pāijē'e vesuche ija'che i'kacheji su'isi'kua'mu: "Pāi chū'ure i'kani Babilonia ujavu'ejoopo'te ve'onaa'me. Cu'ache cho'ochē aijekona chekuna chū'u cu'ache cho'oko pa'iche'te ña chēa ūcuaja'che cho'oju pa'inaa'me", chiiche. ⁶ Jā'aja'ñe repaoni masirepa ñato rua pojoko pa'isi'koa'mo, Dios neena Jesuni cuasaju Repau pa'iche kuanare vanisōñe chū'usi'kojeko. Jā'aja'ñe pa'ikoni ña jñanosī'kua'mu chū'u.

⁷ Ūcuarumu ángel chū'ure i'kasi'kua'mu. "¿Je'se pa'iana mu'u jñanou? Repao pa'ichena'me repao tuhiku sījo sieterepasījore e'chosē'ña dierepasē'ña paaku pa'iche chekunajē'e vesuche'te mu'ni kuara. ⁸ Repau mu'u ñasi'ku cu'aku aperumu pa'isi'kua'mu. Chura peomu repau. Jā'ata'ni vati pa'icojepi muija'mu repau. Muni cu'ache cho'osinare cu'ache cho'ochējana saocojñoja'mu repau. Dios aperumu cheja cho'omarumna Repau neena mami utija'ophurona tochaasomu. Jā'ajekuna pāi repaphuro mami tochacojñomanesina cu'arepache cu'akujī aperumu pa'isi'kupi irumu peokuta'ni jo'e raiuna ña kukusōjanaa'me.

⁹ 'Chū'u i'kache asamasīnu chiinapi asamasijanaa'me ie: Repau cu'arepache cu'aku sījo sieterepasījo aikūñja sieterepakūñja romio ūcuate'erumu ñu'ikūññaja'ñea'me. Ūcuachi'a pāi chū'una sieterepanaja'ñea'me repa sījo. ¹⁰ Repana pāi chū'una cincorepana jūnisōsinaa'me. Chura cheku chū'uku pa'imū. Jo'e chekuta'ni chuta'a raima'mu. Repau raisirumu jmamakaruchi'a chū'uku pa'ija'mu. ¹¹ Repau cu'arepache cu'aku aperumu pa'isi'kupi irumu peokujī pāi chū'unare sieterepanare ja'me pa'iu chū'usi'kupi repana chū'ucuhasirumu te'eu jo'e chū'uja'mu. Repau jo'e rani chū'urumu jūnisō Diopi chū'una Repau'te kuhena uutoana sani uuku pa'ija'mu repau.

¹² Ūcuachi'a e'chosē'ña dierepasē'ña mu'u ñasisē'ña pāi chū'ujana dierepana chuta'a chū'umanaja'ñea'me. Na'a pa'isirumu repana pāi chū'ūñe te'ehorachi'a jo'kacojñojanaa'me. Reparumu cu'arepache cu'akuna'me chū'ujanaa'me repana. ¹³ Repana pāi chū'ujana dierepana ūcuate'e cuasaju cu'arepache cu'akujī pāi ūcuanukore te'eu chū'ua'ku chini jo'kajanaa'me. ¹⁴ Reparumu repana ūcuanuko Jesucristo'te Ovejachi'ia'ñuni cavajanaa'me. Jā'ata'ni Repau pāire chēa paakuna Repau'te cuasache ūhima'ñe pa'ija re'oja'che pa'inana'me cavaku cajejajja'mu repanare. Peore Masiujeku pāi chū'una Aia'mu Repau", chiisi'kua'mu ángel chū'ure.

¹⁵ Ūcuarumu repau ángel chū'ure jo'e i'kasi'kua'mu. "Chiañā sī'uromio si'ache cu'ache cho'oko repañā sē'sevuāre ñu'iona mu'u ñasiñā pāi si'acheñja canana'me si'avājupāina'me si'ache chū'o cutunaja'ñea'me. ¹⁶ Reparumu e'chosē'ña dierepasē'ñaja'ñe pa'ina pāi chū'una cu'arepache cu'akuna'me repao'te si'uromio'te cuheju kāñja peoo'te repao nee peore tuasō repao ca'nivūquee va'i aiju juja uosōjanaa'me. ¹⁷ Repana pāi chū'una dierepana, Diopi repaonani Repau chiiche'te cho'ouache cuasaju cho'oa'ju chini jo'kauna ūcuate'e cuasaju cu'arepache cu'akujī repana chū'ūñe'te te'eu pāire chū'ua'ku chini repau'te cu'aku'te pāi chū'ūñe jo'kajanaa'me, Dios i'kasi'e peore cho'o pi'niñejatū'ka chū'uku paau chini. ¹⁸ Repao romio mu'u ñasi'ko ujavu'ejoopo Babilonia vu'ejoopoja'chea'me. Repajoopo pa'inare chū'una chekuchejña si'achejña pa'inare pāi chū'unare chū'unaa'me", chiisi'kua'mu ángel chū'ure.

18

Babilonia vu'ejoopo ñañasōsi'ere kumū

¹ Jā'a cho'ocuhasirumu chekure ángel'te rua masiujī sunamupi cajekuna ñasi'kua'mu chū'u. Repau ko'sija'icheji cheja rua miasī'kua'mu. ² Cajē ujachū'opi ija'che i'kasi'kua'mu repau:

¡Babilonia ujavu'ejoopo ñañasōchasi'kua'mu! ¡Ñañasōchasi'kua'mu!

Repajoopo pa'isicheja vatichi'a rua jainuko pa'ime.

Pī'a pāi aicojñomanana'me chekuna cu'ana peore si'ache pa'ime repacheja.

³ Repajoopo cana cho'osi'ere ña chēa pāi si'acheñja pa'ina ūcuanuko repana cho'osi'ejache rua cu'ache cho'oju pa'ime.

Ūcuachi'a repajoopo canare chũ'usina si'ache cu'ache cho'osi'ere ña chëa chekuchejña canare chũ'una ūcuaja'che si'ache cu'ache cho'ojũ pa'ime.

Ūcuachi'a repajoopo canapi pōsere si'ache koojuna chekuchejña cana repanare pōse ïsisina rua kurinaa'me, chiisi'kua'mu.

⁴ Ūcuaramu jo'e cheke chu'o cunaumupi ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u, repajoopo chuta'a ñañamarumu Dios i'kasi'e:

Repajoopo Babilonia vø'ejooopo pa'ina chu'u neena ūcuanuko etajũ'u, repajoopo cana cho'ocheja'che cu'ache cho'omanefũ chini,

ũcuachi'a repanare cu'ache cho'ocheja'che cu'ache cho'ocojñomanefũ chini.

⁵ Ūcuajooopo canapi ruarepa cu'ache cho'ojuna ñaku

repana cu'ache cho'oche cavesuma'ñe cuasaku pa'imũ chu'u.

⁶ Repajoopo cana chekunare cho'ocheja'che cu'ache cho'ojũ'u repanare.

Repana cu'ache cho'osi'e ro' ro'ia'ju chini na'a rua cu'ache cho'ojũ'u repanare.

Ūcuachi'a repana chekunani cacu'oñu chini cono rua vëañe'te ūkuaju na'a rua vëañe ja'me ūkuacheja'che na'a rua cu'ache cho'ojũ'u repanare.

⁷ Ūcuachi'a, "Peore masinaa'me chukuna", chiiju tiñe cho'ojũ rua pōse paanaa'me repana.

Jã'ajekuna repana pōse paachejanuko cu'ache cho'ojũ'u repanare, chuova'na paapu chini.

Ija'che cuasanaa'me repana:

"Chuova'na pa'imanajeju pã ūcuanukore chũ'nanajejuna cu'ache ti'jñemanaja'mu chukuna'te", chiinaa'me repana.

⁸ Jã'aja'ñe cuasaju pa'inaajejuna ūcuate'eumucuse ūcuanukore rua si'ache cu'ache ti'jñeja'mu repanare.

Chekuna jünisōjanaa'me. Chekuna repanani cu'ache ti'jñeuna chuova'na pa'ijanaa'me.

Chekuna ãñe'te peoju ãcuhava'na pa'ijanaa'me.

Repajoopo ūcuachi'a peore usōja'mu, chu'upi Pã Ūcuanukore Paakuji peore Masiuji chũ'una,

chiisi'kua'mu Dios.

⁹ Repajoopona'me repajoopo canare usōku piko mũñe'te ñani pã chũ'una si'achejña pa'ina repajoopo cana cho'ocheja'che cu'ache cho'ojũ pa'ina suma'ñe cuasaju ota oijanaa'me. ¹⁰ Repajoopo cana cu'ache cho'ocojñoñe'te ña kukucajejanisō so'opi ñaju oiju ujachu'opi cuiju ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

¡Babilonia ujavu'ejooopo cana teana cu'ache cho'ocojñosinaa'me! chijjanaa'me.

¹¹ Ūcuachi'a repajoopo pa'isinare pōse ïsisina, repajoopo pa'isinapi cu'ache cho'osi'e

ro'ire cho'osō peojuna, ña cuasaju ota oiju ija'che i'kajanaa'me: "¿Chura neepi mai kuhache pōse koojanaa'ñe: ¹² pachokuri, pokuri, ko'sicatarakarua'na'me perlara'karuã rua ro'ira'karuã, rua ro'ikãña lino kãñana'me seda kãña maajakãñana'me

chimaajakãña chooko'ña si'ache re'oja'che vøoko'ña, pachocuna cho'osimajñaruãna'me cunarepa cho'osimajñaruã, pocata cho'osimajñaruã ¹³ ma'ñara'jñana'me suiriche,

cheke ma'ña uche mirra ma'ñana'me vi'toma'ña, uche cono, u'chape'e, harina rua me'naja'ñe ãusi'ena'me trigo, cu'ava'nare pōse ve'ova'nare, ovejava'nare, kavachova'na,

carrosai kavacho jñajñusai, pã chekunare rupũ cho'oche cho'okainare? ¿Neepi koojanaa'ñe?", chini cuasaju oijanaa'me repana pã. ¹⁴ Jã'aja'ñe cuasaju repajoopo

pa'isinare ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Chura, musanukona si'ache karama'ñe paaju rua chiiju paasi'e pōse jo'e paamane-jañere ai cho'osōsinaa'me musanukona!

chijjanaa'me.

¹⁵ Ūcuachi'a pōsemajñaruã ïsisina repajoopo pa'isina cu'ache cho'ocojñoñe'te ña, vajuchuju so'opi ñaju nukaju ota oijanaa'me. ¹⁶ Ija'che i'kaju oijanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

¡Ujavu'ejooopo pa'isina'na, rua chuova'naa'me!

Lino kãña rua ro'ikãñare maajakãñana'me chimaajakãña pachokurina'me ko'sicatarakarua'na'me perlara'karuã rua ro'ira'karuã su'ikãñare si'arumu ju'iju pa'isinaa'me repana.

¹⁷ Cu'amajñaruã repana paasi'e teana rua na'mi si'asōsi'kua'mu,

chijjanaa'me repana.

Reparumu ujavuã choo chiacha ku'ivuã ku'ina, repavuã cho'оче cho'okainana'me repanare chũ'una, mar chiaraji ku'iju pöse İsina ũcuaja'che repajoopo uuku piko muiñe so'opi nukaju ñajanaa'me. ¹⁸ Uuku piko muiñe'te so'opi nukaju ñaju, "Babilonia ujavu'ejoopo pa'icheja'che pa'ijoopojê'e peomu chekujoopoã", chiijanaa'me. ¹⁹ Chini sũma'ne cuasaju oiju repana sijona cha'opoãpi meñe chu'chujũ ota oiju ija'che i'kajanaa'me repana:

¡Rua cu'ache! ¡Rua cu'ache!

Ujavu'ejoopo pa'isinare rua cu'ache ti'ñesi'kua'mũ.

Pãi ujavuã choo paana mar chiaraji ku'iju repajoopo pa'isinani pösere İsiju ũcuauko kurina carũhisinaa'me.

Jã'ata'ni repajoopo teana uusösi'kua'mũ, repajoopo pa'isina peore.

²⁰ Ūcuachi'a cunaumu pa'ina, repajoopo uusösi'ere ña pojojũ'ũ.

Musanukona Dios neena ũcuaja'che repajoopo canani ña pojojũ'ũ, Repau chu'ore chu'vaja'ju chini saosinana'me Repau chu'o kuana.

Dios repajoopo cana repana musanukonare cu'ache cho'osi'e ro'ire ro'ia'ju chini cho'omu,

chiijanaa'me.

²¹ Ūcuarumu ángel rua masiujũ ujacunapu ãu toarujã'ipu'te mini ija'che i'kaku mar chiarana su'a ruosi'kua'mũ:

Babilonia ujavu'ejoopo ipũ su'a ruocojñõñeja'ñe cu'ache cho'ocojñõmu.

Jã'aja'ñe cho'ocojñõna pãi repajoopo jmamakarujê'e jo'e ñamanejanaa'me.

²² Ūcuachi'a repajoopo callejoovũã cho'ojuna asosi'e arpavũãna'me phĩ'covũãna'me trompetavũã cho'ojũ uajajuna asosi'e jmamakarujê'e jo'e asomaneja'mũ.

Repajoopo cho'оче cho'ona ũcuachi'a te'ejê'e pa'imanejanaa'me.

Ūcuachi'a cunapũpi toajuna asosi'e jmamakarujê'e jo'e asomaneja'mũ.

²³ Ūcuachi'a repajoopo uoñõã pa'isisaivũã te'esai'vujê'e jo'e miamaneja'mũ.

Ūcuachi'a repajoopo pa'isina romire vejaju pojojũ fiesta cho'ojuna asosi'e jmamakarujê'e jo'e asomaneja'mũ.

Ūcuachi'a repajoopo pa'iju pöse İsisina pa'ipãi pa'isinaa'me.

Ūcuachi'a repajoopo pa'isinapi chekũchejña canare chai cho'ojũ jorejũ cacũ'ojũ pa'isinaa'me.

²⁴ Ūcuachi'a repajoopo pa'isinapi Dios chu'o kuanana'me chekunare Repau neenare rua jainukore vanisösinana'me.

Ūcuajoopo pa'isinachi'a chekũchejña pa'isiva'nare vanisösinana'me,

chiisi'kua'mũ repau ángel.

19

¹ Jã'aja'ñe asacuharũmu cunaumupi pãi jainuko cuiju ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ chu'ũ:

Dioni cuasaju, "Rua re'oku'mũ mu'ũ. Peore masiku'mũ", chiijũ re'oja'chere i'kaju pojojũ pañu mai.

Maire re'oja'che pa'iju vati toana saimaneaja'ju chini chẽã paaku'mũ Repau.

Pãi ũcuaukore repana cu'ache cho'osi'e ro'ia'ju chini chũ'uja'mũ Dios.

² Ūcuarepa cho'okujekũ romio'te rua cu'ache cho'oko pa'isi'kore pe'rukũ cu'ache cho'osi'kua'mũ Repau.

Repaoji cu'ache cho'okona ña chẽã chekũchejña cana repao cho'очеja'che rua cu'ache cho'ojũ pa'ime.

Ūcuachi'a Repau chũ'ũñe cho'okainare vanisõñe chũ'ũsi'kojekona pe'rukũ cu'ache cho'osi'kua'mũ Dios repao'te,

chiisinaa'me.

³ Jã'aja'ñe i'kacuha jo'e ija'che i'kasinaa'me repana:

Dioni pojojũ re'oja'chere i'kaju pañu mai.

Babilonia ujavu'ejoopo uuku piko muiñe jmamakarujê'e cuhama'ñe si'arũmu mũiu pa'ija'mũ,

chiisinaa'me.

⁴ Ūcuarũmu aina veinticuatrorepana vajupãi ũcuaka'chapanana'me sani ro're pũũ sime ñu'iju Dioni Repau chũ'ũku ñu'isaivu ñu'ikũni pojojũ ija'che i'kasinaa'me: "Jã'aja'ñe paaũ! ¡Dioni pojojũ re'oja'chere i'kaju pañu mai!", chiisinaa'me repana.

⁵ Ūcuarũmu Dios ñu'isaivu rüichejapi chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mũ chu'ũ:

Diore mai Cuasaku'te ūcuanuko re'oja'chere i'kaju pañu mai, Repau'te vaju'chujū cho'ochē cho'okaina, vesunana'me masina, chiiche'te.

Ovejachūija'ia romi vejache'te ja'me pojoju fiesta cho'ojachere kwamu

⁶ Ūcuarumu pāipi jairepanuko i'kajuna asocheja'chena'me oko chā'ia asocheja'chena'me okopi ruarepa curuku asocheja'che asoche'te chu'o ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u:

¡Dioni re'oja'chere i'kaju pañu mai!

Dios, Maire Paaku peore Masiuji pāi ūcuanukore chū'ukū'mu.

⁷ Ovejachūija'ia Jesucristo romi vejaumucusepi tī'auna rua pojoju pañu mai.

"Peore masiku'mu mu'u", chiija pañu mai repau'te.

Repau vejajao Repauni vejara chini care'va pa'io, kāña rua re'ojakāñare sa'che ju'io cha'amo.

⁸ Lino kāña re'ojakāñapi menoje'e peokāñapi ko'sijakāñare juhao chini isicojñosi'koa'mo repao.

Repakāña ju'iche Dios neena re'oja'che cho'ochēji ñomu, chiisinaa'me.

⁹ Ūcuarumu ángel chu'ure i'kasi'kua'mu. "Tochajū'ie: Jesucristo Ovejachūija'ia romi vejache'te ja'me pojoju fiesta cho'oa'ju chini soicojñojana pojoju paaru", chisi'kua'mu. Chini jo'e cheke ija'che i'kasi'kua'mu repau: "Chu'o ūcuarepaa'me jā'a, Dios i'kasi'ejeku", chiisi'kua'mu repau chu'ure.

¹⁰ Chikuna asa repauni pojora chini repau tī'ñeñena ro're puu ñu'iana ija'che i'kasi'kua'mu repau chu'ure: "¡Jā'aja'ñe cho'omanejū'u! Mu'ana'me mu'u ma-japāijana Jesucristoni cuasaju Repau pa'iche'te kuaju cu'ache tī'ñecojoñonata'ni Repau'te cuasache ūhasōma'ñe Repau chū'ũñe cho'okaiju pa'iche'te ūcuare cho'okaiku'mu chu'u. Diorechi'a ro're puu ñu'iu pojojū'u", chiisi'kua'mu repau chu'ure. Dios chu'o aperumu kuasinapi Jesús pa'ijache kuaju tocha jo'kaasome.

Poja'iuni kavacho'te tuhiku cho'osi'ere kwamu

¹¹ Ūcuarumu cunaumupi vatauna kavacho'te poja'iuni ñasi'kua'mu chu'u. Repau'te tuhiku pāi rūhiñe chū'ukūji rua pāi vaimasiku'jeku ija'che i'kacojñoku'mu: "Repau cho'ora chiiche ūcuarepa cho'oku'mu iku. Chu'o ūcuarepare i'kaku'mu iku", chicojñoku'mu. ¹² Repau ñakocaā toñaja'ñe Paakuji tuhivua ruarepavua tuhisi'kua'mu. Ūcuachi'a Repau ca'niv'u'te mami tochasi'e paasi'kua'mu, Repauchi'a te'eu masiche.

¹³ Kāa chie chūsikāare ju'ia pa'isi'kua'mu Repau. Repau mamia'me ie: Dios chu'o Kuaku Jesucristo'mu Repau. ¹⁴ Repau cho'jepi cunaumu pa'ina sōtaopāi lino kāña rua re'ojakāñapi menoje'e peokāñapi pojakāñare ju'iju kavacho pojanapi tuhiju raisinaa'me.

¹⁵ Repau chu'opoji va'ti jūjusuche cu'tosiva'ti etasi'kua'mu, pāi si'achejña pa'inare Repau cavaku cajejaijava'ti. Repau'te cuhenare cajejani chū'uku Dios peore Cho'omasikuji pāire pe'ruku cu'ache cho'ochē'te chū'uuna, kavacho'te tuhiku repanare pāi cu'ache cho'okaija'mu. Repauji vaiuna repana chie, uhere cha'ca chachojuna uche oko menisōñeja'ñe ranisōja'mu, repana cu'ache cho'osi'e ro'i. ¹⁶ Repau ju'ikāana'me toapu, ija'che tochasi'e paasi'kua'mu repau: "Pāi chū'ana ūcuanuko Aia'mu iku", chiiche'te.

¹⁷⁻¹⁸ Ūcuarumu ángel'te ūsuu asuche chuvochējare nukaku, cunaumu cāva ku'inani vacho ūcuanukore soiu ujachu'opi cuiku ija'che i'kaku soikuni ñasi'kua'mu chu'u: "Rani chí'i Dios aũñe va'i āijū'u, jūnisōsina va'i, pāi chū'una va'i, sōtao aina va'i, kokarekoñōa paana va'i, kavacho va'ina'me repanare tuhisina va'i, chekuna va'i si'ache peore chēacojñomanesinana'me chēacojñosina va'i, vesuna va'ina'me masina va'i", chiisu soisi'kua'mu repau.

¹⁹ Ūcuachi'a cu'arepache cu'aku'te icheja cheja pa'inare pāi chū'unana'me repana neena sōtaopāi chí'i, kavacho'te tuhikuni Repau'te ja'me pa'inani sōtaopāire cavañu chini chí'ijuna ñasi'kua'mu chu'u. ²⁰ Ūcuarumu repau cu'arepache cu'aku chekuna'me chēacojñosinaa'me. Ūcuauji chū'uuna cheku, "Dios chu'o kuaku'mu chu'u", chiisu joreu aperumu Diochi'a cho'omasicheja'che Repauji ūsemauna cho'osi'kua'mu. Jā'aja'ñe joreku cho'okuna ña, "Iku cho'ochē ūcuarepaa'me", chini jachama'ñe cuasaju pāi repana ca'nivuaña repau cu'arepache cu'aku mami tochacojño ūcuaujava'ure tūosi'kuni pojosinaa'me. Ūcuarumu repana ka'chana joresi'kuna'me cu'arepache cu'aku, toa azufreji rua cu'asuche uutoana saocojñosinaa'me. ²¹ Chekunata'ni kavacho'te tuhikuni cavaju repau chu'opo etasiva'tipi chuenisōsinaa'me. Chuenisōrena repanare peore vachopi rua chajichē āisinaa'me.

20

1 Ūcuarumu ángel'te na'a pa'isirumu cunaumupi llavemaka vati pa'icoje tusomakana'me wjacuname cājiku cajekuni ñasi'kua'mu chu'u. ² Caje añaja'iu'te aperumuna pa'iku'te vati aina'me Satanás ve'eku'te ūcuameji tachosi'kua'mu repau, milrepaūsurumu tachocojñosi'ku paau chini. ³ Cunameji tachosi'kuni cojena caso jaoko'api ta'pi tacho jo'kasi'kua'mu repau, repauji pāi ūcuanukore milrepaūsurumujatu'ka joreku cacu'oma'ñe paau chini. Milrepaūsurumu pa'isirumuna jo'e etocojño cheja jmamakaruchi'a pa'iu joreku pāire cacu'oku pa'isi'kua'mu repau vati ai.

⁴ Ūcuarumu pāi chū'una ñu'isaivua ñasi'kua'mu chu'u. Repasaivua ñu'ina pāi ūcuanuko cho'osi'e ro'iche chū'umasiche'te jo'kacojñosinaa'me. Ūcuachi'a Dios chu'oname Jesucristo pa'iche'te re'oja'che kuaju sijo tu'secojñosiva'na rekoñoā ñasi'kua'mu chu'u. Vajurumu repava'na cu'arepache cu'aku'terejē'e pojoma'ñe ūcuaja'iu'te tōsiva'urejē'e pojomanesinaa'me. Ūcuachi'a repana chiapuāna'me repana jūñña cu'arepache cu'aku' mami tochacojñocuhesinaa'me repana. Reparumu repana Diopi vasouna vajurani pa'iju Dios Raosi'ku Cristona'me milrepaūsurumu pāire chū'uju pa'isinaa'me. ⁵ Jā'ata'ni chekuna'na jū'isiva'na reparumu vajuraimanesinaa'me, milrepaūsurumu pa'isirumujatu'ka. Repana sijo tu'secojñosiva'na Diopi vasouna chekunare pāi charo vajuraisinaa'me. ⁶ Chekuna repana vajuraisi'ēja'che charo vajuraisina ūcuanuko pojoju pa'isinaa'me. Dios repanare Repau neenajejuna vati toa saomanesi'kua'mu. Jā'ajekuna phairipāi cho'okaicheja'che Repau chū'ñena'me Repau Raosi'ku Cristo chū'ñe cho'okaiju pa'isinaa'me repana. Ūcuachi'a Cristona'me milrepaūsurumu pāire chū'uju pa'isinaa'me repana.

Vati ai toana saocojñojañere kuam

⁷ Milrepaūsurumu pa'isirumuna vati ai chēacojñosi'ku etocojñosi'kua'mu. ⁸ Etoarena sani pāi si'achejña pa'inare joreku, "Pāi chekunani cavajañu mai", chiisi'kua'mu repau, Gog cheja canana'me Magog cheja canare. Joreku jā'aja'ñe i'kakuna asa jachama'ñe repana neenare sōtaopāi mar chiara mejacaājanukore cavajañu chini ch'i'sinaa'me. ⁹ Chi'i pi'ni cheja si'achejña peore sani Dios neena pa'ijoope rūhiso'koro pachu nukasinaa'me repana, Dios oia paajoopo Jerusalén vū'ejoopo pa'inani pāire cu'ache cho'oñu chini. Jā'ata'ni repanare Diopi chū'una toa cunaumupi tuāni peore uusōsi'kua'mu. ¹⁰ Repanare joreku cacu'osi'ku vati ai ūcuachi'a toana azufreji rua cu'asuche uutoana saocojñosi'kua'mu, cu'arepache cu'akuna'me, "Dios chu'o kuaku'mu chu'u", chiū joresi'kure saosichejana. Ūcuatoare pa'iju ñamina'me umucujña si'arumu uuju pa'isinaa'me repana.

Pāi ūcuanuko Dios chū'uku ñu'isaivu pojasaivu ti'jñeñe nukajuna Dios repana cho'osi'e peore ro'ia'ju chini chū'ujañere kuam

¹¹ Ūcuarumu ñu'isaivu wjasavuji pojasaivu'te ñaku repasaivu ñu'iku'te Diore ūcuachi'a ñasi'kua'mu chu'u. Repau ñaku'te chejana'me cunaumu teana peore si'asō, jmamakarujē'e jo'e ñomanesi'kua'mu. ¹²⁻¹³ Reparumu pāi jū'isinare mar chiaraā runi cho'osōsinana'me jūnisō cheja sa'navu tācojño jū'isina pa'icheja pa'isinare masisinana'me vesusinare vajurani, Dios chū'uku ñu'isaivu ti'jñeñe nukananani ñasi'kua'mu chu'u. Nukajuna Dios utija'ophu vatasi'kua'mu. Chekuphuro ūcuachi'a Repauna'me pa'ijana mami pa'iphuro'te vatasi'kua'mu Repau. Ūcuaphure pāi ūcuanuko cho'uju pa'iche peore tochasi'e pa'isi'kua'mu. Jā'ajekuna repanare ūcuanukore repaphūqueere tochasi'e ñaku repana cho'osinukoruā pa'iche ro'iche chū'usi'kua'mu Repau, re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e. ¹⁴ Jā'aja'ñe cho'o pi'ni pāipi jo'e jūnisōma'ñe paapu chini jūnisōñena'me jū'isina saichejapi peoa'ku chini chū'usi'kua'mu Repau. ¹⁵ Ūcuachi'a Repauna'me pa'ijana mami tochasi'phuro repana mami tochacojñomanesinare vati toana saouna jo'e etama'ñe ūcuatoare si'arumu uuju pa'ijanaa'me repana.

21

Cunaumu mama cho'osiumuna'me cheja mama cho'osicheja ñasi'ere kuam

¹ Jā'a ñacuhasirumu charo pa'isichejñapi cunaumuna'me chejana'me mar chiara si'asōña cunaumu mama cho'osiumuna'me cheja mama cho'osichejare ñasi'kua'mu chu'u. ² Reparumu Dios neejoopo mama Jerusalén vū'ejoopo Repau pa'ichejapi cunaumupi cajeuna ñasi'kua'mu chu'u. Romio umu vejari'rako kãña re'oja'chere sa'che ju'iona re'oja'che ñoñeja'ñe ñosi'kua'mu repajoopo. ³ Ūcuarumu Dios ñu'isaivu

räichejapi chu'o wjachu'opi ija'che i'kache'te asasi'kua'mu chu'u: "Dios chura päina'me pa'imü. Repanani ja'me pa'üna Repau neena pa'ijanaa'me repana. Ücuauji repanare ja'me pa'ü paaja'mu chura. ⁴ Ücuachi'a repana oiju sumava'na pa'isi'e Diopi re'oja'che cho'okakuna pojoju pa'ijanaa'me repana. Repana aperumu pa'iju pa'isi'e jünisöñe, ota oiche, rupü oichena'me asiche si'asöuna peoja'mu reparumu."

⁵ Ücuarumu repasaiva Nü'iku Dios ija'che i'kasi'kua'mu: "Peore mama cho'omu chu'u", chini jo'e ija'che i'kasi'kua'mu Repau: "Chu'u chu'o ücuarepajeku chu'u i'kache peore ücuarepa ti'ñeja'mu. Jä'ajekuna ie chu'o tochajü'u mü'u", chiisi'kua'mu Repau chu'ure. ⁶ Jä'a i'kacuha jo'e ija'che i'kasi'kua'mu Repau chu'ure: "Peore cho'o pi'nicuhasi'ea'me. Chuta'a cheja cho'omarumajë'e pa'ü si'arumu pa'iku'mu chu'u. Päi okouava'naja'ñe re'oja'che pa'üava'nare okore sëejuna ükuacheja'che pa'üva'ñe re'oja'chere oko puni si'ama'ñe oko raicheja'che si'arumu re'oja'che pa'iche'te rupü isija'mu chu'u repanare. ⁷ Chu'uni cuasaju cu'ache cho'ocojñonata'ni chu'ure cuasache ühasömanesinare pa'iche re'oja'chere isija'mu chu'u. Ücuaja'che chu'upi repanani paakuna chu'u chüijana pa'ijanaa'me repana. ⁸ Jä'ata'ni päi chekunare wajuchunare, Repau'te cuasamanare, päi chekunare cuhenare, päi vanisönare, repana pa'imänare ja'me käinare, chai cho'onare, rupü tösiva'nare cuasaju pojonare, jorenare ücuaukore peore jä'anare vati toana azufreji rua cu'asuche uutoana saoja'mu chu'u Dios. Saöuna jo'e etama'ñe ücuatoare si'arumu uuju pa'ijanaa'me repana", chiisi'kua'mu.

Jerusalén mama cho'osijoopo pa'iche'te kwamu

⁹ Ücuarumu ángeles sieterepana päire cuhacho cu'ache cho'ojachere maña timusiro'ro coparo'ro sietereparo'ro cäjina te'eu rani ija'che i'kasi'kua'mu chu'ure: "Raijü'u. Mü'uni, Dios Mamaku Ovejachüja'iu vejaoja'che pa'inani Repau neenani ñora", chiisi'kua'mu. ¹⁰ Ücuarumu repau ángel chu'ure Dios Rekochoji cho'öuna aiküti rua wjakütipi rua umu pa'ikütina müa Dios neejoopo Jerusalén w'ejoopo Repau pa'icheja cajejoopo'te ñosi'kua'mu chu'ure. ¹¹ Diopi ücuajoopo'te pa'üna Repau ko'sija'icheji miajoopo pa'isi'kua'mu repajoopo. Cata rua ro'ipua jaspe cata ko'sija'icheja'chena'me joicuna etajaiche ñoñe ko'sija'icheja'che ko'sijajoopo ñosi'kua'mu repajoopo. ¹² Ücuachi'a repajoopo ru'tuva si'acakä'jño catapi ñekua je'na pachusi'pa wjachu'rivaji umu nukapa pa'isi'kua'mu. Jatisa'ñaroä docerepasa'ñaroä pa'isi'kua'mu repapa. Repasa'ñaroä tijñapaä ángel te'enachi'a nukasinaa'me. Ücuachi'a Israel jojo-cojñosina docerepaväju mami tochasi'e pa'isi'kua'mu repasa'ñaroä. ¹³ Ücuachi'a üsuu müikä'ko chotesa'ñaroä jatisa'ñaroä pa'isi'kua'mu repapa. Co'covu cakä'ko ücuachi'a chotesa'ñaroä pa'isi'kua'mu, suripu cakä'ko ücuajanuko. Üsuu na'ikä'ko ücuajanuko pa'isi'kua'mu repapa. ¹⁴ Charo ñekuasi'puä catapuä docerepapuä pa'isi'kua'mu repapa. Ücuapuäre Ovejachüja'iu Jesucristo neena, Dios chu'ore chu'vaa'ju chini Repau saosina docerepana mami tochasi'e pa'isi'kua'mu.

¹⁵ Repau ángel chu'ure i'kasi'ku pachokuricunaño cäjisi'kua'mu, w'ejoopona'me jatisa'ñaroäna'me repajoopo je'nasi'pa cuasa ñajaño. ¹⁶ Repajoopo w'ejoopo repacuechona'me repaa'capuna'me repaumü si'acakä'jño ücuapa'wvachi'a pa'ü rühivuja'ñe pa'isi'kua'mu. Ángel, repau cäjijñoji repajoopo pa'iche'te cuasa ñato repacuechona'me repaumuna'me repaa'capu ücuajanukochi'a pa'isi'kua'mu, dos mil doscientos kilómetroschi'a. ¹⁷ Jä'a cuasa ñachuha repajoopo je'na pachusi'pa umu pa'iche'te ángel, päi cuasa ñañoja'ñe cuasa ñato sesenta y cinco metros pa'isi'kua'mu repapa.

¹⁸ Repapa jaspe catapi je'nasi'pa pa'isi'kua'mu. Repajoopo w'ejoopo pachokurirepapi cho'osijoopo pa'isi'kua'mu, joicunaja'ñe ko'sija'che ñoñeji. ¹⁹ Catapuä wjapuä docerepapuä charo üha pachusipua jmara'karuäpi si'ara'karuä rua ro'ira'karuä ücuapuäna je'nasira'karuä su'isi'kua'mu. Charo ühasi'pu jaspe catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Cho'je ühasi'pu zafiro catapu chira'soja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu ágata catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu esmeralda catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. ²⁰ Jo'e chekupu ónice catapu chija'chena'me poja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu cornalina catapu maaja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu crisólito catapu pachoja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu berilo catapu ra'sovijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu topacio catapu pachovijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu crisopraso catapu vijañeja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu jacinto catapu ra'soja'ipu pa'isi'kua'mu. Chekupu amatista catapu chimaaja'ipu pa'isi'kua'mu. ²¹ Jatisa'ñaroä docerepasa'ñaroä perla cataköña te'eko'ñachi'api cho'osisa'ñaroä pa'isi'kua'mu. Repajoopo pa'ijoovü callejoovü pachokurirepapi cho'osijoovü pa'isi'kua'mu. Joicunaja'ñe etajaiche ñosi'kua'mu.

²² Repajoopo chu'u ñato si'achejña Dios w'ejé'e peosi'kua'mu. Maire Paaku Dios Peore Masikuna'me Repau Mamaku Ovejachüja'iu repa wa'ejachea'me. ²³ Ücuachi'a

Dios ūcuare ko'sija'iaji pa'iana Repau Mamaku Ovejachīija'iajē'e uopu miañeja'ñe pa'iana ūsuu miañe chiimau pāimiau miañejē'e chiima'mu repajoopo. ²⁴ Pāi Dios chēa paacojñona icheja si'achejña pa'ina Repau miañeji ñaju nuka ku'ijanaa'me repajoopo. Pāi chū'una ūcuachi'a ūcuajoopo'te pa'iju pāi cheja pa'ina repanare aperumu pojosi'ēja'che Dioni pojoju pa'ijanaa'me. ²⁵ Ūcuachi'a repajoopo jatisa'ñaroā repachejapi ñami pechejajekuna jmakarujē'e jeoma'ñe si'aramu vatasisa'ñaroāchi'a pa'ija'mu. ²⁶ Ūcuachi'a pāi si'achejña pa'ina ūcuajoopo'te pa'iju Dioni pojoju pa'ijanaa'me. ²⁷ Pāi cu'ache cho'onata'ni te'eujē'e kakamanejanaa'me repajoopo. Ūcuachi'a pāi vajuchuache ñoñe cho'onana'me jorena kakamanejanaa'me repajoopo. Ovejachīija'ia Jesucristo utija'ophuro repana mami tochacojñosinachi'a kaka pa'ijanaa'me repajoopo.

22

¹ Ūcuaramu repau ángel chu'ure Dios ñu'isaivu rūichejana'me Repau Mamaku Ovejachīija'ia ñu'isaivu rūichejapi eta mevoña'te chiacha raa ko'sija'ichaji oko ūkuni jo'e jūnisōma'ñe ai pa'icha'te ñosi'kua'mu. ² Repajoopo callejoovu pojooji mevosi'kua'mu repacha. Vajusūkiñu repacha ru'tava nukañu kapi chiacha ka'chakā'ñño jasi'e nukasi'kua'mu. Repañu sūkiñu pāimiau pa'iche āu kūisi'kua'mu. Jā'ajekuna te'eūsaramu docerepañoā kūisi'kua'mu repañu. Ja'o repañuquee pāi jū'ina suiri vajucheja'che repana rekoñoā vajurekoñoā care'oja'oa'me. ³ Repajoopo vu'ejoopo mamakarujē'e cu'ache cho'ocojñomaneja'mu. Dios chū'uku ñu'isaivuna'me Repau Mamaku Ovejachīija'ia chū'uku ñu'isaivu ūcuajoopo'te pa'ija'mu. Repau'te cho'uche cho'okaina Repau chū'ñe cho'oju pa'ijanaa'me. ⁴ Ūcuachi'a Repauna'me pa'iju Repau chia ti'ñeñe ñaju, repana chiapuāre repau mami tochasi'e paajanaa'me. ⁵ Ūcuachi'a ñamijē'e peoja'mu repajoopo. Dios Maire Paaku ūcuare ūcuare Miakuji pa'iana repacheja pa'ina uopu miañejē'e ūsuu miañejē'e chiimanejanaa'me. Ūcuajoopo'te pa'iju Diona'me si'aramu chū'uju pa'ijanaa'me repana.

Jesús jo'e raipi'rache'te kuamu

⁶ Ūcuaramu ángel chu'ure jo'e ija'che i'kasi'kua'mu: "Te chu'o ūcuarepa'a'me. Chu'u i'kache ūcuarepa ti'ñeja'mu. Maire Paaku Dios, Repau chu'o aperumu kuasinare Repau Rekocho'te isisi'kua'mu. Repau neekuni ángel'te raosi'kua'mu Repau, Repau chū'ñe cho'onani cheja cho'ocojñojañere kuaa'ku chini", chiisi'kua'mu.

⁷ Ūcuaramu Jesucristo ija'che i'kasi'kua'mu: "Asarepajū'u. Na'mi raija'mu chu'u. Na'a pa'isirumu cho'ocojñojañere kuaju utija'ophuro tocha jo'kasi'e asa jachama'ñe cho'ona pojoju paapu. Re'oja'che ti'ñeja'mu repanare", chiisi'kua'mu.

⁸ Chu'u, Juan, jā'a peore ñaku asasi'kua'mu. Peore ñaku asacuhasirumu chu'ure kuaku ñosi'ku ángel ti'ñeñena ro're puasi'kua'mu chu'u, repauni pojora chini. ⁹ Jā'ata'ni repau ángel chu'ure ija'che i'kasi'kua'mu: "Jā'aja'ñe cho'omanejū'u. Mu'una'me mu'u majapāijana Dios chu'o kuanana'me iphuro kuaju tochasi'e asa jachamana Dios chū'ñe cho'okaicheja'che cho'okaiku'mu chu'u. Jā'ajekuna Diorechi'a ro're puu ñu'iu pojoju'u mu'u", chiisi'kua'mu repau chu'ure.

¹⁰ Ūcuachi'a ija'che i'kasi'kua'mu repau chu'ure: "Na'a pa'isirumu ti'ñejañere kuaju iphuro tochasi'epi cho'ocojño'p'rakana, te'eu masira chiimanejū'u. ¹¹ Iphuro kuasi'e ti'ñerumu cu'ache cuasaju cu'ache cho'ona pāi chutama'ñe ūcuu cu'ache cho'oju pa'ijanaa'me. Ūcuachi'a re'oja'che cuasaju re'oja'che cho'ona ūcuu re'oja'che cho'oju pa'ijanaa'me. Diore masi cuasana Repau'te cuasache ūhasōma'ñe ūcuu cuasaju pa'ijanaa'me reparumu", chiisi'kua'mu.

¹² Ūcuaramu Jesucristo ija'che i'kasi'kua'mu: "Asarepajū'u. Na'mi cajeja'mu chu'u. Reparumu pāi ūcuaukore repana cho'osi'e ro'iche chū'uja'mu chu'u, re'oja'che cho'osi'ena'me cu'ache cho'osi'e ro'i. ¹³ Chuta'a cheja cho'omarumujē'e pa'iu si'aramu pa'iku'mu chu'u", chiisi'kua'mu.

¹⁴ Pāi repana rekoñoā re'ojarekoñoā cu'a tunocojñosina repajoopo kaka pa'iju vajusūkiñu kūisi'e āijana pojoju paapu. ¹⁵ Jā'ata'ni pāi ija'che pa'inare repajoopo kakacu'aja'mu: jamuchai kokaneenaja'ñe cu'ache cho'onare, chai cho'onare, repana pa'imanare cu'a cho'onare, pāi vanisōnare, rupu tōosiva'nare pojonana'me, jorenare ūcuaukore.

¹⁶ Jesús ija'che i'kamu: "Chu'u, Jesupi, chu'u neekure ángel'te saosi'kua'mu, chu'ure cuasakuanupuāre chu'ore kuakaa chini. Aperumu pa'isi'ku David Jojocojñosi'kua'mu chu'u. Chu'ure cuasanare ūcuaukore vañuu miañeja'ñe re'oja'che pa'iche si'ache isiku'mu chu'u", chiimu. ¹⁷ Dios Rekocho'na'me Ovejachīija'ia rējoja'ñe pa'ina, Repau'te cuasana, ija'che i'kame: "Raijū'u", chiime. Ūcuachi'a ūcuauana ichu'o asa jachama'ñe

cuasana, "Raijũ'u", chiapu. Pãi okouava'naja'ñe re'oja'che pa'iuava'na rani okore kuri sêema'ñe rupũ ùkua vasocheja'che repaña rekoñoãna cho'okaicojñoju re'oja'che pa'ijanaa'me.

¹⁸ Na'a pa'isirũmu cho'ocojñojañe iphũro kuaju tochasi'e asanare ija'che i'kaku chũ'vamũ chũ'u: Pãiu ùcuauakũji iphũro tochasi'ere ñaku, "Karamũ ie", chini ùcuauji te'eu cuasa tũñere chekunare che'chokũ'te, Diopi chũ'ũna iphũro kuaju tochasi'epi cu'ache ti'jñeja'mũ repau'te. ¹⁹ Ûcuachi'a pãiu ùcuauakũji na'a pa'isirũmu cho'ocojñojañere kuaju iphũro tochasi'ere ña, cuheku tuasõto Dios ùcuaja'che Repau vu'ejoopo iphũro tochasi'e i'kacojñojoopo kakache ùseja'mũ. Ûcuachi'a repajoopo cañũ vajuũkiñũ kũisi'e ãimaneja'mũ repau.

²⁰ Iphũro tochasi'e, "Peore ùcuarepaa'me", chiikũji Jesucristo ija'che i'kamũ: "Na'mi cajeja'mũ chũ'u", chiimu. ¡Jã'aja'ñe paau! ¡Chũkũna'te Paaku Jesucristo, raijũ'u!

²¹ Maire Paaku Jesucristoji ùcuanũkore re'oja'che cho'okaiũ paau musanũkonare. ¡Jã'aja'ñe paau! Re'omũ.